JOVENTUT



JOVENTUT

Periódich Catalanista

ART ✧ CIENCIES ✧ LITERATURA

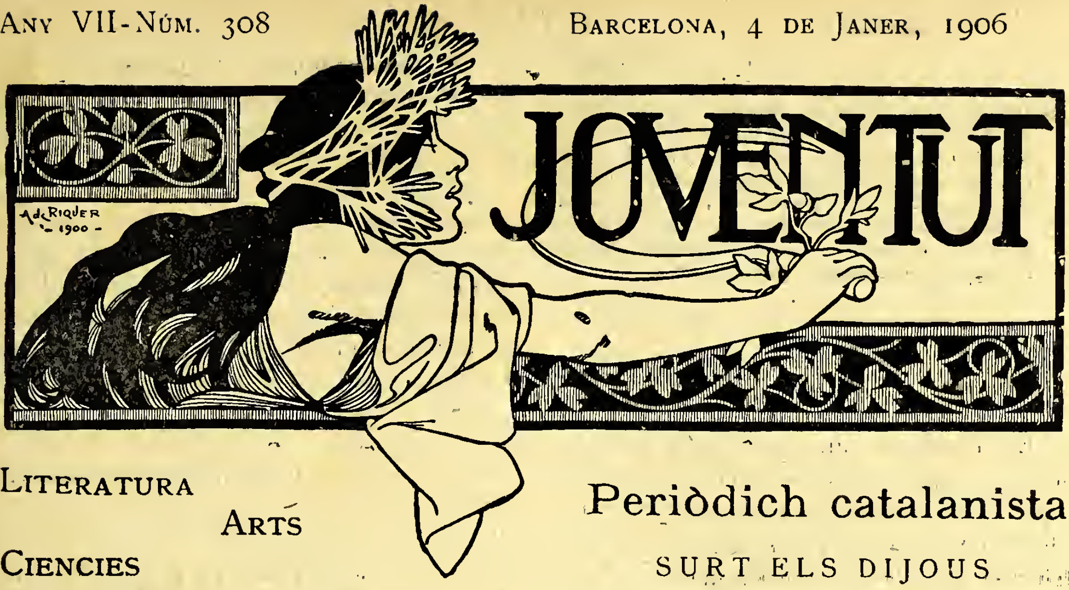
ANY 1906

PLAÇA DEL TEATRE, 6, ENTRESOL
BARCELONA

JOVENTUT
FORTITUDO

ÍNDEX

ANY VII-NÚM. 308 BARCELONA, 4 DE JANER, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SALUTACIÓ

Al començar l'anyada VII de la publicació de JOVENTUT, no podêm concretar nostra opinió sobre la marxa de la política actual, ni podêm parlar de programes que'ns acostin als ideals qu'en les qüestions socials y polítiques deuen tenir tots els homes de bona voluntat.

Tenim en sospens els nostres drets, en sospens les nostres garanties de ciutadans; els nostres ideals per Catalunya, que voldriem veure extensius a tots els pobles, no són ben mirats; dels nostres amors y els nostres hardiments hi ha qui en diu esclats d'odi; al nostre Verb se li prohibeix manifestarse en tots els tons que'l fan rich y noble, que fan riques y nobles la Veritat y la Llibertat en els pobles cultes.

Esperêm millors temps. Les presons fosques s'obriràn, y els amants de l'autonomia de nostra terra y del progrés y la germanor de tots els pobles, els podrêm cantar en veu alta y a ple sol els grans himnes.

Entre tant, donguemnos una estreta encaixada tots els autonomistes catalans. No fem el jòch dels que no'ns volen compendre; no podent parlar clar, val més qu'enmudim. Però estimemnos més que may, y saludemnos, com saluda JOVENTUT per l'any nou a tots els defensors de l'autonomia.

A tots ells, a tota la prempsa defensora de nostres ideals, als catalanistes de totes les idees y molt especialment als qui ens han ajudat en nostra tasca, si no fent política fent art, que també es fer patria; a tots els qui han colaborat en nostres planes o han vingut llegintles ab assiduitat SALUT.

LA REDACCIÓ

SUMARI:

RENOVACIÓ

Els ideals de Llibertat y de Justicia que mouen a tots els homes de bona voluntat poden trobar entrebanchs que retardin la llur efectivitat en els nucles humans, poden sofrir accidentalment l'acció de manifestacions de reviviscencies atàviques, però may són anorreats y destruhits, car en la lluyta secular de l'avenç y l'estacionarisme, el triomf se l'ha endut sempre l'Ideal, sublimació sintètica de l'objectiu normal de la Vida.

La humanitat ha anat sempre avant, y avant anirà sempre, car la impulsen lleys inviolables de les que'n són agents els meteixos que's pensen realisar un acte lliure tot posant obstacles a la evolució de perfeccionament que realisen els homes y els pobles.

La historia humana mostra'ls triomfs de la llibertat com a efectivitats perdurables que sense parar s'han expandit en gradacions diferentes per tots els indrets del món, y ens ensenya que la opressió ha sigut sempre una accidentalitat que, com la mort, no ha pogut vèncer a les efectivitats incontrastables de la Vida, de l'Esser, de la Voluntat robusta y ferma encarnada en la vitalitat plena de la Naturalesa.

Per això'ls esperits serens, ferms y convençuts, els esperits amarats de l'Ideal, són els esperits que no poden encegar les foscors d'un instant, car la llur visió traspassa les tenebres y veu la claror santa de la Llibertat com a efectivitat definitiva després de les més grosses tribulacions humanes y socials.

Els homes ben intencionats de tots els temps viuen en l'Avenç inacabable que's va realisant en la humanitat, el llur esperit esbatega en la Llibertat a cada instant més extensa que frueixen els homes: els desviats, els estacionaris, els impulsats per la regressió, són del tot en el no-ésser, la llur vida no es més que material, car la opressió ha d'ésser considerada com una acció de circumstancialitat determinada per defectuositats biològiques.

Ara que's comença l'any cal renovar els nostres vots d'homes devots dels principis eternals de l'Amor, de la Llibertat y de la Justicia, afermant aixi els nostres esperits en la Fe indestructible que'ns fa creure en la realisació de l'Ideal, qu'es l'objectiu de tota la nostra vida.

D. Martí y Julià

President de la *Unió Catalanista*

NOTES POLÍTIQUES DE L'ESTRANGER

Malgrat la importancia de la revolució russa y de la qüestió del Marroch, els dos grans problemes avuy dia de la politica internacional, hi ha altres qüestions d'actualitat menys *frappante*, però que ja fa temps qu'existeixen en estat latent, y donen, de tant en tant, violentes y pahoroses senyals de vida.

La qüestió macedònica es un problema, la solució del qual es encara ben llunyana; car la conducta de les grans potencies europees plena de vacilacions y dubtes, afavoreix el malhaurat *statu quo*, que tan fatal resulta pera'ls actuals habitants de Macedonia.

No es un sol el cami pera lliurar als macedonians del despotisme administratiu y polítich dels governants de Constantinobla, y aquesta meteixa diversitat de procediments dificulta l'obra salvadora.

Els grechs, que's consideren hereus directes dels bizantins, volen reconstituhir l'Imperi d'Orient sots la llur sobirania, prescindint en absolut de búlgars, rumans, serbians, talment com els magiars volen prescindir dels rumans, croatres, serbians, etc. Els grechs, invocant de la Historia lo que'ls hi es faborable, se senten dominadors de tots els pobles balkànichs, sens recordar que la Historia ens parla també de les poderoses nacionalitats serbia, rumana y búlgara coexistents ab l'Imperi bizantí, y del qual molt sovint cobraren tribut.

Però admesa la feblesa política y militar de l'actual Reyalme helênich, no cal esperar que aquest resolgui la qüestió macedònica *pro domo sua*: l'Imperi turch es encara prou fort pera inspirar respecte als descendents de Temistocles y Epaminondes. Y a més d'això, fins admetent la disolució de Turquía, ¿pot esperarse que'ls grechs se trobin en condicions de sostindre victoriosament una lluyta armada contra'ls pobles balkànichs? Els sols rumans — comparant les modernes gestes militars d'aquests ab les dels grechs — no semblen prou forts pera vèncer als vençuts de Dàmokos?

Heusaquí—fins deixant de banda la equívoca actitut de les potencies europees— la dilació que sofreix la resolució del conflicte macedonià: ¿Pera qui serà la Macedonia? ¿Pera'ls grechs, pera'ls rumans, pera'ls serbians, pera'ls búlgars? ¿No podria esdevenir també una provincia russa, hongaresa o austriaca?

—

La revolució russa que de tant en tant presenta un compàs d'espera precursor de novelles manifestacions de vigor, ha presentat derrerament dues fases d'un caràcter revolucionari agudíssim: la complerta revolució política y social de les Provincies bàltiques y la formidable lluyta que ha fet córrer a torrents la sang de soldats y revolucionaris pels carrers de Moscow, capital de la Gran Russia y fins ara la vila de l'Imperi més fidel als Tsars.

La revolució russa, pera'ls qui ens hi trobêm lluny, presenta aparentment un aspecte caòtich: apar una vera obra anàrquica avans que una obra política revolucionaria. Mes si un s'hi fixa, sots el desordre aparent se mostra una lògica inflexible que lliga'ls fets de Odessa ab els de Cronstadt y la lluyta de Moscow ab les vagues de Polonia y la insurrecció finlandesa.

El càos es aparent: l'anarquía es a la forma. Als revolucionaris no'ls hi manquen, per lo que's veu, diners ni homes. Mes el tzarisme també es fort, y la fi de la lluyta encara es llunyà.

—

La qüestió del Marroch enterboleix l'horitzó polítich d'Europa. L'actitut del Sultà marroquí negantse a que la conferencia que ha de resoldre'ls destins del seu poble tingui lloch a Madrid, ha tret de pollaguera als diplomàtichs anglesos y francesos, els quals han vist en la negativa del Sultà la voluntat ferrenya del *kaiser* germànich. Guillêm II vol ésser l'arbitre de la política mondial, y els moments són els més favorables pera que pugui donar eixida als seus naturals sentiments belicosos. Russia afeblida per les victories japoneses y sobre tot per la terrible revolució actual, no podrà auxiliar a la França ab els medis que l'hauría auxiliada avans de Mukden y de Tsushima. La flota russa no existeix absolutament, y l'exèrcit rus ab prou feynes. Y Anglaterra ¿considerarà l'*entente cordiale* com una vera aliança ofensiva y defensiva?

Aquests són els problemes qual resolució es encarregada a la propera conferencia d'Algeciras.

GERONI ZANNÉ

LA RETRATADA

Les grans y altes parets de l'avant-sala d'aquell cinematògraf eren plenes de retrats. N'hi havía de generals ab barbes y cabells blanchs, ab bandes sobre'l pit, carregats de medalles, plens de creus. N'hi havía d'aristòcrates y nobles, de marquesos y duchs, comtes y barons, bisbes y almiralls, canonges, ministres, banquers, industrials, polítichs, rentistes... Era com una orgía de retrats... Y n'hi havía de nobles damiseles, de duqueses, marqueses y comteses. N'hi havía de joves presumptuosos, vestits elegantment, ab els colls alts, les corbates estranyes y fantàstiques, les ermilles rares, els rostres rasurats... Y n'hi havía d'excelses damiseles, refinadament corprenedores, gracioses y gentils, maravelloses, altament adorables e impecables. Y n'hi havía també, com un ensomni, com místiques flors entre clavells, com auba entre capvespres, les venes totes blanques, totes pures, ansioses del connubi divinal, de rebre entre'ls seus llabis impotents l'hostia dels blanchs miracles llegendaris.

Y entre aquella orgía de retrats hi havía'l qu'emprendà a n'en Lluís Pastor. Era'l d'una jova, quals cabells semblaven rossos

y quals ulls semblaven blaus. La cara semblava blanca, d'una blancor inefable, y els llabis semblaven pàlits. Al veure aquell retrat, en Lluis Pastor restà corprès. Aquella jova li semblava hermosa com cap altra y com a cap altra la trobava santa. En aquells cabells desconeguts, de clarors ignorades, ell hi endevinava suaus encants. Y aclucant els ulls y abstrayentse de tot, ell sentia en son rostre y en ses mans el ròssech voluptuós d'aquells cabells, la delicia d'amor del seu manyach... En aquells ulls qu'ell pressentia blaus, hi endevinava un dolç esguart beatifich, que, amorós y afanyós, rebia en els seus que s'encantaven. Y en aquells llabis pàlits hi sorprenia un petit mitjriure encisador... Mirava aquell retrat com si un miracle sempiternament en ell floris, y la contemplació n'era tan mistica, que l'èxtasi's revelava en els seus ulls. El contemplava com a una imatge santa; en la devoció d'aquell retrat s'abstreya de tot, com un asceta, mentres al seu entorn, en l'avant-sala, els discreteigs d'amor jugaven.

. . . .

Aquella jova ¿qui deuria ésser? En sa cambra, al carrer, en els teatres, arreu hont anava u hont vivia, la recordava, sempre, pensatiu. Aquella jova ¿qui deuria ésser? ¿Seria d'aqui o forastera, soltera o casada, viva o morta?... ¿Estaria, potser, enamorada? ¿Seria, potser, monja?... Ell no'n sabia res d'aquella jova; ell no l'havia vista may enlloch. ¿Seria vella ja? Aquell retrat no podia ésser fet de temps... Ell no sabia res, ell sols sabia que la estimava força, que l'aymava, que de dia y de nit, a totes hores, vers ella se'n anaven ses idees com els braços dels nens van vers llurs mares.

Ab afany la cercà. Anà als teatres y anà als cinematògrafs y espectacles, anà a salons y a balls, anà a visites, recorregué esglesies y concerts, però enlloch va trobarla. Ne va trobar algunes de semblants que l'ompliren de prompte d'alegria, enrogintli les galtes pàlides y fent florir en sos ulls esguarts de joya. Mes ell endevinava promptament que no eren pas aquelles les aymades, que no era pas llur rostre'l del retrat... Y pensà: «¿Serà morta?» Ple d'immensa y mistica tristesa visità'ls cementirs de la ciutat, recorregué les vies silencioses ombrejades lleument pels alts xiprers, passà vora'ls sepulcres admirables hont els marbres resaven llargament, y s'agenollà devant les tombes que'l misteri y la mort hermosejaven... «¿Serà morta?» pensava; y silenciós vagava entre les tombes y els sepulcres, com una ombra macàbrica y dempnada... Després va pensar: «¿No serà monja?» Recorregué convents, visità les capelles inefables y alhora femenívoles dels convents de la ciutat, y s'agenollà cristianament devant dels altars pàlits y divins. Sentat humilment en les cadires de les capelles blanques y plaheroses, senti els chors virginals de les novicies, els cants religiosos de les monges. Y s'ubriagava de leticia al pensar que potser una d'aquelles veus tan cadencioses era la de la estimada.

Deixà d'anar als convents, y, desitjós de trobar la retratada, abandonà la ciutat y recorregué pobles. Anà a ciutats malaltices, fatigades de viure, velles, rònegues; a ciutats que, plenes de fret, s'arrupien silencioses a l'entorn de les esglesies com en les nits hivernals els nens a l'entorn del foch. Passà per ciutats novelles que, negrenques, s'estenien a l'entorn de les fàbriques fumoses, y passà per petits pobles qu'en mitj dels camps y les serres blanquejaven somrihents. Y passà per viles clares, per les ciutats estivals, besades ab amor per les onades y pels suaus oreigs de la mar... Enlloch trobà la estimada; la cercà afanyosament com en les rondalles infantívoles cerquen els princeps a les princeses, però malgrat això, no va trobarla. ¿Hónt deuria ésser?...

Trist, tornà a Barcelona. La seva vida li semblava trista, torturador el seu pervindre. Sofriria força. Havia colocat son ideal al cim d'una montanya massa alta, y per més que s'esforçava en pujarhi, no ho lograva pas. Y sempre, sempre veuria dalt del cim son ideal, y may el fruhiria... Tornà a Barcelona. El tren corria sorollosament entremitj de les ombres del capvespre, com braç que s'allargués en el misteri. Atravessava planes y montanyes y, com serp infernal, xiulava en la quietut de l'hora baixa, espantosament. Quan entrà en la estació, queyen set hores. En Lluis baixà del vagó quasi plorant, desesperat de no trobar l'aymada Veya al seu devant la seva vida com una ruta de sagnants martiris.

S'aturà al bell mitj del marxa-peu. Estava trist y els ulls se li aclucaven. Quasi no podía caminar... Ses cames tremolaven y el seu pit no tenía prou ayre ni prou vida. Restà aturat molt llarga estona, ab els ulls aclucats, el rostre pàlit... De prompte sentí una cosa estranya, com un pressentiment, y badà'ls ulls. Y el miracle's feu. Al seu devant, al costat d'un vagó, estava ella, l'aymada immensament, la retratada, ab trajo de viatge, bella, hermosa. Era ella, sí; sos ulls li deyen, y li deyen sos llabis y el seu pit. La contemplà encantat, y, boy mirantla, sentía dintre seu el dolç recort dels passats ensomnis amorosos, y en son rostre pàlit y bru creya sentirhi el pur rôssech dels daurats cabells d'ella... La contemplava com contemplà altres dies son retrat, y ella graciosament girà la cara, y fixament el mirà... Quín mirar, quín mirar! En Lluis Pastor comprengué desseguida'l seu misteri, y s'hi delectà com verge que sentís per primer cop un dolç esguart d'amor sobre son cos. Ell desxifrà'l secret d'aquell mirar com un músich l'harmonía de les aygües, y vegé que també la retratada'l cercava feya temps. Sí, la estimada havia vist també'l seu retrat y havía cercat al retratat com ell la retratada. Y ara, per fí,'s trobaven, en la estació aquella, quan ell desesperava de trobarla y ella anava a cercarlo arreu del món.

Y en el meteix tren qu'ella ell va muntar, y, una volta'l tren començà a córrer, se donaren les mans ingenuament, y no's digueren res.

CARLES ARRO Y ARRO

¿SE MOU EL SOL?

Entrêm a any nou ab gran tristor. Els cors curulls d'engunia y els ulls oberts esferehits esguarden l'avenir ab recel. ¿L'any 1906 marcarà una nova fita en l'esfondrament que sembla ja fatal de la pobra Espanya? Aquest gran cor que atolondradament ha bategat a través dels sigles—ab *gallardía* sí, però ab irreflexió,—¿continuarà preparantse pera les estremituts y badallada final? Es el *Finis Hispaniæ* lo que s'ovira enllà d'enllà de l'horitzó qual primer terme visible es l'any que comença?

Els catalans reflexius y serens ens preguntêm això ab greu melangía. Y ab tristor. Y ab recança. Ens sembla que somniêm. Veyêm en les vagues penombres d'un somni, qual despertar pressentim, l'espectre simbôlich de la mort ab sa dalla esmolada, embolcallantnos ab son mantell negre y arrocegantnos inconsideradament envers l'abim, al pas llarch de ses cames primes d'esquelet. Y nosaltres ens resistím. Sentím que allô es un somni y que despertarêm ab sang a les venes, ab dalit als muscles, ab esperances al cor, ab idees al cervell. Sentím que despertarêm, però'ns tarda'l despertar.

Y tota nostra melangía, totes les nostres tristors y recances se tradueixen en un neguit sostingut, en una indecisió que pren aparences de feblesa. ¿Què farêm per'aclarir la boyra que'ns entela'ls ulls? ¿Què farêm pera despertar de nostre somni a temps de veure la nova aubada?

—

Un jorn fou en que'ls homes ens creyem que la terra estava fixa y el sol donava voltes al seu entorn. Un altre jorn vingué en que hem cregut qu'es el sol qui està parat y es la terra qui giravolta. Un altre jorn vindrà en que endevinarêm que també'l sol se mou, que també ell camina. Y nosaltres ab ell y ab tots els demés astres que viuen, que no's desfàn y moren com bôlits, anêm giravoltant y moventnos harmoniosament camins enllà envers un fí desconegut, però indubtablement noble.

Tindrêm de dir també aquell *E pur si muove?* que ab tristesa, recança y melangía tingué de dir un gran home en altres temps? ¿Tindrêm de negarnos tot negant l'excels moviment qu'es font de vida?

—

Tot lo que viu té de giravoltar, té de moures; entorn d'un centre si's vol, però ab condició de que aquest centre també giravolti, també's mogui; entorn d'un altre centre si es precís, mentres aquest altre també camini a son torn. Aixi ho vol l'harmonia universal, aixi ho exigeix la vida eterna, quals drets y devers se redueixen a això: moures, que vol dir progressar.

Per això jo crech que'l sol se mou. Ell viu y ens fa viure. No es possible qu'estigui parat. La vida es moviment. Avençar, avençar sempre...

—

A Madrid no's mouen. Sembla que's vulguin parar. Mireusho: Fan els presupòsits avuy com ahir:—Tant necessito, tant me daràs.—Y prou. Fan les lleys avuy com ahir:—Això'ns plau, això es la justicia.—Fan estadistes avuy com ahir: Qui més bé garla més sabi es. Fan art avuy com ahir: L'Echegaray encara es un geni; en Zorrilla encara es son derrer poeta. Fan festes y fan dols avuy com ahir:—Consultarêm els *precedentes*.—Enterraràn a n'en Maura com enterraren a n'en Sagasta, a n'en Cánovas, a l'Ayala y tants altres de més antichs. Y tal o qual centenari o aniversari se celebrarà ab arreglo als *precedentes* del sigle anterior.

—

A Madrid no's mouen. Un senyor diputat que's diu Loygorri ha volgut fer pagar cèdula doble als solters. Naturalment, aquest senyor sols se preocupava de buscar ingressos, com els buscaven anys enrera'ls diputats que'l precediren. La justicia y la moralitat de la innovació no'l preocupen gayre a l'autor de la pensada. Sols sab un argument, argument gastat: «S'ha d'afavorir la procreació; els solters són sers inútils.»

¿Què'n sab ell? ¿Què'n saben a Madrid? Favorir la procreació! Sols hi ha un modo de favorir la procreació, modo pera'l qual no es necessari consultar precedents. Aquest modo es el següent: Honorar a les mares, a totes les mares sense distinció. Sembla senzill aquest modo, però no ho es tant com sembla.

Cal puntualisar Honorar a les mares vol dir: Primer, respectarles, enaltirles y admirarles. Segón, ajudarles y felshi agradable y fàcil la vida. «Això ja's fa» vos diràn ells. «*No hay precedentes de que en la España católica jamás un hijo de madre etc...*» Sí, quan se tracta d'una mare casada per la Iglesia; especialment si no es pobra. Però ¿y les demés mares? ¿Còm se les tracta a les solteres-mares y a llurs fills? ¿Se les respecta, se les honora, se les ajuda, se les hi fa agradable y fàcil la vida com ho fan en algunes viles de Holanda?

Heusaquí una lley que jo creuria més útil, més moral y més justa que la de les cèdules del senyor Loygorri. Vull dir la lley en virtut de la qual se donarien premis, honors y recursos a totes les dònes que tinguessin fills; fossin o no solteres, haguessin sigut o no enganyades. Y com més fills tinguessin, més premis, més honors y més benestar; més diners, en una paraula. Y, sobre tot, més respecte pera les mares no casades. Y aleshores, moltes d'aquelles solteres qu'estèrilment se consumen ja ho veuriem aleshores si en tindrien y quànts ne tindrien de fills.

Però no's mou encara'l sol pel senyor Loygorri.

—

Com no's mou pera en Soriano, que fa diariament denuncies sensacionals y crida y esbalota, acabant tot ab allò de *el parto de los montes*. Ni pera en Moret, que sols sab dir, ab la eloqüencia de sempre, que tot s'arreglarà com tot s'ha arreglat fins ara. Ni per *el cuco* Maura, ni per *el falaz* Romero Robledo, ni pels carlins senzills, ni pels terribles republicans, ni tan sols pel socialista benaventurat *don Pablo* Iglesias, *qual cotarro* d'eminencies *fan parlamentarisme* avuy com ne feyen els seus pares, y giravolten automàticament entorn d'un sol parat, que's diu Madrid; sol que va momificantse, sol que quasi bé ja no irradia, qual vida convencional va apagantse entre estremituts d'agonia miserable. Els braços del gran molí roden cada jorn més dificilment en el buyt de l'espay; el vent bufa ab feblesa; el blat arriba penosament, y manca l'oli pera untar els engranatges.

No's mou encara'l sol pels politichs d'Espanya.

—

Jo'm pregunto si's mou per nosaltres.

Aparentment sembla que no. De bon matí l'anêm a trobar per allà hont *surt*, cap a Orient, ab tranquila inconsciencia. Y avuy com ahir, com sempre que manen els lliberals, hi anêm ab les garanties sospeses. Passêm per dessota d'ell aclucant els ulls, y cap al tart ens despedim indiferents y... sense garanties. Demà'l trobarêm al meteix lloch. No, no sembla pas que's mogui.

Y no obstant, hi ha quelcòm que trontolla; quelcòm que no puch precisar.

M'ha semblat veure varies colles de ciutadans que se'l miraven fit a fit al sol, y li feyen preguntes. L'interrogatori, naturalment, s'ha fet ab vaguetat, y les respostes no han sigut

pas concretes Però s'ha posat en clar un immens desitj de moviment, de renovació, de vida.

—

Un raig de sol ha mostrat a l'assessi—assessi d'intenció no més—del cardenal, mort estranyament dintre una celda. A pesar del sol, la llum no s'ha fet. En cambi, s'han fet mil suposicions absurdes. Fins aqui tot ha passat com havia passat sempre en casos semblants. No obstant, una suposició ha deixat de ferse: la més absurda de totes. La suposició del miracle. En casos semblants el miracle era de rigor. Un assessí quasi bé sacrileg, no té perdó de Deu. «Ja ho veyèu, s'ha mort d'un modo estrany, d'un modo que racionalment no s'explica. Deu l'ha castigat. Tremolèu, pecadors, que *Deu té una massa que pega y no amenaça!*»

Res d'això s'ha dit. No, evidentment, no som allà hont erem. Pera no anar gayre lluny, desde'l Christ que fa vint y tants anys plorava a Sant Agusti, hem cambiat de lloch en l'espay. Ja ningú hi pensa en miracles actuals: els bons miracles són d'altre temps.

Són del temps en que'l sol no's movia.

Pera nosaltres sembla que's comença a moure.

—

Ahir, y avans d'ahir, y l'altre dia, quan la manca de pluja tenia séchs els camps, sortien professons y's feyen pregaries. Nostres pagesos senzills festejaven al rector del poble, y tots junts demanaven a l'Altissim que modifiqués *les lleys naturals*. Avuy, en un poble de Catalunya — qual nom no ha volgut dirnos *don Miguel de los Santos Oliver*, director (?) del *Brusi*—perque no plou, han donat la culpa al clero. Com si els capellans y frares ne fossin àrbitres de les *lleys naturals!* exclama ingenuament y ab certa indignació aquell senyor, gens sospitós per cert.

De manera que avuy ja sabèm que les lleys naturals ningú les torç. Y són ells els que'ns ho diuen; ells que fins ara s'havien irrogat exclusivament aquest poder!

Decididament, el sol ha cambiat de situació. Se mou el sol.

—

Altres raigs de sol han illuminat, feblement per ara, es cert, moltes coses que semblaven fosques. Comencèm a entreveure noves veritats. La llum d'allà dalt se fa més clara y les petites coses d'aqui, les petites miseries se'ns presenten ab noves entonacions. Veyèm matisos de la maldat humana que desconeixiem; veyèm serenitats de conciencia en els homes bons que ignoravem.

Cada dia'ns mostra'l sol que no som allà hont erem. Cada dia'ns mostra que caminèm.

Y caminém ab ell tot giravoltant en torn seu.

Endevant, oh Sol! Cuytèm. Que cada jorn la teva llum sia més clara! Que cada jorn caminém més depressa!

Que cada jorn ne siguém més lluny dels temps aquells en qu'estaves parat... parat pera nosaltres!

Que l'any mil noucents sis sia radiant!

EMILI TINTORER

ESFLORAMENT

L'enamorat parlà devant la enamorada:
li va parlar d'amor ab cara sofocada.
La verge, mitj rihent, va alçar els ulls enlayre
y van quedà en l'espay perfums de dolça flayre.

L'enamorat besà la galta somrosada,
y els llabis roigs de foch y els ulls de la estimada;
parlant a son amor semblava com captayre
qu'en busca de socors sos clams llença a ne l'ayre.

Y a sota del racer de la glorieta ombrosa
mirà l'enamorat ab mirada amorosa,
a l'àngel de son cor, tot puresa y virtut,
y l'estrenyé a son pit, a son pit commogut...

. . . .

La dòna s'aixecà, saltantli els tendres pits,
y a terra's van guaytar puntets envermellits.

XAVIER GAMBÚS

NADAL

¿Ho volèu saber còm l'han passat el Nadal d'aquest any, la festa alegra del Nadal, uns vehins que tinch sota'l meu pis?

Són una bona gent els meus vehins: una bona gent que no tenen altre defecte que'l creure que han vingut al món sols pera posarhi criatures y pera sofrir pels altres.

Ne tenen quatre de criatures. Quatre criatures com quatre sols, d'hermoses: no més que, pobretes, decandintse, decandintse, prometen ben poch a la vida.

Quatre criatures que ja caminen y una que n'ha nascut ara, en aquesta nit d'insomnis, de cançons forçades, d'alegries postices...

M'ho deyen els de casa:—Vès, pobra gent, ¿hónt aniràn? Ella està ja *als últims* y ell tant temps que no fa res! Y avuy el procurador els ha amenaçat altre cop ab trèurels perque li deuen cinch mesos!—

Mes ell no hi ha nascut pera estar parat: no serveix pera anar a pendre'l sol, essent tan jove y forçut. Y s'ha entretingut bon tempsfent cases pera pessebres, y lesha venudes a la fira de Santa Llucia y a la de Sant Tomàs. Y aixi ha pogut pagar la casa. Y bon profit n'ha tret, car s'hauria vist obligat a romandre ab la seva esposa buscant sota cobert hónt ella pogués parir, tal volta un estable, com aquell bon fuster de Judea, si li haguessin volgut.

Feya dies que a l'arcoba de la malalta no més hi entrava'l marit, qui, de puntetes, li portava cada dues hores la cullerada de medicina que'l metge li receptava tot dihent que *no seria res*, mentres passaven els dies y la esposa no podia deixar el llit pera posarse com avans, de cap a la màquina, a fer samarretes y calçotets. Ell ja no sabia còm ferho. Fins un vespre va fer trucar a la porta de casa per la nena més grandeta, demanant, ab mitges paraules, queli deixessim un pa!... Y jo estava sopant!

Ha vingut la nit de Nadal, evocadora d'alegries, de satisfaccions.

Passaven pel carrer una colla d'aragonesos cantant, acompanyats ab guitarres y panderetes, una *jota* a la que hi posaven aquella lletra tan barroera:

> Esta noche es Nochebuena
> y mañana es Navidad:
> saca la bota, Maria,
> que me quiero emborrachar.

Y al pis dels meus vehins hi havia una commoció enervadora. Se sentien ays aguts y frisança de dònes enfeynades que anaven de l'arcoba a la cuyna y de la cuyna a l'arcoba.

En dues cadires, a la sala, hi havia les més velles, que retreyen, parlant baix, els seus parts. Al menjador una altra que'ns volia fer compendre, al marit y a mi, lo molt que's sofria al llençar un fill al món. Y filosofava ab enteniment que aquest sofrir moltes vegades no era recompensat, car el nascut no portava més que trastorns a la mare.

El bon espòs deya:

—May havia patit tant aquesta xicota.—

Y ho deya tristament, com indicant ab el to de ses paraules que may havia arribat a n'aquell moment ab tanta miseria.

Y la prenyada seguia xisclant. Les dònes se juntaren totes a l'arcoba y, a poch, desprès d'un silenci que deixava sentir el roncar tranquil y suau de la canalla que seguia indiferenta al drama que la rodejava, se senti un crit més perllongat que'ls altres, un gemech que no pogué aturar un esforç suprèm, y un plor de criatura, un plor enternidor... La cançó del qui comença la tasca... Un expressiu cant a la vida: el més triomfador cant que hagin pogut sentir els homes.

El pare va dir, satisfet, espurnejantli els ulls d'alegria:

—Grat sia a Deu! Ja som un més a patir!—

Y va deixarme sol al menjador.

Heusaqui còmhan passat el Nadal d'aquest any els bons vehins que tinch al pis de sota'l meu.

A. Artís Balaguer

ESPERANTA FAKO

Se'ns comunica que han quedat aprobats pel governador els estatuts d'una societat esperantista que portarà per nom *Espero Kataluna*, y que tindrà prr objecte: 1.er, propagar l'idioma internacional del doctor Zamenhof; 2.ón, aproximar Catalunya intelectual y mercantilment als demés grupos de la humanitat, y 3.er, trevallar a favor de la pau universal.

Els medis qu'empleará pera lograr aquest objecte, serán: donar cursos d'Esperanto en el local social o fòra d'ell, editar traduccions de les obres mestres catalanes, organisar exposicions de productes industrials aquí y a l'estranger, fer conferencies, festes, etc.

Pròximament se reunirán els organisadors pera constituhir la societat, per lo qu'es quasi segur que la pròxima setmana ja podrém comunicar a nostres llegidors que Barcelona compta ab una entitat a l'estil de les quea l'estranger se funden actualment.

—

Hem entrat en un any nou; y no vida nova, sinó semblant a la que ha dut entre nosaltres l'any passat, desitjém a l'Esperanto. Que proguessi força. Que no'ns quedém enderrera dels altres pobles en aquesta materia desitjém. Però no voldriem fer apreciacions a cop d'ull, que sempre són erronies; volém fer números; volém comptarnos anch que sigui ab els dits, si tants pochs som, però saber quánts més serém al finalisar l'any que vivim. Volém saber si la propaganda que les diferentes societats que's fundarán durant l'any será o no fructifera, y pera això preguém a tots els esperantistessense distinció d'idees, ja coneguin o no perfectameat l'Esperanto, ja l'estiguin estudiant, se serveixin comunicárnosho per medi d'una *postal de l'Estat* dirigida:

Al Sinjoro Redaktoro de Esperanta Fako.— JOVENTUT.—*Plaça del Teatre*, 6, *entresol.*— *Barcelona.*

Y redactada de la següent manera:

Baptonomo kaj nomoj (el nom y apellidos de qui escriu).
Urbo (el poble, vila o ciutat ahont visqui).
Strato (el carrer, número de la casa y pis) y una o dues d'aquestes quatre paraules: *Escrich*, *Llegeixo*, *Parlo*, *Estudio* (l'Esperanto).
Firma.

Se prega insistentment que sigui *ab postal de l'Estat y no d'altra manera* que's faci la comunicació, per les següentes rahons: 1.ª Perque l'igual tamanyo de les tarjetes permetrá agruparles còmodament, cosa que fóra impossible si cadascú empleés o tarjetes de visita, o ilustrades, o cartes, etc. 2.ª Perque essent llises, sense dibuixos ni adornos, podrá llegirse més clarament lo escrit. 3.ª Perque apart de que'l cost es més barat, la llur recepció no fa necessari la entrega dels 5 céntims que costen les cartes.

La estadistica que's fará tindrà varis objectes que aném a enumerar, y qual importancia no s'escapará a ningú. Apart de satisfer la necessitat d'averiguar els progressos de l'idioma durant l'any actual, obtindrém, en primer lloch, que's facilitarán les relacions entre'ls esperantistes que viuen a Catalunya, ja que'ls seus noms y adreces que serán publicats en aquestes planes permetrá que uns y altres se coneguin; en segón lloch, qu'essent coneguts els esperantistes se'ls hi podrán enviar tots els folletos, prospectes, llibres y demés que's publiquin a Barcelona, pera qu'ells en sa residencia contribueixin, repartintlos, a fer més extensa la propaganda; en tercer lloch, que'ls noms y adreces dels qui ho demanin sota la firma ab aquests mots: *Mi deziras esti enskribita*, serán enviats a Paris pera que siguin inscrits en el *Tutmonda Jarlibro*, qu'es el llibre ahont consten les adreces de tots els esperantistes del món que hi han volgut ésser inscrits, cosa que permet tenir a la vista'ls noms de tots els que lluytém per la meteixa causa y els dels llochs ahont viuen. Aquesta inscripció, com la que's fará en les planes de JOVENTUT, es absolutament gratuita.

Preguém a tots aquells que això llegeixin, se serveixin comunicarho als seus amichs o coneguts coneixedors de l'Esperanto o que l'estudien, pera que puguin donarse a conéixer si això'ls hi es grat.

—

Una sensible equivocació ha vingut a derrera hora a destorbar els nostres plans. La caixa en que havien de venir les lletres esperantistes enviades a buscar a Paris, era ja a la estació, però al obrirla dintre d'ella s'hi trobaren no'ls tipos esperantos sinó uns altres que prou falta farán, sens dubte, en altra banda. Fins que aquesta equivocació hagi sigut corretgida'ns veyém impossibilitats de començar a publicar la gramática com voliem fer desde aquest primer número d'any. Això no'ns impedirá, no obstant, el publicar en aquesta secció trevalls esperantistes, ja que usant del dret que dóna'l doctor Zamenhof a les imprentes que no tenen lletres consonants accentuades, posarém derrera d'elles una h com s'ha vingut fent fins ara. Entenguin, donchs, els nostres llegidors que no per manca de formalitat sinó per força major, no podém complir nostra promesa d'editar els textes pedagògichs de l'Esperanto. No creyém que passi gayre temps avans de que això sigui un fet.

Al chiuj la katalunaj esperantistoj estas tiuj chi paghoj proponitaj; pli bone, al chiuj ni petas ili bonvolu konsiderighi kiel kunlaboranroj de *Esperanto Fako*. Ni esperas ke ili al ni ne neos sian helpadon. Landaj proverboj, historiaj okazoj, anekdotoj, verkoj de niaj majstroj, chio, kio distingighas el nia landhejmo proponos al ili bonan materialon por la tradukado. La scienca-artista-komerca movado, la sciigoj pri Esperanto, kaj la propra fantazio, bonan materialon por la originala verkado.

Se ili honoras nin per sia kunlaboro ni al ili estos tre dankaj pro tio, ke ili bonfaros la propagandadon de Zamenhofa lingvo.

A tots els esperantistes catalans són ofertes aquestes pàgines; es més, a tots ells preguém se serveixin considerarse com a coloboradors de *Esperanta Fako*. Esperém que no'ns negaràn la llur ajuda. Els proverbis de la terra, els fets històrichs, les anécdotes, les obres de nostres mestres, tot allò que's distingeixi de casa'ls hi donarà bona materia pera la traducció; el moviment cientifich, artistich o mercantil, les noticies sobre l'Esperanto, y la propria inspiració, bona materia pera la redacció original.

Si ens honren ab llur cooperació, els hi serêm agrahits pel bé que hauràn fet a la propaganda de la llengua d'en Zamenhof.

FREDERICH PUJULÁ

ANDROMACA

Allà s'está, la pobra dòna; el cos encorvat, de carns marcides, servant encara en sa blancor d'evori quelcòm d'una distinció nadiua sota d'aquells miserables habillaments d'un negre verdós, filagarçats a troços. Té'l cap gris envolicat ab uns estreps de *nube*, y les galtes arrugades, caygudes llastimosament, y, de banda a banda de la esdentegada boca hont s'han esborrat els llabis a força de sospirs, uns plechs de fatal *eloqüencia*.

Du un canti a la mà, y, als volts de la font, espera tanda entre les dònes y criades del vehinat, que totes se la miren ab la inconscient crudeltat dels que són *abaix* y veuen que un de *dalt* ha caygut en mitj de llurs miseries y petiteses, empés per la disòrt.

—Vés, pobra senyora—fa una vehina més compassiva.—*Hasta*'m fa angunia, encara no li havia vista may a la font. ¿Còm es això?

—Es qu'estàn adobant les canyeries y no hi ha aygua en tota la escala del 321—diu una veu indiferent.

—Ay, filla!... no sé a qué venen aquestes llàstimes! Que prengui paciencia; també hi venim nosaltres a la font, tot l'any, y som de carn y òssos com ella.

—Si, però ella s'ha vist molt bé, en altres temps; fins diuen que havien estat tan richs, que tenien cotxe.

—Bah! Bah! No déu ésser tant...

—*Vaya* si ho era de rica!—fa una cambrereta aixerida, tota estufada, ab un coll blanch planxat y devantal de pitet, com de neu.—Si ho sé jo! Com que va ésser el meu amo, al qui devien molts diners, que va comprar les dues cases que tenien a la Rambla, y aquesta en que'ns estém que allavors tenien en obra. Per això, com qu'eren coneguts, per llàstima, el senyor els ha deixat viure en el piset del terrat. De primer no ho volien; ella, donya Rosalia, deya que això l'haguera fet patir massa a n'el seu senyor, y qu'ella per res del mòn volia ferli pena... però desprès, que'ls dos vellets varen quedarse sols y ell està *ciego* y *impedit*, y no tenen més que la caritat pera viure, y de tot arreu els treyen perque no pagaven, vés si han vingut, y bon goig encara!

—Y ¿còm es això, que hagin anat tan a *menos*?

—Pts! qué sab un may d'aquestes coses! Hi ha qui diu que varen pérdreho tot a la *Bolsa*; altres que'ls fills ho tiraren tot a rodar per mals caps... En fi, que aquest mòn es un fandango, y ells dos, ara, els infeliços vellets que tant s'estimen encara, ben bé al mitj...—

. . . .

Les dònes han anat baixant la veu, y callen. Toca'l torn a la pobra senyora. Els ulls baixos, el rostre desolat, omple'l canti ab les mans tremoloses, de dits deformats y engroixits per les feynes ordinaries y pesades. Després s'allunya, recullint ab una mà, ab moviment escayent y senyoril, les faldilles miserables, pera salvarles de la mullena escampada pel voltant de la font; y apareixen els peus, calçats de grosses botines d'home tortes y badades, fetes unes desferres deplorables, inservibles.

Ab el cos tirat endevant, el canti ple que la fa decantarse vers la dreta, atravessa'l carrer y l'ampla acera, y entra en la sumptuosa casa, el cap sempre acotat sota'l pes de tràgiques miseries.

La portera, una dòna de mitja edat, de bones carns fermes y roges, néta y endreçada, s'està dreta, la esquena refermada al marbre que fa de march a la maciça y esculpturada porta de roure.

Té a la mà una gran llesca da pa tou, hont hi suqueja'l greix daurat d'una llonza ben rostida. Ses dents blanques y fortes s'endinsen en braves mocegades en la llesca, y ab prou feynes respòn ab un breu moviment de cap al saludo que li endreça, al passar, la desvalguda dama, acompanyat d'un somriure dolorós y una ràpida y trista llambregada al suculent esmorzar, que compara a la olleta de sopes d'aygua y oli que bull allà dalt en l'esquifit fogó.

Y aquell ventre de dòna prenys, que fa curtejar les faldilles y deixa al descobert bon troç de garrot de cames y els peus ben calçats de simolça, sembla fer escarni d'aquella muller gayrebé sense marit, d'aquella mare sense fills, pobre ésser a qui no resta en el mòn més que una esperança, la de trobar la pau y el repòs en la eterna dormida; y mentres aquella arriba, ha de veure transcórrer sa vida de miseries y doloroses memories, sense que ni un raig de sol, ni un esclat d'amor torni a escalfar ses entranyes retudes, son cor trocejat, sa desolada vellesa.

L. Escardot

PAGINES FESTIVES

LA TORRE EN VENDA

Torre en venda. Per tenirse de traslladar a Amèrica son actual amo, se ven la torre número 16 del carrer d'en Bolado a Sant Gervasi. Espayós jardí, aygua viva, gas, quarto de bany. Pera més informes dirigirse al proprietari don Casimir Verderol, en la esmentada torre.

—

—Ning, ning!

—Han trucat. Deixam anar a obrir la porta. Potser es algú que ve a veure la torre.

—Deu lo guart.

—¿Qué se li oferia?

—¿Viu aqui don Casimir Verderol?

—Servidor de vosté.

—He llegit un anunci en el diari...

—Ah *carambes!* Entri, entri.

—Y com un servidor ja fa anys que té...

—No parlém de res. Avans d'enrahonar vull que visiti la torre.

—No's molesti.

—Cap molestia, ho faig ab molt gust. Y avans de que vegi la casa li explicaré'l perqué me la vench. Segui, si es servit.

—Moltes gracies.

—No's cregui que aquesta torre sia feta expressament pera especularhi venentla, no senyor: la vaig fer construhir pera'l meu *recreyo* y cregui que tinch un verdader sentiment de veurem obligat a deixarla.

Un servidor va tenir molts anys una xacolateria als barris vells de Barcelona, y junt ab la meva senyora portava l'establiment. Si bé no era negoci pera ferse rich, anavem fent la viu-viu y arreconant algún quartet. Van passar anys, se va construhir l'*Anxanxa*, y aquest aixample de la ciutat va anar poch a poch xuclant la vida del casco antich de Barcelona, sofrint també aquesta influencia, com es natural, la meva xacolateria. Vaig començar a encaparrarme. A la xacolatera s'hi feya verdet de no servir, les xicres s'omplien de pòls al taulell, y més de quatre vegades les enciamades semblaven fetes de ciment hidràulich, degut al molt temps que eren a casa.

Un dia que no més havien entrat a l'establiment dues persones, el cobrador de la contribució y una noya que demanava'l número 22, vaig fer assentar a la dòna a una taula y, prenent jo assiento enfront d'ella, vaig dirli lo següent:

—Estimada *Duruteya*, això no va. El negoci no dóna com avans, cada dia perdém un llençol, y si això durés gayre, a l'ultim hauriem de dormir a la palla. Nosaltres no tenim fills, y ab les economies de tants anys ne tenim prou pera fernos una torreta a Gracia o a Sant Gervasi, y lo que sobri emplearho en algún paperet y anar tallant cupons. ¿Qué't sembla? ¿Venemnos la xacolateria y acabém de passar la vida tranquilament, lluny d'aquests carrerons que són escarcellers del esperit, pantalles del sol y atormentadors del nas?

—Com coneguis —va fer la dòna.

Y tal dit tal fet. Vaig traspassar l'establiment a un pobre infeliç que al cap de poch temps se va convertir en un infeliç pobre, y vaig ferme construhir aquesta torre que ha sigut el meu cel durant quinze anys y que avuy, ab gran pena per part meva, me veig obligat a vendre ja que acaba de morir un oncle meu a *Puertu-Ricu* deixantme unes terres que tenia allà, y com es natural hi haig de traslladar la residencia, puig crech que's dèu practicar aquell ditxo que diu: *El oju del amu engorda el caballu.*

—Donchs, un servidor, com qu'he vist això en el diari, que vostè...

—Ara, si no mana lo contrari, podrèm visitar la torre.

—No's cansi. Un servidor, com li deya...

—Vingui, home, vingui. ¿Veu? Aquí una sala ab arcoba. No es allò que's diu una habitació molt *desahogada*, però tampoch es una cosa esquifida. Aqui, a l'altre costat del corredor, una sala a la inglesa.

Vagi entrant, si es servit. ¿Qué li sembla'l menjador? Es espayós, ¿veritat? A la paret hi vaig fer pintar aquests quatre quadros que tothòm ha trobat molt originals: en un cantó una plata d'arroç ab peix que diu mengem, enfront tres perdius y una llebra penjades cap per avall, al costat una plata ab un parell de llagostes y un salmó, y a l'altra banda préssechs, rahims, melons y cindries. Aixi es que un *hom*, assentantse devant del quadro de la plata d'arroç y anant donant la volta a la taula, s'atipa de mala manera ab la vista.

—Està ben pensat.

—Ara li ensenyaré la mina. Aqui hi ha aygua a desdir. Aquesta aixeta es la de la calenta.

Això es el quarto de bany. No hi falta res més que la banyera.

Faci el favor, que ara veurà una cosa que li *xocarà* molt.

—Quin cobert que hi ha aqui!

—Es obra meva. ¿May diria de què es fet?

—Què sé jo, pobre de mi!

—Donchs de closques de musclos y de petxines.

—Vegi, donchs, fa bonich.

—A paciencia no hi ha qui'm guanyi. Calculi qu'he estat catorze anys pera recullir tot aquest bé de Deu. Com que no més fem arroç ab peix a les festes...

—Si que té constancia vostè.

—A n'el jardi també veurà moltes tonterietes que jo hi he anat fent. Si sapigués els bons ratos que hi he passat en aquest boci de terra! Ara agafant la regadora y anant arruixant les clavellines, més tart entretenintme en tapar nius de formigues, tan aviat fent de pagès com de mestre de cases, perque ha de saber que aquesta cascata també la vaig construir jo.

—Ay *caratsus*.

—Aviat la vaig tenir llesta. Unes quantes closques de musclos de les que'm varen sobrar al fer el cobert de la galeria, dos corns de mar que'ls teniem ja feya anys a sobre la calaixera y no hi lluhien gens, aquest pastor tocant el fluviol al cap d'amunt, y llestos. Tot plegat fa goig.

—Efectivament.

—Ja veurà això que graciòs es. Acostis cap aqui. ¿Veu?

—Ay, ay, ¿qui fa sortir l'aygua?

—Vosté meteix ab el peu. Aquest jòch de aygua va ser ideat per mi. A la canonada hi ha una petita molla que surt a flor de terra y que apenes se veu; al apretarla'l que no ho sab, surten aquests vuyt raigs mullantlo de cap a peus.

El jardi no es gayre gran, però hi ha de tot. Aquesta perera de Sant Joan fa unes peres que ni el sucre. Aqui tinch una prunera empeltada d'abrecoquer, aixi es que produeix prunes y abrecochs. Fins hi ha un pi!

—Es petitet.

—Donchs ja ho veu, ab tot y ésser petit, al cap de poch temps d'ésser plantat ja varem tenir pinyes...

—Si qu'es prou!

—Ja varem tenir pinyes ab el vehi del costat, puig va començar a exclamarse de que li tapava la vista, va acabar per insultarme, y com que un servidor té'l gènit fort, n'hi vaig contestar una de fresca y ja hi varem ésser. Figuris si arriba a ésser gros el pi y verdaderament l'hagués molestat!

—Senyor Verderol, ara'm permetrà que li expliqui el motiu de la meva...

—Dispensi que li trenqui les oracions. ¿Li agrada la torre?

—Sí, senyor, moltissim! Però...

—Donchs li donaré per tres mil cinch cents duros, un verdader regalo. Li adverteixo que a mi al menys me'n costa'l doble. ¿Què m'hi diu?

—¿Per qué's creu que he vingut?

—Ay, ay, per veure si la meva torre li convenia pera comprarla.

—No, senyor, no. Vostè ha sofert un erro, però'l motiu de venirlo a trobar es un altre. He llegit, en l'anunci que publica en el diari, que vostè marxava a Amèrica, y com que un servidor ja fa una pila d'anys que tè una acreditada agencia de conductores, li vinch a oferir els meus serveys pera quan tingui de fer el trasllat dels mobles al vapor.

—¿Y per aixó m'ha fet enrahonar tres hores? ¿No ho podia dir desseguida?

—Si vostè no m'ha deixat explicar!

—Vagi, home, vagi y no'm faci perdre mès el temps.

—¿No li convenen un parell de conductores pel dia que desocupi la torre?

—Primer me portaria'ls mobles a coll-y-bè.

—Donchs que s'hi conservi.

—Estiga bo.

(Jo que'm creya *encolomarli* la torre!)—

ALEXANDRE FONT

NOVES

Es notable l'article *El mal pastor* que publica, en lloch preferent de son número derrer, nostre estimat company *El Poble Català*, deixant a n'en Lerroux sense careta y dihent les veritats a n'aqueix poble embrutit, que mès que ab elles se sent afalagat si se li prediquen l'odi y la mentida.

Mèginse'ls següents paragrafs:

Oh, sí! Tots aquests conservadors incomprensius que criden descompassadament contra en Lerroux, si comprenguessin llurs interessos, li hauríen de passar un violari pera que pogués continuar la seva obra pertorbadora Perque ell y ningú més qu'ell vos ha inutilisat; ell y ningú més qu'ell ha servit la causa de la burgesía al fervos distreure de les vostres reivindicacions socials, pera portarvos a una acció exclusivament política, a una acció que sols havía de servir per'aixecarlo a n'ell, el mal pastor, sense que'l seu hipotètich triomf pogués representar cap victoria positiva, immediata, pera les vostres ansies de benestar y de justicia

Y de la meteixa manera que les seves campanyes han sigut, al cap d'avall, en profit de l'ultra-conservadurisme burgès, fent impossible tot intent de reforma econòmich social, d'aquelles que les organisacions obreres tenien consignades en els llurs programes avans d'haver vingut a Barcelona'l fals apòstol, de la meteixa manera la seva obra, aparentment revolucionaria, ha sigut poderós resguart pera les institucions.

. . . .

Y ara meteix, ara que fets externs a la lluyta dels partits han determinat una aproximació dels dos grans blochs que representen tota la política catalana, ara en Lerroux, el mal pastor, continuant la seva funesta obra, contra la voluntat y el pensament de tots els republicans de Catalunya, condempna aquest acostament de republicans y catalanistes; en Lerroux, republicà, procura fer esvanir aquest grop que s'anava formant en l'horitzó de la monarquía.

Poble català poble de llibertat, ¿tolerarás més temps aquesta farsa indigna del fals apòstol?

Per aquests paragrafs pot judicarse dels demés de l'article, que són tant o mès substanciosos encara.

—

El Consistori dels Jochs Florals fa avinent que, ab posterioritat a la publicació del Cartell de convocatoria pera'ls de 1906, que tingué efecte'l dia 15 de novembre derrer, han sigut oferts els següents premis extraordinaris, dels quals disposa'l Consistori per'adjudicarlos, ab les meteixes condicions fixades en el Cartell ordinari esmentat. Y són:

Un objecte d'art ofrena del Excm. e Ilustrissim senyor Bisbe de Vich, al qui presenti uns goigs o himne popular de més mèrit pera èsser cantat en honor del martre Pere Almatrò.

Y un objecte artistich, que ofereix la Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, a la poesía que puga clasificarse dintre'l lema de la «Viola».

—

Publicacions rebudes:

Emili Vilanova. Obres completes. Volúm I. Del meu troç.—Barcelona. Ilustració Catalana. Elegantment imprès en la estampa d'en J. Thomas, ha aparegut el primer volúm de les obres completes del gran escriptor barceloni que no fa gayres mesos tinguerem la desgracia de perdre. No cal pas dir ab quin interès serà rebut aquest aplech per tots els aymadors de nostra literatura. La edició es correcta y cada volúm se ven al preu de 3 pessetes. Als qui s'han suscrit per endevant a tota la colecció, cada tomo'ls hi resulta a dues pessetes solsament. Cap català, y especialment cap barceloni apassionat de les lletres catalanes deixarà perdre aquesta ocasió d'enriquir sa biblioteca ab les obres del mès fidel pintor de les costums de Barcelona.

Los mercados en Africa Occidental. Breus consideracions exposades pel senyor en Francisco Potau, el 30 d'octubre passat, en l'Associació de fabricants exportadors de calçat, de Barcelona. Formen un opúscul de 32 planes en les que l'autor demostra sos coneixements de l'assumpto que tracta, encomiant la

necessitat de conquerir els mercats l'Africa Occidental combinant les iniciatives particulars ab la cooperació colectiva y l'acció de l'Estat.

Núvols en creu, drama en un acte, de R. Suriñach Senties. S'ha publicat, elegantment impresa a câ'n Giró, aquesta obra ab tant d'èxit estrenada al teatre Apolo, la nit del 16 de novembre passat. Preu, 1 pesseta.

Lustral. Sifons y gaseoses esterilisades. (Major, 81.) Aquesta acreditada casa ha publicat per any nou son almanach ab humoristica tarja anunciadora, dibuixada per en Cornet ab la traça en ell caracteristica.

Ideal. Màquines d'escriure ab tabulator (Pelayo, 14). Hem rebut el bonich almanach de paret, propri pera despatx, ab que aquesta casa obsequía a sos clients per any nou.

B. Domènech, farmacèutich (Baix de Sant Pere, 72). Almanach de paret anunciador del Fosfo-glico-kola-Domènech y altres tònichs. La meteixa casa ha repartit uns elegants almanachs de butxaca de diferentes formes y dibuixos.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

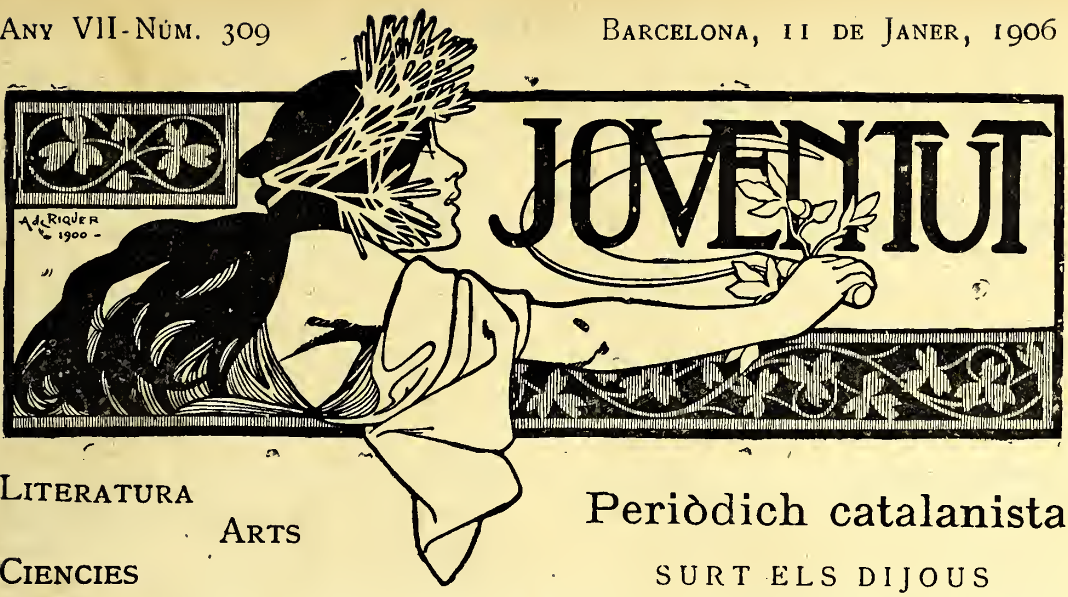
No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	. . . .	10	Cèntims.
»	atrassat.	20	»

ANY VII-NÚM. 309 BARCELONA, 11 DE JANER, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

PARENTESIS

L'altre dia en *Pol* ho deya desde les columnes de *La Veu:* el món enter se preocupa de graves problemes, els estats resten en expectació per lo que passarà en la conferencia d'Algeciras, y, en tant, la política espanyola va descapdellantse entorn de les miseries y els personalismes propris dels partits vells.

A nosaltres, quan no per altra cosa per interès, ens convé sovint intervenirhi en aquesta politica viciosa y atávica, anch que sols sia pera descobrir sos defectes y estigmatisarlos. Es un dret que hi tenim com individuus de l'estat a quals cargues contribuhim; es també un dever, car tot ciutadà ve obligat a senyalar els vicis de la cosa pública, aportant son concurs gran o petit a la tasca de llur extirpació.

Els enemichs de la prosperitat d'Espanya temen que l'acció del Catalanisme en aquest sentit seria feconda, car convertiria en poble rich y culte aquest poble avuy sense diners ni ideals, y a n'ells, als nostres detractors, els faria anar a captar: per això s'omplen de joya quan veuen posats fòra de la lley als qui intenten fer obra positiva y regeneradora.

Y quan nosaltres, aburrits de que no se'ns vulgui compendre, indignats de que's tergiversin y s'escarneixin les nostres doctrines, abandonêm escèpticament la tasca empresa; quan deixèm que's podreixi per si sol lo que fatalment s'hagi de podrir; quan ens resignèm a que'l Catalanisme's retregui de l'acció politica y, concentrant tota sa vitalitat dintre de Catalunya, realisi sa obra d'ensenyança, educació y reivindicació social, ni això se'ns deixa fer lliurement, y la opressió s'accentúa d'una manera extraordinaria.

Y no obstant, això es lo que cal fer: concentrarnos en nosaltres meteixos, estudiarnos ben a fons, examinar nostra societat tal com es, ab les seves miseries y ab els seus ideals, y veure si, en definitiva, es prou gran, prou forta y prou digna pera cobejarlos aqueixos ideals bells. En la lluyta política estêm cohibits, com en la propaganda oral y escrita, com en les meteixes tasques docents. Mes en l'ordre social no'ns manquen coses a examinar, coses que semblen no tenir res que veure ab el Catalanisme però que preocupen a pobles que passen per avençats com vol passarhi el nostre. Examinemles

aqueixes coses tot examinantnos nosaltres meteixos; obrim un parèntesis en nostra propaganda politica, que aquest parèntesis no per ésser obligat deixarà de resultar profitós si les consideracions ab que l'omplim són fetes ab bona voluntat.

—

Jo'm temo que al poble català potser li venen grans molts dels ideals de que's vanta; y no sols m'ho temo, sinó que m'ho crech. Y això que jo hi tinch fe en aquest poble, un dels més desperts, un dels més pràctichs y avençats dels pobles llatins. Bo es que'n tingui d'ideals: hi ha tants pobles que són germans seus, per raça y per historia, y no'n tenen! Però aqueixos ideals poden morir en flor, e hi morirân si nosaltres que'ls hem alimentat no prenêm sava nova.

En aquesta sava no s'hi ha de trobar llevat de velles rutines ni hipocresies; ha d'ésser sava bona, pura, que'ns regeneri per dintre, qu'esborri rencunies, que'ns permeti a tots no avergonyirnos d'ésser franchs en nostres actes y en nostres pensaments.

Jo'l veig encara hipòcrita al nostre poble; jo a n'aquest poble català'l trobo encara hipòcrita y crudel; y mentres una engruna de crueltat, mentres un borrall d'hipocresia li resti, mentres no sàpiga lliurarse d'aquest jou, malament podrà treures els jous que li imposin els mals governs. Cal ésser digne per si, cal esserne més de lo que se'n es, y pera lograrho es precis confiar més en la propria volició qu'en l'ajuda dels altres.

Bo es l'egoisme. Mes l'egoisme català s'ha manifestat molt, per desgracia, en l'afany del centim pel centim; s'ha manifestat també més en el conreu de la inteligencia que del sentiment. Aixi la majoria dels nostres intelectuals, dels nostres politichs, si valen com a tals, son incomplerts com a homes. (Això está en la conciencia de tots: «al Catalanisme *li manquen homes*»). Y totes llurs accions resulten petites e infecondes, perque no sempre les impulsen sentiments generosos, sinó una pueril y xorca vanitat. Són en general petits egòlatres que ab llur suficiencia enlluhernen als incautes; y convé que no's puga dir qu'en nostra terra'ls incautes hi abunden.

Y si els homes instruhits són aixi, pous de ciencia y de vanitat alhora, ¿còm serán les dònes? Millor dit: la dòna catalana, la dòna que'ns cal, ¿ahónt es? Ens vantêm d'ésser la regió més culta d'Espanya, y a les nostres dònes les hi neguêm educació y criteri, les hi neguêm llibertat com a sers pensants. Debades parlarêm de regeneració y d'autonomia mentres nosaltres y nostres dònes siguêm hipòcrites com som, mentres les filles de familia, privades per llurs pares de llegir devant de tothòm revistes com JOVENTUT, sentin la prohija de lo desconegut y llegeixin *d'amagat* obres pornogràfiques, o, en llur ignorancia, tergiversin, també *d'amagat*, els bells ideals d'obres grans que per essérleshi prohibides reputen immorals y com a tals les estimen, però ab vergonya. Quin contrasentit, *estimar* ab *vergonya!* Quina monstruositat social, la fusió d'aquella gran virtut y aquest baix vici! Donchs si, ab vergonya estimen, com s'estima'l pecat per la doble voluptuositat del perill y del secret en que es comès.

Se'n parla molt de si es o no reaccionari el Catalanisme, de si es o no clerical y de lo molt que convé en nostre camp, enfront de la dreta conservadora, posarhi la esquerra lliberal qu'enrobusteixi l'acció comú. Y jo que moltes vegades he hagut de preocuparmen d'aquesta necessitat, jo'ls hi pregunto als meus volguts companys lliberals si, avans que de predicarlo colectivament el credo lliberal rublert d'idees socials semblantes a les que deixo escrites, no creuen que'ns hem cuydat poch de ferlos viables quiscún de per si y a casa seva. Més sòlida que l'acció filla dels programes desenrotllats en tertulies d'amichs o en parlaments de club, m'apar l'acció familiar, l'acció individual. Jo no capeixo deslliuraments colectius sense un previ deslliurament particularissim de tot individuu pensant. Això es lo que crech, això es lo que'm sembla que hauriem de predicar y practicar, sols o en colectivitat, tots els que ho creyêm.

He parlat de la dòna. Son actual estat me fa pensar qu'es molt relatiu nostre dret a dirnos lliberals, y a dirnos autonomistes, mentres no enderroquêm burdes hipocresies y morals falses, mentres la dòna catalana visqui subjecte a unes lleys y unes costums que són la resultant monstruosa de nostre egoisme groller, de nostre orgull, de nostra petitesa moral.

Y confessemho ab tota l'amargor de la nostra ànima: bo es que hi pensèm en l'autonomía, però, mentres siguèm com som, no la lograrèm pas fácilment. Quan a la dòna enlloch de sumissió se li demani cooperació conscient y lliure; quan se l'associhi a la comprensió y la fruhició dels ideals a plena llum, com se l'associa als petits goigs y als grans dolors de la vida en secret y sense gloria; quan, més que considerarla una màquina de fer fills, se l'admiri per la gran virtut de pujarlos; quan en comptes de fer d'ella un instrument de plaher o un moble de luxo, s'eduqui sa inteligencia per'arribar aixi a la plenitut de l'Intelecte humà; quan la seva conciencia puga expandirse sense que immoralment, y pedantescament, y en pugna ab tota lley moral, la *guihi* (?) l'home per la lley del més fort, qu'es la lley dels febles poruchs de la probable superioritat anímica del sér a qui injustament dominen; quan fingintli respecte y exigintli fidelitat no li siguèm infidels, ni fiscalisèm sos actes y pensaments, ni li llevèm el nom pera imposarli el nostre, ni volguèm que'ns honori públicament deshonorantla y deshonorantnos en secret; quan això succeheixi, allavors els lliberals podrém dirnos lliberals, y els que tan poch fan per la ilustració y autonomia individual, podràn aspirar a la total autonomia d'un poble.

—

Mentres tant, com al començament deya, la política dels partits pot anarse distanciant de la europea y girant entorn de personalismes y miseries. La política a que nosaltres aspirém no es pas aquesta; mes, pera ferla, cal primerament destruhir no les petites, sinó les grans miseries que tenim a casa nostra. No reconèixerles fóra senyal d'imbecilitat o d'hipocresia; no sentirne recança y dolor, fóra proba de complert embrutiment moral; y un poble incapaç de sentir tan fondes desventures, un poble que no se'n dolgués, fóra un poble degenerat y podria donarse per poble mort.

Cal conéixers bé un meteix avans de voler realisar allò a que s'aspira; cal no volerles amagar als propris ulls les veritats més crúes. Sols aixi pot ésser complerta y digna de nosaltres la regeneració desitjada.

Lluís Via

PER LA FINESTRA

Es un jorn de xaloch! Un sent els músculs adormits, els nirvis ensopits, y una immensa prohija de dardar (1). A cada mot qu'escrich alço'l nas y guayto per la finestra. Una finestra ben curiosa: dóna sobre'l Forum de Trajà. Les recentes pluges han reviscolat l'herba que creix entre les columnes de granet grisench: es espessa y llisa aquesta herba, fresca y d'un vert deliciós. Entre'ls fusts romputs, la gran columna hont s'hi desenrotllen els episodis de la expedició contra'ls dacians, té un ayre de pau sòlida y serena. Y el Sant Pere de bronze instalat allà al cim, quin posat té de cosa definitiva y confortable! Els dacians y els romans del baixos relleus, el Sant Pere, tota aquella gent, semblen sentir l'exquisit esllanguiment del vent d'Africa. L'apòstol y els guerrers són mandrosos, tant com jo, y com jo estàn decidits a no bellugarse d'hont se troben tan a pler. Me plauen força, car estich persuadida qu'ells també s'aprofiten d'aquest temps disolvent pera somniar com jo meteixa.

Ve a distreurem de ma contemplació una escena de les que constantment veig en el meteix indret. Es enfront de la escala del *Nome di Maria*, lloch preferit pera les cites d'amor. No's passa gayrebé un dia que no puguin ovirarshi homes joves, y vells també, caminant ab un ayre inquiet, *crispat*, que tantost se decideixen a anarsen com tornen, mostrant un descoratgement infinit, pera precipitarse després, ab el rostre enllumenat per la joya, vers una persona del sexe contrari, qui comença per explicar ab animació quelcòm, el motiu de sa tardança probablement. A voltes es una dòna qui espera. Aquelles són les que m'interessen sobre tot. Cal que una dòna aymi ben esbojarradament, que una passió molt formidable trasbalci tota sa mentalitat, perque arribi avans d'hora a una cita. Es el cas de la fadrina que ara estich esguardant. Es molt joveneta, de fesomia fosca y ardenta, de moviments sobtats. Sa

(1) El verb *dardar* tradueix exactament el francès *flâner*, o sía rondar pels carrers, passejarse sens objecte, badant, matant el temps esmerçantlo sense profit. Encara que usualment el mot no s'emplea gayre, el recomanèm a fí de que no's vingui, com fins ara, traduhint per un giro, o incompletament, una idea que té en català expressió perfecta —*N. de la R.*

immovilitat atentiva té una intensitat bon xich tràgica, que dòna temença pel massa adorat que's fa esperar. Hèusel aqui! No s'apressa pas gens. Ve tot gronxantse, se troba maco. De segur qu'ell judica que se li ha de saber grat de que's digni existir. La noya ja no té pas l'ayre tràgich. Es humil, tota esverada de joya. Van caminant l'un al costat de l'altre, pausadament. Ell mira l'empedrat ella'l mira a n'ell, y enrahonen. S'hi endevina qualque complicació en llurs afers. Ella interroga ansiosa, ell respòn ab gestos plens d'objeccions, arronça les espatlles, no hi pot res ell en tot allò. Ella parla més depressa, ses mans s'agiten devant seu ab moviments lleugers, com si volgués bastir enlayre'l petit edifici de sa felicitat.

Ell belluga'l cap, rebutja sempre'ls medis qu'ella li proposa. Ella s'anima més cada cop, y ben debades! Y que n'es de pesada! Ell vinga mirar a dreta y esquerra com cercant el millor camí per'anarsen. Si, això es. Ell se'n va. Ella'l detura un moment pel braç: tota sa persona es una suplicació ardenta. Pera payrarsen ell promet a la fi qualsevol cosa, donchs fa precipitats signes d'assentiment. Se'n va, y cada un de sos passos es més ràpit que'l precedent. Ella romàn allí y se'l mira fins que ha desaparegut. Desde qu'es sola sembla que son cos s'hagi enxiquit, ocupa menys lloch: sos vestits, demunt sa carcassa que s'abandona, cauen en plechs desencoratjats. Se'n va lleument, girantse a cada pas. Ja ho sab prou ella que no pot pas ovirarlo: lo qu'ella esguarda es l'indret hont ell estava suara. Ah, les pobretes amoroses massa ferventes! Pobres enamorades que arriben les primeres a la cita!

—

Un espetech de musica omple l'espay. Els metalls baladregen una marxa fúnebre. Vetaqui un enterrament. Derrera del cotxe de morts, tot daurat, hi caminen uns homes ab cucurulles deslluhides. Pels qui, com nosaltres, la joventut ha sigut aterroritzada pels drames d'Hugo, aquests penitents evoquen esgarrifoses imatges de crims romàntichs, d'ombrívoles aventures plenes d'autos de fe, de punyals y de matzines. Jo procuro debades convencerm de que tal volta es un notari mort d'un cadarn als vuytanta anys el qui així se'n va a son derrer estatge. Aquests penitents m'omplen de dubtes y d'inquietuts.

—

L'enterrament ja ha passat. Heusaqui ara, en el lloch hont enrahonaven els enamorats, un agregat de sis persones. Han vingut per direccions oposades. Hi ha dos homes y quatre dònes. Tots s'assemblen, tan idèntica es la expressió de llurs cares. No són pas els trets lo que determina la semblança entre'ls sers, sinó la preocupació íntima y parescuda. Tantost acoblats, s'han posat a discutir ab una prodigiosa animació. ¿De què's tracta? D'interessos materials, de diner: ho juraria, al veure l'aspra y tallanta intensitat d'aquells rostres! Un dels homes ha pres la paraula y no vol pas deixarla; diu mots y més mots, y tan depressa! A cada instant agafa a un de sos interlocutors pel braç, toca la espatlla d'un altre, avia un copet sèch al pit d'un tercer, ab aqueixa vivacitat àgil dels italians que volen persuadir, fer compendre, abatre una resistencia mental. Ell s'explica, agombola'ls rahonaments. A voltes son argument topa ab algún punt sensible de sos adversaris, y tots a l'una's posen a protestar, aixecant tots cinch les mans com pera esquivar un perill o rebutjar un espectacle d'horror. Mes l'orador no's deixa impressionar gens, sa volubilitat s'acreix a cada obstacle. Pren per testimoni coses y gents situades en els quatre punts cardinals: son polze llençat per demunt de sa espatlla, son index peremptori tirat cap a la esquerra, cap a la dreta y a voltes cap al cel, atesten que posseheix informacions y medis nombrosos. A la fi's colpeja'l cor violentment y ab insistencia, pera probar d'una faysó definitiva qu'ell es un galàn subjecte del qui cal fiarse. Aquella gent deuen estar a la envista d'un plet; sens dubte cap d'ells ha consentit a anar a casa dels altres pera intentar una conciliació; han preferit enrahonar al carrer. Això està perfectament conformat ab els antichs usatges; el Forum de Trajà, al temps que ses columnes grisenques no eren pas trencades, ha degut veure sovint reunions semblants. Mentres tant l'orador verbòs guanya terreny, les contradiccions s'espayen y enfebleixen, el grupo esdevé més ombriu y desencoratjat, les fesomies s'esmortueixen. L'home's lleva'l barret, se

torca'l front y respira fondament. Calla un moment, y esguarda ab l'orgull del triomf a sos adversaris atuhits. Mes vetaquí que una dòna, menuda, morena, qu'encara no havia badat boca, comença a enrahonar. Ab una vehemencia frenètica descapdella ses objeccions. Branda'l cap furiosament, la flor de son capell trontolla com atempta de convulsions. No, ella no accepta pas això; ella rebutja allò, ben nèt. A cada segón sa eloqüencia té una novella batzegada. També'n sab ella de coses, y ben aclaparadores! Y ella amenaça, y acusa. Els altres han recobrat la esperança y la miren ab una atenció apassionada; llurs testes s'apropen y's toquen gayrebé. La coratjosa dama está a punt de perdre l'halè; se detura, però no pas apaybagada; s'ha encarat de dret ab l'orador ullprès, reduhit al silenci: ¿va a agafarlo per la gorja ab ses mans crispades com urpes, que aixeca contra ell? No, res d'això. Després d'una segona pausa, ell confessa sa desfeta. Son bell esmerçament de mots no ha servit de res, se declara vençut, son arronçament d'espatlles equival a un total renunciament. Jo endevino que diu: *Sia cosi*. El grupo's desfá. Tota la violencia dels rostres s'esborra, l'odi s'hi esvaneix, se diuen adeu gentilment y quiscún se'n va pel seu costat, ab ayre indolent. La terrible triomfadora signa a una de les dònes els gats que juguen pel Forum; resta un moment recolzada en la balustrada ab posat distret. El vençut cala un *toscano*, se fica les mans a les butxaques. El sol acaba d'esbotzar els núvols, l'home té rostre de satisfet. Pensa probablement que'l temps es bell, y que dóna bo de viure quan s'es italiá y s'es a Italia.

—

Poca cosa. Una carreta que passa. Una d'aquestes boniques carretes, ab vela de drap pintat, que amenen a Roma'l vi dels Castelli. Es arriada per un cavallet filosoph que consent en caminar perque té'l sentiment de son dever, però al que res decidiria a afanyarse, car sab que sempre s'acaba per arribar a terme. Demunt de les botes un minyó cepat, de rostre terrós, reposa en una actitut de calma maravellosa. No es pas més agitat que son cavallet: llur sabiesa es igual. Ell sab també que, més d'hora o més tart, arribará al terme de sa cursa, que l'art de viure consisteix en no encaparrarse massa, y que no cal dur molta pressa: ell frueix l'instant com li ha aconcellat Horaci, son bon avantpassat; mira'l carrer, l'admirable carrer ple de secrets y d'ensenyances! Sempre s'hi passa massa depressa. Quina llàstima que no l'imitêm al traginer de les masies romanes! Veuriem a cada pas, tebies encara, a mitj fer o ja desllorigades pel destí, totes les passions, totes les possibilitats qual desfet garbuix apleguen els artistes pera mostrarnos el mecanisme de l'ànima humana. El carrer es el carnaval perpetuu per hont, sota les caretes mal enganxades, caminen la preocupació, la esperança, els mals propòsits y els desitjos folls, la riquesa que va depressa llençant imatges de bellesa, lluhissors de metall, y de verniç, y fang, y la miseria que s'arrocega pesadament: tota nostra historia resumida en qualques gestes, en un breu col·loqui, en esguarts de desitj vers les botigues, o en un front que fa acotar un irremediable dolor!

Pla que té rahó, el carreter sense pressa: cal mirarla la via! Sens dubte la sabiesa suprema consistiria en fruhir de lluny — desde la finestra—l'espectacle violent y grotesch, d'infinits contrasts, qu'ella ofereix... Sens dubte! Y, en quant a mi, n'estich ben persuadida. No obstant, com que ja he escrit prou pera mon plaher y massa potser pel d'altri, vaig a baixar d'aquí y a barrejar ab els altres les angunies desvetllades, el torment egoista, la inquieta palpitació qu'es la vida de tots nosaltres!

FŒMINA

Traduhit de *Le Figaro*.

EN VALLES Y RODERICH Y JO

(Esbojarrament científich radiogràfich)

D'altre dia m'estava a la redacció sense més company que l'empleat que posa faixes pel correu, quan entrà un senyor a demanar si hi havia algún redactor de la casa.

—Allí, a la sala de redacció hi ha'l senyor Gener — li respongué'l dependent, tot posant direccions a les faixes.

Y el senyor Vallès y Roderich, que tal era'l qui entrava, se'm presentà tot expansiu, dihentme:

—Home, quànt me'n alegro de trobarlo! Vostè que s'ocupa tant del moviment científich estranger! Fa temps que desitjava tenir ab vostè una petita *causerie*, com diuen els francesos. Jo, a pesar d'ésser famós pels meus viatges, declaro que, actualment, el desempenyo de la meva professió en la farmacia del carrer del Cuch de Sant Pere'm priva de fer com vostè, qu'es un doctor lliure, eternalment lliure de tota traba del Temps y de l'Espay.

—Dos conceptes metafísichs — li vaig respondre.

—Sí, tan metafísichs com vostè vulgui, però que a mi'n tenen aquets dies amarrat a Barcelona, a la rebotiga del carrer del Cuch, mentres vostè se'n va a l'estranger y publica, quan vol, lo que vol. Vegi quina metafísica mès perniciosa pera mi.

—Sempre ho ha estat—li vaig dir—la metafísica de perniciosa, y per això vostè, que creu en el Temps y en l'Espay, s'està ara al carrer del Cuch, y no viatja com temps enrera, ni fa més que coses petites. ¿Veu? Jo que no hi crech, prescindeixo del rellotge, y de les fronteres, y de les demarcacions municipals, y fins del metre y del litro. Y tan aviat sóch aquí com a Sarrià, com a Ginebra, Amsterdam, Cambrils, Paris, Londres o Vilanova de Escornalbou. Faci un esforç suprèm cap a lo ample, senyor Vallès y Roderich, que per no ferlo en Vallès y Ribot s'ha quedat sol ab quatre partidaris. La Patria de l'Home es el Món, y el qui com vostè tè energia y val per si, viu en tots els temps, passa a travès de totes les edats y de totes les modes, deixant com vells decrèpits y atrotinats als que semblaven brillants en un sol moment del Temps; y ell dura, y viu, y avança a pesar del Temps y de l'Espay; y es etern, car ell els fa. De subjectes converteix en amo. Es als homes lo que'l Radium es als cossos simples.

—Home, ara vostè'm toca un punt que...

—No, jo no li toco res.

—Bè, *bueno*, vull dir que m'ha despertat una idea...

—Cal que se li despertin totes, perque'm temo que al carrer del Cuch se li quedin ensopides y mitj rovellades, senyor Vallès y Ribot.

—No, Vallès y Roderich.

—Ay, dispensi, ha sigut un *lapsus lingüe*. Però ¿que volia dirme del Radium?

—Home, que jo crech qu'es una martingala dels químichs nous pera destarotar als que varem apendre la Química aquí, per l'any 60, ab professors com don Vicens Munné, que deya que pera ésser químich ab el nas n'hi havia prou.

—¿Don Vicens? Si aqueix senyor no treya nas a res, home, y no hauria sigut bo més que pera quefe de policia, perque d'una ensumada ja hauria sabut ahónt són les bombas avans d'esclatar.

—Cregui qu'era un sabi, encara que no'n sapigués res del radio...

—Ni del diàmetre.

—Bè, vostè tot ho tira a broma. Y per lo meteix jo crech que M. Curié, y en Williams Krookes, y en Ramsay y altres amichs de vostè no són més que uns plagues de la parroquia...

—¿De Westminster?

—De qualsevulga. ¿Que s'han proposat fernos tornar tarumbes destruhintnos fins la existencia dels àtoms?

—Miri, senyor Vallès: mentres no li destrueixin la dels Tres-Toms, no tingui por. Y, per lo que toca al radium, cregui que s'ha comprobat que té una velocitat tal, que, entre un *disparo* y altre d'un revòlver, la primera bala ja hauria dat la volta al món dues vegades, si portés la velocitat de projecció del dit cos simple.

—Si qu'es un cos ben ximple!

—Que no hi ha pas metall més pesat ni més lleuger, y qu'envia les seves radiacions a distancies incommensurables.

—Bè, a mi no m'ho faràn creure que no ho vegi. Jo encara no he pogut tenirne de radium. En vaig demanar dèu grams a Paris y'm van respondre que valien dos milions y mitj de franchs. Res, excuses pera no dir que no'n tenien.

—Però, sant cristià! Si ab un sol gram ja n'hi hauria prou pera evaporar mitja Europa y liquidar l'altra meytat! ¿No veu que sols pot experimentarse en quantitats infinitessimals, y qu'encara aquestes produeixen re-

sultats maravellosos a distancies enormes sense gastarse sensiblement la petita quantitat de radium que obra?

—Y ¿ab quê l'amiden aquesta força?

—Ab *uranies*, unitats tretes de l'*Uranium*.

—Ba, ba, ba! romanços! Jo crech que tot això no es mês que un papadineru.

—Peró ¿que no ho sab vostê que no es sols el *radium* el que obra a distancies, sinó l'*uranius*, y el *torium*, y l'*actinium?*

—¿Quê? ¿L'*Ictini* d'en Monturiol?

—No, home, no: un cosi germà del radium que's diu actinium. Y desprês, ara, li han descobert un germà: el *Radio Torium*, que aquest si qu'es gran...

—¿Quànts anys tê?

—Un, y es mês gran que si en tinguês vinticinch. Miri per començar si en fa de coses: fa totes les radiacions del radium mês tranquiles y mês continues.

—¿Es a dir qu'es un metall tranquil?

—Y tant! Miri si es tranquil, que si l'acosta a un diamant de poch preu, tot seguit el transforma en brillant de roca antiga, ab un to blavench qu'espaterra, y a câ'l argenter li paguen vuyt vegades mês. Oh, y que a la nit tê una llum com una bombeta elèctrica. Y vostê hi pot pujar la escala sense demanar cap misto al vigilant; y may s'apaga.

—¿Es a dir que aviat l'Arrendataria de cerilles tindrà de plegar, y tots els accionistes seràn uns senyors mitges cerilles?...

—Oh, y que aquest diamant que li dich també podrà servir per remey. Sols portantlo a la corbata'l curarà, si tê escorbuti y mal de coll, y mal de caixal, y estiguin bons senyors dentistes!... y... si una senyora'n porta un al cinturó, may mês patirà de la matricula. Perque ara ja s'ha probat qu'en mês o en menys tots els cossos ho són de radioactius... ¿Sab lo que deya en Williams Krookes?...

—Ja li he dit qu'es un plaga de la parroquia.

—De Wertsminster... si! Donchs deya que remeys hi hauria que curarien als clients per les seves radiacions, sense moures del pot de câ'l apotecari.

—Reyna Santissima!! Donchs digui que jo tindrê de plegar la botiga!!

—¿Y quê hi fa, per l'avenir de la Ciencia?

—Raves! Que jo me'n aniria a câ'n Pistraus!

—Tantes coses se'n hi han anat y se'n hi aniràn! Miri, ara s'ha descobert que per les radiacions de les ones musicals o sonores, gracies a un cos radioactiu que's posarà a les llanternes al arribar la nit, l'alcalde tocarà un violi, y pam!, tots els fanals encesos.

—Si que'ls farà ben bê l'arquet als fanalers! Y digui: ¿no fóra igual que'l violi la trompa? Jo'm serviria de la meva.

—Tindria d'ésser allò de *sonó la trompa intrépida*, y aixi acompanyat de violins seria lo meteix. Y a les fàbriques també se'ls aplicarà aquests sistema. Gracies a n'aquests metalls, tocant un tango o un vals, al demati, les fàbriques començaràn a trevallar.

—Quina demanadiça de violinistes! Digui qu'en Crik-Boom no s'entendrà de feyna. Ja veig a n'en Manent tocant el violi cap al tart y cantant:

> Jo te l'encendré
> el tío tío fresco;
> jo te l'encendré
> perque vull vèurehi bé.

Y l'enginyer del gas tot cremat suprimint el metall radiant y contestant:

> No me l'encendràs
> el tío tío fresco;
> no me l'encendràs
> que ja he aislat el gas!

—Quina llàstima que no sia viu don Manel Girona, que hauria pogut ésser alcalde y fanaler tot d'una peça, y li hauria cantat algún castellà:

> Señor alcalde mayor,
> no encienda usted los faroles.

Nada, que *hoy las ciencias adelantan que es una barbaridad.*

—Creguim... que tot això són romanços. Si no, ¿ahónt aniriem a parar?

—A no parar may!!—

Pompeius Gener

EL CORB

Havia mort la mare, havia mort la esposa. Sobre'l pobre taulatge geya'l cadavre ab immovilitat sinistra. Tenia'ls ulls oberts, vidriats y violacis; aquells ulls donaven, a qui els contemplava, una mena de terror repugnant que acusava als vius de les sofrences que han resistit els morts.

Llarga, magra, ni se li veya'l cap, que amagava entre les espatlles; y els peus, diminuts, remataven la figura ab un profil vaporós. Els braços, erts, sostenien les trevallades mans ara blanques, blanques, que's plegaven sobre'l ventre enorme, el ventre a prenys, quasi de terme. S'hauria dit que la silueta de la morta era la d'un caragol disforme immovilisat.

La cambra era en silenci. Sols el marit vetllava, quelcóm apartat del cadavre y prop de l'única llantia; la fatiga y la són ajuntantse al dolor y l'angunia, aclaparaven més al pobre home. Una petita finestra deixava re-

novar l'ayre. Al defora era de nit, nit feréstega, però tranquila.

Quan el marit se vegé la dòna morta, s'hauria dit que l'escanyaven. No eren laments humans lo que de la gorja li eixía, eren brams de fera, de furia, de monstre. Quan se mirava'l cadavre, no li mirava'l rostre sinó'l ventre. Aquella màquina s'encallava per sempre més ab el meteix fruyt produhit. En aquelles hores nocturnes semblava que'l marit s'hagués sossegat quelcòm. La fatiga'l vencia. Els tons confosos y grisos que les robes y totes les coses prenien li duyen certa somnolencia que li esblaymava'l dolor, sense que, per això, la fatiga, per dintre, anés dihent als nirvis y als muscles seus qu'era necessari, imperiosament, dormir. Y la seva testa ab el pes de tanta desgracia's deixà caure lenta sobre'ls braços creuats, que reposaven en una taula. Y la morta era una ombra grotesca en aquell quadro fantàstich.

La quasi invisible finestra de la estança mortuoria era ben oberta. Per ella venien, a acariciar al cadavre, l'ayre y la remor nocturna. Si la lluna hagués somrigut en aquell cel, al penetrar en la cambra, li hauría besat la faç, la faç y el ventre. Hauria donat al desesperador despertar del marit un espectacle de consol funerari. Mes la lluna, aquell día, no cavalcava pel cel, qu'era de negror y de basarda. Les aus que'l creuaven semblaven sentir esporuguiments y desmays.

Y vetaquí que un corb poruch, perdut, afollat, hagué esment del pàlit lluhir de la finestreta. Y ab el seu instint, ab el seu cansanci y esporuguiment se plantà dret en la finestra com pera donar ab el seu batech d'ales la bona nit. Y notant el silenci que'n la cambra hi havia—la morta era morta y el marit semblava mort,—s'hi precipità aletejant pahorosament. Y, en la profonda sòn del vetllador hont reposava tot un amor de pare —de pare per set vegades,—y tot un dolor d'espòs, no hi fou pertorbada la tranquilitat sinistra. Y el corb se dreçà estatuariament sobre les mans de la morta, en l'immens sostentacle del ventre a prenys; s'hauria dit una au fantàstica sobre un munt de lava càlida encara... Y el corb, a saltirons, anà del ventre al pit, del pit al rostre; el seu béch espadat ho escrutà tot, braços y pit, mes, al arribar al rostre, allí trobà ample camp a les seves excavacions. Allí fou el sondejar terrible per la boca y pel nas, trocejant els llabis que sanguejaren, estirant la llengua rígida y erta, y ensorrant innúmeres voltes en les fosses nassals tot el seu béch. Li desfigurà tot el rostre. Aquesta profanació, aquesta violació no va acabarse aquí. L'au sentí farúm de sang y s'embriagà; l'au vegé la lluhissor dels ulls oberts, vidriats y violacis, y s'enlluhernà. Y, les potes sobre'l nas, fregant la cúa per la barba, li bequejava'ls ulls obstinadament. S'aixugava'l béch ab els cabells y tornava altra volta a espedaçar les conques; y fins que deixà a la morta cega, cega ab les conques buydes, no aixecà'l cap, el cap allargaçat, sobre les coses horribles que presenciaven el seu escarni. Hauría sigut un horror contemplar en aquell moment el cadavre, en qual cara'l tresor del repòs y de la quietut era vilment profanat. Amples, buydes, les conques suquejaven; com si fossin menjades, les fosses nassals s'obrien horribles, y la boca era escumosa y sagnanta, com si l'haguessin besada uns llabis purulents. Y el corb restava tranquil, passejantse sobre'l cadavre. Ja no l'atreya res més, allí: les mans de sobre'l ventre no tenien lluhissors ni sanguejaven; pera ell, com si fossin de pedra.

Sigilosament saltironà prop del llum y va mitj témel; mes hagué esment llavors del vetllador mort de sòn, que reposava. Endevinà allí una altra figura humana, mes ab una estranya positura. Se li veya'l blanch del front y el de les mans. Y el corb ne volgué saber, quan menys, la fesomía. S'hi anà acostant poch a poch, y, al ésser devant de les quietes mans, feu un moviment de vacilació poruga. Mes a la fi va atrevirse, clavant cop de béch en les mans del home.

Fou un moment, no més un moment de pahura. Fou tot hu despertarse l'ànima aquella y fer un xiscle terrible; fou tot hu despertarse, al sobressalt de la becada, y veure fantasmes, fantasmes alats en la cambra. El corb, cech d'ira y de terror també a la inesperada resurrecció de la seva nova víctima, topava ab les parets, ab el cadavre, ab el sostre, ab la taula y ab el sòl, sens heure la finestreta salvadora. Era un brunzir d'ales vertiginós, com d'un enorme burinot; y el xiscle del marit, un nou y derrer xiscle,

fou més horrorós encara, tan horrorós, que semblà que la morta se'n espantava... Y al marit, al moment del xiscle li semblà que'l cor se li petrificava y l'ànima se li enlayrava, se li enlayrava esporuguida, perque veya, en aquell esperit alat, a n'ella, a la meteixa morta a qui el corb venia a atormentar, a endúrsela... Allò, aquell esparver nocturn y dimoniach era, potser, alguna furia quimérica que li cercava la muller; allò, en fi, devia ésser un càstich de Deu o una broma pahorosa, horripilant, de les infernals furies. Y al sotrach aquell, el cos del marit se va estendre llarch, pesat, demunt del sòl... Y, al caure, la llantia tremolà.

Restablert el silenci, després d'haverse guarit sota meteix del taulatge mortuori, el corb sorti lentament, a saltirons sempre, a explorar la estança altra vegada. Y llavors vegé un altre cos estés, les mans esteses, el cap descobert. Ho vegé bé, a la llum de la llantia, y desde'l promontori ventral que protegien les mans de la morta. Y allí, a l'altre cos mort, mort en veritat, anà'l corb, rihent per dintre'l béch; hi anà y's passejà per tot el cos, calent encara. Y al arribar al rostre, altra volta atiat per son instint, ab la seva arma punxaguda, furgà la boca, bequejà la llengua y feu sagnar els llabis; furgà'l nas, horriblement, obstinadament; y arribà als ulls, y buydà les conques horriblement també, obstinadament també, fins a deixar l'altre cadavre cech.

Alfons Maseras

TEATRES

Amor y Geografía

Al Principal, pera desensopirnos, ens han donat una comedia del Nort; una comedia d'un revolucionari; d'un home, Bjærson, que passa a Cristiania per ésser un dels atrevits, d'aquellsquals obres les clases conservadores —tambe n'hi ha a Cristiania de classes conservadores — no van a veure al teatre. Pinta les costums massa al viu, y de dret lesemprèn ab problemes socials y psicològichs que dites classes prefereixen fer veure que no existeixen, o. per lo menys, fer veure que ignoren.

En Graner s'ha encarregat de demostrarnos que *no es tan fiero el león*... que ben examinat fins els revolucionaris més exaltats no són tan dolents com semblen. Fòra d'algunes entremaliadures que'l traductor—no sé qui es ni m'interessa — ja s'ha cuydat de corretgir, l'obra estrenada l'altra nit no pot ésser més ignocenta ni més moral.

Amor y Geografía ve a ésser la demostració de que un sabi, quan porta'l seu esperit d'investigació fins a l'extrém d'oblidar qu'es home y té de viure en familia y en societat, degenera en un ser ridicul. La monomania científica es tan perniciosa com totes les manies, y l'amor té en la vida'ls seus drets; drets qu'es perillós desconèixer. Per això'l protagonista de la comedia de Bjærson se troba en un moment de sa vida ab que sa muller y sa filla, aburrides en una llar que no es tal llar sinó un verdader estudi, inconscientment busquen fòra d'ella un derivatiu als seus sentiments. La esposa, que hauria sigut una bona esposa si els mapes del seu marit no invadissin tota la casa, escolta complacenta les amoretes d'un pintor que li fa'l retrat y qu'es un *tenorio* del Nort, que li parla de coses que res tenen que veure ab la geografía. La filla, a qui també'ls mapes del pare han obligat a viure fòra de casa, s'educa en un colegi a pensió molt lliurement. Tan lliurement, qu'está a punt de cremarse les ales ab un pintor, que la casualitat vol que sía'l meteix que pintava'l retrat de sa mare com a preliminars de *pintarli la cigonya*.

Una bona amiga de la muller que té molt món—tant món que ha sabut casarse ab un home rich y vell, lo qual li permet viatjar sola y fins conèixer pintors,—arriba a temps pera posar les coses en ordre. Seguint els seus concells la esposa abandona al marit y aquest, trobantse sol, comprén que no en va se funda una llar, y que l'amor a la geografía portat a extrems exagerats es incompatible ab l'amor a la familia que reclama'ls seus drets. Y el sabi's rendeix a discreció.

Tot això ho exposa l'autor en tres actes de comedia bon xich lleugera, ab tendencies al *vaudeville* francés, especialment el tercer acte que cau de ple en el genre. S'endevina tot seguit que's tracta d'una de les primeres obres de l'autor car la seva personalitat no s'hi mostra prou definida. Hi ha moments en que sembla preocuparse seriament del petit drama moral o social que presenta, però el conjunt resulta massa groller, massa còmich y, sobre tot, desenrotllat massa convencionalment pera que'ns pugui convèncer.

La poca convicció de l'autor se veu clara ab les modificacions qu'ell meteix va fer en la comedia. Molt temps després d'estrenada, y a conseqüencia de censures que li feren, va referla endolcint certs personatges y transformant del tot l'acte terç, que resultava molt més lògich de la primera manera. Els Graners de Noruega van trobar qu'era massa crudel fer banyut a un home que, fòra de la mania científica, era un bon home, y en Bjærson sembla que va enternirse y va va-

riar el final. Y el va variar de tal manera, que tot acaba bé després de riure un rato, a tall de comedia d'en Baró del *Brusi*.

No obstant, hi ha en l'obra algunes escenes notables, en que's diuen veritats y's reflexen tipos y costums que no per ésser exòtichs deixen d'interessarnos. Com tots els mestres, y aquest autor n'es un dels mestres de l'art dramàtich modern, sab dir coses ben pensades y sab presentar situacions ben sentides. La escena entre'l pintor y la senyora, la entre'l pare y la filla y la dels dos amichs, entre altres, ne són molt bon exemple. Llàstima que lo que podia ésser un gran drama resulti una comedia bon xich barroera, sobre tot en la segona edició, qu'es la que *quasi bé*'ns han donat al Principal.

Dich quasi bé perque al Principal ni aquesta'ns han donat. Oh, han tallat molt poch! Potser en junt no arriba a trescentes paraules. Una dotzena d'idees, uns quants cambis de concepte, algunes paraules cambiades, y altres petites modificacions. Entre tot un petit vel pera que nostres damiseles recatades no tinguessin per qué ruborisarse. Per exemple: se parla en l'obra en to humoristich d'un personatge que matava y feya rostir les seves *querides*. Al Principal diuen: les seves *promeses*. Un altre exemple: El pintor, qu'es un maula, pregunta a la senyora qué li sembla'l retrat que li ha fet. Ella diu coquetament: «Me sembla que m'ha fet més jova y més fresca.» El pintor replica: «Oh, no: més ho es vosté». Es ignocent això, ¿veritat? Donchs els senyors del Principal ho deuen haver trobat atrevit y ho han substituhit per un «Me sembla qu'està bé» séch com un *tiro*. També han trobat medi de que al final de l'obra no'ns enteressim de qu'era aquell gran pillo del pintor, el meteix pintor que seduhia a la mare, qui havía donat una *cita* a la filla. Y en fi, han trobat medi de suprimir una pila de petits detalls, y aixi en conjunt han acabat de fer més tonta la comedia, que ja ho es bon xich de per si. De l'*Amor y Geografía* quasi bé n'han tret tot l'amor, deixantnos únicament la geografia.

Y els mapes, que són de debò. La veritat s'ha de dir: tot el posat d'escena, la decoració, els mobles y accessoris presentant un interior d'uns paisos estranys pera nosaltres, eren d'un bon gust y proprietat exquisits. En cambi els actors, si exceptuém la Baró en determinats passatges, no sempre estigueren a l'altura del traductor. També ells, com en Graner, com... com en Gual, sols se preocuparen de la *geografía*.

Y no obstant, ells ja ho saben; en Gual especialment, ja ho sé jo que ho sab: l'amor es més interessant, y més humà, y més respectable que la geografia.

Y no parlo precisament de l'amor a l'art.

EMILI TINTORER

DIADES SERENES

ELL

Mira, amor meu: ja triomfen els jorns clars,
les neus s'han aprimat dalt de la serra;
el mes d'abril comença, y mil cantars
fan estremir de goig tota la terra.

Omplint el bosch d'immenses harmoníes,
el vent sembla entonar: «Ha mort l'hivern!..»
y dins mon cor, al allargarse'ls díes,
ressona tot com un hossanna etern.

En ton mirar sé veure un dolç encís
de cosa que's renova y treu florida.
Y endevino, a través de ton somrís,
el ditxós començar d'un'altra vida.

ELLA

Certament, dalt dels cims s'han aprimat
les neus de grans blancors immaculades,
y al bes del sol els arbres han brotat
y han murmurat al vent dolces passades.

També la sento jo aquesta cançó
com un himne a l'amor y a l'alegría,
y m'estremeixo tota al gran petó
que desde l'infinit el sol m'envía.

Y tinch ganes de riure y de cantar
y d'omplir de petons tot lo que viu.
Com les branques, mon cor sembla brotar
del goig de viure al fecondant caliu.

ELL

Còm t'escàu parlâ així! Còm m'enamora
ton ayre noble, ta elegant figura!
Que bé hi ressalta en la quietut de l'hora
el vibrar de ta veu, sonora y pura!

Ara sí que't conech!... Ahir no encara.
Avuy te trobo gran, y d'amor digna!
Tot l'encís d'est amor l'he sentit ara
com un bufar de ventijol benigne.

ELLA

Oblida lo passat... Obre ton cor
al raig primaveral qu'en tot impera
seguim triomfants, l'estel de nostre amor
y benehím la nova Primavera.

TRINITAT CATASÚS Y CATASÚS

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Fantasies. — *Aplech d'impressions per Carles de Fortuny —Barcelona, 1905.—(Llibrería Puig).*

En aquest nou llibre'l senyor Fortuny posa de manifest precisament aquella condició de bon observador que li reconeguerem ja al parlar de sa primera novela *Redempció*.

Reduhits els quadrets que'ns descriu a una serie d'impressions purament objectives, adquireixen relleu mercès a la facultat de traduhir ab facilitat aquelles impressions, manifestantse en això'l senyor Fortuny excelent pintor naturalista. Els temes escabrosos no'l detenen, y, en general, són tractats ab una certa sobrietat de bon gust, sense que això vulgui dir que l'autor hagi de recórrer a les perifrasis pera expressar les ideas fins quan aquestes venen a condempnar estats morbosos d'una societat com la nostra més hipòcrita que pervertida, ab tot y esserho molt. El bon gust consisteix precisament en que, senyalada la tara y posada al descobert sense reserves, l'escriptor no's complàu en accentuar la impressió produhida ni s'entretè en fer exhibició de ses facultats, les quals li permetrien portar molt més enllà la nota *realista* ab sols que's proposés *dirho tot*.

En cambi, si alguna vegada intenta'l senyor Fortuny treure partit d'una impressió determinada, construhint imaginariament a son entorn l'argument que l'ha precedida o les consequencies que se'n poden derivar, en aytal cas se manifesta la inexperiencia de l'autor y son desconeixement de les lleys psicològiques a que's contrauen les accions humanes. En una paraula, el novelador no logra assolir el punt de vista en que l'observador estiguè colocat.

Aquest defecte del qual el temps y l'estudi permetràn segurament al senyor Fortuny deslliurarse, unit al que prové de les dificultats que l'idioma català oposa al literat que no's troba en presencia de bons models de llenguatge pera imitar, fan desmerèixer un bon poch aquesta obra ab tot y ésser superior, al nostre entendre, a la primera que'ns donà temps enrera'l senyor Fortuny, y qu'hem esmentat al principi.

—

Vives & Cornet. Aritmética Pedagógica Catalana.—*Barcelona 1905.—(Baguñà, editor).*

Començada, y ben començada, ha estat ja la tasca importantissima de provehir les escoles catalanes d'obres didàctiques que han de fer regular y profitós el funcionament d'aytals organismes al trevall dels quals deurèm principalment el que la nostra raça's faci mereixedora temps a venir de conseguir lo que tots volèm y encara potser no som prou dignes d'obtenir.

Cultura intelectual, perfeccionament moral, heusaqui dues coses que cal demanar a les escoles catalanes. Si arribèm a obtenir resultats en aquests ordres y no se'ns desarrela la fe en el nostre esforç que la lluyta ha fet neixer dintre de nosaltres, ja podràn fer, ja, els nostres enemichs; el triomf de la nostra causa es qüestió de temps no mès.

Concretantnos per ara als dos volums de l'*Aritmètica Pedagògica Catalana* (titulats *Llibre de Text* el primer, y *Qüestionari Pràctich* l'altre) encara que'ns declarèm incompetents en materia d'ensenyança, hem cregut veurehi ben aplanades les dificultats que la ciencia dels nombres ofereix mitjançant la exposició senzilla de les materies del domini de l'Aritmètica, y ab la introducció d'un element susceptible de donarli una certa amenitat: ens referim als exemples y demostracions gràfiques filles del llapis prodigiosament sintètich y expressiu d'en Cornet, el caricaturista. Dihent que'l resultat obtingut fa que'ls dos llibrets de que tractèm sien dues *aritmètiques* que no semblen tals *aritmètiques*, creyèm haver dit lo qu'elles tenen de bo pera vèncer la resistencia ab que, per deficiencies pedagògiques de la ensenyança, molts s'havien acostumat a mirar tot lo que feya olor de *números*, com si no fossin tradicionals a Catalunya les disposicions que tenim pera'l conreu de les ciencies exactes. No cal sinó recordar que la nostra terra ho es de comerciants y industrials, y que a Catalunya fou hont s'estampà un dels més antichs llibres d'*Aritmètica* que's coneixen (per Pere Posa, a Barcelona, en 1482).

Una cosa trobèm a mancar en les *Aritmètiques* dels senyors Vives y Cornet, la qual ens sembla que, tractada per ells, podria haver estat un nou atractiu pera'ls llibres y un medi gens despreciable de fer interessants pera'ls alumnes les qüestions numèriques. Volèm referirnos als problemes d'aritmètica recreativa, a les Recreacions Matemàtiques que dihèm avuy, y de les quals en els llibres estrangers se'n fa un cert us pera desvetllar la curiositat y amenisar les explicacions. Aytals jochs fets a base dels nombres y utilisant certes proprietats dels meteixos, se troben ja en els antichs tractats d'aritmètica, com per exemple'l del mallorquí Joan Ventallol, publicat l'any 1521 en català y traduhit al castellà mès endevant. Actualment la publicació continuada de llibres francesos, anglesos y alemanys sobre les *recreacions* pels nombres, ens deixen creure que algùn profit deuen reportar aquestes futeses fins entre gent de la qual tot sovint volèm pendren exemple.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

1 Sinjoro Ricard Prieto y Gustiêr, *(lernas Esperanton)*—Aurora, 1, 3.ª, 1.r — Gracia (Barcelona).

2 S° Ceferí Gorchs y Esteve, *(lernas E.)*— Rambla de Catalunya, 91 — Barcelona.

3 S° Geroni Vila y Roca, *(parolas E.)* 11,168 — Sant Roch, 18 — Vilassar de Mar.

4 S° Dominiko Bonet y Cembrano, (*legas kaj skribas E.)* — Carrer nou de la Rambla, 170, 2.n, 2.ª — Barcelona.

5 S° Jàume Soles y Balmes, (*lernas E.*) — Carrer d'en Serra, 13, pral. — Barcelona.

6 S° Joseph Mumbrú y Ferràn, (*legas kaj skribas E.)* — Carrer de Catalunya, 5 — Sarrià (Barcelona).

7 Fino. Africa Castro — studentino, *(legas kaj skribas E.)* — Córcega, 234, 2.n, 1.ª — Barcelona.

8 S° Pere Sayol y Renóm, (*lernas E.)* — Carrer del Mar, 16 — Badalona.

9 S° Martí Solà y Vidal, (*lernas E.)* — strato Reĝa, 99 — Badalona.

10 S° Santiago Creus y Ventura, — industrŭsto kaj komercisto, — 12,487, (*legas kaj skribas E.*) — Ronda Sant Pau, 29, magatzêm — Barcelona.

11 S° Salvador Casanovas y Casellas, (*lernas E.*) — Carders, 16, 2.n, 2.ª — Barcelona.

12 S° Miquel Gaspar y Xalabarder, (*legas kaj skribas E.*) — Notariat, 8, pral., 2.ª — Barcelona.

13 S° Aureli Robrenyo y Güell, (*lernas E.)* — Puigmoltó, 14, 2.n — Vilafranca del Penadès.

14 S° Arthur Mêlis, (*lernas E.*) — Carme, 148, baixos — Sant Martí de Provençals.

(Daŭronta.)

GRAMÁTICA FONAMENTAL

DE LA LLENGUA ESPERANTO

ORIGINAL DEL DOCTOR ZAMENHOF

y traduhida al català

PER JOVENTUT

Gramàtica

A) ALFABET

Lletres esperantes	A a,	B b,	C c,	Ĉ ĉ,
Valor corresponent al nostre idioma	à (càs)	b	tç	tx (botxa)

D d,	E e,	F f,	G g,
d	é (més)	f	g devant de a, o, u, ue, ui.

Ĝ ĝ,	H h,	Ĥ ĥ,	I i,
tj (platja)	h, lleugeramen aspirada	h, fortament aspirada, ch alemanya y polaca, X rusa.	i

J j,	Ĵ ĵ,	K k	L l,	M m,	N n,
y (toya)	j (Jofre)	k	l	m	n

O o,	P p,	R r,	S s,	Ŝ ŝ,	T t.
ó (sórt)	p	r	ss (cóssa)	ix (moixa)	t

U u	Ŭ ŭ,	V v,	Z z
u	u diptongial com en (Jàume)	v	z

Nota. — Les estampes qui no tinguin els tipos ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, poden reemplaçarlos per ch, gh, hh, jh, sh, u.

B) PARTS DE LA ORACIÓ

1. L'Esperanto te solsament un *article definit o determinat* (LA), invariable pera tots els genres, nombres y casos. No tê article indefinit o indeterminat.

Nota. — L'us del article es igual qu'en català. Aquells a qui el seu us presenti alguna dificultat poden deixar de servirsen.

2. El *substantiu* acaba sempre en *o*. Pera fer el plural s'afegeix *j* al singular. La declinació no consta mès que de dos casos: el *nominatiu* y l'*acusatiu*. Aquest derrer se forma ab el nominatiu afegintli una *n*. Els altres casos se formen per medi de preposicions: el *genitiu* ab *de* (de), el *datiu* ab *al* (a), l'*ablatiu* ab *kun* (ab) *sur* (sobre) o altres preposicions segons el sentit de la frase. Ex.: *la*

patr'o - el pare, *de la patr'o* - del pare, *al la patr'o* - al pare, *la patr'o'n* - el pare (en acusatiu, això es: complement directe), *inter la patr'o'j* - entre els pares, *la patr'o'j'n* - els pares (acus. plur.), *por la patr'o* - pera'l pare, *kun la patr'o* - ab el pare.

3. L'*adgectiu* acaba sempre ab *a*. Els seus casos y nombres s'indiquen de la meteixa manera que'ls del substantiu. El *comparatiu* se forma ab el mot *pli* – més, y el *superlatiu* ab el mot *plej* - el més. El «que» del comparatiu se traduheix per «*ol*» y el «de» del superlatiu per «*el*» (d'entre). Ex.: *pli blank'a ol la neĝ'o* — més blanch que la neu; *mi hav'as la plej bel'a'n patr'in'o'n el ĉiu'j*, — tinch la mare més maca de totes.

4. Els *adgectius* NUMERALS *cardinals* són invariables: *unu* (1), *du* (2), *tri* (3), *kvar* (4), *kvin* (5), *ses* (6), *sep* (7), *ok* (8), *naŭ* (9), *dek* (10), *cent* (100), *mil* (1.000). Les dotzenes y els centenars se formen per la simple adició dels dèu primers nombres. Ex.: *dek unu* (11). *dek tri* (13), *tridek* (30), *naŭdek naŭ* (99), *kvarcent* (400). A n'els adgectius numerals cardinals se'ls hi afegeix: la terminació (*a*) de l'adgectiu pera fer els *numerals ordinals*. Ex.: *dua* (segón, segona); *obl*, pera fer els numerals *multiplicatius; on*, pera fer els numerals *fraccionaris; op*, pera fer els numerals colectius. Se posa *po* devant d'aquests nombres pera indicar els numerals distributius. Finalment, els adgectius numerals poden usarse substantivament o adverbialment. Exemple: *du'obl'o* - el doble, *du'obl'a part'o* doble part, *du'obl'e* - doblement; *du'on'o* - la meitat, *du'on'a part'o* - mitja part, *du'on'e* - a mitges; *du'op'e* - de a dos en dos; *unu'o* - la unitat, *du'e* - segonament, en segón lloch.

5. Els PRONOMS personals són: *mi* (jo, mi), *vi* (tu, vós, vosté), *li* (ell), *ŝi* (ella), *ĝi* (ell, ella, pera'ls animals o les coses; pronom neutre) *si* (si, — se; pron. reflexiu) *ni* (nosaltres) *ili* (ells, elles), *oni* (se). Pera ferne adgectius o pronoms possessius, se'ls hi afegeix la terminació *a*. Ex.: *mi'a* (mon, ma), *ili'a* (llur). Els pronoms se declinen com el substantiu. Ex.: *al mi* - a mi, *min* - a mi, me, (acusatiu), *kun mi* - ab mi, *la mi'a'j* - els méus.

6. El *verb* no cambia ni per les persones, ni per els nombres. Ex.: *mi far'as* - jo faig, *la patr'o far'as*, el pare fa, *ili far'as*, ells fan.

FORMES DEL VERB

a) El *present* se caracterisa per *as*; *mi far'as* - jo faig.

b) El *passat*, per *is*; *vi far'is* - vos, o vosaltres feyeu o heu fet.

c) El *futur*, per *os*; *ili far'os* – ells faràn.

ĉ) El *condicional*, per *us*; *ĉi far'us* - ella faria.

d) L'*imperatiu*, per *u*; *ni far'u!* - fem!

e) L'*infinitiu*, per *i*; *far'i* - fer.

f) El *participi present actiu*, per *ant*; *far'ant'a* - fent, *far'ant'e* - tot fent.

g) El *participi passat actiu*, per *int*; *far'int'a* - havent fet.

ĝ) El *participi futur actiu*, per *ont*; *far'ont'a* - havent de fer.

h) El *participi present passiu*, per *at*; *far'at'a* - que's fa, essent fet.

ĥ) El *participi passat passiu*, per *it*; *far'it'a* - havent sigut fet, que s'ha fet.

i) El *participi futur passiu*, per *ot*; *far'ot'a* - havent d'ésser fet, que's farà.

La veu passiva's forma ab la combinació del verb *est* (ésser o estar) y el participi present o passat del verb passiu que's conjuga. El «de» o el «per» del complement indirecte se traduheix per *de* ex.: *ŝi est'as am'at'a de ĉiu'j* — ella es estimada de tots (part. pres.: la estimació tè lloch ara); *la pord'o est'as ferm'it'a* — la porta està tancada (part. pas.: el tancament ha tingut lloch avans.)

7. L'adverbi's caracterisa per la terminació *e*.

Els seus graus de comparació s'indiquen de la meteixa manera que'ls de l'adgectiu. Ex.: *mi'a frat'o pli bon'e kant'as ol mi*,— mon germà canta més bé que jo.

8. Totes les preposicions regeixen nominatiu.

C) REGLES GENERALS

9. Cada paraula's pronuncia absolutament igual que com està escrita.

10. L'accent tònich recàu sempre sobre la penúltima sílaba.

11. Les paraules compostes s'obtenen per la simple reunió dels elements que les formen, escrits junts, però separats per apostrofs o petits guions (1). El mot fonamental déu

(1) En les cartes u obres dirigides a persones que ja coneixen l'idioma se poden suprimir aquests signes que no tenen altre objecte que'l de permetre a tothòm trobar fàcilment en els diccionaris, el sentit precís de cada un dels elements del mot y obtenirne la significació complerta, sense cap estudi anterior de la gramàtica.

anar sempre al final. Les terminacions gramaticals són considerades com a mots. Ex.: *vapor'ŝip'o* (barco de vapor) es format per *vapor* (vapór), *ŝip* (barco), *o* terminació característica del substantiu.

12. Si a la frase hi ha un altre mot de sentit negatiu, l'adverbi *ne* se suprimeix. Ex.: *mi neniam vid'is*, jo no he vist may.

13. Si'l mot indica el lloch ahont se va, pren la terminació de l'acusatiu. Ex.: *kie vi est'as?* — ahónt sóu vós?, *kie'n vi ir'as?* — ahónt anéu vós?, *mi ir'as Pariz'o'n*, vaig a Paris.

(Seguirà.)

FREDERICH PUJULÀ

NOVES

Queda posada a la venda la novela d'Enrich de Fuentes *Romànlichs d'ara*, el primer dels llibres ab que JOVENTUT obsequia a sos suscriptors durant el present any.

Hem començat el repartiment a domicili, però l'excessiu trevall d'administració d'aquests dies, aumentat per l'èxit de les reformes introduhides en nostra publicació, ens impedeix servir a tothòm ab la puntualitat que voldriem. Aixi, donchs, aquells de nostres abonats que hagin satisfet llurs quotes anyals o semestrals y vulguin tenir dita obra sense més demora, poden enviar a recullirla y els hi serà entregada immediatament.

—

Hem sigut invitats a visitar la exposició que de ses obres pictòriques té oberta en Juli Borrell en son taller del carrer d'Aragó. Están destinades al Saló de Paris, remarcantshi les qualitats característiques de la persònalitat artística del senyor Borrell.

—

Si un hom no tingués les garantics sospeses, se'n hauria pogut fer molts de tips de riure aquests dies mirant la comedia política. Però vés qui ho sab si rihent fa mal o fa bè. Ja'ns anèm tement que aviat no podrèm ni respirar.

De totes maneres, el *conato* de desafio entre en Montero y en Vega de Armijo (dues momies no enterrades encara) per qüestió de favoritismes personals, l'hem hagut de *celebrar* a pesar nostre. La boca se'ns esbotzà y la rialla eixi triomfanta. *Pardon!*

Lo que no fa riure es el projecte de lley reformant el Còdich militar y esmenant el Còdich penal comú de manera que sía la jurisdicció militar la qu'entengui en determinats delictes que actualment están subjectes al tribunal popular. Aviat, ab les freqüents suspensions de garanties, y ab noves lleys y ab noves esmenes, no sabrèm quė es legalitat ni quė es ilegalitat, y perdrèm l'esma. Ara sols falta que la nova lley, si s'aproba, sia interpretada de manera que certes propagandes avuy legals y patriòtiques deixin d'èsser considerades com a tals.

—

Publicacions rebudes:

Las Cuevas del Pirata de Manacor (Mallorca). *Guia y descripción de sus principales maravillas, por Pedro Estelrich.* Hem rebut la segona edició d'aquesta obreta, en la que hi están bellament descrites les hermosures d'aquelles coves que són un dels principals atractius de l'Illa Daurada. També hem rebut la traducció francesa deguda al senyor Pin y Soler, que fou publicada en 1898. Acompanyen a dita obreta varies reproduccions fotogràfiques de l'interior de les coves que's descriuen. Preu, 50 cèntims.

Almanach, propri pera despatx, ab que la Imprenta Elzeviriana (Rambla de Catalunya, 14), ha obsequiat a sos clients per any nou. En la tarja s'hi reprodueix un preciós relleu escultòrich del senyor Renart.

Amanach de la Imprenta Cunill. (Universitat, 7). També propri pera despatx, ab vistosa tarja.

Cerveza Dam (Urgell, 71). Hem rebut el cartell anunciador d'aquesta cervesa, en el que hi ha una sola figura, fermament executada y plena de caràcter.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

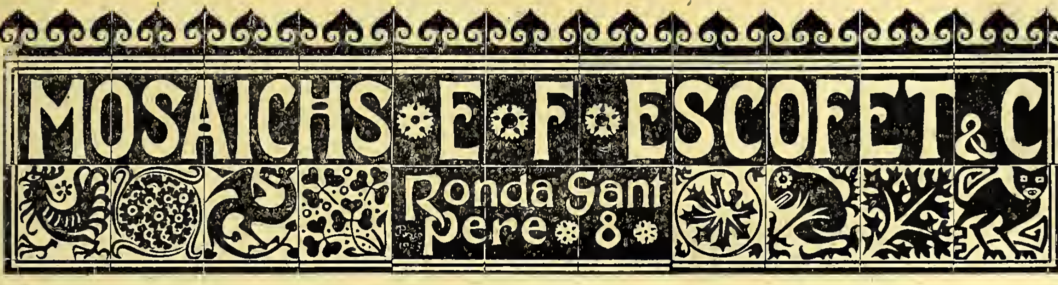
No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetes.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any	9	»
ESTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		10	Cèntims.
»	atrassat	20	»


MOSAICHS E F ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8

DERRERES PUBLICACIONS

DE LA

BIBLIOTECA JOVENTUT

Lluis Via. — FENT CAMÍ, un vol ... ... 3 ptes.
Emili Tintorer. — LA MORAL EN EL TEATRE, un vol. ... ... 3 »
Pompeyus Gener. — L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS, un vol.. ... 1 »
Enrich de Fuentes. — ROMÀNTICHS D'ARA, un vol. de més de 500 planes 4 »

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.





PAPER DE FUMAR

"LAYANA"

PAPERS PREPARATS

PERA

LITOGRAFIA, TIPOGRAFIA Y FOTOTIPIA

PAPER CONTINUU

FABRICANT

LLUIS LAYANA ALSINA

VALENCIA

REPRESENTANT

ANTONI BASTARD

Lancáster, 5 y 7

Telèfono 1059

BARCELONA

ANY VII-NÚM. 310 BARCELONA, 18 DE JANER, 1906

JOVENTUT

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

AQUÍ NO PASSA RES

«Aqui no passa res.» Això es lo que's diu l'honrat ciutadà de Barcelona, al acotxarse després d'un dia de trevall, o després d'haver esmerçat sense profit tota una jornada. «Aqui no passa res», dèu dirse'l senyor duch de Bivona, qui, al ésser despedit de la vila y cort ab tot l'aparato que requeria tan interessant espectacle, al menys devia figurarse que la discola Barcelona no mancaria d'oferirli ocasió pera donar a conèixer aquelles qualitats que sens dubte li reconeixeria'l govern quan, després de laboriosa gestació, el trià a n'ell pera tan delicat càrrech. «Aqui no passa res», deuen dirse'ls nous poliçonts que per parelles, ben separats com els civils per les carreteres, van passejant pels carrers de la ciutat llurs uniformes nous de trinca y llur tradicional aburriment. Y el qui ulleja la prempsa, el qui sols sab veure les coses per la part de fòra, el qui veyent les boques closes no sab llegir en els ulls ben badats, aquell també ha d'exclamar per força: «Aqui no passa res!»

«¿Y això es allò que tanta por feya vist de lluny?» exclamaràn els politichs de la derrera fornada. «La famosa qüestió catalana, ab els problemes de que estava prenyada ¿ahònt es? Si realment existís aquesta qüestió, per una o altra banda donaria senyals de vida, y si en virtut de l'estat excepcional en que's troba li calgués emmudir al poble, sos representants en les Corts prou se cuydarien de fer sentir la veu de llurs electors, car no cab ni imaginar que puga mancàrloshi el coratge pera complir ab llurs devers: coratge de que tant se vantaven en el periode electoral.»

No, no'ls hi falten motius per'aytal rahonament: però totes les coses tenen dues cares, y no sempre la més veritable es la que més se veu. N'hi ha molts que no saben compendre que'l poble es molt fàcil d'enganyar, però que no hi ha forces humanes pera llevarli l'escepticisme una volta se n'ha enseyorit. Els anuncis y reclams poden fer guanyar molts diners als venedors d'especifichs y panacees, però quan comença a córrer la brama de que tot allò es mentida, la incredulitat y la desconfiança van fent via, y aleshores no es estrany tampoch que paguin justos per pecadors, ni que de les esguerradures dels *curanderos* poch escrupulosos

n'arribin a patir els metges de conciencia y sabiesa probades Per això les etzegallades dels farsants politichs han portat tal descrèdit a la politica, y l'escepticisme del poble, si bé al principi els hi serveix de medi pera llurs fins, acaba per ésser una arma que's torna contra'ls meteixos que se'n aprofitaren.

Emperò l'home més escèptich sempre cova en son si una aspiració a l'ideal, y el jorn que la llum arriba a ferse y es prou forta per atravessar les closques més endurides, aleshores de cada descregut ne fa un fanàtich, y aixi va seguint el rodar de la immensa cinia.

Si jo fos governant, me faria molta por un poble que calla. Les criatures entremaliades, segons dir de les mares, quan no fan soroll es que alguna se'n rumien. Y també les mares podrien dirvos que may ab rigor ni càstichs s'ha pogut fer anar dret a cap criatura revessa. Donchs els pobles són com les criatures, però un xich més perillosos, car no saben aconhortarse d'una senzilla lleminadura.

Jo coneixia un mestre que tot s'ho prenia per la valenta. Era'l qui més cridava, el qui pegava més; devant seu tothòm tremolava, però pel derrera tots els xicots li feyen banyes: «*Yo no puedo obligarles á ustedes á que atiendan mis explicaciones, pero de que ustedes no chistarán y de que se estarán con los ojos fijos en el libro, de eso sí que respondo.*» Y en efecte: el director no podia planyes de qu'en la classe d'aquell mestre Tites hi haguessin esvalots, però la veritat es que may cap de sos deixebles feu un lluhit examen. Tots ne sortiren tan ruchs com hi havien entrat. Y quan ell se mori, els colegials que anaren a l'enterrament no's mostraren pas gens adolorits, ans com si volguessin rescabalarse del mutisme imposat, semblaven ab llur xerrameca pardals engabiats, els qui, al obrirloshi la portella de llur presó, canten pels arbres un himne a la llibertat reconquerida.

En cambi, també'n coneixia un altre, jo, de mestre, tot diferent d'aquell. Aquest deixava riure fins que l'esvalot prenia massa proporcions, y aleshores, bo y rialler, no feya més que dir: «¿Y si trevallessim una mica, ara?» Y tothòm callava y feya llur tasca. Y avuy encara, quan el troba algún de sos antichs deixebles, corre a estrênyerli la mà y li recorda les velles entremaliadures.

. . . .

¿A què ve tot això? No ho sé pas. Volia parlar de quelcòm y no sabia de què, car ¿de què pot parlarse, si aqui no passa res? Perdòninme'ls llegidors si perdo y els hi faig perdre'l temps sense profit. ¿Què haig de fer jo, pobre de mi, quan aytals exemples me donen els més granats personatges?...

El govern de Madrid va seguint la seva tradicional politica; el batlle de Barcelona's preocupa de la qüestió de Russia; el senyor governador se preocupa d'hònt y còm se fa'l *burro;* els nostres politichs, els de casa, fan el burro també, tal volta per esperit d'imitació, tal volta per no saber quins jochs son els licits. Y el poble segueix jugant, de grat o per força, y pagant casa, escoltant la veu de l'encarregat que li diu, tot fent la mitja rialleta: «Si hi ha quietut, durarà fins a la matinada.» Y prou que ho saben els punts que si no hi hagués tranquilitat aquella meteixa veu els posaria a rotllo, y que la mitja rialleta no tornaria a aparêixer fins que l'amo pogués dir: «Endevant, senyors: aqui no ha passat res!»

ORIOL MARTÍ

FINLANDESA

DE CAP D'ANY

El derrer dia de l'any les families fineses, aplegades en la dolça pau de la llar, en el menjador, al caliu amorós de pares y fills, esperant l'arribada de l'any nou, guaytant pels vidres de les finestres aquella tofa de neu uniforme, continua si no fos per algún arbre que dreça son esquelet o per algunes barraquetes del jardi, se distreuen volent esbrinar el pervindre de les persones en l'anyada que va a començar.

Lo més tipich que's practica consisteix en posar sobre la taula de menjar un determinat nombre de taces de cafè, iguals de color y de grandaria, totes capgirades en son corresponent platet, y en desordre. Ordinariament n'hi posen set, y dintre d'elles hi amaguen: En la primera, un fil vermell; en la segona una moneda; en la terça un anell; en

la quarta una claueta; en la cinquena una molla de pa; en la sisena una nina petita, d'uns tres centímetres de llargaria, y en la setena un fil negre: coses totes que fàcilment se troben per les cases.

Aquesta munió de tacetes en desordre, parescudes a un campament d'esquimals, totes iguals per fòra, enclouen quiscuna un símbol diferent, essent aytals símbols introduhits en les taces devant de totes les persones de la familia. Se fa sortir del menjador al pare, com cap de casa, se cambien de lloch les taces, torna a entrar el pare, y se li prega que'n trihi una. Si agafa la del fil negre *(musta)*, o morirà, o se li espera un gran disgust. Si pren la del fil vermell *(puna)*, tindrà una alegria. La moneda *(raha)* significa riquesa. L'anell *(sormus)* es símbol de l'amor. La claueta *(avain)* es senyal de senyoriu y de poder. La nina *(pikku vauva)* augura la vinguda d'un infantó avans d'acabarse l'any nou. Y la molla de pa *(köyhyys)* designa pobresa.

Després surt la mare, se cambien novament de lloch les taces, torna a entrar y fa lo meteix que'l pare ha fet; y successivament tots els de la casa, per torn rigorós d'edat, surten y entren a veure què'ls tocarà en sòrt. En moltes cases un meteix individuu repeteix la elecció de taça altres dos cops, resultantli coses ben extravagants. Per exemple: un jovenet treu de primer la nina, després el fil negre, y després el fil vermell. Naturalment, en els fadrins y fadrines hi ha un petit cambi en la significació de l'anell y de la clau, puig el primer simbolisa les esposalles y la segona'l casament, o, millor encara, el poderiu domèstich o bon regiment d'una casa.

Aixi esperen tots la mitja nit, y aleshores saluden al nou any cantant estrofes de l'himne *Nostre País*.

—

Enguany, en la immensa llar finesa, en el casal de *Suomi*, pares y mares, fills y filles, xichs y grans, avis y néts, pobres y richs, tots han probada la sòrt, y tantes voltes com han entrat en el niu qu'es llarari de la familia, tots han triat sempre la taceta que guardava'l *fil roig:* l'alegria, la joya. Y més que may a chor han cantat el *Nostre País;* y més tart ha lluhit el cel ab un blau puríssim que, ab el mantell blanch de la terra, era la banderà voleyant pera satisfacció dels compatricis de l'ilustre Aho.

BENET R. BARRIOS

ANYORANÇA

Tota una vida plena de privacions, de miseries, de baixeses; totes les ilusions que havia forjat sa pensa de mare; les rialles, el dolor, els cels blaus y aromosos, el baf de pobresa: tot quedà soterrat pels set pams de terra grassa que colgaven a n'en Jepich, aquell pobre nin portat a la fossa sens acompanyament, sense recança, car fins la compassió semblava haver fugit aquell dia de la vila.

Aquella dòna serena devant la desgracia, que no s'aturava vençuda devant de cap obstacle, girava'ls ulls frisosos d'aci d'allà, buscant quelcòm qu'ella meteixa no sabía, quelcòm que li portés una engruna de benestar, una espurna de goig.

Sense donarse compte dels seus actes, obrant d'esma, somniant desperta, se trobà tancada dintre un cau rònech y humitós, que geya perdut en la ciutat de les boyres calmoses y tristes, dels capvespres moradenchs, en mitj d'un barri de convents negres y silenciosos, de muralles tètriques y alteroses. No tenia ni un troç de cel pera estimar, ni crits d'infantons que la enllumenessin, ni tan sols un braç d'ayre per'aconhortar els pulmons.

Voltada de dònes malaltices y infecondes, plenes de mixtures pera fer reflorir una primavera morta a son esclat; voltada d'un ambient de vici pobre, de borratxeres d'ayguardent, no veya les mirades d'enveja de ses companyes d'hostatge devant dels colors sanitosos que florien en ses galtes, ni els ulls espurnejants que posaven els joves corsecats de desitjos al endevinar dessota sa vestimenta uns pits gonflats y una carn ferma.

Aquella casa de plaher sense vida, de goig voltat de tristeses, tenia una mestressa respectable pels anys y la experiencia.

Era una vella ab abundanta carn blanca y

fofa, fins a xarbotarli dintre ses vestimentes ab coloraynes de tons perduts per les innombrables bugades. Uns quants cabells d'un blanch tirant a groch decoraven sa testa d'un ovalat perfecte. Tenia una rialla d'una placidesa tan franca, que corprenia a tots els coneguts ben hisendats y nebodes de bon veure; en cambi, pera'ls joves que gasten més paraules que quartos y pera les dònes caygudes, tenia un ensombriment de celles y un girat de boca qu'esferehia al més ben plantat. Dintre de son cau sols permetia fer broma als qui callaven devant d'un preu exagerat; als altres, al pobres que tenen de cómptar ab els dits, els feya estar quietosos y en silenci com si estiguessin dins d'un temple. Ab el cos encarcarat y la mirada espurnejant y fixa, talment semblaven alarbs devant la majestuosa mort del sol. Tenia'l cos ple de malures, y tots els fanatismes havien fet presa en son migrat esperit. Dintre sa cambra impregnada de perfums baratos, tots els sants encarregats de lliurar la terra de malalties del cos y de l'enteniment hi tenien estada; y la Casualitat, d'irònica rialla y somris sagnant, havia fet que presidis a tot aquell estol d'estamparia l'advocada dels mals parts, que geya ben enquadrada en un march d'un daurat vermellós, al cim del capçal del llit hont reposava de ses fadigues la dòna infeconda.

La mestressa estimava a ses filles, y les cuydava ab el meteix carinyo que'l pagès sa cullita, que'l comerciant ses mercaderies; tement tot lo que les pot malmetre, renegant de tot lo que les pot fer minvar de producció. Volia netedat per'agafar confiança; bona cara per'allunyar als tristos; bones maneres per'arreplegar gent adinerada; principis y urbanitat perque la justicia li feya por. Tenia un ull y una conversa dignes de tot encomi: ab la primera mirada ja havia classificat a un home, y eren tan estimades les seves apreciacions, que parlava hores y hores sense ferir la més lleugera fibra de l'amor propri dels qui se la escoltaven. Era tan ensinistrada en son ofici, tan coneixedora de la gent, que rarissimes vegades tenia d'acudir a l'insult pera lograr el més insignificant dels seus capritxos. En fi, tot el barri a chor deya qu'era *tota una dòna*, de dalt a baix.

Un dia cridà a la pagesa y ab to maternal, ab veu pastosa, li digué:

—Escolta, Marta! Jo vull que't guanyis bé la vida, y tu sembla que posis tot l'empenyo en no ferho.

—Ja vos escolto y no vos entench. Quan enrahonèu ab mi teniu de parlar clar.

—Miraré de parlarhi. Fa molts anys, quasi tota la meva vida que'm guanyo'l pa de la meteixa manera, y sé lo que cal fer pera sortirne del millor modo possible.

—Encara no vos entench. Ja som dit que teniu de parlar tot lo clar que poguèu.

—Calla. Tu ets guapota: les carns són ben conservades, qu'es lo principal; els ulls tampoch els tens lletjos; y lo demés, moltes dònes que guanyen els diners llarchs ho voldrien pera elles.

—¿Què volèu dir?

—Vull dir que, valent força més que cap teva companya, te deixes passar la mà per la cara d'una manera tan vergonyosa, que creu que fins a mi'm sab greu.

—Són molt pesades les vostres prèdiques.

—No't preocupes gota del vestir, no dius may res a ningú; sempre sembla qu'estiguis somniant coses estranyes, no't coneixèm una sola rialla, y sens alegria, pots creurem a mi que tinch experiencia, sens aparentar alegria per lo menys, costa molt de fer alguna cosa de profit.

—Lo meteix me dòn. El cos el donaré sempre al primer que s'acosti, mes les meves penes y les meves joyes les vull pera mi; solsament jo les vull disfrutar y sofrirles!

—Essent aixi, tant haguera valgut que no t'hagués dit res.

—Ab això si que teniu tota la rahó, tota... tota...—feu la Marta somniosament.

La vella, rondinant mal humorada y gemegant, se'n anà vers el menjador, ahont les dònes se jugaven ab monotonia de renechs y sorolls els pochs quartos que havien guanyat la nit passada.

La dòna del camp, acostumada a les celisties immenses, als horitzons llunyadans, sortí a esplayarse en el balcó esquifit y rònech de son cau infecte.

Dessota d'ella un torrent mort de vergonya, anyoradiç d'aygua, serpentejava arrocegant bruticies y desferres casolanes. Al seu

devant, un seguit de cases malmeses per la miseria y la velluria, semblaven clamar contra'ls estadans que profanaven llurs xacres y obrien insensibles llurs ferides. Els patis d'un blanch trist, d'un blanch de fossar de poble, sense lluhentors, ensombrit, eren amortallats per les parets bonyegudes. Els jardins eren decorats de plantes malaltices, de flors aponcellades que temien obrirse sense poder besar l'ayre, sense acariciar els raigs de sol, y's capvinclaven vers la terra que les hi havia donat la vida allà hont sols la mort podia regnarhi. Derrera d'això, uns arbres despullats aixecaven llurs branques més altes sense poder trencar del tot els botons ab que la primavera caritativa les hi havia engarlandades. Y, per sobre de tanta miseria, un bocinet de cel, una taca grisa y pesanta.

La seva pensa endormiscada's despertà nirviosament al recort d'uns horitzons amples y esplendorosos; els seus ulls brillaren espurnejants, al pensar en un sol que's destría en ruixats d'or; els amples narins se li aixamplaren, pressentint l'aroma dels pins de vert novell, y del romani de flors blavoses.

. . . .

Y fugi espahordida de la ciutat, com perseguida per una munió de llops famolenchs; fugi lluny de la ciutat boyrosa, morta, pera respirar a dolls sobre'ls espadats d'Almor, pera obrir els ulls devant les cases plenes de molça y de llum, recolzades als marges soleys y voltades d'arbres centenaris y prades verdejantes.

Alfons Trinxet

PAGINES FESTIVES

COSES DE LA RAMBLA

La escena a mitj dematí.

Dos subjectes van caminant Rambla amunt. L'un vesteix americana y cobreix el cap ab gorra de les nomenades de ciclista, l'altre també porta americana, lo que no du es camisa, fent de tal una samarreta negra ab ratlles grogues, y usa una catxutxa d'aqueixes que resulten híbrides de gorra y boyna; un d'ells porta una ampolla buyda a dintre de la que hi ha un tap de suro, y el seu company va ab un gran penjoll de fils-ferros a la mà, que un a primera vista creu que's tracta d'unes quantes dotzenes de graelles desmontades.

Al arribar a la Rambla de les Flors, el que du'ls misteriosos fils-ferros deixa aquests a terra, y l'altre, treyentse dèu cèntims de la butxaca, comença a picar a l'ampolla ab la moneda, ab l'intent de cridar l'atenció, dihent avans al seu company:

—*Oju* ab el *gura*, Tano.—

Prompte comencen a aturarse devant del *pica ampolles*, l'aprenenta de modista que va ab la panera a portar un vestit, el desvagat emblanquinador ab son inseparable company el camàlich, la criada a qui la seva mestressa ha enviat per un recado urgent, el xicot de la litografía ab la pedra a coll, el taverner carregat també ab el caixó de les ampolles, que li serveix d'arma ofensiva pera obrirse pas entremitj dels badochs, clavàntelshi tantos a discreció.

Quan al de l'ampolla li sembla que ja té prou número d'admiradors, comença a engegar el següent discurs:

—Ara, senyors, veuràn un jòch molt divertit, que poden vostès ferlo al cafè, en una reunió d'amichs, entre familia després de sopar, etc. ¿Veuen aquesta moneda de dèu cèntims? Vostès creuen que no entra pel coll d'aquesta ampolla, ¿veritat? Donchs ara veuràn còm jo la faré entrar y la faré sortir després pel fons sense trencar el vidre, y en acabat desapareixerà la moneda y, lo qu'es molt més extraordinari!, l'ampolla y tot. —

La concorrencia comença per obrir uns ulls com boles de billar.

El taverner ja no's recorda dels clients qu'esperen el vi, el xicot de la litografia no pensa que hi ha qui necessita la pedra, a la criada li ha fugit de la memoria'l recado, la noya de la modista comença a empatollarse una mentida pera justificar la tardança devant d'aquesta, y ni a l'emblanquinador ni al camàlich els passa pel cap que hi pot haver qui els busca als seus llochs de costúm.

L'*orador*, aixecant els braços ben enlayre perque pugui veure tothòm un jòch tan maravellós, continúa:

—Ara començarèm el jòch, senyors; vagin venint! A la una! *(Espectació.)* A les dues!! *(Més espectació.)* A les...!!! Macatxo! ara me n'adono, senyors: aqui dintre de l'am-

polla hi ha un tap de suro y el jòch no sortiria. ¿Quê s'ha de fer en un cas semblant? *(Agafa'l manyoch dels fils-ferros.)* Donchs per treure un tap d'una ampolla no hi ha altre medi que usar un d'aquests aparatos, que han tingut grans èxits en totes les capitals europees *d'Europa* y acaben d'obtenir medalla d'or en la exposicio de... de... de Berlin, *capital de la República Inglesa*. Aquest curiós aparato, qu'en qualsevol botiga del carrer de *Farnandu* els hi farien pagar a cinch pessetes, aquí's ven a quinze cèntims. ¿Veuen? S'introdueix a l'ampolla y un cop dintre, se tomba la meteixa a fi y efecte que'l tap se coloqui a la vora de la sortida. Ara no s'ha de fer altra cosa que anar estirant poch a poch l'aparato y, com ja poden veure, els ganxets que hi ha al cap d'avall de cada fil-ferro's claven al tap de suro obligantlo a sortir tant si vol com no. Per quinze cèntims no deixin de tenir a casa un objecte de tanta utilitat. ¿Qui en vol un? ¿Qui en vol un?

—A veure, mestre.

—Teniu, ja'l podèu mirar de tots cantons; aquí no s'enganya a ningú.

—Me sembla qu'es molt de *nyigui-nyogui* això.

—Deixèuho, donchs! Ja han vist tots vostès que no pot anar millor de lo que va.

—¿Que no estaria bè per dèu cèntims?

—Encara que me'n donguessiu catorze y mitj. A nosaltres ja'ns costa més a la *fràbica*.

—*Bueno*, teniu, donchs.

—¿No hi ha ningú mès que'n vulgui un altre?

—Doneumen un que sia reforçat.

—Tots sòn iguals, hereu. Si el volèu triar vós meteix...

—Ja està bé aquest.

—Apa, senyors, que s'estàn rematant!

—Faci el *favort* d'un parell, si es servit. Ne guardaré un pera regalar a la noya quan sia'l seu sant.

—Aquí els tè.

—Un per mi.

—Un per vostè.

—Un altre.

—Aquí va.—

La cosa comença a anar com una seda. El públich, no podent permanèixer impassible devant de les manifestacions del progrès, fa gran demanadiça del nou invent premiat en la *República Inglesa*, que ve a substituhir l'antich sistema dels cordills; però, com que aquesta mena d'avenços tenen a la via pública un terrible enemich anomenat *guardia municipal*, prompte un individuu pertanyent a n'aquest cos ve a posar fi a la difusió de la ciencia a quinze cèntims.

Al vèurel el company del xerrayre venedor (que durant tot el rato de la peroració no ha fet mès que mirar per tots costats, y que per cert es un guayta que no necessita ulleres de llarga vista pera poder senyalar la presencia de la esquadra enemiga als confins de l'horitzó), dóna al moment la veu d'alarma, la veu fatídica de: «*Llarch*, ve'l *gura!*»

A l'instant s'opera un gran cambi en el quadro: el *Llarch* (que ara ja sabèm el seu motiu) agafa l'ampolla que havia deixat a terra pera despatxar el *pesca-taps*, el *centinella* arreplega aquests, y els dos s'apressen a tocar pirandó ab gran descontent de la criada badoca, que al veure que se'n van els hi pregunta:

— Y allò de fer desaparèixer l'ampolla, ¿que no ho faràn?—

A lo que li contesta'l de la samarreta ratllada, tot mirant enrera per veure si el municipal els empayta o s'acontenta senzillament esbullàntelshi el marro ab la seva presencia:

—Noya, ara farèm una cosa de molt mès mèrit: no solsament desapareixerá l'ampolla, sinó nosaltres y tot.—

Alexandre Font



SONETS

DIVAGANT

Dama excelsa que alèu ma fantasía,
dòna atrayenta de mos fins sentits:
divines gracies inflen vostres pits
y's corven vostres flanchs ab harmonía.
Com dea sóu d'estesa idolatría;
hi ha en vostra veu encisos infinits,
en vostres llabis riures exquisits,
y el flam de vostres ulls la neu fondría.
Sols de somniarme pres en vostres braços,
envolt mon cap ab vostres rulls sedosos
que os cauen flonjos, com d'amor vençuts,
mon seny s'enterboleix... Y els dolços llaços
s'agiten ab l'halè que'ns té confosos,
y gosen mos sentits esmaperduts...

COMUNIÓ

Un nen rosat llegeix la poesía
que pidola ab deliri un bes d'amor.
¿Quín amorós poeta'l compondría
aqueix flayrant pomell d'encès color?
Dels llabis carmesins surten vibrantes
paraules qu'en el cor van ressonant;
belles dames escolten palpitantes,
que ardent desitj va en elles despertant.
Com ix el sol radiant de dins les ones,
Raquel sorgeix per entre'l mar de dònes.
Tothòm s'agita ab forta commoció.
Fitant al nen com una illuminada,
abraçantlo ab la llum de sa mirada,
li crida: — Vina, que't faré'l petó! —

DE LES ENRAMADES (1)

El cel es blau, ni un núvol; la gent s'arremolina;
flayren els horts, les noyes y els testos dels balcons;
retruny escardalenca la copla ab valents sons;
pomell de tendres nenes en professó camina.
La joya més intensa, oh mares, s'endevina;
ofrena feu al cel de ben florits petons;
guarnides ab la roba cusida entre cançons,
les vostres filles van a la maisó divina.
La primavera aboca al temple ses fragancies
per mans de la ignocencia que no coneix el crim.
Jesús, de les altures, els fa ab veu amoixanta:
— Si sempre fossiu nenes, si may sentissiu ansies
per coses mondanals, si no os xuclés l'abím,
a besos jugaríem en mitj de la llum santa. —

ROSAURA

La enramada ja ve: mirèu quín núvol munta:
són angelets de Deu engarlandats de flors;
són ilusions de mares que un dolç neguit ajunta...
D'una, la més gentil, me ceguen resplendors.
— ¿Quí, quí serà? — sospira revolta la gentada.
Filla del mar tu ets, d'escuma vas vestida;
de randes t'ha guarnit la soperbiosa onada;
fulgura en tos ulls verts estrany esclat de vida.
Es filla de Rosaura, no es nada de l'amor;
per l'or fou engendrada, mullat el llit pel plor...
Sa mare va dihent, mirantla desde lluny:
—Comença la venjança; riurà sempre ton llabi,
tos ulls fascinaràn y els clavaràs el glavi...—
La societat reptada com una fera gruny.

¿VOLS?

Anèm, aymada,
baix la estelada,
y en lloch soliu
farèm el niu.
Quína abraçada!
Quína halenada
de dolç caliu!
Tot ens somriu!
Y quan despunti
la llum, y munti
el sol pel mar,
vindrà, ben nèta,
nostra caseta
a illuminar...

CONCEPCIÓ

¿Quí gosa despertarla? Dorm; dorm, gentil esposa.
Mirèu: dormint somriu, talment com una santa;
el dolç va-y-vé del pit la roba fa onejanta;
un raig daurat de sol demunt son cap reposa.
May com avuy se sent mon ànima commosa:
gloriós misteri't volta, quelcòm de nou m'encanta;
un somni bell t'omplena de joya acaricianta;
me sembles, quan te miro, divina més qu'hermosa.
Agenollat espero que aixequis les parpelles
pera llegî en tes nines les altes maravelles
que has ovirat. Amor! Ja'l día ha fos la nit!.
Com sol-ixent que s'alça, y aclara y no enlluherna,
tos ulls desperten plàcits, m'envíen llum interna...
Es cert!... Un bes intens ha illuminat el llit!

JOAN VALENTÍ Y FELIU

---

(1) Festa de vehinat que té lloch a Blanes durant la vuytada del Corpus. Al matí, un estol de nenes enflocades a desdir, portant en parelles paneres de flors y acompanyades d'una copla, van a ohir l'Ofici y escampen les flors pel temple.

KAISER WILHELM

La conferencia d'Algeciras dóna excepcional relleu a la figura de l'Emperador d'Alemanya. Tots els personatges que intervenen en la conferencia se'ns representen com *marionettes*, mogudes per les mans imperials de Guillèm II. Ell es l'autor de la conferencia —comedia politica o tragedia guerrera, segons el resultat que tingui—y ell tè en el seu poder els vents que desencadenen la guerra y els suaus oreigs que conserven els beneficis de la pau.

Guillèm II es un cap d'estat extraordinari. Sembla un princep de la Etat Mitjana. Mistich y guerrer, se creu destinat a dur a bon terme una missió mondial. Es un esperit cultissim: politich, orador, músich, militar, enginyer, poeta y marí, sembla que hagi volgut resumir el caràcter complexe de la Germania moderna, hont floreixen alhora esplèndidament les ciencies, les arts, el comerç, la industria, l'exèrcit y la marina.

Desprès de Frederich II. l'actual Emperador es el monarca mès personal de la familia dels Hohenzollern. Guillèm I, en el regnat del qual se realisà la unitat alemanya y la reconstitució de l'antich y ampulós *Sacre Imperi Romà* ab el titul modern d'*Imperi Alemany*, no es altra cosa que un dòcil instrument en mans de Bismarck, el gran politich; Moltke, el gran estratega; Roon, el gran organisador de la victoria. La importancia del moment històrich y dels homes que'l rodejaven, donaren aparences de grandesa a Guillèm I, a qui l'Alemanya moderna ha saludat ab el qualificatiu de *gran*.

Donchs el *gran* Emperador, per ara, es Guillèm II. Anima inquieta, assedegada de poder personal, vol, tan punt ocupa'l soli, que la seva dignitat imperial sia efectiva. El princep de Bismarck, el canciller insubstituhible de l'Imperi, es rellevat del seu alt càrrech, car un home com el *canciller de ferro* o mana en absolut o's retira de la politica. D'aleshores ençà Guillèm II es Emperador y Canciller; Caprivi, Hohenlohe y Bülow se limiten a reproduhir, en el gran concert de la politica internacional, les *arie* preferides del Kaiser.

Creada pel princep de Bismarck la nova politica alemanya, l'Emperador se la fa seva, donantli proporcions extraordinaries. Els guerrers teutònichs ocupen territoris a l'Africa y a la Xina; Heligoland es cedida per Anglaterra; les derreres illes qu'Espanya possehía a la Occeanía sòn adquirides per Alemanya mercès a un contracte celebrat ab el govern espanyol; a l'ensemps la politica de *penetració pacífica* expandeix per tot el mòn els productes de la industria germànica, expandiment colossal que arriba a produhir seriosa alarma entre'ls economistes anglesos y els hi fa pensar en la substitució del lliure cambi per un sistema eminentment proteccionista.

En quant a la politica de relació ab les altres potencies, l'Emperador segueix fidel al sosteniment de la *triple aliança*, sosteniment combinat ab una politica de benevolença y atracció envers l'Imperi rus. Inventa'l *perill groch*, pera justificar la ocupació de Kiao-Txao y primerament sa intervenció en la guerra xino-japonesa: y tè la sòrt de que al esclatar el *perill groch* com una furiosa tempesta, es l'Imperi rus qui en reb la sotragada. El tractat anglo-japonès, al respectar l'actual *statu quo* asiàtich, li permet continuar la ocupació de Kiao-Txao, encara que li impedeixi la realisació de noves conquestes.

Quan les circumstancies politiques varien y la *triplice* no sembla tan forta com avans—per l'aproximació de França e Italia y la debilitat interior d'Austria-Hongría — gira'ls ulls l'Emperador envers Russia, en tant que França estableix ab Anglaterra una *entente cordiale* pera resoldre varies qüestions d'excepcional importancia : les d'Egipte y el Marroch.

Y aleshores Guillèm II, trobantse en un semi-isolament, produeix un magnifich y sorollós cop d'efecte: el viatge a Tánger, ab el qual afirma la independencia de l'Imperi marroquí y la nulitat del tractat anglo-francès. França, que tem la guerra, accedeix a la voluntat imperial, y enlloch d'èsser ella en nom propri y d'Anglaterra la nació destinada a *europeisar* el caduch Imperi marroquí, consent en la reunió d'una conferencia a la qual sòn cridades totes les nacions que's creguin ab dret d'assistirhi, com a substitució de l'anterior acort anglo-francès.

Y mentres els diplomàtichs discuteixen els drets de llurs nacions respectives, *Kaiser*

Wilhelm, l'autor de la conferencia, espera tranquilament el resultat de la meteixa, car ell té en el seu poder els vents que desencadenen la guerra y els suaus oreigs que conserven els beneficis de la pau.

GERONI ZANNÉ

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

J. Pella y Forgas.—LA CRISIS DEL CATALANISME. — *Barcelona, Imp. Henrich y C.ª 1905.*

Es llàstima que l'aparició d'aquest llibre hagi vingut precedida d'un cert apriorisme per part de la opinió pública. Haventse dit que l'autor tenia'l propòsit de vindicar son nom per respecte a certs incidents relacionats ab les derreres eleccions de diputats a Corts, molts seràn els qui's tindràn per decebuts al no trobar en les planes del volùm publicat pel senyor Pella aquelles revelacions sensacionals que una part de la opinió hauria trobades molt de son gust, sobre tot si podíen haver estat pedra d'escàndol dintre'l Catalanisme y motiu de discussions y polèmiques, de lo qual per dissòrt encara molta gent de per aqui en fa l'espectacle de sa predilecció.

Ab molt bon acert el senyor Pella y Forgas s'ha abstingut de posar nova llenya al foch; un parell d'apéndix posats al llibre tracten de la qüestió personal a que avans hem aludit, y, al nostre entendre, basten pera produhir la impressió de que'ls incidents avans esmentats són la conseqüencia natural y fins a cert punt inevitable de l'oportunisme en que s'ha inspirat una bona part, potser la més emprenedora, del Catalanisme militant.

Emperò no es per aquest cantó que'l llibre del senyor Pella'ns ha pogut interessar, y ens ha semblat mereixedor d'ésser llegit y meditat detingudament per tots els qui desitgém pera Catalunya una millor sòrt; l'interés del llibre prové de la franca y desapassionada exposició dels antecedents del nostre moviment catalanista , del procés que ha degut seguir pera convertirse de lo que fou en un principi a lo qu'es en l'actualitat, y de la situació en que les forces catalanistes se troben com a conseqüencia de la diversitat de temperaments y de maneres de pensar dels elements que les formen.

Importants y dignes d'ésser ben meditats són els capituls en que'l senyor Pella examina les qüestions substancials, això es, la religiosa, la de forma de govern y la social, respecte les quals estableix la conclusió de que'l regionalisme hauria degut manifestarse clarament y precisa, aportant un criteri definit sobre aquests punts encara que després de ferho'l Catalanisme hagués hagut de destriarse en dues grosses agrupacions trevallant isoladament pera juntarse no més en aquelles ocasions en que l'acció combinada d'abdues fos necessaria als fins capdals que la opinió catalana persegueix. Es d'aquesta manera que l'autor creu en la possibilitat de que'l poble català en massa pugui trobarse encarnat dins les aspiracions catalanistes, sobre tot si de la crisis actual ne surt la formació d'un gran partit republicà, *independent de Madrid y autonomista, en el qual hi entrin els catalanistes republicans demòcrates, donantli fesomia catalana.*

Per la nostra part ens plau declararnos inclinats a semblant manera de veure, sobre tot després que la experiencia, basada en recents aconteixements, ens ha fet considerar fracassada la solució monàrquica del problema catalanista.

—

E. RENAN. — ORIGEN DEL LENGUAJE. — *Traducció castellana de don J. Elias Matheu. Barcelona, 1905. (Castells y C.ª, editors.)*

Avuy es pera molts catalans una qüestió de gran actualitat la referent a l'idioma, y dedicats a restaurar el nostre, estudiant lo que fou en sos origens, lo que devingué en el temps de son esplendor y lo que cal fer pera encaminar a bon fi (a un fi conscient) la forta empenta de la renaixença actual, ens trobém en la necessitat de fixar orientacions precises, d'establir els mètodes, de posar d'acort a tots els qui, desde diferents punts de vista, trevallen pera la restauració de la llengua catalana. Y es tan convenient això, per quant, si no'ns posavem tots d'acort, si la feyna del gramàtich y del lexicòleg, la de l'artista del llenguatge, això es l'escriptor, y la que la naturalesa ve fent mitjançant l'instrument poble, no s'inspiraven en una mutual coneixença y no tendien a una acció harmònica, podria ben ésser que la tasca de tots no produhis els fruyts que cal esperarne. Convé que'l gramàtich, al tractar de restablir les regles del nostre llenguatge, conegui per una part els elements fonamentals que, com tot idioma, porta en si y els quals el lliguen ab la nostra essencia intima; que dels estudis de filologia comparada n'hagi deduhit les lleys de sa transformació; y que'l coneixement de l'actualitat viva o sía del llenguatge que's parla avuy a Catalunya li eviti el perill d'edificar fòra de la realitat, lo qual fóra edificar en la sorra. Per un semblant ordre de consideracions li cal a l'escriptor esmerçar sabiament sa força creadora, buydant dintre de motllos nobles y escayents el fruyt de sa inspiració; y això pot conseguirho aprofitant les revelacions que sobre la naturalesa de l'idioma li faci el lexicòleg y tenint a la vista constantment la realitat viventa en aquells mòdels que la natu-

ralesa meteixa li ofereix. En quant al poble, sense que volguém pretendre ni molt menys que hagi de colaborar conscientment a la tasca del gramátich y de l'escriptor, tenim per evident que no es insensible a la influencia d'aytals elements dits intelectuals, y que un llenguatge correctament escrit es sovint imitat per part dels qui, llegintlo, el tenen per una exteriorisació més perfecta de llur propri modo de pensar.

Conclohém de lo dit, que l'obra del gran Renan, la traducció de la qual ha estat derrerament publicada formant part de la *Biblioteca de Autores Ilustres*, es una obra que cal posar a contribució pera véurehi clar en aquesta complicada tasca d'obrir amples horitzons al nostre verb, fentlo apte y digne d'omplir totes les esferes d'una activitat multiplicada com es ara la nostra. Per això es digna de lloança la tasca de traduhir el *Origen del Lenguaje*, duta a terme pel senyor Elias Matheu, ab tot y algunes petites incorreccions d'estil filles segurament de la precipitació.

—

Angel Aguiló.—Repertori d'índexs de la Crònica de Jaume I.—*Barcelona, 1905. (L'Avenç).*

Tots aquells qui's veuen obligats a consultar llibres pera utilisarne determinades referencies, saben lo molt que faciliten la tasca els índexs metòdichs qui permeten reportarse immediatament a les materies que interessen. Sobre tot els editors estrangers d'obres destinades a una freqüent consulta no deixen may de provehirles d'aytals repertoris, fets quasi sempre ab una precisió y un mètodo admirables.

Un complement indispensable a la *Crònica o Comentaris del Rey En Jaume*, publicada dintre la Biblioteca Catalana d'En Mariàn Aguiló, era un repertori dels noms propris citats en el llibre. L'haverse fet aquesta crònica una font de consulta pera la gent qui s'interessa de la nostra historia patria, feya cada dia més necessari un procediment senzill d'utilisar les referencies contingudes en el famós llibre, y això s'havía de lograr precisament ab la formació del catàleg de noms.

L'Angel Aguiló ha dut ara de poch a terme aquella tasca, de poca gloria aparent y d'un trevall sostingut y un xich enervant; ell ha rellegit el llibre de cap a cap, anotant curosament totes les referencies, les quals, degudament ordenades, han vingut a constituhir l'utilissim instrument de que parlavem, formant un fascicle d'una seixantena de planes, propri pera èsser relligat, si's vol, a continuació del volúm de la *Crònica* de la referida Biblioteca Catalana.

Aumenten l'interès d'aquest fascicle del senyor Angel Aguiló les noticies que dóna sobre'ls manuscrits de l'obra del Conqueridor y sobre la primera edició que se'n estampà a Valencia en 1557; haventhi d'aquesta y d'aquells, reproduhides en facsímils, la portada y les primeres planes respectivament, pera donar idea gràfica d'aquests famosos documents.

R. Miquel y Planas

CROQUIS

Cárrer de poble.

El crim de La Masía ha destorbat l'ensopiment d'aquell viure de poble.

El carrer sembla partit per una ratlla que s'estèn de llarch a llarch com els rengles de cases, y's confón en la llur convergencia: es el límit de l'ombra batent, que retalla sobre les llambordes del rústich empedrat les siluetes de teuladas y cornises.

La part ombrívola del carrer té més requesta, y les comares a l'indret dels portals s'apleguen fent rodones, totes elles animades d'uns meteixos desitjos: volen fruhir la basarda del crim que ahir va succehir prop de la vila, reconstruhint les tenebroses escenes que *devien passar* y que llur fantasia'ls pinta ab tons exagerats y detalls minuciosos; contretes llurs cares — que totjust si s'oviren endins del mocador del cap, — ab mirada encuriosida y gestos silenciosos, parlen, parlen, esmaperdudes entre la boyra del misteri y esperonades per la claror del sol, batent xafagós, prenyant de borinors y frisaments d'estiu.

. . . .

—¿A l'amo?

—¿Dius que l'han trobat mort?

—Si, filla, si!

—Pobre senyor, ell que ja s'enfundava sempre ab això de les bruixes!...

—Y es clar, com qu'era mitj liró!...

—Així ho conta'l moço que avuy s'ha presentat a la Justicia

—¿Y ha declarat?

—¿Còm ho sabèu?

—¿Y què ha dit, no se sab?

—Bè's corre ..

—Que l'amo era boig tothòm ho sab.

—Això es lo que ha dit ell; y que ahir, cap allà al ferse llustre, quan el moço tornava de les feixes, de tras-cantó y sobtat se li pre-

sentà l'amo, *y diu* que li va dir que'l mataría, perque si, *y diu* que se'l guaytava sinistrament y ab les mans forfollant per les butxaques, *y diu* que va llucar que hi duya una pistola, y veyentse perdut li va ventar un cop de destral, *y diu* que'l pobre boig va quedar estabornit.

—Ay, mare, que'm feu esborronar!... ¿Y què mès?

—*Y diu* que va agafarlo y que va arrocegarlo fins a dins de les quadres, *y diu* que va agafar com una por y li van venir uns surts, y va fugir camps a travès, lluny, que ja era ben fosch...

—Y era ben jove l'amo!

—¿Què dihèu? Jove y vistosot. Refúm! Y que duya uns brillants que a pich de sol lluhien mès!... Refúm!...

—Ab aquella barba y aquells *uys!*...

—Ay sí, no me'n parlèu, potser els somniaría! A vegades passava per aqui, y si m'ensopegava trafiquejant pel barri, me goytava, me goytava d'una lley de manera...

—¿Si? ¿Y què feya?

—Me goytava... y reya... y se'n anava...

—¿Y per què ho feya això?

—Què dirà una! ¿Que no veus qu'era boig?

—Ay, sí, pobre!...—

Y de moment se paren les converses, y passa catxaçut, cap-baix, sense mirar a ningú ni apenes contestar al bon día que li donen les xerrayres, el metge de la vila. Du el bastó, l'etern company, en una mà, y en l'altra hi porta una caixa llustrosa, la de fer les *tomíes*, com ha dit una vella saberuda.

—¿Li han fet *tomía* a l'amo?—diu una altra; y s'arranja altra volta la conversa.

—¿Y per què li han feta? ¿No saben de què ha mort?—objecta la mès preguntadora.

—¿L'heu vista aquella caixa? Donchs hi porta les escarpres y els martells y els xerrachs pera obrir les persones.

—Jo ho vaig veure una vegada. Refúm! Y'm va fer *cori-mori.* —

. . . .

Un goç flach y esprimatxat, que vaguejava com sentint algún rastre, ab el cap baix ensuma, y segueix carrer amunt, y atrapa al metge y llepa ab fruhició la caixa d'autopsies...

El sol va fent sa vía; ell es l'únich que desfarà aquells rotllos de comares qu'encara continúen...

—¿Y dihèu que os goytava?

—Ay, si, què dirà una!

—Era ben boig, ben boig!...—

M. Fontdevila y Cruixent

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

15 Sinjoro Alfons Roda y Campistol, *(lernas Esperonton)* — carrer de la Muralla, 1, 1.er — Figueras (Empordà).

16 S° E. Casademont, *(lernas E.)* — Boria 3 y 5 — Barcelona.

17 S° Mariàn Burguès Serra, *(lernas E.)*—Archs, 57 — La Bisbal (Petit Emporda).

18 S° Sebastià Montaner y Rich, komercisto, *(lernas E.)* — Còrcega, 254, 2n 2.a — Barcelona.

19 S° Dominiko Serdà y Simó, *(legas kaj skribas E.)* — Carrer de Gracia, 134 — Sabadell.

20 S° Gustàu Galceran, verkisto kaj advokato, *(lernas E.)* — Plaça de la Verdura, 15 — Vilanova y Geltrú.

21 S° Dionís Renart, artisto, *(lernas E.)* — Lladó, 5, 4 — Barcelona.

22 Fraŭlino, Kolombino Rovira, instruistino, *(lernas E.)* — Jaume 1.er, 13, botiga — Barcelona.

23 Fino. Magdalena Rovira, *(lernas E.)* — Jaume 1.er, 13, botiga -- Barcelona.

24 Fino. Ludovikino Campmajó, instruistino, *(lernas E.)* — Carrer de Provença, 226, pral., 2.a — Barcelona.

25 S° Johano Rambla y Margarit, *(lernas E.)* — Trompetes de Jaume 1.er, 2, 4.rt, 2.a — Barcelona.

26 S° Salvador Dotres y Mas, *(lernas E.)* — Plaça de Sant Miquel, 4, 2.n — Barcelona.

27 S° Josefo de Zulueta, *(lernas E.)* — Bruch, 44 — Barcelona.

28 S° Benet Magret y Rubiralta, *(legas E.)* — Carretera, 33, 2.n — Sallent.

29 S° Johano Castellà y Mestres, *(lernas E.)* — Carrer del Carme, 1 — Sabadell.

30 S° J. Sobrepera y Davin, *(legas E.)* — Carrer de Derrera'l Parch — Sant Joan de Palamós (Petit Empordà).

31 S° Silveri Oliver, *(lernas E.)*—Cervantes, 32, baix — Figueras (Empordà).

32 S° Joaquim Plà, *(legas E.)* — Cort-Real, 4, principal — Gerona.

33 S° Sebastià Badiella y Ribas, *(lernas E.)* — Carrer de Sant Llehí, 2 — Tarrassa.

34 S° Gumersindo Alba y Gracia, *(lernas E.)* — San Joseph, 3, 2.n — Figueras (Empordà).

(Daŭronta.)

GRAMÁTICA FONAMENTAL

DE LA LLENGUA ESPERANTO

ORIGINAL DEL DOCTOR ZAMENHOF

y traduhida al català

PER JOVENTUT

14. Cada preposició posseheix, en Esperanto, un sentit determinat e immutable. Si no sabêm quína d'elles escullir pera traduhir una nostre qual sentit no es ben determinat, s'usa la preposició *je* que no té significat propri sinó general. Ex.: *rid'i je tio*, — riuresen, *enu'o je la patr'uj'o* — anyorament de la patria. La claretat de l'idioma no'n pateix gens, car en totes les llengües, en semblant cas s'emplea una preposició qualsevol mentres sia sancionada per l'us. L'Esperanto adopta per'aquest ofici la sola preposició *je*.

En son lloch se pot també usar l'acusatiu sense preposició, quan cap amfibologia sia de témer.

15. Els mots «estrangers» es a dir aquells que la major part de les llengües han emmanllevat a la meteixa font, no cambíen pas en Esperanto. Prenen solsament la ortografia y les terminacions gramaticals de l'idioma. Però, quan, en una categoria, varis mots diferents deriven de la meteixa arrel, es mellor no usar sinó'l mot fonamental, sense alteració, y formar els altres segons les regles de la llengua internacional. Ex.: tragedia — *tragedi'o*, tràgich — *tragedi'a*.

16. Les terminacions dels substantius y de l'article poden suprimirse y reemplaçarse per un apostrof. Ex.: *Ŝiller'* (Schiller) enlloch de *Ŝiller'o; de l'mond'o* en lloch de *de la mondo*.

FÍ

ALGÚNS PREFIXES

mal — idea contraria. Ex.: *bona* — bo, *malbona* dolent; *granda* —gran, *malgranda* — petit.
bo — parentiu resultant de matrimoni. Ex.: *patro* — pare, *bopatro* — sogre; *bofilino* — nora.
ge — reunió dels dos sexes. Ex.: *avo* — avi, *geavoj* — avis y avies.
al — direcció vers, cap a. Ex.: *veni* — venir, *alveni* — arrivar.
etc., etc., etc.

ALGÚNS SUFIXES

in — femení. Ex.: *ĉevalo* — cavall, *ĉevalino* — egüa. *kato* — gat, *katino* — gata.
ar — reunió. Ex.: *homo* — home, *homaro* — humanitat; *arbo* arbre, *arbaro* — bosch; *sablaro* — platja.
er — component, fragment. Ex.: *sablo* — sorra, *sablero* — grà de sorra; *greno* — blat, *grenero* — grà de blat.
ist — professió. Ex.: *pentri* — pintar, *pentristo* — pintor; *vendisto* — venedor.
an — membre, soci. Ex.: *urbo* — ciutat, *urbano* — ciutadâ.
et — disminutiu. Ex.: *tablo* — taula, *tableto* — tauleta.
eg - aumentatiu. Ex.: *tablego* — taulassa.
em — inclinació. Ex.: *kredi* — creure, *kredema* — crèdul (adgectiu).
ul — individuo caracterisat per. Ex.: *riĉa* — rich (adgectiu), *riĉulo* — (un) rich.
uj — continent. Ex.: *inko* — tinta, *inkujo* — tinter. *kataluno* — català, *Katalunujo* Catalunya.
ej — lloch adequat a. Ex.: *lerni* — apendre, *lernejo* — col-legi; *kuŝi* — jaure, *kuŝejo* — jaç.
etc., etc., etc.

ALGUNES PREPOSICIÓNS

sur — sobre (tocant), demunt.
super — sobre (sense tocar).
al — a, vers, cap a. (direcció vers).
en — dintre.
tra — a travers.
trans — a l'altra banda.
kun — ab (companyía) *mi promenas kun vi* — passejo ab vosté.
per — ab (instrument) *mi vidas per miaj okuloj* — jo veig ab els méus ulls.
pro — per. *Pro Dio!* — per Deu!; *pro tio* — per això.
por — pera. *Por tio* — pera això; *ĝi estas por vi* — es pera vosté.
pri — apropòsit de, sobre. de, en el sentit dels exemples següents. Parlavem apropòsit del seu llibre, *ni parolis pri via libro;* li diré a vostè sobre això, que.;., *mi diros al vi pri tio, ke*...; ¿de què parlèu? — *pri kio vi parolas?*
inter — entre.
ĉirkaŭ — al voltant.
antaŭ — devant.
post — derrera.
etc., etc., etc.

ALGÚNS ADVERBIS

tamen	— no obstant.	*ankaŭ*	— també.
hodiaŭ	— avuy.	*ankoraŭ*	— encara.
morgaŭ	— demà.	*malgraŭ*	— malgrat.
hieraŭ	— ahir.	*almenaŭ*	— al menys.

etc., etc., etc.

ALGUNES ARRELS SUBSTANTIVES

abel'	— abella	*danĝer'*	— perill
abrikot'	— arbrecoch.	*dent'*	— dent.
aks'	— axe.	*embusk'*	— emboscada.
almoz'	— almoyna.	*estr'*	— quefe.
amik'	— amich.	*fabl'*	— faula.
artiŝok	— escarxofa.	*faden'*	— fil.
bark'	— barca.	*kandel'*	— espelma.
brov	— ceya.	*kegl'*	— quilla.
buton'	— botó.	*matrac'*	— matelàs.
ĉemiz'	— camisa.	*sirop'*	— aixarop.
citron'	— llimona.	*somer'*	— estiu.
ĉokolad'	— xacolata.		

etc., etc., etc.

ALGUNES ARRELS ADJECTIVES

acid' - agre.
akr' — agut, tallant — aguda.
brun' — bru — bruna.
delikat' — delicat — ada.

elast' — elàstich — a.
facil' — fàcil.
ĝentil' — gentil.
etc., etc., etc.

ALGUNES ARRELS VERBALS

am' — aymar.
atend' - esperar.
ĉerp' — pouar.
dank' — remerciar.
esper' — esperar (esperança).
fald' — plegar.
manĝ — menjar.
promen' — passejarse.
sid' — seure.
sidiĝ' — asseures, sentarse.
sidig' — asseure, sentar.
uzurp' — ussurpar.
velk' — pancirse.
vek' — desvetllar, despertar.
vund' — ferir.
zum' — brunzir.
etc., etc., etc.

HUMORAĴO

Mem'far'it'a hom'o.—Jes, mi'a'j sinjor'o'j, predik'as sinjor'o A., trink'ant'e si'a'n glas'o'n en gaj'a koleg'ar'o, mi'a deviz'o ĉiam est'is: «la hom'o mem dev'as ĉio'n al si el'labor'i» Kiu mem al si help'as, al tiu ankaŭ Di'o help'as. La 50,000 frank'o'j'n, kiu'j'n mi posed'as, neniu al mi donac'is kaj ankaŭ de neniu mi ili'n hered'is — ne, mi mem ili'n gajn'is en la loteri'o. (El la Fundamenta Krestomatio de D-o Zamenhof.)

HUMORADA

Home autoelaborat. — Si, senyors meus, predica'l senyor A., bevent son vas en alegre reunió de companys: ma divisa sempre ha estat: «un meteix dèu fersho tot». A qui s'ajuda, Deu l'ajuda. Els 50,000 franchs que posseheixo, ningú me'ls ha regalat, ni de ningú els he heretat, — no, jo meteix els vaig guanyar a la rifa. (De la Krestomatio Fonamental del Dr. Zamenhof.)

En el número passat, al tractar de les formes del verb, hi apareix una errada que cal corretgir. A la pàgina 29, linia 7, ahont diu: *ĉi far'us*, ha de dir: *ŝi far'us*.



NOVES

Sembla qu'están en camí de realisarse les aspiracions del nucleu catalanista-republicà, en lo referent a tenir en la prempsa un orgue diari. Als catorze mesos de l'aparició del setmanari *El Poble Català*, anuncia aquest son propòsit de sortir diariament pera que la propaganda iniciada sia feconda.

Molt ens plau aqueix propòsit pera bé de l'autonomisme democràtich, car *El Poble Català* no s'oblida de dir que sa veu «anirà aixamplantse cap a l'avenir, oberta a tots els vents de renovació social.»

No's tracta, donchs, de la fundació d'un diari politich, autonomista y republicà alhora tal com vulgarment són enteses aytals accepcions: se tracta d'un diari de vera educació popular, qu'entri de ple en les modernes corrents sociològiques y que realisi en nostra societat, totjust desperta, la fonda transformació que ha sigut impossible intentar durant el somni d'anys y de sigles en que l'hem vista atuhida. Aixi es còm deuen fer autonomisme els qui professen idees lliberals, y desd'ara oferim a nostre company el petit concurs de les nostres, y de la nostra simpatia.

La tasca emperò es de realisació dificil: mes cal no desmayar.

Altres noves ens arriben de fòra, també relatives a l'expandiment de l'esperit autonomista. Ens referim a les reformes de que acaba d'ésser objecte'l setmanari catalanista *Penadés Nou*, de Vilafranca. Temps enrera ens haviem dolgut de la vida migrada que portava aquella simpàtica publicació, però d'un quant temps ençà s'hi venia ja notant l'esperit de reforma que per fi s'ha revelat del tot, gracies als esforços de nostre amich y colaborador en Mas y Jornet, y d'altres companys que com ell tenen dades probes de llur fe en l'avenç de nostra causa per medi d'una complerta expansió social. Aixi en el primer numero d'enguany de *Penadès Nou* s'hi llegeix lo següent:

> A ningú se li amagava, tothòm la sentía, la necessitat de que a Vilafranca's portés a cap l'acoblament de totes les forces autonomistes, llastimosament disgregades, pera reemprendre en aquet troç de Catalunya la sanitosa acció social que a tota la nostra terra realisa el Catalanisme.
>
> . . . .
>
> Y desde ara *Penadés Nou* no serà l'orgue d'una tendencia determinada dintre l'autonomisme català, sinó el de totes; perque *Penadés Nou*, qual Redacció s'ha reorganisat, el redactaràn e hi coloboraràn homes que dissentint en filosofía, sociología y política, senten una comuna aspiració: l'autonomía; qu'es el punt de convergencia de tots els pensars y sentirs normals de la Catalunya actual.

Nostra enhorabona als companys de *Penadès Nou*.

—

En la diada del Reys tingué lloch la inauguració de la Granja del Colegi de Sant Jordi. Son director en Francisco Flos y Calcat ha pogut lograr l'adquisició d'una casa torre ben apropriada per sos anexes de jardi y bosch y, ademés, del tot propera a la ciutat, lo que facilitarà més y millor la concorrencia a les festes que s'hi celebraràn tot sovint. Son emplaçament se troba al costat dret de la Granja experimental que sosté la Diputació provincial, distingintse sa entrada per un poètich passeig de palmeres.

En la Granja escolar s'hi posaràn en pràctica, per primera vegada, varietat d'exercicis pedagògichs a l'ayre lliure, que per llur novetat e importancia han de cridar poderosament l'atenció de totes les persones enteses en l'art d'instruhir. Tots els jochs tindràn especialissima aplicació a les diferentes materies d'ensenyança, essent del tot originals y atractivols pera'ls noys, y necessariament hauràn d'obrar d'una manera suau y progressiva en llur inteligencia, ensemps que donar esbarjo y vigor a llur organisme.

Celebrêm la fundació d'aquesta notable empresa pedagògica (la primera en sa classe en nostre pais) car ella revela un avenç envers la cultura intelectual.

—

Entre'ls artistes que aquesta setmana exposen obres a Câ'n Parés mereix especial esment en Joaquím Freixes y Sauri, que hi té dinou teles ab diferentes vistes de Roses, La Escala, Arenys de Mar, etc. En Freixes se'ns presenta sense vacilacions en la pinzellada y ab un visible desijt d'aparêixer personal, cosa que no sempre consegueix en absolut; però de totes maneres logra apartarse de la vulgaritat y donarnos ensopegades visions del natural ab veritable sentiment artistich. S'hi nota en ses obres la influencia d'en Mir, particularment en els estudis de roques marines, tan semblantes en nostres costes de Llevant a les triades per aquell pintor pera'ls quadros que pintà a Mallorca. Són remarcables, entre les obres exposades, en primer lloch *Les Canyelles petites*, *La Cova de Malà Clivilla*, la de *Baix de Cols*, *La Platja* en sos dos efectes de sol y de lluna, *Hivern*, *Llevant*, els dos *Rocams* y els dos *Apunts*.

El senyor Freixes Sauri ens sembla un artista del qui se'n poden esperar obres de valua. Aixi sia.

—

A Praga un incendi ha destruhit la gran llibreria Otto y els tallers de la cooperativa tipogràfica *Unie*, que tant hant fet per la cultura del poble txech. Els bohemis se refaràn de la desfeta, dada la perseverancia de llur caràcter. Nosaltres sentim el contratemps doblement, perque allí foren impreses per l'editor Otto les traduccions de les obres de mossên Cinto *L'Atlàntida* (traduhida per Vrchlicky) y el *Somni de Sant Joan* (traduhit per en Bouska).

Això'ns condueix a parlar de la traducció alemanya d'altra obra d'en Verdaguer, el *Jesús Infant*, que ab data d'enguany acaba de publicarse, haventne rebut dos exemplars els senyors Roura y Barrios y Noguera, metges que foren de mossên Cinto y als quals devêm aquesta noticia. La traductora senyoreta Commer anuncia la pròxima publicació del *Somni de Sant Joan* en tedesch.

—

Publicacions rebudes:

El Genio de la Especie, drama en tres actes y en prosa, per A. Hernández y Cid; última publicació de la casa editorial de Toribi Taberner. Preu, 3 pessetes.

Esbozos humoristicos, per Carles Dickens, traducció castellana de J. B. Hormann. Nova publicació de la Biblioteca «Autores célebres» qu'edita la casa d'en Olaguer Salvatella. Preu, 60 cêntims.

Segells històrichs. Nostre bonvolgut amich y colaborador el doctor en Benet B. Barrios ha publicat una colecció de targetes postals en les que hi figuren boniques reproduccions de segells històrichs catalans, aumentant aixi el nombre dels que ja publicà per cap d'any pera felicitar a sos amichs y clients, y que per cert no tots arribaren a son desti, mercès al desenrotllo de l'afició per les postals, que per lo vist alcança a nostre *immillorable* servey de correus.

Agenda Dietario. Seguint sa costúm anyal, la llibreria d'en Miquel Parera ha obsequiat per cap d'any a sos clients ab una elegant agenda-dietari, de la que n'hem rebut un exemplar.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no sîen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
» atrassat.		20	»

DERRERES PUBLICACIONS
DE LA
BIBLIOTECA JOVENTUT

Lluis Via. — FENT CAMÍ, un vol ... ... 3 ptes.
Emili Tintorer. — LA MORAL EN EL TEATRE, un vol. ... ... 3 »
Pompeyus Gener. — L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS, un vol.. ... 1 »
Enrich de Fuentes. — ROMÁNTICHS D'ARA, un vol. de més de 500 planes 4 »

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

ANY VII-NÚM. 311 BARCELONA, 25 DE JANER, 1906

JOVENTUT

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI

LA DECADENCIA DE BARCELONA

Llegeixin y prenguin halè, que m'ho prench a broma.

Ab un atentat a la sintaxis castellana y al sentit comú's despenjava l'altre dia un tal senyor R. S., en la *Sección Libre* de *El Diluvio*, ab un article (y dich article pera motejar *allò* d'alguna manera) batejat ab el nom de *La decadencia de Barcelona*, qual escrit dóna ben bè la mida del referit senyor R. S. El propri *Diluvio*, desprès de la publicació del referit article, sens dubte va adonarse de la poca solta que tenía (l'article), y en la edició següent va afanyarse a estampar aquesta *gacetilla: En la Sección Libre publicamos ayer un artículo firmado con las iniciales R. S., pero al cual es completamente ajeno nuestro estimado compañero Ramón Sempau.* Y podia haver afegit: *Tampoco es de Rodrigo Soriano* pera deixarli sense màcula, al menys, ses condicions d'escriptor.

Y anèm a lo que diu el senyor R. S. Parla dels pisos que hi ha pera llogar (no sé si dèu comptarhi el seu quint) y això'l fa pensar en la decadencia de Barcelona. *Según nuestro entender* (escriu), *varias son las causas de esta decadencia, y las principales son los hijos de Cataluña, que la quieren mucho, pero no la quieren bien.* (¿Es a dir que *los hijos de Cataluña* no la *quieren bien*? Gracies, catalans de Tarragona, Lleyda y Girona, gracies). *Todos los* ISTAS *contribuyen á su despoblación y ruina: los catalanistas, los anarquistas, los huelguistas, etc., etc...* Comença la frase ab l'adverbi *todos* y acaba ab dos *etcéteras;* donchs afegimhi *los* taruguistes, *los* blasquistes y sorianistes, *los* periodistes, *los* retratistes, *los* lampistes, *los* ciclistes, *los* automovilistes, y... *etc., etc., etc.,* y que cada hu hi posi els demès ISTES que li vinguin a la memoria, perque'l senyor R. S. ben clar ho diu: *todos los istas*; ab això rumihin y afegeixin. Aquests, va dihent, *han logrado darle una fama de terror* (dèu parlar pels taruguistes, però no mira que la major part enrahonen l'idioma qu'ell maneja tan malament), *de odio* (blasquistes y sorianistes), *y vida intranquila* (segur que això va pels periodistes, especialment pels qui escriuen les cròniques, que han de córrer tot el dia d'una banda a

l'altra), *que, aumentándose con la distancia...* (nó mirin prim encara que no lligui gayre: se veu que'l senyor *R. S.* posa sempre la fitxa que li ve bé encara que no casi) *logra que se evite el paso por esta ciudad*), axò va pels ciclistes y automovilistes) *que no se establezcan en ella hijos de otras localidades.* (No, com hi ha món! Vagi a l'Ajuntament, al Jutjat, a la Diputació y a tots els llochs ahont se gasta tinta), *y huyan los que no se vean obligados á vivir en la misma.* Es veritat qu'emigren alguns, però jo li citaria agencies castellanes que's dediquen a enganyar obrers prometéntloshi l'oro y el moro per'allunyarlos cap a regions ahont troben no més que desenganys y miseries.

Los catalanistas con sus ideas de odio y desprecio contra los hijos de otras provincias de España... No sé en quin llibre ho ha trobat axò! D'estimar la mare'n diu *odio* contra los *hijos de otras provincias.*

Los anarquistas, con sus actos de salvajismo... han alejado también á todos (fíxinshi bé, *á todos) los que ansían vivir tranquilos sin ver en peligro su vida y la de los suyos...* Donchs si han *alejado á todos*, els que quedém es que tant se'ns en dóna'l viure tranquils y no'ns importa la vida dels de casa. *Vaya, vaya!* Quasi bé'ns pot dir temeraris.

Los huelguistas, con sus exageradas imposiciones algunas veces... (comença un paragraf, y més avall): *el negocio no tiene entrañas;* y després: *No somos enemigos de las huelgas...* Vaja,'s veu que'l senyor *R. S.* ha estudiat a fons la qüestió social. Que se'n apunti tres: ja li pertoquen, y fins el diploma de primer sociòleg.

Y mirin si n'es d'aixerit aquest senyor, qu'escriu coses tan fondes com la de que la decadencia de Barcelona no sols la troba motivada pel mal que li fan tots els *istas* empenyats en fer desllogar pisos (mal que's detra pel gran nombre de cases ab paper a les balconades, sinó que aquesta també li fan *visible, las costumbres de los que quedan.* No vol dir els pisos que queden, encara qu'entre'ls meus comentaris ho sembli. Bé, si llegissin seguit y complert el paragraf, tampoch els fóra fàcil treuren l'aygua clara, per axò.

Debido, en gran parte, si no en todo, á la invasión de órdenes religiosas y al absoluto monopolio que estas congregaciones ejercen en materia de educación, el carácter y modo de sér de esta ciudad ha dado un salto de gigante hacia atrás. ¿Un caràcter y un modo de sér que fan salts *hacia atrás*? *Vamos*, home! Y ¿veu? axò que diu que hi ha invasió d'ordres religioses vol dir més aviat senyal de floreixement. ¿Que no ho sab, vosté que sembla anticlerical per lo qu'escriu, que'ls aucells van allí hont hi ha pera espigolar? Són massa aixerits pera entretenirse saltironejant pels erms. Tonto!

La vida de noche, que tanta fama había dado á Barcelona, ha desaparecido por completo. (Ja ho diu ell: *por completo.* Y punt y seguit): *Los que tenemos más de medio siglo recordamos el animadísimo paseo de noche en el paseo de Gracia y Ramblas en verano, y en la calle de Fernando en invierno...* Podrà exposar idees equivocades, però l'estil... es lo que'ls deya: cops de puny a la gramàtica castellana. Es a dir, que *la vida de noche ha desaparecido por completo*, segons l'articulista (!). Bé, vaja, ja fa avans la confessió de que compta *más de medio siglo*, y en déu passar bastant potser, y ja no dèu sortir de nit, perque jo, que no arribo al *medio siglo*, noto ben sovint l'animació que'l seyor R. S. troba a mancar, especialment les vigilies de festa y les festes meteixes, qu'es lo que sempre ha succehit a Barcelona, ahont se trevalla y's passeja pera esbarjo després de la feyna. De totes maneres, de l'article del *Diluvio* quan menys se'n dedueix un axioma: anar força de nits es signe de floreixement y de riquesa. Vetaquí per qué a Madrid están en tot tan avençats y són tan sabis! Perque'ls agrada la serena. Axò déu estobar les potencies. Ciencies, arts y literatura, comerç e industria nascudes y desenrotllades entre les foscors de la nit: jo vos admiro! No ho sabía ahónt tenieu les arrels més fondes.

Deixém que parli el senyor R. S., que'ns plaurà més. *Los teatros vivían prósperos y animados.* ¿Que no podría donar una volta pel Paralelo? Vagi, home, a veure *El arte de ser bonita*, y veurà lo que són empentes. ¿Veu? El *género chico*, importació madrilenya, es qui ha mort els teatres serios. Ses funcions per tandes implantades de pochs

anys per gent de fòra casa, han produhit el desgabell que regna en tota mena d'espectacles.

...*á las ocho y media empiezan las tiendas á cerrar sus mostradores, pues sólo los obreros de los grandes almacenes y de modisterías y algunos alumnos de clases de noche* (molt ben xafat) *transcurren por las principales vías de Barcelona.* (Vaja, això si que no ho creuràn ni a la Conca de Tremp, si ho llegeixen). *Los tranvías pasan vacíos por completo...* (No exageri, home! *¿Por completo?* Quina afició als adverbis!) ...*y los teatros van muriendo uno tras otro...* (Quina llàstima dèu fer aquesta mortandat tan espantosa! Però d'això déu fer pochs dies, perque si no ja no quedarien teatres.) ...*El Principal convertido en cinematógrafo, y aun se sostiene por haberse dedicado á los asuntos memo-inocentes que permite que lo vean* (¿que'l vegin? ¿qué? ¿l'edifici?) *y se solacen gente de* HÁBITOS *y sus* ADHERIDOS. (Això de *gente de hábitos* no sé si vol dir de costums. La prosa del senyor R. S. el fa digne d'ésser nombrat acadèmich de la *lengua*). *Los demás teatros se inauguran, viven algunos días con soledad y tristeza y mueren sin que nadie se aperciba* (visca'l galicisme!) *de ello.* ¿Ni els empresaris? Y qui hi va a teatre tan immoral que aixi que s'inaugura ja *vive con Soledad!*

...*No son unos miles de personas más ó menos los que hacen grande, rica y floreciente una ciudad.* (¿Y donchs allò que diu al principi del seu discurs, parlant dels *siete ú ocho mil pisos por alquilar* que hi ha a Barcelona? La gramàtica y la lògica deuen ésser germanes, y's veu que'l senyor R. S. no vol estar bé ab ningú de la familia). *Desocupad una ciudad de sus habitantes, instalad un millón, dos millones de frailes, y será una población miserable...* (Ja torna a vantarse d'anticlerical. Y que bé les combat a les ordres religioses!) *y será una población miserable, aun cuando dentro de las cajas de los conventos se encuentren los millones que la imaginación sólo puede soñar.* Això si qu'es un pensament! Sembla mentida que no s'hagués ocorregut a ningú encara! Ara si que's veu ben clar: una colla de milions, qu'en circulació poden produhir el benestar d'un poble, si's condempnen al repòs absolut es com si no existissin. Apúntinsho això, que'ls pot fer molt servey. De descobriments aixi no se'n fan cada dia.

Así, pues, para acortar estas ideas (quina llàstima que les *acorte!*) *que darían lugar á largos escritos, terminaremos diciendo á los catalanistas: Estando tan pésimamente gobernados por el tirano como ahora del año 50 á 98 Barcelona, de 100,000 habitantes pasó á 600,000 y ahora, que reina* (¿l'autonomia? ay! no)... *que reina en la atmósfera el ambiente del catalanismo* (un ambient que *reina en la atmósfera!*), *esta cifra baja, y quiera Dios* (¿en qué quedèm? ¿no es *ateyo* vostè?) *quiera Dios que no volvamos á los 100,000.*

Medítenlo bien, cambien de camino (Ja ho crech! tots els catalanistes cambiarèm de camí desprès d'haver llegit el gran article (!) del senyor R. S.) ...*y busquen en el cariño y atracción el bienestar de Barcelona. A los anarquistas: no tenemos todo lo que anhelamos, es cierto, pero tenemos bastante* (Vaja, Deu n'hi doret!); *id á luchar en otras naciones que están en muchos terrenos en peor situación que nosotros* (es que no deuen sortir gayre de nit); *y á los huelguistas: Pensad y madurad bien vuestras peticiones, no pidáis más que lo justo y ved antes si es posible que se os pueda conceder* (quines doctrines més sabies!) *Y á todos, como hemos dicho al principio, Cataluña y Barcelona os dice* (ah, separatista! *¿Cataluña y Barcelona?*) ...*os dice: No me améis tanto: amadme mejor.* Y en havent sopat no vos descuydéu d'anar a donar una volteta, podria afegirhi.

La decadencia de Barcelona, y de Catalunya tota, es deguda a causes ben diferentes de les qu'ell anomena. Espanya es una casa en la que hi ha varis estadants. Cada un d'ells té prou feyna en sa llar propria, y alguns fan de dòna tafanera batxillejant y cuydantse d'altri. Hi ha vehi que ha de pagar el gasto que fan els altres, y, per si no n'hi hagués prou encara, els senyors dels principal tot l'any rumien pera empescarse nous tributs e impostos capaços d'aclaparar. La vaca s'ha aflaquit y s'aflaquirà mentres hi hagi tants xucladors afamats. Y els vehins nèts, trevalladors y honrats que miren per casa, passen la pena negra, esgargamellantse pera ferse ohir quan demanen que'ls deixin en pau ja qu'ells no guarden rencunia a ningú de la

casa, però desitgen l'*Autonomia*, y són prou grans pera governarse.

Vegi, senyor *R. S.*, si n'estém vostè y jo de lluny l'un de l'altre!

J. Pujol y Brull

DEL BÉ Y DEL MAL

L'home ha esdevingut tan soperb en sa ignorancia, que, forjantse una concepció absoluta dels mots que capcen aquestes ratlles, se creu ab facultats pera destruhir, per'aniquilar, en nom del *seu* bé, al mal, el *seu* enemich, el *seu* contrari. Tot lo que no guarda la deguda harmonia ab els principis que integren la essencia del seu bé, es un mal, y irat exclama: «Mori el mal!» y no s'adona que lo qu'ell tan enèrgicament estigmatisa no es *el* mal, sinó'l *seu* mal.

D'aqueix concepte absolut, d'aqueix estat soperb, no d'altra cosa, provenen les lluytes xorques dels homes contra'ls homes.

Al empendre la creuada moralisadora del bé, al aixecarse l'estol dels bons per'aniquilar y fer pols al fantasma aterrador del mal, esdevé'l topament inevitable. Al prepararse'l mal a la defensa, se troba encarnat sempre en un altre estol que's revolta irat contra'l primer, al qui considera allavors com el seu enemich, el seu mal. Heusaqui la lluyta entaulada entre dos béns y dos mals contraris, tots ells encarnats en l'home.

Ara bé: ¿existeixen aquest bé y aquest mal tan oposadament concebuts en el cervell de l'home? No: ni l'una cosa ni l'altra tenen existencia real absoluta: que la relativitat de tot lo existent l'home la eleva o la rebaixa segons els graus de superioritat o inferioritat del seu cervell.

No existint el mal com a concepció absoluta, es evident que, tot lo qu'es tingut per tal, pot considerarse com un bé, molt relatiu si's vol, però bé en el fons. A l'home toca, donchs, no combatre'l mal sinó acréixer el bé. Tant com aquest será exaltat, disminuhirá la intensitat del mal. El problema consisteix en reconèixer aquella petita quantitat de bondat que indubtablement tenen totes les coses, fins aquelles que considerém les més pernicioses, al revés de lo que sol succehir molt sovint, que'ns complavém en cercar lo dolent de les coses pera ferles dolentes en absolut.

No hi ha dubte que de la meteixa manera que considerém la no-existencia del mal en absolut, podriem considerar la del bé, pera afirmar, invertint els termes, que tot lo qu'es tingut per tal pot considerarse com un mal, molt relatiu, però mal en el fons. Mes en considerar el bé com a mal o'l mal com a bé estriba la superioritat o inferioritat dels cervells.

De la meteixa manera que l'home está despossehit de la facultat de crear un sol atom a més de lo creat, está mancat del poder d'aniquilar, fer desaparéixer, convertir en res lo creat. Tan sols, a títul de materia inteligent, pot transformar, convertir, capgirar les coses de manera que's prestin a la deguda consideració del seu intelecte, però jamay variar la essencia de les meteixes. Aquesta es desconeguda per nosaltres. Donchs aquesta consideració subjectiva que de les coses ens es permés fer, es evident que, segons sia ella, tal será l'intelecte. Si considerém un cervell empenyat en fer del bé un mal per la sola rahó de que'l bé en absolut no existeix, no'ns caldrá profondisar gayre pera deduhir que's tracta d'un cervell inferior. En efecte: sentat que l'home no pot destruhir ni crear res, es evident que, persistint en aquella deria, se forja'l mal absolut, donchs si es impotent pera crear un bé y pera destruhir el mal y sols li es factible la transformació, la conversió, com no pot convertir el mal en bé, car allavors ja crearia, ja cambiaria la essencia de la cosa, d'aqui ve un estat negatiu, una manca d'espay pera moures, una condempna terrible a viure en el mal, y, per tant, la revelació d'una llastimosa inferioritat. Aixi meteix aquells qui pel triomf del bé pretenen matar el mal, revelen una mentalitat inferior, donchs fan del bé una cosa intangible, immòvil, una cosa morta, un bé que no es susceptible d'ésser acrescut, y del mal una taca, una ombra qu'entela la diafanitat del bé, y qu'es susceptible d'ésser esborrada, com la condensació de l'halé en un vidre entelat. El seu bé no brilla sinó per l'ausencia del mal. Mes com això esdevé impossible, car no está en la facultat de l'home la concepció de lo absolut, d'aqui lo defectuós de sa mentalitat.

Es tan limitada l'acció de l'home, que's redueix tan sols a la contemplació de lo creat pera forjarse un nou món a cada instant. D'aqui la impossibilitat de lo absolut en ell. La transformació, la conversió que de les coses fa'l nostre intelecte, es lo que'n dihém vida, donchs en la renovació constant d'aquest nou món consisteix el viure.

Veyém, donchs, que l'afirmar el mal per no existir el bé en absolut, resulta una negació, ab la que l'home queda anulat per no trobar espay ahont renovar el seu món; y, per tant, no viu. Veyém igualment que al pretendra l'anulació del mal, pera fer surar el bé, ens encallém en una concepció absoluta d'aquest, y per tant falsa, contraria a la vida, car en el meteix instant que fos possible concebirlo, cessaria la renovació, no hi hauria lloch a la transformació, perque no está en les condicions de lo absolut, y aixi meteix cessaria la vida.

Tenint, donchs, en compte que la sola nostra acció's redueix a transformar, y la moralitat de la meteixa consisteix en ferho en un sentit lo més enlayrat, y tenint present que l'única concepció que's presta a nostra acció en el sentit indicat es la del bé, devém considerar com a intelecte superior aquell qual concepció del bé estigui a major alçada. Aquell qui sàpiga veure més quantitat de bé, aquell serà'l més bo. El problema, donchs, se presenta clar.

No malgastém nostres energies en combatre'l mal: acreixêm el bé.

Martí Alegre

OSWALD, PERRUQUER

—Segui aqui, segui aqui en aquest silló. ¿Afeytar? Està bé, molt bé, molt bé. ¿El bigoti també? *Bravo*, magnifich... L'aygua la vol calenta, ¿no es veritat? Donchs bé, donchs bé, donchs bé... Verament fa calor, força calor. No sembla pas hivern, o millor dit, sembla un hivern de Niça. A la costa d'atzur, me pot ben creure, els hiverns són dolços y agradables. Jo he estat un any y mitj, prop de vint mesos, pentinant senyores, senyoretes, nenes y nens, joves y vells, criades... He pentinat a tisiques angleses y a princeses d'Italia y Alemanya, a arxiduqueses d'Austria, a grans duqueses de Russia y a milionaries yankis y jueues. He pentinat també a grans d'Espanya y a dolces aristòcrates franceses. Durant un mes y mitj vaig pentinar a una princesa russa, emmaridada ab un cosí del Tzar, germana d'un nihilista misteriós. Cada matí, a les dèu, la pentinava. Vestia ella de blanch, com una nuvia. Seya enfront d'un mirall immaculat y oferia'l seu cap a mes mans blanques. No era bella, no, però admirava. El perfil del seu rostre era imperial, y sa boca petita era adorable. Mes, per sobre de tot, lo més hermós en ella eren els seus cabells, rossos, encesos, llarchs, suaus, inefables, sublims... Quins cabells, quins cabells!... Jo may he fruhit tant com pentinantlos. Enfonsava en ells mes mans, mos dits, ab un gaudiment insuperable, y al sentir en ma pell el seu ròssech, floria en mos llabis un somriure. Y devegades, alguns dels seus cabells, els més perversos, al jugar entre'l blanch dels meus dits pàlits, s'introduhien entre la pell y l'ungla y'm feyen fruhir rares voluptats. Aquell mar d'or y de raigs de sol, mes mans el solcaven com navilis, y al sentir les caricies voluptuoses de tants y tants cabells, m'ubriagava... Quins cabells, quins cabells!... Jo sentia en ma pell el seu ròssech, y al sentirlo tot jo m'estremia de plaher. Entre'ls meus pàlits dits s'escorrien com verges perseguides per silens, y a voltes, joganers, s'entretenien teixint y desteixint bagues daurades..... Era tota una orgia aquell cap d'or, y eren les bacants les mans meves. Y si jo gaudia al pentinar aquell immens tresor, ella també fruhia immensament. Jo veya en el mirall sos ulls verdosos, perversos y estranys, vels de misteri, omplirse d'alegria. Eren com dos beyres aquells ulls; beyres esmeragdins, en els que jo hi vessava voluptats ab el contacte suau de mes mans blanques. Jo'ls veya curullarse de plaher, y els sorprenia mitjrihent de joya.

En aquelles hores matinals fruhiem abdós: jo pentinantla, ella essent pentinada. No'ns deyem pas res, restavem muts... Les paraules haurien revelat nostre secret, haurien descobert nostre misteri. Ens estimavem, si, ens estimavem voluptuosament. Jo la considerava sols per sos cabells y ella'm considerava sols per mes mans. Més que un idili nostre, aquell idili, ho era d'unes mans y d'uns cabells. Ella estimava força mes mans

pàlides, que li donaven fruhicions desconegudes, y jo adorava força'ls seus cabells, perque, tocantlos y acariciantlos, experimentava nous plahers...

L'espòs, mentres tant, ¿qué feya en l'ombra? Jo, en veritat, quasi no'l coneixía. L'havia vist un dia al teatre y m'havia semblat lleig y repugnant. Vaig saber d'ell certes historíes que'm feren tremolar. Era extraordinariament gelós. Ademés, era fals, cobart y astut. Jo d'ell ne tenía certa por... Mes... fruhía tant cada matí! Aquells cabells tan rossos y tan fins decoraven mos somnis d'alegríes, y cada día al despertar, al obrir els ulls, ja somreya en la fosca de ma cambra, pensant que aquells cabells palpats en somnis mostraríen l'or del seu llarch triomf entre la palidesa dels meus dits. Y els ulls se m'aclucaven novament al endevinar, en el silenci, les caricies sobtils y refinades, perverses, voluptuoses, adorables, d'aquella seda gloriosament magnifica y espléndida. Aquells cabells, aquells cabells!... Ells envolcallaven els meus dits ab la suavitat del seu tresor, y els meus dits, al sentir aquell ròssech, volíen allargarse pera fruhir més d'aquell dolç jòch. Passaven entre ells els llarchs fils d'or, com pluja entre les fulles d'ombriu arbre, y, després de passar, semblava que'ls meus dits mullats de sol, regalimessin llàgrimes daurades. Entre les ones d'aquell mar de gloria, l'evori de mes mans s'enjoyava, y, com si aquelles ones fossin raigs d'un sol que s'allunyés, mes mans, al esflorarles y gaudirles, se tornaven vermelles y espectrals...

Un día jo tenía una ferida en una de mes mans, una ferida lleu, però sagnanta... y vaig pentinar a la princesa. Oh, quin plaher! El gaudiment aquell fou inefable. Els rossos cabells d'ella, aquells cabells amanyagaren dolçament la ferida, y alguns d'ells, atrevits, s'introduhiren en l'abím porprench. Sortiren vermells enlloch de rossos, després de sadollarme de fruhició... Jo havía sentit dins de ma carn la caricia sublím d'aquella pluja, y ab el seu contacte voluptuós havía fruhit màgich connubi. Tot jo m'esllanguía misticament al rebre en la ferida aquell amor, y un deliqui suau y femenívol esclatà dintre meu y va adormirse.

Aquelles dolces hores matinals foren per mi revelacions immenses que descapdellaren sobtils dalits, y ab un encís insuperable curullaren mon ànima de goig. En la victoria d'aquell cap daurat jo enfonsava mes mans passionalment, y com si elles fossin crudels faunes y els cabells fossin nimfes atractivoles, uns y altres dançaven bojament, y les mans ab silenci y crudeltat estrenyíen els cabells d'or...

Y un matí, al entrar en la cambra desitjada, el dolor se feu en tot el meu cos. Aquells cabells... no hi eren. Aquell espòs! Ell havía en l'ausencia endevinat l'adulteri estrany y misteriós, havía sorprès el rar idili d'aquells cabells encesos e imperials y de les meves mans blanques, senzilles. Aprofitantse de la nocturna fosca, havía penetrat furtivament en la cambra sublím hont ella geya, y, apropantse al llit d'argent y roure, havía tallat a la princesa la simfonía en or dels seus cabells... Y ara la princesa gemegàva devant del mirall immaculat, y, vestida de blanch, com una nuvia, me mirava ab ulls plens de llàgrimes. M'allargà la mà dreta ab cerimonia, y sense dirme res, ni una paraula, m'oferí com recort uns quants cabells. Jo'm vaig agenollar en sa presencia, vaig pendre'ls cabells, els vaig besar, y, sense dirli res, ni una paraula, me vaig aixecar, y lentament vaig sortir de la cambra; y vaig plorar...

Dos díes després era a Marsella...

¿Vol rentarse?... Aquí al mitj... Sí, l'aygua es freda...—

Carles Arro y Arro

PARAULES DE JANER

Voldría sentî
tot lo que diràn...
Baixen al jardí
un vell y un infant.
El vell no diu rê,
l'infant va parlant...
Voldría sabê
quín es el més gran.

El vell ha plorat
no veyent cap flô.
L'infant té posat
d'escandalladô.
No passa un aucell
y el sol es tebió.
La testa del vell
evoca dolçô.

El vell s'ha dormit,
el vetlla l'infant
y son front petit
se va esclariçant.
Voldría sabê
quàn se parlaràn;
mes, sense dir rê,
teixeixen un cant...

P. Prat Gaballí

PARLÉM DE VERSOS

En el número 137 de nostre confrare *Ilustració Catalana* hem llegit una poesía titulada *Mediterrania*, lema *Mare nostrum*; poesía deguda a l'eminent poeta mallorqui mossèn Miquel Costa y Llobera. El ritme es a faysó de l'antiga estrofa alcaica, y la *Mediterrania* forma part del llibre en preparació *Horacianes*, algunes de les quals són conegudes dels vers devots de nostra poesía.

Ab tot y conèixer les poderoses facultats poètiques d'en Costa y la magnificencia de la llengua catalana, havèm quedat verament sorpresos devant les modernes estrofes a la manera alcaica; devant la docilitat del català al emmotllarse a l'antiquíssima forma inventada per Alceu, y que'l gran Horaci immortalisà, perfeccionantla:

O diva, gratum quæ regis Antium...

La tasca empresa per en Costa, ab la creació de les seves *Horacianes*, es una tasca meritíssima. La introducció de ritmes nous en una poesía presuposa un progrés en la meteixa, no tan sols pels nous horitzons que'ls ritmes li procuren sinó perque'l sol fet d'admètrels indica ductilitat, riquesa y universalitat en la poesia receptora. Mossèn Costa, donchs, ha enlayrat esplèndidament l'estandart de la poesía catalana.

—

Els poetes catalans del Renaixement, qui tanta afició mostraren a la forma *romanç* per les facilitats que oferia, elevantla injustament de forma popular y rudimentaria a alta manifestació poètica, sembraren llevors que foren cullides pels nombrosos poetastres del nostre Parnàs, els quals, impotents pera igualar els mèrits dels bons poetes, han procurat seguirlos en els procediments, sobre tot en l'us y abús del *romanç*, escrivint tirallongues de carrrincloneries assonantades—mal assonantades quasi sempre—y filles de la inconsciencia y de la ignorancia, les dues bessones protectores dels curts de gambals.

Sortosament, en nostra actual poesia el *romanç* va perdent poch a poch la seva antiga importancia. Els antichs ritmes catalans retornen, y alhora en ritmes procedents de poesies foranes s'hi emmotllen sense dificultat les visions y les imatges del nostres poetes. El sonet es ja una forma tan catalana com el bellissim estramps d'Ausias March. Y encara anirèm més lluny, car de la noble mètrica llatina'ls poetes cultes com en Costa—may els bastaixos y exclusivistes *romancers*—n'extrauràn estrofes y versos, pera la major gloria de la poesia catalana. Retornaràn l'hexàmetre, el pentàmetre, l'asclepiadeu, el iambe, el trocaich, etc., y ja no serà la estrofa sàfica l'única estrofa greco-llatina introduhida en nostra poesia. Y ningú s'espantarà d'aytals innovacions, que no són altra cosa que resurreccions de coses velles: ¿qui s'espanta avuy devant d'una estrofa sàfica?.

La introducció de formes noves dins d'una poètica qualsevol, obeheix sempre a que'l poeta qui les introdueix sent lo que senti el seu confrare estranger, y aquelles formes li són necessaries, mentres que les de la poètica propria, en aytals circumstancies, li són inútils. Catullus y Horaci, ab tot y tenir la llengua llatina ritmes propris, adoptaren ritmes procedents de la poesia grega. Rinuccini introduhí a Italia estrofes franceses. Boscà adaptà a la lírica castellana l'admirable endecasilab italià, adoptat avuy per tots els poetes neu-llatins, excepció dels francesos, però que'l gran Ronsard y altres usaren en temps passats. Escoltèm lo que diu Carducci, un dels colossos de la poesía contemporania: *Inclinat respectuosament devant la musa italiana, trevallo per'adaptarli els coturns sàfichs, alcaichs o asclepiades, que sa divina germana duya avans, pera dirigir, en els grahons dels temples dòrichs, els chors que's reflexaven en la mar d'hont ne són eixits Venus y Apoló*... Y recordèm que Carducci escrigué ses *Odi barbare*, y entre ses odes barbres, *All'Aurora*, *Dinanzi alle Terme di Caracalla*, *Roma*, *In una chiesa gotica, Sirmiona*, *Saluto itàlico*, *Ragioni metriche*, *Preso l'urna di Percy Bysshe Shelley*, etc.

—

En la *Mediterrania* en Costa se'ns presenta com un gran clàssich: no com un deixeble d'Horaci, sinó com un Horaci català. El llenguatge es de soperba entonació lírica, ple de brillantors serenes: la descripció es altament poètica, les imatges bellíssimes. Com a perfet clàssich, en Costa detura'l vol de l'alat Pegàs, el fogós corcer d'ulls que flamegen; el mena pels camins que més li plauen, y le monstre domptat l'obeheix dòcilment. Els en-

tusiasmes del poeta s'exteriorisen ab la majestat de les aygües mediterranies en dia de calma; mossèn Costa sembla que hagi sentit el rim ocult que les fa moure. Cada estrofa a la faysó alcaica es una onada plena, rítmica, ampla: com les onades veres les estrofes de la *Mediterrania* són semblantes, mes a dins de quiscuna hi aleteja un pensament propri, un esperit distint dels esperits de les demés estrofes, y a n'els quals uneixen la bellesa, la gracia y l'harmonia.

Qui llegeixi la *Mediterrania* d'en Costa—no'n volèm reproduhir cap estrofa, car s'ha de llegir sencera—reconeixerà que representa un moment solemnial en la historia de la renaixenta poesia catalana. La *Mediterrania* es una obra perfeta. Racine deya: *Quan escrich versos, me proposo dir lo qu'encara no s'es dit en nostra llengua.* En Costa y Llobera por ferse seva la frase del tràgich francès, afeginthi, però, que'l propòsit l'assoleix totalment en la seva oda *Mediterrania*.

Geroni Zanné

EMPORIUM

Primera impressió.

La nit del dissabte passat, dia 20, s'estrenà en el teatre del Liceu l'òpera *Emporium*, lletra d'en E. Marquina y música d'en E. Morera. La estrena d'aquesta obra a Barcelona podèm dir que ha sigut un verdader aconteixement. Malgrat això, jo no m'atreviré, ara per ara, a donar un judici concret per la precipitació ab que tinch d'escriure aquestes ratlles y per no haver pogut veure dita obra més que una vegada. Per això'm limitaré a transcriure ma primera impressio. Un altre dia, si cal, y havent pogut estudiarla més, podré estendrem ab mes precisió y a la vegada rectificar els judicis d'avuy que poguessin resultar equivocats.

Emporium es una obra seria y feta a conciencia; no es una obra genial, però si una obra bona, que sempre serà escoltada ab gust. No obstant té troços verdaderament grans hont se'ns presenta l'autor ab veritable empenta. Ab sinceritat tinch de dir que del primer acte'n vaig rebre una impressió desagradable. Jo trobo que aquest acte es apropòsit pera llubirshi un gran autor donada la intensitat ab que hi prenen part els chors. Potser van contribuhir a la mala impressió les deficencies dels executants, ja qu'en tot aquest acte era vergonyós de la manera que cantava aquella gent. En Mascheroni va semblarme que ho havia portat massa precipitat, defecte que ja li he notat altres vegades en les obres que fins ara li he vist dirigir. Els mùsichs també varen ferho bastant malament. En conjunt en aquest acte vaig trobarhi molta música, si, però no aquell Morera d'inspiració espontania que jo coneixia.

En el segón acte l'autor ens atràu desde les primeres notes y se'ns mostra més gran y mès serè. Desseguida comencen a sentirshi motius inspirats, y una tal magnificencia en la orquestració, que un diria que l'autor d'aquest acte no es el meteix del primer. Els motius del pastoret que ha sigut sorprès pels invassors són deliciosos y exquisits; però ahont l'autor se'ns presenta gran y esplèndit es a la entrada del capdill Bar.

La música comença a pendre un relleu y una intensitat admirables; ens descriu ab gran esplet d'inspiració la fe dels pobles antichs pels seus hèroes. Aquells homes que sense pietat anaven a sacrificar aquell pastoret, calmen per un moment sos esperits excitats y famolenchs de presa a la veu de son capdill, hèroe-Deu. Aquest moment es admirablement tractat, es d'una potencia musical indescriptible. L'autor se'ns revela francament inspirat. Bar dirigeix la paraula als seus, y, al acabar, esdevé un moment musical de lo més inspirat y ben tractat que hi pugui haver en l'obra. Els personatges emmudeixen, Bar s'acosta als seus, y l'autor, a la manera dels grans mestres, abandona per un moment el poema literari y ens descriu la situació ab una brillantissima pàgina musical. Però Bar descobreix al pastoret, y aquells homes que per un moment semblaven haverse lliurat de llurs instints barbres, tornen a ésser els meteixos d'avans, y el desgraciat pastoret es portat al sacrifici. Tot això es ben tractat. Nethu, l'esclau qu'hem trobat en el primer acte, se presenta devant dels de la seva raça, y després d'una escena ab Bar troba a Nurión, la seva esposa, y el seu fill. La escena es gran, y també està molt ben tractada.

El tercer acte també es molt inspirat. No més va semblarme que l'autor dequeya en el troç en que's presenta Nethu a avisar que'ls invasors ja s'acosten resoltament.

La interpretació fou molt fluixa, y la presentació escènica dolenta. La orquestració en general va agradarme, encara que'm va semblar que la fusta flaquejava; y en quant al metall, hi havia moments bastant ben tractats, essent d'advertir que les trompes, o més ben dit els que les tocaven, varen fer el *trompa* tota la nit. Jo espero qu'en les representacions successives tant actors com músichs se posaràn més a to, y fins el director y tot, donchs jo crech que si l'obra no resulta ben arrodonida es a causa de la seva ganduleria, ja que solsament donà dos ensaigs, deixant tota la feyna pera l'altre mes-

tre. En resúm, l'obra va agradarme, especialment els dos últims actes. Altre defecte puch també senyalar, y es que la música en general no agafa aquell caràcter èpich de l'acció que's desenrotlla, sense que això vulgui dir que no sia inspirada ni que li manqui un gust artistich refinat. El llibre en aquest sentit també té deficiencies, car el poema d'en Marquina, si bé es hermós per son pensament, no es pas l'obra d'un autor dramàtich. Les incoherencies y les imatges rebuscades y buydes hi abunden, defecte ben caracteristich d'en Marquina, a qui no per això deixèm de reconèixer ses condicions de poeta lirich.

D. Bonet y Cembrano

TEATRES

Una sfumatura.—La bella Marsigliesa.

En una de les interessantissimes cròniques que M. Naudeau enviava a *Le Journal* de Paris després de la guerra rus-japonesa, desde Tokio, fa ja notar aquest expert periodista lo perillós que resulta fiarse de les descripcions que de llurs viatges fan molts escriptors, especialment si són excessivament poetes. Concretament les emprenia ab en Pierre Loti, quals relats fantasiosos dels seus viatges per l'Extrém Orient tant havien contribuhit a desorientar als francesos respecte a la verdadera situació y naturalesa d'aquells pobles que quasi bé sols coneixien per les relacions maravelloses eixides de la ploma brillant, si, però lleugera, de l'esperitual viatjant.

Sense moures dels *boulevards* parisenchs, moltissims, per no dir tots, dels més celebrats escriptors francesos, han fet, tractantse de la meteixa vida de Paris, quelcòm semblant a lo que feu en Loti tractantse del Japó y que tant indignava al *reporter* verista de *Le Journal*. Periodistes, noveladors y autors dramàtichs, fa anys y anys que venen pintantnos un Paris estrafalari, qu'està molt lluny de semblarse al verdader. Especialment al tractar del gran món y del *demi-monde*— dos mons que, naturalment, són tentadors pera'ls artistes de gran fantasia, —han insistit tant y ho han fet ab tant de talent y garbo, que han arribat a creure absolutament real el quadro sugestiu que imaginava llur fantasia. La Luthecia d'avuy, la moderna Babilonia, centre del bon gust y de la elegancia, de l'*esprit* y del refinament, degenarada però soperba, guarda en son si lo qu'enlloch se troba: la quinta-essencia de la distinció y del refinament intelectual y moral.

Res més bonich, res més enlluhernador que la vida del gran món y del *demi-monde* parisenchs tal com la reflecten els aludits artistes; vida d'amors fàcils y discrets, de joya y de luxo, de cultura y de distinció, en que totes les dònes són, si no hermoses, elegants, si no riques, esplèndides, si no sabies, espirituals, si no traydores, taymades. Y els homes, y les costums, y tot, que n'es de bonich, que n'es d'excitant, que n'es de tentador! Sols alli se sab vestir, sols alli se menja bé, sols alli els amors són fàcils y sols alli s'ha fet de la *causerie* un verdader art, un veritable paradis. Això si, molta immoralitat, però immoralitat fina, distingida. La nota caracteristica es aquesta: un verdader parisench, sobre tot una verdadera parisenca, tenen d'èsser necessariament immorals. Ab major o menor dosis de cinisme, fins sense cinisme en casos excepcionals, ab refinament, ab originalitat, ab distinció. Ab originalitat si pot èsser. El *mariage à trois* es regla general, y casarse enamorat es de mal gust. Tenir massa diners v guanyarne sols pot perdonarse a un escéntrich; gastarne, malversarne sense tenirne, es el comble de la originalitat, etc...

Heusaqui lo que li falta a la protagonista de la comedia de Mrs. Croisset y de Waleffe, la hermosa filla d'un milionari nortamericà, el rey del petroli, qui enamorada d'un noble parisench, rey de la moda, esdevé la seva esposa en circumstancies bon xich maravelloses que seria llarch explicar. En fi, lo que li manca a pesar dels seus milions, del seu talent, hermosura e instrucció, es allò que sols tenen els parisenchs, aquell derrer toch, aquell no sé qué que no's pot descriure, un petit res, una *sfumatura*. Y perque això li manca, el seu marit se veu ridicul, renega dels milions que'l vulgarisen, prega a la seva esposa que no l'estimi tant y que *flirtegi* ab altres homes, en fi, que's *parisenigi* pera ferli honor. *Rara cità*, diu ella, entre esverada y sorpresa, quan li expliquen en qué consisteix la verdadera vida del Paris *chic*. Y a la fi's disposa a fer com les altres, demostrant tenir molt felices disposicions pera desempenyar un paper lluhit en aquell món que de bon principi topava ab l'austeritat de les seves conviccions y ab la sinceritat dels seus afectes.

Tal es la comedia d'aquells dos autors, ab qui no's pot èsser gayre sever, puig en realitat no's proposen fer obra de trascendencia. La seva comedia es una comedia lleugera, d'una psicologia convencional y d'una observació més convencional encara. Tota ella gira entorn d'una gran paradoxa, y en aquest terreno paradoxal — deixant de banda'ls càrrechs justos que se'ls hi poden fer per contribuhir, encara que sia lleugerament, a donarnos una falsa impressió de vida,—just es confessar que demostren una gran habilitat y força ingeni. El diàleg sobre tot, a pesar de que traduhit a l'italià pert molt, es d'una verbositat y galanura extraordinaries, y el moviment escénich fet ab aquella traça caracteristica del teatre francès modern, generalmen-

tan buyt de fons com esplèndit y sugestiu de forma.

La companyia de la Mariani, que porta'ls meteixos discrets actors de l'última temporada, representà l'obra ab força brillantor, sense que ningú mereixi especial menció, si exceptuèm la meteixa Mariani, qu'estigué durant tota la comedia encertadissima d'intenció y de gesto. Es un tipo que li va molt bè, y sembla que'l fa ab *amore*.

—

La figura de Napoleón no'ns interessa pas tant a nosaltres com als francesos. Ells per rahons de patriotisme, mès aparatosament sentit que serenament entès, serven y honoren la memoria del *gran home* ab un bon xich de fanatisme y un bon troç d'orgull. Fanatisme y orgull patriòtichs, es cert; però fanatisme y orgull a la fi tan perniciosos, encara que més disculpables, que les altres menes de fanatisme y d'orgull.

Això explica per què a França aquella figura ha sigut portada ab tanta insistencia sobre la escena. No per dotzenes, per centenars se compten les obres dramàtiques dels genres mès diferents que la historia y la llegenda — especialment la llegenda — de les gestes heroiques, de les intrigues amoroses, y, en fi, de tota mena d'anècdotes referents al guerrer semi-faulós, han inspirat als escriptors francesos durant tot un sigle. Potser s'ha escrit mès pera'l teatre, de Napoleón, que pera la meteixa historia. Y lo pitjor del cas es que, salvant rares excepcions, els artistes a qui aytal assumpto ha tentat han sigut artistes mediocres. Sols en Sardou, y encara molt relativament, ha fet quelcòm de serio.

Un altre element ha contribuhit també a aquell devassall d'obres napoleòniques, especialment en els derrers temps. L'època's presta a fer obres d'espectacle teatral. Gran espetech de decoracions, de trajos, de llum, de colors, d'armes, en fi, tot allò qu'entra pels ulls y qu'enlluherna als francesos molt més encara que a nosaltres. Y a Paris ne saben molt d'això, ne saben molt d'enlluhernar a la *foule*, que en veritat s'ha de dir, no es pas tota feta de parisenchs. Els provincians y els estrangers hi contribueixen per part molt bona a formar aquella *foule* que adora els grans y maravellosos espectacles.

Aqui, com ja he dit, la figura de Napoleón ens la mirèm ab un xich mès de fredor; les llegendes fantàstiques que d'ell se conten no'ns commouen excessivament, y, per altra banda, les companyies que aytals obres ens representen, tant si són castellanes com italianes o franceses en *tournée*, no s'excedeixen en quant al luxo y proprietat de son posat en escena.

Aixi, donchs, no es d'estranyar que *La bella Marsigliese* que'ns donà l'altra nit la Mariani passés ab gran dificultat, millor dit, ab gran indiferencia. *La bella Marsigliese*, original del francès Pierre Berton, no es millor ni pitjor que la majoria de les obres napoleòniques que a França, per les rahons apuntades, s'han sostingut llargues temporades als cartells sense per això immortalisar a llurs autors. Ben escrita, fàcilment dialogada y fins construhida ab traça, el seu argument folletinesch y la manca absoluta de psicologia en els tipos que presenta l'autor, que més semblen ninots decoratius que persones de carn y òssos, fan que'ns desinteressèm tot seguit d'una acció dramàtica en que hi veyèm massa'ls cordills ab que està lligada.

Per altra banda la presentació escènica, especialment el decorat, fou de molta pobresa, y la execució bon xich deficient en general. El paper de Napoleón li ve ample a n'en Zampieri, y els demés actors se limitaren a dir llurs papers sense fe. La manca de verdaderes passions que notèm en l'obra's deixa sentir en els actors de la companyia Mariani, que decididament, com a bons italians, són mès aptes pera interpretar obres en que'l sentiment hi predomini. No obstant, voldria fer una excepció pera en Paladini, qu'estigué molt discret en el paper de realista conspirador.

Emili Tintorer

HIVERNENCA

Tot el día que plou.
El senyorial passeig, rublert els altres díes
de xamoses donzelles qu'esguarden llurs aymants,
resta desert avuy y sa claror grisenca
té quelcòm de la mort.
S'estén al devant meu com una cinta
vorejat de fileres d'arbres sèchs
que semblen no guardar dins seu la vida
per reflorir may més.
La boyra'ls apresona
ab ses manyagueríes enervants,
y ses branques, de fulles despullades,
no poden deslliurarse de l'abraç...

Depressa y capficat en sos negocis
veig passâ un caminant.
Ha caygut una fulla, la derrera,
y, al caure, l'ha tocat.
Ell no se'n adonat.
Ell no hi pensa en les fulles, ni en els arbres,
ni en el jorn que ha finat:
pensa en els seus negocis, en la borsa...

Deu l'hagi perdonat!

Joseph M.ª Ballester

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

RAJOLAS VALENCIANAS Y CATALANAS, *per Joseph Font y Gumà, Arquitecte.—Vilanova y Geltrú, Oliva, impressor, MCMV.*

Ja poden anar predicant alguns periòdichs de Madrid la creuada tartarinesca d'exterminar els idiomes regionals (llegeixis el català) d'aquesta Espanya limitada pel mal cap d'ells a les proporcions en que avuy se troba. Ells podràn anar dihent lo que voldràn, mes el fet es qu'en català precisament se produeixen avuy per avuy les manifestacions que poden encara fer respectable arreu la cultura ibèrica. Suprimiune de la moderna producció intelectual espanyola lo que veu la llum en català, y ja'ns dirêu lo que'n queda. Ab la circumstancia de que aquells qui poden obtenir fàcilment el mannà de la protecció oficial resten inactius, mentres els qui tenint iniciatives, ens sentim moguts per un patriotisme veritable y desinteressat, no tan sols no podêm comptar ab cap protecció pera realisarles, sinó qu'hem de vêncer sovint els obstacles que'ns crea un estat d'opinió que'ns es sistemàticament contrari. Y cal que se'n convencin aquells foribonds patriotes a qui hem aludit al començament: el mot *regeneración* sols pot tenir algún valor a Espanya traduhit al català.

L'hermós volúm, ab el títul del qual hem capçades aquestes ratlles, n'es una proba de lo que acabêm de dir. El senyor Font y Gumà havia vingut aplegant a travers dels anys una colecció interessantissima de rajoles de les conegudes ab el nom genêrich de *rajoles de Valencia*. Tots els qui havien tingut el goig de veure la esmentada colecció, s'havien pogut convêncer, en primer lloch, del gran interês arqueològich que oferia'l curiosissim aplech, y en segón lloch dels quantiosos sacrificis que representava sa formació. Mes això derrer ja no calia esmentarho: el senyor Font se'n donava per ben pagat ab la satisfacció comú a tots els *beati possidentes*; sa colecció era son goig y el de sos amichs.

Emperò la possessió exclusiva d'una cosa aixi, si bé es cert que, quan el possessor es persona ilustrada com l'arquitecte Font y Gumà, ofereix a n'aquest la ocasió de realisar estudis profitosos (obtenintne aixi un usdefruyt o benefici intelectual que ve a traduhirse en un avenç ulterior dels coneixements humans), estableix per altra part una limitació sobre'l goig y la utilitat dels demés qui podrien interessarshi igualment. Y això es lo que'l senyor Font no volgué que fos, ans al contrari, ab vistes a la comuna utilitat y mogut d'un veritable amor á Catalunya, se decidí a la publicació del seu llibre de *Rajolas valencianas y catalanas*, la qual pera êsser duta a terme dignament havia de requerir un quantiós esforç editorial.

Es en aquest punt que la protecció oficial se deixa sentir en tots els paisos de veritable cultura, y hont l'Estat compleix degudament sa missió educadora; emperò això a Espanya es cosa tant més desconeguda com major es el nombre de kilòmetres que separen Madrid del lloch hont les iniciatives se són desvetllades. El cas del senyor Font y Gumà no tenia, donchs, altra solució que la que ha tingut, es a dir, que l'esforç per ell realisat havia de tenir digne coronament ab un segón esforç equivalent al primer. Es el camí que l'individualisme català ha sabut sintetisar ab una dita: *Qui ha fet el poch que faci el molt*, y aquest camí es el que segueix a Catalunya tot aquell qui, com una revelació baixada del cel, *porta alguna cosa a dins*; si l'esforç hagués de venir de fòra molts fruyts qui germinen en ànimes catalanes prou moririen en llevor tot esperant l'hora de llur eclosió a la llum del dia.

Ja s'es realisat l'ultim esforç; ja tenim devant dels ulls l'esplêndit volum gran *in-quarto*, al qual les prempses de l'Oliva de Vilanova y Geltrú han donat forma material després que dels estudis e investigacions del senyor Font y Gumà fets a basa de sa colecció de rajoles n'havia eixit el criteri y la doctrina qui havien d'êsserne l'ànima. Nosaltres aquí no podriem de cap manera atribuhirnos respecte d'ells la missió de ferne una critica; ens declarêm incompetents en tot lo que no sia apreciar el llibre per ses condicions materials y traduhir senzillament la impressió que com a cosa d'art ens ha produhit.

Com a llibre, el de les *Rajolas valencianas y catalanas* mereix ben bé'l nom d'*edició de bibliòfil*; forma un volúm de 354 planes, de magnifich paper de tina y estampació intatxable. A unes 450 arriben en nombre les reproduccions que conté, veritables documents executats a la meytat de la grandaria natural dels exemplars de la colecció Font y Gumà. La fidelitat de les reproduccions y la netedat de llur tiratge són perfectament apreciables al fullejar les planes del volúm, en el text del qual s'es empleada com era natural la llengua catalana, la gloriosa llengua nostra vinculada, com més va més, ab tota mena d'exteriorisacions del nostre esperit.

Y posêm fi a la present nota bibliogràfica ben satisfets al considerar que un pais hont hi veuen la llum llibres com aquest del qual hem tractat, es un pais qui mereix el respecte de propris y estranys. Agrahim donchs al senyor Font y Gumà la seva publicació y el bé que ha fet a la nostra patria, com y també a l'impressor senyor Oliva qui ha sabut vestir l'obra dignament: cosa qu'era ja d'esperar de sa reconeguda traça de tipògraf.

R. MIQUEL Y PLANAS

Andrés Carnegie,—EL TRIUNFO DE LA DEMOCRACIA. — *Traducción de «La Vida Literaria».* — *Barcelona.* — *Toribio Taberner, editor.* — *1905.*

Entre les moltes empreses editorials que a Barcelona's dediquen especialment a assortir els mercats d'Amèrica, ocupa un lloch ben distingit la casa Taberner. Això no vol dir que moltes de ses traduccions no presentin els defectes qu'en major o menor grau se troben en aqueixes publicacions d'exportació, però just es remarcar qu'en general revelen una major correcció y sobre tot un millor acert en la tria dels llibres. Ella ha donat a conèixer als lectors de parla castellana les obres d'imaginació del popular Wells, les interessants del president de la República del Nort d'Amèrica Roosevelt, y les del milionari escocès Andreu Carnegie, aquest veritable y entusiasta americà que no's cansa de pregonar les excelencies de sa nova patria. En aquestes meteixes planes s'ha donat compte dels remarcables trevalls d'en Carnegie avans apareguts, y ben segur que cap de nostres lectors ignorarà quina es la seva personalitat.

En el llibre qual títul capça aquestes ratlles exposa l'autor, ab un estil gràfich y senzill, els progressos assolits per la gran federació americana, la seva superioritat sobre'ls més avençats pobles d'Europa, y explica y proba'l per què de manera que no deixa lloch a dubtes.

Es impossible donar compte d'un llibre aixi en quatre mots, donchs lo únich que cal es recomanar sa lectura. Però no deixarèm d'observar que'ls punts capdals sobre'ls que cal meditar són aquells capítuls que demostren les immenses ventatges de la forma republicana pera'ls pobles moderns y els inconvenients de les monarquies, incompatibles ab l'esperit de nostra època, y especialment els lluminosos paragrafs que dedica a enaltir el sistema federatiu, considerat per ell com a únich medi de vida pera'ls grans estats.

Ens permetrèm traduhir els següents fragments, ab la certesa de que nostres lectors ens ne sabràn grat y de que'ls hi desvetllarà les ganes de conèixer el reste:

El govern del poble, pel poble y pera'l poble, es el *Credo* americà; y el vot d'un Emerson o d'un Lincoln no pesa més que'l d'un pobre negre.

El president no frueix cap previlegi del que no pugui disfrutar qualsevol altre ciutadà per dret de naixement. La nivellació no's fa rebaixant a uns, sinó elevant a tots a la dignitat de *ciutadà lliure*, la més alta a que pot aspirar un home.

. . . .

En els països monàrquichs, el naixement y el *rango* estàn per demunt de les qualitats personals; la societat republicana's basa en el caràcter y qualitats dels homes.

La selecció natural té així més llibertat de moviments; les persones que simpatisen s'apleguen sens ataleyarse de llur situació, posició o naixement, y fins la meteixa riquesa està lluny de tenir una tan gran influencia social a Amèrica com a Anglaterra y això obeheix a la meteixa naturalesa de les coses.

. . . .

La constelació federal se compón de 38 estrelles, que són els estats, y de nou nebuloses, que són els territoris. Aquests derrers se solidifiquen ràpidament. La via làctea que figura en la bandera nacional s'ha aumentat en el sigle XIX ab 25 estrelles, y l'escreix no ha pas acabat. En cada dècada apareixen noves estrelles, y a no tardar l'aplech enter de nebuloses quedarà agregat a la constelació federal.

Mes ara acorre un dubte: «¿Còm es possible goverdar com un tot, no aquesta nació, sinó aquest gran continent de nacions?» Això sols es possible ab la federació, ab el sistema de l'*home rule.* Cada un de sos 38 estats es sobirà dintre de ses fronteres; quiscún posseheix sa propria constitució, son Parlament compost d'un Congrés y un Senat, son president, sos tribunals, sos jutges y sa milicia. Quiscún frueix tots els drets d'un estat sobirà, ab excepció dels que té delegats, d'acort ab els demés estats, a l'autoritat central que resideix a Washington.

Un concert especial garantisa la solidesa d'aquest sistema que's fonamenta en que tots els afers interiors deuen ésser reglamentats pels estats, y tots els negocis exteriors per la nació; divisió fàcil d'establir y d'observar. La Constitució determina lo que pertoca al govern nacional, y tot poder que aquella no confereix expressament a la nació queda reservat als estats, que l'exerceixen segons els hi convé.

Si ocorre algún dubte entre un estat y el govern central respecte d'aquests poders o de les atribucions de quiscún, el resol d'una manera definitiva e inapelable'l Tribunal Suprèm (*Suprem Court*), qu'està sempre disposat a informar als estats o a la nació sobre ses respectives atribucions.

. . . .

Les diferencies qu'existeixen entre'ls diversos estats y que són consequëncia de la independencia de que frueixen pera llur governació interior, són la millor proba de que aquest sistema assegura a cada comunitat les lleys que més li convenen; car emanant del poble meteix, reben d'ell l'apoyo immediat y permanent. Y aquestes difencies dels estats són causa de que cada un tingui lleys tan diferentes dels altres, que sorprenen y no s'expliquen més que coneixent detalladament cada estat. Així, per exemple's comprèn que no poden ésser iguals les lleys en el vell Massachussets, fret y poch productor, y en el modern Texas de clima tropical y exuberant; de la meteixa manera que les lleys d'Anglaterra no deuen ésser iguals a les d'Escocia e Irlanda, que naturalment se les faríen millors ells meteixos si aquests pobles fruhissin l'*home rule.*

Cada una d'aquestes estrelles (els estats de la Unió) gira sobre son exe, dins sa propria òrbita, seguint més o menys lentament les lleys que li són propries, y descrivint totes, a l'entorn del sol central, o sia Washington, sa gran òrbita nacional, en condicions idèntiques, formant per tant les parts d'un gran tot.

Tal es l'*home rule* en son més gran, complert y perfet desenrotllo, y l'èxit de la Unió Americana es la proba de que, quant més complert es el *self government* de les parts, més fort es el govern del tot.

¿Quàn se convenceràn d'aquesta gran y vella veritat els estadistes rancis d'Europa? ¿Quànts sigles trigaràn aquestes idees a foradar la endurida closca dels politichs espanyols?

Adrián del Valle (Palmiro de Lidia). — NUEVO IDEAL. — *Habana, 1903.*

Al honrar fa pochs dies el distingit periodista cubà senyor Del Valle ab sa visita a la redacció de JOVENTUT, hi deixà com a penyora d'amistat un exemplar d'aquesta obreta qu'hem llegit ab molt de gust. Són ben interessants les narracions qu'en número de diset la integren. No totes elles responen exactament al titul baix el que han sigut aplegades, y precisament aquelles que ab més propietat poden qualificarse de fantàstiques són les que més ens agraden y les en que més se revela la traça de l'autor, qui fa gala de sos vastos coneixements filosòfichs y científichs y d'un esperit ben modern. Aquestes grans qualitats fan oblidar els petits defectes, y al tancar el llibre'l llegidor té la satisfacció d'haver passat una estona agradable, bo y oferintseli la ocasió de meditar les originals y trascendentals idees que ab senzillesa y naturalitat exposa l'autor.

ORIOL MARTÍ.

ESPERANTA FAKO

ADRESARO ESPERANTISTA DE JOVENTUT

35 Sº Jascinto Melich y Alemany, (*legas kaj skribas E.*) — Fernandina, 43, 4.rt, 1.a Barcelona.

36 Sº Eusebi Busquets y Cunill, (*lernas E.*) — Amargós, 2, 3.r — Barcelona.

37 Sº Claudi Cuchillo y Morera, komizo, (*lernas E.*) — Manso, 72, tenda — Barcelona.

38 Sº Pere Huguet y Campañá, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer de Catalunya, 6, 1.er — Sarrià (Barcelona).

39 Sº August Pierre y Arús, (*legas kaj skribas E.*) — Basses de Sant Pere, 22, 1er, 2.a — Barcelona.

40 Sº Ludoviko Sánchez Giménez, (*legas kaj skribas E.*) — Botella, 14, 2.n, 2.a — Barcelona.

41 Sº Cayetano Balsells y Pellicer, (*lernas E.*) — Carrer de Mallorca, 198, 1.er, 2.a — Barcelona.

(Daŭronta.)

La sabaton 13an de la nuna monato, je kvarono de la dek unua horo nokte, Sº Frideriko Pujulá faris paroladon pri Esperanto ĉe loĝejo de «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria.» Ĝi okazigis malfermiĝon de kurso pri lingvo-internacia gramatiko kies profesoro estas la juna leĝoscienca studento Sº Dominiko Bonet. La nomita societo, unu el la plej grava el Barcelono, kies societanoj estas pli ol ses cent, pruvis unu fojon pli, akceptante en si Esperanton, sian deziregon progresadi, kajla multon ke el ĝi povas esperi niaj samurbanoj.

La kurso estas publika kaj senpaga, kaj ĝi okazas ĉiun mardon kaj ĵaŭdon ĉiusemajne je duono de la dek unua nokte.

Societa adreso: strato: *Montjuich de Sant Pere.*

Ĉiuj tiuj, kiuj sendis al ni originalaĵojn esperantajn por eldoni eu tiu ĉi fako, ricevu niajn plej koregojn daukojn. La manko de espaco malpermesas al ni ilin publikigi nun. Ni unue devas publikigi gramatikon kaj vortaron, kaj tio postulas de ni nian tutan atenton. Aliparte, nia legantaro estus prava ĉu ĝi plendus pri tio ke ni donas al ĝi esperantajn literaturaĵojn sen antaŭ doni al ĝi rimedojn por ilin kompreni.

El dissabte 13 d'aquest mes, a un quart d'onze de la nit, en Frederich Pujulà donà una conferencia sobre Esperanto en el local del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria». Conseqüencia d'ella ha estat l'apertura d'un curs de gramàtica de l'idioma internacional, a càrrech del jove estudiant senyor Domingo Bonet. La esmentada societat, una de les més importants de Barcelona, qual nombre de socis passa de siscents, ha probat una vegada més, acceptant en son si l'Esperanto, el desitj de progrés de que está animada y lo molt que d'ella poden esperar nostres conciudadans.

Les classes són públiques y gratuhites y tenen lloch els dimars y dijous de cada setmana a dos quarts d'onze de la nit.

Tots aquells que'ns han enviat originals en Esperanto pera publicar en aquesta secció rebin nostres més corals remerciaments. La manca d'espay ens impedeix publicarlos ara. Hem de publicar avans la gramàtica y el diccionari, y això'ns reclama tot el lloch. Altrement nostres llegidors tindrien rahó si's queixessin de que'ls hi donguessim trevalls esperantistes literaris, sense haverlos posat avans en situació d'entendrels.

NOVES

Han començat les sessions de la important conferencia d'Algeciras, sense que s'hagin posat de relleu encara les diferencies que separen a les nacions que hi intervenen. El duch d'Almodovar del Rio, representant d'Espanya, presideix la conferencia, qual tònica es la conciliació.

No obstant els estats majors alemany y francès segueixen preparantse com si la guerra's trobés a punt d'esclatar. També s'atribueixen al rey de Saxonia declaracions pessimistes.

Es dificultós, en aquests moments, orientarse respecte als resultats de la conferencia. Tant de bo sien de pau.

—

Acte d'ordre y d'educació politica ha sigut la elecció del nou president de la República francesa. Acabat el septenat de M. Emile Loubet, qui manifestà decididament que no aspirava a la reelecció, ha sigut elegit com a successor seu M. Armand Falliéres, home d'innegables qualitats públiques y privades, qual nomenament ha sigut rebut ab entusiasme pels elements democràtichs y avençats de la vehina República. M. Doumer, candidat d'idees conservadores, ha obtingut també una votació nodrida, però'ls esforços dels demòcrates han fet triomfar la candidatura de M. Fallières.

Desitgèm, pera bé de la França y de la humanitat, un gloriós y pròsper septenat a M. Armand Falliéres.

—

El dijous passat, en l'«Associació Wagneriana», el mestre Morera donà a conèixer varis fragments de sa òpera *Emporium*, que fou estrenada dos dies després al Liceu ab l'èxit que ja consignèm en aquest meteix número y en article especial.

La sessió de la «Wagneriana» tingué caràcter intim, donchs se tractava d'un particular obsequi qu'en Morera feya als socis d'aquella entitat oferintelshi les primicies de sa obra. La concorrencia no era, per lo tant, molt nombrosa, però era ben triada, y aplaudi unànimament a n'en Morera pels bells fragments que tinguè a bè sotmetre a son judici y que foren escoltats ab vera delectació, com també'l trevall literari d'en Marquina, explicatiu de la finalitat de l'obra, ab qual lectura donà en Pena començ a la vetllada.

Sols ens resta congratularnos de que en Morera, havent tornat a Barcelona, hagi tingut ocasió de veure representada en una escena catalana sa òpera. Això y l'èxit obtingut el convencerán de l'error que havia comés al deixar aquesta terra, ahont, si pel seu bé l'hem censurat a voltes, en cambi sempre li hem sabut fer justicia y l'hem aplaudit quan per son talent s'ho ha merescut.

—

Qu'en Llaverias es un bon aquarelista ho demostra ben clar la quarentena d'obres que ha presentat en el saló del carrer de Petritxol, totes elles de factura soperba y elegancia gens vulgar. L'aplech en general se ressent de monotonia per la repetició d'assumptos, però això, que no constitueix defecte, desapareixerà al escamparse les obres. De totes maneres, ens agradaria veure trevalls d'en Llaverias en que prescindis d'aygües y roques, perque dit artista, ab la mà trencada que demostra tenir pera l'ayguada, no ha de trobar camí barrat ni costes aspres que li deturin la marxa impetuosa que porta.

En Llaverias reuneix totes les condicions pera l'art que conreua: netedat, fermesa y seguretat en la pinzellada, visió del natural, y despreci de mals recursos pera lograr ab trampes els efectes que's desitgen.

Entre'ls quadros de la exposició, dignes tots ells de lloança, permètins citarne en primera linia dos: el n.º 1, retolat *Castell de la Poncella (Rosas)*, y el n.º 11, nomenat *El Freu (Estartit)*. Poden també citarse, en la dificil tasca d'escullir, el n.º 6, *Emporion (La Escala)*, ab un celatge admirable; el 22, *Cap d'es Forn*, ab una aygua qu'encanta; el 28, *Acra Selebàndica*, rublert de llum justissima, y el n.º 39, *Platja de Santa Cristina*, model d'elegancia y detall.

La enhorabona al pintor Llaverias: a l'aquarelista Llaverias.

—

També al «Circul Artistich» s'ha obert una exposició de caràcter intim, y la qualifiquèm aixi perque la majoría de les obres exposades semblen mès aviat estudis que no pas obres definitives, oferint sobre aquestes la ventatja de la sinceritat, puig cada artista's revela's tal com es en la seva manera de fer y en la exteriorisació de ses impressions.

De tot hi ha en aquesta exposició: quadros a l'oli, dibuixos, esculptures, ab les firmes respectivament de Nonell, Ros y Güell, Ferrater, Torn, Gimeno, Lasarte, Torras Farell, Olivé, Gili Roig, Casademunt, Tamburini, Cardunets, Pelegri, Cidón, Gargallo, Oslé, etc.

Es de desitjar que la Junta del «Circul Artistich» organisi sovint exposicions semblants pera estímul dels artistes y major profit de l'associació.

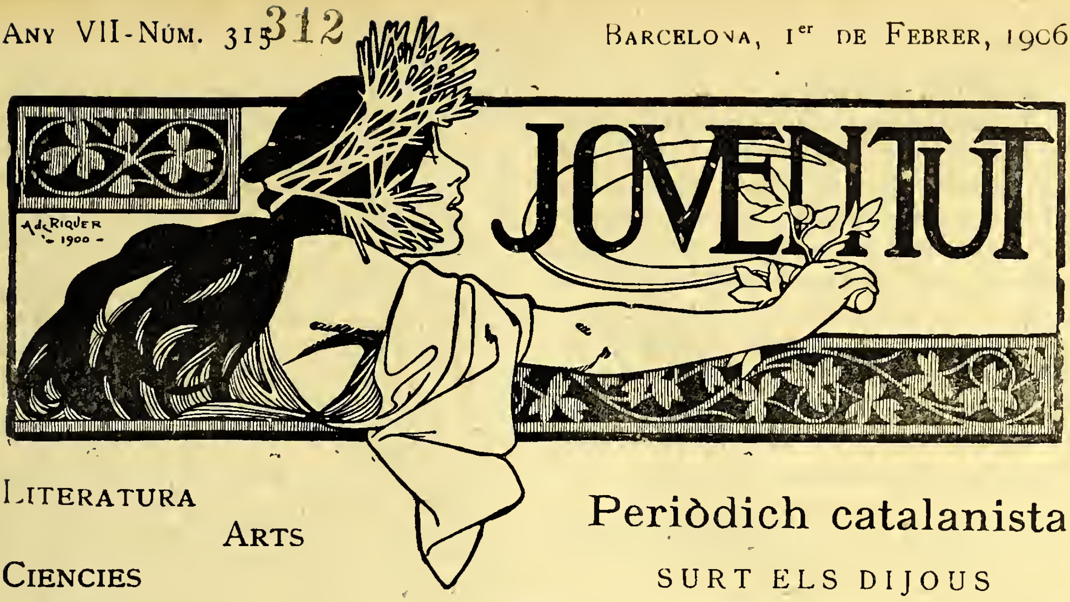
—

Publicacions rebudes:

Almanach, propri pera despatx, anunciador de la casa G. Klein, manufactura de goma, amianto y corretges de transmissió de totes classes, fàbrica de curtits y pneumàtichs per'automòvils y bicicletes.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Any VII-Núm. 312 Barcelona, 1er de Febrer, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI

COMPAS D'ESPERA

Companys, un moment de descans si vos plau! Prou veig que'l vostre dalit no s'es encara acabat, y que la estropada derrera hauria pogut durnos un bell boci més enllà de la nostra via. Emperò no hi fa res, detureuvos y escolteume.

No pensèu pas que aquest repòs, del qual podèm dir que no'ns era exigit pera la necessitat de restaurar les nostres forces, sinó malgrat la exuberancia d'elles, no pensèu pas que sia, vos dich, cosa perjudicial als nostres propòsits. Res d'això! El cim desitjat ja l'assolirèm; y si lo llarch del camí y lo aspre de la pujada ha d'exigir un repòs ¿què tè més que sia aquí o un poch més amunt? Lo essencial es que d'aquest descans ne fem bon us, això es, que restaurèm les nostres forces sense desviar la nostra pensa de l'objectiu sagrat qui ens feu empendre la llarga caminada.

Del camí que duhèm fet, dels obstacles salvats, de les fatigues passades no'n fem retret en aquest punt, car no valen la pena; tampoch creguèu insuperables els obstacles que veyèu devant vostre, perque ells serán també vençuts, jo vos ho prometo. Mes ara'ns cal reposar... Reposèm, donchs!

Tot reposant, sentirèu de mica en mica calmarse'l vostre cor... les glopades de vostra sang generosa que les venes podien dificilment engolir y qui havien accelerada la freqüencia del vostre póls, tornarán a la normalitat; els vostres ulls congestionats de tant fitar el terme alterós de nostre romiatge, devindràn altra volta clarividents, y os permetràn ovirar més pur que may el terme vers el qual encaminèm les nostres petjades. Y veurèu que, malgrat la vostra impaciencia forçosament reprimida, no es ja tan remot com ella vos el feya semblar, el desitjat moment en el qual ens serà permès tocar la ingenta cima.

Reposèm, sí! mes no defallim. Cal potser que hi esperèm aquí la llum d'una altra aubada. Eixa nit qui va estenentse per demunt nostre potser no sia més que senyal de que havèm ja feta una jornada profitosa y de que'ns cal esperar el nou dia pera prosseguir el nostre camí a plena llum. No es bo caminar a les fosques, encara que la nostra Fe poguès bastarnos pera vèurehi entremitj de les tenebres.

Reposèm, si, reposèm!

Y quan la llum apuntarà per l'Orient (cosa indubtable, car sempre la llum ve després de les tenebres, y res al mòn no pot mudar les lleys per les quals tot se regeix), aleshores ab nou ardiment prosseguirèm la nostra marxa, y molt serà que ans d'acabar la jornada no haguèm pogut contemplar, ab el meteix goig que ara ho fem, un boci més realisat de la nostra ascensió vers l'Ideal de una Catalunya Nova.

R. Miquel y Planas

EMPORIUM

II

Verdaderament, les representacions posteriors que d'aquesta obra s'han donat han sigut bon xich més acceptables que la del dia de la estrena, y prou arrodonides pera que un poguès formarsen més càrrech y emetre un judici més encertat sobre dita obra; y això'm plau no sols perque m'ofereix ocasió de poder felicitar als executants que han posat més esmer en la interpretació, sinó també perque'm dóna motiu pera rectificar algunes afirmacions que vaig fer en ma primera crítica y que avuy reconech equivocades, ensemps que pera explanarme en algunes consideracions que la precipitació m'impedí fer en mon anterior article.

La major pulcritut en la execució per part de la orquestra'm permet avuy afirmar que la orquestració es molt més gran de lo que jo havia cregut. La fusta qu'en la primera impressió'm semblà que flaquejava, ara puch dir qu'està molt ben tractada. El primer dia, jo no sé si era que no tocaven els músichs: lo que sé es que jo no vaig sentirla en tota la nit. Posteriorment he pogut apreciar el relleu que pren en l'obra. Aquesta deficiencia en la fusta alcançà'l primer dia, encara que no ab tanta intensitat, a tota la orquestra en general; y tot això succehi per manca d'ensaigs, defecte remarcable en gayrebé totes les empreses de Barcelona que no posen pas l'interès necessari en la presentació d'una obra. Es ja una costùm considerar la primera representació com un ensaig general, y per això d'una obra no'ns en podèm fer cabal judici fins al cap d'unes quantes representacions; demostrantnos això lo molt que perden les obres, que devegades resten del tot incompreses quan els intèrpretes no són prou capaços o no hi posen el degut mirament. Lo meteix puch dir del metall, que degut a la millor execució he notat que tot ell estava tractat esplendorosament, encara que ja vaig apuntar el primer dia que hi havia moments bastant ben tractats; y aquest punt es bastant remarcable per lo difícil que's fa tractar aquesta part d'orquestra, quelcòm deficient, fins en d'autors modernament celebrats.

De l'acte primer, que la nit de la estrena'm fou poch agradable, avuy gracies no sols a la millor execució sinó també al no portarlo ab tanta precipitació, puch dir que n'estich més ben impressionat, donchs si bé'l començament y en especial la part de chors no ha acabat de satisferme, en cambi el duo final ha sigut portat ab la justesa necessaria pera que poguès apreciarse la grandesa d'inspiració y el trevall de composició qu'enclòu aquest passatge.

Avuy com l'altre dia crech que'l segón acte es el més hermòs y ben tractat de tota l'obra; es allà hont prent més relleu, intensitat y grandesa la música, adaptantse millor a la idea del poema.

En el tercer acte, de gran inspiració y de passatges dolcíssims, tinch de notar com l'altre dia que quan Nethu entra a avisar la invasió, decàu bon xich la música. També crech que'l trànsit sobtat del delicat duo entre Nethu y Rodia a l'aparició de Nurion no està justament interpretat.

Vegis, donchs, còm la millor direcció y execució de l'obra permeten apreciar ses nombroses belleses, tant d'inspiració com de construcció. Mes avuy torno a dir que la música no agafa aquell caràcter èpich de l'acció que's desenrotlla, y això potser no es culpa d'en Morera; en el meu concepte es degut a altres causes.

Les modernes corrents de l'art musical fan que lo que avuy ne dihèm òpera en general, hagi près el caràcter d'un verdader drama, en el que la música no es sinó una manifestació del poeta. Aquest avans que tot ha d'ésser el verdader engendrador de l'obrà musical. Aquest es l'art nou iniciat per Wagner y modernament seguit, encara que no ab tanta mestria, per varis autors. Ens trobèm, donchs, ab que l'autor, havent concebut el poema donantli ja la forma dramàtica, té ell meteix ample camp pera ab la música donarli més intensitat, més grandesa, fins al punt de interpretar ab ella lo que no ha pogut arribar a traduhir ab la paraula. Per això l'obra en total surt fluhida, sense desequilibris entre la música y el poema. D'un meteix es tota la inspiració y tota la exteriorisació.

Heusaquí lo que li manca a *Emporium*. La música es molt hermosa, molt inspirada, molt ben construhida: però un ha donat la inspiració y l'altre l'ha traduhida musicalment. Això sempre ocasiona qualque desequilibri, y sovint se manifesta aquest de tal manera en la exteriorisació, per no estar lletra y música ben compenetrades, que jo crech que d'aquesta classe d'obres no pot havernhi cap de perfecta, de genial, si no es un meteix qui con-

cebeix y qui exteriorisa, si no es la música una sola manifestació del poeta. Aquesta es la verdadera orientació que's tindria de pendre en aquest art, *l'art del pervindre*; tots els bons músichs podrien ésser poetes en el sentit material de la paraula; y si molts no hó són noes per manca d'esperit,sinó de cultura.

Y si volguessim admetre, admetent molt, que pot un músich interpretar de tal modo el poema d'un altre (poeta) que gayrebé arribi a identificarse ab l'esperit d'aquell tradu-hintlo musicalment ab molta perfecció, llavors tindriem que la grandesa de la part musical dependría molt de la grandesa del poema. Y tenim qu'en *Emporium*, si bé la música es molt superior al poema, resulta inadequada. De la gran deficiencia del poema depén que'l tipo de Nethu en la exteriorisació musical resulta massa sentimental. L'atavisme que representa Nethu després que ha respirat la civilisació romana, cap als de la seva raça, com qu'està mal dibuixat en el poema, al traduhirse musicalment pren poch relleu. Lo meteix que'l tipo de Rodia, que vol representar la bellesa grega, ens resulta gayrebé ridicul. Per això resulta també massa sentimental la escena entre Nethu y Bar en el segón acte; y el tercer acte resulta tot plegat massa melós, especialment el duo entre Nethu y Rodia y la escena d'abdós ab Nurion, que no contrasta prou ab la barcarola final. Y no obstant, la música corresponent a n'aquests personatges y escenes es molt inspirada y ben feta, com tota l'obra en general.

En resúm: si admetém lo primer, o sia que la música ha d'ésser solsament una manifestació del poeta, y si en Morera no's veu prou capaç pera produhir ell meteix el poema y la música, hem de concloure que potser aquest genre no es el més adequat pera que's manifesti son geni musical. Y si admetém lo segón, o sia que pot un músich interpretar ab bastanta justesa'l poema d'un altre (poeta), llavores hem de dir que no es en Marquina'l poeta més indicat pera prestar concurs a l'obra musical d'en Morera, donchs en *Emporium* la seva poca mestria en art dramátich ha perjudicat bastant a la part musical. No obstant repeteixo, pera que'ls conceptes quedin prou clars, que la música d'*Emporium*, prescindint de la manca de proprietat filla més de les deficiencies del poema d'en Marquina que d'altra cosa, es en si hermosa, inspirada, y molt ben construhida, y en son genre la millor producció fins ara dels autors catalans, y ben digna d'arrostrar comporacions ab les dels estrangers.

D. Bonet y Cembrano

LLIGÁM QUE'S TRENCA

L'espléndit trajo de seda blanca tot guarnit ab ramets de tarongina resta abandonat sobre una butaca. Les arrugues y els plechs que forma aquell munt de roba aixafen delicadament tots els ramets que, com simbol de puresa, ostentava la nuvia pochs moments avans. A l'altra banda un trajo de frach y un barret de copa semblen fer parella macàbrica ab la butaca de la roba blanca. Tots els mobles de la sala són d'un gust exquisit, tots són nous y resplendents. L'ambient té un encis estrany, com si estigués inondat de pressentiments feliços...

Es la cambra dels nuvis. El llit que hi ha es tapiçat de seda blava, d'un blau de cel molt clar, y es tot llis, tot suau, sense més arrugues que les que formen el ben combinat dibuix de la capçalera. Al centre de la cambra hi ha una tauleta blanca molt senzilla, y a sobre d'ella una capça daurada, ab flors pintades. Dintre la capça hi ha uns paquets de paper rosa lligats ab cintes de colors distints, que guarden recorts feliços, paraules dolces. Una llantia eléctrica ab peu de llautó y pàmpol vermell escampa per tota la sala sa claror radiant.

De prompte la llantia s'apaga. Els nuvis resten al llit silenciosos, perque la impressió primera'ls hi ofega a flor de llabi la expressió dels pensaments...

Sols! Ja están sols abdós, y en mitj de la fosca *honradament tolerada*, d'aquella fosca que ningú anatematisa, ara estarán ajuntats eternament, y totes les expressions del llur afecte serán licites, y ni ell estimará altra dòna que la seva esposa, ni ella voldrá altre aymador que'l seu espós, y l'un per l'altre viurán ditxosos per llarchs anys, perque'l respecte al llaç ab que acaben de lligarse'ls fará a abdós fidels servents de llurs respectius devers...

Ni l'un ni l'altre senten temença d'equivocarse, car creuen en llur amor ab ferm convenciment. No poden dubtar de l'afecte sincer que mutuament se professen, y sentint esbategar llurs cors ab impulsos ardents, com may el foch de llur passió s'encén en ells desaforadament. Y s'apropen l'un a l'altre barbotejant paraules suaus, qu'expressen idees distintes de les que's proposen...

El refrech de la pell ha despertat brutalment un recort que'ls omple de fatal preocupació: recort que havien tingut l'un y l'altre feya ja moltes hores. Tota la esplendidesa de la festa ho havía sigut una evocació d'aquell recort en llurs penses; mes ara, en la febre del desitj, reprenent forma la bella recordança, el fet se reprodueix fidelment, completament...

—Ara no es com aleshores—li diu el nuvi ab un ayre de consol que recomana complacencia pel fet que's *desperta*. Y ella ho creu aixi, y l'anomena *espòs* donant al mot una expressió de fermesa excepcional. Y ell, deixantse portar per sa imaginació, sent un gran plaher en relatar tots els detalls de la jornada; y, sens escoltar els prechs de la seva esposa, li recorda'l primer petó que, mal intencionat, estampà en les galtes d'ella, y còm la cremor dels seus llabis devia impressionarla, y còm portats abdós pels meteixos anhels s'abraçaren fortament, y com ella s'enrogí, y còm abaixà'ls ulls al escoltar els atrevits propòsits de son enamorat...

Y, després, creu arribat el moment de parlar ab franquesa. A la fi ja no són tan sols promesos: són ja marit y muller casats ab tots els requisits, y entre abdós no deuen existir dubtes ni secrets. Després d'aquella tarda qual recort els preocupava, ell se sentí atormentat pel temor de conseqüencies doloroses que'ls podien avergonyir. Mes la passió'ls juntà de nou altres vegades, y ella tement lo meteix qu'ell, però sense dirnhi res, feu els seus passos y les seves gestions pel meteix pressentiment...

Y les *conseqüencies* no vingueren, y, afortunadament, lo ocorregut entre abdós quedà secret. Y havien pogut arribar al jorn del matrimoni. Emperò ell no quedà satisfet del tot del modo còm havia acabat aquell assumpto; ell sentia forts desitjos de saber per quina causa no havia vingut aquell fill que hauria posat l'estigma de la deshonra en el rostre de sa mare al devant de la societat. Ell volia saberho a fons això, ab tota la certesa; y ara aquella dòna estimada era ja la seva esposa, y podia y devia parlarli francament, y confiarli els secrets que desitjava saber y que havia ignorat sempre, perque may gosaren parlarne fins a la nit de llurs esposalles. Y ab foll desitj l'atormentava, repetintli preguntes y exposantli suposicions seves, parlantli un sens fi de voltes de liquits estranys que tenen el poder de tornar a les prenyades tota llur virginitat, y suplicantli ab ver afany la revelació d'aquell misteri qu'ella ab les seves excuses contribuhia a fer més impenetrable, omplint de més espesses boyres el cervell del nuvi...

Per fi ella va dirli. Un dia o altre ho sabria igualment. Tot quedava reduhit, donchs, a la major o menor precipitació de les circumstancies; després de tot, ara ja eren casats, y per la causa de que's tractava no's podria pas desfer el matrimoni. Les lleys no legalisen per aytal motiu un divorci. Y per això resolgué dirli, per això li explicà qu'*en aquella ocasió*, desitjosa com ell de saber *si hi havia perill*, acudí a un facultatiu, y aquest li assegurà que may seria mare...

. . . .

La llantia elèctrica ab peu de llautó y pàmpol vermell, illumina ab claror trista al nuvi, qui resta en el sofà apoyant el cap en les nervioses mans. Els paquetets de paper de rosa lligats ab cintes de colors distints, que guarden recorts feliços y paraules dolces, són espargits y trocejats per terra. Y al llit se senten els sanglots de la nuvia, que amaga vergonyosament son rostre entre'ls llençols...

PERE B. TARRAGÓ

PAGINES FESTIVES

CONCELLS MATERNALS

Donya Camila Aygüesmolles, viuda de Clenxatorta, es una senyora estimada de tothòm pel seu caràcter en extrèm bondadós. Té una filla, la Camileta, y aquesta filla, com es molt natural essent una xicota aixerida y macota, quan va arribar als diset anys va fletxar de mala manera a n'en Ricardet, un noy de totes prendes, viatjant d'una fàbrica de betes sevillanes.

Va venir el casament, y donya Camila d'ençà d'aquell dia, deixant de banda l'apacibilitat del seu caràcter, se convertí en tigre de Bengala pel seu infortunat gendre.

Qui ho havia de dir! Ella, tan amable y fins dòna de bons sentiments!

Cada matí, ja se sab, al tornar de plaça,

donya Camila té de fer una puja y baixa a casa la seva filla, ab el lloable propòsit de preparar al seu gendre un dinar ab *entremesos* de cridoria.

—Y donchs, noya, ¿qué fa'l Ricardet?

—Miri, es a córrer la plaça en busca de compradors de betes. Per cert que aquest matí se n'ha anat corrent perque ja era un quart de déu. Com que ahir diu que van plegar tan tart al Circo Eqüestre...

—Es a dir, que ara'l teu home va cada nit per les seves, ¿eh?

—Ja veurà, diu que després de tot un dia de trevall es precis alguna distracció.

—No li donaría jo mala distracció! Ton pare, que al cel sia, en sa vida havia eixit de casa a les nits.

—Es qu'en Ricardet...

—Y que n'ets de fava, filla meva! A tu sí que te la fregiríen devant del nas y no te n'adonaries. No sé per qué'm sembla que'l senyor Ricardet té molta afició al Circo Eqüestre d'ençà que hi ha aquella moçota que passa'l filferro ab tanta agilitat com poca roba. L'última vegada que hi varem anar plegats, vaig observar que quan va començar el ditxós número del filferro, el teu marit fins va posarse'ls lentes.

—No cregui aquestes coses, mamà.

—Ay Deu te faça bona! Ets massa de bona fe y deixes que'l teu home tiri per allà hont vulgui. Als marits se'ls hi tenen de tenir sempre les brides curtes.

—En això potser si que té una mica de rahó.

—Tota entera la tinch! Si continúes sense creure'ls meus concells, seràs molt desgraciada, filla.

—¿Vol dir, mamà?

—Tinch molta experiencia y veig que, si no talles una mica les ales a n'en Ricardet, se t'esperen molts disgustos. Creume, als homes no se'ls hi pot concedir tanta llibertat.

—¿Y vol dir que això del Circo Eqüestre porta cúa?

—Per mi no hi va ab cap bona intenció.—

La llevor ja está sembrada. La mamà's despedeix de la filla deixantla completament capficada, y, mentres va bullint la escudella a la cuyna, en el cervell de la Camileta hi bull també tota una caçolada de dubtes y sospites respecte a n'en Ricardet, que, dit sia en honor a la veritat, es un bon minyó incapaç de fer el més petit tòrt a la seva costella.

Arriba'l xicot y ja comença per trobar a la dòna ab cara de burot enfadat, y quan després de preguntarli cent vegades la causa del disgust la Camileta obre la boca, es pera engegar al seu marit un gabadal de càrrechs per la seva assistencia al Circo Eqüestre.

—Si que m'estranya lo que'm dius, ja que may havies demostrat aquestes sospites. Aquest matí meteix m'has preguntat tota riallera si m'havia agradat la funció.

—Si avans no sospitava ara si, no sempre s'ha de tenir una vena devant dels ulls.

—Algú't déu haver omplert de cap. De segur que ha vingut la *mamá*.

—De la *mamá* no te n'ocupis, ¿ho sents?

—Ella no s'hauria d'ocupar de mi! Que's cuydi de casa seva!—

En Ricardet ha tocat la corda sensible, puig la Camileta creu que l'amor filial la obliga a cridar encara més contra'l seu espòs fins a deixar el dinar, agafar el barret y tocar el dos.

D'ençà que'l pobre viatjant de betes sevillanes ha perdut la tranquilitat a casa seva, se'l veu sempre amohinat, fins s'ha aflaquit, y a les persones de la seva confiança les hi assegura que vol publicar un follet declarantse partidari d'introduhir algunes reformes en la cerimonia del matrimoni.

Diu en Ricardet, y crech que té rahó, que quan se verifica un casament deuría'l capellá dirigirse a la nuvia y dirli:

«La dòna casada no déu haver de fer cas de les xafarderies de les altres, y ha de sostenir la pau dintre del matrimoni. Quan alguna persona la faci entrar en dubtes sobre la fidelitat del marit, comprobarà, avans de moure brega, si els dubtes tenen fonament, y si resulta probada la ignocencia de l'espòs, engegarà a dida al calumniador o mal pensat, encara que aquest sia sa mare.»

ALEXANDRE FONT



TEATRES

Lorenzo e il suo avvocato.—L'ovile.—Els tres tambors.

L'advocat de Lorenzo Candidezza es un lloro. Un lloro que li dona la bona nit y el bon dia, y que celebra les alegries y plora les tristeses del seu amo y senyor. Ell, en Lorenzo Candidezza, es un mestre públich que té setanta anys, un cor de nen, una modestia y resignació exemplars, y una neboda gentil que va recullir quan, nena encara, quedà orfana, a qui estima ab deliri y de qui es estimat ab tendresa. Lloro, mestre y neboda viuen tranquila y modestament en una petita vila sense ambicions y sense penes. Un dia l'amor entra a la llar, y l'amor trenca l'idili. L'amor dels homes, qu'es sempre egoista, porta sempre en son si un drama latent. A voltes una tragedia. Pera nostre home, pera nostre bon home, els amors de Giuliano y Nannina—oh, uns amors tendres y desinteressats, quasi bé idilichs!—seràn amors tràgichs. Ells dos són joves, ells dos s'estimen, y les circumstancies volen que al casarse tinguin d'abandonar al bon vell. «*Povero Lorenzo*!» cridà'l lloro. Y efectivament, el pobre vell, que sols per sa Nannina y per son lloro vivía, qu'en sa candidesa no havia previst may allò que ara passava y que, no obstant, era natural y fins necessari que passés, queda aterrat al saber la nova qu'entre plors y recances la seva neboda gentil li comunica. El cop es terrible. Interiorment el mestre protesta. No, no es just, no es humà deixarlo sol, sol ab el lloro. Què farà essent tan vellet! A qui estimarà y de qui serà estimat! Però la rahó y el seu bon cor s'imposen. «Tens rahó», li diu a sa neboda. «L'amor te crida y l'amor es sagrat. Ademés, jo puch morirme, y si'm moris, ¿trobaries a vint anys un altre oncle com jo que't recullis y protegis com jo vaig ferho quan ne tenies tres?» Y l'oncle Candidezza *s'executa*. Però'l dia dels adeus arriba. L'oncle, fent el cor fort, despedeix als nuvis qui ploren llàgrimes ignocentes, llàgrimes d'amor, d'egoisme, de remordiment; una musica que han llogat els amichs acompanya, ab un pas doble, als nuvis a la estació. «Adeu, Nannina», diu el lloro. Y després el pobre vell se troba sol, y trobantse sol plora. Plora un pervindre qu'endevina miserable, plora unes tendreses que no tornaràn, plora la vida joyosa que fuig de la seva vellesa y la seva soletat. Fins el lloro ha emmudit. Ja no contesta, ja no diu res el lloro. Ni tan sols diu «*Povero Lorenzozo*». Es que tot està tancat y el braser està encès. Aleshores una idea de deslliurança creua la ment del bon vellet. Si, es preferible la soletat del sepulcre. Y Lorenzo Candidezza serenament, tranquilament, espera que'l braser faci son fet. Y cau el teló deixantnos una impressió ben tràgica.

Aquesta comedia deguda a un autor italià, Carlo Bertolazzi, es feta ab força sentiment y ab fina gradació de contrasts. L'autor acumula una serie de detalls molt ben trobats pera donarnos una nota placévola, quasi bé idilica, y usa un llenguatge molt natural y molt tendre. Tot pera que la impressió final sia més fonda. Ell s'enterneix y procura enternirnos ab la figura del protagonista, y ho logra plenament. ¿Què més pot demanàrseli?

En Paladini, la Chiantoni y en Sabbatini digueren molt bé'ls respectius papers. Tots tres estigueren molt justos d'expressió y de sentiment; en Paladini especialment, qui adornà'l personatge ab una serie de detalls que l'acreditarien, si ja no estigués ben acreditat, d'ésser un gran actor, un actor ben complert. També demostrà un cop més les seves aptituts com a director d'escena.

—

Le bercail (*l'ovile* en italià, *la cleda* que dihèm nosaltres) es una comedia en tres actes de l'Henry Bernstein. Una ovella esgarriada retorna a son corral, a la llar burgesa de son marit y de son fill, de la que un jorn desertà pera córrer derrera d'ideals boyrosos de felicitat absoluta—impossible per volerla absoluta,—qu'ella imaginà eren fàcilment realisables y que la experiencia li ha demostrat que no ho són.

Evelina es un d'aquells éssers eternament inquiets, vagabonds, assedegats, jamay contents, jamay satisfets, inexorables al voler assolir llurs ideals. De petita fou criada en una llar de parents frets e insensibles, y el seu cor no's preparà dolçament a l'amor y la tendresa. Visqué en aquella casa com a selvatge. El seu consol foren els llibres. A les golfes de la casa hi eren apilotats, puig sa tia havia declarat que «una llibreria deshonrava un saló». Y la joveneta's passà hores y més hores llegint llibres, aturdida, apassionantse, somniant. Quan estava cansada de llegir s'abocava a la finestra. Per ella veya un cementiri ab sos carrers de desmays y xiprers, ses creus y sos sepulcres. Mes els ulls de la joveneta desdenyaven aquell paisatge de morts y's fixaven intensament en l'horitzó, com si allà al lluny s'hi dibuixessin en miratge les grans esperances vagues, les belles ficcions qu'enterbolien sa imaginació... Fou aixi que son cor de verge «murmurà sovint, sense conèixerles encara, aquestes paraules de Gœthe: *Endevant per sobre les tombes*.»

Evelina's casà jova ab un home vell. Se va creure realisar el miracle que li portaria la felicitat, miracle qu'esperà durant sa joventut y que continuà esperant y volent realisar després, quan el matrimoni li mostrà'l primer gros desengany. Tot seguit de casada comprengué que'l seu marit—un home bo, burgès y prosaich—y ella, no podien posar en comú una sola idea, un sol sentiment,

una sola admiració, un sol gust. Aquell home, aquell desconegut què arribà un bell dia y no se n'anava més, aquell senyor de qui tenía de *sofrir* eternament les tendreses y les vulgaritats, la exasperà. Volgué un fill. Mes aquest fill, qu'ella captà ab sumissions, ab simulacions vergonyoses, quan li mostraren per primera volta en son llit de dolor ab son petit cap pelat y ses parpelles núes, li feu mal al cor. Fou una altra decepció. No, no sentia amor de mare. El miracle altre cop s'esvania. Y lo inevitable arribà: Evelina trobà un artista que li digué: «No es pas una cita lo que't demano. Te demano tota ta existencia, tota tu. Vull que vinguis ab mi pera viure sempre junts. O tu ets una criatura que té conciencia de si meteixa, dels seus drets, de la seva religió, la religió de la benhaurança, o no ets més que un ésser esclau, resignat. Si lo primer, vinaten ab mi; si lo segón, quédat ab ton marit, ab ton fill, ab ta llar.» En fi, li diu: «O m'estimes o no m'estimes.» Evelina l'estima, Evelina cerca sempre son miracle. Després d'una discussió ab son marit, se'n va ab l'aymant, sense fer cas de les paraules que aquell li diu ab to profétich: «Avans d'un any ploraràs llàgrimes amargues... que la vida es lletja, que la vida es trista, que la vida es porca y que'ls minuts feliços són escassos y's paguen cars, terriblement cars.» Aixi despedeix el marit burgés a la esposa idealista.

Evelina no troba tampoch en el món de l'art—l'autor se mostra exageradament escèptich y fins injust al reflectirlo aquest món —lo qu'ella esperava, ni el seu aymant resulta l'idol que havía somniat. «Jo t'hauria pogut estimar ab el cervell o ab el cor. Si m'haguessis volgut enamorada de l'artista, tenies de permanéixer pur, noble, gran; si'm volies senzillament com a dòna, tenies de mostrarte sempre apassionat.» L'aymant no ha fet res d'això. Fa la vida del bohemi, corre derrera'ls periodistes, dels empresaris, dels petits artistes de *cafè concert*, d'homes dubtosos, de falses glories, de dònes lleugeres, de *rastaquouers*, d'imbècils. «Es hermós el teu món d'artistes, li diu, putxinel-lis que fan ganyotes grollerament.» Y Evelina deixarà a aquell aymant, qui li diu no obstant alguna veritat: «Aquests putxinel-lis són els homes. Per tot arreu trobaràs les meteixes torpeses, les meteixes porqueries... gent que's ven, gent que ment, gent que té por, gent que són besties encara que se les respecti. Y en quant a la meva colla, a la meva *trepa* d'artistes, jo'ls prefereixo a pesar de tot als teus burgesos. Al menys nosaltres, encara que sia rarament, sentím y fem passar un xich de bellesa per entre la multitut que'ns escolta y s'estremeix... y ens estremím.»

Evelina no'n té prou d'això; ella, en sa inflexible ambició, en ses ilusions que may se satisfàn, no'n té prou d'un gran cor, d'un gran esperit; reclama de la vida tota sa plenitut, tots sos goigs, tots els seus recorts y esperances. Vol lo possible y lo impossible. En fi, Evelina's fa actriu y acaba, desencoratjada a la fi, trucant a la porta de son marit y de son fill, a la porta de la llar burgesa. A la fi reconeix—jo no entench gayre per qué—que fins pera temperaments com el seu hi ha un refugi segur, y aquest refugi es la casa, la familia, la llar. Y Evelina plora, demana perdó, misericordia, pietat. Y el marit, el bon marit burgès, perdona.

Tal es la historia d'Evelina, l'argument de *Le bercail* la comedia en tres actes que la Mariani ab el titul italià de *L'ovile*'ns va donar l'altre dia. L'obra d'en Bernstein, psicològicament se prestaría a molt series objeccions. Es una d'aquelles obres que'n diuen de tesis encara que la tesis sia purament sentimental, que no convencen perque l'autor en son escepticisme *s'ho fa venir tot bé* per'arribar al resultat que desitja. Molta habilitat en la construcció y en el diàleg, però poca consistencia en els tipos. Tot lo que passa en *Le bercail*, evidentment pot passar, però endeviném que si els personatges fossin tal com els pinta l'autor en el primer acte, evolucionarien diferentment en la vida. Jo no comprench per exemple—y es aquest un cas que's repeteix sovint en el teatre—per qué l'amant ha d'ésser tan diferent en el primer acte de lo qu'es en el segón. Naturalment, l'home qu'estima a una dòna, avans que aquesta *caygui*, no's presenta ab tota nuesa. Sols després de la cayguda comprèn la dòna que l'home no es tan bonich com se creya. Però d'això, que per altra banda no es regla absoluta puig homes y dònes hi ha que com més se tracten més intimament se coneixen, més hermosos se troben y més s'estimen, d'això, dich, a convertirnos un personatge en l'antitesis de lo que avans era sols pera demostrar una idea preconcebuda, hi ha un pas ben llarch. No, la natura, la vida no enganyen tant com enganyen a Evelina'l marit primer, l'amant després y el món sempre. Hi ha molta *ficelle* en el drama d'en Bernstein. Lligada ab habilitat, es cert, sense nusos, ab escenes de gran intensitat y d'efecte, ab diàleg fàcil encara que a voltes conceptuós, però *ficelle* a la fi que acredita a l'autor de la comedia més com a constructor que com a psicòleg o moralista.

En fi, puig no puch extendrem, *L'ovile* resulta una obra més interessant que sentida, y més trevallada—tant que a voltes enfarfega —que ingenua, es a dir qu'espontania.

La execució resultà força discreta en conjunt, distingintse la Mariani y en E. Sabbatini. No obstant, jo crech que'ls francesos ho fan millor. Són tan franceses aquesta mena d'obres, que sols els francesos poden sentirles y, naturalment, representarles ab aquella senzillesa y bon gust qu'elles meteixes exi-

geixen. La Desprès, per exemple, no ho faria pas igual que la Mariani: ho faria millor, ho faria més francès; en una paraula, faria més el tipo de l'obra. Lo qual no vol dir que la interpretació que hi dóna la Mariani no sia ben acceptable.

EMILI TINTORER

Fa uns quants anys que, en l'escenari de l'hermosissim teatre qu'existia en el carrer de Mallorca, en Gual presentà als espectadors del Teatre Intim, ahont havia començat sa campanya, una cançó popular desenrotllada pera la escena ab música d'en Enrich Granados. Aquesta cançó era la de *Blancaflor*, y el públich, en l'època a que'm refereixo, va rébrela ab mostres de desaprobació y va criticar d'infantívola l'obra del poeta. En Gual s'havia enamorat d'un troç de poesia del poble y ab respecte y amor n'havia forjat una obra teatral, y com que això era nou allavors y el públich, el gros públich, encara no sabia per boca d'altri la sentencia, *Blancaflor* va ésser un fracàs dels més grossos que puguin succehir en cap teatre.

Donchs *Blancaflor* es com *Els tres tambors:* una cançó popular fresca y xamosa, joya d'ingenuitat, nascuda com les violes boscanes, humil, de pares anònims que aplegats se diuen *Poble*, de vida sana y robusta que's perpetúa y va llegantse de generació en generació, prenyada sempre de poesia, núa d'artifici, car es enemiga de regles y postiços.

Blancaflor y *Els tres tambors* tenen igual mérit: la primera es una nota suau, blanca com el meteix *arbre de la menta* que fa de cobricel a la dama quan va brodant el camisón d'or pera la filla de la reyna, blanca y esfumada com les veles de les naus que porten noves de l'aymador; blanca com les robes que vesteixen les monges del monastir ahont Blancaflor vol anar quan pensa qu'es trahida; blanca com la conciencia d'ella meteixa, que *set anys l'ha esperat ausent* y set més l'esperarà *com a viudeta enviudada...*

Els tres tambors es devassall de llum, aplech de colors brillants, mitjdiada d'estiu, y ab tot, la cançó es ben pariona de l'altra, ab son cayent de poble, senzilla y cor-oberta. Si avuy aquell públich, primitiu espectador dels primers passos del Teatre Intim, vegés *Blancaflor*, l'aplaudiria. ¿Perque té més educació artística? Crech que si, però en bona part se deuria l'èxit als antecedents. Es com allò dels ciutadans: han de tenir cédula pera ésser honrats. Sense padrins no's pot ésser cristià. Y tants moros que hi ha batejats!

A n'en Gual, donchs, no li ve d'ara'l desenrotllar cançons populars pera la escena; ne té alguna altra, a més de les dues esmentades, que'm penso'ns donarà a conéixer ara que'l públich s'ha rendit devant d'*Els tres tambors*, en qual obra ha demostrat en Gual ésser un veritable artista y un perfecte coneixedor del teatre.

Els tres tambors es una troballa, una d'aquelles troballes qu'están reservades sols als artistes. Bé se n'han donades ara al Principal d'ampliacions de cançons populars, bé se n'han glosades de llegendes catalanes; mes, en gayrebé totes, quan la grandiositat llegendaria no's veya destruhida per l'émfasis del glosador, la sugestiva simplicitat popular era desnaturalisada per la carrincloneria o la incoherencia del qui s'havia atrevit a posarhi ses mans.

Res d'això ha succehit ab *Els tres tambors*, l'antiga cançó tan brillantment harmonisada per en Morera y avuy ampliada per ell en colaboració ab en Gual. Tres quadros plàstichs hi ha vist aquest, dignes d'ésser portats a la escena: 1.er, l'arribada a Vallforest dels exércits de Granastre victoriosos, ab tot l'esclat de joya de les noyes y del poble en general; 2.ón, l'episodi amorós entre la princesa, son pare el Rey y el més petit dels tambors; y 3.er, partença dels soldats.

Semblen res aquests tres quadros, ¿veritat? Donchs ab gran sobrietat e ingenuitat en Gual hi fa cabre un drama d'amor y un poema qu'encisen. Aquells cants del poble en el primer quadro al acostarse'ls tambors:

> Salut als braus tambors
> qui venen de la guerra
> *y porten en llurs cors*
> *el goig de jovenesa;*

aquell Rey que surt pel carrer y de tu a mi parla ab els tambors però manàntelshi enllestir perque *té un xich de pressa;* la resolta actitut del tambor petit que *porta un ram de rosetes*, qu'essent fill del rey d'Anglaterra diu no tenir més que *la caixa y les manetes:*

> La teva filla oh Rey
> qui estima les flors fresques
> m'ha festejat el ram
> y jo festejo a n'ella.
>
> . . . .
>
> A un Rey tan poderós
> no li manquen riqueses
> y bé pot acceptar
> un pobre bo per gendre.
>
> . . . .
>
> Y si una dòna'm vol
> tambor m'haurà de pendre;
> un cop serèm casats
> sabrà la vritat bella;

la despedida dels tambors entre les aclamacions del poble, y l'acte *del més petit* al llençar una rosa al rostre de la princesa; tots aquests detalls y altres que no consigno, revelen una compenetració tan perfecta ab l'esperit de la cançó, que'l públich (no'l públich estultament ingenuu que sol concórrer al Principal, sinó'l públich-artista que s'hi congrega aquests dies) tributa veritables ova-

cions a l'artistica ingenuitat de l'afortunat glosador.

En Gual, ademés, ha sabut presentar molt bé l'obra, donantli un color d'época escayent de bo de bo. Els trajos són richs y de tons alegres, com per'ajudar a ferir la imaginació popular, a la que tant impressionen les arrogants y fastuoses descripcions de nostre brillant folk-lore; y els escenògrafs Moragas y Alarma hi han contribuhit també en bona part ab ses dues decoracions, plenes de llum y de color, especialment la que representa la plaça del poble.

La música es brillant y sentida, apareixent en Morera magistral en la instrumentació.

Els actors... ingenuus, però fluixos. La direcció escénica excelent, com d'en Gual. Però no'ns estarém pas de remarcar qu'en el primer quadro's podria treure més partit de la entrada dels tambors. A n'aquests y a llurs cops de timbals se'ls hauria de veure y sentir de més lluny, que van venint entre la joya popular, y no presentarlos de cop y volta y entretenirlos en la escena marcant massa curts y cohibits uns passos que haurien d'ésser ben llarchs y arrogants. Pera la major naturalitat y el major efecte caldria qu'en Gual se fixés en això si no ho ha fet.

Avans d'acabar no vull estarme de dir el mal efecte que'm produeix veure obres artístiques com *Els tres tambors* barrejades ab sessions de cinematògraf. Sembla que l'empresari les posi pera distreure la canalla y no s'adongui de la seva importancia fins que'l públich li demostra llur bondat. Home, senyor Graner: ¿ha vist may, vosté qu'es pintor, qu'entremitj d'una exposició de fotografies s'exhibeixin quadros a l'oli? Una cosa es la fotografia y altra cosa es l'art; lo primer pot ésser artistich, instructiu, profitós, bonich, y reunir més qualitats si vol, encara, però l'art es molt serio, creguim, y per això m'atreveixo a indicarli que faci una tria dels seus *Espectacles Graner* y els agrupi degudament pera que cada hu sàpiga de quin mal ha de morir. Obres com *Els tres tambors* sols casen bé ab altres produccions teatrals.

Y ara, una encaixada ben forta ab els artistes Gual, Morera, y Moragas y Alarma, y un saludo al senyor Graner, rumbós empresari del teatre, a qui no han dolgut *prendes* en la presentació de l'obra.

J. Pujol y Brull

EL LLENYATAYRE

Quan totjust clareja'l día
y el saluda'l cant del gall,
el llenyatayre fa vía
per lo camí de la vall.
A la mà una soga porta,
a la espatlla una destral,
y per la coma encar morta
ressona un cant que s'emporta
el fresch oreig matinal.

Llamp de Deu, tant de dalit
ja'l veurèu en sê a la nit.

Ja es al bosch; per ses brancades
l'aucell comença a saltar;
per totes les encontrades
d'altres se'n senten piular.
El sol daura les capçanes
travessantles ab sos raigs,
l'ayre porta essencies sanes
dels pins y de flors boscanes;
tot refloreix, sembla un maig.

La natura's treu el dol
y s'emmarida ab el Sol.

Pega ullada'l llenyatayre:
quína tasca, llamp de Deu!
No n'hi ha pas poch ni gayre
que no puja com se dèu!
Au, donchs a tirar a terra
tots els pins més rabaçuts;
a tots declaro la guerra;
jo netejaré la serra;
cap al tart serèu cayguts.

Qui no pugi dret com cal,
llamp de Deu! cop de destral.

Ja la destral enarbola
y cau volant sobre'l pi;
altre cop per l'ayre vola
y altre cop torna a ferî.
Quatre cops, y l'arbre a terra;
vinga un altre y a tallâ!
Fins que cap n'hi hagi a la serra,
fins que tots síen a terra,
no reposa la destral.

Destral, destral, pega fort;
mes tan sols al pi qu'es tòrt.

¿Quí t'ensenyà, llenyatayre,
tan saludable trevall?
Ja festós circula l'ayre,
pel bosch que ombreja la vall.
Ja de soques doblegades
y nuhoses no n'hi ha;
totes són dretes, llistades,
totes estàn ben pujades
y el bosch fa goig de mirâ ..

Llenyatayre, ta destral
quànt de bé fa, quan fa mal!

Joseph Aladern

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

J. Pin y Soler.— VARIA II.—*Barcelona 1905. (Verdaguer).*

El senyor Pin y Soler es un escriptor prou conegut y apreciat a Catalunya pera que calgui èsser presentat en aquestes planes ab motiu de la publicació formant volúm d'una segona serie de sos interessantissims articles. La possessió del *métier* es tan absoluta en ell, que pot permetres lo que potser a ningú mès li fóra permés: això es, el produhirse en les mès diverses manifestacions literaries, sense trahir el més petit esforç d'adaptació. Sia'l que sía'l tema per ell escullit, en tots troba la manera d'interessarnos; ell vos explica viatges, ell vos comunica impressions personals, ell vos transporta ab la imaginació allà hont li plau; y a tot arreu hi estèm bè ab ell, y tot lo que vos diu vos es agradós d'escoltar; fins que a n'ell li ve bé deixarvos, lo qual sempre vos sembla massa aviat.

Això'ns ha passat a nosaltres ara ab el segón volúm de *Varia*; l'hem començat a llegir per aquell *Prefaci* en el qual l'autor entra en materia parlantnos dels articles que tè fets, dels que té a mitj fer, dels que solament té pensats; en el qual ens parla del seu editor, de si el publicar llibres en català es un mal negoci y de mil coses mès; ab una senzillesa, ab una franquesa diriem, que fa tot seguit la impressió de qu'estèm parlant ab un conegut de tota la vida. Y res... seguim llegint. . y ens trobèm impensadament ab l'*index* qui clou el volúm!

Y bé, ¿què vos ha dit en Pin? No probèu pas d'explicarho a ningú; es impossible d'altra manera que fentlo parlar a n'ell meteix, ab son propri llibre. Explicar viatges en els quals hi hagin naufragis, descarrilades, incidents d'aquells més impensats, això es fins a cert punt cosa fàcil; emperò'ls viatges de en Pin y Soler son tota altra cosa; en sa companyia s'hi viatja tranquilament, segurament; se veuen coses totes perfectament humanes y reals, y explicar aquestes coses d'una manera tan deliciosament natural no pot pas ferho qualsevol. Cal que la manera de dirho sia la meteixa de que en Pin se val; d'altra manera no faria l'efecte.

Quan una literatura compta ab escriptors qui ab tanta senzillesa de medis saben mantenir l'interès del llegidor, ja pot dirse que's tracta d'una literatura qui ha assolit un alt grau de perfecció dins son procès evolutiu. Reparèu que ja som lluny d'aquells temps en que calia escrivint en català, o fer riure a tot estrop o fer plorar a llàgrima viva. En Pin coloca'l nostre idioma al nivell del quin més apte sia pera dir ab *politesse* exquisida tot lo que a un home verament civilisat se li ocorri dir a un altre home tan civilisat com aquell; el nostre llenguatge apareix ja tan *senyor* com pugui esserho qualsevol altre, y ab això sol ja n'hi hauria prou pera fer l'anomenada d'un autor, y pera que aquest fos obgecte de les manifestacions d'agrahiment de tots els qui estèm interessats en el plet del nostre idioma.

Dins el volúm que'ns ocupa hi hem trobat aquella xamosa *Poruga* la qual es un petit joyell del nostre teatre català, y que fa doldre novament el que'l senyor Pin y Soler no hagi pogut congeniar mès ab la gent d'entre bastidors.

En resúm: si del primer volúm de *Varia*, publicat fa dos anys, ne traguerem el desitj de veuren publicat el segón, una vegada llegit aquest el nostre desitg de poder fruhir els altres es molt més gran encara. Que no's desdigui el mestre Pin y Soler de la promesa feta d'anar buydant els calaixets d'aquella *arquilla* de la qual ens parla en el pròleg.

Y agrahimli de passada'l qu'en el precedent volúm y en aquest ens hagi fet el servey de crear un titul ben català *(Varia)* pera denominar colectivament els reculls d'articles sobre tan diverses materies. Hauria pogut titularlos *Miscelànea*, o altre nom emmatllevat a qualsevol altra literatura o traduhint el caracteristich *Melanges* dels francesos; emperò'l de *Varia* els guanya a tots en justesa y, sobre tot, en catalana concisió.

—

NUOVA GRAMMATICA SPAGNOLA PER LA SCUOLE SECONDARIE E COMERCIALI, *di Carlo Boselli. — Milano, Fratelli Treves, editori, 1906.*

Hem rebut un exemplar d'aquesta nova gramàtica pera l'estudi del castellà, composta pel nostre distingit amich y colaborador de JOVENTUT, el senyor Carles Boselli.

Ab la lectura de la introducció hont l'autor exposa'ls seus especials punts de vista y ab el sol examen de la taula de materies, ja un se dóna compte de que's tracta d'un llibre modern pera'l qual s'han utilisat els estudis y observacions personals de qui l'ha escrit, coneixent bè l'idioma objecte d'estudi y el propri del publich a qui el dirigeix.

Tenen especial interès en el volúm (de unes 400 planes tot plegat) els apèndix qui el completen, entre'ls quals s'hi troba un petit diccionari d'americanismes que ha d'èsser de gran utilitat als italians qu'emigren a les repúbliques de l'Amèrica del Sud.

—

LA CUESTIÓN CATALANA. LOS SENADORES Y DIPUTADOS REGIONALISTAS AL PAÍS. *Lérida, 1906 (Sol y Benet).*

El fascicle qual titul capça les presents ratlles ve a èsser un manifest dirigit a les demès regions espanyoles, y en el qual se

fa una sintesis de la significació y tendencies del nostre moviment regionalista, vindicantlo del titllat de separatisme ab que se l'ha volgut anular politicament per part dels qui tenen interès en continuar la historia d'Espanya dintre'ls procediments que tantes vergonyes ens han reportat, deixant la patria espanyola reduhida en la forma que gràficament presenta la coberta del propri fascicle, el qual segons sembla s'ha fet circular profusament a fi d'obtenir una difusió lo més gran possible dels ideals de Catalunya.

La redacció del manifest que'ns ocupa està feta dintre'ls termes d'una serena imparcialitat, y axò certament contrasta ab l'animositat ab que se'ns tracta, fins en els actuals moments en que tota defensa'ns ha estat mancabada.

Per aixó nosaltres, comprenent la bona fe que suposa la publicació del fascicle *La Cuestión Catalana* pera parlar sens eufemismes (cosa que'l Catalanisme ha fet sempre) de lo que constitueix les aspiracions de Catalunya, dubtèm dels resultats pràctichs que se'n puguin obtenir, en un país hont no's llegeix y hont si's llegeix, se desdenya dedicar l'atenció deguda a qüestions sobre les quals la opinió pública ha estat miserablement enganyada a favor d'una tayfa d'explotadors del pais interessats en sa ruina, de la qual n'obtenen ells exclusivament els beneficis.

Si a tota Espanya *La Cuestión Catalana* fos llegida y meditada com mereix la importancia del problema qui's debat, podriem esperarne quelcòm de l'expandiment dels nostres ideals. Mes tenim gran dubte de que'ls enemichs de Catalunya logrardn inutilisar com sempre tan sanitosa propaganda, desvirtuantla enfront dels qui sols se deixen portar d'un apassionament suicida.

R. Miquel y Planas

REVISTA DE REVISTES

La Revista Gràfica, que publica l'Institut Català de les Arts del Llibre, conté en son número del prop passat desembre curiosos trevalls literaris y tècnichs tals com: *El primer libro impreso en Barcelona*, per Adolf Alegret; *El «Manipulus Curatorum»*, per Joseph Pallejà; *Introducción de la imprenta en Barcelona*, per Marián Escar; *La imprenta en Valencia*, per Adolf Alegret; *El periódico, el libro y la imprenta*, per Eladi Fernández Diéguez; *Los concursos tipográficos internacionales*, per N. N.; etc., etc.; essent dignes d'elogi les magnifiques reproduccions de planes d'antichs incunables, com també'ls suplements artistichs que a aquest número acompanyen, a dos y a tres colors molts d'ells.

Notable és també, tant o més que tots els publicats fins ara, el derrer número aparegut de la *Revista Ibérica de Exlibris*, ab el que's clou el segón volúm de tan interessant publicació. Hi ha curiosos trevalls de Ignaci de Janer sobre *En Pere de Leiba y son exlibris*, del Dr. Pau G. Muñoz sobre *Los exlibris y la medicina*, d'en Pau Font de Rubinat sobre'ls *Exlibris del Marquès de la Cañada*, essent remarcable entre tots els demés articles el de nostre company Miquel y Planas sobre *La llegenda del Drach en els Exlibris.* Les marques reproduhides són notables per son gust artistich y per la netedat de la impressió, que acredita l'amor ab que en Fidel Giró trevalla pera'l major brill de les arts gràfiques catalanes. Ademés s'acompanyen quatre làmines (en paper del Japó dues d'elles) reproduhint els exlibris d'Alfons XIII, original d'en Riquer, d'en Jordi Monsalvatge original d'en Triadó, y dels germans R. y S. Miquel y Planas original d'en Diéguez. També's reparteix ab aquest número la bibliografia y catàleg descriptiu formats per la redacció de la *Revista Ibérica de Exlibris*, y el repertori d'exlibris ibèrichs que resulta de l'inventari per dita revista practicat.

Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya» (Barcelona). Publica en son derrer número la continuació de la monografia que sobre'l monastir de Sant Pere de Roda ha escrita n'Antoni de Falguera, la qual es ben interessant y ho resulta més encara ab les boniques vistes que de dit temple's donen en fotogravat, podentse apreciar, malgrat son actual estat runós, excelents detalls arquitectònichs d'aquell important exemplar de l'art romànich català. Conté ademés aquest número un curiós trevall de Joan Serra y Vilaró, Pbre., sobre'ls *Ponts del Diable y de Sant Joan en la vila de Cardona*, y unes *Notes folklòriques de Gironella y Puigreig*, degudes a n'en Pere Feliu.

Entre les revistes castellanes ab les qui tenim cambi hem trobat articles importants a *La Lectura* y *Nuestro Tiempo*, de Madrid, essent dignes d'esment en aquesta última les notes politiques d'en Salvador Canals; *Hojas Selectas*, de Barcelona, *Revista Social*, de idem, *Euskalduna*, de Bilbao; *Alhambra*, de Granada, etc.

De França recomanèm els derrers números del *Mercure de France*, *L'Européen*, *Le Courrier Européen*, *Le Ménéstrel* (cada dia més important per sa nodrida informació musical); *Prouvenço*, y *Le Midi Federal.*

De les revistes italianes que visiten nostra redacció esmentarèm el derrer número de *Leonardo* (Firenze), notable pels trevalls *Le vere antinomie della ragion pratica*, de Mario Calderoni y *Per l'estetica di B. Croce e l'architettura*, de Hugo Monneret de Villard; *Il Campo* (Torino); *Il Regno* (Firenze); *Revue Franco-Italiemse et du Monde Latin* (Nàpols), *Il Tirso* (Roma), etc.

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de JOVENTUT

42 S° Perfecte Buen S. Clemente, (*legas E.*) — Albagés (Lleyda).

43 S° Manel Benet y Benet, (*legas E.*) — Plaça de la Constitució, 21 — Borjas-blancas de Urgell.

44 S° Johano Coll y Regolta, (*legas kaj skribas E.*) — A câ'n Gerard Baguer — Palamós (Petit Empordà).

45 S° Valentí Renòm y Presagué, (*lernas E.*) — Concell de Cent, 238, pral., 2.ª — Barcelona.

46 S° C. Ametlla y Coll, (*parolas E.*) — Rebolledo, 4, baix — Tarragona.

47 S° Agustí Montaner y Cabarrocas, studento, (*profesoro de Esperanto*). — Arch de Sant Agustí, 7, 2.ⁿ, 1.ª — Barcelona. — (Somera adreso. — vilago: Palamós.)

48 S° Marius Burgos y Sastre, (*lernas E.*) — Cuireterías, 10, 4.ʳᵗ — Tarragona.

49 S° Josefo Roviralta y Fornes, (*legas kaj skribas E*) — Sant Ramón, 2, 4ʳᵗ, 2.ª — Barcelona.

50 S° Mikaelo.Bassa y Cortés. (*lernas E.*) — Carrer Major Taulat, 117, botiga — Poble Nou (Barcelona).

51 S° Petro Bohigas y Canadell, (*lernas E.*) — Concell de Cent, 341, 1.ᵉʳ, 1.ª — Barcelona.

52 S° Enrich Saúch y Català, advokato, (*lernas E.*) — Plaça de la Llibertat, 1, 1.ᵉʳ — La Bisbal (Petit Empordà).

53 S° Rossendo de Pouplana de Ciurana, (*lernas E.*) — Carrer d'en Pi y Margall, 8, 1.ᵉʳ — La Bisbal (Petit Empordà).

54 S° Johano Linares y Delhom, verkisto kaj industriisto, (*legas E.*) — Sant Sebastià, 22 — Palafrugell (Petit Empordà).

55 S° Marius's Brú y Borràs, instruisto. (*lernas E.*) — Col-legi d'Interns del Institut de Reus — Reus.

56 S° Ramón Mercadal y Martinez, (*lernas E.*) — Concell de Cent, 390, 1ᵉʳ — Barcelona.

57 S° Baldomer Anglada, (*lernas E.*) — Hospital, 21 — Barcelona.

58 S° Josefo Bosch y Ximenis, fotografisto, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer de Canet, 35 — Sarria (apud Barcelona).

59 S° Jako Rull y Ballès, (*legas kaj skribas E.*) — Portal de l'Angel, 7, entresol — Barcelona.

60 S° Manuel de la Fuente Cardeñes, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Nòu de la Rambla, 163, 3.ʳ, 2.ª — Barcelona.

61 S° Francisco Genover, (*legas kaj skribas E.*) — Palafrugell.

(Daŭronta.)

Nia estiminda samideano Sro. Federiko Pujulà forestiĝas el Barcelono. Kiel jam scias niaj gelegantoj treofte ni estas seniĝataj je lia kompanio, sed ne de lia granvalora kunlaborado. Li daŭrigos do same sian redaktoran laboradon kaj esperantan propagandadon. Pro tio ni prokastos post unu numero de nia revuo la eldonadon de katalana-esperanta gramatiko ĉar oni devas al li sendi la presprovojn por ilia korektado, oni bezonas pli da tempo se oni volas eviti kian ajn interompo.

Dum la foresto de Sro. Pujulà lin anstataŭos en la esperanta kurso farata ĉe la societo «Progrés» la distinguinda esperantisto Sro. Johano Rosals.

Nostre estimat company en Frederich Pujulà's troba ausent de Barcelona. Com ja saben nostres lectors, ab molta freqüencia'ns veyèm privats de sa companyia, però no de sa valiosa cooperació. Ell seguirà, donchs, igualment sa tasca de redactor y de propagador de l'Esperantisme. Solsament retrassarèm un número la publicació de la gramàtica esperanta-catalana, car devent enviàrseli les probes pera llur correcció, se necessita quelcòm més de temps si's vol evitar qualque interrupció.

Durant l'ausencia d'en Pujulà'l substituirà en la classe d'Esperanto que's dóna al «Progrés», el distingit esperantista en Joan Rosals.

Ni plezure sciigas ke definitive oni fondis en tiu ĉi ĉefurbo la societon *Espero Kataluna* kies celo estos propagi kaj popoligi la internacian Zamenhofan lingvon.

En la unuakunveno, oni unuvoĉe elektis la anojn kiuj devas formi la societestraron; ili estas Sro. Johano Rosals prezidanto, A. Montaner vic-prezidanto, kasistino Fⁿᵒ. Ludovikino Campmajó, Kolombino Rovira sekretarino, D Renart, vic-sekretario, Dominiko Bonet, bibliotekisto, kaj Sroj A. Roig, Josefo Bonhome kaj J. Solá voĉdonantoj.

Tenim el gust de fer públich que ha quedat definitivament constituhida en aquesta capital la societat *Espero Kataluna*, qual fi es propagar y popularisar la llengua universal del Doctor Zamenhof. En la reunió que varen celebrar pera constituhirse sortiren elegits per aclamació'ls senyors següents pera formar la Junta Directiva: President, En Joan Rosals; Vis-president, En Agustí Montaner; Tresorer, senyoreta Na Lluisa Campmajor; Secretari, senyoreta Na Coloma Rovira; Vis-secretari, en Dionis Renart; Biblio-

Laŭ niaj sciaĵoj grandnombraj estas la membroj kiuj apartenas al tiel simpatia societo, kaj oni povas antaŭdiri pro la entuziasmo de ĝiaj fondintoj, plenan kaj fruktodonan sukceson en ĝia entreprenota agado.

Nun oni serĉas propran logejon sed malgraŭ tio, oni povas sendi la aliĝojn membraj ĉe la Administracio de JOVENTUT, plaça Teatre, núm. 6, kaj ĉe la prezidanto Sro. J. Rosals, Portaferriça, 30, librovendejo.

tecari, en Domingo Bonet, y Vocals, els senyors En Arthur Roig Casanovas, Joseph Bonhome y Joseph Solà.

Segons nostres informes són en gran nombre'ls adherits a tan simpàtica corporació, essent de preveure, donat l'entusiasme de sos fundadors, un èxit ben falaguer pera la campanya que van a empendre.

Interinament s'està buscant local apropriat pera lloch social, poden enviarse les adhesions a l'Administració de JOVENTUT, Plaça del Teatre, 6, entresol, y a casa del President, Portaferriça, 30, llibreter.

En la lernejo «del Dolç Nom de Maria y St. Francesch d'Asis» (Provenza Strato, 226ª) la direktorino Fno. Ludovikino Campmajó kun la helpo de Fno. Kolombino Rovira komencis elementan kurson de la Zamenhofa lingvo kun granda entuziasmo de la malgrandaj lernantinoj kiuj grandnombre kunvenas en ĝi. Ni gratulas la diritajn kuraĝajn fraŭlinojn kiuj estas el la plej distinguindajn lernatinoj de Sro. Pujulà.

Antaŭen!

En el «Colegi del Dolç Nom de Maria y Sant Francesch d'Asis» (Provença, 226), la Directora senyoreta Lluisa Campmajó, auxiliada per la senyoreta Coloma Rovira, ha inaugurat una classe elemental de la llengua d'en Zamenhof, ab gran entusiasme de les petites alumnes qu'en gran nombre hi concorren. Felicitèm a dites coratjoses senyoretes, unes de les mès distingides deixebles d'en Pujulà.

Avant!

NOVES

Es critica, certament la situació política d'Espanya. L'ambició de la quefatura duguè al poder a n'en Moret, quan en Montero Rios, cansat de governar en pèssimes condicions, se'n tornava a casa; y avuy es ja qüestió de que tots els politichs lliberals, per poch lliberals que sien, o essentho sols de nom, hi pensin en la necessitat de tornarsen per hont han vingut, si gota de bona fe y serietat els queda.

Per sa part en Maura, com si pressentís una desfeta pròxima, sembla que vulgui precipitar els aconteixements, preparantse pera quan se'l cridi a n'ell, que no serà sinó quan s'hagi probat (?) qu'ell es l'única solució y que cal donarli facultats amplies.

En tant a Catalunya, a Barcelona, continuèm exclosos de les garanties constitucionals; la prempsa està amordaçada, la lliure emissió del pensament es prohibida, y els qui sentim desitj de solucionar l'actual conflicte pera bè de l'Estat espanyol, no podèm dir res; per mès que, desgraciadament, la experiencia'ns demostra que tampoch seriem escoltats.

Emperò l'obligat silenci de la prempsa barcelonina no es absolut: Si els periòdichs catalanistes no poden parlar, altres periòdichs hi ha, com *El Diluvio*, que han publicat quelcòm de substanciós, com per exemple'l manifest *A las Cortes* que dit periòdich publicà en sa edició del passat diumenge. Heusen aquí alguns fragments:

La idea del separatismo catalán ha nacido en el resto de España, ignorante del estado íntimo del alma de nuestro pueblo Ha bastado que un partido político, nacido en Cataluña y sin ramificaciones aparentes en el resto de la nación, haya concretado su programa en la autonomía regional, para que en la inteligencia rudimentaria de algunos directores de la opinión se haya producido una asociación de ideas, y la palabra autonomía haya sugerido la de separatismo, equiparando estúpidamente al pasado de Cuba la actualidad de Cataluña. Producida esta desviación inicial, no se han hecho esperar las consecuencias. El efecto inmediato ha sido el de provocar una sorda hostilidad en la conciencia de España contra toda iniciativa reformadora del ambiente nacional que brotara en tierra catalana porque necesariamente debía reputarse pecaminosa. Y de cómo ha sido aprovechada esta hostilidad perfectamente explicable; de cómo han sido explotados los sentimientos del pueblo español, abriendo y ensanchando sin piedad las heridas aún chorreando sangre de las últimas campañas coloniales, sólo nosotros, los que vivimos en Cataluña, podemos tener una idea exacta, tan exacta como horriblemente triste.

Asombra y apena pensar en lo que se ha dicho y se ha escrito á propósito del movimiento autonomista de Catalunya. Algunos por un interés político torpemente comprendido, otros por irreductible incapacidad mental, los más por ignorancia, han predicado el odio

santo á los regionalistas catalanes, confundiendo en un común anatema á los regionalistas y al pueblo catalán.

. . . .

Lo decimos muy alto y muy fuerte. En Cataluña no se ha planteado un problema catalán, sino únicamente y de un modo definitivo el problema de España.

. . . .

¿Queremos una autonomía administrativa? ¿Aspiramos á una autonomía política, como base de una federación de las regiones españolas? ¿Pedimos simplemente la autonomía municipal? ¿Basta un régimen de descentralización que se concrete por el momento en resoluciones de carácter económico para el fomento de nuestra riqueza? Cada una de estas aspiraciones tiene realmente su voz en el mundo político de Catalunya; pero muy por encima de todas ellas, fórmulas frías de organización jurídica que esperan el aliento de una vida, está el alma catalana, que sueña en un porvenir glorioso, confiante en la virtud de su esfuerzo, consciente de su deber en el mundo y segura de influir en el nacimiento de una nueva España.

La diferenciación de cada uno de los componentes nacionales que sean de ella susceptibles no viene á destruir la unidad de España. Viene á negar la uniformidad impuesta artificiosamente, para crear una positiva unidad que sea el resultado de una comunidad de afectos y de aspiraciones entre las personalidades naturales que tienen su asiento en la nación. La fórmula de esta unidad no hay entendimiento capaz de descubrirla y concretarla, porque no ha de ser obra caprichosa del hombre de estudio que la deduzca de sus teorías, sino producto vivo de la realidad.

. . . .

He aquí el proceso que se ha iniciado en Cataluña. No se detenga su curso por vano apego á ese patriotismo palabrero que canta las glorias del pasado, inconsciente de las vergüenzas del porvenir. No se quiera que el grito de ¡Viva España! sea el alerta plañidero de un centinela, custodio celoso del quietismo nacional, sino la expresión sinceramente sentida de un santo deseo de ver y adorar una España viva. Entonces se comprenderá el alto sentido patriótico de la acción que ha venido desarrollando Cataluña dentro de España.

. . . .

Per muy infundada que sea esta ilusión, la tenemos por digna de respeto ¿Y no es lamentable que hasta hoy sólo haya servido para dictar al Parlamento una ley que declare á Barcelona indigna de la Constitución vigente y para dictar al Gobierno un proyecto de ley encaminado á impedir el libre ejercicio de derechos tan esenciales como el de emisión del pensamiento? El sentido tradicionalista de los hombres del pasado prevalece, y todo gesto de pueblo moderno se antoja motivo de desorden, toda iniciativa temor de destrucción. Ante un deseo seriamente manifestado de progreso, toda la obra de libertad del pasado siglo va á ser negada. Ni siquiera el pensamiento fundamental del señor Maura de hacer del Parlamento un verdadero poder del Estado llegará á tener realidad. El problema de la libertad no lo dejaron resuelto nuestros padres. Continúa siendo nuestro problema y lo será también de nuestros hijos é indefinidamente perdurará en España como una muestra de impotencia de nuestros hombres para vivir la vida de los pueblos modernos. ¿Cómo es posible alentar en el alma nacional el ansia de nuevas conquistas de la civilización, si ni aun las consagradas por la ley y selladas con la sangre del pueblo han logrado estabilidad?

Nosotros pedimos al Parlamento que asegure el mantenimiento del actual orden jurídico como una base firme y sólida en que puedan apoyar su planta los que han de empujar á la socidad española en su marcha adelante No hay crimen, no ha de haber crimen en el mundo cuya represión exija la destrucción de las libertades conquistadas, y mucho menos los llamados delitos de opinión, proscritos para siempre del catálogo de crímenes que castigan las democracias.

Ara bé: de tot això's deduheix que'ls catalans volém legalitat y amor, protestant de que's vulguin posar fòra de la lley nostres aspiracions de progrés y vida. Ho hem dit mil voltes, però no'ns dol repetirho. Preferim transcriure y comentar tan nobles paragrafs que no pas entretenirnos a retreure les injusticies y els agravis que altres periòdichs de Madrid han fet aquests dies a Catalunya predicant son extermini.

Ara les Corts tenen la paraula.

—

En el local de «l'Associació Wagneriana» donà'l dia 26 d'aquest mes un concert de piano la senyoreta Concepció Darné y Dalmau, qui demostrà una vegada més el seu gran domini de l'art que practica. Tocà, com a primeres audicions, *Prelude* y *Cache-Cache*, de E. Bossi; *L'isle joyeuse*, de C. Debussy; *Jeux d'Eau*, de M. Ravel; *Cançó noruega*, hermosíssima composició que recorda les de la nostra patria y que fou admirablement dita per la senyoreta Darné, lo meteix que *Papillons* (abdues composicions de Ole Olsen) hont feu prodigis de seguritat y execució finissima; y *Islamey*, de M. Balakirew. Figuraven ademés en el programa, *Andante varié*, de Haydn, y la *Fantasia en do major* de Schumann, molt ben interpretades, especialment aquesta última.

També en la Sala de la Reyna Regent del Palau de Belles Arts l'«Associació Musical de Barcelona» donà un concert (segón del cicle Schubert) el dia 28 a la tarda. El programa's composava del *Quarteto en la menor* op. 29, y el *en mi bemol*, op. 125 n.° 1 de Fr. Schubert. Foren discretament interpretats pels senyors López Naguil (violí 1.er), López Casals (violí 2.on), Ribas (viola) y Rabentós (violoncel).

—

Publicacions rebudes:

Emporium, drama lirich en tres actes, lletra d'Eduart Marquina, música d'Enrich Morera. S'ha publicat el poema original d'aquesta obra, escrit en vers català per en Marquina. Se troba de venda en totes les llibreries y establiments de música, y en nostra Administració, al preu d'una pesseta.

Crònica o Comentaris del gloriosissim y invictissim Rey En Jaume I d'Aragó. S'ha publicat el quadern 11 d'aquesta obra ab tant d'éxit editada pels senyors Ferrer y Vidal. Preu de cada quadern, 25 céntims.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Any VII-Núm. 313 — Barcelona, 8 de Febrer, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI

NOTES D'UN ESCEPTICH

En la cartera d'un escèptich he trobat les notes següents:

«... Evidentment en el fons de tota paradoxa hi nía una veritat. Una veritat petita que voldría ésser una gran veritat, una gran veritat que's formula brutalment, sense concessions, sense relativitats.

Potser perque nosaltres meteixos, nosaltres els homes, som una eterna paradoxa, no'ns agrada que se'ns parli paradoxalment; potser perque les nostres veritats, com a nostres, no són més que paradoxes, no'ns agrada que se'ns diguin les veritats... les paradoxes. Potser per això les veritats cambien, les de ahir no són les d'avuy, les d'avuy no serán les de demà, les de sempre no serán les de may. Potser per això no n'hem trobat encara de veritats verdaderes: sols hem trobat paradoxes que fem passar com a veritats. Veritats d'un día, del nostre día, del nostre temps, que demà serán falses, però que haurán servit pera fer nàixer altres veritats... altres paradoxes.

Però en el fons de tota paradoxa hi ha una veritat: senzilla. esquerpa, brutal, ingenua. Per això les veritats paradoxals són les que més ens atrauen. Ens fan riure ab esclat però ens preocupen; no'ns convencen però'ns fan meditar: no'ns les prenèm en serio però regulen nostra vida lleugera.

Per això les més grans paradoxes han sigut formulades pels homes més grans. Y a n'elles, més que a llurs veritats senzilles o a llurs belleses serenes, deuen llur immortalitat. Immortalitat relativa, immortalitat paradoxal.

—

Sense pretensions paradoxals, jo voldría formular senzillament una gran paradoxa. Jo voldria dir que'ls homes del sigle vint, més encara que'ls dels sigles passats y segurament molt menys que'ls dels sigles esdevenidors, són més crudels, són més salvatges, són més egoistes que les besties feres. Que les besties feres dich, puig no poden entrar en comparació les besties *civilisades*, les besties domesticades qui, per llur contacte y sumissió a l'home racional, més a l'home s'assemblen que a les feres. Jo no puch enternirme y honorar més de lo que cal a n'aqueixes besties que han deixat d'ésser besties; per lo

menys, que han deixat d'ésses besties feres. No'm plauen els renegats, especialment els renegats sumisos y humils.

Donchs jo crech que'ls homes són més feres que les besties feres. Y, anunciada la paradoxa, la vull argumentar.

—

Jo no he vist més desert que'l *Desert de Sarrià*, ni he admirat més feres que les feres del parch, dels circhs y de tres jardins zoològichs: però'ls naturalistes, els geògrafs, els viatjants y Nemrods erudits, m'han ilustrat suficientment pera poder dir, de les besties en son estat natural, algunes vulgaritats que pera'l cas són suficients.

Les besties de totes menes, tant si són carnivores com hervibores, com rumiants; tant si són de terra, com d'aygua, com d'ayre, procuren viure tranquilament, *fent per la vida.* Tot en elles es instint, però instint segur, senzill, imperatiu. Llur instint es llur lley única, y ab arreglo a aquesta lley se fan a si meteixes y als demés justicia. L'instint les hi diu que han de viure, y que pera viure han de menjar. Y mengen lo que troben, allà hont ho troben. Matant si es precis, barallantse, defensantse. Però llur crudeltat no passa may els limits de llur gana. Satisfeta la necessitat, queden satisfets llurs odis. L'instint les hi diu que han d'estimar, y estimen allà hont poden y com poden. Lluytant si es necessari; però, satisfeta la necessitat, queden satisfetes llurs rencunies, llurs gelosies. L'instint les hi diu que han de viure y pera viure s'han de defensar de tota mena d'agents estranys—el primer de tots els homes—y's defensen tant com poden; però, un cop lliures de perill, llur defensa s'atura. L'esperit de venjança les hi es desconegut.

Y aixi viuen les besties, les besties feres.

—

Jo he vist moltes ciutats y moltes viles; jo he conegut molts homes y he observat molts pobles evolucionant en el temps, jo he llegit molts llibres y escoltat moltes oracions y moltes paraules. Sé lo suficient pera poder dir dels homes, en son estat civilisat, algunes vulgaritats que pera'l cas també són suficients.

Els homes de totes menes, tant si són europeus, com americans, com asiàtichs, com africans, com occeànichs, volen viure, però no tranquilament. Viuen *fent per la mort.* La reflexió, el raciocini ens ha atrofiat l'instint, que ja no es sentit senzill per més que sia imperatiu encara. Som racionals y ho pensèm tot, pensèm en tot menys en educarlo l'instint nostre. Sols volèm satisferlo. Y al voler satisferlo plenament, absolutament, *impossiblement*, ens hem tornat terribles... qu'ésser terrible vol dir ésser civilisat.

Hem de menjar, hem d'estimar, hem de viure; com les besties, si, que com a n'elles l'instint ens ho imposa, però no com elles quedèm satisfets quan està satisfeta la gana, no com elles quedèm satisfets quan està satisfeta la luxuria. Hem de pensar en la gana de dèmà, en la luxuria de demà y en tota aquella innombrable serie de petites passions, petits capritxos, petits anhels que acompanyen y complementen aquests dos instints fonamentals. Entorn del rey Gana y de la reyna Luxuria, quals ceptres ens obsessionen constántment, veyèm giravoltar la cort augusta de petites ambicions, egoismes y desitjos, com miratge enlluhernador de nostres testes sugestionades.

El secret de la nostra existencia miserable, de la nostra crudeltat inflexible, incomparablement més intensa que la de les feres, no l'hem de buscar en nostra gana d'avuy, en nostra luxuria d'avuy, sinó en la gana y en la luxuria de demà, en la gana y en la luxuria de sempre. Y els pobles cristians—pera no parlar més que d'ells—fa més de dinou sigles que no pensen en altra cosa. Y aquest pensar de dinou sigles traduhit en fets, es a dir, en lleys, en organisme social, es lo que se'n diu civilisació. En el fons, la humanitat sols ve perseguint aquell ideal únich: assegurarse la satisfacció plena de la gana y del plaher per'avuy, pera demà y pera sempre. La mort inexorable y fatal, ab la por que inspira als cobarts creyents en una altra vida, y ab la fredor que comunica als homes estoichs que sols en la present creuen, mitiga un xich aquella febre. Horroritza pensar ahónt la febre'ns portaria si fossim o creguessim ésser immortals. Però les aparences d'immortalitat que té la vida humana — aparences que li donen el no poder fixar quin jorn s'acaba — han bastat per'apassionar als homes goluts en llur fal-lera.

Pensant, pensant, els homes han descobert

—ja fa temps que ho descobriren però cada dia's perfecciona'l descobriment — la pedra filosofal, l'acumulador immens de satisfaccions estomacals y sexuals; la mercaderia d'intercambi avans, la moneda metàlica avuy; en una paraula: el diner.

Un llop troba un remat, degolla un bé, menja y passa. ¿Qué'n treuria de matar molts béns, si la carn no's conserva? Un home troba'l filó d'una mina d'or. L'explota, que l'or significa vianda y significa plaher. Y com l'or no's passa, no'n té prou ab tres unces, el vol tot: tot el que hi hagi... que tot encara no es prou. Y la explotació de la mina costa moltes vides, moltes miseries, moltes crudeltats...

No's pot negar que'l fet de convertir la vianda y el plaher en cosa sòlida y durable fa honor a l'ingeni y previsió dels homes.

Y ara miréusel, estudieulo, analiseulo minuciosament tot l'engranatge social. Fixeuvos en les lleys que s'han fet y's fan, en els principis filosòfichs y morals que han informat e informen la societat constituhida. Esbrinéu el principi fonamental, la idea mare en que's fonamenten la proprietat, la familia, la llibertat legal, y observéu als homes tots, en sos dos aspectes d'home-soci y home-individuu accionant y evolucionant en la vida. ¿Què's veu de precís, de clar, en son conjunt? Sols una cosa: un trevall ciclòpich sostingut, enervant; una lluyta fratricida, inexorable, crudel, un desitj immens sempre més sostingut, de possehir y d'assegurar la vianda eterna, el plaher etern, la satisfacció perpetua dels nostres més grollers instints.

Salut, oh besties-feres que per selves y serres tresquéu y sols degollèu una ovella! La vostra crudeltat sanguinaria'm fa somriure! Jo conech terres en que's fan *Panamàs*, conech altres terres en que's fan *Trusts*, altres en que's fan guerres, altres en que's fan *Estampillats*. Y jo conech homes que tenen molt d'or, més or que no pesen, or que costa més sang y més llàgrimes que la sang de set remats d'ovelles, que les llàgrimes de set pobles tristos y ploraners.

Salut, oh boch barbut que ab ulls tristos esguardes les blanques cabretes! La teva luxuria'm fa somriure també. Jo sé de moros que tenen harems; jo sé de cristians que besen el coll de cent prostitutes; jo sé de blanques colomes que venen l'amor a pes; jo sé'ls bordells innombrables de les grans viles industrials.

Jo sé que ab or tot se compra: carn fresca pera menjar, carn fresca pera fruhir. Golafres eterns que mengéu *or* sense may quedar farts, lascius qu'eternament porquegéu *or* sense quedar jamay laços!... Vergonya, vergonya!

Per la copia,

EMILI TINTORER

ELS MOBLES AL CARRER

Avuy he vist, arrambats a l'acera d'un carrer, un munt de mobles: tots els mobles d'una familia que no podia pagar el lloguer del pis, y, com no podia, el proprietari els hi ha fet desembraçar.

Me'ls he mirat bella estona aquells trastos apilotats de qualsevol manera, apilotament de quarto de mals endreços, y m'he aturat a la cantonada, com si la tristor m'obligués a fer guarda a tota la riquesa que devia quedarli a n'aquella familia llençada de sota teulat.

Dret a la cantonada, observava... He observat als qui passaven. N'hi havia d'estúpits que se'n reyen y s'atançaven a la pila pera tafanejar si els *deshauciats* estaven o no ben provehits. N'hi havía d'altres que s'indignaven y passaven de llarch y depressa, fent anar pietosament el cap, ombrejàntelshi el rostre joyós l'agombolament d'idees diverses que al cervell tenien. D'altres preguntaven, indiferents al dolor, a la vehina batxillera dreta a la porta de més avall, el *còm* y el *què*, aixecant la vista al balcó senyalat cercanthi el rostre dels *afrontats*, tal volta per si els coneixíen, tal volta pera véurels per primera vegada y recordarlos pera sempre més.

Jo, abstret, l'he contemplat aquell munt de mobles, y m'ha semblat véurehi, destacantse per demunt de tot, l'acabament d'un inefable goig somniat durant anys de prometatge. M'ha semblat com si una tristesa infinita envolcallés tot lo d'aquell carrer, y que'ls trastos arrambats a l'acera s'esforçaven en que'ls vianants escoltessin llurs planys anguniosos. Semblava que, fòra del seu lloch, ens contessin el drama de que eren espectadors...

El llit matrimonial era'l testimoni més

atent: havia vist escorres per demunt d'ell la joya en sa plenitut, el dolor ab sa cruesa... Havía escoltat aquelles converses rialleres, esperançadores... Havia sentit l'esclat d'alegria al llençar el primer fill... Després, després, les converses havien esdevingudes tristes, s'havien acabat les hores d'ilusió... Y havia nascut entre llàgrimes el segón fill... Y s'acabaren els petons sorollosos, y, per entre les tenebres, no més s'ohia'l panteig de la esposa que plorava quan se sentia al costat de l'espòs, obrint les portes a n'aquell doll de llàgrimes reclòs durant el dia perque'ls petits no s'entristissin. Y's sentia la veu commosa d'ell que procurava consolarla, dihentli qu'esperés, que potser a l'endemà, que a una casa li havien dit que tornés a passar... Y li donava compte de lo caminat durant el dia, de còm havía recorregut tota la ciutat cercant, cercant y no trobant res...

Y després he vist els llitets de la maynada, uns llitets nous encara, uns llitets de ferro, de les criatures que deuen haver passat la nit demunt de dues cadires, al menjador del pis d'una vehina pietosa; y, com ràpida visió, les he vistes a les pobretes, anyoradores de les cambres polides per la mare, sentint aquella mena de buydor que sentim tots quan fem nit en llar que no es la nostra.

Y tot lo demés me parlava... L'armari que de tants díes devía trobarse a mancar aquells vestits de nuvi que qui sab quàn reconqueriria... La calaixera buyda d'aquella roba blanca de flayre de pomes camoses... El rellotge, parat perque ja no precisava anunciar hores pels seus amos... La màquina de cusir, potser encara no pagada del tot a un tant cada setmana, plena de póls, greixosa de restar parada díes y díes, sens haver pogut trevallar ni en uns vestidets pera la maynada... Y, com si els que han baixat els mobles al carrer ho haguessin fet a gratcient, la recó més amagat hi han deixat un cabaç d'eynes de fuster, un cabaç d'eynes també polsoses de tant temps d'encantament...

Era un espectacle ben dolorós aquell que'm tenia dret a la cantonada. Y, com seguint la força d'aquelles idees, he pensat en els esposos que, desconsolats, deuen recórrer a tots els coneguts pidolant vergonyosament, cercant medis y nou hostatge hont establir la llar qu'encara somnien vèurela encisera. Y els he vist passar hardidament aquell Via-Crucis, rebent un desengany, y un altre, y he endevinat que a cada nou desengany creuava'l cervell de l'home un pensament sinistre qu'ell, trobantse flach, allunyava... Y, asserenantse, abaixava la vista, com si's refiés de la casualitat pera trobar perdut a terra quelcòm que'l tregués del pas, car en res més tenia ja confiança...

Y, com devien recordarles els esposos en llur romiatge, jo també m'he recordat altra volta de les criatures que devíen quedarse al pis de la bona vehina, tenint gana y no atrevintse a demanar pa en casa estranya; y còm devien anyorar les festes de la mare y els petons vibrants del pare; y fins una volta m'ha semblat vèurels al balcó contemplantse al carrer els llits, anyorats aquella nit passada demunt de cadires, expressant les seves cares encongides pel fret una estranyesa per tot lo que veyen y qu'elles no sabien explicarse.

Me l'he contemplat bella estona aquell espectacle... He pensat en lo vergonyós qu'es això pera la ciutat coqueta, pera la ciutat presumida... He pensat en les habitacions confortades del proprietari... En lo que's fa quan venen aquests casos, en lo que s'hauria de fer, en lo que's farà...

Y he pensat altres coses més estranyes quan, fent un esforç, he abandonat aquell munt de mobles que ja estimava com si fossin cosa meva.

A. Artis Balaguer

EGLE

(De G. Carducci)

Grisa hivernada vesteix de molça, llorers y eures
en l'Appia trista les ruinoses tombes.

Passen els núvols pel cel turquesa qu'encara brilla de [brins de pluja,
per sota'l sol, lluhents, blanquíssims

Egle, la testa ben aixecada vers la serena promesa [aquella
de primavera, guayta'l sol y els núvols.

Guayta: y encara, nimbant sa testa més que la imatge [del sol puríssim,
riuen els núvols sobre les tombes antigues.

A. Maseras

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

L'Oca de Sant Martí.—Holubicka

A la primavera, si s'entra de Baviera a Bohemia per la Wald, la regió dels boscos, se troben unes clarianes ab xiques cases de camp, blanques, ab les teules roges o ab coberta de petites fustes que, groguenques, per l'acció del temps se van tornant grises, fosques, o, si per comptes d'ésser d'obra són antigues, bastides ab tronchs d'arbres, lluhen un color de castanya més o menys fort. Casetes qu'están voltades de senzilles paliçades de fusta natural, o pintada de color vert, tenint per fons un munt d'arbres: el bedoll, entre altres, ab sa escorça blanquinosa clapada y son brancatge cayent, arbre que idilicament es comparat a una gentil donzella plena d'esllanguiment.

Si les cases están aplegades formant llogarets, prop d'elles hi ha reguerots, estanys, basses, clots grossos ab aygua, y en ells moltes oques blanques que per bandades, segons el nombre de proprietaris, fugen esporuguides al passar el tren, tot cridant, corrent ab aquella gravetat majestuosa de les palmipedes, mentres que'ls pastorets y les pastoretes, ab les seves perxes, asseguts o drets fan rodones. Donen una nota plena de vida y de color aquells noys y noyes que vesteixen robes de tots colors, encara que'l blanch, el vermell y el groguench de la palla dels llurs capells hi prevaleix, y el blanch de les oques. Aquelles bandades d'oques escampades per les prades semblen congestes de blancor purissima sobre'l vert de l'herba, y aquelles espurnes grogues, roges, blanques, de les flors qu'entre ella creixen, semblen apuntes d'aquarelista d'una força inimitable.

L'oca abunda a Bohemia. Se la cuyda no pera emmalaltirla y obtenir el *fetge gras* dels *gourmets*, sinó pera menjarla com au, com carn de ploma, venentla als mercats. En la vida pagesa txeca es un dels animals comuns, y la maynada l'acompanya a pasturar pels camps o a nedar per l'aygua corrent y per la entollada o mansa. Se la cuyda ab carinyo perque es un centinella atent, que no dorm, que vigila y crida al més petit remor que senti.

Tots els dies del any se pot menjar oca, mes hi ha diades destinades a n'elles, y pels vols de Sant Marti bisbe (11 de novembre), els vagons dels ferrocarrils desembarquen a Praga y altres viles de molt vehinat milers d'oques. La tradició diu que quan volgueren fer bisbe a Sant Martí, aquest s'amagà en un corral, y les oques cridant descobriren als cristians l'amagatall del modest sant. La costúm es menjar oca'l diumenge següent a Sant Marti, y enguany serà'l meteix dia, puig l'11 de novembre s'escàu en diumenge.

L'oca (*husa* en slau) representa *l'hivern que arriba*, puig realment es per aquells dies que comença la estació freda.

De l'oca que's menja per Sant Marti's pren l'òs de la post del pit, l'esternó, y segons el color que té se sabrà còm serà l'hivern. Si l'òs es blanch nevarà força; si es de color bru hi haurà molt fanch, y si un costat es blanch y l'altre bru, part de l'hivern serà de neus y l'altre de pluges y fanch. A taula, al esquarterar l'oca de Sant Marti, l'amo dóna la pota al criat perque corri força, y l'ala a la minyona perque sia àgil y llesta.

—

Les aus a Bohemia són molt respectades. Les merles y altres aucells prenen el menjar de les mans, segurs com están de que no'ls faràn cap mal.

A les pagesies se troba, penjant del llum del sostre, la *holubicka:* un colóm de fusta fet ab molt gust y art, o tenint per cos un ou buyt, y afegides a la closca la cúa, les ales y el cap de paper de color. Tant si són de paper com de fusta, són caputxins, tenint les ales y la cúa obertes (esteses) y badat el béch.

La colometa es típica (sobre tot la de fusta) en la casa del pagès txech; y fins en el teatre, quan representen l'interior d'una casa de pagesos, no hi manca aquest detall.

Benet R. Barrios



DE COM EN UN CISTELL L'AYGUA NO HI ESTÁ MOLT SEGURA

Senyor X. Molt senyor meu: Mès qu'estranyarme'm sorprén la nova qu'he rebut y l'actitut que vostè ha pres respecte a ma persona, a conseqüencia de la meva acció... Creguim qu'he pres la ploma disposat a escriureli molt formalment, encara que jo ja comprench, desprès del seu determini, que vostè no creurà que jo sia capaç de cap acció formal... Però, si té paciencia, vagi llegint, que jo'm proposo explicarme com cal, y veurà còm en aquest mòn tot té explicació.

Suposis que vostè té un objecte de la seva proprietat, però qu'es cosa qu'encara qu'en algún temps hagi apreciat, en l'actualitat no'l satisfà del tot. Ve un jorn que aquest objecte se li fa malbé, però vostè no ho sent gayre. Si en comptes de férseli malbé passa (a pesar seu) a ésser proprietat d'una altra persona que no es vostè, vostè s'enfada ab tot y que aquell objecte no li feya'l pes y fins a vegades li era molest. ¿Per qué aquest contrasentit?

Si fos a una altra persona a qui parlès, es allò, fins ho compendría; però en vostè, francament, no acabo de capir el seu disgust. ¿Es que, sentintse autoritari, no li està bé que un altre interpreti les seves idees sense que vostè l'autorisi? Si es aixi (que bè m'ho sembla), reflexioni bé y veurà que no ha estat pas just ni conseqüent.

Anèm al fet:

Vostè està tip de dir, a tots els qui ho han volgut escoltar, que la tonteria més gran de la seva vida va ferla al casarse. No pretendrà pas desmentirho!

Vostè ha explicat moltes vegades al qui ara li escriu en qué consistia tal tontería, y haig de dirli en honor de vostè que tal cosa no l'ha dita pas a la babalà, sinó conscientment, ab reflexió y ab arguments de base sòlida... Encara més: ¿Vostè pot negarme que jo, ara, sempre y a tot arreu, he fet elogis (merescuts) de la seva senyora, precisament perque jo la comprench de diferenta manera que vostè?

¿Vostè pot negarme que jo moltes vegades he procurat convèncel de lo equivocat qu'estava veyent defectes en la seva senyora, car tot eren preocupacions de vostè y per lo tant mancança de l'afinitat qu'es necessaria pera viure maritalment?

¿Vostè pot desmentir enlloch ab la rahó als llabis la meva noblesa de procedir en la qüestió que'ns ocupa? ¿Pot dubtar may de la bona fe que'm guiava quan procurava reconciliarlo ab la seva senyora les diferentes vegades que ho he intentat? Això com a descàrrech meu.

Ara li recomano la suficient serenitat pera passar els ulls per unes quantes ratlles més, en les que intentaré demostrarli la culpa que vostè hi té en lo qu'està passant.

¿Creu vostè que no hi ha ningú que pugui demanarli comptes per paraules donades per vostè y anulades mès tart totalment? Es veritat que aquest algú no sóch jo, però'm crech en el dret de ferho, ja qu'en la qüestió que s'està ventilant jo hi jugo un dels principals papers.

¿Pot, donchs exigir constancia qui ha donat probes manifestes de no tenirne? No vull concretar ni particularisar cap fet, que ben sabuts són de tots dos y es inútil repetirli coses que ja sab que jo conech tan bé com vostè.

Jo (sense embuts) sempre he dubtat del *radicalisme* de vostè, y la proba de que no anava equivocat, vostè me la dóna ab la seva guerrerada, invocant ara a una justicia elàstica, inverosímil y monstruosa.

Jo, pera tranquilitat de vostè, li faré alguna explicació, per més que'l desitj de ferli aquesta explicació no m'hagi tret ni un moment de sossego.

Això no ha sigut cap cop premeditat, com els adulteris de les noveles de a ral la entrega. En una visita a casa seva, y en una conversa ab ella, va sortir tot; ella va exteriorisarse, jo vaig ajudarla, y espontaniament, sens efectismes ni cops de tam-tam, ens comprenguerem perfectament, varem parlar y lo que no'ns varem dir ens ho varem suposar (y vostè també ho déu suposar), y ella se m'entregà sense recels, sense basques, y ab la enteresa d'una matrona numantina. Això sol li demostra qu'ella val més que vostè.

Jo'm crech ab el dret d'assimilarme tot quant sia útil al meu organisme y sistema de vida, sempre que'l proxim no se'n perjudi-

qui. ¿Jo puch creure que conseqüencies naturalíssimes de la vida poguessin perjudicar a un *vident*? ¿Que per ventura no es molt cert que jo l'he vist a vostè contrariat a dotzenes de vegades, dolentse de que a Espanya no hi haguès una lley que permetés divorciarse als desenganyats del matrimoni? (De qual lley jo'n prescindiría si la necessitès). Serenis bé, y contestis vostè meteix, a veure si la seva actitut es lògica.

Ademès: Si, a pesar de lo que deixo escrit, vostè dubta de la meva bona fe, pregunti a n'ella tot quant li sembli, y a tot quant ella li digui jo m'hi atinch, ja qu'en la seva honrada paraula (la d'ella) confio Jo no puch dirli mès: pregunti, busqui, faci tot quant vulgui, que jo ara y sempre estich a la seva disposició pera tot, exceptuant pera lo que, segons tinch entès, vostè vol de mi. ¿No vol desafiarme ab armes a la mà? Si es aixi, ab mi no hi compti; la meva vida m'es bastant cara y lo qu'es per ara no estich disposat a concedir a ningú'l dret de llevàrmela, ni per això ni per res. Jo de guerrer no'n tinch res; jo serenament discuteixo els meus y altres actes, en tots els terrenys y ab tothòm; jo convenço y'm convencen, mes ni venço ni'm deixo vèncer) sempre que de la meva voluntat depèn) y, per lo tant, tot lo que tenia de dirli y se m'ha acudit, en aquests moments ja li he dit. Ab la força de la rahó sóch en vostè; ab la rahó de la força, may. En quelcòm s'ha de conèixer qu'està per devall meu tota la inferioritat de la escala zoològica.

Anton Sabater Mur

TEATRES

La Voragine.—La corsa della fiaccola.

El xuclador ha engolit el cos de la esposa suicida, empesa per la por d'èsser delatada per sa cunyada, y Giovanni, que no sospita les causes que han conduhit a la muller deslleal a sa resolució de mort, sofreix la malaltia de l'anyorament fins al punt de perdre totes les energies, producte d'un gran desequilibri moral que l'aclapara. Sa germana Mary lluyta desesperadament entre'ls consols que ha de prodigar al germà benvolgut, sense poder revelar la veritat; y aquesta li ha enverinat l'ànima desde l'instant que per sos propris ulls vegè a la culpable en braços del qui ella aymava. Un cosi y antich promès de la morta, el magistrat Lamberti, creu que sa cosina ha sigut assessinada per Giovanni al descobrir la deshonra que sobre d'ell pesa, y aixi ho revela al propri marit. Aquest, que no sofria mès que'l desconsol per la perdua de la esposa, esperonat ara pel dubte que li fa nàixer aytal revelació, s'acaba de tornar boig y cala foch a la casa en una crisis de la malaltia terrible que'l devora.

Intervenen en l'acció, ademès d'aquests personatges, el doctor Villalta, enamorat de Mary, y un esculptor amich intim de la casa, tipo secundari.

Aquesta obra d'en Silvio Lambaldi, sense poder qualificarse de mancada de qualitats, careix en absolut de relleu; els tipos sòn boyrosos, sense caràcter, y obren segons l'autor desitja, conduhintlos cap al desenllaç desitjat desprès de tres actes de molta durada, monòtons y plens de repeticions en son desenrotllo. El personatge mès ben apuntat resulta Mary, que té moments ben traçats y que fan descobrirli l'ànima. El drama en conjunt acusa la influencia d'altres autors moderns, entre'ls quals sobressurt D'Anunzio, de qui semblen fins alguns dels conceptes del drama.

Els actors encarregats de *La Voragine*, exceptuant la senyora Sabattini en el paper de Mary, estigueren bastant indecisos, especialment el senyor Sabattini, que s'equivocà repetides vegades en el transcurs de la representació. Tots en general s'assemblaven un xich a la quasi totalitat dels còmichs d'aqui, que acostumen a refiarse de l'apuntador pera anar dihent lo que'ls pertoca. Y això en una companyia discreta com la de la Mariani, en la que hi figuren un director del mèrit del senyor Paladini y actors tan apreciables com el senyor Sabattini, es una falta imperdonable. Semblava com si desempenyessin l'obra per força, ja convençuts del poch interès que despertaria la successiò dels tres actes que la integren.

—

Aquesta tragedia (aixi l'anomena son autor Paul Hervieu) estrenada a Barcelona per la companyia Mariani-Paladini, enclòu en son desenrotllo fets y probes mès o menys ben rebuscats pera demostrar que l'amor dels pares envers llurs fills es sempre mès gran, mès pregón y mès invariable que'l que senten aquests envers aquells. En Paul Hervieu posa en escena tres dònes com a figures principals, y a son entorn teixeix el conflicte dramàtich, donchs elles, lligades intimament pera constituhir tres branques d'una familia, avia, mare y nèta, viuen y obren en harmonia ab la tesis que l'autor presenta en *La corsa della fiaccola*. L'Hervieu se val de medis y situacions que fan que l'obra resulti acceptable, moventse sempre dins de la lògica mès

rigorista, fentne un cas real però sense lograr convèncer de que's pugui arribar a considerarse'l cas com a general. Examinada l'obra desde aquest derrer punt de vista, la seva tesis esdevé falsa.

La senyora Fontenais té una filla, Sabina Revel; abdues són viudes y la segona, jova encara, té un pretendent; però Sabina Revel es també mare de Maria Giovanna, y pera no minvar el dot d'aquesta renuncia a donar la mà a qui estima. Maria Giovanna's casa després, y ben prompte ab son espòs se troben a la ruina. Sabina lluyta desesperadament y posa en pràctica tots els medis pera salvar a sa filla, malgrat les ordres y els concells de la senyora Fontenais; fins sacrifica a n'aquesta apropantli la mort. Quan Sabina Revel ha conquerit lo que desitja, la seva filla l'abandona pera córrer ab son marit a cercar fortuna a llunyes terres, y la parella jova fuig sens escoltar prechs ni aixugar llàgrimes. L'avia mor després d'haver accedit a tot lo que li demanava sa filla pera salvar als qui s'allunyen.

El jòch de la flama que passa de mà en mà s'ha reproduhit y anirà reproduhintse. L'avia dóna'l foch de son amor a sa filla, la néta'l pren de la mare, y en les intimitats de sa llar s'hi concebeix un fill. Pera ell serà l'ardenta flamarada que anirà trametentse de generació en generació sense recular may, sense jamay extingirse. Aixi pensa en Paul Hervieu y en fa, en el cas que presenta, una lley infalible. Es verament una lley ben general aquesta, però no absoluta. Qu'es general ho demostren fins els manaments de la moral cristiana: no n'hi ha cap que digui als pares: *Estima y honra a tos fills*, perque per natura es ja un atribut innat en aquells. En cambi hi ha un manament que diu: *Estima y honra a pare y mare*, y obligació que's llegisli es qu'es ben sovint mancada.

La corsa della fiaccola fou molt ben interpretada per la companyia de la senyora Mariani, distingintse d'una manera molt especial aquesta artista en el paper de Sabina Revel. Estigué sempre justa y tingué moments admirables, entre'ls quals s'ha de consignar la escena en que detalla y conta una sustracció de valors que realisa entrant en la cambra de sa mare dormida, quan s'ensaja hores y hores en estrafer la firma d'aquesta, quan porta'ls valors al banquer pera realisarlos, inventant excuses, equivocantse al firmar el rebut en el que hi estampa aquells meteixos signes a qual traçat ha acostumat tant la mà pera la falsificació, nom y rúbrica de la senyora Fontenais... Y tot pera salvar de la ruina a la filla que adora. La Mariani fou ab justicia ovacionada pels oyents. Molt bé les senyores Caràch y Chiantoni, mare y filla respectivament de Sabina Revel. Molt discret el senyor Sabattini en el paper de Doctor, marit de María Giovanna.

J. Pujol y Brull

RECORTS QUE AGRADEN

Li vaig dir al meu amor:
—¿Vols venir cap a montanya?
Sortirèm matí, ans que'l sol
dauri les cimes més altes.
Vora vora del barranch
empendrèm la caminada:
del barranch que naix al cim
entre'ls espadats y baumes.
Jo ja ho sé que molt te plau
allunyarte de les planes
hont camins y caminets
serpegen sempre entre marges.
No'ls hi manquen marges, no,
als camins de les montanyes,
mes no sé què hi dèus trobar
que fer vía entre ells t'agrada,
perdente entre'ls pinatells,
respirant ses dolces flayres.
La fonteta ab ses remors
la veuràs corre a tes plantes,
tot trencant ací y allà
dels camins la blanca faixa.
Jo ja ho sé que molt te plau
trescar per les serralades,
de les timbes ben arràn,
vora vora de les baumes.
Sortirèm de bon matí
a l'hora que apunta l'auba,
farèm vía poch a poch
perque no puguis cansarte,
y, caminant ben solets,
parlarèm de coses grates,
parlarèm del nostre amor
y les nostres esperances.
Si't fatigues, amor meu,
pararèm la caminada,
sota'ls pins cercant repòs
o sota les cimes altes
o a la vora del torrent
amagats dintre una ubaga...—

Vaig dirli això al meu amor,
y li vaig dir en veu baixa
perque ni un mot se'n perdés,
tal com sempre l'amor parla.
Ab un sospir feu que sí,
y al nou día, a punta d'auba,
ja trescavem, sols tots dos,
dret a dret cap a montanya
tot parlant del nostre amor
y les nostres esperances.

Agustí Pedret y Miró

DIA DE NEU

Se van casar el dia d'Ignocents. Al sortir de la esglesia, els convidats (tres en cada cotxe) donaren dues voltes pel Parch. Després anaren a dinar a câ'n Justin, Quan el xampany fou dintre les copes, les rialles floriren en els llabis. Dos dels padrins, joyosos, digueren llarga serie d'acudits... y els nuvis marxaren avans de que'l cafè sigués a taula. Un *landeau*'ls portà a la llar nova, y, un cop en aquesta, per primera volta's besaren. L'endemà marxaren vulgarment a Montserrat.

Tornaren pels Reys. Llavors la llar els hi semblà més amorosa. Y ell tornà a trevallar.

Passava'l temps. Un dia, tot vestintse, de la cambra estant ell feu un dolç crit. Nevava. Els arbres dels jardins del quiet vehinat florien de neu, com atmetllers. Silenciosa, la neu acariciava'ls tristos arbres, els ombràculs minùsculs, les escales... Semblava una rondalla. Tanta neu el feya tornar nen. Estava cantant, enjogaçat. Inconscientment ensomniava cançons, dolces cançons. No era pas Nadal, però ho semblava. Imaginava blanques carreteres, y en elles els tres Reys. Després pastors, tot un món de pastors y rabadans, tots camí de Bethlèm. Y allí, en la neu, envolcallat de neu, el nen Jesús. Quànta neu, quànta neu!... Era un poema, tot un blanch poema. Caminants, caminants, més caminants... Y era una balada. Ell era princep, la seva llar palau. Fades y bruixes feyen pels entorns llurs malifetes. Y ell cantava cançons, que entre la neu morien ab tonades amoroses...

Estava encantat. Aquella neu feya náixer en ell nous ideals. Encengué un foch ben gran, ben victoriós. Alternativament y somrihent, contemplava les flames y la neu. Y sentí un suau desitj. Tenir un fill! un fill engendrat per aquell blanch, pera que les aubes l'envegessin: immaculat, sublim, espiritual... Ell l'acaronaria lentament, joganer; el besaria, y el nen, al rebre'l bes, tot se fondria, com un somni d'amor. El caliu paternal de la besada desfaria l'encant d'aquella gloria... Volia agafar neu, apilotarla y fer d'ella un infant, portarlo al llit, y, en la quietut de la nupcial arcoba, encensarlo ab cançons adormidores. Y ell ja'l veya somriure entre'ls llençols, ab aquells llabis blanchs, immaculats, y ab aquells ulls albins y acariciants...

Quànta neu, quànta neu!... Nuvies, mil nuvies vagaven pels jardins enamorades, y dançaven en ells místiques dances. ¿Nuvies? Potser no, potser novicies qu'esperessin el Christ dels seus anhels. Y el Christ també baixava lentament, y's confonia ab elles, y's perdia...

Y les cançons tornaven als seus llabis. Cremava'l foch ab vermellors d'infern, y la neu blanquejava a fòra. «Cel y infern» pensà y somrigué. Oh, el dolç somriure aquell!...

Vingué la esposa. El seu rostre era blanch, rojos sos llabis... «Cel y infern», ell pensà, però callà. Cel y infern, potser sí. Cel era'l rostre, un cel tot amorós y tot alegre; infern els rojos llabis, bell infern... Y el nen ¿seria cel? ¿seria infern?... Y un infant al lluny s'endevinava.

Les cares d'abdós se cercaren. Ell cercava les galtes y ella'l llabis. Y fou com una lluyta aquell llarch jòch. Ell estava furiós, desaforat. El vermell d'aquells llabis l'irritava. Ell volia lo blanch, tan sols lo blanch. Per la neu sentia un alt amor, una estimació pura, inefable... Oh la neu! oh la neu!... Ella era blanca com tots els seus desitjos infantívols, y era bella y senzilla y adorable com cançó popular... Era una pagesa de quinze anys que pera enamorar al rey de França's vestia de blanch; era una viuda que pera oblidar al seu espòs se posava'l vestit del casament; era'l cel y la terra, era l'amor, era la boniquesa y era'l somni. Ella feya florir les ilusions y feya granar les esperances.

D'un rellotge proper caygueren hores... Una, dues, tres, quatre, cinch, sis, set, vuyt, nou... Les nou! Les nou!... Ell feu un llarch sospir, y, silenciós, va posarse'l capell, l'abrich, els guants... Petonejà a la esposa en silenci, y devallà la escala lentament. Calia trevallar, era precís... Y al sortir al carrer, mirà la neu com a una vella amiga agonitzanta. Després s'aixugà'ls ulls, y, melangiós, començà a caminar carrer enllà, com cada matí, com cada tarda...

CARLES ARRO Y ARRO.

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Jacinto Verdaguer.—AL CEL (*Obra pòstuma.*) —*Barcelana, MCMV* (*Thomas.*)

Publicat per enter en el *Pel y Ploma* fa alguns anys aquest text verdaguerià, acaba d'ésser reproduhit ara formant un hermós volúm, la estampació del qual es digna del nom ilustre del Poeta, fent ademès honor a la casa editora. Es d'aquesta manera que voldríem veure reproduhides les obres de tots el nostres grans autors, car per molt convenient que sia pera llur difusió entre'l poble'l que's publiquin edicions d'aytals obres a bon preu, cal també pensar en que la devoció y el respecte que tots hem de sentir envers els nostres grans autors de cap manera pot demostrarse millor que fent possible la edició esmerada de llurs llibres. Aquest es l'únich monument digne dels poetes y dels artistes de la llengua catalana.

En quant al valor literari del llibre postum de Mossèn Cinto, dintre de la copiosa producció mística del Poeta, podèm dir que la majoria de las composicions son ben bé dignes de l'anomenada que li valgueren a l'autor molts de sos anteriors llibres, no essent visible en aquest ni l'agotament de la materia ni el decandiment de les facultats del Poeta al qui la mort havia de sorpendre avans de que'l nou llibre vegés la llum.

La meteixa delicadesa de sentiments revelada per en Verdaguer en sos idilis mistichs, se troba en las composicions del llibre *Al Cel*, unida ab una portentosa traça en donarhi varietat, dintre de la tònica general, a totes elles. Hi ha composicions d'aquestes últimes, admirables per la invenció ademès d'ésserho per la execució sempre correcta y acabada que's troba en tot lo d'en Verdaguer.

Y, sobre tot, cal remarcar el pròleg; es verament de doldre que una més abundant producció en prosa del poeta Verdaguer no'ns l'hagués fet conèixer a temps en aquest aspecte, a fi d'encoratjarlo en vida a produhirse com a prosista pera fer el degut honor a la nostra literatura rediviva.

—

R. Vives Pastor.—NOTES POÈTIQUES (POESIA ES LLIBERTAT.)—*Barcelona. 1906* (*Verdaguer.*)

Desprès d'un breu pròleg comença'l llibre ab una composició, *Cant de guerra*, en la qual se fonamenta la premisa del subtitul: poesía es llibertat. L'autor declara en ella sa independencia y anuncía son propòsit d'escriure poesía sense respectar les lleys de la poètica y prescindint de tota altra preocupació, en els ordres moral, social, etc., etc.: no cal dir que si l'autor no hagués mancat sovint a aytals propòsits el llibre ja hauria estat judicat per endevant, y condempnat.

Sortosament el senyor Vives es un poeta ab veritables condicions de pensador, y en son llibre mostra suficientment que posseheix una cultura literaria gens vulgar, lo qual fa sa obra recomanable, no per virtut dels propòsits apuntats més amunt, sinó malgrat ells.

En efecte: si ab el sol coneixement du la preceptiva no's pot de cap manera suplir la manca d'inspiració y d'estre poètich, no vol dír això que aquest derrer perdi res, sinó tot al contrari, de tenir en compte les primeres; al cap y a l'ultim les regles de la poètica no són sinó conseqüencia de les lleys qui intervenen en la formació de l'obra d'art; aquestes lleys són anteriors a l'obra meteixa y sovint el poeta les aplica per una natural intuició de la bellesa (per son bon gust, si's vol una comparança més vulgar); els preceptistes s'han dedicat a estudiar aquestes lleys y d'elles n'han deduhides les regles, el coneixement de les quals no perjudica sinó que avalora l'obra de tot el qui veritablement sia digne d'ostentar el nom de Poeta. Ara, en quant a les consideracions d'ordre social, religiós, y demès, nosaltres reconeixèm, d'acort ab l'autor de *Notes Poètiques*, que molt sovint aytals consideracions assoleixen el caràcter de convencionalismes enemichs de tota bellesa, y de tota veritat, qu'es l'atribut essencial de la bellesa. Per aquesta rahó entenèm que l'obra del Poeta pot ésser moral, pot ésser justa y pot ésser bella sense que sa moralitát, sa justesa y sa hermosura sien fruyt de la moral, de la justicia y de la bellesa a l'us, sinó d'una concepció més enlayrada d'elles ab la qual el Poeta hagi sabut concordar els fruyts de son talent.

Vegèm ara còm a procedit el senyor Vives Pastor respecte d'aquests punts. Llegint les composicions que integren el seu llibre, se veu ben clarament que'l pròleg avans esmentat no tè cap rahó d'èsser: al nostre entendre van aytals declaracions encaminades únicament a tancar el pas als crítichs curts de vista posant l'obra a cobert de les petites impertinencies dels qui per ofici anticipen al públich llur judici sobre tot nou llibre. Cal que'l senyor Vives se convenci de que aquestes precaucions eren innecessaries, segons demostren prou les seves obres.

Són aquestes desiguals en mèrit, emperò en totes s'hi veuen les aptituts poètiques del qui les ha produhides. N'hi ha algunes qui fins arriben a assolir una alta categoria d'obra poètica, essent notes vibrants de sentiment y de inspiració. El Poeta qui avans s'es declarat enemich de tota regla acadèmica, fins fa sonets, y no pas sonets de qualsevol manera, sinó sonets algún dels quals podría firmar el sonetista més primmirat. Y es que, com hem dit avans, l'autor del llibre qui ens ocupa, per revolucionari que hagi volgut presentarse (tot Poeta ho es) no deixa de ren-

dir tribut a tot allò que son bon gust y sa percepció poètica li revelen com a coses superiors, contra les quals no's déu ab rahó fer armes, puig no's pot ésser paladi de la Bellesa contra la Bellesa meteixa.

En resùm: el llibre del senyor Vives y Pastor es l'obra d'un nou poeta català de qui cal esperarne fruyts més assahonats; la joventut del poeta justifica, en cert modo les incorreccions, sovint volgudes, qui són de notar en el seu llibre; esperant que la plena eclosió de son talent d'escriptor li ha de permetre en obres subsegüents prescindir de les tendencies a que avuy ha rendit tribut, y li deixarà recórrer lliurement el camí dreturer de la Poesía, pera lo qual no necessita fer més que deixarse dur de sos propris sentiments e inspiració, prou manifestos ja en aquest primer llibre.

Per'acabar hem de dir que'l volùm de *Notes Poètiques* es doblement recomanable per la pulcritut de la edició, feta en paper de fil a cà'n Tobella y Costa, ab lo qual se demostra que'l gust dels llibres va fent camí entre nosaltres, y que prompte's podrà dir de Catalunya qu'es un país en el qual les manifestacions d'ordre literari hi són degudament considerades y tractades ab l'alta estima que mereix el fruyt de la especulació intelectual. El nostre país ha d'acreditarse forçosament de possehir una riquesa en aquest ordre equivalent a sa prosperitat material, si vol que sía tingut per quelcòm més que per un país de menestrals. La cultura nostra ha d'ésser l'arma potent qui ha d'assegurarnos la victoria en el dia de demà.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

62 S° Josefo Comas y Teixidó, (*legas kaj skribas E*) — Carrer del Progrés, 28, baixos — Barcelona (Gracia).

63 S° Johano Camps y Gubern, (*lernas E.*) — Travesía Rentador Vell (Reixat), 7—Sabadell.

64 S° Jàume Duràn y Girós, (*legas kaj skribas E.*) — Sepúlveda, 173, interne — Barcelona.

65 S° Dominiko Giralt y Giralt, (*lernas E.*) — Carrer de la Riereta, 21, 1.er, 1.a — Barcelona.

66 S° Josefo Roig y Sans, (*legas kaj skribas E.*) — Valldonzella, 43, 2.n, 1.a — Barcelona.

67 S° Agusti Rosell, industriisto, (*legas kaj skribas E.*) — Plaça de Santa Madrona, 6 — Barcelona.

68 S° Antòn Pedret y Miró, (*lernas E*) — Sant Domingo del Call, 12, entr., 1.a — Barcelona.

69 S° Mariàn Costa Iscar, (*parolas E.*) — Societat General de Telèfons, *Contabilitat*, — Cervantes, 7 — Barcelona.

70 S° Rossendo Roig y Benet, (*lernas E.*) — Rasa, 52 — Tarrassa.

71 S° Valentí Sallent y Guiteras, komercisto, (*lernas E.*) — Plaça de Sant Joseph, 9 — Barcelona.

72 S° R. Camprubí y Tapia, (*legas kaj skribas E.*) — Rech, 8 — Barcelona.

73 S° Ludoviko Vila y Caballol, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Major, 229, 5.nt — Barcelona.

74 S° Karlo Boselli, verkisto, (*lernas E.*) — Vilanova y Geltrú.

75 S° Adolfo Vilà y Pallarès, (*legas kaj skribas E.*) — Carme, 111 — Barcelona.

76 S° Pompèu Màs y Ortiga, (*lernas E.*) — Tamarit, 173, 4rt, 2.a — Barcelona.

77 S° Arturo Roig y Casanovas, ĵuvelisto (*legas kaj skribas E.*) — Guardia, 7, 2.n, 2.a — Barcelona.

78 S° Josefo Solà y Sanfeliu, (*lernas E.*) — Sant Joseph, 46. — Mataró.

79 S° Alfonso Lucas y Plans, (*legas kaj skribas E.*) — Travessera, 151, 1.er — Gracia (Barcelona).

80 S° Josefo Brufau y Soler, (*parolas E.*) — Plaça, 10, 2.n — Agramunt.

81 S° Eugeni Frias y Roig, (*legas E.*) — Plaça Major. — Apoteko. — La Llacuna, (Barcelona).

82 S° Francesch Boada y Nogués, (*lernas E.*) — Arrabal, 28. — Blanes.

83 S° Mikaelo Balvey y Bas, kuracisto, (*lernas E.*) — Carrer del Pont de Sant Pere, 2, principal. — Blanes.

84 S° Josefo Albert y Traiter, instruisto, (*lernas E.*) — Carrer del Passeig, 21, 2.n — Blanes.

85 S° Johano Bordas y Duràn, (*lernas E.*) — Cucurulla, 9, 2.n, 2.a — Barcelona.

86 S° Jeroni Bosch y Feliu, (*lernas E.*) — Platería, 27, 1.er — Gerona.

87 S° Fausti Cabarrocas y Juera, (*lernas E.*) — Sarrià (apud Gerona).

88 S° Santiago Palau, (*legas kaj skribas E.*) — Universitat, 13, ent. — Barcelona.

89 S° Johano Pich y Pujol, bienulo, (*lernas E.*) — Sant Antón Abad, 41, 3. — Barcelona.

90 S° Joaquim Montagut y Vallobà, (*lernas E.*) — Plaça de la Constitució, 11. — Mora d'Ebre.

91 S° Manel Bausells, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Ample (a) Monjas, 29, 1.er, 2.a. — Barcelona (Gracia).

92 S° Joan Bausells y Alsina, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Ample (a) Monjas, 29, 1.er, 2.a — Barcelona.

93 S° Joan B. Montaner y Comas, (*legas kaj skribas E.*) — Assahonadors, 2, 2.n, 2.a — Barcelona.

(Daŭronta.)

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

per

F. Pujulá y Vallès

Advertencia. — En Esperanto no hi ha excepcions; totes les regles són generals.

Fonètica

Alfabet

L'alfabet Esperanto consta de 28 lletres, qui són: a, b, c, ĉ, d, e, f, g, ĝ, h, ĥ, i, j, ĵ, k, l, m, n, o, p, r, s, ŝ, t, u, ŭ, v, z.

(*Nota.* — Les estampes que no tinguin els tipos ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, poden reemplaçarlos per ch, gh, hh, jh, sh, u.)

Valor fonètich. — Les lletres:

b, d, f, i, k, l, m, n, p, r, t, u, v, z,

sonen exactament com si fossin catalanes. Les altres tenen el valor que s'explica a continuació:

a. — sona com nostra à en les paraules màs, càs, llàuna.

c. — sona com *tç. Paco* (pàu) se llegeix *pàtço*; *operacio* (operacio) *ópéràtçio* ; *laca* (làs) *làtçà*; *ekscelenço* (excelencia) *ékstçelentso.*

ĉ. — sona com el grupo *tx* català en les paraules *bótxa*, *ràtxa*, *esclétxa. Feliĉa*, (feliç) se llegeix *félitxà*; *riĉeco* (la riquesa) *ritxétçó riĉigi* (enriquir) *ritxígui*: *ĉokolado* (xacolata) *txócóládó*; *ĉu* (es que?) *txú.*

e. — sona com nostra *é* en les paraules *més fés* vésten.

g. — sona com nostra *g* devant de: *a*, *o*, *u*, *ue*, *ui*. *Ganto* (guant) se llegeix *gàntó*; *gento* (tribu) *guéntó*; *kunigi* (unir, juntar) *cunígui*; *tago* (dia) *tàgó*; *gusto* (gust) *gustó.*

ĝ. — sona com nostra grupo *tj. Leĝa* (legal) se llegeix *létjà*; *loĝebla* (habitable) *lotjéblà*; *loĝi* (habitar) *lótji*; *aĝo* (edat) *àtjó*; *juĝu* (jutja!) *jutju.*

h. — sona lleugerament aspirada com la *h* francesa en les paraules *haine*, *honte*. El seu sò es aproximat al que produhim allargant les vocals y pronunciantles ab el canyó.

ĥ. — sona fortament aspirada com la *ch* anglesa en la paraula *loch*, com la *ch* alemanya y polaca, y com la *x* rusa. Aquesta lletra gayrebé no's troba sinó en noms propris.

j. —sona com nostra *y*. *Jam* (ja) se llegeix *yàm*; *jes* (si) *yés*; *jugo* (jóu) *yugui.*

ĵ. — sona com nostra *j*. *Ĵaluza* (gelós) se llegeix *jàlúzà*; *ĵeti* (llensar) *jéti*; *ĵongli* (fer joch de mans) *jóngli*; *ĵurnalo* (diari) *jurnàló.*

o. — sona com nostra *ó* en les parautes *sórt*, *tós*. *Kamforo* (càmfora) se llegeix *càmfóró.*

s. — sona com nostres *ss* en les paraules *móça*, *ésser*, o com nostra *s* derrera de consonant. *Observi* (observar) se llegeix *óbsérvi*; *lasi* (deixar, però no en el sentit de gequir *làssi*; *sekso* (sexe) *sécsó*; etc.

ŝ. — sona com nostre *ix.* en les paraules *guixa*, *baixèm*, etz,. o com nostra *x* al començar paraula. *Ŝajni* (semblar) se llegeix *xàyni*; *ŝelo* (pela) *xéló*; *kaŝi* (amagar) *càixi*; *vi tuŝos* (tu tocaràs) *vi tuixós*; *tuŝu* (toca!) *tuixu.*

ŭ. — sona com nostra *u* de les paraules *Jàume*, *pàu*, *saràu*, això es: fent diptongue ab la vocal que la precedeix.

ACLARACIÓ DE LO ANTERIOR

Es necessari aclarar completament lo referent a la fonètica, pera esvahir tota mena de dubtes y lograr adquirir una pronunciació correcta, escull aquest que'ls idiomes naturals ofereixen a tot estranger, y que sols un idioma artificial, que al ésser inventat ja s'ha tingut en compte la diversa manera de pronunciar de cada poble, pot ab éxit sortejar. Podém afirmar qu'Esperanto ha flanquejat ab habilitat l'escull. Es més, no sols en ell tots els sons poden ésser fàcilment emesos per tots els pobles, no sols una gran senzillesa es la seva caracteristica, sinó que hi ha hagut de la part de son autor un tan escrupulós mirament en la elecció de les rels, que quasi totes les rels més o menys semblantes expressen idees més o menys semblantes també, lo que fa que, tant si es per equivocació com si es per mala pronunciació que la paraula brolla de la ploma o dels llabis tortament, la idea conservi, si no el sentit precis, al menys el seu sentit abstracte. Obsérvinse'ls següents exemples: *emo* (inclinació), *amo* (amor); *polvo* (póls), *pulvo* (pólvora); *trinki* (beure), *drinki* (beure ab excés);

etcétera. Però això no constituheix ni molt menys una regla esperantista: no passa d'ésser una apreciació particular filla potser de l'admiració per la gran obra del Doctor Zamenhof. Cal donchs fixarshi bé en la pronunciació, cosa per altra banda que als catalans els hi ha d'ésser més que facilissim, donada la flexibilitat y riquesa de sons del seu idioma natural. Y pera que aixi sia estudiém lletra per lletra.

(Seguirà.)

F. PUJULÁ Y VALLÉS

NOVES

Com hauràn observat nostres lectors, per error de caixa aparegué'l número anterior ab la numeració equivocada. No es, donchs, 315, sinó 312 el número que li pertoca. Preguém als colleccionistes que's serveixin esmenar ab tinta la errada, a fi d'evitar confusions el dia que hagin d'enquadernar el volúm.

—

Continuém sense garanties, sense llibertat pera exposar nostres idees; subvenim a les càrregues de l'estat, mes se'ns priva de trevallar pel bé d'aquest estat exercint nostre dret com a ciutadans lliures.

Si algú ha delinquit que's probi y que se'l judiqui; mes els qui no han delinquit no deuen ésser excepcionats. Molt menys quan nostres enemichs vènen insultantnos impunement desde les planes de llurs periòdichs, sabentnos indefensos.

No podém dir res; no podém comentar res; no podém ni reproduhir res qu'en defensa nostra parli; y sembla que aquest estat de coses se perllongarà fins y a tant que les Corts hagin resolt sobre la qüestió de les jurisdiccions civil y militar, que's disputen l'aplicació de la nova lley sobre delictes contra la patria y l'exèrcit. Aleshores, quan la nova lley estigui en vigor, les garanties tornaràn, mes ¿tindràn efecte retroactiu pera vindicar als qui en aquest periode de repressió del pensament hagin sigut victimes de dictats injustos y de campanyes enverinades?

Y no hem de negar que molta part d'això's dèu a varis dels qui, ostentant la investidura popular, no l'han feta valdre prou durant aquests últims temps en que politichs y periodistes, soperbs o tontos, tant en interdicte han posat el prestigi del Parlament, com si a Espanya no hi hagués Constitució o com si fos possible (com en realitat ho ha sigut mil voltes) fer tabula rasa de la Constitució y de les lleys.

A bona hora se'n han recordat al Parlament (hi ha excepcions com la del diputat senyor Salvatella y altres) d'interpelar al govern sobre la suspensió de garanties a Barcelona. Ab un dia més que haguessim passat, els hauriem pogut dir allò de «quan fou mort el combregaren.»

—

Sia com vulgui, nostres diputats han donat fe de vida, portantse com devien. Y, com era d'esperar, en Romanones, ministre de la Governació, ha estat desgraciadissim al contestar als discursos d'en Junoy y en Rusiñol respecte a la suspensió de garanties a Barcelona.

Ha dit (segons els telegrames publicats dimars al matí) qu'estava convençut de que dita suspensió era una mida necessaria per'assegurar aquí la tranquilitat pública, y ha defensat al governador duch de Bivona dihent que no feya més que acatar *en absolut* les ordres del govern. No li ha concedit, donchs, iniciatives propries; no l'ha envoltat d'aquell prestigi que tota autoritat necessita pera obrar per si y conscientment segons les necessitats del poble sotmès a son estudi y vigilancia.

Però ¿per què glosarho lo que ha dit el comte de Romanones?

Ni ell ni en Moret han pogut demostrar, ni han volgut intentarho, que'l Catalanisme s'hagués may separat de la lley; ni ell ni en Moret han sabut què contestar quan els diputats catalans han preguntat per quin motiu era ilicit y processable en els periòdichs catalanistes publicar trevalls que a l'altra prempsa li són consentits, y qu'estàn tan dintre de la legalitat com els extractes del *Diari de Sessions* dels cossos llegislatius del regne.

No han contestat res en concret sobre això. Han dit que'l Catalanisme era legal y respectable, però no han donat la deguda explicació per les mides de rigor dictades, com són entre altres els empresonaments de directors de periòdichs catalanistes pel delicte de consentir la publicació d'articles que altres periòdichs venen publicant en us de sa llibertat.

Als ulls del govern, la prempsa satirica catalana ha ridiculisat a autoritats respectables. No ho discutim això. Lo indubtable es que'l govern no les posa pas en alt lloch a les autoritats delegades seves, quan diu que sols ordres del govern practiquen, y a n'aqueixes ordres no se les hi dóna explicació justificativa en el Parlament.

Es la historia de sempre: voler posar a tot estrop al Catalanisme fòra de la lley, tant més quan ell de la lley vol ampararse en son afany de regenerar aquesta Espanya qual representació s'assumeixen els qui la perden.

Prou hi perdria Espanya'l dia que'l Cata-

lanisme, cansat de desenganys, se creuès de braços, abandonant en son escepticisme tota acció politica. Però no ho farà, avans continuarà ab més dalit cada dia sa tasca, perque les repressions injutificades dels mals governs li donen força sens treva. Aixi hem vist aumentar l'estol dels autonomistes, que's pot dir que ja tenen representació y vida en totes les fraccions politiques de Catalunya.

Tals són els resultats de la falsa politica dels mangonejadors de l'estat espanyol. Aquest, a fi de comptes, sols a nosaltres ens sabrá grat com a representants que som de les idees modernes d'amor, de llibertat y progrés que poden salvarlo.

—

Estèm en temps de llibertat. Millor dit, la llibertat es vida, y això qu'es en sana rahó reconegut com axiomàtich, sols les falses civilisacions han pogut negarho, si no de dret, de fet. Però avuy, mercès a la evolució de les societats envers el particularisme, hi ha tendencies a reivindicarla la vera llibertat, y fins a Madrid meteix, centre d'aquest Estat hont tant s'ha tergiversat el lliberalisme, aquesta tendencia s'hi sent. Diguiho, si no, *La Epoca*, l'antich orgue de l'autoritari Cánovas, que ab motiu de les persecucions de que'l Catalanisme ha sigut objecte, y comentant el folleto *La Cuestión Catalana*, ha declarat qu'es atentar a la llibertat, a la justicia y a la pau prohibir l'us del llenguatge matern als habitants de les regions, afegint qu'es convenient que'ls jutges coneguin l'idioma del pais hont administren justicia.

Fa anys y panys que ho predicavem això els *cuatro locos* que ara som milers. Y moltes coses més també predicavem, que s'aniràn infiltrant en l'anim de tothòm per la força de la rahó, no per la rahó de la força. Y els nostres estols aniràn aumentant, aplegantshi de mica en mica nostres enemichs d'avuy, que, si tenen llealtat y bona fe, a nostre costat vindràn per avençar plegats pel cami de l'autonomia, ùnich pel qual s'arribarà a la regeneració dels estats moderns.

No ha sigut sols *La Epoca* qui ha advocat pels drets regionals en aquest sentit. Ab molta major enteresa ho han fet, en altres publicacions castellanes, escriptors de fama com en Salvador Canals y en Miquel de Unamuno. Ens plau reconèixerho aixi, com també donar fe de les campanyes realisades a Barcelona, en defensa de les idees autonomistes, per *El Diluvio* y altres periòdichs que may s'havien vantat de pertànyer a nostre camp.

—

A Câ'n Parès la imprenta «L'Acadèmica» hi té exposats aquesta setmana una bella colecció de documents tipogràfichs ab tipos gotichs incunables model Canibell. Es una petita exposició que fa honor a les modernes arts gràfiques catalanes, que inspirantse en el gust antich tan belles obres venen produhint, aumentantse aixi el nom de bons bibliofils qui veuen ab gust realisarse sos desitjos de perfeccionament en la confecció dels llibres. Són remarcables tots els trevalls exposats, com són recordatoris, prospectes, etc., y en especial les hermoses reproduccions de planes de llibres vells que són joyes de la bibliofilia.

—

Publicacions rebudes:

La Pastorel-la, cançò popular catalana, que ha publicat el «Cançoner Popular». Porta'l número LII de la colecció, va ilustrada ab un dibuix alusiu y seguida d'abundants notes folk-lòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

La font de les rondalles, sardana llarga d'en Joseph Serra. Aquest incansable e inspirat autor ab sa novella producció ha demostrat una vegada més ses belles condicions de sardanista.

Mitjorn (Palma de Mallorca). Nova publicació mensual, de caràcter religiós, filosòfich y artistich, redactada per gent jova que ve a defensar la llengua y les costums de la terra. Hem rebut el primer número que contè trevalls en vers y en prosa firmats per en Mateu Rotger, en Costa y Llobera, en Joseph Carner, n'Antoni M.ª Alcover, en Miquel R. Ferrà, en Joan Alcover, en J. M.ª Tous y Marato, etc.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

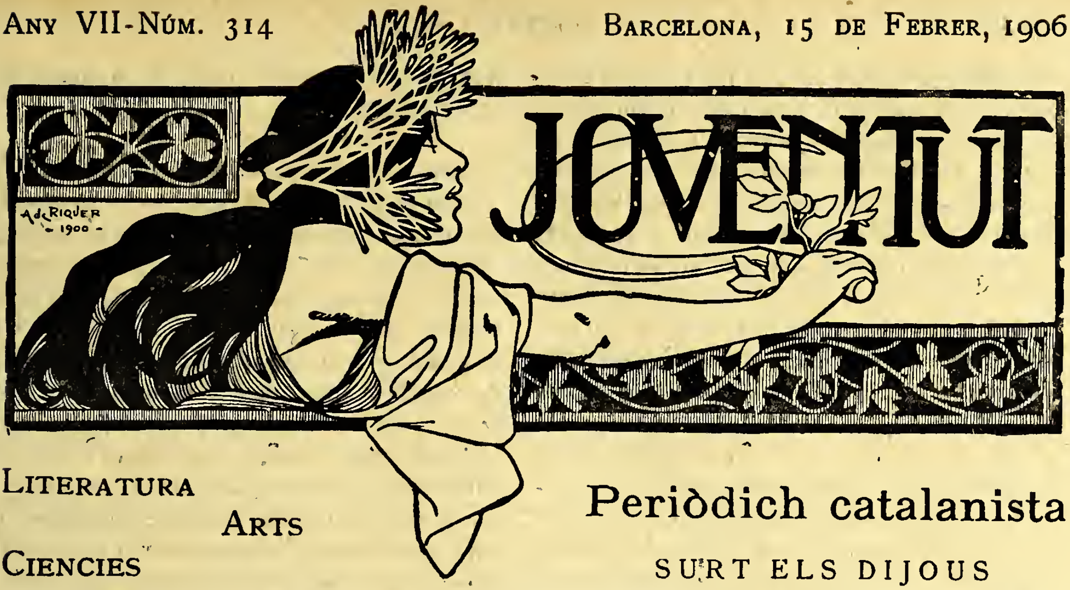
No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
»	atrassat.	20	»

ANY VII-NÚM. 314 BARCELONA, 15 DE FEBRER, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI

LA MONARQUÍA HA FET TART!

Un fet s'imposa per demunt de tot, desprès dels aconteixements d'aquests derrers mesos: l'agermanament de les diverses tendencies de l'autonomisme català. Fet al qual se li ha de reconèixer una causa fonamental: el de qu'en l'ànima catalana hi sia part integrant el sentiment de llibertat qu'encarna l'ideal autonomista. Total: que de les dificultats oposades en forma més que violenta, brutal, a l'expandiment del Catalanisme, n'ha resultat el desvetllament integral que'ls catalanistes perseguiem. Mil mercès sien donades als qui han estat instrument inconscient d'aquest hermós resultat.

Avuy, donchs, podèm dirho a plena veu. L'Autonomía de Catalunya es ja un element reconegut, tan essencial de la nostra evolució social y politica, que cap partit podrà d'aquí endevant prescindirne en son programa. Per manera que republicans y monàrquichs, blanchs y negres, en quant prenguin Catalunya per camp de la llur activitat, no podràn ja deixar de comptar ab l'autonomisme del qual tota Catalunya s'ha fet ressò.

Ara, donchs, sòn del cas algunes consideracions respecte de la qüestió plantejada, pera que's vegi ben clarament la lògica ab que'ls fets se sòn desenrotllats, y còm l'estat actual de les tendencies autonomistes no representa cap claudicació en l'ahir dels catalanistes, ni menys una abdicació dels nostres principis.

Y cal declararho això y fins demostrarho pera desvanèixer la estranyesa per alguns expressada devant de la convergencia de les dues corrents catalanista y republicana: convergencia que, per la força isolada de quiscuna d'abdues manifestacions, fa més eficaç que may l'esforç combinat d'una y altra.

—

El Catalanisme s'havia declarat sempre neutral en la qüestió de la forma de govern; obtinguda l'Autonomía de Catalunya, dins de l'Estat espanyol, li era indiferent que'l poder central fos exercit per una Monarquía o per una República. Y això ho declaraven gent qui sempre havien manifestat sentiments republicans, y altra gent qui sempre s'havien sentit monàrquichs. Emperò

desenganyats dels partits politichs en exercici, y reconeixent una força infinitament superior, per lo que toca a Catalunya, en el sentiment autonomista latent en tota ella, aquella gent monàrquica y aquella gent republicana, ab la cooperació d'un estol nombrós de catalans als qui no se'ls hi era encara presentada ocasió de discernir sobre aquest punt concret de la forma de govern, constituhiren tots plegats el gran exércit de catalanistes, units per una aspiració general, l'Autonomia, encara que mal posats d'acort respecte de coses que tots havien convingut en tenir per secundaries.

Es dins d'aquesta manera de veure, purament circumstancial, que molts republicans s'havien deixat de dir republicans pera ésser catalanistes, com molts monàrquichs no's deyen ja tals pera ésser catalanistes també; emperò lo cert es que aquesta posposició del propri pensar en favor d'un gran be comú, no suposava en uns y altres l'abdicació de llur manera de veure: el qui sentia simpaties per la forma republicana, com el qui les tenia en favor de la monàrquica, continuaven rendint tribut a la respectiva inclinació, encara que's reservessin exercir llur acció en pro d'un Ideal superior.

Nosaltres meteixos haviem declarat en aquestes planes, y en diverses ocasions, que com a catalanistes teniem igual respecte pera'ls qui creyen en la Monarquia com pera'ls qui creyen en la República, ab la sola condició per endevant de trevallar en favor de l'Autonomia de Catalunya. Nosaltres teniem les idees República y Monarquia per dues solucions aplicables al Problema Català; no voliem judicar *a priori* lo que sols el temps y les circumstancies podien revelar; disposats com autonomistes a no exercir acció política determinada en pro de la forma monàrquica ni de la republicana, voliem estar en condicions d'aprofitar pera'l bé de Catalunya aquella de les dues solucions qui millor s'adaptés a lo que Catalunya necessita imperiosament. No essent la finalitat del Catalanisme enderrocar tronos ni instaurar sillons presidencials, encaminavem tots els nostres esforços a desvetllar lo únich viu que quedava a Catalunya, això es: la conciencia de la propria personalitat dels catalans, lligada per fondissimes arrels ab la nostra antiga nacionalitat.

—

Constituhint el Catalanisme una força, els homes politichs espanyols han demostrada llur escassa perspicacia al ignorar lo que significava aquella força. La por, y únicament la por, de veure enderrocarse tot un regim després de la crisis nacional del 1898, feu moure a determinats elements, ferms guardadors de la Monarquia, en el sentit de procurarse l'ajuda dels regionalistes. Emperò'l Catalanisme en aquella època no s'havia encara reintegrat de la cooperació de tots els catalans; els comptats elements monàrquichs del Catalanisme (catalanistes poch convençuts encara molts d'ells) no pogueren donchs fer el pes qu'en Silvela y en Polavieja necessitaven; per això ben aviat se tragueren del demunt lo que pera ells era un lastre inútil: la politica tradicional tornà a imposarse per demunt de la Espanya, quals nafres clohien de poch en poch l'oblit y la inconsciencia carateristiques en la gent de la majoria de les regions qui la integren.

El Catalanisme aleshores no vegé en això més que un nou desengany que rebia dels polítichs espanyols; preocupats els apòstols de la nova idea en fer participar d'ella a tots els fills de Catalunya, se refermaren en el criteri ja apuntat de donar al nostre moviment una significació patriótica, posantlo per demunt de tota idea política. Si després el Catalanisme guanyà eleccions y pogué enviar representants a les Corts, ningú cregué may que això pogués influhir en el curs de la política espanyola, ni tingués altra trascendencia que la d'afirmar en ple Parlament les nostres aspiracions.

—

La Monarquia hauria degut agrahir al Catalanisme la neutralitat ab que's disposà a intervenir en la cosa pública: y, com a consegüencia d'ella, la batalla donada al caciquisme del qual els meteixos polítichs havien degut reconeixerne la influencia perjudicial fins pera la Monarquia. Emperò'ls nostres homes d'Estat no atinaren a utilisar la nostra força; y en bona fe que tenim bons motius per'alegràrnosen tots els qui may hem tin-

gut una predilecció en favor del regim monàrquich vigent.

—

Les coses han anat cambiant, y certament han empresa una via que ben pochs haurien sospitada. La llevor autonomista ha granat sobtadament, pot dirse, ab motiu dels derrers aconteixements, y en un moment donat tota Catalunya s'ha desvetllat a l'escalf d'aquesta nova Idea; y, com era natural, els catalans partidaris d'una República com a regim de llibertat, y el gran nombre d'autonomistes qui no's sentien lligats per cap simpatia vers la Monarquia, s'han trobat que coincidien en una meteixa aspiració; y en un moment donat ha desaparegut tot l'abim de rezels que'l maquiavelisme central havia enfondit entre'ls dos estols de lluytadors, fent que abdues forces s'anulessin mutualment ab la ponderació de llur esforç aparentment contraposat.

—

Quan s'ha pogut veure clarament que la fusió de republicans y catalanistes no era pas conseqüencia artificiosa d'un pacte, sinó la conseqüencia natural d'haverse trobat arredossats uns y altres sota'ls amples plechs de la bandera de l'Autonomia, ha estat quan els homes de la Monarquia han obert els ulls. Y, com obehint a una consigna, han volgut evitar lo inevitable. Cal no més llegir lo que han dit alguns periòdichs monàrquichs, y tot seguit se compendrà la intenció y alcanç de les llurs manifestacions: *La Epoca* (la *sesuda Epoca*) digué que no ha de poder prosperar l'aliança de catalanistes y republicans, per les radicals diferencies que'ns separen, y considerant que fóra un mal pas del Catalanisme. La veritat es que no's comprèn l'interès que poden tenir en evitar aquest *mal pas* d'una tendencia qu'ells han estat combatent a tota hora. Si això havia de perjudicar al Catalanisme, ells haurien tractat de provocarho y no pas d'evitarho, com ara aparenten voler.

Per sa part el *Diario de Barcelona* també manifesta un gran interès en negar la possibilitat d'una aproximació que ja s'es feta per la espontania identificació de republicans y catalanistes. Recordant lo molt que'l *centralista* Salmerón ha combatut el Catalanisme, declarà dit periòdich, en un devantal de sa edició del dia 8, que no comprenia que poguessin estar units els regionalistes ab els republicans. Cosa ben senzilla d'explicar, tenint en compte que sempre hi ha hagut regionalistes republicans y que dintre'ls republicans catalans el sentiment particularista sols esperava aquesta ocasió pera exteriorisarse, dominant els rezels que'ls mals pastors els hi havien lograt infondre. El principi autonomista'ns ha unit a tots, car ja està probat sobradament que de catalans unitaristes no'n queden en cap dels partits politichs coneguts.

La Monarquia, donchs, pot veure ara'ls resultats que n'ha obtingut de combatre'l Catalanisme com ho ha fet. Ella havia conseguit oposar el Republicanisme al Catalanisme, y lo que ha succehit es que aquest ha vingut a injectar nova sava als partidaris d'una forma de govern més democràtica, obtenint en cambi els catalanistes una major precisió en les nostres orientacions: repelida per la Monarquia, la gran corrent catalanista ha trobat sa natural expansió vers el camp de la República.

Y ara es quan els monàrquichs se'n adonen; y ara es quan el senyor Maura, y ab ell alguns regionalistes-monàrquichs (emperò monàrquichs avans que tot) criden pera que tothòm els senti, proclamant que no pot ésser la unió de catalanistes y republicans.

A lo qual nosaltres els hi contestèm, sense dubtar de la nova orientació qu'hem adoptada: «Senyors: la Monarquia ha fet tart!»

Y ara'l senyor Maura que vegi d'organisar un altre viatge triomfal a Catalunya!

R. Miquel y Planas



EN LA SORBONA DE PARÍS

En altre temps, quan atravessant el Barri Llatí ovirava la Sorbona, sentia nàixer en mon pit un respecte immens, tan gran y tan natural que tots els qui'm llegeixin no necessitaràn que'ls hi expliqui perque ja l'hauràn sentit o perque's faràn càrrech de lo que representa aquesta construcció en quals aules generacions de tot el món hi han vingut a cultivar la inteiigencia. D'avuy més, quan passi per devant de la Sorbona, al meu respecte hi afegiré estimació, una estimació fonda, gran, un d'aquells afectes que per lo grans y fondos no poden explicarse.

Poch me pensava jo, fa temps, que un jorn vindria en que desde una de les aules jo dirigiria la paraula a homes de tot el món, y poch podia pensarme que seria pera parlàrloshi dels meus germans, de nostres idees, de nostres desitjos...

Francesos, russos, anglesos, húngars, omplien una de les sales, escoltant al senyor Bourlet, qui en Esperanto feya la relació del moviment esperantista a París. A aquesta conferencia hi havia sigut invitat el dia avans, quan els esperantistes parisenchs fraternisaven en el Grand Hôtel ab els concellers de Londres, vinguts a Paris aquests dies. Y ab mi foren també invitats els companys Llamusi, Gibert y Torné Esquius, prou coneguts de tots nosaltres. Tots quatre ohiem atentament la interessant disertació, quan nostra sorpresa fou, adhuch que agradable, gran, al ohir que'l senyor Bourlet me pregava, en mitj de grans picaments de mans de l'auditori, que fes us de la paraula.

Així vaig ferho. Qué vaig dir, tothòm pot compéndreho. Vaig explicar tot el moviment esperantista a Catalunya desde sa naixença fins a l'època actual. Y, com es natural, al explicar que JOVENTUT fou la primera revista que parlà de la llengua internacional, al explicar que la *Unió Catalanista* havia adoptat l'Esperanto pera ses relacions, al explicar la obertura de cursos en el «Progrés», «Centre de Dependents del Comerç y de la Industria» y «Ateneu Enciclopédich Obrer», al explicar la fundació de «Espero Kataluna» y els objectes d'aquesta societat, vaig explicar també lo que representava cada una d'aquestes entitats, el per qué Esperanto es ab tant entusiasme acceptat per nosaltres, y moltes altres coses que la manca de temps m'impedeix apuntar. Y, cosa digna de remarcarse: al donar compte dels tres objectes que la societat «Espero Kataluna» persegueix, y explicar l'esperit que anima'ls seus estatuts, les mostres d'aprobació foren generals y caloroses...

Y tot gracies a l'Esperanto! Gracies a n'ell homes y dònes de totes les nacions d'Europa pogueren mostrar llur satisfacció de veure'l progrés qu'Esperanto fa a Catalunya, y llur admiració y alegria de conèixer coses de les que no'n tenien cap noticia!

En la Sorbona de Paris ha vibrat nostra paraula mercés al Doctor Zamenhof, y si nostre idioma emmudia al vibrar nostra paraula, quàntes frases de carinyo no li van èsser dedicades quan els textes catalans que nosaltres duyem eren traduhits a altres idiomes per mi, pera que la reunió's fes capaç de llur diferencia de sintaxis y pronunciació!

Al nomenarnos als quatre en grupo, alguns s'equivocaven de nom, y tot seguit eren corretgits per altres, y ens demanaven somrihent excuses. Quina vetllada més hermosa, y quin plaher més intens el meu! Qu'es bonich veure una ratlla de cel blau a l'horitzó en dies rùfols! Per un moment vaig creure tenirvos a tots vosaltres al meu costat, a tots sense diferencia de cap mena, y, sense sabermen estar, vaig dirho tal y com ho pensava, que vostra ànima y vostre cor en aquell moment era ab mi, y que jo'ls hi trametia!

No volguéu saber còm foren acullides mes paraules. Mos ulls eren humits.

Vosaltres, poetes, artistes, homes de ciencia, obrers, tots els qui un dia derrera un altre anéu traginant els grans de sorra a l'obra: quin goig vareu donarme al recordar que ereu germans meus, y al veure que aquesta germanor era pera mi un mérit al ulls d'homes estrangers! Y vosaltres esperantistes, els qui ab tant d'amor per l'Esperanto trevallèu en tots moments, ¿de quina manera podré jo complir, mancat com estich de paraules pera explicar coses tan grans, si m'exigiu que vos digui tot quant d'amor fou dit pera vosaltres?... Deixeume resumirho tot en un concell: ara més que may trevallèu sens treva... y obtindrèm dues victories.

F. PUJULÁ Y VALLÉS

París, febrer 1906

VERSOS D'AMOR

Ja ha arribat el mal temps. Som a l'hivern!
Fugím, reyna del cor, de ses glaçades!
Si sa fredô envolcalla'l nostre cos,
fem, amor meu, que no'ns arribi a l'ànima.
Guayta la neu, còm cau... Sos borrallons
devallen silenciosos... com mortalla
a la terra cobreixen... sa blancor
s'estén enllà dels camps, tapa la plana...

Quín fret, quín fret, amor! Els aucellets
no refilen cançons de matinada,
y ni s'obren les flors, ni el vent suau
gronxa y breçola, joganer, els arbres.
Per tot arreu quietut... Quína tristor!
Quína tristor la neu y les glaçades!
Si sa fredor la sent el nostre cos,
fem, amor meu, que no la senti l'ànima!

ENRICH SAMSÓ Y TUSQUETS

LA FÍ DE LA LLOCA

L'estanyol, com un gran mirall clar y transparent dintre sa esmeragdina cintura de bogues y jonchs, reflectia'l blau del cel y les blanques corredices d'una grossa nuvolada d'estiu.

A son entorn, els verns, les albes y els pollancres li feyen una gaya guarnida de randes verdes plenes d'argentats tremolins; y més enllà del camí que vorejava l'estany ombrejant la enclotada, les alzines s'enfilaven montanyes amunt.

El sol se'n anava a la posta vers la cinglera grisa, escayrada durament, y queya una calda xafogosa y lurda, arreu, precursora de tempesta.

Mitj nusos, espitregats, bellugadiços com animalets gentils, xapollejaven dintre l'aygua quatre o cinch baylets menuts, que havíen pujat del poble atrets pel Quimet del Molí. L'entremaliat y trapacer hereuet els havía assegurat que l'hora millor pera caçar granotes era aquella, en que eixien pera llençar llur enfadosa cançó entre les cintes de les bogues, al cayent de tarda. Y allí, a l'estanyol, s'havíen aplegat.

La Coloma, mitj ajaçada vora l'aygua, sobre l'herba fresca del marge sembrat de margarides y vidaubes, al través dels rebolls dels verns, se'ls mirava encisada a n'aquells angelons de carns brunes y sanitoses, quals riures perlejaven la enclotada com cants de cardines y passarells.

Aquella sorollosa alegria de la cacera que'ls feya estar delitosos y excitats li escalfava les sangs a la pobra malalta, y en sentia'l ressò dintre son cor isolat, y fins en el fons de ses entranyes infecondes y eternament famolenques de maternals tendreses.

Un udol llunyà, feréstech, imponent, semblà rodolar de sobte per tota la montanya, y desseguida s'obrí una de les finestres del molí que sobre l'estany queya. En ella hi aparegué la molinera, el pit tot descotxat, ab l'infantó que alletava en els braços; y sa veu forta, jova y fresca s'estengué vibrant sobre l'aygua.

—Ah murris, més que murris! ¿Que teniu ganes de negarvos, digueu? Fòra de l'aygua desseguida, si no voléu que baixi y vos estufi!... Malehitsia la canalla, y les granotes del dimoni!... Quan ho dich jo que algún dia tindrèm una desgracia! Vosaltres cap al poble, y sense torbarvos, si no volèu que os arreplegui l'ayguat... Y que vos hi torni a veure rodar pels volts de la bassa, baylets del diable! Y tu, Quimet, a dintre corrents, si no vols que cridi al parel—

El parlament enérgich de la molinera motivà una desbandada general; y, cames y cuixes regalant d'aygua, la quitxalla s'esmunyí per les margenades, riera avall, fent via cap al poble.

El Quimet romangué encara una estoneta tot esparverat, tirantse avall de les cames les calcetes arrugades. Després, mitj amagat derrera les brotades novelles dels pollancres, començá a gratarse'l caparró com dubtant de lo que li convenia fer, fits els ulls en la finestra, hont se veya encara la molinera ab l'infantó al pit.

Un altre tro més intens devallà solemnialment dels cims de les cingleres resseguint les comes, y ja resolt y esporuguit, el menut, recullint d'entre l'herba dues granotes qu'espeternegaven, lligades les potes per un cordillet a una pedra, se'n anà depressa, depressa costejant la margenada, y prompte quedà engolit dintre la fosca del porxo del molí.

Mentres tant la Coloma restava com adormida, extàtica, en la ribera; els ulls melangiosos y enterbolits clavats en aquella finestra ara tancada y buyda, hont li semblava veure encara palpitar una esplendorosa visió de maternitat.

Y's posà a fer memoria de sos desitjos folls, de ses ansies y afanys, de ses fallides esperances y sa passió pels infantons en els primers temps de son maridatge, allavors que's menjava a petons els menuts que s'esqueyen a son pas. Havíen passat els anys y vingut les penes, y poch a poch s'havia anat resignant a la seva esterilitat... car tota la quitxalla del poble la coneixia, la voltava, la estimava a la dòna del Ton, que duya sempre en son rostre fi de verge bruna, rialles dolces pels petits, y lleminadures en les butxaques, y els deixava cullir totes les fruytes de l'hort, els millors rahims de la parra, les figues més primerenques de la vinya...

Y fou ab un somriure infinitament tran-

quil que rebé la nova de que pel poble li havien tret *la Lloca* de motiu. Com que sempre estava voltada de canalla!

. . . .

Y, a la vora de l'estanyol, la Coloma recordava com en somnis.

La calma grisa tornà a ésser trencada per un gran udol, y el vent, endinsantse en la enclotada, ab un buf sobtat y potent blincà'ls arbres de la ribera, que agitaren com folls llurs fullatges d'argent y d'esmeragdes, y la pluja començà a foradar, igual que ab milers de punxons moguts per invisibles mans de fades brodadores, el mirall tan ters y pur de la presa del molí.

Allavors, com sorpresa, la Coloma alçà en l'ayre sos ulls clars. Demunt son cap s'havía anat aplegant la nuvolada d'un gris de plom, lletja, groixuda, prenyada de calamarça malfactora, semblant a una immensa taca de sutge sobre'l sati purissim del cel, que, tot al voltant de la serra, servava encara una faixa serenament clara.

Y, veyentse la tempestat a sobre, la malalta ab pena's redreçà y emprengué'l camí del poble.

¿Tindria temps d'arribar a casa sense mullarse gayre? De segur que no... Oh! si ella hagués estat bona com avans, prou correría y en menys d'un quart fóra al poble. Però ara! Ab prous trevalls podia caminar un xich depressa, car desseguida li venía aquell ofech horrorós, aquella tos esferehidora que la saccejava tota com un branquilló batut pel vent... Y tenía tanta por a n'aquelles *hemorragies de sang* per la boca que li començaren el día del gran disgust!... Oh! còm havía patit la Coloma desde aquell vespre en que creyent en Ton al bosch, la Malena li digué qu'era a passar la nit a câ la Rubia. Y tornà a atormentarla la visió de la desvergonyida castellana, d'aquella forastera, vinguda un día al poble Deu sab d'ahònt, que's deya viuda d'un sargent y que havia fet mal viure a tants matrimonis, quals homes se perdien per aquelles blanques carns de bagassa, per sos cabells rojos y sos ulls de violeta...

—Y ara—li havia dit la Malena—està... *daixonses*, ¿sabs?... Y com que'l teu home es qui paga, hem de pensar qu'es d'ell la cosa... Me creya que ja ho sabies!—

Ay, no! què havia de saber ella! Y tot el poble n'anava ple d'allò... y la malhaurada Coloma va estar a punt de morirse de gelosía y de vergonya... La mala dòna anava a ésser mare, y en cambi ella, la esposa, sempre infeconda, sempre estèril!... Ara comprenía la veritat crudel d'aquelles paraules tan sovint eixides dels llabis de son bon moço de marit!

—Si no serveixes pera res! Sembles de sucre!—

El temps havía anat fent via: dos anys de passo, y may havia volgut passar per devant de câ la Rubia; més que pel dolor de la ferida, de la traició... per gelosía de l'infantó, que sabía hermosissim, blanch y ros com sa mare, fet un pom de roses...

. . . .

Y, mentres la malalta refeya'l seu Calvari, la pluja creixía. Y la Coloma, ab el devantal de pisana demunt del cap, atravessava les margenades pantejant, fent drecera pera sortir al camí ral...

La claror d'un llamp, enlluhernantla, la corprengué, y s'aturà esmaperduda, invocant «Santa Barbra, Santa Elena, Santa Maria Magdalena...» mentres el tro, lent y formidable, estenía sos bramuls per tota la enclotata, quals tons verts s'anaven enfosquint cada cop més.

Valgam la Santíssima Trinitat!... y que lluny li semblava'l poblet que allà baix s'ovirava impassible, aplegant al peu de la carretera ses rònegues casotes entorn de l'esquifit cloquer, que pareixía dur un barretet de xino, ab ses teules totes lluhentes, roges y verdes, noves d'enguany!...

Y caminava tant com podía la pobra dòna, els ulls fits en la torratxa de la iglesia, ahont li semblava veure que'l barretet aquell feya escarni de sa desventura, car a l'ombra del cloquer s'alçava la caseta de la Rubia...

La pòls blanca del camí's tacava tota ab la pluja, y sentía'l baf humit de la terra amarada dels conreus; y el cor li batía desenfrenat, com cavall foll, y glopades de calor li enrogien les galtes y li entelaven la vista; y sentía, més que tot, aquelles punxades, allí, al mitj del pit, y aquell pes, aquell nus de la gola...

Valgam Deu, quin patir! May podría arri-

bar a casa. Ja li deyen les vehines que no se'n anés tan lluny aquella tarda, que's cansaria massa... però ella hi estava tan malament a casa, sempre sola!... Feya tant temps que no havia pujat al molil Tantdebò se les hagués escoltades a les vehines, no's trobaría ara en tan mal pas...

La nuvolada havia desplegat amplament ses fosques glaces de cendra, y tan sols allí dalt, cap al cingle de ponent, se veya encara brillar una ratlleta clara, tota daurada, fent de cobricel a la ermita de Santa Pau.

Ja'l devantal ab que s'abrigava la trista dòna, xop d'aygua, li glaçava'l cap y les espatlles... Al atravessar la petita roureda sentí la cridadiça esbojarrada dels aucells esporuguits, barrejantse ab la fressa dels xaragalls que s'apressaven en cursa folla vers la riera que allà baix grondava.

Quànts cops tingué d'aturarse pel camí sota aquell ayguat feréstech, el cos pantejant y tremolós de febre, regalantli els dolls frets esquena avall, fins per dintre de les mitges, al llarch de les cames!

Esmaperduda, com borratxa, cega, anant d'aci d'allà com una nau que fos joguina de les onades, arribà fins a la primera casa, llunyana encara del poble unes cinchcentes passes.

Pel portal mitj tancat n'eixia un soroll com de rusch ple d'abelles, o de gabiada d'aucells.

Una jaya treya'l cap al defora tot senyantse. En aquell moment la Coloma, ja retuda, queya com una massa en el dintell, primer agenollada, y deprés de cap a terra.

—Jesús Deu meu!—cridà espantada la vella.—Qu'es això! ¿Què't passa? ¿Què tens?... ¿Ahònt vas ab aquest temps, santa cristiana?—

Probà d'alçar a la Coloma, mes ses forces la enganyaren... L'esglay, la por de que aquella dòna fos morta la tingueren un instant muda... mes, ajupintse sobre'l cos immòvil, sentí el panteig del pit, y el roncar de la gola.

La vella tornà a cridar, girantse vers els dintres de la casa.

—Ave Maria Puríssima!... Laya, Laya, au, corre, cuyta, vina a ajudarme!...—

Tremolant com una fulla s'acostà l'altra jaya, el rostre trasmudat. No digué un mot, mes treyent forces de flaquesa, ajudà a sa germana y abdues, agafant la Coloma a pes de braços, la entraren cap a la costura.

Allí l'assentaren en una cadira baixa, acostada a la paret, ab el cap apoyat en un coixí ab funda de pisana blava que una de les velles tregué d'una cambra propera.

—Porta vinagre, Laya, cuyta, porta vinagre; cal retornar aquesta pobra xicota, si no se'ns quedarà entre'ls dits... Si ja sembla finada!... Ay, Reyna pura!...—

En efecte, la Coloma semblava morta, ab els ulls mitj cluchs, entelats, sense esguart, el rostre blanch de cera, les mans enrampades en els plechs del mocador de llana a l'indret dels pits; y de sos llabis, que anaven prenent tons moradenchs, n'eixia un panteig que cada cop era més feble.

—Verge Santa, Reyna de Montserrat, ampareunos!—exclamaven les velletes atuhides, esmaperdudes, com lligades. Aquesta dòna s'està morint!

—Corro a cà'l metge!—digué resoltament la Sila, més decidida, veyent que les fregues de vinagre al front y als polsos res li feyen a la malalta, que restava immòvil, blanca y freda com marbre.

—Ay... no'm deixis sola!—exclamà esporuguida la Laya.

—Però dòna! Còm vols que deixèm aquesta pobre xicota així!... Deu nos en guart d'una desgracia! Afigúrat! Si ja fa temps que viu per miracle... no'n mancaria d'altre!

—Calla, sembla que's retorna.—

La Coloma havia fet un lleu moviment, alçant del tot els parpres, y esguardava, sens esma pera bellugar el cap... S'adonà de les dues velletes ajupides sobre ella ab gran solicitut, y tot al voltant vegé un aixàm de testes d'angelons, brunes, rosses, roges, y a sos peus un marrech petitet, petitet, de cap cobert de rulls d'or, ab uns grans ulls de violeta que se la miraven ab curiositat inconscient. La vegé ben de la vora, la Coloma, aquella carona fresca y roja untada ab la mel que regalava d'una llesca de pa moreno que'l petit ab una mà tenia ben agafada contra son pit, mentres se xuclava els dits de l'altra, uns ditets rojos, grassons, plens de clotets, d'una dolçor de bresca.

Volgué parlar, la Coloma; sos llabis se mogueren dolçament com ales de papelló

moribond, y's clogueren impotents. Tornaren els ulls a entelarse y a cloures, y el rostre esdevingué com asserenat, menys adolorit, ab tonalitats blanques de lliri que's marceix.

Les dues pobres jayes se consultaven ab l'esguart. «¿Què fem?» semblaven dir.

De tant en tant la costura, enfosquida, s'aclaria sobtadament ab una blava claror de llampech, y, seguit, rodolava'l tro esferehidor... L'aygua queya a dolls, y els bramuls de la torrentada, al topar ab les arcades del pont vell, d'allí estant se sentien...

L'espant creixia... La maynada s'acostaven l'un a l'altre, s'apilotaven a terra, pels banchs, com vols d'aucells aterroritzats...

—Santa Barbra! Santa Creu!... Canalla!— digué la Sila ab veu tota commoguda, mirantse a la Coloma:—Agenolleuvos y resêu tres Aves Maries. Escolta—afegí en veu baixa:—Ja no espero més, tinch por d'una desgracia, Laya. Miratela, ja sembla que ni respiri... Me'n vaig a la rectoria, y a câ'l metge. Entre tant posa una olla al foch y fesli the de roca, qu'es bo pels trevalls; dónali un glop de vi... qualsevol cosa!... Ay Deu del cel...—

La Sila's posà'ls esclops, y a tall de caputxa una saca groixuda demunt del cap y espatlles. S'arremangà la roba y eixí a fòra.

L'oratge batía son ple: feya feresa... Quan la Sila obrí la porta, tingué de recular. El vent, ab un gran doll d'aygua, entrà en la costura, y la maynada, cada cop més esporuguida, 's posà a xisclar. Mes la valenta jaya's signà invocant la Santíssima Trinitat, y, decidida, devallà la carretera.

—Callêu, criatures!—digué la Laya tremolant, al tancar la porta.—Callêu, baladrers, y resêu perque Deu Nostre Senyor ens tregui d'aquest pas... Apa: Deu vos salve María, plena sóu de...—y desaparegué dintre de la cuyna, a complir els encàrrechs de sa germana.

Un llamp blau y vermell il·luminà sobtadament la costura ab claror intensíssima, al temps qu'esclatava un tro tan formidable que semblà que la caseta s'ensorrava. Y aquell aixàm de criaturetes esglayades, esclatant en plors y crits d'auxili, tot d'una, empenyentse,'s precipità sobre'l cos immòvil de la Coloma, com cercant amparo en aquella agonía (qu'ells no veyen ni comprenien) contra qualque perill invisible, immens, que'ls omplía de terror.

Y s'arraparen a n'ella, tots els petits, amagantse entre ses faldilles encara xopes d'aygua, agafantli les mans gelades, ficàntseli sota'l devantal, entre'ls plechs d'aquell mocador de llana sota'l qual alatejava, en sos derrers batechs, aquell cor de mare sense fills.

Al rebre aquella forta sotragada, la moribonda obrí els ulls; una inefable joya's reflectí en sa mirada breu, y tornaren a cloures per sempre més sos ulls, emportantsen al repòs etern la dolça y serena visió de vida y d'infantesa, suprêm consol d'aquell ser isolat y amorós.

Al tornar la Laya ab el gotet de vi comprengué que tot s'era acabat. Ab el cor estret per una angoixa immensa volgué allunyar aquells petits que cercaven racer y amparo en un cadavre, y li fou impossible lograrho. No volíen anarsen d'allí els menuts, hi estaven bé; teníen por encara d'aquells trons, que ara semblava que s'allunyessin udolant...

Quan tornà a obrirse la porta de la costura, donant pas al senyor rector y a la Sila seguits del metge (que ab son impermeable tenía un aspecte fantasmagórich qu'esporuguí encara més a la maynada), ja no plovía, del cel: mes totes les branques dels arbres de la carretera gotejaven aygua. Pujava'l roncar de la rierada trencantse sota'l pont, y de banda a banda de la carretera baixaven alegrament, fent ones xiques y riçades, petits torrents d'aygua roja.

D'enfront, de la cinglera grisa, devallà un derrer raig de sol trist y esmortuhit, fins a aclarir la munió de pollets esverats encara, aplegats entorn de la Lloca.

Y el més petit de tots, de rulls d'or y d'ulls de violeta, bo y dret, se li havía adormit, el caparró en la falda, el naset demunt la llesca de pa y mel, ab una placèvola sòn d'àngel.

L. Escardot

SONETS

I

INVOCACIÓ

Esclavitut de l'amor,
dolcíssima esclavitut,
trobantme sol y perdut
la meva ànima t'anyor.
Altra volta ab més fervor,
vina fins ma solitut,
que'l món ja no m'es volgut
sense'l teu llaç benfactor.
Vina y lligam fortament,
y no'm deixis un moment
fins qu'al fossar m'hagin dut;
que sols tu fas viure al cor,
esclavitut de l'amor,
dolcíssima esclavitut.

II

CÁNTIGA PREGONA

En l'estelar d'aquest nocturn tranquil
el passejar pel parch ha d'ésser lent,
car benigna, piadosa y dolçament
ve a besarnos els ulls l'encant sobtil.
L'encant sobtil es ple d'estrofes mil
que fòra de nosaltres ningú sent.
El passejar du l'abandonament
de tot allò que té l'esprit servil.
Jo veig una corona en vostre front:
diadema sideral que ha devallat
a la cosa més alba d'aquest món.
Ja totes les estrofes he escoltat..
Y ja sé — somniadores — per què són
tranquiles les estrelles que han brillat.

III

A AMPAR LETEA

El dolç martiri de l'amor que os porta
el meu cor flagellat, senyora mía,
en la llunyança d'una vila morta
ha trobat més flagells y melangía.
Si la vegessiu, mòrbida y absorta
l'ànima meva que s'ensonya y fía,
vostra enterca fredor de dòna forta
al calor de mes llàgrimes cauría.
Mes, lluny de vós, les llàgrimes no poden
fer trontollar el vostre cor, y roden
per ma faç y mon pit tan flagellat.
Mentres devèu, en un abraç que os mata,
oferì els vostre llabis d'escarlata
a la brutal passió d'un insensat.

IV

CINEMÁTICA

Rera'l crestall biselat
de la elegant portelleta,
en el cotxe encoixinat
he vist a la marqueseta.
Son esguart esgarriat
y sa rialla coqueta
sembla que'ls hagi endreçat
sols a mi, la marqueseta.
Llavors meteix he sentit
en lo més pregón del pit
una commoció violenta.
Y en lo desert del passeig,
al ser lluny, encar la veig
còm me mira indiferenta...

V

BEATRIU

En la excelsa quietut de ta mirada
hi viu una profonda gravetat
que penetra, benigna y encantada,
a l'ànima ignocent de l'estimat.
A l'entorn dels teus ulls floreix l'aubada
plena d'un gran anhel de claretat,
y ets tota tu espiritualisada,
sagrat racer d'amor y voluntat.
Y dus una clemencia en els tens ulls
que bada'l cor de tendra melangía,
y abisma la quietut de ta mirada.
Y hi ha una transparencia en els teus ulls,
en mitj d'aqueixa excelsa melangia,
que tot pren el color de ta mirada.

VI

A CLEMENCIA ROSA

Que'n devíeu ser d'hermosa trentacinch anys enderrera,
el día que os entregareu sencera a l'amor més franch!
Teniu en el rostre encara la gentilesa altanera
y en onades febrosenques va als vostres llabis la sang.
Que diu el cimbrejar d'ara lo que l'altre cimbreig era
— cigni ritme perdurable d'algún majestàtich rang —
y en el coll y en les espatlles y en el pit y en la cadera
persevera aquella estatua que va vestirse de blanch.
La mirada tremolosa se os ha tornat compassiva,
el recort d'aquella estatua la sofrença os fa més viva;
y en la tristesa del díes sembla una alegría nova
aquest blanch tan venerable que l'esplèndit front rumbeja,
aquest blanch que'l temps os nimba y els somnis os argen-
[teja,
els somnis que omplen d'ardencies la tebior de vostra
[arcoba.

Alfons Maseras

SOLIDARITAT

Ja s'ha celebrat a Girona'l gran *meeting* de solidaritat catalana; ja infinitat de ciutadans qui parlen la nostra llengua, representants de les més diverses idees politiques y socials, s'han acoblat y han reclamat com un sol home l'aixecament de la suspensió de les garanties a Barcelona, y la no aprobació a les Corts del projecte de lley sobre'ls anomenats delictes d'opinió contra la patria y l'exércit: projecte a qual votació definitiva s'está procedint al Senat en el moment en que escrivím aquestes ratlles.

La prempsa diaria ja n'ha dat compte del *meeting* y de ses conclusions; ja'ns en hem enterat de les dificultats oposades pel poder central a la celebració d'aquell, y hem vist còm aytals dificultats han sigut vençudes per la voluntat de tot un poble. Però dificultats més grans ha vençut Catalunya en moments de disort, y de més grans n'hi estàn reservades pera que també les venci. Dintre de la legalitat pot ferho, y per això cerquen negarnos la legalitat: cosa dificil, perque, pera lograrho en absolut, cal primerament poder negarnos la rahó.

Se tracta de l'aprobació d'una nova lley, com si de lleys no'ns en sobressin. Ara bé: les lleys són necessaries en quant són sinònimes d'*ordre*, lo que suposa un estat d'inferioritat relativa en els pobles qui d'elles s'han de valdre per'assegurar aqueix ordre, sense'l qual no hi ha societat possible. Aquesta es la consideració, la sola consideració que's fan els usufructuaris del poder en Estats com el nostre: però també sabém qu'en Estats com el nostre si les lleys no tenen prou efecte positiu es degut a que llur implantació no sempre ha obehit a les necessitats del pais, sinó a les dels politichs qu'en llur exercici troben el *modus vivendi*. Tenim, donchs, que la majoria de les nostres lleys, més que prevenir desordres socials y evitar l'anarquia dels manats, implanten de fet l'anarquia dels qui manen, els quals de lleys innecessaries se prevalen pera que llur inutilitat com a ciutadans se vegi lliure d'atachs mercès al prestigi de les investidures que ostenten.

Si aixi no estiguessim, si l'Estat fos lo que dèu ésser, si en comptes de regirnos les concupiscencies burocràtiques ens regissin governants de bona voluntat, el *meeting* de Girona no hauria pas sigut vist ab prevenció desde les esferes oficials, sinó ab simpatia y fins ab joya. El govern, coneixedor dels drets, de les necessitats y del modo de viure de Catalunya en general; constantli que aqui la legalitat es respectada y l'ordre y el trevall són nostra norma; penetrat de nostres aspiracions, de nostra cultura, de l'estat de progrés que ha assolit nostra raça en totes les branques de la inteligencia y l'activitat; el govern, dihém, sabent tot això, se'n alegraria de que un poble com el català's sentis prou gran pera trobar que certes lleys li venen estretes, prou fort pera saber suplirles ab son propri seny, prou progressiu pera creure més qu'en elles en els propris ideals. Però'ls nostres governs li volen tant de bé a Espanya, que si els pobles que la integren tinguessin ideals, avans que reconéixelshi consentirien en la mort d'aqueixos pobles, lo que vol dir la mort d'Espanya. ¿Qui es, donchs, més patriota? El govern que vol un Estat format de pobles que no pensin, ni desitgin, ni vulguin res, o nosaltres que'l volém integrat per pobles conscients, lliures y progressius?

Nosaltres no'ns hem separat de la lley, y lo que fem ara no es sinó demanar que no s'aprobi una lley més, per considerarla contraria a la llibertat. Y els bons patriotes, els amichs de la llibertat y el progrés, sols trevallant pel progrés y la llibertat entenen fer bé a llur patria.

¿Y què es el progrés sinó una constant derogació de lleys? En abatre lleys han esmerçat constantment llurs esforços els pobles grans. Les lleys socials són inestables; les edats se succeheixen y ab elles les costums evolucionen, les necessitats y les aspiracions cambien; lo que ahir era garantia de moralitat, avuy es rémora pera'l progrés, y demà es pedra d'escàndol y motiu de protesta. Com més dures són les lleys, més violenta es la reacció que provoquen. Els menja-capellans d'avuy s'expliquen pels inquisidors d'ahir. Avans pera ésser honrat calia casarse, pera ésser virtuós calia ésser pur. Avuy són molts els qui no's casen pera no ofendre llur propria moralitat; avuy són molts els qui

no creuen en la puresa perque nega les lleys naturals y es immoral y trista Als malaltiços renunciaments d'ahir, en llur majoria hipòcrites, han succehit les aspiracions d'avuy, potser no regulades det tot perque no poden manifestarse en un ambient de vera plenitut y franquesa. Tenim, donchs, que les lleys són necessaries pera corretgir estats d'embrutiment en els instints y en l'intelecte del pobles enderrerits e ignorants; però altrament, tractantse de pobles progressius, poden ésser pertorbadores si no's té en compte o si's desconeix el veritable estat moral d'aqueixos pobles, que volen progressar pera llur bé y pel bé y estimul d'altres pobles germans.

Així s'ha dit en les esferes governamentals que a Catalunya hi regna en tots els ordres una agitació anàrquica qu'es precis corretgir. Y certament lo que aqui hi ha es un gran descontent perque està desatesa la producció, y en perill la riquesa pública, y a mercè de dinamiters la vida dels ciutadans; lo que aqui hi ha es una constant protesta contra'ls qui dissimulen llur ineptitut ab lleys de rigor que s'apliquen molestant als bons y deixant impunes als dolents; lo que hi ha es un gran afany de renovació, d'engrandiment, de vida: y aquest afany creix devant del mutisme dels qui no responen a nostres queixes, o devant de la sistemàtica oposició dels qui deurien aténdreles y no ho fan.

No sols no ho fan, sinó que Catalunya es sotmesa continuament a regim d'excepció; y pel *delicte* de tenir aspiracions es tractada com el més enderrerit dels pobles d'Espanya; pel *delicte* de voler *llibertat*, els governs *lliberals* la condempnen a perpetua esclavitut.

Aytal estat de coses no pot durar més. No'ns cal repetirho que tot bon govern, enlloch de condempnar les aspiracions de Catalunya, les faria servir d'estímul a les altres regions.

Convé que cuyti a ferho, perque aquestes acabaràn de totes maneres per veure l'engany, si el ressò de la opinió catalana es prou fort y si va trascendint à tots els partits de nostra terra y als partits avençats de fòra d'ella, tals com el republicà qne ha congregat a sos prohoms dels antichs reyalmes de la Corona d'Aragó en l'Assamblea de Saragoça.

Governar es prevenir, y cal prevenirlo'l moviment autonomista que a Catalunya s'ha iniciat y que més o menys lentament s'escamparà per tota Espanya pera'l bé d'ella, pera càstich dels morosos que no apliquen el remey tenintlo en llurs mans, y pera redempció dels orbs que viuen en les tenebres y als qui sobtadament se'ls hi farà la llum.

Lluís Vía

PARAULES DE FEBRER

Voldría sentì
tot lo que diràn
el vell y l'infant.

Encara són al jardí
y encara són com avans:
l'infant té un llibre a les mans
y el vell l'ensenya a llegì.

Diu el vell:—Llegeix primer
fins que aquest trocet s'acabi.—
Diu l'infant: Escoltèu, avi:
¿què vol dir mes de febrer?—

Y ho pregunta ingenuament
y resta com encantat;
el vell el mira somrihent
ab mirada de bondat.

Voldría sentì
tot lo que diràn
el vell y l'infant.

El jardí sent la victoria
de la flor de l'atmetller;
l'infant ja sab de memoria
què vol dir mes de febrer.

L'altre infant de cabells blanchs
té fret encara y tremola;
l'altre infant de cabells blanchs
sent la gelor de les sangs.

L'infant cull un ramell tendre
qui sembla una evocació;
riu la Purificació
vora'l Dimecres de Cendra.

Passa'l dematí
com un vol d'aucells,
mes en el jardí
no hi ha pas clavells.

L'infant té un llibre a les mans
y ja ha après a llegir sol;
el vell s'adorm com avans
sota'l petó llarch del sol.

P. Prat Gaballi

DESDE'L MEU BALCÓ

Cansat d'estudiar, pera desenterbolirme'l cap he sortit al balcó, respirant ab anhel l'ayre vivificador que baixava del Tibidabo, caldejat pel sol d'una esplèndida mitjdiada d'hivern.

Se sent tocar pausadament la una a la Catedral.

Pochs moments després, de l'extrèm de l'ample carrer desprovehit d'arbres y ab comunicació ab els estrets de la vella ciutat, se veu avençar una munió de gent ab marxa adalerada, que, aumentant de mica en mica y omplint de gom a gom les aceres, se pert a l'altre extrèm escampantse per les amples y espayoses vies de la nova ciutat.

Pel mitj meteix passen brunzents els tramvies, tots atapahits, repicant la campaneta y ab el *crescendo* tan caracteristich de l'arrencada.

Es que ha arribat la gran hora: l'hora d'atiparse.

Desde aqui dalt, semblen formigues en estesa professó que van y venen del cau, topant entre elles, originant com un petit remolí al seu voltant. La major part són dependents del comerç qui tresquen ab dalit, a grans gambades, com pera despertar llurs cames adormides de tant seure: curials y dependents de procurador, que tornen de l'Audiencia ab el gran feix de papers sota'l braç, com lloses de marbre per'aixafar al pobre que arrepleguen a sota; modistetes de cos flexible y moviments suaus, com les que pinta l'Utrillo, que giren tot sovint el cap enrera com si esperessin a algú que les hagués d'acompanyar; aprenents, canalla, senyores, una dida.. etc.

Quasi al devant meteix s'hi troba un taller de *modes*, notantshi ja l'animació caracteristica de l'hora de plegar. S'aixequen qualques noyes, treuen el cap mirant l'ampla via, mentres altres fan cúa devant del mirall ahont s'arreglen el pentinat, passen revista de les curves y s'adoben els plechs de la roba.

A la font del devant, un senyor ja d'edat y pobrement vestit demana ab molts modos a una criada que'l deixi veure ab el canti; ella sense dir paraula hi accedeix; en havent acabat ell li dóna mercès ab una mitja rialleta y llevantse lleugerament el barret. Són les gracies per un *vermouth* econòmich, d'aquells qui fan venir gana sense perjudicar el ventrell.

Ja arriba l'home dels cantis. Així qu'está llest d'un, se'l carrega sobre'l muscle aguantantlo ab una mà, mentres ab l'altra pren l'embut, disposantse ab santa resignació a conduhir l'aygua necessaria a la vida als pisos enlayrats de devant de casa, en els que sembla qu'ella tingui mandra de pujarhi.

El municipal de punt empayta a una canalla que juguen a bales. Un xicot a la cantonada crida ab veu de tiple barata'ls diaris. Passa un jove, y dirigintse a unes noyes les hi diu una barbaritat, car elles fugen rihent y donantse cops de colzes. Passa un carretó carregat de taronges, mentres un noyet se les mira ab uns ulls com unes idem.

Mentres tant la gent va minvant, començantse a veure clapes a les aceres; se sent certa flayre de viandes que fa que jo corri a dins, pera veure si ja está enllestit el dinar.

Torno a sortir al balcó mastegant una oliva, y contemplo'l carrer ja quasi desert. Poso'l pinyol de la oliva entre mos dits, apreto ab força, y surt brunzent cap a l'espay, descrivint una paràbola.

Estranya coincidencia! El pinyol llençat a l'etzar cau verticalment sobre la cúpula d'un barret fort que cobreix el cap d'un reçagat, produhint un soroll fort, com de closca buyda.

L'home, de posat ferreny, se gira ràpidament pera veure'si descobreix l'autor de la broma.

El xicot que ven diaris, tot parat de la estremitut feta pel reçagat, se posa a riure, y aquest, creyentse haver trobat ja la causa, li planta un bolet y...

Jo fujo cap a dins, perque la cosa s'embolica y el dinar ja's refreda.

RICART MORAGAS



ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

94 S° Joaquim Molist y Ribas, (*lernas E.*) — Riera, 72, 2.n, 1.a — Mataró.

95 S° Enrich Vallès y Solsona, (*lernas E.*) — Carme, 30. — Mataró.

96 S° Amadeu Roca y Santaló, (*lernas E.*) — Carretera Real, 151, 2.a — Barcelona (Sans).

97 S° Diego García, (*legas kaj skribas E.*) — Muntaner, 67 bis. — Barcelona.

98 S° Marcelino Graells, (*lernas E.*) — Tamarit, 185, pral., 2.a — Barcelona.

99 S° pastro Ramón Solé y Servet, instruisto (*lernas E.*) — Agramunt (Lleyda).

100 S° Jòsefo Sicart, komercisto, (*lernas E.*) — Villarroel, 42, 2.n, 4.rt — Barcelona.

(Daŭronta.)

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

a.— Es aquesta una vocal en la que hi hem de posar, potser més qu'en les altres, molt de compte'ls catalans; altrament, correrém el perill de pronunciarla com una *e* quan sobre d'ella no recaygui l'accent tònich, per ésser així com ho fem en nostra parla. Si ens fixèm en les paraules catalanes *càsa*, *màna*, *bàrca*, notarèm clarament, al pronunciarles, qu'en cada una d'elles hi ha dues *as* completament diferentes. Les primeres, es a dir, aquelles sobre les quals recàu l'accent són obertes, clares, precises, podriem dir que són franques, que no s'avergonyeixen d'ésser *as*; en cambi les segones se'n donen de menys d'ésserne y se'ns presenten a mitges, tan porugament, que podèm tiralshi en cara que són cada una d'elles una *e*, sense por de que'ns ho tinguin en compte. Com que precisament les hi plau això! Com que no se'n amaguen de presentarse com a *es* quan se pluralisen: *cases*, *barques*, *dònes*! Donchs bé, en Esperanto no n'hi ha de *as* dubtoses, totes són franques, clares, obertes y no les hi podèm fer tòrt perque com sia que l'adjectiu se caracterisa per la terminació *a*, y l'adverbi per la terminació *e*, y com sia que l'accent sempre recàu sobre la penúltima silaba y per lo tant may sobre la *a* final adjectiva, si no parèm ment en la pronunciació d'aquesta vocal ens exposarèm, entre altres errors grans, al d'emetre adverbis enlloch d'adjectius. Per exemple: *patra* (patern) y *patre* (paternalment), les hem de pronunciar de manera qu'en *patra* hi vibri la segona *a* igual que la primera, y en *patre* la *e* sia descarada, com si se'n vantés d'ésser la terminació adverbial. Lo meteix sens excepció en totes les silabes de tots els mots.

b v.—Són aquestes dues consonants tan fàcils de pronunciar per nosàltres, que no caldria dir res d'elles, si l'us, un mal us, un us viciós, no hagués reduhides les dues, a la *b* en unes comarques de Catalunya y a la *v* en altres. Pronuncien els barcelonins lo meteix *vella* (oposat a jove) que *bella* (oposat a lletja); y això dóna lloch a grans confusions. Imitèm en aquestes la pronunciació dels tarragonins, sense oblidarnos de donar sempre a cada una d'elles el sò que li correspòn, llabial a la *b*, llabidental a la *v*.

c.—De cap dificultat es pera nosaltres posar devant de la *ç* (que fa ab totes les vocals el sò que la *c* fa devant de la *e* y de la *i*), el valor de la *t*. Emperò cal remarcar que aquest sò, *tç*, no s'ha de emetre de manera que la *t* quedi enganxada ab la silaba anterior y la *ç* vagi sola ab la vocal qui la segueix, sinó de manera que formin un tot la *t* y *ç*. La paraula *laca* (làç) no la pronunciarèm aixi: *lat-ca*, si no aixi: *la-tca*. ¿Còm se farà això? De la següent manera: Diguis *ça*, *ce*, *ci*, *ço*, *çu*, y se notarà que la part anterior de la llengua (no la punta) s'apoya en el paladar deixant passar suaument l'ayre per entremitj. Donchs bé: si avans de deixar sortir l'ayre, l'acumulèm y l'obliguèm a sortir ab força però no ab explosió (lo que'ns donaria la *t*) sinó pastosament, obtindrèm el sò exacte de nostre grupo *tç*, qu'es el qui correspòn al de la *c* esperanta.

Errades: En la gramàtica catalana esperanto que venim publicant hi aparegueren la setmana passada les errades següents: — En la 1.a columna, ratlla 24, ahont diu *eksceIenço* llegeixis *ekscelenco*. En la ratlla 31, ahont diu *geuto* llegeixis *gento*. — En la segona columna, ratlla 5, ahont diu *yugui* llegeixis *yugo*.
Aquestes errades quedaràn corretgides en la edició apart que de la present gramàtica publicarèm.

NOVES

Nostre estimat company n'Emili Tintorer ha tingut la desgracia de perdre a la seva mare, la senyora Rosa Vilaseca viuda de Tintorer, qui ha mort després de llarga y dolorosa malaltía.

La redacció de JOVENTUT ho comunica als lectors de nostra revista, no dubtant que tots ells acompanyaràn a n'en Tintorer en la pena que l'afligeix y que de tot cor nosaltres compartím.

—

Copiém de *La Veu de Catalunya:*

En Moret va sortir del Senat trist, ab el cap baix, preocupat. La discussió del projecte de jurisdicccions fa com la Conferencia d'Algeciras: es una caixa de Pandora. Tan aviat va bé, com sembla que's desencarrila.

Y es natural: la semblança té rahó d'ésser: en l'una y en l'altra tot són equilibris per'amagar la rahó verdadera que'ls ha donat vida.

Y en Moret ne passa de maldecaps. Té ademés el *meeting* de Girona, l'Assamblea de Saragoça, lo d'Algeciras, que s'embolica y precisament en coses que afecten a Espanya; en Romanones, qu'es un altre embolich, y un impulsiu capaç de promoure cada día mitja dotzena de conflictes... No dorm quan té sòn, en Moret, y de segur que, moltes nits, ni sòn té.

Y que'ns sembla que'l desvetllament li aumentarà de dia en dia. Sobre tot si els diputats catalans compleixen llur missió. Lo que a Girona digueren en Rusiñol, en Salvatella, en Fortuny y en Vallès y Ribot, y sobre tot l'Albó, es poch comparat ab lo que'ls resta per dir, a n'ells y als altres, al Congrès, al discutirse'l projecte de lley sobre jurisdiccions.

No, no'n tindrà de sòn en Moret; y si en té ja li espolsaràn les orelles...

—

Publicacions rebudes:

El Comercio Hispano-Británico en MCMIV. La Cambra de Comerç d'Espanya a Londres ha publicat, en elegantissim quadern imprès sobre paper de fil pel senyor Oliva de Vilanova y Geltrú, aquestes curioses Notes qual objecte es el de donar una idea clara y sucinta del comerç hispano-britànich y principals elements que'l componen, a fi de que, corretgides y ampliades ab les observacions que sugereixi llur lectura, puguin èsser de qualque utilitat als productors nacionals. Estàn fetes aquestes notes ab una claretat y mètode que fan honor a llur compilador don Alfred Amigó, secretari de dita Cambra de Comerç a Londres.

La Cuestión Catalana. S'ha publicat y posat a la venda en les principals llibreries, a o'50 pessetes, l'*Informe* que respecte al projecte de lley sobre'ls delictes anomenats contra la patria y l'exèrcit han dirigit al Senat en representació de la minoria catalanista d'abdues Cambres el senyor don Albert Rusiñol en qualitat de senador, y don Francisco Albó com a diputat a Corts.

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns del 29 al 33 d'aquesta important enciclopedia popular ilustrada, qu'edita la casa editorial Salvat y Comp.ª d'aquesta ciutat. Són notables com els anteriors, abundanthi les làmines en negre y en colors, y retrats d'homes cèlebres, vistes de diferentes poblacions, arreus d'arts y oficis, etc. Preu del quadern, 50 cèntims.

Aubada y posta, drama en tres actes, per Pere Cavallé. Forma'l volúm cinquè de la Biblioteca «Foch Nou», de Reus. No havent vist representar aquesta obra'ns abstenim de judicarla, com de costúm. Preu, 35 cèntims.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»

ALTRES REGIONS D'ESPANYA:

	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
»	atrassat.	20	»

Any VII-Núm. 315 — Barcelona, 22 de Febrer, 1906

JOVENTUT

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI

PERQUE N'HEM D'ÉSSER

Voldria dirvos perquè n'hem d'èsser de republicans.

Perquè n'hem d'èsser nosaltres que mirém molt més enllà; nosaltres que tením una fe positiva—no cega com la dels catòlichs—en la evolució humana envers la perfecció.

Nosaltres, els creyents d'aquesta fe, qu'es fe noble perque únicament es filla de la experiencia y de la reflexió, veyèm allà al lluny dels temps esdevenidors als homes vivint harmònicament sense reys y sense repúbliques, sense governs y sense lleys, sense canons y sense casulles; veyèm la victoria definitiva dels guerrers de la pau que fem *guerra a la guerra*, dels guerrers de la veritat que fem guerra a la fe, dels guerrers de la justicia que fem guerra a la lley, dels guerrers de la terra que fem guerra al cel. Jo y quiscún estimarèm a qui ens estimi sense que cap home negre vingui a normalisar nostres amors; jo y quiscún farèm en la vida la nostra feyna sense que cap home roig ab el coltell ens marqui nostre trevall; jo y quiscún esperarèm la mort serena, sense que cap butxi trenqui el rellotge de la nostra vida.

La visió del gran falansteri humà'ns apareix clarament als qui sols tenim fe en la vida y observém còm, a travers dels sigles, la lluyta gegantina entre'ls dos grans factors vida y mort va decidintse en favor de la vida.

El gran dogma Viure pera morir ha pesat com una llosa de plom sobre la nostra existencia. *Morir habemos.* La por de morir ens ha fet amarga la vida. El gran problema humà ha sigut el següent: «Anar al cel; no anar a l'infern». Y pera entrar al primer y fugir del segón s'han convertit en feres els homes. La essencia meteixa de l'egoisme radica en el Christ y en els sants y martres de la iglesia cristiana. La essencia meteixa de la crudeltat y de la ferocitat se troba en els pecadors espahordits. Sols la por de morir fa que'ls homes matin. Si un home sol pogués—per por de morir,—mataria tots els demés homes. No podent ferho, s'ha associat. En el fons l'organisme social no té altre fi: matar. Si un no'ls pot matar tots, molts ne poden matar un. Un avuy, demà un altre. Es la lluyta per la vida: per la vida que tè por de la mort.

. . . .

—

Comencém a veure l'altre dogma: Viure

PERA MORIR, sense por de morir. Sense por de morir, res m'espanta. No tinch de matar a qui'm pot matar. No tinch por a qui m'amenaça; l'infern me fa riure; el cel no'l veig. No vull ésser Rey ni vull ésser Papa; no necessito sabres que'm defensin ni pregaries que'm justifiquin. Visch pera viure. No necessito cap lley per'això; ni cap jutge, ni cap armat, ni cap frare. Me basto tot sol.

Enrera reys y repúbliques, frares y capellans, jutges y butxins. Els qui teniu por de la mort feuvos enrera. Visca la vida. Jo vos diré que vosaltres, reys y repúbliques, frares y capellans, jutges y butxins, sols perque teniu por de la mort heu fet lleys y misteris y sabres que no'm deixen viure. Jo vos diré que'l pervindre es nostre, dels qui no tenim por. Qui no tenim por de la mort nostra. Ni tan sols tenim por de la mort que vosaltres per por ens volèu donar. Ni la fe'ns fa soperbs com feu soperbs als martres, ni la por ens fa cobarts com sóu cobarts vosaltres. Avuy o demà'ns en anirèm joyosament: no al cel o a l'infern, sinó a la terra, pera tornar a viure. Res de nosaltres desapareixerà, que nostra póls viurà eternament, transformantse y ennoblintse. Y el jorn de la perfecció sonarà. La nostra póls se barrejarà ab la vostra póls, y vos empeltarèm la nostra fe. Y la vostra por se fondrà; y quan tots junts, quan tot lo que té vida, en sa evolució a travers dels sigles hagi après a tenir conciencia de la seva immortalitat, l'harmonía suprema regnarà.

—

Mestres tant, femnos republicans. Tenim de caminar a petits passos. Les legions dels cobarts han necessitat sigles pera organisarse: no podèm desorganisarles en un jorn. La tasca dels valents desorganisadors també té d'ésser tasca de sigles.

De la monarquía a la república hi ha un pas ben llarch. En la república no hi entren pera res la fe, ni els drets divins, ni les tradicions, ni la casualitat. Qui governa no pot invocar altres drets que'ls qui's deriven de la voluntat dels governats. May en una república la voluntat dels homes se trobarà en oposició ab drets o prerrogatives a ella estranyes, y per això la república no tindrà necessitat de defensar aquells drets o prerrogatives. ¿Vos sembla poch això? Fullegèu la historia universal: ella vos contarà'ls milions de crims que s'han comès pera defensar els drets divins dels reys. Feune un índex de les mil guerres dinàstiques. Fixeuvos un xich en les constitucions fonamentals y en totes les demés lleys dels estats monàrquichs: veurèu que una part molt bona d'obligacions que se'ns imposen, de llibertats que se'ns limiten y de coercions que se'ns apliquen, no reconixen altre fi que defensar aquells drets que a nosaltres ens són indiferents. En fi, fixeuvos en la forma de distribuhir els cabals públichs, y veurèu quina part tan grossa no s'inverteix en sostenir institucions perfectament inútils. Y no val arguhir que històricament les repúbliques també sostenen aytals institucions. En primer lloch, s'ha de tenir en compte que avuy les repúbliques se troben rodejades de monarquies amenaçadores. El dilema «defensarse o morir» se'ls imposa. Y en segón lloch, no hem pas de ficarnos en tal o qual república actual, sinó en la república en si, la qual es per naturalesa refractaria a aquelles aclaparadores institucions. Una vera república no representa cap fe, sinó moltes fes, y no tè de defensarne cap de sola. No representa cap dret, sinó molts drets, y cap dret sol té de defensar ab la força.

—

Femnos republicans, que donarèm un petit pas envers l'harmonía. Tot admetent, per ara, que'ls nostres drets y la nostra llibertat deuen èsser defensats colectivament, procurarèm que'ls representants de la colectivitat sien els mès aptes y mès dignes. Y aquests, que sols lo nostre y no lo seu tindràn de defensar, no podràn may en profit propri fer valdre la força de que disposin.

Interessa de moment establir d'una manera definitiva nostra absoluta sobirania. Que sia un fet precis que qui governa som nosaltres meteixos, y que no hi ha cap poder ni cap dret, per alts que sien, que no derivin del nostre dret y del nostre poder. Les monarquies constitucionals han volgut agermanar la inagermanable: agermanar dues sobiranies. L'error no pot èsser mès gran. Dues sobiranies no poden coexistir. Una d'elles dèu ofegar l'altra. De fet en tota monarquia constitucional la sobirania del poble sempre viu baix la tutela reyal: de fet, donchs, no hi ha tal sobirania del poble.

Sols en una república — es clar que parlo

d'una república ideal — se podria prescindir de tota Constitució; de drets y de devers fonamentals e indiscutibles. Per això es un avenç. Els nostres drets y els nostres devers, els tenim nosaltres per èsser homes. No necessitèm que'ns els concedeixi ningú, que ningú els escrigui. Lo que necessitèm es que, fins y a tant que això sia necessari, hi hagi qui's cuydi d'amparar y fer respectar aquells drets y aquells devers.

Qui's cuydi d'això, dèu tenir nostra confiança absoluta, dèu èsser digne de nosaltres, y sols nosaltres podèm escullir aquells en qui podèm depositarla.

¿No es això un gran pas?

—

Femnos republicans, que desprès ja la matarèm la república. Començarèm per matar els falsos republicans: els qui, com Lluis XIV deya de l'Estat, diuen «la república sóch jo.» A França fa temps els vers republicans apartaren aixi al general Boulanger, y's veu proper el dia en que'ls socialistes se desempellegaràn d'en Jaurès. Sols s'espera l'hora en que la seva ambició no sia útil. Nosaltres farèm lo meteix ab en Lerroux y ab altres. La vera república sols honora als homes desinteressats. Poch a poch prescindirèm dels qui's creuen necessaris. El poble no necessita acreedors. Ni agrahits. Qui governa en nom seu no pot oblidar may que governa en nom del poble. Per això sols poden governar homes modestos. La modestia es una virtut tan necessaria en els governants com inútil en els individuus. Un home modest es un sèr inútil: un governant modest es un excelent governant.

Jo mès m'estimo politicament la direcció de mitjanies honrades que'l cesarisme dels grans estadistes. Aquests obliden fàcilment que se les heuen ab inferiors. Y quan un home superior això oblida, la seva superioritat se tradueix en tirania. La veritable missió dels genis es actuar sobre la humanitat isoladament. Sempre que la força s'ha posat al servey del geni, un cataclisme s'ha produhit. Napoleón n'es un exemple. Qui sia erudit ne recordarà cent. Es necessari predicar el govern de les mitjanies; que solsament elles posseheixen el dò incomparable de conèixer la realitat. Cap home extraordinari posseheix allò que se'n diu sentit comú: qualitat indispensable pera governar equitativament.

—

Femnos republicans.

Desprès, poch a poch restarèm armes a la república. Les nostres delegacions de poder que fem als governants, les anirèm reduhint en nombre y extensió. Cada jorn que passi ens veurèm mès aptes pera defensar nostres drets y nostres devers: nostres drets y nostres devers d'homes. Cada jorn que passi ens sentirèm mès humiliats de que no siguèm nosaltres meteixos els qui dirigim y regulèm harmònicament la nostra vida. Cada jorn que passi abolirèm qualque lley, esborrarèm articles y mès articles dels vells còdichs y farèm museus instructius en els que hi arreconarèm tots els enginys de guerra, tots els simbols de la fe cega, tots els atributs de l'autoritat abstracta.

Y preparem l'aubada del gran jorn de redempció que nosaltres no podèm veure. Jorn en que la nostra sobirania residirà en nosaltres meteixos. De dret y de fet. Jorn en que ningú posarà obstacles ni senyalarà fites en el cami de la nostra vida. Camps a travers saltarèm joyosament, cullirèm flors, y gentilment repartirèm besades. Y serèm lliures de veritat. Farèm lo que voldrèm fer, sens esperar a que'ns diguin que podèm ferho...

Mentres tant femnos republicans, que aixi, quan menys, afirmarèm el nostre dret de governarnos. Conformemnos per ara ab delegar aquest dret: un jorn ens el delegarèm a nosaltres meteixos.

Comencèm per separar del concepte *poder* tot element que no provingui de nosaltres. Tot element divi, tot element tradicional. Fem que'l poder sia purament humà. Que, essent solsament humà, estarà mès aprop de nosaltres y podrèm reduhirlo mès fàcilment.

—

Femnos republicans; que un cop ne siguèm, ja'ns desfarèm de la república.

Y, pera desfèrnosen, començarèm per desfernos d'en Lerroux.

EMILI TINTORER

LES DUES VERGES

Les dues verges gaudien la placèvola serenitat d'aquella nit. La crestallina aygua de la llacuna, com un mirall, reflectía'ls raigs argentats de la lluna.

Les dues verges s'estaven ajaçades vora l'aygua. Llurs cossos, contornejats hermosament, eren rublerts de voluptat; llurs pits eren turgents com plens de desitj; llurs sedoses cabelleres s'allargaçaven sobre les esquenes fins les anques; llurs ulls negres brillaven, espurnejants de vida.

Elles, les regines de la encontrada, vagaven sols de nit, puig temien que la llum del sol, que tot ho escorcolla, les denunciés, y aleshores qui sab! potser deixarien d'ésser fades y devindrien dònes!

Quan la nit s'estenia arreu, elles apareixien y's donaven a llurs jochs, a voltes esbojarrats, a voltes quietosos.

De primer mandrosament s'acariciaven com pera despertar d'un somni; després de bracet corrien d'aci d'allà, y a mitja nit s'ageyen, entretenintse ab inconsciencia.

L'una, boca-terrosa y ben a la vora de la llacuna, colpejava l'aygua ab ses mans fentla estremir y guspirejar, com un gran crestall que's fes a bocins petits com diamants.

L'altra, guaytant les estrelles llunyanes, com en èxtasis, anava adormintse.

Y el vent era suau y fresch, presagiant la matinada.

. . . .

Y aquella nit, la verge que dormia's despertà de prompte, llençà un crit ple d'harmonies, y corregué vers la llacuna pera retrobar a sa companya. Y al arribar a son costat l'abraçà, l'acaronà y li feu un bes. Era que tenia por!...

Mes... quina estranyesa! Un bes! May se'n havien fet cap!... Y, es clar, se'n feren un altre, y un altre, puig hi trobaven encis.

El clar de lluna era esplèndit, reportant un màgich aclaparament de felicitat.

Y les verges se submergiren en la llacuna y continuaren enjogaçades llur idili, petonejantse mil voltes y esquitxantse ab l'aygua, que feya en la solitut una remor com de glaç que's trenca.

De sobte, abraçades, desaparegueren anant a fons... Y a poch l'aygua s'enterboli. Ja no era crestallina, ni reflectia la lluna.

Les verges, en el fons, se revolcaven pel llot...

S. Baví Bracons

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

Tri Královè (Reys)

La festa infantivola dels Reys no's celebra a Bohemia com en nostre pais, puig, segons ja diguerem, els presents als nens ja's fan per Sant Nicolau; mes per la Epifania hi ha altres costums originals que mereixen ésser esmentades.

La vigilia dels Reys, a la iglesia,'s beneheix l'aygua dels Reys *(voda tri královè)*, la sal y el guix, com també l'or, y molt sovint les arracades y els anells de les donzelles.

L'aygua dels Reys se troba en totes les cases txeques, y's conserva set anys sense ferse malbé. La mestressa de la casa rega ab ella totes les cambres, corredors, celler, la cort, etcètera. Ne beuen, d'aquella aygua, y als malalts els en donen algún glop. La posen en una pila prop de la entrada pera que'ls qu'entren y surten s'aspergeixin ab ella. Aquesta costúm de benehir l'aygua pels Reys es dels temps de Sant Cirilo y Sant Metodi, apòstols slaus.

Ab el guix benehit l'amo o la mestressa de la casa, la vigilia dels Reys, escriuen sobre la porta:

G. + M. + B. + 1906.,

o sien les inicials dels noms dels tres Reys, Gaspar, Melcior, Baltasar, ab la creu y la cronologia. Inscripció que cal conservar intacta tot l'any perque'ls tres Reys protegeixin la casa y la proprietat. Durant molt temps els mestres de minyons anaven ab els noys, que cantaven la capta, y eren ells qui escrivien els noms dels Reys en les portes de les cases. Encara avuy van als convents o a les rectories els cantayres de les iglesies, ab un encenser, y entonen un cant llati molt antich.

Per espay de molts anys els adults, homes y dònes, a la sala més gran del poble o als hostals, representaven el gran misteri dels Reys. La comedia popular dels Reys se tro-

ba en el llibre *Nasedeti (Nostres infants)* del conegut escriptor txech Bartos, membre de l'Academia.

Lo més tipich són els *tri Králové* (tres Reys), tradició que's celebra'l dia 6 de janer a Bohemia, Moravia y Eslovaquia (encontrada húngara ahont se parla txech). En aytal dia venen tres jovincels, que's vesteixen ab les camises de llurs pares, que pera ells resulten excessivament llargues, o ab llurs camises propries, que's deixen per defora, y ab un devantal lligat al coll com si fos un mantell reyal. Al cap duhen una corona de paper o de cartró daurat, y per ceptre un bastó ab una estrella o una creu. Un dels tres noys se pinta de negre la cara ab sutge de la xemeneya. Un cop vestits ronden la vila pera fer la capta o *koleda* y tenir estrenes, puig ells són pobres *(chodi)*, tot cantant una vella cançó que traduhim senzillament:

Nosaltres, tres Reys, vením a casa vostra,
ditxa, salut a desitjarvos,
ditxa, salut per molts anys.
Nosaltres vením de ben lluny:
¿es llarch el nostre viatge?
A Bethlèm tením el pensament.

¿Per què tu, negre, ets al derrera?
Posa ta cara al nostre costat.
El sol n'es la causa
de que tinguis la cara colrada.
Si no haguessis anat pel sol
no t'hauríes cremat.

El sol es la pedra preciosa
després de la naixença del Crist.
Dèixans, oh Joseph, dèixans volquers
perque faixèm al petitet.
Ja hem faixat al petitet
y al breçol l'hem posat

El rey Herodes mira per la finestra
y veu desde ben lluny als tres Reys.
Joseph s'aixeca endormiscat,
pren l'Infantó, ab María,
y fuig ab Ell cap a Egipte,
cap a la famosa vila
ahont habità María,
sobre qual casa llu l'estel.

Els Reys reben els presents que'ls hi donen els caps de casa, homes o dònes. Molts porten un instrument musical molt primitiu, conegut per *bukál* o *bukac*, o sia un pot, una gerra convexa, qual obertura's cobreix ab una pell com si fos un timbal, fortament lligada entorn del coll ab una beta. Sobre del pergami hi ha una corda (de budell com les de les guitarres) que toca la pell, y del bell mitj d'aquesta'n surt una trena de clin. Un noy aguanta'l *bukál*, y un altre mulla'ls dits ab saliva y els fa lliscar per les clins, un cop ab la mà dreta y l'altre ab la esquerra, produhint un gros brugit, y ab aquesta musica grotesca canten la capta.

BENET R. BARRIOS

CAP A LA VIDA

El vell Joan Pasqual se senti morir a la fi, Cridà al seu fill Guillèm, un moçaç fornit de dinou anys, y li digué:

—Ja veus còm a la fi'm moriré.—

En Guillèm se'l mirà esporuguit e intentà fugir.

—No't moguis!—li manà serenament el vell.

Ell obehi, porucós de rebre encara una derrera trompada.

—Cal que t'ensenyi, avans d'anarmen d'aquest món malehit, les experiencies que jo he tretes de la vida. Tu ets jovenet y podràs ben aprofitarten... Ah, si jo hagués tingut un pare que m'hagués dit al morir lo que ara't vull dir a n'a tu! —

El bordegaç empotxà les mans y's quedà escoltant.

El vellet segui lentament:

—Sóch arribat a vell y ja ho veus: me moriré com un goç. No tinch ningú a la vora... —Manejà'l cap tristament.—Ningú a la vora perque tu ets res, ets un ningú... Tu ho entens. He trevallat tota ma vida fins que no he pogut més. Quan no he pogut més m'han gitat de per tot. Y bé, tant se val morir. Afanyós a trevallar, he trevallat pera mi y pera tu. Tu has sortit vagamond y bé calia que jo trevallés pera tu... Cada hu surt com ha de sortir... Tu ho entens. Has arribat a dinou anys y bé has viscut sense trevallar: talment arribaràs a seixanta anys com jo meteix... Tu ho entens.—

El bordegaç escoltà ab més goig. Allò era parlar. S'acabaven els sermons, que ja era hora. Una satisfacció brutal li corregué per totes les venes. Era'l primer cop que's feyen elogis d'ell.

—Va bé, pare—digué, tot atrevintse a mirarlo ab els ull plens d'inteligencia,

—Va bé; si que va bé—segui el vell.—Seixanta anys de trevallar renegant. Jo tinch unes idees... emperò les idees, les idees...

L'home es lliure, ¿sabs? Lo bo es viure ab llibertat. Res d'hores esclaves, res de toch de campana, res de sentir crits de l'encarregat... Tu ho entens. Jo hauria fet això que fas tu... emperò ¿sabs? me vaig casar. Calia trevallar pera la dòna. Se va morir ella, emperò'm va deixar la teva arracada... mal llamp! Calia trevallar pera tu. Donchs tens que ara jo'm moro y no hi ha qui vulgui trevallar pera mi. Tu ho entens! Cal tenir llibertat, viure ab llibertat, morir ab llibertat...—

Y finà.

—

El bordegaç, en veyent que s'havia acabat el parlar, se la pensà.

—Y donchs, pare!—

Y en no responentli,

—Pare! — tornà a cridar. — Tant meteix s'haurà mort... Bé: cal morir ab llibertat...—

Se'l mirà y el trobà lleig, y en tingué por.

Sorti de la barraca enrunada. La nit era hermosa y gran com la llibertat meteixa. La fosca ho aplanava tot com si en el món no hi haguessin obstacles. El cel era tan estelat, que'ls ulls se n'hi anaven vulgues que no.

En Guillèm respirà amplament. Vetaqui la vida. Tot el món era d'ell; totes les esteles eren d'ell. El pare ja no renyaria.

Senti un intens desitj de seguir món, talment com a l'hereu acabalat li entren ganes de recórrer les proprietats en tornant de l'enterrament del pare. Sol, voltat de fosca, cregué trobarse al bell mitj del món. Girà la mirada a tots indrets, y les enfilà al derrer punt que mirà. Tenia un gran desitj de perdre de vista la barraca. A dues centes passes se senti lliure. Llavores pensà en el seu pare y rahonà:

—Tant meteix tenia rahó... Jo ho entench. —

Mentres la fosca perdurà, ell se senti lliure. Governava al món, y a n'ell no'l governava ningú. Però bon punt al seu derrera vegé aclarirse les tenebres y dibuixarse tantost les siluetes cendroses de les montanyes, senti afeblirseli les cames y el rau-rau de debilitat prou conegut, en la meteixa entranya. Va fer el cor fort un quart, mitja hora.

Finalment s'arronçà agegut al raser d'una cuneta.

La cohissor del sol ja ben alt el despertà. Ell rahonà aixi:

—No sóch pas lliure de no dormir.—

Rumià una estona, tot aconduhintse la camisa dins de les calces. Y afegi:

—Y bé: emperò sóch ben lliure de dormir.—

Y segui amunt.

Esmorzà de rahims cullits en les vinyes que n'hi oferien. Se senti tot animat després del repàs, y, hala, hala...

Dinà de préssechs, de pomes y finalment d'unes cebes que li varen tentar la vista a mitj sortir de terra.

Una gran alegria li alleugeria les cames. Era l'alegria que li donava la esperança de lo inconegut.

Feya tres dies que caminava a l'etzar y estava content de la vida.

—Tant meteix el pare tenia força rahó!— pensava, tot caminant o tot enquibintse en la cuneta si era de nit.

Era'l quart dia del pelegrinatge. Els préssechs d'aquell presseguer vorer eren força tentadors al lluhir del sol. La pell avellutada prenia tons d'aurora y eren aixi tan apetitosos que pensà ferne pitrerada. S'enfilà dalt del fruyter y començà la tasca. Que n'es de generosa la mare naturalesa!

A mitja feyna'ls seus ulls toparen sobtats ab una mirada plena d'amenaces.

Era la moça del guardador la que li plantava cara, apretant les dents y armada d'una estella amenaçadora.

Tenia ella la cara tan tentadora, que'l bordegaç se la mirà com a n'els préssechs. La pell avellutada tenia'ls tons de la posta, y aquelles galtes eren com els préssechs, apetitoses de tal manera, que's despertà en el dintre d'aquell home lliure un quelcòm inconegut que'l tentava a la esclavitut. Oh, aquells ulls de mirar ferotge que l'enflameraven!

Quatre préssechs tenia embutxacats. Donchs bé: baixà de l'arbre rihent ab tota la boca.

—¿Me vols pegar?—demanà a la moça, ab un to que ha d'ésser en la música.

La moça alçà la estella.

—Deixa lo que has robat, lladre!

—¿Tots?... Donchs té. Un, dos, tres... ¿Y aquest y tot?... Tenia gana... —

La moça cedi. Ell vegé còm li queya la estella de la mà, y còm se girava sobtada-

ment, y còm se'n anava enllà, fins a perdres...

Quina nit aquella!

L'endemà matí rahonà:

—L'home no es lliure tampoch de poder dormir... —

No va fer tant camí aquell dia. ¿Era que li mancava repòs o era que'l deturava una recança inexplicable d'allunyarse d'aquella horta del presseguer?

Aquella horta del presseguer! Qui en el mòn no'l té un recort com el que servava'l bordegaç d'aquella horta!

Tot caminant sense ganes, feu aquest rahonament:

—No sòch lliure de pensar. Vull pensar y heusaqui que hi ha un quelcòm que no es al cap que'm fa pensar lo que vol ell. Y tot justament aquest quelcòm el sentia'l bordegaç en el meteix indret del pit hont havía guardat els quatre préssechs.

S'allunyà d'aquell lloch, y força, en havent passat quatre dies. Tant meteix se sentia ben poch lliure; tant meteix se trobava esclau com may s'hi havia trobat.

Rahonà que havia perduda la llibertat en l'horta; y no pas lliurement, sinó obehint a una força misteriosa, esclavitzadora, que li menava'ls passos, se trobà que desfeya'l camí que havia fet, y així passà un dia y un altre, y un altre, fins a quatre, els justos pera tornar a ésser a l'horta ahont la moça se li havia apareguda.

Tots els seus rahonaments no li donaven pas compte del per qué obrava d'aquella manera, de per qué, disposantse a seguir enllà cap a terres desconegudes, tot de cop era tornat enrera, morts en son pit els desitjos de veure món, mortes en ses cames les fal-leres de caminar, mortes en sa pensa les ambicions de llibertat...

— Y bé — rahonà: — jo tinch la llibertat de tornar enrera, e hi torno. —

Se deturà sobtat al bell mitj del camí, en veyent, entre la verdor seriosa de les altes mongeteres, la taca cridayre de les faldilles y el cos rosat.

Malgrat fos lliure de caminar y lliure de deturarse, no era pas la seva voluntat restar esmaperdut al mitj del caminal sense pensar en ferse en avant ni enrera.

Pensà:

— Si tornés al presseguer a fer pitrerada, vés còm la tindria aquí tot seguit a la moça. —

Y anava a ferho, quan ella's tombà de cara a n'ell, tentadora més que aquell dia y enrojolada com el meteix sol.

— Ey! — li cridà'l bordegaç. — ¿Me coneixes? —

Ella s'hi atançà, y heusaquí que'l cor del vianant se sentí omplir de tots els ayres d'ella y restà com atuhit.

— ¿Tu per aquí altre cop? — li remugà malhumorada ella.

Llavores el bordegaç conegué lo qu'era una decepció.

— Tu'm volies pegar aquell dia...

— Y voldràs que't pegui avuy si no te'n surts d'aquí tot seguit!

— Tot justament! — digué ab convicció'l bordegaç.

— ¿Tot justament a qué?

— A que'm peguis, t'ho dich de serio.—

La moça, desarmada ab aquesta resposta, no sapigué qué objectarli.

— Te tinch de dir — tornà ell — qu'he vingut per tu de quatre dies enllà. —

La moça se'l mirà encuriosida.

— Y te dich — seguí ell — que'm cal, no sé, véuret, y per això vinch, per véuret y perque't deixis mirar.

— ¿Te n'en fumes de mi?

— Te dich una cosa certa.

— ¿Y a qué'l mirar? — digué ella.

— El bordegaç cregué entendre y s'hi atançà tot brillejantli als ulls totes les menes dels desitjos.

La moça en veyentlo venir se feu enrera sobtadament.

— No'm toquis! — cridà plantant cara.

... Era una altra decepció.

— Donchs — s'atreví a dir deturantse, — donchs, ¿ho voldràs may de la vida?

— May!—

Y com fos qu'ell quedés tot acobardit y moix, ella'n tingué pesar y li digué més suaument:

—Sòch a punt de casar, ¿sabs, minyó?...—

—

Havia vagat vuyt dies a la ventura, sense dur terme ni propòsit.

Un gran aburriment de la vida s'havia apoderat d'ell, després d'haverse fet uns grans

rahonaments que'l dugueren a considerarse esclau del pitjor esclavatge. No hi havía llibertat a la terra.

Passà montanyes, recorregué plans, volgué allunyarse fins a arribar a n'aquell blau de cel que sembla la paret de la terra, y caminà díes y díes sense may arribarhi. Els poblets eren rebechs a rebre forasters, y l'empaytaven els homes a cops de rochs, y els goços a lladruchs.

Tant meteix valía més viure pels boscos...

Emperò'ls paísos que ara recorría eren tan rebechs com el poblats. Ni una vinya que li oferís rahims, ni una horta ahont hi brillessin les gemades colors de la fruyta...

Rahonà que hi ha terres generoses y terres coquines... Y tingué anyorament de les terres generoses, qu'eren les seves.

Caygué un día defallit.

No li dolgué. Pensà que al menys li quedava la llibertat de morir. Donchs moriría ab tota la voluntat.

Ara... ara... ara. No vegé ni sentí res. Sí, sí qu'era lliure de morir... Tot s'enfosquí al seu entorn.

—

Despertà en claror de día, en un llit d'hospital aconduhit.

Se donà compte de tot y rahonà:

—L'home no es lliure tampoch de morir.—

Joseph M.ª Folch y Torres

SOLETAT

El jorn comença a llustrejar. Les aygües del mar besen tranquilament les columnes del pont de pedra.

Enllà dels mars tot esperança, y terres endintre tot es soletat. Les montanyes són aspres, rocoses, plenes d'espadats y timbes. Per això s'hi aturen tan poch els aucells, al passarshi tot cantant.

La vía atravessa'l llarch pont, surt d'una foradada, s'interna en la negror d'una altra...

Al mitj de la vía, contorsionat, hi ha un cos humà ab la caixa del pit esclafada y ab un braç trencat y separat del cos. La sang aixopa la terra. Un xich apartat hi ha un bastó y un farcell de roba: l'únich equipatge d'aquell vianant que ja no fa vía...

De dins de la foradada encara's sent un soroll sórt, llunyà, bentost ofegat per un xiulet. Ha passat el tren!...

Y aquell nàufrech de la vida que anava d'ací d'allà pera nodrir son cos, ha fet el derrer viatge quedantse a mitj camí...

Al veure desde lluny, en mitj de la vía, aquella desferra humana, l'ombra de quelcòm inexorable sembla agegantarse en l'espay. Y creix y s'ageganta també la soletat...

El mar somriu al primer raig d'un sol esplèndit, mes tot calla en la natura, y aquell silenci sembla explicar lo qu'es l'home en la terra...

Anton Benazet

TEATRES

La Raffica.—La bona gent.—In bocca al lupo.—Espectacles-audicions Graner

L'Enrich Bernstein es un autor jove que ha pogut obrirse pas entre'l rotllo dels nombrosos escriptors francesos, pera colocarse ben aviat frech a frech ab els de més talla. La estrena de sa derrera producció *La Rafale*, feta el derrer octubre prop-passat en el teatre del Gymnase, fou a París un èxit; èxit que's reparteixen encara la companyía Gémier-Le Bargy y el propri autor Bernstein. De les obres ja conegudes d'ell a Barcelona, *Le Détour*, representada a Novetats per la Suzanne Després, y *Joujou* per la Mariani, ja's desprenía'l traçat ferm y vigorós d'en Bernstein; una traça y un domini de la escena gens vulgars. Precisament aquestes meteixes qualitats, pera'l temperament fogós de l'autor que'ns ocupa, el condueixen a l'atreviment d'empendre tasques perilloses, entretenintse calmosament en sortejar tota mena de dificultats. Y ab traça y vigor va teixint l'obra d'una manera qu'enlluherna, necessitantse bona meditació pera refutar moltes coses que a primera vista passen com a humanament lògiques.

L'assumpto de *La Raffica* es en el fons vulgar. Una dòna casada, Elena Lebourg, enamorada bojament de l'aristòcrata Robert de Chaceroy, jugador d'alta volada, fa tota mena de sacrificis pera salvarlo quan aquest, en un cop d'etzar, pert, a més d'altres, 650.000 franchs que no són seus y que ha de ferne entrega forçosa a data fixa. Elena busca en va la suma que ha de salvar de la deshonra a son aymant; fins s'atreveix a demanarla a son pare, el baró de Lebour, passant fins per la confessió humiliant de l'adulteri. A la fi, valentse d'un medi vergonyós pera ella, com es l'entregarse a son cosí y antich pretendent Amadeu Lebourg, logra la quantitat anhelada y arriba a ferne entrega en la propria casa de Chaceroy en el moment en que aquest, desesperat de no trobar els diners

que ha de restituhir pera conservar la honradesa, s'engega un tret de revòlver.

L'obra revela tan bé les qualitats de l'autor, que fins els actes menys verosimils, com la confessió d'Elena a son pare, confessió que crech més natural ferla avans al propri marit, resulten en el transcurs de l'obra lògicament admisibles. La traça y facilitat de dialogar d'en Bernstein contribueixen a que *La Rafale* pequi de cançonera en l'acció y s'hi notin certes repeticions que la perjudiquen. Els dos primers actes són, no obstant, d'exquisida factura y en son desenrotllo s'hi entreveuen notes caracteristiques d'un gran autor dramàtich. El tercer acte resulta vulgar tot ell y desdiu dels anteriors, especialment pel final carrincló, que consisteix en el suicidi del jove Robert de Chaceroy, recurs gastat e impropri del talent del dramaturg autor de *Le Marché*, *Frère Jaques* y *Le Bercail*, a més de les esmentades avans.

Els principals personatges de *La Raffica* estàn traçats de mà mestra, especialment els d'*Elena*, *Baró de Lebourg* y *Amadeu Lebourg*. Elena es la dòna tota passió, passió nascuda després que per força la van casar ab un home a qui no estimava ni coneixía; es la encarnació de l'amor ferm que avença sense deturarse may, malgrat els obstacles que volen barrarli el pas; es l'aygua del torrent que quan troba una roca no's detura: salta y corre encara ab més furia...

En Chaceroy es un tipo que, essent molt comù entre la gent del gran món, resulta nou en el teatre: es el jugador senyor, y encarna, com si diguessim, la noblesa del jòch; familiar de la gent aristòcrata y rica; segueix la via d'ella lluhint y gastant; juga per vici però del vici viu, com viu el rich de les rendes: quan l'etzar l'arruina, confia en l'etzar pera rescabalarse desseguida; quan l'etzar li roba una quantitat que no li pertany, se considera rendit y avans de descobrirse culpable's suicida. Es qu'es jugador y aristòcrata: vici y orgull.

Amadeu Lebourg es el tipo de l'home rich y despreocupat; es un infeliç fet a proba de bomba per'aguantar desprecis y tornar a la càrrega. Cinich y ab constancia, no cedeix fàcilment devant de les contrarietats, però no les resisteix y les evita; cambia de camí pera no trobar entrebanchs; pensa que a tot arreu s'hi arriba sense passar per la drecera. Es curt de vista y moralment té por de caure: per això camina, també moralment, ab peus de plom.

El pare d'Elena, baró de Lebourg, es el *parvenu* en tots ordres, bonifaci que's contradiu a cada pas sens altra deria que la dels quartos, ni més pensament que la noblesa; ab aquells ho vol arreglar tot, però escatimantlos encara pera no despullarse ell gayre: ab la noblesa's creu tenir lo més envejable de la vida. Es un home feliç malgrat la desditxa de sa filla Elena. Es clar! Molt pitjor hauria sigut perdre una milionada o que li tornessin a pendre'l titul de baró!...

En la representació de *La Raffica*'s distingí notablement el senyor Paladini, qui matisà deliciosament aquest derrer personatge, conservantse sempre dins del medi just en les diferentes situacions que l'autor el presenta durant el transcurs de l'obra. La senyora Mariani interpretà molt bé la Elena Lebourg, especialment en les escenes de passió, mancantli força dramàtica en alguns moments culminants de l'obra. El senyor Zampieri fent el Chaceroy estigué ben discret; emperò m'hi sobren alguns detalls d'avans del suicidi, que a més resulten altament cursis e impropris de la situació. En l'original de l'obra francesa no se'n fa esment. Entre aquests detalls deuen citarse'l cambi del retrat de la *querida* de la butxaca esquerra (la del cor) a la dreta pera indicar que no vol foradarlo ab el tret, y la escena muda d'avans, quan cerca'l revòlver en l'armariet de la sala. Aquests detalls, sien obra del traductor, de l'actor o de qui ha posat l'obra en escena, acaben de perjudicar la bondat de l'acte tercer de *La Rafale*. El senyor E. Sabbatini digué ab molta correcció'l tipo d'Amadeu Lebourg, però'l presentà ben diferent de lo que requereix el personatge.

—

La bona gent (obra que son autor no classifica, nomenantla senzillament *obra en quatre actes)* va estrenarse en català'l dia 14 del mes que corre en el teatre Romea. Avans s'havia representat, traduhida per don Antonio Palomero, en el teatre de la Comedia de Madrid.

La bona gent enclòu un drama ben humà y, artisticament, hermosissim. Un usurer avar y males entranyes, casat y sense fills, rodejat dels parents que segueixen el rastre d'una bona fortuna, s'afilla una bordeta, més que pera protegirla pera ferla servir d'escarraç. L'usurer es home, y com a tal y com a brètol qu'es, ben aviat s'adona de que la borda es hermosa. Vol férsela seva yes tan immensa la flama de son desitj, que donaria (ho diu) tot quant té pera lograrla. D'aquesta lluyta s'engendra'l drama qu'en Rusiñol, ab sa fantasia prodigiosa, no ha sabut desenrotllar, entretenintse en farcirlo de incidents, discursos, frases, xistos, sobre tot xistos, que desvirtúen d'una manera llastimosa l'acció principal de l'obra. Tots els personatges que intervenen en el desenrotllo de l'acció parlen molt però no actúen gens: per això llur pintura de caràcter queda encomanada a lo que diuen y no a lo que fan.

En Rusiñol en *La bona gent*, com en totes les demés obres teatrals seves, hi ha posat dues menes de personatges: ell meteix y els qui no són ell; y, encomanantse a la facilitat que té de dir coses, n'ha teixit ara com sempre

una obra. Res de psicologia, res d'acció pera dibuixar caràcters: lletra, molta lletra, y a cada pas un foch d'artifici pera enlluhernar al gros públich. Y hi té la mà trencada en això; sens esforç se nota que li acuden a cada pas frases justes, sàtires que fan butllofa, mots que fan esclafir la rialla, y tot això allarga'ls actes d'una manera llastimosa, desvirtúa l'acció enfosquintla y fent que l'espectador, després que ha sortit del teatre, se recordi confosament de lo molt que ha *escoltat*, sense adonarse de que no ha *sentit* res.

No vol dir tot això que *La bona gent* no tinga qualitats. Bona part del primer acte està molt ben fet; la presentació de la bordeta Mariagna a casa de l'usurer senyor Batista es de lo millor que ha escrit en Rusiñol; el tipo del tenedor de llibres senyor Pepet es hermosament concebut; el meteix protagonista té moments justíssims. Per tot això es llàstima que l'autor, deixantse arrastrar per sa verbositat (valgui la paraula), y abusant de la ironia que li es peculiar, no prengui el camí de la simplicitat, y encarnantse ab els personatges boy fentlos menys parladors els faci viure tal com han d'ésser y no tal com l'autor vol que sien. Això reportaria gran benefici a ses obres, y d'un modo especial a les que, com *La bona gent*, tenen bona pasta pera ésser presentades com un cas humà de gran relleu y trascendencia teatrals. Pera lograrho, pot donarse pera l'autor una fórmula d'efecte segur: Més teatre y menys retòrica.

En Jaume Borràs, interpretant el senyor Batista de *La bona gent*, va estar molt just, matisant moltes situacions ab detalls ben encertats y salvantse dels molts perills per les dificultats que tanca la encarnació d'aytal personatge, caracterisantlo y vestintlo ab molta proprietat. La senyora Jarque, fent la Mariagna, molt discreta en tota l'obra e immillorable en el primer acte, interpretant la sorpresa y encongiment de l'òrfana al arribar a la casa dels qui l'apadrinen. En Vinyas molt segur en el paper de l'artista Rafel, xicot de bon fons y de conciencia blanca. Llàstima que'l tipo no fos millor presentat. El senyor Capdevila (senyor Pepet), conservantse en el seu terme donà molt relleu al personatge. Molt discretes les senyores Clemente (senyora Julia) y Baró (Lola), y els senyors Daroqui (senyor Julià) y Morató (Joan de la Penya) lluytant ab la falsetat de llurs respectius papers. El senyor Doménech (Batistet) encarcarat com sempre, y el senyor Virgili (senyor Parnell) com si fos de fusta y recitant sempre ab la meteixa tonada. La veritat es que hi ha papers capaços de convertir en Domènechs y Virgilis a bons actors.

La presentació general de l'obra, ben recomanable, notantse una bona direcció. En Jaume Borràs demostrà trevallar ab coneixement, fe y entusiasme en el posat de les obres, y preocuparse dels conjunts, condició ben favorable pera'l bon resultat artístich y a la que no estèm gayre acostumats aquí, que, en general, tots els qui's troben en els primers rengles sols se preocupen de llur personalitat, en malefici de les obres. Per això es bo que hi hagi qui, en profit de l'art, faci ben visible que ja no estém en aquells temps en que les òperes consistien única y exclusivament en els refilets y pinyols del tenor o de la tiple.

—

In bocca al lupo, original d'Hennequin y Bilhaud, estrenada'l prop-passat divendres per la companyia Mariani, es un *vaudeville* sense solta, ple d'incidents antiquats y més propris d'un saynet que d'una obra grossa. Llàstima de temps perdut per la companyia y pel traductor Carles Bertalozzi, qui sembla estrany, tenint com té obres originals seves ben recomanables, s'hagi entretingut en traduhirne una tan sense solta com *In bocca al lupo*. En la execució's distingiren la senyora Mariani y el senyor Falconi, actor de molta gracia, qui detallà molt bé'l tipo que representava. A n'aquest derrer va deures en gran part que'l públich que assistí a la estrena no s'aburrís det tot en el trascurs de l'obra.

—

En el teatre Principal han tingut lloch derrerament dues estrenes: *L'assumpció d'Hannele Matternn* de Hauptman, en dos actes, y *Les alegres comediantes* d'en Gual. Ja anteriorment s'havia estrenat *La dispesera* de Goldoni, que'm va passar per alt gracies a l'escàs anunci de la empresa. Això meteix va estar a punt de succehirme ab la hermosa obra de Hauptmann, donchs sembla que dita empresa dongui menys importancia a les veritables obres d'art que a qualsevol quadro o pelicula de cinematògraf. Recordis si no'ls bombos, cartells y anuncis de *Lo Miracle del Tallat*, *La Fustots*, *La nit de Nadal* y fins del *Siti de Port-Arthur*, que s'anuncià a dojo ab cartells al cromo y tota mena de reclams, gacetilles, noves, etc., etc. En cambi, són molts els aficionats a coses d'art que no assistiren a la estrena de l'obra del gran dramaturg alemany per no saber que's feya. D'aquesta y de *Les alegres comediantes* ne parlaré la setmana vinenta ab la detenció que requereixen.

Ara que la empresa del teatre Principal anuncia una segona tanda de dilluns dramàtichs ab el concurs de l'Associació Musical de Barcelona, es precís que procuri donar la importancia propria a cada obra, pera que, més que'l públich de l'abono (qu'en general para més atenció a la *platea* que a l'escenari), puguin fruhir les belleses de l'art dramàtich els verament aficionats a conéixerles. Dites funcions en dilluns tindràn lloch els dies 5, 12, 20, 26 y 29 de març y 2 d'abril. Esperém que'l resultat sia digne de la prometença.

J. Pujol y Brull

CANÇÓ DE VIDA

Salut, aucells que feu vostres nius en els arbres;
salut, feres; salut, hienes, guineus, lleons;
salut, ovelles, bochs, cabrits; salut, oh cabres
que tresquèu sens dû a dintre les visïons macabres
que l'home du en son cap com ferestes llegions.

Homes, ohiu al lluny els drings violents dels sabres.
Dins les fogueres fetes de velles religions
ohiu els espetechs que llencen els cadavres.
Y, mentres els bruixots vant dihent abracadabres,
els homes se destrueixen en nom de llurs visions.

Germans (si som germans) fòra visions ferestes
qu'en nom de la virtut destrueixen. Que les festes
ens tornin generosos, nobles y grans y bons;
aymemnos perque es noble, germans, y en nostres gestes
humanament humanes cerquèm joyes honestes
y els sentiments malvats dormimlos ab cançons.

Que l'amistat ens lligui com Pílades a Orestes.
Donèm aliment noble a les nobles passions,
y al vespre de la vida, ja les orgíes llestes,
ab la fe del vident alcèm al cel les testes
y adormimnos guaytant rodar constelacions.

Fòra llàgrimes tristes, fòra sagnantes rialles;
somrihèm a la Vida, somrihèm a n'el rê,
somrihèm als tirans, somrihèm a les mortalles,
somrihèm a la Pau, somrihèm a les batalles,
visquèm en un somriure y morím plens de fe.

CANÇO DE LA MISERIA

Tot me cau, tot me penja,
tots els díes son diumenge
pera mi.
Passo per carrers y places,
veig senyors y senyoraces,
jovent qu'en els cafés menja
y'm diu:—Segueix ton camí.—
El pare's va arrocegant
bo y gemegant!
Una gracieta de caritat
per'aquest pobret baldat!

Un vell me va dir:—Bufona,
¿vols venî a casa eixa nit?
—Tot seguit
si'm fes una caritat
per aquest pobret baldat.—
El pare que se'n adona
y el vell fuig avergonyit
¿Per què dèu haver fugit?

A l'estiu, vora les taules
hont hi mengen les verjaules,
canto cançons
(puix diuen que la musica
a les feres domestica)
per veure si's tornen bons.
Una gracieta de caritat
per'aquest pobret baldat!

Un cop he ben cantat,
passo ab el plat.
Una senyora mudada
y un senyor molt estirat
que llegeixen el *Diari*
sempre'm diuen: – Deu t'ampari.—
Y el pare's va arrocegant
boy gemegant!

Quan baixa un senyor d'un cotxe
*—El Diario de la Notxe
Ticiero, Publicidad!—*
crido ab veu enrogallada
perque veig que'l gura ve;
y si demano s'enfada
y ben baixet dich: – ¿No té
una gracieta de caritat
per'aquest pobret baldat?—

—Au, guillèn!—diu el cotxero,
y el pare diu:—*Caballero
virtuoso, rico y honrado,
socorra al pobre lisiado.
Dios bendecirá su mare!...*—
Y el senyor diu: – *Dios le ampare.*—

Una donota dolenta
un día'm va dâ una empenta
que'm va fer caure per terra.
Qu'era maca y grassa y rossa!
El gura'm va dâ una coça
dihent:—*Levántate, perra!*—
Compassió per eix baldat!
Una gracieta de caritat!...

ENVEJA

(Del poeta italiá Giulio Orsini)

¿Sabs què penso quan veig que ta mà fina
se posa del cavall en l'ampla gropa?
¿Sabs què penso quan veig que foll galopa?
Y quan ta mà la clin del coll pentina
¿sabs què penso? Quan veig que'l suor xopa
son pit ple de bromera.... y quan s'arcina....
y quan beu del bassal en la gran copa
hont s'hi reflexa ton bell cos, divina,
¿sabs què penso? Donchs penso que si arrapes
mon cabell com la clin del teu cavall,
te portaré a passeig de quatre grapes;
que sentiré ta mà que m'acarona,
que beuré del bassal, y en son crestall
hi besaré ta imatge rebufona ..

Mes t'escapes rihent; vas camí avall. .
Quína enveja li porto al teu cavall!

R. Vives Pastor

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

101 Sº Josefo Murillo y Mombrú, (*legas kaj skribas E.*) — Sant Pàu, 70. – Barcelona.

102 Sº Johano Rosals y Corretjer, komercisto, profesoro de Esperanto kaj prezidanto de la Societo « Espero Kataluna » — Portaferriça, 30.— Barcelona.

103 Sinjorino Joaquima Rosal de Rosals, (*lernas E.*) — Portaferrissa, 30. — Barcelona.

104 Fraŭlino Julia Castro, (*lernas E.*) — Córcega, 234, 2.ⁿ, 1.ª — Barcelona.

105 Sº Víctor Oliva, eldonisto, (*legas kaj skribas E.*) — Vilanova y Geltrú.

106 Sº Francisco Serrallonga y Banús, (*lernas E.*) — Carretera Real, 135. — Barcelona (Sans).

107 Sº Darwin Tubàu y Pujol, (*legas kaj skribds E.*) — Carme, 64, 2.ⁿ — Barcelona.

108 Sº Josefo Climent y Deoca, (*lernas E.*) — Passatje Romà. 109, entr. — Gracia (Barcelona).

109 Sº Josefo Antoni y Minguella, komercisto, (*lernas E.*) — Muntaner, 79, 1.ᵉʳ 2.ª — Barcelona.

110 Sº Josefo Bonhome y Fàbrega, (*lernas E.*) — Almenara alta, 14, 1.ᵉʳ, 2.ª — Sant Martí de Provençals (Barcelona).

111 Sº Manel Juliadis y Mata, komizo, (*lernas E.*) — Diputació, 316, 3.ᵉʳ, 2.ª — Barcelona.

112 Infano. Josefo Ferré y Peris, (*lernas E.*) — Sagrera, 243. — Sant Martí de Provençals (Barcelona).

113 Sº Josefo Ausió y Suñer, (*lernas E.*) — Industria, 73. — Sant Andreu (Barcelona).

114 Sº Florenci Ballvé y Guimerà, (*lernas E.*) — Tramontana, 119. — San Andreu (Barcelona).

115 Sº Andreu Framis y Trías, (*lernas E.*) — Carrer de Casanovas. — Sant Andreu (Barcelona).

116 Sº Rosend Funoll y Vidal, (*lernas E.*) — Sant Andreu (Barcelona).

117 Sº Jaume Mañà y Julià, (*lernas E.*) — Rambla de Santa Eularia. — Sant Andreu (Barcelona).

118 Sº Francisco Aimeric y Mateu, (*lernas E.*) — Clavé, 10. — Sant Andreu (Barcelona).

119 Sº Johano Espigó, (*lernas E.*) — Carrer de l'Aurora, 13, 2.º 2.ª — Gracia (Barcelona).

120 Sº Josefo Cabré y Bru, (*lernas E.*) — Carrer d'en Bot, 2, botiga. — Barcelona.

121 Sº Francisco Caldas Coloma, (*lernas E.*) — Carrer d'Isern, 40. — Mataró.

122 Sº Antoni Carbonell y Bilbeny, (*lernas E.*) — Colón, 4. — Mataró.

123 Sº Baldomer Romà Oliveras, (*lernas E.*) — Rebalet, 56. — Mataró.

(Daŭronta.)

La societat «Espero Kataluna» acaba de posar a la venda, pera us dels esperantistes, uns bonichs segells de cautxú pera marcar en les cartes les paraules «oni korespondas esperante» (s'escriu en esperanto) voltades per una hermosa cenefa modernista.

Creyèm qu'es aquest un excelent instrument pera propagar nostra causa.

Se venen al preu de 2 pessetes en aquesta Administració y a casa'l president de dita societat senyor Rosals, Portaferriça, 30, llibreria.

Felicitèm a la novella societat.

La societo «Espero Kataluna» ĵus metis al la vendo, por uzado de la geesperantistoj, beletajn kaŭĉukajn sigelilojn por sigeli sur la leteroj la vortoj «oni korespondas esperante» ĉirkaŭitaj per belega novastila rando.

Ni kredas ke tiu ĉi estas efika ilo por propagadi nian aferon.

Oni vendas ĝin al la prezo da du pesetoj en tiu ĉi Administracia oficejo kaj ĉe la prezidanto de la dirita societo sinjoro Rosals, Portaferriça strato, 30, librovendejo.

Ni gratulas la novan societon

La societat esperantista «Espero Kataluna» ha acordat tenir per orgue oficial la secció *Esperanta Fako* de la revista Joventut.

La esperanta societo «Espero Kataluna» decidis havi *Esperantan Fakon* de la revuo Joventut per ĝia oficiala organo.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

ĉ, *ŝ*.—Els sons que representen aquestes lletres els tenim en català. Se diferencien l'un de l'altre en que'l primer es explosiu y el segón no. Compàrinse'ls dos mots catalans *fatxa* (aspecte) y *faixa*. El primer s'escriuria ab la ortografia d'Esperanto: *faĉa*, y el segón: *faŝa*.

Quan *ŝ* va seguida de consonant ab la que forma silaba, emet sons que no tenim en nostre idioma, però que no presenten pera nosaltres cap dificultat. Quan nosaltres dihèm *clàu*, *pròu*, *très*, no ho fem pas fent vibrar primer la *c*, la *p* y la *t* y desprès pronunciant les silabes que segueixen; no dihèm

pas *ec-làu*, *ep-ròu* y *et-rés*, sinó que s'enzillament fem nàixer la *l* y les *r*, *r*, avans de donarloshi el llur valor, allà hont naixen la *c*, la *p* y la *t* respectivament. Donchs lo meteix se fa en Esperanto ab la *ŝ* quan va seguida de consonant; no pronunciarèm pas el mot *ŝlosilo* (clau) aixi: *eŝ-lo-si-lo*, sinó aixi: *ŝlo-si-lo; ŝranko* (armari) el llegirèm *ŝran-ko*, y no *eŝ-ran-ko*; etcètera.

e. — Les rahons que'ns obliguen a procurar pronunciar clarament aquesta vocal són les meteixes que queden dites al tractar de la *a*. Jamay li donarèm el valor de nostra *e* àtona, que la faria confondre ab una a, y dels dos sons *è* y *é*, li donarèm sempre'l derrer. Pera recordarho no cal sinó fixarse en la següent frase catalana: *Ell te diu que té tè.* La *e* en Esperanto no serà, donchs, la del primer *te* (pronòm), ni la del tercer *tè* (beguda), sinó la del segon *té* (tercera persona de l'indicatiu del verb *tindre.)*

ĝ, *ĵ*. — Essent prou clar el valor de la *g*, no creyèm necessari insistir sobre ella. Si ho farèm lleugerament sobre aquelles dues, ja que, encara que'ls seus sons els tenim en nostre idioma y per lo tant ens són molt fàcils, el fet de qu'en certa gramàtica's digui que la *ĝ* tè'l meteix valor que la *g* catalana devant de *e*, *i*, podria induhir a error als catalans. En efecte: sabut es que la nostra *g* devant d'aquelles vocals sona exactament igual que nostra j; sols el respecte a les rels de que provenen les paraules y l'us fan que a voltes usèm la *g*, que podriem molt bè substituir per la *j*. En Esperanto, *ĝ* y *ĵ*'s diferencien ben clarament. La segona tè'l valor meteix que nostra *j*, la primera'l de nostra *j* precedida d'una *t*. Pronuncihinse alternativament les paraules *boja* y *llotja*, *rajar* y *sótjar*, y s'apreciarà tot seguit la diferencia d'una y altra.

h, *ĥ*. — Les dues són aspirades: la primera lleugerament, la segona ab força. El seu sò es semblant al que produhim gargaritzant en sèch.

k. — La meteixa advertencia feta ab la *ŝ* quan precedeix consonat ab la qui fa silaba, cal ferla ab la *k*. *Likvoro* (licor) no'l pronunciarèm: *lik-vo-ro*, sinó *li kvo-ro*. *Kvar* (quatre) no'l pronunciarèm *ek-var*, sinó *kvar*, formant una sola silaba, com si volguessim fer sortir la *v* del paladar.

o. — Requereix aquesta vocal les meteixes atencions que la *a* y la *e*. Hem de procurar no pronunciarla may com una *u*, qu'es el valor que li donèm en català quan es àtona, es a dir, quan no carrega l'accent de la paraula sobre d'ella com succeheix en *poruch*, *trobar*, *soroll*, etc. Y dels dos sons *ò* y *ó* li donarèm sempre'l derrer. Pera recordarho tinguis present qu'en català la *o* tè tres sons, com se pot veure en aquesta frase: *Lo millor pel góç es un òs.* Aixi, donchs, en Esperanto la *o* no's pronunciarà com la primera *lo* (article neutre), ni com la tercera *òs*, sinó com la segona, la de *góç*.

F. Pujulà y Vallés

(Seguirà.)

NOVES

Quan surti aquest número, al Congrés de Madrid estaràn en plena discussió les esmenes presentades al projecte de lley sobre'ls delictes d'opinió, car la totalitat del projecte ja s'ha discutit. El govern d'en Moret, vacilant com may, y fiantho tot a la oratoria buyda de son quefe, acabarà'l poch prestigi que li resta, y els diputats per Catalunya (feta excepció dels *cuneros* que no saben còm amagar llur vergonya) estaràn donant, units com un sol home, l'exemple de civisme y amor a la llibertat que d'ells espera'l pais.

Aixi ho exigeix en els uns l'amor a la república, en els altres l'amor a l'autonomia, en tots l'amor a la llibertat y a les lleys constitucionals que un govern dit *lliberal* intenta conculcar sense justificar sa conducta y revelant més dubtes que conviccions. Esperèm a veure còm compleixen llur dever nostres representants; esperèm que llur actitut resolta acabi de desconcertar als qui tan desconcertats venen ja mostrantse després dels actes celebrats pel poble a Girona y Saragoça.

—

De la societat «Espero Kataluna» hem rebut el següent ofici que insertèm ab gust, oferintnos seguir contribuhint en lo que poguèm a la propaganda de l'idioma d'en Zamenhof, qual difusió ab tant d'èxit realisa la esmentada entitat:

La Junta de «Espero Katalana», societat pera la propagació de l'idioma Esperanto, té l'honor de comunicar a vostè y al cos de redacció del valent setmanari, que ha quedat constituhida en aquesta ciutat la societat de dit nom, qual objecte principal es la ensenyança y propagació d'aquest bell y útil idioma en nostra aymada terra catalana, per quant li pugui facilitar ses relacions internacionals en art, ciencia y comerç. Ensemps agrahím

de tot cor els trevalls que JOVENTUT porta fets y està fent en pró dels fins que nosaltres perseguím y que han de merèixer l'aprobació y estima de tots els homes cultes.

«Espero Kataluna», demanant l'apoyo del periòdich de sa digna direcció 's posa a sa disposició en quant dintre ses forces pugui ésserli d'utilitat.

Som de vostè sos servidors: El president, *Joan Rosals*; El secretari, *C. Rovira*

—

A Câ'n Parés en Xiró ha exposat un quadro titulat *Fiat vita*, que crida poderosament l'atenció dels visitants. L'obra es d'empenta y realisada sense vacilacions, acusant molta personalitat en l'autor. Es el bes del sol a la terra; aquesta's daleix per lograrlo, veyentse formada per figures de dòna potser massa dibuixades. Creyèm que si dites figures se deixessin entreveure lleugerament, es a dir, que fossin roques que semblessin dònes y no dònes que semblen roques, guanyaria molt el quadro. De totes maneres es digne de lloança per la novetat, l'atreviment y la factura.

—

En el concurs de projectes pera la bandera del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» ha resultat premiat el projecte núm. 4, lema «Mercuri», en virtut del fallo del jurat que firmen els senyors J. Pujol y Brull, president, A. Audet, J. Campeny, S. Junyent, vocals, y F. Barceló, secretari.

La secció permanent de Propaganda de dit Centre fa públich que desde'l 19 de l'actual queden exposats els projectes rebuts pera l'esmentat concurs, en la sala de la casa «Esteva, Figueras y Successors de Hoyos», carrer de Santa Agna, 6.

—

L'«Associació Musical de Barcelona» ha donat dos importants concerts. El primer tinguè lloch el diumenge dia 11 dels corrents en la sala de la Reyna Regent del Palau de Belles Arts, y fou una importantissima sessió de *sonates* en que'ls executants senyor Rabentós (violoncel) y Sabater (piano) lluhiren ses bones qualitats com a intèrpretes y com a executants pulcres. El segón tingué lloch en el meteix local el diumenge dia 20, y fou la derrera sessió del cicle Schubert, també interessantíssima, essent molt aplaudit el senyor Segura, qui cantà ab justesa'ls hermosissims *lieder* d'aquell autor.

—

Publicacions rebudes:

O Literature Katalanske. Hem rebut, ab dedicatoria expressa de l'autor, un luxós follet escrit en txech pel celebrat literat en A. Rikhart, en el qual, conforme son titul indica, se fa un estudi de la moderna literatura catalana, demostrant l'autor lo molt conegudes que li sòn les obres de nostres Verdaguer, Guimerà, Ruyra, Víctor Català, Oller y demès escriptors notables de Catalunya y Mallorca. Se contenen en aquest fascicle una serie de trevalls apareguts en *Osveta* (*La Cultura*), revista txeca que veu la llum en la capital de Bohemia. Es molt elegant la impressió d'aquest fascicle, per qual envio remerciém al notable literat txech.

Obres completes d'Emili Vilanova. Volúm II. Quadros populars. La *Ilustració Catalana* acaba de donar a llum aquest segón volúm de les obres de l'enginyós prosista català ab tan bon gust editades, y qual suscripció, per lo nodrida, fa honor als aymants dels nostres bons llibres, que al honrar a n'en Vilanova ab aquesta edició de ses obres completes, donen exemple de cultura y de patriotisme. Aquest volúm, com el primer, se ven a tres pessetes, resultàntelshi a dues als suscriptors.

Isabel, cançó popular catalana, LIII de la colecció que ab èxit ve publicant el «Cançoner Popular». Porta un dibuix alusiu, y, ademés de la lletra y la tonada, les acostumades notes folk-lòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
	Número corrent.	10	Cèntims.
	» atrassat.	20	»

MOSAICHS E. F. ESCOFET & C.

Ronda Sant Pere, 8

CAMISERÍA Y CORBATERÍA

DE

JAUME SANS

ESPECIALITAT EN LES CAMISES A MIDA

PREUS ECONÓMICHS

Boquería, 32 *BARCELONA*

CASA ESPECIAL EN ARTICLES DE VIATGES

MUNDOS ◆ MALETES ◆ SACHS ◆ NECESSERS
◆ CINTURONS ◆ PORTAMONEDES ◆
SOMBRERERES ◆ PORTAMANTES ◆ ETC.

Rambla de Canaletes, núm. 5

ANGLO FRENCH INSTITUTE

Rambla dels Estudis, 14, y Canuda, 2

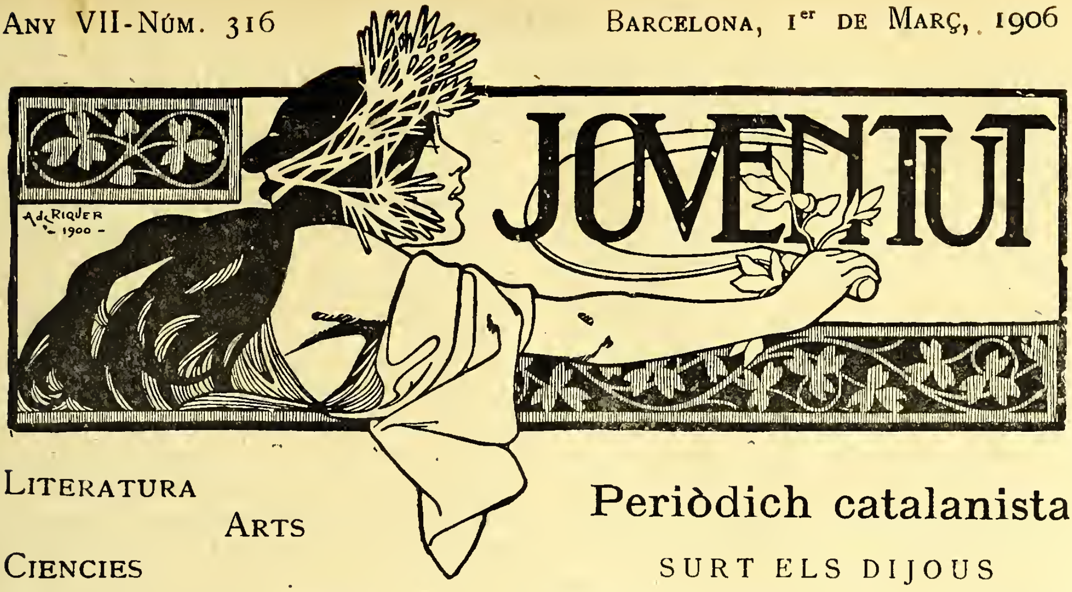
Anglès, francès, alemany, italià, per professors titulars estrangers, a 10 y a 15 pessetes al mes
La llengua internacional Esperanto s'ensenya en tres mesos pel professor esperantista
F. Pujulà y Vallès.

Romántichs d'ara

per **Enrich de Fuentes.** — Un volúm de més de 500 planes, **4** pessetes.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

ANY VII-NÚM. 316 BARCELONA, 1er DE MARÇ, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI

ESPERÉM

Qu'es ben especial la situació en que'ns trobèm els catalans, no cal dirho, donchs massa ho sabèm tots nosaltres y prou se'n fan càrrech també'ls nostres enemichs, els funestos polítichs que sembla han fet la prometença d'acabar d'ensorrar la malaventurada Espanya.

No es hora d'enrahonar sinó de meditar, de fernos ben bé càrrech dels nostres devers, d'afermar nostra conciencia d'individuus y de ciutadans y d'afrontar ab serenitat tots els contratemps que'ns reserva l'avenir incert. Però en bona fe qu'es difícil nostra tasca. Si enrahonèm, nostres més ignocentes paraules són titllades de sospitoses, nostres actes més insignificants són tinguts com a pecaminosos. Si callèm, nostre silenci es vist ab prevenció y's diu que covèm en l'ombra propòsits sinistres. Y si no fem res també se'ns fan retrets y se'ns mira ab desconfiança. En una paraula: se'ns tem y se'ns odia. ¿Per qué? Perque no sols no se'ns comprèn, sinó que ni se'ns vol escoltar: la eterna ignorancia, la continuada injusticia, la inconsciencia suicida, són els tres factors més importants de la ruina de l'Estat espanyol.

Donchs ¿qu'hem de fer? Res. Ja són prous ells sols pera desacreditarse. Ells ens han fet veure que res podía esperar el poble de les promeses del partits monàrquichs; ells han fet palesa la impotencia del republicanisme unitari; ells han mostrat que aquells homes que a la llum dels escenaris polítichs semblaven grans, mirats a la claror del sol y vistos d'a la vora eren migrats y buyts per dintre. Han posat en evidencia'l cas que ha de ferse de la serietat d'aquells estadistes que no poden donar un pas que no ensopeguin, del talent d'aquells oradors que, si saben fer un discurs pera que'l choregi la majoría, no són bons pera contestar a una pregunta concreta, ni menys aptes pera realisar el més petit acte de govern; en un mot: ells son qui ha escampat una corrent pessimista que forçosament produhirà una reacció sanitosa, al menys pera Catalunya, y pera totes les regions espanyoles si segueixen nostre exemple.

Nosaltres ja comencèm a tocarne'ls resultats. Els trevalls d'en Maura pera pescar els peixos grossos, y els d'en Lerroux per'apoderarse de la massa ¿no han sigut coronats

pel descrèdit més ridicul? Aquells infeliços qu'encara romanen adictes als dos *grans* revolucionaris, *el de arriba* y *el de abajo*, ¿quin valor representen als ulls de llurs meteixos quefes? Que'n deuen estar d'avergonyits al pensar en aquella hora tonta en que's posaren contra'ls seus, tot pera quedar pitjor de lo qu'eren avans: ningú! Y dihèm pitjor perque si avans eren inútils ara són perjudicials.

¿Y aqueixa solidaritat catalana que suara se ha esboçat? Per feble y poch consistent que'ella pugui ésser ¿no fa preveure que a no tardar apareixerà més robusta y potenta si quiscún hi posa un xich de bona voluntat? Y el ressò que'ls planys de Catalunya van trobant en les demés regions, ¿no fa pensar que tal volta no es encara impossible la regeneració de l'Estat espanyol baix un altre regiment més natural y lògich que'l que ara'l malmena?

Quina revenja més hermosa pera'ls qui avuy ens veyém posats quasi fòra de la lley, si aconseguissim el triomf veritable de la justicia y poguessim tirar a la cara dels qui trevallen per la mort politica de l'Estat espanyol, tot un organisme vivent, animat per l'esperit nacionalista, en comptes d'aquest suposat cadavre al qui sols manca, pera desvetllarse, el crit de resurrecció: Visca la vida! Aleshores també'ls hi preguntariam: ¿Quins són els qui millor trevallen per la patria? Y ells, com ara, no sabrien tampoch qué respondre.

Mentres tant, esperèm. Mentres hi ha esperança hi ha vida.

ORIOL MARTÍ

EL CONSOL DEL MAR

Cap al tart, a les sis, una vegada, mentres el Carnaval feya vibrar a lo llarch de les vies la seva riallada estrident y captivadora, l'Ismael Smith, devot y solitari, a la exquisida penombra del seu taller d'artista donava'ls retochs definitius a una esculptura de sentit enigmàtich y gaudia a l'ensemps de la seva grandesa creadora. A mida que'l miracle de l'art anava fentse, y que'l fanch, agraciat ab la febre de la emoció, prenia no ja forma o figura, sinó gestes profonds, els ulls del jove artista, com si cedissin paternalment les clarors propries, anaven apagantse y esdevenien llavors altars de pedra després de l'holocauste.

El taller resplendia estranyament. Sobre les parets blanques d'un blanch opach les pintures de Whistler y de Weber eren ermites inderrocables, noblement sentimentals les primeres y revestides de gracies exòtiques les altres. Enllà una verge de Donatello anunciava l'aroma dels llirs. Més aprop, una bella reproducció de *La Pensée* de Rodin y el noble bust del mestre semblaven impulsadors de la fortitut y del coratge. De banda a banda del taller, y encara entre penombres, se destacaven bocets, pintures, cartells y cavallets en bell desordre, desordre que matisava l'ambient de respectuosa espectació.

L'Ismael va finir el travall y reposà en silenci. Complert el gest del retocament definitiu, sense deturarse a contemplar la seva obra, la embolcallà en teles humides y segué un'altra volta, pensatiu. Aixi restà llarga estona. Torbant la seva delectable meditació, contrastant ab la quietut d'un jardi abandonat que a travers de la finestra entreoberta s'ovirava, arribaven fins a les seves castíssimes orelles els himnes xisclents de les turbes emmascarades y el cruixir dels rodatges al carrer de més aprop. Meditava encara y estava indecis. Al devant seu l'obra acabada, recoberta de teles, meditava també... Un relleu pera la devantera d'una xemeneya de sala... A l'entorn d'una petita boca d'escenari exquisidament decorativa s'hi destacaven quatre figures formant dues parelles. Com si fos un teatre hont s'hi representés la Tragedia del Foch, una parella plena de fortalesa, sentint bategar l'impuls irreflexiu de la joventut,

tenia fortament entrellaçats els braços y abocava àvida'ls cossos a les flames redemptores... a l'ensemps que l'altra parella, llànguidament, poruga de la mort, fugia del recinte de les flames.

L'Ismael no hi pensava ja pas... Era una obra acabada y un ideal assolit. ¿Per qué pensar en les obres acabades? Y, sempre entre penombres, una lluyta interior el removia. ¿Qué fer? ¿Restar per més temps abimat en el llarch absortisme d'aquella tarda, o sortir a la vía y confondres ab la ressonanta bogeria carnavalesca?

No era pas àymant d'aquestes exteriorisacions de vulgaritat, mes la solitut de tot el día li era ja pesanta. ¿Calia respirar l'ayre de fòra? ¿ Calia restar ? Maquinalment agafà'l llapiç y esboçà sens esma una silueta de dòna, mes la deixà a mitj fer. ¿Restar? ¿Sortir? A la fi, maquinalment encara, va posarse'l capell, tancà la finestra que donava al jardí melangiós, y sortí.

Caminant, caminant ab curiosa indiferencia, veya córrer les disfreces fantasiosament. Totes les vies y places y avingudes eren festes de colors qu'eclipsaven la llum esmortuhida dels fanals. Sonaven sempre les riallades y les veus metàliques y xisclentes, evocant a l'Smith ironies profondes; y s'imaginava'l món com una gran presó, hont els homes llibertats aquell dia's deslliguessin les cadenes feixugues.

De sobte va sentirse cridat pel seu nom, y va acostàrseli una disfreça; era un Pierrot blanch, ab el coll riçat com una auriola de crisantemes; eren blanques les mans, blanch el vestit, blanch el rostre... Y aqueix rostre feya una suavíssima ganyota sentimental com si s'hagués sospés y petrificat en un gest d'amorosa melangia. Mes l'aparença no era pas fidel. Sota'l rostre del Pierrot un altre rostre maliciosament reya... L'Ismael feu un geste d'enuig, y el Pierrot li parlà, enjogaçat, alegre, burlesch. Heusaquí el diàleg:

—Salut, Smith, esperit refinat, insigne artista. Quina sòrt haverte trobat precisament avuy! Vina, vina, que parlarém de coses trascendentals.

—Primer diguem quí ets.

—¿Quí sóch? Això es un misteri.

—Donchs no't contestaré.

—No sies curiós, esculptor d'idees. ¿Tu ets l'home tan indiferent a les coses que passen? ¿No dius sempre que'l nostre afany de curiositat ens proporciona solsament alegríes tristes?

—¿Quina relació té una cosa ab l'altra?

—Molta relació, insigne amich, molta relació. Jo vinch a ésser lo que tu condempnes. Jo sóch el Pierrot que's riu de tot y que ab tot plora. ¿Veus? Ara meteix estich de festa, y vaig entre la vella bogeria del Carnestoltes, y'm rich de tot lo que passa al meu entorn y fins de tu meteix. Creume, creume, no sies tan indiferent, creume. ¿Per qué no parles? Ah, de segur que ja véns ab mi!

—Ab tu! Voldria veure de quína manera't diverteixes. ¿Disfreçante? ¿Aquestes són les teves alegríes? Ho has dit bé: alegríes tristes. Sóu vulgars, sóu cursis.

—Apa, filosofa més, fesme riure més.

—Si, riu força, que ja sé quí ets ara, celeberrim poeta, redemptor de modistes. Ah, vosaltres sóu els qui os veniu a dir intelectuals! Infeliços! Els qui tindrieu d'ensenyar y donar exemple imitable en el camí de l'art, vos entreteniu a seguir a la turbamulta ab el pretext d'estudiarla y descriurela quan convingui! ¿Per qué teniu de saberho lo que fan els altres? ¿No hi ha coses més grans que lo que diguin els homes y els seus llibres?

—Així m'agrada, que t'enfadis. ¿Ja has acabat?

—Com vulguis.

—Donchs una vegada més acabes de demostrar qu'ets un desequilibrat y no sabs lo que dius. ¿T'has pensat conèixerm? No sabs còm sóch ni quí sóch. Disfruta força ab el teu quietisme, ¿sents?, que jo també arribaré a un lloch o altre. Deixem riure, deixa que't compadeixi. Adeu. *Au clair de la lune...* Adeu.—

L'indiscret Pierrot s'allunyà, cantant alegrament y expandint riallades. L'Ismael respirà: tanta vulgaritat no podia capirla. Inconscientment va dirse:—Pera parlar ab sinceritat han d'amagarse'l rostre.—Y continuà caminant, sense ruta, entremitj de les munions bullicioses y les ressonantes mascarades, mes en el fons ben distanciat d'elles.

A poch una nova disfreça'l saludà familiarment. Desseguit la va conèixer: era una amiga de la seva infantesa, a qui ell havia volgut oblidar.

—Adeu, petit Ismael!—

Mes ell no responia pas, y feya'l seu cami procurant desferse de la mascareta importuna.

—¿Que no'm coneixes?

—Ni ganes.

— Oh, que poch amablel Si sapiguessis qui sóch!...

— Una dòna vulgar.

— ¿Vols dir que sóch tan poca cosa, petit Ismael? —

Mes ell no respongué. Caminant més depressa, conseguí finalment que's cansés la inhàbil interrogadora y el deixés sol y en pau. Lliure ja d'ella, inquiet encara, li semblava talment que seguís parlant la màscara de veu afemellada:

— Ismael, petit Ismael, ¿que no'm coneixes? —

Era ja molt avençat el vespre, y apenes circulaven disfreces. El nostre amich, deixant les avingudes amples y bullicioses, havía entrat a la ciutat vella ahont els murs ennegrits y els campanars fantasiosos y els palaus senyorials y les cases enrunades no responíen pas a la orgia pagana del Carnaval. Solsament de tant en tant alguna ovella esgarriada pasturava en aquells camps... alguna veu perduda y lluñyana's confonía ab els repichs solemnials de les campanes y ab el caràcter cerimoniós del medi. L'Ismael ja s'hi trobava millor en aquelles vies de penombres, mes encara una derrera contrarietat havía d'esdevenir. En un revolt de carrers laberintichs aparegué la ovella esgarriada... un Mefistòfil explorador... qui agafantlo del braç li digué coses *perverses*. Ara va riure l'Ismael: també'l coneixía al nou sacerdot de la *perversitat*. Y aquest va dir, fingint la veu:

— Escolta, home *virtuós*...

— Adeu, home *pervers*, diable ridícul. Desgraciats dels qui os divertiu! —

— Y secament va desfersen, aguantant impassible bona estona les paraules burlesques del Mefistòfil qui l'havia seguit sempre rihent. —

Definitivament expirava la pesadilla carnavalesca. Sortint de la ciutat, el mar va estendres al devant d'aquells ulls àvits d'alegría *seva*. Contemplant la immensa y dolça simplicitat de les onades, y la difosa presencia dels vaixells, y la mole fantàstica de les esculleres, a la claror de la vetlla estrellada y dels fars marins qui llumenaven tremolosament convidant a l'ensomni, perdía'l recort de la grotesca mascarada, s'abrigava en el fons de la seva emoció artística, y una gran cavalcada de fantasmes creuava pel seu front. Eren instants de delectació èpica, poblats de fantasía y de visions. Pera ell eren llavors finides totes les mitjaníes de la terra, y solsament restaven grans passions y grans espectacles, immenses fornals ahont els homes rústechs y herculis fessin córrer com belles joguines l'aygua rohenta del metall fos, exèrcits d'artistes oferint al sol les seves obres personals e inacabables .. Y, per altra banda, com un pòl oposat, mes també gran, refinaments exquisit y aristocràtich, dances de paladins y de grans dames vincladices y delicades, parlant y moventse débilment, fingidament, com blanques figures de porcellana... Y encara'l mar, generador de totes les idees, temple de tots els misteris... Y la vetlla estrellada, y el seu benestar, y el perfùm del silenci... Oh, res de mitjaníes, res de mitjaníes...

P. Prat Gaballi

TEATRES

L'assumpció d'Hannele Mattern. — Les alegres comediantes. — Dieci minuti di fermata.

Cal ésser un Hauptmann pera escriure *L'ordinari Henschel*, *Els teixidors de Silesia*, *Animes solitaries* y *L'assumpció d'Hannele Mattern.* Perque aquestes quatre obres enclouen una diversitat artística tan remarcable, que potser cap altre autor dramàtich modern sería capaç d'emmotllarla a son temperament. Y l'Hauptmann ab imaginació portentosa recull els assumptos que li plauen, sense seguir corrents fixes ni gustos predilectes, yels pasta ab grapa ferma, sadollantlos de poesía. Y que aquest autor es un poeta de gran vol ho demostra d'una manera ben clara'l drama que d'ell ha donat ha conéixer derrerament la companyia del Principal. La realitat de la vida presentada ab la cruesa que's nota en altres obres del meteix dramaturg, ab tochs de feréstega pinzellada, ens la presenta l'Hauptmann en *L'assumpció d'Hannele Mattern*, peró aquesta meteixa realitat va acompanyada de idealismes que contrasten ab ella formant un conjunt corprenedor. Les meteixes figures que intervenen en el desenrotllo de l'obra són ja notes ben diferentes però harmònicament agermanades:

els misèrrims captayres esparracats y malaltiços, copdiciosos y avars del miserable moç de pa quearriba a llurs grapes; el mestre d'estudi de cor gran, d'ànima enlayrada; la menuda Hannele, aborrida pel pare Mattern borratxo y males entranyes que li pega... totes són figures reals que's mouen y parlen donant la perfecta idea de vida.

La petita Hannele, estemordida pels mals tractes de son pare,'s llença a l'estany, en quals aygües creu veure reflectida la imatge d'un home que l'atràu ab amor que no es d'aquest món: però es salvada dela mort imminent y portada a la barraca d'en Mattern hont cuydadosament l'assisteixen el mestre y altres. L'Hannele está morintse y desvarieja. En son desvari forja imatges, barreja de les quehan viscut a son entorn yles queha forjat, vivint, sa fantasía: la mare morta que's presenta a oferirli consol; el pare que impenitent de sos vicis la maltracta y li pega; els àngels que li porten la bona nova de la seva assumpció omplenantla de goig; l'àngel de la mort que ab la espasa núa li senyala'l moment derrer de vida, el mestre y Christ, dues figures foses en una, que l'ampara voltantla de suau benestar; les dònes del poble ploroses per la mort de l'Hannele; els noys de la escola oferintli flors y omplintla de garlandes; el sabater geperut que va a portarli preuades robes per'amortallarla, la corona de roses blanques y les sabatetes de crestall... Y Hauptmann mou en escena totes aquestes figures del somni d'Hannele, però ab una seguretat y un domini, quel'espectador arriba a somniar com la joveneta, y els idealismes se fonen ab les realitats pera donar una perfecta unió de vida, d'art, de poesia.

La presentació de l'obra, si bé imperfecta, pot dirse qu'es de lo millor qu'hem vist a Barcelona, deixant entreveure'l bon gust y coneixement del director Adrià Gual.

La interpretació, per part dels actors, digna d'elogi. Especialment la senyoreta Baró, fent l'Hannele, estiguė a gran altura. Es dificil trobar un'altra actriu que puga emmotllarse tan bé a les condicions del personatge. En Capdevila, en el paper de Mattern, se presentà ab gran art, interpretantlo ab justesa. En Giménez en el mestre, molt bé. Mereixen elogis en Mantua, qui detallà ab molt art un vell captayre; la senyoreta Ferrer, y en Marinello, que va fer del tipo de sabater geperut una verdadera figura de sommi, una pesadilla, ab tanta justesa y seguritat, que ab això sol se fa digne de dirse un veritable artista.

La traducció d'en Capdevila, molt recomanable. En tot el transcurs de l'obra hi vaig notar una paraula castellana: la *pálida* claror de la lluna. Donada la bondat de tota la traducció, vaig creure que, haventse de representar l'obra al Principal, potser li havia posada *por orden gubernativa*.

Avans d'acabar vull fer una advertencia als espectadors del teatre Principal: La major part de vostés, ab la eterna xerrameca als llabis, el cap ple de vent ysens altreafany que'l de lluhir y passàr el rato, són indignes d'anar a veureobres com *L'assumpció d'Hannele Mattern*. Hi'ha llochs que, per'anarhi, no n'hi hauria d'haver prou ab tenir unes quantes pessetes: s'hauria de possehir quan menys, si no afició, respecte a l'art y als qui volen fruhirlo.

El dia de la estrena de l'obra de l'Hauptmann, guaytant a molts dels concorrents xerrant distrets y movent fressa, jo, boy fent veure que llegia aquells cartells que diuen *sortida*, *salida*, anava, més que pensant, dihent entre dents aquella frase castellana: *Margaritas á puercos*.

—

En Gual ha sofert una equivocació al posar en escena *Les alegres comediantes* en el teatre Principal. Perque *Les alegres comediantes* es una obra original catalana. Y l'ésser una comedia ha perjudicat l'èxit. Segons la rutina clàssica de la gent d'aqui, l'autor dramàtich qu'emprén una via determinada no pot ja deixarla. L'autor de *Silenci*, *Misteri de dolor* y *La fi de Tomás Reynald* no pot escriure una comedia, y si cau en aquest delicte no creguéu que cap de ses escenes arribi a descloure uns llabis pera somriure. La gent en general avans de la estrena d'una obra d'autor conegut ja sab més o menys ahónt ha de conduhirlo. Y el públich qu'està encarrilat, un cop accepta com a bo a un autor, ja li firma patent y aquell ja pot dir que té guanyades les partides. Y en Gual a cada obra nova que dóna,'s presenta baix un nou aspecte artistich, y això fa que no tinga temps de ferse partidaris. En Gual, escriu pera que'l públich que vulga seguirlo'l segueixi: no es ell qui segueix al públich al escriure.

He parlat de la equivocació soferta per en Gual al posar sa derrera obra en l'escenari del Principal pel motiu d'ésser original y catalana. Si *Les alegres comediantes* s'hagués batejat ab el nom de traducció, hauria potser sigut escoltada ab més amor y ses qualitats haurien sigut més ben apreciades, però es original de l'autor de *Misteri de dolor* y se'n diferencia tant que l'espectador s'hi troba esmaperdut y no sab per hónt camina,'s desconcerta,'s distréu, no l'acaba d'entendre, y per això no li agrada.

Les alegres comediantes es una comedia molt ben concebuda, una farsa fina, ab motius de *Les alegres comares de Windsor* de Shakespeare; es alegra y espurnejant, es una nota de color simpàtica. Escenes y tipos són arrencats de la vida d'altres època y lloch, ab perfecte coneixement, tant, que nohi manca'l més petit detall pera produhir la visió complerta del moment y lloch que'ns presenta l'autor

pera'l desenrotllo de l'acció. Escrita en una prosa rublerta de filigranes, es millor pera llegida que pera escoltada de llabis dels actors que no sàpiguen ferse prou càrrech del valor de cada una de les frases y fins de les paraules soltes.

En Rodolf Cossinier es el galàn presumit y fatxenda, un militar polit y guapo que fa de conquistador, y, ab constancia y curtedat de gambals, se la campa arreu y s'ho creu més encara. Arriba a un hostal del que n'es mestressa la Berta Rameaux, una antiga promesa del soldat, casada ara ab en Delaforge, y li demana una cita, comprometent la pau que regna en la casa dels amos de l'hostal.

En això arriben Carlota y Julieta (les alegres comediantes) ab el criat Fermi, y la primera s'adona de la intriga que prepara'l militar-calavera, y proposa un plan a Julieta pera destorbar la trama del galàn. Aprofitantse de les aficions a l'art dramàtich que té en Delaforge, ex-comediant y entusiasta del *Falstaf* de Shakespeare, quan tothòm dorm a l'hostal se li presenten les dues comediantes, ajudades pel criat Fermi, representantli algunes escenes de *Les alegres comares de Windsor*. Ab aquest medi logren interceptarse entre la hostalera y l'amant y salven al bon Rameaux, qui, confiat y bon home, tot pensant en sa esposa's distrèu ben sovint ab el recort de Shakespeare y els *èxits* de sa passada vida de comediant.

Les alegres comediantes es una comedia ben pensada y de bon desenrotllo. Potser algunes escenes pequen un xich de llargues, defecte que si bé no es tal pera llegides, ho resulta en el teatre, ahont la síntesis es una gran qualitat. Els tipos són de mà mestra, com dibuixats per un autor de l'època en que viuen. Berta Rameaux, la hostalera, es la dòna-esposa qu'estima al marit més per obligació que per devoció; per això devant d'un bigoti ben caragolat y un rostre afavorit no fóra gens dificil un cambi de sant. Carlota y Julieta són *l'alegria que passa*, totes cor y cor a flor de llabis. En Rodolf Cossinier es pera mi el tipo menys dibuixat de la comedia. Ab lo que diu y ab sos actes deixa compendre la intenció de l'autor al retratarlo, però no acaba de presentarse ab la fermesa que tenen els demés personatges. D'aquests n'hi ha de secundaris que són una maravella: Almançor (poeta), tipo justissim y de totes les èpoques; el moço de l'hostal, que ab lo poch que intervé en l'acció'n té prou pera resultar detalladissim; un comissionista, que quasi bé no diu res y sembla que parli y, en fi, tots els altres per l'estil.

La presentació de l'obra d'en Gual fou de lo més acabat que puga demanarse: decorat, trajos, tot tenia aspecte just de l'època precisa y del lloch ahont se desenrotlla l'acció.

La interpretació de *Les alegres comediantes* de lo més dolent, pera no dir lo més dolent que puga ohirse. Els actors, en general, no sabien llurs respectius papers; l'apuntador cridava més que ningú, les escenes vives, y ho són quasi bé totes, se portaven ab una calma que atacava'ls nirvis, gayrebé ningú sabia cap hónt anava. Tot això influhi molt en contra de l'obra, que podèm dir que no s'ha vist representada. Entre'ls actors hi ha que fer esment d'alguns pochs, que per son bon trevall se distingiren de la majoria: senyor Galceràn (Almançor, poeta), senyor Capdevila (moço), senyor Oliva (comissionista) y senyor Marinel·lo (majoral). El senyor Gual pot estar satisfet y donar gracies als demés per lo *bé* que's portaren. Entre aquests actors y bona part del públich que no parava de parlar, fer soroll, distreures y distreure, *Les alegres comediantes* les coneixerèm tots bé'l dia que son autor publiqui l'obra. Li demano que ho faci prompte.

—

La companyia Mariani - Paladini, observant que la gent de Barcelona no està per coses tristes, ha posat en escena algunes comedies franceses, ab el fi de veure si podia omplir un xich més les butaques. Ultimament ha posat en escena la comedia *Dieci minuti di fermata*, traducció d'un *vaudeville* original de l'escriptor Duval. Les parenteles respectives d'un jove y una noya estàn empenyades en que aquests se casin sens haverse vist ni conegut; y els interessats s'oposen a donar compliment als desitjos de llurs parents, desobehint indicacions y fentse sórts als concells que'ls donen pera encaminarlos a la unió projectada. Però la casualitat, qu'es tan destra pera teixir enredos y més quan se passeja per les taules del teatre, fa que'ls dos joves se coneguin, s'estimin y's *tractin*. Y per'arribar a n'això, en Duval passa per una pila d'incidents còmichs que distreuen per sa meteixa lleugeresa, envolcallantse'ls efectes y situacions rebuscades entremitj de les entremaliadures y pochs escrúpuls de l'autor. Y com que l'obra no enclòu filosofies que facin rumiar, vulgar y lleugera va escorrentse y's presta a dir y a *ensenyar* coses que són de bon sentir y bon veure, especialment pels qui no estàn per'amohinos. D'això'n resultà que la majoria sortis complaguda del teatre, després d'haver vist la comedia *Dieci minuti di fermata*. L'obra fou posada ab carinyo, distingintse la Mariani, qu'en això de fer papers en que hi campegi la entremaliadura hi té la mà trencada, ajudantla bé en Paladini y en Zampieri.

J. Pujol y Brull



CRÓNICA [1]

ANYORANCES.—JO Y EL DOCTOR LORIEUX.—LA TAVERNA LORRAINE.—UN TÊTE-A-TÊTE.—LA CONFERENCIA D'ALGECIRAS. — ELS ALEMANYS, LES FRANCESES, L'AMOR.—CONSIDERACIONS.—UNA ESCOMBRA.—L'ANY PASSAT, EL BALL DELS NEGRES, ENGUANY, UN BALL ESPANYOL.

QUAN un home contempla, a travès de les boyres, la llum radiant que aclareix tot el món, y se sent habitant en el foco meteix ahont, com en foguera immensa, hi cremen els cervells de la generació actual sobre les cendres dels de les passades, la visió amorosa del Pla de la Boqueria brolla disfuminadament devant del magí, y la pensa resta com adormida desprès de lenta digestió, o de sessió esperitista fatigosa.

Per axò París me recorda a casa, y el moviment intelectual de Vila-llum me fa sentir, pensar, recordar, anyorar y entristir alhora.

Vaig deixar l'Academia de Medicina laç de tres hores de trevall, investigant ab el doctor Lorieux si *la saisie des pieds* dèu verificarse ab la mà dreta o ab la esquerra a fi de poder millor operar, cas de que la testa del *fetus* resti indiferenta (oh, estat general dintre de la humanitat!), y desitjós d'esbarjo, però no d'aquell esbarjo que cap benefici reporta al reste del genre humà, sinó del que al meteix temps qu'enjogaça les facultats fatigades aporta a la pensa materials útils pera la elaboració d'obres posteriors (teoria aquesta que aprenguí un dia en els textes dels mès eminents pedagogs y que no sols no he oblidada sinó que n'he feta la regla de ma vida), vaig encaminar els meus passos vers la *taverne Lorraine*, ahont bo y gaudint del bulliciós y típich moviment que l'intelecte sensual parisench hi aporta cada nit, podia, *interviewant* a les concorrentes de l'establiment, esbrinar quelcòm sobre'l futur rompiment internacional, que tindrà, si no com a excusa com a base, l'actual conferencia d'Algeciras.

Vibraven en l'ayre les dolces harmonies del *Faust*, quan els meus peus petjaven aquell trespol tantes voltes descrit, somniat y anyorat. En la pesada atmòsfera, tebia de perfums, hi flotaven, barrejantse, les notes dels músichs, els crits històrichs, els sorolls de randes, els murmulls de *flirts* y de petons fets franca y desvergonyidament en les galtes rogenques que semblaven apoyarse en el grapat de pels que, com barba de faune, llu la joventut d'aquesta terra.

Fresques riallades se trencaven al topar la vaixella qu'en llurs braços duyen els *garçons* a curull. Com si una plètora de vida injectés aquella petita entranya de Paris, bategava la sala, y ab ritme sens ritme, a manera de sang, corria la cervesa per les taules. Y en algún que altre recó la nota trista, que no podia mancar, donchs en tota manifestació de vida, de bracet ab l'alegria hi va'l dolor, en algún que altre recó, repetesch, la nota trista era donada per qui solitari, decaygut com branca de sàlzer, fúnebre com xipré de *campo santo*, romania, els cólzers sobre la taula, les galtes en les mans y en l'espay infinit l'esguart, somniant, potser, en qualque Manon fugitiva o en trista Mimi qu'en la tardor passada caygué com fulla seca, al peu de l'aspa dels *Moulins montmartrois*.

—Moço!—vaig dir:—Un doble!—Y tot seguit la daurada cervesa, vessantse en blanca escuma, lliscava sobre mos llabis, refrescantlos; y encara no havia passat tres vegades el mocador pel meu bigoti, aleshores escumós, vaig sentir una mà que s'apoyava en ma espatlla esquerra y la veu dolça d'una dòna que murmurava a les meves orelles :

—*Me payes tu un demi, mon gros loup?...*—

Vaig esguardarla carinyosament, ab aquell carinyo ab que sabiem esguardar els del'any 53 quan hi havia mès foch en l'ànima y menys malicia en el cervell, y, bo y fentla assentar al devant meu, vaig pensar en primer lloch que ja tenia lo que desitjava, y, segonament, en els molts comentaris que podria ocasionar semblant *tête a-tête*, cas d'èsser vist d'algún burgès barceloni d'aquells que, com els burgesos noruechs de que parla Oswald, venen a París a fer deles seves y retallen, un cop retornats a la llar, les coses que hagin pogut fer altres. Però jo no sòch home a qui espanti el judici d'altri, com ho tinch ben demostrat en la meva llarga vida literaria, en les moltes campanyes que porto fetes, y com ho de-

(1) Hem rebut de nostre estimadíssim colaborador don Rafel Vallès y Roderich la crònica que publiquèm en aquestes planes Res ens mereix tant de crèdit com les seves paraules. El senyor Vallés y Roderich es massa conegut del món intelectual pera que's puga permetre'l luxo de dir de tant en tant una petita mentida Un dibuix que reproduhím d'una important revista de Londres, y en el que'l dibuixant ha sorprès a nostre cèlebre compatriota en la meteixa taverna de que ell parla, ens demostra clarament qu'eren nombrosos els *demis* que havía consumit quan començà la *interview* ab la bella parisenca. Pera probar això, y pera donar idea de lo molt que's preocupen a l'estranger de nostre distingit apotecari, publiquèm l'adjunt dibuix.—*N. de la R.*



mostro en l'actual moment, dihent d'una manera palesa en lletres de motllo lo que potser algú creurà que ho faig pera cobrir ab el mantell del periodisme la veritat d'un llençament de *canas* a l'ayre... cosa que sempre he reprobat.

—*Dites donc, mon enfant*,—y permètinme'ls llegidors qu'en català continuhi, donant compte del diàleg:—¿No hi ha hagut cap inventari de bèns d'Iglesia, avuy?—

La *demoiselle* somrigué y va dirme, arrodonint sos ulls admirats:

—¿Vós sóu, sens dubte, periodista?. —

No'm vaig voler descobrir, y'm vaig presentar com a representant d'una important casa de comissions.

—*Vous les catalans toujours industriels* — feu ma companya.

Jo vaig somriure, y veyent que'l *truc* de les iglesies no havia donat resultat, vaig fer quatre consideracions sobre'l *Faust* y altres tantes sobre'l proper Carnaval. Tot el meu *esprit de causer* vaig agotarlo pera treure un mot interessant d'aquella xicota que, ja avesada sens dubte a les preguntes indiscretes, contestava ab somrisos y lleus moviments de cap, sabedora de que res hi ha tan bo pera desfer la curva d'un interrogant com la rigidesa d'un admiratiu.

Vaig abordar la qüestió directament.

—¿Venen molts alemanys a n'aquest cafè?—

La pregunta produhí l'efecte que jo'm proposava. Com màgica clau, obrí la porta de l'encís silenciós de la hermosa. En l'espay de catorze *demis*, beguts entre ella y jo, vaig compendre pel discurs d'ella que si les relacions de l'Alemanya ab la França són tivantes per lo que respecta als homes d'aqui, són amigables per lo que respecta al sexe dèbil...

Oh, falsa paradoxa, filla d'erronies observacions! Oh vosaltres les fortes entre'ls forts! Si l'amor de la francesa es grandiós pera'ls francesos y en el cas d'un rompiment la multitut *antimilitarista* comptaria ab l'apoyo moral y material de les dònes, que no permetrien que'ls seus aymadors anessin a entregar llurs vides en els camps de batalla, l'amor de la francesa per l'alemany es un fet qu'he pogut constatar, y d'ara mès jo dich ben alt que tota guerra futura entre aquests pobles es impossible, perque hi ha un element poderós, invencible malgrat rencunies encara existentes, malgrat la diferencia de llengua, de costums, etc., malgrat tots els odis que puguin encara bategar en l'ambient, y aquest element es la dòna, tota amor, tota passió, tota disposada al martirologi de la renuncia de la vida conscient, acceptant a conciencia'l *rôle* passiu de joya hermosejadora momentaniament de la existencia.

Varen tocar les dues, vaig pagar el gasto, vaig allargar la mà a ma interlocutora (a qui, pera que comprengués el meu *renvoi*, ab el somris als llabis vaig ensenyar el retrat de ma filla), y vaig sortir al carrer...

Una pluja menuda queya sobre l'asfaltat, alguns vells y criatures dormien arrambats a les portes ab alguns periòdichs al seu costat, reste dels que compraren pera revendre. Un vell apoyat en un arbre, mitj endormiscat, sostenia entre sos braços una llarga escombra; esperava sens dubte que's fes de dia pera començar la tasca de netejar el fanch dels carrers.

Aquella escombra ¡que me'n va dir de coses! Vaig pensar en les cèlebres escombres ab que's volia en altre temps anar a Berlín, però no vaig poder fer durar gayre les meves meditacions. Com una vintena d'estudiants, ab llurs amigues, baixaven pel *Boul' Mich'* atronant l'espay ab llurs cants. Una tristesa immensa va apoderarse del meu anim, y les notes, allunyantse, s'esvahiren entre la boyra.

Eren les de la *Matchitche*:

No me crió mi ma-dre
para ca-sada,
porque siendo solte-ra
no fal-ta-nada.

Rafel Vallés y Roderich

Paris, febrer, 1906

SONETS

ANIMA MIA

Anima mia, che vivi nel presente
sperando un divenir sempre migliore,
e ognor ti cerchi, e a tutto con possente
brama t'inclini e con tenace ardore;
e stringer tutto in un, perennemente,
anco vorresti; e vincere il fulgore,
e l'abisso, e la tènebra spaurente;
onde gioïr di viver m'è dolore:
vibra il tuo grido ai cieli, anima mia,
e contro ed oltre il sol con animoso
slancio ti sferra; espanditi, sfavilla,
tripudia, inneggia, godi, anima mia;
e nel lume infinito che radioso
t'incende e strugge, affissa la pupilla!

NOVO AMORE

Amore, amore arcano che penètri
ne le mie vene ancor, furtivamente,
da le riposte corde in dolci metri
note traëndo ormai credute spente;
tu, che affollando di pensieri tetri
con acre voluttà vai la mia mente,
e la luna a guardar travèrso ai vetri,
come una volta, mi fai star sovente:
sei fiamma, che mi struggi, o sei languore?
Sei dubbio o speme?, gaudio o pur dolore?
Io non so che tu sii, nè che tu voglia:
ma bramo che il sublime struggimento
duri in me come per incantamento,
e ch'io mai varchi del piacer la soglia.

CAMPOSANTO A MARE

Nivëe croci spuntan di tra'l verde
cupo d'alti cipressi Ne lo sfondo
— chiaro sfondo sereno — il ciel si perde
col mar che al sole ha un tremolar giocondo.
Candor di marmi e flora sempreverde
celan mister di morte. Il sol fecondo
sfolgora in alto. Giù freme e rinverde
ognor la vita nel flutto errabondo.
O chiuso sparso d'urne e di cipressi,
che al mar digradi su dolce pendìo:
dìanmi l'ultima pace i tuoi recessi.
Io del cielo e del mar ne l'infinito
ho invan cercato al mio dolore oblìo:
or lo attendo da te, campo romito.

L'ISOLA DI CORALLO

(DA J. M. DE HEREDIA)

Il sole dentro'l mare, arcana aurora,
schiara i ramosi coralli abissini,
che mischian giù, ne' tepidi bacini,
la bestia effusa e la vivente flora.
E tutto ciò che l'iodio o'l sal colora,
àlighe, musco, anemoni ed echini,
in sontuosi disegni porporini
ricopre'l fondo de la madrepòra.
Smorzando'l lampo de l'argentea squama,
nàviga un grosso pesce intra la rama;
pigro ei gira ne l'ombra trasparente;
e, la pinna scotendo, in brusco moto,
fa pel turchino cupo vetro immoto
correre un tremolïo iridescente.

INCOERENZE

Al diavolo le Muse ed i poeti
sedendo a mensa volentieri io mando,
e i versacci a la mente consueti
trovo opportuno allor mettere in bando.
Si sta pur bene a tavola noi queti,
le voglie de lo stomaco saziando,
mentre in ritmo bizzarro i nappi lieti
van con piatti e posate tintinnando!
Ma consumato il pranzo succulento
e il nettareo licor quindi sorbito,
ecco al pigro pensier tornare il lento
lavorìo de le rime; e in un sonetto
di tra'l fumo del sigaro inseguito,
cosa bassa e volgar chiamo il pranzetto!

COMMIATO

Benevolo lettor, che m'hai seguito
tra le strofe sin qui pazientemente,
bada che ai versi io non ci credo niente,
e di comporne, grazie a Dio, ho finito.
Quest'ozioso lavor, sì un dì gradito,
e che in uggia or mi vien solennemente,
per ogni intellettual bimbo indolente
è ormai come un trastullo favorito!
Il mellifluo dolciume disdegnando
io da le labbra il calice allontano,
e fuggo i molli imitator d'Onano.
Ma della Musa sto pronto al comando:
se a pure nozze un giorno ella mi chiama,
in braccio a lei darò la fresca brama.

CARLO BOSELLI

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

A. Rubió y Lluch.—CATALUNYA A GRECIA.—*Barcelona, Biblioteca Popular de «L'Avenç», 1906.*

Quatre estudis de historia crítica, tots ells interessantíssims, figuren en el novell petit volúm de la Biblioteca de «L'Avenç».

En les *Consideracions sugerides per la lectura d'un modern drama grech*, qui són el primer de dits estudis, el docte catedràtich refuta algunes asseveracions de que l'escriptor dramàtich Spiridion P. Lambrós se valguè al compondre son drama històrich intitulat *El derrer Comte de Salona*. Es aquest drama grech una obra de tendencies patriòtiques, *panhelènica* com si diguessim, y l'acció's desenrotlla en l'època de la dominació catalana sobre aquells apartats territoris. Donats els propòsits de l'autor grech d'enalçar l'amor patri de sos connacionals, dit s'està que'l paper lleig de la tragedia queda reservat als dominadors; y a posar les coses en el propri lloch, dintre la veritat històrica, va encaminat el trevall del senyor Rubió y Lluch.

No resulta pas, dit sía ab tota sinceritat, que'l domini exercit sobre'ls helens pels catalans nostres antecessors fos absolutament paternal y desinteressat; cal no oblidar que's tractava d'una dominació exclusivament militar y barbre per lo tant, y d'una època en que les consideracions al dret de gents romanien en estat embrionari. Per això'n resulta del estudi qui ens ocupa que, tot y destruhintse una part de la llegenda en la qual se basa'l drama del derrer comte de Salona, hi queda un fons amarch pera nosaltres; veritat eloqüent qui ens ha de refermar en la convicció de que un poble sols pot assolir son estat de màxima grandesa, no essent ni dominat ni dominador.

El modern arcontat grech, o sía'l segón article del llibre del qual tractèm, va encaminat a fer ressortir el fet de qu'entre'ls cognoms de les modernes families gregues en els qui foren Estats de Catalunya, no s'hi troba rastre en absolut de cap nom-de-casa català. Y es perque'ls catalans, al trasplantar a Grecia *les costumes de Barcelona*, degueren constituhirse aixi meteix un estament apart, desapareixent tot plegat del sòl helènich al cessar la nostra dominació.

En l'estudi següent, el senyor Rubió y Lluch dóna noves llums pera la historia *de la època en que'ls catalans perderen Atenes y els demés dominis grechs*. Fent notar la escassetat de les noticies qui ens son pervingudes d'aquell temps tocant al nostre assumpte, no deixa emperò d'examinar detingudament les causes qui degueren produhir la cayguda dels ducats catalans d'Atenes y de Neopatria, esclarint de passada la data probable en la qual això deguè tenir lloch. Trevall del major interès y qui ve afermat per minucioses referencies documentals.

Finalment, ab l'estudi sobre *La llengua y la cultura catalanes a Grecia* en aquella meteixa època, s'acaba'l volúm objecte de les presents notes. Es sens dubte la part del llibre qui ens fa mès favor, demostrantse en ella l'estat de perfecció en que's trobava la llengua catalana en el segle XIV y el fet, per demès extraordinari, de qu'en els anys derrers de la nostra llarga dominació, el que podríem dirne llenguatge oficial dels Estats catalans de Grecia's conservès pur, y digne del dictat de *el pus bell catalanesch del món* ab que En Muntaner el qualificà. També senyala l'autor senyor Rubió la influença exercida pel recort de les empreses cavalleresques dels catalans a Grecia sobre la nostra literatura clàssica. En efecte, tant en *Tirant lo Blanch* com en *Curial y Guelfa*, les dues obres capdals de la nostra antigua literatura d'imaginació, hi es ben visible la influença susdita, descapdellantse en territori grech bona part de les respectives narracions.

Com se pot veure, el volúm *Catalunya a Grecia* ab que s'ha enriquit la patriòtica Biblioteca de «L'Avenç» es una obra seriosa y feta a conciencia; y encara que'ls estudis qui la formen no eren del tot inèdits, bè calía ferlos coneixer aplegats en un volúm, assegurántelshi una major difusió.

—

REVISTA DE BIBLIOGRAFÍA CATALANA.—*Any tercer; 1903.—Barcelona, L'Avenç, s. a. d. i. (1905).*

Ab un considerable retràs s'es publicat aquest tercer volúm de la utilíssima publicació, veritable condensació de l'esperit de Catalunya en la nostra època, y de les manifestacions intelectuals qui han d'assegurar a la nostra Patria una consideració major a la que fins aquí ha merescuda arreu.

Dues parts conté la Revista, ben diferentes, y ben importants ab tot l'una y l'altra. En primer lloch, l'aplech d'estudis monogràfichs, firmats per N'Antoni Rubió y Lluch, per N'Estanislau Aguiló, per En Joseph Pijoan, per En Jaume Massó y Torrents, per En Joseph Ribelles y Camín, per l'Angel Aguiló y per Mossèn Jaume Bofarull, en els quals s'estudíen concretament punts importants de la nostra bibliografía històrica. La transcripció del fragment d'una perduda traducció catalana del *Lançalot del Llach*, ara de poch descobert per En Matheu Obrador, fa molt de doldre que no'ns sía pervinguda íntegrament la versió d'aquesta obra, y fa pensar en la gran dissort que ha estat pera les lletres catalanes el que la divulgació de l'art de la estampa no fos arribat a temps d'èsser utilisada per'assegurar la permanencia de moltes obres literaries del segle d'or

de la nostra llengua, les quals deixà jaure en llurs manuscrits la indiferencia dels nostres avantpassats, seguintsen després la perdua irreparable de gran part de nostre tresor literari. Si al menys ara aparegués un Rivadeneyra català pera empendres (mal hagués de ferse ajudar per un Aribau castellà) la publicació de *tots* els manuscrits catalans inèdits qu'encara'ns queden! Tantes bestieses modernes com s'imprimeixen, y que no hi hagi qui's recordi (llevat d'honroses excepcions) dels textes de l'antigor, dels quals, quan menys, se'n pot aprofitar el vocabulari. Y al dir això voldriem oposar aquest argument a tots els que'l senyor Pin y Soler aduhia no fa gayre en *El Poble Català* contra la reproducció començada per la *Societat Catalana dè Bibliòfils* d'un texte inèdit d'En Domingo Mascó: el nostre criteri es el de que cal reproduhirho tot, deixant la tasca eliminatoria a mercè del públich y aplanantli la dificultat en que's troba de judicar per ell meteix les obres recloses encara en llurs respectius manuscrits, no sempre per insignificancia d'aquelles sinó per manca d'un editor prou desinteressat qui les tregués a la llum.

Forma la segona part de la *Revista de Bibliografía Catalana*'l catàleg de tots els llibres publicats en català o referents a Catalunya, durant l'any 1903. En la ordenació d'aquestes nombroses referencies s'hi veu la mà experta del senyor Massó y Torrents, essent remarcable la justesa y la concisió ab que fa'l judici critich de les obres més importants. El total de les referencies en qüestió's contràu a 149 obres catalogades, xifra qui demostra la intensitat del conreu de que es objecte'l nostre idioma.

Y no volèm posar fi a n'aquesta nota sense endreçar al senyor Massó y Torrents, a qui's dèu la publicació d'aquest anuari del moviment intelectual catalanesch, el prech fervent de que no abandoni tan meritoria tasca. Si per admirables tenim alguns dels seus trevalls en molts ordres, y per estimables totes les manifestacions de sa activitat variada (ja que'l senyor Massó conreua totes les especialitats y en totes elles demostra ses brillants aptituts) el tenim en superior concepte quan posa sa erudició vastíssima y son eclectisme refinat al servey de la Bibliografía. Y sobre tot: de noveles, de poesies, d'articles sobre política y demés, molts són els qui en poden fer, mentres que la missió d'inventariar la producció moderna de les nostres lletres y de garbellar el trevall útil de la nostra febrosenca activitat, no més hi ha una persona en tot Catalunya qui pugui ferla: el senyor Massó y Torrents. Si ell no ho fa perseverant en la publicació de sa hermosa *Revista de Bibliografía*, estigui segur de que ningú'l suplirà; y Catalunya's quedarà sense aquesta poderosa arma pera fer valdre ses aptituts enfront dels altres pobles de civilisació superior.

R. Miquel y Planas

Els fruyts saborosos. *Poesies de micer Joseph Carner. — Imprenta de J. Horta. — Barcelona. — 1906.*

Els fruyts saborosos! Hèusels aquí per obra y gracia de la poesia, convertits en exquisides flors literaries. *Micer* Joseph Carner, l'incansable poeta, l'obra del qual va arrodonintse y completantse, ha volgut fernos un present d'assahonades fruytes, fresques y candoroses; fruytes que, a poch a poch, han esdevingut símbols bellíssims, representacions d'éssers y de coses, de sentiments y d'emocions.

En Carner ostenta, en *Els fruyts saborosos*, una fantasia envejable, dominada per un bon gust que no sempre haviem trobat en els seus versos anteriors. En Carner, donchs, s'es *helenisat*. Els *fruyts* que ara'ns presenta no són pas cullits en qualsevol hort vulgar, sinó en l'hort mès xamós, serè y harmònich de l'Arcadia. Els *fruyts saborosos*, com poesies, són de proporcions justes, d'exquisits colors, de tendrors idíliques. Semblen encensats pels perfums òrfichs, suavisats per la dolcesa anacreòntica.

Una altra qualitat tenen els versos d'en Carner: llur autor els presenta nèts de *boutades*, d'estranyeses y d'incorreccions volgudes, y dels *tipis* qui tant sovintegen, per una contradicció d'ordre ben humà, en els versos dels *soi-disant* poetes espontanis, *no imitadors* (!). Els versos de *Els fruyts saborosos*—en Carner sol pendre per forma molt sovint l'alexandrí construhit a la francesa—són ductils y suaus, plens de calor y d'emoció, plens d'una infantívola y dolça tendresa. El poeta n'extràu tota la poesia, n'exprèm tot el such dels fruyts saborosos: els uns li sugereixen visions d'infants, els altres resurreccions de vells idilis, tristeses del present y properes alegries... La poesia *Aglae y les taronges* es una petita obra mestra.

Qui ha pogut escriure *Els fruyts saborosos*, dotant a la moderna poesia catalana d'una nota tan bella, mereix lloch preferent en la meteixa.

A poch a poch els versayres carrinclons van fentse enrera, y els poetes cultes, instruhits y conscients van fent llur via. La poesía catalana's troba en un periode de transició; la direcció donada a la poesia catalana pels poetes mallorquins — Costa y Llobera, M. S. Oliver, Gabriel Alomar, etc. — envers una forma pulcra, indestructiblement lligada ab l'esperit poètich y creador, a l'ensemps que les inevitables influencies dels refinats y cultes poetes italians y francesos, han motivat les novelles orientacions poètiques del jovent català, y han servit de fonament pera

una evoluciò feconda, a l'escalf d'una estètica vella a fòra casa, mes aquí nova. La poesía catalana's farà tan *europea* com la francesa, la italiana y la germànica, baix la direcció dels esmentats elements.

Y entre'l jovent català figura, en primer rengle, en Joseph Carner, qui ha sabut pensar com Anacreó y escriure com Ausias March:

Ens entreguèm, quan banalment fruhím,
a una esplendor efímera y llunyana;
y com temèm sa veu de sobirana,
l'ànima taciturna defugím.
Mes de la poesía el vi sublím
qui brilla ab l'or de divinal potencia,
se fa en lo més pregón de nostra essencia
dels moments de delicies que oprimím.

—

Nonce Casanova. — Le Sanglot. — *Société d'éditions littéraires et artistiques.* — *Librairie Paul Ollendorff.* — *París.* — *1906.*

Es *Le Sanglot* una novela patètica admirable, producte d'un refinat poeta, d'un psicòleg sobtil. En Nonce Casanova qui ha penetrat en les més denses foscors de l'ànima humana, ens les porta a la claror del día, radiants y vives, no ab la fredor de l'analista implacable, sinó ab la fonda emoció del poeta psicòleg. *Le Sanglot* es obra d'un gran romàntich; d'un gran romàntich qui ha sabut també ésser un gran clàssich al escriure *Messaline*, *César* y *Sapho*.

En Nonce Casanova, a un complert domini del llenguatge francès, d'aquest llenguatge maravellós, pulcre, senyorial, perfecte, hi junta les energíes d'un temperament ple de foch y de vida, tot ell empenta y entusiasme. En *Le Sanglot* la fogositat del poeta s'hi mostra triomfalment, com si volgués esclatar a travers la harmonía y puresa de la prosa; com si les tempestes qui omplenen la seva ànima's trobessin lligades... Peró en Casanova es un ver artista, y de la conjunció del seu temperament romàntich ab les seves dots d'estilista, ne surt *Le Sanglot*, qui interessa a l'hora com historia d'amor y com obra literaria.

El procès de la malaltía de Germaine, ab els seus episodis bellíssims o punyents, es una pàgina amorosa qui difícilment s'esborrarà dels qui havèm tingut ocasió de fruhirla. *Le Sanglot* es una novela delitosa, de brillants colors y de fondes tristeses.

Geroni Zanné

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

124 Sº Joseph Cabot y Rovira, (*lernas E.*) — Lepanto, 52. — Mataró.

125 Sº Joseph Filbà y Vinardell, (*lernas E.*) — Santa Marta, 8. — Mataró.

126 Sº Fèlix Clariana y Castanyer, (*lernas E.*) — Carrer Nou, 13. — Mataró.

127 Sº Joseph Ramoneda Rosés, (*lernas E.*) — Marquesa, 1, tenda. — Rubí (Barcelona).

128 Sº Mariàn Clua Terés, (*lernas E.*) — Carrer Agades, 16, 1.er — Tàrrega (Lleyda).

129 Sº Joseph Campos, (*lernas E.*) — Carrer de Sant Antòn Abat, 7, 2.n, 2.a — Barcelona.

130 Sº Jaume Pidemunt Bastús, (*lernas E.*) — Carrer Bailén, 220, 1.er — Barcelona.

131 Sº Pere Vilar y Viguer, (*lernas E.*) — Carrer Ali-Bey, Refinería de Sant Lluís. — Barcelona.

132 Sº Martí Martínez, (*lernas E.*) — Carrer Gignàs, 25, 3.er, 1.a — Barcelona.

133 Sº Ricart Martín y Martí, (*lernas E.*) — Carrer Rambla, 12. — Figueras.

134 Sº Albert Pidemunt Bastús, (*lernas E.*) — Carrer Bailén, 220, 1.er — Barcelona.

135 Sº Jaume Pons Margarit, (*lernas E.*) — Carrer Fenosa, 4, 2.n, 1.a — Barcelona.

136 Sº Moisès Jané Borrut, (*lernas E.*) — Carrer Fernan VII, 23, tenda. — Barcelona.

137 Sº Ramón Soler y Miracle, (*lernas E.*) — Montanya, 97, 2.n — Sant Martí (Barcelona).

138 Sº Petro Ràfols, (*lernas E.*) — Carrer Unió, 21. — Vilanova y Geltrú.

139 Sº Joan Salas, (*lernas E*) — Carrer Lleona, 6, baixos. — Barcelona.

140 Sº Isidre Noguera y Carné, (*lernas E.*) — Carrer Sant Quirse, 7. — Tarrassa.

141 Sº Eduart Rodríguez, (*lernas E.*) — Carrer de les Moles, 10, 3.er, 3.a — Barcelona.

(Daŭronta.)

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

r. — Sa pronunciació no dóna lloch a cap dubte. No haventhi en Esperanto r doble, cap confusió se'n origina de les diferentes maneres ab que's pot emetre aquesta consonat. Tant si la fem rodar com acostumèm a ferho nosaltres al començament de la paraula, com si la fem gutural y nasal a la francesa, o dolça com la de nostra *are*, tothòm entendrà qu'emetèm la *r* y no cap altra lletra. Mes es d'aconcellar, ja que tant a mà ho tenim el ferho, que se li dongui un va-

lor entremitj, rodantla una miqueta sense ferli perdre sa dolçor. Aixi ens acostarèm al terme mitj de la pronunciació de tots els pobles, y no'ns diferenciarèm extremadament de cap.

s. — Igual advertencia pera quan precedeix consonant ab la qui fa silaba, qu'hem fet pera la *ĉ* y la *k*. *Malsprita* (imbècil) ho llegirèm no *mals-pri-ta*, sinó *mal-spri-ta*.

ŭ. — Se diferencia de la *u* solsament en que aquesta sense accent forma silaba per si sola, com totes les vocals en Esperanto, mentres que aquella fa diptongue, això es: se pronuncia ab una sola emissió de veu, forma silaba ab la vocal que la precedeix. *Taŭgi*, (servir, ésser bo pera), se llegirà no: *ta-ŭ-gi*, carregant la pronunciació sobre la *ŭ*, sinó *taŭ-gi*, apoyant sobre la *a*.

z. — Exactament que la nostra de *zèro* se pronuncia aquesta consonant.

—

Accent. — «L'accent tònich recàu sempre sobre la penúltima silaba.» *(Regla 10 de la Gram. Fon. de Zamenhof.)* Al emetre una paraula, pronunciém una de ses silabes ab més força que les demés; aquesta en qui ens apoyém es la que reb lo que s'anomena accent tònich. Quan dihèm: *gramàtica*, l'accent tònich recàu sobre la silaba *mà;* quan dihèm *sortir*, sobre *tir*. Donchs bé: en Esperanto aquest accent recàu invariablement sobre la silaba penúltima de les paraules. ¿Y quina serà la penúltima silaba? La trobarèm fàcilment sols tenint present qu'en la llengua internacional no hi ha altres diptongues que'ls qui forma la *ŭ*, que la *j* no fa diptongues perque aquests sols els poden fer les vocals y la *j* es consonant, y que cada vocal forma per si sola silaba. Per lo tant, ab sols comptar aquelles tindrèm el nombre d'aquestes, y esforçant la emissió de la penúltima vocal haurèm complert la regla d'accentuació.

— «Cada paraula's pronuncia absolutament igual que com està escrita.» *(Regla 9. — Gram. Fon. Zam.)* Sia quina sia la colocació d'una lletra en una paraula, conserva sempre'l seu valor propri invariable.

F. Pujulà y Vallés

(Seguirà.)

NOVES

Ja era previst que'n tindria de mals de cap en Moret si volia realisar l'empenyo de contradir els principis lliberals que sempre havia dit sustentar, tirant avant son projecte de lley contra'ls delictes d'opinió, anomenats delictes contra la patria y l'exèrcit. La discussió va seguint empenyada al Congrés, y els diputats per Catalunya presentant esmena derrera esmena logr∂ràn, tant si s'aproba la lley com no, que quedi ben pur y ben immaculat el titul de lliberalissima que nostra terra ostenta y li pertoca, y que sien ells, els politichs dits lliberals d'aquest Estat centralisador, els qui combatent com ningú la llibertat de pensament, li consolidin a l'Estat la fama d'inquisitorial que ja té y que nosaltres pera son bé y el de la humanitat hem volgut llevarli.

Sols en edats de salvatgisme religiós podia apelarse al terror y fomentarse l'obscurantisme com a medi d'assegurar l'ordre. En les modernes civilisacions aytals medis, estrellantse contra la conciencia pública, sols protestes y desordre provoquen; y ay del govern que per feblesa o ceguera apela a recursos semblants! No ho dihèm nosaltres sols això: ho diuen tots els vers patriotes, tots els caps clars, tots els qui pensen, aqui y en altres regions d'Espanya. Fins prescindint de lo que diu tota la prempsa en llegitima defensa, n'hi ha prou ab escoltar l'autorisada paraula de tots els escriptors d'idees y de tots els homes independents. Sols el govern no'ls escolta: té por a la llum... Pobre govern, empenyat en governar en les tenebres!

Escoltemlos y remerciemlos a n'aqueixos homes. No es la conveniencia ni el despit personal, no són les mires politiques, no es l'esperit de classe, sinó la veritat, la llibertat, l'amor lo que surt de llurs boques. Remerciemlos a n'ells, nosaltres catalans, nosaltres autonomistes y lliberals per sobre de tot. Y remerciém també una vegada més a tots els *verdaders* diputats per Catalunya, que han prescindit d'idees de partit juntantse ab els catalanistes en aquest debat y formant l'anhelat bloch català. Quina lliçó pera'ls qui tantes voltes han titllat al Catalanisme de reaccionari! Que'l vegi tothòm al Catalanisme lluytant per la llibertat. Ella es son ideal: per ella acobla a son entorn als partits més lliberals... Aquesta es sa missió; aquest es el principi del fi...

—

En el local de l'«Associació Wagneriana» tingué lloch el dia 21 de febrer la primera audició d'alguns fragments de *Bruniselda*, la nova obra del mestre Morera.

Com tenim noticia de que dita òpera ha d'entrar en el cartell del Liceu en la vinent temporada, no donarèm avuy impressions definitives. Solament creyém poder avençar

les qu'en dita audició reberem de *Bruniselda*, obra en la que'l primer dels músichs de nostra terra ha vessat a dojo'ls tresors de la seva inspiració d'artista català.

Sense rebuscaments ni efectismes, sense sotragades genials, la música de *Bruniselda* plau y fa seus tots els cors a les primeres harmonies: bateguen y vibren a l'impuls de ses dolceses melòdiques, de l'amargor de sos planys, de la volada de sos himnes.

Al revés d'*Emporium*, que no'ns sab fer oblidar un sol instant la potenta personalitat y el conciençut trevall del mestre, *Bruniselda* entra blanament y d'una manera encisadora en els sentiments íntims de cada hu. Ohintla *dirnos* sos amors y ses tristeses, apar que un estimi y s'entristeixi ab ella: tal es la intensa emoció que causen.

L'«Orfeó Barcelonés», dirigit per l'inteligent mestre Serra, cantà ab fe y ajust, essent d'alabar molt especialment els chors de dònes y nens, que mostraren una delicadesa y afinació força agradoses.

La senyoreta Marcé *diu* sempre bé — *en artiste*.—Tingué moments d'expressió y sentiment feliços. Llàstima que sa hermosa veu desafinés un poch en alguna frase.

En quant al senyor Colomer, acreditá un cop més sa justesa y *savoir-dire*. Vencent dificultats de notes altes, cantà sa part ab talent y correcció.

En conjunt, gayrebé profetisariem al mestre Morera ab *Bruniselda*'l més sincer, el més espontani, y—tal vegada per això,—el més gran dels seus èxits en el drama líricb. La vetllada del dimecres ne fou ja un, y ben franch, d'èxit. Els aplaudiments més entusiastes esclataren de totes les mans; en tots els cervells romania'l ressò de les belles melodies, totes de marcat segell popular, sense que—malgrat llur varietat—may ni una sola caygui en lo vulgar o xabacà.

El mestre Morera pot estar content y agradat de la seva obra.

—

Aquesta setmana a la Sala Parés hi ha exposats quadros d'en Padilla y esculptures d'en Gargallo, dos artistes no ben formats encara, però que'ns ofereixen obres força estimables.

Les teles d'en Padilla no'ns revelen en conjunt un gran temperament artistich, mes algunes d'elles són ben sugestives y demostren una gran compenetració de l'artista ab l'assumpto que l'ha impressionat, assumpto que sol ésser simplicíssim, donchs l'autor té predilecció per reflexar en ses teles diferents estats de la naturalesa. Entre les notes exposades, les que més ens plauen són *Sic transit* (*Sant Pere de Roda)*, *Sol daurat*, *Harmonía* (*Selva de Mar*), *Dia serè* y *El poble*.

Les esculptures d'en Gargallo són de molt caràcter, y algunes d'elles executades ab força valentia. Els relleus *Soperbia*, *Humilitat*, *Luxuria* y *Castedad* basten per si sols pera evidenciar la personalitat d'un artista. En Gargallo es dels qui de debó prometen. Són també remarcables l'alt relleu *La Bestia de l'Home* y l'esboç *Misericordia*.

—

El dissabte passat a les nou del vespre se donà en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» una sessió musical a càrrech dels distingits concertistes senyoreta Raquel Martí (arpa), y senyors Meriz (violí), March (violoncel), y Vía (piano). La vetlla resultà ben agradable e interessantíssima per lo escullit del programa que s'executà y que insertém: *Trio* (en *do* menor), Beethoven; *Serenata (trio)*, Saint-Saëns; *Capriccio Vasco*, Sarasate; *Marche triomphale du Roi David*, Godefroid; *Printemps*, Mendelsohn; *Tarantelle*, Popper; *Rapsodie núm. 13*, Liszt.

Felicitém a dita societat, car al preocuparse de donar agradables vetllades cerca fins verament instructius, com ho proba'l programa transcrit, que tant s'aparta dels programes vulgars y carrinclons que solen executarse en sessions semblants.

Felicitém també als executants, quals envejables aptituts pera l'art que conreuen foren justament celebrades pel públich que omplía'l local y que aplaudí sorollosament al final de cada composició.

—

Publicacions rebudes:

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns 34 a 38 d'aquesta notable enciclopedia popular ilustrada. Ab ells se clou el primer tomo y comença'l segón, essent cada vegada major l'interés que desperta sa lectura, y dignes de lloança'ls gravats y làmines que ilustren el text. Preu, 50 céntims cada quadern.

Crònica o Comentaris del Rey En Jaume. S'ha publicat també'l quadern 13 d'aquesta importantíssima obra, qu'editen els senyors Ferrer y Vidal ab aplauso dels amants de nostres grans monuments literaris de l'antigor.

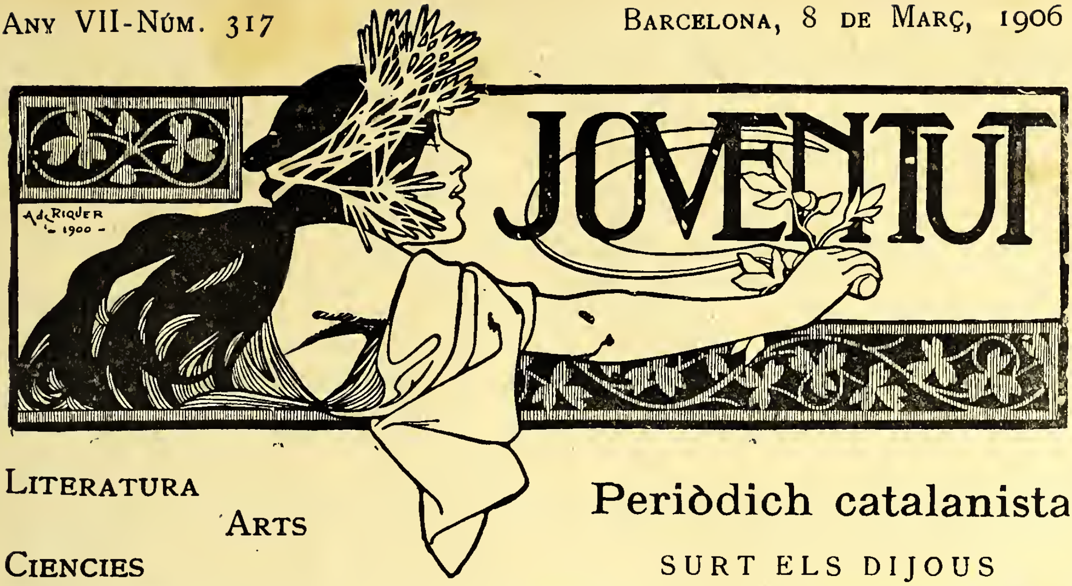
Lloyd Italiano. Hem rebut el cartell anunciador d'aquesta societat de navegació, que té son domicili a Génova y Nàpols. Se'ns acompanya un número de la revista *L'Industrie Cosmopolite*, en el que's consagra especial atenció als serveys de dita companyía, que resulten immillorables pera'ls pobres emigrants. Agents a Barcelona, senyors Parés y C.ª

Estilo. S'han publicat els dos primers números d'aquesta revista en la que s'hi troben belles reproduccions d'obres artístiques.

Layana. El fabricant de paper de fumar senyor Layana'ns ha remés un exemplar de son cartell anunciador, elegantment dibuixat per en E. Ferrer.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 317 BARCELONA, 8 DE MARÇ, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI

ROMERO ROBLEDO

Fou la Espanya dels derrers cinquanta anys: la Espanya sentimental, lleugera, buyda, irreflexiva, batalladora, xerrayre. Sobre tot xerrayre. Ell, en Romero Robledo, representa tot això. Tot això qu'es lo oficial, lo que'ns ha portat als desastres colonials, al malestar econòmich, a l'enderreriment intelectual y moral en que'ns trobèm.

Les seves dues grans *virtuts* que, sense protesta de ningú, s'han vantat en el Parlament aquests dies, foren: 1.ª Cinquanta anys de serveys a la patria. 2.ª Cinquanta anys de serveys als amichs.

Fou un home agrahit, en Romero Robledo. Jo no sé lo que'ls amichs feren per ell. Evidentment els cacichs, dels qui fou pare putatiu, feren molt. Cinquanta mil vots ab sufragi restringit, li donaren una volta l'acta de diputat per acumulació; cinquanta mil vots representaven cinquanta cacichs amichs. Però, particularment, no sé'ls favors que'ls amichs li feren. En cambi, sé'ls favors que li feu la patria. La patria'l feu un gran home, un home excepcional. La patria's dignà confondres ab ell. Ab ell, el gran xerrayre. Y tan bé s'hi confongué, que durant cinquanta anys la patria, com ell, no ha fet més que xerrar. Xerrar de llibertat, de progrés, de democracia. Hem estat cinquanta anys parlant de tot això. Y després fem una lley de jurisdiccions. En Romero Robledo y el Parlament renegarien avuy del jurat, de la justicia del sentit comú, com renegarien del sufragi universal, de la veu del poble. La vera llibertat y la vera justicia espanten als lliberals y als jutges sentimentals. La mort dels cacichs y les sentencies serenes dels tribunals populars a Catalunya han esverat a *les cotorres* del Parlament espanyol. També haurien esverat a n'en Romero Robledo. Es verament còmich l'espectacle qu'estàn donant a Madrid els grans tribuns de la democracia al veure que aquí ens ho hem près en serio això de la llibertat y això de la justicia senzilla.

En Romero Robledo representava això: la patria *farolera*, la patria dels cacichs, la patria dels agrahits.

Com a n'els amichs, ell pagà a la patria ab moneda falsa. Per lo menys, ab moneda *sevillana*. Jo espero encara que'ns diguin els eloqüents panegiristes del batallador diputat

quina lley, quina iniciativa, quin projecte va portar a bon terme aquest home que parlava de tot y de res entenia. Cinquanta anys de llegislar en nom d'Espanya sense parir més que bolves de sabó, són masses anys!

També als amichs els pagà malament. Es necessari desfer la llegenda. A un amich se'l paga ab el cor, se'l paga si es precis ab sacrificis personals. En Romero Robledo pagava als amichs ab *empleos*. Era toçut y exigent. Un amich seu tenia dret a ésser pagat per l'Estat. Era un home, en Romero, capaç de fer una crisis pera lograr una plaça de secretari d'ajuntament.

Els qui més vos alaven a n'en Romero per aquesta gran virtut: *No hubo mejor amigo de sus amigos*, vos diuen també, parlant d'un altre home gran: *Es tan íntegro que no ha colocado a uno solo de sus amigos*. De tot lo qual se'n dedueix qu'en Romero Robledo hauria demostrat millor la seva virtut si als amichs y a la patria'ls hagués pagat ab moneda propria.

A la patria podia pagarla trevallant modestament y parlant menys de lo que va parlar. En quant als amichs, podia pagarlos morintse pobre. Recordo que, no fa gayre temps, va publicarse un real decret relacionat ab determinades proprietats de l'ilustre *hablador*, que promogué algún escàndol al Congrés.

Jo no sóch partidari de que'l públich se fiqui en la vida privada de ningú. Però'm molesta que'ls grans xerrayres ens *prenguin el pèl*. Per això crech just desfer un xich la llegenda d'aquestes dues grans virtuts—úniques, ay!—que'ls companys seus vanten tan indiscretament.

¿Pau als morts? Sia. Deixèm en pau llurs cendres y oblidèm. Oblidèm y perdonèm debilitats y defectes. Però res més.

Els amichs y companys han sigut, com de costúm, indiscrets. Ens veyèm amenaçats ab un o molts monuments. S'haurà fet un enterro solemnial. Se'ns ha empalagat ab qualificatius, *ditirambos*, oracions fúnebres, articles necrològichs y plors... *de boquilla*.

N'han fet massa. Els homes serens tenim el dret, tenim el dever de fernos y de fer una senzilla pregunta:

Ademés d'ésser un gran xerrayre y *d'ésser molt amich dels seus amichs*, ¿què fou en Romero Robledo?

La resposta, si la troben, poden gravarla ab lletres d'or en el socle del monument recordatori.

Seria molt trist que sols aquelles dues *virtuts* hi poguessin grabar.

EMILI TINTORER

FANGUEJANT

Les canals y les baranes dels balcons s'escorrien encara, deixant caure fins les pedres del carrer grosses gotes d'aygua rovellada, que al reventar en terra produhien un soroll rítmich y apagat. Els plàtans de la Rambla, ja esfullats, havien pres ab la pluja'l color tendre y molçós de la humitat, y ab la resplendor dels fanals dibuixaven sobre'l fangueig de l'entarugat ombres estranyes que semblaven monstres d'innombrables braços retorcentse en gestos epilèptichs y desesperats. Els cotxes, al passar al trot llarch de les besties, esquitxaven ab indiferencia als transeunts, que envolcallats en llurs impermeables o traginant el paraygües encara ploraner per les inclemencies del temps, marxaven ab posat de malhumor. Ab prou feynes se veyen dònes, temeroses d'enfangarse'ls baixos dels vestits, y les poques que per necessitat absoluta s'atrevien a sortir, anaven capficades, la vista baixa, cercant ahónt posar els peus pera no mullarse.

En Quimet Vilaplana feya estona que contemplava l'espectacle a travers dels vidres del Casino, y tot fumant mirava alternativament el carrer y ses botes de xarol, obra mestra del millor sabater de Barcelona. Que'n feya de temps, potser anys, qu'en Vilaplana no havia trepitjat fanch de ciutat!... ¿Y per què tenia d'enfangarse? Disfrutava de cotxes y automòvils y, per si de cas, l'esperava a la meteixa porta del Circul una renglera de cupès, tots a ses ordres; tenia la butxaca plena de plata y la cartera prenyada de billets del Banch! ¿Per què tenia de pendre les humitats?...

Els companys de jòch havien desaparegut feya ja bona estona; els de la penya de derrera hora eren ja a sopar, y en Quimet Vilaplana restava encara mitj ajaçat en sa otomana, com en profonda meditació que semblava voler capdellar ab les espirals blavoses de son tabach, que insegures y bellugadices

s'esvahien tot seguit perdentse per l'espay. La escalfor de la estufa feya entelar els crestalls ab la humitat d'afòra, y quan ja no podia descobrir ab claretat el carrer, els ratllava ab sos dits nirviosament, tornant a fixarse, pel zig-zag brillant que resultava, en la lluhentor del carrer reflectant les lluminaries y en el guspireig del verniç de ses botines irreprotxables. Semblava talment que la brillantor d'aquells dos objectes l'enlluhernava, exercint sobre sa voluntat una mena d'acció hipnòtica.

Eren prop les nou. Les noyes dels tallers y botigues, boy arremangantse coquetament les faldilles, no tant pera no mullarse com pera lluhir el calçat y el començament de llurs cametes hermosament tornejades, començaven a passar. Y en passaven moltes y moltes, de totes mides y edats, morenes y rosses, ab capes y pells, y sens abrich, sense res al cap, mostrant els reflexes blavosos y daurats de llur cabell y tapades ab mentidera modestia per llurs vels clarissims, habillades ab trajos foscos y robes clares, ab posat ignocent y ab ayres desvergonyits...

En Vilaplana s'alçà, y, com qui pren una resolució heroica, sorti al carrer sense preocuparse poch ni gayre d'hónt posava'ls peus. Li agradava al jove milionari aquell moment de relatiu incògnit en que, a frech dels menestrals y obrers, se passejava sense l'aparato de sos cotxes ni l'anunci cridaner dels poderosos que sempre l'acompanyaven per tot arreu... Y pujava amunt, sens idea fixa, deixantse portar per una mena d'ensopiment embrutidor que'ls dies de pluja irresistiblement li comunicaven...

Al ésser devant de *El Siglo*, com un aixàm d'aucells reclosos hores ha, s'escamparen per tot arreu les dependentes rihent enjogaçades, tot cercant ab els ulls vius y alegroys a l'aymant que les esperava en la cantonada del devant, y un cop aparellades marxaven en totes direccions ab l'alegria del dever complert. En Vilaplana s'aturà un moment, y pel seu devant meteix en mirà una més bonica que cap, y palpantse ab la mà la inflor de sa cartera's posà a seguirla.

La joveneta ni s'hi fixà, y ab molta pressa emprengué la caminada pel carrer de Pelayo cap el de Muntaner, sense girar la vista enrera, com qui fa tart a una cita de grandissim interés. El conquistador, recreantse en la contemplació de la delicada silueta de sa víctima, seguia sempre en línia recta, com atret pe l'imàn de sos desencaminats desitjos, sense parar esment en el fang pastat ab la póls de l'etern trepitjar de ciutat y l'aygua clarissima del cel.

El carrer de Muntaner més fosch que'ls que deixaven enrera, la solitut que'l rodejava y la por de quedar enganyat, feren que'l nostre home s'avencés totjust quan la noya, aturantse en un portal humil y donant diners a un xicotet qu'esperava, desapareixia escales amunt...

—¿Qu'es ta germana aquella noya?—preguntà al xicot en Vilaplana, quan aquell feya acció d'apretar a córrer ab els diners a la mà.

—Si, senyor—respongué l'interpelat, aturantse en séch y mirant ab ayre desconfiat a n'aquell jove tan elegant.

—¿Que li voldries dar un recadet de part meva?— afegi, trayentse un duro de la ermilla.

—Tinch feyna—replicà'l menut, avergonyit, fent acció de fugir.

—¿Ahónt vas tan cremat?

—A la farmacia.

—¿Que teniu malalts?

—La mare s'està morint...

—¿Ja tens diners?

—Si, senyor, les dues pessetes del jornal de la Mercè.

—¿Y el teu pare?

—Es ferit.

—¿Y no teniu res més que'l jornal de ta germana?

—Res més...—

Y el noy se posà a plorar, senglotant.

A n'en Vilaplana li pujaren tots els colors a la cara, mentres que'l mal pensament que li furgava'l magí prenía cos ab més força que may. De sobte trencà la conversa'l estrépit, d'un carruatge que passà com un esperitat omplintlo de fang ab ses rodes... El jove's redreçà irat, y en un moment de desvari li semblà que tot el fang del carrer li pujava cos amunt, amenaçant ofegarlo completament. Com un autòmata's ficà la mà a la butxaca, y trayent de sa cartera tot el manat de bitllets del Banch que portava, els donà al noy.

—Té, per ta mare, y qu'encomani a Deu a un pobre milionari!...—

Y fugi sense girarse, fent esforços suprems pera oblidarse de la fesomia de la noya y fins del carrer y de la casa...

Y fugi tot fent propòsits — aquells propòsits tan sovint fets com oblidats—de no mercadejar jamay ab l'honra dels pobrets...

Al penetrar en sa cambra, mentres el criat li treya les botes fangoses, sa difunta mare, desde'l fons del magnifich retrat, tot miràntsel, somreya entre compàssiva y satisfeta.

Carles de Fortuny

UN NOU DICCIONARI CATALA

La tasca de fer un diccionari resta limitada, a criteri d'alguns, a la feyna quasi material de refondre tres, o quatre, o més diccionaris anteriors, afeginthi els vocables qui bonament se van presentant durant el curs de la estampació y establint, de passada, tots els derivats, possibles e impossibles, que cada mot comporta. Concebut així un diccionari novissim de la nostra llengua catalana, a ningú deixarà d'ocórrerseli que'l producte d'aquest trevall hauria de presentar amplificats tots els defectes junts dels diccionaris primitius, y que, enlloch d'ésser un avenç, seria això un retrocés considerable dintre la lexicografia del nostre idioma.

Un diccionari català no pot ésser feyna improvisada; el qui s'emprengui sa publicació ha d'haverhi pensat molt y per llargues estones, y haver anotat termes y observacions propries a travers de varies anyades. Encara haventho fet se trobarà, en el precis moment de procedir a la ordenació de tots aquests materials pera donarlos a la imprenta, que mil dificultats l'entrebancaràn y que haurà de donar per resoltes dintre un criteri personal totes aquelles discrepancies que sobre la ortografia, sobre la fonética, etc., separen les opinions dels especialistes. En una paraula, fer un diccionari català suposa tenir conegudes y resoltes *en principi* totes les dificultats qui ofereix la gramàtica catalana y qui, en l'estat actual dels nostres estudis llengüistichs, se presenten com altres tantes qüestions espinoses.

Fer ara un diccionari català vol dir donar per resolt, dintre d'un criteri uniformat, si la *y* intervocal ha d'ésser *y* o *i*; si la *ch* en final de paraula ha d'ésser *ch* o *c* solament; si s'ha d'intercalar *h* o no pera separar les silabes quan s'ensopeguen reunides dues o més vocals qui no formen diptong o triptong; quan s'ha de posar c o ç o *ss*; quan s'ha d'escriure *ex* y quan *es;* si la *x* en silaba inversa ha d'anar apoyada per una *i* eufònica o si dita *i* hi es sobrera; y cent dificultats més ab que's troba a cada moment el qui vol escriure en català ab un cert respecte pera la llengua y pera les lleys de formació de la meteixa. Y encara aquestes dificultats augmenten considerablement pera'l qui fa imprimir un llibre en català y vol donar una certa unitat als vocables dels quals se serveix, evitant lo qu'hem vist en un llibre imprés ara de poch per mans ben expertes, emperò poch curoses d'aytal unitat. En aquest llibre al qual ens referim hi hem trobades, per exemple, les formes *ahont*, *hont*, *hon*, *on*, *ahon* y *aon* empleades indistintament, amén d'altres particularitats qui posen de manifest la necessitat de resoldres, en principi y d'una manera si convé empírica, a l'adopció d'una forma entre tantes igualment correctes d'una meteixa paraula, seguint el criteri establert al menys en tot lo que duri la impressió d'una meteixa obra.

Al fer aquest anàlisis a grans linies de tot lo que cal tenir present al fer un diccionari, hem assenyalada també una part de les necessitats que podrà satisfer un vocabulari de la nostra llengua format ab un criteri imparcial y ab l'esment necessari pera no incórrer en contradiccions al trobarse devant de quiscuna de les dificultats que presenta la nostra fonética.

El senyor Bulbena en son *Diccionari català-francès-castellà*, ara de poch publicat, ha assolida una relativa perfecció en la seva obra de lexicògraf. Entenèm que'l seu novell diccionari català pot ésser tingut com el trevall més recomanable qui ha vista la llum fins ara y que, per ses qualitats, representa un positiu avenç en la materia. Caldrà esperar segurament alguns anys pera que's produeixi cosa millor dintre d'aquest ordre de trevalls, y, mentres això no sia, el diccionari qui ens ocupa resoldrà molts dubtes y podrà ésser invocat com a autoritat en nombroses qüestions ortogràfiques del nostre idioma.

L'autor d'aquest nou recull lexicogràfich ha feta obra concienciosa y de veritable coneixedor de les lletres catalanes. Fins ha sabut sortejar ab traça'ls esculls grossos que a la selecció de mots ofereix la perversió absoluta y general del llenguatge parlat. Ell ha volgut en lo possible eliminar de son diccionari tots aquells vocables reconegudament impropris del català; barbrismes y idiotismes dels quals ens servim a cada moment al parlar y els quals no han d'ésser may sancionats per un diccionari. Mes ab aquesta eliminació's corria'l perill de que, ab tot y els quaranta o quarantacinch mil mots que déu contenir el diccionari del senyor Bulbena (segons càlcul que nosaltres hem fet), s'hi trobessin a man.

car paraules que un hom pot creure correctes en la forma usual y que una deguda rectificació ha portades a altre lloch del diccionari. L'autor ha resolt aquesta dificultat provehint el llibre d'un sistema de referencies, mercés a les quals se pot anar directament a trobar la paraula suspecta a l'indret que li pertoca de rahó.

Ab tota imparcialitat hem de dir que algunes de les solucions donades pel senyor Bulbena a determinats punts de discussió de la nostra gramàtica no estàn ben bé d'acort ab la nostra manera de veure; emperò nosaltres podém també estar equivocats, y encara que en una semblant circumstancia haguessim adoptat un criteri divers, no l'hauriem pas pogut revestir de major autoritat que'l senyor Bulbena. Aixi la *x* dels mots catalans de formació erudita (o sía quan la *x* no té'l propri sò de *xeix)* l'autor del diccionari ha cregut del cas suplirla per *cs (ecsit*, *ocsígen*, *ecselencia)* la qual, per la costúm de véurela escrita altrament ens ve bon xich de nou trobarla ara tan desfigurada. Emperò, ademés d'En Bulbena, hem vist ésser partidaris d'aquesta innovació gramàtichs tan respectables com el P. Nonell, y com Mossén Alcover, y encara que l'autor del diccionari no ha invocades altres autoritats més que sa propria opinió, cal reconéixer qu'es aquesta una opinió molt defensable. Altra novetat qu'en el nou llibre'ns ha sorprés es l'us de la *s* liquida en moltes paraules *(spill*, *studi*, *sperança)* estranyesa qui prové ab tota seguretat de que hem perduda la costúm de vèureles aixi escrites; emperò també'l senyor Bulbena pot invocar en sa defensa l'autoritat dels clàssichs del nostre idioma y l'us actual en les llengües francesa y italiana, en les quals s'es conservada la *s* liquida que'l castellà suprimeix o converteix en *es*.

En resúm: si el senyor Antoni Bulbena y Tusell, en son diccionari per tants conceptes recomanable no arriba a convéncer en tot a molts dels qui tenen opinió formada sobre els punts de discussió de la nostra gramàtica, creyém que ha de convéncels en moltes coses. Nosaltres dubtém de que fos acceptat per tothòm avuy per avuy a Catalunya'l diccionari que publiqués l'home més erudit de la terra; som tan partidaris tots plegats del *lliure examen* y de la *reventada incondicional*, que sempre'ns reservèm el dret de voler les coses millor de còm sòn; emperò poques vegades hi ha qui digui *jo ho faria aixi*... y HO FACI.

Per això nosaltres, modestament (ab tota la modestia forçosa que imposa un nom obscur) ens dihém: ¿es tan dolent el diccionari del senyor Bulbena que no pogués ésser utilisat, *en principi y com a solució purament transitoria*, pera unificar la nostra ortografia catalana? Cap relació d'amistat ens lliga ab el senyor Bulbena; no li devém cap agrahiment de caràcter personal; es més, el criticariem per moltes de ses publicacions anteriors, en les quals no ha estat prou respectuós ab els textes antichs, ni prou encertat en les transcripcions. Donchs, per això, ab tota imparcialitat y exemptes de tota passió, creyèm poder recomanar com ho fem el nou *Diccionari català-francès-castellà*.

R. MIQUEL Y PLANAS

PÁGINES FESTIVES

LA MONA

Cada diumenge a la tarda ja se sab: a lo rebotiga del senyor Ramonet, el xacolater, s'hi reuneixen tres o quatre vehins y algún parent pera passar l'estona jugant a cartes, més ben dit, jugant a la mona, el clàssich jòch de la canalla.

Es lo que diu el xacolater:

—No'm vinguéu ab jochs que facin rumiar massa. Avans qu'estarme tres hores encaparrat per si s'ha de tirar un as o un cavall, o d'esberlarme'l cap devant d'una partida d'escachs, m'estimo més aplicar tot aquest desgast de cervell en cercar algún perfeccionament a la fabricació de la xacolata. Quan se tracta de distreures jugant a cartes, vinga el jòch de la mona, que entreté y no t'has de malmetre la closca per jugarhi!—

Els concorrents a la partida de mona del senyor Ramonet són, a més de la senyora Angela y la Carmeta, esposa y filla respectivament del xacolater, els bacallaners de més avall, parella que, atrafegada tota la vida en despatxar arengades y posar bacallà en remull, no s'ha recordat de tenir fills; el senyor Bartomeu, el vehi de més amunt, ataconador y solter recalcitrant, que assegura, a qui vol escoltarlo, que'l matrimoni es un calçat de tan dificil construcció que poques vegades resulta a la mida; la senyora Laya, viuda y cosina de la senyora Angela, la *xacolatera*, y en Lluiset, xicot aixerit segons diuen a casa seva, dependent d'una botiga de roba blanca y futur gendre del senyor Ramonet.

El primer en arribar a câ'l xacolater es, quasi bé cada festa, el senyor Bartomeu, puig es home en extrém puntual, qualitat que li ha servit pera conquistarse una nombrosa clientela de criades del vehinat. Es un gust, quan ell diu: «Marieta aquestes botines

les tindrà arreglades dissabte.» La Marieta queda ben descansada: les podrà lluir el diumenge ab tota seguretat.

—Y donchs, senyor Ramonet, ¿qu'encara no ha comparegut ningú?

—Vós sóu el primer, Bartomeu.

—Ja fa uns quants diumenges que tothòm fa tart. Que triguin la senyora Laya y en Lluiset que viuen un xich apartats, se comprèn, però que's facin esperar els bacallaners, que de casa d'ells a n'aqui s'hi pot venir a peu-coix, es cosa que no la entendrien molts. Jo si que ho entench: la senyora Mundeta es d'aquelles persones que may ne tenen prou de guanyar diners. Mitja hora qu'estigui fòra de la botiga ja li sembla a la bacallanera que li ocasiona un gran perjudici en el negoci. Està convençuda de que la seva abultada presencia derrera les balances fa que als ulls del públich el bacallà sia més blanch y les arengades més lluhentes.

—Bé, home, no tant.

—Si, senyor Ramonet, si; jo no ho dich pas per criticarho, perque cadascú es com es, però la senyora Mundeta es d'aquelles que no'n deixa caure cap a terra; per això fan tart cada festa. De segur qu'encara està despatxant penques o morros. Ah, y no tinguéu por que'l senyor Llorens vingui may un rato més aviat qu'ella. Allà'l té la seva dòna cusit a les faldilles, fentli escombrar l'establiment ab serradures u obligantlo a estivar cascos de sardina fresca. Si jo fos casat y la muller me vingués ab imposicions!... Tinch bon *caracta*, no sóch capaç de fer mal a un mosquit, però si la dòna'm volgués manar, fóra capaç de tirarli pel cap la forma del quaranta set. L'home que té dignitat no pot casarse. La dòna (y que'm dispensi la de vosté, y la seva filla) té l'esperit de dominació, y l'home, si vol conservar l'autoritat a casa seva, ha de conformarse a rompre tota la vaixella a cada àpat, y si no ho fa aixi ja pot prepararse a entregar les calces a la costella. Tot es mal que mata: si vols ésser home has de tenir guerra, y si vols tenir pau t'has de convertir en idem, en *Pau*. Quina bestiesa'l casarse!—

El sabater ha agafat les cartes avans de posarse a jugar y ha escullit per tema'l seu assumpto predilecte: el parlar malament del matrimoni.

L'arribada d'en Lluiset fa enardir encara més a l'*orador* en defensa del celibat.

—Quan veig que aquests joves se tanquen voluntariament a la gabia! Vosaltres no ho sabéu lo qu'estéu fent! Tot ho veyéu de color de rosa, tot són flors y violes, no sabéu veure les espines amagades, que punxen molt més que les d'esbarzer!

—Ay, ay, si vosté no's vol casar no's casi, però deixi estar als altres que facin lo que vulguin!—fa en Lluiset a qui may ha estat simpàtich l'ataconador per les seves idees antimatrimonials.

Per altra part, a la senyora *xacolatera* y a sa filla ja fa estona que la mosca se'ls hi va enfilant per les seves persones, y en aquest moment acaba de pujalshi al nas.

—Està clar—salta la Carmeta:—tens molta rahó, Lluiset. No tothòm ha de viure sol com un ermità, adobant sabates y menjant mongetes sense oli pera no gastar.—

Afortunadament l'arribada de la senyora Laya posa fi a n'aquesta enutjosa qüestió, que, d'haver continuat, fins podia ocasionar el desmembrament de la tertulia del senyor Ramonet.

No podia ésser més oportuna la presencia de la senyora Laya! Tot justament porta la noticia d'un rapte que hi ha hagut a la escala hont viu. Inútil el dir que, devant d'una nova tan sensacional, les dònes de cà'l xacolater, encara que no coneixen als protagonistes ni molt menys, deixen al moment en pau al senyor Bartomeu pera enterarse de tots els detalls de la escapatoria, mentres aquest, tot assentantse y cargolanthi un cigarret, exclama:

—Desgraciat del que té la ceba del casori ficada al cap!—

El senyor Ramonet ja fa dèu minuts que no va y ve de la rebotiga a la porta del carrer, tot remenant les cartes. Està impacient per la tardança dels bacallaners.

—Vaja, avuy ne fan un xiquet massa'l senyor Llorens y la senyora Mundeta.

—Es lo que jo deya.

—Calla: ara veig que traspassen el carrer.

—Pensavem que s'havien perdut! Ja volia enviar un recado.

—Avuy si qu'es tart, ¿veritat? Hem tingut un tragí... Tot justament ahir vespre vam rebre una partida de congre...—

El senyor Bartomeu estira l'americana del xacolater com volent dir: «¿Ho veu còm jo tenia rahó?»

—Vaja, ara qu'estêm reunits tots, *somhi*. Apa, Laya, déixat d'histories y sêu aqui. Tu, Lluiset, assêntat, home. ¿Qui dóna?

—Comenci vostê.

—Senyor Llorens, si es servit... senyora Mundeta... Bartomeu... Lluiset... ara tu, Carmeta... té Angela... Laya y jo. Ja estêm llestos. Apa, a fer parells. As ab as... cavall ab cavall... set ab set...

—Escolti, pare: ¿ja ha tret les tres sotes?

—Ay, macatxo! me n'he descuydat. Tornemhi, que no hem fet res.—

Després d'haver retirat les tres sotes, deixant la d'oros per mona, el senyor Ramonet torna a repartir les cartes y comença tothòm a *fer parells*.

—Ep, cuydado, senyora Laya, vostê acaba d'aparellar l'as d'oros ab el rey de copes.

—Si no hi tenim compte no farêm res.

—No'n faci cabal, senyor Ramonet: la senyora Laya està molt distreta ab el rapte de la seva vehina.

—¿Están tots?

—Espêrat una mica, Ramón, que'm sembla qu'encara puch fer alguna altra parella.

—Donchs cuyta, vatúa'l món! Ab aquest dimoni d'historia que'ns ha contat la Laya no estêu pera res.

—Tres ab tres. Tê, ja estich.

—Prengui, senyor Llorens.

—Vuyt ab vuyt. Pren tu, Mundeta.

—Cavall ab cavall. Senyor Bartomeu, si es servit.

—Cuydado, senyor Bartomeu. El cor me diu que la senyora Mundeta tê la mona!

—Ay, no. Li puch jurar que no la tinch, Lluiset.

—Bé, no digui res, dòna. El que la tingui que s'ho calli.

—Dos ab dos. Apa, Lluiset.

—Potser si que, tot encarregant al senyor Bartomeu que no prengui la mona, ell me la endossarà a mi.

—Tira, home.

—¿Quina pendrê? ¿Quina pendrê que no m'escaldi?

—Enllesteix d'una vegada.

—Aquesta! Ay, respiro! Quatre ab quatre. Pren, Carmeta.

—Dos ab dos. Ara vostê, mare.

—Rey ab rey.—

Al cap de poch rato de jugar, la sota d'oros, o sia la mona, ja ha donat un parell de voltes per la taula ocasionant el consegüent *susto* a cada un dels jugadors. Tothòm vol treures de sobre la fatídica carta procurant endossarla a un altre com si's tractés d'un duro *sevillano;* sembla talment que'ls hi cremi les mans.

Un dels primers en descartarse es el senyor Bartomeu, lo que contraria extraordinariament a les dònes de la casa, que haurien vist ab complacencia que hagués quedat mona com a càstich pel seu poch apreci a les femelles.

Poch a poch van descartantse tots. Ja no queden més qu'en Lluiset ab dues cartes y la Carmeta ab una.

—Pren, Carmeta.

—Ay, pobra de mi! Deixem senyar!

—Au, no s'hi val a mirar per sota.

—Si no miro!

—Cuyta, pren.

—No ho deya jo!

—Ha, ha, ha!

—Barrejarê bê les dues cartes sota la taula. Apa, pren. Animetes del purgatori, que torni a pendre la mona!

—Dos ab dos! *Ela*, *ela!* La mona, la mona! La Carmeta ha quedat mona!—

La filla del xacolater esdevê vermella de galtes al trobarse ab la sota d'oros a la mà, puig el quedar mona es un estigma que no s'esborra fins qu'en la següent partida n'hi ha quedat un altre.

En Lluiset, observant el desagrado de la Carmeta y aficionat a tirar amoretes, com a bon enamorat, acostàntseli a la orella li diu ben baixet:

—No t'ha pas de venir de nou això, Carmeta. Tu, tant si't quedes ab la sota com no, sempre ets molt *mona*.—

Mentres tant el senyor Bartomeu, tot mirant de reull als promesos, murmura:

—Aprofitat ara, minyó, fentla quedar *mona;* quan serêu casats ja's cuydarà ella de ferte tornar *mico*.—

Aixi passen les tardes dels diumenges a la rebotiga del senyor Ramonet, el xacolater.

Alexandre Font

CONCERTS DE L'ORFEÓ CATALÁ

I

L'espayós teatre de Novetats s'ompli de gom a gom la nit del 3 de març ab motiu de les primeres audicions de *Idomeneo* (Mozart) y *Alceste* (Gluck), organisades per l'Orfeó Català ab el conjunt d'aquesta entitat y dels solistes de la *Schola Cantorum* de Paris MMlles. de la Rouviére y Ali Villot, y monsieurs Monys y Robert, acompanyats d'en Joseph M.ª Segura de l'Associació Musical de Barcelona.

L'*Idomeneo* de Mozart fou la primera obra que afiançà la celebritat del mestre, qui, de decepció en decepció, havia anat a raure a Salzburg, sa vila de naixença, acceptanthi una plaça d'organista, l'any 1779. Allí's cregué Mozart tenir d'enterrar ses grans aspiracions, y quan ja's començava a resignar a sa disòrt, fou cridat a Munich a mitjats de novembre de 1780 per l'elector de Baviera Carles-Teodor, qui li entregà un *libretto* italià del clergue Varesco, ab encàrrech de ferne una òpera en menys de dos mesos.

Mozart, ple d'esperança, emprengué valentment l'*obra de resurrecció*, y el 29 de janer de 1781 *Idomeneo* fou estrenat a Munich produhint un gran entusiasme. D'aquell dia data la celebritat del gran mestre.

De les belleses que conté *Idomeneo* ne tinguerem una selecció en el concert de dissabte, remarcantse l'hermosíssim cant d'Ilia, que fou delicadament interpretat per Mlle. Ali Villot, més artista que cantatriu.

El *quartet*, acabadíssim de forma—sobre tot si's té en compte l'època y les condicions en que fou escrit,—obtingué per part dels solistes francesos una interpretació justíssima. Llàstima que'l llenguatge francés obligui a certs *traînages* de repeticions, d'efecte gayrebé antipàtich, sobre tot pera nosaltres qual parla encaixa d'una manera tan acabada ab qualsevol músical

Aixi el *Chor de bon viatge*, de gran riquesa harmònica, resultà un xich desigual, contribuhinthi per molt la barreja de llenguatges, y l'Orfeó Català no demostrà trobarse tan en son ambient dintre la música de Mozart com més endevant en la interpretació d'*Alceste*.

De l'obra de Gluck, en Berlioz, en son trevall *A travers chants* ens n'ha deixat el més acabat y conciençós estudi, qual extractat es ja conegut pel públich que assistí a l'audició d'*Alceste*, per lo que nostra tasca en aquest sentit desapareix devant de la del mestre francès, y ens limitém a donar compte de la interpretació que tingué l'audició integral del primer acte.

Aquí l'Orfeó Català feu gala de sa delicadesa d'interpretació, anant refermantse a mida que l'acte avençava, y la orquestra, insegura al començament, seguí l'impuls, com si l'esperit del mestre alemany s'anés apoderant dels seus intèrpretes.

El jove en Joseph M.ª Segura sapigué trobar els vers accents de l'*heralt* y d'Avander, ocupant dignament son lloch entre'ls solistes estrangers. Sa veu es plena, sonora y bella, y, en la expressió del cant, sugestiva mercès a la noble energía del llenguatge català.

Mlle. de la Rouvierè, que's donà a conèixer per primer cop al públich barceloni en l'*Armide* de Gluck l'any 1903, es la gran artista de sempre, de limitada extensió de veu, però d'una suavitat d'accents que transporta y encisa. El dolor, la tristesa, la súplica, l'amor que Gluck vessà en ses notes, ens foren tramesos fidelment per la veu de fada de l'artista francesa.

Moments hi hagué en que's notà que'l sentiment de l'auditori, vibrant al unisó d'un meteix entusiasme, anava a esclatar, essent sols retingut per la morbidesa d'un nirviós encís.

En la escena del temple d'Apoló, Glück mostra com may son gran geni musical, admirablement analisat per Berlioz en l'esmentat estudi. La instrumentació adquireix una riquesa y un acabat insuperables.

Les pàgines delicadíssimes de les pantomimes foren, pera la orquestra, l'éxit de la nit, y el recitat del gran sacerdot en el que's barregen ab admirable força descriptiva les exclamacions del «pontífex inspirat» ab les veus de la orquestra, produhí en el públich intensa emoció, estenentse per la sala com una halenada de poesía.

En Berlioz qualifica aquesta escena lírica d'*extraordinaria* y *prodigiosa;* de *música de gegant.*

Y tampoch aquí podém estarnos de deplorar la esborrada y nasal pronunciació francesa, que — entre nosaltres, repetesch,—tregué encís a la hermosa veu de l'excelent artista Mr. Edgard Monys (gran sacerdot).

Mlle. de la Rouviére, en les derreres escenes, sapigué donarnos ab justesa'ls accents fondíssims de la reyna desolada presa del fanatisme del sacrifici.

En aquestes admirables planes de la partitura en Glück va adquirint cada cop més la força descriptiva de l'apassionament, demostrant el més alt coneixement de la instrumentació e imposantse per la fonda inspiració de ses harmonies, que avassallen l'esperit dintre la més admirable simplicitat.

L'ànima acongoixada de la reyna, de l'aymant y de la mare; l'ambient d'aquella Grecia antiga que omplirà eternament els segles de poética majestat, semblen palpitar en la pensa del gran mestre, qui ens les torna en frases d'extraordinaria inspiració, de carácter profond y sublim veracitat.

La lluyta de l'amor d'*Alceste* contra'ls déus

del Styx, s'eleva en himne fanàtich, vencent la feresa y l'angunia del sacrifici, expressat per Mlle. de la Rouvière ab un art tan sincer com delicat.

L'«Orfeó Català estiguè justissim, especialment en la interpretació del chor final de la escena IV.

Dels demès artistes ja n'hem parlat desapassionadament y ab sinceresa. Mr. Charles Bordes, ab l'estoicisme y gravetat de moviments que'l caracterisen, acabà per ferse seus, dominantlos, orquestra y chors. Certament això demostra que, per'arribar a imposarse, no calen espetechs ni contorsions.

El mestre Millet ens té acostumats a una instintiva movilitat que considerèm innecessaria, que molts cops treu gravetat al conjunt, y, lo qu'es mès de deplorar, distrèu l'atenció dels ohidors d'una manera poch seriosa. Aquell qui ha fet la gran obra nacional de l'Orfeó, al qui Barcelona y tots els catalans deuen tantes y tan enlayrades impressions y que cada dia dóna més belles probes de cultura artistica, deuria sentirse prou fort, dintre son domini intelectual, pera no deixarse portar d'una movilitat tal volta un xich massa... meridional.

Desprès d'*Alceste* tornarem a sentir l'admirable motet a dos chors de J. S. Bach, molt conegut pel públich dels concerts de l'Orfeó, que l'interpreta sempre magistralment.

El nostre parer, afegit a les impressions cullides a la sortida, es que'l mestre Millet no estiguè prou encertat en la tria de les obres finals, *Captant* d'en Nicolau, y la *Deploració final* de l'oratori «*Jephté*» de Carissimi, que allargaren massa la vetlla, malgrat el mèrit de dites obres y llur excelent interpretació.

Mr. Daniel conduhi l'armonium com sab ferho en totes ocasions aquest mestre y artista discretissim.

Y ara, avans de terminar, siens permès, desprès d'haver sentit als artistes francesos mostrarnos llur exquisida escola de cant barrejada a la nostra, demanar: ¿Per quė Catalunya, que demostra tan grans aspiracions artistiques, no treu solistes de semblant valua?

Aqui's troben molt *bones veus:* es indubtable. Tothòm qui canta aspira a tenir *bona* veu y, mès que tot, *molta* veu, y en cambi són comptats els qui *saben dir* y expressar lo que interpreten. Les veus dels solistes francesos — de les dònes especialment — tenen exquisida expressió, finesa y suavitat de sons agradosissimes, modulacions envellutades; no criden may; canten senzillament, com canten els aucells. Fins a la dolor més feréstega saben imposar inflexions dolces. Al sentir Mlle. de la Rouvière, ens venien desitjos de tancar els ulls pera trobarnos completament en l'ambient a que Glück ens transporta ab *Alceste*. Ab sa veu fresca y dolça, limitada d'extensió, Mlle. Ali Villot encisà a les primeres notes del melòdich cant d'Ilia en *Idomeneo*. MM. Robert y Monys ens ensenyaren *còm s'ha de cantar*, y per això remarquèm altra volta ab complacencia la interpretació de l'artista català senyor Segura, que demostrà haver tret fruyts profitosos d'una conciençuda educació musical.

Creyèm que la manca que tenim a Catalunya de bons solistes de concert, es deguda en gran part a l'ambició dels artistes que sols veuen *el teatre*, ab sos mirallets y sos triomfs, y tots trevallen per'assolir les taules ab un afany ¡quànts cops inútil!

D'altra banda, la poca cultura intelectual — especialment de les dònes catalanes — es causa d'aquest allunyament del veritable *art* en totes ses manifestacions. Mes no volèm ni podèm parlar avuy en aquestes planes d'un assumpto tant trascendental, y ho deixèm pera altra ocasió.

Pel proxim dijous, dia 8, està anunciat el segón concert, en el que, també per primera vegada, coneixerèm l'*Hippolyte et Aricie*, tragedia de Racine, posada en música per Rameau sobre un *libretto* del clergue Pellerin, y que'ls francesos qualifiquen de *musique mâle et harmonieuse*.

CARME KARR

DUES PARAULES SOBRE'L PRIMER ACTE D'*ALCESTE*

Tothòm qui sia admirador de la tragicomedia *Alkèstis* del gran Euripides, ha de considerar l'òpera *Alceste* del gran Gluck com la seva justa y magnifica interpretació musical. Les qualitats dramàtiques y liriques del tràgich grech se reprodueixen, a travers segles, en el músich germànich. Els anima un meteix sentiment de lo patètich, un meteix sentiment de les proporcions; per les obres d'abdós s'assemblen l'harmonia helènica y la elegança setcentista.

Cristòfol Gluck, esperit cultissim, germànich italianisat y afrancesat, a l'ensemps que aymador de la cultura grega y llatina, fou el gran comentador musical d'Euripides, Virgili, Torquato Tasso y Racine. El renaixement greco-llati l'agafà de ple a ple, mes sapiguè remontarse a les fonts d'aquest renaixement, expurgantne tot lo que hi havia de fals, convencional y enfarfegat, pera retenirne tan sols lo pur y lo sanitós.

L'*Alceste*, donchs, en sa estructura externa respòn a l'ambient amable y refinat del gran segle XVIII, però l'ànima que la informa es substancialment helénica. La fusió dels dos elements es maravellosa. La severitat y la noblesa de l'art grech apareixen revestides de formes mès suaus, de contorns mès deli-

cats, sense que perdin per això llur caràcter propri.

Heusaqui el gran mèrit d'en Gluck. Ab l'*Alceste* — poema del tendre Raniero di Calzabigi — escriguè un ver drama lirich, obra rica y complerta, plena de passions y d'humanitat, la música del qual reflexa ab sorprenent realitat tota l'acció de la tragicomedia helènica.

Limitantnos al primer acte d'*Alceste*—executat en el primer concert de la *Schola Cantorum* — trobèm que comença ab una magnifica *simfonia*, de tons ombrívols, entre'ls quals se troben dolceses y brillantors imponderables. Sense possehir la magnificença de l'altra gran *obertura* del meteix autor — la d'*Ifigenie à Aulis* — la *simfonia* d'*Alceste* es una obra sòlidament construhida en els temps *lento* y *andante*, de gran majestat y bellesa. Els temes de dits temps són transportats, en el curs de la *obertura*, del to de *re menor* al de *la menor*, ab una habilitat y mestria incomparables. El final de la *simfonia*'s lliga ab el chor ab que comença l'acte: dels tres temps qui constitueixen el chor, *lento*, *andante* y *moderato*, aquest derrer es hermosissim, digne d'aquell inoblidable chor del primer acte d'*Orfeo*. L'*aria* d'*Alceste* qui segueix — *O Dei, del mio fato tiranno* — es una gran pàgina lírica en tres temps, *adagio*, *moderato* y *allegro;* en l'*adagio*, malhauradament curtissim, hi ha accents noblement sentimentals, de soperba y patètica volada. Després se repeteix el chor inicial de l'acte, seguint una *pantomima* en *sol major* — *dança* en el noble sentit helènich y wagnerià — qui constitueix un dels moments mès inspirats y purs de la música moderna. En Gluck hi assoleix la serenitat absoluta, la perfecció suprema de la forma musical, y alhora la inspiració mès noble. En aquesta *pantomima* l'element helènich ofega, quasi del tot, l'element setcentista. Un nou chor, *Allontanna, o Nume, dal trono della morte il dardo crudel!*, una nova *pantomima*, tan bella quasi com la del primer acte d'*Orfeo*, precedeixen a una altra *aria* d'*Alceste*, de patètich cayent y enlayrada expressió, qual temps *moderato* es bellissim. L'*aria* del *sommo sacerdote*, *La Dea d'Averno avvolta nel funeral lenzuol!*, es d'accents tètrichs y amenaçadors, de majestuosa melodia acompanyada severament per la orquestra. Y acaba l'acte ab una *aria* d'*Alceste*, d'efecte gran y enlluhernador, brillant y admirable final qui deixa en l'esperit una impressió fondissima.

La mès pura bellesa grega omplena'l primer acte d'*Alceste*. Les linies són justes y nobles, els contorns alhora precisos, ferms y suaus. Les melodies són llargues, vibrants, plenes de *lògica musical* y d'inspiració, senzilles y a la vegada penetrants, sempre enlayrades y belles. L'harmonisació y la orquestració responen a l'època; són clares, però may pobres.

Tal es l'efecte que'ns produeix aquest fragment de l'Eurípides musical del segle XVIII.

GERONI ZANNÉ.

CONCERTS GRANADOS

Dos importantissims concerts ens ha donat al teatre Principal en Granados: el primer el dia 1 y el segón el dia 3, del corrent mes.

El primer concert l'integraven: la *Sonata n.° 12 en fa major*, de Mozart; les *Sonates*, *IX en si bemol y XV en re menor*, de Scarlatti-Granados; *Sonata op. 58*, de Chopin; *Lirische Stücke*, *op. 47 (Vals Impromtu*, *Feuille d'Album*, *Melodie*, *Alling*, *Melancolie*, *Danse norvegienne, Elegie*), de Grieg; y la *Rapsodia n.° 8*, de Liszt. El segón les *Sonates*, *I en sol major*, *XIV en re major*, *IV en fa major*, de Scarlatti-Granados; *Sonata, op. 53 n.° 21*, de Beethoven; *Preludi en re bemol*, *Nocturn en do s. menor*, *Polonesa en mi b. menor*, *Balada en la bemol*, de Chopin; *Arabesque op. 18*, *Pourquoi? op. 12*, *Papillons noirs, op. 12*, de Schumann; y la *Gran polonesa en mi*, de Liszt.

En Granados en la execució d'aquestes obres ens acaba de demostrar una vegada mès les seves envejables qualitats de bon concertista.

Es en Granados un verdader apòstol de l'art musical, que ha muntat una academia a la que hi concorren nombrosos deixebles, especialment tots aquells que, ademès d'una brillant execució, volen adquirir el dò dificil d'una dicció esmerada; y, a pesar del gran trevall que això suposa, en Granados no ha oblidat l'estudi de si meteix, posantse a l'altura dels concertistes de merescuda fama.

Ademès en Granados tè una personalitat ben caracterisada. Es indubtablement un refinat en la música; no fa destacar en els passatges musicals *lo sublim*, mès si *lo bell*: la bellesa delicada y exquisida. El seu temperament el fa conduhirse aixi: es observador serè de l'art. Això va demostrarnosho en les composicions de Grieg y de Schumann, executades ab una delicadesa de dicció verament encisadora. Y no es que deixi d'entreveures en aquest refinament una ànima apassionada. Aquesta ànima, en els passatges brillants se desborda ab cert desequilibri. Al tocar la sublimitat, l'esperit delicat d'en Granados no's mantè segur: per aquest motiu deixà molt que desitjar la execució del primer temps (*allegro con brio*) de la Sonata n.ª *21 (L'Aurora)*, de Beethoven; y per aquesta meteixa rahó també, foren maravellosament executades la *Rapsodia* y la *Gran polonesa* de Liszt: peces en que l'autor ja's mostra prou desequilibrat.

Cap autor com Chopin escàu tant a l'esperit d'en Granados: autor sublim, per dirho així, en lo bell, apassionat en lo tranquil. Era deliciós escoltar aquell *Preludi en re bemol*, y especialment la *Balada*, de dicció arrebatadora y esplèndida.

Una novetat ens oferiren aquests concerts: les *Sonates* de Sscarlatti escrites pera clavicordi en el sigle XVII, pera la Cort d'Espanya, y modernament arreglades pera piano pel meteix Granados. Les composicions són hermoses y la interpretació no va desmerèixer.

Varies peces tocà fòra de programa, tant en el primer com en el segón concert, essent dignes d'esmentarse especialment una dança *(La Valenciana)* propria d'en Granados: composició hermosíssima en que posà de relleu les seves bones qualitats de compositor.

En Granados ha tingut un èxit mès en la seva carrera artística. El públich aplaudí frenèticament totes les peces que composaven els dos programes. Desitgèm que'l seu triomf se propagui en la *tournée* qu'està fent per Valencia, Barcelona, Madrid, Bilbao, San Sebastiàn, Pamplona y Saragoça.

—

Le setmana entrant parlarèm del primer dels tres concerts organisats en el teatre Principal per l'Associació Musical de Barcelona.

D. Bonet y Cembrano

PASSIONAL (1)

«Si, he volgut dirte lo que nia en el meu cor, lo que'm fa agonitzar lentament, lo que'm mata d'ençà que'ns coneixèm... Oh, aquest amor ofegat, aquesta *abstinencia* assessina que ha enverinat la meva vida! Ho vaig pressentir desde'l primer día, però vaig èsser poruga, vaig amagar el meu amor per tu, vaig *refusarte*... Y quína tortura, amich meu, quína tortura! En dos anys no'm recordo de haver viscut un sol día sense llàgrimes. Benehida hora en que la passió m'ha vençut y he comprès que la meva hipocresia, que'l sacrifici del meu amor era imbècil! Benehida hora en que m'he revoltat contra mi meteixa, contra les meves preocupacions, y m'he promès demanarte perdó pels meu *refusos* confessante'l meu amor! Y'm perdonaràs, ¿veritat? No voldràs pas que mori, que moris tu meteix, que acabèm tots dos per deixar en el nostre amor la nostra sang y les nostres llàgrimes.

»Ja ho veus: t'estimo, t'he estimat sempre; però he sigut hipòcrita, no he gosat, no he volgut dirte la veritat, no he tingut coratge pera obrar lliurement, conscientment, aterroritzada per les exhortacions, per les amenaces, per les monstruoses creencies que han inculcat en la meva ànima'ls qui volen desorientarme, els qui han fet de mi una pobra d'esperit, una *obedienta*.

»Però hi havia la vida... He sentit una temença, la por d'envellir sens haver sabut fer la meva felicitat, y he pensat en venir a tu, he comprès quàn dolça seria la vida en els teus braços!

»L'amor ha vençut, sóch teva, he sigut sempre teva!

»Perdonam, amich; oblida'l passat y vina a mi, que jo't portaré la suprema alegria, quelcòm que fa oblidarho tot... Torna y estimemnos, y veuràs si es bell el viure!... Viure als braços l'un de l'altre, passar les nits abraçats, confosos, y tornar y començar l'endemà, y sempre, y sempre...»

Xavier de Zengotita

(1) D'un llibre a punt de sortir.

ESPERANTA FAKO

Ni petas al ĉiu esperantisto, kaj aparte al tiuj kiuj apartenas al la societo «Espero Kataluna». kiu flanke la propagado de Esperanto celadas ankaŭ al la tutmonda paco, ke ili bonvolu sendi, al S° Gaston Mocb, 26, rue de Chartres Neuilly-sur-Seine (France), poŝtan-karton jenmaniere redaktitan: «Mi subskribinta (nomo, nacio, profesio, adreso), petas ke la lingvo Esperanto povos esti uzata

Demanèm a cada un dels esperantistes, y particularment als qui formen part de la societat «Espero Kataluna», que a l'ensemps que per la propagació de l'Esperanto procura també per la pau universal, qu'envihin al senyor Gaston Moch, 26, carrer de Chartres Neuilly-sur-Seine (França), una postal redactada en la forma següent: «El qui sotscriu (nom, nacionalitat, professió y direcció) pre-

en la Kongresoj Universalaj de la paco, por ke tiuj-ĉi ne estu plu fermataj al la multegaj homoj kiuj ne scias paroli la lingvojn nuntempe permesitajn.»

ga que la llengua Esperanto puga ésser usada en els Congresos Universals de la pau, a fi de que aquests no estiguin ja més tancats pera'ls moltissims homes qui no saben parlar les llengües actualment autorisades.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

PARTS DE LA ORACIÓ (1)

I

ARTICLE

«L'Esperanto té solsament un article *definit* o *determinat* (LA), invariable pera tots els genres, nombres y casos. No té article indefinit o indeterminat». *(Regla I. — Gramàtica Fon. Zam.)*

Aclaració.—Serveix l'article en català pera indicar el substantiu, el seu genre y el seu nombre. Aixi que pronunciêm un article, qui ens escolta ja sab que dirêm després un substantiu. Quan dihém *el pa*, *les dònes*, *uns béns*, *unes cases*, els articles, *el*, *les uns*, *unes*, ja'ns expressen clarament la qualitat de substantiu dels mots seguidors y el llur nombre y genre. Quan dihêm *el volar dels aucells*, l'article *el* ens indica que'l mot *volar* es un substantiu malgrat sia'l meteix mot que'ns expressa'l verb, com en efecte ho es, però substantivat, cosa qu'en català no s'indica ab cambi del mot, sinó ab l'article. Aquest es un dels usos qu'explica la seva rahó d'existir en nostre idioma. ¿Còm, si no fos ell, podriem distingir en català'l genre, el nombre de les coses, o si verdaderament els mots expressen coses o accions, si en nostre idioma aquestes variacions no venen expressades de manera clara y precisa en els meteixos mots? En Esperanto aquesta necessitat no es sentida, per quant cada part de la oració, cada desinencia dels mots ve expressada ab una terminació caracteristica e invariable. En Esperanto no hi ha genres, sols hi ha sexes; hi ha animals mascles y animals femelles, hi ha homes y dònes; y les coses són *neutres*, això es, no són ni lo un ni lo altre — que no res més vol dir aquesta paraula. La desesió no pot ésser més lògica. ¿Per quina rahó s'havia de mantenir en l'idioma internacional l'absurda costúm dels idiomes naturals de atribuhir sexe a les coses inanimades? ¿Hi ha res que aboni el que'l *llonguet* sia masculi y la *fita* sia femeni, essent aixi que potser repassant la historia hauriem d'atribuhirleshi sexe diferent? ¿Hi ha res per altra banda que torturi tant la memoria dels qui estudien idiomes, com l'haver de recordar el sexe atribuhit per l'us a les coses inanimades?

En Esperanto'l plural s'indica sempre ab la lletra cosonant *j*, posada derrera de la terminació o del substantiu. ¿Quina necessitat, donchs, hi havia d'anteposar al substantiu en plural un altre mot que indiqués aquella variant?

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà.)

---

(1) Els qui coneixen la gramàtica catalana poca necessitat tenen d'aquesta tasca que anèm a empendre. Les 16 regles de la *Gramàtica Fonamental* del Doctor Zamenhof, la lectura atenta de la *Krestomatio* del meteix autor, y un bon diccionari *Esperanto-Català* són més que suficients pera que dominin en poch temps l'idioma internacional. Per això molts opinaràn que lo primer que deviem haver fet, després de traduhir les regles fonamentals de l'Esperanto, era donar a llum un diccionari en el qui s'hi trobessin les rels esperantes ab la equivalencia catalana al costat. Entra això en els nostres propòsits. Sols el desitj de l'ordre'ns fa retardar la publicació d'aquell diccionari. Avans, hem cregut que deviem pensar en els no scients, en els qui desconeixen la gramàtica o l'han oblidada, y tenint en compte que l'Esperanto es un idioma fet no pera'ls sabis no més, sinó pera tothòm, ens hem decidit a publicar aquesta gramàtica en la que s'hi trobaràn aquelles 16 regles comentades, explicades, aclarades, en una paraula, vulgarisades, acompanyades d'exemples y casos pràctichs que. al meteix temps que facilitaràn la comprensió d'aquelles, presentaràn als ulls del llegidor nombroses rels esperantes y nombrosos giros que no's troben en els diccionaris y que d'aquesta manera seràn apresos ab poch esforç, sense necessitat de buscarlos individualment.

NOVES

Es fatidich pera'ls homes que no entrin en rahó sinó desprès d'haver errat: emperò aquesta màxima no ha tingut may res que veure ab els politichs espanyols, que d'errada en errada, sense may escarmentar, any derrera any y sigle derrera sigle, van portant a la ruina l'Estat que malmenen. Y ens referim tant als governamentals com als d'oposició. Y solsament ara, ab motiu del desgraciat projecte de jurisdiccions que al Congrès se debat, sembla qu'entrin en rahó molts que sempre han viscut fòra d'ella. Ningú hi creu, ni el govern que'l proposa. Y el meteix diari lliberal *El País*, que tant s'havia distingit temps enrera per sa sistemàtica oposició al ver lliberalisme representat pel moviment autonomista modern, pren nota dels discursos que'ls diputats baschs han pronunciat contra'l desventurat projecte, y diu:

Más que un discurso (el del senyor Orueta), fué *un acto* que abre una brecha tremenda en la ley que se tambalea, y contra la cual se alzan, aparte de todos los partidos políticos de oposición, aparte de los diputados periodistas, las dos regiones de más acentuada personalidad de España: Cataluña y las provincias vascongadas.

Y *El País* s'apressa a remarcar qu'en lo dit pels diputats baschs no cal pas véurehi l'esperit nacionalista de la seva terra: ab lo qual ve a significar que no ja per esperit autonomista, sinó per natural amor a la llibertat, totes les regions d'Espanya que tinguin conciencia de llur dignitat protestaràn contra aqueixa nova lley filla, no de necessitats del pais, sinó de compromisos contrets a espatlles d'ell pels qui, dihentse lliberals, a la llibertat ofenen.

Si les coses segueixen per aquest camí, gayrebé'ns tornarém optimistes veyent ensorrarse la politica vella e iniciarse una Espanya nova y verament civilisada. Fins sembla *oportuna* ara la mort d'aquell *pobre* Romero Robledo a qui tant s'ha atribuhit la representació de la Espanya politica dels derrers temps, y que morintse ha fet el primer acte serio de la seva vida.

Tot li va malament, com se veu, al govern continuador de la politica vella. La oposició que's fa al projecte de jurisdiccions no minva pas, sobre tot per part dels diputats catalans. Y el govern no s'atreveix a anar a la sessió permanent, ni gosa disoldre les Corts perque tem massa l'actitut de Catalunya, car prou ho veu que si s'haguessin de fer noves eleccions, el bloch català que tant ha enrobustit volentlo combatre, sorgiria ab força absoluta e incontrastable. Ja ha dit en Junoy quelcòm semblant al afirmar en son derrer discurs que Catalunya veu a Espanya en perill y vol salvarla o salvarse. Y l'Hurtado, un altre republicà català, ha abundat en idees semblants en una conferencia que ha donat a l'Ateneu de Madrid.

Anèm, donchs, guanyant terreno. Cal no transigir, ara menys que may. Vingui avuy lo que vingui, la voluntat de Catalunya s'imposarà demà a Espanya, pera'l bé d'ella y el descrèdit dels inútils y dels farsants que han viscut y surat fins ara en detriment dels homes de bona voluntat.

—

Dilluns celebrà son benefici el primer actor del teatre Romea en Jaume Borràs, estrenant un monòleg de Guimerà titulat *En Pep Botella.*

La obreta no pot negar sa paternitat; la prosa en que està escrita es inconfondible, y té tochs dramàtichs y còmichs de bona lley, finalisant d'una manera romàntica. El personatge està molt ben apuntat: un borratxo empedrehit que's penedeix del vici al trobarse, quan arriba un vespre a casa, ab que li ha fugit la companya deixantli el fill al breçol. Per aquest fill jura en Pep Botella ésser un home de bé. Ab ell fugirà cap a altres terres ahont no'l coneguin per altre nom que'l seu veritable. En Joseph Comes renaix, y, breçolant al fill, tot cantantli una cançó que confosament recorda, les llàgrimes són el baptisme de la vida nova.

Si bé es cert que l'assumpto del monòleg no ofereix gran novetat, de totes maneres la obreta interessa, es correcta, y ben propria pera que l'actor que la interpreti puga lluhir ses facultats.

En Jaume Borràs se veu que ha estudiat el tipo ab amor, vencent les dificultats que ofereix la representació escénica. Estigué molt feliç en el començ, matisant molt bé la borratxera, dihent y accionant ab molta naturalitat y salvant ab traça'l perill de la rapidesa ad que'l borratxo's serena al adonarse de que està sol ab son fill.

El monòleg del senyor Guimerà fou molt aplaudit. En Borràs també. Autor e intérpretre s'ho mereixien.

—

Ha mort a Santander el popular novelista *montañés* en Joseph Maria de Pereda, un dels escriptors que més honor han fet a les lletres castellanes. Ab son talent d'estilista sabia salvar els obstacles que ofereix la inflexibilitat d'aquella llengua, y si bé ses obres se ressentien de certa monotonia y's feyen sovint pesades per lo interminable de les descripcions, contenien pàgines admirables y que sempre seràn citades com a models del ben parlar. Tal volta equivocadament se l'havia encasellat en la escola naturalista o realista. Sa observació era més externa que interna. Si hagués sigut pintor, s'hauria distingit més en el paisatge qu'en la figura. Era per inclinació natural *regionalista;* ses més capdals produccions són aquelles en que descriu les costums dels pescadors o dels vilatans montanyenchs, y el *dialecte* qu'ells parlen, al ésser transcrit maravellosament, aporta a l'obra una

halenada de vida que manca en aquelles noveles qual acció se surt de la esfera psiquica d'en Pereda. Així *La Montálvez* y *Al primer vuelo* apareixen força artificioses, y fan anyorar la incomparable *Sotileza*, el delicat *Sabor de la tierruca* y els deliciosos *Esbozos y Rasguños* y *Escenas Montañesas*. Hem dit qu'era *regionalista*, y ho era en efecte, per instint o intuició, donchs ell qu'en realitat sentia un amor intens pera la *tierruca*, sense voler enxiquia aqueix sentiment ab la distinció de *patria grande* y *patria chica*, que tant s'ha fet anar enrenou desde qu'ell la llençà en el discurs que feu al ésser nomenat mantenedor del Jochs Florals de Barcelona.

Les lletres han perdut un gran autor, y la literatura castellana'l derrer de sos escriptors verament castiços.

—

En nostre número 315, al donar compte d'haverse rebut en nostra redacció l'obra *O Literature Katalanske*, equivocarem por errada de caixa'l nom de l'autor, qui s'anomena Antòn Pikhart, y no Rikhart com deya la *nova* a que'ns referim y que fou copiada per varis companys de la prempsa sense corretgir la errada.

Aquest autor txech, a qui devèm agrahiment els catalans, es un dels que han sigut invitats al proxim Congrés de la Llengua Catalana. Celebrarèm que hi assisteixi.

—

Publicacións rebudes:

Nirvana; Almas que luchan; comedies dramàtiques de nostre amich en Joseph Ll. Pagano, qui ens ha fet present de ses derreres produccions teatrals estrenades ab gran èxit a Buenos Aires y editades, com tots els seus llibres, a Barcelona. No'n parlarèm, seguint nostra costúm de no fer critiques dels drames que no hem vist en la escena, limitantnos a felicitar a l'autor y a augurarli, pera les obres que té en preparació, la bona sòrt que fins ara ha vingut sempre acompanyantlo.

Almanach de paret pera'l corrent any, anunciador dels tallers de relleus de Joseph Basa, instalats en el carrer de Santa Madrona, 5, cantonada del carrer Nou de la Rambla.

Historia de Catalunya. Edició popular, publicada baix la direcció de l'Associació de Lectura Catalana. Ha sortit el primer quadern d'aquesta *Historia de Catalunya*, que contindrà mapes y gravats y serà una recopilació y resúm de les publicades fins a la fetxa. Se destina un 25 per 100 de descompte de tots aquells quaderns que sien venuts en els locals de les associacions y particulars que ho desitgin, a les escoles catalanes qu'ells indiquin, y, quan no sia així, a la Societat Protectora de la Ensenyança Catalana. Preu de cada quadern, 10 cèntims.

SECCIÓ D'HIGIENE

Per lo que'n deya una carta publicada en *El Diluvio*, nostres lectors s'hauràn pogut enterar dels escandalosos fets ocorreguts en el banquet donat a Paris el dia 11 de febrer, a causa de la intemperancia y mala educació d'alguns anomenats republicans espanyols, els quals inferiren greus ofenses als catalans, a les senyores y escriptors francesos que hi havien concorregut confiant en que havien de passar la vetlla en mitj de gent com cal.

Res va dirne JOVENTUT per rahons fàcils de compendre. Però vetaquí que aquell subjecte que s'amaga sota'l nom de *Maleta Indulgencias*, se permeté en *La Publicidad* vessar una de ses acostumades glopades de bilis, fent novament gala de sa *catalanofobia* y *pujulanofobia*. Nosaltres escriguerem a nostre amich y company en Pujulà, preguntantli si creya convenient que diguessim quelcòm; y ell, com ja esperavem, ens diu: que no fem cap cas d'aquell desgraciat; que lo que deya *El Diluvio* era certissim, si bé un xich atenuat; que la indignació que produhi entre catalans y francesos l'acte d'aquell alucinat fou substituhida per un sentiment de menyspreu y llàstima al ferse càrrech de que's tractava d'un cas patològich que tal volta serà estudiat a la Salpetrière; y que abriguen la confiança de que, ara que a *La Publicidad* semblen voler fer neteja, tindràn empenyo en treures aquell pes de sobre, que podrà anar a engroixir les redaccions de certs periòdichs que han pres per punt fer la causa de Catalunya bescantantla e insultant a sos fills; que a n'ell, a n'en Pujulà, tant se li endona lo que digui aquell pobre home; y que, com que JOVENTUT no té res que veure ab els actes particulars de sos redactors, no'ns prenguèm la molestia de fer el reclàm del *Maleta*, que no busca sinó que parlin d'ell encara que sia en mal.

Nosaltres, emperò, aprofitèm aquesta ocasió pera recordar que dues o tres vegades hem demostrat que'l tal *Maleta* es un embustero: lo que fem constar com a proba de que'ls anys no l'han corretgit d'aquest, com de cap dels defectes que l'adornen.

Escrites les anterios ratlles, llegim en *El Diluvio* del dia 6 de l'actual, edició del matí, una carta de Paris firmada pel senyor Vinardell, president del banquet a que'ns hem referit, qui testimonia l'autenticitat dels fets qu'en *El Diluvio*'s relataren, protestant de les males arts y funestos procediments dels sectaris enemichs de Catalunya, qual causa enalteixen més quant més volen denigrarla.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 318 — BARCELONA, 15 DE MARÇ, 1906

JOVENTUT

LITERATURA — ARTS — CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI

ECCE HOMO

Per un moment ha sigut un fet la desitjada solidaritat catalana enfront del centralisme sectari, enemich de Catalunya. Y dihèm per un moment, perque en realitat no tothòm hi té fe en la durada d'aquesta unió circumstancial: però de l'actual acoblament de les forces catalanes, mal sia momentani, ne podrèm treure ensenyances sanitoses pera l'avenir, y d'aqueixes ensenyances ens en podrèm valdre profitosament.

En efecte: totjust units ara'ls catalans, quiscún ab sos respectius ideals polítichs; totjust bandejat l'esperit vell y esborrats per un instant els antagonismes de dreta y esquerra; totjust iniciada aquesta obra de llibertat y humanisme, els nostres enemichs han tingut de recular. Devant de la rahó enèrgicament defensada s'han fet enrera la ignorancia y l'orgull, el despit y la mala fe, tant dels qui's diuen conservadors com dels qui's vanten de lliberals.

Dels conservadors, el qui ho ha fet més vergonyosament ha sigut el *Brusi*, que no ha pogut menys de combatre per absurda y desbaratada la lley de jurisdiccions, però que no ha deixat de trevallar d'una manera insidiosa pera evitar que la unió de tots els catalans fos un fet (1), això es, pera impedir, en nom de l'*ordre*, l'agermanament de totes les idees socials y totes les tendencies polítiques dintre un meteix sentiment patriòtich; o lo qu'es igual: pera mantenir latents, (també en nom de l'ordre!) els odis de classe que tanta nosa'ns fan en els actuals moments y que sols als enemichs de Catalunya'ls hi es útil fomentar.

Dels *lliberals*, n'hi ha hagut alguns que, si s'han fet enrera devant nostres reclamacions, ho han fet ab certa *habilitat*. Exemple en Moret, aqueix ridicul home de govern que al presentar el projecte de jurisdiccions no volgué fersen responsable, car per endevant tenia calculades les grosses modificacions que sofriria.

En cambi, altres *lliberals* hi ha hagut que s'han fet enrera sense cap mirament, del modo groller que ha caracterisat sempre

(1) Vegis la primera *gacetilla* del número corresponent al 4 de l'actual.

llurs actes d'agitadors de baixa mà. Ens referim als llops ab pell d'ovella que ostentaven la representació del remat republicà, y que alhora han tingut de llençar la pell y treures la careta bell punt el remat s'ha sentit *poble*. Exemple, en Lerroux.

¿Y qué farà ara en Lerroux? Temps ha qu'està vaticinada sa decadencia, la qual s'accentuarà y serà molt ràpida si de la seva ànima ja gastada d'aventurer no'n sab treure energíes noves. N'ha esmerçades moltes en sa tasca de dividir al poble català; cal que n'esmerci moltes més, perque si avans li bastava tenir veu pera que l'escoltessin els càndits, ara li caldrà tenirne més, perque de càndits n'hi ha pochs; li caldrà cridar molt, li caldrà aixordar, atabalar, entontir. Altrament no serà obehit ni seguit per qui no sía un bon-jan de solemnitat.

La solidaritat catalana fou iniciada per en Robert en lluyta ab el centralisme representat pels cacichs que disposaven de la lley. Qui vingué a desferla aqueixa solidaritat fou en Lerroux. Els defensors de la immoralitat, els politichs d'ofici, centralistes per conveniencia, ho esperaven tot d'ell, y altre tant feya, en sa bona fe o sa estupidesa, el poble analfabet. Als ulls dels de dalt, en Lerroux era a Barcelona l'àrbitre de la monarquía; als ulls dels de baix, l'àrbitre de la república. Ja s'ha vist el flach servey que, en definitiva, ha fet aqui l'acció d'en Lerroux a la monarquía, matantli tota representació parlamentaria. Ja s'ha vist també quin bé ha aportat a la causa de la república en Lerroux, fonamentat en fals el seu partit, car altra cosa no ha fet que bastirlo ab masses inconscients covadores d'odis de classe, resultantne una negació de república, una república de pobresalla, anuladora de l'individuu pensant, animada de rencunies més que d'amors, y portant l'estigma de la ignorancia y el fanatisme.

Y tot ¿pera qué? Pera introduhirhi divisions en aqueixa *república* bentost s'han sentit en ella veres aspiracions de llibertat, bentost s'ha iniciat en son sí la natural evolució promoguda per un lògich desitj de perfeccionament, com no podía menys de succehir en aquest ambient de progrés que a Catalunya's respira.

El nostre poble es avuy una mena de mar que s'agita en continues onades. Cada una es una aspiració, y totes, fins les més encrespades y en aparença més furioses, altra cosa no fan que breçar generoses la nau dels nostres ideals: l'Autonomía. Debades en Lerroux, ni mil com ell, procuraria tirarla a fons. Les aygües la estimen massa pera voler ferne llur presa. Y ell ¿qué pot fer? ¿Embrutar aqueixes aygües? ¿Enterbolirles ab el llot del fons? ¿Fer que s'envermelleixin ab sang? De llot cada día n'hi haurà menys, y la sang del nostre poble de día en día's fa més pura, y ens la estimêm massa pera consentir en vessarla. Els nostres pobres obrers, els martres del treball que s'han sacrificat estérilment una volta, s'hi pensaràn avans no hi tornin. Els mals governs falsament dits lliberals y els agitadors d'ofici no hi daràn lloch tan fàcilment a les vagues sagnantes ni als odis entre germans. Tot lo més que podràn fer ab una nova divisió dels republicans, es treure triomfant de les urnes algún *cunero*, y encara molt serà que l'intentarho no'ls dongui que sentir, perque'ls regionalistes ab llur excelent organisació tenen assegurada de sa banda la força legal.

Els moments són d'expectació. Quan en Lerroux escrigué contra'ls catalanistes son article *El alma en los labios*, molts se preguntaren, no indignats sinó curiosos: «¿A quín fi obeheix?» Avuy qu'en Lerroux ha sigut tret de *La Publicidad*, y que tan diferenciat ha aparegut de la minoria republicana al defensar aquesta'ls interessos de Catalunya al Congrés, també han sigut molts els qui s'han fet aquella pregunta.

La resposta'ns la podrà donar tal volta'l diari *republicà* que segons sembla's tracta de fundar a Barcelona enfront de *La Publicidad*. Hi ha qui suposa que'l nou diari seguirà les inspiracions d'en Lerroux. Hi ha qui suposa que les d'en Moret. Tot es hu: *tal para cual*. El procediment *de divisió*, representat per dit periòdich, fa bones aytals suposicions: no sembla sinó que porti marca de fàbrica.

El nou periòdich l'hem de veure encara, però a n'en Lerroux ja'l veyêm. Ja'l tenen en evidencia les nostres classes obreres, a l'home que tant les ha malmenades. Per si no'l coneguessin prou nosaltres els hi posêm novament de manifest tot donàntleshi pera son bé un crit d'alerta. Héusel aqui, obrers, héu-

sel aqui catalans, el vostre redemptor d'un dia; hèusel aqui el capdill que os atia a la lluyta quan necessitèu descans, y no acut a ampararvos quan necessitèu defensa; hèusel aqui el soldat desertor de les files, l'orgullós que vol fer ombra als altres sense complir son dever... *Ecce homo.* Judiqueulo, y si el condempnèu, no cal que després vos rentèu les mans.

LLUÍS VÍA

CREMATORI DE CADAVRES

A l'Ajuntament s'ha presentat un projecte, sobre'l que ja hi ha dictamen favorable de la comissió corresponent, pera establir en el cementiri un forn-crematori de cadavres.

La idea no es nova, puig sembla que aquest projecte o un altre semblant feya ja anys que dormía en els arxius de Casa la Ciutat. Natural era que aixi passés tractantse d'un projecte que'ls rutinaris qualifiquen de revolucionari; y nostres ajuntaments, obra dels cacichs patrocinats pel *Brusi*, no han estat may per revolucions.

Mes ara sembla que la cosa va de debò. No fa gayres dies aquest diari, ab la seva acostumada *sournoiserie*—que gayrebé vol dir hipocresía, — donava ja'l crit d'alerta en una petita *gacetilla* en que parlava d'un lluminós y conciençut informe que un ex-regidor—qual únich defecte es èsser massa catòlich—havia escrit combatent aytal projecte.

Al llegir dita *gacetilla* vaig compendre que la cosa anava de debò. Y efectivament, s'ha començat a discutir ab força calor per cert. Un altre regidor regionalista, catòlich e intransigent també, amenaçà ab arribar fins a la obstrucció pera impedir que s'aprobés el dictamen. ¿Què farà l'Ajuntament? La resposta no sembla dubtosa. En ell hi ha una majoria republicana, y dintre de la minoria regionalista hi figuren homes que sería injust titllar de reaccionaris. Però jo no me'n fio. Els republicans d'en Lerroux—y són republicans d'en Lerroux els qui són a l'Ajuntament—són lliberals de *boquilla*, y en quant als altres, els pochs regionalistes avençats qu'encara hi queden, ja'ns han demostrat altres vegades—n'hi ha prou ab recordar lo de les subvencions a obres religioses y lo de la circulació rodada per Setmana Santa—que tenen por. Esser lliberals teòricament, *bueno*, ja'ls agrada; però ésser pràcticament revolucionaris, els espanta.

De manera que, a pesar de tot, es més que probable que'l projecte fracassi. Se farà un *pastel*, com se fan al Congrés de Madrid y com se n'han fet molts a l'Ajuntament de Barcelona, pera enterrar l'assumpto que tant desagrada als elements conservadors de la ciutat.

Lo qual es una verdadera llàstima, puig la idea en sí té molta més trascendencia de lo que sembla a primer cop d'ull. N'hi ha prou pera compendreho ab fixarse en la violenta oposició dels elements religiosos. Ja ho endevinen ells que'l petit projecte, de moment inofensiu, a la llarga pot èsser un cop mortal pera totes aquelles industries tan floreixents aqui a Barcelona, que viuen dels morts y que té quasi monopolisades la Iglesia. Fins la religió meteixa'n pot patir.

Fàcilment pot compendres, això.

El projecte no pot èsser més senzill, més rahonable ni més inofensiu: construhir un crematori elèctrich pera reduhir a cendra en breus instants els cadavres d'aquells qui essent vius ho hagin disposat aixi. No's cremarà cap mort *per força.* ¿Volen res que sia de més sentit comú y més equitatiu? Jo que, anant al cementiri a acompanyarhi sers volguts, he contemplat escenes tristes y repugnants, òssos per aqui, pellingos per allà, cuchs... en una paraula, fàstichs, reflexiono y'm dich: «Si póls me tinch de tornar—*Memento homo quia pulvis es et in pulverem reverteris*— val més d'una manera ràpida, nèta y decisiva, que no d'una manera lenta, bruta y lletja.» Pensat això, demano que cremin el meu cadavre. Donchs la Iglesia no ho vol, ni en Ramon Albó, ni en Narcís Pla y Deniel. Ah, si vostès—vostès y en Nocedal—no fossin els dipositaris de la veritat única y absoluta, ab quin gust els hi demanaría jo: «¿Què n'han de fer vostès? Vostès y la Iglesia ¿què n'han de fer del meu cadavre?» Jo no concebeixo que puguin portarse més enllà la intolerancia y el fanatisme. ¿Hi ha dret més natural pera mi y més inofensiu pera vostès que'l dret de podrirme lliurement y del modo que jo vulgui? A mi'm fan fàstich

els vostres cuchs. Prefereixo la pila elèctrica. Jo bé sè que la bruticia corporal y la Iglesia católica han sigut sempre bones companyes. Tota l'aygua del Diluvi no sería suficient pera deixar nèts els cossos dels sants y martres cristians. Però jo no m'hi fico. Qui no's vulgui rentar que no's renti; qui vulgui ésser menjat pels cuchs, bon profit li... els hi faci. Lo que m'interessa es que no'm privèu de fer lo que jo vulgui del meu cos, qu'es meu y no vostre.

Jo compendría que hi hagués discussió si's tractés d'establir la cremació obligatoria. Aleshores estaría en son lloch la discussió. Si seria higiènich pera les capitals no tenir cementiris; si, fins en aquest cas, l'interès colectiu pot prevaldre sobre la voluntat privada, es a dir, sobre'ls sentiments religiosos o escrúpuls de determinades persones a qui la cremació repugnés. En fí, podria discutirse tot, puig may se discuteix prou quan d'obligar se tracta als homes en nom de la colectivitat. Però discutir un dret tan senzill y que cap mal pot fer a ningú, sols als catòlichs pot acudirselshi.

¿Per què ho fan y per què hi donen tanta importancia? No hi ha més que una rahó, y es la que apuntava avans. Perque, establerta la cremació voluntaria, pot arribar a generalisarse. Y, un cop generalisada, l'antiga concepció del respecte als morts pot, no desaparèixer —que tothòm els estima y els estimarà sempre als morts que vius ha estimat — sinó transformarse. Pot ésser un sentiment més serè, més reflexiu, més curós de la definitiva transformació de nostres mortals despulles. Y pot resultar que si la veritat nostra, o sía la electricitat, preval sobre la veritat de la Iglesia o sien els cuchs, arribèm de mica en mica a ferne prevaldre d'altres de petites veritats nostres per sobre de les veritats grans que aquella proclama infalibles, y... qui sab ahónt arribariem. Potser les ànimes ens interessarien menys. Potser també voldriem cremarles elèctricament tot seguit, enlloch d'esperar que's rostissin lentament al purgatori. Y aleshores, oh! aleshores qui els hi voldría tants capellans a l'enterro! Qui en faria de funerals a Santa Agna! Qui faria deixes de milers de misses! Y la cera groga, y les corones tristes, y els psalms ploraners y les petites gangues indirectes!.. .En una paraula, ¿d'hònt sortirien les misses?

Per tot lo qual es necessari que l'Ajuntament aprobi el projecte. Primerament perque's tracta d'un dret que no per èsser de morts es menys respectable, y segonament y principalment perque això pot contribuhir a emancipar paulatinament les inteligencies de seculars prejudicis que comencen a èsser massa vells, a l'ensemps que fer desaparèixer de nostres costums una pila de detalls de comedia macabra, ab els que de manera ridicula y estúpida *solèm adornar* l'epileg tràgich de la nostra vida.

Però no passarà res. No me'n fio dels republicans lliberals d'en Lerroux. Ni dels regionalistes lliberals de l'Ajuntament.

Ademès de que... la saben més llarga'ls altres.

Emili Tintorer

LA FESTA DE LES MINYONES

¿No vos hi heu fixat, les tardes de les festes, en l'alegria de les minyones aplegades al cap d'amunt de la Rambla? ¿No les heu sentides ressonar per les vostres orelles aquelles riallades fresques, plenes? ¿No vos hi heu aturat a contemplarles aquelles cares enrogides, aquells ulls espurnejants de satisfacció?

Pels qui no's mouen del cor de la ciutat, aquelles reunions són lo que la vesteix mès de festa. Treyèuloshi als qui *ramblegen* l'aplech de Canaletes, y veurèu còm els hi semblarà que la festa no es tan festa, còm els hi semblarà qu'es un dia qualsevol de la setmana, un dia perdut perque s'ha fet tart a la feyna, o perque no se'n tè, o perque han vingut parents forasters y, a fi de que no's queixin al arribar al poble, els han volgut complimentar mancant a la obligació.

Ara, en aquest temps, ab la xerrameca dels pobres pardals que salten fredolichs per les despullades branques dels plàtans y la xerrameca de les minyones qui celebren a crits la tarda de festa, un hi sent a la Rambla unes cançons de llibertat qu'enamoren.

Perque ho són també cançons de llibertat aquelles converses riaileres que no més po-

den tenir les criades durant una tarda cada quinze dies. Una tarda que se'ls hi déu, més curta que totes les altres. Una tarda que deuen trobar petita pera ferhi cabre tot lo que's van apuntant a la memoria, afegintho a lo qu'encara'ls hi ha restat per dir a les amigues, vingut al pensament quan ja pels vols de les vuyt n'han pres comiat ab recança y s'han anat escampant, una per aquí y una allà, pels carrers que apar que les xuclin envejosos d'aquell esbarjo, caminant depressa, depressa, fixant la vista a tots els rellotges de les botigues, tranquilisantse quan ne veuen un que'ls dóna temps, apressantse de nou quan un altre de més malcarat les hi escatima y les fa seguir angunioses, clavats al pensament aquells cinch minuts entretinguts de més, que donarán motiu a la senyora pera que pugui renyarles...

La senyora! Si la senyora les comprengués aquelles hores alegradores que van passant, boy acostant el dia desitjat! Si la senyora sapigués llegir en els ulls y's fixés en els de la minyona, al trobarhi radiant el goig que sent quan va acabantse'l dissabte si a l'endemà li toca festa; al endevinarhi aquella oració pregadora de que la tarda sia bona, de que no plogui, de que vingui depressa, no li diria pas res quan la vegés entrar roja, fatigada, començant a desferse la roba mentres espera que li obrin la porta!...

Figureuvos quan tots s'han aixecat de taula y ha arribat el moment de despararla; quan s'ha fet neteja rápida de la cuyna y s'ha escoltat com una sentencia absolutoria alló de «Ja pot sortir», quina frisança! Y quan, tancades a la cambra, van subjectantse al cos, peça per peça, la roba bona, al pegar la derrera llambregada al mirallet penjat sobre la taula de nit per'arreglarse'ls cabells esbullats, quin deliri! Y quan, ja a la porta de la escala, han somrigut a la portera que ha tret el cap al sentir el soroll dels enagus planxats, quin estremiment de joya!

Trobarse al mitj del carrer ben lliures per unes quantes hores després de quinze dies — quinze dies! — d'estar sotmesos a autoritat que vos fa estrafer costums, que vos fa tenir modos diferents dels qu'heu aprés a casa, que vos fa viure en etern encarcarament, aquell encarcarament de casa de senyors que ve tan balder al qui no hi ha nascut en mitj, del que un no més desitja'l moment de poderne fugir perque s'hi troba perdut: perque fa callar al més parlador y apocar al més atrevit, y heu d'acotar el cap devant dels qui os rodegen y donárloshi la rahó anch que no la tinguin, y afegir un *senyor* y un *senyoret* a les respostes, y fer per manera de pensarhi, car si no vos en recordessiu vos treurien per *pochs modos*... Y en un instant, trobárvosen ben lliures de tot això per unes hores.. Oh! penseuhi en el desitj d'arribar a la Rambla pera tutejar a les amigues, y menjárvosles a festes, y parlar com parlen a casa, y discutirhi, y fer valdre a crits la vostra rahó si la teniu, y convéncer al qui vos contradiu, y parlar de les coses del poble... y en aquells moments sentirlo entre vosaltres al cap d'amunt de la Rambla, el poble estimat!...

Jo hi trobo satisfacció contemplant aquells grops de cares rialleres. Dirieu que'l seu respirar de llibertat se m'ha encomanat del tot, del tot, y'm dol de veres no poderne formar part d'aquells chors cantadors de cançons entusiastes. Per això, contemplativament, sempre hi prench part en aquell aplech alegrador. Y es que dóna goig véureles a les minyones cóm parladores passen les hores dretes devant de Canaletes y una mica més amunt, sense sentir fret a l'hivern ni calor a l'estiu, recordant sempre en llurs converses tot lo del poble anyorat, festejant el raig de llibertat que brilla llumenós en aquell troç de ciutat oprimida...

Fa pler mirarles a les minyones quan, mestresses de si meteixes, s'apleguen al cap d'amunt de la Rambla y ens fan ressonar per les orelles ses riallades fresques, plenes...

Y fins fa pler veure al bons burgesos que rondinen, rondinen, quan volen tirar Rambla amunt y s'han d'obrir pas a cops de colze...

A. Artís Balaguer



CONCERTS DE L'ORFEÓ CATALÀ

II

Més de mitj sigle comptava Rameau quan arribà a trobar un poeta que li fiés sos versos pera interpretarlos musicalment—mitjançant per això una fiança en metàlich,—proba evident de la poca fe que l'abbé Pellegrin tenía en el talent del compositor. L'obra era la tragedia *Phèdre* de Racine, que dit clergue havia transformat en *libretto* d'òpera ab el nom de *Hippolyte et Aricie*.

Per'assolir Rameau els primers éxits li fou menester el temps y la paciencia, car ni els intérpretes ni el públich, amotllats a la rutina, entraven en aquells assaigs de música descriptiva que havíen de sorpendre indubtablement als setcentistes. Aytal intent revolucionari en el camp de l'art fou un gran fracàs. Desde'l primer d'octubre de 1733 en que fou representada per primera volta l'obra de Rameau, lluytà aquesta valerosament contra les corrents de l'época, vençudes sols per l'exquisit Lulli, en qui Rameau s'inspirava. Nou anys després, mercès a cambis importants que son autor estimà necessaris en la instrumentació, l'obra *Hippolyte et Aricie*, de nou represa, entrà en plenitut d'éxit, acreditant a Rameau de *pare de la orquestració moderna*, segons afirma l'erudit Henry Quittard.

Baix la direcció de Mr. Charles Bordes se'ns donà la nit del 8 del corrent l'audició integral del quart acte, que contè la escena més culminant de l'obra.

Mr. Plamondo, en sa part d'Hippolyte, ens feu conéixer per primera vegada la bella aria *Ah! faut-il en un jour perdre tout ce que j'aime!* interpretant discretament els planys de l'enamorat fill de Theseus. Ab veu fresca y sincera la soprano Mlle. Mary Pironnay li donà la resposta en sa part de la nimfa Aricie. En l'admirable escena de la cacera, la orquestra, que *sols* havia tingut set assaigs, no estigué pas prou segura en conjunt, si bé ab nostra habitual sinceritat hem de fer constar la quasi indiferencia ab que'l mestre francés desempenyà sa tasca de director en el derrer concert. Mlle. Ali Villot, qual veu aparegué més limitada encara que'l primer dia, digué sa part de caçadora ab finesa y discreció, y Mlle. de la Rouviére, ab son talent y admirable escola, expressà magistralment els desolats accents de l'apassionada Fedra. En quant a l'Orfeó Català, no desmentí ni un instant sa justa nomenada.

Aquesta escena final del quart acte de *Hippolyte et Aricie* ha sigut ja prou ben estudiada per plomes erudites pera que'ns poguém estalviar el tractarla detalladament; mes siens permès dir de l'obra de Rameau — remarcable per donarnos la característica de l'art francés de dos sigles enrera, — que per molt agradosa que sia la impressió que'ns deixa, no arriba a entusiasmarnos. Especialment ben interpretada pels chors, y ab la originalitat dels acompanyaments de *clavecin* (piano avuy) en els recitats, va plaure, y... res més.

—

El mestre català Millet, antitesis de *factura directiva* del mestre francés Bordes, prengué la batuta en la segona part del concert, composta de tres nombres exclusivament religiosos.

Conegudes les composicions de Nanini, Bach y Pedrell, ens limitarêm a fer constar la magistral interpretació que l'Orfeó donà a les tres obres, arribant en els motets a una perfecció gayrebé insuperable.

Malgrat això, persistim en la opinió de que no fou prou ben encertat el programa dels concerts. Omplint la totalitat de la tercera part la firma d'en Pedrell ab la extensa *Cort d'Amor* dels *Pirineus*, (1) ¿per qué, enlloch de l'idili místich *La Sagrada Familia* d'aquell autor (demostració indiscutible dels grans coneixements técnichs tant com d'una migrada inspiració del degà dels mestres catalans), no s'intercalà alguna composició de més franca volada d'algùn altre mestre de la terra: Morera, Nicolau, Borràs de Palau, del meteix Millet, que trenqués fresca y placêvolament l'ambient religiós y (quan se n'abusa) d'ensopit classicisme? ¿Per ventura'l mestre Millet pateix d'apassionaments momentanis fins al punt de desmentir el gran coneixement que té del públich barceloní? Tant en el concert del dia 3 de març com en el del 8, creyêm que les composicions *Captant* y *La Sagrada Familia* podien haverse suprimit, reemplaçantles per altres que acrediten més els noms dels autors de les may prou sentides *Jesús als noys*, *La mort de l'Escolà*, *La Mare de Deu*, *Divendres Sant*, *Cant dels Almogàvers* y altres.

—

Un estudi semblant al de Berlioz sobre *Alceste* en son volúm *A travers chants*, el portà a cap conscienҫosament respecte a *Els Pirineus* en Joaquim Pena en ses erudites crítiques publicades en les columnes de JOVEN-

(1) Aquí haurèm de remarcar la impressió d'*incomplement* que deixà en l'auditori'l quadro de la *trilogía* de *Els Pirineus*. Adoleixent de la manca d'originalitat grandiloqüent de les obres de Wagner y Beethoven pel conjunt de tan diversos fragments com la formen, la *Cort d'Amor* sembla necessitar la sugestió de la plàstica teatral pera treure quelcòm de la «llanguidesa persistent que pesa sobre'l poema d'en Balaguer», llanguidesa a la qual no pot tampoch sustraures el seguit de cants mitjevals de massa dilatada extensió, gayrebé vehina de la monotonía.

TUT (1). Fent gala dels seus grans y seriosos coneixements musicals, el principal fundador de la «Wagneriana» tracta l'obra d'en Balaguer y d'en Pedrell ab mà de mestre y temperament fondament artistich, per lo que aqui també nostra tasca ha de quedar reduhida a una senzilla ressenya d'interpretació.

Els Pirineus són encara poch coneguts y, tal volta per això, poch admirats; mes al sentir per primera vegada la escena dels *Jochs*, dificilment pot un sustraures al recort de temes wagnerians que'l sabi mestre català ha intercalat en sa obra, tractant debades de dissimularlos ab un extraordinari trevall d'harmonisació. L'ànima del *Tannahauser* se mostra massa francament en les pàgines qu'en Pedrell tracta de fer originals; remembrances de *Lohengrin* y altres vibracions wagnerianes resten bon troç de l'admiració que desperta la bella música de *Els Pirineus.* Y aixi meteix ho reconeix en Pena en son acabadissim estudi critich de l'obra capdal d'en Pedrell.

Solsament que, al analisar la hermosissima factura de *La mort de la Joana*, en la que'l critich hi troba'l connubi del popular *Comte l'Arnau* ab una melodia turca, no'ns podèm estar de consignar sincerament la diferencia del nostre parer, puig no hem sabut veure res de la vella complanta catalana en l'orientalisme acabat de la escena de *Raig de lluna.*

Mlle. de la Rouvière, que's prodigà poch en el derrer concert, sapigué donar a la cançó simbòlica de *La mort de la Joana* les suaus inflexions d'una veu sempre dolça y encisadora, conduhida ab un art que dificilment pot ésser superat. Cantant sa part de la comtesa, Mlle. Pironnay estigué força discreta, aixi com Mlle. Villot en sa breu cooperació. En quant a Mlle. Marguerite Delcourt, malgrat sa bonica veu y els esforços del mestre, no estigué pas al lloch desitjable entre sos companys, sens dubte per la manca de preparació y poch estudi. Mr. Plamondo, que sab dir ab art y afinació, adoleix d'una veu tan velada, qu'en sa part ja de si molt llarga del *lai* de Miraval, arribà a ferse monoton. Lo meteix dihèm de Mr. Monys, salvant el bell timbre de sa veu de bariton.

L'Orfeó Català, mercès a son art, y plenitut de conjunt, sapigué fernos oblidar els detestables y migrats chors del Liceu quan la primera audició de *Els Pirineus.* Especialment en els braus accents del *Cant dels Almogàvers*, el mestre Millet portà son orfeó d'una manera perfecta. Aixi ho degué sentir la gran massa selecta del públich barceloní que omplia'l teatre, puig demanà la repetió de l'himne hont batega l'esperit de la raça catalana: himne que, si bé com la major part de l'obra d'en Pedrell es d'escassa originalitat, en cambi té gran força d'harmonisació y resulta fondament sugestiu. Fou la interpretació del *Cant dels Almogàvers* completada per la orquestra, que sapigué rependre fe, energia y agermanament baix la batuta vehement del mestre català.

—

Molt d'estimar es a l'Orfeó son trevall de organisació d'aquesta tercera part del concert; mes, sense anim de mostrarnos poch galants y hospitalaris envers els artistes francesos, ens permetèm expressar una opinió:

Malgrat la manca de bons solistes de que ens doliem en el *compte-rendu* de l'anterior concert, creyèm que, ab temps y estudi, podien haverse trobat entre nostres artistes intèrpretes al menys (exceptuant Mlle. de la Rouvière) de semblant mèrit pera les primeres figures de la *Cort d'Amor*, sens haver tingut de recórrer als solistes estrangers.

D'aquests se'ns ha assegurat que havien après els seus papers aqui, y a corre cuyta, sense'l previ coneixement de la llengua catalana, en la qual ens digueren (?) la partitura de *Els Pirineus* ensopegant ab les naturals dificultats de lo desconegut.

Els dos últims concerts ens han evidenciat la necessitat d'una tasca educativa de bons solistes. Cal crearlos aqui, a Catalunya; cal aixecar individualment als artistes; perque no són pas els conjunts ni les *masses* lo que ara'ns manca als catalans, tant en el camp de la politica com en el de l'art: es altra cosa.

Els mestres catalans poden ferho això, si volen; es més: *deuen* ferho, cercant en llurs esbarts homes y dònes quals facultats artistiques puguin assolir un verdader perfeccionament mercès a una cultura especial.

Y, per'acabar la nostra tasca de cronistes fidels, tot y refermantnos en les opinions y observacions que deixèm consignades en aquestes planes, hem de mostrarnos agrahits als organisadors de concerts de semblant importancia, que'ns en fan desitjar y esperar d'altres.

CARME KARR



(1) Vèginse'ls números 100, 101 y 102, correspo- nents al març de 1902.



HERETGÍES

MISERIA UNIVERSAL

"Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

Es sintoma evident de crassissima ignorancia la enveja que fan els richs perque són richs.

¿Qu'es ésser rich?... Al definir empresonèm sovint la idea voladora, lliure en gabia estreta, enxiquintla, atrofiantla. Les definicions, que han aclarit molts conceptes, n'han enfosquits molts d'altres a l'extrèm de portar la obscuritat als esperits meteixos. Y es que la realitat se deforma per efectes diòptrichs de la nostra fantasía refringent enterbolida pel baf infecte de les passions impures que fermenten en el fons de les ànimes sotraquejades per tota mena de concupiscencies.

¿Què es ésser rich?... Un clam esglayador, dolorosissim, d'universal miseria, sobreix arreu del chor atronador, impúdich, dels idòlatres de l'or impenitents. Descarrilen els trens, y al estimbarse arroceguen «richs» y «pobres»; troben sepultura en els abims del mar turistes y emigrants; perills terribles y accidents gravíssims redolten y amenacen les vides dels hereus y dels desheredats de la Fortuna, y tots plegats ens hem de resignar, pobrets, a sofrir considerables perdues per no poder pagar *la prima del seguro.*

De tots els temps, y en tots els tons, s'ha fet retret de llur miseria als richs. Malgrat això, tothòm la estima la riquesa, tothòm la persegueix y la cobdicia, perque ésser rich es possehir lo que tothòm enveja.

¿Y què enveja tothòm?... En la espessa terenyina laberíntica del cech instint bestial, está a l'aguayt sens treva, com fatídica aranya insaciable, l'*homo sapiens*, esperant el pas dels plahers fàcils, eternament esclau dels seus impulsos ancestrals, dels seus apetits atàvichs, incapaç de volar, nodrintse dels seus propris excrements quan l'aliment escasseja... Per'aumentar el nombre de ses victimes, daura'l teixit de sa occidora xarxa: els goigs mesquins enlluhernats hi cauen com un estol d'insectes repulsius que porten en llur ventre'l such mefítich de noves sensacions materials enervadores.

Ocupat en atiparse y en fruhir, deixa rodar indiferent la terra, que batega farcida de riqueses ignorades sota ses febles cames, com un gran cor errant gros de misteris anyoradiços de la llum. No veu tampoch l'espay sembrat de gemmes rutilants qu'enjoyen el majestàtich front de l'Infinit. Les revifadores llums tendríssimes de l'auba s'avergonyeixen del seu estèril sòn de bestia emperesida. El sol passa lliscant inadvertit per l'ampla volta, com solitari irònich, esclatant en vibrants, profondes riallades al veure'l seu rebaixament y mesquinesa. Agonitza'l crepuscle afrontat pels resplendors anèmichs que llumenen ses ciutats y viles, teatres esquifits y empudegants de ses innobles gestes de noctàmbul, furó del goig lleuger, meyspreuador del dia...

La societat es un asil de pobres.

El capital inflat, aparatós, radiant de pedrería, exigeix del trevall escanyolit, humil, cobert de nafres, esforços sobrehumans. El capital no's pot desfer d'un centim en benefici del trevall, car sa condició de pobre milionari l'*obliga* a acaparar, a *sumar* sempre, fins bo y *restant* al prohisme sense pietat, pera no morirse de miseria. Els seus parents *necessitats* — comerç, industria, *explotacions* de totes menes — no'l deixen may tranquil; els seus eterns paràssits insaciables — comoditats, ostentacions, plahers — li apliquen constantment llurs dischs babosos d'anèlids xucladors. La *pústula maligna* de la invasora Acracia l'esborrona y martiritza ab fiblades mortals; però'l *miserable* no troba'l medi de lliurarsen, perque no pot — no *pot*, aquesta es la paraula — fer dispendis. Unicament li está permès, en les agudes crisis, recórrer a la morfina del sofisma que obra com sedant enganyador, o bé al cauteri de la repressió violenta pera contenir el mal... un mal *incoercible.*

L'autòcrata pletòrich de sang blava, sem-

pre girat de cara al seu origen, enorgullit del seu passat... *passat*, pidola *humil* a la «envilida» xurma torrents de sang vermella que robusteixin son poder, si algú contra ell atenta.

El politich altiu, dominador, traspuant *influencia* y vanitat, may deixa les alforjes del captayre y viu de rosegons.

L'Amor es un pobret que no pot viure sens un *vehí* abnegat y prompte al sacrifici.

Aduch del Creador de totes les riqueses, dispensador de totes les mercès, n'hem fet un pobre constantment necessitat d'oracions y almoynes.

La universal miseria es evident.

La nostra «moral apàtica» ha fet de la economía una virtut, de la virtut una necessitat. El vici es immoral porque suposa un *gasto* excessiu que no «devèm» — que no *podèm* — permètrens.

La caritat ben entesa — 's diu — comença per sí meteix; es a dir, pel primer pobre.

Per fatal decadencia progressiva, hem devallat de la edat d'or a la de ferro, passant per la d'argent y la de bronze, fins arribar a la *d'estalvi* qu'es l'actual.

Més preocupats del ben-estar que del *benésser*, si trevallèm es sols per trobar el medi de reposar més prompte. Esser «rich» pera no fer res: heusaquí l'ideal obsessionant de tots els miserables néts d'Adàm.

Motegèm de pobrets errats de comptes als qui trevallen ab ardor per'adquirir impressions, coneixements, múltiples aptituts, o en altres termes, armes pera lluytar, forces pera vèncer. Y es que no comprenèm llur esforç completament estrany al fi proper d'apilonar riqueses materials, y endreçat solsament al fi remot d'*ésser*, de possehir la Veritat, única font del goig purissim, integral de viure; viure pera engrandirse y sublimarse, pera avençar hardidament, sentintse a cada pas més gran y més complert, més lliure y més potent, feliç descobridor de noves llunyanies que ab sugestiu, encisador somriure, conviden a assolirles pera fruhir el plaher de noves perspectives sempre més y més distants, emperò més lluminoses sempre. Si la fatiga'ls abat o si la mort els sobta, aqueixos vianants superiors, en el derrer, suprèm instant, s'aclofen somrihent ab beatitut a llur ideal, y al sentirse *vençuts* canten victoria! La mort pera ells es la caricia maternal, serena de Natura; una mort blanca; jamay la mort esgarrifosa, tètrica dels qui han passat la vida sense viure.

No tenen res que veure aquests ferrenys conqueridors ab els mistichs cobarts y denerits que, boy nò volent res, mendiquen sempre; aqueixos sers degenerats arroceguen una vida d'anemia alucinant, totjust prou forta pera sostenir llurs alforges de pobres voluntaris de la Mort.

La natural aversió a l'esforç reconfortant, creador, ens mena a l'escepticisme negatiu, cas repugnant de teratologia psiquica, engendre monstruós de l'egoisme y la peresa emmatzinats pel desengany. L'opach somriure d'aqueix fantasma gris qu'emergeix fatalment, en les humanes crisis, d'entre les runes dels ideals fets póls, es la espectral fosforescencia de les ànimes vençudes que's corrompen en les negrors malsanes de l'abulia impotent o del terror atàxich.

El precepte evangèlich «estimeuvos els uns als altres», o lo qu'es lo meteix «sacrifiqueuvos els uns pels altres», es la fórmula exacta de la miseria de tots.

Resultants de la inercia de les ànimes han sigut tots els dogmes nihilistes; els vots de castetat y de pobresa, l'absolut renunciament, l'escandalós silenci de la carn, en una paraula, el suicidi per la «perfecció» contemplativa, pel Nirvana extàtich. L'egoisme esporuguit, peresós y curt de vista arribà fins a establir les progressions de Malthus y a formular la seva lley famosa. Els «richs» s'hi sotmeteren els primers, deixant als *proletaris* la tasca de llur nom. Les abundoses fonts de reproducció, no podent estroncarse,'s desviaren; el torrent seminal inondà les estepes de la luxuria trànsfuga y estèril, refugint els vergers fecondíssims de la Vida.

Ab terrible, inhumana antilogía de pobres mal nodrits, fins hem trobat una rahó d'ésser a les guerres y a les pestes, «benfactors» instruments de destrucció que, mermant a l'engròs la humanitat, fan menys sensible la tan temuda concorrencia vital.

Sortosament la Ciencia, activa y coratjosa, trevalla y lluyta ab prepotent esforç pera deslliurarnos de nostra gran miseria. A mida que'ls humans, dignificats per ella, adquireixin tresors que avuy no *envegen* perque n'ig-

noren el valor, y esdevinguin llurs testes arques santes guardadores fidels de la Veritat, la Plutocracia morirà d'asfixia, caurà de ses *altures* el Poder mancat de base; l'Amor esclau y cech, estimulant pertorbador de cors hipersistòlichs, esdevindrà lliberrim y vident, rítmich halenador de cervells equilibrats, serens. Els homes no's batràn ni's mataràn com ara, emmatzinats per baixos sentiments; contindrà eficaçment les epidemies el cercle diamantí de la higiene racional, pròdiga, insomne, puig una vida—cotisada avuy dia a tan baix preu—esdevindrà abundosa mina de mirifichs tresors de gran valua, a qual conservació y aument tots contribuhirêm per espontani impuls y ab convicció fermissima. Anirà perdent terrer, fins a morir del tot, la monstruosa teoria *auricèntrica*, y en sa cayguda arrastrarà a ses filles les escoles filosòfich-socials, les quals en camps diversos y per distintes vies cerquen ab gran dalê la pedra màgica.

Y allavors si que serêm richs, ben richs, perque en la plenitut de la nostra Vida, per fi, ens podrêm passar de la «riquesa»...

SALVADOR ALBERT

ESPERANTA FAKO

ADRESARO ESPERANTISTA DE

JOVENTUT

142 S° Johano Bta. Vilà, kaj Estrise—Pbre. (*lernas E.*) — «Escola Nacional Sant Jordi», Nadal, 9 — Barcelona.

143 S° Piñana H. (*lernas E.*) —Carrer de Cervantes, casa Prades, pral., 2.ª — Tortosa.

144 S° Ricart Rodríguez, (*lernas E.*) — Aribau, 40, 1.er, 1.ª — Barcelona.

145 S° Joaquím Torrents y Hortenan, (*lernas E.*) — Basses de Sant Pere, 3. — Barcelona.

146 S° Frideriko Porta Kampuzano, (*lernas E.*) — Ample, 37, tenda — Barcelona.

147 S° Vicens Secretal, (*lernas E.*) — Trafalgar, 54. — Barcelona.

148 S° Anton Lagarriga Llonch, (*lernas E.*) — Illa, 55. — Sabadell.

149 S° Alfons Altayó Ubach, (*lernas E.*) — Sant Llorens, 67. — Sabadell.

150 S° Ramón Pont Durán (*lernas E.*) — Sant Antoni, 13. — Sabadell.

151 S° Alexandre Boqué Milà (*lernas E.*) — Coello, 222. — Barcelona.

152 S° Johano Piferrer Rifà (*lernas E.*) — Travessía del Safreig (Reixat), 25. — Sabadell.

(Daŭronta.)

Plezure ni sciigas al nia esperantista gelegantaro ke societo «Espero Kataluna» metis por vendaĵo elegantajn internaciajn signojn esperantajn por butontruo, montrante verdemajlan kvindornan stelon sur arĝenta butono.

Krom ĝi ankaŭ fabrikigis aliaj signoj por uzado de ĝiaj anoj, sub formo de tre beleta emblemo.

Ambaŭ estas aĉeteblaj, po ĉia du pesetoj en nia administracia oficejo.

Tenim el gust de participar a nostres llegidors esperantistes que la societat «Espero Kataluna» ha posat en venda unes elegants contrassenyes esperantistes internacionals pera dur en la solapa, figurant una estrella de cinch puntes esmaltada en vert sobre botó de plata.

Ademés d'aquestes n'ha fet fabricar altres pera us de sos socis en forma de bonich emblema.

Abdues están a la venda, al preu de dues pessetes cada una, en aquesta administració.

Danko al la propagadon por Esperanto ke oni faris de kelka tempo, ĉiutage ni vidas ian montraĵon de la progresadon kiu estas faranta nia afero.

Laste ni havis kontentecon per vidi ĝin akceptita eĉ en societoj kia celo estas nenio simila je ni. Pruvo pri tio estas unu grande balo, organizita de la societanoj el la pli bonaj societoj kaj kluboj el tiu ĉi ĉefurbo, kiu okazos en la 18ª de tiu ĉi monato je la 10ª

Gracies a la propaganda sobre Esperanto que's va fent d'algún temps a n'aquesta part, diariament veyêm alguna mostra dels avenços que va fent nostra causa.

Derrerament hem tingut ocasió de vêurel acceptat fins per societats que res tenen que veure ab nostre fi. Una proba d'això es un gran ball que han organisat alguns socis dels millors centres y clubs d'aquesta capital, que's celebrarà en el local del «Sportman

horonokte ĉe la «Sportman Club», uzinta por la titolnomoj, programoj y ceteraj presaĵoj lingvo internacian. Ni estas devigita gratuli ĝia organizanta komitato kiu samtempe prezentas novaĵon, kaj propagas Esperanton en ĝia ĉirkaŭaĵo.

En la venonta 15.ª tago, je la 10.ª horo nokte Sro. Johano Rosals faros paroladon pri «La lingvo internacia Esperanto» ĉe la «Centre Instructiu», Sankta Antona Strato, 54—Gracia, kiel malfermiĝo de la esperantan kurson, kiu inaŭguracios ĉe la dirita «Centre», la esperantista societo «Espero Kataluna» sub la direktado de la profesoro Sro. Miĥaelo Cases.

Club» el dia 18 d'aquest mes, a les 10 de la nit, en que, pera els titols, programes y demès impresos s'hi ha empleat l'idioma internacional. No podèm menys de felicitar a la comissió organisadora qui, a l'ensemps que dóna novetat a la cosa, propaga dintre sa esfera l'Esperanto.

El dia 15 propvinent, a les 10 de la vetlla, en Joan Rosals donarà una conferencia sobre «La llengua internacional Esperanto» en el «Centre Instructiu», carrer de Sant Antoni, n.º 34, Gracia, com a obertura del curs d'Esperanto que inaugurarà en dit «Centre» la societat esperantista «Espero Kataluna» baix la direcció del mestre en Miquel Cases.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Indicat el sexe femeni invariablement ab la particula *in* posada desprès de la rel, y el plural ab la lletra *j* derrera de la terminació, no calia fer pendre a l'article cap desinencia, era suficient que, limitantse al seu ofici no d'indicar el substantiu qui ja ve indicat per ses determinacions, sinó de determinarlo, romangués particula simple e invariable, tant si va devant d'un substantiu masculi, com femeni o neutre, tant si es singular com plural.

¿Quins són els articles catalans? Ne tenim de dues classes: *determinats* e *indeterminats*. Els primers són els qui, per dirho axi, concreten, especialisen el substantiu; els segons se limiten a acompanyar al substantiu pera fer constar sa qualitat y ses desinencies. *Articles determinats catalans*: *Masculins*, el, els (1). *Femenins*, la (2), les. *Neutre*, lo los. *Articles indeterminats catalans*: *Masculí*, un uns. *Femení*, una, unes.

Donchs bè: no pot haverhi cap dubte pera'ls catalans en l'us de l'article. Sempre qu'en català usèm qualsevol dels articles determinats, usarèm en Esperanto, pera traduhirlos, l'article *la*. Sempre qu'en català usèm qualsevol dels articles indeterminats, usarèm en Esperanto'l substantiu sol, sense article; y aquesta meteixa soletat ja'ns indicarà que devant d'ell hi va un del mots *un*, *una*, *uns* o *unes*, segons el sexe y el nombre que li corresponguin.

Vèginse aquests exemples: Dónguim el llibre groch (aqui el llibre es determinat; y tant! com que precisament es el groch quin demanèm, y no cap altre!) — *donu al mi la libron flavan*.—Vagi al meu quarto y prengui uns llibres que estàn sobre una cadira (aqui els llibres no són determinats; no volèm dir aquests ni aquells llibres sino *uns* dels que tenen la qualitat d'èsser blanchs. Lo meteix succeheix ab la cadira, que no es aquella ni aquesta, que no es la qu'està aquí ni la qu'està alli, sinó qualsevol que no precisèm o perque no la recordèm, o perque no ho creyèm necessari, o perque no volèm) *iru en mian ĉambron kaj prenu librojn, kiuj kuŝas sur seĝo*. El bastó del pare.—*la bastono de la patro*. Un bastó groch—*flava bastono*. Els goços són fidels—*la hundoj estas fidelaj*. Va enviarme unes goces negres—*li sendis al mi nigrajn hundinojn*. M'agraden les gates blanques—*mi ŝatas la blankajn katinojn*. Conech uns homes dolents—*mi konas malbonajn homojn*, etc.

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà.)

(1) Ab llurs formes apostrofades 'l, l', 'ls, quan van derrera o devant de paraules que acaben o comencen ab vocal.
(2) Ab sa forma apostrofada l'.

PARAULES QUE'L VENT S'EMPORTA

En Ferràn estava content. El goig que'l sadollava li feya espurnejar els ulls y bategar fortament el cor. La carta d'ella, d'aquella noya d'ulls misteriosos, llençava un aroma tan penetrant, tan calent, que malgrat les rufegades del novembre l'ayre li pareixía tebió y més transparent que'l de primavera.

Pel camí la tornava a llegir. «A la porta del jardí l'espero. El arbres són bons confidents de l'amor, y la posta de sol ajudarà a hermosejar a la vostra amiga Irma.» Apassionadament besava una, dues, vint voltes el paper moradench, y els seus llabis carminosos, florint petons, devenien colorats ab tons suaus de magenta.

Quan vegé'l jardí al fons de l'ampla avinguda, ja endevinà a la dòna derrera la reixa de ferro que'l tancava, y li envià besos de benvinguda ab el foch dels ulls, y halenades de sa boca xardorosa.

Que bé hi esqueyen, en aquell parch de cedres y arbriçons de fullatge negre, els ulls de la Irma!

. . . .

— La lletra de vostè ha obert devant meu un món que desconeixía. Un món que no'l veig clar y que m'envolta d'una felicitat intensa com may l'havia sentida. El sol negre del seus ulls enfosqueix la terra, y una claretat exquisidament rihenta enllumena'ls meus somnis.

— Vosté hi té mania ab els meus ulls.

— La meteixa que'l pagès pel sol d'or que feconda la terra que'l sosté. El sol dels seus ulls, Irma, feconda dintre meu ilusions que tenia per mortes de naixença.

— Vosté va dirme que de mi en volia poca cosa... ¿Vol demanarla ara aquesta petita cosa?...

— Demanarli, no: li pregaré... Vostè sab qu'es hermosa, y n'està avara de la seva guapesa. Fa com el burgès que, bo y sobrantli diners, deixa passar la pobresa sens aturarla pera no sentirne'l baf ingrat y per mandra de ficarse les mans a la butxaca. A vostè, senyoreta, els qui patim fam d'amor li demaném l'almoyna d'una mirada, y també gira la cara. Podent sembrar alegría y felicitat en ànimes com la meva, s'entreté encomanant dubtes y ombres.

— Ho demana ab molta vehemencia. Tè'ls ulls sortits, els cabells embullats...

— Es que ho demano ab tota l'ànima.

— Y jo li concedeixo ab tot el cor.

— Gracies.

— Y... ¿tot això es sa pregaria?

— ¿Què més vol que li demani? En aquesta hora santa les paraules semblen una profanació, y la lluna que besa les aygües del sortidor espantada fugiria. Es l'hora santa de la esperança vencedora, de les mirades llargues... Es l'hora santa, exquisida, que feu cantar divinament al poeta...

— ¿Què vol dir?

— ¿Escolta?

L'étang reflète,
profond miroïr,
la silhouette
du saule noir
où le vent pleure...
Révons: c'est l'heure.

— Molt bonich, molt bonich! Ah! demà l'espero a la meteixa hora, mes... ab una lleugera variant.

— ¿Quina?

— No porti aquesta gorra, que'li està molt malament. —

. . . .

En Ferràn estava dret al mitj de l'avinguda. Semblava un sonàmbul. Pensava;

— Vulgar com totes, t'estimo! Igual que les demés, t'estimaré sempre, Irma! Ets hermosa, y ta paraula es lley pera mi. Demà vindré ab barret... —

Alfons Trinxet

⁂

Desde'l menjadô,
del peu del balcó
de la galería,
he vist el jardí
del terrat vehí
radiant d'alegría.

Anit ha plogut;
l'aygua que ha caygut
sobre flors y fulles,
ha tret del jardí
del terrat vehí
les grogues despulles.

Y, expandint olôs
entre'l vert hermós,
els clavells y roses
del senzill jardí
del terrat vehí
que'n diuen de coses!

Jaume Terrí

JOCHS FLORALS DE BARCELONA
ANY 1906

Llista de les composicions rebudes.

Número 1. Natura; lema: Montanyenques.—2. Batalla de Montjuich; L. L'amor més pur etc. - 3 Ma lira; L. Stella Matutina.—4. La dama d'Aragó; L. Del poble al poble.—5. La ermita; L. Anyorança y solitut.—6. Ma garbeta; L. Fulls d'un dietari.—7. Solitaris; L. Simbolismes.—8. Croquis barcelonins; L. La natura inspira amor.—9. El primer fill d'Adam; L. Adam fill de la terra.—10. La Dolorosa; L. Stabat Mater.—11. El cor de l'home; L La veritat!—12. Entrada de Jesús a Jerusalém; L. El plor de Jesu-Christ.—13. La font de l'Amor; L. Mon Aymant pera mi y jo pera Ell.—14. Patria; L. Ultimes troves.—15. Idili; L. Flor perduda.—16. Cahí y Abel; L. Remordiment.—17. Vora la mar; L. Venus.—18. Los Temps Futurs; L. ¡¡Excelsior!! - 19. La Verge de Misericordia; L. ¡Oh! la vila de Canet! ¡la vila hermosa!—20. La batuda del parcer; L. Aquest any no puch ser pobre, etc.— 21. L'encallament; lema: Sortirne sense renechs ni garrotades —22. Setubalia; L. L'ensenye de noblesa que'ls fills de Tarazoan han de mostrar al mói , etc.—23. La Jaumada.— 24. Planys patrióticbs; L. De Ponent... ni vent, ni gent.—24. Ramellet; L. Patria Fides Amor.—26. Cuadro de l'any; L. Renovació eterna.—27. Virtut; L. Amor pur.—28. La vila de Canet; L. En llahor a sa Patrona la Verge de la Misericordia.—29. Confessió; L. Amor-Fides.—30. Testament; L. Patria —31. Lo darrer Comte d'Urgell; L. ¡Fill meu, o rey o res!—32 Goigs en llahor del B. Mártyr Pere Almató; L. Cingunt tempora laureir.—33. Es noy; L. Ilusions.—34 Lo Sant Crist de Malgrat; L. Tradició d'aquesta santa Imatge.—35. Lo dolcissim Nom de Jesús; L. Nom sobre tot altre nom.—36. La Monja; L. Pintura.—37. De Hostalrich al Panisars; L Fòra gabaigs.—38. Els VII Pecats.—39. Simbolisme; L. Sant Joseph.—40. Llevor e terra; lema: Líriques —41. Plomall de Segador; L. Montsenyenca.—42. Eretisme; L. La eterna veritat.—43. Un món; lema: Lo vici a desdir.—44. La soletat; L. ¡Vida!—45. El secret etern; L. Maledictus homo.—46. La cançó de les mares; L. Dormint al fillet.—47. Esglay; L. Notes del cor.—48 A les montanyes; L. Grandiositat.—49. El niu; L. Obra infinita.—50. Nostr'Amo; L. Neque enim est, aut fuit aliquando, etc. 51. Visió; L. *** — 52. Pregaria; L. Virgo sacerdotalis.— 53. Sonets; lema: Lo meu Amor es qui'm dóna vida.—51. Lluyta: lema: Vençuts.— 55. Cançoneta nova. L. Per Pasqua florida. —56. ¡Sursum!; L. Amors.

Barcelona 28 Febrer de 1906.—El Secretari, *Pompeu Creuhet.*

CONCERTS DE L'ASSOCIACIÓ MUSICAL

L'Associació Musical de Barcelona'ns ha promès tres concerts, dels quals un ja va tenir lloch el dia 5 d'aquest mes en el teatre Principal, baix la direcció del mestre Lamote de Grignom. La orquestra formà un conjunt no gayre acceptable, donchs la part de metall deixava molt que desitjar, contribuhint quasi sempre al mal efecte que'ns produhiren certes peces.

Varen tocar l'*Egmont* (obertura) de Beethoven, coneguda ja del públich de Barcelona, y *Concert en fa major (Andante, Allegro, Largo y Allegro)* de Haendel, pera orquestra de corda. Es aquesta una obra molt delicada que no acabà de convèncer y passà desapercebuda a pesar d'ésser la primera audició.

Però lo important del programa era la *Missa Solemnis (op. 123)* de Beethoven, primera audició a Espanya, pera solistes, chor y orquestra. S'executaren solsament el *Kyrie* y *Gloria*. Aquesta *Missa* sembla que ha trencat el cap als critichs, portantlos a discussions fins al punt de sentar verdaderes *teories*, encaminades algunes d'elles a posar en clar còm podia ésser que Beethoven, essent protestant, hagués pogut escriure aquesta *Missa* ab la magnificencia y grandiositat que li atribueixen, comparantla a la *Novena Simfonía*. No'ns esforçarèm pas en fer veure que això es una preocupació com qualsevol altra, car el verdader artista sab sustraures a tota convenció humana y sab impressionarse ab tota manifestació de la vida sia la que sia.

Es molt difícil, en aquesta ocasió, formar cabal concepte de la *Missa Solemnis*, donchs per l'audició del *Kyrie* y *Gloria* no pot ferse un judici de tota l'obra. Tinguis en compte, ademés, la molta deficiencia de la execució en general, donchs els chors apenes se sentiren ja que no hi havia relació entre'l número de choristes y la orquestra, quedant completament ofuscats aquells per aquesta; y ademés se notava una inseguritat gran per part dels choristes.

La vetlla hauria passat bastant ensopida a no ésser per la estrena del *Diàleg* d'en Mas y Serracant, hermosa y elegantíssima pàgina musical que va obtindre'ls honors de la repetició, y ademés per *Psyche et Eros*, de Cèsar Frank, composició que fou molt aplaudida. Finalisà la vetlla la obertura dels *Mestres Cantayres*, que, si no haguessin sigut les deficiencies del metall, hauria resultat força bé.

D. Bonet y Cembrano

ALS POETES TXECHS

TRADUCTORS D'OBRES CATALANES

Així com l'àliga rodeja
lo cim altiu hont barbilleja
lo cingle platejat y el bosch encantadô;
després, pringuent tota volada,
se'n va per la serra enlayrada
que veya puntejar vora de l'horitzó.
Així son remoreig la llengua catalana
per dellà'l Bohmer-Vald ha escampat arreu,
y son poètich vol de bones agermana
la nissaga dels txechs y els fills del Pirineu.

J. Delpont

Perpinyà, febrer de 1906

NOVES

Temps ha que ho veyem venir y no ho deyem, per la senzilla rahó de que a Barcelona no tenim dret de parlar, ni de pensar, ni de res. Peró'l desventurat projecte sobre'ls delictes d'opinió anomenats contra la patria y l'exèrcit ens ha dut ahont havia de durnos, això es, a que les minoríes parlamentaries, unides més que may pera oposarse al projecte dit, demanessin per boca del senyor Nougués que s'obris una informació pera depurar les responsabilitats, tant dels militars com dels funcionaris civils, en la perdua de les colonies.

Y el govern ha quedat *blau*, sens esma, y... no ha concedit la informació. Ab lo qual ha acabat de perdre la força moral pera sostenir el projecte *de marras*, sobre'l qual han caygut ja tantes esmenes, que apareix completament desfigurat, com si diguessim *sense nas ni ulls*. En cambi, el Concell de ministres ha acordat l'aplicació dels judicis de residencia, que no són pas abolits per més qu'estiguin en desús desde 1778, en els quals hi ha d'entendre'l Tribunal Suprêm de Justicia.

Ab motiu de denegarse la informació pera depurar les responsabilitats inherents a la perdua de Cuba y Filipines, s'ha vist ben clar que d'aquelles póls venen les actuals fangueres, y que no hi haurà pas tranquilitat ni bon govern possible mentres no s'hagin posat les coses en clar. Per això seràn d'aplaudir aquells generals que ab tal motiu, y pera prestigi de l'exèrcit, demanin que's depuri tot. En sana lògica s'imposa ara'l següent dilema: o s'obre la informació solicitada o's retira'l projecte de jurisdiccions. Sols després d'una rigorosa informació y de l'absolució dels compresos en ella, seria licit aplicar dita lley, y ab tot rigor també.

Es ben bé de plànyer en Moret, que merma prestigis oposantse a que's remogui llot *inútilment*. Si la lley es igual pera tothôm y s'aplica ab llealtat, no serien inútils, sinó profitosos fins els majors trastorns que poguessin sobrevenir, inclòs el cambi de regim que tant li cal a Espanya y que portaría a la barra a tants politicayres de dalt y de baix com han fet ali ab en Moret y, malmenant la opinió en el Parlament y en la prempsa, han permés que's vessés la sang del poble y han dut a la ruina y la vergonya a l'Estat espanyol.

—

La setmana passada'ns ocuparem de l'actitut dels diputats baschs en la discussió del projecte de jurisdiccions. Aquesta setmana hem d'alabar el discurs del diputat senyor Perojo, que s'ha portat també com un home,

Vegis lo que'n diu en *Pol* a *La Veu de Catalunya:*

Les comparacions entre Cuba y Catalunya, l'estudi dels dos problemes, la declaració clara y terminant de la nacionalitat catalana, que no contradiu la unitat de l'Estat ni significa cap idea separatista, la defensa hermosa de Catalunya feta per un diputat canari, la indignació dels inconsútils a l'antiga que s'espanten de les paraules y no fan cas dels fets, tot contribuhirà a que'l discurs del senyor Perojo sía un punt culminant en aquesta discussió, en aquesta batalla entre la veritat, el dret y la democracia per una banda, y la mentida, el convencionalisme, el servilisme ministerial y cortesà per l'altra.

La minoría catalanista y molts republicans felicitaren al senyor Perojo. Tots els bons catalans, quan s'enterin del seu discurs, li tindràn agrahiment y el felicitaràn.

Després d'en Perojo ha parlat en Salmerón, que, naturalment, no ha fet cap apología de les idees autonomistes qu'ell no professa, però que ha defensat a Catalunya com devía contra la injusta lley ab que s'intentava oprimirla. Son discurs també ha fet sensació.

Endevant!

—

L'associació «Catalunya» de Sant Martí de Provençals, composta quasi exclusivament d'obrers y quals fins primordials són la instrucció y la defensa dels ideals nacionalistes, ens manifesta que té en estudi la creació d'una biblioteca popular y la instalació d'una classe de llengua internacional *esperanto*, creyent que un y altre propòsit seràn ben vistos per tot l'element obrer e intelectual de la barriada. Oportunament s'anunciaràn la obertura de la matrícula y els díes en que's donaràn les classes.

—

Publicacions rebudes:

Le Roussillon Illustré. S'han publicat els quaderns pertanyents als mesos de octubre, novembre y desembre passats, que resulten tan interessants, y artísticament tan notables com els anteriors. En quiscún d'ells, y ab text català y francés, se descriuen respectivament Colliure, El Vernet y El Congost y Pont de la Fou, llochs ben coneguts de la Catalunya francesa, y bellament representats per soperbes làmines que són belles reproduccions de quadros d'en L. Auberge de Garcias, director artistich d'aquest hermós portfoli que, sense reparar en sacrificis, va editant l'acreditada llibrería Parera d'aquesta ciutat.

Perleta, cançó popular catalana, LIV de les publicades pel «Cançoner Popular», ab un dibuix alusiu d'en S. Llobet, tonada, lletra y explicació folk-lòrica. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Boletín Bibliográfico de la Librería Antigua y Moderna de Castells y C.ª Hem rebut el n.º 4 del catàleg d'aquesta llibreria, corresponent al passat febrer. Es molt nodrit, abundanthi les obres curioses.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 23

PASTILLAS MORELLÒ

Obren per inhalació dels agents antisèptichs y balsàmichs que desprenen al disoldres a la boca. Curen y eviten **Refredats, Tos, Catarros, Ofech, Bronquitis, Ronquera,** etc.





PAPER DE FUMAR

"LAYANA"

PAPERS PREPARATS

PERA

LITOGRAFIA, TIPOGRAFIA Y FOTOTIPIA

PAPER CONTINUU

FABRICANT

LLUIS LAYANA ALSINA

VALENCIA

REPRESENTANT

ANTONI BASTARD

Lancáster, 5 y 7

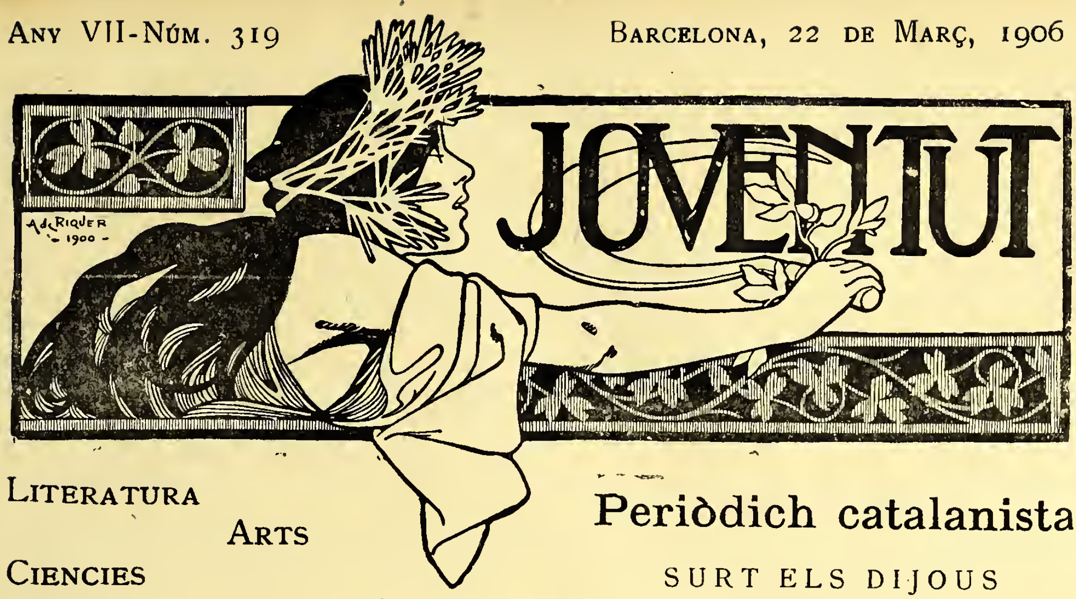
Telèfono 1059

BARCELONA

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS, per **Pompeius Gener.**— Un vol., **1** pesseta.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

ANY VII-NÚM. 319 — BARCELONA, 22 DE MARÇ, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI

SOBRE LA CONFERENCIA D'ALGECIRAS

La conferencia d'Algeciras, en la qual s'ha de resoldre la complicada qüestió marroquina, a més d'aquest dificilíssim problema ha de resoldre també l'antagonisme franco-alemany, ja sia per un arranjament pacífich, ja sia per una guerra de proporcions y conseqüencies incalculables. Sortosament, pera la causa de la humanitat, la primera solució sembla segura.

Y no serà pas per causa d'una harmonia constant en les sessions de la ja cèlebre conferencia d'Algeciras, no. França, sostinguda per Anglaterra, ha tingut, fins ara, una majoria de vots aclaparadora per'Alemanya. Aquest imperi s'es trobat derrerament ab els únichs vots favorables dels diplomàtichs d'Austria-Hongria y del Marroch. Els diplomàtichs alemanys Tattenbach y Radowitz han degut sostindre una càrrega feixuga. La conferencia podia esdevenir causa d'una gran guerra. Els alemanys, sobre tot en les dues qüestions capdals de la policia y del banch, tan prompte amenaçaven com semblaven disposats a fer concessions relatives.

Un distingit publicista francès, M. Buret, estudia conciençosament en *L'Europeen* (10 febrer) la causa de l'actual antagonisme franco-alemany. La retirada d'en Bismarck per una banda y per altra la *débâcle* del *boulangisme*, havien suavisat un xich la tibantor qui regnava entre'ls dos grans estats vehins. L'emperador Guillèm seguia, ab benèvol esguart, la expansió colonial de la república francesa, considerant aytal expansió com compensació de les perdues territorials ab les quals fou mutilat l'estat francès l'any 1871. Y entre'ls partits polítichs més avençats de França no semblava ja cosa impossible una *entente cordiale* ab Alemanya. Perque durant els anys qui van del 1894 al 1904, l'odi a Anglaterra fou la deria del poble francès: M. Buret la qualifica de *monomanía nacional de la persecució anglesa.*

El periode agut de l'antipatia anglo francesa fou l'incident de Fashoda; mes a poch a poch l'antipatia minvà, per art de la diplomacia, accentuantse la nota cordial y resolentse a la fi de la manera que tothòm coneix. Allavors renasqué a França l'ideal de *revanche* contra Alemanya, fins qu'el *Kaiser*,

realisant el seu famós viatge a Tànger, presentà'l problema en tota sa nuesa. Axi apressava la solució.

—

Sosté *Le Temps* (3 març) que la oposició d'Alemanya a l'acort franco-anglès no obeheix a altre objecte que al despit causat per no haver sigut cridada per França y Anglaterra a la solució del plet marroquí, afegint que, un cop satisfet l'amor propri d'Alemanya ab la reunió de la conferencia d'Algeciras, no dèu aquella nació oposarse a les llegitimes pretensions franceses.

A tot això respòn un notable publicista alemany, Hans Delbrück (*Le Courrier Europeen*, 9 març), que França no ha fet pas cap concessió a Alemanya ab la reunió de la conferencia; qu'en la conferencia continúa França sostenint les meteixes pretensions que sostenia M. Delcassé; que l'emperador Guillèm considera'l Marroch com una nació independent, no podent per conseqüencia admetre les reformes franceses que'l convertirien en un segón Tunis; y afegéix: «La politica alemanya ha seguit una linia de conducta dreta, correcta y lleal; avuy dia encara's troba disposada, tal com ho prometé al començament de la qüestió, a reconéixer a la França en el Marroch la situació que li pertoca com a la més poderosa vehina d'aquest. Mes la politica francesa es una politica tortuosa; promet respectar la sobirania del sultá, assisteix a la conferencia en la qual s'ha de trobar una solució al conflicte, y presenta aleshores reclamacions qu'en res se diferencien dels plans de l'any 1904 y que de la sobirania del sultà no més ne deixen l'aparença.»

—

La qüestió, a primera vista, sembla que no té altra solució que una conflagració gereneral o la mort del Marroch com a nació independent. Però tal volta'ls astuts diplomàtichs marroquins (ab l'auxili d'Alemanya) sabrán conservar el *statu quo* y seguir vivint com han viscut fins ara, es a dir, lliures y en relació ab llurs costums y lleys.

GERONI ZANNÉ

DESDE PARÍS

S'han acabat aquells bon dies, y torna a ploure y a fer vent, y tornen les boyres a arrocegarse pels carrers de la ciutat. Foren uns hermosos dies primaverals, plens de llum y de bones olors, els quatre o cinch qu'hem disfrutat fa poch. De sobte'l fret se feu enrera, el cel s'esbandi la cara y blavejà, y el sol demostrà qu'existia malgrat sa hivernenca amagada. Y succehí, com un miracle, que la multitut que corre pels carrers y places y *boulevards* y avingudes, cambià d'aspecte, y se sentiren arreu crits de noys, y com per ensalm se feren rodones de gent xerrayre en els jardins, y els banchs fins aleshores solitaris y humits per les plujes d'hivern se sentiren acompanyats de les parelles festejayres.

Passejar pels parchs y jardins era encantador; els noys o llurs joguines vos entrebancaven, sortien com de sota terra derrera de les baldufes, les pilotes, els carrets curulls de terra y els barquets encara regalimant les aygües dels estanys. Oh, els jolius nens y les joliues joguines fins aleshores entafurats en els pisos d'ayre enrarit per les estufes, còm la fruhien la tornada del bon temps ab sa pluja de sol y ses boyres d'aromes dels arbres sobtadament florits! Sortien els infants com de sota terra, xisclant com vols de pardals, d'aquells pardals parisenchs que, més que desvergonyits carinyosos, vos volten y se vos atancen, y vos prenen les molles de pa en el palmell de les mans.

Com si la ciutat ne tingués necessitat ja de molt temps avans, d'un xich de primavera, aquelles primeres tebiors la feren vibrar tota, els idilis prengueren més descaradament estada en la via pública, y tots aquells septentrionals u occidentals qu'exilats o estudiosos habiten París, apareixien més qu'exòtichs ab llurs casquets de pells, llurs abrichs inverosimils y llurs esguarts vagarosos, al costat dels primers barrets de palla lluhits per les dònes sens espera. Y com si el Sena també hi volgués pendre sa part en l'alegria general, aixecà ses aygües, negà les ribes y pujant, pujant, preny dels regalims del desglaç de les montanyes, arribà gayrebé a besar les voltes dels ponts, obligant a festivol descans als barcos de passatgers que tot l'any incansablement creuen en totes direccions el

riu, y a les barcaces que sens treva, en llargues corrùes, lligades unes derrera les altres y arrocegades pels remolcadors, llisquen pesadament persota'ls ponts meteix que serps, duhent en cada anella una llar ab testos florits y finestretes que conviden als somnis.

S'han acabat aquells bons díes y torna a ploure y a fer fret, però l'arrencada presa encara dura; pot més que la realitat la imaginació, y aquesta sospén el sol per demunt del plohimeig, y la quitxalla ja no vol deixar l'ayre lliure. Arribo a creure que, més que a res, aqueixa manifestació sobtada de la infancia obeheix a una mena de desitj de protesta contra la estadistica que'l govern fa pera esbrinar si es un fet o no la despoblació. Unes fulles en les qu'ereu interrogat sobre un centenar de còses diferentes, incloses les aficions, foren repartides escrupulosament a domicili.—¿Còm vos dihèu? ¿Qui sòu? ¿Què feu y què pensèu fer? Aquesta es la vostra professió, però a estones perdudes ¿què feu? Digueuho tot!!—deyen les fulles per boca de l'administració.—No vos oblidèu de res! Després d'haverho dit serèu més lliure y més feliç.—Es en nom de la llibertat, es pera'l seu progrés que's tracta d'esbrinar fins aquelles ocupacions que no'ns deurien interessar perque no sòn ni *contribuhibles*. Això derrer no ho deyen, però podien haverho dit les fulles. Dèu ésser ben cert que la naturalesa tè horror al buyt, y el que va deixant la confessió catòlica, l'omplena la civil.—¿Despoblació, llibertat, felicitat?—deya un català. —¿Que no ho veyèu que tot això va a parar a la bossa? Fixèuvoshi: ¿Quina industria exerciu? ¿Quànts criats, dependents, moços, teniu empleats?—

No ho sè pas ahònt va a parar, car si les fulles foren escrupulosament repartides, no ho foren tant recullides. Dels molts amichs que aqui tinch sols sè de dos que l'hagin omplerta y retornada: les que han tingut millor sòrt encara roden per les cambres ab llurs encasellats virginalment en blanch. Al menys no's pot negar que l'administració francesa es honesta, ja que no sia cuydadosa.

Si es pera protestar d'aquesta por de despoblació que la quitxalla s'ha llençat al carrer abandonant la foscor dels pisos, molt ben fet que ha fet. Al menys ab la meteixa proba evident ab que algú demostrà'l moviment, demostra que no cal perdre les esperances; si bé aquestes ja les ofereix ben falagueres pera la França l'assaig de primavera hagut. Bastá que'l sol lluhis unes hores pera que la Venus de Milo somrigués desde allà al fons de sa cambra del *Louvre*, y els parisenchs, flayrant l'ambient, exclamessin ab el titul d'una revista del *Parisiana*:—*Ça sent la femme!* —

Y tot serà *pour le mieux*, mentres no vulgui també exercir son antipàtich *contrôle* en aquests entusiasmes la *Mére Marianne... pardon*, vull dir *Madame la Republique*.

F. PUJULÀ Y VALLÉS

París, març, 1906.

ESBOÇOS CUBANS

LA BACHATA.

La nit era quieta, serena. Tot reposava. Dos amichs meus y jo, seguint nostra costùm, emprenguerem la passejada per la *trocha*, mena de carretera que pels afores volta tota la ciutat. Ens hi trobavem tan bé en aquell camí quiet y solitari, que fins escursavem el pas pera que nostre passeig se fes més llarch, pera que no s'acabés tan aviat aquell respirar l'ayre pur, aquell descansar de l'ànima y aquell estar lluny de la casa ahont tot el dia les lluytes del comerç ens hi tenien empresonats...

Nostres paraules ressonaven en la quietut de la nit, y, catalanes de naixença, semblava com si s'escorressin *lomas* amunt y, trencant el vol, retornessin a la terra. Corpresos pel recort, emmudirem. Els grills y el mormull de les fulles de les espesses manigües trencaven el silenci. Ens asseguerem en un dels pedriços d'un pont del camí, banyantnos en la fresca brisa que pujava del mar. Feya estona que hi restavem, sense dir mot. De sobte,

—Noys, una *bachata!*—va dir un.—¿Sentiu?—

Pararem la orella, y en efecte, percebirem que, d'allà lluny, venia com una boyrada flotant en l'ambient, mandrosa; un seguit de notes apagades per la distancia, sensuals, laces, com penedides d'haverse desprès de les cordes. Eren les notes del *tre*, que semblaven sostingudes en l'ayre gravement per les eixi-

des del monoton *bongó*, entorn de les que trotaven esbojarradament les de l'esquerdat *güiro*.

—¿Ahónt dêu ésser el ball?—digué en Feló, tot alçantse. — M'apar qu'es pel cami del Morro.—

Y aixecantnos els altres dos, ens encaminarem vers hont creyem que la *bachata* tenia lloch. A mida que'ns hi acostavem, del mormull de la música n'eixia clarament el sò de les *maraques*.

—*Compae*, *¿dónde é el brete?*—preguntarem a un negre vell que, mitj endormiscat dalt d'un cavall que caminava ab tota la galvana imaginable, feya seguir a dos matxos lligats per la cúa y carregats de moniatos destinats sens dubte al mercat de Santiago.

—*Ahí alantrico*, *en la primera talanquera que utede encuentren!*—respongué'l bon jayo, refregantse'ls ullaços y mostrantnos ses dents d'ivori.

Segui ell son cami, el nostre nosaltres, y a poch ens trobarem en el lloch que'ns havia indicat.

—*¿Cómo está ese paquete?*—preguntarem a uns que's trobaven a la porta; y haventnos ells respost que hi mancaven homes, endinsantnos pel caminet que condueix a la casa, arribarem al lloch de la *bachata*.

En mitj d'una espessor d'arbres, voltat d'un *manigual* grandiòs, hi havia un pla força extens, y en ell s'hi trobaven aposentats dos *bohíos*. Eren aquests, com tots, de *palma* y *guano*, y llurs habitacions se reduhien a una *sala* y *aposento* dividits per tres o quatre *pencas de guano*, y que tenien per sòl la meteixa terra del camp, una cuyna que quedava afòra protegida per un petit cobert, y una comuna un poch més distant de les habitacions que servien d'hostatge a les families que cuydaven de la *cochera*, gran cobert de zinch sols tapat per una banda y rodejat tot ell per una mena de barana de fusta.

Aquell dia n'havien tret els cavalls y els cotxes, y la *cochera* era la sala de ball. Quatre o cinch dònes ballaven ab llurs corresponents parelles, y altres tres suplien la manca d'homes a altres tantes companyes.

En realitat, d'homes no'n mancaven: lo que mancava eren balladors, perque'l qui passava la *bachata* no estava disposat a perdre *ni medio*, y com que'ls miradors eren coneguts com a bons *almendrones*, deya ell que no *mascaba de ese lado* y que no'ls deixava ballar si no pagaven per endevant.

Al arribarhi nosaltres s'acabà'l *danzón*, y les parelles balladores s'escamparen per les tauletes que per sota les mates de coco y al redòs de la espessa *manigua* havia cuydat de posarhi el bon vellet català, aquell gat *de todos los bretes* que tenia la *cantina*.

Algunes de les descolocades trobaren prompte ahont arredossarse després de nostra arribada. Queya la lluna sobre'l quadro; les parelles s'eren esbargides en sugestius coloquis; els músichs engolien cervesa y discutien les qualitats d'aquest y l'altre *danzón*, y els grupos de mirons curiosos, bo y fent beguda, xerraven vivament sobre les dònes, sempre de dònes, això si. Eren grans l'animació y la barreja; no ho era menys la calor. Blanchs y mulatos, y fins algún que altre negre, reyen, enrahonaven, circulaven, discutien; allí no hi havia *distingos* y *todo éramo uno*, com deya un jove mulato presumit, donàntseles d'orador.

—*S'acabó l'opresión*, *¿verdad*, *compae?*

—*Vamo*, *música*, *música*, *qué músico má almendrone!*—exclamà un, cansat d'esperar.

—*Venga esa* «*hierba · buena*» — cridà un altre.

Els crits demanantla's generalisaren, y als músichs no'ls quedà altre remey que deixar la xerrameca y començar a tocar. L'acordeó, el *tre*, el *bongó*, llençaren ses primeres notes, y corrent a aconseguirles seguiren les de les *maraques* y del *güiro*, donant per resultat el picat *danzón* de moda, dedicat a un jugador de *basse-ball*, y que acompanyà tot-tòm ab sa cridoria.

—*¡Oigan eso*, *ahí va Mameló!*—cridaven, corrent cap a la sala.

Y, bo y giravoltant, els crits eren grans. Bentost aquests s'apaybagaven, el soroll dels peus anava tan acompassat ab la música, que semblava formar part d'ella meteixa. Les parelles s'enroscaven com a serps, els cossos s'unien, se fonien, se blincaven, ondulaven cadenciosament, y les veus agudes de les dònes, fatigades pel ball, s'aixecaven melòdiques, dolces, y flotaven en l'ambient.

Ay Bebé, tú ta jugando con ella.
Pásamela por el plato, y verá.
Yo soy Mameló.
Hierba buena, lo rico campo de Cuba.

...Y la cançó seguía, afinada, sensual; y elles, mandroses, s'apoyaven en ells. Y la cançó anava allargantse, allargantse suaument, lentament; se breçolava en l'ayre, y els músichs meteixos, com inspirats, com ubriachs, hi posaven tot el cor, y aquelles al semblar incoherencies, *melodisantse*, conduhien al lluny... Y la cançó seguía:

Hierba buena lo rico campo de Cuba!...

Seguia lenta, dolça, acaronadora com un bes, com una manyaga. Y els refrechs dels peus en el sòl li feyen de compàs.

—*¡Enrócate, culebrón!*—crida una veu a un que balla arrapat a una morena.

—*¡Cómo gosa, compae!*—exclama un altre qu'en tot el ball no s'ha mogut del meteix lloch.

Y una parella, ballant, ballant, s'escorre cap a la penombra dèl pessebre. Y una altra parella, els braços voltant el cossos y les testes apropades, blanch ell, bronzejada èlla, s'esmuny cap a la *manigua*.

Y sura en l'ambient quelcòm tebi, abrusador, que adorm, que dolcifica...

Y acaba'l ball, y la gent torna a beure y a xerrar; les frases són més agudes, les respostes més amatentes; ells assetgen, defensen elles; vibren les riallades entre'ls mots, y els ulls lluhen.

—*¡Va bueno, caballeros: va bueno!!...*—

Coincideixen les primeres clarors del dia ab l'acabament del petroli del trist fanal que pretenia illuminar la gran sala. Cadascú ab el seu *peje* fa via cap a ciutat, ab ayre fadigat, qui més alegre a causa de la cervesa, qui més laç dels *danzones*...

Y allà en els bohios, ara més silenciosos y tranquils, com si també estiguessin cansats de la vetllada, hi resten dues o tres velles negres ab un jayo amo de les barraques, y el bon vellet català que recull sa mercadería y endreça les taules.

S. Carbonell y Puig

Santiago de Cuba, desembre de 1905.

LA SCHOLA CHORAL DE TERRASSA

Aquells qui dubten de la força y de l'avenç dels catalans per demunt de totes les regions que'l Pirineu separa del restant d'Europa; aquells qui no creuen ni en Catalunya ni en sos fills, que posin un xich de bona voluntat en observar les belles y potents manifestacions d'art que cada dia esclaten entre mitj d'aquest poble essencialment seriós y trevallador dintre sa fe y sos dalits; que les vagin estudiant d'a la vora aqueixes noves figures que sorgeixen en el camp de l'Art.

Victor Català, els Oslés, en Xiró, en Llongueras y tants d'altres... Que s'hi aturin els descreguts, els escèptichs, els sectaris a fer l'anàlisis de les obres d'aytals figures, y, per poch imparcials y justiciers que sien, ¿quin altre remey els restarà més que inclinarse devant d'aqueixes sanes y valentes brotades de la santa y antiga y noble y esforçada soca catalana?

Un músich, un poeta, en Joan Llongeras, ens ha arribat al devant de cent trenta cantayres, portantnos de la vila fabril una halenada d'*art* y *poesía*, precisament quan els derrers concerts organisats per l'Orfeó Català ab la cooperació dels solistes francesos ens havíen deixat en l'anim certa depressió.

De Terrassa a Barcelona portà son esbart el mestre Llongueras ab l'ingenuu refiar de l'artista que posa en l'art totes ses aspiracions. Y varem posarnos a escoltar al bon jovent terrassench ab més curiositat que confiança, esverats devant del selecte y atrevit programa. Y l'aplech d'aquella gent nova de rostres desconeguts, de modesta anomenada y de medis escassos o dubtosos, que s'aixoplugava sota'l bust del gran mestre alemany en el local de l'Associació Wagneriana ple a vessar, ens donà la gran sorpresa.

Quan la batuta valenta del jove mestre hagué arrencat d'aquelles goles els primers compassos del *Cant dels joves*, himne hermós y vibrant d'en Maragall y en Morera, ens sentirem corpresos per llur valentia y seguretat. Eren accents de la terra nostra, que s'alçaven «com vol d'aucells removent l'ayre», els d'aquells cantayres quals fronts s'illuminaven al parlarnos llurs boques del desitjat repòs de mitj dia.

Y ab sorpresa creixent sentirem als pochs moments aquelles meteixes veus catalanes fernos assaborir les belleses eternament joves de la música dels mestres del segle XVI.

En el madrigal originalissim de Waëlrant, de la meteixa època, *Adeu germà meu*, se mostraren remarcables de finesa les veus de les tiples, vencent magistralment el conjunt de l'esbart les grosses dificultats del madrigal que seguí: *L'amor ha pres ma vida*, del gran Palestrina.

La cançó *Vós me feriu tan dolçament* d'en Joan Antòn de Baïf, l'innovayre francès d'un *metre* de versificació musical originalíssim—interpretada pel compositor Jaume Mauduit ab una admirable aplicació de la música a la poesía,—fou tan finament interpretada per les dues seccions d'homes y noyes de la Schola, que'l públich demanà que fos repetida, tant per la valua de la composició com per la delicadesa de que, al interpretarla, feren gala'ls executants, especialment en la derrera estrofa: *Ja que tan destre'm feu morir.*

Els dos chorals de Bach en els quals s'esplaya la serena inspiració religiosa del mestre dels motets, foren també una proba de lo valiosa qu'es la tasca del mestre Llongueras, demostrant l'auditori la seva complacencia al demanar la repetició del segón choral: *A tu sol te vull conèixer*, de quals grandiositat y dificultats no havía pogut ferse càrrech a la primera cantada.

De Carles Frederich Zöllner—en qual esperit sembla haverse inspirat nostre Clavè—fundador de la Zöllner Bund (Unió Zöllner) que subsisteix a Alemanya encara avuy, més de mitj segle després de la mort del famós mestre de cant, en Llongueras trià'l coratjós y esclatant *Cant de camí*, de factura y vigor admirables, hont la hermosa melodía's desenrotlla fresca y colorida com un esclat primaverench. El *Cant de camí* fou motiu de que cresqués l'entusiasme en l'auditori, sostingut més endevant per la interpretació del *Comiat* de Mendelssohn, d'una amplitut y una majestat corprenedores.

Les delicadíssimes melodíes de *El Rossinyol*, del meteix autor, foren esgranades ab elegant dicció pels deixebles d'en Llongueras. Sentit per primera vegada'l diumenge passat, *El Rossinyol* de Goëthe y Mendelssohn deixà una impressió agradosíssima, tal volta perque la melodía recorda la d'algún de nostres més dolços y sentits cants populars.

Schubert tingué son lloch en el concert ab tres soperbes y originalíssimes composicions: *Tristor* y *Fugida* les dues primeres, dites d'una faysó digna d'elogi.

A n'en Joan Maragall, l'aymant traductor de Goëthe, devèm el *Chor d'àngels* del *Faust* de Schubert. Pòques camposicions poden arribar a assolir la volada, el perfeccionament y la inspiració d'aquesta, en la que's barregen els melodiosos accents angèlichs ab els esclats vibrants d'una adoració gloriosa vehina del deliri, envers el Christ ressucitat. Ab la execució d'aquesta obra la Schola Choral segellà sa remarcable valua.

Del modern y original Brahms sentirem, també per primera vegada, el diàleg *Pregunta*, acompanyades les dues seccions de noys y homes, al piano, pel jove y aprofitat deixeble d'en Granados en Ferràn Vía, qui desempenyà la seva tasca ab la delicadesa y domini del piano que fan d'ell un de nostres executants escullits. La composició, de grans dificultats d'execució, no desmeresqué de les altres en quant a interpretació. Y clogué'l ben triat programa l'*Himne de l'arbre fruyter*, d'en Maragall y en Morera, que també tingué d'ésser repetit. Ab fe y hardidesa començà y acaba l'himne, en el que hi batega fortament el cor de Catalunya, ab son trevall del present y ses confiances en l'esdevenir, donantli un segell de gran originalitat la breu melodía del solista: *Ay quina verdor! Ay quina abundor!*, de cayent marcadament oriental, com un voluptuós cant de sultana enamorada.

Sentím no poder esmentar aquí, per desconèixel, el nom del jovenet encarregat de dita estrofa de l'himne, mes ens complavèm en alabar sincerament tant la expressió que donà a son cant, com les dolces y envellutades inflexions de sa veu.

Repetida dos cops l'obra d'en Morera, deixà agradable recort en l'auditori, axí com també la nova harmonisació feta per l'autor d'*Emporium* de la cançó popular *Una matinada fresca*, qual primera audició devèm a la Schola de Terrassa.

Rebin el mestre Llongueras y son Orfeó nostre sincer aplaudiment. La seva obra ha donat als barcelonins motiu d'entusiasme espontani, y, sense voler analisar detingudament altres detalls dignes d'ésser encomiats, ni menys senalar certes dureses d'entonació que alguna que altra volta's notaren y que són inevitables en una entitat naixent, hem de senyalar les remarcables veus dels baixos, les fresques y argentines vocalisacions d'algunes sopranos, y, més que tot, la unitat, justesa y sobrietat del conjunt de l'esbart terrassench.

El poeta y el músich ens ha mostrat son temperament vehement d'artista convençut de que son art ha de donar bones cullites. El seu Orfeó porta la sana llevor de l'art veritable, de l'art gran, en la fe y entusiasme que posa en la interpretació de les obres. Aquesta llevor ha d'anar granant de día en día, polida per l'estudi conciençut. Ab ell l'agrupació de Terrassa assolirà sens dubte, més endevant, un alt grau de perfeccionament. Les ben triades obres del programa y son domini dels cantayres ens fan esperar del mestre Llongueras, y de ses futures tasques, fruyts ben saborosos pera l'art conreuat a Catalunya.

L'Associació Wagneriana, infatigable en son trevall d'expandiment artistich, oferí a la bandera de la Schola Choral de Terrassa una bella corbata commemorativa de la vetllada del diumenge passat, ver aconteixement musical pera'ls barcelonins.

CARME KARR

TEATRES

MATERNITÁ.—D'AMOR NO SE'N VIU.—LA PRESÓ DE LLEYDA.

En Bracco, autor d'aquest drama estrenat ara per la companyia de la Tina de Lorenzo, s'ha equivocat. La marquesa Claudia di Montefranco, protagonista de l'obra, es, contra'l desitj de l'autor, la negació de la maternitat. Ab son procedir se fa digna del marqués de Montefranco, home viciós, que no la estima ni li fa veure, fins que per egoisme li convé. Però ella descobreix l'engany y s'allunya del marit ab el fill que porta a les entranyes. Y perque l'autor ho vol, per medi d'una declaració escrita pel metge, que resulta extemporania y sense rahó d'haverse redactat, ella també sab qu'es precis sacrificar la vida del nonat pera salvar la de la mare, o la d'aquesta pera parir viu l'infant (cosa molt discutible y problemàtica), y la dòna, obrant ab perfecte desequilibri, sense dret ni rahó ferma, prefereix el suicidi, com a solució qu'extingeix dues vides alhora. Si la marquesa Claudia, al fugir aborrida de prop del marit ab la càrrega agradosa del fill, sigués una veritable mare, esperaria'ls aconteixements de naturalesa ab fruhició, y, malgrat les prediccions dels metges, la esperança d'un poder incògnit per la ciencia la faria arribar ferma fins al moment dels dolors. Però en Bracco ha volgut traçar una obra aclaparadora, y ho logra ab la *Maternitá* valentse de medis falsos y de fets que, si bé poden ésser reals, pertanyen al nombre de les excepcions. D'això'n resulta que'ls personatges del drama esdevinguin també falsos, y que ab llurs fets no convencin a l'espectador. En Maurici Dorini, amich intim dels marquesos de Montefranco, conco empedrehit, home bo y carregat de manies, es l'únich tipo de l'obra que s'aguanta, y, no obstant, ell es qui comença'l drama ab un fet equivocat: ell proporciona'l medi pera que la marquesa s'enteri de la mala vida del propri marit, consentint en que aquella estigui amagada en una habitació de casa seva escoltant la conversa expansiva d'ell. En Maurici tenia mil medis pera evitarho y desobehir els desitjos de la marquesa, però en Bracco ha volgut començar ja l'obra ab un punt fals, ilògich y vulgar.

Maternitá conté fragments que revelen un bon autor dramàtich, especialment en el segón acte, en el qual s'hi acoblen veritables filigranes en el diàleg, però en conjunt l'obra es una barreja de situacions còmiques, dramàtiques y tràgiques que arriben a entretenir més no a convèncer. ¿Per què? Per lo que deya al començar: perque en Bracco s'ha equivocat al traçar el plan general de *Maternitá*, y per més que hi hagi abocat ingeni, diàlegs fàcils y correctes, traça y tecnicisme, pot dirse que ha vestit ab bons ropatges un maniqui, y la bellesa d'aquells no es prou pera fer vibrar ab esclats de vida lo qu'es buydor sens ànima.

La Tina di Lorenzo, en la interpretació de la marquesa Claudia di Montefranco, tingué moments de vera inspiració, especialment en el transcurs del segón acte quan dialoga ab son marit, que matisà magistralment; però notantse en son trevall artistich un gran desequilibri, sens dubte degut a les condicions de l'obra meteixa. En Falconi, en el paper de Maurici Dorini, fet un artista acabadissim, interpretant el personatge ab art exquisit, donantli gran relleu y mostrantse un mestre lo meteix en les situacions còmiques qu'en les dramàtiques. En Carini bastant insegur en el paper de Marquès de Montefranco.

La *mise en scene* molt cuydada y digna de lloança.

—

D'amor no se'n viu. El titul d'aquesta comedia del senyor Marti y Folguera hauria d'ésser, segons lo que aquest ve a demostrar al final dels tres actes de l'obra, *D'amor també se'n viu;* perque, per més que la senyora Rita repeteixi mil vegades que no, inculcantho a les seves filles Clara y Emilia, y omplintne les orelles del marit don Tomàs Puig, l'autor li nega en absolut ab el desenllaç de l'obra. Pera la *mamá* tot ho poden els diners, y l'únich medi y fi de la vida són els *cents mil duros* que sempre fa anar endoyna ab la llengua; mes la pobra noya tisica que arriba al balneari's va morint perque ha perdut l'amor del qui estimava, y res poden pera conservarli la vida la ciencia ni els milions que posseheix. L'obra del senyor Marti y Folguera es sols la comedia de la familia de don Tomàs Puig; el drama de la pobra malalta sols s'apunta al baixarse la cortina desprès de l'ultim acte, com a corolari que desmenteixi les repetides afirmacions y modo de pensar de la senyora Rita, y qual corolari es una nota tan justa y sentida, tan artistica y convincent alhora, qu'ell m'ha sugerit el nou titul, ben apropriat: *D'amor també se'n viu.*

El final de la comedia ensopegat, traçat ab una concisió hermosament artistica, contrasta brutalment ab tota l'obra: tres actes molt llarchs, situacions y conceptes repetits, convencionalisme en les entrades y sortides dels personatges, vulgaritat en l'acció y en les paraules... en fi, una comedia gastada y prima que crech que aniria un xich millor enquibida en un sol acte, donchs no té pasta pera més. En cambi la escena final, breu y senzilla enclòu tot un drama; ella sola fa digne d'aplaudiment a l'autor y digna d'ésser vista l'obra.

De la execució de la comedia no puch dir altra cosa sinó que tots els actors en general feren lo humanament possible en la lluyta

per'animar els personatges que respectivament interpretaven, tasca ben dificil que l'art els hi tindrà en compte.

El primer actor en Jaume Borràs va ferse acreedor a la meva llàstima: representa en l'obra un tipo de xitxarel-lo, y el va vestir ab una americana esquifida y unes calces molt ajustades; potser ab la roba volgué simbolisar que també la comedia l'oprimia. Ho crech encara que no ho juri.

La presentació de l'obra, bastant fluixa: una decoració de balneari de comedia, però de comedia de broma... vull dir, de *comedia de per riure.*

—

Al Principal s'ha estrenat una altra visió musical, glosa d'una sentidíssima cançó catalana: *La presó de Lleyda.* L'èxit ha sigut gran, si bé no tant com el de *Els tres tambors.* La lletra es d'en Gual, qui ha desenrotllat ab traça y sentiment els principals episodis de la cançó popular. La música es d'en Pahissa, y encara qu'ella, ab les decoracions, fou lo que més *frappà,* no deixarèm de consignar nostra impressió de que la partitura, tal volta per lo carregat de la instrumentació, en conjunt no resulta massa encaixada. Els inteligents aplaudiren al músich, creyèm que ab justicia. Nosaltres, reconeixent sos mèrits, hem de dir que una cosa es un drama lirich y altra la glosa de una senzilla cançó popular en la forma en que aquestes ens són servides al Principal. Nostres cançons són flors delicadíssimes que's poden malmetre fàcilment: cal cullirles ab molt de compte pera que no perdin bellesa ni aroma. Són tan ingenues, qu'en les mans dels ingenuus es ahont hi escauen millor; y tant més gran ens sembla l'artista, en aquest genre, com més sab identificarse ab les ingenuitats corprenedores dels cants populars, ab els quals, ab la major simplicitat, pot arribarse fins a produhir impressions tràgiques En Pahissa, donchs, si ha pecat, ha sigut per carta de més. S'ha revelat un nou músich, ab més coneixements que molts altres de fama ja consagrada. Li manca ara despossehirse d'enfarfechs y educar son sentiment, y anirà lluny y no haurà pas de recular ni devant d'obres liriques de més empenta que *La presó de Lleyda.*

Les cinch decoracions de Vilomara, Moragas, Alarma y Junyent, molt artistiques y d'efecte. Tots mereixen els aplaudiments rebuts, y molt especialment en Graner per sa esplendidesa com a empresariartista, y en Gual com a director d'escena, per més que'ls modests actors del Principal, ab llurs poques facultats, no sempre estigueren a la deguda altura.

—

Deixo pera la setmana entrant l'ocuparme de *La Trilogia di Dorina,* ab èxit representada per la Tina di Lorenzo a Novetats, y de la obreta *Cel que s'obre,* estrenada al Principal, car les seccions de critica literaria y artística van allargantse excessivament en el present número.

J. Pujol y Brull

CIENCIA

La va trobar en una de les moltes *tavernes* que a Paris existeixen.

Ella feya estona que voltava taules inútilment. O'ls concorrents d'aquella nit eren tristos, o aquella xicota no valia prou pera interessarlos.

Ell estava sol; també feya estona que voltava ab la pensa, inútilment, sense trobar lo que cercava. Tal volta un ideal... Tal vegada pensava en la lliçó d'anatomia rebuda aquella meteixa tarda a l'hospital, ahont qui sab si l'estudi del cos humà l'havien fet sobre'l cadavre d'una dòna potser concorrent en altre temps a aquella *taverne*... Y qui sab si materialisava ses ilusions contemplant els cossos d'aquelles que tart o d'hora anirien a parar a la taula de disecció. Y no hi ha dubte que, si això pensava, establí tot seguit un paralel entre la taula de diseccions y el llit ahont aquells cossos diariament s'ageyen. Y vegé en abdues coses dos altars: l'un elevat a l'amor, l'altre a la ciencia.

Ella no pensava tant. Potser no pensava res...

Ell la vegé passar indiferent. La esguardà instintivament al girarse, y, fugintli de la pensa les idees cientifiques, se sentí mascle.

La cridà. Apenes se parlaren, y ell sortí de la *taverne* seriós, sense la joya del qui va a satisfer un gust, més aviat ab l'enuig del qui va a complir una necessitat.

Y arribaren a la *chambre* d'ell, ahont ella començà a despullarse. Y ell la mirava impassible.

Ab la negligencia del qui va a empendre la feyna que li dóna pa, va treures ella'l cos de seda y la cotilla, quedant sols ab una fina samarreta y la camisa. Degué ésser el moviment forçat de treures la cotilla que la feu tossir.

Ell, al sentir el cop de tos, va mirarli els ulls.

—Veyàm, tómbat—li digué.

La noya obehi y ell va auscultarla seriosament, mentres ella anava desfent les moltes betes que subjectaven una peça sobre l'altra.

Y ell no parà ab això: la reconegué de dalt a baix, ab tota la escrupulositat del cientifich.

—¿Sabs una cosa?—exclamà a la fi.

—¿Què?—interrogà ella.

—Ets tisica.—

Va dirho aixi, sèch, com hauria dit «ets maca»; ab la naturalitat del qui cada dia anomena la malaltia, ab la senzillesa del qui la coneix y troba natural, irremeyable que hi hagi qui la pateixi.

Ella no's sorprengué pas.

—T'has equivocat—li digué somrihent:—sóch anèmica.

—Què, anèmica! Te dich qu'ets tisica—repeti ell, contrariat per la negació d'ella.

—¿Qu'ets metge?—

Ell devia trobar natural que hofos, donchs digué:

—¿Y donchs, dòna? Estudio medicina.—

Allavors ella's posà seriosa. No'n sabia res del mal que patia. Una vegada li digueren qu'era anèmica y li receptaren un xarop que prengué dues setmanes sense trobar millora. L'ampolla s'acabà y no'n comprà més. Valia tres franchs cada ampolla d'aquell xarop!

Ell tornà a mirarla y seguí afirmant. Si, no hi havia dubte: era tisica. Y li aconcellà, com si talment haguessin anat no mès a fer una visita de metge, que deixés la vida que portava. Ella necessitava, pera curarse, anar a un sanatori; però això depressa, aviat; si seguia a Paris no hi havia dòna pera dos anys.

Potser perque ho digué ab tanta fredor, ella no'l va creure. Qui sab! Totjust era estudiant ell, y potser volia fer el sabi...

Va ficarse al llit y l'esperà a n'ell, que lentament se despullava, tot donantli concells y explicantli un regim de curació.

Assentada al llit, ella'l mirava, y pensà que potser ell s'equivocava però li deya ab bona intenció. Y va sentir fonda simpatia. Sens dubte qu'ella no era pas tisica; però qui sab si el noy s'ho creya y l'aconcellava a fi de bé. Sense adonarsen li quedava agrahida d'aquells concells que creya desacertats.

Y ab tendresa, quan ell pujà al llit, va rodejarli el coll y, posant sos llabis sobre'ls d'ell, li digué:

—Fesme un petó.—

Ell se retirà vivament.

—Y ara! ¿Que t'has tornat boja? ¿Sabs lo que demanes? ¿No veus qu'es una imprudencia que't besi la boca? ¿No t'he dit qu'ets tisica?—

Ella quedà glaçada. Vegé que no devia agrahirli els concells. L'havia reconeguda no pera favorirla, sinó pera resguardarse ell, y va sentir molt endintre una agror...

Havia demanat caricies y li donaven punyalades.

Y s'entregà maquinalment a n'ell, que, un cop satisfet son desitj, s'adormi indiferent.

Ella s'acotxà de cara a la paret, y en silenci va plorar; va plorar molt, aixugantse'ls ulls ab la gira del llençol gelat.

Quan ell se despertà, de matinada, la trobà encara plorant. Cregué que plorava per haverse conegut la malaltia; no se li va ocórrer qu'eren del cor aquelles llàgrimes.

Va pagarli, una volta vestits, el preu convingut, y ella sorti, encara humits els ulls y el rostre demacrat.

Un amich que l'havia vist a la nit entrar ab ella, va córrer al quarto d'ell al vèurela marxar, y el trobà treyent els llençols ab la punta dels dits.

—Alça!—li digué l'amich.—¿Es a dir que no has estat sol aquesta nit?

—Calla, home! —contestà ell malhumorat. —He estat ab una xicota que m'ha resultat tisica, y no ha fet més que plorar. M'ha omplert els llençols de *bacillus*...—

. . . .

Y no hi ha dubte: la humanitat necessita de la ciencia.

Salvador Gibert

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

Narcis Oller.—PILAR PRIM.—*Novela de costums del nostre temps.* — *Barcelona,* «*Ilustració Catalana*», *1906.*

La *Pilar Prim* es viuda; el marit. l'opulent fabricant Dou, li deixà al morir una brillant posició social, emperò ab la condició de no tornarse a casar. Precisament això, per èsser una costùm tan practicada a Catalunya, no sembla a primera vista cap despropòsit, com també dèu semblar la cosa més natural del món pera un musulmà la poligamia, y com degué semblarho la esclavitut als pobles de l'antiguitat sens excloure aquells qual civilisació ens apareix encara com una posta lluminosa. Donchs per la meteixa rahó que l'esclavatge no ha estat abolit fins ara fa poch, y en general per la força de lley que adquireixen les costums, adhuch les que després han d'èsser tingudes per més barbres, es que la humanitat accepta per cosa justa lo que, si a mà ve, la evolució incessant de les idees revelarà èsser lo més injust que imaginarse pugui. Nosaltres hem de confessar que la lectura de *Pilar Prim* ens ha estat com una revelació, car may se'ns havía ocorregut meditar sobre un cas com el que l'Oller ens presenta, ab tot y tenir devant dels ulls a cada moment el document humà qui podia havernos sugerit les mil reflexions a que dòna lloch la novela de que tractèm.

Essent, donchs, el qu'hem dit, en quant a nosaltres, l'efecte que'ns ha produhit la novela, podríem arribar a la conclusió de que'l llibre de l'Oller es una obra de tesis; emperò, generalment, aytals obres lo que guanyen desde'l punt de vista doctrinal ho perden com a obra d'art; y precisament l'haver sabut fugir d'un perill semblant l'autor de *Pilar Prim*, es el primer y el millor elogi que se'ns ocorre respecte del llibre. Si en Narcís Oller hagués volgut fer obra de sectari prenent peu del cas de la *Pilar Prim*, hauria pogut fulminar una diatriba tremenda y acabar predicant les excelencies de l'amor lliure; fentho així, l'autor hauria tal vegada assolit la consideració de novelista transcendent, emperò l'art n'hauria de segur valgut de menys.

L'argument de la novela no es gens complicat, encara que hi ha en tot el llibre un hermós equilibri entre ses proporcions totals y el nombre y valua relativa dels episodis qui l'integren. En aquest concepte'ns creurèm ben lluny de tota exageració afirmant que *Pilar Prim* es la millor novela de l'Oller y una de les millors dintre la nostra literatura. Hi ha, es veritat, al començar, una certa profusió descriptiva mentre'ls episodis qui's succeheixen tenen lloch a Puigcerdà, com si l'autor s'hagués proposat fer ressortir la humanitat del tipo que'ns presenta desplegant a son entorn un veritable luxo documental y revestint totes ses anades y vingudes materials de les garanties necessaries. Mes això no fa sinó acreditar novament a l'Oller de bon observador, y si bé dòna aixi caràcter a n'aquesta part del llibre, potser retrassa una mica l'interès del qui llegeix. Ab tot, ens estarèm molt bé de dir que això sia un defecte, y no assegurariem pas que aquesta prolixitat que retreyèm no pogués fins constituhir un nou atractiu pera una segona lectura.

La novela comença ab el viatge de les senyores Dou (o sia la Pilar Prim, viuda, y sa filla ja casadora) el qual dòna ocasió a llur coneixença ab en Marcial Deberga, jove qui mena una gran vida de solter per virtut de la protecció d'una tía molt rica y xacrosa, de la qual li pervindrà, segons totes les probabilitats, una quantiosa herencia a la mort d'ella. El fet es que la viuda Dou y Elvira, la filla, senten aviat per en Deberga una simpatía natural. Lo de la filla no tindrà conseqüencies, donchs oportunament li sortirà'l partit convenient en la persona d'un rich bilbaí; que per això ha estat educada dintre un sentit pràctich qui fa d'ella l'antitesis de sa mare. Aquesta, casada molt jova ab un home vell, gelós e incapaç de compèndrela, s'ha trobat viuda, com qui diu, ab el tresor íntegre de ses ilusions jovenívoles.

Emperò per demunt de la voluntat de la Pilar hi ha la tirànica disposició del testament de son marit; y la dòna qui ocupa una posició social envejable, no podrà may assolir una veritable felicitat sens empenyarhi totes les aventatges que son estat de viuda pot tan sols assegurarli. L'egoisme desenfrenat de tots els qui la envolten arribarà emperò a fer insoportable pera la *Pilar Prim* una semblant situació, y vindrà un moment en que, d'una manera fatal, la viuda caurà en els braços d'en Marcial Deberga, el qui la estarà esperant ja desitjós de resoldre per sa part d'una vegada'l problema d'una existencia aventurera y xorca de veritables emocions. Y en aquesta situació s'acabarà'l llibre, donchs els termes precisos de l'*entente* entre'ls dos enamorats queden a discreció del lector, el qual podrà suposar, o que la protagonista's casa ab l'home escullit sacrificant sa posició material, o bé que s'entrega a n'aquest fent taula rasa de les consideracions socials y de tot escrúpul de conciencia.

Pera posar en acció aquest argument, en Narcís Oller ha estudiat *d'apres nature* una colla de tipos que li han permès produhir un conjunt força animat, imaginant una variada successió d'escenes, lligades les unes ab les altres d'una manera ben lògica L'acció's desenrotlla sense sotragades brusques, y sense aquelles dilacions innecessaries a que tan sovint recorren els autors per'aumentar l'interès de llurs narracions. Cal reconèixer la bona fe del novelista en aquesta ocasió;

les quatrecentes planes de la *Pilar Prim* són ben aprofitades.

Tal vegada podriem discutir la oportunitat d'aquella escena en que donya Pomposa Roig tracta d'atreures novament la voluntat de son aymant d'un dia; potser aquell diàleg resulta massa comprometedor pera'l bon concepte qu'en Deberga mereix a les senyores Dou, devant de les quals se desenrotlla'l violent apart ab donya Pomposa. Aquesta escena'ns ha semblat poch versemblant, y en certes ocasions el tipo de la esmentada senyora massa carregat de color, encara qu'en el transcurs del llibre arribi a adquirir un cert relleu el personatge.

Per ultim, establirêm aqui una observació que sobre la derrera novela de l'Oller podrá fer qualsevulga qui s'ho proposi. Ens referim al llenguatge. Nosaltres hem cregut vêurehi un progrés ab relació a obres anteriors del meteix autor. Cal no oblidar qu'en pochs anys el nostre llenguatge literari s'ha perfeccionat d'una manera ben visible, y el català de que's servien els escriptors de vint anys enrera avuy no seria admès sense protestes. Volent nosaltres deliberadament cercar en aquest aspecte de son llibre'l punt flach del novelista quals primers èxits daten ja d'una època que molts no hem alcançada, ens veyêm obligats a declarar honradament que hi hem trobat poch que censurar y en cambi molt qu'es mereixedor de lloança. Sense que l'Oller se'ns presenti aqui com un consumat estilista, cosa que dificulta en gran manera la necessitat de fer parlar gent qui en la vida real usen un català corromput, el llenguatge ab el qual l'autor se'ns dirigeix es ben correcte y polit. L'obra's faria llegir ab gust per aquest sol concepte, si ademés no resultés el tema ja de si interessant, com se pot deduhir de lo que queda exposat avans.

Se tracta, dochs, d'una obra qui fa força honor encara al degà dels nostres novelistes; essent aixi meteix una nova manifestació de l'esplendor de la renaixença de les lletres catalanes.

—

Alfons Daudet.—TARTARIN DE TARASCÓ.—*Traduhit per Santiago Rusiñol.* — *Antoni López, editor*; *Barcelona (1906).*

Es una bona adquisició pera les nostres lletres el famós llibre d'en Daudet, la qual devêm al senyor Rusiñol qui s'ha imposada la tasca de traduhir l'obra pera ferne ofrena a la nostra llengua, qui cada dia mès va mostrantse ab mereixements pera que sovint se li facin semblants obsequis. Ab això ja's pot compendre la estima que'ns mereix el trevall del traductor. La versió ha estat feta de la manera com deuen ferse aquesta classe de feynes: ab respecte y amor pera l'obra original y ab conciencia de la dignitat de l'idiome propri. En quant a lo primer, si no fos já evident que'ls únichs mòvils qui poden circumstancialment convertir un autor (en ple èxit com en Rusiñol) en simple traductor sòn els d'una gran admiració pera'l llibre, ho probaria també'l petit pròleg ab que apareix encapçada la versió catalana. Es aytal pròleg, ademés, un breu judici critich de les tendencies de l'obra y una bella apologia d'aquella literatura qui enlayra'l cor y descarrega l'esperit, d'aquesta literatura meridional qui, mès aviat de lo que molts se creuen, reconquerirà sos bells prestigis quan la gent se cansi de les nebulòsitats boreals, que molts fan semblant de fruhir ab goig intens pera no contrariar la moda predominant.

Y la nostra llengua catalana, mercès a la traça del traductor, hi corre per demunt de les planes del *Tartarin* d'una manera suau; traduhint bè les inflexions d'ironia ab que l'humorisme d'en Daudet revesti la explicació de les famoses aventures del Quixot provençal. En tot el llibre s'hi veu ben bé, ademés, el propòsit del traductor de buydar l'esperit de l'obra francesa dintre'ls motllos més escayents de la catalana, construhint en paragrafs correctes y sovint elegants y tot la seva traducció, mercè a la qual podràn novament assaborir les belleses de la coneguda novela'ls catalans qui ja la coneixen en francès, y ferhi coneixença aquells altres qui no havien atinat a llegirla encara.

—

LA RAZÓN CONTRA LA ANARQUÍA, *por José Buxadé.—Barcelona, Alejandro Martínez, editor, 1906.*

Hem rebut el volúm ab el titul transcrit, capçat per efusiva dedicatoria de l'autor (*Como homenaje a la rectitut, al talento y á la cultura*), qual retrat adorna la coberta del llibre.

Acompanyant a n'aquest, ens es arribada també una fulla impresa, ab el següent contingut, el qual ens estalvia'l trevall de formar un criteri; criteri per altra part qui no seria tal volta absolutament imparcial, per quant la dedicatoria transcrita, la presencia en efigie del propri autor y la fulla acompanyatoria conspiren contra la serenitat qui ha de precedir á la formació d'un judici critich.

La fulla referida parla en estil d'aquestes paraules:

El editor don A. Martínez, de Barcelona, acaba de publicar una obra de palpitante interés y actualidad, única en el mundo, original del eximio escritor José Buxadé, titulada *La Razón contra la Anarquía*, que ha de producir sensación y controversia en el campo sociológico, ante la rotunda afirmación del autor de que la Anarquía no puede existir, por ser incompatible con la naturaleza, con el hombre y con la equidad, porque en lugar de consistir, como las que hasta el presente

han combatido la doctrina libertaria, sin resultado, en una crítica desdeñosa, ó un anatema furibundo, es la refutación razonada de ella, sin prejuicios ni tendencias determinadas, oponiendo al vulgar apasionamiento del sectario, la augusta serenidad del pensador.

Obras como *La Razón contra la Anarquía*, que establecen la sana doctr na frente al morboso sofisma, honran al autor que las escribe y al editor que las divulga y son realmente provechosas para la sociedad, en nombre de la cual felicitamos á ambos por el servicio que le prestan con ella, deseando sigan, conforme indican, publicando otras con fin tan laudable; y recomendamos su lectura y propagación á todos los hombres sensatos sin distinción de clases, ideas y creencias, interesados en curar la aberración anarquista, pues, tanto por su utilidad y módico precio — una peseta — como por el modo magistral con que trata el asunto y la dialéctica demoledora con que rebate las tesis ácratas, marcando nuevas orientaciones para la solución del gran problema sociológico, resulta un libro interesantísimo para todos, que ha de leerse y hacerse leer, acogerse en todos los hogares y colocarse en todas las bibliotecas.

Y no diu res més.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Lògicament obrant, y en Esperanto sempre s'ha de tenir present qu'es un idioma lògich, es clar que desde'l moment que l'article té assignada aquella tasca, jamay l'usarèm devant dels noms propris que ja són per si meteixos prou determinats; no dirèm *la Ludoviko* ni *la Katalanujo*, sinó *Ludoviko* (Lluis) y *Katalanujo* (Catalunya), perque aquests dos noms ens indiquen prou bé la persona y cosa de que's tracta. Ara, si volèm traduhir la frase: la Barcelona vella, com que aqui la frase meteixa indica que n'hi ha dues o més de Barcelones y que nosaltres parlèm d'una d'elles, usarèm l'article pera determinar y dirèm: *la Barcelono antikva*.

«Las terminacions dels substantius y de l'article poden suprimirse y reemplaçarse per un apostrof. Ex.: *Ŝiller'* (Schiller) enlloch de *Ŝiller'o*, *de l' mond'o* enlloch de *de la mond'o*.» (*Reg. 16. Gram. Fon. Zam.*)

Atenentnos en aquest lloch a l'article, remarquèm que la regla no pot èsser més clara. Dóna ella un dret que facilita en gran manera la construcció dels versos, y permet fer certes frases més musicals, ja que'l bon sò a voltes no depèn sinó del cambi d'un accent, que's logra ab la supressió d'una silaba. Es de recomanar no obstant que s'usi aquell dret lo menys possible, y fixantse en els textes redactats pel doctor Zamenhof, que sols se suprimeixi la *a* de l'article substituhintla per un apostrof quan vagi derrera de preposició que termini, o devant de paraula que comenci ab vocal. Exemple:

Kaj kantas tra l' pura aero.
Y canta a travers de l'aire pur.
(*Krestomatio.—D. Zamenhof.*)

Unu por l' alta granda konstruo.
Un pera l'alta y gran construcció.
(*Krestomatio.—M. Coldbger.*)

II
SUBSTANTIU

«El substantiu acaba sempre ab *o*. Pera formar el plural s'afegeix una *j* al singular.»
(Regla 2. Gram. Fon. Zam.)

Aclaració.—Són substantius tots els noms de les persones, animals o coses, ja sien aquestes derreres abstractes, ja concretes. Exemples de substantius: *Petro*, Pere; *Johanino*, Joana; *bovo*, bou; *pano*, pa; *dieco*, divinitat; *justeco* justicia.

La j que s'afegeix pera fer el plural no cambia l'accent que tenia la paraula en singular. *Domo* (casa) y *domoj* (cases), se pronuncien apoyant sobre *do*; *hejmo* (llar) y *hejmoj* (llars) sobre la meteixa silaba *hej*.

Sempre, donchs, que necessitèm usar un substantiu, anirèm al diccionari, hont hi trobarèm les rels expressant una idea abstractament (no un substantiu abstracte), y afegintli les terminacions *o* o *oj*, segons el volguèm usar en singular o en plural, haurém fet el substantiu que desitjavem. Ex.: Volèm traduhir el substantiu *tremolor*: en el diccionari hi trobarèm la rel *trem*, qui ens expressa abstractament la idea verbal de tremolar; afegintli una *o* ne farèm *tremo* (tremolor); afe-

gintli *oj*, *tremoj* (tremolors). Volèm traduhir el substantiu *salt*; en el diccionari hi trobarém la rel verbal *salt* (saltar), de la que'n podrém fer *salto* (salt), *saltoj* (salts). De *glor*, rel del verb glorificar, ne farém *gloro* (gloria), *gloroj* (glories). De *taks*, rel del verb (evaluar), ne farém *taksoj* (evaluacions), etc.

Tinguis present que a voltes, en català, altres parts de la oració s'usen com a substantius. Quan ens trobèm en aquest cas, al traduhirles a l'Esperanto les hi donarém la terminació substantiva singular o plural que les hi correspongui. Ex.: En la frase *el riure de les dònes*, riure, qu'es infinitiu de verb, se converteix en substantiu y no'l traduhirém per *la ridi*, sinó que a la rel del verb riure, *rid*, hi afegirém la terminació *o* que li correspòn y dirém: *la rido de la virinoj* (1). L'adverbi *si* de *si de les noyes*, no'l traduhirém per l'adverbi *jes* a seques, sinó que afegirém a n'aquest la final substantiva *o*: *la jeso de la knabinoj*, etc.

«L'idioma no té més que dos casos: el *nominatiu* y l'*acusatiu*. Aquest derrer se forma afegint al nominatiu una *n*. Els altres casos se formen per medi de preposicions.» *(Reg. 2. Gram. Fon. Zam.)*

F. PUJULÀ Y VALLÈS

(Seguirà.)

(1) Més justament: *la ridado*, usant la partícula *ad* que indica la continuació de l'acció.

NOVES

Ha quedat per fi aprobat el projecte de lley sobre jurisdiccions. Hi ha quedat després d'haverse retirat del Congrés la minoria republicana, a la que ha seguit la regionalista; hi ha quedat sense'ls vots dels carlins y dels diputats periodistes, que protestaren també y també's retiraren. No sabém de gayres governs lliberals que hagin gosat dirsho havent de passar per situació semblant. Y això precisament en moments històrichs en que'l lliberalisme més radical, en els grans estats europeus França y Anglaterra, invadeix resoltament les esferes del poder netejantles de seculars privilegis y despotismes impropris de la vida moderna...

A Espanya no n'hi ha de vida; o millor dit, no n'hi ha hagut fins ara. Mes no sembla sinó que la veu de Catalunya l'hagi deixondida quelcòm a Espanya, y s'anuncia per totes les provincies una serie de *meetings* de propaganda iniciada pels republicans en connivencia ab els catalanistes. Al Congrés els representants del poble han tingut com sempre d'emmudir, y es hora d'apelarne devant del meteix poble.

Els dos partits monàrquichs turnants, al ferir al pais en ses aspiracions, s'han ferit ells meteixos. Del pais depèn que aytal ferida sia mortal. Tot es que'l pais se'n adongui de que té ideals, y que sàpiga defensarlos. De certes regions no'n dubtém. Veurém què fan les altres.

Les Bascongades no dormen, com ho proba la reunió ara celebrada per la Lliga Autonomista, en la que s'ha defensat la estreta unió de tots els bascongats. En quant a Catalunya, esperém que nostre poble sàpiga demostrar al govern qu'està al costat dels diputats d'oposició que tan bona brega han sostingut al Congrés. La culta manifestació de simpatia que Barcelona'ls hi volgué fer a llur arribada de Madrid, fou evitada ab els procediments governamentals de consuetut, o sien càrregues de cavalleria y bastonades. Donchs bé: la manifestació's repetirà legalment, y legalment s'haurà de reconèixer qu'es un fet la solidaritat catalana proclamada en el *meeting* de Girona. Un grandiós acte se prepara en homenatge a tots els diputats a Corts per Catalunya sense distinció de partits, y als qui combateren ab ells el projecte de jurisdiccions. Hi serán invitats ajuntaments y diputacions, societats mercantils y d'esbarjo, corporacions polítiques, orfeons .. tot lo que sia o representi quelcòm de Catalunya. La protesta del nostre poble, donchs, la sentirán fins els més sòrts.

—

El passat dimecres forem invitats a l'acte de la fosa de dues estatues pera'l monument del doctor Robert, modelades per en Joseph Llimona. L'acte tingué lloch ab tota felicitat en els tallers dels senyors Masriera y Campins, assistinthi distingides personalitats del Catalanisme militant y bon nombre d'artistes y admiradors de l'inoblidable patrici qual perdua tant deplora Catalunya.

—

El passat dijous la «Lira Orfeo» donà en el «Centre Fivaller» un de sos notables concerts de guitarres y bandurries, executant admirablement obres de Schumann, Beethoven, Mendelssohn. Mozart, Chopin y Bizet, y cançons catalanes com *La filla del marxant*, *La filla d'Igualada*, *El testament de N'Amelia*, etc. El concert fou dirigit pel senyor Barberà, subdirector de la «Lira Orfeo,» qui demostrà ses excelents dots pera colaborar ab en Llobet, director de la meteixa, en l'obra de cultura que aqueixa entitat ve realisant.

La concorrencia era nombrosa, y les composicions foren aplaudides ab entusiasme.

—

S'ha posat a la venda un follet de 16 planes contenint els fonaments gramaticals de la llengua «Esperanto» del doctor Zamenhof

traduhits al català y precedits de la poesia *La Espero*, original de l'inventor de l'idioma internacional, y un pròleg d'en Joan Rosals, president de la «Espero Kataluna».

Essent aquest llibret de propaganda, se vendrà a 10 cèntims cada exemplar y a una pesseta'ls vint, a fi de que'ls esperantistes catalans puguin contribuhir a sa divulgació.

Publicacions rebudes:

La Posta dels Deus, tercera jornada de la tetralogia *L'Anell del Nibelung*, traducció catalana adaptada a la música per Xavier Viura y Joaquim Pena, acompanyant al text la exposició dels temes y figures musicals, ab llur quadro sinòptich. La biblioteca de l'Associació Wagneriana s'ha enriquit ab aquesta nova traducció y adaptació, fetes ab la escrupulositat de totes les anteriors. Preu, 3 pessetes. S'anuncien les traduccions de *Tristrany e Isolda*, *Taunhäuser*, *Les Fades* y *Parsifal*, ab les quals quedarà traduhit al català y aplicat a la música tot el teatre de Wagner.

El ejercicio de la Jurisprudencia especialmente en Cataluña, discurs llegit per en Joseph Pella y Forgas en la sessió pública inaugural de les sessions de l'Academia de Jurisprudencia, el 15 de febrer prop passat. Es aquesta oració una bella glosa de la historia jurídica de Catalunya, feta ab la competencia que caracterisa a son autor.

Ressenya llegida en la sessió pública inaugural de la meteixa Academia, pel secretari en Antoni Jansana Llopart. Es una cabal recopilació de les tasques de l'any y acorts presos, alguns d'ells de vera trascendencia.

La Carn, quadro dramàtich per J. Burgas, estrenat al teatre de les Delicies el 27 del passat janer. Hem rebut aquest quadro dramàtich del qual no'n fem crítica seguint nostra costúm de no judicar les obres escèniques sense vèureles representades, limitantnos a dir que per sa lectura'ns sembla digna de la ploma vibrant de l'autor de *Vidamor*.

Teoría del préstamo usurario, por A. Blanqui, traducció de J. Prat. Curiós follet de 24 planes contenint un fragment de l'*Origen y marxa de la usura* publicat per la *Critique Sociale*. Obreta d'innegable valor filosòfich-social, en la que ab una argumentació fàcil y a l'alcanç de la inteligencia popular se llencen veritables diatribes contra la usura, representada no sols pels *prestamistes* sòrdits, sinó pels moderns *economistes* agabelladors dels productes del trevall y usurpadors de la comú riquesa, que resulten els principals usurers. La traducció castellana no es pas correcta: emperò compleix son fi, car no's tracta pas de fer obra literaria. Ha sigut publicada per l'*Archivo Social* de Reus, y's ven a 15 cèntims.

Narraciones extraordinarias, per Edgard Poe, traducció castellana de J. M. Ballester. La biblioteca *Autores Célebres* qu'edita la casa Salvatella d'aquesta ciutat, ha publicat en un nou volúm les emocionants narracions del famós escriptor nort-americà titulades *El gato negro*, *Enterrado en vida*, *El barril de amontillado* y *Sombra*. Consta'l volúm d'unes cent planes y's ven a 60 cèntims.

Ligue Française de l'Enseignement. Annuaire de l'Association Amicale des Anciens Élèves de l'École de la rue Tête-Noire. Conté trevalls interessants com sòn el *rapport* sobre la serie de les conferencies de 1904 a 1905; el *compte-rendu* dels concursos de 1905; *Les Origines du Félibrige*, y *Communisme et Colectivisme*, extrets del «Mistral»; *Les sonnets célèbres*, per A. P., etc., etc.

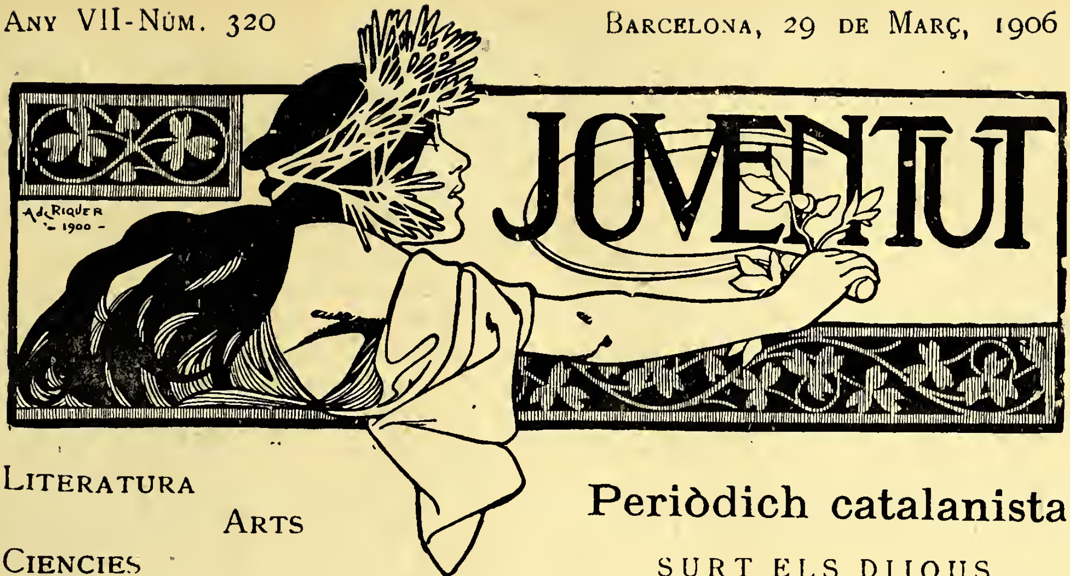
Concurs Artistich Català de Figueres. Hem rebut la convocatoria y cartell d'aquest concurs literari y musical, qual festa de repartiment de premis tindrà lloch el dia 5 de maig. S'ofereixen cinch premis, els tres primers consistents quiscún en 250 pessetes, més ún accèssit de 100 pessetes. Els premis quart y quint consistiràn en objectes d'art. Les composicions hauràn d'ésser inèdites y escrites en català, devent remetres a n'en J. Puig Pujades (carrer de Girona, 13, Figueres), avans del 15 d'abril. El jurat pera'ls temes literaris estarà compost pels senyors Joan Maragall, Ignaci Iglesias y J. Pous y Pagès. Oportunament se farà saber quins senyors componen el jurat musical.

Primer Congrés Regional d'Higiene de Catalunya. Hem rebut el Reglament d'aquest Congrés que pera'l proxim mes de juny organisa l'Academia d'Higiene. En ell se tractarà de l'estat demogràfich-sanitari de les diverses comarques catalanes, per'arribar a conclusions concretes. Hi podràn pendre part metges, veterinaris, farmacèutichs, enginyers, arquitectes, etc. En la impossibilitat de reproduhir integre dit reglament, recomanèm a nostres lectors que'l llegeixin ab detenció en la prempsa diaria, car entenèm que aquest Congrés per sa importancia científica y patriòtica farà veritable honor a nostra terra.

En obsequi als nostres suscriptors y lectors habituals, ab el número proxim de JOVENTUT repartirèm un suplement artistich-literari dedicat a la notable actriu Tina di Lorenzo, que actualment es tan festejada al teatre de Novetats y de qui per manca de temps no parlèm avuy ab l'atenció que's mereix. Dit suplement estarà elegantment imprès sobre paper superior, lo que no serà obstacle pera que's reparteixi gratis als suscriptors y se vengui al públich, junt ab el número, al preu corrent de 10 cèntims.

Fidel Giró, impressor. — Valencia, 233, Barcelona.

ANY VII-NÚM. 320 — BARCELONA, 29 DE MARÇ, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

SUPLEMENT:

TXEQUES

DATOS ESTADÍSTICHS

Arribat a la *Mare Praga*, com els txechs anomenen familiarment a la capital de Bohemia, lo primer que'm cridà l'atenció fou els noms dels carrers y places, escrits en txech. En 1892 les inscripcions eren en txech y alemany, mes en 1896 l'Ajuntament resolguè que sols fossin en txech. Si un sab aquest idioma y s'adreça a un policia, aquest no l'entén y li respòn en alemany. El govern austriach no deixa tenir a la ciutat policia propria, y la envia de la Central de Viena.

Els noms de les estacions dels ferrocarrils són bilingües, com els anuncis oficials, disposicions, edictes, etc. Els rètols dels establiments gayrebé tots són en txech: pochs en alemany.

Austria té: 24.392,317 habitants, o sien:

Bohemis o txechs	5.955,397
Polonesos	4.259,152
Rutens o russos	3.375,576
Slovens (que no es lo meteix, que slovachs que són txechs).	192,780
Servi croates	711,380
(Els servi-croates tenen la meteixa llengua, mes la religió es diferenta: els servis són ortodoxes y els croates catòlichs).	
Total, slaus. .	14.494,285
Alemanys	9.170,930
Italians.	727,120

La població de Bohemia es:

Txechs.	9.930,093
Alemanys	2.337,013

Els txechs viuen a:

Bohemia:	3.930,093,	o sia 62'62 °/₀	població
Moravia:	1.727,270,	» 71'36 »	»
Silesia:	146,265,	» 22'04 »	»

El regne d'Hungria té 18.545,518 habitants, o sien:

Húngars o magyars		7.356,874
Slaus:		
Slovachs . .	1.896,641	
Servi-croates .	2.604,260	
Rutens, russos o russians .	1.896,641	
Total		6 397,542

Rumans	2.591,905
Alemanys	2.107,597
Tzigans	91,600

Si ara apleguêm, tindrêm que'ls alemanys són:

a Austria	9.170,930
a Hungria	2.107,597
y els Slaus:	
a Austria	14.494,285
a Hungria	6.397,542

A Hungria hi ha 7,356,874 magyars y 2,683,505 entre rumans y tzigans.

Els slaus d'Austria y els d'Hungria, en números rodons, són 21 millons.

Els alemanys són 11 milions y mitj, y si se'ls afegeixen els magyars fan uns 19 milions (1).

Essent tan crescut el nombre dels slaus, se comprên que tots els autors que miren les coses ab imparcialitat trobin just el que fos la llengua slava preferida a l'alemanya. A Hungria's parla'l magyar, idioma ab que veyêm que alguns catalans confonen el txech, com confonen el reyalme de Sant Esteve ab el de Sant Wenceslau, o sia Hungria ab Bohemia.

Bohemia es «la perla de l'imperi austriach», y l'estar voltada de montanyes li dóna una posició estratêgica de tanta importancia, qu'en Bismark digué que qui la tindria seria l'amo d'Europa.

El poble txech es considerat pels antropôlegs, en la escala intelectual, com un dels primers, y té la caixa òssea de molta volada. La universitat de Praha fou la primera que's fundà al centre d'Europa en 1348. Cent anys avans de Luther hi hagué'l moviment precursor de la reforma dirigit per Joan Huss, catedràtich de la universitat. El meridia de Praha fou el que donà l'horari als ferrocarrils, essent conegut per *Hora de la Europa central.* La llengua nacional nata, la escrita, a Moravia, per la traducció de la biblia, feta pels anomenats germans txech-moraus, qui fixaren llur ortografia, ha sigut prohibida a les escoles y s'han perseguit els llibres; mes debades s'han ensajat a ofegar la conciencia que tenien els habitants de llur propria vida.

El poble txech viu a Bohemia, Moravia, Silesia y Slovaquia, arriba a la baixa Austria y passa les fronteres fins a Glatz y Silesia prusiana (Breslau). Són els seus enemichs els alemanys; els magyars s'alien ab ells contra'ls bohemis, mes ara qui sab lo que farân després de lo que ha passat a Buda-Pesth y considerant lo que passaria'l jorn que manqués el vellet Emperador-Rey sense fill hereu pera succehirlo.

El paper-diner, el billet de Banch, d'us tan corrent en aquells pobles, es una comoditat gran. Un no va tan carregat; ab menys embarraç té més diners. Austria y Hungria, imperi y reyalme, tenen el seu Banch, quals billets són molt originals; d'una banda están escrits en alemany y de l'altra en húngar:

Œsterreichisch-Ungarische bank.
Zehn, Zwanzig (10,20) Kronen o
Tiz, húsz (10,20) Koronát
Osztrak-magyar bank.

Mes l'imperi austriach el forma l'aplech d'unes quantes nacionalitats qui parlen de diferenta manera totes, y pera no menyspreuar l'idioma de cap d'elles y pera que tots ho entenguin, de la banda alemanya, a l'entorn, hi ha altres inscripcions per ordre de densitat de població que signifiquen:

	Dêu	Koronas	Vint
1	Deset	Korun	Dvacet, en txech
2	Dziesiec	Koron	Dwadziéscia, en polonês
3	Decati	Koron	Dvanuiati, en rús
4	Dieci	Corone	Venti, en italiá
5	Deset	Kron	Dvajset, en slovà
6	Deset	Kruna	Dvadeset, en croat
7	Decet	Kryha	Duadecet, en serbi
8	Zece	Coroane	Douezeci, en rumà.

En cambi, la inscripció de les monedes en unes es en alemany y en altres en magyar o húngar; com a Bêlgica es flamench o francês.

Les targetes postals oficials pera Hungria són diferentes, puig es terra autònoma; les de Bohemia són les meteixes d'Austria ab la noteta: *Deutsch-Böhm*, que significa *Alemany-Bohemi*; y al costat del *Nur für die adresse* y del *Correspondenz-Karte* hi figura'l *Pouze pro adressn* y el *Korrespondenêni listek.*

BENET R. BARRIOS

(1) Datos presos de les derreres estadístiques.

SOBRE POLICIA URBANA

CARTA OBERTA AL SENYÔ OLLÊ

AUTOR DE «FILAR PRIM»

Vós ja sabêu, amich Oller, que un major congeniament que'l nostre fòra endebades cercarlo entre amichs ben avinguts, y majorment si aqueixos amichs fossin, com nosaltres som, ademés de literats, filosophs y homs scients. Cert que jo ostento qualque titul més que vós, palesament guanyat en poètichs torneigs o en trevalls de laboratori. Mes l'aventatge que jo vos porto com poeta y quimich, vós me la duhêu com novelista expert. Y tot queda compensat, *e tutti contenti*.

Emperò no ha sigut pas vostra última novela lo que m'ha acabat de convéncer de que filêu prim. Jo no sóch vulgo, amich Oller. Jo, a la meva manera, sóch també un psicòleg distingit. Mos coneixements quimichs y bacteriològichs, afinant les meves naturals disposicions d'higienista ensemps que ma exquisida percepció de les ànimes, han fet que no vegés vostre *chef-d'œuvre* en la novela *Filar prim* (1) y que, en cambi, vegés el vostre més gran *capo laboro* en l'article *Sobre Policía Urbana* que publicareu a *La Veu* el dia 20. Allà si que filêu prim, *amigo!* Segur com estich de que les coses may sentides que dihêu, els nous punts de mira cientifichs que adoptêu, els descobriments que'ns engegûêu, han de promoure en la Higiene una revolució formidable, jo revolucionari de tota la vida, jo professor en parts, m'adreço a vós y os dich: «Salve! Després de parir tal fato, vull dir tal feto, ja os podêu quedar ben descansat!»

Nous viaranys, orientacions noves se os ofereixen en vostra gloriosa carrera literaria. Ja no os preocupêu de l'habillament moral de la Humanitat. El desêu en el quarto dels mals endreços y, desplegant com un gran paraygües vostra observació y coneixements, els apliquêu a la protecció y millora de lo fisich. *Mens sana in corpore sano!* Mercés a vós, Barcelona serà la ciutat més higiênica d'Europa. Devant de vostre article'ls sabis ens hem quedat badant. Ell ens farà sans, com vostres noveles ens havien fet cultes. Jo'l suscrich el trevall vostre; el suscrich de dalt a baix, el suscrich per devant y per derrera, el suscrich ab sos punts y ses comes, ab sos ets y sos uts, en negre y en blanch, en lo que diu y en lo que deixa de dir, en lo qu'es y en lo que significa; el suscrich, en fi, perque es vostre, y la Ciencia m'ho tindrà en compte si els homes no.

Y puch ben ferho, car ja sabêu que no es nou en mi posar ma firma allà hont la vostra hi rumbeja. Jo firmo tot lo que vós firmêu (que ja es firmar); jo no m'he desdenyat de que'l meu nom aparegués a frech del vostre en qüestions politiques, com ho demostra'l telegrama que, segons vegi en *El Diluvio*, endreçaren a Madrid els habituals concorrents a la taula dels lleons de l'Alhambra protestant de la lley de jurisdiccions. Hi posaren, ademés dels noms vostre y meu, el de n'Arthur Masriera (1), el d'en Servet y Raves y els d'alguns amichs de JOVENTUT... Llàstima que no hi figurés també'l del meu deixeble en federalisme Miquelet Laporta, ell qu'es tan amich de la bremeta y que, en qüestions d'autonomisme, may ha trevallat a l'ombra!

El ram de la Higiene, amich Oller, estava perdut si vós no l'enlayrêu y veniu ab ell a trucarnos a la porta. Vós dihêu que «aném enderrerits en aquest ram!» No! Essenthi vós ja som a puesto. Ja podém trucar fort! Ja podém dir *Hosanna!* Ja podém cridar:

> **El ram! El ram!**
> **El ram de la Passió!**
> **Obriu! Obriu!**
> **Obriu que volém entrar!**

No sé qué admirar més en vostre article: si la grandiloqüencia de vostra veu alhora indignada y generosa (veu de filàntrop tot cor), o l'argumentació que feu brollar abundosa y clara com les pirenenques fonts, o les portentoses novetats que dihéu y que'ns porten a la memoria aquella célebre frase vostra, tan nova també y que la Historia recullirà: «Ho dubto!»

Molt encertades trobo les consideracions que feu respecte als empedrats y graves de nostres carrers. Avuy, de conformitat ab la Netedat y ab la Ciencia, tothòm està pels *adoquins*. ¿Serà per rahons d'afinitat essencial? Ho dubto!

Oh, si, amich Oller! Femla reviure la edat de pedra, que tot lo que ha sigut torna.

---

(1) Que sens dubte tindrà tant d'exit entre les senyores *ayguaderes* d'abdues Cerdanyes com n'ha tingut *Le maître de forges* entre les senyoretes qui acaben de despedir la mestra de francès. Y no ho dich pel *bimbelot* (?) ni pel *barbe rois* (!).

(1) A qui en un proxim article penso demostrar que ni sab de grech ni may ha pogut traduhir a Eskil tan directament com diu:

Siguèm primitius si volèm ésser forts y tirar avant el carro del Progrés. Jo ja os veig a vós *fet pedra* dalt del monument que somniéu pera després de vostra mort, y del qual jo, que penso sobreviureus, seré l'iniciador principal.

Passo per alt les màximes profondes y may sentides que ixen de vostra ploma privilegiada. Allò de que «*apissonantlos* (!) ab màquina es com queden més forts els engravats», may ho hauria descobert ningú. May tampoch haguera passat per cap tupi allò altre de que «les obres incompletes no poden donar bons resultats». Saludèm... y no'n parlèm més.

Però hi ha, en vostre lluminòs article, un punt que necessita ampliació. Vós dihèu:

«Prohibiría en absolut l'estacionament y circulació de les cabres de la llet per les aceres, com no portés el cabrer un ajudant provehit de la corresponent gaveta ahont recullís immediatament l'excrement d'aquelles besties.»

Bé, molt bé. Sols que vós no sabéu, amich Oller, que l'excrement de les cabres no es pas el més insà. Ja's coneix que no expenèu com jo, en píldores, articles químicament purs! Això que dihèu de les cabres podríeu dirho també del aucellets que'ns encatifen les Rambles ab esquitxos blanquinosos, y certament no tindríeu pas tota la rahó. Mes jo vull seguirvos en vostra higiènica campanya, y demano moço y gaveta per cada matxo, cavall, burra de llet o goç qu'embruti la via pública. Ja estich veyent Barcelona, la més culta ciutat mediterrania, transformada per influencia y gracia vostra en la ciutat ideal. Ja veig als qui un jorn la menyspreuaren tornar a son redós y quedar ab un pam de boca oberta. Ja veig a n'en Borràs, qui deixà Barcelona per Madrid, sorprés de trobarnos en plena febre de neteja. Quedarà marejat devant del quadro que s'oferirà a sos ulls. Aquí una minyona ab un saquet tomant el fems d'una cabreta; allà un moço parant els d'un cavall; més enllanet un bordegaç recullint ab un pot els d'un goç que fuig; més aprop la dòna d'un carboner rentant al marit les suhors negroses cada cop que pera respirar ell s'atura en sa feyna; més lluny un empleyat ab *manguera* ruixant a tothòm qui no vagi prou nét...

— *Pero ¿se han vuelto locos ó qué?* — dirà l'*Enrique.*

— *Nada de eso, amigo Borrás: nos hemos vuelto limpios. Barcelona no es Madrid; Barcelona progresa...*

— *¡Si esto no es Barcelona ni ocho cuartos! ¡Si me parece estar en casa Sesenta!*

— *Se engaña V., porque está en casa Guirnalda...* —

Y efectivament: nostra ciutat, per lo nèta y endreçada, ho semblaria una *garlanda* de flors. Tan blanca y tan bufona, que's podria llepar com els dintres d'una rectoría acomodada. Oh, amich Oller! El vostre article no es pas una olla, el vostre article'n fa olor de rectoría! Sóu tot un gat dels frares, y jo diria que són ells qui os han ensenyat de *filar* tan *prim.*

RAFEL VALLÉS Y RODERICH

PARAULES DE MARC

Bufades intenses
venen de ponent,
dintre de les penses
plora'l pensament,
devallen ofenses
al jardí que sent.

Cauen esfullades
les flors virginals.
Els contes de fades
y el flam de vestals
no tenen mirades
dels sols baptismals.

Nimbes de tristesa
creuen el jardí ..
Blanca flor despresa
que no vol morî
es mortalla estesa
al mitj del camí.

Derrera'ls vitratges
el vell y l'infant
són dues imatges
que guayten callant.
Devant dels oratges
ara parlaràn.

Diu el vell: — Ha caygut la florida primera
com cada any. Fesne esment por futures vegades.
Quan les coses del món no són prou arrelades
són despreses pel vent y la Mort les espera.
Es el març un amich. Nostra vida es el març:
passa'l vent, cauen flors, el cel clar s'ennuvola;
torna'l sol, calla'l vent. Nostra vida es el març

El vell no diu res..
L'infant no l'ha entès...
Derrera'ls vitratges
són dues imatges
que veuen passar
tot el marcejar.

Fuig la nuvolada
seguida del vent.
L'infant en fa esment.
La dolça mirada
que ve de l'orient
besa les flors ertes
y allunya'l morir...
Les branques despertes
tornen a florir.

P. PRAT GABALLI

POSTA SERENA

A Consuelo Carbonell

Quina hermosa y variada gama de blaus s'estenia pel cel, desde'l mar a la montanya! Blaus suaus, quals tons se fonien uns en altres, sense cayres, ni ratlles, ni trencades brusques: blaus franchs; blaus de turqueses vives y de blauets camperols; blaus brillants de cintes de seda; blaus d'aygües pures, d'ulls d'aloges finlandeses; blaus de flors de pervinques, d'estrelletes de lli y de borratxes.

De les vorades dels caminals del jardi n'eixien baumes de violes; y el vell atmetller de la terraça, tot esplèndit ab sa reyal florida de neu, esbargia grates sentors de mels de primavera y de rejovenesa, qu'en onades ubriagadores breçaven l'atormentada pensa de la Joana.

Potser feya més d'una hora que alli s'estava, sota l'atmetller, recolzada en la barana, les galtes tantost enceses com esgrogüehides, els llabis closos, y un gran plech creuantli el front, com segell posat en la porta d'un temple ahont s'hi agitessin resolucions solemnials.

Sos esguarts cambiaven de lloch; tantost resseguint d'esma'ls detalls dels cedres del jardi, els fins fullatges foscos, estesos sobre'ls rosers en ombres amoroses; tantots enlayrantse vers la immensitat blava per la que'l sol feya sa via ab majestat quieta, escampantse generosament en resplendors daurades; tantost abaixantlos vers la plana, ahont la vila aplegava ses dureses de pedra, enganyadores de quietuts y grandeses.

La tarda's moria. A ponent, com esperant l'arribada del sol pera donarli el comiat del dia, un bell núvol, que semblava teixit d'atapahides plomes de tórtora, s'irisava de flames opalines, esllanguintse per moments dintre uns voluptuosos y ardents contorns d'or en fusió, única taca d'aquella purissima orgia de blaus. Els moixons s'ajocaven ab piulets alegres, y de la plana'n pujaven, totes clares, les remors. Fresques rialles infantivoles s'esgranaven en perles de vida en mitj d'aquell solemnial crepuscle.

El dits de la Joana rebregaven contra sa galta un full de paper prim, gayrebé transparent, cobert d'espessa lletra enèrgica y apressada, resoluda, com d'un missatge de senyor. Y en sos polsos, tocant els rulls cendrosos, la sang hi batia adalerada. Els ulls verts se li clohien com pera reveure, endins d'ella, la visió de ventura que acabava d'aparèixer a la fi en aquelles lletres valentes y serenes, eixides d'una mà d'home, dictades per un privilegiat cervell d'home, sentides per un gran cor d'home.

No era mentida, no, tot allò que li deya en Ferràn: prou que ho sabia la Joana. Ja feya anys, molts anys, sense qu'ell n'hi hagués may dit un mot, que'l sentia barrejarse a sa existencia aquell amor que ara'ls hi era vida. Ja'l senti seu, a n'aquell home, desde sa primera jovenesa; en ses primeries de casada ilusa y ditxosa; més tart en mitj dels crudels desenganys, durant l'abandó de l'esgarriat espòs, al trobarse sola, aclaparada y dolorida, lluytant per les filles que pujaven.

Y ell, en Ferràn, l'amich fidel, no havia fet més que callar; y quan la mesquinesa y la maldat havien començat a tacar d'impureses son bell sentiment, s'havia allunyat d'ella, emportantsen a estranyes terres l'adoració closa dels seus grans somnis de romàntich.

Y lo que no havien vist quan eren l'un a la vora de l'altre, els hi feu veure l'allunyament, al través de sos prismes de somnis. Els dos amichs esdevingueren com dos aymants apassionats. Llurs esperits no pogueren més separarse, y al través dels temps y de les distancies s'havien cambiat amors que may tal volta'ls llabis hagueren dit sens aquell allunyament. Ella, la santa y pura, cent cops idealment s'havia sentit d'ell, sense que llurs esguarts s'haguessin fos, ni may tocat les mans enamorades, y sense qu'en llurs conciencies hi hagués cap revolta.

Sola ab ses filletes, vivia d'aquells bells amors enlayrats y malaltiços, que no capia culpables per manca de contacte material, passant serena y freda com neu entre les temptacions que despertaven sa soletat y sa bellesa, duhent al cor la imatge adorada y consoladora ahont se fonien ses penes y recances.

Y la Joana semblava com si no esperés res més d'aquells seus amors. Estimar y ésser estimada era tot pera ella. Creya que no podia aspirar a altra cosa.

Cert qu'ell era lluny, però may la deixava sola. Les nenes pujaven com flors d'abril; ja no'n parlaven gayrebé may del pare sempre ausent; s'esbadellaven a la vida sota l'escalf dels besos materns, ab l'abandó gràcil y joyós dels aucells y dels papellons; y la mare, curulla d'aquelles fresques y pures besades, enllaçada per aquells bracets amorosos, se sentia feliç de poder aixi vèncer sos anhels de dòna arribada a la plenitut de la vida en una mena de virginitat.

A voltes, en la solitut de sa cambra closa, al ferse nit, destrenant sos cabells y veyentlos caure sobre ses espatlles blanques y satinades, sanes y rodones com bella fruyta en sahó, sentia quelcòm revoltarse en ella, una sensació de recança per aquells inútils tresors de sa carn. Y allavors la Joana plorava de tristesa.

Desprès recordava les primeries de sa vida de casada, les enganyadores caricies de l'espòs, les traicions baixes que tantes llàgrimes li causaren, els allunyaments del marit y del pare... les doloroses escenes, les lluy-

tes pera salvar la hisenda de les filles de mans d'aquelles companyes de disbauxes de l'Albert... Y a la fi, l'abandó complert d'ell per'anarsen derrera d'aquella mala dòna de perdició que'l feu seu ab sa viciosa natura.

La Joana havia lluytat molt. Ho havia probat tot pera reconquerir, si no l'espòs, quan menys el pare, y trèurel d'aquell fangueig hont feya sa vida lluny de tot lo sant y adorable de sa llar; y ni l'espòs ni el pare l'havien escoltada, deixantla sola, sempre sola ab els seus somnis, sa joventut y sa bellesa.

Son amor per l'Albert havia caygut al primer engany. L'ànima serena de la Joana no concebia amor sense respecte, confiança y admiració. El vegé, de cop y per sempre, petit, baix y mesqui, y ja no'l pogué estimar més, y ara fins sa memoria volia esborrar, com una sensació dolorosa.

La més gran de ses filles tenia'ls ulls blaus y amorosos del pare, y el meteix esguart manyach, y el meteix front, y idéntica expressió de somriure acaricianta, y la Joana molts cops n'havia patit d'aquella semblança, com si les prometences de bellesa de la nena que's feya dòna, amaguessin esdevenidors torments pera éssers estimats. Y envers aquella filla la Joana sentia instintivament més que per les altres devers de mare grans, intensos.

Y, allavors, còm l'aconsolava pensar en l'amich-aymant que tantes coses belles li deya desde llunyans paisos! Aquell el sentia l'amor, ab sos nobles neguits; aquell sempre fou gran en ses tristeses, enviantli ab infinita constancia a través terres, llachs y montanyes, un doll inestroncable de tendreses anhelades.

Els anys havien passat, y llur amor havia crescut com foguera potenta, alimentat per les mutues confiances animiques, car parlant primer de l'amistat, de l'amor més tart, sobtilisant, argumentant, havien acabat en propris esclats, dihentse tot l'amor que feya llurs ànimes l'una de l'altra.

Aixi havia arribat la Joana a sa maduresa sense anyorar l'amor, car aquell enamorat incomparable n'hi donava a dojo, d'amor, sense qu'ella desitgés res més enllà d'aquelles cartes llargues y encisadores que duyen, sota'ls segells estrangers, ardentes torrentades manyagoses.

De dia la Joana les guardava en son si, entre les fines puntes de l'escot y el tebi sati de la cotilla blanca; y s'amagava pels recons de la casa y del jardi pera llegirles, ab l'afany d'una verge pels primers versos de l'enamorat novell. Y de nit, la carta que ja feya olor suau de violes, romania sota'l coixi, coberta de besos; y quànts cops les rellegia totes, o n'agafava una a l'etzar del munt adorat, y se n'omplia'ls ulls y l'ànima y el cor d'aquelles lletres volgudes, plenes de poesia trista, sadolles d'apassionaments profonds, de neguits d'atormentat, d'anyoraments y anhels expressats ab paraules eloqüents y amargues, fondament tendres y grans sempre!

Y la Joana que ab sa plena conciencia de dòna aymant el sentia patir per ella, molts cops se trobava crudel y egoista, y després d'haver llegit una d'aquelles cartes de l'exilat, s'havia sentit el front encés y els ulls negats. Veyentse tan estimada, y encara hermosa, ab la joventut debatres y palpitar en ella com derrers espetechs d'una llum que s'acaba, agitada, nirviosa, agafava la ploma:

«Vina—li deya,—vina. Torna; tens rahó; no vull negarla més la vida. Sòch tota teva.»

Y en el moment de cloure la carta, tornaven a atormentarla'ls seus dubtes de somniadora. Sabia que ab la possessió havien finit cent cops amors que semblaven inextingibles, y, tot y creyentse tenir prou fe en *ell*, no'n trobava prou en l'*home*. Tenia por de perdre'ls amors idilichs del present; temia vèurel a n'ell, son idol, dintre les brusques y crúes realitats carnals d'una possessió complerta, y s'esverava pensant pérdrel, *després*, com somni bell envolat per sempre en un despertar crudel de realitats espantables.

No, no! A n'en Ferràn no'l volia perdre! Y aquells mots que'l pobre isolat esperava feya anys, en son llunyà desterro, no li arribaven may. Semblava que la Joana, ab sos dubtes eterns, preferis morirse somniant ventures inaccessibles, que viure d'aquelles realitats qu'ell ne deya venturoses, però devant de les quals, malgrat sa gran fe en ell, la Joana reculava com devant d'una desgracia, tot y veyent un goig a donar... tal volta a rebre!...

Mes aquell dia d'aquella posta tan serena y tan bella, una carta havia arribat més concisa, més resoluda que cap,

«...L'endemà d'haver rebut tu aquestes lletres seré de retorn, Joana. Vinch pera que sies meva, tota meva, o pera trencar d'un cop y pera sempre'l lligàm que'ns estreny. Torno ab el cap, encara jove, cobert de cabells blanchs. Tal volta hi haurà nevat també en tos rulls, estimada meva: mes qué hi fa! Hem de viure, Joana, hem de viure la vida plena del cos y de l'esperit. ¿No ho sents que fins ara hem anat contra natura, qu'hem apurat l'idealisme fins a emmalaltirnos? Hem patit *per l'amor* com dos escullits, y com dos escullits també hem de gosar *per ell.* Moralment som l'un de l'altre, y es la vida la que ara diu: prou. O tot o res. Si tens por que nostre amor acabi, fem que acabi, al menys, després d'haverse completat. Ja sabs ahònt m'has d'escriure. Dos mots solament te demano, que han d'ésser una resolució irrevocable, eterna: *T'espero*, o bé *Adeu*, y sabré lo que'm toca fer.»

Això deya la carta d'en Ferràn, y la Joana sofria, lluytava ansiant una vida nova, bo y plorant les belleses immaculades del pre-

sent... com si l'anés a perdre. Visions tentadores d'enllaçaments y besos anyorats l'atormentaven; en calfrets de voluptat may sentida capia la joya d'ell, son agrahiment al fondres sa vida en la de la dòna estimada, al veure la fruhició plena d'ella, al sentir lligada a n'ell, tota d'ell, aquella carn qu'estotxava una ànima ja seva de tants anys, ànima feta de son amor, de sos sacrificis y neguits... ànima *pastada* per la seva ànima d'home y de poeta...

. . . .

A dalt, el sol s'havia amagat en el gran núvol opali de tons de plomatge de tórtora, y deixava caure derrera la carena verdejanta grans feixos de raigs d'or y de llum; y en l'infinit la gama de blaus suaument se fonia.

Oh! May com aleshores la Joana havia sentit son cor batre y sa carn vibrar. May li semblà haver sigut tan dòna, desitjosa de les manyagues d'amor.

Tenia rahó, en Ferràn; n'havien fets prou de sacrificis; tenien dret a fruhir de la vida, l'un y l'altre... El món, anys ha, els havia fet aymants: ¿per qué ferlo patir aixi a n'aquell home que tant la estimava?

Els anys se'n havien endut les frescors de flor de sa jovenesa, mes el cap poch el tenia blanch encara, y se sentia bella, servant l'encís y l'atractiu delicat d'una sanitosa joventut que's ponia serenament.

Encara podia ferlo ben ditxós a n'en Ferràn, l'amich-aymant de son ànima isolada; ab caricies y confiances omplir sa vida de goig y somriures, pagarli aixi, a besos, sos sacrificis y neguits... realisar en ell y pera ell els seus somnis de ventura plena, la fusió complerta de dos éssers privilegiats com se sentien l'un y l'altre per l'amor.

Oh, sí, sí! Prou dubtes! Viure plenament la vida dels sentits y de l'ánima; tot, avans que pèrdrel a son Ferràn estimat, ànima y consol y goig seus. No, no podia ésser que's trenqués ara'l fort y dolç vincle de llurs comunicacions amoroses; no volia deixarlo allunyarse d'élla, aquesta volta *per sempre*, sens esperança de retorn, sense saber may més d'ell... Oh! aquella mort conscient en vida, ab quina visió de soletat terrorifica passà per son cap! .. No, impossible! Seria d'en Ferràn, tota d'ell y ab joya!

Y la Joana, resolta, el front asserenat, redreçà son cos d'estatua grega cobert pels plechs escayents d'unes robes suaus, color de viola, y feu uns passos per la terraça.

El sol s'havia post; una claror daurada s'estenia per tot l'espay, y el gran núvol opali s'anava destriant, aprimantse, fonentse, morintse dintre la llum. Ja sols restava d'ell a ponent un vel lleuger, de lleu fumerola agrisada.

Del cap d'avall del jardí arribava, com remor de cascates, la fressa d'infantivoles rialles; els aucells dormien ja entre les fulles, y la fosca s'atançava. La Joana sospengué sos passos y escoltà: li havia semblat que la cridaven...

En efecte:

—Mamà! — repetia una veu tota amorosida.

Era la seva filla gran, qual bonica silueta blanca apareixia a dalt de la escalinata del jardí y anava avençant vers la mare, de primer com dubtant, ab certa por, y després d'una gran correguda brusca, tirantli els braços al coll y arrencant en plor.

—Y ara! ¿Què tens? ¿Qu'es això, filleta?— feu la mare alarmada, sentint instintivament que's trencava de cop l'encís que la tenia hores ha fondament corpresa.

La nena seguia plorant; son bust, hont s'acusava lleument l'ona dels pits naixents, tremolava sobre'l si de la mare anguniosa, y, com avergonyida, la verge no apartava'l cap ros y el front cobert de rojor de la maternal espatlla.

Y no volia respondre, la Lluiseta. A la fi la mare, fent un esforç, li apartà'l cap, y entre ses mans prenentli el rostre de flor novament badada, se la mirà fit a fit, a la nena tota temerosa... Feya dies que no's sentia gayre bona la Lluiseta, y el metge havia encomanat ferro, molt ferro, car la nena creixia molt, s'espigava, y era qüestió de vigilar el cambi que podia produhirse d'un moment a l'altre en la gentil adolescent.

No li costà gayre a la mare capir aquell accés de nirviositat en la filleta confosa.

Deixà anar el cap rinxós. Les galtes y el front de la nena semblaven sembrats de roses, y els safirs dels ulls amagaven llur brill derrera'ls pétals dels tendres parpres, tots capçats de llàgrimes, com gotes de rosada.

El cor de la mare acabava de rebre una impressió profonda, intensissima, eterna. Quelcòm dintre d'ella s'ensorrà per sempre; y sobtadament, sobre aquelles runes, li semblà que hi neixia una gran brotada de lliris purs.

Mirà entorn. El cel era llis com un velarium d'infinita seda. Ni rastre de núvol enlloch: solament, molt distants els uns dels altres, els parpelleigs de dos claus de brillants.

Tot era dolç entorn d'aquelles postes serenes, enfront d'aquella fresca aubada que's revelava sota l'atmetller florit, misatger d'una propera y bella primavera.

Mare y filla restaren abraçades llarga estona, y ab els braços entrellaçats entraren en la casa.

. . . .

Més tart, quan la Joana hagué deixat la Lluiseta ja tranquila y calmada en sa cambra, però atrafegada en regirar les vores de

ses faldilles pera trobarhi *allargos*, ab un plech dolorosament seré en el front, prengué la ploma y escrigué:

«Adeu, Ferràn, adeu. La mare't demana perdó pera la dòna.»

Envià la carta, y eixí altre cop a la terraça.

Arreu la nit era vinguda, mes una hermosa y placévola claror de celistia omplia'ls espays de pau y serenitat.

L. Escardot

TEATRES

La Trilogia di Dorina.—Il quieto vivere. — Crònica.

Dorina, joveneta ingenua, sensible y gentil, està d'institutriu en la casa d'una gran senyora y marquesa. Niccolino, fill d'aquesta, mitj criatura encara, vehement y voluntariós, s'enamora de Dorina. La mare intervé y despedeix a la institutriu, que plora les seves primeres llàgrimes amargues. Niccolino protesta, fa a Dorina irreflexivament els seus juraments d'amor etern y... s'ha acabat l'idili melancòlicament.

El drama comença. Dorina's troba òrfana al mòn. Un mestre de piano que ha flavrat una mina d'or en la gola de la hermosa donzella, l'ha recullida y espera impacient el jorn en que podrà rescabalarse dels gastos que aquella li ha ocasionat. Dorina li déu molts diners. Mes la contracta no ve. L'empresari la voldria més pel seu cos que per la seva veu. Niccolino torna; ha viatjat, ha vist mòn y ja es tot un home. Niccolino's vol divertir, diu que'ls seus juraments foren cosa de criatura, y en fi... també les compraria les caricies de sa Dorina estimada. Puig que honrat no's pot ésser, Dorina serà falsa. La ingenua donzella, llegit el llibre de dolor de la realitat bruta, esdevé dòna, se ven al qui millor pot pagarla y servirla y... s'ha acabat el drama, horriblement.

La comedia comença. Dorina, *la Dori*, es una gran cantant, una estrella de l'art. Guanya mil lires cada nit, té admiradors entusiastes, protectors desinteressats, aymadors servils, aduladors y amichs. Ella ha sabut ferse interessant: sempre té fret y pren medicines, no té gana y menja *bombons*. Tothòm l'adora a la Dori, y ella canta cada nit *Carmen* ab veu triomfant de rossinyol.

Dorina entrà en la vida joyosament, ab el cor tendre. Ella sols demanava amor y bona voluntat. El mòn no escoltà sa veu ingenua. El mòn li posà'l terrible dilema: o morir o lluytar Dorina preferí lluytar. Tapà'l seu cor ab un vel y aparegué *la Dori* victoriosa ab les armes de la hipocresia. Y al triomfar del mòn ab aqueixes armes, triomfà també ab elles de Niccolino. «Tu, el jovenet aristòcrata, el marqueset calavera y despreocupat, jugares ab una criatura senzilla, ultratjares grollerament a la dòna desvalguda, agenollat devant de *la Dori* triomfadora. Dorina sols serà teva quan sia marquesa.» Y el marqués Niccolino's casa ab la estrella de l'art: estrella profanada, però rutilant!

Es hermosa aquesta senzilla comedia d'en Gerolamo Rovetta per l'ample sentit moral que conté. En el fons d'aquesta comedia lleugera hi trobém tot l'egoisme, tota la estupidesa y tota la crudeltat que apuntalen la vida social moderna. Ay del sincers, ay dels senzills, ay dels qu'estimen, ay del cors tendres! Sols vencen els armats, els armats ab coraça y glavi, coraça qu'endureix y guarda el pit, glavi que obre'l camí de la victoria mal sia vessant sang y vessant llàgrimes.

En Rovetta's mostra en aquesta obra més bon autor dramàtich que bon literat. Literariament la comedia deixa bon xich que desitjar. El diàleg sembla premiós y desgarbat, essent vulgar sovint. L'acció's desenrotlla ab excés de precipitació, essent causa d'un cert deslligament y de certes petites inverosimilituts que perjudiquen notablement el conjunt. Es un diamant en brut *La trilogia di Dorina*. Llàstima que l'artista no l'hagi polit ab més *amore*.

La Tina estigué incomparable de posa y de dicció en el tercer acte, exquisida de sentiment en el segón y ben ingenua en el primer: encara que potser en aquest no prou senzilla. Va semblarme que coquetejava un xich massa en aquest acte. En Falconi feu un Don Luigi magistral, y en Carini un Niccolino ben recomanable Els demés poca cosa feren. Fins alguns, com ja dich en altre lloch, *desferen* quelcòm.

—

Armando Lombardi entén que viure tranquil consisteix en ésser tres: ell, el marit, la seva dòna y la dòna d'un amich a qui estima: *le ménage à trois* dels francesos, ab la petita variant d'ésser dues dònes y un sol home'ls qui constitueixin la llar ditxosa. Però la seva dòna, Giulia, ho entén d'una altra manera, d'una manera que'n podriem dir més justa. «Tres no està bé, tres són masses o són pochs. O quedemnos tots dos vivint tranquilament, o siguém quatre. Si tu vols tenir una *amiga*, jo cercaré un amich» Tal es la lliçó que dóna al seu marit la esposa desperta, ab una lògica irrefutable.

Y no passa res més en la comedia—comedia lleugera—de l'Alfred Testoni. No es pas una gran comedia en el sentit de buscarhi veritat psicològica, ni tan sols verosimilitut en son argument y detalls de construcció, però està escrita ab garbo y facilitat. Tant, que perdoném de bon grat el convencionalisme de l'argument y del desenrotllo escénich en gracia a la desinvoltura e ingeni de que fa gala l'autor pera distréurens.

Uns quants tipos hi ha en *Il quieto vivere* discretament apuntats dintre llur convencionalisme, entre'ls que sobressurten, ademés dels protagonistes, el doctor Giovanni y Luciano Terzi, els quals ofereixen detalls còmichs ensopegats dintre la natural exageració que'l genre de l'obra comporta.

— —

De verament nou pera'l públich de Barcelona no'ns ha donat res més, per ara, la Tina di Lorenzo.

Divorziamo ho hem vist representar en varis idiomes, com també *Il mondo de la noia*, *La Dama de les Camelies* y *Adriana Lecouvreur*. Fins la comedia *Amanti*, d'en Donnay, ens era coneguda per haverla representada la Mariani ja fa alguns anys en el meteix teatre de Novetats. De *Teodora* — dramón vulgar, folletinesch, un dels més vulgars y folletineschs d'en Sardou si exceptuém una petita escena del tercer acte que la Tina digué. per cert, ab exquisit sentiment, — no'n queda res més que l'espectacle. Just es confessar que la companyia Tina-Falconi ha presentat *Teodora* ab un luxo y una proprietat que fan honor a la seva conciencia artistica, però ben malaguanyats pera una obra tan grollera (1).

Res més tinch, donchs, que dir de les obres representades. Tampoch parlaré de la interpretació que dóna la Tina di Lorenzo als diferents personatges que interpreta, puig en altre lloch d'aquest número ja publico una petita impressió personal del temperament artistich de la distingida actriu. Me limitaré per avuy, sense perjudici d'insistir un altre jorn que ho podré fer ab més coneixement, a dir uns mots sobre'ls demés actors de la companyia.

En conjunt, aquesta es ben discreta. El quadro d'actors y actrius es nombrós y ben seleccionat pera presentar conjunts arrodonits. Tots trevallen ab *amore* y, salvant petites vacilacions, diuen els respectius papers ab seguretat. Se nota una homogenitat de fe artistica en la companyia Tina di Lorenzo-Falconi, que la fa ben simpàtica.

Individualment mereixen citarse: En Luigi Carini, director de la companyia y primer actor. que fa'ls *galans* ab entusiasme, ab foch. Es un actor que posseheix envejables facultats y sab posar l'ànima en els papers que interpreta. Diu molt bé, se mou ab desembraç y acciona just. Tal volta en determinats moments exagera'l to declamatori, se sent massa *galàn*, en una paraula, lo qual si bé es, fins a cert punt, disculpable en obres com *La Dama de les Camelies*, que dit sía de pas interpreta magistralment, el perjudica molt en obres com *Amanti*, que reclamen una major y naturalitat de jòch, sense perjudici de donar als tipos la fermesa de passió que requereixen. En fi, jo crech qu'en Carini es un bon actor, un bon primer actor, però hauria de polir un xich el seu trevall artistich anch que fos sacrificant alguns aplausos del gros públich, qu'encara avuy se paga de determinats efectes.

L'Armando Falconi, marit de la Tina, es un actor còmich genérich de bon gust. Lo qual es tant més lloable tractantse d'un actor italià quan ve a ésser una excepció. Els actors italians acostumen a exagerar la nota cómica fins al punt d'aparéixer sovint com veres caricatures. Tal volta les tradicions del teatre y del públich italià són causa d'aytals exageracions. No es d'aquest lloch esbrinarho. N'hi ha prou ab notar el fet, que aqui ens impressiona desfavorablement. Entre paréntesis vull citar un exemple. En el drama *La Trilogia di Dorina* tan humà, tan fondament dramàtich y tan vibrant, les pallassades — que verdaderes pallassades són d'un actor y una actriu en el segón acte, y d'un altre actor en el tercer, — són tan impropries de l'obra, qu'en determinats moments arriben fins a restarnos l'interés d'ella meteixa. Es absurd que'ns vulguin fer riure per força, quan en realitat tindriem de plorar.

Res d'això va fer en Falconi. Al contrari, y ho dich precisament en lloança seva. Tant en la *Trilogia* com en dues o tres obres més que li he vist representar, m'ha aparegut ben discret en son dificultós trevall. Es tan

---

(1) La *Teodora* de Sardou ha sigut, en efecte, posada en escena ab tota proprietat històrica. Les decoracions, que són d'un notable pintor de Milàn, estàn molt ben documentades Lo meteix la rotonda que la cambra ahont trevalla Justinià plena de mosaichs y de mobles bizantins, són d'un gran efecte artístich. El terradet de casa d'Andreas, ab. la porta y les estatues gregues als afores de Constantinopla illuminat ab clar de lluna, ens transporta a n'aquelles cases de camp habitades pels *helenisants*, els pochs que conservaven com una religió l'amor a la República y a l'antiga civilisació helènica y que fugíen d'aquella fanàtica cort imperial segons ens conta'l cronista contemporani Nicèforo Focas. La decoració que representa'ls afores del circh veyentse lluny els alts edificis de la capital de l'Imperi d'Orient a l'hora de la posta de sol, es d'un gran efecte dramàtich En tot el decorat hi resplendeix la llum dels països mediterranis en diversos moments y hores.

Encara dirèm més dels vestits, fets exprofessos ab la més escrupulosa exactitut històrica, donant la visió tots ells de la verdadera indumentaria de l'època, en la qual se barrejaven elements grechs, romans y orientals a símbols cristians y religiosos Les armes son també reproduhides d'exemplars de museus o de pintures d'època. Les teles, els brodats, el metall, tot es de debò; ni en les espases ni en els cascos, ni en els escuts, ni en les llances, hi ha res d'atrecería, o sía de cartró o fusta.

Citarèm el mantell de Teodora la capa de Justinià, el vestit de Andreas el de Belisari, y fins el del *galromà* qu'està agregat a la cort de Bizanci. Tots són notabilíssims. La Tina di Lorenzo sempre està vestida com si hagués sortit d'un mosaich de Ravena.

No'n dirèm més perque l'espay en manca; sols felicitarèm a la senyora Tina y a la direcció per la *mise en scene* de *Teodora* —P. GENER.

difícil trobar el punt *dolç* en els papers còmichs! En Falconi el troba sovint, fentnos riure sens empalagarnos.

Dels demés citaré la N. Grassi, que feu ab força vivesa y naturalitat el paper de Giovanna en *Il mondo della noia;* la Bragaglia, actriu que may desentona y que ja coneixiem, car si recordo bé, havia trevallat ab la Mariani; y la Rossetti, característica ben discreta.

Tenint present que la companyia italiana viatja en *tournée*, bé pot dirse que les presentacions escèniques són notables. Si les decoracions deixen bon xich que desitjar, el mobiliari, llum y demés detalls són luxosos, de bon gust y apropriadíssims. Bé pot dirse que fins ara cap companyia estrangera havia presentat la escena tan ben servida y cuydada. La Tina's distingeix especialment per la riquesa y bon gust dels trajos, que sab portar com a verdadera senyora.

Emili Tintorer

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

Vicens M.ª de Gibert.—Gent de Montanya.—*Tercer accèssit en el concurs de noveles.—Barcelona.—Biblioteca popular de L'Avenç,—1906.*

El petit argument d'aquesta obreta no's distingeix pas per sa novetat. Un minyó montanyench estima una orfaneta que sos pares s'han afillada. Aquest amor d'infantesa'ls hauria dut per sos passos comptats a casarse en essent hora, si no's fos interposat entre abdós un obstacle.

L'obstacle es la filla d'un usurer del meteix poble, la qual a instancies de son pare tracta d'atraures, y s'atràu, la voluntat d'en Tòfol (el protagonista). D'aquesta manera en Sargantana, o sia l'usurer, pensa poder clavar les urpes en la hisenda del minyó pera rescabalarse de persistents mals negocis. Emperò vindrà un moment en que l'interès en el qual s'inspiren els sentiments de sa promesa y dels pares d'aquesta se manifestarà brutalment als ulls d'en Tòfol; y aleshores aquest tornarà a son primer amor, o sia a sa companya d'infantesa, la Mònica, qui l'haurà estat esperant ab la resignació d'una Griselda camperola.

Tampoch ofereix la narració'ls atractius d'un estil fàcil o brillant, sense que's pugui dir emperò qu'estigui mal escrita. Hont se nota potser més l'artifici de la composició es en els diàlegs, els quals, inspirantse visiblement de la manera de parlar montanyenca, no assoleixen la naturalitat y la precisió ab que estèm acostumats a veure transcrita la dialèctica rural per altres escriptors catalans qui's són millor provehits d'observacions y estudis, fets del natural directament. Això derrer sembla mancar per complert en *Gent de montanya*.

—

Ll. Manau y Avellanet.—Presentalles.—*Articles en prosa.—Barcelona, 1906.*

Considerant a primera vista aquest llibre, tot sembla inclinarnos contra ell: una estampació detestable es lo primer ab que un hom se topa. Y si els autors de llibres sapiguessin lo que una curosa presentació tipogràfica fa decantar la voluntat a empendren la lectura, no deixarien, sempre que poguessin, de provehir llurs obres d'aquest element favorable.

Apart d'això, el llibre del senyor Manau y Avellanet sugereix una altra consideració. ¿Què pot haver induhit a l'autor a fer tan aviat l'aplech de sa producció literaria, pera obtenirne de tota ella un tan feble volum? No's tracta aqui d'una obra arrodonida y cabal, ni d'una tria destinada a presentar el floret dels trevalls d'aquest autor; res d'això; sols s'hi sospita'l desitj de publicar llibre com més aviat millor: aquest desitj qui quasi sempre ens proporciona pera temps a venir el penediment d'havernos deixat enlluhernar pels èxits fàcilment obtinguts entre amichs poch exigents, al començar la nostra carrera literaria, quan aquesta no passava d'una vocació a escriure, desvetllada potser al veure que altres ho feyen y al creure que havia de costarnos poch el ferho com ells.

Y encara a un tercer ordre de consideracions se presta'l petit volúm que tenim a la vista: y es la desproporció manifesta que hi ha (com no's pot de menys no estudiantse'l català a la escola) entre les facultats del qui's determina a escriure en el nostre idioma y els medis ab que compta pera dur a terme son propòsit. La desconeixença del llenguatge desde'l punt de vista gramatical es el primer y no pas el més petit defecte qui's fa visible en autors qui comencen y qui positivament revelen qualitats que una exteriorisació deficient no deixa apreciar ab tota llur força.

Referintnos especialment al petit volúm de les *Presentalles* del senyor Manau, hem de declarar que llegintlo'ns hi havèm fet un xich més amichs de lo que haviem cregut poderne esperar al principi. Per demunt de la dolenta impressió del llibre, y a travers de les construccions sintàxiques vicioses en que abunda, ens ha semblat trobarhi vestigis de sincera emoció. Exemple, el quadret titulat *Recorts de noy*, sens dubte'l millor qui figura en el curt aplech, y el qual es veritablement corprenedor; apart d'algún altre qui també's fa llegir ab gust. Per tot lo qual se pot venir a la deducció, respecte d'aquest autor, que si hem de considerar prematura la publicació de son llibre, no vol dir que'l tinguèm per incapaç de ferho, y ferho bé, quan una més nodrida producció y una ma-

jor experiencia li hagin permesa una selecció resoltament qualitativa de sos trevalls, pera ferne ben digna *presentalla* a la nostra Llengua.

—

Joseph Aladern. — LA FALUGUETA. — *Poema del Camp de Tarragona.—Reus; Biblioteca «Foch Nou»; 1906.*

La publicació de llibres com aquest en els temps que corrém (o llur reproducció, donchs ignorém si *La Falugueta* havia ja obtingut avans d'ara'ls honors de la lletra de motllo) ens sembla bon xich extemporania. Cert es que'l poema porta la data de tretze anys enrera, emperò ni aquesta sola consideració podría absòldrel, com a obra literaria, d'un judici sever. Tretze anys enrera'l poema tenia iguals defectes que ara té: la insignificancia del tema, la manca de naturalitat en l'estil, la pobresa de les imatges. La versificació meteixa presenta totes les tares possibles: falques, rebles, etc.; tot lo qual ens obliga a creure que sols per debilitat de caràcter ha pogut autorisar son autor la publicació (o reproducció) del llibre qui ens ocupa. Qualsevulga qui fos que per ell hagués de judicar la nostra literatura, hauria de formarsen un pobrissim concepte, y fins ens sembla que'l senyor Aladern mereix una major consideració literaria que la que *La Falugueta* podria conquistarli.

—

Matthaei Rotger.—CARMINA.—*Maiouicis; Typis Josephi Mir; MDCCCCV.*

Heusaqui un llibre qui fa un gran honor a Catalunya. Els paisos de superior cultura en el món deurán haver de considerar mereixedora de tota llur atenció y respecte aquesta manifestació de la cultura mallorquina.

Un llibre de versos llatins! de versos escrits en llatí per un català del segle XIX! ¿No vos fa això l'efecte d'un prodigi? ¿No sembla talment com una consacració de l'esperit de la nostra raça, el que un mallorquí d'avuy cise lli correctes versos llatins d'idees concebudes en català, y converteixi en substancia de posteritat fragments de la nostra vida catalana?

Donchs això ha vingut fent el canonge Mossén Matheu Rotger, y ab el titul de *Carmina*, apuntat més amunt, ha estat publicat ara de poch a Mallorca'l llibre qui constitueix aquesta insòlita manifestació literaria.

No probarém pas aquí de fer la crítica de una obra qui, per son propri modo d'ésser, apareix ja colocada per demunt de tota apreciació relativa. Cal acceptarla en son valor absolut, per quant representa una quantitat no mensurable ab els moduls de que usualment se val el critich pera discernir la importancia de les obres sotmeses a son justipreu segons la situació del mercat literari. Adhuch suposant que nosaltres possehissim una competencia de la qual estém ben lluny pera arribar a la conclussió de que'ls versos llatins de Mossén Rotger són en tot dignes del qui fos tingut pel més docte dels humanistes contemporanis, res afegiríem a la estima en que haurán d'ésser apreciats dintre'l cercle reduhidissim de persones capaces de fruhírlos directament del text llatí en el llibre de Mossén Rotger.

Emperò hi ha encara altres motius qui ens indueixen a donar compte de l'aparició d'aytal llibre; y això ja pot interessar a un major nombre de persones: el volúm de les poesíes llatines del canonge mallorquí conté un pròleg y un apèndix.

El pròleg es obra de l'erudit arxiver en Matheu Obrador y Bennassar, y mereix ésser senyalat com un model de prosa catalana; en ell ens ha semblat veurehi el propòsit lloabilissim de convertir en substancia literaria un gran nombre de formes d'expressió preses del llenguatge popular de Mallorca.

L'adaptació es perfecta, y les vint-y-tantes planes ocupades pel pròleg ens fan l'efecte d'una anticipació, mercés a la qual podriem congecturar lo que serà'l llenguatge literari de Catalunya quan s'hagi reintegrat de les riqueses dialectals que'l poble guarda sortosament en llegitim usdefruyt.

L'apèndix al qui hem feta referencia está format per les composicions catalanes corresponents a les llatines donades en primer lloch, y en aquest concepte també té'l llibre una significació directa dintre la nostra literatura.

R. MIQUEL Y PLANAS

ASSOCIACIÓ MUSICAL DE BARCELONA

SEGÓN CONCERT

Indubtablement el segón concert donat per l'Associació Musical de Barcelona revestí molta més importancia que l'anterior. El primer número del programa era la tercera de les quatre obertures que Beethoven escrigué pera l'òpera *Leonora* Seguí després la primera audició d'un *Minuet* d'en Borràs de Palau, composició pobra d'inspiració y fluixa de construcció, que no logrà entusiasmar gens al públich, passant gayrebé desapercebuda. Després ens donaren *Psyche et Eros*, de César Frank, hermosissima pàgina musical que ja havia sigut executada en el primer concert. Fou bastant ben interpretada, ressaltant sa concepció delicadissima y sos passatges inspirats. El públich ne quedà molt satisfet. Meresqué'ls honors de la repetició.

La segona part del programa l'integrava'l *Credo* de la *Missa Solemnis* de Beethoven. En

l'altre concert ja foren executats el *Kyries* y el *Gloria*. Aquesta part de la *Missa* era esperat ab verdader desitj, donchs se diu qu'es lo millor d'ella. L'*incarnatus* y la fuga última sobre l'*amen* són passatges ben hermosos. En quant a la execució, si bé fou quelcòm més arrodonida que la del primer dia, no per això deixa de tenir els meteixos defectes en quant a la part vocal, especialment la dels chors.

En la tercera part ens donaren dues *melodies* del mestre Morera (primera audició): *Confidencia* y *Enterro* , pera orquestra y veu sola. Tots coneixèm a n'en Morera y sabèm quànta es sa inspiració y sa traça en construhir. Abdues *melodies* foren molt ben rebudes pel públich, contribuhint ademés al seu èxit el bon gust ab que foren cantades pel senyor Segura (bariton), qui demostrà una vegada més ses bones qualitats e inteligencia.

Després s'executà *Siegfrid-Idyll* del gran Wagner, composició feta pera solemnisar el naixement del seu fill Siegfrid, coneguda ja del públich de Barcelona, especialment per l'audició donada últimament en els concerts Lamoureux.

Finí el concert ab l'*Encantament, del foch*, fragment de la *Walkyria*, que malgrat les deficiencies d'execució fou escoltat ab verdadera fruhició, donchs es una de les pàgines més hermoses d'aquella obra. El senyor Segura, qui cantà la part de Wotan, digué ab justesa'l seu paper.

Repetim que aquest concert fou més interessant que'l primer, per més que l'execució també deixés bastant que desitjar, en especial el metall qu'es dolent, horrorosament dolent. La concorrencia també fou més nombrosa.

D. Bonet y Cembrano

JOCHS FLORALS DE BARCELONA
ANY 1906

Llista de les composicions rebudes.

(Continuació)

57. Lo cant dels Fallayres; L. Patria Fides Amor — 58. La Malalta; L. Pregaries tristes.—59. Sogra y nora; L. Rondalla — 60 Buscant amor; L. Beneyta sóu Vós entre totes les dònes.—61. Reixes endintre; L. Feréstech.—62 Oracions;L. Senzillesa grandiosa.—63 Somnis de jovenesa; L. Te diró comme sia dolce il mistero. —64. Miratges; L. ¡Sogna, sogna! lo vivró de la tua vita. —65. A Jerusalèm; L. De tos vicis...— 66. Ritmes naturals; L. *** — 67. El Bosch; L. Ed ecco un lustru subito trascorze, etc.— 68. Càntichs eternals; L. Adonahí.— 69. Càntica irònica.— 70 Cançó del Born.—71. Homeron y Platon; L. Amor.—72 Llors; L. Dònes —73. Per Mare Siccum; L. Moysès.—74. Lo preu d'un ball; L. Die autem natalis etc. MATH XIV, V. VI —75. Los hermitans; L. ¡Providencial — 76. La Primera Elegía; L. ¿S'haurà acabat per sempre? — 77. Un crit; L. En el desterro. —78. La tentació; L. Fam divina.—79. Esclat; L. La gran ciencia.— 80 Cloris y Remi; L. Afront y vergonya. 81. Caritat; L El captayre —82. Tempesta; L. Jo no tem del món les tempestats etc —83 L'idili etern; L. Fantasía. —84. Anima endins; L Evolucions. —85. La pedra que parla; L. Impressió.—86 Patria; L. ¿Quí no la estima?—87 La parla catalana; L. Si haig d'oblidarte que se'm tanqui el cel.—88. Adeu; L Ton amor jo m'escriuré... etc.— 89 Anyor; L. Del color de la oreneta es mon anyor —90 Baladas y Cançons; L. De casa nostra —91. Kentrophillum lanatum; L. Açò diu la tradició: etc —92. A ma estimada mare. —Un pensament; L. L'hivern d'un orfanet etc.—93. La cançó del carrioter; L. Deu te guart Margarideta etc.—94. Sant Cristòfol.. vanos; L De casa.—95. La neu y el sol; L. Impressió.— 96. Remembrances. Lema. A una amiga —97 Casolana; L. Un benestar que renova etc.—98. La professó de les hores; L. Veyentla passar.—99. A la Ilusió; L Pregaria.—100 Palmes; L. Los set concells.—101. Esplet; L. Sang nova — 102. Publi Scipion; L. La destrucció del poder cartaginès .. etc.—103. Fulles; L. ...res venidor trobar no's pot en mi.— 104 De la vida; L. Instantanies.—105. Las gerigonces del cep; L. Paràbola.—106. Gloses; L. Vox populi!—107. Gloses en llohança del Vble. P. Pere Almató, natural de S. Feliu Saserra; L. Verge y Màrtir —108. La Pedregada; L. Trevall y diligencia. —109. Idilis; L. Vida.—110. La comtesa de Prades. —111. Flors y espines; L. Un sacrifici.—112 Profanació; L. J'oubliais que vous fetes la guerre, etc.—113. Palemon —114. Dels temps feudals; L. ***—115. Les ombres; L. Nort.—116. Goigs en honor del Vble. Pere Almató; L. Saserra.—117 Catalunya; L. ¡Dolça patria meua!—118. La Veu de l'Orfanet; L. Mater pro matre. —119. La Iglesia Vella; L. Recorts del meu poble.— 120. Rondalles y Cançons; L De la terra —121 Notes d'estiu; L. Del meu Dietari—122. Gethsemaní; L. ††† —123. La fi del pintor Hernreu; L. Bellesa – 124. L'anell nuvial; L. Idili.—125 ¡Visca la Patria!; L .. estimemla ab tot el cor! — 126. Plany. L. Lo que se'n va. —127. A la Verge de Montserrat; L. Pomell.— 128: Coll-Pregón; L. *—129 Sonets vegetals; L. Produxit que Dominus Deus de humo, etc. 130. La mitj-diada; L. Volateig —131. Parafrasejant; L Del «Canticum Canticorum».— 132. Posta de sol; L. Amor.— 133. Los tres amors; L. Sonets.—134. De mala sang; L. Cobarts .. què os ha fet en Casanova —135 Belleses del Monastir; L. Notes cullides al vol.—137 La badía; L. La bona vita.—137. Dos sonets; L. Estela.— 138: Fantasíes; L Somniant.— 139 La fugida del Rector nou. —140 La perdiu roja; L. Los apòstols de Deu són pescadors, etc.—141. Mater inviolata; L. ¿Quína es la meva fortalesa pera esperar encara? etc.—142. La font d'en Gerri; L. ¡Bevèu, bevèu si os plau!. . etc — 143. Violes.—144 Vox populi vox Dei; L. La Pedra de la Senyora.—145. Vi vell; L. Sacros auros recludere fontes —146 Antigues —147. La verge blanca; lema: Redemptrix.—148. Nit d'estrelles; L Joguina.—149. A la Reyna del meu cor; L. Si en l'albor d'aquest nou día...—150 Pasqua Florida; L. Vidamor.—151. Lletra desclosa; L. Retrospectiva.—152. Rondalla; L. La penya del Moro.— 153 Cants de Patria; L. Prop es el día de vessar sang noble, etc.—154 Preludi; L Nit — 155 Misericordia! L Frech a frech.—156 Flors ofertes; L. Tota pulchra est Maria.—157. Cançó de Primavera; L Lluminosa.—158. Apuntacions.—159 La Curació del Bergant —160 L'enigma; L. Prech.—161. Trovalla de l'amor; L. Per sempre t'hauràs fos.—162. Idili d'amor; L Contra Enveja Caritat.—163 Balada negra; L. Claror de cels.—164. Mare y Filla; L. Estimeuvos, sóu germans — 165 La lluherna; L. Benaventurats els qu'estimen.—166. Religioses; L. Aplech.

(Acabarà.)

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Aclaració. — La regla anterior podèm redactarla'ls catalans, pera major claretat, de la següent manera: «Els substantius se declinen com en català, ab la sola diferencia de qu'en el cas acusatiu prenen la lletra *n*.»

Això dit, fem una petita explicació pera us dels qui no recordin o no coneguin la gramàtica.

Un substantiu no sempre té'l meteix valor dintre d'una oració. Unes vegades es lo que se'n diu el subjecte, quan d'ell afirmèm o neguèm alguna cosa. Va en aquest cas, que s'anomena nominatiu, sol o precedit d'un article. Ex.: *Joan es alt; la casa no cau; unes dònes passegen;* oracions aquestes en les que *Joan*, *casa* y *dònes* són substantius en cas nominatiu perque d'ells afirmèm o neguèm qualitats, actes, etc.

Altres vegades el substantiu està en la oració com a proprietari de la cosa de que parlèm, o representant el lloch d'hont se ve. Aquest cas que s'anomena *genitiu*, s'indica en català ab la preposició *de*. Ex.: *El pa* (nominatiu) *de la vehina; vinch de Barcelona.* La idea de dependencia o de provinença va inclosa en aquest cas.

Altres voltes el substantiu se troba en la oració rebent la cosa de que's parla. En aquest cas se diu d'ell qu'està en *datiu* y s'indica en català ab les preposicions *a*, *vers*, *cap a*, etc. Ex.: *Jo* (nominatiu) *donch un llibre a l'amiga; el tren* (nom.) *va vers Paris; ella camina cap a vila*, etc. *Amiga*, *Paris* y *vila*, són els datius.

Altres cops reb el substantiu no la cosa de que's parla en la oració, sinó l'acció del verb. Se diu en aquest cas que'l substantiu està en acusatiu, y no s'indica especialment en català aquest cas ab cap proposició. En l'exemple anterior, en el qui *amiga* està en datiu perque reb el llibre, *llibre* està en acusatiu perque reb l'acció d'èsser donat. Exigeix aquest cas, pera existir, la existencia en la oració d'un verb transitiu, això es, un verb qual acció passi del subjecte qui la fa, a fòra d'ell.

M'explicava un mestre d'estudi qu'ell feya compendre als seus alumnes els diferents casos de la declinació dihèntelshi que el mestre sempre estava en nominatiu perque era qui donava'ls cops, y el deixeble sempre en acusatiu perque era qui els rebia.

Aquest exemple, que dòna molt clara idea de nostres *nominatius*, la dòna molt equivocada de la declinació. En efecte: en l'exemple *el mestre dòna cops al deixeble*, es cert que'l mestre està en nominatiu desgraciadament, però'l deixeble està en datiu precisament perque es el qui reb els cops, y aquests són els qui estàn en acusatiu perque ells són els qui reben l'acció d'èsser donats. Altra cosa seria en la oració: *El mestre pega al deixeble.* Aquí si que'l derrer està en acusatiu perque reb l'acció del verb pegar.

No podèm equivocarnos al traduhir a l'Esperanto nostres oracions, limitantnos a declinar els noms talment com en català; traduhint les preposicions per les que li corresponguin, y tenint compte d'afegir una *u* al substantiu quan en cas acusatiu se troba.

¿Còm sabrèm que un substantiu està en la oració en cas nominatiu? Anteposant les paraules *qui* o *què* en forma interrogativa al verb de la oració. La resposta'ns donarà'l nominatiu: Ex.: *Joan es alt.* ¿Qui es alt? Joan. Joan es el nominatiu. *La casa cau.* ¿Què cau? La casa. Nominatiu ho es la casa.

¿Còm trobarèm el cas datiu? Anteposant en forma interrogativa al verb de la oració les paraules *a qui*; o *ahont*. Ex.: *Donch un llibre a l'amiga.* ¿A qui's dòna un llibre? A l'amiga. Heusaqui el datiu. *El tren va vers Paris.* ¿Ahònt va? A Paris. Datiu ho es, donchs, en aquesta oració Paris. *La taula pertany al cuyner.* ¿A qui pertany? Al cuyner (a el cuyner) qu'es el datiu.

¿Còm trobarèm l'acusatiu? Anteposant al verb de la oració, en forma interrogativa, les paraules, *què es lo que se.* Ex.: *He trobat el vehí.* ¿Què es lo que se troba? El vehí. Aquest, donchs, està en acusatiu.

F. Pujulá y Vallès

(Seguirà.)

NOVES

Aprobada ja, per uns diputats que no són vers portaveus de les aspiracions del poble, la lley de jurisdiccions, Catalunya que tant n'ha protestat per boca de sos diputats verdaders, vol manifestara n'aquests son agrahiment. Se prepara, donchs, als nostres diputats, com ja diguerem, un gran homenatge y en totes les redaccions de periòdichs y domicilis de societats politiques de Catalunya queda oberta la suscripció per'atendre als gastos d'una copiosissima edició dels discursos que'ls esmentats representant de nostre poble pronunciaren al Congrés.

JOVENTUT, al obrir suscripció, prega a tothòm que hi contribueixi en molt o en poch, segons sos medis. Anèm a demostrar qu'es un fet la solidaritat catalana.

—

Deya l'altre dia un diari de Madrid qu'en Moret, al plantejar la qüestió de confiança després d'aprobada la lley de jurisdiccions, se proposava tirar tres o quatre ministres *per la borda.*

El propòsit no li ha eixit bé, com no pot eixirli bé cap intent de politica lliberal a l'home que ab dita lley s'ha lligat pera sempre de peus y mans.

En Moret serà sempre més un esclau de la oligarquia burocràtica: jamay un servidor de la llibertat. Anch que volgués, no podria.

Sa autoritat com a quefe del partit lliberal també va per terra, y de res li servirán ses habilitats per'aixecarla.

En Moret es un mort en vida.

—

S'han fet públichs els noms dels senyors qui compondràn el jurat musical del Concurs Artistich Català de Figueres, y que són en Lluis Millet, en Francesch Alió y en Domingo Mas y Serracant.

Ab curiositat es esperada la celebració d'aquest certamen per tots els qui's preocupen seriament de qüestions artistiques y literaries. A Figuereres han seguit l'exemple donat l'any passat per nostres amichs de Palafrugell, premiant en metàlich y d'una manera seriosa les composicions de mérit. Convé que aquest procedir tinga força imitadors.

—

Una hermosa festa celebrà diumenge'l «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», ab motiu de complirse'l terç aniversari de sa fundació. Al mati's repartiren bonos de pa y arroç als pobres, y's ballaren sardanes executades per una aplaudida cobla empordanesa. Ala tarda, de 4 a 6, se repetiren les sardanes, y a la nit tingué lloch una sessió literaria a càrrech de l'Esbart de Rhapsodes de l'Associació de Lectura Catalana, esbart que ab zel y acert dirigeix el senyor Barceló. Figuraven en el programa sonets, gloses, diàlegs y cançons dels millors autors catalans. La vetlla fini reprenentse les ballades tipiques de nostra terra: sardana, esquerrana y ball del ciri. La nombrosa y distingida concorrencia que omplia'l local, quedà altament satisfeta de la festa.

—

El dia 19 del present mes se celebrà, en el Centre Democràtich-Català d'Arbucies, una vetllada politica-literaria-musical, essent molt aplaudits tots els que hi prengueren part, y especialment els senyors Marti y Julià y Llorens, president y secretari respectivament de la *Unió Catalanista*, els quals pronunciaren dos eloqüents y patriòtichs discursos. Acabà l'acte ab visques a Catalunya y entonantse *Els Segadors.*

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha distribuhit, durant el passat mes de febrer, la quantitat de 309'50 pessetes pera'l sosteniment de les escoles catalanes.

—

Publicacions rebudes:

Catalanismo y Militarismo. Discurs pronunciat en el Congrés el 16 del corrent març per don Salvador Canals, diputat a Corts per Valls Montblanch. De nostre estimat amich senyor Canals hem rebut varis exemplars d'aquest notable discurs impugnant la lley de jurisdiccions. No'l comentém, car són ben conegudes les dots critiques del senyor Canals, quals campanyes periodistiques sobre aquest meteix assumpto tant han donat que parlar en les columnes de *Nuestro Tiempo*. El discurs del senyor Canals se distingeix per sa lògica aclaparant, com son autor s'ha distingit per son amor a la causa de Catalunya, qu'es causa de justicia. Nostra enhorabona.

El arte de guisar, per L. Bertaner. La biblioteca *La Vida Literaria* acaba de publicar aquest llibre contenint fórmules de fàcil execució, y per tant d'indubtable utilitat pera treure d'un compromis a les senyores que's vegin obligades a guisar. Hi ha explicacions de guisats de totes menes, embutits, conserves, escabetxos, rebosteries, gelats, etc., etc. Preu, 2 pessetes.

—

Acompanyèm ab el present número, com ja diguerem, un suplement artistich-literari ab un estudi sobre la eminent actriu italiana Tina di Lorenzo, degut a nostre critich teatral, y un retrat de la meteixa.

El número no's ven separat del suplement: emperò això no implica cap aument en el preu, qu'es, com de costúm, **10 cèntims.**

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

SUPLEMENT

ARTÍSTICH LITERARI

TINA DI LORENZO

Temps enrera, els grans artistes de la escena, més que grans actors eren grans comediants. Saber fingir lo qu'ells mèteixos no sentíen ni els autors d'obres fantasioses havíen tampoch sentit, y lluhir les llurs facultats físiques ab hàbils y estudiades gradacions pera enlluhernar al públich fàcil en determinades escenes sentimentals, patètiques o passionals, era'l secret dels millors actors clàssichs. El públich esperava tal escena, tal frase, tal actitut, tal gesto, tal imprecació, tal tirallonga; y l'actor se preparava, se reservava pera dir tal frase, tal tirallonga, pera fer tal gesto, pera morir, pera matar, pera declarar els seus amors, pera cridar els seus odis, pera plorar les seves llàgrimes... Y era així com al teatre l'actor feya comedia sense sentir, y el públich s'entusiasmava sense compendre.

Aquells grans actors floriren ab el teatre romàntich y moriren ab ell. Les fantasíes esbojarrades han passat, y ab elles els grans comediants del sigle XIX que les hi donaren aparences de vida: aparences esclatants si bé puerils.

Avuy el teatre es una altra cosa. El teatre es la veritat; la veritat de la vida; excepcional o senzilla, trista o alegra, harmoniosa o dissonanta, la vida, en fí, complexa sempre, en ses idealitats com en ses mesquineses. Y, pera reflectir aquesta vida, els grans comediants que'n digueren grans actors no serviríen. La nostra generació ha pogut contemplar, ab més curiositat que admiració, alguns actors recalcitrants enderrerits d'aquella buyda y aparatosa escola declamatoria. Ab en Dumas, en Sardou y l'Echegaray, pera no citarne d'altres, els grans comediants se'n van a la tomba. Ni uns ni altres ressucitaràn.

Avuy un gran actor, com un gran autor, com un gran públich, té d'ésser sincer. Sens una gran sinceritat no's pot *escriure teatre*, ni's pot *veure teatre*, ni's pot *representar teatre*. Sobre tot, això: no's pot *representar teatre*. Un gran actor té d'ésser un gran sincer. Un gran actor té de viure en escena, y viure complexament, una vida interessant que l'autor, imaginantla, ha sabut viure ell meteix. Y pera saber viure així un actor, ha de possehir quelcòm més que les facultats precises pera fer comedia. Necessita un gran cor que senti, que senti complexament, universalment, les més variades manifestacions de la passió y de la idealitat humanes. Un gran actor té de sintetisar, té de resumir la vida tota que al seu entorn vibra, que'ls grans autors concreten y qu'ell té de saber reflectir, esmerçant en la bella tasca'ls millors accents de la seva ànima escullida...

—

La Tina di Lorenzo es una ànima d'aquestes. No ho es, no, una gran comedianta encara que, com els grans comediants, posseheixi extraordinaries facultats.

Ella té una veu dolça, vibrant, plena, sugestionadora. Ella es hermosa, d'una hermosura serena y captivadora, una hermosura verament humana que no es freda com la freda hermosura de la Venus de Milo, ni es sensual com la sensual hermosura de les bacants crapuloses. S'endevina en ella una tendresa exquisida que tempera, que tonifica les manifestacions més exaltades de la passió y del sentiment. Jo m'atreveixo a afirmar que aquesta tendresa ingènita es la nota característica del temperament artístich de la Tina di Lorenzo. Indubtablement, puig qu'ella es sincera, puig que si no fos sincera no sería, com es, una gran actriu, indubtablement aquesta tendresa té d'ésser també la tònica del seu temperament personal.

En escena això's veu tot seguit, encara que tinch pochs exemples pera demostrarho (1). La nota personal de la seva interpretació en la *Dama de les Camelies* es aquesta: sacrifici. Ella potser ha trobat lo únich que hi ha de realment humà en la estrafalaria, en l'absurda creació d'en Dumas: l'amor desinteressat y senzill, que triomfa excepcionalment de la passió grollera en les ànimes escullides. En el tercer, en el quart, en el quint acte de *La Dama,* la Tina diu petites frases, troba petits accents y actituts fills de la seva sensibilitat exquisida. Es incomparable aleshores. Menys sincera'm sembla en els grans raptes de passió. També en *Amanti* d'en Donnay, encara que — millor dit — a pesar de que'ls amors dels dos protagonistes síen més humans, lo qual permet a l'actriu ésser més sincera y espontania, hi notèm aquella tendresa dominadora. Ella, la protagonista, bé l'estima al seu amant; bé'l crida'l seu amor y crida la seva passió y la seva gelosía y la seva desesperació; bé n'apareix de sensual, d'exigenta y fins d'egoísta quan la situació ho reclama; però per sobre de tot, fins en els raptes més irreflexius, hi sentím planar aquell petit deix de tendresa, de carinyosa abnegació, de desinteressat sacrifici que no sab amagar la seva ànima generosa. Y en aquesta, com també en altres obres de teatre modern, especialment les franceses que aquests jorns ens ha donat la Tina, li he vist innombrables detalls que'm confirmen en l'apreciació dita. Ella es irònica sens ésser may *méchante,* y fins en els més crudels sarcasmes sab posarhi — tal volta inconscientment li surt així — un petit deix de benevolença que la traheix. La Tina di Lorenzo, per exemple — n'estich segur — faría molt millor la Julieta de Shakespeare que la Hedda Gabler d'Ibsen. Quína llàstima que s'entretingui y ens entretingui preferentment ab Dumas y Sardou!

Com ja he dit, la Tina representa ab sinceritat atractívola. Y aquesta sinceritat presenta també en ella una característica qu'he notat — millor dit — que no he notat en grau tan extraordinari en cap altre actor. La seva sinceritat, més que filla d'un gran estudi, d'una gran identificació ab els personatges que interpreta, ho es del seu gran amor, de la seva afició irresistible a la escena. Jo no l'he vista encara un sol moment distreta quan es a les taules; may li he notat la més petita lacitut ni la més petita mostra de displiscencia; may l'he vista violentarse pera plorar, pera riure, pera cridar, pera moures. Digna, entre'ls dignes *enfants de la balle* — com ells diuen, — la Tina sembla enamorada del seu art; enamorada fins a estarne corpresa, lo qual explica'l per què de la seva naturalitat, del seu domini de la escena, d'aquella mena de beatífica serenitat que la transfigura quan es a les taules y que'ns conquereix a nosaltres, públich, com conquereixen a l'espectador benèvol de la vida humana totes aquelles parelles d'enamorats que, senzillament, donantse les mans, canten les seves cançons de vida y dancen les seves folles dances d'amor, impertorbablement, a la llum del sol, als ulls dels homes, de cara als déus que han fet natura.

Jo crech que la Tina di Lorenzo estima així el seu art, que així n'està d'ell enamorada.

—

Hauría volgut parlar més extensament y fins fer un estudi més concret, més detallat d'aquesta actriu verament notable que per primera volta ens ha honrat visitantnos. Però l'espay me manca, y, per altra part, no puch en conciencia ferho. Un cop més vull repetir la meva queixa, les nostres queixes, puig són les queixes de molts aficionats. Bé'ns ho perdonarà la gentil actriu que com nosaltres estima l'art noble. Donchs, la meva queixa's redueix a que no'ns hagi donat un repertori més variat, o, per lo menys, més escullit. Jo hauría volgut vèurela en obres de diferents genres. Per exemple, alguna obra verament passional com *Cavallería rusticana,* alguns drames d'idees, qualsevol d'Ibsen. En fí, a poder ésser, quelcòm de Shakespeare y dels moderns francesos y alemanys, ademés de lo que'ns ha donat. Sacrificant un xich a n'en Dumas y en Sardou, podía donàrnosho tot això. Y aleshores sí que'ns hauríem pogut formar perfecte càrrech del seu temperament artístich.

Es per això, donchs, que sols m'atreveixo a apuntar aquestes lleugeres impressions.

---

(1) En primer lloch no he pogut veure totes les representacions que ha donat. Y en segón lloch ha tornat a succehir lo que succeheix aquí generalment quan ve per primera vegada un actor estranger. Mal aconcellats per gent rutinaria, paguen tribut a la tradició. Y la tradició vol que'l nostre públich rich prefereixi el teatre convencional pseudo-romàntich y les comedies lleugeres, als grans drames y comedies psicològichs. Sols ab Shakespeare transigeixen els *tradicionalistes.* Això que sols es veritat y encara relativament pera'l públich rich y no ho es gens pera'l públich inteligent — que també n'hi ha un de públich inteligent a Barcelona — fa que'ls actors, desorientats, ens serveixin generalment lo més convencional de llurs repertoris.


Alla Rivista "Joventut"
18 - Marzo 1906

L'he vista en *Il mondo della noia*, en *La Trilogia di Dorina*, en *Divorziamo*, *Amanti*, *La Signora dalle Camelie*, *Teodora* y *Il quieto vivere*, obres insuficients pera formarse perfecte càrrech del mèrit d'una actriu. Gayrebé totes elles són obres convencionals, obres lleugeres, d'entreteniment, en que l'actriu sols pot lluhir les seves facultats externes. En elles la Tina ha demostrat possehirles envejables. Una dicció puríssima, una gran facilitat y desinvoltura en la interpretació dels diferents tipos, y una suprema y senzilla elegancia en son jòch escènich que mostra el seu gust refinat. Ella m'apareix com una aristòcrata entre'ls grans actors italians moderns, que baix aquest punt de mira tenen molt per apendre dels francesos. La Tina di Lorenzo, que com tots aquells mostra predilecció pera'l teatre francès—teatre que'ns serveixen tal volta ab excessiva prodigalitat,—es la més francesa de les actrius italianes contemporanies. Aquella ausencia d'amanerament, aquella naturalitat y desinvoltura, aquell luxo de detalls ab que saben adornar un *rôle*, y, sobre tot, aquella finura, aquell bon gust en el dir, en l'accionar, en el vestir que admirèm en una Réjane, en una Bartet, en una Després, ningú com la Tina ho posseheix a Italia. Y per això la Tina pot interpretar aquestes fines y espirituals comedies del teatre modern francès ab aventatge sobre les seves companyes. Les sobtileses psicològiques, el refinament de les passions bestials tan ben disfreçades sota la capa d'una gran cultura, la ironía fina y penetrant y la paradoxa fàcil y sugestiva de que fan gala en llurs obres, en llurs comedies socials més trascendents de lo que semblen a primer cop d'ull, un Lavedan, un Brieux, un Donnay, un Lemaître, etc., sols una actriu d'un bon gust depurat pot revíureles plàsticament sense grollería. Tot lo que hi ha de repugnant, d'escabrós, de degenerat, de bestial en el fons d'aquestes sàtires que reflecten llagues socials—no per millor vestides menys immondes y fastigoses, — pot y dèu revestirho l'artista ab ropatges suaus que, sens amagar les petites veritats y passions de la vida, ens les mostrin amorosides sota un vel transparent, vel que sols saben teixir els cors d'artista; d'artista d'ànima afinada. Jo voldría vèureli *Zaza*, per exemple, jo que l'he vista fer aquí tan grollerament, jo que sols he vist fer la *cocotte* vulgar, la *cocotte* sens ànima. Y tantes d'altres n'hi voldría veure...

En fí, no puch, y'm sab greu, parlar de la Tina interpretant lo que'n diuen grans *rôles:* papers d'aquells en que's revelen les grans ànimes, els grans temperaments y les grans inteligencies. No'ns en ha donada cap d'obra d'aquelles que'n diuen genials, obres grandioses que resumeixen en tipos excepcionals les passions més brutals y absorbents, les idees més absolutes y revolucionaries de la humanitat fent vía. La Tina no'ns en ha donat cap d'obra d'aquestes, y es llàstima, puig molt m'equivocaría si en alguna d'elles no hi trobés el medi de consagrar les més grans qualitats de cor y d'inteligencia qu'he cregut endevinar en ella a través dels petits papers que fins ara'ns ha servit.

¿Què més diré? ¿Que la Tina té uns ulls grans y clars y vius? ¿Y unes mans que parlen? ¿Y una veú que canta? ¿Y una gran harmonía d'expressió y de gesto? ¿Diré també, com ja tants han dit, que la Tina di Lorenzo es guapa, molt guapa?

¿Per què dirli un cop més, si el dirli pot mortificarla? Quín petit problema psicològich més sugestiu no dèu representar pera ella'l que mil voltes se dèu haver posat a sí meteixa! ¿Es a la Tina *bella*, o es a la Tina artista a qui aplaudeix el públich entusiasta? Quín dubte més dolç però també més neguitós pera la seva petita vanitat de dòna... pera la seva petita vanitat d'artista! Quí sab! Potser instants arribaren en sa vida artística en que'l dubte *affreux* li feu malehir la seva hermosura. Si axí fos, que se'n penedeixi. Diuen que la bellesa es un dò dels déus, dels déus estranys que als elegits favoreixen. Si axí fos, que'n sàpiga grat al déus. Y que no'ns ho retregui a nosaltres. Que nosaltres els homes, o per lo menys molts d'entre nosaltres, d'entre'ls homes, teném resolt aquell problema satisfactoria y agradosament:

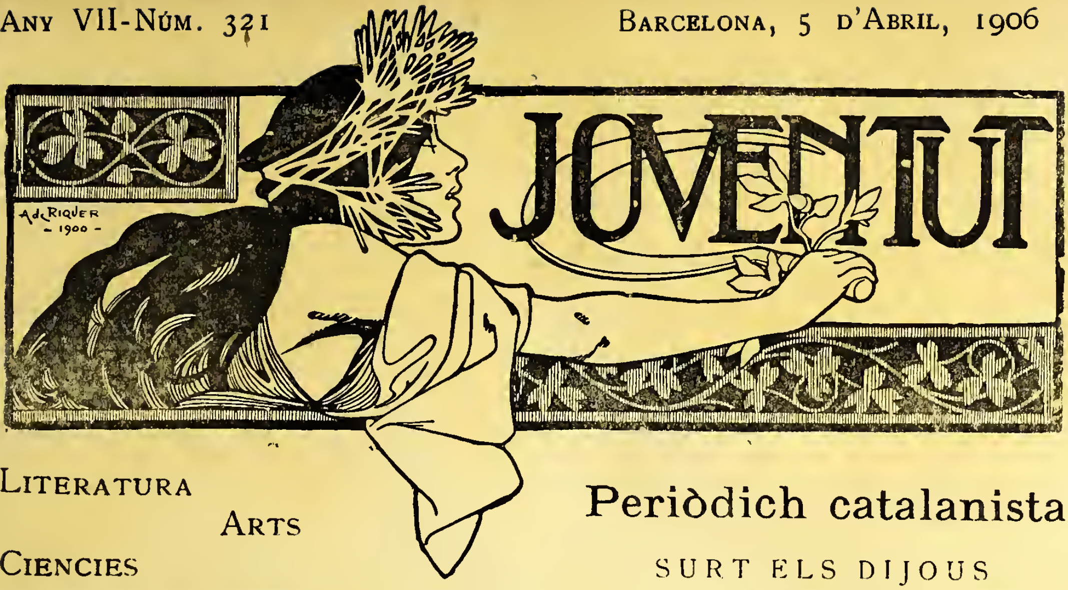
La bellesa de la estatua'ns diu ben poca cosa. La bellesa de la dòna'ns parla més endins. Y la dòna bella no es pas pera nosaltres la dòna-estatua, sinó la estatua que parla, que parla ab els ulls, que parla ab el cor, que tota ella parla.

Que ho sàpiga, donchs, la Tina di Lorenzo, y que se'n vanti: Si hermosa li dihèm, es perque sentím qu'es artista.

EMILI TINTORER

Fidel Giró, impressor. — Valencia, 233, Barcelona.

Any VII-Núm. 321 Barcelona, 5 d'Abril, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent	10 cèntims	
» atrassat	20	»

SUMARI:

COM SEMPRE

Més que may, desde que'l Catalanisme donà fe de vida com causa regeneradora, nostre poble ha respost ara ab protesta unanim a les arbitrarietats y vexacions de que'l centralisme vol ferlo objecte: vexacions y arbitrarietats que nostres enemichs aniràn multiplicant tant més, quant més s'accentuhi el desvetllament de Catalunya, la qual durant sigles, oblidada de sa historia y de sos drets, sense conciencia de sa personalitat, indolent pera la cosa pública, retuda y sotmesa, sofrí el jou de l'unitarisme ab la meteixa impassibilitat ab que'l soporten la majoria del altres pobles que componen l'Estat espanyol.

La suscripció pera l'obra de solidaridat catalana va nodrintse d'un modo encoratjador. Bé val més això que fer politica de partit, calcada del centre, alimentada pel centre y útil solament a la burocracia del centre, la qual tot ho pren de les regions y res les hi dóna, expandintse a manera de pop immens que si escampa sos tentàculs es sols pera xuclar sava y vida d'allà hont els clava.

Els catalans qui tan bé han respost y responen a la crida que'ls ha fet el Catalanisme (car vera representació del Catalanisme entenèm que té la Comissió de Solidaritat Catalana); els qui tan dignament s'han unit malgrat tots els antagonismes politichs, cal qu'estiguin en guarda, perque'ls nostres naturals enemichs, prevalentse d'aqueixos antagonismes representants de l'esperit vell vinculat en abstraccions y nodrit pels personalismes de capitosts ambiciosos, procuraràn desunirnos com sempre.

Tinguin en compte'ls bons catalans que són els fets positius, les necessitats vives, la llur dignitat d'homes lo que'ls ha juntat; y que unions semblants may les logren els doctrinarismes d'escola, ni els interessos de partit, ni les declamacions del *arrenca-caixali*. Pensin que si les lluytes pacífiques dels partits són la norma del progrés y la tònica de la mentalitat dels pobles ben civilisats y lliberals, en el nostre són quasi sempre una resultant dels maneigs de l'enemich comú, d'aqueix centralisme occidor de les llibertats catalanes y del progrés d'Espanya en general.

Aqueixes lluytes politiques vindràn desprès, quan l'enemich de tots sia retut. Vindràn si han de venir, espontaniament y sense violencia, que tant com més violentes fossin

més marcarien nostre baix nivell moral o nostre enderreriment. Això ho sab nostre comú enemich, y's dol de que nosaltres ho comprenguèm, com ho proben sos esforços pera desfer la solidaritat dels catalans. Així sos darts se dirigeixen a ferir susceptibilitats personals desvetllant el vell esperit politich d'ideals buyts; y, com observa en Pous y Pagès en el derrer número de *El Poble Català*, «son objecte es prou vist: despertar desconfiances y rivalitats entre'ls fanàtichs d'unes y altres comunions politiques, pera que, volent fer triomfar la preponderancia de llur partit respectiu, les lluytes internes disgreguin el conglomerat.»

Fixèmnoshi, y veurèm que'l comú enemich procedeix com sempre, en això com en tot. Com sempre ha estat amatent a sospèndrens les garanties, y peresós a tornàrnosles. Al menor pretext ha descarregat sobre Catalunya'l pes d'anormalitats y rigorismes feixuguissims, y quan tots els pretextos li han mancat, ha fet lo impossible pera inventarne de nous inhibintse de complir les seves promeses. Y ara ab suposades tentatives d'aixecaments carlins, ara ab insidiosos trevalls pera dividirnos, s'ha excusat tant com ha pogut de tornar les garanties al poble barceloni, y ha fet la trabeta a n'aquesta grandiosa solidaritat catalana que s'imposa, y que, si no avuy demà, serà un fet inevitable.

Com sempre! Com sempre'ls *lliberals* governs dels Moret y comparses s'han valgut d'aquests procediments que'ls desacrediten. Y tant n'està de desacreditat el govern actual, que com a un ferro rohent pensa agarrarse a un decret de disolució de Corts. No hi té fe, vol y dol... però està apurat y tal volta ho intenti. Si es aixi, cal mantenirla ben ferma la solidaritat catalana, pera que les noves eleccions sien proba evidentissima de lo contraproduhents que són totes les mides preses en detriment de Catalunya. Que's facin les eleccions noves, y que's vegi aleshores que tots els agitadors vinguts pera enverinar la qüestió social y fomentar la gana, totes les bombes dels dinamiters, tots els flagells y totes les mides de rigor preses a cegues, no han pas apaybagat al nostre poble, cada jorn més pletòrich de vida y de dalits malgrat totes les adversitats.

LLUÍS VÍA

LA VIDA ELÉCTRICA

(Aquesta historia passarà dintre poch temps).

I

— Un dematí neix un infant.

— ¿Còm se dirà?—diu el pare.

— Tò! — respòn la mare.

— Molt bé! Tò: un nom curt. No perdrèm temps pronunciantlo. —

Y l'infant se diguè Tò.

II

A l'endemà de la seva naixença, Tò fou posat pels seus pares a un aparell de nodrir els infants.

Era una invenció recent. Un aparell qui, en set mesos, transportava als set anys, fisicament e intelectualment. Ab lo que's feya un estalvi de sis anys.

III

— Fill meu —diguè'l pare al acabar el mes setè.—Cúydat tu meteix d'estudiar y de fer l'aprenentatge de la vida. Estudia y aprèn. No oblidis que'l temps es or y que l'avenir serà de l'home qui sàpiga aprofitar tots els minuts de la existencia. Vès, fill meu, ja t'acaronarè demà, si el reumatisme'm priva d'anar a la Borsa.—

IV

Y Tò estudià, aprenguè frenèticament, devorant els llibres de text nit y dia, no menjant més que aliments condensats pera perdre menys temps, y aplicantse a mirar guenyo, seguint el mètode d'un metge cèlebre, per'arribar a llegir dos llibres en un plegat!

Als vint y cinch anys, Tò foù ja l'home més actiu del seu segle.

V

Un dia, mentres dictava cinch despatxos simultaniament — perdonam, ombra del Cèsar!—que ab la mà dreta fullejava un anuari y ab la esquerra un atlas; que ab una orella escoltava per telefon un discurs pronunciat al Congrés y ab l'altra'l cant d'un rossinyol, Tò, de cúa d'ull, va adonarse d'una noya que passava pel carrer.

Com un llamp:

— Es bella! — etc., etc....

Breu, s'informa, troba l'adreça, se presenta y es admès a festejar.

VI

Oh, el cor els hi bategava a tots dos!

—Jo —va dir ell —me dich Tó. ¿Y vostè, senyoreta?

—Zi.

—Jo tinch un milió de fortuna. ¿Y vostè, senyoreta?

—Un milió y mitj.

—Molt bé. Jo la estimo. ¿Y vostè, senyoreta?

—Jo l'estimo també.—

Dit y casats.

VII

Foren feliços.

Tingueren pochs fills. No hi havia temps!

Dos bessons y prou.

Y Tó arribà a guanyar sumes fauloses.

Zi, també.

Tó fundà, terme mitj, un banch per dia a Paris, Berlin, Constantinopla o Santa Fe de Bogotà.

Terme mitj, quebrà també diariament.

Colossalment rich.

VIII

Va fer canals, descobrí mines, assecà mars, posà en erupció'ls volcans apagats y pasmà als seus contemporanis ab els seus explosius.

Un vespre, ocupat en transformar l'Etna en un vast calorifer qui devia escalfar tota la Sicilia per medi de conductes soterranis, sapigué per telegrama la mort del seu pare.

Tó fou digne.

—Te ploraré—va dir ab una veu penetrada de tendresa —quan tingui temps, quan sia vell. —

Y escrigué en els llibres de comptabilitat:

«Déu Tó a Papà: *llágrimes y agrahiment etern.*»

IX

Entrant a casa seva d'improvis, trobà un home a l'arcoba de la seva dòna.

—Ah!... Teniu sòrt, cavaller, de que no puch entretenirme en aquest moment... —

Callà... Un segón individu estava amagat sota d'una taula.

—Ah! ¿Es que...?—

Un terç aparegué derrera d'un biombe.

—Còm!

—Oh, perdonam! Sóch culpable!—sanglotà Zi, qui's mostrà en companyia d'un quart aymant. —Per'anar més depressa, havia pensat...

—Està bé! —cridà Tó.

—Y, posant colze a colze als aymants de la seva dòna al mitj de la cambra:

—No tinch temps de matarvos d'un a un. Vaig a venjar el meu honor en bloch. No us moguéu!—

Y abocà demunt d'ells un enginy recentment inventat: l'ametralladora de les families, tot un jòch de vaixèlla.

X

Els aymants intentaren fugir.

—Monstres! —rugí Tó:—ara me la pagaréu, donchs!—

Y, havent fet tancar les portes, prengué un punyal a cada mà, impulsiu, terrible, desesperat pensant el temps que anava a perdre venjant al detall el seu honor, y va escometre als aymants.

Crits. Sang. Ranera.

XI

S'hi va fer ab els peus y les mans. Fou horrible. Tardà mitja hora a matarlos. Y, quan hagué estés els quatre rivals, Tó començà a petar de dents.

No podia deturar els moviments convulsius dels seus braços, de les seves cames, del seu cap, del seu cos. Y's feu estendre, agarrotar, lligar sobre una post...

Vanament.

El ninot, gastat per un trevall frenètich, s'havia fet malbé; tenia'l ball de Sant Vit.

—Bé, mentres tant podré entretenirme y conreuar les arts. —

Y, veyent els salts desordenats que feyen les seves mans, va posarse al piano.

XII

Pochs instants després caygué paralisat del costat dret.

—Papà;—li va dir un dels seus fills — he consultat al metge sobre'l teu cas.

—¿Y qué? —preguntà Tó, ansiós.

—Com que tens d'anar aviat al cementiri, ¿vols que faci encendre'l foch pera la teva cremació?

—Fesho, fill meu!—exclamà Tó, sentintse orgullós de tenir un fill tan actiu.

Y morí.

XIII

— Mamá —digueren aleshores els dos bessons:—el papá es mort, no hem tingut may temps de que'ns fes cap petó.

— Es just! —reflexioná la mare:—jo tampoch.—

Y ràpidament s'aproparen a l'estimat difunt, provocaren un removiment dels llabis per medi d'una corrent elèctrica, y pietosament, els tres, posanthi els rostres, se feren donar un bes postum.

Jean Rameau

Traducció de *P. Prat Gaballi.*

SOLILOQUI

Fa fret. He cercat escalfor en el fons d'una copa de rom, y no he lograt altra cosa qu'enterbolir mon cervell ab sos vapor alcohòlichs.

He quedat sol, ab mos pensaments, en l'ample menjador de casa: un menjador de burgès ignorant, ab parets adornades ab quadros d'autors desconeguts, xapocers; ab mobles pesats y remembradors de generacions passades, d'aquelles generacions fredes, impassibles pera tot lo que no fos útil...

L'escandalós tich-tach de l'antich rellotge de paret me posa nirviós fins a l'extrêm de ferme venir impulsos d'estrellarlo.

Quina vida! Es hermosa! Es bella!... Sempre lo meteix! Encadenat fortament a la costúm, aqueixa malehida costúm de fer lo que tothòm fa!... Me manca voluntat, no tinch prou força pera rompre d'una volta aqueixos lligams, y fugir lluny, y ésser lliure. Quina felicitat! Quina ditxa més immensa!

Aqueixa llibertat la toco, la tinch *si vull*... y no puch pêndrela perque hi ha quelcòm superior que m'ho impedeix... Aqueix quelcòm es egoisme pur: l'egoisme del cos, de la materia privant de volar a l'ànima. Quan penso en aqueixa llibertat, mos ulls veuen totseguit la dolça y monòtona tranquilitat de casa: aquell llit flonjo, ab llençols de blancor impecable, ab la dolça escalfor de ses flaçades de llana... Mes torno a veure'l menjador aborrit, aquell menjador que sempre sent les meteixes converses, veu les meteixes persones, els meteixos posats. .

Jo'm daleixo per altra cosa més gran que l'estar junyit als manaments d'un home ab binocles de montura d'or, de ventre aixamplat per les digestions tranquiles, de mirada innoblement avariciosa, expressant sempre la torpesa de ses baixes idees.

Jo, quan me veig devant de les grans restalleres de números, l'una sobre l'altra, m'exaspero y fins me tinch odi. «¿Hi ha algú que *pugui manarme* alguna cosa?» interiorment me preguto. Y una veu també interior me respòn: «Ton egoisme!» Si, es veritat: l'egoisme, fill de les preocupacions qu'he heredades de mos ascendents... uns ascendents metòdichs, coquins, que'm feren creure llurs idees y m'infiltraren llurs costums...

Jo'm poso nirviós, intensament nirviós sentint les converses de mos companys de gabia, que no coneixen un més enllá que les tètriques parets de llurs ninxos, d'aquests nitxos ab vistes a un cel obert tenebrós y ple d'olors ofensives, o a un carrer estret tractat ab despreci pel sol que jamay se digna daurar ab sos raigs vivificants les lloses brutes y humides; sens altre talent que'l qu'esmercen en llurs trabetes pera pujar l'un demunt de l'altre, pera oferir a l'*amo* llurs servils alabances o ferli llurs asqueroses confidencies; sens altre saber que'l saber amagar llurs opinions propries pera vantar les del que'ls sembla superior...

Tinch lluytes ab mi meteix, unes lluytes continuades, poderoses, que m'aclaparen... y el veri infiltrat en mon ésser fa sa obra anulant mos intents ab perspectives tristes, ab nits passades a la serena, arrupit en el portal d'alguna gran casa, o estirat sobre'ls inquisitorials llits de les cases irònicament nomenades de dormir, plenes de menjances.

No'l tinch l'hàbit de la gandulería. El trevall m'agrada per lo noble qu'en son si hi ha; mes no pas aquest trevall migrat, aqueixa ridicula parodia que'm posa fòra de mi; aqueix negoci de botigueta en el que les ungles de tant *descuydarles* creixen, portanthi sovint enganxats trocets de pell del proxim... Jo he somniat altra cosa que *això*; jo no he nascut pera disputarme un lloch entre aquesta gran familia de corbs... Y mos somnis haurán de morir en flor! Arribaré a vell fent la meteixa vida d'ara. La perspectiva es monòtona, d'un color gris, com el cel de les tardes hivernenques... Oh, joventut! que n'ets de generosa! Jo voldria ésser sempre jove

perque conech que'l virus maligne que a ma sang han tramès generacions passades farà'l seu fet y'm tornarà igual que'ls sers que ara aborreixo. Jo veig ben clarament que quan en mon cap hi apuntin les indiscretes senyals de ma decrepitut, quan el temps ab ses ditades infalibles e inesborrables hagi fatidicament marcat en mon rostre les arrugues indicadores de ma vellesa, farè igual que aqueixes sangoneres xucla·iniciatives.

No! no! Això no pot ésser!... Voluntat... voluntat, ¿hónt ets? ¿Y per qué no tenirne!... ¿Per qué no deixar aqueixa insoportable cárrega d'ilusions ignocentes, anodines?... ¿Per quê no llençar per sempre'l carregós lastre de preocupacions nocives?... Volar! Volar sol, ben sol, sens altres afeccions que l'etern enamorament de la natura, sens altre desitj que contemplar ses sublims belleses, sempre les meteixes y sempre tan diferentes. Delectarme en la eterna y sens igual simfonia de les boscuries, en el misteriós mormull de les fonts d'aygües pures y crestallines; rebre les xardoroses caricies del sol en ple estiu, sentir la música eternament anyoradiça de les plujes d'hivern...

Voluntat! voluntat pera rompre ab forta estrebada les cadenes invisibles que m'aferren a n'aqueixa vida fastigosament monòtona y mansa; sortir d'aqueix ambient espessehit, boyrós y pesat com el plom; burlarme de les petiteses, de les eternes petiteses del món; sentir en mes venes la escalfor ardenta d'una sang nova y pura; contemplar mos muscles robustits per la lluyta noble, y fer sentir sa herculia força en els rostres dels eterns esperits raquitichs... que bell, qu'hermós!...

. . . .

Malehit relotge! Ton tich-tach horripilant m'abstrêu, y, encara que no vulgui, mos ulls se fixen en l'antiga esfera que sembla que'm miri sarcásticament. Sense voler me fixo altra volta en els mobles, aqueixos testimonis muts de mos soliloquis... Parlêu, sers inanimats! Descobriu els secrets insubstancials que havêu escoltat! Llencêu sobre mi tota la poca solta que havêu recullit, impassibles!

Quin fàstich!... Tinch sòn, una força poderosa m'obliga a acaronar les blancors immaculades de mon llit tentador, no puch resistir mês... Demà, demà començarê ma tasca... demà!... Y el virus fa sa obra... mos muscles són flonjos com flochs de cotó... y busco la pau en el llit, m'hi trobo tan bê... es tan dolça sa escalfor... Oh! si! si! .. Demà! Demà, sense pensarmhi mès, començaré!

Una estranya felicitat, una agradosa lacitut omple mon èsser solsament al pensar que començarê demà. . sempre demà!...

A. Font y Laporte

TEATRES

Esperançá.—L'Eloy.—La samaritana

Decididament, en Graner no sab pas lo que porta entre mans. Mès que un teatre, *el Principal* sembla una *almoneda permanente*. Alli s'hi ven tot, nou y vell; gayrebé tot nou però ab aparences de vell; bo y dolent, gayrebê tot dolent ab aparences llustroses. Tés y concerts, balls y comedies, cinematògraf y cançons harmonisades... què sé jo... Y això si: car, molt car. Quatre pessetes val una butaca pera veure un petit dramet representat per aficionats—que si no ho són ho semblen—y una petita cançó ben decorada es cert, però sols ben decorada. Y troben car que la Tina di Lorenzo'n faci pagar sis! En fi, que se'n va en orris això del Principal gracies a qu'en Graner no sab lo que porta entre mans.

Perque, fixantme en un sol aspecte—¡n'hi ha tants d'aspectes en que avuy no'm puch fixar!—suposèm qu'*Esperança* hagués sigut un gran drama. Ni la empresa l'hauria pogut explotar, ni el públich ferli honor, ni l'autor treuren profit y estimul. L'endemà no pot ferse, que hi ha un paraygües de seda o de seda y cotó... o una calaixera de verniç dubtós, o un jòch de llençols qu'esperen torn pera sortir necessariament a l'encant... «Tres rals... de bon gust... sis rals... qui en dóna més...» Que hi va gent—poca però n'hi va—de tots els gustos al Principal!

En fi, que'ns n'hem endut un solemne xasco'ls qui haviem per un moment esperat qu'en Graner posaria la primera pedra pera la regeneració del teatre català, que s'ofega a Romea.

En quant a la *Esperança* d'en J. Morató, poca cosa cal dirne. Hi ha en ella dues o tres comedies—una de tochs sentimentals—barrejades sense que l'acció prengui relleu. Endevinèm tot seguit que la protagonista acabarà casantse ab l'amich, que'n voldria un'altre, a pesar de qu'ella meteixa espera casarse ab un home que fou son primer amor. Els petits incidents que retarden el desenllaç, ab repeticions enfadoses de conceptes y de *muletillas*, s'arroceguen mandrosament sens interessarnos. Es un garbuix

Esperança en que hi ha tochs de tot, fins de *saynete*, menys lo essencial: això es, un drama, o per lo menys una idea. Jo no crech pas indispensable que'm faci pensar un autor dramàtich, però si ni tan sols me fa sentir, ¿quin recurs me queda sinó badallar? Entre en Morató y els actors, l'altre dia'm varen fer badallar força.

Qué'n déu estar de content en Graner!

—

Ab *L'Eloy* en Guimerà s'ha quedat allà hont era. Un altre drama passional de gran esclat, de gran vigor en la pinzellada, de facilitat en la construcció y de desembraç en el desenrotllo. Però res més. Es a dir, res més no, puig en l'obra hi ha varies escenes notabilíssimes que senyalaré després. Però en el fons res més. Fins les passions no adquireixen en *L'Eloy* aquella volada tràgica que tan sovint admirém en els millors drames y tragedies d'aquest autor.

No sé qui ha volgut veure en *L'Eloy* un drama de tesis. *L'Eloy* vindria a ésser un *alegato* en favor de la dissolubilitat del matrimoni. Evidentment del drama d'en Guimerà se'n deduheix qu'es una verdadera estupidesa allò de la indisolubilitat del matrimoni, y per consegüent que tan estúpida es la lley com la Iglesia al pretendre imposar lo que la voluntat lliure dels homes trenca a cada pas ab la brutalitat dels fets. Ni la Iglesia ni la lley poden fer casar a qui no's vol casar; ni la lley ni la Iglesia poden fer viure junts als qui separats volen viure. Y es que, per sobre de totes les lleys y de totes les Iglesies, hi ha quelcòm que dignifica a l'home: la conciencia de la propria voluntat sobirana. La lley de jurisdiccions per exemple... mes deixém això.

Donchs, encara que això's desprengui del drama d'en Guimerà, en realitat no es un drama de proba. També's desprén de la conducta del duch de Bivona que no hi entén res en en això de governar, y no obstant ell no s'ha proposat pas demostrar aquesta tesis. Per lo menys aixi s'ha de creure.

En quant a *L'Eloy*, hi ha que desconéixer en absolut el temperament de son autor pera suposar tal tonteria. Y si no n'hi hagués prou ab això, el meteix drama'ns ho demostraria. Precisament el drama de tesis, el drama que jo, y molts, després del primer acte hauriem volgut, se presentava clar y podia ésser un gran drama, un drama, ay!, molt millor que'l que ha fet ara en Guimerà. El drama sortia naturalment. En Joan y la Cristina, que l'amor sol havia juntat, que sense demanar consentiments ni donar explicacions s'havien estimat y junts vivien estimant al fillet del seus amors, podien trobarse enfront de la societat ab ses lleys, preocupacions y rutines, y fins trobarse enfront de l'Eloy pare de Cristina qui podia encarnar els sentiments e intranzigencies d'un honor convencional però ben humà. Y aleshores podien exposarse totes les idees, fer valdre tots els arguments posar en jòch totes les passions y sentiments d'uns y altres fins que naturalment uns o altres transigissin total o parcialment, o no transigís ningú o... etc... Se prestava pera un drama interessant y punyent de retruch aquell fet inicial: un bon home, en Joan, bo y honrat, y una bona dòna, la Cristina, bona y honrada, que fa més d'un any viuen junts, que s'estimen y adoren el seu fill, y que—noteuho bé—s'han jurat amor, però també s'han jurat *no casarse*. ¿Per què? «Perque no volém» haurien de dir els dos protagonistes o per lo menys un d'ells. ¿Hi ha una rahó més senzilla y més dramàtica a l'hora, que aquesta rahó: «no volém!», qu'ells podien escupir a la cara del boig Eloy encara que fos pare d'ella, y a la cara de la societat encara que fos marastra de tots dos? Y aquesta rahó hauria tingut una gran força moral y una gran força dramàtica essent donada per dos cors senzills, honrats y voluntariosos.

Mes pera fer això s'ha de cuydar molt la psicologia dels personatges, s'han de sospesar molt les paraules y les idees qu'exposin y s'ha de dur l'acció ab una naturalitat y una ausencia d'efectismes qu'estàn renyits ab el temperament artistich del poeta Guimerà. Ell ha fugit d'aquest drama instintivament, com instintivament se fuig dels grans perills que'ls esperits afinats endevinen avans de llur arribada. Y en Guimerà qui havia posat la situació magistralment, oh si, magistralment en un primer acte admirable, pera fugir del perill, del perill de la tesis traidora, ens fa un drama passional, purament passional, esbojarradament passional, en que'l seu esperit lliurement s'explaya.

Es un romanticisme estrany el romanticisme d'en Guimerà, ben personal y ben caracteristich. En el fons tan fals com l'altre, com el clàssich, com el de les noveles de folleti, però ennoblit per la grapa del poeta que sent fondo y parla bé y grandiosament y troba en moments donats els accents justos de la passió y del sentiment, els crits terribles de l'odi y les senzilles notes de la tendresa. Y aixi endeviném el gran trevall d'habilitat que fa l'autor pera justificar lo injustificable, pera donar aparences de realitat a lo irreal, pera que apareguin vivents y complexes personatges qui en realitat sòn ninots de fusta, y pera fer veure que sòn aquets els qui parlen cada hu la llur llengua quan en realitat sols parla l'autor per boca d'els ab tonalitats ja ben conegudes.

Pera fugir de la tesis en Guimerà ens ha fet aquesta vegada, més que altres vegades, un drama de bojos. L'Eloy, el pare de Cristina, es un boig, un boig de l'honor que constantment desvarieja. Tipo convencional a tot serho, que morirà al acabarse l'obra en un accés de rabia, victima de sa bogeria. Enca-

ra no surt ja ho sabém que morirà aixi. Ingenuament ell mateix ens ho fa compendre. Però que l'Eloy fos un boig podria passar, y fins podria ell meteix ésser el protagonista d'un gran drama. Exemples: Hamlet, Hoswald. Y dich podria passar, perque l'autor al donarnos el titul: *L'Eloy*, ja'ns diu: vos donaré quelcòm d'excepcional y de lo excepcional *no s'en ha escrit res*. Lo que no's pot admetre es que també ho sien de bojos els demés personatges, personatges que, pera major gravetat, en Guimerà'ns presenta en el primer acte com a tipos ben humans y ben equilibrats. Pera no citar més que lo més important, es senzillament impossible que una dòna que ho abandona tot per'anar a viure ab un home bo que la estima y que li ha promés *que may s'hi casaría*, l'abandoni tranquilament després, al saber que aquell home era casat ab una ximple. ¿Qué hi pert ella si ja ho sabia que no s'hi havia de casar? També es impossible que una mare deixi gayrebé morir de gana al seu fillet pera obehir a un pare boig que no vol acceptar els diners que'l bon pare de la criatura ofereix naturalment. Y tantes, y tantes d'altres de petites y grosses falsetats com hi ha en el derrer drama d'en Guimerà! Fins els tipos secundaris tenen quelcòm de boig y fan y diuen coses de ximple.

Y tot àixò, pera fugir de la tesis, del drama humà natural, vivent, per'arribar a escenes violentes, escenes de passió, d'increpacions, de plors, d'amenaces. Escenes ben construhides, magistralment construhides algunes d'elles, es cert, tan ben construhides que arriben a l'ànima del públich impressionable, però qual efecte s'esvaneix tot seguit han deixat de vibrar els conceptes sugestionadors que l'autor posa en boca dels personatges. Quina llàstima qu'en Guimerà no sàpiga, no vulgui ésser més senzill y més naturalment observador de la vida ordinaria qu'es la que avuy més ens interessa, qu'es la que ja avuy sols ens interessa! Perque, no ho dubti en Guimerà: hi ha més bellesa y fins més intensitat dramàtica en una veritat petita, per petita que sia, que no en un gran somni encara que'l somni sia bell. ¿Qué dirèm, si el somni es un somni esbojarrat ?

Tot lo qual no obsta pera que, com deya avans, en *L'Eloy* hi hagi escenes ben hermoses. Tot el primer acte es un model d'exposició, concis, interessant y sentit. També es hermosa com escena de color la primera del segón acte, en que jugan a la bescambrilla quatre personatges verament arrencats de les costums de nostres bons menestrals. Y en fi, finament poética y lleugerament filosòfica es la escena del tercer acte entre en Miques, vell cego, y un nen, indisputablement lo millor de l'obra.

En quant al diàleg, tractantse d'en Guimerà no es necessari repetir qu'es digne del mestre.

La execució fou en conjunt molt deficient. Tots vacilaven com si no haguessin llegit may llurs papers. La Llorente tingué moments feliços, per exemple quan refereix el modo còm va conéixer al seu amich; en cambi's descomposà del tot al final del segón acte, que sorti desastrosament. Qui estigué millor fou en Soler en son paper de Miques, en Barbosa que procurà donar relleu al tipo qu'es un verdader *embolat*, y la Baró en la escena de la bescambrilla que avans he citat, a la que donà força vida.

—

Je suis toujours un peu dans tous les mots d'amour.

Això diu Jesuchrist a la Samaritana quan aquesta, atolondradament, li canta pera saludar a Deu la meteixa cançó que, prostituta, cantava als seus amants. Aquest es el Jesús d'en Rostand.

Y la Samaritana descrita per un Deu, per un Deu qu'en Rostand s'atreveix a presentarnos més com a home que com a Deu, es aixi:

Les rayons tombent droit; voici la sixième heure
—Un chant de flûte vient dans le vent qui m'effleure
—Une femme... Elle sort de Sichem... D'un pas lent
Elle vient. Elle vient au puits. L'air est brûlant..
Même, elle est assez près déjà pour que je voie
Le triple collier d'or, la ceinture de soie,
Et les yeux abaissés sous le long voile ombreux...
Que de beauté mon Père a mis sur ces Hébreux!
—J'entends tinter les grands bracelets des chevilles.
Voici bien, ô Jacob, le geste dont tes filles
Savent, en avançant d'un pas jamais trop prompt,
Soutenir noblement l'amphore sur leur front,
Elles vont, avec un sourire taciturne,
Et leur forme s'ajoute à la forme de l'urne,
Et tout leur corps n'est plus qu'un vase svelte, auquel
Le bras levé dessine une anse sur le ciel! ..
Immortelle splendeur de cette grace agreste!
Je ne peux me lasser de l'admirer, ce gesse
Solonnel et charmant des femmes de chez nous,
Devant lequel je me mettrais presque à genoux

. . . .

Aquell Deu crida a aquesta pecadora que passa per son costat sense véurel; que aquest es el desti de la humanitat: passar tocant la felicitat sens adonarsen; y li explica la seva doctrina d'amor, còm se pert y còm se guanya'l reyalme de Deu, el petit cami millor que la gran carretera per'anar dret; còm els primers seràn els derrers, còm els febles seràn forts, còm els jutges seràn jutjats, còm els pobres seràn richs, còm sols l'amor es gran y s'ha d'estimar sempre, còm un bon creyent pot beure vi y menjar pa (puig ell va transformar l'aygua en vi en les noces de Canà); y estimar terrenalment, que si ell va treure'ls mercaders del temple no ho feu perque mercadejaven sinó perque no ho feyen en son lloch degut, còm se perdonen els pecats, còm se respecta als febles, y en fi, còm deuen resar els bons creyents, no ab pregaries monòtones y lentes adormintse al

ritme de vanes fórmules, no insistint ab groseria, no ab inútils crits, ab pesats gemechs, no llepant la terra y picant de cap a les parets, no tancats en un petit temple, que Deu es per tot, sinó pregar breument, clandestinament, tancant els ulls y ben baixet, pera que sols Deu els pugui entendre.

Tot això es lo que la Samaritana aprèn de Deu, y tot això es lo qu'ella explica al poble incrèdul, a les dònes que riuen en mitj del carrer, als doctors de la Lley, als vells y als sacerdots, als mercaders y als soldats, als richs y als pobres. Prop del pou de Jacob hi seu un home jove: ¿per què no creure que ell sia'l Mesíes?» Y la Samaritana conquereix el poble, y triomfalment el porta a Jesús, qui s'espera sentat.

En fi, la escena es hermosa. Tots tres quadros d'aquest evangeli, com titula l'obra l'autor, y que constitueixen un episodi bíblich, són d'una gran potencia sugestiva. El poeta ha sabut, humanisantla un xich, donar més vigor a la llegenda. La Samaritana, en son misticisme sobtat, en son rapte de fanatisme inconscient, no deixa d'èsser dòna, no deixa d'èsser pecadora:

Car c'est dans un baiser toute l'âme qu'on frôle,
Et rien ne sait le poids d'un front comme une épaule.

. . . .

Y el meteix Jesucrist d'en Rostand, ab sa bona voluntat, se fa perdonar moltes coses que li ha atribuhit la Iglesia. Ell diu a Photina, la Samaritana:

Toi, toujours, lentement, les siècles te verront
Descendre le sentier, ta cruche sur ton front.
Lorqu'on évoquera ma figure lointaine,
Toujours la Madeleine ou la Samaritaine,
La femme de Sichem ou bien de Magdala,
Toujours une de vous, près de moi sera là!...
Et ce sera ta gloire encor que l'on confonde
Parfois ta tresse rousse avec ma tresse blonde.

Per això la llegenda contada, tan harmoniosament per un poeta de lira esplèndida y senyora, ens corprèn y ens maravella.

Voldria alabar com se mereixen els versos d'aquest poema. ¿Còm ferho dignament? Ab tota intenció n'he citat molts. El lector discret podrà alabarlos, puig qu'ells meteixos s'alaben. Enlloch de ferho jo, prefereixo transcriuren encara. Es Photina qui parla, ab la gerra a la mà:

Tu vois cette eau, cette eau limpide, si limpide
Que lorsqu'il en est plein le vase semble vide,
Si fraîche que l'on voit en larmes de lueur,
En perles de clarté ruisseler la sueur,
La sueur de fraîcheur que l'amphore pansue,
Par tous les pores fins de son argile sue!...
Cette eau qui donne soif rien qu'avec son bruit clair,
Si légère qu'elle est comme une liqueur d'air
Et, bien! pour toi, cette eau, c'est la loi, la loi dure,
Cette eau pure, cette eau si pure, elle est impure!...

. . . .

La presentació d'aquesta obra ha sigut un nou triomf pera tota la companyia de la Tina di Lorenzo. Jamay hem vist a Barcelona un conjunt tan arrodonit de mosses com el que presentaren en el segón y tercer quadro de l'evangeli d'en Rostand. En el segón quadro, especialment, s'hi veya tota l'agitación d'un mercat en ebullició. Crits dels venedors, bromes, insults, discussions, etc., però dit y mogut tot ab una traça que, sense confusió apareixia laescena arrencada del natural.

La Tina de Lorenzo estigué en aquesta escena soperba de foch, de tendresa, de passió, de misticisme. Ella sapigué omplir la escena dificilíssima, ab els seus crits, ab els seus planys, ab les seves supliques, ab les seves visions. Es un gran paper el paper de Samaritana pera la Tina; paper dificilissim però que diu naturalment, car no tè d'esforçarse cercant recursos per'aparèixer tendre. Sa veu dolça y insinuanta, sa finura de moviments y sa distinció ingènita li serveixen maravellosament pera encarnar aquest tipo eminentment poemàtich. Que bé diguè'l pare-nostre que clou l'obra, y tota la escena del primer acte ab Jesús! Ella meteixa semblava una pregaria, però una pregaria de dòna que prega ab el cor agitat Jo crech qu'es així com l'autor va imaginar el tipo.

També estiguè molt bé, y donà ampla serenitat al de Jesús, en Carini. Llàstima que la seva veu no sia prou dolça. En Falconi feu un centurió molt just y els demés, com ja he dit, contribuhiren al conjunt irreprotxable que obtinguè l'obra. Afegim que la escena fou presentada y servida ab una propietat y una riquesa també irreprotxables.

La traducció en vers italià deguda al senyor Siobe,'m va resultar força literal y correcte.

—

Res més ens han donat de nou. L'únich interès dels aficionats s'ha concentrat en la interpretació d'obres que avuy ja poch o gens ens interessen.

Baix aquest aspecte la companyia Tina-Falconi ha sigut aplaudida y honorada com se mereix.

Ens donaren *Infidele*, xamosa comedia d'en R. Bracco, en la que'ls tres únichs personatges, la Tina, en Carini y en Falconi rivalisaren pera veure qui ho feya millor. Fou una vetlla agradable. Tots tres digueren llurs papers fàcilment, ingeniosament, detallantlos a la perfecció. La escena en qu'ella tira les cartes rebudes del suposat aymant a la cara de son marit, escena de composició, fou feta per la Tina ab gran desinvoltura, provocant mostres de sincera admiració. Aixi meteix la derrera de l'obra, escena d'una gran malicia, que'ls tres *protagonistes* subratllaren ab tota aquella intenció compatible

ab el bon gust y finura que caracterisen als distingits actors d'aquesta companyia.

Fedora també'ls hi sorti ben rodona, notantse per part de la Tina l'esforç pera humanisar un xich la estrafalaria concepció de l'autor. Y en fi, *Bataglia di Dame*, comedia blanca de l'Scribe, dóna també ocasió pera lluhirse a tots els actors qu'en ella intervenen, distingintse, ademés de la Tina — qui revisquè en el tipo de la comtesa d'Autreval una vera *castellana* (de castell, no de Castella), de principis del sigle passat, — la Grossi, en Falconi, qui tal volta exagerà un xich la nota còmica, y el qui feya de baró Montrichard, qual nom no recordo.

Crech inútil repetir que la *mise en scene* de totes aquestes obres, com els trajos que treuen els actors, fan honor a la companyia y a la empresa.

EMILI TINTORER

ASSOCIACIÓ MUSICAL DE BARCELONA

TERCER CONCERT

El dijous passat se celebrà'l tercer concert que havia anunciat aquesta associació. El programa estava compost per *Leonora* (número 3), de Beethoven, que ja havia sigut executada en l'anterior concert, lo meteix que la *Walkyria* (*Encantament del foch*); y la *Cantata 78* de Bach en la primera part.

En la segona part se terminà l'audició de la *Missa Solemnis*, de Beethoven, ab el *Sanctus*, *Benedictus* y *Agnus*. Y ara que ja hem arribat al final d'aquesta obra, ara que ja hem pogut fruhir de la *primera audició a Espanya* d'aquesta Missa, ¿què podém dirne? ¿Què podém pensarne? ¿Quin concepte'ns en podèm formar? Jo, que la he escoltada del principi al final ab religiosa atenció, m'he convençut de que sols m'era permès apreciarla al través d'una execució dolenta y d'una direcció mès dolenta encara.

Jo m'he esgarrifat, en el transcurs de l'audició, de la manera freda, desencoratjadorament freda com transcorrien els passatges musicals, tots monòtons, tots d'una meteix color, tots febles, sense una nota potenta, arrebatadora, fortament emocionant, sens un compàs de contrast delicat, tranquilament impressionable; tot passà suau, molt suau. La nota caracteristica era l'esllanguiment continuu. En cambi la batuta era altiva: moviments acompassats y elegants, y, per lo tant, *distrets*, que no atenien al fi principal; y desprès saludos ab *pose*, com si el mestre estigués convençut de que acabava de realisar una gran obra.

Feya pena, ademés, haver d'escoltar aquells tenors qu'en comptes de cantar bufaven, aquells baixos que cantaven *tan baix* que no se'ls sentia, aquelles noyes, les xamoses soprans y contralts — les més sacrificades — de veu tímida y tremoladiça, aquell infortunat tenor ab veu de cabreta esgarriada, aquella mezzo soprano (solista), aquells músichs... tots mansos, extremadament mansos, portats a *vendre* per aquella batuta sempre *triomfant*, sempre *jadeante*... Podém fer alguna excepció: la senyoreta Anglés M. Fran (soprano) que no descompongué'l quadro, y especialment el senyor Segura (bariton), qu'estigué bé.

Per això al voler parlar de l'obra de Beethoven me trobo que al cap d'avall jo no he sentit res, no he vist res, no he comprès res, y per això jo no vull dir res, no vull judicar res. En resúm hem de dir que la *Missa Solemnis* no la hem pas sentida, encara que's vulgui alegar la bona voluntat d'havèrnosla donada a conèixer. La bona voluntat es respectable en poques ocasions, y encara molt discutibles. En el cas present no's pot perdonar res, perque aytals concerts tenien la pretensió de *jouer un grand rôle*, y al cap y a la fi no'ns han ensenyat res. Enrera tot allò que no'ns ensenyi res, enrera tots aquells que no'ns facin apendre quelcòm, y encara mès aquells que sense forces se posen al devant de qualque manifestació de la vida artística, literaria, musical, científica, etc., solsament pera satisfer llur vanitat, generalment patrocinats per uns quants que, havent de fer vida migrada,'s volen aixecar a costes de llurs patrocinats. Avuy no he pogut resistir mès; he volgut desfer l'optimisme que's podia traslluir en les anteriors ressenyes, encara qu'en elles poch concretava. Si ho han fet malament, siguém franchs y repetimho una vegada més.

Finalisà l'ultim concert ab *Somni*, d'en Lamote de Grignon, director d'orquestra (l'autor ho qualifica de *Schumaniana*), ab quatre melodíes pera orquestra y secció de senyoretes: *Nupcial*, *Riera avall*, *Les Animes* y *Es Juny*, del meteix autor (aquesta última's repetí tres vegades a pesar d'èsser ben poca cosa, segurament per obra y gracia de la *claque*), y ab la obertura dels *Mestres Cantayres*.

D. BONET Y CEMBRANO



¿REACCIONAR?... MAY!

A n'en Biel, home aymant de la justicia y el bon sentit com a radical qu'era, li agradava posar les coses en son lloch *consecutiu.* Aixi ho deya y aixi ho feya, y tothòm el tenia per home honrat y cabal.

Era un cap de tarda de primeríes d'hivern, d'un día placèvol en que'l sol, si no escalfant, sostenint quan menys la tebior de l'atmósfera, feya via en sa eterna caminada per l'espay, convidant a sostenir ab ell llarga complanta per lo agradivol que's feya ab sos acaronaments plens de voluptat, acaronaments que calia aprofitar en mitj d'aquell seguit de díes rúfols y tristos.

Y en Biel havia tret al carrer les eynes del trevall, y, encarat de ple a ple ab el sol, s'havia posat a fer espardenyes, que aquest era'l seu ofici. Ben assegut al banch, tirava ab tota la furia'l canem retort estrenyent bè la sola pera no enganyar als parroquians, cosa que de debò li hauria dolgut. Y heusaqui que, quan mès absorbit per la feyna estava a l'hora en que'l sol començava d'anar a jóch y un ayret fi y penetrant se desvetllava, el sabater del devant li tirà del balcó estant, y de segur que impensadament, una galleda d'aygua que l'*abrigà* de dalt a baix deixantlo com una gallina mullada.

Y el nostre home, a qui la formalitat no li privava de tenir el seu gènit y que, ademès, a n'el sabater no'l podia clissar gayre de resultes d'antichs antagonismes, polítichs y competencies de l'ofici, s'enfaristolà tan de sobte que, si no surten els vehins a aguantarlo agafa al pegot y en fa mandonguilles.

Lo cert es que aquella enrabiada, no podent esclatar, se li barrejà en els dintres ab la humitat de l'aygua y la pressió de l'ayre del capvespre, y a l'endemà no's pogué aixecar del llit, ahont la febre'l retingué en un estat de postració alarmant.

La seva dòna corregué a cà'l metge, aquest el polsà, l'examinà de cap a peus, y finalment receptà y li diguè:

— Això no es res. Convé no pendres les coses tan a la valenta; però vaja, passarà aquesta crisis, vindrà la reacció y vostè's curarà. —

Sentir en Biel parlar de reacció y estremirse de dalt a baix, fou tot hu. Y totjust el metge hagué sortit, clohent els punys y encarantse ab la dòna, exclamà:

— Volerse valdre de la meva debilitat pera ferme tornar *retrògado!* Ah, no! No ho lograrà pas! ¿Què s'ha cregut aquest receptapotingues?

— Sossègat, home. De segur que no ho has entès bè.

— Massa! Ha parlat de crisis y de reacció. Que hi hauria crisis ja m'ho esperava, perque aquest govern no pot anar; però que tingués de venir la reacció, may! No la vull, ni pera curarme jo. El bé de la humanitat val mès que la vida d'un individuu. Primer morir que contradir les meves *ideyes!* Sóch radical, y ab gust donaré ma vida per la llibertat! —

La seva dòna, no sabent qué respondre, va córrer a cercar al ferrer, qu'eren amichs d'anys, y al forner qu'era del meteix partit qu'en Biel y que ab ell tallava'l bacallà en la Junta del casinet del seu districte. Y el forner y el ferrer, una vegada personats al quarto del malalt, tractaren d'apaybagarlo inútilment.

— No! — repetia en Biel. — Aqueix mal metge dèu fer ali ab el reaccionari del sabater causant del meu mal y que tant de to's dóna perque calça a l'aristocracia. M'hàn volgut fer la trabeta, però no ho logrаràn!—

Aquell estat d'excitació, lluny de minvar, anà en aument, de tal manera que's vegeren precisats a cercar un altre metge que li diguès tot al revés.

— Y donchs, ¿qué teniu? — li digué aquest.

— ¿Qué tinch? La malehida reacció, que no me la podràn fer pahir!

— No, home, no. Veyàm... —

Y li pren el pols, y l'ausculta, y recepta... o bè ho fa veure.

— D'aquesta medicina — diu desprès — ne pendrèu una cullerada cada dues hores, y'm penso promoure en vostra naturalesa la revolució que, si no m'erro, vos cal pera curarvos. —

En Biel se calma sobtadament; fica tot seguit el braços dintre'ls llençols, se frega suaument els costats, y diu:

— Vostè, vostè m'ha entès el mal!... —

J. Carné y Martí

SONETS POSTALS

LA CASCATA DEL PARCH

Com enrotllats cabells d'encisadora fada
l'escuma rossolant fresseja ab sorts remors
dins les marmoreis taces dels jolius sortidors
fent estremir el Parch ab sa frescal besada.
Passa per entre'ls arbres florits una halenada.
Els rossinyols refilen, primaverals cantors;
criades y assistents, burgesos y senyors
s'escampen pel jardí com una immensa onada.
Quan la tarda declina per l'ombrívol passeig
se senten riallades y cants y xerroteig;
a la maisó retornen les raspes; els soldats
retornen als quartels; el sol radiós se pon
y sobre la cascata son derrer raig se fon
ab llubissors de foch, entre'ls corcers daurats.

LES ARENES DE BARCELONA

Taxina, xina, xina..! Les militars musiques
anuncien la festa ab crits aixordadors;
la gent se llença folla pels amples corredors
hont lluhen dels *toreros* les vestidures riques;
passen cavalls esquàlits muntats pels picadors
que mullen ab saliva les puntes de les piques;
les grades y *tendidos* s'omplen d'espectadors
de mosses d'Hostafranchs y franceses boniques;
els venedors, cantant, proclaman «¿Quí la peta?
puros y cigarrillos!» El sol lluhent espleta
sobre'ls ventalls vermells llençant son furial raig;
els *toreros* saluden ab posat de titella
al president, y s'obre del *toril* la portella,
y com ja he vist prous coses, un servidor me'n vaig.

L'ARCH DE TRIUMFE

La mole immensa s'alça com un cant de victoria,
fet de mahons rogenchs, sobre'l cel lluminós.
No sé per què, prô'm sembla que té un cayent grandiós
com de cant de guerrer cobert de sang y gloria.
Y es que al vianant que hi passa refresca la memoria
portantli recordances d'uns temps encisadôs.
¿Retornarà aquell temps? Pensen els regidôs
que porten dins el cap política caboria.
Mes ay! sota de l'Arch tot es ple de bruticia
(aqueix vers rima bé ab Palau de Justicia
que sembla un plet de llarch puig no s'acaba may).
Mes l'Arch s'aixeca pur si la bruticia'l volta
y com que arràn de terra en troba molta, molta,
fugint de la bruticia s'enfila per l'espay.

EL MONUMENT A COLÓN

Com cossos de Nereides se blinquen les palmeres
breçolantse ab la brisa salabrosa del mar
y ses onades porten com tendres missatgeres
dels països llatins el lluminós esguart.
Un hom ven cacauets. Ab llurs veus trapaceres
diuen els barquillers: *Bote pa visitar
los barcos de la Escuadra. ¿Me quiere usté alquilar?*
Els lleons monumentals baden llurs goles feres;
Un pinxo en un kiosko ven begudes malsanes;
sota Montjuich se veuen immenses, les Dressanes;
una corneta vibra son espinguet ardit;
un senyô's pesa sobre la bàscula automàtica;
y sobre'l monument, Colón ab posa estàtica
va senyalant la mar ab la punta del dit.

EL MONUMENT A CLAVÉ

No se sab si es un piano o bé una calaixera
aquella cosa sobre la que s'està en Clavé.
(El qui va construirho no sé pas qui va sê
però segons ses obres devía sê un pastera).
La esquena te tan doble (miràntsel pel darrera)
que sembla geperut (y pel devant també)
y porta en sa mirada aquell home de bé
un no se què brutal que, francament, esvera.
Si el que'l va posâ allí se li posa al devant
me sembla que enutjantshi aquell músich gegant
que va ferse una orquestra de les goles del poble,
saltant de dalt d'aquella cosa estranya, esguerrada,
deixant aquella *porra* de dirigir la copla,
ab la batuta als dits li venta garrotada.

L'AVI DEL PARCH

Com monstre llegendari ses formes malestrugues
paseja poch a poch dins sa trista presó;
a n'els grans els fa riure y a n'els xichs els fa pô
eix monstre colossal tot recusit d'arrugues.
Pagesos tot badant y velletes xarugues
que aguanten les criatures ab llarch aguantadô
se'l miren con si fos son Avi de debó.
Dos vells *guarda-paseios* s'expliquen llurs marfugues,
mirantlo indiferents, asseguts sota un âbre
fent dibuixos a terra ab la punta del sabre
vigilant que no arrenquin flors del jardí els baylets;
com un forn infernal, sense que may acabi
la gana que'l corseca, menja com un toll l'Avi
llonguets, llonguets, llonguets, llonguets, llonguets.

R. VIVES PASTOR

SOLIDARITAT CATALANA

Suscripció popular per'atendre als gastos de la Edició dels discursos pronunciats contra'l projecte de lley de les jurisdiccions, y de l'Homenatge que'ls catalans preparen als senadors y diputats que combateren dit projecte.

LLISTA DE «JOVENTUT»

Pompeius Gener, 5 pessetes. — Trinitat Monegal, 5.—Salvador Vilaregut, 5.—F. Pujulà y Vallès, 5.—Oriol Martí, 5.—J. Pujol y Brull, 5.—Ramón Farré, 5.—Ramón Miquel y Planas, 5.—Lluis Via, 5.—Emili Tintorer, 5.—Joseph M.ª Rosich, 1.—Joseph Lleonart Nart, 1.—Joseph Fluvià, 5.—I. Soler y Escofet, 1.—Joseph Via, 1.—Francesch Ferrer, o'50.—Alfred Ferrer, o'10.—Antonia Figuerola, o'10.—Felipa Salinero, o'25.—Justa Salinero, o'25.—Antoni Sala, o'25.—Un lerrouxista-catalanista, o'30.—Joan Comas y Llauradó, 5.—Antoni Valentí, o'25.—Joan Casasnovas, o'25.—Lluisa Casasnovas, o'25.—Constantí Casasnovas, o'25.—Francisca Asensio, 1.—Leonor Asensio, 1.—Antonin Asensio, o'25.—Joseph Asensio, o'25.—César Asensio, o'25.—Arthur Asensio, o'25.—Teodor Flores, 1.—Frederich Puig, o'50.—Antoni Font y Laporte, o'50.—Joseph Sans, o'25.—D. Bonet, 1.—E. Pons, 1.—Joseph Mir, o'20.—Joseph Benet, 5.—Santiago Rull, 1.—C. R. Layrón, 1.—V. I. P., o'25.—Pere Segalès, o'10.—Joseph Escudero, o'10.—Sebastià Molinos, o'25.—Miquel Escasany, 1.—Joaquim Roig, o'25.—Francisco Aulesa, o'25.—Joan Ribé, 1.—Francisco Giménez, o'25.—Joan Brunet. 1.—V. Santamans, o'25.—Francisco Cusiné, o'50.—Ignaci Casas, o'20.—Joan Badó, o'10.—Ascari López, o'25.—Manel Armans, o'25.—Antoni Capellà, o'25.—Francisco Vergés, o'10.—Joan Badia, o'10.—March Continente, o'25.—Miquel Bardia, o'25.—Joan Sans, o'25.—Joseph Peraire, o'25.—Manel Vila, o'20.—A. Gorgall, o'25.—Joseph Romero, o'25.—Pere Laporta, o'25.—Jaume Mas, o'25.—Joseph Tey, o'10.—Joseph Genovès, o'25.—Oriol Genovés, o'25.—Elgivia Alba, o'25.—Baldomer Magrané, o'20.—Carme Cusiné, o'25.—Benet Masaguer, o'10.—Joan Farré, o'20.—Ovidi Baduell, o'25. J. P. B., 1.

Total: Ptes. 93'70

(Seguirà)

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Tinguinse presen aquestes preguntes y no s'oblidi que qui reb una cosa està sempre en datiu, y qui reb una acció en acusatiu, y tota confusió serà impossible.

Sempre, donchs, qu'en català trobèm un substantiu en acusatiu, el traduhirèm afegintli a sa terminació propria la *n* que'l caracterisarà especialment. En tots els altres casos ens limitarèm a anteposarli la preposició corresponent, donantli solsament la terminació *o* o *oj* segons estigui en singular o en plural.

Nominatiu. — El substantiu sol, o precedit de l'article *la*, en tots els genres y nombres. Terminació *o* en el nombre singular, *oj* en el plural. — Ex.: *JOHANO estas alta; LA DOMO falas; VIRINOJ promenas.*

Genitiu. — El substantiu precedit de la preposició *de*. Terminació *o* pera'l singular, *oj* pera'l plural. — Ex.: *La pano DE LA NAJBARINO; mi venas DE BARCELONO; ili venas DE LA MONTOJ* (venen de les montanyes).

Datiu. — El substantiu ab o sense article, precedit de la preposició *al*. Terminació *o* pera'l singular, *oj* pera'l plural. Ex.: *Mi donas libron AL AMIKINO; la vagonaro iradas AL PARIZO; ŝi marŝadas AL LA VILAĜO; la tablo apartenas AL KUIRISTO.*

Acusatiu. — El substantiu ab o sense article. May el precedeix preposició. Terminació *on* pera'l singular; *ojn* pera'l plural.

Ex.: *Mi manĝas PANON*, — jo menjo pa; *mi ricevas LA ĈAPELON* — jo rebo'l barret; *ni trinkas LA LIKVOROĴN* — bevèm els licors; *ili fiŝkaptas FIŜOJN* — pesquèu peixos.

(Els altres dos casos, *vocatiu* y *ablatiu*, no tenen altre interés, per lo que's refereix al segón que'l que tenen les preposicions que l'acompanyen, que són totes les restants y que's veuràn en son lloch adequat.)

F. Pujulà y Vallès

(Seguirà.)

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

AÑY 1906

Llista de les composicions rebudes.

(Acabament)

167. A l'entorn dels Evangelis; L. Sonets —168. La nostra Seu; L. Si n'ha vist de coses, la nostra Seu etc. — 169. Tronch; L. Les eugues.—170. La espiga; L Del segador.—171 Vagant pel Montseny; L Varia.—172. El cantayre.—173. El despreci; L. Descobriment.—174. Sofriment; L. Del Senyor. – 175 Sensitives; lema: Notes.—176. Tochs d'amor; L. Campanades.—177. Montserratines; L. Impressions.—178. Els cants de la vida; L. Es l'honor qui canta.—179 La Reyna de la Festa; L. Ofrena.— 180. La Pecadora; L. Jesús.—181. El geni de les roques; L. ¡Natural ¡Llibertat! — 182. Quadret; L. Kgaroçnaí Bia.—183. Redempció; L. Et Verbum caro factum est. (S. JOAN.)—184 Gloria pòstuma; L. Esboç de novela.—185. A una reyna; L. De la festa.—186. La mística; L. La bella giovenetta—Ch'ora e dona. (PETRARCA)—187 Càntich a María; L Fecit mihi magna qui potem est.—188. Diumenge de Rams; L. Hossana al Fill de Deu.—189. Les eternes recordances; L. Fragments d'un llibre qui may mor. – 190. Cobles en llohança del Venerable Màrtyr de Christ Fra Pere Almató; L. Planter de Sants, oh vigatana terra; etc.—191. Al cim de la montanya; L. Idili.—192. Els jays de cà'n Pona; L. Negrura.—193. Dues llegendes; L. Verge de Misericordia.—194. Ratxada; L. Novela. 195. Quadret L. Del natural.—196. Comiat; L. Anyorança.—197. Meditació; L. Les ones.—198. L'ermità Pau; L. Ave María.—199. Crepuscles; L. Melangía —200. Elegía; L. O figure dei tempi assai lontani. (G. D'ANNUNZIO.)—201. El Poeta al Pobres; L. Consolatrix afflictorum.—202. La cambra de la verge; L. Modalitats.—203. Rosalía; L. Tempora mutantur.—204. Les tres germanes; L. Anyorança.—205. Pavía; L. El poeta català y valent guerrer Francesch Aldana. etc.—206. Entre la vida y la mort; L. Anorreament.—207. Roses; L. Tríptich.—208. Conjugals; L. Flor y fruyt. – 109 La nuvia; L Semblava un àngel – 210 La Oració de l'Hort; L. Primer Misteri de Dolor.—211. Ester; lema: Del llibre immortal — 212. En el mont; L. La estrella. —213. Tradició barcelonina; L. Fides.—214. Les flors del Montserrat; L. ¡Tot per la Moreneta!—215. De Montanya; L. ⁂—216. Quan la ploma als dits tinguèu, cerquèu sempre un noble fí; L. Quadro fai tàstich lírich, titulat «Visió del Poeta.»—217. Estima a la teva Patria com a la teva mare; L. Quadro dramàtich patriòtich, titulat «La Marxa».—218. Les Cigales d'or; L. Per una viola per una violeta, etc.—219 Goigs en alabança del Venerable Martre de la Iglesia P Pere Almató del O. del P. S. D ; L. Vos ne sóu com Roma canta, etc. —220. Salve!! – 221. El joglar de la Mare de Deu; L. Tradició.—222. Desvari; L. A la meva estimada — 223. Flors del cor; L. A l'aymat.—224. Al Temple de la Sagrada Familia; L. Oda —225. Lo deu del mal; L. Redemció.—226. Del cor; L. Videta mía. – 227. La Senyora; L. Trànsit —228. La visió de Gethsemaní; L Transfer calicem istum. (LUC. XXII, 42).—229. Dins la basílica; L. Laus. – 230.— Canidia; L. S. P. Q. R.— 231. La torre d'ivori; L. Turris eburnea. —232 La lliçó de Diofant; L. Sofrosinia.—233 Odes d'Horaci; L. Credite posteri! (ODA XIX, llibre II). 234. Ciutat; L. La Catedral.—Lo Monument.—Posta de sol.—La ciutat vella —En el Museu.—235. Tardes de sol; L. Vida.— 236. Preparació pera conservar una bona flor; L Virtut. —237. La Primavera; L. Flors —238 En el jardí; L Soletat.—239. El vol de l'ànima; L. Sursum — 240 Pel novembre; L. No vull...—241. Sàtira; L. Per tu .—242. Elegía; L. Oh, la soletat de les montanyes!— 243 Les lluernes de Babilonia; L. Obertura poemàtica. —244. Passió y mort; L. ⁂—245. Fructidor; L. Oh terra; mare terral— 246. Del Terror; L. Ayguafort — 247. El carrer del Regomir; L. Ay carrer del Regomir quí t'ha vist, etc.—248. Carreus y Pergamins; L. Si no volèu que jo estimi el meu recó, etc.—249 Per avall de Catalunya; L. Divina llum.—250. La Pastora Catalana. —251. Englantines; L. Catalonia.— 252. Varia; L. De montanya.—253. El Cant de la Impietat; L. Ilion, Ilion, fatalis incestus etc. – 254. Camperola; L Qui no vulgui póls...—255. Els Jochs; L. Margarida.— 256. La esposa a l'espòs; L. Tout passe... ou passera (SONIA) —237. Dol; L. .. in domum refugii. – 258. Les bodes del poeta; L Nuptiæ si funus.—259 Enveja!; L Quadret en prosa. —260. El Castell; L. Ave fenix!—261. La Primera Comunió del més petit; L. Salvadoret.—262. La Prometença; L. Fides-Amor.—263. Desconsolada; L. Amor. —264. La Tradició; L ⁂ – 265. Babilonia; L .. perque terra es aquesta..., etc.—266 El plor de l'aymada; L. L'amaro lacrimar che voi faceste.— 267. La vinya de Jesús; L Ego sum vitis vera.—268. ¡Llibertat!; L. Bon cop de falç.—269. Troba d'amor; L. A l'aymía.— 270. Ideal d'amor; L. Nocturn.—271. La Fe de Catalunya; L. Per ésser gran avuy te despertaràs .. etc.— 272. L'enamorat de la mar; L Talis vita finis ita.— 273. A Tarragona; L. Reflecteix lo verb llatí en la terra que trepitges.—274. Ella; L. Humano capiti cervicem pictor... etc.—275. A una Verge montanyesa; L. Ningú coneix lo que'm mata.—276. Trànsit; L. D'un llibre de recorts.—277. Foch; L. Any LXXIX c. de C.—278. Mulicramor; L. Conversa.—279. De l'Epopeya; L. Pro Patria! 280. La badía llevantina; L. Febus —281. Nos ab nos y lliures tots —282. Sonets; L. Mens blanda in corpore blando.— 283. Germanastres! L. Aspra tenzón —284. Psalm de Jovenesa; L. En la nit odorant de tarongers.—285. Trescant pels cims; L. Oh llibre obert de la Natura, etc.—286. El Pas del Ter —287. Sant Miquel del Fay; L. Patria. 288. Judas; L. Roig de mal pèl —289. La Fada de la montanya; L Jamay viurà bé, senyora, etc —290. El Fill de la Nit; L. Per munt enllà.—291. Salabroses; L. En faci de la mar. . (MISTRAL CALENDAU).— 292. Prismes; L Ne si ne no nel capo mi tezona. (DANTE) – 293. El cant del taxik; L. Ressoni sempre'l místich honover.— 294. Festa catalana; L. Salus infirmorum.— 295. Eliseu; L. Terrible esguart.—296. Col·loqui; L. In meditatione mea exardecet ignis.—287. Lluyta (Fragments d'una novela); L. Jo vaig vèurel tremolar .. etc.—298. La Corona d'Aragó; L. Sang. — 299. La llegenda d'un avall; L. Amor y Patria —300. La fí de Jerusalèm; L. Trista profecía.—301. Al peu de la Senyera; L. Bandera, santa bandera, etc. (GUIMERÁ).— 302. Herodíes; L. Tradició —303. Hivernenca; L. Aniversari.— 304. Pobra mare!; L. Llegenda.—305. Tot .. tot s'ho emporta'l vent; L. Desengany —306 Patria; L. ...ploren y gemeguen.—307. Verge de Montserrat; L. ...un cel blau.— 308. Jesuset; L .. millor, que al cel.—309 Els pins de fangas; L. ...fou preferida.—310. Recorts; L Un recó en ton fossar. 311. Visió; L. Musa Catalana. — 312. Goig y Dolor; L. Fides.— 313 Les flors del jardí català; L. Com pel maig la clavellina... etc.—314. A mon germà; L. Reflexió.—315. Elogi al Desitj; L. Fantasía.—316 Som els convençuts; L. Als .. altres — 317. El triomf de la carn; L. Sensualisme.—318. La Verge de ma filla; L. Fe-Amor.—319. Les «gitanes» del Vallès; L. La Rosina'n fou «gitana», la millor de Castellar.— 320. Amor; L. Sine visitatione tua vivere non valeo.

S'han rebut tres composicions que no han sigut admeses per no venir ab les condicions fixades en el Cartell de Convocatoria.

Barcelona, 15 Març de 1906.— El Mantenedor-Secretari, *Pompeu Crehuet.*

NOVES

Mons parturiens! Els furors bèlichs d'Alemanya s'han apaybagat en la Conferencia d'Algeciras, ahont el gran Imperi s'ha vist isolat, sense poder satisfer sos desitjos d'humiliar a França.

La Conferencia ha tocat a son fi; emperò no creyèm que les pretensions del kaiser, qui la promogué, estiguin, ni de molt, satisfetes, car es humiliant pera ell la resolució de les potencies acordant la creació del Banch internacional y disposant que sia franch-espanyola la policia al Marroch.

Els alemanys no han sigut tontos, no han fet el Quixot, s'han resignat. ¿Es real o fingida aqueixa resignació? Dada la bona amistat del sultà y el kaiser, lo més probable es lo ultim. Hauràn fingit resignarse, però, ben avinguts, procuraràn que sia lletra morta tot lo acordat en la Conferencia. Y el Marroch seguirà sense civilisar, si bé la pau europea quedarà assegurada...

—

L'Associació Wagneriana celebrà la segona audició de la serie V, cicle Beethoven, el diumenge prop passat. El programa comprenia'l *Quartet en mi bemol (Adagio assai, allegro con spirito, tema cantabile con variazioni);* dotze *variacions* pera piano y violoncel sobre un tema de l'oratori *Judes Macabeu*, de Händel; y el *Quartet en re (Allegro moderato, andante con moto, rondo allegro).* La sessió resultà ben interessant, contribuhinthi en gran manera la bona execució dels senyors M. Domènech y Espanyol, (piano), D. Sànchez (violí), J. Estera (viola), y B. Dini (violoncel). La tercera audició tindrà lloch el 8 d'aquest mes.

El meteix dia, al matí, donà un concert popular en el Teatre Comtal l'Orfeó Canigó (de l'Ateneu Obrer del Districte Segón) dirigit pel Mestre F. Piqué y Salvat ab la cooperació del subdirector I. Saperas y de la professora de la secció de senyoretes Aurea Puig. La concorrencia, bastant regular, aplaudí totes les composicions que s'executaren, especialment les de Victoria, Wagner y César Franch; com també les dels senyors Piqué y Salvat y Morera.

—

Publicacions rebudes:

Obres completes d'Emili Vilanova. Volúm III. Entre familia. La biblioteca de la *Ilustració Catalana* acaba d'enriquirse ab aquest nou tomo de les obres del malaguanyat prosista català. De sobres són coneguts els sugestius quadrets que integren el volúm *Entre familia*, en els qu'es d'admirar la facilitat de llenguatge, la gracia y la tendresa inimitables d'en Vilanova. Aquests volums, que resulten quiscún a 2 pessetes pera'ls suscriptors a les *Obres completes*, se venen al públich a 3 pessetes.

Odas Serenas y Novas Baladas. L'editor senyor López ha posat a la venda una edició econòmica d'aquestes obres de l'insigne Apeles Mestres. Feya temps que abdues eren agotades, y certament era de doldre la resistencia de l'autor a tornarles a imprimir, car se tracta d'uns aplechs de composicions de lo més escayent y personal de l'Apeles, y calia que tots els devots de la bona poesia les poguessin conèixer y assaborir. El senyor López ha fet, donchs, una obra de divulgació qu'era ben necessaria. Les *Odas Serenas y Novas Baladas* formen un volúm de 134 planes que's ven a 1 pesseta.

El Radical, setmanari autonomista, republicà revolucionari. Aquest nou periòdich ve a combatre la falsa politica d'en Lerroux, a realisar (diu) en la prempsa lo que'n Soriano ha realisat al Parlament, y a continuar la campanya anys enrera sostinguda per *El Progreso*, denunciant immoralitats y arrencant caretes, li desitgèm força anys de vida, y que realisi sos propòsits, en bé de la causa que defensa.

Revista de Menorca. Publicació mensual de l'Ateneu Cientifich, Literari y Artistich de Mahó, que ab el conreu de les ciencies y les arts se proposa contribuhir a l'enlayrament de les inteligencies y al progrés del pais.

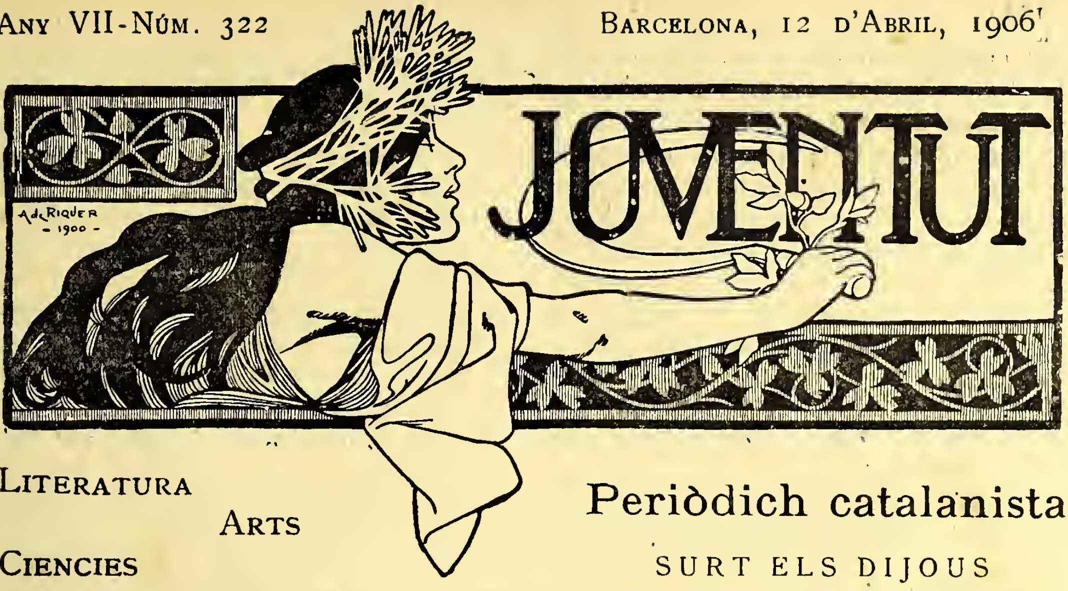
Centro Fraternal de Cultura. D'aquest «Centre» en constitució, domiciliat interinament en el carrer de Sant Pere del Poble Nou, hem rebut una circular en la que'ls organisadors expliquen llurs propòsits de procurar la cultura del poble creant una biblioteca, donant conferencies y representacions teatrals, fent excursions, y, en fi, esmerçant totes les activitats e iniciatives en tan bella tasca. Com quota minima pera contribuhir a fer efectives aytals aspiracions, els organisadors han fixat la quantitat de 1 pesseta. Es de desitjar que tinguin imitadors pera que puguin realisarse'ls fins a que aspiren.

El Baix Panadés. Nou setmanari autonomista que veu la llum al Vendrell, y en qual primer número fa avinent la necessitat de la educació del poble, tasca a la que's proposa entregarse per'assolir sos ideals de democracia, llibertat y autonomia. Li desitjèm vida pròspera.

Capitel·lo. Cançó popular catalana, una de les més importants de nostre romancer, LV de les publicades pel «Cançoner Popular», ab la lletra, la musica, abundants notes folk-lòriques y una bella ilustració d'en J. Pey. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 322 BARCELONA, 12 D'ABRIL, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

DESDE PARIS

COURRIERES

No's parla d'altra cosa a tot arreu. Pels carrers, en els banchs dels jardins, en els imperials dels omnibus, en els restaurants, en els salonets de conferencies... per tot arreu hont la gent se reuneix y parla y comenta, no s'enrahona de res més. Courrières es el tema de totes les converses. La modisteta ne parla a l'amiga o amich que l'acompanya bo y passantse d'un braç a l'altre pera reposarlos la caixa de dèu quilos que transporta; els homes *sandwichs*, entafurats desota'ls anuncis que'ls hi pengen de les espatlles ne parlen entre si; en els restaurants els dependents de comerç roben temps a sa pressa d'engolir a corre cuyta les matzines que'ls hi serveixen pera cambiar dos mots de pietat pera les victimes de la catàstrofe y dos d'odi pera'ls enginyers... Y els diaris ne van plens y ne van plenes les ilustracions... Que'n té de força la quantitat! Perque ahir, va caure un home d'una bastida, se va estrellar sobre l'acera y ningú ne fa esment.

Un diluvi de pietat ruixa les families de les victimes, o potser les victimes no més. Quànts pochs pensaràn ab els orfes y les viudes! Y per tot s'organisen suscripcions. Y els soldats russos y japonesos també'n deixaren d'orfes y de viudes, y la febre de pietat no's vegé en lloch. Quan se tracta de mines y d'obrers en acció, els uns poden fer més de revolucionaris y els altres de bons burgesos disposats a protegir al menesterós.

Cal la catàstrofe, la quantitat, la sang a rius pera que la humanitat se commogui. A cada pas n'hi ha un de Courrières, y tothòm tan tranquil. Quants he sentit apiadarse que m'han omplert de pietat! Aquella pobra modisteta que corre tot el dia a travers Paris ab el feix al braç y que haurà d'acabar prostituhintse pera poder viure un xich decentament, aquell pobre home anunci convertit en cosa, aquell pobre dependent de comerç esclavitzat tot l'any en una botiga fosca, emmatzinat tot l'any en un restaurant pudent y repugnant, aquell cotxer amoratat del fret y aquella prostituta embrutida y bestialisada per la societat, quina pietat m'inspiren al vèurels anar morintse materialment, a poch a poch assessinats, al vèurels moralment morts del

tot! Quina pietat m'inspiren y quina me'n inspiro jo meteix de tenirloshi pietat! Perque no la mereixen. Anèulos a tustar un a un y tots vos miraràn ab la expressió de molestia del qui dorm y de sobte es desvetllat. Qui no li diu a la modisteta que roda avuy carrers que demà serà la dòna de moda a Paris? Al final de la jornana l'home *sandwich* cobrarà tres franchs, y cent a fi de mes el dependent. El cotxer va tirant molt bé ab les propines que cauen, y es tan còmodo ajaures en un llit y al dematí següent embutxacar una peça de vint franchs! Anèu en nom de Deu, company, que dormo! Ja ho sé que es mon assessinat que's paga, y donchs?

La catàstrofe de Courrières dóna molta força a les vagues grandioses operades en altres mines. ¿Perque's garanteixi més la vida? ¿Perque les bastides sien de ferro, y les llanties protegides del *grisóu?* No, perque se pugin els jornals.

Potser no són els altres qui'ns exploten sinó nosaltres qui ens explotèm valorant el perill que'ns volta y tremolant de por quan el perill minva perque ab ell minva la remuneració.

—

Els pobres enginyers, qui ab una pedanteria inconcebible afirmaren que ningú s'era salvat y feren tapiar els pous, han fet un esplèndit paper ridicul. No ja'ls mots durs, els punys closos y les armes esmolades s'aixequen contra d'ells. En el fons d'això hi veig bategar l'amor a la exactitut de la ciencia que té la humanitat. Perque bo y malehint als homes de ciencia que ab sa equivocació han ocasionat mil y pico de morts (suposèm que tots mil y pico quedaren vius després de la explosió) aixecarà monuments a l'home de ciencia inventor d'aparells de guerra que maten els homes a milers. En aquestes manifestacions no hi ha més per part de la humanitat que una censura a l'erro y un aplaudiment a l'acert y a la veritat assolida. Això el reconcilia a un ab la humanitat.

—

Els qui estàn fent l'Agost són els periodistes. Catàstrofes com la ocorreguda, equivalen a una obertura de concerts que fa fredat. *On chante* admirablement a hores d'ara. Els directors y els enginyers de les mines ja'ns ho diràn si volen quant els hi haurà costat l'endolcir la campanya que contra d'ells fa la prempsa y que ja comença a endolcirse *doucement.*

Y entre tant Paris qu'es un gran escenari hont els drames tenen final de *vaudeville,* passeja pels seus carrers en cotxe descobert a Nèmy y a Pruvost hèroes de la colla *escapada*; els passeja per les redaccions dels periòdichs, els porta a les carreres d'Auteil, y els empresaris de teatres els hi fan proposicions pera representar al viu en llurs escenaris drames que s'escriurien *ad hoc*, y que atraurien un públich immens a les taquilles d'aquest París hont Ibsen ja hi ha vist fetes *un* cop les seves obres, y en Bjorson un altre cop també. No més.

Però en Nèmy y en Pruvost s'han negat dignament a la comedia; que no en va la Llegió d'Honor penja dels seus pits.

Els llegidors de diaris cal que's felicitin de la catàstrofe. De no ésser ella, després d'acabada com un foch d'artifici la Conferencia d'Algeciras, els diaris caurien de les mans. La llàstima es que la Conferencia no hagi acabat ab una guerra internacional. Ara perque ha mort un miler d'homes tothòm plora y està trist, en tant que aleshores seria ab entusiasme que rebriem les noticies dels milers y milers d'obrers que haurien caygut en els camps de batalla!

Ja es ben veritat que un hom may està content.

F. Pujulà y Vallés

Paris, Abril.

SOLITUT

L'exprés esbufegant neguitós com monstre apocaliptich miraculosament ensinistrat per l'home, s'aturà en sèch, mentres els fusells de ses rodes protestant de la brutalitat dels frens xisclaven sordament... Dels polsosos vagons descendien els viatgers fatigats de quietisme, cercant ab la mirada les persones de la familia que estones ha esperaven mentres els moços de la estació y els lacayos dels poderosos recullien les maletes y els talons dels equipatges per colocarho tot en els carruatges qu'en el pati aguardaven indiferents l'arribada dels senyors... A la sortida de l'*andén*, totjust passat el torn igualitari de la recullida de billets, els abordaven com go-

ços folls tota la munió d'empleats d'Hotel oferintlos hostatge ab el nom de son establiment repetidament cridat y exhibit en lletres d'or sobre llur gorra galonejada... Els *burots* y carrabiners sospesaven els bultos y més d'un cop els oloraven per ferse ben bé càrrech de que'l contingut no estava subjecte a pago, y tot sovint, si veyen una maleta de dificil obertura, exigien son descobriment per transigir més tart al fret contacte d'una moneda dissimuladament posada en sa mà pecadora... Y els viatgers s'anaven enquibint en llurs cotxes, y ja aconduhit el fato, s'abraçaven y petonejaven violentament, com volent cobrar en vehemencia lo perdut en sa llarga separació. Y al sortir a fóra, quan el carrer amich s'obria a sos ulls per donàrloshi pas franch, y començaven a veure passar tramvies y centrals de colors y formes conegudes y a contemplar botigues y gent que'ls hi èren familiars, els hi semblava que ja's trobaven altra volta a casa rodejats de tot lo seu...

La *Trini* encara estava com encantada al mitj de l'*andén*, aguantant ab fixesa de idiota les mirades encuriosides de tots els qui passaven. Ab son llarh guarda-pols de seda gris, amagant ses formes esculpturals y sa gorreta anglesa coronant graciosament la cabellera daurada, resultava una forastera interessantissima, que ab més brahó que may se disputaven els fondistes. A l'últim, com sustrayentse violentament d'un somni, se deixà conduhir per qui més cridava, y ab indiferencia infinita pujà al cotxe de l'Hotel Colón.

Al atravessar aquells carrers plens de llum y de vida ab tota la generació qu'en ells s'espentejava com per arribar aviat a son desti, se trobà més sola y trista que may, y un munt de pensaments anyoradiços començaren a furgar dolorosament son cervell. Mentres la central del Colón anava rodant per nostres vies, la *Trini* ab la imaginació enfebrada per properes emocions violentissimes, recorria aquells prats d'eterna verdor que rodejaven son poblet, y li semblava trobarse encara corrent enjogassada ab ses companyes derrera les ovelles que pasturaven mansoyes l'herba frescal... Per un misteriós ressort de sa memoria mogut per les circumstancies qu'en aquell moment l'aclaparaven, se recordava clarament fins dels noms y les fesomies d'aquelles noyes, y li semblava vèureles ab sos vestidets virolats destacantse com roselles sobre la tendror d'esmeragda de la plana... Y sentia desde lluny la campana de la petita iglesia cridant dolçament a la maynada a la Doctrina, y li apareixia Mossèn Joseph ab son cabell de neu coronant de plata'l munt negre de son cos agegantat, ensenyantli els manaments de la Lley de Deu: *El primer ... el sext ... el novè ...* Semblava talment que'l veya y'l sentia!... El burgit de les Rambles ab tot són sorollós desconcert de timbres y pitos, cridoria axordadora de venedors ambulants y xiscladiça de pardals, la tregué violentament d'aquell escenari placèvol pera colocarla ab el recort en aquella llarga estada a París, ahont no tant a pes d'or y brillants com ab mentideres paraules d'amor y prometences d'eterna estimació li havíen robat la flor de sa puresa pera esfullarla poch a poch ab l'acció corrosiva dels vapors alcohòlichs y les sensualitats bestials d'orgies desenfrenades... Ses temences infinites, sos dolors intensos, sos remordiments martiritzadors, tot passava en professó patètica per son magí malalt; y al mirar pera distreures, a travers els cristalls del cotxe, la gentada que omplia'l passeig, li rodava'l cap com si en una dança macabra giravoltessin a son entorn tots els personatges qu'en ses fingides festes parisenques l'obsequiaven egoistament. Y encara, destacantse sobre tota vulgaritat, li semblava contemplar al seu devant meteix l'assessí de sa honra, y, lluny de causarli horror sa visió, el trobava elegant, simpàtich, adorable, ab aquells ayres naturals de gran aristòcrata, aquelles maneres distingides fins en els més baixos excessos, aquelles paraules tan ben trobades segons les circumstancies... Y allavors semblava que li cremessin les entranyes els valors que li havíen entregat avans de sortir de França ab la condició de no tornarhi may més.

Li pareixia un sacrifici superior a ses forces l'abandonar son amant aquella petita marquesa de la vella sang francesa, que semblava una miniatura incapaça d'estimar y de sentir el foch de la passió ab sos ulls blaus y son rostre pàlit, ab sos cabells d'un ros destenyit y tot son cos de feblesa y esllangui-

ment extraordinari. Com més lluy se trobava de son amor, més impossible li resultava tota unió, mes aumentaven les proporcions de son idol, com si la distancia agegantés sa silueta y les dificultats el fessin més y més estimable....

Ja era a l'Hotel. El *consierge* y els criats del vestíbul li prengueren de les mans el petit saquet y despenjaren del carruatge'ls *mundos* y maletes, mentres ab la dissimulació de que'ls fa mestres el tracte ab tota mena de gent se feyen l'ullet ab tota picardía. La *Trini* fou aposentada en una cambra de primera ab vistes a la gran plaça, y mentres colocaven son equipatge, ella pensava que tot aquell luxo podria durar molt poch sense'l nou sacrifici de ses inclinacions, sense la venda o'l lloguer de ses caricies... .

Del saquet de mà, un cop sola'n tragué la fotografia de son llogaret nadiu que may abandonava, y colocantlo sobre la taula enquadrat en son march de plata primorosament cisellada, se'l mirà ab tendresa... Les montanyes que'l rodejaven, les casetes blanques de la vall, els prats eternament verts, s'allunyaven, s'allunyaven com fugint de sa mirada, y la petita iglesia que sobre'l turonet proper dominava'l poble, semblava esperarla tristoya com en altres temps pera que Mossèn Joseph li expliqués novament els manaments de la Lley de Deu... Fins li pareixia vêurehi ses antigues companyes, roges de salut com pomes madures, ab les linies de llur cos un poch desfetes per una maternitat honrada. Ayrosament habillades ab llurs trajos pagesos, rodejades de maynada que les cridava *mare* ab dolçor d'àngels de carn.

Al vêurela a n'ella fugíen ses amigues avergonyides, amagant les criatures com si fos una empestada...

La infeliç mirà pel balcó la gran gentada que transitava per la plaça, y trobantse absolutament sola entre aquella multitut desconeguda, plorà amargament... y ¿qui sab? Quan a sa edat, al ple de la joventut y rodejada de luxo's plora ab la recordança de les primeres emocions de la ignocencia, encara hi ha esperances de salut!...

Carles de Fortuny

TEATRES

Crònica

La companyia Tina di Lorenzo, que desde les primeres representacions meresqué les simpaties del publich barceloní, s'ha despedit ja de nosaltres, deixant un bon recort y falagueres esperances. Sembla que tornarà. Aixi sía. Però al tornar, no ja com a desconeixedors del nostre públich sinó com a amichs seus a qui han tractat intimament, seria de desitjar que no oblidessin algunes ensenyances que indubtablement no hauràn passat desapercebudes a la distingida actriu y demés companys de peregrinatge artístich.

Aquestes ensenyances que jo voldría concretar aqui, ab el bon desitj d'orientarlos un xich y facilitalshi en la mida de mes forces la llur honorable tasca, se redueixen en *bloc* a lo següent:

A Barcelona, deixant de banda al públich abarraganat y en bona part foraster que omplena'ls teatres de *género chico* o que sols s'excita als espectacles més o menys pornogràfichs, existeix un públich inteligent decididament aficionat a l'art dramàtich noble. Aquest públich se compón d'elements molt complexes, y per lo tant, ben dificils de definir, però que poden reduhirse en dos grupos: un de verdaders aficionats, de gust depurat, inteligent, culte y entusiasta, que va al teatre única y exclusivament pera fruhir y apendre. Aquest grupo, més nombrós de lo que molts se creuen, es un grupo inteligent qu'en art está molt avençat. Format per richs y pobres, encara que domina en ell l'element modest, es un grupo ben reflexiu y a qui no *s'ensarrona* fàcilment. Fins es esquerp y exigent. Ell està al corrent de les més modernes manifestacions de l'art y ell ha sabut ràpidament posarse a l'altura dels públichs inteligents de Europa per sa claridencia, per son bon gust y per sa decidida despreocupació al manifestarse cansat dels vells repertoris y els gastats procediments de les ampuloses declamacions clàssiques.

La sinceritat del seu entusiasme per l'art serio y trascendent, se manifesta exigint d'autors y actors, trevall sòlit, es a dir: veritat, sinceritat y substancia. La vida real, positiva —però bella en son positivisme perque sempre es bell lo que es positiu, lo que es humà —reflectida harmoniosament pels grans autors y pels grans actors, es la vida que atrau y enamora a aquest públich positivista, reflexiu y despreocupat. A aquest públich no li agrada mirar enrera. El camí fet es sols interessant com a medi per'arribar a un fi que s'ovira tot just al lluny del lluny de l'horitzó. Per això si de tant en tant, en sa fal-lera, en sa febre d'avenç, s'atura un xich al arribar a un revolt del camí pera guaytar enrera, s'a-

tura y guayta reflexivament. Avans de devallar a una fondalada qu'es precis salvar pera arribar un poch més alt desde'hont descubrirém horitzons més amples, girêm el cap serenament més sense adormirnos; guaytêm ràpidament els pichs sortints de la llarga cadena de montanyes que ha recorregut la humanitat, fent via, pera orientarnos, pera pendre dalit y precipitarnos tot seguit ab més fe cap a l'abim confós que s'exten devant nostre y que devém atravessar pera conseguir les llunyanes assoleyades altures. Tots els revolucionaris sincers contemplen impàvidament aquells petits abims que s'interposen entre ells y llurs ideals. Y s'endinsen serenament pel corriol de la novella vida. Sols els cobarts tremolen. «Ja hem caminat prou» diuen. Desde aqui es veu prou món. Paremse. No devallém, que tal volta ens perderiem.» Són els reaccionaris de totes menes...

En fi, concretantme a l'art dramàtich, aquell públich inteligent de qui parlava s'atura de tant en tant a contemplar breument aquells pichs enlayrats que's digueren Eskil, Aristófanes, Shakespeare, Moliére, etc. Ab sincera admiració no exenta de pietosa melangia, considera les llurs esbeltes siluetes que cada jorn s'allunyen un xich de nostres novells y movibles punts de mira, y fet això segueix en avant, perdentse majestuosament en el bosch revolucionari d'avuy, quins arbres més frondosos, Ibsen, Hauptmann, Bracco, Brieux y tants d'altres serveixen de fites pera'ls caminants coratjosos...

Aquest públich, donchs, es això lo que volia dir, no está per *antigüalles*. No'ls veu ni'ls sent als petits romàntichs y petits revolucionaris precursors que's digueren per exemple Sardou, Dumas, Scribe y tants d'altres. Essent, per lo tant, perillosissim voler aturarlo més de lo degut en son cami triomfal envers idealitats noves.

La companyia Tina di Lorenzo, per haverho volgut fer aixi ha corregut perill de fracassar en sa primera vinguda a Barcelona. Sòrt per ella que als últims jorns ha esmenat un xich sa orientació, donantnos obres més en consonancia ab l'esperit d'aquest públich qui com a més sincer y més entusiasta es el qui definitivament s'imposa. Puig l'altre grupo o sia l'altra part de publich de qui parlava avans, compost en sa majoria de *mitjos-aficionats*, oportunistes que voldrien harmonisar els seus desitjos de vida tranquila y placèvola ab llur instint de renovació que presenten necessaria, acaben per donar la rahó al primer grupo o per lo menys transigeixen benèvolament. L'ùnich perill que ofereix aquest grupo d'aficionats, compost quasi bé totalment de gent rica y frévola, consisteix en lo que'n diré: brutalitat de forma. Es a dir: No se'ls déu estirar brutalment pera que segueixin pel cami revolucionari. Però si's fa discretament, ab modos, també aquest públich segueix. Se li ha de fer fàcil y agradable'l camí. Per exemple; entre un'obra pesanta d'Ibsen y una de psicologia atrevida d'en Bracco, se li té de dar una *Locandiera* pera que reposi.

A més d'això, tant a aquest públich com a l'altre se l'ha de servir finament y sincerament. Se li han de donar les obres ab veritat y ab proprietat sense tractar de enlluhernarlo. Aquí no hi ha res pitjor pera una companyía dramàtica que tractar d'enganyar al públich. Es d'una gran susceptibilitat el públich barceloní.

—

No puch insistir en aquest ordre de consideracions que'm portaria molt lluny. Les he fetes solsament pera explicar un xich lo ocorregut ab la companyia Tina di Lorenzo. Aquesta, indubtablement mal aconcellada va començar servintnos toçudament un repertori que ja no'ns plau. Mercés al talent incontestable, y a la simpatia que tot seguit sapigué captarse la distingida actriu italiana, la companyia segui sa tasca honorablement però sense produhir entusiasme. Fins un moment arribà en que notarem en el públich una certa fredor vehina del cansanci. ¿Va notarho això la Tina? No ho sé pas. Però lo cert es que un sensible cambi en el repertori durant els últims jorns ha produhit l'efecte qu'esperavem. El públich s'ha fet més nombrós, ha aplaudit ab més sinceritat y ha prodigat a la Tina y als demés actors de la discreta companyia'ls aplausos calorosos y entusiastes que al principi li regatejà un bon xich.

Tant de bo li serveixi de llissó.

—

Entre les obres que'ns han donat derrerament y en que'l triomf de la Tina di Lorenzo ha sigut complert citaré *Romeo e Giulieta*, *Magda*, *La Locandiera* y *Zaza*.

La aparició de la Tina en escena fent de Giuleta feu verdadera sensació.

Tota la idealitat, tota la senzillesa, tota la ingenuitat del poemàtich tipo shakesperià sapigué comunicarles al públich ab la seva sola presencia. Sabut es que'l personatge no diu res fins després de molts instants d'estar en escena. Donchs bé: era tan sugestiu el tipo y'l contemplava'l públich ab tanta admiració, que semblava desitjar que la escena continués muda, muda per sempre... Tal volta al sentir la veu se destruhiria l'encant! No fou pas aixi—y aquest es el millor elogi que pot ferse de l'actriu;—quan ella parlà ab sa veu dolça e insinuanta l'encant continuà y tota aquesta escena com la de l'altre acte, la del balcó, en que'ls dos aymants canten més que diuen els llurs idilichs amors, les digué la Tina ab una tal suavitat, ab una ingenuitat tan intima, que'l públich cregué per breus moments assistir realment a l'espectacle maravellós d'uns amors que sols creyém

possibles en els cants d'un gran poeta. Després de dir que la Tina encarna tan hermosament el tipo llegendari com el gran poeta sapigué descriurel, ¿hi ha necessitat d'afegir res més?

Ab el conegut drama de Sudermann *Magda* la Tina demostrá les seves aptituts pera les grans obres del teatre modern, y el públich ja més nombrós y més interessat tributà a l'actriu grans ovacions — les més expontànies de la temporada — especialment en el tercer acte quals escenes vibrants digué magistralment.

Pera son benefici donà *La figlia di Jefté* d'en Cavallotti, petita comedia de composició escrita sens dubte pera lluhiment d'una actriu. Ab fina intenció subratllà la Tina di Lorenzo les frases y petites sentencies de psicología sobtil que l'autor posa en boca de la protagonista. Tant en aquesta comedieta com en la d'en Goldoni *La Locandiera* que'ns donà la mateixa nit feu gala del seu desembràs de la flexibilitat dels seus recursos y de la distinció en ella caracteristichs. El públich que omplenava'l teatre festejá a la Tina di Lorenzo, demostrantli les grans simpaties que s'ha sabut captar.

En fi, pera despedida de la companyia'ns han donat *Zaza*. La Tina com era de preveure, ha sabut exteriorizar tota la sensibilitat y grandesa d'ànima qu'enobleixen un tipo aparentment vulgar.

Zaza omplenà'l teatre, abundanthi les senyores a pesar d'ésser dilluns sant, — còm cambien els temps! — y valgué una ovació a la Tina y una carinyosa despedida a tota la companyia. Ella, en Carini y en Falconi tingueren de fer llurs petits discursos, no de adéu sino de *a rivederci*, y s'acabà com de costum la temporada més calurosament que no s'havia començat.

—

Y se'n ha anat aixi la Tina di Lorenzo, deixant grats recorts entre'ls aficionats Tots desitjèm que torni però desitjèm també pera gust nostre y pera bé d'ella meteixa y de la empresa, que quan torni s'aconcelli millor tenint, per lo que respecta al repertori, més en compte els gustos de nostre públich qui no es tan lleuger com molts creuen. Lo bò encara que sigui vell li agrada. Però li agrada més lo nou, lo atrevit, lo modern lo que està més en harmonia ab el nostre temperament de poble que avença en tots els ordres de idees.

Jo voldría que la Tina di Lorenzo, en bé de tots, ho tingués present tot això.

EMILI TINTORER



DESCENTRALISACIÓ

Díu en Rousseau:

«A mida que la industria y les arts s'estenen y floreixen, els agricultors despreciats, ofegats pels impostos necessaris al sosteniment del luxo y condempnats a passar llur vida en mitj del trevall y la fam, deixen llurs camps per'anar a les ciutats en busca del pa qu'ells devien portarhi. Quant més admirable sembli als ulls dels estúpits del poble l'esplendor de les capitals, més caldrà plorar veyènt els camps abandonats, les terres sense conreu y els camins plens de desgraciats ciutadans convertits en pobres o lladres y destinats a acabar un dia llur miseria al mitj d'un camí o en un femer. Així l'Estat, enriquintse per una banda, se debilita y despulla per l'altra.»

Que'n sugereixen de consideracions aquestes poques ratlles! Quin problema més gran no engloben! En efecte: ¿es avençar el centralisar? ¿Ho es agombolar la gent a munions en determinats llochs? Nosaltres els autonomistes hem de contestar negativament, segons nostres doctrines; emperò jo he llegit en periòdichs que aytals doctrines sostenen, y he sentit dir a homes titulats catalanistes, qu'esperen ésser autònoms pera fer una Barcelona gran, ben gran y ben bella (de la manera qu'ells entenen la bellesa), ben sana y ben alegra; una ciutat que sía l'admiració dels estrangers, una ciutat a l'altura de les millors del món.

Jo estich convençut de que això es un gran error. Ab ell cayèm en el pecat de que constantment volèm redimir als altres. Es indubtable que si logressim fer una ciutat gran, floreixent en totes ses manifestacions, atrauriem a molta gent que, enlluhernada ab el brill *exterior* de la gran urb, deixaríen els camps y viles pera engroixir la massa de carn que dins d'aquest pilot de fanch cuyt se remòu. Y Barcelona, no tenint prou capaci-

tat pera tanta població, aixamplaría més que may sos antipàtichs carrers y passeigs per aquelles terres ahont poch temps avans hi verdejaven les hortes, les salzaredes y els boscos, y no podent furgar més ab ses arrels per la plana, s'enfilaría montanyes amunt, deixant arreu marcada la grapa de l'home civilisat.

Els qui lluytèm per sustràurens al centralisme, hem de procurar no caure a nostre torn en el vici de centralisar. A Barcelona no sembla sinó que hi volguém centralisar tot Catalunya. No essent prou difícil y costosa l'administració y conservació de tot lo que abarca'l radi de la ciutat, encara li fem més agreganthi els municipis de tots els pobles propers. D'això sembla que n'hauriem de protestar els catalanistes. Jo no sols crech que cada poble ha d'administrar, vigilar y conservar sos interessos, sinó que considero lògich y necessari que cada districte de la ciutat tingui un concell format per dos o més delegats nomenats pels vehins, que d'acort ab els regidors tractin de lo que als districtes convé, infondintelshi la convicció de que hi ha qui vetlla per ells.

Si quant més gran es la ciutat mes difícil se fa l'administració, no cal dir que'l sanejament ofereix més dificultats encara. Jamay, per compte que s'hi posi, hi pot haver la netedat que hi ha en un poblat petit: ab la ventatja, aquest, de que adoleix menys de tota mena d'infeccions. En una casa hont hi ha poca familia, aquesta meteixa pot netejar y endreçar a mida del seu gust, mentres que si n'hi ha molta cal aumentar el servey, que may ho fa com un meteix, car sab que trevalla per altri, y si bé està retribuhit, may la retribució li compensa la manca de llibertat. D'aqui ve que calgui vigilar sempre pera que faci degudament sa tasca, resultant que, per poch que un se descuydi, tot queda a mitj fer.

Altre perjudici no petit, en els grans aplechs de gent, es el que ningú's coneix, ningú sab les ocupacions dels altres, ni la llur vida, ni quins són els bons ni quins els dolents. Els petits poblats que per manca de cultura són avuy caus de ruindat y tafaneria, han de servirnos d'exemple'l dia en que l'home hagi assolit un estat moral superior. En ells tothòm se coneixería y, per molt que's volgués amagar una malifeta, acabaría per traslluhirse, y els hipòcrites y els falsos quedarien en evidencia, essent despreciats de tothòm.

Diu el ditxo: «Els envans per les cases hi estàn molt bé, perque cada casa es un món.» Jo dich que hi estàn molt malament, perque l'home no hauria de tindre res per'amagar. Tot s'hauria de fer a la llum del dia. Si són coses que s'han de fer, no s'han d'amagar pas.

En els pobles xichs no's mor ningú de fam; en les ciutats civilisades, progressives, avençades... etc., no passa any que no sien innombrables les persones en quines la nenessitat ha engendrat mals que les han dudes a la fossa. Per lo regular, els pobres que's veuen pels pobles són forasters. Els desgraciats, els qui no trevallen, per estarne impossibilitats o per escassejar la feyna, poden no tindre diners, però lo qu'es de menjar no'ls en mancarà. Si l'origen de la seva pobresa són els vicis y la mandra, molt serà que a l'ultim no hagin de fugir del poble. Y ¿ahònt fan cap? A les ciutats. Allí ningu'ls coneixerà, y com l'adagi ja diu «Fes caritat y no miris a quí», de caritat ja'ls en hi faràn, y aquells degenerats vindràn a aumentar el nombre dels pobres d'ofici.

Cerquém, donchs, el benestar en poblats reduhits, y en nostres cors hi naixerà estimació per tots els qui ens rodegen, al revés d'ara, que no coneixém a ningú y sentim gran alegria les poques vegades qu'entre tanta gent desconeguda trobém un verdader amich. Aquest exemple'l solèm retreure quan ens trobém en mitj de gent que parlen de diferent modo que nosaltres. Donchs bé: jo crech que la descentralisació ha d'ésser en tot y per tot.

Gabriel Vinyas



LA NIT EN ELS JARDINS

Y ve del gran misteri palpitant
tot el recort dels díes que fugiren
y la ilusió dels díes que vindràn.

Branden els arbres: en la dolça nit
¿pregaràn plens d'angoixa en el silenci
per les fulles de seda que han florit?

Aquesta font que canta amargament
¿quàntes llunes y estrelles misterioses
haurà breçat en el seu pit d'argent?

L'ombra dels arbres corpulents fa por.
Avora de l'estany es més benigne,
y en els til-lers es plena de dolçor.

Y jo penso en les ones de l'Egeu
que besaven els arbres de les illes
qu'eren jardins florits per tot arreu.

Y evoco la llegenda del passat,
vaga, indecisa, eternament somniada.
Y una veu tentadora m'ha cridat:

Asseute aquí. Contempla. Tot es quiet.
Una mirada es dolça en el silenci.
Per'xò es tan dolç el firmament aquét.

El firmament es el mirâ eternal
que ab ulls d'or, de rubins y d'esmeragdes
està encantat sobre'l terrer florial.

¿Es que no't sents ab cor de dirme res
quan mires rera'ls arbres les estrelles?
Les senyals qu'elles fan ¿les has entès?

Aquí les ombres pesen gravement,
com si un vol d'agoníes invisibles
ofeguessin l'encís que'l cor pressent.

Mes ens el duhen, màgiques y grans,
com montanyes de neu sobre la sorra,
les estatues dels marbres palpitants.

Semblen espectres de lo ja passat.
Nosaltres som estatues pel pervindre.
Mirànteles ¿per què t'hi has encantat?

¿Per què reposes l'ànima a n'aquí
ara que tantes coses has de dirme
ja que sé que'l teu conte no te fí?

Recita les paraules sens desmays,
que no hi fa res que duguin un misteri
al misteri insondable dels espays.

Mírat els arbres de cabell estès.
La celistia'ls pentina ab dits de perles.
El mormull d'aquests arbres ¿no't diu res?

Si jo't digués que tot això que viu
viu sols per tu, si tens saber de viure,
¿l'aymaríes la estela que't somriu?

¿Aymaríes la plàcida quietut
si, sense tu, fos la existencia tota
com un vel de foscors inconegut?

¿L'aymaríes el cel que t'ha encantat
brodant entre les branques fruyts de plata
que no pot assolî el llabi badat?

Tots aquests impossibles ignocents
¿quína revelació't porten a l'ànima?
La fredor del sepulcre ¿la pressents?

Cada fulla que viu es un esclat.
Cada fulla que cau es una tomba.
¿Y què són les mirades que m'has dat?

Cada flô es un petó que fa l'atzur
morint d'amor sobre la terra viva.
Mes ¿qu'es l'amor imperdurable y pur?

¿Les estimes les aygües de la font
que duhen el crestall dels seus misteris
qu'en cants nuvials de cítares se fon?

Jo sento una amargô dintre'l pit meu
perque mirantles se'm dissipa'l somni
dels jardins de les illes de l'Egeu

Sento per tot la veu de lo fatal,
y tot m'es dolorós, y tot es rígit
com un mirar de pedra estatual.

¿Es que no't sents feliç el jove pit
quan comprens el misteri de les coses
vivint dintre'l misteri de la nit?

Jo t'he despentinat. L'embat del vent
dels arbres ha mogut la cabellera.
Y tu m'has somrigut pietosament.

T'he descobert el pit, y m'ha semblat
que als nostres peus les aygües sanglotaven.
¿Per què, al donarme'ls llabis, has plorat?

Allavors has comprès tots els dolôs.
Allavors has sentit una agonía
com si fos el preludi d'un repòs.

Y en mitj la calma del jardí florit
jo també, ple de dol y d'esperança,
he contemplat tempestejarme'l pit.

Oh jardins silenciosos y atrayents,
oh dolces ombres que os cobriu de plata
ab la plata dels astres inclements!

Oh dolces fonts que destrenèu cançons!
També la tinch la vostra melangía,
la melangía sorda de les fonts!

Y en les blanques estatues espectrals
totes les grans mirades de congoixa
hi han fet els llurs rosaris solemnials.

Sols en un bes de devoció y d'esglay
m'han fet chor el plor fret de les estrelles
y la pahorosa amplaria de l'espay.

ALFONS MASERAS

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Joan Llongueras. — LLUMINOSES POESÍES. — *Barcelona.—Biblioteca Popular de l'Avenç, 1906.*

En tres seccions estàn dividides les poesíes d'aquest recull, distingides respectivament ab les rúbriques *Deliris y oracions del temps d'amor*, *Cançons* y *Eglogues.*

Com ho indica ja la rúbrica, conté la primera secció un cert nombre de poesíes amatories, correctes en general, sense que's distingeixin sobremanera per llur novetat. Probablement se troben en aquesta part del volum les primeres manifestacions poètiques de l'autor, y per axò s'hi observen les influencies didàctiques qui les hi lleven espontaneitat. Caldria senyalar també com a con seqüencia, en aquest grupo de poesies, les tares més visibles del llibre, essent una d'elles l'abundancia y superfluitat d'imatges, lo qual fa pendre un excessiu desenrotllo a temes qui guanyarien segurament si fossen expressats ab major concisió.

No estàn en absolut exemptes d'aquell defecte les composicions incloses en el grupo de *Cançons*, emperò s'aguanten millor generalment per referirse a temes menys subjectius. Ab tot, *L'incomprès vianant*, es una nota personal amplament sentida, que contrasta ab les puerilitats del *Oh, aquell Sant Pere* y del *Dom dorondon*. Els tres sonets de *Les grans coloracions indefinides*, mostren encara aquell conceptisme boyrós qu'hem senyalat abans.

Les *Eglogues* son sens dubte lo més sòlid del llibre. Caldria esmentar els tituls de quasi totes aquestes composicions; més ens limitarèm a senyalar la qui's diu *Festa Major*, per èsser al nostre entendre una mostra brillant de poesia descriptiva.

El conjunt de l'obra d'en Llongueras ens revela un temperament poètich de debò, y axò resurt del llibre malgrat l'havershi inclòs un cert nombre d'ensaigs en els quals la personalitat del poeta no pot menys que restar imprecisada encara. Creyèm que una ulterior producció vindrà a arrodonir la figura literaria de l'autor de les *Lluminoses* ja deslliurat de les indecisions propries de tota primera obra.

—

Xavier de Zengotita. — CARTAS DE DÒNA. — *Barcelona (1906).*

Es aquest un llibre curiosissim y qui constituheix una nota no desprovehida d'originalitat dintre la nostra literatura.

L'autor s'ha feta una composició de lloch sumament enginyosa pera bastirhi tot un sistema de filosofia social que, certament, no peca pas per manca de generositat. Ell pren peu del supòsit (gens discutible), de que una dòna es capaç de rahonar fredament y reflexiva, com pugui ferho l'home més despreocupat; y en aquestes condicions obté una serie de solucions naturals y senzilles pera altres tants problemes simulats, qual plantejament emperò pot admetres fins a cert punt com efecte de les preocupacions socials y de la manca d'idealitat ab que freqüentment s'arriba a la constitució de la familia en la nostra societat contemporania. Les solucions a que's decanten constantment les *Cartes de dòna*, són en el fons tan arbitraries y egoistes com els suposats conflictes qui les motiven: emperò val a dir que la presentació de les qüestions está feta ab una habilitat literaria gens vulgar, y que l'argumentació encara que paradoxal ab tota evidencia, revela una fina penetració de psicòleg y permetria afiliar el senyor Zengotita entre l'estol dels escriptors francesos qui's dediquen a la novela de costums ab vistes al petit drama passional d'interior.

—

PROPOSICIÓ FETA PER LO REY EN MARTÍ EN LES CORTS DE PERPINYÁ L'ANY 1406.—*Recull de textes catalans antichs.—Volum I.—Barcelona, 1906.*

Uns quants amichs bibliòfils quals noms volèm divulgar tot y tement ferir la llur modestia, per quant l'exemple patriòtich que donen els fa mereixedors de que llurs noms sien coneguts arreu, han començat ara de poch l'edició de vells textes catalans en una forma per demés sugestiva. Se tracta d'una publicació esquisida, feta primorosament en paper de fil, y ab tota la traça tipogràfica de la gent de «L'Acadèmica» (una imprenta que sembla portada aqui desde Leipzig directament, a judicar pel gust ab que trevalla), lo qual, unit a l'interès que pera nosaltres tenen els textes catalans de la gran època, fa que'ns creguèm obligats a senyalarne l'aparició com un veritable aconteixement literari y bibliogràfich.

La «*Proposició del Rey En Marti*» es certament una peça literaria de tot primer ordre. Es ademés oportunissima pera èsser reeditada en els actuals moments històrichs; no'ns sabèm estar de reproduhirne el fragment final, hont el monarca aragonès, desprès d'haver feta l'apologia de les virtuts civiques de la gent catalana, diu aixi:

«Per què nos, considerants que ha llonch »temps qu'en lo principat de Catalunya no »ha hahúdes Corts particulars ni han pogut »provehir a les necessitats de dit principat, »havèm convocat la present Cort per çò que »si torts ni greuges (agravis) s'hi son fets, »aixi per lo senyor Rey nostre pare, y per lo »senyor Rey nostre frare (germà) de gloriosa »memoria, com per Nos, o oficials nostres, »pugàm aquells retornar a degut estament y »ferhi la justicia que's pertany, pregants a »vosaltres que aixi com la vostra gran libe-

»ralitat havets en nostres predecessors es»pandida, axi vers nos sia per vosaltres li»beralment demostrada. Y placia a nostre »Senyor Deu qu'ell nos dó tanta gracia que »us pugàm regir per tal forma que sia servir »y gloria súa, y benedicció de vosaltres, en »guisa que deçà merescàm la súa gracia y »d'ella la súa gloria.—Amen.»

Cóm passen els temps! Aquells monarques qui oferien castigar els oficials qui havien delinquit fent mal us de llurs facultats en perjudici de Catalunya, aquells monarques són ja molt lluny y no poden tornar segons totes les aparences. Per això sembla cosa molt posada en rahó que'ls catalans d'avuy modifiquèm les nostres orientacions envers Institucions qui millor responguin a lo que mereix un Poble quals virtuts civiques el Gloriós Rey en Marti reconeixia palesament y en ocasió solemne.

Tornant a l'aspecte editorial de la empresa a la qual se dèu la publicació de la *Proposició*, ens creyèm obligats en justicia a endreçar la nostra enhorabona per llur pensada y per l'esment ab que l'han duta a terme, als bibliòfils senyors, Janer, Faraudo y Moliné, pregantloshi ab tota insistencia que portin llur desinterès a la continuació d'aquest nou recull, *encara* que'l favor del públich no responguí en la proporció deguda a llur crida: cal portar el nostre esforç encara més enllà de la nostra conveniencia y axí es tant més meritori el sacrifici que's fa trevallant pera l'avenir de Catalunya.

R. MIQUEL Y PLANAS

ESPERANTA FAKO

La Direkta Komitato de la societo «Espero Kataluna» sendis al la aŭtoro de la bela internacia lingvo sciigon; per ĝi la komitato sciigis al li la fondon de Kataluna societo por la propagado de lia lingvo kaj ĝi al li donis la honoran prezidadon.

Per la respondon kiun la Dro. Zamenhof sendis al la supernomita komitato li gratulas al ĉiuj la anoj de tia societo kaj li nin diras ke li grandplezure akceptas la honoran prezidadon.

La Junta Directiva de la societat «Espero Kataluna» va enviar al autor de la hermosa llengua internacional una comunicació posant en son coneixement la fundació d'una societat catalana pera propagar la seva llengua y donantli la presidencia honoraria.

Ab la resposta que'l doctor Zamenhof va enviar a la nomenada Junta felicitava a tots els membres d'aytal societat, manifestant que ab molt plaher ell acceptava la presidencia honoraria.

Ni devas sciigi al la geesperantistoj ke, je la 30ª tago el la lasta monato, fermiĝis la kurson kiu pri Esperanto ĉe la societa loko de la klubo «Proges» estis komencita de nia kara amiko la Sro F. Pujulà kaj Vallès kaj daŭrigita de la inda prezidanto de la «Espero Kataluna» societo. Sro. Johano Rosals.

Fem avinent a tots els esperantistes qu'en lo dia 30 del passat mes se va cloure lo curs Esperanto qu'en l'hostatge de la societat «Progrés» havia sigut començat per nostre benvolgut amich en F. Pujulà y Vallès y continuat per lo digne President de la societat «Espero Kataluna», en Joan Rosals.

Per afabla letero la Esperantista grupo de Roubaix-o (Nord) Francujo sciigas nin ke ĝi partoprenos, per aparta sekcio, je la Industria Teksebla Internacia Ekspozicio kiu malfermiĝos en la urbo de Tourcoing'o en la unuaj tagoj de la venonta monato. Ĝi petas niu ke ni bonvolu sendi al la Sro C. Dorion, prezidanto de la Esperantista Grupo, 8 rue de Lannoy, Roubaix (Nord) Francujo, poŝtkartojn enhavante tre videble la nomon de nia urbo, kelkajn vortojn en Esperanto kaj nian subskribaĵon. Ĝi petas ankaŭ de la ko-

Ab una afectuosa lletra el grupo Esperantista de Roubaix (Nort França), ens fa saber que, en especial secció, pendrà part en la Internacional Exposició de la Industria de Teixits, que s'obrirà a la ciutat de Tourcoing en els primers dies del proxim mes. Ens demana qu'envihèm al senyor C. Dorion, president del grupo Esperantista, carrer de Lannoy, 8, Roubaix (Nort de França), postals contenint el nom de nostra ciutat, algunes paraules en Esperanto y la firma. Demanen també als comerciants que llurs productes portin algunes marques o rètols en Espe-

mercistoj iliajn komercaĵojn kun markoj kaj surskribetojn en Esperanto aŭ kun la vortoj «Oni korespondas Esperante».

Ni esperas do je la plimulto el la esperantistoj de nia lando ke li, la plej tuj eble, sendos kelkajn el la petitaj aĵoj.

ranto o les paraules «Se correspón en Esperanto».

Esperèm, donchs, de la major part dels esperantistes de nostra terra que, lo més prompte possible, enviarán alguna de les coses de manades.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Sexe.—No s'atribueix en Esperanto als substantius *genres*, sinó sexes. Sòn considerats com a *masculins* l'home y els mascles dels animals; com a *femenins*, la dòna y les femelles d'aquells. Totes les altres coses sòn considerades com a *neutres*, això es, com a no pertanyents ni a l'un ni a l'altre sexe.

El femeni s'indica ab la partícula *in* afegida derrera de la rel substantiva. Ex.: *Patr* es la rel de pare, a la que, afegint la particula *in*, convertirém en *patrin* (mare), susceptible de pendre les terminacions *o* y *oj* y d'ésser declinada com tot substantiu.

—El pare y els fills passegen pel carrer mentres la mare y les filles cusen enrahonant ab els cosins y les nebodes.—*La patro kaj la filoj promenas sur la strato, dum la patrino kaj la filinoj kudras parolante kun la kuzoj kaj la nevinoj,*—La germana del pare es tia.—*La fratino de la patro estas onklino.*—Sovint el marit estima a la muller.—*Ofte la edzo amas la edzinon.*—Les nétes del nét de ma vehina sòn molt nétes.—*La nepinoj de la nepo de mia najbarino estas tre purecemaj.*—L'avia renta'ls plats y l'avi ho mira.—*La avino purigas la telerojn kaj la avo ĝin rigardas.*

Bovo, bòu; *bovino*, vaca. *Hundo*, goç; *hundino*, goça. *Katino*, gata. *Najtingalo*, rossinyol; *najtingalino*, el rossinyol femella. *Paserino*, la femella del pardal.

III

ADJECTIU

«L'adjectiu acaba sempre ab *a*. Els seus casos y nombres se indiquen de la meteixa manera que'ls del substantiu.» (*Regla* 3. *Gram. fon. Zam.*)

Aclaració.—Segóns aquesta regla, tota paraula que termini ab *a*, *aj*, *an*, *ajn*, podém afirmar que es un adjectiu, en nominatiu singular o plural en els dos primers casos, y en acusatiu singular o plural en els dos segons. A la inversa, sempre que volguém emetre un adjectiu no hem de fer sinó pendre la rel que trobarém en el diccionari emetent una idea abstracta, y afegirli una de les terminacions dites. Ex.: *Patr* (rel de pare); *patra*, patern, *Frat* (rel de germá); *frata*, fratern, fraternal. *Fratin* (rel de germana); *fratinaj*, fraterns, fraternals (de la germana). *Bona,* bo. *Bela*, bell. *Alta*, alt. *Larĝaj*, amples. *Blankan*, blanch (en acusatiu).

Sexe.—L'adjectiu es invariable per lo que's refereix al sexe. Qualifica sense modificarse igualment als substantius masculins que als femenins y neutres. Ex.: *La viro alta* (l'home alt); *la virino alta* (la dòna alta). *Bela ĉevalo*, (un cavall hermós); *bela tablo* (una taula hermosa).

Nombre.—L'adjectiu s'usa en singular, quan está en singular el substantiu a qui acompanya. Ex.: Vetaqui la forquilla gran, *jen estas la granda forko.* Prén el ganivet esmolat y la cullera estreta, *prenu la akran tranĉilon kaj la mallarĝan kuleron.*

S'usa en plural quan está en plural el substantiu a qui acompanya, o quan qualifica a varis substantius encara qu'estiguin en singular. Ex.: Tinch tres plats blanchs, *mi havas tri blankajn telerojn.* Les ampolles grogues, *la boteloj flavaj.* El toballó, el vas y la copa sòn útils, *la antaŭtuko, la glaso kaj la pokalo estas utilaj.*

Declinació. — Tots els casos s'indiquen per medi de proposicions com en el substantiu y el cas acusatiu afegint una *n* derrera de la terminació *a* o *aj.*

Exemple:

Nominatiu.—*Kiu el tiuj du virinoj estas via fianĉino, la alta aŭ la dika?*—*La alta* (nom.) (Quina d'aquelles

dues dònes es vostra promesa, la alta o la grossa?.—La alta.)

Genitiu. — *Ĉu la supujo estas de la ruĝa aŭ de la bruna kelnero?—Estas de la bruna* (gen.) (La sopera es del criat roig, o del bru? — Del (de el) brun.)

Datiu — *Ĉu vi nur aldonas salon al la bonaj terpomoj?—Ne, mi ĝin aldonas ankaŭ al la malbonaj* (datiu), *sed tiujn ĉi mi ne manĝas.* (Vostè no més afegeix sal a les patates bones?—No, també n'hi afegeixo a les dolentes, però aquestes no les menjo.)

Acusatiu.—*Kian vinon vi deziras ke mi prenu, la blankan aŭ la ruĝan?—Prenu la ruĝan* (acus.) (Quin vi volèu que prengui, el blanch o el negre (el roig)?—Prenèu el negre,)

Mi trinkas akvon distilitan. (Bèch aygüa destilada.)

«El comparatiu se forma ab el mot *pli*-més y el superlatiu ab el mot *plej*-el més. El «que» del comparatiu se tradueix per «*ol*» y el «de» del superlatiu per «*el*» (d'entre).» (*Regla* 3. *Gram. fon. Zam.*)

—No necessita aquesta regla cap aclaració, sinó ampliació en lo que's refereix als mots, pera evitar les repetides consultes al diccionari. Els exemples seràn suficients pera donar a conèixer altres formes de comparació.

La fruktoj estas PLI *dolĉaj* OL *la fromaĝoj.*
Les fruytes són *més* dolces *que*'ls formatges.
La biskvito estas MALPLI *varma* OL *la supo.*
El bescuyt es *menys* calent *que* la sopa.
La PLEJ *bona* EL *la salatoj.*
El *més* bo *dels* (de els) enciams.
La MALPLEJ *karaj* EL *la kafoj.*
Els *menys* cars *dels* (de els) cafès.
La kafo PLEJ *kara.*
El cafè *més* car.
La kokido rostita estas TIEL *agrabla* KIEL *la fazeotoj kun saŭco*
El pollastre rostit es *tan* agradable *com* els fasolets ab such.
Tio estas TRE *bona por diri.*
Això es *molt* bo pera dir. Etc., etc.

F. PUJULÀ Y VALLÈS

(Seguirà)

SOLIDARITAT CATALANA

Suscripció popular per atendre als gastos de la Edició dels discursos pronunciats contra'l projecte de lley de les jurisdiccions, y de l'Homenatge que'ls catalans preparen als senadors y diputats que combateren dit projecte.

LLISTA DE «JOVENTUT»

Suma anterior: Ptes. 93'70.

Vicens Cortinas, 0'50.—Geroni Zanné, 1.—Pere Lloveras, 0'50.—Francesch Ribot, 0'25.—Joan Viladot Puig, 0'50.—Enrich Batlló, 5.—Joaquim Pena, 5.—Joan Puig Sall, 0'50.—Klavell, 0'25.—Joseph Guerùs, 1.—Joan Fortuny, 0'50.—Santiago Vilanova, 1.—L. Escardot, 2.—L. A. de A., 0'15.—F. C. S., 1.—Lluisa Mumbrú Miralles, 0'25.—Joseph M.ª Mumbrú Miralles, 0'25.—Francisca Mumbrú Miralles, 0'25.—Joana Mumbrú Miralles, 0'25.—Ramón Mumbrú Miralles, 0'25.—Lluisa Mumbrú Ferràn, 0'25.—Francisca Ferràn, viuda de Mumbrú, 0'25.—Vicenta Miralles de Mumbrú, 0'25.—Joseph Mumbrú Ferràn, 5.—Antonia Mumbrú Ferràn, 0'25.—Antoni Estrada Mumbrú, 0'25.—Francisco Estrada Mumbrú, 0'25.—Pilar Mumbrú de Estrada, 0'25.—Francisco Estrada Marsa, 0'25.—Joana Bosch Miralles, 1.—Joana Miralles de Bosch, 2.—Joseph Bosch Ximenis, 2.—Antonia Bosch Ximenis, 0'22.—Santiago Bosch Ximenis, 0'25.—Agna M.ª Ximenis, viuda de Bosch, 0'28.—Un esperantista, 0'25.—Dolores Serrano Conesa, 0'25.—Leonor Pueyo, 0'25.—Tomasa Blesa, 0'25.—Vicente Martin, 0'25.—Maria Martin, 0'25.—Eleuterio Fernández, 0'25.—Jacobo Herraiz, 0'25.—Saturnino del Valle, 0'25.—No més som tres que ho sabèm, 0'25.—Un reconsagrat, 0'25.—Antonio Sánchez Vilches, 0'25.—Rosa Canals Balasch, 0'25.—Conchita Canals Balasch, 0'10.—Rafel Canals Balasch, 0'25.—Mercè Tataret Balasch, 0'25.—Conchita Tataret Balasch, 0'25.—Manel Blat, 0'15.—Un nacionalista reconsagrat, 0'15.—Un esperantista, 0'15.—L. G. M., 0'50.—Juan Larroche, 0'50.—Un entusiasta per la causa, 0'15.—Antoni Coll, 0'25.—Enrich Compte, 0'25.—Un revolucionari, 0'10.—Un de l'art de la calç, 0'15.—H. M. Via fòra!, 0'15.—M. P. de M. Visca la dòna catalana!, 0'15.—J. M. P. Desperta ferro, 0'15.—M. M. P. Muyren els tirans!, 0'15.—J. Grau Avinyó, 0'15.—Vicens Surribas, 0'15.—Joan Lloret Homs, 1.—Joseph Lloret Homs, 0'25.—Joaquim Lloret Homs, 0'25.—Joaquim Torné, 0'25.—Maria Torné, 0'25.—Joan Nadal, 0'25.—Joseph Estrada, 1.—Jaumet, 0'10.—Un que té sang catalana, 0'25.—Mateu Duràn, 0'15.—Tot pera Catalunya, 0'25.—V. X., 0'10.—P. F. N. de Sarrià,

o'25.—P. M., o'15.—Maria Musté, o'10.—Valenti Turigas, o'25.—Un qu'enseja la falç pera quan convinga, o'20.— Joseph Vila, o'10.—Vicens Vila, o'10.—Santiago Vila, o'10.—J. V., o'20.—J. B., o'10.—Un reconquistador de nostres furs, o'15.—Esteve Mitjavila, o'15.—Francesch Solá Gené, o'25.—Frederich Vila Gibert, o'25.—Joseph Solá Gomá, o'25.—Un republicano, o'25.—Dario de la Torre, o'25.—Francesch Coma, o'25.—Asunción Coma, o'25.—Victoria Vila Gibert, o'25.—Fernando Rizzo, o'25.—Jenaro Michelena, o'25.—Lluis Gallart Nieto, o'25.—Juan Tardáguila Bragado, o'25 —Miquel Fuster Orts, o'25,—Manel Erro, o'25.—Un valenciano, o'25.—Un estudiante, o'25.—Eusebio Cruces, o'25.—Joan Petit, o'25.—Pere Campi, o'25.—Un nyèbit, o'25.—Un antirevolucionari, revolucionari, o'25.—Un sarrianès, o'25.—La razón, o'25.—Un neutral, o'25.—Un cartesiano, 1.—Un clerical, o'10.— Un artista, o'05.— Un castellano, o'50.—Joaquin Ariza, o'25.—Un moreno, o'25.— Un lerrouxista, o'25.— Borraguet, o'25.—Malmilito, o'25.—Batfaligantlo, o'25.—Un pintor de catres, o'25.— F. M. T., o'10.—Ramón Monràs, o'10.

Total: Ptes. 134.

(Seguirà.)

NOVES

Tota la prempsa ha parlat de la circular que don Alexandre Lerroux ha repartit solicitant un emprèstit *de carácter privado* pera la publicació a Barcelona d'un diari que s'ha de titular *El Progreso*. Es clar que nosaltres no n'hem rebut cap d'aquests impresos, mes no per això'ns estarèm de ferli un reclàm ben desinteressat.

Quan un amich nostre'ns feu llegir aquesta interessant fulla, curta però plena de substancia, de primer entuvi ens creguerem que's tractava d'una brometa que havia volgut jugar a *l'ex-amigo del pueblo* algún de sos enemichs particulars. Res d'això: la cosa va de serio. Fins se diu que qui més hi trevalla es en Mir y Miró, aquell que tant l'havia bescantat y que, desde fa un quant temps, se daleix pera ferhi ali. Y també s'assegura que'ls primers en acudir al reclàm han sigut un grapadet d'*habitués* a les *salas de recreo* d'aristocràtichs casinos, que, tractantse de *tapetes*, ells no miren si són de redacció o de baccarat mentres sien *verdes*. A n'en Lerroux això li dèu desvetllar dolços recorts de jovenesa. *Comme on se retrouve!*

Y, ben mirat, nosaltres som molt ignocents. ¿Per què'ns ho haviem de creure que fos una broma? ¿Que no sabèm còm les gasten certa gent? ¿Perque es un negoci en que en Lerroux no més hi va a guanyar y els altres a perdre? Si no hi hagués tontos al món, ¿que hi haurien taules de joch, sabent fins el més negat que qui guanya sempre es la casa? Y en politica, ¿hi hauria tans babaus que s'avinguessin a fer el *burro*? Aqui ve a tom alló que digué aquell *peça* a un *punt* que protestava perque'ls daus eren carregats: «Aqui els gastèm aixi: el qui no li agradi que no jugui.»

Felicitèm a *Don Alejandro* perque aquesta vegada's disposa a jugar nèt com may, y desitgèm que surti en bé d'aquesta probatura que pot esdevenir experiment cientifich pera mesurar la estupidesa de la humanitat. Perque vegin si tenim rahò, fixinse nostres lectors en algunes *Condiciones del Empréstito*:

«1.ª D. Alejandro Lerroux solicita, con la única garantía de su crédito personal, un empréstito de *150,000 pesetas* para fundar y publicar en Barcelona, bajo su dirección un diario republicano.

»2.ª Hará las veces de título ó lámina un recibo firmado por el señor Lerroux, á favor del suscritor, por el importe de la cantidad que suscriba y que pagará descontando el premio de emisión.

. . . .

»5.ª D. Alejandro Lerroux se compromete: á no disponer de las cantidades que haya recibido si no reune, cuando menos, *50,000 pesetas;* á devolverlas íntegramente durante todo el mes de Julio si no empezare á publicar el diario dentro de los tres meses, contados desde Abril.

»6.ª D. Alejandro Lerroux se obliga á reembolsar el total importe de las cantidades recibidas, aplicando á dicho fin las utilidades que obtenga el diario, repartida proporcionalmente entre los suscriptores del empréstito, menos un 20 por 100 destinado á fondo de reserva.

»7.ª Cuando el empréstito haya sido totalmente reembolsado á los suscriptores, el diario y cuanto éste posea pasa á ser propiedad del señor Lerroux, bajo las siguientes bases: — *a)* El 50 por 100 de las utilidades entrará á constituir un fondo de reserva destinado á mejoras en el periódico á pensiones de invalidez ó retiro para el personal, á gastos políticos, etc. — *b)* El otro 50 por 100 se invertirá en mejorar sueldos y jornales del personal hasta que alcancen doble valor que el corriente en la plaza. Si quedare exceso, será adjudicado íntegramente al señor Lerroux. Si éste se retirase por cualquier causa ó falleciere, él ó sus herederos percibirán la mitad de dicho exceso. Todo ello estará regulado por un reglamento interior.

»8.ª El cumplimiento estricto de estas condiciones estará garantizado por la intervención y vigilancia, limitadas exclusivamente á lo administrativo, de un *Consejo* compuesto de cuatro suscriptores y un representante del organismo superior local del partido republicano. Este *Consejo* cesará en sus funciones cuando el empréstito haya sido reembolsado en su totalidad.»

De manera que, si el negoci va bé, els suscriptors tindrán la satisfacció de recuperar els dinerons bestrets (sense interessos, això pels burgesots), y haver afavorit a llur company de causa però no d'efecte; y si els comptes surten errats, ja saben al menys de quin mal han de morir. Tira peixet! Quànts y quànts dels qui han cooperat a l'obra redemptora de *Don Alejandro*'s donarien per ben satisfets de no haver rebut més que de la butxaca! No

mancarà algún desconfiat d'aquells qui sempre barrinen y digui: «Però ell en això no hi va a perdre res!» Infelis! ¿Que no ho veu qu'ell es un hèroe y no pot tenir mès que victories? Si perdés ja no'n fóra d'hèroe.

Que no s'hi encaparrin en aixó de que, tornant els diners ab el guany obtingut pels meteixos, se faci amo de tot. Ell ja sab per què ho fa, y com que d'amo no n'hi ha cap de bo, ja fa'l sacrifici de carregar ab aquest odiós paper, deixant a n'ells el mès digne, el de *paganos*.

Els qui deuen estar ben contents són els *obreros* de *El Progreso* de Madrid, que sempre li estàn burxant les orelles per unes miseries que diuen que'ls hi quedà a deure quan encara no devia tenir tanta garantia personal. Ara sí que tots aquells qui no hagin lograt una plaça de la secreta vindràn a corre-cuyta a aprofitar el *momio* del doble sòu ab que'ls hi fa la figuereta l'igualitari *Aldjandro*, segons la condició sèptima.

Però ¿y si els altres operaris troben irritant aquest privilegi y's declaren en vaga? ¿De quin costat se decantarà l'àcrata Lerroux? Pera resoldre aquest dubte caldrà esperar que'ls *cuatro suscritores* y el *representante local* se constitueixin en *consejo meramente administrativo*.

—

L'excès d'original ens privà, la setmana passada, de donar compte de la visita de despedida que'ns feu nostre amich n'Antoni Cullaré avans de sortir pera San Sebastián, ahont anà pera encarregarse de la direcció del nou diari autonomista *La Región Vasca*. Els números que fins ara hem vist d'aquesta important publicació acrediten una volta mès al senyor Cullaré, que tant s'havia ja distingit per ses campanyes autonomistes en la prempsa d'aquesta capital, y sobretot en *El Diluvio* aquests últims temps, combatent la lley de jurisdiccions. Esperèm que la nova publicació vasca farà donar a nostres germans d'aquelles terres un bon pas vers la consecució dels ideals que tots defensèm. Confièm en l'entusiasme y pericia de nostre compatrici, qui al despedirse'ns manifestà sos propòsits de trevallar sens treva pera la germanor dels autonomistes de Basconia y Catalunya.

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, ab la cooperació de l'Academia Catalana, obrí entre'ls escriptors catalans un «Concurs de llibres» destinats als noys. Cap dels trevalls presentats a complert, a judici del jurat, tot l'objecte dels temes que's proposaven, per lo qual s'obre nou concurs, oferintse premis de 500, 300 y 200 pessetes als autors que millor enalteixin l'amor a la familia, fonament de l'amor patri, y que millor tractin les recreacions cientifiques, les nocions d'art y els episodis històrichs de Catalunya. Se donaràn també accèssits de 200 pessetes com a maxim. Els trevalls, escrits en català, s'enviaràn, en la forma acostumada en els certàmens, al president de l'Associació, Corts Catalanas, 631, 2.^{on}, avans del primer d'octubre proxim. Oportunament se farà públich el veredicte y la data del repartiment de premis. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Agustí Rius, Joaquim Riera y Bertràn, Norbert Font y Saguè, Pere Basté y Fèlix Jovè y Vergés.

—

S'han complert quatre anys de la mort d'en Bartomeu Robert, d'aquell home honrat que, pera coronar dignament el bè que havia fet a sos conciutadans, abraçà pochs anys avans de morir la causa catalanista, aportanthi totes ses energies y tot son prestigi y mereixent bè de la patria.

Joventut dedica aquest petit recort a l'home que per sa noble conducta's feu digne de recordança eterna.

Fidel Giró, impressor. — Valencia, 233, Barcelona.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetes.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any	9	»
ESTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		10	Cèntims.
» atrassat		20	»


MOSAICHS E F ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8

Any VII-Núm. 323 Barcelona, 19 d'Abril, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

LA NOSTRA INFLUENCIA EN LA POLÍTICA D'ESPANYA

Aprobada està ja fa dies la famosa lley contra'ls anomenats delictes de lesa patria, a pretext de la qual s'ha volgut fer de l'exèrcit, fins en temps de pau, la representació per excelencia d'aquella, com si no'n fossin igualment representacions ben dignes la magistratura, el clero (ja que l'Estat té una religió oficial) el magisteri, y totes les altres branques y estaments socials qui integren el cos de la nació espanyola; aprobada està, com hem dit, si bé no encara en vigor, malgrat la gran necessitat en que, segons deyen, estava la patria d'una protecció que la sudita lley li garanteix. Y no està en vigor, perque aixi el president del concell de ministres pot encara passar per home de paraula, ja que al publicarse la lley en la *Gaceta* ha d'anar seguida, segons la promesa feta solemnement, del decret retornant a Barcelona les garanties constitucionals. Com de lo que aquí's tracta es de que aquestes hi segueixin de sospeses una temporada més, y ab aytal idea mal dissimulada es que no s'ha posat en vigor la lley aprobada novament, vol dir que l'única pera qui s'ha feta la lley, es Catalunya. Cosa que ja sabiem per endevant; emperò es bo anarho fent remarcar.

Ab la lley aprobada (ja sabêm côm) l'excelentissim senyor don Segimón Moret ha pogut respirar y ha pogut fins fruhir d'una semi-glorificació a Cádiz per sos paisans agrahits. Y ab tota seguretat que dêu ell ademés fruhir interiorment ab la idea de que per la lley famosa té ja resolt en definitiva'l problema català. Benaventurat ell! y que Deu li conservi tan dolça tranquilitat.

També'l no menys excelentissim don Antoni Maura, padrí de la lley referida, dêu a hores d'ara tenirse per home feliç. Ell dêu creure per sempre allunyats de la Monarquia'ls grans perills de que avans havia de guardarse. Benaventurat ell! y que Deu faci bona la seva previsió.

També'ls no menys ilustrissims y excelentissims senadors y diputats de la majoria deuen reposar satisfets després de llur triumfe ab l'aprobació d'aquella lley, y ab la idea

del benefici que pera la tranquilitat del pais ella representa. Desd'ara ja no serán de témer els conflictes d'ordre públich: qualsevol moti de *verduleras* o qualsevol saragata d'estudiants podrá ésser tractada de moviment sediciós y promptament reprimida si llurs iniciadors no's senyen avans *En el nom de la Patria, etc.*, pera evitar males interpretacions. Benaventurats els venerables pares de la nació! Deu els guardi de cap digestió sobtadament interrompuda.

També per benaventurats tenim a tots els qui, ab la lley famosa, creuen haverse posat a cobert de tot contratemps, de tota petita mortificació, de tota insinuació maliciosa o irreverent. La lley, dita de jurisdiccions per altre nom, es a judici llur com un riu Leteu; tots els espanyols devém a hores d'ara tenirnos per banyats en la suau corrent causadora de l'oblit. Y els catalans més que ningú hem de fruhirne d'aquest aventatge.

Ara, en quant als catalanistes, són sens dubte'ls més benaventurats de tots, en opinió dels qui ens donen per definitivament desbancats. Sobre tot, ab el debat qui ha precedit l'aprobació de la lley de referencia, y ab el moviment d'opinió qui s'es produhit com a conseqüencia de lo que s'ha dit en el Congrés y que may cap periódich catalanista s'havia atrevit a dir, podém creure que, en efecte, estém ben llestos. Benaventurats els qui això creuen! Nosaltres creyém, per lo contrari, que haventse demostrat la falsa imputació de separatistes ab que se'ns havia volgut anular devant de tota la nació espanyola, avuy més que may estém en condicions de fer prevaléixer per tot arreu l'esperit progressiu de Catalunya, quals beneficis reals han de deixarse sentir tart o d'hora de cap a cap de la peninsula, si es que alguna Providencia superior al poder dels homes no té decretat son anorreament com a conseqüencia del més inevitable dels cataclismes. Mes cal confiar en que això no passará y en que Catalunya haurá d'influhir poderosament en la marxa politica de l'Estat espanyol, y no pas per l'art del parlar eloqüent, sinó pel ben obrar, guanyant pera si el titul gloriós de metrópoli de la *Nova Hispania:*

Que sia Catalunya, donchs, el breçol de la nova constitució politica germanivola, plena de vida, fecondissima, en que ha de fundarse la futura Patria Lliure de tots els espanyols, y que sia Catalunya per fi la qui salvi Espanya de la ruinosa centralisació qui, com un cranch arrapat a son cor, xucla y destrueix la sava vital que per ses venes circula irregularment y malaltia avuy per avuy.

Hèusela aqui sintetisada la nostra influencia en la politica espanyola. Emperó cal aprofitar el temps avans de que'ls politichs d'ofici se facin regionalistes de nom ab intenció de guanyar les simpaties del pais y anar seguint, no obstant, la llur funesta politica, després d'haver usurpat el distintiu de la nostra doctrina honrada y honrosa.

R. Miquel y Planas

DESDE PARIS

Es Dijous Sant, y la naturalesa'ns obsequia ab un dia calorós. Cap a la tarda cauen unes gotes, y a la nit fa de bon viure. Recordo'ls Dijous Sants d'allá abaix y sento fástich. Fástich de la farsa, de la mentida, de la hipocresia. Encara'm fa més fástich la rutina. La farsa, la mentida y la hipocresia a la fi son manifestacions humanes. La rutina ho es també de les besties.

Circulo pels carrers completament agé a la santetat del dia, que aqui no's manifesta en lloch. Res d'anormal se veu; la vida no s'ha interromput absolutament. Si quelcóm crida l'atenció son els soldats repartint la correspondencia pera substituhir als carters vaguistes, y la calor *vesuviana* que'ns sofoca. Subratllo a posta'l mot, car no manca qui atribueix les pertorbacions atmosfériques que disfrutém al gran floronco italiá.

He deixat el restaurant ab sa quotidiana animació, y me'n vaig cap a casa a fer temps. Un ensopiment que no es pas en el medi sinó en mi plana a mon entorn. M'assech a la taula pera trevallar, peró les ganes me manquen. En aquest moment, a les *Courses* lanimació es gran; la gent hi juga, *flirta*, s'apassiona, riu, se móu. Al Jardí del Luxembourg s'hi fa amor, se *cus*, se passeja, y se pessigolleja. Al cementiri del Louvre les caravanes d'anglesos passen tétriques com vols d'aus de presa per devant dels quadros, pera mirarse la firma dels autors y endursen la emoció d'haverles llegides, la immensa emo

ció d'haverles trobadės ahont el Baedeker els hi predeya. Hi ha moviment per tot, mės no m'atràu: el trobo trist. Obro un llibre que'm ve a la mà. Nietzsche enrahona:

«*Avoir beaucoup de joie.*—Celui qui a beaucoups de joie doit être un homme bon: mais peut-être n'est il pas le plus intelligent, bien qu'il atteigne ce à quoi le plus intelligent aspire de toute son intelligence.»

Tinch ganes de trevallar y ho faig fins que'l cansament m'obliga a plegar. Faig temps pera l'hora del banquet esperantista, y encench una pipa, y una altra, y una altra encara; y el fum me diu moltes coses. Y'l samorar ahont bull l'aigua del thė, canta. Oh, el Banquet esperantista en Dijous Sant! Pecat, pecat! La torre de Babel s'enrunarà altra volta! ¿Pot enrunarse més de lo que ho està?—jo'm pregunto.

Heusaqui una bella manera d'entendre la llibertat y la transigencia. Succehi que'l primer esperantista estranger que petjà Paris fou l'anglės H. Bolingbroke Mudie, secretari de la Societat de Londres y director del *The Sperantist.* El grupo de Paris l'obsequià ab un banquet, que s'escayguė en un 12 de mes. A partir d'aquella data, cada 12 de mės, el banquet tė lloch, acullint als estrangers que's troben de pas per la gran vila. Enguany s'escauria en l'actual mes en dia sant. ¿Què s'havia de fer? Tothòm hi estigué d'acord. El banquet havia de ferse. L'Esperanto no te idees determinades, y si deixės de ferse faria manifestacions catòliques. Y el banquet tė lloch. Hem menjat «*Bova lumbaĵo je la ĝardenista modo*» y «*Kokidinoj flamrostitaj kum kreso*» qu'estaven riquissims. Entre nosaltres aquestes qüestions se solucionen molt diferentment; la transigencia consisteix en anar a missa pera no ofendre als que hi van, però no en deixar d'anarhi pera no ofendre als que no hi van. En el fons d'aquesta manera costa menys cedir, o una convicciò de que nostre *no creyent* es negatiu y per lo tant, ans que erronis, els actes dels creyents tenen sobre dels d'aquells la superioritat de lo positiu. «Croyez-moi, mon ami —deya Voltaire—l'erreur aussi a son mérite.» Sobre tot—afegeixo—si es *positiu.* Sofreix en aquest cas les oscilacions dels cambis, però dinda y llú.

El saló estava ple. Prohibida en ell tota llengua que no fos l'Esperanto, en Esperanto s'ha parlat de tot. Y per sobre de tot s'ha parlat de *pau*, del proxim Congrés de la Pau... *Una altra ceba!*—exclamaràn molts que ahir se posaren la levita y les creus pera anar a adorar a qui per la pau mori al dir d'ells.

Si; en efecte, una altra *ceba*, de les que fan plorar els ulls als *positius*. Parlėm de *Pau* y d'*Amor*, no d'amor. L'amor en petit es una virtut, però en gros es una virtut que tė la d'ėsser ceva. ¿Hi ha res tan hermós com lo impossible, senyors positius? Vosaltres podrėu aymar, però no podėu Aymar. Podėu ėsser virtuosos, car si no fos aixi no voŝ sentirieu pecadors; mes no podėu aymar els impossibles, car jutgėu a la gent per llurs *possibles.*

Estich content. Deixėm l'hôtel a grupos. Els carrers me semblen mės gays, y llur animació mės humana. A frech meu passen dos joves que duhen al mitj d'ells una dọna. L'un porta al cap un cabacet de palla dels que usen pera posarhi la moneda les cases de cambi, l'altre hi porta com una mitja de dòna ratllada. No puch averiguar de quin pais sòn aquesta gent ni aquests barrets. Sospito que pertanyen al pays de l'Impossible. Es ja la quarta vegada que'ls trobo; no mes els veig de nit sempre, hi ha un d'ells que va llegint un diari: el de la mitja y ella enrahonen. Això ha d'acabar malament per força.

En un banch hi ha assegut un xino que reposa, y mira lo que'l volta ab indiferencia, ab ulls de tristesa. Es molt lluny la Xina d'aqui! Al seu costat hi tė una caixa, son cos el cobreix la tipica blusa de son pais, y son cap un teuladet de palla com els dels ruschs d'abelles. Derrera d'ell, un grupo de cotxers panxuts discuteixen, sota llurs barrets de copa alta de llauna, d'en Fallières y del Vesubi tot alhora.

Passen els estudiants portuguesos: van vestits com capellans protestants, duhen capes llargues ademės, y el cap descobert. Sòn portuguesos: m'ho han hagut de dir. Si haguės vist gent ab barret, y sense res sota'l barret no hauria hagut de preguntar d'hont eren.

¿Ahònt va tota aquesta gent? ¿Què hi fa'l xino aquell assegut en un banch del boule-

vard? ¿Per què l'un d'aquells homes du un cabacet al cap y l'altre hi du una mitja, y els altres no hi duhen res?

Amor y Pau, cada'm semblen més hermosos quant menys conech als qui van destinats. Es que l'altruisme no més es ver altruisme quan lo qui ha de rebre'l bé es sols una incógnita.

F. Pujulá y Vallés

París, abril, 1906.

SANT JORDI

Com quotidianament, aquell mati, quan caygueren vuyt hores, va llevarse. Ab tota calma's feu la *toilette* y un cop nèt y vestit, prengué cafè. Després passà al despatx. El sol entrava a travers dels estorç delicadíssims y tapiçava d'or els foscos mobles. Sobre la taula de noguera vella'l tinter s'irisava, majestuós, y prop del tinter tres, quatre llibres, mostraven el misteri de llurs lloms. En Claudi de Puignevat obrí el balcó, y's repenjá indolent en la barana.

El cel era tot blau; les blanques cases retallaven en ell els seus terrats, y aixecaven, en triomf, llurs xemeneyes. El carrer era ple; les gents passaven com en una orgia d'alegria. Queya'l sol sobre d'elles y les omplia d'una santa y serena beatitut.

Y, sota la munió dels raigs de sol, lluhien els vestits com flors estranyes... En Claudi mirà'l carrer. El sol li besava'ls negres cabells y els ulls grisos. Y aquell sol li plavia. Sentia per ell intenses ansies. Desitjava sentir els seus petons, rebre en tot el cos la seva abraçada. Sentia per ell un gran amor. Hauria volgut menjàrsel, assaborirlo, sentírsel dintre seu, en ses entranyes. Era una follia. Per això en Claudi somreya, en el balcó, repenjat indolentment en la barana. Veya passar les gents pel carrer ample, y les veya rublertes d'alegria. En llurs rostres hi sorprenia joyes, y sorprenia somriures en llurs llabis. En els ulls de les donzelles hi endevinava esguarts continguts, hi veya amor, hi sorprenia tota una dèu d'acariciantes ansies. Sota la ignocencia del seu blau hi covaven desitjos de besades, y sota la puresa del seu blanch s'hi endevinaven inefables somnis. Eren com primaveres, aquells ulls, que prometessin estivals orgies.

Y ell sorprengué mirades y somriures, y sorprengué passions y benhaurances.

Les munions exhalaven alegria, y aquesta s'enlayrava amunt, amunt, com desitjosa de quietuts serenes. Y del cel devallaven també joyes, qu'en pluja benhaurada s'escampaven. Tot era cel y terra, tot victoria. Era la magna festa de Sant Jordi, y florien les roses y els amors.

En Claudi de Puignevat sorti a passeig. Sentia fam de llum y de vida. Y passejà en un somni d'entusiasmé. Com el poeta, sentia olor de roses en els ayres, y sentia alhora olor de patria, y flayre de cel. Era tota una orgia aquell blanch jorn. Les gents, enjogaçades, mitjreyen portant flors en els ulls, flors en les boques. Els riures eren roses amoroses, y eren flayres de roses els esguarts. Somreyen els cabells sota del sol, y semblaven flors que's colltorcessin. Y eren santes les mans, y eren divines, y tenien matisos de pietat....

Abril esdevenia un blanch jardi. Vagava Amor pels ayres. Pel seu Corpus, els ulls esclataven les mirades que havien covat durant tot l'any, y aquestes s'estenien amoroses y amoroses morien en un bes. Els llabis s'arquejaven, voluptuosos, en un jòch divinal d'encisament, y els archs al desferse preludiaven la dança cadenciosa dels somriures. Y vagaven aquests pels ayres quiets, y morien com somnis en els ulls. Y aquestes mirades y aquests somriures encensaven de joya'ls grans carrers, consagraven d'amor els ayres tots, y, acariciant a n'en Claudi, l'encantaven ab un encantament qu'era suau... Y en Claudi somnià amor.

Ell no havia estimat encara may, ni havia sigut may estimat. Havia estudiat filosofia y havia meditat sobre la vida. Ell sabia quelcòm sobre la mort y sabia misteris esotèrichs. Sabia coses insòlites y havia desxifrat pregons enigmes. Havia glosat sagrats infolis y havia discutit obres vetustes. Sabia del passat estranyes coses y pressentia veritats rarissimes. Però no sabia res d'amor. els llibres no'n parlaven d'aqueixes coses. Y en la solitut del seu despatx, meditant sobre'l seu pervindre, ell havia pensat, com

avans Hamlet, que hi havia quelcòm en cel y terra que no sabien pas els filosops. No ho sabien pas, no ho coneixien...

Passejava ab calma, lentament, ab el seu monocle en l'ull esquer, ab el seu bastó de puny d'argent, ab la seva ermilla fantasiosa. Y sentía joya, dintre d'ell y al seu entorn. El cel era pera ell una mirada, y eren les mirades cels pera ell. Y, en un deliri, veya passar el blanch cavaller Sant Jordi; el veya passar muntat en un blanch cavall y vestit ab blanchs ropatgès; el veya ab els ulls tots blaus, ab els cabells curulls d'or, ab les mans com primaveres. Passava per cels y terres escampant roses d'amor, somrihent ab llarchs somriures, portant joyes en els ulls. Galopava'l seu cavall, y ell sentía'l seu galop, y la joya del seu rostre li feya clucar èls ulls. Sentia la seva flayre y rebia'ls seus esguarts; y era tota una visió y era tota una balada aquell passar y passar, aquella orgia de riures, aquella ofrena de roses... Roses li oferia'l sant y ell les acceptava, roses eren sos ulls que s'inflamaven de vida, y roses eren sos llabis que s'incendiaven d'amor. Sant Jordi, el blanch cavaller, deslliurava la princesa. Era sa ciencia, la seva filosofia, la vipria mil cops terrible, torturant, atormentant, diabòlicament crudel, que guardava la donzella y la volia pera ell. Y la donzella era ell, era sa vida seriosa, sa sempiterna quietut. Sant Jordi en sa heroica gesta, ab la seva llança d'or, dava mort a aquella vipria, y a la donzella la salvava d'aquell continuat suplici, d'aquell calvari eternal. Y la princesa somreya encisada, entusiasmada, ab els ulls rublerts d'amor, ab els llabis plens de joya.

Aquell cel tan blau y pur y aquells ayres benhaurats havien vist el miracle. Y en Claudi estava encantat. S'havia reviscolat, havia pres vida nova, s'havia fet l'home nou de que parla l'Evangeli. Totes les filosofies, totes les erudicions havien fugit alhora d'aquell abril espantades, esporuguides com nens d'aquella blanca victoria, d'aquell triomf gayrebé sagrat. Ja era lliure la donzella, ja era mort el drach, ja Sant Jordi, el cavaller, havía fet l'alta gesta, ja corria adalerat pels ayres que s'inflamaven, ja'l seu pas era llegenda y eren cançons els seus riures. Corría'l blanch cavaller deixant a n'en Claudi ullprès, deslliurat de sa trístesa, coronat de nous anhels. L'alegria esdevenia y en el seu dintre granava, y la fe li dava halè y el feya tornar divi.

Ansies d'amor el cremaven. Sentia afany d'estimar y desitjava besades. Volia parlar ab verges, y somriureleshi parlant; volia contemplar vels y en ulls enfonsar ses mirades; volia contemplar llabis y en ells fruhir el goig dels petons. Y ademés, aquelles roses, aquella orgia de flors, aquella pluja d'aromes, aquell riure de colors... Sentia arreu hont passava flayre de roses y patria, de petons y amor, sentia aromes de la terra y del cel. Tots els de la primavera s'havien fos en un sol, totes les olors de roses s'havien agermanat, totes les flayres de patria s'havien expandit en aquel·la diada, totes les de les besades una n'havien infantat, y tots els riures d'amor en un s'havien confós. Y aquestes flayres y aromes li deyen cançons suaus, l'omplien de caricies, el rublien d'ilusió. Y sentía fam d'amor, desitj de veures aymat. Volía que tots els llabis li oferissin llurs somriures, tots els ulls els seus esguarts, totes les mans les seves caricies. Les joyes primaverals l'encensaven d'alegría y la blavor de l'alt cel y la dolcesa dels ayres el feyen somniar amor. Y sentia afany de riure y de sentir rialles... Oh! els riures que's descapdellen sota'ls blaus cels de Sant Jordi! Oh! les dents blanques entre la porpra dels llabis! Oh! les mans que són suaus entre les flayres de les roses! Oh! les mirades enceses que guspiregen d'amor!... Rialles, força rialles en totes les boques, y tot un doll d'esguarts florir en el blau dels ulls...

En Claudi vegé una jova. Se fixà en sos ulls, y en ells hi trobà amor. Vegé uns llabis y un somriure, y restà corprès, encisat Li plavia aquella jova pel seu rostre y pel seu cos, per les mirades que donava, pels llabis que tenia. Li agradava'l seu vestir y trobava rítmiques ses passes. La seguí pels carrers qu'eren ubriachs de leticies. Ella anava ab una vella, y ab la vella hi anava un nen, y ab ells hi anaven les rialles. Oh! les velles que són nètes, y que tenen les dents blanques, y que riuen com els infants!... La jova girava'l rostre, y era plena de gracia entre totes les dônes. Sa cara era flor, y flors eren els seus ulls. Els seus cabells s'incendiaven sobre la neu de la nuca, y reyen en

les orelles dues llargues arracades. Dançà l'ayre, y ab son ritme feu dançar aquells cabells, y aquella dança d'or feu florir, en els ulls d'en Claudi, un esguart qu'era una oració. Y els seus llabis, qu'eren porpra, resaren ab dolços somriures. La dança d'aquells cabells li feu pensar en Sant Jordi. Aquells cabells se movien perque ell els feya moure. Y era tot son cavalcar, aquell ritme gloriós. Altra volta'l Sant, vestit de blancor y alegria, enjogaçava'ls seus ulls y li parlava de vida nova; altre cop el blanch Sant Jordi el coronava de roses, y ab ses mans qu'eren abrils un Sant Joan li prometia...

Y caminava la jova, y ab ella'l nen y la vella; y en Claudi anava al derrera ab son monocle insolent, ab son bastó ab puny d'argent, ab sa ermilla fantasiosa...

CARLES ARRO ARRO

TEATRES

GIRA-SOL.

El sabateret, en Gayetà, es un home vell de cara arrugada y cor jove. Ha passat la vida alegrament, picant sola tot cantant, y estimant a tothòm, especialment a la més bella meytat del genre humà. Ell ha sigut sempre'l primer en son poble qui ha organisat festes, qui ha contractat les còmiques guapes pera les funcions d'aficionats, qui era y es l'ànima de tota alegria y de tota gatzara. El sabateret es enamoradiç y el cor li bat ab grans sotrachs totjust oviren els seus ulls una dòna hermosa. El cor jove del sabateret vell gira sempre de cara al sol. Y el sol del poble més bell, més enlluhernador, es ara l'Angeleta, filla d'un company d'infantesa, qu'entra a la vida joyosament ab tot l'esclat, ab tota la frescor, ab tota la seducció d'una rosa primerenca que s'obre a la vida sense recel. La joveneta, la més maca del poble, hi va molt a cà'l sabateret a ferhi comandes, y's complàu garlant ab ell, *qu'es un plaga*. En realitat, si va tant a la botiga's déu a que'l sabater té un fill seriós y esquerp ab les dònes, però ben plantat y presumidot *a la seva manera*. Y es aixi com el sabater, qu'es viudo y qual casa no va tan ben servida com seria natural perque hi manca una dòna, tracta de convéncer al fill: «Càsat, noy.» Sembla impossible que un fill seu sia tan fret; que no li diguin res els ulls de l'Angeleta, ni les seves rialles, ni les seves galtes rosades, ni els seus llabis vermells. Sembla impossible que devant d'aquell sol capaç de fondre les pedres, el cor del seu fill no s'escaldi. Ah, si el tingués de cera com el té ell, quins *tric-trac* no hi sentiria! En fi, el fadrí—no en va es fill d'un tal pare—acaba per sentirse emocionat y consent. «Demanéumela, pare, que ja la estimo.» Y aleshores el drama apunta, el petit drama del sabateret, qu'es el gran drama universal, el drama punyent de tots aquells qui han nascut pera joves, qui no han nascut pera vells. Millor que ningú, millor que'l seu meteix fill jove y fort, ell la comprén, l'admira y l'aprecia en lo que val a l'Angeleta; millor que tothòm ell sab agenollarse devant d'aquell sol y adorarlo. Sols ell sab mirarlo fit a fit sense parpellejar y seguirlo en son curs majestuós per l'ample horitzó de la vida, extasiantse ab tanta hermosura. Mes ay! que la primavera ha passat pera ell; mes ay! que'l sol no reparteix els seus raigs equitativament. Les flors mústigues tenen de robarlos els raigs escadussers, mentres que les primerenques sense solicitarlos se'n senten banyades dels raigs d'aquell sol acaronador. Trista es la vida pera'ls vells-joves! En Gayetà s'ha vist al mirall y ha malehit les arrugues del seu front, y ha malehit la vellesa freda dels seus amichs, qual resignació no comprén. Hi ha quelcòm de xorch en l'ànima d'aquells homes qui no saben ésser eternament joves. Hi ha quelcòm de gran en l'ànima del sabateret qui sab protestar de les injustícies y traidories de la vida: de la vida qu'es tan curta, de la vida qu'es tan estranya!

Aquesta comedia de l'Iglesias, que sota les aparences vulgars de son argument amaga un delicat poema, no es pas compresa pel públich groller que habitualment va a riure a Romea. Per això no va tenir un éxit sorollós. No diré qu'en absolut s'ho meresqués, puig deixant de banda que la idea no es del tot original, en conjunt la comedia resulta poch lligada y deixatada en excés. Les escenes accessories en que hi intervenen els vells amichs del protagonista—tipos ja convencionals puig són els meteixos vells de totes les obres de l'Iglesias,—y el petit drama de la *Layons* que's lliga ab la comedia prenen, a mon entendre, massa relleu. Guanyaria molt la comedia alleugerintla.

Sobre tot guanyaria si fos més ben representada. En Capdevila va pagar l'altre dia els seus *succès de fou rire*, que li han valgut una reputació a Romea. Tothòm vol riure allí quan surt en Capdevila, y tenen rahó car sols pera fer riure serveix. Però'l tipo no es pas pera riure, y en Capdevila tingué de lluytar doblement ab sí meteix y ab el públich pera no fernos esclafir a cada una de les seves paraules. Quina pena que feya el vèurel esforçarse pera comunicarnos totes aquelles delicadeses, totes aquelles melancòliques desilusions, totes les anyorances y sentiments fins que caracterisen el personatge! No, no es pas pera ell un tipo semblant.

No en va se fa riure grolleramen a un públich groller durant dues generacions! Que'ls actors, com les pipes, també *s'aquiloten.* Desgraciades d'aquelles pipes que sols *fumen* tabach d'estanch, d'estanch espanyol.

Dels demés sols mereixen citarse la Jarque, en Barbosa y la Clemente, que digueren discretament llurs papers. Els que feyen de vells amichs, tots carregaren massa'ls tipos que com ja he dit pequen ja de per si de convencionals.

EMÍLI TINTORER

FLORS

I

Tot justament aquell any no sé quin mal ayre havia assecat les brancades tendres y no's trobava una flor per un remey... Això sí, els floricultors dels vols de ciutat, ab ses trafiques de guanos artificials, d'hinvernalles y d'estufes, n'havien esquerat algunes de colors pàlits y fragancia estantiça, com de cosa passada avans de nàixer, que feyen pagar per un ull de la cara. Els botons dels rosers, al esbadellarse, queyen colltorçats sense força pera obrirse del tot; els clavells, al reventar el vert estotx de sa pressió, s'espillaven pancits y séchs; els lilàs no havien arribat a florir; les gardenies, com malaltes cloròtiques, groguejaven tristement. Sols els geranis, ab sa resistent ordinariesa, donaven alguna nota de vida ab ses taques roges per entre'l vert dels macisos y dels prats... S'havia arribat a lo que may en aquella primavera, fins el punt de resultar un luxo extraordinari el portar una flor en el trau de la levita, y comptarse com una bogeria de pròdich el regalo d'una toya a la promesa...

Y precisament en aquella meteixa primavera's casava la pubilla dels fabricants Llopis! La Llopis! Com si diguessim el número hú de les fortunes barcelonines!

Feya temps que no's parlava d'altra cosa. Els Llopis que *tot ho gastaven bo*, havien ja fet córrer pel circol de ses relacions l'esmerçament de boato que volien fer el dia d'aquell gran aconteixement... El trajo, de *tissú* de plata y el vel, de *point d'Alençon;* el cotxe, derrer model de la casa Binder de Paris, ab doble suspensió y rodes pneumàtiques; les llureyes del servey, galonejades per primer cop ab tota la restellera d'escuts que'l promès aportava com únich dot al matrimoni; la vaixella de plata cisellada y la crestalleria de Bohemia que comprà'l vell Llopis després d'aquell balanç célebre en la historia mercantil de Barcelona; els plats més exquisits y cars; sobre tot els més cars! els vins y licors de marca més reconeguda... Sols faltaven pera ultimar els detalls de la cerimonia, les flors del menjador... En la Iglesia s'en havia prescindit de posarhi flors perque *feya més oro* que l'altar lluhis solsament la *credenza* gòtica que ab motiu de la boda regalava'l fabricant a la Parroquia. Allò junt ab els gerros de bronze daurat y flors de porcelana y els domassos y tapiços qu'empaliarien totes les columnes y parets, donarien a la capella un ayre més serio, més senyor, com si diguessim més aristocràtich!...

Y vingué'l jardiner de més nom de ciutat, y sense regatejar quedà encarregat de buscar les flors pel vespre de la festa, encara que tingués d'encarregarles al mitj dia de França o a Italia, si també a Valencia y Andalusia s'havia perdut la cullita...

II

Totjust feya cinch minuts que acabaven d'endursen el cos de la filla dels comtes de Villafonda. Rodejada de llums y de corones, de cants funerals y llàgrimes, passava passeig enllà la trista profeçó... El jardiner de més nom de ciutat entrava precipitadament a la cambra mortuoria y ab sos ajudants desfeya tot aquell túmul de plantes tropicals llogades, y com un criminal novell aconduhia totes les flors que podia sense ser vist en paneres que junt ab les plantes s'emportà'l carro... Sols per una por supersticiosa deixà sobre'l reclinatori les roses blanques que entrelligades ab la creu de marfil havien reposat sobre'l pit de la verge morta!...

III

Aquell meteix vespre's celebrava la festaça de cà'n Llopis. Y mentres bevent el Champagne a la salut dels nuvis el *graciós* feya un brindis en broma, el *romàntich*, que com aquell may falla en cap reunió de joves, deya misteriosament a sa companya de taula: — ¿No li sembla que les flors d'aquest any fan olor de mort?—

CARLES DE FORTUNY

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Raymon Casellas.—Les Multituts.—*Barcelona.—Llibrería de Francesch Puig.—1906*

Tothòm qui hagi llegit *Els Sots Feréstechs* ha de considerar al seu autor en Raymon Casellas com un dels prosadors catalans de cap d'ala.

Donchs ara, ab *Les Multituts*, l'obra d'en Casellas s'ha arrodonida y completada. *Les Multituts*, sense revelar un total homogeni com *Els Sots Feréstechs*, es una paleta mès rica de colors, un camp d'acció mès ample y variat, y reflexa moments anímichs y socials ben distints exteriorment, però lligats per quelcòm d'intern qui no s'allunya ni un sol instant de la ment del lector: per l'ànima múltiple y alhora única de les multituts.

En el llibre d'en Casellas no s'estudia l'*home*, sinó'ls *homes*. Com aquell qui's posa de cara a una platja y no sent el ritme d'una onada sola, sinó'l ritme múltiple y alhora únich de totes les onades, en Casellas, de cara a la humanitat, n'oeix tan sols la seva veu immensa; veu colossal, de matiços infinits en la llur manifestació, veu qu'ell sab sorpendre en els moments de mès expressió y claretat.

En Casellas, en el proemi del seu llibre, se'ns declara un enamorat de les múltituts: «Perque caldrà que vos confessi que, tot y blasmantlos en certes ocasions, quasi sempre m'han corprès els moviments tempestuosos de les turbes, com ens corprèn ab tot son grandiós espectacle la tempesta, ab tot y les malvestats que fa.» El proemi es un estudi profond de l'ànima de les multituts: es una de les millors pàgines del llibre.

Inútil es cercar, en el llibre d'en Casellas, la veu de l'home: sempre apareix ofegada—fins quan vol vibrar ab mès intensitat—per la força social y aclaparadora de la massa. *Día de sentencia*, *Exposició d'esculptures*, *Els miquelets al convent*, *Meeting de levites*, *El simulacre de guerra*, *Públich gelós*, *Els funerals de l'espasa*, *Justicia del poble*, *L'inaugural de l'estatua*, són quadros de linies enèrgiques y fortes coloracions, en els quals l'autor ens descriu drames punyents qui passen ab rapidesa maravellosa de l'home a la multitut, eterna triomfadora, pera morir en mitj d'aquesta de la meteixa manera que una melodia desapareix en mitj la magnificencia d'un conjunt polifònich.

Que poca cosa som els homes, isolats y minços, entre l'onatge esvalotador de la humanitat! De *Les Multituts* se'n desprèn quelcòm qui ens acosta mès a Schopenhauer que a Ibsen. Aquest diu que l'home sol es el mès fort, Schopenhauer diu que l'home sol no es res. En *Les Multituts* sentím la veu de l'home com *vox in deserto*.

Hem d'esmentar separadament—y per això no'ls hem nomenat encara—dos quadros del llibre d'en Casellas: *Les veremes de la por* y *Deunos aygua, Majestat!*, models de prosa catalana, de construcció bellissima, d'anàlisis soperb y de grans mèrits literaris. *Les veremes de la por* es obra d'un magnífich clarobscur; la blancor de la vila y la negror de la misèrrima forasteralla qui la inonda pera guanyarse un moç de pa, ab l'ànima plena de sentiments no definits encara, l'esclat dels quals tan sols arriba a la llum quan ja no poden fer mal, produeixen un violent y terrible contrast, una feréstega lluyta del *blanch* y del *negre*. Evoca'l quadro'ls terrors de les derreres viles romanes qui gaudien benestar y cultura, al aproparse'ls informs esbarts dels barbres del nort.

Deunos aygua, Majestat! es un quadro de tons durissims, de colors ombrívols. L'ànima selvatge de la massa eternament inculta s'expandeix triomfalment, ab fatalisme esborronador y udols de fera. Les ànimes impíes y alhora supersticioses dels *sub-homes*, se'ns apareixen en *Deunos aygua, Majestat!* en tota llur veritat fastigosa, ab horrendes crueses qui fereixen l'esperit.

L'aparició d'un llibre com el d'en Casellas dèu èsser saludada ab goig pels qui creyèm qu'en tota literatura han de ressonar notes fortes y notes dolces, han de florir idilis y bramular tragedies. Perque'ls uns y les altres, formant un conjunt indisoluble, han de revelar a les generacions venidores l'ànima general d'una època. Y en tota època han brollat alhora la poesía, els dolors y les miseries, mes en cada època de distintes maneres. En Casellas ens revela *a merveille* un interessantissim aspecte d'aquesta ànima general nostra.

—

T. Roosevelt (*Presidente de los EE. UU.*). — La Conquista del Oeste. — *La Vida Literaria. — Toribio Taberner, editor, 1906.* — La Vida en el Rancho. — *La Vida Literaria. — Toribio Taberner, editor, 1906.*

Hem rebut de la casa editorial Toribio Taberner, traducció de «La Vida Literaria», dues obres degudes al President de la República Americana, Theodor Roosevelt.

Mister Roosevelt es un cap d'Estat de grans iniciatives, un home extraordinari. Veritable politich a l'americana, es un home d'acció qui sab extreure de les ensenyances pràctiques regles y principis que ha exposat ab mètode en les obres que successivament ha donat a llum.

Equivalent americà de l'emperador Guillèm, intervé personalment, ab igual entusiasme que aquest, en la politica del seu país; mes les circumstancies d'haverse enlayrat ab l'esforç propri y d'haver conegut els diferents estaments socials de la gran república americana, li han de donar un major y

més directe coneixement del homes y de les coses.

La Conquista del Oeste es una obra històrica de gran importancia, documentada seriosament, y en la qual s'estudien les lluytes y trevalls dels colonisadors y la vida y costums dels indigenes, ab alt criteri històrich.

En Roosevelt qui s'ha valgut de tots els materials qui podien esserli útils, estudiantlos directament en els arxius y biblioteques del seu pais y del Canadà, ha escrit una obra plena d'interès històrich, de cultura y de bon sentit, ab tot y revelar un gran entusiasme per la vida aventurera: «Els homes qui han pres part en la vida de frontera dels nostres dies, vida qui ràpidament desapareix, deuen sentir gran atracció envers la vida de frontera del passat, encara que hagi desaparegut ja fa molt temps.»

Tan interessant com l'obra de que havèm parlat es *La Vida en el Rancho*, plena de les aventures, vicissituts y lluytes qui tan agradoses són als esperit inquiets y batalladors.

Homes tan ben dotats intelectualment com en Roosevelt, adquireixen d'aytal vida una cultura essencialment pràctica, que no's deriva dels llibres sinó de les meteixes coses.

Mereix elogis la casa editorial qui ha publicat abdues obres del President de la República americana.

—

L. Escardot. — BOLVES. — *Quadrets.* — *Biblioteca Popular de «L'Avenç».* — *1906.*

La distingida senyora qui firma L. Escardot ha publicat un llibre, *Bolves*, que ha sigut editat per la Biblioteca Popular de «L'Avenç».

Diu justament nostre company Lluís Via, en el pròleg, que'ls trevalls del llibre «potser no'ns mostren encara un autor del tot format, però si un autor de percepció ben fina y de personalitat ja oviradora, un esperit ben cultivat qui sab viure una vida superior fins quan guayta arràn de terra.»

Se tracta, donchs, d'un autor no format encara, mes que, ab els trevalls fins ara publicats, revela quelcòm que no sempre revelen molts autors formats del tot: un temperament humanament artista. L. Escardot es un artista per excès d'humanitat, qui sembla escriure com escriuen els escriptors de debò: per un manament imperiós del món intern qui a dins d'ells batega. En els escrits de L. Escardot, tant en els més complerts y arrodonits com en els més desiguals, hi ha sempre una *ànima*, una ànima plena d'emocions y sentiments, qui cerca eixida.

L. Escardot té notables dots de prosista. Observa sens esforç, escriu ab naturalitat y elegancia, y fins quan descriu escenes de la vida pagesa, no's compláu en la estudiada barroheria que tant de mal ha fet en la prosa rural catalana.

Mes, ab tot y lo dit, el més pur encis que s'assaboreix en la prosa de L. Escardot es un encis intern, animich, qui no resideix en la sola expressió, sinó en la intensitat del sentiment inspirador. Aquest sentiment es essencialment femeni, més que femeni, maternal, caritatiu, bondadós; un sentiment ple de pietat qui s'expandeix com una ampla onada d'amor per tot lo qui halena y viu en la terra. «Lo *etern femeni* ens enlayra», ha dit el serenissim Goethe; y aquest *etern femeni*, aquest intim y noble sentiment qui mena a la compassió y al perdó, no s'allunya may del llibre de L. Escardot.

L'autor divideix el seu llibre en dues seccions: *Pagesenques* y *Ciutadanes*. Els quadrets *L'enterrament de l'albat*, *L'hereu* y *La fi de la Lloca* formen les *Pagesenques; Charitas*, *Els Reys d'en Marianet*, *L'esquitx* y *Un llibertari*, les *Ciutadanes*.

Bolves pagesenques, bolves ciutadanes... bolves emperò qui deixen quasi totes una impressió ben fonda!

L'hereu es el quadro més bell de les *Pagesenques.* L'autor hi prepara una pahorosa tragedia: mes quan la tempesta's troba a punt d'esclatar, un poètich arch de Sant Marti desfà la gropada tètrica, y encara n'ix un sol potent qui aclareix del tot les ànimes ennuvolades.

Entre les *Ciutadanes* ocupa'l primer lloch *Els Reys d'en Marianet*, admirable visió de miseria y d'amor matern, creada sens odi mes ab els ulls plens de llàgrimes, quadret qui deurà restar entre'ls més bells y sentits de la moderna prosa catalana.

Axi meteix es notable per la senzillesa de la narració y per l'estudi psicològich *Un llibertari*, obreta inspirada pel petit món dels moixonets, per aquest petit món qui també inspirà a l'Ignasi Iglesies un quadro de costums bellissim, *La Festa dels aucells.*

Bolves, en resúm es obra d'un temperament sentimental, delicat y fi; té l'encis de lo verament humà y de les coses sanitoses.

GERONI ZANNÉ

EL PASTOR

Vagant pels englevats a la ventura
y esquellejant a intèrvals, l'eugaçada
s'escampa bellament per la planura
peixent l'herbey, humit de la rosada.
Orella-dret y atenta la mirada,
perfidïos la esguarda'l goç d'atura,
mentre'l pastor, ab posa resignada,
filosofa tot sol en una altura
— Gran es el món — pensa ell mirant la terra
qu'esguarda altiu desd'aquell cap de serra
fins al confí llunyà de l'horitzó.
— Gran es el món — torna ell; y en sa ubriaguesa
veu petità a sos peus tanta grandesa
y pensa ser el rey de la creació...

I. SOLER Y ESCOFET

JOVES

En el gran còdich de natura hi ha un article que parla de les diferencies de temperament segons la edat dels individuus. Un sabi l'ha glosat aquest article, y ha dit que venia a ésser en la vida com l'ascensió a una montanya feta per un costat, y la devallada per l'altre. Desde'l moment en que neixèm som posats en la seva base, y a mesura que transcorre la vida emprenèm el camí de la pujada, trobant en cada obstacle y en cada entrebanch noves forces pera prosseguir la jornada, esperonats no més pel desitj de conquerir el cim assoleyat que ovirèm. Aquesta època es la de la infantesa, en la que anèm atresorant els elements de que hem de valdrens al ésser al cim pel qual lluytàvem. Un cop dalt d'aquest, hem de considerar assolit tot el màximum de vida. Restèm en aquelles altures tot el temps necessari, y sols aleshores es la ocasió oportuna per'actuar, pera viure, pera fer quelcòm veritable. Aquesta es l'època de la joventut, l'època de les grans accions. Y últimament, extenuats pel cansanci y desprovehits de les forces primitives, hem d'empendre forçosament la devallada ab velocitat massa ràpida, sense trobar obstacles a nostre descens. Som aleshores com la pedra cayguda que ab son pes arrastra al fons tots els objectes que troba menys pesats qu'ella. Aquesta es la edat de la vellesa, la de les negacions y les derrotes...

En la primera y l'última es hont més influeixen els prejudicis socials. En l'una'ls que proporcionen la manca d'experiencia, y en l'altra'ls que motiven l'anyorança del passat. Aixi pera l'una res serà may tan hermós com lo futur, y pera l'altra no hi haurà bellesa sinó en lo que fou. Les aspiracions supremes d'una y altra's confonen, donchs, en un sol punt hont resten acumulades, y aquest es en l'època de la joventut.

Donchs ja qu'ella es la més abundosa font de vida, posèm en ella totes les esperances y confièm qu'ella'ns marqui en nostra vida social les orientacions més vitals y saludables.

¿Hem de tenirne d'esperances?

Jo no penso equivocarme al contestar afirmativament. He freqüentat ben diversos llochs de reunió de la nostra joventut, y n'he pogut treure la conseqüencia de que, efectivament, hi ha en ella una majoria proporcional, però majoria a la fi, que trevalla ab coratge, que's preocupa de les coses de la vida, que pren part activa y profitosa en diferentes manifestacions del nostre renaixement, y en la que s'hi poden fundar les més falagueres esperances.

He vist també una altra part d'aquesta joventut disgregada en dues agrupacions qual observació no m'ha proporcionat ni de molt el goig d'aquell primer espectacle. He vist per una part una joventut inconscient llençada al vici ab la més brutal estupidesa, consumint en les més grolleres passions ses millors energies, rebregantse pel llot de les indignitats més baixes y deixant, en fi, que tota la seva força aprofitable y necessaria's perdi miserablement sens aplicació. Y he vist per altra banda'ls *joves vells*, els joves possehits de totes les forces fisiques que pot proporcionarlos llur edat, y mancats d'ànimes joves pera saberles esmerçar. Són els joves estúpits donats a ridicules galanteries y fòrmules tontes; els afeminats, els qui saben parlar fi, saludar a una senyoreta y oferirli ab delicadesa una flor, però incapaços, absolutament incapaços de res més.

Jo tinch moltes esperances en la primera d'aquestes joventuts. Però cal també senyalar ses deficiencies perque, prevenint el mal, poguèm més fàcilment aturar la influencia dels nocius en l'acció social saludable dels conscients de la vida.

S'ha de tenir en compte aquest mal que existeix dintre la nostra joventut, perque ella es l'única força que pot conduhirnos al triomf o la que prepari, al menys, la seva vinguda, y totes les transformacions socials que n'esdevinguin serán filles directes de la seva acció y per lo tant portaràn ab elles totes les dificultats o totes les ventantges que a la primera hagin distingit. Y per això es necessari senyalarlos als anormals, als qui dintre'l camp de la vida activa són els més inútils y fins els més pertorbadors, pera posar sobre'l seu rostre de femella histèrica y degenerada un nom : *inútil;* y que ab aytal marca patentisin per tot arreu la necessitat imprescindible de la seva total anulació.

Ho repetim: no podèm refiarnos de ningú tant com de la joventut; però no s'oblidi que parlèm dels joves d'ànima, d'aquells qui no

per tenir una edat avençada deixen d'ésser joves: dels vells d'ànima y de cos no hem d'esperarne res; no podêm esperar ni la més petita solució dels qui formen les classes anomenades d'ordre, perque'l seu temperament repatani per força dêu espantarse de tota renovació. No hem d'estranyàrnosen: sòn els vells veritables, y ab llur tasca perniciosa no fan mes que complir un precepte de la naturalesa. Mes els qui la neguen, els qui l'anulen, els qui no la satisfàn com els joves d'ànima vella, sòn molt, molt més nocius a nostra societat que la gent d'ordre, que'ls imbècils paràsits del xorch conservadorisme.

PERE B. TARRAGÓ

ESPERANTA FAKO

La societo «Espero Kataluna» ricevis el kelkaj fremdaj esperantistoj, la peton je interŝanĝi poŝtkartojn aŭ leterojn, Esperante skribotaj, pri diversaj temoj. Ni petas do al la Catalunaj geesperantistoj kiuj deziras korespondadi kun niaj fremdaj samideanoj ke ili sin turnas al la S°. Johano Rosals, prezidanto de la supernomita societo «Portaferriça, 30» librovendejo.

Niaj samideanoj de la proksima urbo de Mataro malfermiĝis kurson pri Esperanto ĉe la «Centro Nacionalista» de ilia urbo.

La angla jurnalo *The Daily News*, publikigis bonegan artikolon pri nia internacia lingvo kaj ĝi niu sciigis ke la «Komerca Kamero» de Londono akceptis esperantan lingvon je ĝia internacia movado.

La Societat «Espero Kataluna» ha rebut d'alguns esperantistes estrangers la demanda de cambiar postals o lletres, escrites en «Esperanto», sobre diversos temas. Demanêm, donchs a tots els esperantistes catalans que desitgin correspondre als nostres colegues de l'estranger, se dirigeixin a en Joan Rosals, president de la nomenada societat, «Portaferriça, 30, llibreria.

Nostres companys d'idees de Mataró han obert un curs d'Esperanto en el «Centre Nacionalista» de sa ciutat.

El periòdich anglès *The Daily News* ha publicat un molt bon article sobre nostra internacional llengua, y ens fan saber que la «Cambra de Comerç» de Londres ha acceptat la llengua Esperanta pera'l seu moviment internacional.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

IV

«Els adjectius *numerals cardinals* sòn invariables: unu (1), du (2), tri (3), kvar (4), kvin (5), ses (6), sep (7), ok (8), naŭ (9), dek (10), cent (100), mil (1000).» (*Regla* 4. *Gram. Fon. Zam.*)

—*Diccionari: Nulo* (0), *milion* (milió).

Aclaració.—Aquests nombres sòn indeclinables y per lo tant no prenen may la terminació *n* de l'acusatiu. Ex.: En la frase: *Jo tinch dues cases*, cases està en acusatiu perque reb l'acció del verb *tenir*, y ho estaria també l'adjectiu que les qualifiqués, però *dues* (2) es invariable y dêu usarse en sa forma simple: *mi havas du domojn.*

«Les decenes y les centenes se formen per la simple reunió dels numerals.» (*Regla* 4. *Gram. Fon. Zam.*) (1).

Aclaració.—Pera capir promptament aquesta regla no cal sinó plantejarla en una senzilla fòrmula algebraica. Representêm per X el nombre dêu y tindrêm que, per exemple, *vint* val tant com *dos dèus*, això es: $20 = 2\ X$. Donant a cada xifra son nom ens resultarà $20 =$ dudek. Lo meteix ab $30 = 3\ X =$ tridek; y ab

(1) El texte francès de la Gramàtica Fonamental en cinch llengües del doctor Zamenhof, qual traducció fou la que donarem a nostres llegidors, verdaderament està equivocat. Així ens ho fa notar un benvolgut company, en Joan Bosch de Tortellà. Diu el texte que les decenes y centenes se formen ab els dèu primers nombres, essent així que pera les derreres cal el concurs del nombre *cent*, que té'l lloch onzè dels nomenats. Això no es altra cosa que un lapsus, ja qu'en els altres textes se troba així la regla. Vegis l'anglès d'hont la traduhim: «*The tens and hundreds are formed by simple junction of the numerals.*» Mils mercès al company, y aprofitèm aquesta ocasió pera pregar que'ns síen comunicats tots els errors, malentesos, deficiencies, etcètera, qu'en el curs d'aquestes explicacions poguessin aparèixer.

40 = 4 *X* =kvardek; y ab 80 = 8 *X* =okdek, y axí successivament.

Si representêm *cent* per la lletra *C*, tindrêm algebraicament que *doscents* será igual a 2 *C*, xifres que al adquirir son valor ens donarán *du cent*. Y lo meteix obtindrêm ab 300 = 3 *C* = *tricent*; y ab 900 = 9 *C* = *naŭcent*, etc., etc.

Continuant donant la representació *X* al nombre dêu, tindrêm que, per exemple, *dotze* será igual a *X* + 2, lo que traduhit en mots fent cas omís del signe *més*, ens donará *dekdu*. *Quinze* = *X* 5 = *dek-kvin*. *Dinòu* = *X* + 9 = *dek-naŭ*.

El nombre *vintitrés*, o sia 20 + 3, aixó es, 2 *X* + 3 el traduhirêm *dudek tri*. 54 = 50 + 4 = *kvindek kvar*, etc., etc.

Axí successivament farêm ab tots els nombres, 208 = 2 *C* + 8 = *ducent ok*, 512 = 5 *C* + *X* + 2 = *kvincent dek du*. 845 = 8 *C* + 4 *X* + 5 = *okcent kvardek kvin*.

Remarquis que allí hont s'hi troba'l signe *més* (+) els mots se separen, deixant un espay entremitj, y allí hont no s'hi troba'l signe, els mots s'escriuen y pronuncien com una sola paraula.

Ex.. 20 = 2 *X* = *dudek*, (l'accent carrega sobre *du*).
12 = *X* + 2 = *dek du* (hi ha dos accents, un per cada mot.
300 = 3 *C* = *tricent*.
103 = *C* + 3 = *cent tri*.

El meteix sistema s'usa pera compondre els milers.

Ex.: 1852 = *mil okcent kvindek du*.
8033 = *okmil tridek tri*.
150004 = *cent kvindek mil kvar*, etc., ect.

«Als adjectius numerals cardinals s'hi afegeix la terminació (a) de l'adjectiu pera ferne'ls numerals ordinals.» (*Reg. 4.—Gramática Fon. Zam.*)

Aclaració.—Són els ordinals verdaders adjectius qualificatius, y es lògich que portin la terminació *a*. Quan dihêm: primer, quint, duodêcim, etc., qualifiquêm al substantiu a qui ens referim, ja moralment ja en relació al lloch que ocupa materialment, Seguint la regla traduhirêm *primer* per *unua*, *segón* per *dua*, *quint* per *kvina*, etc.

Quan el nombre es compost, la terminació *a* sols s'afegeix a l'ultim nombre. Axí pera traduhir *onzè*, no dirêm *deka unua* sinó *dek unua*.

Un cop obtinguts axí els ordinals, ja'ns trobêm en presencia de verdaders adjectius, als qui per lo tant podêm aplicar les regles que per'aquells regeixen. En conseqüencia sabêm: *que no sofreixen cap modificació pera indicar el femení*. (Ex.: El primer hòme y la primera dòna, *la unua viro kaj la unua virino*), *que's pluralisen prenent la terminació j* (foren els primers, *estis la unuaj*), *y que's declinen com els substantius, prenent en el cas acusatiu la terminació n* (que menjaren la primera poma, *kiuj manĝis la unuan pomon*).

El nombre de les hores, dels anys, dels dies, de les pàgines, dels reys, etc., s'indiquen sempre ab els ordinals. Ex.: Són les dues de la tarda, *estas la dua de la vespero*. Pàgina vintiquatre, *paĝo dudek kvara*. Lluís XV, *Ludoviko dek kvina*, etc. Els ordinals s'escriuhen abreviadament de la següent manera: *tridek tria*, 34[a]; *okcent dua* 802[a].

F. Pujulá y Vallès

(Seguirá.)

SOLIDARITAT CATALANA

Suscripció popular per'atendre als gastos de la Edició dels discursos pronunciats contra'l projecte de lley de les jurisdiccions, y de l'Homenatge que'ls catalans preparen als senadors y diputats qae combateren dit projecte.

LLISTA DE «JOVENTUT»

Suma anterior: Ptes. 134.

Joaquim Sans, 0'50.—Francisca Balasch, 0'10.—Francisca Tataret Balasch, 0'25.—Rosita Miralles Ferrán, 1.—Joana Ferrán de Miralles, 1.—Teresa Huguet y Campañá, 0'25—Paulina Huguet y Albet, 0'25.—Mercè Albet y Vinyals, 0'25.—M. A. C. A la memoria de J. C. V., 1.—M. C. A., 1.—M. C. A., 1.—Antón Busquets y Punset, 1.—Joan Roca, 0'25.—A. G., 0'25.—Un adroguer llarch y prim, 0'25.

Total: Ptes. 142'35.

(Seguirà)

NOVES

En sa edició del derrer dilluns *El Diluvio*, analisant la concentració d'elements socials y politichs que ab el nom de Solidaritat Catalana s'ha efectuat d'una manera circumstancial en nostra terra enfront del projecte de lley de jurisdiccions, se preguntava si subsistirà aqueixa solidaritat un cop celebrada la festa en honor dels diputats que tan bé combateren dit projecte. Y's fixava en la grandesa d'aqueixa concentració catalana, y, veyentla superior a totes les conjuncions filles de la politica dels partits, remarcava la conveniencia de ferla permanent, car ella ha d'èsser la solució única del problema català per sobre de les miseries de la politica espanyola; y, essent la solució d'aquest problema, pot, si's plau per força, ocasionar un cambi d'orientacions tan radical com saludable en la vida de l'Estat.

Fins sense miràrnosho tan ampliament com *El Diluvio*, y considerantho no més en lo que interessa a Catalunya, hem de convenir forçosament en que sols ab una solidaritat complerta y durable pot nostre poble mostrarse fort devant de l'enemich. Nosaltres, que tant hem trevallat dintre la *Unió Catalanista* per'acoblar a tots els catalans simplificant o destruhint dogmes inútils fins fa poch sustentats en nostres primitives Bases, de bona gana considerariem bon catalanista a tot aquell qui, sense previa professió, hi entrés en aqueixa solidaritat y defensés sempre la unió dels catalans per la dignitat y l'interès de la terra. Enhorabona qu'entre nosaltres hi hagués els dos bandos politichs conservador y lliberal, necessaris sens dubte avuy com avuy en tota societat viva pera sa regulació y son racional progrés: mès sols entre nosaltres, en el si de nostra societat catalana.

«Això fóra voler isolarnos de les demés regions», pensen alguns. No es pas exacte: això fóra donàrleshi exemple pràctich y saludable d'aquest particularisme qu'està vinculat en nostres doctrines, que tenim encarnat en nostra raça, y que ha d'èsser l'única salvació possible de tots el pobles conscients y, en definitiva, del meteix Estat qu'ells integren.

—

En Moret oferí aixecar la suspensió de garanties en aquesta provincia'l passat dilluns... y efectivament: ja som a mitja setmana y encara estèm fòra de la lley.

De totes maneres, ara sembla que això va de veres, y que la festa de l'Homenatge als diputats que combateren la lley de jurisdiccions podrá celebrarse a Barcelona, y no a Reus com s'havia pensat. Hi ha'l propòsit de que l'acte tingui lloch durant els dies 13, 14 y 15 de maig. Que resultarà grandiós e imponent, no cal dirho.

La Comissió Organisadora de dit Homenatge'ns prega la publicació de la següent carta dirigida a totes les societats de Catalunya, pera que arribi a coneixement de les que, per extravio o mala direcció, no la rebin, y pera qu'en aquelles poblacions hont no existeixin societats constituhides els particulars que desitgin concórrer al grandiós acte procurin posarse d'acort procedint al nomenament d'un Delegat y oficiant el seu nom a la Comissió Organisadora, Alt de Sant Pere, número 2, pis primer, Barcelona.

Els Ajuntaments que vulguin honrar l'acte enviant representació personal, ademés de les adhesions que's van rebent, poden procedir en la meteixa forma.

La organisació d'un acte al que concorreràn milers de persones, precisa aquesta previa orientació.

Diu així la carta:

Solidaritat Catalana.—Comissió Organisadora.—Sant Pere més Alt, 2, 1 er, Barcelona —Senyor President: Per més que no pot senyalarse encara'l día y lloch en que se celebrarà l'anunciat Homenatge de Solidaritat Catalana, lloch y día que depenen, entre altres circumstancies, de l'estat constitucional de Barcelona, convé anar preparant l'organisació de tan grandiós acte, a qual efecte y atenent al plan que aquesta Comissió té pensat, convindría:

1.er Enviar l'adhesió al acte, per ofici.

2.on Procurarse, si no's té a punt, bandera, senyera o penó pera assistir al homenatge.

3.er Posarse d'acort ab les entitats de tots els partits, societats econòmiques, de Foment o qualsevulga altra constituhida en eixa localitat, particulars, etc., pera qu'entre totes nomenin un Delegat que haurà de concórrer a la Festa ab la representació que hi vingui, pera entendres ab ell directament aquesta Comissió y comunicarli instruccions precises pera'l millor èxit del Homenatge.

De vostè agrahits y atents S. S. q. s. m. b., *Joseph Roca y Roca*, *Francesch Cambó*, *Miquel Junyent.*

—

El senyor Gaston Moch, president del Grupo Esperantista de la Societat Universal de la Pau, ens prega tinguèm a bé demanar a totes aquelles persones que s'interessen per l'Esperanto, se serveixin enviarli una postal en la que's faci constar el desitj que'l qui la envia té de qu'en el proxim Congrés de la Pau, l'idioma internacional sia usat pera les deliberacions y els acorts de l'assamblea.

L'adreça de nostre distingit amich es la següent: S° Gaston Moch, 26, rue de Chartres. — Neuilly-sur-Seine. — França.

Les postals que a hores d'ara ja ha rebut en nombre de més de vuyt mil, de tots els paisos constituhiràn un argument de pes pera els organisadors al que dificilment se podràn sustraure.

Recomanèm, donchs, a nostres amichs fa-

cin l'envio demanat, escrivint la postal en esperanto, o en català, si no coneixen prou aquell idioma, y fent constar que son fills de Catalunya y la professió, ofici, etc , a que's dediquen.

—

La solidaritat catalana tendeix a ferse cada dia més forta enfront del centralisme. La lley de jurisdiccions ha estat la pedra de toch que ha posat a proba'ls entusiasmes de totes les fraccions del Catalanisme militant; y no ja pera la festa de l'Homenatge, sinó pera quelcòm tant o més trascendental en lo successiu, està organisantse l'Assamblea magna que convoca la *Unió Catalanista* y a qual organisació contribueixen per un igual els senyors Martí y Julià, president de dita entitat, Durán y Ventosa, per la «Lliga Regionalista», Miquel Laporta, per «Catalunya Federal», y Jaume Carner, pels regionalistes de *El Poble Català*.

Desitgêm que aquesta Assamblea, ab tan bona voluntat organisada, ens porti a l'agermanament tan necessari y pel que tant ha trevallat la *Unió*.

—

Durant les passades festes de Pasqua ha sigut gran l'animació a Barcelona, produhida per les tradicionals caramelles, que han sigut cantades arreu de la ciutat per nostres orfeons y chors, ab esperit verament catalanesch.

No per això han sigut oblidats aquell companys nostres qui resten a la presó, qu'en dits jorns de festa reberen més visites que may. Hi hagué un moment en que'ls visitants s'hi trobaren acoblats en nombre que no baixaria de 300, endreçant als presos encoratjadores paraules y féntelshi present d'una grossa *mona* de Pasqua, que fou rebuda ab gran joya.

Els companys empresonats han tingut, donchs, la satisfacció de veure que, si en jorns de tristesa no se'ls té oblidats, molt menys encara en les diades de gran festa.

—

Publicacions rebudes:

De nostra terra, poesies d'en Joan Badóa, ab un pròleg d'en J. Delpont. Hem rebut en un fascicle de 32 planes aquest aplech de poesies escrites en català-rossellonês, les quals, a manca de majors mêrits literaris, tenen el bell encis de la ingenuitat, que les acosta a voltes a les de nostre antich romancer. Sempre es d'alabar l'amor patri que les ha inspirades, en aquelles terres hont tan poca via ha fet encara'l Catalanisme. Van precedides d'un encertat pròleg de nostre colaborador en Juli Delpont.

Rialles d'en Joan de la Sanya, fetes a Grisenca-Vila en dies de sol. Colecció de versos humorístichs, publicats a Perpinyá com la obreta esmentada anteriorment.

Les Set Paraules, cançó popular catalana, publicada pel «Cançoner Popular». Porta'l número LVI de la colecció, lletra, música, notes explicatives y un dibuix alusiu degut a n'en J. Altimira. Preu, 10 céntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Catàleg d'obres teatrals, que's troben de venda en la imprenta de Salvador Bonavia (Petritxol, 2). Es bastant nodrit, comprenent tots els genres, desde'l monòleg al gran drama, y abundanthi les obres dramàtiques dels primers autors catalans.

Academia Catalana d'Estudis Filosòfichs. Hem rebut, en forma de petit fascicle, un comunicat anunciant la pròxima constitució de dita Academia en aquesta ciutat, y convocant pera que s'hi suscriguin com a socis tots els elements que conreuen o tenen afició a les ciencies especulatives y racionals.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

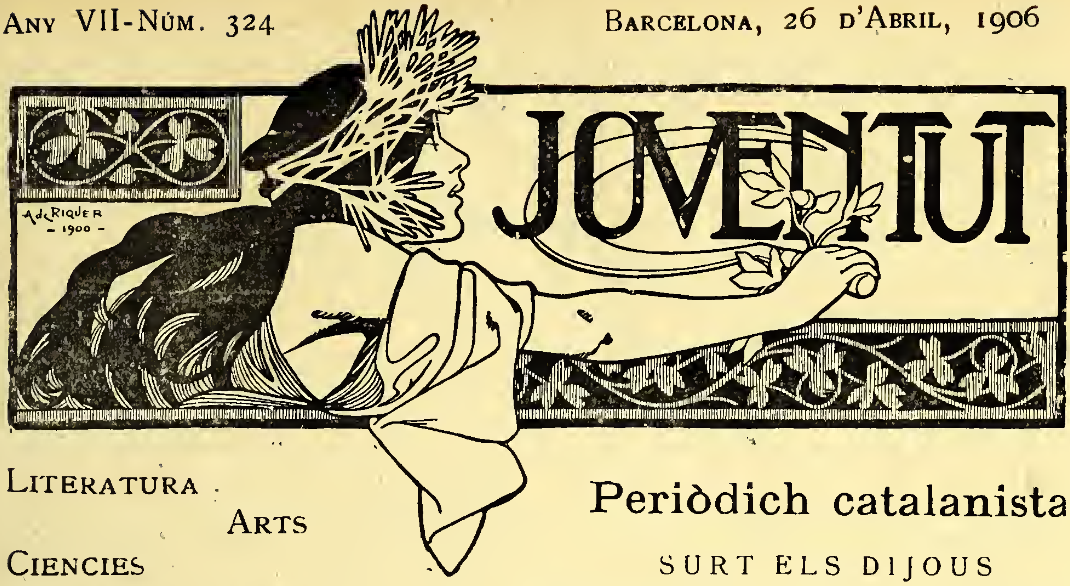
No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
» atrassat.		20	»

ANY VII-NÚM. 324 BARCELONA, 26 D'ABRIL, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

LA SFINX

Per més que vulguin amagarho, la vinguda del comte ha sigut una gran bofetada pera'l senyor duch. El ministre, per encàrrech del govern, ha volgut enterarse, ha volgut veure lo que passa aquí. Y no ha vist res, no sab ara res que no sapigués avans. ¿Ab qui ha parlat? Ab els senadors, ab els diputats, ab els presidents de les societats, dites econòmiques. Es a dir: un centenar de persones que continuament van y venen de Madrid. Fòra d'això y d'uns quants banquets que'ls amichs oficiosos li han ofert segurament pera *fer mèrits*, tot lo que ha vist y sentit aquí podia veureho y sentirho desde Madrid.

¿Per què ha vingut, donchs, el ministre de la Governació, donant un xasco al governador, al capità general y a les demés autoritats qui, a pesar de la seva altura, sembla que no serveixen pera informarse y informar al govern de lo que passa a Catalunya?

Jo crech que ha vingut per por. El ministre té por, el govern té por. ¿Por de què? ¿Por de qui? Ningú ho sab: ni ells que la tenen, ni nosaltres meteixos que, segons sembla, la fem.

Decididament, són unes grans criatures els governants de Madrid. Com elles s'espanten, com elles tenen por. Por irreflexiva que'ls fa tremolar, però que'ls atràu. Y es aixi com el senyor comte de Romanones ha vingut a representar *gallardamente*, ¡oh si! ab tota la *gallardía fofa* que tant escàu a un *grande de España de primera clase*, l'edificant però ridícul paper d'emisari de la por. Y hem contemplat un cop més l'interessant espectacle que cada jorn ens ofereixen els nens. Un nen gran, una gran criatura qu'es al meteix temps ministre coix, ha corregut esverat d'aci d'allà pel gran desert de lo desconegut, pel gran desert de la Catalunya desconeguda que'ls espanta. Arredossat a les faldilles de la seva mare (1), obrint els ulls ab esglay y arrocegant una gran espasa de fusta—que ses mans febles no poden esgrimir amenaçadora, — el senyor comte allarga'l cap sense deixar les faldilles, y per tots els indrets de Barcelona

(1) Aquí han fet de mare: les autoritats ab recel y mal humor ben justificats, els amichs polítichs agrahits o *pretendents a agrahits*, y els inevitables senyors a qui agrada el llustre. Quín honor pera la familia...!

crida ab veu que sembla ferma però que li tremola: «*¡Papu*, ahònt ets!» Y el *papu* no contesta. Sols se *sent* un fatidich silenci. Y el nen, el gran d'Espanya, el ministre coix, agafa més por y plora endins ab la rialla als llabis. Plora silenciosament llàgrimes que l'ennueguen, car no pot plorar a raig fet aqui. ahont les seves llàgrimes ens farien riure. Ja les treurà a Madrid, junt ab la bilis, quan la por li hagi passat, quan ab els altres nens grans, quan ab els altres ministres coixos (1) jugui aturdidament a la *comba* y, adoptant posats tràgichs d'hèroe incomprès, resumeixi aixi el seu viatge y la seva por: «*¡Señores, he visto la Esfinge!*»

Y res més.

La Sfinx ha callat, qu'ella no enrahona. Ella fa por al nens tafaners y's deixa endevinar pels homes serens. Mes la Sfinx no parla. Es inútil que vinguèu, oh petits vianants de cames febles! Catalunya es y serà sempre pera vosaltres una Sfinx. Freda, serena, silenciosa, Catalunya no vos dirà res. Y com que no sabrèu endevinar el seu secret, el secret de la vida que cova en ses entranyes, Catalunya vos engolirà. Just es que tremolèu.

Y no'n feu cas dels comentaristes. Els comentaristes d'ara, diguinse diputats, diguinse senadors, diguinse presidents, regidors o periodistes, tampoch ne saben gran cosa de l'ànima de la Sfinx, y encara que'n sapiguessin molt... al vostre comte no n'hi haurien dit una quarta part. Però'n saben poch. Com a bons comentaristes clàssichs, sols saben llurs propris comentaris; y de llurs comentaris a la gran veritat de la Sfinx hi ha un abim insondable.

Lo que volèm, lo que vol la Sfinx catalana, ¿qui ho sab? Al vostre petit ministre coix li han parlat de diners que'ns prenen, de cadenes que'ns lliguen, de llibertats que'ns manquen, de coses que necessitèm. Tot això no es res, tot això es: *nada entre dos platos*. Lo que volèm es indefinible. En tot cas sols podria definirse vagament aixi: «*Volèm viure.*» Viure! ¿Hi ha res més fosch pera qui com vosaltres està condempnat a mort? Viure, ab totes les seves consequències. Consequències terribles pera'ls paràsits de la mort, qui sòu vosaltres.

Y res més pot dirvos la Sfinx que això: «Viure, Catalunya vol viure!» Y això no's precisa, no's concreta, perque viure vol dir acciò, moviment, força, transformaciò, renovaciò. Viure vol dir novetat, y lo nou es lo desconegut. Lo nou se pressent, s'endevina, s'accepta, però no's defineix. A cada jorn que passa, a cada hora que sona, a cada minut que vibra en el gran rellotge de la vida, se senten noves idealitats, nous desitjos, noves necessitats, se formulen noves esperances. ¿Còm dirvosho, donchs, lo que volèm avuy, lo que volèm ara, si demà, d'aqui una hora, d'aqui un minut voldrèm, necessitarèm, sentirèm una altra cosa?

Es, donchs, inútil que vinguèu a preguntarnos lo que volèm.

Sols podriem dirvos petites coses que *no volèm*. Però *això* ja vos ho hem dit, més o menys clarament, moltes vegades.

No obstant, això's pot repetir. Se poden repetir alguns exemples.

Lo que no volèm són ministres coixos que representen un govern coix d'un estat coix; ministres que fan lleys per por, que *no les apliquen* per por, que viatgen per por y que, fins quan riuen o s'enfaden, riuen o s'enfaden per por.

No volèm governadors d'altura—de l'altura del senyor duch,—que costen cars (1) aquesta mena de governadors.

No volèm alcaldes marquesos qual únich

(1) Al dir que'ls actuals ministres són coixos, es clar que parlo de la llur coixera moral, qu'es l'única que'ns interessa desgraciadament, y també es d'aquesta mena de coixera que parlo quan dich que'l senyor comte es un ministre coix. La seva coixera física m'es del tot indiferent. No'm preocupa ni m'enterneix, car no sóch amich seu, ni ganes.

(1) El senyor duch de Bivona ha demostrat la seva altura no fent res més que coses petites o negatives. Exemples: Negatives pera nosaltres: Cobrar més sòu que'ls altres governadors; imposar multes a tòrt y a dret, etc Negatives pera'l govern: no saber informarlo. Proba: el ministre ha tingut de venir. — Exemples de coses petites podría citarne mil. Sols ne citaré una: Els dimecres, dijous y divendres sants feu tenir tancats tots els teatres y espectacles públichs. Ah, si el senyor duch de Bivona, enlloch d'ésser *grande de España* y governador y amich del cardenal, fos una d'aquelles petites dònes que's lloguen pera fregar, o un petit empleat en el cinematògraf, o una petita *divette* de *cafè-concert*, còm la compendría la petitesa del seu acte despòtich! Foren moltes centes persones les que aquells tres díes deixaren de guanyar els 7, 8, 10 y 12 rals necessaris pera viure. Y tot ¿per què? Perque un senyor governador d'altura que cobra moltes mils pessetes no vol que'l públich rigui quan la iglesia plora hipòcritament.

mèrit consisteix en ésser fins, atents, ben educats y saber donar banquets (1).

No volèm, en una paraula, ésser dirigits y manats pels representants de la politica tradicional espanyola, politica xorca que té per fonament l'ambició y la hipocresia dels de dalt, y la ignorancia y la estupidesa dels de baix.

Heushoaqui lo que no volèm. No volèm ministres d'ofici, diputats d'ofici, governadors d'ofici, autoritats d'ofici... Es a vosaltres que no volém, car si no fossiu vosaltres, lo demés que'ns molesta no existiria; si no fossiu vosaltres, no existiria tot aquell teixit de lleys tontes y de xorques institucions que'ns aclapara. Heushoaqui lo que *no volèm*.

Però tot això ja ho saben a Madrid. Ho saben en Moret y en Maura, y el senyor comte, y el senyor duch, y el senyor marqués, y tots els grans xerrayres de la politica espanyola d'aqui y d'alli, que s'han esverat y agafat por al trobar en son cami la Sfinx catalana.

Lo que no saben es lo que vol positivament la Sfinx, ab son posat seriós ab sa fredor de marbre, ab son silenci sepulcral.

Endevina la endevinalla: «¿Quin es l'animal que, ab una sola veu, té quatre peus al demati, dos a mitj dia y tres a la tarda?»

Crech qu'era a Thebes la Sfinx aquesta qui proposava als vianants enigmes y demanava solucions. Y ningú les endevinava les endevinalles de la Sfinx. Y la Sfinx de Thebes engolia'ls vianants. Un jorn passà Edip; y Edip endevinà: «Aquest animal es l'home...» Y, endevinada la endevinalla de la Sfinx, el mar l'engoli. No s'ha vist may més la Sfinx de Thebes.

Però'l senyor comte ha vist la Sfinx catalana y fins, nou Edip, sembla que pretén endevinar la nostra endevinalla.

En tal cas, que no ho oblidi el senyor comte de Romanones : Edip fou un home molt desgraciat; Edip tinguè d'arrencarse'ls ulls ab les seves propries mans!

Emili Tintorer

---

(1) Just es confessar que'l marquès de Marianao sapiguè un jorn ferse simpàtich. Quan tota la *carcundería* de Barcelona volgué, encenent ciris, fernos creure allò de la *Verge-mare* o viceversa—que a pesar de la iglesia no hem cregut may,—el senyor marquês no feu lluminaries. Això es un mèrit, car se necessita molt valor per'afrontar les ires de l'alta burgesía barcelonina; però hi ha que convenir en que no es mèrit suficient pera ésser alcalde.

DESDE PARIS

EL GRILLÓ

Ell es un gegant, un home fet gegant, enfortit a copia de passar a travers dels segles; es l'home-home engrandit per son esforç, musculat per sa voluntat de dominar. Ella es un pigmeu, una dòna feta pigmeu, enfeblida a copia de passar a travers dels temps; es la dòna-dòna empetitida per son esforç, arrodonida per sa voluntat de *plaure*.

Ell camina, perque ell ha caminat sempre. Ella jau, perque ella sempre ha jagut; jau arrapada a n'ell, arrapada a sa cama dreta; y's deixa arrocegar.

Ell y ella's manifesten per l'antitesis. Ella s'arrapa fort; s'arrapa fort ab ses cames a la cama d'ell, s'arrapa fort ab sa mà esquerra, la mà del cor, a l'anca esquerra d'ell, com pujant o en busca del cor o en busca del sexe; s'arrapa fort, mes sa força no neix en sa materia sinó en sa voluntat de ferse arrocegar. Sa materia's limita a pesar, y pesa en la cama d'ell ab tot el pes de ses anques rodones, ab tot el pes de son ventre encoixinat, ab tot el pes de ses carnoses cuixes. Sa materia pesa, però sa força neix de més endins. El pas d'ell es lent, com fadigat, però son cansament no setja en sos músculs injectats, sinó en son estat moral. Si ell volgués, ab aquella mà dreta ab que li fa signe a n'ella de que'l deixi, y ab aquella mà esquerra ab que feblement *prega* a la mà esquerra d'ella que deixi presa, si ell volgués, ab ses dues mans crispades la pendria en una revolada y la llençaria lluny de son cami. Però ell no ho vol. ¿No ho vol perque no ho Vol? No ho vol perque no pot! Si ho fes, tantost fet se giraria per'anar vers ella y recullirla.

En tant ella pesi ab ses cuixes y son ventre y ses anques, ell no la deixarà. Son desitj de deslliurança serà feble perque en sa ment hi batega la certesa de la inutilitat de l'esforç... potser perque la font de l'esforç es aixuta pera regar aquesta vall de llibertat, potser perque, per lo meteix qu'es home y home fort, sent més la necessitat de durlo a travers de la Vida aquest grilló de la naturalesa, aquest grilló fet de nirvis y de carn, aquest hermós grilló...

Heusaqui l'obra d'en Blay.

Anarem a casa d'ell l'altre diumenge.

Neuilly, l'aristocràtich Neuilly embolcallat de pau, ens oferia sos carrers plantats d'arbres, ab sos jardins de a banda y banda, derrera dels que s'amaguen les construccions, completament silencioses. El crit d'un noy que juga, el cant d'un aucell amagat en un arbre's destaquen ab claretat. ¿Ahónt es Paris ab sos crits, sos carrers regalimant gent, son etern va-y-ve, son aixordador burgit? Un pi plantat devant de câ'n Blay en una clapiça'ns en allunya encara més. Es un pi de casa, d'aquells que s'emmirallen en nostra mar blava, y als que la tramontana despentina. Potser una mica anyoradiç del sol, son vert es esblaymat. ¿A qui no esblayma l'anyorança?... Mes si es un pi, ¿qué hi fa?... L'anyorança'ns hi agermana més encara...

Al peu de l'obra, en Blay feya girar el banch. Rodant, el grupo'ns apar moures vers totes les direccions, y vers totes les direccions veyêm a l'home arrocegar el grilló. La terra fosca y greixosa, en les mitges clarors del taller pren qualitats de carn. De tant en tant en Blay aruixa ab aygua la mole, y l'hércul, per sobre de qual pell llisquen les gotes deixanthi lluhissors, apar suar.

Sortim al jardí. L'obra de nostre esculptor hà remogut en mi una serie de sensacions estranyes. Sento'l desitj de viure y de mourem ab intensitat. De sota'l pi, a travers del finestral vitrat del taller, oviro la taca de la esculptura. El cap de l'etern vianant pesa ab tot el pes de son cansament moral.

«¿Ahónt va l'etern vianant?» penso. ¿Ahónt *dèu* anar? Si son fi es el més enllà al que condueixen totes les vies, còm pesa'l *grilló* ab tot el pes de ses anques y ses cuixes y son ventre! Mes si son fi es Ella, còm pesa son cap ab tot el pes de la imaginativa concepció del més enllà!

«Amor— digué un pensador— (¿per qué no podriem llegir vida?) amor es... les generacions venidores qu'empenyen.»

Si el fi no es Ella, potser són Ells. De sota el pi veig, a travers dels vidres del finestral, el taller enfosquintse y embolcallant ab ses ombres el grupo. Vora meu, en plena llum, en Blay juga ab sos quatre fills, y fa petons sobre ses cares vermelles com pomes.

EL SALÓ Y ELS INDEPENDENTS

—Teatre lliure!—deya un irònicament, llegint aquests mots escrits en un cartell que anunciaven una obra vulgar y antiquada. Y un altre li respongué:—Ja està bé; la llibertat consisteix en que'ls actors deuen fer rots, y mocarse ben fort y de debò, bo y dihent els papers.—

No's pot dir altre tant de la Exposició dels Independents. Si no en tots, en la majoria la independencia es tan veritable, que a voltes arriba a ésser interna. Hi ha de tot, com per tot, però plau veure en cada tela un neguit. La forma s'hi deforma y el color s'hi supercolora; perque hi ha sed de quelcòm qu'estigui per demunt de la materialitat de l'ofici. No hi ha odi a la naturalesa en la deformació, ni amor als raigs lluminosos en la exaltació del color: hi ha sols odi al saber fer y amor al saber dir.

Sòn molts els qui pateixen perque *busquen*. Y aquest patir condueix, en la desesperació, fins a la bogeria. Devant de molts, la gent passa, y riu; perque la gent riu sempre devant del boig... devant del boig qui no pega. Si pega, la gent el tanca. Ay del boig! La gent passa y riu, perque l'independent no li diu res a n'ell, y fa riure sentir enrahonar a qui no'ns diu res... Hi ha lògica en la pública riallada. La gent no riu de l'obra sinó del qui la fa, perque claudica. L'obra d'*independent* es personal, es feta pera son món qu'es ell, pera son públich qu'es ell, pera sa teoria qu'es ell. ¿Per què la dóna, donchs?

Un quadro tot blau ab una pinzellada més fosca al mitj, tot ell gros de dos metres, me va deixar molt trist. Sospito les febrades que aquella obra representa, mes planyo la feblesa de l'autor. ¿Per qué'ns ensenya sa obra? Si ab ella no'ns fuheteja a la cara, ¿què espera de nosaltres? Si no'l gust de dirnos lo que som, ¿qué li fa mostrarnos sa obra? ¿Gaudeix ell nostra ignorancia devant de son llenguatge... un llenguatge blau, ab una pinzellada més fosca al mitj? Petita felicitat es aquesta... Ja ho sé, són les millors... Mon plany potser es enveja, car jo també les aymo y no les trobo.

Un passa les sales rebent tal serie d'impressions diverses, que'n surt boig, marejat, aturdit, ab el cap ple de noms que giravolten

deixant esteles lluminoses, de paisatges que ploren o bé riuen estrepitosament, de figures humanes que's desmaterialisen y pensen coses inconcebibles... No, els *independents* no tenen rahó de fer exposicions. Les obres *independents* són castes y no admeten barreges; volen ésser vistes a soles, com les dònes verges.

En cambi, el nomenat Saló té molta rahó d'ésser. El dia del *vernissage* estava exuberant. Totes les obres d'art de Paris hi eren. Quin bon gust en la tria dels vestits, y quina elegancia en saberlos dur! Quàntes hermoses! De quadros també n'hi havia molts, tots ells molt ben pintats. ¿Un, dos, tres? ¿Comptemlos ab els dits, els quadros ben sentits?

El contrast està en que aquells esbojarrats saben pintar y ho desprècien, però pensen massa... potser no pensen massa bé; en tant que'ls reposats saben pintar (no sempre), però no pensen gens. Quina traça, però, en fer anar el pinzell! Que'n dèu haver fet de giravolts enlayre, avans de deixar sobre la tela la llepiçada de color! Ah, si tots ells fossin sincers com en Palmarola! Posarien orgullosos com ell posà sobre sa firma, en el retrat de la infanta exposat al carrer de Pelletier: «*Hecho en tres cuartos de hora.*» Y algú, sabedor de que'ns mereix crèdit, afegiria pera espatarrarnos: «Y pintat per sota la cama.» Y les elegants parisenques tremolarien d'emoció sota llurs trajos riquissims.

Devant d'aquestes obres de *pintor* un se sent admirat com els vilatans de *La Marcha de Cádiz*,—aquella peça del *genre petit*,—devant del flautista virtuós, y exclama, pensant en l'autor:

> Hace locuras con el instrumento
> y todo lo domina si es cuestión de viento.

Els catalans, en una y altra Exposició, deixen la bandera ben plantada. En Casanovas ab son grupo esculptòrich, l'Isern ab ses marines, l'Anglada ab son colorit y fantasia extraordinaries, y en Torné Esquius, el menys pintor de nostres pintors, y potser el més català, ab son quadro que's pert com un refilet d'aucell en la cridoria d'un mercat, diuen molt bé de l'ànima de casa.

Aposta no nomeno als altres. Me fan pena veyentlos pintar *chulas* y *chulos*, y balls flamenchs, y gitanos venent taronges. Tot això està de moda aquí a Paris. Es fastigós. Ab quina ilusió, com si fossiu una bestia estranya, vos pregunten:

—¿Vosté toca la guitarra? ¿Que sab ballar la matxitxa? Dèu ésser *toreador* vosté, ¿veritat?

—Dispensi, senyor: ni toco la guitarra, ni ballo bestieses, ni sóch *torero*, ni sóch... Ni sóch redactor de reclams. Per això no parlo dels autors de quadros per vendre.—

No's pot negar que fins en aquests una manera d'ésser de nostra ànima hi es representada.

F. PUJULÀ Y VALLÈS

Abril, 1906.

¿A QUÈ VE?

En els moments en que's publiquin aquestes ratlles, els fets hauràn donat ja una resposta a la pregunta que les encapça, pregunta que avuy, en la ocasió de rebres els primers ecos de la nova, corre de boca en boca prenyada de mil y una suposicions y comentaris.

El ministre de la Governació ha anunciat son viatge a Barcelona, y devant de les nebulositats qu'envolten l'objecte y la finalitat del meteix, el dubte arrela y la estranyesa aumenta. No hi ha més, donchs, qu'esperar els aconteixements deixant qu'ells ens resolguin el problema que tenim plantejat.

Però cal que per endevant procurèm saber lo que podriem conèixer quan potser seria massa tart.

Es clar que quan surtin a llum aquestes ratlles se podràn fer comentaris ab més coneixement de causa que no pas ara, perque desde'ls primers moments de sa estada en nostra ciutat sabrèm ja quelcòm de la conducta del comte de Romanones. Però, devant dels precedents que tenim, no es aventurat donar al públich opinions per endevant, car ab el coneixement d'aquells n'hi ha prou pera creure qu'elles no seràn equivocades.

Diguèm, donchs, que són pures excuses totes les rahons que'l ministre ha donat pera justificar sa visita a Barcelona. Pures excuses sense lógica. Ni en Romanones es capaç d'estudiar a fons el «problema català», ni el temps reduhidissim que ha assignat a la seva tasca li dóna medis, ni tan sols aproximats, pera ferho.

El nostre visitant vindrà pera altre objecte. Tal vegada no s'atreveixi a manifestarlo sincerament y exposi les seves idees d'una manera velada, emperò no tan velada que deixin d'entèndrel els qui li precisi que sien sos intèrprets. El ministre de la Governació no ve ab altre fi que'l de deixar preparat un moviment a Catalunya que salvi al govern y a la monarquia del desprestigi que s'han guanyat entre'l nostre poble en aquests últims temps.

L'entusiasme y la concordia que presideixen tots els actes d'aquesta novella campanya anomenada de Solidaritat Catalana, són ja l'amenaça més seria que s'aixeca enfront de les oligarquies imperants. Els politichs dinàstichs comprenen sens equivocarse l'immens valor que dita solidaritat representa pera la causa del poble, car ella no es altra cosa que la protesta dels governats contra'ls desacerts dels governants; y, pera contenir la formidable ona d'aquestes manifestacions de la opinió pública, no tenen altre recurs que apoyarse en els medis y sistemes que'ls hi són tradicionals.

El comte de Romanones, durant sa estada en nostra ciutat, farà promeses que sorpendràn als més pessimistes; sentirêm dels seus llabis els propòsits valiosos que té'l govern en benefici de les nostres energies *fins ara* entrebancades per les disposicions de ministres anteriors, y prepararà'l terreny pera la implantació de la lley de jurisdiccions de tal manera, que aquesta, lluny d'èsser com han dit alguns alucinats una disposició inquisitorial, sembli una garantia segura de pau y prosperitat.

¿Què més?

D'aqui en avant la discussió de lo que hagi d'esdevenir ja serà de càrrech únich y exclusiu dels qui se l'escoltin. Si aquests, enlloch de llegir en el llibre de la experiencia, que tantes lliçons conté apropriades a n'aquest cas, tornen a caure en el ridicul de creure aquelles promeses interessades, veurêm en la nostra ciutat dintre pochs dies un seguit bon xich nombrós de banderes, illuminacions, recepcions, ofrenes y domassos que, commemorant una diada d'importancia pera la familia dels Borbons, vindrà a determinar en cert modo un moviment contrari al fons de les aspiracions del nostre poble, ja que ab elles faràn una indirecta però evident manifestació d'amistat y confiança als actuals governs.

La conducta d'en Maura per'assegurar la bona rebuda del monarca a Barcelona ha sigut el patró a que en Moret ha adaptat la seva; mes la desconfiança que ha fet néixer el posterior comportament d'aquell, exigi quelcòm de pes més o menys veritable, que portés als desenganyats una nova esperança, y aquesta no es altra cosa que la famosa Memoria d'en Romanones en el seu ultim viatge a Canarias, Memoria que al cap y a la fi quedarà com totes rellegada a l'oblit; y si no hi queda, si efectivament se compleixen algunes de les promeses intercalades en la meteixa, serà no més pera fer veure a Catalunya qu'ella també pot esperar quelcòm de lo que li prometen els governants centralistes.

Y no hi ha cap dubte—es quasi ridicul repetirho:—un cop el govern haurà conseguit l'entusiasme de Barcelona pel dia del matrimoni del monarca; un cop haurà obtingut un major poder moral pera ell y un desmembrament de força moral també pera la campanya de la Solidaritat Catalana; un cop haurà triomfat novament en les seves rivalitats ab el partit conservador que fins ara's vantava de la rebuda falaguera que mercès als seus trevalls fou dispensada al rey en sa última vinguda; allavors tindrà preparada, pera posarla en rigorós servey contra'ls qui protestin de la seva informalitat, la *Ley de represión de los ataques á la Patria y al Ejército...*

—

Devant d'això, que a la fi es la veritat de sempre y el cami que ja sabêm d'esma de tant que l'hem passat, crech qu'enlloch de preguntar «¿A què ve?», ens cal dirigirnos a les *classes directores* de Barcelona y dirleshi: «¿Ahónt anirêu?».

Que parlin els fets.

PERE B. TARRAGÓ

18 abril, 1906.

ENTORN DE «ROMÁNTICHS D'ARA»

(Del lector a l'autor.)

Feya poch que havia vist estampat y llençat al carrer son primer llibre viril, aquell bon amich meu, y en les nostres converses repercutia a cada moment la obsessió d'un deslliurament trevallós, que portava una forta y sana alegria. Lluny de la seva terra, el poch o molt soroll que la publicació havia mogut arribava a les seves orelles com l'eco apagat d'un triomf distant, com el ressò d'una victoria modesta, però victoria al cap y a l'ultim, y els afalachs de l'amistat se reproduhien cada dia en cartes y més cartes, que jo assaboria, per companyerisme, tant com el meteix destinatari.

Els antichs companys de feyna, els qui havien segut ab ell als banchs d'estudi, els parents propers y apartats, els superiors y els deixebles, tenien com un dever l'enviarli bona copia de felicitacions y mans-manetes. Però l'encoratjament que més va estranyar a la meva inexperiencia va ésser el d'un capellà desconegut, un llegidor entusiasta, perdut en ignorat recó d'un estat civilisat per excelencia, que no sabia estarse de fer saber la satisfacció seva a l'home que per uns moments, a travers dels blanchs y negres d'un llibre adquirit a l'etzar, havia sabut divertirlo o ésserli útil.

Y això passava ab un autor novissim, ab la fama per fer, conreuant un genre de públich limitat, exilat del seu terrer, sense bons costats, ni pompa elogiosa que s'encarregués d'encarrilarlo. Ja va dirme ell meteix que les sommitats, els cap-pares de les lletres, suscitaven (allà en aquella terra estrangera d'art y de cultura) a cada nova producció, una pluja de falagueres aprobacions per correspondencia de lletrats y d'ignorants, de joves y de vells que, moltes vegades, ni's prenien la pena de firmarse.

Oh admirable paradoxa! L'anonim, l'odiós anonim, l'instrument de la enveja, l'arma per excelencia de les ànimes migrades y raquitiques, servint pera encoratjar l'art, pera excitar la feconditat! L'anonim, portador de l'oreig sanissim dels aplaudiments, de la mel de l'elogi merescut, de l'admiració lliure y desinteressada en absolut! Quin contrast més hermós! Y còm déu escalfarse l'ànima d'aquells sublimadors de la virtut de les coses, en aquests contactes espontanis ab l'ànima tentacular y desiguals del públich, en aquestes sinceres relacions del criteri del tot-lector, sempre ignorat, sempre misteriós!

No vaig poder menys de confessar tot seguit, pera explicar la meva admiració y el meu entusiasme, que aqui això no s'estilava (que jo sapigués).

Per exemple: ¿Quàntes felicitacions de gent indiferent, de gent desconeguda, ha rebut N'Enrich de Fuentes pel seu llibre *Romàntichs d'ara*? ¿Qui ha sigut, dels seus lectors, que al tancar el llibre, corprés de deliciosa emoció, ha tingut el moviment agrahit d'agafar la ploma y de dirli: *Macte*? Dels egòistes, dels malagradosos, dels indiferents *infinitus est numerus:* però ¿y dels altres, dels qui *saben llegir*, se n'ha mogut algún? Ja pot ésser, ja, però... ¿a que no arriben als dits d'una mà?

Y quànt els convindria, als autor, en aquesta terra en que la critica es una convenció, sentir una opinió imparcial y verdadera, la *fazaña* del critich d'un dia! Ab quin gust aculliriem una petita aprobació, mal ortografiada y autografiada, després de les emmotllades aprobacions dels professionals, estampades en diaris de gran circulació, en revistetes *sesudas* y fins en periòdichs de caricatures!

S'ha de reconéixer que aqui, a Catalunya, no's pot *reventar* res. No hi fa res que tres, quatre, cinch periòdichs diguin d'un llibre nou tots els penjaments possibles o'l condempnin ab un silenci ben merescut. Sempre's trobaràn quan menys altres tantes publicacions que l'alabaràn en tots els tons y portaràn en palmes a l'autor, per dolent que sia, per molt que les seves elucubracions sien un atentat al bon gust y al recte pensar. Naturalment, qui llegeix aquestes critiques y's refia d'elles per' adquirir llibres que sien una honra més pera la doméstica biblioteca, se troba tantes vegades enganyat, paga tan sovint gat per llebre, que acaba per no fer cap cas dels elogis.

Per altra part, a l'autor meritissim d'un llibre que faci època, d'una obra genial y útil, ¿li pot fer cap efecte'l veures parangonat ab

un poeta llanut, floralesch, vell o novell, per figurar tots dos junts en les columnes d'una bibliografia y ésser obsequiats tots dos ab encens de la meteixa marca? (essent aixi que'ls ben iniciats saben que'l sol mèrit del segón pera imposarse categòricament a l'admiració es el seu titul de soci d'un *Esplet segador* o d'un *Aplech* d'aquests que abunden en les barriades foranes).

¿Y qui hi ha que pugui fer, ab prou independencia y autoritat, el paper de *Clarí* apocaliptich? ¿Qui serà que acosti a grat-cient els llabis a la copa de disgustos, de postergacions, d'indignitats, que va tenir de d'assaborir En Leopold Alas? Qualsevol que produeixi sentirà la ploma vacilarli als dits a l'haver d'embestir a un, que al cap y a la fi fa la meteixa feyna qu'ell, y els altres, els que no creen, per mandra o per infeconditat, se sentiràn a qualsevol moment l'acusació d'injusticia... Es clar, com qu'ells no n'han feta may de feyna d'imaginació, no saben els suors que costa!... S'hi posessin, ja veurien el pa que s'hi dóna!

—

Els inconvenients d'aquesta situació se senten bé quan veu la llum una novela com *Romàntichs d'ara*, que senyala una fita en el camí ascendent de la nostra jova literatura y's tem, ab massa fonament, que molta gent ignorarà, per dissort, l'adveniment d'aquest fet trascendental.

Prou sabut es qu'en la nostra terra les noveles grans se poden comptar ab els dits, y les que ja existeixen, més qu'educadores de la voluntat, són purament emotives, d'argument y prou.

Romàntichs d'ara es una *tranche de vie*. La gent que s'hi mou, poqueta y triada, són menestrals dels que cada dia tractèm y ens tracten, no pagesos del terroç, de sentiments y accions rectilinies, que sols poden interessarnos en els moments tràgichs, que ja s'han explotat massa.

Y el problema es interessant, actual y etern. Convé que cada hu se'l formuli y tracti de resòldrel pera'l seu cas particular, si no es ja que a tot home de certa cultura se li planteja espontaniament en un moment o altre de la vida dels seus sentiments.

Quan un home y una dòna s'estimen de veres y's coneixen prou pera confiar d'una manera cega en la solidesa d'aquest sentiment, ¿per què acudir a la sanció oficial?, ¿per què no poden ésser l'un de l'altre, com són l'un pera l'altre? ¿per què han d'enlletgir un acte nobilissim ab fórmules, ab papers se llats que volen donar aspecte d'obligació a lo qu'es resolució de llibèrrima voluntat, acte de madura reflexió y alhora impuls d'irreflexiva fantasia?

¿Per què, ademés, imposarse com a violari un sentiment mudable, transformable, que pot acabar?

En llunyanes terres (diuen que a Suecia o a Noruega) les dònes solteres tenen tants drets com els homes y les casades cap, donchs moltes xicotes, pera no decaure al casarse, contrauen els anomenats *mariages de raison*, y en aquests termes fan saber als amichs que, desde tal dia, viuràn maritalment ab un senyor qu'es del seu gust, sense que tal unió consti en cap llibre de parroquia ni en cap registre civil.

Valgui això com a resposta, en la pura possibilitat, a la pregunta qu'enclòu l'argument de *Romàntichs d'ara*. Ara en la factibilitat pràctica... ja es altra cosa.

Pera ilustrarse sobre aquest punt s'ha de llegir el bellissim *plaidoyer* de 520 planes que N'Enrich de Fuentes ha escrit, inspirantse en son triple lema: *natura*, *trevall*, *amor*, y arribant fins a la essencia meteixa *d'uns amors neguitosos*. La Lluiseta, En Ridaura y sa mare, s'hi mouen a travers d'un argument clar y lluminós, senzill com la meteixa senzillesa.

Quin amor de novela! Y que coses boniques podrien dirsen. Però això ja seria escórrer les bresques pera que'ls impacients poguessin anar de dret a les escenes movimentades, empassantse substancia. No, s'ha de llegir tot, deixantse sermonejar per l'autor en els indrets que toca, si es que algú s'adongui de que'ls sermonegen, qu'En Fuentes ho sab fer de manera destra y sinuosa, infiltrant els ensenyaments per la força dels fets y arribant a la conclusió, en la que parla per boca del *sereno* (admirable de terme-mitj, com a moralitat, com a vida, com a cultura):

—Potser si que s'aniria millor vivint com vostè diu; però'm sembla que, ara per ara, tal com están les coses, això es tan exposat com anar per una carretera molt dolenta dalt

d'un d'aqueixos cotxes nous que'n diuen automòvils: fins que adobin les carreteres val més anarhi a peu o bé, tot lo més, en carro. Ab això, fins que un hom vegi que la gent tira grava allà hont n'hi cal, y tapa'ls sots y les roderes, val més que no'ns hi embranquêm per aquell camí, que'ns podriem rompre'l coll. —

S'ha de confessar, per recança que costi a algúns, qu'es aquest verdaderament l'estat actual de la veritat però ja poden tranquilisarse'ls aymadors d'una llibertat més gran, d'un amor més verdader, perque *la verité est en marche*, com va dir En Zola, y de l'esforç de tots depên el ferla anar ben depressa.

Cal remerciar a l'autor per havernos inculcat, tot fentnos fruhir emocions ben agradoses, un xich més d'indulgencia pera certes faltes y un xich més d'amor al proxim, demanantli al meteix temps dispenses pera qui ha pres temerari la veu cantant, que sols pot ferse excusar pregant que sía inclòs son escrit en la categoria d'aquells anònims de que més amunt parlarem.

VÍCTOR OLIVA

BRUNISELDA

I

Assaborint l'agradosa recordança del *l'avant goût* que'ns donà en Morera de *Bruniselda* fa poch temps, a la «Wagneriana», entrarem al Liceu frisosos de gosar les belleses de la delicada obra del mestre català vestides per la sugestió teatral que demanaven, engrandides per una orquestració que havia d'ésser — y es realment — de ver mérit.

Hi entrarem, donchs, plens d'esperança, a la gran sala d'espectacles cau de reunió de la bona societat barcelonina, y en sortirem bon xich mal impressionats.

El teatre era gayrebé ple, sobre tot del segón pis en amunt, allí hont se solen aplegar aquells qui van al Liceu sens altres afanys que'ls nobles d'una fruhició purament artística. D'allí en sortien més espontanis, més braus, més sincers uns aplaudiments qui degueren en part pagar al mestre Morera sa tasca cada cop més bella, gran y valenta dintre l'art musical de nostra terra. D'allí dalt, també, n'eixia la critica severa, justa y desapassionada per tot allò que passava arreu, desde la derrera bambalina a la *conxa* de l'apuntador, y desde aquesta a l'ultim palco estoig de belleses, y joyes, y elegants plasticismes d'indiferencia.

Fou aplaudida l'obra d'en Morera, mes no encara prou per sos mêrits, car la major part de l'auditori ni ho sabia lo que sentia, ni les capia prou les belleses qui *frappavent* (?) son ohi.

Bruniselda es catalana, tota catalana, y sens dubte per això, per rahó de l'ànima que hi vibra y del cor que hi batega, l'òpera fou cantada en un *cursi* y rampló italià qui la malmet, qui la desnaturalisa per complert. En italià exhalaven llurs planys y esclats d'amor Bruniselda, y Fidel, y el comte Isarn, creacions totes elles brollades de la terra catalana; en italià macarrònich llençaven llurs crits de guerra, enlayraven llurs himnes a la patria catalana les nissagues de Pallars y Ribagorça, malmetent l'esperit de la música sadolla de tot l'aroma de la terra; en italià s'esgranaven els *lieds* més sentits de la nostra Cathalonia, y en italià també — vestida de pagesa de l'avior, dalt de les runes del Castell de Pallars — la Tradiçió Catalana parlà de les gestes nostres als fills de la terra, quals peus eren calçats ab espardenyes y quals caps cobrien gandayes y barretines!

—

Endrecêm especialment les nostres lletres al senyor Bernis, l'empresari qui — tal volta ab més bona voluntat que fermesa y consequencia — ens prometé fidelitat y esplendidesa en la presentació de *Bruniselda*.

En el primer quadro dames, cavallers, patges y trobayres canten les llahors de Pallars y Ribagorça entre les meteixes parets (?) ahont Alianor de Guzmán ens feu sentir sos amorosos *gorgoritos* en *La Favorita*. L'*Alcázar* de Sevilla traslladat a la Vall d'Arân per obra y *gracia* d'un rumbós empresari!... No's pot demanar més maravellós *tour de force*, d'arquitectura y... economía.

En el segón quadro torna a repetirse'l miracle. Es Terol, ab son castell coronat de marlets qui, no servint ja a *Los Amantes*, *fa* de plaça de la petita vila de Viella.

Y encara més:

En el segón acte, sota les virolades arcades orientals del saló de *L'Africana*, passa la processó dels frares y trobayres y cavallers catalans del segle XI, y el comte de Pallars y sa muller Bruniselda... Y giravolten sobre talons Lluis XV les parelles balladores de l'Arân, vestides ab *collants* grisos, y tapa-rabos de vellut vert galonejats d'or (!), y devantals de criatura qui semblen fets a la *Vi-reyna* ab desferres de cortines de *lilón* florejat... (1) Y que bé que s'emmariden aquells

(1) Senyor Bernis: potser que freqüentés un xich el Principal, ahont per un ral podría pendre lliçons de *mise en scène*, y veuría remembrances d'època verament notables (algún cop fins malaguanyades).

iris moradenchs ab les mitges blaves y les sabates de sati blanch y rosa de les filles d'aquella rústega vall del Pirineu!... Y els patges ab clenxa partida y monyo de trenes dels que gasten les raspes aragoneses!... Y les fantasioses vestimentes de sati de cotó rebregat de les dames nobles del comtat de Pallars!... Y les actituts d'uns y altres, choristes y ballarines!... Y aquella dança ab moviments de *bayaderes!*...

Senyor Bernis, senyor Bernis! Per l'amor de Deu!... Tot y fentnos càrrech dels seus equilibris pera tenir a tothòm content—sobre tot als proprietaris del Liceu,—¿no comprèn vosté que deuria imposar el seu criteri artistich, complint ses obligacions com a empresari d'un dels primers teatres d'Europa, adhuch coneixedor del seu públich?

Y aqui ve a tom el parlar també del mal efecte que produeix aquella bandera de fantasia, blava o vert-poma, ab creu roja d'ambulancia, en mans dels braus guerrers catalans qui la enlayren demunt llur vibrant y espontani himne a la patria... Si li feya por, devant de la trinitat aristocràtica de duchs y comtes forasters y marquesos casolans, l'atrevit voleyar de les quatre barres, ¿per qué no posar en mans de les hosts de Pallars y Ribagorça l'estandart de Sant Jordi?...

Y aquells ridiculs escuts de cartró que tan *lleugerament* els cavallers embraçaven, ¿d'hónt els ha tret el senyor Bernis? De ben lluny sens dubte, car pel cami molts d'ells havien perdut una o dues barres.

Y derrera del bosch de Tristàn y Isolda, hont mor Bruniselda, comtesa de Pallars, vora son castell de la Vall d'Arân, aquella *apoteosis* de cinematògraf... y aquells incerts raigs de lluna qui vaguen esmaperduts, sense saber ben bé hónt han de caure!... Y els cops de martell, y les veus impacients dels *atrezzistes* que, mercés a la sordina exagerada de la orquestra, se sentien com en un taller d'ebanisteria al travers d'aquelles glaces negres festonejades de parrachs, qui baixen y pugen ab una. . franquesa indigna d'un públich en gran part de tant compliment, tan *chic*!... Ay, senyor Bernis!

Y aquelles colles de pagesos *moderns*, que al aparèixer l'ombra fatidica de la trista comtesa de Pallars entre aquelles runes llampantes, enlloch d'esglayarse s'están molts d'ells tranquilament assentadets a terra, talment com si's mengessin el consabut arroç de l'aplech de Sant Medi sobre les farigoles de l'altra vessant del Tibidabo!...

—

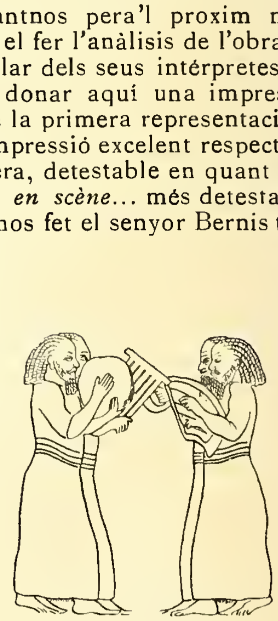
Mestre Morera: en quines mans heu posat les joyes cisellades pel vostre talent! ¿No ho veyéu que, malgrat vostres mérits, sembla que algú s'empenyi en que may poguéu ésser en vostra terra'l profeta qual veu s'estén per demunt de plans y montanyes y ressona en tots els àmbits hont se sent l'art per l'art?... ¿Per qué no l'agafaveu vós la batuta, y no la duyeu vós la orquestra, tan desigual, tan *hésitante*, tan maltraçudament portada per en Lamothe, qui, malgrat tota sa bona voluntat, tingué moments ben infeliços, y careix de la empenta artistica, del foch sincer que vós possehiu? De segur que si haguessiu estat en el llòch d'en Lamothe, malgrat l'excessiu velat de la orquestra en l'avant derrer quadro, no s'haguera perdut com se va perdre l'encis de la dolcissima melodia que acompanya tan bé l'estat d'anim de l'enamorat Fídel, de la dissortada comtesa, de l'abatut comte Isarn.

Entre'ls crits dels operaris qui *construhien* les runes de Pallars derrera de les glaces negres, entre'ls murmuris de la concorrencia selecta qui cambiava impressions particulars bo y *croquant des bonbons*, se desenrotllà una de les més delicades pàgines de l'obra d'en Morera, passant ses belleses poch menys que desapercebudes.

Y, ja que parlém de la fredor de *bon genre* dels uns, parlêm dels intempestius entusiasmes dels altres, y sobre tot de les manifestacions de la odiosa *claque*, vergonya d'empreses, de compositors y d'un públich que's respecta. Sonen els picaments de mans gayrebé sempre fòra d'hora, no deixant la major part del temps lloch a finalisar un fragment, a assaborir la impressió que la música proporciona. ¿Quân quedarà abolida aquesta institució degradant pera tothòm? El públich barceloní, inteligent com pochs, ¿no es prou sincer, prou independent per'haver de menester encara tan detestable *entraînement*?

Reservantnos pera'l proxim número de Joventut el fer l'anàlisis de l'obra d'en Morera y parlar dels seus intérpretes, ens hem limitat a donar aquí una impressió lleal y sincera de la primera representació de *Bruniselda*, impressió excelent respecte al trevall d'en Morera, detestable en quant se refereix a la *mise en scène*... més detestable encara per havernos fet el senyor Bernis tantes prometences.

C. Karr



NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

COSES VISTES Y COSES IMAGINADES. — *Recull d'impressions, per F. V. Colominas.* — *(Barcelona). 1906.*

El senyor Colominas (qual nom ens sona per primera vegada) es un nou literat català qui revela indubtablement positives aptituts pera la novela a la faysó naturalista. Hi ha en son temperament una forta empenta que li ha de permetre abordar els temes més atrevits, y una grapa particular pera encaixarlos dins les planes d'un llibre.

Emperò aquestes qualitats més se suposen que no pas se veuen en el llibre que tenim a la vista: malhauradament no ha estat l'autor en ell en plena possessió de ses facultats, ja perque s'hagi empenyat prematurament en donar ses obres a la estampa, ja perque aquelles hagin estat produhides a manera d'improvisació, seguint massa de prop la emoció qui les motivà.

Y, sobre tot, hi ha una visible precipitació en ampararse dels assumptes sense pendres el temps de sospesar bé llur transcendencia. Moltes de les *coses vistes y imaginades* del senyor Colominas no justifiquen pas ab llur importancia'l que deguessin necessariament ésser escrites; y com per altra banda la técnica del literat es encara molt defectuosa, fa tot junt que'l llibre produeixi una impressió estranya de cosa primitiva y mal girbada: defectes de que sens dubte sabrà curarse l'autor a mida que adquireixi una major experiencia y afini ses aptituts.

—

I. Soler y Escofet. — ESBOÇOS. — *Barcelona, 1906.*

Literariament, el llibre del senyor Soler y Escofet mereix consideració. Hi ha en la seva prosa un especial equilibri y una discreta gradació de tons, de tot lo qual se'n desprén una emoció suau y reposada. Sens dubte aquesta es la caracteristica del temperament de l'autor qui ens ocupa, per quant la tònica general del llibre, qu'es la manca de relleu, s'imposa fins en aquells temes particularment destinats a impressionar d'una manera durable.

Aixi, per exemple, en aquell quadret en que se'ns descriu el carro qui avença, avença, fins a esclafar sota ses rodes la pobra espigolera rendida de cansament al bell mitj del cami, veyém com el carro arriba, com passa, com ja ha passat... y la emoció no s'es produhida en nosaltres. Compreném per la reflexió lo que aquell moment degué tenir de terrible, emperò'ls medis d'expressió de l'escriptor han estat insuficients pera férnosho *presenciar*, pera fer *sentir* als nostres nirvis la contracció dolorosa qui hauria degut arrencar un *ay!* involuntari als nostres llabis.

Y d'exemples aixi ne podriem donar molts d'altres trets del meteix llibre, lo qual ens du a la conclusió de que probablement no són els temes tràgichs els més a propòsit pera'l senyor Soler y Escofet. Hi ha segurament aqui el resultat d'una reacció de la voluntat de l'escriptor qui s'ha decantat precisament vers allò qui menys s'avenia ab ses facultats. En cambi en les descripcions de paisatge, y allà hont el tema no's aparta dels dominis de la lirica y tot lo més com a fruyt de la observació directa, l'obra del senyor Escofet apareix un xich més cincera.

—

S. Armet y Ricart. — LES VALLS D'ANDORRA. *Barcelona, 1906.*

La literatura de viatges qui, entre nosaltres, poble poch imaginatiu, presenta quasi sempre un caràcter eminenment pràctich y pren la tònica de *compte-rendu* d'un itinerari realisat obehint a un programa d'estudi o investigació, s'es enriquida ab aquest nou llibre del senyor Armet, qui compleix plenament els propòsits de l'autor de donar a conéixer la per molts conceptes interessant regió de les Valls d'Andorra.

La descripció del viatge es feta d'una manera agradosa y ve encara avalorada per un bon nombre de fotografies dels llochs descrits, acabantse'l llibre ab una serie d'itineraris pera l'excursionista, nodrits de datos precisos y qual utilitat es evident pera'l qui tracti d'aprofitarse de les instruccions de l'autor de *Les Valls d'Andorra.*

R. MIQUEL Y PLANAS

LA ERMITA ABANDONADA

En mitj d'altes montanyes s'aixeca una capella
voltada de pinedes hont canten els aucells;
a vèurela sols pugen alguna pastorella
o algún pastor de cabres qui va vestit de pells.

Quan les floretes s'obren es una maravella,
ab les parets cobertes de roses y clavells.
Oh, quína suau tristesa que fa la ermita aquella
tan quieta y solitaria, voltada d'arbres vells!...

No sempre està ben sola; l'hivern, quan les congestes
blanquegen les cimeres, els llops de grises testes
hi fan la llur estada: son jaç es a l'altar.

Hi porten les ovelles que han pres de les remades,
y al peu de la Puríssima les feres afamades
tot devorant les víctimes se posen a udolar.

JORDI MONTSANT

ESPERANTA FAKO

Kuin kelkaj anoj de la societo «Espero Kataluna» ĝia Estra komitato vizitis en la nokto de la 10ª kaj 11ª tagoj el la nuna monato, la kursojn de esperantan lingvon per ĝi malferniĝitaj kinj estas donatas ĉe la «Centre Instrnctiu», de Gracia, kaj ĉe la «Asociació de lectura catalana». Ili vidis eu ambaŭ la progresojn kiujn ĝiaj multenombraj lernantoj faras kaj per tinj ĉi progresoj ni povas dedukti la klarajn konadojn kiujn iliaj instruistos sinjoroj Miĥaelo Cases, kaj Diminiko Bonet, posedas pri nia internacia lingvo. Al ili kaj al cinj iliaj lernantoj inter la kinj ni multplezure vidis multajn fraŭlinojn, ni petas ke ili ne interrompu la komencita tasko, kontraŭe ke ili ĉiam antoŭ esperantiste iru.

Junt ab alguns membres de la societat «Espero Kataluna», la seva Junta Directiva visità en la nit dels dies 10 y 11 del corrent mes, els cursos de la llengua Esperanto per ella començats que's donen en el «Centre Instructiu» de Gracia y en l'«Associació de Lectura Catalána». En abdós s'hi veuen els progressos que sos molts deixebles realissen, y d'ells ne podèm deduhir els clars coneixements que llurs mestres, en Miquel Cases y en D. Bonet, posseheixen de nostra internacional llengua. A n'ells y a tots los seus deixebles, entre'ls que ab molt plaher hi vegerem moltes senyoretes, demanèm que no interrompin la començada tasca, per lo contrari, que vagin avant Esperantistament.

Oni al ni sciigas ke, finita la kurson esperantan kiu estis klarigata de S° Aŭgusteno Montaner, ĉe la societo «Ateneo Popular Enciclopédico» (Came, 64), oni, ĉe la sama societo, malfermiĝis novan kurson je la 18ª tago el la nuna monato.

Se'ns fa saber que acabat el curs d'Esperanto qu'explicava en Agustí Montaner en la societat «Ateneo Enciclopédico Popular», (Carme, 64), s'obrí en la meteixa societat un nou curs el dia 18 del corrent mes.

La societo «Espero Kataluna» malferonigos en la unuaj tagoj de la venonta monato alian esperantan kurson ĉe ĝia societa loko «Plaça de Santa Ana, 4, 2ᵒⁿ». Konante la intereson kiun pri tiu ĉi lingvo havas multaj el niaj samurbanoj, ni kredas ke tiu-ĉi kurso havos, kiel ĉiu la malfermitaj, multajn kursanojn kinj baldaŭ estos la plej fervoraj defendantoj de nia ideo.

La enskribo estos, kiel en la ecteraj malfermitaj kursoj, publiska kaj senpaga.

La societat «Espero Kataluna» obrirà, els primers dies del vinent mes, un altre curs d'Esperanto en el seu local social «Plaça de Santa Agna, 4, 2.ᵒⁿ». Com que coneixèm l'interès que sobre aquesta llengua tenen molts dels nostres conciutadans, creyèm que aquest curs tindrà, com tots els oberts, molts membres que prompte serán els més fervorosos defensors de nostra idea. La matricula, com en tots els altres, serà pública y gratuhita.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Exemple de declinació:

Nominatiu.—*Ĉu la edzinoj estos la unuaj enirantaj?* — *Jes, la unuaj* (nom.) (Les mullers seràn les primeres a entrar?—Si, les primeres.)

Genitiu. — *Ĉu la ĉapelo estas de la tria aŭ de la kvara el tiuj sinjoroj?*—*Estas de la tria* (gen.) (El barret es del tercer o del quart d'aquells senyors?—Es del tercer.)

Datiu. — *Al kiu vi deziras ke mi donu la monon?*—*Al unua traironto* (datiu.—(A qui desitjèu que dongui el diner?—Al primer que passarà.)

Acusatiu. — *Mi montros al vi tri monerojn, la unua kiun vi vidos estas antikva, la duaj estas nuntempaj; kiujn vi preferas?*—*Mi preferas la duajn* (acus.)—(Vos ensenyaré tres monedes, la primera que

veuréu es antiga, les segones són modernes: ¿quines preferiu? —Prefereixo les segones.) (Recàu sobre ella l'acció del verb *preferir*).

Ablatiu. — *Metu la pantalonon, aŭ sur, aŭ sub, aŭ apud la unua ŝranko.— Mi ĝin metos en la dua tirkesto*, (abl.)—(Poséu el pantalon sobre, sota o al costat de l'armari.—El posaré en el segón calaix.)

—«Als adjectius numerals cardinals s'hi afegeix la terminació *obl* pera fer els numerals multiplicatius.» *(Reg. 4. — Gram. Fon. Zam.)*

Aclaració: L'adició als cardinals *unu*, *du*, *tri*, etc., fins al infinit, de la particula *obl*, ens donarà per resultat nous mots fonamentals qu'expressaràn abstractament la idea de multiplicació per un, dos, tres, etc., segons el cardinal que usém. Aquests nous mots fonamentals, com es regla en Esperanto, no poden usarse sense una o altra terminació gramatical. Hem de tenir en compte, donchs, si el mot qu'usém es substantiu o adjectiu (més endevant veurém les altres parts de la oració), pera donarli la terminació *o* o *a*. *Doble*, per exemple, ve expressat abstractament per el mot compost fonamental *duobl*; y segons la frase, *doble* serà un substantiu o un adjectiu, y, per lo tant, podrà estar en singular o plural, y en un o en altre cas de la declinació. *Jo prefereixo'l doble d'aquest pa que el triple d'aquest altre.* En aquesta frase, *doble* es substantiu, com ho es *triple*, y están en acusatiu car reben l'acció del verb preferir; per lo tant, als mots *duobl* y *triobl* els hi donarém la terminació substantiva *o* y els declinarém ab la *n* del cas acusatiu: *Mi preferas la duoblon da tiu ĉi pano ol la trioblon da tiu alia.* En la frase: *Quatre es el doble de dos, y trenta el triple de dèu*, *doble* y *triple* també són substantius y están en cas nominatiu: Dirém, donchs: *Kvar estas la duoblo de du kaj tridek la trioblo de dek.* Però quan dihem: *Via doble*, doble ja no es substantiu sinó adjectiu, que qualifica a via, y per lo tant, li afegirém la terminació *a* que li pertoca: *Vojo duobla.* En: *Jo he cobrat doble paga*, doble també es adjectiu y està en cas acusatiu com el substantiu *paga* a qui acompanya: *mi enspezis duoblan pagon*, etc., etc.

Com es natural, al convertirse els mots fonamentals multiplicatius en substantius o adjectius queden sotmesos a les regles donades per'aquests.

Diccionari. Unuobl, que indica la multiplicació per *hú*, dóna la idea de simplicitat en oposició a la de múltiple.

Simpl (rel adjectiva: *simple*, *senzill*) dóna la idea de simplicitat en el sentit de no tenir parts, d'ésser d'una manera y no d'altra, y de no ésser complicat, enrevessat, etc.

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà)

NOVES

A l'històrich palau de l'Audiencia's celebrà dilluns solemnement la festa de Sant Jordi, essent gran l'animació en el mercat de flors instalat, com cada any, al pati de l'edifici.

La bandera catalana onejà en gran nombre d'entitats autonomistes.

—

L'Orfeó Graciench celebrà'l dissabte a la nit un concert ab motiu de la inauguració de sa senyera, la qual havia estat exposada, cridant molt l'atenció del públich, en els aparadors dels luxosos magatzems del «Louvre», del carrer Major de Gracia, durant tota la passada setmana.

Dit concert fou un éxit pera les tres seccions de senyoretes, homes y noys, com també pel «Círcul Musical Bohemi», encarregat de la part instrumental. S'estrenà l'himne *Voltant la Senyera*, lletra d'en Guanyabens y música del director de l'Orfeó senyor Balcells, que fou molt aplaudit. També ho foren, haventse de repetir, *L'Emigrant* (Vives), *Les Ginesteres* (Balcells), *La Verema* (Lassus), *La mort de l'Escolà* (Nicolau), *Cançó de noys* (Grieg), *Negra Sombra* (Montes), *Cançó de filadores* (Wagner), *Els tres tambors* (Lambert), y *La Patria Nova* (Grieg).

—

Molt important resultà'l concert donat el passat dissabte per l'Orfeó Barceloni al teatre de les Arts, en obsequi als seus socis protectors. El programa estava dedicat a Schubert quasi per complert, y l'Orfeó s'hi feu aplaudir en gran manera, sobre tot ab el *Cant de Victoria de Mirjam.* Se guanyà una gran ovació executant el *Salm CL*, de César Franch (primera audició), que hagué d'ésser repetit. També hagué de repetirse la *Primavera eterna*, d'en Morera. La senyore-

ta Serra en el *solo* del *Cant de Victoria*, la senyoreta Beltràn acompanyant al piano altres dues obres de Schubert, y l'organista senyor Icart, se feren aplaudir aixi meteix ab molta justicia; y més que ningu el mestre director de l'Orfeó senyor Serra, per l'entusiasme y talent ab que realisà son dificil comès.

—

La setmana passada no poguerem donar compte de la excelent impressió que'ns havien produhit els quadros y dibuixos d'en F. Goitia, exposats a la Sala Parés. Els dibuixos especialment revelen en llur autor una personalitat artistica ben potenta; en ells hi predomina'l negre, ab un vigor y ensemps una pastositat en les penombres que produeix gran impressió.

No tan incondicionalment com els d'en Goitia, però de totes maneres ab sinceritat, hem d'alabar també'ls dibuixos qu'exposava en el meteix saló en Joaquim Biosca, artista jove que de veres promet.

Aquesta setmana hem vist a Câ'n Parés exposada la senyera de les Escoles del Districte Segón. El projecte, d'en Lluis Doménech y Montaner, es molt artistich, essent remarcable també la mà d'obra, deguda als senyors següents: Brodats, Concepció Vallescà y Soca; Passamaneria, tallers de Benet y Malvehy; Coronament, tallers de A. y A. Santamaria.

—

Enllestit ja'l present número, els telegrames de Madrid ens innoven que la *Gaceta* ha publicat, per fi, la nova lley sobre'ls delictes contra la patria y l'exércit, ensemps que'l decret restablint les garanties constitucionals a Barcelona: decret firmat a Palau el 15 del corrent, y qual publicació ha demorat el govern fins saber el resultat del viatge d'en Romanones a nostra ciutat.

Ja era hora. Ara veurèm qué es lo que tenim de més sobre lo que teniem. Ara veurém fins a quin punt ens farà feliços el *lliberalissim* govern d'en Moret. Y veurém també si els hi posa un moç a la boca als periòdichs de Madrid que de Catalunya y de nostres aspiracions malparlaven y ara, precisament ara, en tornen a malparlar...

Veurém, veurèm... si tenim sed.

—

Publicacions rebudes:

En Griva, per Antòn Benazet. Editat a Sitges s'ha publicat aquest quadro lirich, lletra del senyor Benazet, música del mestre Cuscó. S'hi troben en la lletra les qualitats que'ls lectors de JOVENTUT poden haver apreciat en els trevalls del senyor Benazet que han vist la llum en nostra revista. Seguint nostra costúm, ens abstenim de judicar aquesta obreta que no hem vist representar y que fou estrenada a Sitges el dia 11 del passat mes.

Tratamiento práctico para el temple del acero fundido para útiles, per Rodolfo de Lamprecht, enginyer pirotécnich y oficial d'instrucció pública. Forma un elegant fascicle de 38 planes, ab abundants explicacions de gran utilitat pràctica.

Historia de Catalunya, per Antoni de Bofarull y de Brocà. La «Biblioteca Clàssica Catalana», que ab tant d'éxit ha publicat la *Crònica o Comentaris del Rey En Jaume*, s'ha emprés la publicació de la celebrada *Historia de Catalunya* d'en Bofarull, proposantse que aquesta edició econòmica tingui verdadera eficacia pera la instrucció del poble català. Pera millor comprensió publicarà, pera cada un dels grans periodes de nostra historia patria, un mapa detallat de les terres que Catalunya comprenia, començant per les regions habitades per les primeres invasions celtes y fenicies, fins a la Catalunya actual, dividida en provincies y mutilada per l'anexió del Rosselló a França. Se publicarà per quaderns setmanals al preu de 25 céntims, y per volums de 2 pessetes cada un al ésser completats.

¡E pur si muove!..., per Joseph Mas-Gomeri. Ab les rahons contingudes en aquest llibre's proposa son autor refutar el de don Joseph Buxadé titulat *La Razón contra la Anarquía*. El llibre del senyor Buxadé en realitat no convencia a ningú... *Ergo*, es per demés la refutació del senyor Mas-Gomeri, qui, per sa part, si bé es cert que ab estil vibrant diu algunes coses qu'estàn bé, també ho es que no'ns en diu de noves. El llibre's ven a 2 rals.

Cartell pera'ls Jochs Florals que han organisat el «Patronat de l'Obrer de Sant Joseph» y la redacció del *Semanario Católico de Reus*, y que's celebraràn en dita ciutat el primer de juliol d'enguany. S'ofereixen déu premis, devent remetres els trevalls al secretari del jurat, Rambla de Miró, 5. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Dr. Tomàs Sucona, president; Arthur Masriera, vispresident; Joaquim Borràs de March y Bonaventura Sanromà Quer, vocals; Joseph Carbonell, secretari.

Historia de Catalunya. Han sortit els quaderns 2 y 3 d'aquest compendi de nostra historia que's publica baix la direcció de l'«Associació de Lectura Catalana».

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 325 BARCELONA, 3 DE MAIG, 1906

JOVENTUT

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

PROGRÉS DEL CATALANISME

S'ha promulgat la lley de jurisdiccions desprès de cinch mesos de supressions de periòdichs, denuncies, processos y empresonaments. Durant aquest temps, en nom de la patria ofesa s'ha fet lo possible per'abatre y destruhir als qui tant ens preocupém de fer patria. Y fins y a tant que la lley de jurisdiccions ha sigut publicada, ens han tingut sospeses les garanties constitucionals, a fi de que no's dubti de que, ab dita lley, a Catalunya y sols a Catalunya's tractava de molestar.

Emperò si els mal aconcellats enemichs nostres han fet molt pera ells y pera la burocracia centralista qui representen, han fet més, molt més pera nosaltres. Molt pera ells perque han tractat ab esforços sobrehumans de fer estables un Estat y uns governs qui trontollen baix un regim injust, irracional, impossible. Molt més pera nosaltres perque Catalunya té noves rahons per'alegar, noves mostres de propri civisme pera ostentar, nous exemples vergonyosos pera tirar en cara als qui per la lley de la força, qu'es la rahó dels poruchs mancats de rahó y de seny, han intentat ofegar aspiracions y negar drets a un dels pochs pobles qui, pletòrichs de vida y de ideals, breguen pera evitar la ruina a que veuen abocat l'Estat espanyol qui no'ls escolta y ab ells no vol salvarse.

Les garanties s'han hagut de restablir, y Catalunya, malgrat l'amenaça de la lley nova (qual derogació pressentim perque lleys tan impopulars y equivoques no són viables en nostres temps), repeteix lo de sempre: que vol viure ab vida propria, que vol governarse segons ses conveniencies y necessitats. Y sa veu es més forta que avans, y ses reclamacions més vives, y ses acusacions més dures. Y aquells delegats dels mals governs qui pretenciosament y sense darsen pena han exercit de petits reys absoluts d'un poble eminentment lliberal, comencen a darse compte de que aquí els petits reys absoluts, els petits dèspotes ignorants, no solen realisarhi més que dues missions: o satisfer conveniencies personals com alguns que tothòm recorda, o caure en el ridicul com algún altre que a hores d'ara veyèm quasi de cos present. Car no endebades se diu

que cada català, tenint molt de revolucionari, té també a sa manera tot un rey al cos. Sentintse reys tots, ¿còm podràn surar entre ells els petits reys qui volen fer rotllo?

Prou se'n ha convençut el senyor comte de Romanones al venir a vèurens últimament; prou se'n ha convençut contemplant el trist paper que aqui desempenya son representant. Per això ell no l'ha adoptat el paper de petit rey; per això s'ha estimat mès fer vagues promeses en les que no creyèm y de les que res esperèm els qui sols creyèm y sols esperèm en nosaltres meteixos.

Si: la fe en nosaltres creix, tant com la desconfiança en els governs inùtils y mal intencionats qui teixeixen llaços de germanor no ab garlandes de flors sinò ab cadenes, emperò cadenes de ferro menjat pel rovell. Y nostra fe'ns fa progressar, y devant d'ella, en moments no sabèm si de por o de clarividencia, un ministre de la Governació qui ens havia privat d'ensenyar en català'l Catecisme, no sols declara licita y necessaria la ensenyança en català, sinó que's declara ell meteix descentralisador. Oh, els petits reys poruchs!...

Tant se'ns en dòna. Nosaltres ray que la fe en el Catecisme ja la tenim ben arrelada. En un Catecisme nou, un Catecisme nostre, del que tothòm n'es apòstol y sacerdot, perque ab el pensar y el sentir de tothòm y de cada hu, ab les modalitats y aspiracions de tots, va prenent cos y robustesa. Es el Catecisme de les veritats noves en pugna ab les mentides velles.

—

El Catalanisme progressa. Lentament, però d'una manera segura. Restablerta la normalitat, els catalanistes ens recomptèm, y ens trobèm molts mès dels qu'erem. De les nostres aspiracions se'n han impregnat tots els programes politichs; la nostra bandera oneja en tots els partits; els qui ahir ens feyen guerra, 's sumen al nostre estol; els qui han patit persecució tornen a la brega ab nou dalit; publicacions com el *¡Cu-Cut!* flamegen avuy novament en mans del poble, y demà *La Tralla* s'hi aixecarà també; teniem un diari y en tenim dos; a les campanyes de *La Veu de Catalunya* s'hi afegiràn desd'ara les del *Poble Català*. Avant, donchs! El Catalanisme creix, el Catalanisme's completa.

Creix conscientment, reflexivament, inexorablement; creix com les llevors que s'inflen, com les plantes que pugen, com les flors que's baden; creix per lley natural de vida, dolçament, com tot lo qu'es sà y fecond, com totes les grans gestacions amoroses; creix sota una pluja persistent d'amor, sense esclats tempestosos, sense turbonades brusques y nocives; creix ab la serenitat de les coses verdaderes y eternes.

El temps dels puerils arruixaments, que no dels grans entusiasmes majestuosos, ha passat; als cants delirants ha de succehir la feyna positiva. Convençuts de la llur força, els catalanistes ja no's deixen portar per *chauvinismes* ni apassionaments. Els Jochs Florals d'enguany ne són una proba. Jurats deficients o del tot ineptes havien contribuhit a la decadencia de la venerable institució premiant trevalls d'escàs valor ab tal de poder ab ells enlluernar al públich. Això retreya als bons poetes y escriptors, y ens feya desitjar la mort dels Jochs als qui els volèm tals com deuen èsser. Enguany un jurat de mès conciencia ha preferit deixar deserts dos premis ordinaris que concedirlos a *floralers* vulgars. Aixi es còm se fa tasca positiva, aixi es còm progressa'l Catalanisme.

Que continuhi aixi; que's dongui compte de que ja entra a sa major edat; que avençi ab planta ferma, sense saltirons ni corregudes inùtils, que si estimulen les forces dels cossos petits pera futures caminades, gasten les dels grans, quals caminades han d'èsser definitives.

LLUÍS VÍA



LA FIRA DE LES ROSES

FESTES DE SANT JORDI Y SANTA CREU

La *Fira de les Roses* era, en els bons temps dels reys d'Aragó, una festa popular, ab la que's celebrava a Barcelona l'adveniment de la primavera.

L'origen d'aquesta festa's remonta a l'antiguitat greco-romana en aquesta regió de la *Hispania Tarraconensis*.

En tot aquest litoral mediterrani, y especialment a Barcino, capital del camp *laletà*, com l'anomenaven els romans, se celebrava a últims d'abril o primers de maig una festa en honor de la deesa Flora (o Chloris) y de sos amors ab el déu Zèfir, en que la estatua de dita deesa, molt semblant a la Diana, era coronada de roses al mitj d'un vast circh, situat en l'acabament de la *Via Patricia*.

Aquestes festes anomenades *Florals* se celebraven de nit, en el circh esmentat, a la llum de nombroses antorxes. Consistien en espectacles representant el floreixement de la Naturalesa, y's cantaven himnes, premiantse les millors composicions qui s'havien presentat a l'objecte. Les joves que hi assistien anaven coronades de roses, y la festa termenava ab un banquet orgiàstich, en el qual eren premiats ab copes d'or els poetes qui millor havien cantat el triomf de la primavera.

No cal dir que gayrebé tots els assumptos sobre que versaven dits cants eren amatoris, y que'ls poetes eren coronats per les dames patricies de major hermosura, de quals mans rebien els premis.

Per la *Via Patricia* y pels voltants del circh s'hi colocaven les floristes arribades del camp, ab grans cistelles de roses que venien als qui anaven a veure les festes, quals festes, apoyades y fomentades per alguns Emperadors qui feyen distribuhir al poble vi, blat, flors y fins monedes ab llur efigie, degeneraren ben prompte en llicencia, y foren abolides pel Cristianisme.

Com se pot veure, les *Florals* paganes foren l'origen dels *Jochs Florals* que més tart se celebraren en el regne d'Aragó, desde Provença a Valencia.

Però, segons sembla, tot el pla de Barcelona en aquells temps estava sembrat de rosers; y les roses d'aquesta regió arribaren a tenir anomenada en tota Europa per sa fina aroma. Y el Cristianisme, al abolir la festa pagana en honor de Flora, consagrà les roses dedicantles a una de ses festes, y aquesta fou la de la *Santa Creu*, el dia 2 de maig. Aquell dia s'engalanaren els temples ab roses mistiques (aixi s'anomenaven les roses blanques), y els nens, símbol de la ignocencia, vestits ab blanques túniques, anaven a demanar almoyna entre'ls fidels ab un plat de metall ple de roses, de qual centre s'aixecava una creu ab pedreria.

Mes, al venir els *Jochs Florals*, en el segle XII a Tolosa, y després a Barcelona, y més tart a Valencia, fou ressucitada l'antiga festa pagana, y si bé no's feu ja en honor de la deesa Flora, els poetes dedicaren llurs troves a les dames més hermoses y acudiren a rebre d'elles les flors en premi de llurs versos, quan no l'amor en premi de llurs cants inspirats.

Y aixi com en l'antigor un déu presidia tots els actes dels mortals y aquesta festa de la primavera era presidida per la divina Chloris, en la Edat Mitja, patrocinantho tot els sants, vingué a ésser el patró dels *Jochs Florals*, y especialment de sa *Fira de les Roses*, Sant Jordi, aqueix sant cavalleresch qui destruhi l'aranya-monstre, lliurant a la jova princesa a qui aytal cuca-fera tenia empresonada.

Sant Jordi era en aquella època no solament el patró dels cavallers catalans, sinó'l de tots els del litoral llati y grech. El veneraven els cavallers maltesos; el reclamà'l comtat d'Atenes y *neo-patria*; varies repúbliques italianes encunyaren monedes ab sa elegant figura; per tot el Mediterrani fou tingut com espill de cavallers, com model del desinterès, del valor y de l'heroisme: era com l'àngel bo o l'adalit celest d'aquestes riberes.

¿Qui no veu en aquest sant l'etern simbol del Sol matant al monstre de l'hivern y de la nit, y llibertant a la Natura cohibida pel fret y les tenebres?

Segons pretén Max Muller, y ab ell altres sabis alemanys qui s'han ocupat dels origens de les religions, el nom de Jordi o Jorgius provindria de *Iorus*, y per tant del déu egipci *Orus*, qui personifica també al Sol naixent, llibertador de la Naturalesa esterilisada per Tiphon, el monstre de la Nit y de l'Hivern.

Mes, sia d'això lo que's vulgui, lo cert es que Sant Jordi fou proclamat patró de la cavalleria a Catalunya, Aragó y Provença, y la seva efigie eqüestre presidí els Jochs Florals a Barcelona, celebrantse en llahor seva una gran *Fira de Roses* qui durava desde'l dia del sant al de Santa Creu; fira a la qual assistien no sols els galans pera obsequiar ab

rams a les dames, sinó també'ls mercaders, juheus en llur major part, pera comprar grans quantitats de dites flors y extrauren la essencia, que's venia a preus molt elevats en aquella època (1).

Aquesta costúm durà aqui fins després del Renaixement, època en la que caygueren en desús els *Jochs Florals*.

Llavors la *Fira de les Roses*, qui durava del 21 d'abril al 2 de maig, se dividí, per aixi dirho, en dues. Durant la diada de Sant Jordi's venien roses, pels pagesos y floristes, al pati del Palau de l'Audiencia, o sia de la Diputació de Catalunya. S'exposava allí un rich tapiç mitjeval (2) brodat ab sedes y or, en que'l sant combatia ab el drach o aranya pera deslliurar a la jova princesa, y's deya un ofici solemne a la capella qui porta'l nom del sant y qual portada es d'un gòtich florit de lo millor que's pugui veure en aquest genre de l'arquitectura. Aquell dia l'edifici estava obert a tothòm, podent el públich entrar en ses sales y sortir a l'històrich pati gòtich dels tarongers.

L'altra *Festa de les Roses* era la de Santa Creu. En dit dia, talment com a les primeries del Cristianisme, se guarnien els altars de roses, venentse a les portes dels temples; y en cada barri s'eregia una capella ab una creu, coberta materialment de flors. Y els nens anaven ab plats plens de poncelles, oferintles als transehunts, recitant aquests versos pera que'ls hi tiressin una moneda:

Vostè senyor galàn,
qui té la cara de diamant:
un dineret per la Santa Creu!

O bé:

Vostè senyora hermosa,
qui té la cara com una rosa:
un dineret per la Santa Creu!

Abdues costums se conserven, encara que molt esborrades ja, en nostres dies. Avuy la fira de roses de l'Audiencia's limita ja a l'interior de l'edifici, y la de la Santa Creu apenes subsisteix en algún dels antichs barris de ribera del casco de Barcelona.

POMPEIUS GENER

---

(1) Ens recordèm d'haver vist encara, en nostra infantesa, celebrarse ab bastant esplendor la *Fira de les Roses*. Aleshores el Passeig de Gracia, enlloch de cases, tenía jardins y horts a banda y banda, y de cap a cap s'hi veyen rosers. Quan els nostres pares eren joves hi havía a Barcelona, segons lo qu'hem sentit contar, un moro argelí o marroquí anomenat Benani, qui agabellava les roses el día d'aquesta festa pera extrauren la essencia y vèndrela després en ampolles, o en forma de productes de perfumería.

(2) Y encara avuy día s'hi segueix exposant.

DESDE PARIS

Fou una festa simpàtica la de la inauguració de la estatua *Le Penseur*, d'en Rodin, emplaçada devant del Panteó, lloch ben escullit si's té en compte que l'edifici s'aixeca en homenatge dels grans homes, si bé no tots els que's tenen com a tals y són enterrats a dintre's distingiren per pensar: n'hi ha que sapigueren matar, y d'altres que's deixaren matar o no sapigueren no deixarse matar. Mes els pensadors que hi són—pera no nomenarne d'altres: Rousseau, Victor Hugo—fan el lloch bo. *Le Penseur*, per altra banda, hi està molt bé al Barri Llatí, ahont hi són agombolats els edificis universitaris.

Lo que fóra dificil es trobar un barri a propòsit pera'l grupo *Le Baiser*, del meteix escultor. Y no es perque a Paris els petons no vagin a dojo per tot arreu. Però no són pas com aquell petó sà que vibra sota la teulada del Museu del Luxembourg. Trobo qu'està molt bé. arxivat. Hi ha coses que semblen ja haver passat per sempre més als ulls de la Humanitat, y que aquí a Paris ja han passat en efecte. Aquestes coses, qui no obstant són font de vida, en els temps presents ¡oh ironia! semblen estar en medi adequat entre estufes y sota vidres.

Le Penseur està o's troba molt bé a l'ayre lliure, prenent el sol y la pluja ab ses espatlles herculies.

De reixes endins els invitats assistents són pochs. De reixes enfora, s'aturen els qui passen. *Oh là là!*, que n'hi hauria de gent si's tractés del passatge d'un rey de les Quimbambes! Arriba en Rodin, aquest vellet simpàtich y elegant ab sa grossa barba blanca, aquest gran home que ha sabut sintetisar en dos bloch el cor y el cap, y passa modestament entre'l públich sota una pluja de mans qui s'allarguen vers ell. Arriba'l ministre; els soldats presenten armes; el ministre va repartint somrisos; s'apropen les eleccions; es molt còmich el ministre; y cal dirho tot: es molt simpàtich. En sa mirada picaresca hi ha tot un poema. Vos mira com si vos fes l'ullet, dihent: «Estich *al tanto!*» Si no temés ofendre a nostre amich senyor Vallès y Roderich, diria que va semblarme ell, qui s'havía deixat créixer el pèl del mentó.

Callèm, que'l ministre parla. ¿Parla, he dit?

He dit malament. El ministre canta. Canta un discurs que porta escrit en fulls grossos de paper de barba. *Amigu*, quina veuaça! *Il s'y connait*, en declamar a la francesa! La panxa li fa uns bots! En fi, el ministre ha acabat: *La Gloire! la Liberté! et la Patrie!...* ¿Aplaudim? El soroll que farêm ens impedirà buscar la relació d'aquests tres *mots*. El ministre baixa la escala repartint somrisos, y va a asseures sota del *Penseur*.

Avans del ministre ha parlat un altre senyor; després del ministre, una actriu de la Comedia Francesa, vestida de grega, surt de dintre del Panteó, y avençant fins a les columnes a dalt de tot de la escala, recita un fragment de Victor Hugo. No resulta mal la farça! Y la gent desfila.

Més somrisos, més estretes de mà, y grupos qui resten fent comentaris.

Durant l'acte he estat observant a n'en Rodin. Mentres *Le Penseur* anava de boca en boca, mentres s'elevava sa obra a les més altes regions de la perfecció, mentres se li tributava a n'ell meteix un homenatge ja de molt temps per ell merescut, m'ha semblat que no hi era, qu'ell era l'ùnich que no hi era. M'ha semblat qu'estava absolutament lluny de pensar ab son *Penseur*; que son pensament hi era per demunt, com un aerostat qui venint de Saint-Cloud, ha passat per dessobre de nosaltres. Potser, si pensava en sa obra, pensava en apoyarli el braç dret sobre la cama dreta... Aneuho a saber!

—

Ahont hi ha molta gent sempre es a la fira. Veritat es que la Fira *du Trone*, qui té lloch per Pasqua a n'el *Cours de Vincennes* y dura un mes, es la més concorreguda de totes les que durant l'any se fan a Paris. No són pas banals aquells *cavallets* monstres, aquells *manèges* ab *cochons* y automòvils y vaques, tot de tamany natural; no es pas gens vulgar aquella animació, y aquell soroll, y aquell veure les dònes, aixarrancades sobre les besties de fusta, riure y xisclar ab els porquets de pasta qui duhen llurs noms escrits ab sucre penjats del pit. Són ben caracteristichs aquells *Toboggàns*, de l'alçada de sis pisos, ahont s'hi puja per escales movibles, y d'hont la gent baixa deixantse anar com paquets per zigzaguejantes canals de canya... Però tot això no compòn res, al costat d'una de les mil barraques ahont s'hi ensenyen maravelles, y qual prospecte vull reproduhir a troços pera major gloria de l'art de Cúchares. Pera major gloria no més; no parlêm pas com el ministre!

La *cosa* té lloch a l'*Arène* de Juliano, un senyor que no fa molt perdé son famós *Groupe de Lions a la suite d'un accident de chemins de fer*.

C'EST FANTASTIQUE! C'EST PRODIGIEUX!
C'EST INOUÏ

Unique exhibition dans les annales artistiques!

Ces magnifiques TAUREAUX ESPAGNOLS *provenant de la fameuse ganaderia de Manuela* (!) *Mazantini de Séville et de Florès (fournisseur des arènes royales d'Espagne), domptés à leur tour, exécuteront en liberté un travail surprenant, sous les ordres du* TORÉADOR FEIJÓO.

ON A VU *dompter des lions, des tigres, des panthères, des jaguars, des ours, des éléphants.*

ON A VU *dans des rencontres sensationnelles, des Taureaux sortir vainqueurs de tous les fauves les plus redoutables qui leur étaient opposés.*

MAIS CE QUE L'ON A JAMAIS VU, *c'est le dressage, unique au monde, des taureaux* SAUVAGES, *lesquels ont provoqué, avec tant d'enthousiasme, l'envahissement des arènes espagnoles.*

Desprès d'això sembla que'l prospecte ha d'afegir que lo que tampoch s'ha vist jamay es llaurar ab bous la terra pera ferla produhir. No: el prospecte segueix dihent:

Ces taureaux qui ont déjà combattu glorieusement dans des courses avec MISE A MORT, *ont eu la vie sauvé grâce aux réclamations énergiques des spectateurs, qui, se conformant à leurs anciennes traditions, ont réclamé la grâce pour ces superbes animaux qui les ont ému par leur farouche défense et leur courage indomptable»...*

Pobres besties, quina llàstima'm fan! Còm el deuen anyorar aquell esclat de sol de sa terra! Un esclat de sol com el que feya el dia en que varen sentirse insultar a causa de llur pacifich caràcter ab els crits de *¡¡Al corral!!* Pobres besties, qui avuy elles, les insultades per pacífiques, són ofertes a la pública admiració dels babaus com a monstres *qui*

ont éventré des chevaux et mis à mal MATADORS, PICCADORS, BANDERILLOS *et* TORÉADORS (!!!)

¿Què deuen pensar aquelles pobres besties de mirada carinyosa? Quàntes coses despreciatives d'aquella forma nomenada humana, de que s'ha valgut en Rodin pera materialisar el concepte del Pensador!

Ah! el dia que'ls homes aixequin en llurs viles estatues a les *especies* animals! ¿No serà això un signe de superioritat dels homes qui probaràn ab ell no ésser ja com ara, ab llurs exclusivismes, ni orgullosos ni gelosos?

Una escultura representant una bestia pensativa, titulada *Le Penseur!* Y lo fàcil que seria trobar emplaçament adequat a una escultura representant una bestia qui no pensa! País hi ha en que no caldria encaparrarshi gens.

—Déixila ahont li sembli, que ahont la deixi estarà bé!—

F. PUJULÀ Y VALLÉS

París, abril, 1906.

ALEGRIES

A Joan Maragall

I

DEMATÍ DE SOL

Quín dematí de sol!
No es festa, y tots fem festa!...
L'hivern corre pel món
prò un maig dins nostre riu...
Quín dematí de sol!
Y quín obrir finestres,
y portes, y balcons!...
Les cases van buydantse... buydantse...
Tothòm aixeca'ls ulls
y té la boca rihenta...
y una paraula corre
de l'una boca a l'altra:
«Quín dematí de sol!...»

II

LA PRIMERA ROSA

La primera rosa oberta!
Bon any sía de Deu!
Anunci de primavera...
Ara sí que'l fret es breu!
La veig riure entre'ls somriures
de les fulles just nascudes,
en el branquilló més alt,
cara al cel esbadellada
ab un riure triomfal...
Y en el cel
la blavor ja es més constant...
y els aucells que hi van passant!...
La primera rosa oberta
que dóna aromes al vent
oh' quíns somnis que m'encén!

III

LA PRIMERA ORENETA

Quína festa pels ulls al mirâ'l cel
y veure que ja hi vola una oreneta!
Una no més, y sembla'l cel més blau
y el sol més clar...
Les altres ja vindràn,
vindràn a vols,
omplint l'espay de cridadiça alegra...
Quína festa pels ulls!
Volant, volant,
còm se 'ls emportaràn
a omplirse de clarors y de serena!

IV

L'HORT DEL RECTOR

L' hort del rector
quína verdor!...
La tanca'n vessa,
els ulls s'hi encanten,
el món se n'entra.....
La iglesia vella
li fa de racer,
la iglesia vella y rica
que tota tremola
quan el campaner repica...
La rectoría també es vella vella...
fa la olor trista de la roba antiga
qu'en corcada caixa
l'avia'ns va deixâ...
prò l'hort del rector
quína verdor,
quína alegría que fa!...

V

L'ADEU D'UN INFANT

Veig una mà que'm fa adeu,
una mà petita y blanca
com un borralló de neu...
Al derrera de la mà
veig uns ullets que m'aguayten
fit a fit tot somrihent...
Què tenen aquesta mà
y aquests ulls ab llur somriure,
que'm fan sentî alegre, fort,
y ple de ganes de viure!...

FRANCESCH SITJÁ Y PINEDA



BRUNISELDA

II

Ja diuen bé, que la pràctica treu mestre. Aixi ho hem pogut veure ab les encertades mutacions fetes en *Bruniselda*, suprimint l'inútil quadro de l'*apoteosis* carrinclona que tan poch esqueya al final de l'obra d'en Morera.

Felicitém choralment a n'aquest, qui ha tingut la bona idea de traslladar l'hermós fragment musical ab que termenava *Bruniselda*, al començament de l'òpera, fent ara de pròleg bellissim lo que avans resultava epileg de mal gust, qual ridicula presentació no permetia capir la valua de la música. El cant de la Tradició, bell anunci del tresor de melodies que s'esgrana en el curs de l'òpera, els chors y el *lied* d'amor de Bruniselda, tenen, al travers del misteri, lo que'ls hi mancava: l'encis de cosa llunyana, de llegenda punyenta, y ara l'obra resulta aixi més simpàtica, més idealisada, venint a nosaltres ab el perfúm de les balades d'amor, ab un encens de velluria que la fa molt més agradosa.

La música de *Bruniselda*, ja ho diguerem: serva, de la primera a la derrera nota, l'ànima de Catalunya: en sos himnes, en sos cants amorosos, en sos crits de guerra, en l'ayrosa melodia de ses dances, en ses cançons de segar vingudes del luny entre les ombres del capvespre, tota ella es catalana... y no'ns l'han sabuda o volguda (lo qu'es pitjor) donar en la llengua en que fou escrita, quan cada nota la demana, la exigeix, malgrat les deficiencies poétiques del *libretto* dels senyors Puigdollers y Masriera.

Ja al aixecarse'l teló'l chor del primer acte té una frescor, una ingenuitat populars remarcables, meteix que tota la escena, que segueix adquirint bravura a la entrada dels guerrers, y aytal ingenuitat que—si ens deixessim portar per les corrents modernes,—arribaria a semblarnos un poch exagerada, *frôlant* gayrebé la vulgaritat, en el chor de guerrers de la segona escena. El comte Isarn segueix ab son cant

> Bon jorn y bon coratge,
> mos cavallers!...

d'una amplitut y una serenitat que hagueren ressortit més francament si la orquestra hagués dominat ab acert son impetuós esclat. L'harmonisació d'aquest troç es d'un acabat y encant sorprenents, malgrat decaure quelcòm vers el final, que resta un poch borrós, indecis.

El *racconto* de Dalmau de Pinós es també una pàgina remarcable de *Bruniselda*, per sa empenta y bravura traduhides per uns *crescendos* conduhits ab mà de mestre, y, cal dirho, força ben interpretada per l'artista senyor Rossatto.

Finalisa la escena segona un chor de cayent popular molt bonich.

La escena tercera conté un dolç plany de l'anyorivol Fidel, y un hermós parlament del comte Isarn, trencat per un chor que apar un poch mesquí y trivial donada la trascendencia de la escena. Aquesta, en veritat, resultava un xich baldera dintre l'immens escenari del Liceu.

Graciós y fresch resulta'l fragment orquestral que separa'l primer quadro del segón, fragment qu'es un deliciós maridatge de sardana, de gallegada y zortzico, d'una ingenuitat ben original, que ha de fer d'ell, sens dubte, un éxit *de peça* pera en Morera, essent ja un motiu de repetició en l'òpera.

La estrofa d'en Fidel:

> Les campanes al tocar
> m'omplen de dol y tristesa, etc.

es un hermós esclat de melangia. La segueix un chor gay y vibrant que du a la memoria quelcòm de l'alegria de *Els Tres Tambors*.

De remarcar es també la bella frase que precedeix al moviment del comte Isarn, al descobrir el rostre de la nova comtesa, aixi com els accents desolats que'l mestre sab posar en boca de Fidel de Solius. També ho són el chor final del primer acte, admirablement harmonisat, y la derrera frase de Fidel, de gran intensitat dramàtica.

El dolcissim chor que comença'l segón acte, tal com ens el donen les dames *jubilables* del Liceu, ens feu anyorar les veus fresques y ajustades de les cantayres de l'«Orfeó Barcelonés» qui per primer cop, dirigit pel mestre Serra y acompanyat al piano pel meteix Morera, ens el feu sentir en la «Wagneriana», setmanes enrera.

El cant de Bruniselda

> Ay l'amor — que penes dóna —ay l'amor!

creyèm qu'es un d'aquells troços de música que, per molt que se sentin, may arriben a fadigar, puig la melodia, intensament poética, té també una senzillesa encisadora que en Morera, avençant la canço, ha revestit d'unes galanures d'harmonisació inspiradissimes. La derrera estrofa forma un doble cant qual remembrança torna com un *lied motif* en el curs de l'obra.

Després d'una vibrant protesta de Fidel, ab que comença la escena tercera, el músich llença de nou, ab serena volada, com una au de plomatge brillant y cant paridisiach, una d'aquelles frases plenes de sentiment, d'esclat y d'original bellesa, de les que *Bruniselda* n'està brodada generosament, com de tatxes de valiosa pedreria. Y segueix el *duo* amorós ple de passió, d'ardor y de tristesa, traduhint l'estat d'anim de Fidel y Bruniselda, donant als accents de cada hu la veritat que demanen.

Sols remarcarèm uns compassos massa

semblants a uns altres molt coneguts de *La Bohème*. Es res, si's vol, y escauen bé allí hont són, però, ab tot, se remarquen.

En la escena quarta s'enlayra'l ja tan popular himne de Pallars:

La patria es una mare

franch, esclatant, hardit, senzill, suranthi l'esperit guerrer de les antigues nissagues ribagorçanes, y qual repetició es demanada sempre ab entusiastes aplaudiments.

Y ve després la marxa de palatins, guerrers y frares, que comença ampla, majestuosa y sobria — fluixejant un xich vers la meytat, mes reprenent aviat sa grandiositat d'entrada, — la que's reflecta en les veus del comte Isarn y de l'abat de Sant Victorià, aquestes mogudes per un gran esperit religiós d'expressió molt encertada, tot y revelantse ingenuament l'entusiasta wagnerià que hi ha dintre d'en Morera, y que's tradueix ab una breu però franca recordança del començ de la marxa nupcial de *Lohengrin*.

Y segueix regnant en el curs de la escena l'esperit del gran Wagner, sols qu'en Morera no arriba a ésser encara prou mestre en l'art de donar grandiositat, sinceritat y definit a les dissonancies, resultant d'això una impressió de dubte, d'inseguritat en el derrer chor de la escena tercera: tot lo qual se renova en la primera escena del tercer acte, o sía en la cançó llunyana de Fidel, massa deslligada de la orquestra.

Agradosa y fresca resulta la música de la dança y del chor qui l'acompanya, si bé gran part d'encís li es presa mercès als trajos (ara ab cinturons) y a les giravoltes de... fantasía de les parelles.

Els virils accents d'en Dalmau de Pinós qui llença son valent crit de guerra en mitj de la gaya festa, corprenen per llur veritat, y, entre llur cruesa y selvatgisme, la remembrança d'amor y anyorament que s'escapa dels llabis d'en Solius produeix una impressió inoblidable.

Segueix un encertat *tremolo* acompanyant el brau cant dels guerrers, y esvanintse al reprendre'l comte Isarn, bandera en má, l'himne a la patria dels Pallars.

El reste de la escena es valent, mogut, entusiasta, ple d'hardidesa y de vida.

—

Un dels fragments més inspirats y originals de *Bruniselda* es sens dubte'l qui comença'l terç acte y serveix de breu introducció al bellíssim plany de la comtesa. Llàstima que la senyora Carrera, dotada de tan espléndida veu, no sàpiga modularla ab prou dolcesa sempre que convé, y llenci uns esclats sovint tan immotinats com intempestius.

La cançó qu'en Fidel de Solius fa sentir bosch endins, y a la qual se barregen els accents de Bruniselda, es plena d'originalitat y encís, sols que, sía per efecte de la distancia, sía per les esmentades dissonancies volgudes — no gayre feliças, — dita cançó resulta en certs fragments mancada de color, indefinida, com incomplerta, y la veu del senyor Fazzini, essent fresca, clara y ben timbrada, se sent desigual e insegura.

En un *crescendo* apassionat va desenrotllantse'l *duo* entre Fidel y Bruniselda, fins arribar, entre accents de lluyta y d'amor, a l'esclat franch de la frase melòdica, enhardida, que sembla'l coronament de l'éxit de l'obra. En ella'l mestre s'hi sent artista de cap a peus, sentimental, lliurement romàntich, dintre la passió y la dolçor intensíssimes de la frase d'en Fidel:

Per viure y amar, Bruniselda,
es flama y es llum ton amor.

Y el públich se'n va tot cap a l'artista. Fins aqueix nom de Bruniselda, melodiós en sí, apareix com may revestit de claror y poesía mercés a l'anima que hi ha posat en Morera ab ses notes.

La despedida de Bruniselda y Fidel té'l misteri de les grans lluytes anímiques. En ella hi ha una gran potencia descriptiva. L'amor, el dubte, la resolució, la dolor de la comtesa són transcrits ab una inspiració, un talent y una senzillesa corprenedors.

Podèm dir lo meteix de la escena en que'l comte Isarn cerca sa muller per aquell bosch ahont la sab sola ab ses tristors incomprensibles, ab sa malaltía d'ànima. Aquesta altra pàgina, de gran emotivitat, còm ens la fa sentir l'autor! Quins accents més hermosament adolorits!... ¿Y la doble melodía del final del parlament del comte? Es de lo millor que pot donarse en emoció artística. Aquest sabi conjunt dels dos cants es de lo bo que pot compondres.

La gaya cançó dels segadors que arriba velada, les veus de guaytes y centinelles — potser fins massa apagades per la orquestra, — tot, la nit que s'atança — encara que sía *la nit del Liceu*, — fa d'aquella escena una de les més sugestives de l'obra, la que sembla escrita ab més *amore*, ab més conciencia, delicadesa y fe.

La mort de la comtesa resulta també força dramàtica, y ho fóra més si la senyora Carrera's limités a conduhir sa veu enlloch de llençarla en xiscles, y si l'esmentat raig de lluna *plena* no's presentés de manera tan ridícula, a empentes y batzegades, fent malbé la tràgica bellesa del quadro, distreyent al públich dels derrers acorts de la orquestra, y — afegimhi també això — si el senyor Blanxart estigués un xich menys... plàstich e indiferent devant de la tràgica fi de sa muller estimada.

Y ja que del senyor Blanxart parlèm, de-

vém fer constar, com a cronistes sincers, que diu sa part de comte Isarn ab carinyo y traça, ajudat per sa bella figura y son hàbit de les taules; però'ns apar que'l públich de tarda no li mereix tanta atenció ni tant estudi com el públich de nit, essent aixi que deuria compendre nostre compatrici que'ls diumenges a la tarda precisament no s'hi va tant pera lluhir al teatre com pera sentirlo a n'ell y als altres artistes, y a fruhir l'art per ses emocions. Ab tot podém dir qu'en Morera ha trobat en el senyor Blanxart un discret intérprete de la seva obra, que sab ésser majestuós, elegant y senzill en les taules, que té una veu justa, plena y bella, que no crida may y canta sempre, que no baladreja, sinó que *diu* ab sentiment y emoció... quan vol.

En cambi el tenor Fazzini, qui per ses condicions artistiques podia haver fet una creació sincera y ferma del paper de Fidel de Solius, se mostra molt desigual; y lo meteix devém dir de la senyora Carrera, qui sembla que no pugui donar les notes altes sens estridencies.

Com en Fazzini, la Carrera tingué moments feliços, de vera intensitat dramàtica, de sentiment fondo, però tant ella com ell haurien de penetrarse millor dels caràcters de Bruniselda y Fidel, fentlos més atormentats que desesperats, menys exaltats que anguniosos.

El mestre Lamothe, mancat sempre del foch y del brahó artistich que fan esclatar la orquestra en accents humans, sembla posar un poch més d'ànima en sa tasca que'ls primers dies. Ens en alegrém de debò.

La orquestra, encara insegura y desigual en certs fragments, en altres—com en la sardana,—més fixa y més complerta.

Els chors... com sempre fus... jubilables, tant per qüestió d'estética com per tot lo demés. No lluhen més que'ls oripells dels consabuts escuts y els cascos dels guerrers de Pallars, qui semblen un anunci de la pasta *Amor*, y els flamants mantells d'alegres coloraynes *retour de guerre*.

Sols les vestimentes del comte Isarn y de l'abat, més que les d'en Solius y Bruniselda, són belles y justes.

En Dalmau de Pinós es una figura secundaria, que mercés al senyor Rossato, ocupa un lloch preferent en la escena.

—

Ens hem refermat en la opinió que donarem a JOVENTUT després de sentir per primer cop a la «Wagneriana» alguns fragments de *Bruniselda*. Hi vegerem un éxit, y l'èxit ha vingut, franch y espontani; éxit més d'impressió que d'anàlisis.

Bruniselda es més petita qu'*Emporium*, però, tal vegada degut a n'això meteix, penetra millor en l'auditori.

Emporium es més pera l'esperit: *Bruniselda* més pera'l cor. El primer es un mosaich de sabis estudis, de conciençuts tecnicismes; la segona vessa d'inspiració, es feconda en ingenuitat y frescor.

La música d'*Emporium* ens allunya insensiblement del mestre, al travers dels segles, enllà, vers les grans edats heroiques. La de *Bruniselda* ens l'acosta al cor a l'artista català que'ns retorna les belles llegendes, els cants d'amor de la velluria, els lais dels trobayres de la Cathalonia antiga. Y en això consisteix el mérit de *Bruniselda*, en la seva poesia de les afraus pirenayques, en el perfúm de la terra nostra y de ses ginesteres, que al travers dels segles ens retornen cada any el meteix encens que flayraven en les mates florides d'or les dames de Pallars, d'Osort, de Moncada, dalt de llurs turons encara avuy impassibles y feconds...

Del *libretto* dels senyors Puigdollers y Masriera podém dir que hi ha algunes boniques flors en mitj de molta palla. Però, aixi y tot, ¡quànt millor no encaixa ab la música que no pas l'italià que hi han *enganxat* ab tot l'encert possible, però ab un resultat... desastrós!

En resúm: l'obra es bella, però tal com es presentada, un xich petita pera l'escenari del Liceu.

Senyor Graner, ¿qu'hem de fer? ¿que no hi ha ànims per'atendre a lo que'ls barcelonins y els catalans en general demanêm temps ha? Opera catalana, òpera bona y conciençosa. Ab els elements artistichs ab que vosté compta, ab un Gual sobre tot tan exquisit y depurat director d'escena, ab intérpretes catalans com podriem tenir, coneguts uns, per conéixer altres, ¿no se sent vosté prou valent pera donar a l'Art Català lo que li manca, els elements necessaris a son esplay y desenrotllament?

Francament, voldriem vêurela en el Principal *Bruniselda*, tal com podria alli presentarse.

Crech que hi guanyariem tots.

C. KARR

DIJOUS SANT

Passen esbarts de noyes ab el vestit de dol,
la mantellina negra sobre'ls cabells riçosos,
la cara tota blanca y ells llabis tremolosos
y pessigollejades de la escalfor del sol.
Acluquen els ulls tèrbols al bes del ventijol,
vapors de vida aixequen lleurs pits harmoniosos
movent esgarrifances sota'ls jupons fressosos
qui branden y's cargolen en voluptuós revol.
Se n'entren en el temple silenciosament.
Les portes són obertes, la nau esgroguehida
dels ciris qui flamegen entorn del monument.
Voldríen estar tristes! Hi ha un Deu de cos present!
Prò hi van aucells qui canten, y baf d'herba florida,
y caldejants bravades d'un día resplendent.

JOAN VERGÉS Y BARRIS

TEATRES

LES GUILLOT.—CRÓNICA.

Les Guillot són uns duetistes còmichs, parodistes poliglotes. Ella es d'Alemanya, ell nat a Buenos Aires de pares mallorquins, segons crech. Canten en varies llengües: italià, francés, castellà, alemany. Y riuen y fan riure ab la seva mimica expressiva: llengua clara y universal quan qui la parla es artista. *Les Guillot* són vers artistes; artistes *gays*, si se'm permet el galicisme. Ells ens alegren l'esperit y ens comuniquen aquella dolça somnolencia intima que qualificaria de beatífica si aquest estat animich no fos monopolisat pels escullits de Deu sobre la terra. No obstant, a riscos d'escoltar les protestes dels clarividents y *claricreyents*, jo m'atreviria a assegurar que, al contemplar als duetistes Guillot subratllant finament el duo de *La Mascota*, per exemple, el meu estat d'anim iguala si no supera en éxtasis, en arrobament, en dolça melangia a l'estat d'anim d'un beat qualsevulga, del beat Joseph Oriol, pera citarne un de sol, quan en dia pera ell gloriós se li aparegué la Immaculada.

Y heusaqui còm en el món hi ha més justicia de lo que sembla, y còm tot té les seves compensacions. Els qui no som elegits—són tan pochs els elegits!—y no podèm enternirnos ni emocionarnos ab visions sobrenaturals, y per postres tampoch ens distreyém ab els espectacles còmich soporifichs d'en Graner, ens prenèm la revenja y ens deixondím l'ànima laça de les petites miseries de la vida ab aqueixes harmòniques visions naturals, petits banys d'alegria, bon xich maliciosa però naturalment ingenua, ab que'ns obsequien de tant en tant alguns d'aquests petits artistes, excelents a pesar de la llur modestia, que'n diuen *estrelles* de *cafè-concert* y roden el món, els petits caus dempnats del món *où l'on s'amuse*, confosos entre la turbamulta de petits *asteroides*—nebuloses gentils de la gran Via-Lactea terrena.

Les Guillot fan parodia fina. Ell es un home alt y gros, però àgil en sos moviments y de fesomía expressiva. Ella, sens ésser guapa's fa simpàtica y atràu perque sab posar l'ànima en els papers que representa. Y tots dos posseheixen allò que no's compra: aquell bon gust, aquella suprema elegancia que permet ésser irònich sense grolleria, sarcàstich sense crudeltat, parodista en fi, discret però interessant. Y aquest es el secret de l'art dels bons actors còmichs, especialment dels actors còmichs qui com *les Guillot* se dediquen al genre picaresch. Es tan dificil dir petites *immoralitats*, petits *desvergonyiments* sense aparéixer immoral! Es tan dificil mirar lascivament sense semblar una bestia! Es tan dificil besar apassionadament sense lubricitat! Es tan dificil extraure y exteriorisar de les passions humanes, de l'amor humà, la quintaessencia de la sensualitat qu'es font de vida, sense relliscar envers l'abim fastigós de la pornografia! Heusaqui lo que fan *Les Guillot* en el duo de *La Mascota*, y en altres fragments d'obres titllades de *verdes* precisament perque en la llur joyosa ingenuitat ens presenten lo que hi ha de més humà y per lo tant de sublim, en la naturalesa humana: les febleses del cor, els ardors de la jovenesa, l'instint sagrat que'ns porta a tots inconscientment envers la immortalitat de la especie, justificadora de tots els pecats, de totes les follies, de totes les febleses.

Y per això m'han agradat els modestos duetistes que trevallen a l'Eden-Concert. Si, amich Graner: a l'Eden-Concert, ahont sens dubte hi ha més vida que al Principal, y més sinceritat, y més ingenuitat, y més alegria. Oh! jo no vull pas dir que les tendres y sensibles damiseles que allí regnen com en altres *antres* semblants sien uns models de virtut y de castedat. Però, en el fons, potser entre'l públich selecte de les *Vetllades Selectes* no n'hi trobariem gayre més de una y altra, y segurament hi trobariem més hipocresía. En tot cas si quelcòm de dolent, de podrit, hi ha en aquells *antres*, no s'ha de buscar de teló endins, sinó a fòra, entre'ls vells lúbrichs y jovincels degenerats qui, per una crudel ironia de la vida, dominen ab ignoble diner o més ignobles procediments encara, aquell petit món inconscient y rialler compost de tendres donzelles qui solen pagar prematurament y ben car el llur pecat capdal y gayrebé sempre únich d'haver nascut hermoses y en excés sensibles.

En fi, que actualment a Barcelona no hi ha cap teatre ahont se faci verament art serio seriament y que, per trist que sía'l tenir de confessarho, lo cert es que'ls qui volém distrèurens sense abarraganarnos ab les tonteries y pornografies del *género chico*, ni volém ensopirnos al Principal o riure de fàstich a Romea, no'ns queda altre recurs que anar al *Grand Eden-Concert*, o al *Palais de Cristal*, o a l'*Alcázar Español*, ahont *Les Guillot* ab ses fines parodies, y els Lily & Armand que també són duetistes *gays* y trapacers—y la Floridal, y la Juliette Brousse, y altres petites estrelles de l'art lleuger, ab llurs cançons més o menys malicioses, ab llurs refilets d'aucells gentils y ab la joyositat comunicativa de la llur joventut alegre e ingenua, tonifiquen un xich nostre esperit, laç de tanta carrinclonería y tanta farsa com ens serveixen en els grans teatres barcelonins.

—

En els quals sols registrém dues o tres obretes originals catalanes en un acte, estrenades a Romea y al Principal, y una traducció d'un drama de Sudermann ab el titul: *La felicitat en un recó*. Les primeres obretes no ofereixen res de notable, y en quant al drama, ja era prou conegut de nostre públich, puig

en italià s'ha representat varies vegades. Aqui meteix n'he parlat extensament. De la execució no hi ha necessitat de ferho.

Mes interessants són les representacions qu'en un teatret del carrer d'Aribau hi dóna de tant en tant una secció del «Centre Autonomista Fivaller», composta d'actors modestos però estudiosos. Ja un jorn vaig parlarne ab motiu d'una representació que donaren de *La Intrusa*.

L'altra nit reproduhiren aquest sugestiu quadro de Mæterlinch y *Joventut* de l'Iglesias, y estrenaren en català la traducció d'una comedieta d'en Praga titulada *L'amico*. De totes aquestes obres m'he ocupat en les planes de nostra revista ab la detenció que's mereixen.

Els organisadors d'aquestes «Vetllades modernes» mereixen un sincer aplaudiment pel bon gust qui demostren al escullir les obres, y també'ls actors y la direcció escènica per la proprietat y cuydado ab que les posen y representen. Es aixi com se fa cultura, encara que sia modestament.

Lo que hi trobo a faltar en aquestes vetllades es un xich de formalitat, tant per part del públich qui fa *massa broma*, com per part dels de dintre qui comencen una hora més tart de l'anunciada y fan entreactes de set quarts Es massa això.

EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Pere Aldavert. — A LA TALEYA. — FEYNA VELLA. *(2 volums).* — *Estampa «La Renaixensa».* — *Barcelona, 1906.*

Quan, dies enrera, reberem a la redacció aquests dos llibres de l'Aldavert que, si no anêm errats, són el quart y el quint que ha donat a la estampa, tinguerem una gran sasatisfacció, donchs això'ns permetia donar compte de que l'antich director de *La Renaixensa* no sols no volia interrompre sa comunió ab son vell amich el públich català cercant l'esplay que li mancava ab la desaparició del seu diari, sinó que posava en realisació'l nostre desitj exposat fa quatre anys en aquestes meteixes planes de que aplegués en varis volums aquelles fulles febrosenques de ses famoses campanyes, salvantles de l'oblit a que están condempnats els trevalls periodistichs.

Haguera tal volta semblat massa oficiositat parlar en aquesta secció de llibres que no haviem rebut, ab major motiu havent dit lo que'n pensavem de la tasca de l'Aldavert allà pel mes d'abril de 1902.

Ens limitarém, donchs, avuy, a firmarli acta de rebuda y bon companyerisme, enviant un incondicional aplaudiment a l'escriptor y una respectuosa salutació al politich.

Jo, per la meva banda, haig de confessar que l'Aldavert m'encisa sempre, encara que moltes vegades no'm convenci; mes jo, al judicar a un autor, procuro sempre situarme en el seu punt de mira y fer abstracció de les meves conviccions personals.

La qualitat capdal que li reconech (ja ni en parlo de ses dots literaries) es un esperit d'observació incomparable y una especialíssima traça pera dir allò que tan maravellosament ha observat. En aquelles coses tan insignificants que un altre res hi capiria, ell hi ovira tot un món, e hi descobreix una munió de problemes gravíssims, encara qu'ell vos en parli com si's tractés d'una qüestió de vehinat: perque no vos en fihéu pas de aquell bon senyor de posat taujà qui va pels carrers com qui no porta pressa y qui sembla no mirar més que allà hont ha de posar els peus, perque encara no vos en hauréu adonat ja vos haurà pres el número, y podéu estar ben segurs de qu'ell sab ahónt va y de que hi arribarà primer que aquells qui volen obrirse pas a cops de colze. No se li ha pas de fer a n'ell aquella advertencia que'l poble barceloní enclòu tan gràficament en la frase *no val a badar*, no: l'Aldavert no bada may; ja ho confessa ell meteix que moltes vegades ha de fer el pagés, però no ho es, y, mal que vulgui tenir vistes a fòra, ell es barceloní de cap a peus.

Jutjant, donchs, la seva tasca, si com a escriptor sols elogis ens mereix, com a sociòleg, politich y filosoph, francament, moltes voltes el trobém, com ell meteix diu, massa casolà; y no per la forma de sos escrits, qu'ell no n'es pas de groller encara que's complagui en parlar de les coses més trivials, com del preu a que van les mongetes tendres o la gallina, sinó per l'esperit bon xich massa migrat, donchs quan vol enlayrarse, ell a posta corre a aixelarlo. Y a fe qu'es ben de doldre, y justament ab això's revela també ben barceloní d'aquells montats a l'antiga, que's vanten del mal entès y mal anomenat sentit pràctich qui aconcella no moures per pot de caure, quan lo que cal es apendre o ensenyar de caminar; y aquest prejudici es el qui ha deformat el caràcter català y ha posat formidables entrebanchs a la marxa de nostre poble cap a son perfeccionament.

L'Aldavert ho es massa de conservador, es massa tradicionalista: per això sa tasca politica a voltes resulta poch profitosa, si no perjudicial. De recorts no se'n viu, y qui sols mira'l passat no avençarà pas. Els poetes poden cantar les excelencies dels telers a mà, però'ls economistes no hi resoldràn pas cap problema ab poesies per hermoses que sien; y als industrials no'ls hi sortiràn pas els comptes. Els pràctichs d'avuy defensen lo que ahir predicaven els bojos. Jo no sé lo que n'haguera dit l'Aldavert dels ferrocarrils quan s'inventaren, però sé lo que'n deyen

aleshores molts têcnichs y persones que tenien fama d'entesos. Els fets són els qui ens demostren les errades o'ls acerts dels homes.

De totes maneres, l'Aldavert també pot fer bona obra obrint els ulls als ensopits y parant els peus als massa aixelabrats, mes per'axò cal qu'ell perdi aquell ressabi de mirar tan enderrera; vull dir, que's desenganyi, que totes les coses no són com el vi, que quan més vell es més val. No sé côm explicarme: jo voldria que'l senyor Aldavert pera criticar, per exemple, els defectes dels automôvils, no hagués d'alabar per força les tartanes.

¿Que no's va millor a Montserrat ab carril que ab somera? Desde que hi ha la cremallera ¿que s'ha esblaymat la *Moreneta* o han perdut llur flayre les herbetes de la montanya?...

Prou de sermó. Benvinguts sien els llibres del senyor Aldavert, y que per molts anys pugui fer tan bones obres; y si's creu ab prou brahó pera ressucitar *La Renaixensa* (la petita, aquella que ab tant dalê fullejavem cada dematí), no serêm pas nosaltres qui li regategi les enhorabones.

—

El Problema Catalán, *por don Francisco Pi y Suñer.—Biblioteca de «El Federal».—Valencia, 1906.*

Ab certa por comencêm sempre a llegir tots aquells llibrets qui tracten de l'anomenada qüestió catalana. En llur immensa majoría solen ésser força incomplerts, y fins els millors se ressenten de l'apassionament de l'autor qui, com es natural, no pot abstreures del tot vivint en un medi hont hi lluyten tan oposades tendencies polítiques. Nostre amich el senyor Pi y Suñer ha fet bona obra: son estudi es bastant ben documentat, y sa imparcialitat fins a voltes arriba a ferli tôrt, car el lector clarivident pot fàcilment endevinar que'l senyor Pi y Suñer es de la fusta d'aquells federals clàssichs qui, massa enamorats de les idees abstractes de República y Federació, viuen fòra de la realitat, incorrent en aquell defecte capdal qui fou causa principalíssima de la ruina de la República espanyola. Els catalans ja ho probaren aleshores qu'eren els únichs d'Espanya que'ls comprenien els ideals republicans y demo-cràtichs, y els catalanistes tota hora han posat en evidencia que sempre han trevallat per la fusió de totes les branques autonomistes, apartant entrebanchs y raspant arestes.

Ja ho confessa'l senyor Pi y Suñer que molts federals, bo y fent acatament a les paraules del Mestre (qui, en sa vinguda a Barcelona, sentintse impregnat del veritable esperit de la terra, predicà la unió d'ells ab nosaltres), tenien més als llabis que al cor aquest sentiment de solidaritat. Per axò molts catalanistes (Joventut entre altres) qui havien trevallat al costat dels amichs del senyor Pi y Suñer, tingueren la desilusió de veure côm aquests se decantaven cap als republicans unitaris, qui, essent la negació dels nostres ideals, els hi semblaren una afirmació pera'l bon resultat de certes eleccions.

Tant de bo que'ls fets passats els hi serveixin de lliçó, y els bons desitjos de solidaritat y germanor que manifesta'l senyor Pi y Suñer sien ben sincers, pera'l bé de Catalunya y de les demés regions espanyoles qui vulguin cercar llur regeneració en el regim autonômich.

Oriol Martí

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

ANY 1906

VEREDICTE

Premis ordinaris

Premi de la Flor natural. Núm. 200. *Elegía* Lema: O figure dei tempi assai lontani. — G. de Annunzio.

Accèssit. Núm. 245. *Fructidor* Lema: ¡Oh terra, mare terra!

Premi de la Englantina d'or. No s'adjudica.

Accèssit Num. 23. *Jaume de Mallorca* (de la colecció *La Jaumada)*.

Premi de la Viola d'or y argent. No s'adjudica.

Primer accèssit. Num. 229. *Dins la Basilica,* Lema: Laus.

Segón accèssit. Núm 221. *El joglar de la Mare de Deu.* Lema: Tradició.

Premi de la copa artística. oferta pel Consistori. Núm. 290. *El Fill de la nit.* Lema: Per mont enllà.

Premis extraordinaris

Un objecte d'art, ofert per la Lliga Regionalista de Sabadell. Núm. 246 *Del terror.* Lema: Ayguafort.

Una moneda d'or, oferta pel Centre Catalá de Santiago de Cuba. Núm. 244 *Passió y mort.* Lema ⁂.

Premi ofert per l'ilustríssim senyor Bisbe de Vich. Núm 32. *Goigs en llahor del benaventurat mártir Pere Almató.*. Lema; Cingunt tempora laureis.

Premi, ofert per la Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat. — Núm. 320 *Amor.* Lema: Sine visitatione tua vivere non valeo.

Accèssit. Núm. 143. *Corpus.* Lema: Charitas (de la colecció *Violes.*)

Els altres premis extraordinaris no s'adjudiquen.

Fou dictat el present veredicte a la ciutat de Barcelona'l día 25 d'abril de 1906.

Miquel Costa y Llobera, prebere, president. — Ferràn Agulló y Vidal, Joaquím Miret y Sans, Lluís B. Nadal, Joseph Pous y Pagès, Geroni Zanné, Pompeu Creuhet, *secretari.*

Nota. — La festa del repartiment de premis se celebrará enguany al Saló de Llotja'l diumenge, día 6 de maig, a les onze del de matí.

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

153 S° Joseph Cabot Bruguera, *(lernas E.)* — S. Francisco de Paula, 85.—Mataró.

154 S° Santiago Vinardell y Palau, *(lernas E.)* —Mercè, 6, 1er. — Mataró.

155 S° Francisco Bertrand y Cavaller, *(lernas E.)* — Girona, 26, 4.art, 1.a — Barcelona.

156 S° Joan Mitjavila Pagès, *(lernasE.)* — Passatge Mallofré, 1, 2.on — Sarrià (Barcelona.)

157 Ramón Claramunt, *(lernas E.)* — Mercè, 16, p.ral — Barcelona.

(Daŭronta.)

La nescio pri la internacia lingvo de la kompostistoj kiuj elfaras tiun-ĉi gazeto kaj la amaso el multaj kaj okazaj cirkonstancoj kiuj malpermesis korekti la pruvojn de la «Esperanta fako», el la lasta semajno, estis la kaŭzoj de la multaj eraroj kiuj estis empresigitaj en la supernomita fako, kiuj ni kredas ke, je la bona kriterio de la geesperantistaro, ili estis korektataj. Ni ankaŭ kredas ke nia legantaro nin senkulpas de ili kiujn ni promesas eviti en la venontaj numerojn.

El no saber la llengua internacional els caixistes qui confeccionen aquest periòdich, y la reunió de moltes y casuals circumstancies que impediren corretgir les probes de la «Esperanta Fako» de l'última setmana, foren causa de les moltes errades que sortiren impreses en la esmentada secció, les que creyèm que'l bon criteri dels esperantistes haurà corretgides. Creyèm també que nostres llegidors ens disculparàn d'elles, y prometèm evitarles en els vinents números.

La firmo E. Ĉefeĉ, je Londono, eldonis en multaj lingvojn, angla, germana, franca, itala, sveda, kaj kastila (la rusa kaj la japana estas pretigotaj) broŝureton por propagi la internacia lingvo. En dudek-kvar pagoj ĝi havas la gramatikon kaj vortareton kun 1857 radikvortoj kaj ĝia peso estas 5 gramoj Ni ne povas pli ol rekomendi ĝin al la geesperantistoj kiel bonega propagandilo.

La casa E. Ĉefeĉ de Londres ha editat en moltes llengües, anglesa, alemanya, francesa, italiana, sueca y castellana (la russa y la japonesa estàn en prempsa) uns petits follets pera propagar la llengua internacional. De vintiquatre pàgines consta la gramàtica, y un diccionari ab 1857 arrels, y el seu pes es de 5 grams. No podèm menys de recomanarlo a tots els esperantistes com un excelent objecte de propaganda.

La kurso kiun, je la nomo de la societo «Espero Kataluna», klarigis nia kunsocietano S° Dominiko Bonet, ĉe l'«Associació Catalunya de Sant Martí», estos daurigata de la sekretario de la «Katalunista Unuiĝo» S° Johano Llorens, ni deziras multajn sukcesojn al la nova instruisto de la lingvo de la saĝa polano.

El curs que, en nom de la societat «Espero Kataluna», explicava nostre consoci en D. Bonet en l'«Asociació Catalunya» de Sant Martí, serà continuat pel secretari de la *Unió Catalanista* en Joan Llorens. Molts èxits desitgèm al novell mestre de la llengua del sabi polach.

SOLIDARITAT CATALANA

Suscripció popular per'atendre als gastos de la Edició dels discursos pronunciats contra'l projecte de lley de les jurisdiccions, y de l'Homenatge que'ls catalans preparen als senadors y diputats qae combateren dit projecte.

LLISTA DE «JOVENTUT»

Suma anterior: Ptes. 142'35

M. S. y P., 1.—Ramón Miralles de Mas, o'25.—Melcior Miralles de Mas, o'25.—Joana Miralles de Mas, o'25.—Maria del Remey Miralles de Mas, o'25.—Roseta Miralles de Mas, o'25.—Marcel Bosch y Roca, 1.—Joan Vergés y Barris, 5.—Valentí Sallent, o'50. —Lleonci Vintró, o'50.

Total: Ptes. 151'60

NOVES

El *¡Cu-Cut!* ha tornat a sortir després de cinch mesos de suspensió. La reaparició del satírich setmanari ha sigut un èxit periodístich com se'n registren pochs.

Altre èxit ha sigut l'aparició de *El Poble Català* com a diari.

Visquen molts anys.

—

Continùen empresonats nostres companys de Catalanisme en Marcel Riu, de *La Tralla*, y en Secundi Puig, de *El Poble Català*.

Ademés ha sigut condempnat a tres anys y mitj de desterro'l senyor Pruna del *¡Cu-Cut!*, per la causa que fa temps se li seguia.

Fem vots per la prompta llibertat dels uns y desitgèm pera l'altre un complert indult, ab motiu de festes qui s'acosten.

Aixi sia.

—

El nostre estimat company de redaccio en Geroni Zannè ha publicat, formant part de la «Biblioteca Popular de L'Avenç», un nou volùm de versos titulat *Imatges y Melodies*. Ben coneguda es la manera de pensar y sentir d'en Zanné sobre la *poesía escrita*, y ben recent es l'èxit de sos *Assaigs estètichs*. En el llibre *Imatges y Melodies* nostre company, després de refermar en un breu pròleg ses opinions sobre'l llenguatge poètich, ens ofereix una serie de composicions en vers que no dubtèm han de plaure als devots de la poesia culta.

Y, tractantse d'un company, no dihèm res més.

—

Els rotatius madrilenys han fet un *trust*, pera compensar les perdues que'ls ocasiona llur poca venda a *provincies*, ahont *passen de llarch* y ningú'ls vol.

Se comprèn. Y's compendrà més llegint els següents paragrafs qu'en *Pol* dedicava a l'assumpto desde les columnes de *La Veu:*

Els diaris de Madrid no's fan pera Espanya, tan sols pera Madrid. Se fan pera'ls polítichs, pera'l Saló de Conferencies, pera quatre Círculs y pera'ls ministeris.

No són ressò de la opinió pública, són tornaveu de quatre senyors; no representen les idees dels que'ls fan, sinó les de les empreses o societats que paguen.

. . . .

Obriu qualsevol diari. L'article de fons es la opinió política d'un senyor que no firma, la entremaliadura d'un ministre que no gosa a dir als seus companys lo que pensa, el ressò d'aquell món esquifit que tanquen les parets del Congrés.

Les provincies hi estàn representades de dues maneres: ab crims o ab «corridas de toros». Si s'hi passeja un personatge, els telegrames no parlen pas de la provincia o de la regió; parlen «d'ell» ab ses relacions ab els «seus» de Madrid No hi arriba cap més batech de la opinió espanyola en general, ni de les regions en particular Y si per excepció hi arriba, es, quasi sempre, estrafeta y emmotllada a la manera de pensar del Madrid polítich

Després trobarèu coses molt útils y trascendentals: «Lo que dice Moret.» — «Interview con Maura.» — «Habla Romanones.» — «Hablando con Santa María de Paredes.» — «Combinación de gobernadores » — Por los ministerios.» – «Cuestión personal.» — «Declaraciones del señor Gasset.» — «Cómo piensa Cobián», etcètera, etc.

Després, coses dels «golfos» de Madrid, o de les cigarreres; el «Crimen del día» als «Cuatro Caminos», mitja dotzena de telegrames de l'estranger, teatres «género chico» y més toros.

Tot lo que passa que no interessa a ningú més que als protagonistes dels fets, tot lo que diuen y murmuren els divorciats de tothòm, això no hi falta: de lo que a tots interessa, d'estudi de problemes de debò, d'art, de literatura seria, de comerç, d'industria, de sociología, de reformes imperioses, clares, precises, d'això no'n diuen res.

Els diaris de Madrid són coses velles, fets per gent vella, ab motllos vells y ab orientació vella. La empenta, la frescor, l'atreviment de la generació jòva no hi té entrada. La renovació es la dels llençols vells ab pedaços vells: tot filaça.

Lligats fermament ab els polítichs, no han vist els diaris de Madrid que'l divorci de la opinió ab la política de personalitats y oligarquíes havía de portar el desviament del públich.

. . . .

Si pera salvarse s'arriba al «trust» suposat, aquest serà l'enfonsament definitiu del diari a la madrilenya.

¿Hi ha ningú que no hi estiga conforme?

—

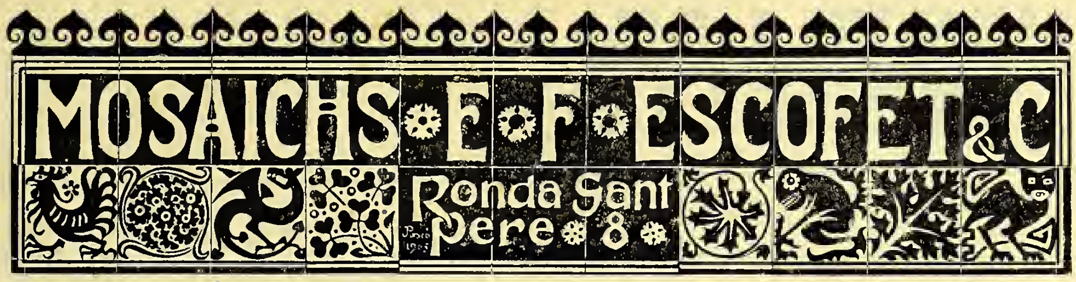
Publicacions rebudes:

Escenes barcelonines, per Emili Vilanova. S'ha publicat, per la *Ilustració Catalana*, aquest llibre del malaguanyat escriptor barceloni, que forma'l volùm quart de ses obres completes. La edició es esmerada com en tots els anteriors, figuranthi un retrat de l'autor. Preu, 3 pessetes.

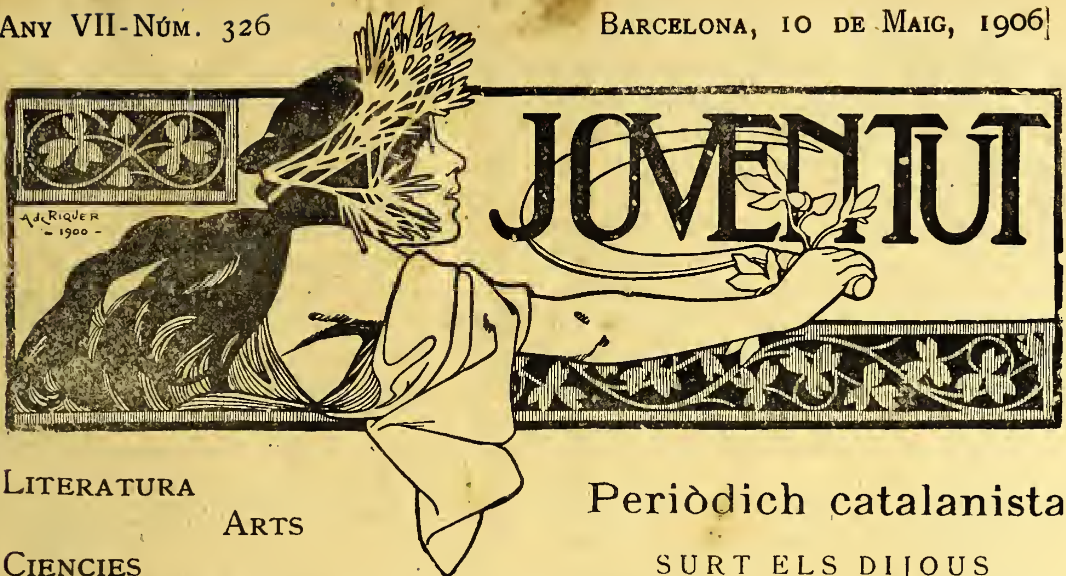
El caso de Santiago de Cuba. Fascicle de 46 planes, firmat per *Erdela*, en el que's fa historia de la capitulació y rendició de dita plaça cubana en l'última guerra, y's llença una justa y rahonada diatriba contra'ls heroismes inútils, impropris dels temps civilisats, y contra'l famós general *No importa* que, representat en la prempsa per una retòrica buyda y traduhint un «patriotisme irreflexiu e infatuat», costà a Espanya'l sacrifici inútil de milers de vidas, essent aixi que'l verdader patriotisme hauria consistit, no en demostrar un valor inconscient per un mal entès amor propri, sinó en posar prompte terme a una guerra en la que de totes maneres haviem de perdre, tant més quant més temps ens empenyessim en sostenirla: com aixi en realitat succehi.

Centenario de la Hermandad.—1806-1906. —Número único.— La Germandat de la Sang de N. S. Jesucrist, d'Agramunt, ha publicat un quadern redactat en català y castellà commemorant el primer centenari de la fundació de la meteixa. S'hi llegeixen rahonats trevalls encomiàstichs y una llista dels setanta directors qui ha tingut dita benèfica associació, qual esperit catalanesch ha sigut sempre ben remarcable traduhintse en positius beneficis pera'l prohisme.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.


MOSAICHS E F ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8

Any VII-Núm. 326 Barcelona, 10 de Maig, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

L'AJUNTAMENT, EL GOVERNADOR Y EL MINISTRE

El duch de Bivona podrà ésser un bon subjecte, fins un gran duch, però com a governador de Barcelona que no se n'hi faci retret, perque'l pobre senyor, en lo que toca a fer d'aquest ofici encara passa'l narro y s'hi entrebanca força. A la primera esbranzida, així que's va fer càrrech de l'empleyo, va enlluhernar a molta gent, perque val a dir que no sossegava pas, conseguint l'abolició d'aquelles maquinetes pera xuclar cèntims que ab força desvergonyiment funcionaven per tot arreu a ciencia y paciencia dels encarregats de l'ordre y el bon viure. Y el propri duch, prescindint de *classes*, confòs entre la *turba multa*, s'ensejava ficanthi monedes de dèu cèntims, de la seva butxaca particular, pera convèncers del robo y obrar ab justicia. Y començant per aquest, fòra de la loteria (potser per ésser nacional), sembla que ha abolit tots els jochs que no tenen modos, y això es ja fer alguna cosa ben feta.

Perque de coses mal fetes n'hi podriem retreure un vagó curull, y encara'ns quedaría molta tela desada pera demostrar *urbi et orbi* la *bondat* del duch de Bivona, no com a duch, sinó com a governador de la provincia.

Ja se'n va encarregar el comte de Romanones, venint a Barcelona, de fixar la talla del seu súbdit. Jo, en el lloch d'aquest, dimiteixo. Hauria fet com les cuyneres de bona casa que no'ls agrada que la senyora's fiqui a la cuyna. Però'l ministre devia pensar que l'estat de Barcelona no era lo meteix que les maquinetes de robar peces de coure, y que pera ferne estudi cabal y donar solucions convenients no serveix tothòm. Y el comte devia dirse: «Cap a Barcelona a veure de ben aprop la fera de cent cúes. Anemhi seriosament, sense fatxenderíes, a tall d'estudiant, que pera estudiar es que hi baixo, perque no puch fiarme d'altri. Sols en cas extrèm m'uniré ab el duch y ens confondrèm en una sola personalitat... un Comte-Duch, disposat a estudiar y resoldre»... Però no n'hi hagué necessitat. Tot anà com una seda. El ministre se'n tornà a casa ab el ventrell ple desprès de prometre una pila de coses. Y ell y el senyor duch s'han proposat portarles a terme, l'un desde

la *meseta* y l'altre aquí. Però tots dos sembla que ho facin a posta per'anar contra Barcelona. El primer ens envia una R. O. referent a la desaparició de les cèlebres tanques del carrer de Balmes, que no satisfà de cap manera les necessitats de la via, ni es harmònica ab els desitjos dels vehins de la meteixa, ni convé a Barcelona. La solució donada pel comte de Romanones no es d'estranyar que sia equivocada. Per més que'l ministre estudià en son derrer viatge les necessitats y conveniencies de Barcelona, per més que ab el *molt temps* que permanesqué entre nosaltres pogué fer seriosos estudis y treuren profitoses ensenyances, la R. O. que'ns ha tramès ha resultat com un gech esquifit pera Barcelona. Encara que suposessim molta bona fe al ministre, qu'es molt suposar, desenganyemnos: mentres tinguèm els sastres a fòra y no poguèm tallar y cusir, fer y desfer a casa nostra, anirèm sempre mal vestits y gastarèm doble. Convé que l'Ajuntament se fixi ben bé en les responsabilitats que contraurà acceptant en absolut aquesta R. O. en la que s'ha prescindit per complert dels interessos de l'Ajuntament, que representa al poble, pera favorir a una companyía carrilayre.

Y tot això després dels *grans* estudis del ministre que vingué a *descobrirnos*. Y no podia ésser d'altra manera. Després d'ohir a la majoría dels prohoms que *interviewià*, l'aixerit ministre'ns devia pendre per uns bons noys, y, fent els seus càlculs, devia pensar que allò de la *hidra* eren camàndules; y, com a primer resultat de les seves promeses, ens envia una R. O. tot lo més feta a posta pera enganyar pagesos.

Y el duch de Bivona, que no necessitava la visita del seu quefe per'apendre d'anar contra l'Ajuntament, no pert ocasió pera demostrar a n'aquest l'*afecte* que li porta. Y no sols per sistema resol y falla sempre en contra de l'Ajuntament, sinó que s'atreveix a ficarse en assumptos que no són de la seva incumbencia. Ara meteix ha autorisat les vendes de peix fresch a l'Abacería central, que com a mercat particular no pot disfrutar d'aytal privilegi. Però'l senyor duch, ab l'*ordeno* y *mando*, falla tal com li sembla una qüestió que no li pertoca. D'onchs cal que'ls regidors no s'adormin. Alguns ja han fet sentir la seva veu de protesta: donchs que la mantinguin apoyantla ab actes que demostrin ab fermesa que'l poble de Barcelona's dòna compte perfecte de lo que mereix, y té no sols el dret de demanar, sinó'l dever d'exigir. Cadahú que s'estigui en son lloch, y desde'l meteix que dirigeixi la marxa de lo que li pertanyi. Si algú no sab fer caminar son carro o'l fa passar per camins que no li pertoquen, que deixi les regnes o que les hi treguin de les mans. Per demunt de tot hi ha'ls interessos dels ciutadans. Aquests elegiren llurs representants: donchs la voluntat del poble, el meteix poble, es l'Ajuntament. Aquest ha sortit de nosaltres; el governador, com el ministre han vingut a nosaltres... No n'hi ha poca de diferencia!...

J. Pujol y Brull

PÁGINES FESTIVES

QÜESTIONS DE FAMÍLIA

—Senyora Pepeta! Senyora Pepeta! ¿Ahónt va tan atrafegada?

—Ay, valgam Santa Llucia! Anava tan distreta que no la veya. Ja la tenia per morta a vostè, senyora Ramona!

—Es que no surto gayre de casa. Y vostès ¿estàn tots bons?

—Bé, per ara.

—Ja'm varen dir que'l seu fill s'havia casat.

—No me'n parli, ¿no'm veu tota cambiada? ¿no s'ha fixat que no semblo la d'avans?

—Si, la trobo un xich més flaca.

—Calli, dòna, calli, que m'estich quedant ab la pell y l'òs.

—¿Que té alguna malaltia?

—Y grossa. La meva malaltía es la jova, que m'acaba de corsecar a enrabiades.

—Miri, ho havia maliciat qu'era això, però no he volgut preguntarli res perque no m'agrada ficarme en assumptos de familia. Pobra senyora Pepeta!

—Ja sòch de plànyer, cregui.

—Les dònes d'avuy en dia no són com hem sigut nosaltres.

—Voldria que conegués la de casa. Es enganyadora, filla, molt enganyadora. A primera vista vostè diria: «Quina noya més amable, que agradosa qu'es!», mes el que té la desgracia de tenirhi que viure, ja veu al cap de pochs dies que tot aquell posat afalagador

no es altra cosa que una disfreça que tapa un *caracta* de dimoni.

—Lo qu'es la *positura* de les persones!

—Quan tenia relacions ab el meu fill, a casa d'ella sempre estaven alabantla: «La noya que sab fer això, la noya que sab fer allò»... Jo crech que n'estaven fins als cabells; y lo que volien era trèuresela de casa, com aquell que tè un duro *falipino*.

Tè un defecte, es a dir un: un dels molts que tè, qu'es el mès dolent que pot tenir una dòna: es deixada. Calculi, vostè que'm coneix de tants anys, lo que haig de patir al costat d'una moça aixi! Ella no dòna may una escombrada, ni's surgeix les mitges... Y fins se fa cordar les sabates pel seu marit!

—Quina barra!

—Y lleminera... es un escàndol. A cada moment diu que tè *dabilitat*, y ha de córrer a ferse torrades, y lo pitjor de tot es que no hi plany l'oli. Avans un quartà'ns durava una pila de dies, y ara, en mitja setmana ja n'hem passat comptes. Cada tarda ja se sab: mi senyora's tè de crospir una nata de punxa.

— Y ara!

— Y donchs, ¿què's pensava? Sempre va carregada de capçotes de carmel·los de *café cuan lecha*, *bon·bons* de xacolata y què sè jo quàntes porqueries mès. No sè còm no li fa mal tanta lleminadura. De segur que al vespre'l seu ventrell dèu semblar una sucursal de câ'n Llibre.

— Ja la planyo, senyora Pepeta!

— Y menos mal que no mès hi hagués això.

— ¿Encara tè mès tares?

— Ay, filla, no acabaria may si les hi haguès de contar totes. Ademès es xafardera. Figuris que a una servidora, que, com vostè ja sab, sempre he estat bè ab tothòm, ab les seves trapaceries m'ha fet renyir ab tots els vehins. Fins ella es la causa de que no poguèm tenir cap criada!

— Y el fill de vostè ¿què hi diu a tot això?

— Ay, filla meva, ni tan sols n'hi puch parlar.

— ¿Y això?

— ¿Que no ho sab que aqueixa mena de dònes tenen un no sè què, que fa tornar als homes cegos d'enteniment? El meu fill ha fet un cambi que jo meteixa me'n faig creus. Ell que avans era tot de sa mare, ara ni li puch contar lo que passa a casa. Vegi, l'altre dia'm va dir: «No'm vingui a omplir de cap, mare, no'n vull saber res de tot això. Ja estich tip de sentir disputes a tota hora, y ja que veig que la baralla es pa necessari a la dòna, li prego que se les tinguin tiesses quan jo no sia a casa. D'aqui endevant no vull esmorzar ab reganys, dinar ab crits y sopar ab plors.»

— Ay Senyor, criéu fills!

— A câ'l cançalader m'aconcellen que no'n faci cas de lo que fa la jova, que faci com que no ho veig. En cambi a câ'l carboner y a câ la planxadora són de parer que no'm deixi trepitjar de cap de les maneres.

— Jo opino lo meteix.

— Però mentres tant he perdut la tranquilitat y la salut, ja que tractantse de qüestions de familia m'haig de consumir sola ab les meves penes. Ni el consol me queda de poder contar a algú lo que'm passa!

— No s'hi enfundi, creguim. Ja vindrè qualsevol dia pera conèixer la jova.

— Li agrahiré molt la visita. Estiga bona.

— Vaja, *alanta*, y sobre tot no's deixi posar el peu al coll.—

ALEXANDRE FONT

LA IMATGE

Llavors units vivíen
demunt la terra, delitós paratge,
hont els ulls de la verge reflectíen
tota la llum d'amor.
Y enguany sa pura imatge,
oblidada perseida d'or,
retorna y fa com un miratge
dintre la immensitat del cor.

Es un miratge qu'enlluherna y passa
y que fuig emportant sa claretat
vers altres encontrades hont la raça
dels homes, malehida, no ha brotat.
Lliure, esplendent avença
per l'ignorat reyalme d'Ilusió,
y ni coneix la Mort ni tem la ofensa
de la sobtil traició.

May cap conjur pervers
farà renàixer la fulgent visió,
encar que'ls mons se fonguin
dins son ésser divers,
quan son recort y son volê's confonguin
ab la vida vibrant de l'Univers.

RAMÓN SEMPAU



EL GAY SABER

(LA GAYA SCIENCIA)

Als mantenedors dels Jochs Florals,
y als poetes de Provença, Mallorca y Catalunya.

En totes les civilisacions fortes s'ha glorificat la vida y l'alegria. La Grecia antiga ab sos deus bells ennobli y consagrà tot lo que pogués ésser expansió y plaher. Alli la Ciencia y fins la Filosofia eren plàcides. Se filosofava al Pòrtich, als jardins, als banquets, e intervenien les *hetaires*, tan hermoses com discretes, en els diàlegs dels filosophs y dels sabis. La Bellesa y l'Alegria de la Vida pera res estaven renyides ab la Ciencia. Molt al contrari, anaven sempre unides.

Pera que això cambiés, calgué l'arribada de la decadencia, de l'afeminament importat ab els cultes mortuoris de l'Asia y de l'Africa. Calgué que'l filosoph odiés el Món y la Natura. Y aquesta tendencia tingué sa consagració en els *galileus*, en els anacoretes, en els jueus-cristians, «aqueixes ombres de la mort qui han fet sinònims *temple* y *tomba*, y qui han inventat el cant trist deshonrant el *cantar*, distintiu essencial de l'alegria de la vida,» com deya l'emperador Julià. (1)

D'allavors data que'l sabi hagi d'ésser un personatge mústich, y la Ciencia quelcòm de enutjós, penós e incomprensible.

Els deus hermosos desapareixen. Ja'l sol no entra en els temples pera daurar les nueses de marbre y donar esclat a les estatues d'or. Ja'ls escullits no vesteixen blanques clàmides y mantells purpuris, sinó negres túniques o foscos hàbits ab cucurulla. El riure es ja infernal; el crucificat exigeix el plor y la penitencia! Y en aquest estat ombriu qui dura tants segles, de sobte apareix una llum qui tot ho vivifica y alegra. Es l'hermós sol de Provença y Catalunya, d'aquesta recolzada del Mediterrani, qui reanima l'antich esperit de la heroica Grecia.

Y sorgeix un moviment en aquestes costes qual divisa es El Gay Saber. El Saber Bell, la conjunció de l'alegria y de l'entusiasme per la Natura, del pensar sà y del sentir apassionat.

(1 *Julianus Imperator* -Misopagon.

E hi hagué *Corts d'Amor*, y *Jochs Florals*, santificantse'l mes d'abril y el de maig; y festes als palaus, y banquets a tot arreu, y's proclamà que la edat del martiri, del plany y de la penitencia era ja passada, y que l'Esperit Sant havia de venir a regnar, en mitj de la joya de la vida, sobre la Terra. Mes aquesta brillant civilisació, en la que tornava a imperar el paganisme, de l'Ebre al Rodano, passà com un llampech. Una creuada de fanàtichs y de frares sanguinaris li càygué a sobre y, com diu En Guillèm de Tudela en sa *Cançó de la Creuada*,

Ab fellons malestruchs En Simón de Monfort,
per la gracia de Deu e la lley del més fort,
a tots, e al Rey En Pere, lis donaren la mort.

Y mort el rey d'Aragó, y exterminats els albigesos, tornaren a regnar la tristesa y l'ensopiment en nostres hermoses costes mediterranies, fins que l'antiguitat clàssica, y ab ella la Bellesa y la Vida, ressucità de ses cendres, com l'au Fènix, en la Italia del Renaixement.

A partir d'aquesta època ja no desapareix més aquest esperit humà. Sol lluyta ab l'ideal tètrich, ab les tendencies mortuories d'una religió negra qui pretén avassallar les conciencies y ab elles els cossos. Y avuy aquest ideal, que sorgi a Provença y Catalunya (abdues regions del reyalme d'Aragó en el segle xiii), es reivindicat pels primers filosophs y pels homes de ciencia de tota Europa. Desde Spencer a Lubbock, desde Taine a Hœckel, desde Ruskin a D'Annunzio, tots proclamen que'l fi de la moral es el plaher, qu'es producte y senyal alhora de l'aument de la vida.

Y ha vingut el gran filosoph de fins del segle xix, Frederich Nietzsche, y ha consagrat aquestes teories en un volúm y ab aquest meteix títul: *El Gay Saber*. (1) L'ilustre professor de Basilea demostra que la ciencia, la ciencia de bona lley, sols vida pot produhir, y que, pert tant, ha d'ésser joyosa y plahenta. No cal sinó llegirlo. Agafo a l'etzar el llibre, y en la pàgina 9 trobo:

Tota filosofía qui enalteixi més la pau que la lluyta; tota ètica que's fundi en una concepció negativa de la idea de benestar, de plaher; tota metafisica y tota física que imposi una finalitat, un estat definitiu, sía aquest de la manera qne's vulgui; tota aspiració, especialment estètica o religiosa, qui tinga una mira exterior, un *més enllà*, un *sobre* o un *fòra*, es a dir, quelcòm *extranatural* o *supraterrestre*, l'autorisen a un pera informarse de si no fou la malaltía lo que inspirà al filosoph. La inconscient disfreça de les necessitats fisiològiques baix el mantell de lo objectiu, de lo ideal, de la idea pura, va tan lluny, qu'espanta sols considerarho. Moltes vegades baix les evolucions qui han passat per superiors y qui han guiat el pensament en sa evolució històrica, s'hi amaguen idees erronies, falsos punts de vista fills

(1) Vegis la magnífica traducció *Le GaiSavoir*, de Henry Albert, edició del *Mercure de France*.

d'una miseria orgànica o de defectes de conformació física, ja síen aquests d'individuus, ja de castes, ja de races senceres.

Y després demostra que les teories y les obres dels grans sabis y dels filosophs genials, més que de veritat absoluta, han vingut plenes de salut, de pervindre, de creixement, de potencia, de Vida. Y Nietzsche exclama: «Desconfiéu dels sabis tristos: o no saben res, o sols saben molt tristes coses.» Y aixi parlà Zarathustra, y aixi parlaren els antichs grechs d'Atenes, y aixi's proclamà també a Provença y Catalunya en les Corts d'Amor y en els Jochs Florals.

Visca la Gaya Ciencia!

POMPEIUS GENER

DESDE PARIS

«*Soirée Artistique et Littéraire, organisée en vue de la preparation du Congrés de Genève par l'Office Central Esperantiste* »

Qu'en Rafel Vallès y Roderich corri món afal-lerat, es cosa que a ningú pot admirar; a ningú que conegui el caràcter aventurer de nostra raça y l'esperit neguitós de nostre honorable compatrici. Però qu'en Rafel Vallès y Roderich surti a la escena del teatre, d'un teatre de Paris, no ja com autor ni com actor, no en persona sinó personificat, representant ab el seu nom tota una raça, tot un poble, es cosa ja més sorprenent y digna d'ésser cronicada.

La nit del 28 d'abril passat, en un dels teatres de Paris (una joya per son confort y son bon gust), s'estrenà una comedia d'en F. de Menil, titulada *L'Héritage Klodarec*, en la que hi intervenen vuyt personatges, la majoria d'ells de diferentes nacionalitats. L'obra, que son autor titulava *Comédie-Révue*, era de tesis, y aquesta probava ab molt d'enginy y gracia'ls apuros en que's troben els homes qui no s'entenen per enrahonar diferents idiomes, y la utilitat de l'idioma internacional Esperanto. Es clar que no tots els pobles eren representats pels diferents personatges sobre la escena. D'haver de presentarlos tots, enlloch d'una obra teatral, l'autor hauria hagut de fer una *parada*. Això atenent, els uns pobles no hi foren per manca d'espay, y els altres perque verdaderament, si ab ells no'ns hi entenèm, tampoch val la pena d'amohinarse. Tenen tan poques coses pera dirnos!

En Vallès y Roderich representava al poble català. Jo vaig tenir l'honor d'encarnarlo en la escena, y mon bon amich y company de lletres no *me'n voldrà* pas si, faltant una mica a la veritat, vaig omitir els gentils mostatxos y el deliciós *embonpoint* de nostre sabi. Hi ha noms que per si sols ja diuen prou, pera que sia necessari ferlos anar plegats ab la *linia*. La meva interpretació no podia ésser més justa. Vaig hermosejar y rejovenir el rostre, perque en Vallès y Roderich en aquell moment deixava d'ésser l'home-materia pera encarnar la bellesa, la joventut, la fortalesa. Els ulls badats, qual mirada picaresca fou assolida ab el suro cremat, recordaven l'*Home*. Un *ponche* megicà, que m'havia deixat un membre del «Centre Excursionista de Catalunya», recordava son esperit aventurer y viatjador.

La *terra* fou representada per boca del nostre home ab un *català* enèrgich, robust, contundent, que vibrà en la sala com bella planta exòtica, enfront de les altres belleses septentrionals qui anaven esclatant fins que l'Esperanto, bell y pràctich alhora, trencà les discrepancies y ens agermanà a tots.

No fou sols en aquesta obra ahont nostre poble fou reconegut. Es clar que no fou reconegut ab barretina y trajo de vellut... ey! En Vallès y Roderich no podia vestir això al costat dels trajos europeus dels altres pobles; ni's podia posar la levita del sabi ja tan coneguda y trista. Més decoratiu que tot això, volgué ésser *gallardo*, y per això l'aplaudiren aixi que va sortir. No en va un hom ha tocat la trompa en sa jovenesa.

En altra obra, com deya, nostre poble fou reconegut. Els diaris han parlat d'una comedia representada en Esperanto per tres esperantistes de pobles diferents, y els programes de la festa aixi ho anunciaven.

MM. Kolowrat (Russe) — *Lucien*
Pujulà y Vallès (Catalan) — *Duplake*
Grosset (Français) — *John*.

Tals eren els pobles, els personatges, y els actors qui feren la comedia *Dormu! Dormu!* de l'Hennequin.

Que la festa fou un èxit, ho demostra la necessitat d'haverla de repetir. Apart d'aquestes dues obres, petites *causeries*, projeccions, música, literatura, tot fet e inter-

pretat per distingides personalitats de la ciencia y de l'art, probaren una vegada més la utilitat y la extensió de l'Esperanto.

LA REVOLUCIÓ

Però ¿qui pensa en això al costat de la revolució que ha estat a punt d'esclatar? La cosa ha sigut grave, però la relació y critica dels fets pot ferse en dues paraules: «Arribaren 30,000 soldats a Paris avans del 1.er de maig. 30,000 soldats se'n tornen de Paris després de dita data.»

Un crit de «Visca la República» no's pot un estar de llençarlo a l'ayre. Quan la qüestió de les iglesies, alguns oficials se negaren a obehir les ordres d'atacar als qui les defensaven, apoyantse en la llibertat de llur conciencia. Foren condempnats a *un franch* de penyora!!

L'altre dia'l lloch-tinent Tisserand-Delange entrà a la Borsa del Trevall, y devant del poble digué que l'ensentdemà no faria foch contra'ls obrers, perque ell era socialista y sa conciencia, tan digna com la dels oficials clericals, li impedía combatre als seus germans d'idees. El president de la República acaba de firmar el retiro «*non activité par retrait d'emploi*» del nomenat oficial. De modo y manera que'l fet de desobediencia es menys grave per lo vist que'l fet de dir que's desobehirà. Si això no es llibertat, igualtat y fraternitat, té la paraula Mr. Fallières.

Y aquestes coses s'aguanten aquí ab la meteixa tranquilitat que la pluja menuda qui no fa obrir els paraygües dels parisenchs. Ja tenia rahó aquell que'm digué, dubtant de que'l primer de maig passés quelcòm: «No tingui por, ja no n'hi ha de revolucionaris a França; els que hi havía's varen guillotinar els uns als altres el 1793.»

LES ELECCIONS

Y ara esperêm les eleccions. Si no pera altra cosa, es de desitjar que sien passades pera que netegin les cantonades dels milers de cartells que hi sòn enganxats. Els insults més grossos, impresos en papers de mil colors, sòn cambiats entre uns y altres candidats. Si jo tingués vot aquí, per primera vegada a la vida 'm permetria'l gust de votar. El meu candidat predilecte es el poeta Bonnery. Aquest se dirigeix al poble en vers. Cada quatre díes publica un cartell nou, y com qu'en Bonnery es enemich dels déus profonds, dels misteris de la nit y dels antres de l'espay, es el qui té més èxit. Que'n serien d'hermoses les lleys de la República fetes *en vers!* Quina enveja li tindrien els estats monàrquichs !... Y no precisament perque en aquests els *vers* hi manquin. Altra cosa hi mancarà en la monarquía, però *cuchs*, miserables *cuchs!*...

F. Pujulá y Vallès

París, maig, 1906.

SILVESTRE

Un xicotaç fornit, àgil, robust, lleig, ignorant: tal era'l meu protagonista. Sos pares l'abandonaren, obligats, tal volta, per horrible miseria que'ls posaría en la dura necessitat de confiarlo a mans de l'assistencia pública... ¿Qui sab? Lo cert es que'l noy va créixer entregat als instints naturals, analítichs y destructors d'objectes y subjectes. Plantes, aus, reptils, insectes, tot quant queya baix la especial *jurisdicció* del petit selvatge era, inexorablement, sotmès a dissecció o anatomia.

Sos companys, bordegaços com ell, li encomanaren tots els vicis y males arts de l'estat *social* en que vivien. Fàcilment hauría esdevingut jugador, borratxo y faldiller; mes li mancà l'encunyat qui sosté y precipita aytals passions.

Lladre, homicida, pinxo, per casualitat no arribà a ésserho; mes son cervell dur, incult, descuydat, s'omplí d'idees indigestes qui, ressonant en un ventrell buyt, feren acudir al cor, verge de bons sentiments, onades d'odi contra supostes desigualtats o injusticies.

Predicacions lliures en excés, segrets conciliàbuls, compromisos y juraments impropris de sa edat, hàbilment explotada, li feren abraçar una causa *redemptora* qui aspirava a reformar de cop y volta les costums, imposant el bé y la justicia al compàs de la *nitroglicerina*.

Aquell poblet era una munió de cases fosques y lletges. La burgesía estava allí representada per un tal Judes Pelafusta, avar y ranci usurer a qui tenia declarada guerra son

rival politich l'hereu Matxaca, amo d'una pedrera y aspirant a cacich.

Certa nit, la bomba *de reglament* esclatà sota les finestres de cà'l Judes.

El cap director de l'atentat fou un misteri; la mà dòcil y obedient, la d'en Silvestre, l'exaltat y brutal dinamiter. Ni li mancà protecció a l'instrument d'aquell acte de venjança que'l xicot, en sa inconsciencia, cregué sens dubte exemplarissima justicia. Silvestre fugí com pogué d'aquella encontrada, y, després de llarga peregrinació, arribà a una gran ciutat. Mes, com allí fos mirat ab sospita y recel per tothòm y no s'acomodessin ses costums selvatges ab les urbanes, eixí aviat d'aquell lloch, cercant l'ayre pur del bosch y la montanya.

Un cop se decidí a deixar la soletat, baixant fins a una petita vila, y allí tingué la sòrt de caure en mans y gracia d'un home ple d'altruisme, qui, mogut a pietat, començà la tasca d'instruhir a l'ignorant, polir al rústich y fer home del selvatge. En pochs mesos s'operà la maravella: Silvestre ja sols ho fou de nom. La llum de la ciencia brillava en son cervell; el verniç d'una educació racional l'embellia, fentlo simpàtich. Ses idees destructores cediren lloch als suaus principis y delicats preceptes del mestre tolstoyà.

Fatalment, aquell curs regenerador fou interromput per les lleys del país. Silvestre, cridat al servey de les armes, hagué d'abandonar al mestre, al segón pare. Y vesten altra volta, camps a travers, cap a la nadiua terra.

Tot ho trobà cambiat. Mort en Judes, l'hereu Matxaca era'l nou cacich. Aquest conegué al xicot qui, sense saber lo que feya, ab horrible inconsciencia havia procurat son entronisament, y recordantho el protegí de nou ab ses poderosas recomanacions.

Silvestre volgué servir—ja qu'era forçós— en l'institut menys militar; y, fixantse més en el nom qu'en la cosa, demanà més endevant per entrar en la guarda civil. «Això'ns portarà a la civilisació», se digué interiorment.

Y, de selvatge convertit en civilisador, heusaquí al bon Silvestre individuu de la *benemérita*, ab tricorni, mausser y demés *documents* morigeradors.

Prompte sortí de son dolç engany.

Els operaris d'una fàbrica vehina, veyent desateses llurs justes pretensions, s'havien declarat en vaga.

Hi hagué esvalots y garrotades. Entre'ls exaltats s'hi comptaven, casualment, alguns homes qui havien sigut companys d'en Silvestre. Obligat, aquest, a *operar* contra d'ells, sense vàldreli excuses, rebé l'ordre de fer foch sobre'ls seus antichs germans. Tremolós, convuls, vacilant, engegà'l tret enlayre tot aclucant els ulls y apretant les dents ab rabia.

Després... després ningú sab lo ocorregut. Prop d'un pont, allà baix, a la carretera, fou trobat el vestuari y armament d'un *guardia*. S'instruhí procés per deserció y... res.

Ni tan sols he pogut fer un comentari.

LLUÍS DE JANER

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

Miquel S. Oliver. — ILLA DAURADA: I. LA CIUTAT DE MALLORQUES. — *Barcelona.* — *Biblioteca popular de «L'Avenç». 1906.*

L'autor ha fet estampar, a continuació del títul d'aquest llibre, el següent subtitul: «*Viatge a Mallorca segons les notes den Lluís Vidal, mallorquí de professió*»; y, en l'*Advertencia* qui ve després, ens aclareix aytal concepte atribuhint el llibre a un son amich, *enamorat de Mallorca, conegut en círcols y cafès, conversador de gracia y d'enginy.* Aquest personatge simbòlich, qual psicologia queda ja quasi definida en aquells atributs personals, representa, donchs, la que'n diriem subjectivació de les impressions que'l senyor Oliver ens dóna de son terrer nadiu, volentse apartar igualment de la tendencia apologètica a que fàcilment s'inclina tot aquell qui parla de coses qui li són cares, y de la tendencia fredament crítica, exempta d'emotivitat, del *snob* qui viatja pera distreure son aburriment.

En el llibre del senyor Oliver hi regna un eclectisme simpàtich y esperitual. Les converses entre'l mallorquí *de professió*, son company de viatge y altre amich qui els fa de cicerone, són un enfilall d'ocorrencies plenes d'enginy y d'originalitat. La contraposició de caràcters y la diversa manera d'apreciar les coses qui n'es la consequencia, converteix la narració en una serie de quadros animats, dels quals se'n desprèn una nota predominant d'humorisme sanitós y espontani, veritable concreció del temperament literari de l'autor.

Com a procediment, *La Ciutat de Mallorques* resulta germana de *L'Hostal de la Bolla*, l'altre llibre que'l senyor Oliver ens havia donat avans. Es una mena de projecció ci-

nematogràfica de tipos els mès diversos, apuntats ab una fermesa y precisió qui els fan viure als nostres ulls malgrat lo ràpit de son pas per l'escenari. La cultura vastíssima y ben assimilada de l'escriptor logra donar al llibre un interès documental y per moments cientifich y tot, desde'ls punts de vista històrich y arqueològich; mes aquests elements hi estàn tan feliçment encaixats y són tan oportunes les cites que'l senyor Oliver intercala en els diàlegs, que ningú sospita en l'autor altre propòsit que'l de recrear al llegidor, lo qual logra plenament.

La lectura d'aquesta primera part de *Illa Daurada*'ns ha deixat un vehement desitj de conèixer les altres. Que'l senyor Oliver se recordi de donàrnosles com mès aviat millor, y si pot èsser ab les altres glosades de la *Llegenda de Jaume'l Navegant*, que també'ns està devent ja fa bella estona.

—

Alexandre de Riquer. — APLECH DE SONETS. LES CULLITES. UN POEMA D'AMOR. — *Barcelona. 1906.*

La nostra època no es a propòsit pera produhir els talents complexes qui desde temps molt reculats soliciten encara la nostra admiració. Un Miquel Angel, arquitecte, esculptor, pintor y poeta, un Benvenuto Cellini, gravador, escultor y orfevre, un Goethe, pensador y artista, són producte d'unes organisacions socials en les quals els mètodes d'ensenyança prenien el caràcter d'un conreu intensiu de l'esperit ab mires a la possessió integral de la Veritat. Aquells procediments tenien l'inconvenient de que sols podien aplicarse a una gerarquia d'individuus destinats a manar, en perjudici del mès, condempnats a formar remats humans de cultura quasi nula; emperò l'individuu qui, ab aptituts naturals d'inteligencia, seguia aquells estudis inacabables y s'assimilava per complert els coneixements propris de l'època suministrats ab procediments pedagògichs cançoners y entre violencies de disciplina que avuy no concebirien els nostres estudiants, aquell individuu estava en condicions de fersho valdre, car sadollat com quedava de la ciencia en l'estat d'avenç relatiu en qu'ella's trobés, podia son enginy anar tan enllà com fos capaç d'anarhi sense que una manca de preparació inicial posés de manifest la desproporció entre l'esforç de la voluntat y els medis de ferlo efectiu.

Totes aquestes reflexions no són, ens sembla, inoportunes al voler ocuparnos del llibre de n'Alexandre de Riquer tot just publicat. En ell l'autor ha volgut presentàrsens ab el doble caràcter d'artista y de literat, y encara que'l producte d'aquest doble esforç es per tots conceptes digne de lloança, no'ns podèm estar de fer palesa una inferioritat en el literat perfectament explicable per lo que de primer hem dit: la educació artistica d'en Riquer es complerta y li permet ocupar dignament un dels primers llochs entre'ls nostres artistes; emperò literariament se'ns presenta mal preparat, y d'aquí ve lo deficient de sa producció en aquest ordre.

Emperò això no vol dir que'l poeta, y poeta delicadissim, no hi sia en el llibre qui ens ocupa, car en Riquer ho es ben bè de la pasta d'aquells talents complexes dels quals hem feta menció al començar. Malhauradament la seva eclosió ha degut romandre incomplerta per efecte d'una manca d'iniciació en els secrets de la tècnica del literat, y aixi, tot admirant la concepció grandiosa o el sentiment suavissim qui són motiu de ses composicions poètiques, ens dolèm de que la forma no sía tot lo perfecta y escayenta de que ses inspiracions eren mereixedores.

Potser sia mès visible aquest defecte que senyalèm per rahó d'haver escullit en Riquer una forma poètica tan complicada com el sonet, qui requereix una traça y un domini del llengüatje molt superiors a la que l'artista manifesta possehir. Mes, ab tot y això, entre'l nombròs aplech de composicions contingudes en el llibre, se'n podrien seleccionar unes quantes qui fan certament honor a les lletres catalanes.

Concretantnos ara a la part artistica del llibre d'en Riquer, els nostres elogis han d'èsser incondicionals: llibres editats com el qui ens ocupa, y ab una ornamentació tan esplèndida y de bon gust com la qui campeja per les planes de l'aplech de sonets d'en Riquer, són manifestacions qui honoren al qui les patrocina, essent gloria del pais qui les veu produhir. Per aquest cantó hem de felicitar de tot cor a l'autor, y esperèm que vulgui reconèixer la sinceritat ab que deixèm estampades aquí les nostres apreciacions personals referents a son llibre.

R. MIQUEL Y PLANAS

EL TEMPLE ESFONDRAT

El temple vell va caure. Les gòtiques arcades
al pes de les centuries se varen esfondrar;
y avuy confoses jauen, informes, trocejades,
columnes y pedraces que a terra van rodar.

Jamay no'l varen vèncer ni les furients ventades
ni la tempesta forta que'l feya tremolar.
Va caure de vellesa: retut per les anyades,
un jorn de primavera tot sol se va aterrar.

Les eures compassives cobreixen ses despulles;
per sobre'ls sants de pedra, sortint d'entre les fulles,
la gràcil sargantana s'atura pantejant.

Per un moment immòvil, aixeca al cel la testa,
sentint propera fressa s'escorre tota llesta,
y queda una altra volta la solitut triomfant.

JORDI MONTSANT

ELS JOCHS FLORALS D'ENGUANY

A judicar per l'animadissim aspecte que oferia la gran Sala de Llotja, ningú hauria dit el passat diumenge qu'están en decadencia'ls Jochs Florals. Mes aquesta decadencia era implicitament reconeguda y declarada pel meteix Consistori d'enguany, qui ab bon acort s'ha abstingut de concedir dos premis ordinaris, la Englantina y la Viola. Tenim entès que dintre del jurat hi havia qui estava disposat a suspendre enguany la poètica festa per no reunir cap de les composicions rebudes els mereixements qui serien necessaris en un certamen de tan alta significació literaria y patriòtica com es el dels Jochs Florals de Barcelona: emperò no tots els jurats tingueren la suficient resolució que per'axò calia.

A nosaltres no'ns hauria dolgut. Fa temps (desde'l primer any que JOVENTUT aparegué) venim combatent els anacronismes qui tant perjudiquen la noble institució dels Jochs; fa temps que desitgèm una radical reforma de sos estatuts adaptantlos als temps presents. Mentres axò no's faci, els veritables literats no hi concorrerán sinó per excepció, y en el poètich torneig hi sortirán vencedors (?) el *floralers* de sempre, gracies a un patriotisme mal entès (que millor podria haversen dit en determinats anys y ocasions favoritisme), o gracies a l'esperit migrat d'uns quants senyors qui s'empenyen debades, ab procediments arcaichs, en fer viure la vella institució sense preocuparse de trèureli les malures qui la emmalalteixen y corsequen.

Y, no obstant, enguany ens hem lliurat, y ab molta joya, de veure otorgar noves patents d'aquelles qui ja no convencen a ningú, com es el nomenament de *mestres en gay saber* a que estèm exposats cada dos per tres: patents que tan cobejades són fins per molts joves literats qui, per altra banda, tan encertadament combaten els anacronismes dels Jochs. Però axò es poch. Pera que'ls Jochs responguin als temps actuals, no sols es necessari suprimir patents, sinó modificar del tot uns estatuts qui descansen sobre convencions antigues y que, per tant, són del tot inestables.

Com hem dit, la Sala de Llotja estava animadissima, plena a vessar d'un públich entusiasta. Contribuhí sens dubte a aytal animació'l cambi de l'hora pera celebrar la festa, qu'enguany ha sigut la de les onze del matí. No anèm a fer una ressenya detallada, car ja l'ha feta oportunament la prempsa diaria. Sols consignarèm els noms dels autors premiats.

La Flor Natural fou adjudicada a n'en Xavier Viura, per sa *Elegía*. L'autor nomenà reyna de la festa a Na Carme Amat, qual aparició fou rebuda ab unànims picaments de mans. Guanyà l'accèssit en Manel Folch y Torres ab sa poesia *Fructidor*.

L'accèssit a la Englantina fou otorgat a n'Eduart Girbal y Jaume per sa poesia *En Jaume de Mallorca*, y els de la Viola a n'en Gabriel Alomar per sa composicio *Dins la Basílica*, y a n'en Manel Folch y Torres per sa composició *El joglar de la Mare de Deu*.

De la Copa artística oferta pel Consistori al millor trevall en prosa, ne fou guanyador en Joseph Morató per son trevall *El fill de la nit*.

Guanyà'l premi de la «Lliga Regionalista de Sabadell» en Manel Folch y Torres ab sa poesia *Del terror*.

El premi del «Centre Català de Santiago de Cuba» fou adjudicat a n'en Joseph Maria Folch y Torres. Al sentir el nom d'aquest, el públich prorrompé en una ovació que's feu llarguíssima, evidenciantse la fonda simpatia del bon poble català pel bon compatrici ausent. El germà d'aquest remercià aquella hermosa manifestació, dihent qu'en Joseph Maria, encara que obligat a sortir d'Espanya fugint de persecucions, no per axò havia sortit de Catalunya. Aquestes paraules promogueren nous y entusiastes aplaudiments.

El premi ofert pel bisbe de Vich fou otorgat a mossèn Jaume Collell, per sos *Goigs al benaventurat Pere Almató*.

El de la «Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat» s'adjudicà a n'en Xavier Viura por sa poesia *Amor*. Guanyà un accèssit a n'aquest premi mossèn Joseph Paradeda y Sala per sa poesia *Corpus*.

Lo mès notable de la festa fou tal volta'l discurs del president del Consistori mossèn Miquel Costa y Llobera, encertada apologia del nostre idioma que'ns reservèm judicar com se mereix el dia que's publiqui el volúm dels Jochs. Fou aplaudidissim, com també la memoria del secretari en Pompeu Crehuet, y el discurs de gracies del mantenedor en Lluis B. Nadal.

Fou molt celebrada l'assistencia a la festa del senyor Giner de los Rios, alcalde accidental de Barcelona, qui en català declarà

oberta la festa, malgrat no ésser el català sa llengua nadiua.

Les representacions de societats literaries, artistiques, cientifiques, econòmiques y populars foren molt nombroses.

TEATRES

L'Impenitent.

En Ramón Ramón y Vidales ens era ja conegut pels bonichs estudis de costums y tipos foranis que'ns havia presentat en algunes comedietes senzilles y ben sentides. En elles feya gala l'autor del seu esperit observador, traslladant a la escena ab força traça y naturalitat aquells petits fets y aquells tipos qui donen a la vida de poble notes originals y caracteristiques. Aquestes notes, apuntades ab sobrietat y bon gust per l'autor, ens plavien a nosaltres els ciutadans per la seva frescor y per l'ambient de vida que hi endevinavem. Y ens plavien, ademés, pel diàleg gràfich y fàcil qu'en Ramón y Vidales escrivia.

Totes aquestes qualitats he trobat també en sa derrera obra, qu'es ja de més pretensions. Un drama en tres actes, *L'Impenitent*, estrenat l'altra nit a Romea ab èxit. L'impenitent es un borratxo, borratxo d'ayguardent qui, essent un bon trevallador y fins un bon home durant tota la setmana, els dissabtes, mercès al vici adquirit—vici pera'l qu'estava predisposat puig son pare també'l tenia,—se transformava en una verdadera bestia, escandalitzant el poble, buscant rahons a tothòm y convertint la llar en un verdader infern. La seva dòna, a qui arribava a pegar, era una màrtir, y el seu fill, concebut en una nit pera tots fatidica, nasqué escrofulós o degenerat, essent la creu més dolorosa pera sa pobra mare, qui l'estima ab deliri. Un jorn, el pare, desprès d'una nit de disbauxa en que l'escàndol superà als precedents, se decideix a no beure més. Y's queda'ls dissabtes a casa. Però això dura poch; el vici pot més que sa voluntat, y al tercer o quart dissabte, valentse d'una petita excusa, surt al carrer, y com es natural, no torna a casa sinó desprès d'haver begut més ayguardent que may. Y aleshores se desenrotlla una escena violentissima entre'ls esposos, que acaba de fer més tràgica la intervenció del nen, qui vol defensar a sa mare y... y el borratxo's mor repentinament, solucionant aixi teatralment un conflicte que a mon entendre no tenia necessitat d'ésser solucionat. Per lo menys jo crech que l'obra guanyaria ab una solució—si tant es aixi que una solució es necessaria—menys providencial.

Confesso ingenuament que aquest final, fet segons els motllos clàssichs, no'm va agradar; fins me va refredar bon xich la impressió, d'un realisme brutal, que m'havia produhit la escena y que contrasta estranyament ab la sobrietat ab que està portada y escrita tota l'obra, especialment les escenes finals del primer y segón acte, tan ben sentides com discretament observades. Perque — y es aquest el principal mèrit de l'autor—s'endevina que aquells tipos y aquells fets ell els ha vist y els ha copiat d'un poble, tal volta del seu poble. La copia resulta ferma de color y ben sentida y per això, a pesar de que algunes escenes són balderes pera'l drama, en conjunt resulten tan justes de color que no'ns aburreixen.

La execució resultà bastant arrodonida de conjunt, però vaig notar moltes vacilacions en alguns actors, lo qual demostra que, com també es tradicional aqui, ensegen més que no estudien. La Llorente, qui deixant de banda aquestes vacilacions, digué ab molta ànima'l seu paper, fou la qui més demostrà no haverlo estudiat, estudiat pera ella sola. Allò de «ab el coloret y les *candilejas* ja anirà», que segons crech es frase sagramental entre'ls de l'ofici, es una mala recepta pera'ls actors de conciencia. En Borràs y la Jarque trevallaren ab molta fe y foren els qui més se lluhiren. Els demés, com ja he dit, feren un bon conjunt. Es obra la d'en Ramón y Vidales que'ls hi va bé.

Emili Tintorer

ESPERANTA FAKO

La societo Espero Kataluna malfermiĝis la lasta mardo novan kurson de Esperanto, ĉe ĝia societa loko (Plaça de Sta. Agna, 4, 2.on) kiu estas klarigata per ĝia prezidanto la mardoj kaj vendredoj de la 10a ĝis la 11a nokta horo. La Estra Komitato petas al ĉiu niaj samurbarnoj kiuj havas kelkan intereson je scii la bela internacia lingvo, ke ili benvolu ĉeesti al ĝi. Kun ĉi-tiu estas sep la malfermitaj kursoj ĉe nia urbo.

La societat «Espero Kataluna» obri el passat dimars un nou curs d'Esperanto, en el seu local (Plaça de Santa Agna, 4, 2.on), el que anirà a càrrech de son president, els dimars y divendres de 10 a 11 de la nit.

La Junta Directiva prega a tots nostres conciutadans que tinguin algún interès en saber la hermosa llengua internacional, se serveixin assistirhi. Ab aquest són set els cursos oberts en nostra ciutat.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Exemples: *Unuobla fadeno estas malpli forta ol duobla* (Beaufront), un fil senzill, (*simple*, *sol*) es menys fort que un de doble.

Korpo simpla - cos simple. (Beaufront).

Simpla soldato - un simple soldat (Beaufront).

La stilo de la bonaj verkistoj estas simpla, l'estil dels bons escriptors es senzill.

«Als adjectius numerals cardinals s'hi afegeix la terminació *on*, pera fer els numerals *fraccionaris*» (*Reg. 4.—Gram. Fon. Zam.*)

Aclaració: — L'aplicació de la regla'ns donarà com en el cas anterior, nous mots fonamentals, qu'expressaràn la idea abstracta de divisió per dos, tres, quatre, etc., y que seràn susceptibles de pendre les diferentes terminacions gramaticals, convertintse per consegüent en parts de la oració, y obehint a totes les regles pera elles donades. Ex: Sis es la meytat de dotze — *ses estas la duono de dekdu*. 50 es el quint de 250 — *kvindek estas la kvinono de du cent kvindek*.

¿Quina hora es? — *¿Kioma horo estas?*

Són tres quarts de vuyt. — *Ĝi estas tri kvaronoj de la oka*.

Que'm diu ara vostè! Jo que'm creya que eren dos quarts de nou! — *Kion al mi vi diras nun! Mi kiu tute kredis ke estas la duono de la naŭa* (*aŭ*) (o) *du kvaronoj de la naŭa* (*aŭ*) *la oka kaj duono* (*aŭ*) *la oka kaj du kvaronoj* (*aŭ*) *tridek minutoj antaŭ la naŭa* (*aŭ*) *tridek minutoj post la oka*.

¿Quànts rellotges teniu? — *Kiom da poŝhorloĝojn vi havas?*

El terç menys que vós. — *La trionon malpli ol vi*.

El rellotge del teatre s'ha aturat durant la mitja part de la representació. — *La horloĝo de la teatro haltis dum la duona parto de la presentado*.

La quantitat que tinch a la butxaca es la tercera part de la que vostè te. — *La kvanto, kiun mi havas en la poŝo estas la tria parto de tiu, kiun vi havas*.

Un segón es la seixantava part d'un minut; un minut la 60.ª part d'una hora; una hora es la 24ª part d'un dia; un dia es la 365ª part d'un any (la 366ª si l'any es de traspàs); un any es al centau d'un sigle. — *Sekundo estas la sesdekona parto de minuto*; *minuto la sesdekona parto de horo*; *horo estas la dudek kvarona parto de tago*; *tago estas la tricent sesdek kvinona parto de jaro* (*la tricent sesdek sesona se la jaro estas superjara*); *jaro estas la centono de centjaro*.

La setmana consta de set dies, per lo tant, un dia es el septàu o sia la setena part d'una setmana. — *Semajno konsistas el sep tagoj*, *tial*, *tago estas la sepono de semajno*.

Un mes es la dotzava part de l'any. — *Monato estas la dek duona parto de jaro*.

Diccionari. *Unuon*, que indica la divisió per *hu*, dóna la idea de simplicitat en oposició a la de divisió. No l'hem vist usat, però no cal remarcar la importancia que pot tenir, literariament y sobre tot filosòficament, usat al costat de *unuobl* (simple oposat a múltiple) y *simpl* (simple ab els valors que queden indicats.)

— «Als adjetius numerals cardinals s'hi afegeix la terminació *op*, pera fer els numerals *colectius*». (*Reg. 4.—Gram. Fon. Zam.*)

Aclaració. — L'aplicació de la regla'ns dóna per resultat els mots fonamentals compostos *duop*, *triop*, *kvarop*, *milop*, etc., fins a l'infinit, que indiquen la reunió, la colecció, de dos, tres, quatre, mil, etc., segons el cardinal usat. Aquests mots deuen usarse ab la terminació de la part de la oració que'ls hi correspongui, obehint per consegüent en un tot a les regles d'aquelles parts.

Ex.: Grupos de quatre homes (grupos de a quatre) vigilen els carrers y les places. — *Kvaropoj da homoj gvardas la stratojn kaj la placojn*. (La frase literalment traduhida podria ben dirse d'aquestes altres dues maneres: *grupoj el kvar homoj*, o, *kvarhomaj grupoj*.)

Mon amich y jo passejarem junts molt, y nostra passejada a dos a travers de les avingudes dels passetigs y dels molls de la ciutat, fou molt agradable. — *Multe promenis kune mia amiko kaj mi, kaj nia duopa promenado tra la aleoj, promenejoj kaj bordmarŝejoj de la urbo, estis tre agrabla*.

No m'agrada veure ni els homes

arrenglerats ni llur marxa de sis en sis.—*Mi ŝatas vidi nek la linigitaj homoj nek sian sesopan marŝadon* (acusatiu.)

—«S'usa la particula *po* davant dels numerals pera indicar els *distributius*.» *(Reg. 4. Gram. Fon Zam.)*

Ex.: El quaranta per cent constitueix usura, *kvardekpo cento faras procentegon.* Ella ha brodat dèu mocadors, a rahó de dos cada setmana. — *Ŝi brodis dek naztukojn po du ĉiusemajne.*
Vos pagaré a cada un de vosaltres a vuyt franchs l'hora.—*Mi pagos al ĉiu el vi po ok frankoj horon.*

—«Els adjectius numerals poden usarse substantivament o adverbialment» *(Reg. 4. —Gram. Fon. Zam.)*

La terminació adverbial la veurêm en son lloch adequat. La substantiva l'hem vista en els ordinals, els fraccionaris, els multiplicatius y els colectius. Ens manca vêurela en els cardinals. El diccionari en aquest cas serà més clar que cap explicació.

Unuo (la) unitat; *unuoj* (les) unitats.
duo (el) duo } (no precisament en el sentit
trio — trio } musical.)
etc. fins a vuit.
deko—dezena.
dek duo—dotzena.
dek trio—tretzena.
dudeko — vintena.
cento—centenar.
milo—miler.
etc. etc.

Fan el plural ab la *j* y adquireixen la forma acusativa ab la *n*.

Aclaracions.— *Unuo* indica la unitat en el sentit material del mot.
Unueco indica la unitat en el sentit abstracte del mot.

Ex.: La esquadra anglesa consta de moltes unitats—*la angla ŝiparo konsistas el multaj unuoj.* La unitat de la esquadra anglesa es admirable — *la unueco de la angla ŝiparo estas mirinda.* La unitat no es la dotzena—*la unuo ne estas la dek duo;* la dotzena conté dotze unitats—*dek duo enhavas dek du unuojn.* La unitat divina—*la Dia unueco.*

Duo—duo. *Dueco*—dualitat.
Trio—trio. *Trieco*—trinitat però no la *Trinitat*, el dogma religiós, car *trieco* indica la qualitat abstracte de tres, en tant que la Trinitat *(Triunuo)* indica precisament la qualitat de *Un* en *Tres*. Ex.: Es heretgia dir que la Trinitat es trinitat—*estas herezo diri ke Triunuo estas trieco.*

F. PUJULÁ Y VALLÉS

(Seguirà)

NOVES

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista*'ns ha enviat la següent circular, que ab gust reproduhim:

Ha cregut aquésta Junta Permanent qu'en les circumstancies actuals la seva actitut respecte a l'acte d'homenatge als diputats y senadors que impugnaren el projecte de lley contra'ls anomenats delictes d'opinió, dèu ésser coneguda de les entitats que integren la *Unió Catalanista*, no pera qu'elles hagin d'ajustarse en aquest cas concret al criteri d'aquesta Junta, sinó pera que'l coneguin y se'n serveixin en lo que convinga a les particularitats locals de cada una, y per això, en sessió del día 24 del mes passat, acordà comunicar a totes les entitats adherides els següents acorts:

1 er La Junta Permanent, en nom de totes les entitats de la *Unió Catalanista*, s'adherirà a l'homenatge per ésser un acort pres per la Solidaritat Catalana que li mereix tots els respectes y a la que s'ha adherit ab entusiasme per ésser la concreció del pensament que sempre ha guiat a la *Unió* en sos propósits d'ajuntar y agermanar a tots els fills de la nostra terra en defensa de les reivindicacions catalanes

2 on La Bandera de la *Unió Catalanista* no assistirà a l'acte, per entendre aquesta Junta Permanent que la nostra bandera, símbol de l'esperit de Catalunya renaixenta, sols ha d'onejar en els actes de pura significació catalana.

3 er La Junta Permanent no assistirà oficialment a l'acte, quedant emperò'ls individuus qui la componen en llibertat de fer personalment lo que creguin de major conveniencia pera Catalunya; llibertat d'acció que tenen també'ls socis colectius e individuals, car la *Unió Catalanista* sols pot considerarse representada en els actes públichs per la Junta Permanent y la Bandera.

Lo que tením l'honor de comunicarvos, sense que aquestes manifestacions suposin indicació de cap mena en les resolucions que la entitat de vostra digna presidencia tinga preses o prenga, donchs bé sab aquesta Junta que les entitats de la *Unió* s'inspiren sempre en el pur patriotisme y en el pensar més dreturer y serè.

Visquèu molts anys per Catalunya.

Barcelona, 3 de maig de 1906.—*El President*, D. MARTÍ Y JULIÁ.—*El Secretari*, JOAN LLORENS.

Senyor Director de JOVENTUT.

Publicada l'anterior circular, no més ens resta dir que sols elogis mereix aquesta resolució de la *Unió Catalanista*, inspirada pel

més alt patriotisme y pel criteri d'ampla serenitat qui sempre ha guiat y dèu guiar a la entitat capdal de l'autonomisme català.

Per sa part, JOVENTUT, s'adhereix a l'acte d'Homenatge als senadors y diputats qui combateren el projecte de jurisdiccions, y tindrà veritable goig en assistirhi.

—

Per fí l'Ajuntament ha aprobat el dictamen de la comissió corresponent, solicitant de l'Estat autorisació pera establir a Barcelona un forn crematori de cadavres.

S'ha de reconèixer que aquest cop els regidors republicans, especialment el senyor Pinilla, han donat la nota simpàtica, y que'ls regionalistes, especialment el senyor Fuster ab les seves argucies pseudo-cientifiques, han donat la nota trista, nota que deplorèm puig ella pot donar, un cop més, aparences de veritat a allò de que'l Catalanisme es reaccionari. Sòrt que'l verdader Catalanisme no està pas representat en son conjunt pel regionalisme oficial, pels regionalistes qui desempenyen càrrechs públichs. No: molts y molts catalanistes no hi tenen representació a l'Ajuntament. Ningú ha parlat en nom nostre, en nom dels catalanistes lliberals y no catòlichs, qui som la majoria encara que'ls hi sàpiga greu als senyors Abadal y Pla y Deniel. Y dihèm que nosaltres som la majoria, puig no podèm sumar en les files seves als catòlichs de *conveniencia*. De bona fe, sincerament, ja quasi bé no n'hi ha de catòlichs a Barcelona. Dels que'n són perque'ls hi convé n'hi ha molts. Mes, ab tot y havernhi molts, nosaltres no hauriem tingut cap por en acceptar la proposició dels regionalistes d'acudir al *referendum* del poble, sempre que s'hagués consultat al poble sincerament:

«¿Té dret d'ésser cremat, mort, qui en vida ho demani?»

«Si!», hauria dit el poble català, qu'es eminentment individualista y respectuós de la voluntat de tothòm.

Y, ab aquesta resposta, l'Ajuntament podia construhir el forn pera cremarhi de moment als *voluntaris*. Després, ab l'exemple per aquests donat, molts rutinaris se convencerien, y un jorn arribaria en que'l senyor Fuster sols podria examinar els cranis dels bisbes y capellans. Ab lo qual la ciencia hi guanyaria, puig es clar que la dissecció d'aytals cadavres forçosament té d'oferir als ulls experts d'un metge fi, observacions y descobriments molt més curiosos e interessants que la senzilla dissecció dels pobres diables qui, per no tenir tres duros pera pagarse una caixa, no's poden escapar de les fredes eynes y de les més fredes mans del fervent catòlich senyor Fuster.

—

Del Consistori del Felibrige hem rebut la següent comunicació, que tenim molt gust en insertar:

BUREU DÓU COUNSISTORI

CAR COUNFRAIRE EN SANTO ESTELLO

Sian urous de vous faire assaupre que, sus la demando de la *Felibrenca de Sent - Cla* assouciacioun afihado au Felibrige, nosto assemblado generalo, emé lou festenau de santo Estello, se tendran en cièuta de Ceto lou bèu dimenche de Pandecousto, 3 de Jun 1906.

Vougués bèn prega vòstis ami qu'auran idèio de veni béure à la Coupo Santo, de s'adreissa au felibre H. GALIBERT, clavaire de la *Felibrenca de Sent - Cla*, quèi Louis Pasteur, 9, à Ceto, pèr fin de pousqué aprouficha li reducioun counsentido pèr li Coumpagnié de camin-de-ferre l'endicaran la garo d'ounte partiran e li garo ounte passarien d'uno Coumpagnié de camin-de-ferre dins uno autro, en ié mandant un eisemplàri d'aquesto circulàri contro - signa pèr lou presidènt d'uno dis assouciacioun afihado au Felibrige

Li bon de reducioun noun poudran èstre delièura (en foro di Felibre majourau, di Sòci, di Mèstre en Gai Sabé e di persouno de si famiho), que contro presentacioun d'uno circulàri ansin contro - signado.

Li listo saran arrestado lou 12 de Mai, darrié relàmbi, e mandado autant - lèu i Coumpagnié

Li Felibre que noun auran, à-n-aquelo dato, manda sa counsentido, poudran se faire iscrièure, pèr lou counvit, enjusqu'au 27 de Mai, darrié relàmbi, en mandant uno circulàri contro - signado coume es esta di plus aut; mai, passa lou 12 de Mai, noun se ié pòu garanti li reducioun en camin - de - ferre.

Aquéli que voudrien prendre la paraulo à l'assemblado generalo, déuran se faire iscrièure en s'adreissant avans lou 27 de Mai, au presidènt de la *Felibrenca de Sent - Cla*, 13 bis, quèi de Bosc, à Ceto.

En arribant à Ceto, li Felibre regulieramen iscri retiraran si carto d'intrado per lou counvit au burèu de la *Felibrenca de Sent - Cla*, Ceto, quèi de Bosc, 13 bis, ounte atrouvaran tóuti lis entre - signe necite sus li delai dóu festenau.

Li Felibre majourau e li presidènt dis assouciacioun afihado au Felibrige reçaupran à tèms vougu l'asèmpre li counvoucant à la sesiho dóu *Counsèu generau dóu Felibrige*, que, counfourmamen is article 9 e 10 de l'Estatut, se tendra sus l'estiganço de l'assemblado generalo.

Vougués bèn agrada mi saludacioun afecciounado en santo Estello. — *Lou Capoulié dóu Felibrige*, PÈIRE DEVOLUY.

—

El jove rector de Nohedes, mossèn P. Blazy, ha publicat bellament traduhides al francès les obres *Flors de Maria*, *Idilis y Cants mistichs* y *Al Cel*, de mossèn Cinto.

En la revista txeca *Novy Zivot* ha començat a publicarse un trevall en el que'l distingit escriptor catòlich fra Segimón Bouska fa un estudi detallat sobre'l poeta Verdaguer, publicant, entre altres, la poesia *A la mort de la meva mare*, dels *Ayres del Montseny*.

—

A Praha l'infatigable Pikhart continúa fent conèixer lo millor de nostra literatura. *La Veu del Poble* publica en la fulla del diumenge trevalls nostres; els derrers són *Animes mudes*, de l'inimitable prosista Victor Català, y el *Nen Juheu* del tràgich Guimerà.

A Suecia el *Stockholm Dagblatt* publica, entre altres traduccions, la poesia d'en Joan Maragall *Núvols de Nadal*.

A Munchen el senyor Bernat Schuler ha

traduhit les poesies inèdites y altres que com obra pòstuma de mossèn Cinto publicà «L'Avenç» ab el titul de *Eucaristiques*.

—

El dissabte prop vinent, dia 12, se celebrarà a Finlandia una festa nacional finesa pera commemorar el primer centenari del naixement del gran nacionalista Snellman. L'admirable pintor dels aconteixements politichs de Suomi, l'autor de *La Bandera de Finlandia*, farà eixir una novela tractant del desvetllament nacional y de la joventut de Snellman. A dita festa nostre amich en Benet R. Barrios hi ha estat invitat per en Juhani Aho.

Joventut s'associa de tot cor a la festa dels seus germans.

—

Publicacions rebudes:

Festa de la Bellesa. Sots aquest titul, y aplegades en elegant volúm de més de 130 planes, pulcrament imprès en la estampa de Juanola y Ribas, de Palafrugell, s'han publicat les composicions qui meresqueren premi en els memorables Jochs Florals que la secció de Bellas Arts del «Centre Català» de dita població organisà l'any passat. Ademés del discurs del president (Maragall), que Joventut donà a conèixer quan se celebrà la festa, y de la memoria del secretari (en Joan Vergés), són remarcables principalment els trevalls de l'Alomar y en Pous y Pagès, guanyadors respectivament dels premis de vers y prosa. Però lo cert es que tot el llibre resulta sugestiu, tant pel text qui conté com per sa bella presentació. Aixi no'ns estarèm de consignar també la bona impressió que produeixen el discurs d'en Pedrell (president del jurat musical), y la memoria d'en Vinyas, secretari, igualment que l'hermós parlament de gracies d'en Jaume Massó y Torrents. Nostres amichs de Palafrugell mereixen una vegada més ésser felicitats. Preu del volúm, 3 pessetes.

Escenas aragonesas, per J. Victor Tomey. Aquest popular escriptor ha publicat un nou volùm de croquis aragonesos plens de gracia y en ocasions de verdadera originalitat, cosa dificil en aquest socorregut genre literari en el que'l senyor Tomey arriba algunes voltes a donar tochs no sols ben ensopegats sinó fins artistichs. Recomanèm l'obra, ilustrada profusament ab dibuixos plens d'intenció, als amants de la literatura lleugera. Preu, 2 pessetes.

La Selva, setmanari català ilustrat. A Santa Coloma de Farnés ha començat a publicarse aquest nou periòdich autonomista, qui ple de bons desitjos y d'entusiasme ve a lluytar per la causa de Catalunya. Li retornèm la salutació, desitjantli vida pròspera y llarga.

El Vallès. Nou setmanari també autonomista qui ha començat a veure la llum a Granollers y en qual primer número consigna sos enlayrats y valents propòsits en pro del Catalanisme. Visca molts anys.

Diccionari Salvat. Hem rebut els quaderns 39 a 43 d'aquesta notable enciclopedia popular ilustrada que publica la casa Salvat y Companyia d'aquesta ciutat. Entre les ilustracions sobressurt un mapa de les illes Canaries, haventhi, ademés, hermoses vistes de Berna, Biarritz, Bolonia, Brugues, Burgos, Catania, les illes Bermudes, etc. L'èxit d'aquesta publicació va en aument, y es ben merescut per cert, sobre tot tenint en compte les mòdiques condicions de suscripció (50 cèntims cada quadern.)

Historia de Catalunya. La «Biblioteca Clàssica Catalana» ha publicat el quadern quart d'aquesta obra d'en Bofarull. Com en tots els quaderns, hi ha 32 planes d'historia y 8 de crònica, venentse al mòdich preu de 25 cèntims, lo que facilita en gran manera la divulgació de nostra historia patria, essent d'alabar la casa editorial qui en tan profitosa tasca esmerça ses activitats.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(surt els dijous)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
» atrassat.		20	»

Any VII-Núm. 327 — Barcelona, 17 de Maig, 1906

JOVENTUT

Literatura — Arts — Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent	. . . .	10 cèntims
› atrassat	. . . .	20 ›

SUMARI:

NO SABEN LO QUE'S FAN

No saben, no han sabut may lo que's fan, en Moret y els qui com ell s'han dit més d'una volta, pura llurs fins politichs, defensors de l'autonomía; no sab lo que's fa'l govern qui acaba de respondre ab una burla a les aspiracions catalanes *recullides* (?) fa poch en nostra ciutat pel ministre de la Governació; no saben lo que's fan els cacichs qui, reduhits a la inacció per obra del desvetllament del poble, intenten ara redreçarse y funden casinos dinàstichs y preparen ensemps totes llurs males arts pera contrarrestar el gran moviment llibertador: moviment qui es fill, tant de les aspiracions nostres, com de la promulgació d'una lley inventada sols pera ofegarles.

No saben lo que's fan els qui procuren la disolució de les actuals Corts y preparen la llur propria desfeta ab unes eleccions que a Catalunya, en els actuals moments, li donarien un triomf immens, resultantne la escombrada definitiva dels cacichs y caciquets y la definitiva consolidació del gran bloch català, tot ell amassat ab sentiments de llibertat y amor, enfront del migrat bloch centralista, fet de concupiscencies, y rencunies, y tiranies seculars.

No saben lo que's fan, en aquests temps de lluyta pels ideals moderns, el qui a ultrança volen destruhirlos, els qui vivint fòra del poble llegislen contra'l poble, els qui's vanten d'estimar la patria y, vanitosos, creuen que la patria sòn ells.

No saben lo que's fan... Nosaltres, ab nostra festa de Solidaritat, els hi anêm a demostrar. Nosaltres qu'hem lliurat al poble dels Lerroux y altres dèspotes de baix, y que volêm lliurarlo dels de dalt. Perque'ls catalanistes som els verdaders amichs del poble y els verdaders amichs de la patria; els catalanistes qui pera dignificarla no hem volgut may que'l poble formi remats explotables y sacrificables, sinó'l gran conjunt de ciutadans lliures qui's volen governar no ab lleys imposades, sinó ab lleys per ells votades d'acort ab llurs costums, ab llurs aspiracions, ab llur noble voler.

Cal que nostres enemichs sien qui sòn, petits dèspotes infatuats, pera seguir en el lloch que ocupen sense sentir pena del trist paper que hi fan. El nom de liberals que s'han aplicat sona, en orelles que no sien les seves,

ab les meteixes estridencies que'ls cascabells qui ostentaven els histrions de l'avior per'alegrar les antigues corts plenes de bon to y buydes d'ideals.

Ells també'n parlen d'ideals; ne parlen tot fent sonar els cascabells, quan no altres coses més temudes o més respectables que al passar per llurs mans perden força y prestigi .. Mes no val a riuresen dels petits dèspotes curts de gambals. Al cap y a la fi prou pena tenen, car tots sabèm que ni ells ni llurs representants ocuparien els llochs qui ocupen si no fossin qui són...

Y mantinguemnos en nostre propòsit de que les festes de Solidaritat Catalana que diumenge començarèm, sien una de les més grandioses manifestacions de cultura y de patriotisme que's registrin en la historia d'aquesta terra de llibertat y, segons el rey En Pere, també «de llealtat».

Y al honrar diumenge als senadors y diputats qui han defensant els nostres drets, alcèm ben alta la nostra bandera que tants cops els nostres enemichs han volgut veure abatuda; y tinguèm present que, mercès a l'esforç dels bons representants a qui honorèm, la meteixa lley que combateren ve a enlayrarla: la meteixa lley dictada per gent qui no saben lo que's fan.

Lluís Vía

UN B. L. M. DE L'EXCM. SR. G. C. DE LA P.

Crech que són catorze— com diu aquell poeta a qui Violant li mana fer un sonet; — crech que són catorze'ls critichs teatrals de nomenada a Barcelona, segons el senyor governador. Donchs a tots catorze'ls va enviar fa dies un atent B. L. M., ab allò d'*aprovecho la ocasión* y demés faramalla, convocantlos a junta en son despatx particular, pera que'l posessin al corrent de les deficiencies dels teatres de Barcelona. Qualsevulga's creuria que'ls nostres critichs no serveixen més que per'analisar les obres teatrals que s'estrenen. Donchs s'errren de mitj a mitj; la majoria ni per'això serveixen. Però al senyor duch de Bivona, esverat per l'alarma y desgracies del teatre (diguemne teatre) Olimpia, y ab el propòsit d'evitar en lo possible probables accidents en altres llochs destinats a espectacles públichs, no se li ha acudit altra solució que convocar als critichs pera que l'orientin a fi de pendre mides series dirigides al bon compliment d'ordenances del municipi, ordres reyals y reglaments vigents.

Triats unànimament entre'ls catorze, els senyors Urrecha (molt senyor meu y critich de *El Diluvio* y no sé què de Duanes) y en Lluis Planas de Taverné, redactor quefe de *La Tribuna* y ex de molts altres diaris (xicot de molt bona pasta, però, com es molt natural, més amich de fixarse en les curves d'una figuranta qu'en les mides d'un corredor de platea), ara aquests dos senyors critichs estàn obligats a anar del braç del senyor duch (no'l perruquer) recorrent tots els teatres per'aconcellar, donar parer y resoldre. Y ab tal motiu ja's parla de dos coneguts arquitectes qui han començat a freqüentar el *camerino* d'una tiple lleugera l'un y el d'una dama jova l'altre per'apendre quelcòm de l'art de les comedies y ocupar les vacants dels senyors Urrecha y Planas. Y a n'aquet pas, quàlsevol dia veurèm a l'Enrich Borràs fent de revenedor a câ'n Graner, y al nano de la tartrana interpretant *El Mistich* d'en Rusiñol, traduhit; en Franquesa fent d'acomodador de *Romeya* o escrivint comedies originals; els de l'*orden* escoltant un drama de l'Ibsen, ben rapapats a les llunetes, y el públich guardant l'ordre idem.

El senyor governador ha comès una falta de modestia cridant quart y ajuda ab això de teatres. O si no vegis lo que va fer, sense que ningú li digués, en el teatre Principal: desde que va obligar a posar en castellà aquells rètols que deyen «sortida», may més s'ha donat el cas de que cap espectador se quedés dintre la sala d'espectacles després de la funció. ¿Volen una idea més gran que aquesta? Perque val a dir la veritat: figuremnos per un moment que a les portes de la platea del teatre no s'hi hagués posat al costat del cartell qui diu «sortida» un altre ab la paraula *salida*, y per desgracia s'inicia un foch a l'escenari; entre'ls espectadors sempre n'hi ha que són castellans, y pera aquests era un perjudici greu tenir qu'entretenirse a traduhir la paraula, ab exposició de llur vida, avans de pendre un determini.

Donchs l'home que té *ideyes* tan lluminoses no necessita còmplices; a no ser que'ls vulga pera favorirlos. Perque l'article 52 de les Ordenances municipals diu, copiat al peu de la lletra: *No podrá darse espectáculo alguno ó celebrarse función de ninguna clase, siendo retribuida ó por suscripción, sin que preceda el permiso de la Autoridad competente, previa la inspección facultativa, en su caso, del local en que deba tener efecto, á fin de cerciorarse de su solidez, seguridad, ventilación y demás circunstancias requeridas por las disposiciones vigentes, ó exigidas al expedirse el permiso de edificación.*

Donchs, si no's vol contradir aquest article, passant per alt la bofetada que's dóna a qui ha otorgat els permisos y a la junta tèc-

nica, els senyors Urrecha y Planas, al fer les visites als teatres ab el senyor governador han de dir a n'aquest si s'ha complert l'article 52, y com que les ordenances qualifiquen de facultativa dita inspecció, vetaqui còm per obra y gracia del senyor duch de Bivona podràn aquests dos respectables critichs afegir desd'ara un nou titul als demés que tinguin. La enhorabona.

Podrà objectarse que'ls senyors Urrecha y Planas hansigut cridats per ésser coneixedors dels teatres com a concorrents de cada dia. A n'això pot dirse que'l senyor duch se faci unes calces perque'n porta y en veu sempre, o que en Planas faci un pa de tres lliures perque'n menja cada dia. ¿Se li ocorreria a ningú que volgués fer una Rambla, encarregarla a n'en Girona pobre perque sempre's passeja per la nostra, un quartel a un sargent, o un *circo eqüestre* a un clown perque ho trepitgen cada dia? L'Urrecha y en Planas prou feyna tenen a mirar l'escenari y obrir les orelles pera donar compte de lo que passa; en Girona a comptar las passes desde les Dressanes a Canaletes, el sargent a vigilar els sorges y el clown a fer tamborelles sense malmetres la carnadura.

¿Volen que ho digui jo de què pequen els teatres de Barcelona, encara que no hagi rebut el B. L. M. de l'excelentissim senyor G. C. de la P.? De l'administració que patim. De teatres, veritables teatres, n'hi ha dos a Barcelona: el Liceu y el Principal. Lo demés son barraques; construccions provisionals. Ab aquest nom se demana'l permis pera construhirlos: «Don Fulano de Tal, proprietari del solar X, desitja edificarhi un cobert provisional pera donar espectacles públichs. *Gracia que espera merecer, etc...*» Y el permis se dóna, y ab quatre fustes s'arregla l'obra, y si l'amo o empresari té diners s'ho engipona a la seva manera, y *tutti contenti*. ¿Es culpa de aquests amos o empresaris la pobresa més o menys accentuada de les barraques que després se bategen ab el nom de teatres? No. Es culpa de lo que deya avans: de l'administració espanyola. Probi, qui vulgui, de fer un teatre de debò; l'expedient, plans, disposició, etc., etc., passarà a Madrid, a les oficines de la sòn eterna; arribarà, si no's destorba pel cami, a la *Real Academia de San Fernando*, y entre uns formulismes y altres, no seràn anys lo que trigui a arribar l'aprobació, sinó llustres. Si aquí's poguessin resoldre molts dels assumptos qui són de la única incumbencia nostra, donchs afecten a casa y a la nostra butxaca, d'altra manera's desenrotllarien un sens fi d'empreses.

Ara fan llàstima de veure la major part dels llochs que's destinen a espectacles públichs. Si algún n'hi ha que tingui un xich de cara y ulls (y sols podrien citarsen dos a Barcelona) se déu a la casualitat de tenir un amo rumbós o inteligent. Tots els demés responen ben bé a lo que s'ha solicitat en la demanda de permis pera llur construcció. No fa pas molt temps que, trobantme en un *Salón* del Paralelo ahont s'hi representava un drama d'en Guimerà, després del primer acte vaig tornarme boig buscant una porta ab un rètol que digués *Caballeros*, y'm va ésser impossible. Vaig manifestar el meu desitj a un acomodador, y va contestarme: «Per lo que vostè vol, haurà de sortir a fora!!!» Y en aquell *Salón-Teatro* hi havia butaques y palcos y dos pisos! ¿Era culpa de l'amo o empresari? No senyors: la culpa era de qui li havia donat permis: del governador qui manava allavors, que no havia obligat a la Junta tècnica a fer la visita que prevé la lley. Donchs a n'aquest amo o empresari anéu a parlarli de la R. O. del 13 de maig del 82, ni del Reglament de 27 d'octubre del 85. Y es molt natural. L'empresari d'avuy lo que vol es fer *calderades*, com diuen en l'argot propri, y es inútil que li expliquéu res més. Ell té'l permis a la butxaca fa dies, y en conseqüençia drets adquirits.

¿Butaques de 0'55 per 0'40 metres (mides minimes), formant files separades 0'50 metres? «Qüentos! Apreta, noy, qu'hem de fer el *Tenorio* o l'Utor canta la *Marina*. Hem de fer calderada! Bé estàn prou amples quan la taquilla es buyda!» ¿Que s'ha de disposar de tres metres cúbichs per persona, que'l pas central de les butaques ha d'ésser de 1'30 metres, que'ls altres han d'ésser de 70 centimetres, que'ls teatres de cabuda de més de 1,000 persones han d'estar isolats, que'ls de cabuda de 500 a 1,000 han de tenir tres fatxades a tres carrers, que'ls qui serveixin per menys de 500 persones han de donar a dos carrers, separantse de les cases dels cantons per medi de patis de cinch metres... etc., etc.? Tot això deuen ésser camàndules, o si no mirin la Sala-Soterrani-Mercé, Teatres Nuevo, Soriano, Olimpia, Tivoli, Romea y... quasi tots els altres.

?A qui s'han de fer càrrechs, donchs, d'aquest mal generalisat ab tanta abundancia? Als qui donen permis pera construhir obres ab la certesa de que han de servir per lo que calla'l peticionari; però, més que a ningú, al centralisme qui acapara drets en perjudici dels qui en mala hora sofreixen una administració a tota llum negada.

Creguim, senyor governador; créguinme, senyors Urrecha y Planas, apòstols improvisats de la policia urbana: si busquen remey als defectes que trobin en els teatres, ja que no es possible enderrocarlos ab una ordre, supliquin als llurs respectius amos totes les reformes possibles, però no exigeixin res si no volen fer representar un paper desayrat a les entitats y corporacions encarregades fins ara de tot lo que ab aquest assumpto's relaciona.

Aquesta es la opinió del qui suscriu, qui

desitja que *Dios guarde á V. S. muchos años* ahont millor li convingui a V. S. y a la politica de real ordre que va ferlo governador de Barcelona *y su provincia.*

J. Pujol y Brull

EL DESPERTAR D'UN POBLE

Surge et ambula!

La Tradició commemorà—el mes passat—la entrada del gran revolucionari a Jerusalêm, sa passió y mort, y sa gloriosa Resurrecció.

Aqueixa alegoria's reflecta en el poble català, perseguit, injuriat, víctima dels escribes y faritzeus qui dicten lleys contra son desenrotllo y sa existencia. Mes la injusticia dels moderns sayons ha sigut tan gran, que Catalunya ha despertat de son ensopiment y, aixecantse viril, ferma y decidida, està resolta a defensar sos drets y sa llibertat.

Per'xò s'han unit, en llaç estret, tots els bons catalans sense distinció, baix l'ampla bandera de l'Autonomia. Y avuy comença la creuada de la santa causa, y avuy se realisa la nova entrada triomfal a Jerusalêm.

—

Hi ha una branca de la ciencia de la vida, dita Fisiologia, qui ens ensenya'l funcionament de les entranyes qui componen el cos humà, y ens diu que de llur equilibri depend la salut, y ens demostra còm s'harmonisa la varietat de totes elles ab la unitat individual.

Hi ha una altra branca de la ciencia sociològica, que's diu administració, qui ens dòna regles pera equilibrar els interessos particulars ab els públichs, y estableix la gradació de les entitats qui han d'intervindre en la vida econòmica. Y, axi com la federació de les entranyes forma l'individuu, y la dels individuus la familia, axi el municipi, qu'es l'individuu administratiu, forma, associantse, la regió, familia qui dêu organisarse ab verdadera autonomia.

Aquesta aplicació de les lleys fisiològiques y socials al terreno econòmich es el millor sistema pera regenerar als pobles.

Mes, avans, se fa precis afluixar els llaços d'una exagerada centralisació y matar les arrels d'aqueixa planta fatal nomenada *caciquisme.*

L'excés d'atribucions per part de l'estat produeix el despotisme, la mistificació y la mort de les entitats regionals. El monopoli dels negocis públichs per part del *cacich* mata la vida municipal y arruina als pobles. Cal, donchs, proclamar l'autonomia regional y destruhir la influencia dels cacichs. Sens aquest trevall preparatori, es impossible'l triomf dels nostres ideals regeneradors.

—

Les arbitrarietats del poder central han produhit la unió de totes les forces vives de Catalunya. Tradicionalistes, regionalistes, republicans: tots ens acoblêm baix la bandera de l'Autonomia. S'inaugura'l despertar del poble català.

Benehit sia'l jorn de la entrada triomfal de la coalició autonomista en la moderna Jerusalêm!

Senyalêm aquesta fetxa ab pedra blanca. Trevallêm tots a una per'alcançar la descentralisació y destruhir el caciquisme.

Y, si algú de nosaltres socombeix en la lluyta, sia son nom glorificat, puig, com diu el poeta:

Un bell morir tutta la vita onora!

Lluís de Janer

D'UNA CARTA

Ho sabs tot, ¿veritat? M'ha deixat, ha fugit de mi quan m'ha tingut tota seva, quan jo'm creya que hauria sempre més viscut per mi, ab mi!...

Escolta, amiga: no sê pas si tu sabs lo qu'es amor... Jo no sabria, no podria explicartho... «Amor!» May aquesta paraula havia tingut pera mi un sentit tan soberanament sublim! Oh! Aquella hora d'adoració, la més bella de la meva vida!...

Vaig donarme a n'*ell* perque l'estimava ab passió, perque'm sentia plena d'una suprema serenitat, d'una confiança absoluta.

Era un capvespre d'estiu. La esgroguehida llum del crepuscle cobria'ls arbres del bosch d'una claror serena. Anavem els dos caminant entre'l fullatge, abraçats per la cintura, parlantnos dolçament, avençant inconscients

cap a un recó miraculosament amagat hont poguessim entregarnos l'un a l'altre. Una estranya lacitut m'invadia. Vam deturarnos, y ell, ab un somriure, s'assegué sobre un tou de verdor ample com un gran llit. Desprès me prengué les mans amorosament, y'm va atraure lentament, lentament, fins que'm vaig deixar caure al seu costat.

Oh, quina deliciosa emoció, la primera abraçada!

«Els teus braços són meus—me deya;—la teva boca, les teves galtes són meves; els teus ulls, els teus cabells... Tota tu ets meva!...» Y'm besava'l front, la boca, el coll, els ulls; m'arruixava d'una pluja continua de petons, d'una pluja tebia que m'omplia de delitosos espasmes. Y, tots dos abraçats, perdent la respiració, vam restar muts. La nit venia, y les herbes expandien una flayre forta...

. . . .

M'ha abandonat. Estich aterrada, abatuda; tota jo he devingut una confusió... Però ¿què hi fa? No pots imaginarte quànt estimo la vida! No te'n riguis: may havía viscut tant!...

M'ha deixat y l'estimo encara; l'estimo més que may, perque'm sembla que no viuria si no l'estimés; y vull que torni a mi pera viure junts y adorarnos, pera ésser ditxosos y lliures!...

¿Que la passió'm matarà? No hi fa res. Morir per morir, prefereixo morir de passió que morir d'aburriment...

XAVIER DE ZENGOTITA

MUSIQUE

Les sanglots de Chopin montaient dans l'air du soir:
cris d'amour torturé — tout le grand désespoir
des êtres tourmentés par le sens de la vie:
tous ceux qui ont vécu dans une longue envie
des étoiles du ciel, du Printemps immortel,
du regret d'un instant qu'on voudrait éternel;
qui, sans jamais jouir du moment ni de l'heure,
ont désiré sans fin tout ce qui ne demeure
et n'ont jamais aimé ce qu'ils pouvaient avoir...

Là-bas, Chopin pleurait toujours son désespoir.
Le feu, paisible et doux, éclairait la pénombre;
le reste du salon familier restait sombre...
Dehors, le vent mauvais passait en mugissant
et l'espace était plein des hurlements du vent.
La nuit, la triste nuit, angoissante pour l'âme,
emplissait le ciel noir, et de ce ciel sans flamme
le grand espoir vivant paraissait être enfui...
Il est aussi des jours tristes comme la nuit!
...Le prélude pleurait les jeuneses passées,
les rêves envolés, les amours dispersées.
et les illusions qui donnent les bonheurs,
les desaccords cruels qui separent les cœurs;
les lilas effeuillés, les étoiles éteintes...
Chopin se lamentait en longues, longues plaintes —
et comme un grand adieu sans espoir de retour,
le prélude pleurait dans le déclin du jour.

VIOLETTE BOUYER-KARR (1)

MUSICA

Els sanglots de Chopin solquen l'ayre lleuger:
crits d'amor torturat .. tot el gran desesper
dels sers atormentats pels neguits de la vida:
tots aquells qui han viscut ab un dalè sens mida
d'estels, de primavera rihenta e immortal,
del recort d'un instant que's voldría eternal;
qui, sens jamay gaudir del moment ni de l'hora,
sens treva han desitjat lo que no té demora
y jamay han volgut lo immediat y planer...

A dins, Chopin plorava son etern desesper.
El foch placèvol, dolç, desfeya la penombra;
el reste del saló familiar era en l'ombra.
A fòra, el vent glaçat passava furïent
y l'espay era ple dels fers udols del vent.
La nit, la trista nit pera'l cor angoixosa,
omplía'l negre espay, y d'ell la venturosa
esperança semblava haversen esvahit...
També n'hi ha de jorns ab tristors com la nit!
... El preludi plorava les joventuts passades,
els somnis envolats, les amors escampades,
de les ilusions gayes els ja perduts tresors,
y els desacorts crudels qui separen els cors;
y els esfullats lilàs, y els estels apagats...
Chopin se lamentava ab llarchs, molt llarchs esclats,
y, com un gran comiat sens possible retorn,
el preludi plorava al declinar del jorn.

PAU LLIVI Y GASÉS, *trad.*

---

(1) JOVENTUT se complàu en publicar (acompanyantla d'una lleugera traducció catalana), aquesta bella composició poètica ab la que Mlle. Violette Bouyer-Karr inaugura sa colaboració en nostra revista. Es remarcable en les modernes lletres franceses la personalitat d'aquesta gentil novelista y poetisa, descendent del famós patriarca de la novela N'Amfòs Karr, y sentím grat honorantnos ab la colaboració de la néta, especialment aquests díes en que ha sigut dignament honorada la memoria de l'avi ab el monument aixecat a Saint-Raphaël (Var).

PARAULES D'EN ROUSSEAU

El coneixement de moltes de les idees del filosoph de Ginebra es ben necessari als catalans qui vulguin trevallar per la formació de la nacionalitat catalana. No són pas idees utòpiques, són idees ben lògiques; són pensaments d'un bon ciutadà qui estima la terra ahont ha nascut e hi aporta tots sos coneixements pera lograr el benestar de sos germans de patria. Heusaqui lo que diu, y de quina manera, a son entendre, s'han de regir els pobles:

«No tenint el soberà més força que'l poder llegislatiu, sols obra per medi de les lleys, y no essent aquestes més que'ls actes autèntichs de la voluntat general, sols pot obrar el soberà quan el poble's troba congregat. Se dirà que això no pot realisarse, qu'es una quimera: en realitat avuy ho es, però no ho era pas fa dos mil anys. ¿Es que han cambiat els homes de naturalesa?»

Parla de lo populosa qu'era la república romana, y diu:

«Quàntes dificultats no devien trobarse sovint pera juntar l'immens poble de Roma y sos contorns! Malgrat això, ben poques setmanes passaven sense que'l poble's congregués, y no sols una vegada. No sols exercia 'lpoble drets de soberania, sinó també part dels de govern. Entenía en qualques negocis, judicava certes causes, y tot aquell poble era, en la plaça pública, tan aviat magistrat com ciutadà.

»Mirant als primers temps de les nacions, trobarèm que la majoria dels antichs governs, fins els monàrquichs com els dels macedònichs y dels franchs, tenien concells per aquest estil. . . . .

»Mes no n'hi ha prou que'l poble congregat hagi, una volta fixada la constitució de l'estat, sancionat un cos de lleys; no n'hi ha prou que hi hagi establert un govern perpetuu o que hagi provehit una vegada per totes en la elecció de magistrats. Ademés de les assamblees extraordinaries que'ls casos urgents poden exigir, cal que n'hi hagi també algunes de fixes y periòdiques que de cap modo poden ésser abolides o prorrogades, de manera que'l dia senyalat estigui el poble llegitimament convocat per la lley, sense que, pera això, tingui necessitat de cap altra convocatoria formal.

»Però, feta excepció d'aqueixes assamblees jurídiques per la seva sola diada, qualsevol assamblea del poble que no hagi sigut convocada pels magistrats senyalats a aquest efecte y segons les formes prescrites, dèu tindres per illegitima, y tot lo que's faci en ella per nul, perque fins la meteixa ordre de congregarse dèu venir de la lley.»

. . . .

«Tot això, se'm dirà, pot ésser bo pera una sola ciutat: però ¿què's farà quan l'estat ne comprèn moltes? ¿Se partirà llavors l'autoritat soberana, o's concentraràn en una sola ciutat els interessos de totes, subjectantlos a n'aquella?

»Responch que no s'ha de fer ni l'una cosa ni l'altra. En primer lloch, l'autoritat soberana es senzilla y una, y no's pot partir sense que's destrueixi. En segón lloch, una ciutat, no menys que una nació, no pot llegitimament estar subjecta a una altra, perque la essencia del cos politich consisteix en la conciliació de la obediencia y de la llibertat, y aqueixes paraules *súbdit* y *soberà* son correlacions idèntiques qual idea's reuneix en la sola paraula *ciutadà*.

»Ademés, sempre es un mal juntar moltes ciutats en un sol cos politich, y no es fàcil evitar els inconvenients naturals de semblant unió. No deuen objectarse'ls abusos dels grans estats a qui sols els vol petits. Però ¿de quina manera's donarà als estats petits la força necessaria pera resistir als grans? Mostràntelshi la manera còm les ciutats de Grecia resistiren en altre temps al gran rey, y la manera còm, més recentment, la Holanda y la Suissa han resistit a la casa d'Austria.

«De tots modos, si no's pot reduhir l'estat a uns justos límits, queda encara un recurs, y es el de no permetre que hi hagi capital, fer que'l govern resideixi alternativament en cada ciutat, y convocar en ella successivament els estats petits.

«Poblèu igualment el territori, estenèu per totes parts els meteixos drets, portèu a totes elles l'abundancia y la vida, y d'aquest modo l'estat arribarà a ésser alhora fort y ben governat. Recordèu que les muralles de les ciutats no's formen sinó ab les runes de

les cases de camp. Per cada població que veig edificar en la capital, me sembla veure enrunar una comarca.»

. . . .

Els estats d'avuy en dia'ns donen continuament exemples d'aquests; tots pateixen dels meteixos mals, exceptuant alguns petits estats qui encara serven un xich nètes les lleys del poble. Els demés tots són autòcrates, y els governs despòtichs que'ls regeixen malmeten en llurs grolleres mans les respectables lleys eixides de la lògica popular. Si en porta de vicis y d'errors aquesta desfiguració de les lleys!

Les comarques queden escolades per la força d'atracció de les grans capitals, en les que s'hi acumula tot el poder d'un estat. Això ho veyêm arreu: a París, a Londres, a Berlin, a Barcelona, a Madrid... Si Barcelona no ha sigut engolida per la capital d'Espanya, es perque tê massa personalitat en son modo d'èsser, en son carácter, en ses costums... Si aixi no fos, l'imàn centralistà ja l'hauria engolida; mercès a n'això, ha sigut ella qui s'ha tornat imàn dintre de Catalunya. La gent del camp, per poch que puguin, venen a tastar la vida de ciutat. No fa molts dies que, parlant ab mi un home qui viu al cim d'una montanya, me diguê entre altres coses: «Per poch que pugui no tardaré pas gayre temps a venir a viure aci baix. Deixarê la masia; no vull que'ls meus fills hagin de fer, com jo, de burros de càrrega.» Tenia rahó, l'home. Ell, y altres com ell, veuen y coneixen la vida de ciutat molt per sobre, y en tenen un concepte erroni, però a sos ulls, y fins als nostres si bé ho mirêm, resulta que'ls habitants de ciutat viuen en gran part a costes de la suhor y les privacions dels de fòra, que són qui mantê aquest munt de gent tan *útil* a la humanitat, entre la que hi abunden els cientifichs, els artistes, els homes de cap clar... Mentres els homes del camp s'escarracen aprofitant el terrer a l'èxtrêm de voler fins cultivar les roques dels cims de les montanyes cercant ahónt poder plantar una llevor, els altres, els sabis, els de cervell privilegiat, passen llur vida en cases luxoses y, en paga d'aquest benestar, donen a la societat el fruyt de llurs estudis, nous invents, freqüentment perjudicials; y si, en cambi, són invents útils, ells són els qui en frueixen, y gayrebê may el pobre qui ab sa suhor rega la terra y que, si bestia de càrrega era al camp, bestia d'escarraç es a ciutat.

Lo que diu en Rousseau en l'ultim dels paragrafs transcrits, bê podêm experimentarho en nostra Catalunya. ¿Ahónt són aquelles cases payrals d'altre temps, en que les families s'hi succehien de pares a fills, cuydantse ells meteixos de la hisenda? No'ls hi cerquêu pas ara. Sols hi trobarêu als masovers qui's cuyden de tot. Els amos han fet cap a ciutat, a polirse; han deixat les rústiques però naturals costums del camp per la educació hipòcrita, la senzillesa en el vestir per l'afectació...

Avans les muralles s'oposaven a l'engrandiment de les ciutats. Tan bon punt aquelles s'enderrocaren, com riu qui surt de mare s'escamparen les antipàtiques edificacions modernes. No'n tornarêm a aixecar de muralles de pedra, mes serà la muralla del sentit comú la que s'oposi a l'engrandiment centralista; y aquesta es muralla que no empresona als ciutadans.

Gabriel Vinyas

DESDE PARIS

Al meu costat hi tinch la eterna parella parisenca *a trois* fentse petons, abraçantse y dihent beneyteries, y tot al voltant gent que riu. Entremitj de la gent, alguna que altra cara manifesta son descontent de les rialles ab geste d'indignació. Allà a la dreta un jove vos somriu irònicament. En tot el teatre no's veu ni una cabellera... estesa, ni un chambergo brut de polç de taller, ni unes calces de les que, bo y amples exageradament, exigeixen que son amo's tregui les sabates pera llevárseles: tan estretes són del tormell. Els possessors d'aquestes peces de vestir o tenen feyna als cabarets del Barri Llati o de Montmartre, o están descansant del cansament de passejarles amunt y avall dels jardins del Luxembourg.

A la escena'ls actors criden, canten fent sofrir a la veu modulacions pianissimes qui lentament ascendeixen al bramul pera tornar a decaure en melositats de mormoll. Els actors criden y canten y gesticulen; van y venen sobre les taules com esperitats, aixe-

quen els braços ab energia y's piquen el pit ab una vehemencia tal, que apar que'l fan retrunyir cavernosament. Durant els diàlegs, els actors adopten les poses més estranyes a copia de voler variarles a cada minut. Res resta dos moments seguits sobre son lloch. Quan dos personatges enrahonen, si l'un d'ells s'asséu devant ó prop de l'altre pera dirli quelcòm, aquest altre s'aixeca y se'n va ben lluny pera respondre, y l'altre'l segueix, y aquest torna a fugir, y la persecució té lloch fins l'arribada d'un nou actor qui ve a complicar els passeigs y les anades y vingudes.

Les coses semblen atacades de la meteixa malaltia de moviment que'ls homes. Una taula pesanta qui romàn a la dreta durant el segón acte, romàn a la esquerra durant el tercer, y a la dreta novament durant el quart. Y la escena ha d'ésser la meteixa... Si al menys la taula no fos pesanta, no donaria la sensació d'engunia que produeix la suposició de l'esforç pera traginarla d'aci enllà.

Se veu ben clar que, per'aquella gent, el vell motllo del moviment d'escena ha esdevingut furor.

Un dels actors gesticula y riu com un clown. Fa un paper de fracassat, però per lo vist se'n dèu haver donat compte de que ho es, car pretén fer riure ab ses dites y ses fetes. Pretén y ho logra, car el públich riu; riu en tant que algún que altre s'indigna y el jove ros somriu irònicament...

Qui cregui que's tracta de la representació d'un *vaudeville*, està del tot equivocat. ¿Veyéu aquell personatge ab ses patilles y cabells blanchs, y ab ses ulleres y sa levita? ¿Sentiu còm parla de la malaltia de la honestitat, y còm afirma que cal mantenir en els sentits lo qu'ell nomena mentides vitals? Aquell vol ésser l'Ibsen; l'actor ha tingut bon compte d'adoptar sa màscara, però ningú'l coneixeria a travers dels crits, dels recitats, y de les anades y vingudes nirvioses... No, no's tracta de la representació d'un *vaudeville*: se tracta d'una representació *llatina* d'una obra escandinava. Se tracta de la representació a Paris de *Le canard sauvage*, de l'Ibsen. El qui conegui l'obra que s'imagini al fotògraf fent pallaçades, al doctor fent crits, y a tothòm declamant y anant y venint, y excuso demanarli que's desesperi perque ja suposo que ho farà... a menys que, com el jove ros, més pensador, comprengui que no val la pena d'indignarse y somrigui irònicament. Qui conegui nostre públich, aquell públich d'obrers y menestrals qui assisteix a les representacions de teatre modern en nostres teatres barcelonins en mitj d'un silenci imposant, que'l compari ab aquest públich escullit parisench qui esclafeix una riallada per exemple quan sent que'l doctor diu imbècil al dimoniach, qui afirma somniadorament que la criatura morta no està morta sinó dormint. No sòch pas un xovinista, però m'entraven ganes de cridar: ¡Visca Catalunya! No trevallo vots, es sincerament que ho dich; m'entraven ganes de cridar: ¡Visca la menestralía catalana!

Aquest drama tan intim, tan humà, tan reposat, qui bo y contenint una tempestat no's manifesta ab trons y llamps, sinó ab una mena d'ayre de fronda qui refresca nostre front y agita nostres cabells bo y excitantnos els nirvis, no comprench que pugui fer riure, ni que'ls personatges sortissin ab la cara emmascarada y ensopeguessin al eixir a escena. Y, sobre tot, no comprench que's pugui cometre'l pecat de traduhirlo al *llatí*, y de ferho a conciencia, car no hi ha pas ignorancia per part dels actors. El doctor portant la màscara de l'Ibsen, y el fotògraf Ekdal la màscara d'August Strinberg, demostren ab això sol saber de qué's tracta. Cal suposar, donchs, qu'es concientment que s'ha *llatinisat* l'esperit de l'obra, fentla sotraquejar y violentantla com ab por de que'l drama no surti prou si no surt ab manipulacions, y els fracassats no inspirin prou llàstima si no inspiren avans una rialla burlesca.

He parlat d'esperit llatí y he subratllat el mot cada vegada que l'he escrit. Tinch interès en explicarme, en primer lloch pera ésser ben clar, y en segón lloch pera reivindicar la raça.

He usat el mot llatí en el sentit en que derrerament està de moda usarlo y ab el qual estich completament en desacort. S'emplea'l mot llatí en oposició a *reflexió* y a *fondo de les coses;* se nomenen llatines (y també gregues) les coses formals. Més clar: sols es llatí el sentiment. Se diu d'un poeta qu'es llatí (o grech—com he dit—els dos mots s'usen en el meteix significat) quan fa versos musi-

cals no més; musicals y *metòdichs*. Segons aquesta classificació, en Maragall está a punt de perdre sa cédula de llatinitat, y en Fuentes també en sa derrera novela. Pera ésser llatí sols podèu fer eixir de la flauta melodies, el sol ha de batre sobre vostres personatges extàtichs, y la mar en que vos banyèu ha d'ésser blava. Si compliquèu la melodia, si os embolcallèu de boyra y si os banyéu en un mar vert, el mot *llatí* s'amaga y vos fan fill natural o adoptiu del cercle polar.

Hi ha en aquesta creença una idea depressiva envers nostra raça. S'oblida que l'artifice de la Venus no's limitá a reproduhir una dòna, sino que *reproduhí* una deesa consagrada per cent llegendes. ¿Còm, altrament, ses formes ens farien esdevenir somniadors devant d'ella? S'oblida que foren nostres els pensadors qui capiren primer més fondament la vida, y que nostre mar blau, durant les calmes d'estiu, esdevé vert, y gris durant les hivernals tempestes, y que de tempestes també'n sofreix la nostra ànima qui no sempre resta badant imbècil devant la flor qui's bada, car sovint se demana a quina especie la poncella pertany, y ho esbrina pera ferse la resposta.

Es en aquell sentit depressiu y ofensiu que s'usa'l mot llatí, que l'hé usat pera expressar la violencia de la forma. Personalment, tinch un concepte més enlayrat y noble del llatinisme. Entench que, en efecte, *llatí* vol dir *clar*, peró estich molt lluny d'opinar que *clar* vulgui dir *forma*, això es, sols lo que's veu ab els ulls de la cara. Entench al contrari que l'Ibsen, o pera generalisar: això que s'anomena literatura del Nort, es més clara, més recta y més assoleyada que aqueixa literatura nomenada llatina plena de buydors, ahont l'ànima s'hi pert per manca d'apoyo, y que aquella poesia plena de carmel-lo, plena de visions sense idees, de la que, fòra de la dolçor a la boca, si quelcòm vos resta no es res més que'ls budells bruts. Això que s'anomena literatura del Nort, pera significar que es nebulosa, cal dirho ja d'un cop pera nostre orgull, no es sinó l'ànima grech-llatina evolucionada, perfeccionada, emplaçada en els temps moderns. Pera posar un exemple: aquell qui no hagi fruhit ab la lectura dels grans dramaturgs grechs, no pot fruhir ab la lectura d'Ibsen, perque la seva ànima estarà mancada d'amor a la simplicitat y a la profonditat de lo gran.

Els grans drames anímichs... ¿n'hi ha per ventura que no ho sien? Les morts dels meteixos melodrames ¿no'ns fatir no pels morts, sinó pel dolor anímich dels qui resten entorn d'ells?... Els grans drames anímichs que'ns parlen de dolors superiors sòn més assoleyats, més plens de vida, més humans, més mediterranis y *menys reflexius*, que un sonet per exemple, qual sola visió gràfica ja'ns dóna tot seguit la idea d'un laboratori ple de llimes y tenalles y alicates y pinces pera treure *sobrers*. Podriem dir que Oswald se fa emmatzinar pera no haver de fer el segón tercet d'una vida de sonet. ¿Volèu llatí més llatí que l'Oswald? Remarquéu als italians que bé comprenen, interpreten y fan l'*art* modern.

No, *llatí* no vol dir criatura, no vol dir ignocent, no vol dir femella lleminera de llaços y de blondes; això es gàlich o alarb. Llatí vol dir vital, reflexiu, alegre; y no's pot ésser gay sense reflexionar sobre la vida, y la vida no es sols la linia y la forma, sinó la voluntat qui les fa ésser tals.

Si llatí no vol dir això derrer, no me'n nomenaré, però bo y tenintme per tal y català, diré, sentint a n'en Grieg: veusaqui *mon* músich, y sentint a l'Ibsen, veusaqui *mon poeta*.

Es fernos molt poch favor a nosaltres greco-llatins y catalans pensar que podèm coronarnos de roses pel sol plaher d'embellirnos. No; nostres corones, que'ns plaurán una mica per ésser belles, sols ens plauràn del tot quan ab llur flayre'ns diguin quelcòm que vagi a dintre de tot. Y quan no sía pera altra cosa, ens coronarém de roses *pera ferho ans que's panceixin*... ¿Hi ha res tan mediterrani com el símbol? Heusen aquí un que no es polar.

Es, donchs, en el sentit vulgar, de moda ara, qu'he usat el mot llatí. Pera enrahonar conforme ab mon juhi, tenia d'haver dit, no la representació llatina d'una obra escandinava, sino *la representació gàlica o parisenca d'una obra humana*... El llatinisme té moltes accepcions.

F. PUJULÁ Y VALLÈS

París, maig, 1906.

CONCERTS PADEREWSKI

La música es la manifestació d'art qui més fanàtichs ha fet, y qui ha donat més peu a que sía explotat el públich babau. No cal pas fer historia de les rivalitats, dels *partits* que'l fanatisme ha promogut a Barcelona. Bastant recents són els *massinistes* y *gayarristes*, qui may s'a uraren a pensar que, mentres discutien la *mestría* de llurs respectius idols, eren *magistralment* explotats per aquests y pels empresaris.

Ara, ab motiu de la boda del rey y ab el bon propòsit «d'estrènyer els llaços de fraternitat entre totes les regions», l'Estat també's prepara a explotar l'esperit entusiasta o fanàtich dels espanyols convocant a tots els orfeons y rondalles, als quals sotmet a una serie de condicions verament calamitoses. Y tot pera no treuren res, ni un premi, ni una medalla d'or com les que donaràn als quí's casin el meteix dia que'l rey...

Però tornèm als *amateurs*. Si els chors han d'anar a Madrid a *badar*... la boca, els *amateurs* de Barcelona han anat aquests dies a *badar* les orelles pera sentir al celeberrim virtuós del piano Paderewski.

Y d'aquest es de qui haig de parlar; però judicarlo definitivament pels concerts qui ens ha donat, me sembla gayrebé impossible. El judici, donades les qualitats de les obres que'ns ha fet sentir, resultaría incomplert. En Paderewski ha volgut contentar al públich; m'ha semblat, tant com un gran artista, un explotador en tots sentits. Ja feya temps que a Barcelona se l'esperava, ab més desitj encara perque, estant una vegada a punt de venir, sospengué'l viatge. Afegim a n'això les anècdotes que l'home fa córrer, relatives a sa condició de polak, a uns amors romàntichs... etc., etc., y ens explicarèm que'ls nostres *amateurs* y els nostres fanàtichs se l'hagin imaginat com un personatge llegendari. Y ell, que *no bada*, que *ho entén* de debò, ha posat uns preus exageradíssims, y el públich de Barcelona no per això ha deixat d'omplir el teatre Principal de gom a gom en els dos concerts.

En Paderewski es, com a pianista, una personalitat que, ab tot lo dit, no pretench pas rebaixar. Sa execució es esplèndida y sa dicció envejable. Però'ls qui som amichs de la rahó tant o més que de la música, no podèm deixar sense protesta'l *jacobinisme* d'aqueix públich *artístich* qui no repara en gastarse la primera pesseta per un concertista que si fa o no fa es lo meteix que altres qui ens han visitat, y en cambi deixa buyts els teatres quan venen companyies teatrals qui també fan art, y art del bo, y qui pera ferne (y no pera fer además d'art, *farolerías*) han de sostindre un gasto verament considerable. Y es precisament aqueix públich quí's queixa de que'ls preus de les tals campanyies són exagerats, devegades sense ni haverse pres la pena d'enterarsen.

Mes era necessari, fatal que'l Principal ara s'omplís. Ja he dit que la música ha fet molts fanàtichs, y era fatal y necessari que aquests hi anessin. Y l'haguereu vist a n'aqueix públich entusiasmarse fins a la follia ab un home qui, després del segón concert, tocava de més a més tres rapsodies de Liszt. Y si a la major part, per no dir tots els espectadors, els preguntaveu quin concepte s'havíen format del gran virtuós, sa resposta era tan poch concreta, qu'en definitiva sols podia interpretarse aixi: «Hem sentit un concertista més!» Això es tot.

Y, no obstant, ells eixíen al carrer a ferli una altra ovació, y a exigirli que sortis als balcons de l'hôtel a rebre'ls aplaudiments ja malaltiços que li tributaven...

¿Eren fanàtichs, o què eren?

D. Bonet y Cembrano

EL VALENT

Jo allavors era encara molt jove... Tenia el cap ple d'heroisme. La traducció de la *Iliada* y les pindàriques, la lectura dels compendis de Historia d'Espanya y, sobre tot, el Quixot, havíen exaltat de tal manera ma imaginació, que no podia creure s'hagués acabat la mena dels hèroes y semideus de que'm parlaven persones tan autorisades com l'Homero y el meu mestre de retòrica. Pera mi de desde l'Hèrcules fins l'Ulises, de desde'l Cid fins Don Quixot, havien estat homes de carn y òssos molt dignes de nostra estimació y de servirnos de guía... Lo únich que'm sabia greu y ho trobava inverosímil era que al *desfacedor de agravios* en totes les aventures li toqués el rebre, y, sense prou coneixement per'atribuhir a altres causes ses derrotes, no hi veya més fonament que la seva manca de gimnasia, son poch desenrotllo físich, son desequilibri de forces, el predomini de l'esperit sobre la musculatura... Per això m'esforçava a câ'n Bricall fent mitja hora seguida obertures de pit, planxes y elevació de pesos. Quan me veya en l'espill del lavabo en hermosa *pose* d'atleta de circh eqüestre, reya compassivament del meu pare qui sempre'm retreya mes aficions que'm portaríen a sentar plaça de camàlich... Jo no hi creya en tot allò de los *juicios de Dios* y de que la rahó dóna molta força, estant convençut de que,

sense rahó y ab bons punys, se guanyen moltes partides...

Per aquell temps venia molt a casa un senyor qui era'l meu idol. Alt, moreno, ben conformat, lluhia sempre'l desenrotllo exagerat dels biceps a través de les mánegues estretes de sa americana, portant els braços en contracció violenta perque's dibuixessin bé aquelles deformitats qui, com els cabells de l'aymant de Dalila, guardaven tot son poder.

No hi havia día que no'n fes una. Un vespre'ns contava que, descompartint dos pinxos qui's barallaven ab llurs navajes, n'havia agafat un d'un braçat y l'havia tirat vint metres més enllà. Un altre reventava d'un cop de puny a un emblanquinador del Pla de la Boqueria perque ab un gitano xollador feyen brometa quan ell passava. Un dia va matar instantaniament d'una puntada de peu un lladregot en el moment precís de ficarli les mans a la butxaca de la ermilla. Un altre ell tot sol va fer fugir una partida que li va sortir per un camí, una nit fosca...

En les vetlles, quan tot satisfet explicava ses heroicitats que jo escoltava embabiecat, la meva mare somreya bondadosament com si sentís les mentides ignocents d'un infant, y el meu pare, mes fort de gènit, sortia sovint ab uns estirabots tan sense substancia, que'm feyen posar la pell de gallina ab la temença de que'l valent s'enfadés. Deu nos en guart. Jo'l creya ab fe cega y me'l imaginava una mena de fera, estranyantme que al passar pel carrer no s'apartés tothòm y les mares no amaguessin les criatures.

La meva tía de Berga feya molt temps que demanava als pares que'm deixessin anar una temporadeta a montanya pera posarme fort y pendre color. Allò pera mi era convidarme a bodes, perque ademés de que'l cambi y el moviment sempre són agradables pera la quitxalla, tenia esperances de que aquells ayres purs, aquelles aygües fortes y aquells aliments nutritius tindrien més virtut que les *paraleïes* y *polees* pera enfortirme y enrogir aquelles galtes xuclades y de color de noy de ciutat.

La ocasió no pogué ésser més falaguera pera mi. L'amich de casa anava a Berga aquell dissabte, y ell podria acompanyarme. La meva mare li digué ab un to un bon xich mofeta que no'm comprometés ab alguna de les seves aventures, y el meu pare afegí que no calia tenir por perque'l seu amich sabia tenir molta prudencia quan les circumstancies ho demanaven.

Sortirem. De Barcelona a Manresa tot va anar com una seda. No's barallá ab ningú ni tan sols ab el revisor del tren qui sol ésser la victima de tots els viatgers mal-gènits. Allavors encara no funcionava'l tren d'Oloàn y ens tocà llogar una tartaneta y fer via amunt per la carretera.

Fosquejava. El meu acompanyant no parava de mirar al moço qui, rondinant una cançó dormilega, ens feya ensopir més encara que'l trot acompassat de la bestia. Y, marejat pel moviment a que no estava acostumat, feya esforços per'adormirme, però'ls sots de la carretera fent trontollar el carruatge's cuydaven de desvetllarme ab els cops que'ls cèrcols de la vela'm donaven al cap.

Ja erem prop del poble. Atravessavem un bosch espés d'alzines. Era negra nit. Jo, mentres donava gracies a Deu de que no hagués passat res, patia una mena de desencant de no haver pogut presenciar ni una *petita heroicitat*, quan ens donen la veu d'*alto* y veyém lluhir, entre les tenebres, les bayonetes de dos fusells, un a cada cantó del vehicul...

«Ja hi som!» vaig pensar jo esperant veure còm el meu acompanyant reventava aquell parell de poques vergonyes... Però ca! el valent, mitj agenollat en les bosses del carro, demanava clemencia prometent donar tot lo que duya si no li feyen mal.

El tartaner esclafí a riure com un ximple, mentres els desconeguts preguntaven si hi havia novetat, perque feya dos díes hi havia hagut un robo, y recomanaven molta vigilancia...

Era la guarda civil!

Si en Colón baixés de sa columna pera regatejar cacauets ab els venedors del moll, no'm desmereixería tant com aquell valent de comedia!...

CARLES DE FORTUNY

ESPERANTA FAKO

Ni ricevis la unuan cirkuleron de la Loka Organiza Komitato de la dua Universala Kongreso kiu sub la prezido de Dro. Zamenhof estos okazata ĉe la urbo de Genevo de la 28ª tago je Aŭgusto ĝis la 5ª je la Septambra monato. La cirkuleron havas la programon de la festoj inter la kiu estas diversaj koncertoj, baloj, komedioj, promenado ĉe la lako de «Lamaine», vojaĝo tra Svidujo kaj tri generalaj kunvenoj. La esperantistoj kiuj deziras ĉeesti al la gravega Kongreso devas aĉeti la *Verdan Karton* kiu kostas 12 pesetojn kaj donas la rajton de partprenu en ĉiu la festoj kaj kunvenoj. La personoj kiuj deziras pli detalojn povas sinturni al la societa loko de «Espero Kataluna». Tiu donos al ili ĉiu la konatajn detalojn tiel pri la dua Universala Kongreso kiel pri la internacia movado de la lingvo Esperanto.

Hem rebut la primera circular de la Comissió d'Organisació local del segón Congrés Universal que, baix la presidencia del doctor Zamenhof, tindrà lloch en la ciutat de Ginebra desde'l 28 d'agost fins al 5 de setembre.

La circular conté'l programa de les festes, entre les que hi ha diversos concerts, balls, comedies, un passeig pel llach de Lemaine, un viatge per Suissa y tres reunions generals. Els esperantistes qui desitgin assistir a aquest important congrés deuràn comprar la *Carta Verda* qui val 12 pesetas y dóna'l dret de pendre part en totes les festes y reunions. Les persones que desitgin més detalls poden dirigirse al local social de «Espero Kataluna», ahont se'ls hi donaràn tots els detalls coneguts, tant sobre'l segón congrés universal com sobre'l moviment internacional de la llengua Esperanto.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

V

PRONOMS

Un cop d'ull general a la gramàtica'ns permetrà estudiar més fàcilment aquesta part de la oració y les altres.

Les dues parts essencials de la oració són: una la que'ns expressa les coses (substantiu), altra la que'ns expressa les accions (verbs). La primera es la materia, la segona'l moviment.

Les altres parts de la oració són accidentals y podríem qualificarles d'articles de luxo, de més o menys luxo segons sa calitat. Ab l'adjectiu qualifiquèm els substantius y els distingím els uns dels altres. Ab l'adverbi (adjectiu dels verbs) qualifiquèm les accions y expressèm els llurs matisos. *Grosso modo*, també'ns entendriem sens ells; però no més *grosso modo*.

La part qu'es verament un luxo, un luxo que's permet el substantiu, es el pronòm. A la manera dels Estats, els substantius sovint se fan representar. O bé perque se'n donen de menys de formar part d'una oració, o bé perque, per massa bon gust, no'ls plau repetirse, en nom d'ells envien a la oració un representant, que no es altre que'l pronòm, qual nom meteix indica qu'enlloch del nom hi es ell.

Jo rich, *tu*, *saltes*, *ell llegeix*, dihèm; y dihèm *jo*, *tu*, *ell*, enlloch de Joan, Pau, Pere, qui són els nostres noms respectius. Dihèm *ells corren* pera estalviarnos l'haver de dir el nom de cada un dels qui fan aquesta acció, etcètera, etc.

Vist, donchs, el paper que li toca representar en la oració al pronòm, qu'es el d'estar en el lloch del substantiu, se comprèn que, lògicament, aquesta part de la oració ha d'obehir a les meteixes regles que obeheix el seu representant. Ara bé: com que'l pronòm té terminació especial, y té forma propria pera'l plural y pera'l femeni quan es personal, fòra de les regles qui fan relació a aquests casos li aplicarèm totes les altres, entre les que's distingeixen com a més caracteristiques les de la declinació, que ja sabèm se fa per medi de preposicions y ab la terminació *n* en el cas acusatiu.

Vejàm quins són els pronoms personals. *Singular: mi*, jo; *ci*, tu; *li*, ell; *ŝi*, ella; *ĝi*, ell,

ella, allò, això, etc. (neutre). *Plural: ni*, nosaltres; *vi*, vosaltres, vós, vostè; *ili*, ells, elles.

Aclaració. — La primera persona del singular, *mi*, no ofereix cap dificultat. En sa forma simple, *mi*, está en nominatiu y tradueix nostre pronóm *jo*. Jo rich, *mi ridas;* jo llegeixo, *mi legas*. Acompanyada de preposicions o bé ab la *n* de l'acusatiu, tradueix nostres formes *me*, *mi* (*m'*, *'m* devant o derrera de paraula que comenci o acabi ab vocal). Ex.: Datiu: Ell me dóna un moble, *li donas al mi meblon;* vostè m'envia un matelàs, *vi sendas al mi matracon;* donguim (dongui'm me dongui) el mirall que hi ha sobre l'armari, *donu al mi la spegulon*, *kiu estas sur la ŝranko*. Acusatiu. ¿Per què'm condueix cap allà? *Kial vi kondukas min* (*mi* es la cosa conduhida) *tien?* ¿Vosté m'ha vist?, *ĉu vi vidis min?* Vostè'm deixarà en el passatje, *vi min lasos en la trairejo*. (No doném exemples dels altres casos pera evitar les repeticions que'l sol cambi de les preposicions ens obligaria a fer.)

La segona persona del singular, *ci*, ofereix la particularitat de que no s'usa entre'ls esperantistes, qui a la faysó anglesa usen sempre'l tractament de *vós* (segona persona del plural). S'usa sols aquest pronóm pera les traduccions literaries o produccions poètiques quan literalment se vol traduhir el tractament de tu. La forma simple, *ci*, tradueix nostre nominatiu *tu*; ab preposicions o ab la *n* del acusatiu tradueix també nostres formes *te* (t', 't). Ex.: Tu protegeixes, *ci ŝirmas*; tu destrueixes, *ci detruas*. Ablatiu: La biblioteca es pera tu, *la biblioteko estas por ci*. Datiu. Jo't regalaré tres calaixos, *mi donacos al ci tri tirkestojn;* ell t'escriurà una carta, *li skribos al ci leteron*. Acusatiu. Jo't tancaré ab clau, *mi ŝlosos cin*, etcètera.

La tercera persona del singular té tres formes: una pera'l masculí, *li*, una pera'l femení, *ŝi*, y una altra pera'l neutre, *ĝi*. Aquí cal recordar lo que diguerem al parlar del sexe en el substantiu: són masculins l'home y tots els animals mascles, són femenins les dònes y les femelles dels animals, y són neutres totes les altres coses. Donchs bé: sempre que'l pronòm tercera persona representi un substantiu masculí, usarèm la forma *li*; sempre que representi un substantiu femení, la forma *ŝi*, y pera tot lo restant la forma *ĝi* serà l'adequada. Ademés, aquesta forma la usarèm també sempre que parlèm de persones qual sexe'ns es desconegut, com per exemple quan parlèm de *criatures* que no sabèm si són noys o noyes y a les qui, per lo tant, lògicament no podèm incloure en cap dels dos sexes. Suposém qu'enrahonant ab un senyor, ens diu que té dos fills y ens ho diu aixi: *Mi havas du gefilojn*, forma que ens dóna a compendre que n'hi ha un de cada sexe perque'l prefixe *ge* això significa. El senyor segueix enrahonant, y sense mès detalls ens explica que'l més gran dels dos està malalt. En aquest cas, com que nosaltres no sabèm si el més gran es el noy o la noya, quan parlém d'ell usarèm el pronòm *ĝi*. *Kion opinias pri ĝi la kuracisto*?, ¿què opina d'ell (o d'ella) (del *noy*) el metge?

Li traduheix nostre *ell*. En la declinació també tradueix nostres formes *el*, *li* (l', 'l). Exemples: Ell sacrifica'l seu ideal, *li oferas sian idealon*. (Datiu). Jo li confessaré la meva culpa, *mi konfesos al li mian kulpon*. Digali (digues li, li digues) la veritat, *diru al li la veron*. (Acusatiu). El veuré en el carrer, *mi lin vidos sur la strato*. Jo l'he saludat, *mi lin salutis*. (Ell). Ja'l té, *li lin jam havas*, etc.

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà)

SOLIDARITAT CATALANA

Suscripció popular per'atendre als gastos de la Edició dels discursos pronunciats contra'l projecte de lley de les jurisdiccions, y de l'Homenatge que'ls catalans preparen als senadors y diputats qui combateren dit projecte.

LLISTA DE «JOVENTUT»

Suma anterior: Ptes. 151'60

C. A. M., 0'50 pessetes. — Emili Espé, 0'50. — J. S. y la seva dòna, 1. — M. Molins, 0'25. — R. Ramón, 0'25. — A. Jorba y Jorba, 0'25. — V. Raspall, 0'25. — J. Matas, 0'25. — R. Aloy, 0'25. — M. Permanyer, 0'25. — J. Panyella, 0'25. — J. Mas, 0'25. — J. Busquets, 0'25.

Suma total: Ptes. 156'10

Queda closa la llista de Joventut.

NOVES

L'entusiasme creix, l'alegría de nostre poble va en aument devant de la Gran Festa qui s'acosta. Y el govern ab la cinica resposta que acaba de dar a les reclamacions de Càtalunya, y els delegats del govern cometent arbitrarietats a Girona, com l'Oñativia, y consumintse de pena a Barcelona, com el pobre senyor duch, acaben d'estimular mès y mès la gran rialla del poble. Aquest se sent més joyós y mès fort en sos drets enfront de la petitesa de sos enemichs, y a riuades afluhirá diumenge a nostra ciutat desde tots els indrets de Catalunya.

Entre nosaltres, d'enemichs ja no n'hi ha. Són fosos els odis de la falsa politica, y tant de bo ho fossin per sempre. Tots ens sentim germans, tots encaixèm, y ballèm una inmensa sardana festejant y glorificant el nostre amor y el nostre patriotisme. ¿Qui s'atrevirà, qui podrá desferla?

Tota Espanya'ns mira, y pot pendre exemple de nosaltres pera son bé. La Espanya viva, la qui pensa, es ab nosaltres y ve a nosaltres, com ho proben els nostres germans de Basconia. Els qui, més que representants de la Espanya viva, ho són del fals regim qui la malmena, si no venen pitjor pera ells. Tampoch els veuriem, fits com tenim els ulls en l'espay blau, ple d'esperances, ahont aixequèm nostres cors y nostres banderes.

—

JOVENTUT ha delegat a son redactor en J. Pujol y Brull pera que la representi en tots els actes qu'en honor dels senadors y diputats organisa y celebrará la Comissio de Solidaritat Catalana.

—

Ja ha sortit la medalla commemorativa de les Festes de l'Homenatge, que la Comissió de Solidaritat Catalana encarregá a l'eximi esculptor n'Eusebi Arnau. El modelat es magnifich. Se n'han fetes tres edicions: una de plata que's ven a 5 pessetes l'exemplar, una altra de metall daurat, a 1 pesseta, y una altra de bronze a 50 cèntims.

—

S'han posat a la venda'ls segells commemoratius de les festes de Solidaritat Catalana, dibuixats per l'Alexandre de Riquer, dels quals se n'han fet quatre tiratges, quiscùn ab diferent color y preu, venentse a 1 pesseta, 15 cèntims, 10 cèntims y 5 cèntims.

—

Diumenge al mati assistirem a la festa infantil que, com cada any, el Colegi de Sant Jordi celebra. Enguany s'es celebrada al teatre Romea, com l'any passat. Els alumnes cantaren cançons y llegiren poesies ab veritable destresa, essent aplaudidissims en tots els nùmeros del programa. La concorrencia fou molt nombrosa, abundanthi com es de suposar les senyores y senyoretes, qui de debò gosaren contemplant l'alegría dels menuts artistes, els quals sapigueren fer honor al colegi hont s'eduquen y a son director senyor Flos y Calcat. La festa terminá cantantse *Els Segadors* y donantse forts visques a Catalunya.

—

Ademès de la medalla que podèm dirne oficial, commemorativa de la festa de Solidaritat Catalana, que ha sigut encarregada a l'esculptor Arnau, que acaba d'èsser posada a la venda y que será entregada als diputats y senadors a qui Catalunya honrará diumenge vinent, el nostre amich n'Antoni Niubó n'ha feta encunyar una altra pel seu compte, haventnos fent present d'un exemplar de la meteixa. Ha sigut modelada pels esculptors senyors Madurell y Solà, y encunyada en els tallers del senyor Vallmitjana, resultant un trevall seriós, artisticament considerat. D'aquesta medalla, qu'es de 31 milimetres, se n'han fetes tres edicions: d'or de lley, que's ven a 100 pessetes una, de plata de lley, a 4 pessetes, y de metall oxidat, a 50 cèntims.

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha distribuhit, durant el passat mes d'abril, 289'65 pessetes en concepte de subvenció a les escoles catalanes.

Durant el meteix mes s'han recaudat, ab els talonets de 5 cèntims, 173'10 pessetes.

—

Publicacions rebudes:

Rienzi, gran òpera tràgica en cinch actes, de Ricart Wagner, traduhida al catalá ab lletra adaptada a la mùsica, per Xavier Viura y Joaquim Pena. L'«Associació Wagneriana»'ns ha donat aquesta nova traducció de Wagner, qui no va com les anteriors acompanyada de la relació de temes musicals, puig el mestre alemany la escrigué en època en que no s'havia decantat encara pel modern sistema dels *leid-motif*. Preu, 1'50 pessetes.

Postal commemorativa de les festes de Solidaritat Catalana, dibuixada per en Jaume Llongueras. Ha sigut editada per en Joseph Soronellas y tirada a tres tintes per la casa Joaquim Horta. Se ven a 10 cèntims, podentsen demanar a l'engròs al carrer d'Archs de Junqueres, 9 y 11.

Valencia Nova. Hem rebut la visita d'aquest nou setmanari valencià, orgue de la societat regionalista del meteix nom, qui ve a lluytar contra'l centralisme. El saludèm, desitjantli perseverança y sòrt en la campanya que anuncia en son propòsit de desvetllar l'esperit regionalista valencià.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 328 BARCELONA, 24 DE MAIG, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

EL 20 DE MAIG DE 1906

Catalunya ara està d'enhorabona. Un poble gran qui s'aplega en harmònica manifestació com la del prop-passat diumenge, pot dirse qu'es un gran poble. Desd'ara poden estar convençuts els nostres governants de la virtualitat d'aquesta Catalunya que malmenen, la qual ha sapigut, perque era'l voler seu, demostrârloshi ses qualitats. Però els governs d'Espanya sòn sòrts y cegos de naixença.

Les amigables colles de tots indrets vingudes a Barcelona, portant branques d'olivera, símbol de pau y de germanor, entrellaçades ab les senyeres respectives, afluhíen ab esplets de color y moviment de màgica poesia; y al aplegarse creyentes en llurs respectives rengles, tots els colors bategaven joyosos, al ritme del pensar serè y reflexiu de cada intelecte. Cada home afermava més y més ses arrelades conviccions, ab el respecte envers les dels altres; y entre aquella munió de pensars diversos, traspuava esplendenta l'aspiració de tot un poble; aspiració de protesta contra aquella *Lley* tan sabiament combatuda pels honorables patricis a qui aplaudiem ab hardidesa.

Però la festa catalana, l'acte hermós celebrat a Barcelona ab la cooperació de tota Catalunya, y ab la de valiosos elements de fòra d'ella, conjunt representat pels tres partits politichs qui propriament tenen vida en son si, ha sigut, més que res, una protesta contra tot lo caduch; contra la indiferencia d'un Estat indigne de nomenarse tal. Perque l'Estat ha d'ésser una força capaça de mantenir la observancia de les lleys y de la justicia; y la lley y la justicia, a mercè dels governants d'Espanya, trontollen a voluntat de qualsevulga halenada perversa; y aquest Estat espanyol en moments de perill creua els braços devant de fets qu'endolen nostre poble y en moments en que Catalunya es flagellada.

Y aquest Estat espanyol, que porta'l corch en les arrels y aguanta tambalejantse les seves branques ja resseques, aquest Estat espanyol, pera *satisfer* els desitjos de Catalunya en hores d'angunia pera ella, inventa y trama, maquiavèlicament, una Lley ofegadora, no contra determinats culpables que puga

haverhi, sinó contra'ls qui tenen sed de justicia. Perque la Lley (que, batejantla bé, podría dirsen de les *aberracions)*, va forjarse per'acabar d'anorrear únicament a Catalunya. Es sols una Lley de mort contra una part d'Espanya, per mès que vulga aparèixer ab caràcter d'expressió general.

Però en el Parlament van redreçarse heroicament els qui havèm honrat ara ab les festes de Solidaritat Catalana, fent sentir llur veu potenta contra la mala intenció dels Moret y comparses.

A vosaltres, defensors de Catalunya, tot un poble vos ha rendit homenatge; y fins ara no l'havèu conegut ben bè a fons. La Catalunya qu'heu vista ara es la veritable, y ho dich especialment a vosaltres, republicans; a vós, respectable quefe Salmerón. Aquesta Catalunya qu'heu conegut avuy, no es la Catalunya que durant massa temps vos han fet veure'ls Lerroux y llurs satèlits de poch brill; no es pas la meteixa que vos han mostrat aqueixos assalariats pels alts poders, ab l'ùnich fi de mantenir les lluytes y les rencunies entre'ls catalans y ab el propòsit estudiat de distrèurens pera fernos passar desapercebuts els actes dels malfactors qui aguanten les regnes d'Espanya. La Catalunya d'ara, serena y reflexiva, es la disposta a èsser per dret la rica y plena de la nostra cançó antiga. N'estèu ben convençuts tots els qui vareu presenciar la manifestació seriosa del diumenge.

Ara aneuhi, companys y defensors nostres; anèu a Madrid a dir còm som, y lo que volèm, y lo que'ns pertoca. Si prop vostre s'escauen per etzar passar aquells catalans qui, cegos o estúpits, van callar quan vosaltres combatíeu la malehida lley o van apoyarla, tinguèulos pietat y aconcellèulos que no retornin a llur patria, perque si la serenor d'aquest cel nostre'ls illuminava ab un xich de claror, d'aquella claror suau qui poguès endinsarse en llurs pobres cervells, se moririen de vergonya.

Cantèm ab clams de victoria'l triomf de Catalunya, de la Catalunya forta qui, ab la data del prop-passat diumenge, comença una gloriosa era de pau, de germanor y respecte. Dia de recordança pera tots, perque ara tothòm de Catalunya tè conciencia plena de qui es y dels veritables drets qui pertoquen a n'els pobles, per lley de naturalesa, y contra les fites y les ratlles imposades per les barroeres mans y mals desitjos d'alguns homes. El nacionalisme català vivía ja de temps, però ara pot dirse que ha entrat a la major edat: *Hosanna!*

J. Pujol y Brull

PERA'LS QUI NO HI EREN

Un fet relativament insignificant determinà una lley absolutament injusta. Cada català en sa conciencia ha judicat el fet relatiu; tots els catalans a la llum del sol hem protestat de la lley absoluta. Un fet fàcilment s'oblida; una lley categòrica, imperativa, tirànica, fereix mès fondament.

La lley injusta imposada o consentida pels alts poders de l'Estat espanyol, en síntesis venia a dir lo següent: «No teniu dret a pensar.» Puig no altra cosa que negarnos el dret de pensar es negarnos el dret de dir lo que pensèm. Y hem protestat com a homes, com a homes qui pensèm, com a homes qui tenen dret a pensar y a dir lo que pensen. Erem doscents mil l'altre dia pels carrer nous de la nova Barcelona, qui anavem a demostrar això: Que sabèm lo que pensèm, y que sabèm dirho com cal. Doscents mil catalans que'ns feyem solidaris de lo que havíen dit una dotzena y mitja de diputats al Congrès. ¿Què havíen dit aquella dotzena y mitja de diputats? Que aquella lley que'ns volia privar de pensar era una lley indigna. Y nosaltres hem repetit ab ells: «Aquesta lley es una lley indigna».

Però hem volgut dir y hem dit quelcòm més.

Hem volgut dir y hem dit que'l govern qui l'ha patrocinada y que'ls diputats y senadors qui l'han votada, o que si no l'han votada ab llur silenci l'han consentida, són govern y diputats y senadors indignes, tan indignes com la meteixa lley.

No, no hem pas fet un acte de senzill homenatge a uns quants homes dignes de la seva investidura. En rigor no hi havia motiu pera tant. Ells sols han fet una cosa senzilla: complir ab llur dever. L'acte nostre representa una solidaritat més ampla. Vol dir que nosaltres tots, que tan diferentment

pensém en moltes coses, que fins sentim moltes coses diferentment, sabém fernos solidaris tots junts de la llibertat de cada hu, llibertat intelectual, llibertat de conciencia. Y es per això qu'hem pogut veure a n'en Salmerón y a n'en Rusiñol abraçantse, y a n'en Junoy y al duch de Solferino donantse les mans, y a tots junts els hem aplaudit. Y hem pogut ferho ingenuament, sense la més petita repugnancia, perque tots ells havien sigut igualment campions de la nostra dignitat.

Y si l'acte ha resultat tan solemne y tan serè, es perque tanta serenitat y solemnitat convenien a la seva trascendencia. Entre aquella riuada humana, l'autoritat resultava ridicula per lo sobrera. També convenia que quedés en ridicul l'autoritat després de quedar en ridicul la lley. Ni una ni altra'ns fan falta. Heusaqui lo que varem voler dirvos l'altre dia solemnement. Y varem dirvosho ab tanta solemnitat, perque la manifestació de Solidaritat Catalana era la manifestació de la nostra pensa: la solidaritat del pensament català, d'un poble que, si quan sent amors sab expressarlos si convé ab follia, quan vol dir idees sab dirles serenament, majestuosament.

Però també *picarem de mans*. Y picarem de mans sorollosament, metòdicament, toçudament. Ho ferem aixi a riscos de restar un xich de serietat a l'acte perque sabém per experiencia que sols aixi, sols a cops de massa se fan entrar idees plenes dintre de testes buydes. Sols per això picarem tant, oh testes buydes del Parlament espanyol!

Lo que vosaltres heu pretengut negarnos, nosaltres meteixos ens ho hem concedit. Ens hem abraçat pera concedirnos el dret de barallarnos, es a dir, el dret de convéncerns, o de vèncerns, o en ultim cas de tolerarnos. Que no som com vosaltres, que vos creyéu omnipotents perque disposéu de la força. Nosaltres no reconeixèm altra força que la de la rahó, qui s'obre pas serenament a despit de totes les demés forces.

Y aquesta es la força de la manifestació de diumenge passat.

—

Però, com deya avans, la manifestació significa també una altra cosa. Significa una protesta qui toca'ls limits del despreci, contra tots aquells diputats y senadors qui's diuen representants de Catalunya y qui la trahiren al Congrés y al Senat no fentse intèrpretes de la seva voluntat y de la seva pensa.

S'ha comés una omissió lamentable: En la festa de la Solidaritat, qu'en el fons no es una festa sinó una protesta, hi he trobat a faltar lo principal. Hi he trobat a faltar la representació d'aquells contra qui protestavem. Jo hauria volgut veure escrits en grans lletres negres els noms de tots aquells diputats y senadors qui callaren. Era necessari associar d'una manera ostensible a la manifestació aquells noms, pera que constés clarament la solemne desautorisació del poble. Era necessari que, d'una manera precisa, constés que aquells senyors no representen al Congrés espanyol res més que les llurs ambicions, vanitats o interessos particulars, y de cap de les maneres les aspiracions y la pensa de l'ànima catalana. Es clar que això ja ho sabém tots, que fins ja ho saben ells meteixos que la llur investidura la deuen a les males arts del caciquisme forani y als contubernis politichs ab el poder executiu; però no n'hi ha prou ab que ho sapiguém, cal que consti d'una manera evident y aclaparadora. A cada pas, al trobar escrit en lletres negres penjant d'un arbre un nom d'aquells, tots els bons catalans hauriem cridat: («Oh!» Ho hauriem dit serenament y ben baixet.) «Vergonya!» Y hauriem passat de llarch, més decidits que may a continuar la lluyta llibertadora. Que no es hora de planys ni de perdó l'hora actual del nostre desvetllament, sinó hora de lluyta y de justicia. Y no escauen enterniments quan la victoria encara no es obtinguda.

Jo sempre he cregut que seria més útil pera la humanitat aixecar monuments als grans criminals que als grans homes. Aquests en realitat no'n necessiten, car les llurs obres basten pera perpetuarlos en la pensa y en el cor de les futures generacions. En cambi, un petit monument recordatori aixecat a cada home qui s'hagi distingit negativament, seria un gran exemple, una severa lliçó y una amenaça terrible pera tots aquells qui viuen inharmònicament. Una petita biografia serena però precisa: (Fulano de Tal, qui fou un lladre) esculpida en lletres inesborrables al peu de cada monument, faria meditar

molt més que'l nom senzill d'un benefactor qualsevol que avuy llegim pels carrers y places, dessota d'un bust més o menys encarcarat.

Donchs això meteix s'hauria de fer ab els vius, especialment en periodes de lluyta. Res de contemplacions, res de tolerancia. Als diputats y senadors qui no han respost a la veu del poble que voluntariament y aparatosament s'han ofert a representar, tenim el dever de obligarlos a que s'expliquin y, si hi ha lloch, a avergonyirlos y desemmascararlos. Volèm saber qui sóu y quí representèu, vosaltres qui sortireu elegits d'urnes impures o per procediments sospitosos. Es necessari que devant de la nostra solidaritat d'electors y elegits nostres, presentèu la solidaritat de electors y elegits vostres. Volèm saber qui són y els volèm veure y els volèm sentir als qui vos elegiren y de vostra conducta's fan solidaris. Tots y cada un de vosaltres teniu el dever, si volèu reivindicarvos, de demanar als vostres electors que vos facin aquesta caritat. Per caritat, una petita suscripció, encara que resulti tan petita y migrada com la que han fet els potentats monàrquichs barcelonins en obsequi a llur rey! Per caritat, unes quantes banderes y uns quants picaments de mans que salvin per lo menys les aparences!

Seria una manifestació curiosa e instructiva aquesta. Y que n'hi veuriem d'empleats y dependents del govern! Y que n'hi veuriem de gent manada y cohibida que no'l pot negar el seu vot a qui *la fa viure*. Y que pochs ni veuriem d'homes independents qui caminessin ab el cap alt y piquessin de mans sorollosament ab els ulls serens y la rialla als llabis!

Oh, no la faràn ells aquesta manifestació dificil, que pera nosaltres ha resultat tan senzilla! Preferiràn el silenci encobridor. Però si ells no la fan, tindriem de ferla nosaltres. Tindriem de estampar noms y *apellidos* ben clarament, y precisar els districtes o entitats que representen, y fer un estudi politich de aytals districtes o entitats pera deduhirne, com fàcilment ho deduhiriem, que potser sens excepció sols representen el caciquisme corruptor y la pressió oficial y la imposició brutal de l'amo qui paga. Quines biografíes politiques més interessants y més instructives no's podrien fer!...

En fi, el seu procès ja quedà fet diumenge, com quedà fet el procès del govern central y de moltes altres coses. Lo que convé es prosseguir la lluyta ab la meteixa serenitat y constancia que fins ara. Caygueren els cacichs y llurs representants, a Barcelona. De xich en xich tots els de Catalunya cauràn. Y un cop estiguèm lliures d'aquest terrible corch que de fòra'ns empeltaren, podrèm trevallar ab més desembraç tots junts pera aquelles conquestes definitives que tots desitgèm, y separadament, y fins lluytant els uns ab els altres, pera aquelles altres que particularment creguèm superiors y més dignes.

Que tot home qui porta en son sí una ànima serena, un gran ideal y una voluntat ferma, té en la vida marcada una doble y honrosa tasca: Lluytar ab sos germans y lluytar contra sos germans.

EMILI TINTORER

AL POBLE CATALÁ

Desd'aquest periòdich, un dels qui més amunt poden arborar la bandera d'amor a la seva terra, felicito coralment al poble català. Probes havia donades sempre de cultura; però desde l'acte del diumenge, fet consumat, fet inesborrable, la fama del poble queda ja per sempre ben sentada.

Guardèu com reliquia la insignia gloriosa que lluhien vostres nobles pits; y si alguna vegada un espurneig tan sols de revolta os passa pel cervell, no més guayteula, y tornarèu a èsser lo qu'ereu aquell dia en que la vostra solidaritat y germanor feu encauar les serpetes enemigues.

Salut també a la comissió organisadora. Pot estar satisfeta.

Y vosaltres, diputats defensors d'aquesta terra, pensèu que ab gent com aquesta's va a tot arreu. Alguns encara sóu nouvells en aquest art d'enginy y mentida. Recordeuvos sempre, al mitj de la lluyta, que defensèu a un poble de nobles y grans aspiracions. No os malegèu, no os feu politichs d'ofici.

FELIP PALMA

FALSA REPRESENTACIÓ

Diumenge passat tinguerem ocasió d'observar dos fets que'ns parlaren ab una eloqüencia extraordinaria. Mentres al Saló de Sant Joan s'hi celebrava la festa de Solidaritat Catalana, en la que'l cor de nostre poble evidenciava francament y ab energía'ls seus desitjos y les seves aspiracions, no gayre lluny d'alli un nucleu de ciutadans qui pertanyen a una classe *distingida* celebrava una altra festa, en la que també, a la seva manera, donaven pública manifestació dels seus afanys y de les seves preocupacions: la festa del Concurs Hipich.

Mentres en l'una totes les forces vitals de Catalunya hi concorrien pera demostrar ab llur presencia que tenen motius de queixa de les oligarquies dominants; mentres tot lo que significa veritable vida s'acoblava ab entusiasme pera fer una demostració de fermesa, en l'altra tot lo qu'es ja última expressió d'un estament caygut patentisava una vegada més la seva indiscutible inutilitat.

Els uns eren la viva representació del nostre poble; els altres, els qu'endebades s'esforcen pera ostentar indegudament tal distinció.

L'aristocracia (mot que deuria significar tota una mentalitat de les modernes metròpolis) qu'es o hauría d'ésser un organisme revestit d'importancia especial pel conjunt de la seva vida, la qual representa'l nucleu dels seleccionats pera influhir notablement en les populars evolucions, no resideix ja ni de manera insignificant en aquells nucleus que ab el nom de classes directores o *aristocràtiques* coneixèm.

No són elles les qui ab llegitima autoritat poden lluhir aquest títul, perque es absolutament inqüestionable que'l nostre poble, els desitjos y els sentiments veritables del nostre poble, ni engendrarien idees com les d'organisar suscripcions pera fer regals inútils o perjudicials, ni engalanarien balcons per diades de trista significació, ni confeccionarien àlbums pera fins determinats, ni celebrarien festes a les que volen atribuhir el caràcter de barcelonines essent exclusives d'uns quants als qui gens preocupa la necessitat de celebrarles, però que tenen en cambi la pretensió ridícula de que, ab tot y no respondre a cap fi profitós, sien subvencionades per fondos comunals.

El poble català té sed d'altres coses més enlayrades que aquestes, y aytal desitj se circumscriu avuy únicament en les classes menesteroses, y, ab més o menys influencia d'objectius ulteriors, en les qui s'anomenen menéstrales, barrejantse ab elles tot l'intelectualisme de Catalunya.

Aquests són els qui no's donen vergonya de parlar en català encara que no faci *fi;* aquests són els qui aguanten totes les ires del poder central que's dirigeixen contra'l nostre factor econòmich; aquests són els qui a costa d'extraordinaris sacrificis logren donar impuls a les nostres forces industrials, mercantils, científiques y literaries, pera caracterisar a Catalunya ab un esperit progressiu, y per això són aquests meteixos els qui tenen prou força de voluntat per'ajuntarse en magna manifestació y clamar contra'ls qui fan inútils tots els fruyts de les seves energies.

Que ho sàpiguen, donchs, els oligarques centralistes. Que ho sàpiguen els qui en breu rebràn presentalles en nom de Barcelona. Els qui en seràn llurs portadors, no són ni representen res en l'anim de la nostra ciutat.

Seràn els qui no coneixen afectes per la patria, els qui ab llur criminal passivitat entorpeixen l'avenç de la nostra terra, els qui no cobegen ideals ni sentiments, els qui simbolisen l'esperit decaygut y enrunat d'un poder qui fou.

Y, en cambi, Barcelona y Catalunya tota es el poble qui estima a la seva patria, el qui evoluciona, el qui's desperta a l'impuls de nobles ideals y sentiments, el qui's prepara per les futures grandeses.

Pere B. Tarragó



EL *TRUST* DE LA OPOSICIÓ

Ja hem donat el primer pas. Ara es cosa de no deixarho refredar. Massa n'hem perdudes d'ocasions.

Després del grandiós acte de l'Homenatge, cal segellar la Solidaritat. Cal sortir a l'encontre dels *anglòfils* ab el *trust* de la oposició. Que cada partit formuli concretament son programa. Y, un cop fet això, que's nombri una ponencia encarregada d'examinar les aspiracions diverses y ferne la tría, deixant de banda tot lo oposat y seleccionant tot lo idèntich. D'aquesta manera tindrêm aviat lo que's desitja: el programa únich, la *norma* comú al *bloch* autonomista.

Quaranta diputats trets del cor de Catalunya, altres tants de les demés regions, formarien un baluart inexpugnable, capaç de fer trontollar tots els mals governs.

El poder central, representat per un home tan voluble, indecís y gens valent com en Moret—anagrama de *temor*,—veyentse perdut s'agarra al ferro rohent de la intervenció estrangera. Com si no'n tinguessim prou d'anglesos, encara, pera salvarse ell, vol entregarnos lligats de mans y peus als detentadors de Gibraltar.

Es precís, costi lo que costi, impedir aquest crim de *lesa* patria. Amunt, donchs, en nom de la Solidaritat. L'hora es sonada. Ara o may. Sia nostra consigna aquella santa paraula catalana de les velles generacions: *Comencêm!*

Lluís de Janer

DESDE PARIS

¿PERA QUÈ?

Una vegada era un barco navegant, no pels mars del Nort com el rey de la cançó, sinó per mala mar. Tan mala, que tots els passatgers estaven marejats. Sols un aragonès restava tranquilament sobre coberta contemplant ab indiferencia les onades. Això admirà al capità del vaixell de tal manera, que no's pogué estar de demanarli: «Y vostè ¿no's mareja?» Pregunta a la que l'aragonès respongué, esguardant al capità ab ulls d'admiració: «*¿Yo? ¿Pa qué?*»

Es aquest un conte que m'ha sigut recordat pel fet de sentir fer la meteixa resposta a gayrebé tots els catalans als qui's pregunta: «¿Ja ha anat al consulat?...» «*¿Jo? ¿Pera què?...*» En efecte, responen així els catalans, y responen així els russos. Y responen lògicament, car uns y altres, si's troben a l'estranger, es precisament perque hi han vingut en busca de protecció, y no serà precisament anant a aquelles cases ahont la trobaràn. L'anglès, el nortamericà qui deixen derrera seu solidaritat, drets... y una esquadra, no perden el temps anant al consulat; nosaltres, fentho, ens exposêm a deixarhi els diners. Jo recordo que durant ma primera estada a París, havent *oblidat* ma inscripció, vaig tenir de *recordarme* de ferla pera obtenir ma carta d'entrade a la Biblioteca Nacional. La inscripció no pogué efectuarse, car no tenia jo ni el *pase* de soldat, ni el passaport firmat pel comandant del districte, ni la fe de batisme, ni el certificat de bona conducta legalisat per l'alcalde del barri. La manca de tots aquests documents necessaris a la vida... dels altres, m'impossibilitava d'estudiar; però, oh poder dels poders! : dues pessetes acompanyant una instancia'ls supliren tan bé, que'l meteix qui'm despatxà confessà que, en efecte, ma personalitat era suficientment acreditada, y etc., etc., y la inscripció fou feta.

Si: són les dues pessetes, y la instancia, y el timbre mòvil, y el certificat de bona conducta (aquell certificat qui acredita la bona conducta dels delinqüents en quasi tots els sumaris instruhits contra ells), y l'impost... Es el *dever*, en una paraula, lo que deixêm derrera. *¿Pa qué* tornarlo a trobar? Els uns fugen de la intransigencia social en busca de la llibertat, els altres de la intransigencia universitaria en busca de nova ciencia; qui fuig de la intrasigencia del sepulcre en busca d'ayre oxigenat, qui de la capitalista en busca d'un salari. *¿Pa qué* tornarho a trobar tot?

Se fuig del dever, no's deixa enrera cap dret. L'altre dia vaig trobar tres catalans; eren tres criatures. Varen venir sense que ho sapiguessin a casa seva. Se varen convenir tots tres, y com uns homes se'n anaren a córrer món. Y no's pot dir que hagin perdut el temps. Un d'ells, en el poch temps que fa que's

troba a Paris, ja ha fet un descobriment. Si el ministre d'Instrucció d'Espanya'n sent a parlar d'aquest descobriment, ben segur que riurà, y no obstant no deuria riure. Senzillament el bon xicot ha *descobert* un llibre en extrém curiós, car en ell s'hi troben totes les paraules castellanes y franceses de tal manera colocades, que, sense trencàrvoshi el cap, no més heu de fer que buscar el mot castellà y al costat hi trobéu *la manera còm el diuen els francesos.* Y, oh cosa admirable!: el llibre també serveix pels francesos, car *després* les paraules *estàn al revés*, y buscant la francesa s'hi troba la castellana!

Digueume: ¿no vos admira aquest xicot? ¿No vos imaginéu el seu goig al fruhir la troballa, el seu goig *de veritat* al trobar que, en efecte, el llibre no enganya y qu'es cert que *pan* se diu *pain* com ho ha sentit a dir (es lo primer que s'aprén de tots els idiomes!!), y que, oh cosa també admirable!: si busca *pain*... al costat hi troba *pan*... qu'es allò que a casa seva'n diuen *pa?*...

Si el ministre d'Instrucció ho sab , còm riurà del goig aquest! Y, no obstant, no deuria riure si pensés que a n'aquest goig ja hi tenia *dret* el xicot axi que va nàixer, que aquest goig no era precisament ell qui tenia de trobàrsel, sinó'ls altres qui tenien el dever de ferli sentir tot seguit que pogués capirlo, car si l'Estat té alguna rahó d'ésser no es altra que la de posar a la disposició dels homes lo que altres qui han sigut avans qu'ell han per ell fet. ¿Còm, si no, se pot exigir a n'aquest que faci pera'ls qui vindràn?

No, no són drets tot lo que's deixen. Ell sols coneix l'impost, la suhor, el sacrifici. Y aqui el teniu. Feuli la pregunta, y ¿qué voléu que vos respongui sinó «*¿Pera què?*» L'home qui ha hagut de passar un drama, qui ha hagut de fugir de la familia fent cents kilòmetres de cami pera fruhir el petit goig de *facilitat* qui dóna la invenció del diccionari, ¿qué vos pot respondre sinó «*¿Pera què?*»

Y tots, qui menys qui més, hi venim a descobrir *un diccionari* aqui: un diccionari que teniem d'haver conegut alli...

«*Sobre todo* — deya l'altre dia un alt personatge castellà a un amich qui va anarlo a visitar — *sobre todo no se trate usted con los catalanes estudiantes del Barrio Latino: todos están bajo la vigilancia de la policia...*» ¿Pera qué fer comentaris?... Però ¿qui rediable'ns ha donat entenent d'ésser estudiants? Car en ésserho està'l pecat. ¿Quin altre pecat poden haver comés, per exemple, els russos, aquells simpàtichs russos qui passant mil miseries y privacions, qui vivint per dotzenes en els pisos, creuen els carrers silenciosament, ab els llibres sota'l braç, omplen les biblioteques, se distingeixen en els cursos per llur aplicació... quin altre pecat poden haver comés que'l d'ésser estudiants?... Si; hi ha hagut algún rus qui ha fabricat bombes; altre tant s'ha dit d'algún català; però'l pecat no es general; el pecat general es estudiar, fer progrés, aixoparse d'avenç e intentar portar el mot *moviment* a la llar...

Una de les coses més graves que la policia va trobar a câ'ls germans Hebert y Buchard, fabricants de bombes, fou un paquet de correspondencia escrita en Esperanto. Quina feynada, la policia francesa! Ab quines precaucions feu portar el paquet a casa monsieur Navarre pera qu'esbrinés lo que les cartes deyen! Aquest senyor comprengué tot seguit que's tractava de quelcòm grave!.. En el fons les cartes eren familiars, però...!

— Ja ho veyéu: se dediquen a estudiar coses estranyes! —

Verdaderament l'estudi es una cosa grave... pels qui manen. Y si no, que ho diguin els pobles y els homes qui han lograt sa llibertat a copia d'estudiar !

F. Pujulá y Vallès

LA NOVA REPÚBLICA

Al cim del Tibidabo han anat els representants del poble a brindar pel poble. Hi han anat després de complir llur dever, després de defensar al poble y d'ésser aclamats per ell. Y a llurs peus han contemplat ab embadaliment la ciutat immensa, quals munions, per centenars de milers d'ànimes, tan gran exemple de civisme havíen sabut donar dos dies avans.

Nosaltres hauriem volgut ésser amichs d'en Salmerón en aquells moments; nosaltres qui més d'una volta en aquestes planes l'hem combatut, hauriem volgut particularment y amistosament escatir ab aquell home qu'es ara nostre representant y defensor.

Y ab ell, y ab els demés diputats republicans, hauriem parlat de la gran República estesa a nostres peus; de la gran República d'amor en la que cada ciutadà ha sabut ésser un rey, y tothòm ha ostentat llur significació sense sectarismes, y l'ausencia d'autoritat ha sigut suprema garantia d'ordre y de pau.

Y hauriem somniat en els grans jorns que han de venir, que ja's van acostant... en els grans jorns de llibertat y mutuu respecte, en que'ls simbols d'opressió seràn cayguts, y abolides les prerrogatives injustes, y esvahits els odis seculars de germans ab germans.

Y ells, en Salmerón y els bons republicans, ells els oradors inspirats, ens l'haurien explicada la nova era politica que veuen obrirse al seu devant. Ells qui han conegut per fi lo que val y lo que significa y lo que reclama Catalunya, ells els amichs de la llibertat popular, haurien cantat bellament un himne a nostre gran poble lliberal, un himne a la nova, a la única República a que nosaltres aspirêm, perque es la definitiva, es la que tindrêm quan tots siguêm cultes y dignes; República a la que'ls pobles moderns han d'arribar a copia d'exemples grans més que de lluytes petites; República qui no's vincularà sols en formes de govern, car estaràn molt per sobre d'elles les sanes costums dels ciutadans.

Mes aqueixes costums no les pot tenir un poble qui no sia fort en ses conviccions y en sa rahó. L'exemple de cultura que diumenge donà Catalunya, no'l veurêm may més si en nostra rahó no'ns fem forts. La rahó es serena; sens ella no hauriem fet lo qu'hem fet, y ab lo fet pot el poble català convèncers no sols de lo que val, sinó dels grans fins a que està cridat.

Quin honor pera ell, haver ofert tan hermós exemple a les nacionalitats germanes! Quin honor pera l'Estat si sapigués valdresen pera sa regeneració! Quin honor y quin consol ensemps, pera un politich honrat, haver sigut representant de poble qui tan bells exemples dóna!

D'aquest poble de cultura y de llibertat es el pervindre. Ell ha de satisfer les aspiracions dels bons repúblichs que'l defensen y en ell s'inspiren; ell ha d'ésser la Nova República, la de l'avenir, erma d'hipocresies, nèta de malfactors, deslliurada de tirans, ahont l'Amor sia Lley, y ahont les lleys sien dolces y puguin cantarles els poetes quan les dictin els llegisladors.

Lluís Vía

QUÍN REVENIR DE SANG!...

. . . .
que fondo, fondo, 't veig tan virtuosa,
que bé podries arribà a ser gran.
Les Tenebroses

Ah, Barcelona, Barcelona meva,
quína alegría que m'has fet sentir!...
La explosïó de la grandesa teva
m'ha encès de goig y orgull!...
No puch pas dir
lo que m'has fet fruhir!...
Ets Tu!... Has sigut Tu!...
Tant que frisava
per vèuret gran!... Y tot d'un cop, ahir,
cor que vols cor que tens, al cor t'entrava
tota la empenta de l'esdevenir!...

Era sang, era seny, era hardidesa
d'un poble heroich que se'n venía a Tu:
brahó que agegantava ta bravesa...
y, enlluhernat de ta radiant grandesa,
jo esclafía: — Quan vols, com Tu ningú!...
Ningú, ningú com Tu!... —

Ah, Barcelona, bona catalana,
geni dels íbers, quan de cop te plau
deixant el xafardeig de ciutadana
arborar la bandera que agermana
com un crit de victoria en el cel blau!...

Nirvi!... Nirvi!.. Als ulls se'ns hi llegía
un daltabaix impacïent... Tothòm
al passar per ta arteria s'hi fonía
en sang de Catalunya: rebullía
al foch d'entusiasme; y el teu nom
en tronades d'aplausos s'esbandía
per dî a la Terra lo potents que som!...

Rafel Nogueras Oller

Dilluns, 21.

TXEQUES

ENGRUNES

Viviem al Palackeho Nabrezí, es a dir, al moll de Palacky, a l'àngul y a l'enfront del grandiós y modern pont qui porta'l nom d'aquell home politich qui tant ha trevallat per la gloria del seu país. El número de la casa era'l 1570.

Estranyarà llegir un número tan alt. El lector pensarà que aquell carrer es immens, tant o més llarch que'l de les Corts Catalanes de la nova Barcelona'l día que vagi de riu a riu. Més s'estranyarà encara'l lector al saber qu'en el clos de més avall hi viu una gloria popular txeca qui reb tota correspondencia o telegrama ab sols posarhi el seu nom y el número 1897. En el clos següent hi viuen altres amichs meus, essent també elevada la numeració de llurs cases.

Hó explicaré. Praha està dividida en barris. Quan un proprietari vol fer construhir una casa, al concedirli el permís l'Ajuntament, li dóna'l número d'ordre ab que figurarà la futura casa en el registre del barri. Després, quan el carrer es acabat, el Municipi numera les cases per l'ordre en que's troben al carrer. Entre tant, les designa ab la numeració consignada en els permisos pera edificarles. El moll, ara com ara, no està ple de construccions. Se'n veuen bastir, haventhi bastants troços buyts. Si el carrer fos acabat, ab totes les cases llestes, se diría com per exemple's diu: Podskalská II. 357, *st.* (barri) *c* (cislo) número 3; *n* (nou) pera diferenciarlo del vell. Mes, no estant acabat, en el meu cas, la meva adreça sería: Mu Dr. Benet R. Barrios. Palackeho Nabrezí, 1570. II III posch. Praha.

Als passamans de les escales, a distancies iguals, hi ha uns clauets metàlichs alts de 25 milímetres, de formes més o menys artistiques. Hi són en tota la extensió de la escala, per llarga que sia, en el passamà de la banda de fòra, mentres que'l passamà del costat de la paret es llís, cilindrich, y sovint de metall brunyit. La rahó es que la lley de policia de 1887 ordena que la barana de la part de l'ull de laescala sía continuay tingui aquells clauets a 60 centímetres de distancia l'un de l'altre pera interrompre la llisura, en previsió de que la maynada, fent entremaliadures, se deixi anar pel passamà com si patinés a cavall o devallés fent el *warrap* dels alpinístes. Trobant aquells grops, no resulta gens agradós el ferho.

L'Ajuntament té disposat que, demunt de tota porta de pis, hi hagi un número en xifres romanes, y a sota, en xifres corrents, el número de cambres que cada pis conté, sense mancarhi el quartet excusat ni la cuyna. Per exemple: $\frac{\text{XX}}{124 - 130}$.

La numeració es *aeria* y *subterrania*, puig en algunes cases hi ha, sota'l nivell del carrer, un, dos, y fins tres pisos inferiors, com n'hi ha quatre y cinch de superiors.

A la porta del pis hi ha'l nom de la familia qui l'habita, y en molts una plaqueta metàlica rodona, d'uns vuyt centímetres de diàmetre, en la que hi ha pintades les tres torres qui formen el pintoresch escut d'armes de la vila de Praha, ab inscripció a l'entorn: *Prispívá na chude král. klav. mesta Prahy.* (Contribueix pels pobres de la real capital de Praha.)

Arribats a una casa, al presentarse la senyora, no tot han d'ésser cerimoniosos encarcaraments, sinó que, al contrari de lo que succeheix en les terres d'enrahonadors ahont tot es «beso la mà» y «beso'ls peus», aquí's pren la mà dreta de les senyores y se les hi fa un petó, sía sobre la pell del guant o sobre la propria natural, tot dihent: «Beso la mà». *(Ruku libám* o *Kusse die Hand* en alemany.) Y aleshores un se recorda dels portuguesos quan diuen: *Me reventan os comprimentos d'os castazaos.*

BENET R. BARRIOS



FLOR DE LA LUXURIA

La monja poch a poch sos hàbits va desfent
y mostra a un raig de sol ses carns immaculades:
y tanca'ls ulls, y riu, y els braços nuus estén
per'abraçar quelcòm que fuig de ses be ades.

Es bella, esculptural; el seu esguart fa llum;
y té la carn rosada, com una gran aurora,
Sos llabis, mitj oberts, exhalen un perfúm
de flor de voluptat que'ls ayres enamora.

Y el raig de sol, tranquil, encén ab un petó
son ventre virginal més blanch que l'alabastre,
y els pits exuberants tremolen de dolçô
al rebre'l primer bes que'ls hi envía un astre.

Al lluny s'ovira'l camp, daurat, ple de bellesa,
hont tot sembla que rigui en un constant amor,
y's veu el riu calmós baixar, ab l'aygua encesa,
lluhint al cop del sol intensa resplendor.

Qu'hermosa es la planura!... Còm entra sa halenada
a perfumâ a la monja, qui té'ls llabis humits!
El seu amor, tan gran, la té tota encisada,
com si el sentís sencer vibrar dintre sos pits.

Y evoca mil imatges de coses pressentides,
que dins son cor encenen un foch de joventut.
Y's diu ella meteixa paraules may sentides,
qui suren, tremoloses, per sobre la quietut.

El sol encar la nimba d'un resplendor de gloria.
Y ella en el bes del sol hi creu endevinar
de l'estimat que lluyta la passional victoria.
Y, com aymant qui besa, al sol gosa mirar...

En un suprèm espasme sos membres s'estremeixen,
y tanca les parpelles y encara veu claror.
Y's troba fecondada de resplendors qui deixen
una pacible aurora florir dintre son cor.

. . . .

Quan, vagament, aixeca l'esguart, el Christ ovira
demunt son llit de verge, els braços sempre oberts.
—L'Espòs qui may la besa...!— y tristament sospira,
mirantli els llabis pàlits, de llarchs petons deserts.

TRINITAT CATASÚS CATASÚS

LA CANÇÓ

Y tot sumant, sumant, no podía treures del cervell aquella cançó tristoya, de cayent anyoradiç y melangiós, que li voleyava per dintre desbaratantli els números y fentlo posar nirviós cada volta que s'equivocava.

No podía pas trêurela, no; prou tancava la boca y's volia dedicar solsament a n'aquelles restalleres de números qui semblaven potetes de mosca. Quant més s'empenyava en tenir força de voluntat, ab més perfidiosa obstinació se li escapaven y ballaven devant seu, tots barrejats, una dança solemnial, rítmica, al compàs d'aquella cançó. «Però ¿per què? — se deya ell. — ¿Per quin motiu estrany m'ha causat tanta impressió?... Perque, d'agradarme, no puch pas negarho que m'agrada extraordinariament... però lo que jo voldria esbrinar es aquesta impressió que'm fa sempre que la sento y sempre que la canto. Me recordo d'aquell aymador.... d'aquella princesa... de la forca... y...

Cançó de mes pobres penes,
per què no voles, cançó,
y ab les ales ben esteses
petita, bonica,
te n'entres en son cor
lireta, liró...

No pogué ferhi més: li agafaren de sobte tan forts desitjos de cantarla, de trêuresela del cervell pera que volés deixantlo tranquil, que tingué de modudarla a mitja veu, recreantse en la seva tonada tan dolçament trista.

— Ara!... Gracies a Deu qu'enllestiré aviat... Tres... dotze... vint... vintiquatre... vintiquatre... vintiquatre y nou... vintiquatre y nou... Ja tornêm a serhi! Mirêu qu'es prou! No acabaré may més!... Quan no es una cosa es una altra!... —

Y's quedâ ab la mirada perduda entremitj d'aquells sets de cúa cargolada, d'aquells uns llarchs y prims y d'aquells tresos botaruts.

— No m'havia passat may! — anava dihentse ell meteix, contemplant l'òrbita enigmàtica d'un zero rodanxó... Ell qui sempre havia estat tant seriós en el trevall, tan segur de lo que feya, sens altra preocupació que'l bon compliment de ses tasques y sens altre desitj que la continuació infinita de la vida arreglada y metòdica que portava!...

Per'xò, ja feya temps qu'estava quelcòm concirós; y tot desde un dia que vegé en el pis del devant de sa casa còm uns casats novells, joves, enjogaçats, s'acaronaven ab aquella fogositat de dues ànimes pariones y ditxoses.

Desde llavors, sovint mirava entorn seu com cercant quelcòm, y coneixía que son cor ne tenia necessitat d'una passió d'aquelles. Se sentia ple de caricies, de delicadeses, y frisava per prodigarles... però ¿a qui?...

Estava sol en una dispesa; no havia inti-

mat ab cap de sos companys de taula, sis esbojarrats sens altre desitj que les diversions grolleres y rebaixadores, y de converses poca-soltes y lascives. Al considerar tot això's trobava tan sol... tan abandonat!... — Però ¿a qui? ¿a qui? — se preguntava ell: — ¿a qui puch confiar aquesta ilusió, aquest desitj nascut a mos vintisis anys complerts?...—

Aquella xicota tan ayrosa, tan nèta sempre, ab aquell posat de tristesa, s'avenia ben bé a sos gustos... Y lo que són les casualitats! Cada dia al sortir del despatx se topaven: ella anant avall, sortint del taller; ell anant amunt, cap a la dispesa a donar bon compte del sopar fumejant, ab olors apetitoses, qui l'esperava.

Y vetaqui les distraccions d'ell. Aquella cançó que havía sentit al Principal havia pres estada en son cervell, y, sens ell saberho, condensava tots els seus desitjos, fentli anyorar aquells afalachs qu'ell no coneixia y que devien ésser tan dolços... tan dolços!...

Que poch se coneixía ell meteix! Sortia del despatx ab posat de despreocupació, quan la preocupació més fonda l'encegava!... —*Bueno*, y qué! — deya ell.—¿Tot justament té d'ésser aquesta xicota la que busco pera omplenar aquest buyt que sento y que'm posa trist y melangiós?... No n'hi ha d'altra?... Y donchs!...—Però a mida que s'acostava al lloch ahont sempre's trobaven, sentía un neguit, una frisança, un temor de trobarla aparellada... Y al véurela atravessar el carrer tota seriosa, ab aquell pas menut y ayrós; al contemplarla de cùa d'ull, ab aquells cabells rossenchs, pentinada senzillament, sens estuferes de mal gust, ab aquella carona pálida, d'òval allargat, bon xich magrissona, respirava ab satisfacció y la compadía, pensant que devía sofrir alguna pena.

Ja feya dies que durava aytal frisança, y fins ara no havía conegut que aquella simpatia s'era convertida en amorosa passió; tranquila, perque son temperament no'l portava als extrems de follia, propris dels caràcters apassionats y variables; gran, perque havía nascut ferma, esplendorosa; intensa, perque son cor infantívol s'havia despertat a una edat en la que, en altres, les passions, els desenganys y les adversitats ja han fet sa obra destructora treyéntelshi aquell suau perfùm de candorosa ingenuitat que's té en la jovenesa .. y ell, el cor el tenia verge, jove, ignorant de les matzines que l'envelleixen avans d'hora, y disposat a entregarse sense recança a n'aquelles delitoses dolçors qu'ell entreveya.

Y en aquelles dolçors y en la cara melangiosa y d'òval állargat somniava ell quan, creyent inútil tota mena d'esforç pera fer ab la exactitut d'avans les operacions aritmétiques, les deixava estar, convençut de que aquella frisança nirviosa era més poderosa que sa voluntat pera reduhirla.

Y vinga somniar, y vinga fer castells en l'ayre. S'hi trobava tan bé pensant en ella; sentia tant de consol y tenia tanta esperança, qu'estava segur que, trevallant com un boig, fent prodigis d'inteligencia, arribaria a poder oferirli una posició que'ls posés a cobert de les necessitats de la vida... Perque, la veritat, ell, desde que la coneixía, tenía ambició, però una ambició noble. Y ja's veya ab el cap junt al d'ella, ses mans passant silencioses y manyagues per aquell tou de cabells rossenchs, tan fins; ja's veya esguardar ab placidesa amorosa per aquells ulls tan grossos y tan melangiosos, y units sos llabis als llabis d'ella en un petó llarch, seré, ab aquella serenitat propria dels sers bondadosos...

Calia acabarho, allô; calia posar remey a les seves distraccions que ja eren massa freqüents y cridaven l'atenció dels seus companys d'escriptori qui se'l miraven somrihent y ab ses mirades li preguntaven el per qué d'aquell cambi. Ell, de natural reservat, no volgué exteriorisar may l'estat de la seva ànima, y creya que no hi havia necessitat d'anar a contár a tothòm aquell amor, y fins li semblava que, sabentho ell sol, era més gran y més intens, y, que si ho hagués contat a n'algú, potser li hauria minvat.

Ja feya estona que sos ulls llambregaven ràpidament la esfera del rellotge, y trobava que'l temps tardava a passar... Si, si!... Ja estava decidit! Aquella nit meteixa l'aturaria y li declararia'l seu amor...¿Còm? Això'l preocupava, perque ell no sabia ni còm començar... — Ba, ba! ¿Per qué apurarse? — pensava. — Un cop sia devant d'ella ja'm sortirán paraules, que no'n sóch pas escàs y no m'ex-

plico del tot malament... y si acàs la emoció'm fa un nus a la gola, els ulls ja diràn tot lo que saben, que no es pas poch. Y aixi discorrent, unes voltes el somris li entreobria'ls llabis, y altres les celles se li juntaven com preveyent possibles obstacles.

Les vuyt!... Per fi!... Ab nirviositat extraordinaria desà'ls llibres, tancà son pupitre y començà a respallarse la roba ab frenesi, mirantse per tot arreu, temorós de que alguna taca indiscreta'l pogués fer passar per poch cuydadós.

Se rentà les mans dues o tres voltes, no trobantles encara prou nètes y blanques pera otorgàrleshi l'honor d'estrényer aquelles manetes que a n'ell li semblaven de cotó fluix, y sorti disparat, donant la bona nit ab veu alterada.

Carrers amunt, ab el pas segur del qui ha pres una resolució sense témer les conseqüencies, anava cantant entre dents aquella cançó, com si, fentho, son anim s'enfortis y com si cada paraula aumentés el valor que li semblava necessari pera portar a cap aquell acte del que'n depenia la felicitat de tota sa vida.

Ja s'hi acostava... ja coneixia pels batechs desordenats de son cor que la emoció seria gran... y que més gran seria la felicitat si ell lograva que'l cor d'ella bategués a l'unison ab el seu en les penes... en les alegries...

Quina sotragada! Quan més enfeynat estava en filar bé tot aquell devassall de paraules amoroses que son cervell li dictava, vegé tot el castell de ses ilusions per terra... tot enrunat!... Aquella dolça esperança, aquella dòna somniada, passava carrer avall duhent un jove al costat, el pas calmós com pera retardar el moment agredolç de la despedida... una d'aquelles despedides per ell somniades, en les que sempre hauria tingut tantes coses pera dir... Y, al passar prop d'ells, una mirada descuydada d'ella anà a enfonsarse en son cor... una mirada de triomf, de desitj satisfet...

Trasbalsat per la sorpresa, aclaparat per aquella commoció fortissima y dolorosa, segui caminant d'esma, ab la meteixa pressa, ab el cap baix, esgroguehit y ab els ulls embotornats per les llàgrimes qui s'empenyien desitjoses d'escaldarli les galtes y marcarhi els solchs inesborrables del primer desengany.

Entrà a la dispesa, ficantse tot seguit dins son quarto pera que'ls altres no vegessin les senyals de tan forta pena; se tirà sobre'l llit inondant el coixi de llàgrimes silencioses, rohentes, pantejant, sanglotejant fortament, y sentint en ses orelles, barrejada ab forts xiulets, la tonada d'aquella cançó ab accents més tristos, ab modulacions més melangioses, com si algú's complavés en cantarli prop seu pera martiritzarlo recordantli ses ilusions, aquelles belles ilusions desfetes, aquelles placèvoles esperances de que s'acabés l'àrida vida que portava y que se li faria insoportable després d'haver entrevist tot un cel de felicitats somniades.

A. Font y Laporte

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Ŝi tradueix nostre *ella*. En la declinació també tradueix nostres formes *la*, *li* (l'). Exemples: (Nominatiu). Ella escombra, *ŝi balaas*. (Datiu). Ell li enviarà (a n'ella) el retrat, *li sendos al ŝi la portreton*. (Acusatiu). Jo la veig sobre'l trapeci, *mi ŝin vidas sur la balancilo*. Ella l'ayma (a n'ella), *ŝi amos ŝin*, etc.

Ĝi tradueix nostres *ell*, *ella* referintse a coses, o animals de qual sexe no fem esment. En la declinació també tradueix nostres pronoms personals de tercera persona *el*, *la*, *li*, (l', 'l) y nostre acusatiu neutre *ho*. Exemples: Ell (el pa) es bo, *ĝi (la pano) estas bona* (nominatiu). Jo li (al vi) he afegit aygua, *mi aldonis al ĝi (al la vino) akvon*, (datiu). Jo'l menjo (el meló), *mi ĝin manĝas (la melonon)* (acusatiu). Ella l'ayma (l'idioma Esperanto), *ŝi amas ĝin (la lingvon Esperanton)* (acusatiu). Ella (la taula) es petita, *ĝi* (*la tablo*)

estas malgranda (nominatiu). Ella o ell (la criatura) corre, *ĝi (la infano)* kuras (nominatiu). Acusatiu *ho*: Ell ho vol, *li ĝin deziras*. Deixiho (ho deixi) pera mi, *lasu ĝin por mi*. ¿Còm ho faria vostè?, *kiel ĝin vi farus?*, etc.

La primera persona del plural, *ni*, tradueix nostre pronòm *nosaltres*, y en la declinació també nostres formes *nos*, *ens* ('ns). Exemples. (Nominatiu). Nosaltres deteriorém els claus, *ni difektas la najlojn*. (Datiu). Doneunos (doneu-nos, doneu a nosaltres) llibertat, *donu al ni liberecon*. Ens han dit que'ns en aném: *Hi diris al ni*, ke *ni foriru*. (Acusatiu). Preneunos (preneu-nos) tal com som, o deixeunos (deixeu-nos) tranquils a casa nostra, *prenu nin tiel kiel ni estas aŭ lasu nin trankvilaj ĉe ni*.

La segona persona del plural *vi*, tradueix nostre pronòm *vosaltres*, y en la declinació també nostres formes *vos*, *os*. Es aquest pronòm el qui usèm pera adreçarnos fins a les persones més intimes; per lo tant, ab ell traduhirèm nostres *tu*, *te*, 't, t'. Y no existint en Esperanto'l tractament de *vostè*, que fem els catalans usant el verb en tercera persona, ab el pronòm *vi* traduhirèm nostres *vostè*, le, li ('l, l').

Ex.: Tu corres, *vi kuras*. Jo't dich, *mi al vi diras*. Jo t'aymo, *mi vin amas*.
Vostè usa, *vi uzas*. Jo li tiro (a vostè) *mi al vi ĵetas*. Ella'l crema (a vostè), *ŝi vin bruligas*.
Vosaltres tapèu, *vi ŝtopas*. Ell os envia (l'anell), *li ĝin sendas al vi (la ringon)*.
Vos he amagat, *mi vin kaŝis*.

La tercera persona del plural no més tè una forma invariable pera'l masculi, el femeni y el neutre, *ili*, que tradueix nostres pronoms *ells*, *elles*, y en la declinació nostres formes *els*, *les*, ('ls). Exemples: Ells xiulen, *ili fajfas*: elles dancen, *ili dancas*; ells (els objectes) estàn sobre la caçola, *ili (la objektoj) kuŝas sur la kaserolo*. Els hem posat, *ni ilin metis*; aixùgals (aixuga 'ls) *viŝu ilin*, etc.

Pronòm personal reflexiu.—S'usa aquest pronòm quan se vol indicar que l'acció expressada pel verb recàu sobre'l meteix subjecte de la oració. Pera totes les persones s'usen els meteixos pronoms personals corresponents, excepte pera la tercera persona del singular y del plural, que s'usa'l pronòm *si*. Tradueix aquest mot nostres pronoms *se*, *si*. ('s, s').

Ex.: Jo'm dich. — *Mi diras al mi.*
Nosaltres ens dihém.—*Ni diras al ni.*
Vosaltres os dihèu. — *Vi diras al vi.*
Ell se diu. — *Li diras al si.*
Ella's diu — *Ŝi diras al si.*
Ella's diu (la criatura). — *Ĝi diras al si (la infano).*
Ells, elles, se diuen. — *Ili diras al si.*

El pronòm *si*, com se veu, no fa plural ni cambia pel sexe. Això apart segueix les regles del substantiu y com ell se declina prenent la *n* en el cas acusatiu. Ex.: Ella s'ha trobat bonica, *ŝi trovis sin bela* (o mellor en lloch de *trovis*, *juĝis*, judicat). Ells s'han vist, *ili sin vidis*.

F. Pujulà y Vallès

(Seguirà)

NOVES

No hem de ressenyar la Festa de Solidaritat Catalana. Ja ho ha fet prempsa diaria, donant compte de l'entusiasme pregón y de la serenitat admirable del poble a que tenim l'honra de pertànyer.

Les ovacions de que han sigut objecte nostres diputats el dia de l'Homenatge, y l'endemà en la funció de gala donada al Principal, y el dimars en l'àpat del Tibidabo, les han ben descrites el diaris. Nosaltres ens limitèm a ferhi entusiastes consideracions en els articles que precedeixen.

Joventut s'ha honrat com tothòm assistint a quants actes s'han celebrat en obsequi als nostres visitants. Nostra bandera, com les de totes les entitats germanes de Catalunya, fou aclamada diumenge; y, més que la nostra, la que duyem de la guerra de successió, vella reliquia que servèm ab joya. Ab ella saludarem als diputats y senadors, ab ella saludarem també les altres banderes, y molt particularment les de *La Tralla* y *El Poble Català*, portades per en Secundi de Puig y en Marcel Riu, volguts companys de Catalanisme que'l dia avans havien sigut posats en llibertat y que reberen continuament grans demostracions d'afecte.

Gracies mil a tots els qui desde nostra redacció'ns acompanyaren, entorn de la bandera, al memorable acte de Solidaritat Catalana.

L'exemple està donat, y tots l'hem donat. Sols ens resta dir «Avant!», ab els llabis y ab el cor.

—

La prempsa de Madrid, informant a sos lectors de la Festa de Solidaritat Catalana, ha estat... bastant bé. Hi ha excepcions, emperò, de les que no hem de fer cabal, com no'n fem, per exemple, de la opinió particular del duch de Bivona, car sembla, y es estrany, que aqueix senyor també'n té d'opinió.

Dels diaris de Madrid qu'hem vist, el qui millor judica y s'expressa es *El País*. Ho consignêm ab gust, copiant els següents paragrafs pera que judiquin nostres lectors de les apreciacions que fa respecte a Catalunya:

Ha demostrado ser digna de la libertad que pide, de gobernarse por sí misma en lo municipal y regional. Ha probado su superioridad sobre aquella administración y aquel gobierno que se arrogan su tutela. Ha rechazado la injusticia de la suspensión de garantías á que frecuentemente se la condena desde los tiempos del conde de España.

Nos place, en estos tiempos de dudas, vacilaciones y decadencias, escuchar una afirmación vigorosa. Por esto aplaudimos la que de sí misma y de Cataluña hizo ayer Barcelona. La aplaudimos también por lo que puede tener de acicate y de ejemplo para el resto de España.

Si hay cuestión Catalana, y si muchos de sus motines los siente el resto de la nación, de ésta es la culpa porque no sabe protestar con el mismo brío y, sobre todo, con igual entereza. Mientras Cataluña pide al Estado libertad, otras comarcas españolas sólo se vuelven á él para mendigar un batallón, una Academia, un Juzgado ó una diócesis.

Per nostra part hi estêm tan conformes que, no teninthi res que dir, ens limitêm a felicitar coralment al confrare madrileny.

—

L'alcalde accidental senyor Giner de los Rios ha felicitat a la guarda municipal per la seva conducta durant la manifestació de Solidaritat Catalana. Justa y merescuda es la felicitació, especialment pera la guarda muntada, qui sapigué mantindre la circulació entre una tan gran gentada sense provocar cap protesta per part del públich. Indubtablement els nostres petits representants de l'autoritat municipal són dignes per la seva prudencia de la simpatia de l'alcalde y de tots els barcelonins. No totes les autoritats ho poden dir aixi.

—

Sols elogis mereix la exposició que la «Lliga Regionalista» inaugurà'l passat divendres en honor de nostres hostes, els diputats y senadors qui han vingut a rebre l'homenatge del poble català. El decorat de les sales, el particular caràcter de quiscuna d'elles y lo ben combinat de tots els accessoris revelan la inteligencia dels organisadors Miquel Utrillo, Alexandre de Riquer, Olaguer Junyent, etc. Obres de pintura y dibuix, pastells, aquarel-les, escenografia, etc., fan honor als artistes senyors Mas y Fondevila, Moragas y Alarma, Junyent, Urgellés, Vilomara, Urgell, Apeles Mestres, Matilla, Triadó, Riquer, Masriera, Padilla, Llimona, Casas, Pahissa, Ainaud, Bagaria, Xiró, Feliu de Lemos, Ros y Güell, Roig y Soler, Rusiñol, Mir, Graner, Nonell, etc., etc. Y de les esculptures esmentarêm les sugestives genialitats dels Oslés, y altres de l'Arnau, d'en Blay, d'en Fuxà, de l'Atxé, Pradell, Carrera... La sala de bibliofilia es també notable, veyentshi exemplars de la majoria de les obres del modern renaixement literari català.

Tant de bo qu'en les *grans* exposicions que s'han celebrat oficialment y fastuosament a Barcelona hi hagués presidit sempre'l bon gust qu'en aquesta s'adverteix.

Coralment felicitêm a sos organisadors.

—

Publicacions rebudes:

Leyendas de la Alhambra, per Wahington Irving. La Biblioteca *Autores Célebres*, qu'edita la casa Salvatella d'aquesta ciutat, acaba de publicar, traduhida al castellà per August Muro, aquesta celebrada obra del famós escriptor nortamericà qui ab tant de color sapigué tractar les costums espanyoles de la Edat Mitja. Preu, 60 cèntims.

Cel que s'obre, comedia en un acte, per R. Suriñach Senties. S'ha posat a la venda aquesta obra que fou estrenada ab éxit, en el teatre Principal, la nit del 12 de març de 1906. Preu, 1 pesseta.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

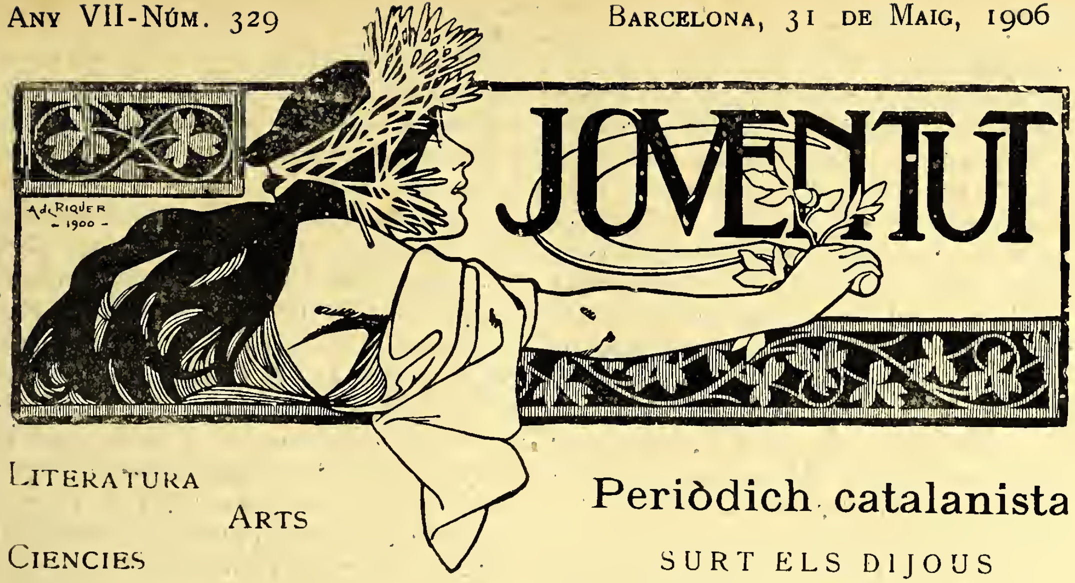
Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . .	10	Cèntims.
»	atrassat.	20	»


MOSAICHS E. F. ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8

ANY VII-NÚM. 329 BARCELONA, 31 DE MAIG, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT	. . . .	10 CÈNTIMS
» ATRASSAT	. . . .	20 »

LA MONARQUÍA CONTRA CATALUNYA

Donèm al Cèsar lo qui es del Cèsar! Una omissió manifesta enclouen les derreres festes ab les quals Catalunya ha volgut expressar son agrahiment envers determinades personalitats, per haverse eregit en defenedors del bon nom de la nostra terra. Justificat es l'aplaudiment; mes la Historia voldrà saber la causa a la qual se dèu el fenomen *Solidaritat* qui ha permès expressar d'una manera tan unanim el sentiment de Catalunya. Analisèm els fets y esbrinèm les causes precursores dels aconteixements.

Cal arribar fins als temps del doctor Robert, allà en la primera època expansiva del Catalanisme, pera presenciar la naixença de les corrents d'oposició ab que la nostra causa's trobà impensadament en son camí vers la Solidaritat. Com tot apòstol, el malhaurat Doctor ho pressentia bé prou què'l Catalanisme havia necessariament d'acoblar les voluntats de tots els fills de Catalunya en un sol sentiment de Patria; y ell qui era tot bondat, tot atracció, hauria degut conseguirho això per la sola força de simpatia que de sa venerable figura d'apòstol s'estenia arreu.

Mes ay!, no durà gayrè aquest estat de coses. Enfront de l'apòstol blanch, els enemichs de Catalunya hi oposaren la figura de l'apòstol roig. La Solidaritat restà quebrantada: en Lerroux, enviat plenipotenciari de l'Empireu de la política espanyola, fou l'encarregat de dividir els catalans en dos núcleus oposats. Cal reconèixer sincerament que l'èxit (malaguanyat èxit y malaguanyat talent!) coronà'ls esforços de l'apòstol roig. La Historia farà justicia a n'en Lerroux y no deixarà de reconèixer la funesta influencia d'aquest home excepcional, respecte del qui res deixa preveure encara quina pugui èsser la fi que la sòrt li tè reservada. Lo meteix pot acabar com un Robespierre que com un Gaponi.

—

Dividits els catalans per obra d'en Lerroux en dues fraccions qui's combatien ab tota la sanya de qu'eren capables, pot dirse que l'anomenat Banquet de la Victoria (18 de novembre de 1905) marcà'l moment critich, el punt de màxima exacerbació de les males

passions atiades dintre l'ànima dels catalans. Reconegut tot això com a obra d'en Lerroux (no se li pot regatejar aquest mèrit), ens trobèm, donchs, en que l'homenatge de Solidaritat Catalana no'l podia compendre a n'ell: y, en efecte, per una rarissima excepció entre gent politica, el senyor Lerroux ha estat conseqüent y no ha donat may (pot dirse que no l'ha donada) la seva conformitat a la Solidaritat Catalana, la qual, segons sembla, se prepara a combatre ara desesperadament, per quant representa'l terme diametralment oposat a lo qui ha estat son constant punt de mira. Quedèm, donchs, en qu'en Lerroux *no es* pas un factor de la Solidaritat!

—

¿A qui, o a qué's dèu, donchs, aquest fenomen que de manera tan radical ha cambiat els termes del problema, tornant les coses a la meteixa situació d'una corrent única en que per un moment les poguè veure'l doctor Robert? No ha d'esser pas dificil determinar la causa eficient d'aquesta transformació: per una part queda demostrat que no es anterior al Banquet de la Victoria. Es precís, donchs, fer la historia *à rebours* partint del 20 de maig, festa de la Solidaritat: aixi passarém en revista, sempre retrogradant, l'aprobació de la lley contra'ls delictes de lesa patria (y contra l'exèrcit, per ella convertit en *substratum* de la idea de patria); els debats a que donà lloch el projecte de lley; la presentació d'aquest projecte a les Corts; la presentació del meteix al Senat; l'arbitraria suspensió de les garanties constitucionals a la *provincia* de Barcelona a instigació principalment dels elements armats; els fets memorables de la nit del 25 de novembre de 1905... Ja hi som! Aquesta data'ns ha de donar la clau de l'enigma; cal esbrinar dintre d'ella fins a trobarhi la essencia, el principi inicial de la Solidaritat Catalana, car pot assegurarse que, a partir d'aquest moment, les dues grans corrents d'opinió tendiren a unificarse.

—

Els fets d'aquella nit de referencia tingueren, com tot acte humà, factors materials y mòvils mès o menys determinats. Respecte dels primers cal deixarlos de banda: primer, perque no'ns interessen; segón, perque no podriem tocar aquest tema sense posarnos tontament en perill. Ara respecte als mòvils, si podèm dir que foren sintetisats en un lema devingut famòs, y de qual adopció cal ferne tot l'honor al qui era aleshores governador de Barcelona. El lema era aquest: PATRIA Y MONARQUIA.

Hi ha en aquest lema sens dubte'ls principis actius als qui's dèu el fenomen de la Solidaritat Catalana. Emperò cal tenir en compte que llur influencia no s'exerci sobre l'esperit de Catalunya en acció directa, sinó obrant com a reactius d'aquest esperit. Per lo tant, es precís desentranyar d'entre ells el qui pugui lògicament èsser tingut com a principi oposat al fenomen del qual ens ocupèm, tal com al considerar tota acció expansiva se'ns fa precis estudiar la tendencia coercitiva preexistent qui es, en cert modo, la justificant d'aquella.

Els dos elements Patria y Monarquia deuen èsser considerats, donchs, separadament. El primer podrà èsser fàcilment eliminat després d'un examen rudimentari. En efecte, la idea de Patria no es aqui mès que'l pabellò que cobreix la mercaderia, lo qual se demostra fàcilment tenint en compte: primer, que'l Catalanisme es una tendencia patriòtica, en el mès pur y enlayrat concepte que del patriotisme pugui establirse; y, segón, que no pertoca'l gallejar de patriotes a n'els qui han estat causa de les mès grans vergonyes per que ha degut passar la Patria en els derrers temps y de sos desmembraments.

Queda, donchs, la idea Monarquia, y es a n'aquesta a la qui cal atribuhir virtualment els fets memorables qui de retop iniciaren la corrent de Solidaritat entre tots els catalans. Y que aquesta deducció es lògica, ho confirmaria la sola enumeració dels agravis que Catalunya té rebuts desde que perdè ses atribucions de personalitat autóctona. ¿Qui dubtarà may de que'ls sacrificis imposats a la nostra terra en tot temps tendiren principalment a enfortir un régimen oligàrquich contrari a la nostra tradició nacional eminentment democràtica?

Que Catalunya ha estat despullada de sa personalitat en benefici exclusiu de la institució monàrquica, es un fet històrich reconegut. Y aplicant al cas aquell principi juridich qui senyala'l responsable d'un delicte en aquell qui pot tenirsen per beneficiat, podrém arribar fàcilment a la conclusió de què

Catalunya ha de considerar en la Monarquia son principal enemich, y per lo tant el sentiment de Solidaritat Catalana adquirirà la significació de protesta antimonàrquica que nosaltres tenim interès en fer ressortir

Y tenim interès en fer ressortir aquest fet perque creyèm que una orientació marcadament antimonàrquica es l'única actualment profitosa pera'l Catalanisme. Si teòricament la doctrina catalanista ha pogut desenrotllarse fins aqui sense significarse respecte de les formes de govern, cal reconèixer qu'en la pràctica la conducta dels catalanistes avuy per avuy sols pot tenir vera eficacia unida ab la oposició al regim monàrquich. Y entenguin tots els catalans que això no serà sinó pagar en la meteixa moneda.

R. Miquel y Planas

GOIG

La Rosa aquella nit sofria, plena d'ansies. Esperava quelcòm y no sabia què. La seva saleta era blanca com una petxina... blanca com les tombes-celdes hont viuen enterrades les serenes y reposades monges.

Els finestrons, bo y ajustats, deixaven entrar una claror pura: la llum ensomniadora de la lluna, que com una hostia d'argent s'espargia pels pobles, mars y planes.

La Rosa de tant en tant parava la orella a la finestra, creyent ohir remors llunyanes. Cansada de tant esperar, li venien desitjos de despullarse y dormir, mes, passejantse amunt y avall, flayrant un ramell de flors que havia tret del pitxer de sobre la calaixera, li anaven passant les hores pausadament y ab dolcesa, embolcallades ab ilusions d'amor. Era un goig, pera ella, gaudir dels perfums d'aquell ramell fet de lliris y roses, festonejats de lilàs...

Dins de la cambra tot flayrava a vida verge. Y la Rosa, sempre pensant en el galàn y les flors, se recordà d'una que'n guardava com recort sagrat, com recort etern. Y, obrint la calaixera, tragué d'una capça una flor seca, sense flayre. Era una rosa. Al contemplar la flor marcida, va pensar unes coses!... Una veu interior li deya que aquella flor era la meteixa que, al punxar el cor d'algú, s'esfullaria propte y esdevindria pols. Que'n guardava de recorts aquella rosa! Li havia donada'l seu galàn, una nit de ball, mentres dançaven. Li havia donada entremitj de paraules apassionades y prometences dolces, y ella l'havia acceptada tota somrihenta, y se l'havia posada al pit, y l'havia lluhida tot el ball.

Una força inexplicable li feu apropar la rosa als llabis y besarla. Les fulles al cruixir semblava que's queixessin, y la besà mès y mès ab el pensament, abstret en el recort d'aquella nit.

A poch un grat cantar li feu oblidar els recorts passats, y, deixant les flors sobre una cadira, s'acostà a la finestra y vegé la cistella dels caramellayres qui, guarnida ab flors boscanes, tot sovint picava als vidres. Y el jovent, entusiasmat, portant la flamanta barretina, cantava ple de goig ab el somriure als llabis. La Rosa, tota contenta, guaytava a son aymant a travès dels vidres. Ell prou tenia fita la mirada en la finestra, mes no la ovirava pas.

Al vibrant cantar d'aquella joventut, la Rosa obri poch a poch la finestra, deixantla mitj ajustada. Ja tenia la cistella dins sa cambra. L'aymant ab les mirades li deya que dintre de la cistella hi trobaria son cor, y ella, ella... si li hagués pogut posar!

A poch sorti de la saleta, y al tornarhi portava dos coloms blanchs, enflocats de cintes de tots colors. Y els lligà a la cistella, y al trèurela ajustà la finestra. Qu'eren hermosos aquells coloms entre cants, y amors, y llum d'argent!...

Un cop hagueren cantat, tot seguit s'allunyaren pera cantar a altres noyes. Y la Rosa, obrint la finestra, els vegè desaparèixer al cap d'avall del carrer, entre la claror de les atxes. Y contemplant el cel y escoltant remors, a voltes ohia'ls cants de la colla qui, perdentse, flotaven per l'espay; y mitj endormiscada la sorprengué'l sol, y ella, plena d'ilusions, abaixà'ls ulls enlluhernats y tancà la finestra.

Sentia quelcòm gran, inexplicable. Un goig immens, ple de pureses... No sabia endevinar que acabava de passar l'Amor per son carrer, y l'havia captivada.

Antòn Benazet

PÁGINES FESTIVES

EL CINEMATÓGRAF

Es dia de festa.

El vestibul del *Cinematógrafo Maravilloso* se troba ple com un ou. L'empleat que despatxa les entrades no pot arribar a donar l'abast.

— Cinch entrades!

— Jo sóch primer, mestre.

— No sé si ho sab que jo ja fa mitja hora que m'espero.

— Donchs jo fa tres quarts.

— Dues de preferencia!

— Una!

— Quatre! —

El públich vinga ferse la competencia pera arribar a la *taquilla*, y el *taquillero* vinga anar separant entrades del talonari.

L'atmósfera comença a ferse irrespirable. De prompte un empleat obre la porta d'accés a la sala de projeccions, se sent un «ara!» sortit de cent boques a la vegada, y la gent se precipita tumultuosament cap a la esmentada porta. No li fa res a n'aquella senyora'l quedar macada a conseqüencia de les empentes: la qüestió es l'entrar aviat pera tenir bon *puesto!* Què se li endona a n'aquest menestral que'l trepitgin y fins li estripin l'americana, si es un dels primers que ha lograt entrar! Y a n'aquestes noyes, què'ls importa que'ls hi rebreguin els vestits! Lo essencial es el veure les pelicules.

— Faci el favor de no apretar! — fa un senyor petitó y rabaçut.

— ¿Què enrahona? si el que apreta es vostè.

— Jo no faig altra cosa que tornarli la pilota. Vostè ha començat.

— Calli, home, calli. Ab qui tè de queixarse es ab el que va fer aquesta porta sense pensar en vostè. Tot lo que li sobra d'alçada li falta d'ample.

— Home,'s coneix que vostè dèu haver provehit de campanes a totes les iglesies d'Espanya.

— ¿Per què ho diu això?

— Perque's veu que quan anava a estudi s'hi dedicava constantment a fer *campana.* Aposto qualsevol cosa que'l mestre guanyava la mesada molt descansadament ab vostè.

— No insulti, que no hi tè cap dret.

— Vostè es el que tè la llengua massa llarga.

— Això no m'ho dirá al carrer!

— Li repetiré allí hont ho tingui per convenient! —

La cosa sembla que vol embolicarse, mes al arribar aquí la disputa, els dos espectadors busca-rahons són empesos per la riuada humana cap a dintre la sala d'espectacles, y ni un ni altre's recorden més de l'incident.

Al estar tothòm instalat comença la simfonia, tocada en un piano atrotinat y greixós per un pianista no menys greixós y atrotinat que'l piano.

Per fi, y després d'haver inferit greus ofenses a l'art de Mozart, s'apaga la electricitat y un subjecte ab cara d'investigador del *timbre* cessant, comença:

— *Señores, va á dar principio á la sesión de cinematógrafo.*

Baño inoportuno! —

El públich, que prevèu ab el titul de la pelicula que aquesta será de broma, deixa escapar un murmuri d'aprobació.

— Renoy que bè está això!

— Mira, mira, no se'n adona que l'altre se li acosta ab la galleda. —

Gran rialla general.

— Quina refrescada!

— L'ha deixat com un peix!

— *La gruta de las lechuzas!*

—Això es bonich: que surtin forces rates pinyades y dimonis.

—Mare, tinch por; anèm que no ho vull veure més.

—Calla, o si no aquest senyor del cap pelat t'agafará.—

El senyor del cap pelat, al sentir que's parla d'ell, se tomba pera conèixer a la persona que li ha trobat aptituts d'espanta-criatures, lo que acaba d'esporuguir encara més al nen, que s'arrapa fortament al coll de sa mare.

—Ay mare, fugim!

—Si ho fan de per riure, tonto.

— *Los amores de un gendarme!* — crida l'*anuncia-pelicules.*

Y el públich riu ab el xascos que li passen al *gendarme*, s'enterneix ab el *Secuestro de siete hermanitos*, y fins s'indigna ab el *Robo é incendio en la India.*

Per fi apareix en la tela l'avis de *último número* al meteix temps que l'empleat del cinematògraf anuncia:

—*Estreno de la sensacional pelicula titulada «¡Todo por el Amor!»*—

Aquesta pelicula si que tè verdader éxit! Hi ha situacions pera tots els gustos: desde una fugida amorosa en un llagut, acompanyada al piano ab un vals *Boston*, fins a una tempestat en alta mar ab soroll de llaunes de petroli. Y el final... quín final pera emportarsen al públich! Aquell enamorat que per gelosia mata al seu rival, l'empresonament del matador, la escena final representant el suicidi de la dòna que ab el seu cap ple de pardalets ha estat causa de que un home hagi emprès el camí de câ'n *Taps* y un altre'l de la *cárcel modelo!...*

—Aquesta si que m'ha agradat!—diu un subjecte a la seva dòna al sortir de l'espectacle.—A mi que'm donguin vistes de *cinematógrafo* que un hi pugui apendre. ¿Veus lo que són les dònes? Per mor d'unes faldilles un home de bè que's pert tota la vida, y un altre minyó al cementiri. Ja ho haguera arreglat jo! Una bona vara per les costelles d'aquella bagaça! Ja sóu bona peste les dònes!

—Bé, home, m'ho dius d'un modo que sembla que jo'n tingui la culpa.

—Totes sóu iguals. Si no la feu es perque no teniu ocasió.

—Ay, poca substancia!

—Vés ab compte a contestar malament.

—Però ¿què t'agafa?

—No ho sóch jo dels homes que's deixen malparlar per la dòna. Proba d'alçar el *gallo*, que ja ho veuràs en arribant a casa!—

Lo que pot la sugestió d'un espectacle! La projecció de *¡Todo por el amor!* fins pot ésser causa de una tunda conjugal ab les irremeyables conseqüencies d'escàndol pel vehinat y la corresponent visita a l'alcalde de barri.

No es bo que la gent de sangs fortes vagi a veure drames cinèmatogràfichs; no tothòm tè'l caràcter pacifich ni veu les coses baix el punt de vista pràctich com aquest bon vellet que ix també ab la seva esposa del *Cinematógrafo Maravilloso*, tot justament derrera'l matrimoni que va disputant.

—¿T'ha agradat, Madroneta?

—Si, molt, però això ultim ho he trobat massa trist.

—No'n facis cabal. Tot es passar el rato. Diumenge vinent tornarêm, ¿veritat?—

El cinematògraf es la gran institució: pochs quartets, distracció, y estalvi de llum a casa.

ALEXANDRE FONT

DESDE PARIS

LO QUE'S CONTARÁ

Sota'ls vells castanyers qui ab sa pluja de flors encatifen el sol, sota'ls vells castanyers qui regalimen les gotes del derrer xàfech de maig, les taules y cadires de jonchs pintades de blanch hi romanen com un vol de coloms. L'ampla terraça, y l'elegant edifici també blanch, semblen encantats; es gran la soletat que hi regna, una soletat senyorial. No obstant, els moços destacantse per negre roden entorn les taules, atents a l'esguart del regent qui passeja ab olimpica indiferencia per sota la marquesina la llustrosa pitera qui de son pit baixa a protegir sa panxa somniadora. Apar qu'esperen a algú qui dèu arribar, qui dèu haver arribat sens dubte, car els tzigans habillats de vermell, allà derrera'ls vidres, distreuen llurs valsos sensuals qui's van a perdre entre'l fullatge...

Ell es fi, delicat, malaltiç. Trajo de tall francès: americana ab faldilletes, calces *correctament* curtes fins al tormell, protegit per una sabata de xarol punxaguda, barret Rosseveltd'ales planes... Ella es menuda, aixerida, cara de prèssech, roja de galtes y coberta per un borriçol moixi ros. Guarda-polç d'a 12 franchs, *(Samaritaine à Pont-Neuf)*, sabates d'a 10'95 franchs avans de tenir el taló de gayrell; barret d'a 8'50.

Tanca'l llibre. La eterna pàgina llegida del natural es força interessant.

Ella ho esguarda tot ab curiositat, ab sos ulls blaus com el troç de cel que s'ovira allà lluny, sobre Saint-Cloud, a travès dels núvols. No gosa a beure sa menta qui verdeja en la copa com si el cristall reflexès el fullám. Ell está impacient, neguitós, violent. ¿Còm rediable no se li ha ocorregut llevarli avans el guarda polç y ferla passar per câ'n Paquin? Ella somriu, y pensa en coses qui son lluny. Demà els hi contarà, a les amigues que ha deixat a la porta del taller, tot lo que ha vist. Ell está intranquil, y apar esquivar fins la mirada de rehull dels moços. ¿Qué'ls hi diria

als seus amichs, si ho sapiguessin?... Derrera del tou de mates qui fa de barana, l'automòvil bleixa com fera encadenada...

La parella s'aixeca y se'n va. Demà ella ho contarà tot a ses amiguetes. Oh, bell reconte de criatura al sentdemà dels Reys! Ella les hi contarà'l vèrtich de la velocitat, els misteris dels caminals del bosch creuats sobre'l llamp; les hi contarà la terraça blanca, y els criats negres, y els musichs vermells, y els arbres y la menta verdes, y els valsos enervadors qui enfollien les cames... y el xalet de Neuilly... Y a la més amiga li confessarà que s'estima més al Georges, el *plombier* del *quartier* de Vincennes, qui tufeja un bon xich més d'home y es menys passiu.

—

Era una sensació estranya la que jo experimentava en ple *boulevard* al costat de mon amich acabat d'arribar de la terra. En mitj de la febrositat del moviment, de la febre d'activitat aparentment sense finalitat determinada, al costat, en mitj del va y-ve vertiginós de les generacions, dels paisos, dels trajos, mon amich me cantava la Terra, els seus amors ab ella, els seus goigs, els seus plahers. Ab un somris d'indiferencia envers tot lo que'ns voltava'm recontava'ls grans drames que l'anyada derrera's desenrotllaren en els seus amors: el núvol inofensiu qui pujà poch a poch de l'horitzó esdevenint esferehidor y qui pari son preny de pedra sobre sa terra pentinada de blats, la mort del gall predilecte, el goig del batre, els banys de sol... Parlava mon amich com encisat, y jo me l'escoltava fruhint el plaher de sentir parlar d'amor. Ell s'havia *donat* a la Terra; ja no era l'egoista aymant, qui passa sobre les coses estimades com protagonista observador, sense deixar en llurs espines ni un parrach d'ell meteix: era l'aymant qui's donava en cos y ànima. En les grans conjuncions d'allà a la montanya, no era ell el qui derrera l'arada ratllava la terra com acariciantla pera que rebés més joyosa la llavor qui més tart ell llençaria ab ample geste; era la terra qui's *feya* acariciar; la terra hermosa, sensual, divina qui l'havia absorbit. Ell s'havia *donat*, havia fet entrega de son ànima a sa estimada. Y jo fruhia en silenci el reconte d'aquest gran drama, car en tota donació personal, el drama hi es. Fruhia'l drama y comparava; comparava ab els *amors* qui creuen el *boulevard* y'm semblava tot hermosament igual, hermosament humà, hermosament manifestació de la meteixa força. La terra, la dòna, el luxo, el vici, hermosos, sensuals, divins, absorbidors, y els homes ditxosament no destinats a ésser protagonistes; els homes, més humans, *donantse*...

El llibre era hermós, però la derrera pàgina de la novela del dia ho era encara més llegida del natural, y a son pas vaig distreurem d'escoltar al promès de la Terra, pera llegirla.

Ell era petit, gras, negre com un carbó; el blanch dels seus ulls era vermell, el vermell dels seus llabis *abiftecats* era morat. Sota son trajo a la moda europea, el vell rey de tribu africana era trist y ridicul. Entre la gent neguitosa, sota son copalta, banyat per la boyra ploranera de Paris, el vell rey de la terra del sol y la nuesa era un renech envers la vida. Ella era alta, hermosa, color de rosa tendra. Ses randes y sedes cruixien a son pas. Ell anava agafat del braç d'ella com deixantse conduhir, y sa mà negra reposava, coberta d'anells, sobre les randes de la mànega com una taca.

Ella caminava indiferenta envers ell, atenta envers la multitut curiosa que'ls seguia. D'aquells amors ella no'n tindria res a contar; sols pretenia que'n parlessin els altres. Ell caminava atent vers ella, indiferent envers la multitut qui democràticament els voltava.

La parella prengué un cotxe y desaparegué volant vers sa tasca. Ella a restar passiva y somniadora pensant en demà, en lo que contarien els periòdichs tafaners. Ell a abocar a raig sobre'l ventre d'ella, blanch com la neu, corrúes d'esclaus, milers de cabanes, centenars de mojades d'aquella terra torrada pel sol. La sang que costaria tot allò quan el ridicul rey tornés allà baix a vestir son llençol y a engrapar son escut!

Aquell crani obtús, aquell maxilar innoble, un cop retornat a son pais y assegut devant de son palau de canya, estúpidament anyoradiç y somniador ¿què rediable contaria a son ministeri y seguici de pell negra, relatiu a les pells blanques y als petons color de rosa thè?

F. Pujulá y Vallés

TEATRES

Bodas de plata. — El amor á obscuras. — La retreta.

Ja tenim aqui les dues clàssiques companyies castellanes de declamació qui, segons consuetut, se fan cada any per aquests vols la competencia disputanse'l públich fi de Barcelona que no sab còm ferho pera lluhir els trajos d'estiu. L'una es à Novetats, l'altra a l'Eldorado.

A Novetats hi ha hagut un petit cambi: Ja no es la Guerrero qui farà les delicies de la *crema* barcelonina. La Guerrero es a guanyar diners a Amèrica. Ens tindrèm d'acontentar ab la Domus, en Palanca y altres petits actors de segona classe qui, per lo menys, ens faràn riure un xich a manca d'emocions mès fondes.

Per ara han estrenat *Bodas de plata*, de aquell senyor que avans se deya Linares Astray y ara's diu Linares Rivas, no se sab del cert si pera donarse llustre a si meteix o pera donarne a l'autèntich Linares Rivas qui fou ministre y es parent seu. En fi, això del nom poch ens interessa encara que sia curiós. Mès curiós que *Bodas de plata*, en que l'autor vol fer un petit curs de didàctica casolana referent a la manera còm deuen educarse'ls fills. L'obra resulta insubstancial, car en la comedia, que tè dos actes, hi surt molta gent y no passa res, essent com a tal comedia d'un *infantilisme* cursi; y, per altra banda, les petites disquisicions qu'en ella s'hi intercalen sobre si es millor tractar als fills ab severitat o ab franquesa, no passen de petites vulgaritats de sociòleg a la castellana que aqui ens fan somriure benèvolament. Qu'es buyt tot això!

Com es buyt *Amor á obscuras*, que'ls seus autors els germans Serafi y Joaquim Alvarez Quintero ja's cuyden de batejar ab el nom de *paso de comedia* pera justificar la seva buydor.

En fi, que l'amor entra pels ulls y els ulls no deixen passar el pont que mena al cami del cor, mès que a la bellesa, y ay de les lletges! Això'ns demostren la Domus y en Palanca en un petit diàleg a les fosques — que, ab perdó pera la direcció escènica, resulta massa illuminat — escrit ab mès traça que originalitat pels dos *chistosos* autors castellans. A mi, si haig de dirho francament, no'm varen convèncer ni la Domus, ni en Palanca, ni la *miss*, que feren massa comedia, ni els autors, qui, donada la estranya situació en que coloquen als dos personatges, mès senzill els hi hauria sigut demostrarnos que «*De noche todos los gatos son pardos.*»

També a l'Eldorado hi ha una petita variant. Hi ha un actor català ahir y castellà avuy. *Guarda!* S'ha d'anar ab peus de plom pera parlar d'això. Per avuy no'n vull parlar. Potser me decidirè un altre dia.

Parlèm del primer drama estrenat. Un arreglo en castellà molt mal fet. Tampoch parlarè de l'arreglo. M'estimo mès parlar del drama.

Se titula *La retreta* y es original d'un alemany, M. Franz-Adam Beyerlein, qui ab aquesta obra, representada per primera vegada'l 29 d'octubre de 1903 al Lessing-Theater, de Berlin, adquiri de cop un renòm y una popularitat considerables. Les altes autoritats militars s'indignaren y fins se conta que'l meteix Kronprinz, qui havia assistit junt ab altres militars a una representació, va èsser arrestat per ordre de l'emperador.

Com que l'assumpto es relliscós, deixo la paraula a un critich francès qui dóna idea ben justa de l'obra: «M. Beyerlein havía tingut ocasió de conèixer l'exèrcit alemany. Al contacte d'una realitat tan brutal les seves facultats emotives reaccionaren. Ja avans l'absolutisme del poder militar alemany havia sigut atacat, denunciat públicament no sols en fulles socialistes, sinó en obres escrites per oficials y escriptors independents. En Beyerlein observà, se documentà, y el resultat de son trevall fou una critica *acerba*, aspra, però justa, del *món* militar alemany, y una advertencia crudel per'aquell exèrcit tan adulat y glorificat. Però una particularitat fonamental, un vici de la organisació militar alemanya havia especialment cridat la atenció de l'autor: un home no pot sortir de lo que'n diuen classes pera elevarse a oficial. Per bon soldat, per apte, per instruhit, per inteligent que sia, no pot esperar jamay arribar a subtinent. Á despit de sos serveys, de la seva instrucció, de la seva inteligencia, restarà sempre dintre dels graus subalterns, puig els graus d'oficial se reserven pera'ls fills de la noblesa y de la burgesia rica. Aquesta lley inflexible crea dintre de l'exèrcit dues classes, dues castes ben diferentes, una de les quals queda servilment sotmesa a l'altra per una disciplina crudel. Donchs bè, pel desenrotllo de la instrucció general aquesta lley apareix naturalment com un abús intolerable que s'infiltra en l'anim dels subofficials saturantlos d'agror, de rencunia y de sorda revolta.»

Aquesta situació, sintetisada en una acció ràpida hàbilment combinada ab una historia d'amor senzilla però emocionant, es en resùm l'obra de l'atrevit autor qui, per altra banda, no's mostra pas com un sectari, sinó com un esperit observador qui sab treure de la realitat els tipos y costums ab una perspicacia envejable. Afegimhi que pera'l gros públich el drama presenta situacions passionals ben intenses y hàbilment portades, y's compendrà l'èxit extraordinari que ha obtingut per tot arreu, però especialment a Alemanya, ahont les representacions se compten per milers.

Emili Tintorer

BERCEUSE MARINE

La paix du soir descendait sur les choses;
un soir d'avril au déclin pur et lent;
l'azur du jour se nuançait de roses;
une fraîcheur tombait du firmament.

La grande mer reprenait sa berceuse,
le lourd roulis de ses flots printaniers.
Elle disait, d'une voix douloureuse,
tous ses amours — des premiers aux derniers.

«J'aimai d'abord, disait-elle, l'aurore
qui me charmait d'un leurre d'avenir;
oui, je l'aimai Hélas je l'aime encore,
avec l'espoir d'un lointain devenir.

Puis j'adorai les pleins jours de lumière,
les longs jours clairs assoupis de soleils;
les grands midis qui fécondent la terre,
les chauds baisers des chauds rayons vermeils.

Les jour-levant, les midis pleins de gloire
ne m'ont donné ni pitié ni amours:
ils ont passé sur mes luisants de moire
sans un regard sur mes douloureux jours.

...J'ai désiré, longtemps, d'une âme triste,
le soir, plus tendre au pauvre cœur lassé.
...Sous la douceur du gran ciel d'améthyste,
indifférent, le soir pur est passé.

Et maintenant mon âme d'amoureuse,
de tant d'espoirs déçus, de rêves morts,
veut essayer de faire une berceuse
pour endormir les chagrins les plus forts.

Par ma douleur, j'ai compris la souffrance;
tous les sanglots innombrés des humains,
et je voudrais, dans une longue enfance,
bercer les cœurs de bercements certains.

Pour apaiser les pauvres cœurs qui pleurent,
j'ai refoulé mes larmes d'autrefois;
sous le ciel bleu par mes accents qui leurrent,
je verse en eux ma paix – comme les bois »

Et dans la nuit qui tombait lente et pâle,
comme une mère à son enfant qui dort,
la douce mer, sous la clarté d'opale,
donnait un peu du repos de la mort

CHANSONS

De mes craintes, de mes espoirs,
de mes amours et de mes haines,
je fais parfois, aux tristes soirs,
de douloureuses cantilènes.

Je chante en vers, éperdument,
tous les morts dont mon âme est pleine.
En désirant, en regrettant,
mon cœur ensanglanté se traîne.

J'ai trop détesté, trop chéri;
je voudrais, dans l'indifférence
— ce qui n'a pleuré ni souri —
retourner vers ma calme enfance.

Je revoudrais mon cœur d'enfant
sans trop d'amour, sans trop de haine,
mon cœur nouveau et nonchalant,
pour un mois, pour une semaine,

pour un jour — pour me reposer
de sentir s'affoler mon âme;
pour n'aimer, ni martyriser;
pour oublier mon cœur de femme.

Mais à ceux marqués par la vie
est interdit l'oubli sauveur;
toutes leurs passions: haine, envie,
amour, cruauté, rire, pleur,

dansent en eux la ronde folle
du passé qui revient encor.
...Chaque tendresse qu'on immole
vous hantera jusqu'à la mort.

Et chaque amour que l'on accueille
jusqu'au trépas vous poursuivra.
..Tout tombe, renaît, feuille à feuille;
après l'automne, hiver suivra...

De mes craintes, de mes espoirs,
de mes amours et de mes haines,
je fais parfois, aux tristes soirs,
de douloureuses cantilènes.

Je chante en vers, éperdument,
tous les morts dont mon âme est pleine.
En désirant, en regrettant,
mon cœur ensanglanté se traîne.

VIOLETTE BOUYER-KARR

ENRICH IBSEN

La mort de l'Enrich Ibsen ha sigut aqui molt sentida. Tenia aqui innombrables admiradors entre totes les classes socials. Potser entre'ls pobles de raça llatina en cap com a Catalunya la seva obra havia sigut tan ben compresa y admirada. Jo crech que això's déu a una estranya però evident afinitat de temperament. L'Ibsen fou un apòstol de l'individualisme, y els catalans ho som tots. L'Ibsen fou el més aristòcrata dels revolucionaris, y cada català es un revolucionari *qui tè un rey al cos*. Necessariament ens haviem de compendre.



Per això hem sabut guaytar per sobre la espatlla, hem sabut trobar lo que hi ha d'universal y de fonamental en el teatre d'aquest home tan complexe y tan variat. Les costums que descriu no són pas les nostres, però notèm també que l'autor no està conforme ab les costums de la seva terra y que creu que sobre les qüestions essencials de la vida moral, intelectual y politica, una gran reforma es necessaria. Y aixi, sota'ls caràcters propris de la vida noruega, l'Ibsen ha sabut donarnos les linies generals y fonamentals de la raça humana.

La seva obra, que no es extraordinariament feconda, puig que's redueix quasi a uns vinticinch drames escrits en cinquanta anys, es d'una gran varietat en sa forma artistica, però d'una gran unitat en sa doctrina moral.

Artisticament l'Ibsen ha cultivat tots els genres. Debutà ab drames romàntichs, escrigué drames filosòfichs quan l'abús dels grans somniadors feu necessaria una reacció reflexiva. Sens esforç, més tart, se feu naturalista seguint la crisis inevitable de la literatura que sistematisà a França l'Emili Zola, y acabà en ple simbolisme sintétich, però clar, com a forma més precisa y comprensiva de predicar grans veritats. L'Ibsen ha sabut ésser, potser més com artista que com a pensador, eternament jove. Ell ha caminat constantment al compàs dels temps de tal manera que bé pot dirse, com ha afirmat un critich eminent, que la educació artistica de l'Ibsen y la evolució del drama en el sigle XIX són dos fenòmens paralels. Estudiar l'una es resumir l'altra. Y per això es també una gran veritat qu'encara avuy aquest autor com a literat es el més modern entre'ls moderns. La seva teoria estètica pot resumirse aixi: evolució.

Sa doctrina moral se presenta més una. En un prefaci qu'ell meteix va escriure pera la segona edició de *Catilina*—la primera obra seva important, de factura romàntica—esboça ja tot el futur sistema moral qu'en essencia serà sempre'l meteix. «Fer veure'l contrast entre la nostra força y els nostres desitjos, entre la voluntat y la possibilitat, entre la tragicomedia de la humanitat y la de l'individuu.»

Però al puntualisar aquest contrast en ses obres mestres s'inclinarà sempre, individualista convençut, en favor de l'individuu. L'home es lo més gran, lo més sagrat, però l'home té de viure a plena llum y l'amor arriba sempre en sos drames fonent les boyres de la nit. Podria citar aqui innombrables exemples.

Mes l'individuu que voldria l'autor no es pas l'home actual. Aquest no es l'home complert quals facultats s'han desenrotllat conforme a les lleys de la natura, no es l'home qu'estima a qui vol, fa lo que li convé, ni's deixa imposar cap idea, cap veritat sens haverla per si meteix sospesada. L'home d'avuy es l'home-soci qui ha renunciat a sa expansió natural, qui fa concessions, qui creu en dogmes, qui dicta lleys y eternisa costums y convencions. Com en J. J. Rousseau, l'Ibsen afirma que la societat ha envilit a l'home. Però l'Ibsen, al predicar les ventatges de l'aislament moral, no deixa de reconéixer els beneficis de la civilisació. Es a dir: no afirma que l'*estat natural* sia l'estat ideal pera l'home, avans al contrari, creu que la naturalesa déu ésser corretgida per la educació, qu'es l'obra dels sigles, però creu que aquesta educació progressiva no es l'obra de la societat, sinó dels homes escullits qui viuen tan lluny com poden d'ella y s'esforcen pera dirigirla desde'l seu retir.

Conéixer primer, y desenrotllar després la propria vocació, es la gran tasca de l'home. Lo que l'Ibsen troba qu'escasseja més en el món són les personalitats complertes que tinguin el valor d'ésser lo que són. Es a dir, lo que manquen són caràcters. La humanitat ve a ésser un femer en que s'hi podreixen lentament troços d'ànimes. Es necessaria una refundició. Totes aquestes fraccions d'éssers humans s'haurien de transformar en individuus sencers. «Tots aquests membres dispersos — diu Brand — deurien ressucitar en un nou Adàm jove y fort.»

Aquest home es el qui ha volgut presentar l'Ibsen lluytant ab la societat, no lluytant ab individuus isolats, que'l nostre dret acaba allà hont comença'l dret d'un altre, sinó lluytant ab la societat en conjunt que'ns oposa barreres inútils y molestes pera la expansió de la nostra personalitat. Aixi veyém que l'Ibsen no renega de l'amistat, ni de l'amor, ni dels sentiments més tendres y generosos qui troben en ell un admirable cantor, però's revolta contra la societat qui pretén reglamentarlos. Tampoch s'oposa a la gran solidaritat humana qual esforç harmònich déu menarnos a la perfecció, però declara inadmissibles les grans associacions artificials: l'Estat especialment com a sintesis de totes elles. «Jamay d'un problema d'aritmética social ne sortirà una llevor d'entusiasme. No es pas una vera epopeya lo que va escriure'l general Moltke, puig qu'ell va matar la poesía de la guerra. Les victories dels alemanys foren el triomf de l'aritmética. La gloria desapareixerà com els esplendors de l'Egipte colgats per immenses capes de sorra. En Bismarck y els altres vells companys seus, apareixeràn com els restes mutilats de la estatua de Memnon assegut sense vida sobre'l pedestal de la llegenda y sense poder cantar al sol del matí.» La nostra ànima està assedegada de bellesa. Y això no ho comprengué may en Bismarck.

Heusaqui còm jutja l'Ibsen, coincidint ab Gœthe, l'obra del gran estat alemany, qu'es l'obra eterna dels grans estats artificials.

En fi, per'apuntar tots els obstacles que s'sposen al lliure desenrotllo de la personalitat humana, l'Ibsen ens fa veure'ls perills de totes les religions. Les religions moren. Al dogmatisarse el dogma mata la religió. Maxim en *Emperador* y *Galileu* anuncia la única forma de religió possible en el pervindre: «El retorn a la naturalesa per l'esperit.» Es a dir, una sintesis de l'ànima humana deslliurada y dels instints purificats. Ella ostentarà la nostra propria bellesa moral dintre de la nostra autonomía de conciencia.

Explicar de quína manera ha desenrotllat l'Ibsen aquestes idees, equivaldria a analisar cada una de les seves obres. Fóra necessari escriure un llibre. Per altra banda, encara que no ab la extensió deguda, ja ho he fet en altre lloch (1). De tots modos, ab ocasió de la seva mort, he cregut més útil y fins més respectuós que donar quatre detalls biogràfichs o explicar algunes anécdotes curioses, apuntar lleugerament els punts cardinals de la pensa d'un dels cervells més extraordinaris que han vibrat en la Vida.

L'home es mort, però l'obra resta. Ella també morirà, que no hi ha res immortal; però com que's tracta de l'obra d'un jove qui mirava endevant quan els seus contemporanis encara fixaven els ulls enrera, jo crech

---

(1) Pròleg al drama *Quan ens despertarém d'entre'ls morts*. Volúm segón de la biblioteca de JOVENTUT.

qu'ella, moralment y artisticament, serà encara gaudida y meditada per algunes generacions més serenes y més sortoses, qual adveniment sembla l'Ibsen pressentir a pesar de certs pessimismes y defalliments que notèm en algún de sos derrers drames.

EMILI TINTORER

ESPERANTA FAKO

La pasintan merkredon 23an okazis en Parizo la dua artista kaj literatura kunveno esperantista organizita de la Centra Oficejo. Oni ludis same ol la unuan fojon la teatraĵon «Le fluide de John» tradukita en Esperanto de Sinjoro H. Huet je la titolo «Dormu, Dormu!!» kaj «L'heritage Klodarec» amuziga komedio de la konata S° de Menil, per kiu tre lerte kaj sprite oni montras la bonecon de nia kara lingvo internacia. Plie en tiu kunveno, Sinjoroj Bourlet kaj Cart, famaj esperantistoj faris belajn paroladojn, kaj bonegaj geartistoij kantis kaj ludis esperantajn artistaĵojn.

Tiu festo sin rimarkis pro ĉeestado en ĝi de frato de S° Zamenhof, kiu estís salutita de la geĉeestantoj per longedaŭra aplaudado.

Elirante el tiu kunveno, kiu estis jam esperantisto pli fervoriĝis, kiu tute ĝi ne estis, tion tiu ne plu povos diri ĉar li esperantistiĝis.

El passat dimecres, día 23, tingué lloch a París la segona reunió esperantista artistica y literaria, organisada per la Oficina Central. S'hi representaren, com en la primera vegada, l'obra «El fluid de John», traduhida a l'esperanto pel senyor H. Huet baix el titul «Dormu, Dormu!!» y «L'heritage Klodarec», divertida comedia del conegut senyor de Menil, ab la que ab molt d'enginy y esprit se mostra la bondat de nostra estimada llengua internacional. Ademés, en aquesta reunió, els senyors Bourlet y Cart, famosos esperantistes, pronunciaren bells discursos, y remarcables artistes d'abdós sexes cantaren y representaren produccions artistiques en Esperanto.

Aquesta festa s'ha remarcat per l'asistencia en ella del germà del doctor Zamenhof, qui fou saludat pels concorrents ab un perllongat aplaudiment.

Sortint de la reunió; qui ja era esperantista esdevingué més fervorós; qui no n'era, no ho podrà dir més, car se'n feu.

A LA «WAGNERIANA»

Vetllada d'agradosa remembrança serà pels *amateurs* de la música selecta la que'ns donà la culta associació barcelonina la nit del passat diumenge.

Una artista belga y una altra catalana'ns tingueren sota llur encis durant més de dues hores: Mlle, Alice Chesselet y la senyoreta Concepció Darné; la primera, distingida sopràn de la escola moderna estrangera; la segona, aventatjada deixeble del mestre català Vidiella.

Ja ben sentada sa fama de pianista, la senyoreta Darné volgué donar son valiós concurs a la simpàtica artista belga, evidenciant ab això la molta consideració que li mereixen les dots de la cantant. Es aquesta, en efecte, una notable artista malgrat sos pochs anys. Sa veu es fresca y clara, y sos accents resulten sincers, ben timbrats y melodiosos. Sa dicció es correcta, y creyèm que la perfeccionarà més encara, car té la sort de no adolèixer d'amaneraments. Sa interpretació es ingenua, senzilla y sens *efectes*, no necessitant recursos, ni escamoteigs, ni l'ajuda de l'acompanyament pera dissimular res. Les modulacions envellutades dels cants amorosos y poètichs, els planys de tristor y els deliris de somnis, les suavitats tendrament intencionades dels madrigals, surten de sa boca sens esforç. Tal volta no assoleix, com ha dit un periòdich, les grans intensitats d'interpretació, mes té facultats pera conseguirho.

Ens donà a conèixer dues triades cançons de la inspirada compositora francesa Cecile Chaminade; une d'elles, *Chanson Slave*, de gran originalitat y distinció. En l'hermós fragment de l'òpera de Sacchini *Œdipe à Colone* (1787), que sentirem per primer cop a Mlle. de la Rouvière en la presentació a Barcelona de la «Schola Cantorum», estigué admirable Mlle. Chesselet. Dues obres de Massenet, *Pensée d'Automne* y *Amoureuse*, ens donà també, dihent l'última deliciosa-

ment. Els dos bell *lieders* noruechs de Grieg *J'errai par un soir d'eté splendide*, y *Vision*, d'estranya e *insaisissable* melodia, corprengueren de debò a l'auditori per la finura de llur interpretació. En l'aria de Brunilda del *Sigurd*, de Reyer, com en la d'Antigona, de Sacchini, Mlle. Chesselet feu gala de ses remarcables aptituts de sopràn dramàtica.

Entremitj d'aquestes obres cantades en francès, la gentil artista, volent oferirnos una proba de la simpatia que li mereix l'esperit de cultura de la nostra terra, cantà en català'l somni d'Elsa del *Lohengrin*; *Sola en mos jorns de pena...*, promovent mostres d'entusiasme. L'Associació Wagneriana correspongué ab un devassall de flors a la finesa de l'artista estrangera qui viu entre nosaltres.

L'èxit de la vetlla foren les dues composicions musicals, també cantades en català, de nostra compatricia Na Carme Karr. Dos veritables *bijoux*. Els lectors de Joventut coneixen prou el temperament artistich d'aquesta escriptora, qui baix el pseudonim de L. Escardot ha assolit lloch preeminent entre nostres prosistes. Res tè qu'envejar la compositora a la escriptora. Un delicat temperament de dòna ajudat d'una soperba intuició, donen a les obres de la senyora Karr exquisitats de sentiment, y sovint fan d'elles veritables joyells per llur distinció. El *Prech de Madona Elisenda a Mossèn Hug*, sonet de nostre company Zannè, li ha sugerit un *lied* ple de bon gust y tendresa, sens ni per un instant caure en el perill d'un lirisme exagerat. Haguè d'èsser repetit, com també'l *Trànsit* (del llibre postum de Verdaguer *Al Cel)*, d'ayre ben catalanesch y d'una harmonía exquisida en l'acompanyament. Felicitèm a la distingida colaboradora, o gayrebè redactora de nostra Joventut, augurantli èxits encara majors conforme ses obres vagin essent conegudes y apreciades. Mlle. Chesselet diguè abdues cançons catalanes admirablement, amotllant molt bé a nostra parla sa pronunciació de filla del Nort, y la senyoreta Darnè l'acompanyà ab força mestria. Les intèrpretes de les cançons de la senyora Karr foren obsequiades pels fills d'aquesta ab magnifichs rams de roses blanques y lliris. El ram destinat a l'artista belga era enllaçat ab les barres catalanes.

La senyoreta Darnè, aqui hont ens naixen cada dia pianistes nous, mereix entre ells un lloch força enlayrat per la delicadesa, netedat y elegancia de sa execució. Té la honradesa de l'artista novell qui ha tingut un mestre conciençut, y no gosa apelar a manyes y escamoteigs pera enlluhernar al públich. Sos dits acaricien el teclat sens esforç, delicadament. En *Jeux d'eaux* sembla talment que's senti la fressa dels brolladors d'uns jardins encantats; totes les bruhissors dels degotalls, les suavitats de les aygües en repòs o'ls esclats de les corrents enjogaçades qu'en Ravel ha traslladat al pentàgrama ab gran força descriptiva, la gentil pianista catalana d'actituts naturals y modestes ens ho feu sentir maravellosament. Y en la dificultosa *Sonata en si* (op. 58) de Chopin, feu també gala d'exquisida interpretació.

Ab sessions com la de diumenge l'Associació Wagneriana va prosseguint sa tasca d'*educar* a nostra bona societat. Les *tómbolas* blanques, els balls blanch, les machichas y cake-wals... verts; les romances de sentimentalisme barato, els *couplets grivois*, el *género chico* ab sos equivochs... tot això hi entra a dojo en societats y salons. Y mentres tant els concerts Crikboom son gayrebè deserts, y a la meteixa Wagneriana a voltes fins hi festegen en veu alta parelles preses d'altres entusiasmes que aquells qui deurien portarles allí... Anèm fomentant, donchs, les societats útils pera que puguin èsser ben fecondes; desterrèm frevolitats tontes o malsanes. La bona llevor ja hi es, però cal que s'alci, y espigui y grani. L'artista belga qu'hem tingut ocasió de sentir ha evidenciat lo mancats qu'estèm aqui de bons mestres, y l'abundor que hi ha de mitjanies a les quals l'alabança y el favoritisme han fet uns *arribats*, qui's creuen ab prou forces pera ensenyar als altres lo qu'ells no saben, o lo qu'es pitjor, lo que saben malament. Desitgèm que la «Wagneriana» segueixi perseverant en son empenyo de donarnos sessions com aquesta en que hem tingut ocasió de sentir a les delicades artistes Alice Chesselet y Concepció Darnè.

D. Bonet y Cembrano

CLAVÉ

La nit es trista; llampega, trona,
regnen tenebres per tot arreu;
dels arbres mústichs la seca fulla
fa caure'l vent.

Sota d'un sàlzer canta una nina,
prop d'una tomba plena de llors;
viudes y soles resten les Muses.
L'Anselm es mort.

Plora'l poeta, lo músich plora;
s'han esfullades les flors de maig...
Ay! ¿Per què'l Geni sols en ses obres
es immortal?

Lluís de Janer

NOVES

El foraster Lerroux s'ha permès, per fi, censurar obertament la solidaritat dels catalans.

Ha deixat passar el gran acte, y desprès ha vingut, com sempre, a sembrar llevor d'odis africans y de vells fanatismes en aquest país de llibertat.

El poble no l'ha escoltat, perque cada dia l'escolta menys al petit dèspota'l bon poble. Però hi ha hagut uns quants ciutadans (uns quants fills de Catalunya encara que sembli mentida) que li han fet costat y l'han aplaudit. Són els eterns esclaus.

En Lerroux cada dia'n trobarà menys, aquí, d'esclaus que facin el jòch del despotisme centralista. Per pit que tingui, s'haurà de convèncer que no es lo meteix manar turbes inconscients que posarse devant d'un poble qui comença a pensar per compte propri; d'un poble quals classes socials, totes en absolut, tenen ja en llur historia'l memorable precedent de la gran abraçada del 20 de maig de 1906.

Fins els mès ignorants y cegos s'han adonat ja de que'l Catalanisme significa amor y redempció, y tothòm ho sab que may els partits avençats havíen titllat de retrògrada la causa nostra, sinó quan vingueren els Lerroux y comparsa pera desfer ab lluytes de classe la gran obra, ja ben fonamentada, del nacionalisme català.

Això ja ho sab tothòm aquí, y fòra d'aquí ho han vist per ultim fins els correligionaris d'en Lerroux, el qual ab en Moret y ab els enemichs d'Espanya y de Catalunya, a la fi's quedarà sol, contra Catalunya y contra Espanya.

—

Aprofitant la vinguda a Barcelona, ab motiu de les festes de la Solidaritat Catalana, de tanta gent entusiasta de nostra llengua, la comissió organisadora del Congrès Internacional de la meteixa convidà a tots els visitants a inscriures com a congresistes. La quota de 5 pessetes que ha de satisferse en l'acte de la inscripció dóna dret a assistir a totes les sessions del Congrés y al volúm que de ses deliberacions se publiqui.

A JOVENTUT s'admeten inscripcions.

—

La festa ab que'ls finesos celebraren el centenari del naixement de Snellman tinguè lloch el diumenge 13 del corrent, prenenthi part totes les clases socials. Se pronunciaren molts discursos patriòtichs, emperò'l que mès enhardi y entusiasmà al poble fou el del catedràtich doctor Krohn, home tan modest com afable, qui per sa vehemencia y persuassió, ensemps que per sa finesa y noblesa, ha merescut el respecte de sos compatricis. El públich tornà a cantar el *Desperta Suomi*, que no cantava de molts anys, y aquella gent del Nort, qui tan poques vegades s'entusiasma, ho ha fet ara ab la cultura, respecte y transigencia que la caracterisen. Vint mil finlandesos quals cognoms tenen deix foraster, han demanat (la *Gazeta*'n porta la llista) que'ls hi fossin cambiats per altres finesos de soca y arrel.

—

El nostre governador senyor duch de Bivona, tan aficionat a anar a Madrid a rebre instruccions, no s'ha descuydat d'anarhi desprès de les festes de la Solidaritat, com no n'havia prescindit avans de que's celebressin.

No sabèm si allavors anà a predir el fracàs (!) de dites festes: lo que sabèm es que ara, lo primer que ha dit al govern, es que'ls vidres del vagó del tren en que anava en Salmerón a Madrid, havíen sigut trencats per una pedrada al sortir dit tren de Barcelona.

Ab aytal noticia el duch de Bivona ha evidenciat el triomf del centralisme contra la Solidaritat.

Y quin triomf! Una pedrada! Un vidre trencat per algún lerrouxista *incivil!* Y es tot un governador *civil* qui ho pregona!

D'això plora la criatura, d'això plora'l govern: de no podershi fer a pedrades y contra lley (com els trinxerayres mal criats) ab les aspiracions dels catalans. Que no ho faci, perque ell si que, pobret, tè'l *tejado de vidrio*.

—

El passat diumenge en la Escola Horaciana's celebrà una festa escolar ben lluhida per cert.

Els alumnes recitaren poesies de Maragall, A. Mestres, Guanyabens y Iglesias, cantaren escullides cançons catalanes y desempenyaren una comedia titulada *Germanor*, original d'un dels professors d'allí, y a mès una altra de l'autor clàssich Lope de Rueda.

Els alumnes se distingiren notablement en totes les parts de que constava'l programa.

—

Publicacions rebudes:

Clar y català, per Marcel Riu. Rectificació dels falsejaments històrichs y refutació de les calumnies y falses apreciacions que respecte al Catalanisme y a la Solidaritat Catalana conté l'article *Mi Evangelio*, de don A. Lerroux. Totjust sortit de la presó nostre bon amich y company de Catalanisme, en Marcel Riu, reprèn la lluyta generosament en defensa de nostres ideals ultratjats per

l'*amigo del pueblo*, y en un fascicle qui no té desperdici posa en evidencia les flagrants contradiccions y grolleríes d'aqueix home, reivindicant la veritable democracia del nostre moviment nacionalista, per en Lerroux vanament falsejada o desmentida. En els actuals moments cal que sia llegit per tothòm el fascicle d'en Riu; cal sobre tot que'l llegeixin les classes trevalladores y acabin d'obrir els ulls pera veure tota la miseria qu'envolta a n'aquell home a qui un jorn tingueren per idol. L'obra d'en Riu es d'un alt interès social, y el poble en pes dèu estar agrahit a n'aquest bon company nostre, lluytador infatigable per la causa de Catalunya y de la llibertat. El preu d'aquest fascicle es sols 10 cèntims.

Monòlechs y quadros, per Emili Vilanova. Constitueix aquesta celecció d'articles, el volúm cinquè de les obres completes d'Emili Vilanova, que ab tant d'èxit ve publicant la *Ilustració Catalana*. Preu, 3 pessetes.

Homenatge a Clavé. Hem rebut un exemplar d'aquesta cantata, lletra de Conrat Roure, música de Joseph Ribera Miró, que's posarà a la venda'l proxim diumenge dia 3 de juny, ab motiu de la colocació d'una placa commemorativa en la casa en que morí l'insigne patrici català. A fi de cobrir els gastos que dit Homenatge ocasioni, s'ha obert una suscripció admetentse'ls donatius en el local de la societat choral «Euterpe», Lladó, 7, principal, y en les redaccions dels periòdichs qui se serveixin obrirla ab dit fi.

J. A. Clavé en 1854. De la meteixa societat «Euterpe» hem rebut una fotografia del fundador dels chors catalans en època en que començaven a revelarse en ell les disposicions y entusiasmes musicals, qui tanta gloria havien de darli més endevant.

Concurs de banderes. L'«Associació Regionalista» de Terrassa'ns ha enviat el cartell del gran aplech y concurs de banderes que ha organisat a La Mata de Mura, pera celebrarse'l dia 4 de juny. Se concedirà un premi y els accèssits que's creguin convenients. Essentnos impossible reproduhir en tota sa extensió'l cartell d'aquest important concurs, fem avinent que tothòm qui desitgi detalls, pot dirigirse a qualsevol dels senyors qui formen el jurat y qui són els següents: Joaquím Vancells, Pere Viver, y Joan Llongueras.

Jochs Florals de Badalona. Com cada any, el centre catalanista «Gent Nova», de Badalona, ha organisat els Jochs Florals de la pròxima festa major, que tindràn lloch el dia 15 d'agost. S'ofereixen dèu premis, devent remetre's els trevalls al secretari del jurat, en el domicili de «Gent Nova», carrer d'en Lluch, 51, 53 y 55, Badalona, avans del 15 de juliol. El jurat qualificador estarà compost pels senyors: Santiago Gubern, president; Trinitat Monegal, vispresident; Geroni Estrany, J. Pous y Pagès, Emili Tintorer y Pompeu Crehuet, vocals; Joan Amigó y Barriga, secretari.

Centre Industrial de Sabadell. S'ha publicat el cartell del certamen literari organisat per aquesta societat y que dèu celebrarse'l dia primer d'agost. S'ofereixen onze premis. Els trevalls han d'ésser remesos al secretari del jurat (carrer de Gracia, 134), per tot el dia 10 de juliol. El jurat està compost pels senyors: Francesch Matheu, president; Miquel S. Oliver, vispresident; Manel Folguera y Duràn, Mossèn Joseph Cardona, pbre., Joan Llongueras, Manel Ribot y Serra, vocals; Domingo Serdà y Simó, secretari.

Jochs Florals d'Hostalrich. Hem rebut la convocatoria pera'ls pròxims Jochs Florals d'Hostalrich, que com de consuetut deuen celebrarse'l dia 2 de juliol, festa major de dita vila. S'ofereixen dèu premis. Les composicions que hi optin hauràn d'ésser remeses al president del jurat, en Domingo Pou y Lladó (Major, 55, Hostalrich), avans del dia 20 del proxim Juny. El jurat qualificador està constituhit pels senyors Domingo Pou y Lladó, president; Magí Sandiumenge y Puig, Lluis Salvador y Sarrà, Victori Bisbal, Manel López y Coll, Francesch Flaquer, vocals; Joseph Gomis Oromi, secretari.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

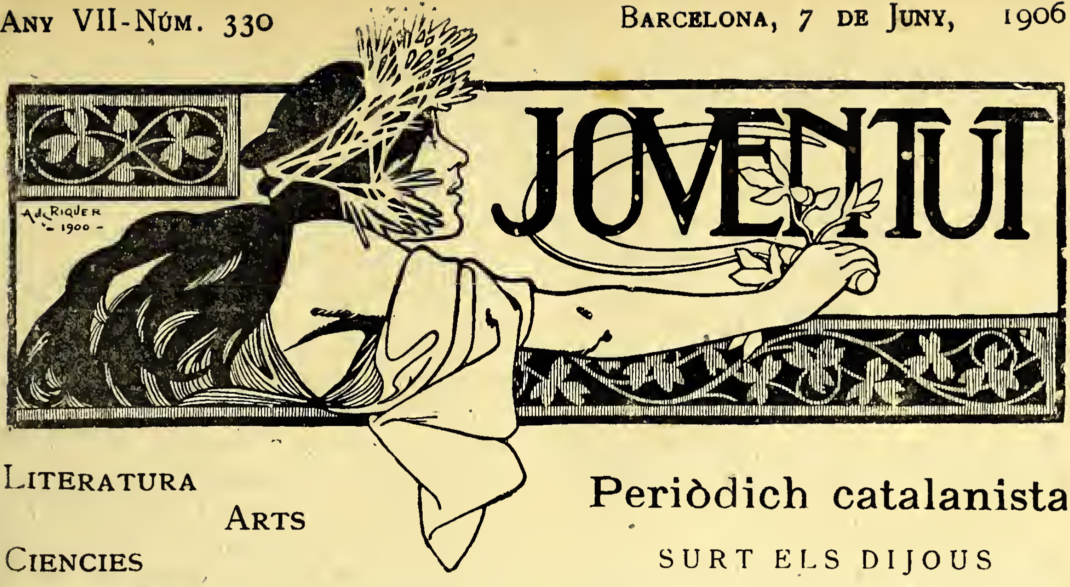
Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
» atrassat.		20	»


MOSAICHS E F ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8

ANY VII-NÚM. 330 BARCELONA, 7 DE JUNY, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

LA REVOLUCIÓ «DESDE BAIX»

No podia passar altrament. Fou tan gran y hermós l'acte de Solidaritat Catalana realisat el 20 de maig, que'l poble, content de si meteix, emperò tenint la intuició de que a algú les devía les virtuts cíviques de que havia donat mostra, volgué realisar un nou acte que, a la vegada, fos manifestació de son agrahiment y demostració de sa plenitut de consciencia. Y el dia 3 de l'actual juny tributà solemne homenatge a l'home qui les hi havia empeltades aquelles cíviques virtuts, acoblantse pera enaltir la memoria del gran Clavé: el primer músich català com ha dit a *La Tralla* un antich company nostre; el primer nacionalista català, com dihém ja tots al obrir els ulls a la vida nova qu'ell. el Geni, pressentia; qu'ell, el Geni, ens obri.

En efecte: en Clavé republicà federal, en Clavé desvetllador de l'ànima dels nostres obrers, en Clavé redemptor de tants esperits perduts en els llims de la ignorancia o del vici, si no nasqué en època en que s'haguessin definit els ideals nacionalistes de nostra terra, ni ab el títul de nacionalista s'ornà, feu emperò quelcòm més gran y de major eficacia, car posà son talent creador, son cor d'artista y ses energies de colós al servey d'una obra social en la que nosaltres hem pogut trobar base ferma per'assentarhi altra obra complementaria: la de consolidació de nostra nacionalitat; la de reivindicació de nostra personalitat catalana.

Qui fa obra social, qui inicia pràcticament la redempció d'un poble, dèu ésser mirat per aquest poble, y sobre tot per nosaltres, catalanistes, com un gran patriota. Per això dihèm ben alt qu'en Clavé fou el primer nacionalista català. Algú, planyentse de que no sempre'ls continuadors d'en Clavé sapiguessin adaptar l'obra del mestre a la natural evolució dels temps, ha dit que si en Clavé hagués viscut més anys, hauria figurat en l'estol del Catalanisme. També ho creyèm. Però en Clavé visqué quan degué viure. En els temps y circumstancies en que apareixen y actúen genis com ell, hi ha sempre quelcòm de providencial. Catalunya no tingué un Clavé pera *definir*, sinó pera *pressentir;* y notèu bé que defineixen els sabis, però que may la sabiesa commòu tant les ànimes condormides o ig-

nocentes, com les genials ignocencies dels poetes o com les senzilles afirmacions dels genis. Meritoria es l'obra pacienta y abnegada de la educació dels fills, però es més gran l'acte natural d'infantarlos, que no depend de nosaltres sols, sinó del secret poder de Vida en nosaltres latent. En l'infantament hi ha'l misteri sublim dels miracles, com en el geni hi ha la síntesis de les grans intuicions que'ls pobles duhen amagades y que, una volta descobertes, els han de fer reviure. L'obra dels genis, com els moviments populars, ens apar a voltes purament instintiva, però'ls grans actes instintius sorprenen y fan meditar als homes conscients. Per sa part, el poble s'entusiasma veyent cristallisar en aquella obra tots els seus sentiments. Com en un espill hi veu reflexada la seva ànima, y aprèn a conéixers y a perfeccionarse; y, una volta s'hi ha conegut, les escolta ab devoció les veus inspirades y profètiques qui de bon començ no han fet sinó desvetllarli el cor, però que després van emmenantlo a l'assoliment d'un ideal.

—

No hem d'ésser nosaltres qui el ressenyi l'acte de diumenge, en que fou posada una làpida en la casa hont mori el gran home. Ja ho ha ressenyat degudament la prempsa diaria. No'ns cal pas descriure la hermosa manifestació realisada per un sens fi d'orfeons, societats chorals y entitats catalanes de totes menes, regalantnos els ulls ab l'esplet de colors de llurs banderes y afalagantnos les orelles ab les harmonies de llurs cançons. Ens limitarèm a remarcar ab goig que l'homenatge a n'en Clavé, patriota y artista, ha coincidit ab la celebració d'altres dues manifestacions tambe altament remarcables en la historia politica y artistica de Catalunya: la festa de Solidaritat Catalana celebrada'l 20 de maig en defensa de nostres llibertats, y la festa de la Música Catalana celebrada'l 4 de juny en honor de l'assolida cultura artística. En un y altre acte'ls catalans han fet evident que són dignes compatricis d'en Clavé: que socialment y artisticament han aprofitat les ensenyances de l'apòstol mort, y han conquerit aquell grau de perfeccionament que, dignificant als pobles, arriba a ferlos mestres de si meteixos.

L'amor al trevall y a l'estudi, l'entusiasme per l'art han anat transformant de tal manera la societat catalana, que una gran revolució s'es ja feta en el seny y en la voluntat populars. Catalunya ja viu ab vida y consciencia ben propries; y aquesta revolució s'es operada *de baix a dalt*, naturalment, racionalment, car en Clavé tingué'l dò d'agafar lo més bo y delicat de *baix*, y animarho ab el buf de son geni. Lo més sà y perdurable de la seva obra ho extragué de nostres encontrades humils, y als humils ho feu capir, obrint amples horitzons de llum a llurs esperits orbs.

Aixi nostre poble senti la bellesa y adquiri nocions de vera llibertat. Y així, quans els politichs centralistes gosin altra volta acostarse a nosaltres y ab veu enganyosa de sirena'ns parlin a llur torn de llibertat, y de redempció, y de *revolució desde dalt*, potser se trobin ab que nosaltres *desde baix* ja l'hem feta la revolució, y tan complerta y radical, qu'hem pujat per demunt d'ells y ens hem fet prou forts pera poder menyspreuarlos y foragitarlos dels llochs que indignament ocupen y desd'ahont indignament ens governen.

LLUÍS VIA

LA XUCLADORA

ENSAIG DRAMÁTICH

Salonet adornat pretenciosament, ab gust vulgar. A la esquerra y en primer terme, una porta. A la dreta, una finestra. Al fons, y arrambada a la paret, una marquesina.

Al córrers la cortina són les onze de la nit. El salonet està illuminat per un llum de gas. ALBERT, assegut en la marquesina, està neguitós; no pot respirar, y barroerament se deslà'l coll de la camisa. Part de fòra de la escena se senten grans rialles y cantades; soroll de gots y ampolles, com si s'hi celebrés un festí. Pochs moments després entra CLAUDINA, qui vesteix lleugerament. Sota'l coloret ab que du pintades les galtes, llabis y ulls, s'hi endevina un rostre arrugat, marcit. Son gest es d'una venedora d'amor; son ayre, d'hipòcrita mansuetut.

CLAUDINA, *asseyentse al costat d'Albert y estrenyentli les mans ab coqueteria.*

¿Què tens?... ¿Que no't trobes bé?

ALBERT

No sé. El cap me roda.... No veig més que ombres a mon entorn.

CLAUDINA

¿Que t'has marejat?

ALBERT, *referintse als qui canten y riuen a fòra.*

Digues a n'aquells que no cantin.

CLAUDINA, *desde'l dintell de la porta.*

Callèu un moment! *(Paren els cants.)*

ALBERT

Fins crech que si que m'he marejat. Aquell ximple es capaç de fer perdre'l cervell a qualsevol.

CLAUDINA

¿Qui?

ALBERT

Tota la nit igual... Allò no es cantar ni cosa que s'hi assembli: allò es baladrejar, fer el ximple... *(Se senten novament els cants.)* Ja hi tornen! Mal s'escanyessin! *(Ab ira.)* ¿Vols dirloshi que no cantin?

CLAUDINA, *desde la porta.*

Callèu d'una vegada!

VEU D'HOME

¿Què té l'Albert?

VEU DE DÒNA

El vi li ha fet mal.

VEU D'HOME

Digali que vingui aqui, que's distreurà.

VARIES VEUS

Si ve'l farém ballar.

CLAUDINA, *suplicant.*

¿Voléu callar?

VARIES VEUS, *cridant.*

Tengo dos lunares... (Grans rialles.)

ALBERT, *cridant y mitj alçantse.*

Claudina, déixals.

VEU D'HOME

Albert, vina aquí.

CLAUDINA, *tancant la porta d'una forta revolada.*

Aixi os reventessiu!

VARIES VEUS, *rihent y cridant.*

Tengo dos lunares...

CLAUDINA, *asseyentse al costat d'Albert.*

Y encara riuen, els besties!...

ALBERT

Déixals estar. Que riguin... que riguin força... fins que s'escanyin! *(Cambiant de to.)* Jo si que sembla qu'estigui a punt d'escanyarme. Tinch una cosa aqui *(Al coll.)* que no'm deixa respirar lliurement... com si una mà m'estrenyés ab força y volgués estrangularme!... *(Mou el cap, no podent respirar.)* Aqui, aqui dintre meteix *(Al coll)*, aqui, ¿veus?, hi ha una cosa... una cremor...

CLAUDINA

¿Qué podria darte?

ALBERT

No sé... *(Cambiant de to.)* Res... Ja passarà... Obre la finestra: potser respiraré millor. *(Claudina obre la finestra.)*

CLAUDINA

¿Està bé, aixi?

ALBERT

Ajusta més, que ningú'ns vegi.

CLAUDINA

¿Qui vols que'ns vegi?... Després, totes són amigues meves.

ALBERT

¿Vols dir?... Com vulguis: deixa obert. *(Cambiant de to.)* De tots modos, valdria més tancar. Entre tants, pot haverhi algú que'm conegui.

CLAUDINA

¿Que tens por?

ALBERT

¿Por?

CLAUDINA

Com que tems que'ns vegin...

ALBERT

No, no. ¿De qui vols que tingui por? Sinó que... ¿Qué vols que't digui? Quan estich prop teu voldria que ningú'ns vegés... pera estar més l'un pera l'altre. *(Claudina somriu.)* ¿Per qué rius, ara? *(Claudina continúa rihent.)* Digues, ¿per qué rius?

CLAUDINA

Sembla que ja't trobes millor, ¿eh?

ALBERT

Igual. *(Claudina somriu novament.)* ¿Per qué rius?... Vull que'm diguis per qué rius.

CLAUDINA, *movent el cap, volent aparentar tristesa.*

Que'n sabs de fingir!

ALBERT

¿Jo?

CLAUDINA, *fingint somriure tristament.*

Si.

ALBERT

¿Jo fingeixo?

CLAUDINA, *ab pausa.*

Albert, ¿tant meteix es cert que't cases?

ALBERT, *no sabentse reprimir.*

¿Qui t'ho ha dit?

CLAUDINA

¿Es cert, donchs?

ALBERT, *ab to suplicant.*

Claudina!

CLAUDINA

Te cases! *(Fingint somriure.)* Es a dir, donchs, que't cases! *(Albert no contesta.)* Parla d'una vegada! (*Silenci. Claudina afegeix cridant:*) ¿Vols enrahonar, muçol?

ALBERT

¿Què vols?

CLAUDINA

¿Es veritat que't cases?

ALBERT

Deixam. ¿Veus qu'estich patint y encara'm martiritzes?

CLAUDINA

¿Te martiritzo? (*Cridant.*) També'm martiritzes tu a mi. (*Cambiant de to.*) Y segurament que, un cop casat, no't recordaràs més de la Claudina, d'aquesta beneyta que ha sigut prou dèbil pera posarte estimació a tu, quan m'oferien lo que may, may podràs donarme. Aixi compleixes tes prometences, tes protestes d'amor... Bé, molt bé... «No t'entreguis a cap altre home, que jo sempre seré teu». ¿Recordes que m'ho has dit moltes vegades això?... Bé, home... (*Ab ira.*) bé, molt bé...

ALBERT

¿Què vols que't digui?

CLAUDINA, *cridant.*

¿Es veritat, donchs?

ALBERT, *ab por.*

Va ésser cosa dels pares: ells se'n han cuydat. Van dirme càsat, y... ¿què vols ferhi?

CLAUDINA

La Claudina ray, devies pensar; no tornanthi més... Però no't sortirà del tot bé, no, aquesta jugada. Tu vas jurarme que series meu, ¿sents?, meu per tota la vida.

ALBERT

Prou, Claudina.

CLAUDINA

Jo, per tu, vaig despreciar un gran partit. Jo vaig preferir ton amor a les riqueses que m'oferien.

ALBERT

Deixam.

CLAUDINA

¿Que't deixi, ara que m'has destroçat el cor? *(Pausa.)* Albert. (*Manyagosament*). Albert meu... Albert de la meva vida. Digues que no es cert tot quant acabes de dirme. Digues que ni tan sols has pensat en deixarme. *(Li besa'l rostre.)*

ALBERT, *rebutjantla.*

Fuig.

CLAUDINA

¿Veus còm t'estimo? (*Torna a besarlo.)* Sóch únicament teva, pera tu sol; cap altre home reb mes caricies. *(Albert està anguniós.)* Miram, Albert... Miram als ulls y veuràs en ells resplendir el foch de mon amor... el foch de mos desitjos... ¿No'm mires? *(Suplicant.)* Miram, Albert... Albert... *(Albert defalleix.)* Albert, ¿què tens?

ALBERT

No sé... Me sento defallir!...

CLAUDINA

¿Vols que cridi?

ALBERT

No... Al menys aquells callessin! *(Claudina s'aixeca.)* ¿Ahònt vas?

CLAUDINA

Vaig a dirloshi que callin.

ALBERT

No'ls diguis res... Tampoch te creurien. *(Pausa.)*

CLAUDINA

¿No't trobes millor?

ALBERT

Sí; sembla que si.

CLAUDINA

¿Què ha sigut?

ALBERT

El cap... Ja'm sento millor.

CLAUDINA, *manyagosament.*

Digam, Albert meu, que no es cert que vols deixarme; digam que no es cert que t'hagis de casar... *(Pausa.)* Miram als ulls. (*Albert ho fa, però ab mirada estúpida.*) ¿Què hi veus en ells? ¿No hi veus el foch de mon amor, el foch de mos desitjos?

ALBERT, *baix, baixet.*

Són més purs els d'ella.

CLAUDINA, *aixecantse resoluda.*

Albert! (*Reprimintse novament, s'assèu altra volta al costat d'ell, li besa'l rostre y diu.*) Miram el rostre, mira mon cos; vina a mos braços y besam, besam, que sóch tota teva! ¿M'estimes?

ALBERT, *rebutjantla y ab estupidesa.*

Quin fàstich!

CLAUDINA, *aixecantse novament.*

Albert!

ALBERT, *com deixondintse.*

Ah!... Claudina!... Claudina!... ¿Hónt ets, Claudina?... *(Cridant.)* Claudina atànçat... atànçat, que vull besarte. (*Claudina s'assèu al costat d'ell y 's deixa abraçar.*) Atànçat, que vull petonejarte... aixi, aixi, els ulls... la boca... el front... aixi, no't moguis... aixi... Perdonam, Claudina, perdonam...

CLAUDINA

Ets meu, ¿no es cert? ¿Ets meu?

ALBERT

Si, teu, tot teu! Perdonam!

CLAUDINA,

estreyentlo fort entre sos braços y mitj rihent.

Es ben meu!

JAUME AYMÁ Y AYALA.

---

* * *

El cor batega com un rellotge...
y el rellotge ¿qu'es un cor?
¿Potsê'l cor del món s'hi allotja?
Quí sab!
Dins la nit negra, terrible,
de cosa impossible
no n'hi ha cap!
Prou que demà vindrà'l sol.
Emprèn, ànima, ton vol,
qu'es de nit!
Imaginació, mou brega:
demà no hi haurá qui't cega!
Oh gran vident, ó gran cega
vola ab dalit!
De sa cadena d'esclau
deslliures al qui sofreix.
Oh Nit de negror de cau,
lo qu'en ton sí se basteix
al matí cau!
¿Ets la imatge de la Vida
hont llampega la Vrîtat
com estrella esmortuhida?
Nit esquifida ..
eternitat!....
Els fanals de la ciutat
semblen un cel ple d'estrelles
capgirat.

La vila dorm a mos peus
curulla de póls y fum:
la presó es plena de reus.
Quàntes passions, quàntes creus,
quànta ànima que's consúm!
¿La vila dorm a mos peus?
Jauen per terra rebregat els rams
llençant una barreja de perfúm y fortor.
Més enllà sento clams
d'una dòna qui crida: «Veurèu, per passar fams,
fet y fet *la carrera* es lo millor »
Jauen per terra rebregats el rams!
Un home jove s'hi atança
y li dóna diners
He sentit dins mon cor la esgarrifança
terrible dels plahers!
Baixa sensualitat,
jo t'he fruhit
més d'una nit.
En nom de tes companyes,
oh, dòna!,
tu qui plores, sofreixes y t'afanyes,
perdona, perdona!
Què hi fa que del diner te sedueixi el brill
si ab ell dónes menjar a ton fill!
Dónes el pit teu
a un fill qu'es de tothòm
y potsêr es meu!
Quànts cops per ell has rebut!
Quànts besos has venut, pobra,
sobre un catre trist y brut!
Dihentli «Fill de bordell»
la Humanitat se'n riurà,
y ell potser du en son cervell
la Redempció de demà.
En nom de tes companyes,
oh, dòna!,
tu qui lluytes, sofreixes y t'afanyes,
perdona, perdona!

Veig el bes qui puja amunt...
Dòna, ton bes no rastreja,
puig tens la Redempció d'un
infantó ros qui perneja.

R. VIVES PASTOR

SONETS (1)

RENOVACIO

Com en sortós consorci que un gran amor segella
la Vida qui somriu, la Mort qui causa espant
arreu van de parella y en successió incessant
del Món a llurs petjades la sava's renovella.
Així'l cicle complert fatal se descapdella:
la Vida mustigantse, la Mort treyent florida;
y així com de la Mort ressurt la nova Vida,
la Vida va deixant la Mort derrera d'ella.
Y el gra de sorra humà, pagat de sa importancia,
de son destí interroga ab boja intemperancia
quín es el terme ignot, la gran finalitat;
car veu còm renovantse la Humanitat fa vía;
pressent demunt de tot un altre Tot qui guía,
y's palpa bolva lleu enfront la Eternitat.

DAFNIS Y CLOE

De Lesbos sobre'ls camps assoleyats
la pastoral parella ha estat posada
com joguina dels Deus a omplir cridada
de goig llurs divinals ociositats.
Tot menant els remats a pasturâ
Dafnis y Cloe han començat a aymarse,
y apar talment que Amor vulgui ensajarse
dintre'ls propris dominis del Deu Pa.
L'escalf del sol, les flors ab llurs fragancies,
y les aus ab llur cant, d'estranyes ansies
omplen els cors dels ignocents brivalls,
y entre infantívols jochs y entre canturies
ressonen llurs petons per les boscuries
fent chor ab les remors dels xaragalls.

1713

Per terra ha rodolat del patriota
la testa gloriosa; al caure'l día
sospesa al mitj del poble en rebeldía
uneix l'insult al greu de la derrota.
Despedintsen ab cínica riota
l'escamot foraster reprèn sa vía,
deixant d'aquell trofeu en companyía
els corbs qui el flayren, l'ayre qui l'açota.
De la sagnosa boca qui's contràu
vola a frech un dels corbs; sentintse l'au
una ploma arrencar, xisclant s'allunya;
ab ella'l cap qui branda a impuls del vent
sembla escriure en l'espay un jurament
d'odi etern als butxins de Catalunya.

AMOR Y PSIQUIS

Psiquis, la verge d'humanal llinatge,
es de beutat factura excepcional:
admirat l'univers li fa homenatge
prenentla per la Venus immortal.
La Devesa (al fí, dòna) a gelosía
moguda's sent, y, ab noble indignació,
de Psiquis per punir la gosadía
ordres formals tramet a Cupidó.
Quan en presencia de la hermosa's troba
l'atrevit fill de Venus, en va proba
de resistir l'encís d'aytal beutat;
veu ses sagetes contra seu tornantse,
y acaba Amor a Psiquis entregantse. .
..y així fou còm nasqué la Voluptat.

LA ESFINX

Es un càrrech feixuch el d'eixa Vida!
Vol un esforç poch menys que temerari
arribar a l'extrèm d'aquest calvari
per demunt d'una terra malehida.
Fins quan, sentint sa voluntat rendida,
cerca'l vianant un lloch hont reposarhi,
el camí qui es d'espines un rosari
infligeix a ses carns nova ferida.
Es així còm la humana criatura
va caminant pel món a la ventura
y a ses miseries sostrayentse en va;
y encar, com únich far entre'ls esculls,
la tenebrosa Esfinx s'alça a sos ulls
com fita protoingent del Més Enllà!

EL RELLOTGE

Ressonen per l'espay les vibracions del bronze:
un, dos, tres, quatre, cinch, sis, set, vuyt, nou, dèu, onze,
dotze; y de l'alta torre'l quadrant misteriós
sembla l'ull de la nit vigilant les foscôs.
Es el moment fatídich: cavalcant sobre escombres
les bruixes van venint, y ab volada lleugera,
solcant d'un cantó a l'altre l'imperi de les ombres
se les veu al passar per devant de la esfera.
Celebren llur sabbat els àvols esperits,
y bruixes, rat-penats y voltors malehits
fan de llurs malifetes impenitents retrets,
mentres dalt del cloquer l'illuminat quadrant
apar l'ull impassible d'algún ciclop gegant
qui veu totes les coses y sab tots els secrets.

R. Miquel y Planas

---

(1) Del *Primer Llibre d'Exlibris d'en Triadó*, y d'altres llibres.

TEATRES

LOS MALHECHORES DEL BIEN

A Moraleda, petit poble de provincia castellana, hi viu la major part de l'any la noble marquesa viuda *de Casa Molina*. Senyora respectable, catòlica a *macha-martillo* y de costums severes y morigerades, ella es l'ànima del poble, que protegeix magnànimament, ajudada en la benéfica tasca per una junta de senyores cursis, com de poble, curioses, *chismosas* y bon xich hipòcrites, però convençudes de que desempenyen un paper honorable dirigint y encaminant per la via del bé, de la pietat y de la moral cristiana aquell petit y miserable remat d'ovelles que Deu ha posat, en sos inexcrutables designis, baix la seva immediata protecció.

La marquesa y ses recatades amigues se complauen fent caritats, encoratjant als bons trevalladors, enaltint la religió sacrosanta, en una paraula, amparant al desvalgut ab arreglo als principis de caritat ben entesa, última paraula del catolicisme practicant. Es a dir, elles sols exigeixen, en cambi de la llur protecció positiva, una observancia cega, una humilitat absoluta y una conducta exemplar. Elles bategen a tots els infants, elles casen a tots els joves, elles enterren a tots els morts, ben cristianament però sense consultarlos. Elles saben millor que ningú lo que convé a tothòm. De manera que a Moraleda la vida es fàcil a qui es obedient y humil, la vida es impossible a qui vol pensar per si, estimar per si y cantar per si la propria lliure cançó.

L'acció benfactora de la marquesa s'estén també a la propria familia, qual vida, quals passions, qual mentalitat pretén dirigir indiscutiblement.

Heusaqui el problema que planteja en Benavente en sa comedia *Los malhechores del bien:* l'anulament de tota personalitat, de tot instint en nom d'un dogma hipòcrita qui concedeix en cambi una protecció material rahonable. Es aixi còm la marquesa ha casat una neboda seva, jova, guapa, sensible, ab un vell rahonable, rich de cor y egoista. Es aixi còm ha criat al seu propri fill com planta d'hivernacle, lluny del món y de sos afanys y alegries, pera disposarne també més tart a son albir si per un cas el fill no's rebela. Y es aixi, en fi, còm la marquesa y demés gent de bé qu'entorn seu s'acobla, entre altres obres benéfiques per l'estil, han amparat a dos infants que un jorn en circumstancies tràgiques aparegueren en el poble. — Se tracta d'un naufragi patètich com en qualsevol novela de folleti; però això no té importancia. — Als dos orfanets se comença per *rebatejarlos á todo evento* posàntelshi els noms de Jesús y Nadala. Ella ha resultat humil, obedienta, piadosa, adorable. Ell no tant. Ja de petit feu diabladures, y de fadri alguna calaverada que li valgué excomunió plena per part de l'*ilustre cotarro*, acompanyada de les petites persecucions y miseries qu'en un poble són conseqüencia inevitable de la mala voluntat dels richs envers els pobres, que's mostra explicitament. Aixi, donchs, Jesús, que no ha volgut creure cegament. mena una vida miserable, mentres que Nadala, dòcil coloma, es protegida magnànimament. Tant, que les senyores la casaràn tot seguit, no ab Jesús a qui estima y de qui es estimada, sinó ab un altre trevallador tan dòcil y tant *colóm* com ella. Y ell serà fuster, y ella planxadora y... endevant la caritat. Ningú s'ha cuydat de consultar el cor d'ells, ni la llur voluntat.

En fi, mercés a la protecció d'un germà de la marquesa, la comedia acaba d'un modo diferent: Nadala fuig a América ab el seu Jesús desprès d'aconcellarse ab la neboda de la marquesa, aquella neboda qui ¡ay! sab per experiencia quàn trista es la vida matrimonial quan l'amor y la tendresa no hi entren pera res. La neboda, atiada per l'oncle, diu a la Nadala que fugi, que ja's casarà ab qui estima; però ella meteixa, a pesar de que'l seu cosinet l'adora enternidorament, ni fuig ni's rebela. Ab lo qual, y ab les innombrables precaucions qu'en Benavente adopta per'arribar a un desenllaç atrevidot, se demostra que l'autor es un revolucionari de per riure, lo justament revolucionari pera passar per atrevit sense incórrer en delicte de heretgia.

« — Es escandaloso este Benavente. Mire usted que ponernos casi en ridiculo!

— No me hable V. de ello, condesa! Pero hay que perdonarle. En el fondo es un buen chico. Reconozcamos su imparcialidad y buen gusto. La que huye no es una de nosotras, sino una hipocritona hija del pueblo! — »

Heusaqui un diàleg pescat al vol en un palco del teatre de Madrid ahont va estrenarse la comedia d'en Benavente, qui resumeix la moralitat de l'obra y l'esperit revolucionari de l'autor.

Com a sàtira social, es precis reconéixer qu'en Benavente maneja la tralla ab traça, y trobém en la comedia fiblades qui fan sang. Però això són detalls qui demostren més la *saña* de l'autor qui busca popularitat que'l convenciment de l'home qui concebeix una obra seria y la desenrotlla serenament. Tota l'obra, excepció feta d'aquests petits detalls, està construhida ab un convencionalisme y un artifici tals, que'ns recorda'ls procediments del ja enterrat teatre romàntich ab sos lirismes buyts, ab les casualitats miraculoses qui solucionen les situacions embrollades, y ab l'afany d'enternir al públich mercés a un sentimentalisme pueril. Tots els personatges apareixen borrosos, indecisos, y el problema's planteja indirectament ab reserves calculades, ab mitjes tín-

tes qui delaten la poca convicció de l'autor, ensemps que la seva por de ferir susceptibilitats respectables. No hi ha més que fixarse en un tipo: don Heliodoro, l'home independent per boca de qui sembla parlar l'autor, pera compendre la mixtificació de que tracta l'autor de fernos objecte. *Una* de *freda* y *una* de *calenta*, don Heliodoro tan aviat ens apareix un esperit clar, lliure y seré, com un cinich vulgar, egoista y quasi bé perdulari. Sembla en conjunt un volteriá de zarzuela, qui repeteix frases fetes de club jacobí, sense la més petita convicció. Y per l'estil tots els demés personatges.

En resúm, qu'en Benavente, com tots els revolucionaris a la violeta, mostra tenir una llengua *mordaz*, y fins en ocasions engega sagetes enverinades, però en el fons la seva obra resulta d'un candor infantívol y de trascendencia contraproduhent. Els sectaris negres de l'altra banda troben fàcilment, en aquesta comedia lleugera, arguments decisius pera probar que la meteixa idea inicial de l'obra — idea ben simpàtica — es una idea ben poch serena. Quin plaga n'hi ha d'en Benaventel

En la execució's distingi en Rubio, qui diu y's mou ab força naturalitat, la Rodriguez, ben penetrada del seu paper de marquesa, en Zorrilla, encara que un xich encarcarat, y les senyoretes Domus y Ruiz, qui digueren ab desembraç llurs papers, excepció feta de les escenas finals en que ploraren com unes Magdalenes *de passió de teatre*. Evidentment es més dificil saber plorar que saber riure en escena.

—

Als demés teatres no'ns han donat res de nou. Els d'hivern han tancat ja llurs portes, y a l'Eldorado s'ha estrenat *Buena gente*, traducció del drama *La bona gent*, d'en Rusiñol, de la que no tinch res que dirne, puig ja se'n va parlar a JOVENTUT quan, recentment, va estrenarse en català a Romea.

EMILI TINTORER



FESTA DE LA MÚSICA CATALANA (1)

Ab la solemnitat de cada any se celebrà'l passat diumenge, dia 4 de juny, el popular festival.

El teatre de Novetats, guarnit ab força gust y encert de garlandes de flors y fullatge, ab els antpits voltats de la bandera catalana, era ple a vessar, donant ab això Barcelona mostra de lo molt que simpatisa ab la festa de la nostra música.

L'escenari, ricament ornat, oferia un cop de vista agradosissim, ocupat tot ell per l'Orfeó Català, y presidit per la gentil reyna de la festa na Flora Alfonso, germana del guanyador del primer premi, en Frederich Alfonso.

Començà la festa ab un poètich discurs del mestre Nicolau, llegit pel president de l'Orfeó, y seguit del judici crítich de les obres presentades al Concurs, fet pel mestre Millet.

Seguidament se passà a la repartició de premis. Fou guanyadora del primer, consistent en 500 pessetes, la composició *A les estrelles*, chor mixte, compost sobre lletra de Mossèn Jacinto Verdaguer pel jove Frederich Alfonso. Obra es aquesta de gran valua baix el punt de vista harmònich.

Tota ella es una sabia demostració del *savoir-faire* d'un músich més expert que inspirat, qui té, dintre de grans atreviments, força distinció de factura.

La primera frase del chor especialment, es digna d'ésser mencionada com una plana musical delicadissima, tal volta l'única que emociona verament en tot el curs de la composició.

L'accèssit de 100 pessetes fou adjudicat a n'en M. Baldrich y Barbarà, de Reus, per sa composició *Patria*.

Don Francisco Areso, de Lezcano (Guipúzcoa) se n'emportà'l premi de 500 pesse-

(1) Com de costúm, els organisadors de la Festa de la Música Catalana no han invitat a JOVENTUT, fent ab aquest periòdich catalanista una excepció que ni ab periòdichs forasters se fa. Hauríem de limitarnos, com altres vegades, a consignar aquesta *excepció*, deixant de donar compte de la culta y patriòtica solemnitat als nostres llegidors. Mes JOVENTUT, creyentse obligada a concórrer als actes seriosos qu'en bé de l'art català's realisen, sab trobar medi d'assistirhi encara que no hi sía convidada expressament, y enguany les corrents de patriòtica solidaritat poden prou en nosaltres pera fernos complir nostre dever a despit dels qui a ultrança prediquen la solidaritat no practicantla sinó en lo que'ls interessa. Per això enaltím com devèm l'acte celebrat a Novetats el passat dilluns, remerciant a nostra distingida colaboradora Na Carme Karr pel trevall que, ab sa reconeguda competencia, dedica a la Festa de la Música Catalana. — N. de la R.

tes, ofert pel Cardenal Casañas a la millor missa *Pro difunctis* pera chor mixte.

A nostre entendre l'obra del músich basch es una composició de gran mèrit, plena de distinció y personalitat dintre dels motllos severs del cant litúrgich, recordant la grandiositat dels motets de Bach sense caure may en plagis ni en recursos de mal gust.

A don Joseph Agulló y Prat, organista de Sant Andreu de Palomar, li fou adjudicada menció honorífica.

El poeta-músich director de la «Schola Choral» de Tarrassa fou guanyador del premi de 250 pessetes que l'Ateneu Barceloni havia ofert al millor recull de cançons populars de Catalunya.

D'aquest recull ne foren executades dues: *El Bastiment de Marsella* y *La Filoseta*, mereixent aquesta èsser repetida mercès a sa frescor, ingenuitat y escayent alegre.

No s'adjudicá'l premi ofert per la *Unió Catalanista*, creantse en cambi un premi extraordinari pel recull de cançons d'en Valeri Serra y Boldú, de Bellpuig (Pla d'Urgell), concedint accèssits de 50 pessetes a les coleccions de cants populars presentades per na Julita Farnés, chorista de l'Orfeó Catalá, en Joaquim Pecanins, en F. Rovira y en Miquel Juliá y Serrahima.

Igualment se'n emportá un accèssit el recull de cançons mallorquines fet pel director de la Capella de la Seu de Palma, mossèn Antoni Pont.

La senyoreta Montserrat Civil y Castellvi (de Molins de Rey), mossèn Vicens Bosch, de Talarn, y don Joan Moreira, director de l'Orfeó de Tortosa, meresqueren mencions honorífiques per llurs coleccions de cants regionals.

El premi del «Centre Excursionista de Catalunya» fou adjudicat a l'esmentat mossèn Vicens Bosch, per sa colecció de *Balls antichs del Pallars superior y inferior*, essent mencionat l'escull de ballets populars mallorquins fet per mossèn Antoni Pont.

La senyoreta Eularia Lambert, chorista de l'Orfeó y germana del jove compositor, guanyá'l premi ofert per la «Lliga Regionalista», consistent en una colecció d'obres de literatura catalana, ab un aplech de cants pera l'us de les escoles catalanes, molt ingenuus y ben tractats.

Dita senyoreta Lambert acompanyá al piano'l chor de noys de l'Orfeó, qui doná a conèixer alguns de dits cants.

El premi de 150 pessetes ofert pel doctor Frederich Vinyas a la millor sardana, fou adjudicat al director dels reputats *Fatxendes* de Sabadell, en Casiá Casademunt.

Dita sardana llarga, espontania, fresca y de tornada ben popular, que no arriba a ferse vulgar malgrat la constant repetició d'un meteix motiu, mercès a la ben trobada combinació harmònica, fou ben executada per la cobla barcelonina que dirigeix en Sureda.

En Vicens M.ª Gibert resultá guanyador del premi ofert per l'«Associació Musical de Barcelona», ab una composició pera instruments de corda.

El premi de 250 pessetes ofert pels socis de l'Orfeó senyors Serinyá y Pere Antón Millet, fou adjudicat al jove en Joseph Cumellas, per una colecció de melodies pera cant y piano.

D'aquestes ne foren cantades tres de ben hermoses. La primera, *Nocturn hivernal*, pel bariton senyor Parès, ab forsa mestria, y les altres dues, de factura mès distingida que inspirada, per la senyoreta Consol Ros, de veu ben timbrada y agradosa, malgrat la emoció de que's veya presa.

Del premi de 250 pessetes ofert per en Joan Millet, expresident de l'Orfeó, ne fou guanyador el jove en Vicens M.ª Gibert per una colecció de primoroses melodies pera cant y piano, de les quals tres foren cantades pel mestre en Francesch Pujol, ab molt art y sentiment.

Aqui ens permetèm consignar l'afany de que semblen possehits els novells compositors catalans, afany de dificultats y resolucions de problemes harmònichs qui, ben sovint treuen valua a la melodia descriptiva qui ha de presidir al cant, *vera expressió de la lletra*.

Les *melodies* premiades, segons nostre parer, podrien èsser peces d'execució pera piano sol... Sembla que'l cant hi sia lo de menys; y que'l compositor se preocupi *principalment* de fer lluhir el trevall dels dits, en lloch de fer servir aquests d'acompanyants de la veu humana, el mès bell, el mès sincer, el mès gran dels instruments musicals. Sovint el compositor, *entrenat* per una frase, deixa enlayre la melodia, trenca un concepte del poeta, y fins algún cop parteix una paraula, produhint adhuch una impressió d'incomplement y de feblesa que treu valua a moltes composicions.

Bons són els estudis, però creyèm que l'excès de tecnicisme musical arriba a absorbir les sinceres manifestacions de l'artista. Bella es l'harmonisació, mes, avuy apar que'ls nostres músichs joves sols aspirin a assolir perfeccions harmòniques en detriment de llur ingenua inspiració, ofegada sota l'exagerat tecnicisme de la escola moderna.

De la colecció de melodies de don Vicens M.ª Gibert, *El ram d'or* fou la qui mès agradá al públich, la mès compresa, y en nostra opinió la mès bella per sa sinceritat, inspiració y senzillesa.

Foren mencionades honorificament les coleccions de mossèn Cogul, d'en Tomàs Buxó y d'algún altre autor desconegut.

Mossèn Lluis Romeu, organista de la Seu de Vich, se'n dugué la meytat del premi de

150 pessetes ofert per la secció choral de l'Orfeó Català, ab dues cançons populars harmonisades pera chor mixte, *Cançó de Nadal* y *Rosa del falló*, y en Frederich Alfonso ab *La Dama d'Aragó* y *La filadora*.

D'aquestes quatre harmonisacions premiades, foren executades *Cançó de Nadal* y *La filadora*, abdues de força mèrit, però la primera de més ingenuitat y franquesa.

També meresqueren ésser mencionades una composició de mossèn Cogul y una altra qui duya per lema: «Toca les campanes plorant y rihent», d'autor desconegut.

L'Orfeó Català interpretà ab son acert acostumat totes les composicions executades.

Fou closa la festa ab un breu y sentit parlament de gracies del president de l'Orfeó Català, anunciant ademés que l'any vinent la Festa de la Música's faria en el palau de l'Orfeó.

En resúm, la festa del diumenge fou gran, bella y feconda. D'any en any la llevor plantada ha anat granant, y dóna plaher al cor veure còm té ressò arreu el crit d'art de la Patria Catalana. Ja no es sols de les quatre *provincies* que'ns porten llurs esplays, ja venen els músichs de Mallorca, atravessant la mar llatina; ja venen de Basconia ab un halè de germanor, a travers plans y montanyes. Ja són les dònes, els sacerdots, els joves qui fan art, art del bo y del sà, art qu'enlayra y fortifica. Es l'esclat cada any més esplèndit d'aqueixa sava potenta qui vessa del fons de nostra Catalunya rica y plena.

La festa termenà ab el cant de *Els Segadors*, ohit a peu dret per tota la concorrencia.

C. KARR

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Joan Maragall. — ENLLÀ. — *Poesies.* — *Estampa de «L'Avenç».* — *Barcelona.* — *1906.*

Tantes vegades he parlat d'en Maragall, que ben poca cosa se m'ocorre dir (si no es manifestar de nou la meva admiració) al fullejar el llibret ab que ha honorat suara les lletres catalanes. A posta he dit parlar d'en Maragall y no de sa obra, car aquest poeta es tan personal, les seves produccions són reflectes tan vius de la seva ànima, que forçosament el llegidor ha de sentir la sugestió del seu esperit refinat, car si ab ell no s'identifica, tot aquell devassall de belleses poètiques no li farà altre efecte que una música més o menys agradosa segons sia'l seu temperament, però may arribarà a donarli la complerta fruhició estètica.

¿Cal que repeteixi, donchs, qu'en Maragall escriu no més que pera ell? ¿Que no cerca may, ni s'ataleya de la impressió que pugui causar en el públich? ¿Qu'es el poeta de les visions, qui descriu lo que veu ab la major senzillesa de linies, sense recórrer a encisos purament formals? Es de tothòm sabut qu'ell no vol ferir les orelles, ni enlluhernar els ulls; ell no's proposa més que trametre'l goig que ha fet batre son cor y assadollat la seva ànima a tots aquells qui sien capaços de sentir la meteixa emoció d'un ordre elevat qui ha fet vibrar els nirvis d'aquest coratjós cantor de la Vida...

Jo me l'afiguro sempre abocat a la finestra de sa cambra, rebent de primera mà les impressions del món exterior pera convertirles delicadament en substancia propria, en quelcòm qu'esdevé carn de sa carn, y's confón en la seva essencia.

La primavera, per exemple, no se li apareix pas habillada ab aquells ropatges alegòrichs que varies generacions de versayres *mecànichs* periòdicament desenterren dels guardarrobes de les rancies escoles, y que l'ayre no pot felshi perdre la sentor de floridura. En Maragall vos diu: «L'atmetller ha florit! La primavera es vinguda!» Però no es d'un atmetller qualsevol del que vos parla, sinó d'aquell, del *seu* arbre, l'arbre que amorosament y ab ulls pietosos havia esguardat tot l'hivern somniant en les brotades primaverenques; y això ho conta a n'aquells qui com ell se l'estimen aquell atmetller, talment com el pare qui confia les penes y alegries a aquells amichs seus qui coralment s'han d'interessar pel fill del seu amor.

Ell sab mostrarvos la grandesa de les coses més petites.

Parlantvos d'una flor, vos fa estimar els boscos, vos fa muntar a les montanyes y desd'allí vos descobreix la patria *seva*, la patria *vostra*, la d'ahir y la de demà! Y ab quin encis més suau, de la senzilla contemplació de les carenes nevades, vos amena fins a l'augusta visió del reyalme pirenench!...

Mes ay! Si no estèu iniciats en la misteriosa ciencia que's riu del temps y de l'espay; si no teniu tan fortes arrels en la terra pera poder esguardar de fit a fit l'ideal sense que'l cap vos rodi; si sols sabèu trobar real allò que pot palpar el sentit més groller... en aquest cas busqueuvos un altre poeta: en Maragall y vosaltres no vos entendrèu pas may!

. . . .

Mes aquells qui seguireu al Comte l'Arnau en sa folla corsa, cercant, esperonat pel desitj may satisfet, l'amor triomfant, el cel en la terra; els qui vos esgarrifareu ab la *vella cançó*, ab quin plaher dolorós sentirèu batre'l vostre cor quan acompanyèu al comte, qui s'ha trobat l'ànima negra y vol emblanquirla, en sa eterna cavalcada, mes ja no per l'ombra esferehidora, trencada per la udoladiça dels llops enfellonits, sinó breçats per la *canço nova*, volant per la regió de la llum, *pels camins de la gran pau*, ab el se-

guici d'aquelles ànimes assedegades d'amor, que debades han cercat pel cel y per la terra!...

Aleshores, si vostre esperit, com el d'Adalaisa, es contorbat per la cobejança de l'ideal que may pot atényers, vos aconhortarèu ab él poeta pensant que:

> Al temps hi ha encara coses no sabudes,
> la poesía tot just ha començat
> y es plena de virtuts inconegudes...
> . . . .
> Esperèm en silenci altres vingudes.

—

Prat de la Riba. — La Nacionalitat Catalana. — *Biblioteca Popular, N.° 1.* — *Barcelona, 1906.*

Bon acert ha tingut aquesta biblioteca en triar pera estrena de la colecció aquest llibret. La competencia de l'autor y la importancia y oportunitat del tema són penyores segures del bon éxit que sens dubte obtindrà.

En aquest temps que la paraula nacionalisme es en els llabis de tothòm, en els de nostres enemichs sistemàtichs pera tergiversarne'l sentit y posarnos paranys a cada quatre passes, y en els de nostres companys y aliats pera engroixir cada dia més les rengles dels defensors de nostra causa, cal que tots tinguèm una perfecta conciencia de lo qui aytal mot realment significa; car si la immensa majoria dels catalans són catalanistes per sentiment, encara n'hi ha molts qui desconeixen els fonaments cientifichs de la doctrina nacionalista. Y no n'hi ha prou ab saber lo que ha estat Catalunya y ab desitjar ardentment que torni a ésser rica y plena. Cal escatir per què som d'aquesta y no d'una altra manera, y penetrarse ben bé de lo que podém y devèm ésser.

À n'aquesta obra tothòm hi ha de contribuhir a la mesura de ses forces y ha de venirhi per camins diversos, però may s'han de buscar les falses víes. Y dihém això, perque en aquests dies que nostre poble ha demostrat qu'era capaç pera la vida política, en el seu més noble sentit, feya pena sentir a alguns qui, portats per un entusiasme irreflexiu, parlaven com si encara no s'haguessin després del tot de la crosta de la política a la castellana.

Per això recomanèm l'estudi del llibre d'en Prat, no sols als catalanistes del *remat*, sinó a molts qui exerceixen de *rabadans*.

—

P. Aldavert. — D'altres temps. — Cantant y fent la meva. — *Dos volums.* — *La Renaixensa, 1906.* — *Barcelona.*

No fa gayres setmanes donarem compte en aquestes meteixes planes de l'aparició de dos volums d'en Pere Aldavert; l'un era un aplech d'articles triats entre'ls que publicà en *La Renaixensa* son antich director; l'altre, format pels escrits que l'actualitat dicta a aquest incansable lluytador, qui sentintse ab prou brahó no vol abandonar la tasca de tota sa vida.

Lo que aleshores diguerem, tindriem de repetirho ara. Se tracta també de dos volums aparellats: l'un recull de pàgines antigues, y l'altre exposició del judici que mereixen a l'autor les coses del dia.

Y a fe qu'es ben interessant saber lo que'n pensa de lo que passa un home com l'Aldavert, que hi veu tan clar y sab parlar tan català, per més que de tant en tant pegui alguna relliscadeta.

Y també cal fer remarcar que tots aquells qui per despit o negligencia a la més petita contrarietat posen d'incompresos y's retiren majestuosament a la vida privada, podrien molt bé pendre exemple de l'Aldavert, qui ben sovint demostra que aquell qui de debò té ganes de trevallar, a tota hora y en qualsevol lloch pot fer bona feyna.

Oriol Martí

A UNA AMIGA

Avuy el baylet, al portar la correspondencia a obrir a casa'l principal, ha separat una carteta rosa, ab lletra de dòna, endreçada a mon nom. No la he oberta entre'ls companys de trevall per no ésser de negoci, o per pensar que, si acàs ho era, seria d'un *negoci* purament particular. Mes, al arribar a casa, si que la he desclosa; y ho he fet pressentint quin seria son contingut.

Era teva. Altra vegada'm retreyes la nostra amistat de criatures, y feyes gala d'un sentimentalisme barato, d'aquells de novela de a ral la entrega. No venint l'home que desitges, vas a cercarne un... qualsevol.

Qui sab si n'has fetes gayres de cartes com aquesta; qui sab si has tirat moltes esquemes pera pescar un home.

No sé per què en ta lletra has de retreure coses passades, fets de criatura, promeses ignocentes que's fan quan no's té coneixement de lo que's diu. No sé, la veritat, per què remarques tant *que m'estimaves*, *que't creyes que'ns casariem*, y aquelles altres paraules que tan malament sabs escriure.

Considera, amiga, que'l temps no passa endebades, que tot sofreix transformacions. Aixi com la *evolució* de l'amor m'ha anat allunyant de tu, també podia acostarmhi; aixi com ta imatge s'ha esborrat en mon pen-

sament, també podia péndrehi més força. Tu meteixa, ben segur que avans no hagueres pronunciat, dirigintе a mi, la paraula *casori* ab que avuy, *enfeblida*, me regales les orelles.

De la manera que'm parles, sembla que'l somnihis com una ditxa complerta'l casament, aqueix acte ab el que's trenca tota la llibertat de l'individuu; ab el que, per la benedicció del capellà, quedes obligat a estimar eternament la meteixa cosa, malgrat totes les contrarietats y tots els defectes que li puguin venir a sobre o de que pugui adolèixer.

De la manera que'm parles, reveles que no es la meva ànima lo que voldries pera gaudirhi, ni la meva pensa somniadora, sinó'l meu cos, el fang, la materia... y es que tota tu no ets res més que materia.

Suposèm que jo volgués casarme, com tu, y que't demanés ab noblesa. Donchs bé: si un altre t'hagués dit que's casaria ab tu avans del temps que jo't proposés, o si, sense esposarte avans, en son matrimoni hi oviressis més diners qu'en el meu (qui diu diners vol dir felicitat), allavors jo podria quedarme ab el procedir honrat tot contemplant còm tu't quedes ab altre home demostrant que may has tingut amor a ningú.

Però no't vull cap mal. Tant de bo que, si com penso has tirat mitja dotzena de cartes (¿color de rosa totes?) a altres tants homes, n'hi hagi un a qui commoguis ab la manera que tens d'explicar les... *febres* del cor.

Per la que m'has endreçat no'n passis ansia: la considero una criaturada y anirà a parar entre'ls fulls d'aquells llibres que no estudiava quan era criatura: entre'ls fulls de la Gramàtica, y concretant més entre'ls de la Ortografia, que tant malmets ab la teva carta.

Teu y de tots.

PERE SALÓM Y MORERA

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Diccionari. Ells se renten (cadascú a si meteix), *ili sin lavas (ĉiu sin mem)*. Ells se renten (l'un a l'altre), *ili lavas sin reciproke (unu la alian)*.

PRONOM PERSONAL INDETERMINAT. — Es el qui, com son meteix nom indica, no determina la persona, l'anomena d'una manera general. *Oni* tradueix nostres pronoms *se*, (s' 's) *un*, y tots els altres que nosaltres usèm en sentit determinat. Ex.: Se diu que plourà demà, *oni diras que morgaŭ pluvos*. No's pot dir *oni ĝin ne povas diri*. S'afirma qu'es cert, *oni jesas ke ĝi estas vero*. Un ho creu y després... *oni ĝin kredas kaj poste*... (Aqui *un* no representa *jo*, en qual cas se traduhiria per *mi* o per *unu* segons els casos).

Aquest pronom *oni*, es invariable, no fa plural, ni's pot declinar.

POSSESSIUS

«Pera fer els pronoms possessius s'afegeix als pronoms personals la terminació *a* de l'adjectiu». (*Regla 5.—Gram. Fon. Zam.)*

Aclaració. *Mia* tradueix nostres possessius *mon*, *ma*, *meu*, *meva*.

Ex.: Mon colegi, *mia kolegio*.
Ma universitat, *mia universitato*.
El meu curs, *la mia kurso*.
La meva classe, *la mia klaso*.

Cia tradueix nostres *ton*, *ta*, *teu*, *teva*.

Ex.: Ton professor, *cia profesoro*.
Ta institutriu, *cia instruistino*:
El teu exàmen, *la cia ekzameno*.
La teva medalla, *la cia medalo*.

Lia tradueix nostres *son*, *sa*, *seu*, *seva* quan fa referencia a un possessor mascle.

Ex.: Son preceptor, *lia guvernisto*.
Sa tasca, *lia tasko*.
El seu atlas, *la lia landkartaro*.
La seva lletra, *la lia skribmaniero*.

Ŝia tradueix nostres, *son*, *sa*, *seu*, *seva* quant fan referencia a un possessor femella.

Ĝia tradueix nostres *son*, *sa*, *seu*, *seva* quan fan referencia a un possessor neutre.

Nia tradueix nostre, *nostre*,

Nostra conciencia, *nia konscienco*.

Via tradueix nostre, *vostre*.

Vostra imaginació, *via imago*.

(Suprimint els tractamens de *tu* y de *vostè*, el possessiu esperanto *via* tradueix adhuch nostres possessius, *ton*, *ta*, *teu*, *teva*, *son*, *sa*, *seu*, *seva* qui fan relació a la segona persona del singular.)

Ilia tradueix nostre *llur*.

Llur experiencia, *ilia sperto*.

Els pronoms possessius son verdaders adjectius calificatius, per això, lògicament prenen en Esperanto la terminació adjectiva. Essent adjectius, les regles d'aquests obeiexen y fan per lo tant el plural prenent la *j* y se declinen prenent la *n* en el cas acusatiu.

Miaj tradueix nostres *mos*, *mes*, *meus*, *meves*.

Ex.: Envio als meus companys un saludo (datiu), *mi sendas al miaj kolegoj saluton*.

Pera mes amigues (ablatiu) vos envio les meves anyorances (acusatiu), *por miaj amikinoj al vi mi sendas miajn bedaŭrojn*.

Els meus costipats, *miaj kataroj*.

(Vallès y Roderich.)

Els anglesos viatgen ab llur pare y llur racció (la racció es dels anglesos). *La angloj vojaĝas kun sia patro kaj sia porcio*.

(La racció es del pare). *La angloj vojaĝas kun sia patro kaj lia porcio*.

Plural. Com els altres pronoms el fa prenent la j.

Ex.: La dida juga ab sos amos y sos fills (els fills són de la dida) (1). *La nutristino ludos kun siaj gemastroj kaj siaj filoj*.

La dida juga ab sos amos y llurs fills (2). *La nutristino ludas kun la gemastroj kaj iliaj filoj*.

El deixeble llegeix ab sos professors en llurs llibres. *La lermanto legas kun siaj profesorinoj en iliaj libroj*.

Els tutors passegen ab llurs pupils y llurs companys (els companys ho són dels tutors). *La zorgantoj promenas kun siaj zorgatoj kaj siaj colegoj*.

(Els companys ho són del pupils) (1). *La zorgantoj promenas kun siaj zorgatoj kaj iliaj kolegoj*.

Acusatiu. Com els altres pronoms el fan prenent la *n*.

Ex.: El jutge està ab son amich y amaga sa cartera (la cartera pertany al jutge). *La juĝisto estas kun sia amiko kaj kaŝas sian paperujon*.

El condempnat va a la presó ab sos companys y mira ses cadenes (les cadenes són del condempnat). *La kondamnito iras al malliberujo kun siaj kolegoj kaj rigardas siajn kotenojn*.

Etcètera.

Ciaj, *(tos*, *tes*, *teus*, *teves)*.

Tinch les teves aietes (acusatiu), *mi havas ciajn kranojn*, etc.

Liaj, (*sos*, *ses*, *seus*, *seves*, quan fan relació a un possessor mascle).

Ha encès les seves espelmes, *li bruligis liajn kandelojn*, etc.

Ŝiaj, (*sos*, *ses*, *seus*, *seves*, quan fan relació a un possessor femella).

Ĝiaj, (*sos*, *ses*, *seus*, *seves*, quan fan relació a un possessor neutre).

Niaj, (*nostres*).

Viaj, (*vostres*) (*teus*, etc., pera'l tractament de tu, y *seus*, etc., pera'l de vostè).

Iliaj, (*llurs*, quan els possessors són varis, sia'l que sia llur sexe).

Possessiu reflexiu. — La tercera persona, quan es subjecte de la oració, té un possessiu particular, qu'es el format ab el reflexiu *si* y la terminació abjectiva *a*.

Sia, donchs, tradueix nostres possessius *son*, *sa*, *seu*, *seva*, *llur*, y els plurals corresponents, *sos*, *ses*, *seus*, *seves*, *llurs*, quan fan referencia a la tercera persona sia'l que sia el seu sexe o nombre, sempre que's trobi en el lloch nominatiu de la oració. Si aquesta derrera condició no concorre, aleshores nostres possessius són traduhits pels corresponents *lia*, *ŝia*, *ĝia*, *ilia*, y llurs plurals.

(Seguirà) F. Pujulà y Vallès

(1) Si fossin dels amos el possessiu fóra *llur*.

(2) En aquest exemple no hi ha en català cap confusió perque'l nominatiu està en singular y el complement que posseheix en plural.

(1) En aquests dos derres exemples la confusió es evident en català y no pot evitarse a menys de fer un rodeig en la frase. En el segón exemple caldría dir: Els tutors passegen ab llurs pupils y els companys d'aquests.

NOVES

Sota una carroça dels temps de l'avior ha esclatat una bomba en ple sigle xx. Els descobriments de la ciencia utilisats pera fer mal contra les evocacions del passat utilisades pera enlluhernar!... Qu'es trist tot això! Tan trist com instructiu! Hi ha hagut morts y ferits, molts morts y ferits. No tants com a Courrières y a les planes de la Mandchuria, però s'ha vessat molta sang. Ningú té dret a vessarne. Per això nosaltres també protestèm. Nosaltres qui neguèm el dret de vessarne a tothòm, inclòs a la lley, inclòs a la justicia, neguèm també aquest dret a l'autor o autors del fet. Sien quines sien les idees, les intencions, el fanatisme que hagin armat el braç de l'home, l'acte brutal es un acte indigne. No, no hi ha dret a ferho això.

Feta la protesta, vindríen a tom algunes reflexions instructives. Bodes reyals, carroces, princeps, Moret, Romanones, alegria... tragedia, y un poble inconscient qui pert la serenitat, vol *linchar* a un ignocent y continúa divertintse; *toros... panem et circensis... Puede el baile continuar...* Qu'es trist tot això! Ens manca serenitat pera fer les reflexions que se'n dedueixen. Tal volta ni hi hauria prou serenitat pera escoltarles.

Callèm, donchs, per ara, y protestèm. Protestèm de que una vegada més, en ple sigle xx, hi hagi hagut qui's cregués ab dret de segar vides humanes.

—

Tingué verdadera importancia'l *meeting* de solidaritat catalana celebrat el dissabte a la nit en el «Centre Popular Catalanista» de Sant Andreu de Palomar. Parlaren els senyors Cararach, regidor, qui enalti l'esperit autonomista y adicte a la solidaritat dels fills de Sant Andreu; Bremón, de «Catalunya Federal», qui feu veure la conveniencia d'ajuntarnos tots, sien els que sien nostres credos politichs, pera defensar els interessos de Catalunya; Porrera, regidor, qui feu breus consideracions sobre la solidaritat y els obrers; Salvatella, diputat a Corts, qui defini la llibertat com a imperi de la ciencia conquistat per l'amor, elogià l'hermós acte de cultura que's celebrava y advocà per la unió dels catalans sense necessitat de pactes, car ella'ns durà a l'autonomía; Cambó, de la Junta de Solidaritat Catalana, qui's felicità d'haver sigut profeta predihent, a Girona, la unió de tots els catalans devant la lley dita d'excepció, y combaté tot lo vell, caduch e inútil, que per ésser tal es lo únich que no's suma a la Solidaritat, aquesta gran afirmació democràtica y autonomista del poble català; y finalment el senyor Coroleu, president del Centre, qui resumi els discursos comparant el benestar que frueixen les nacions regides federativament ab la penuria y enderreriment de les governades pel regim centralista.

La concorrencia, qu'era immensa, aplaudí ab entusiasme aquests discursos, que foren hermosos y eloqüents, acabantse l'acte avans de mitja nit y ab el major ordre.

—

L'endemà's celebraren en el meteix Centre'ls Jochs Florals que foren sospesos el novembre passat. La sala estava brillant, essenthi en gran nombre les senyoretes. El president del jurat senyor Iglesias llegi un discurs ple de patriotisme y en que hi abunden pensaments de gran bellesa. Vegis el següent: «Jo no estimo les obres fredes, engendrades ab artifici. El nostre temps, qu'es temps de poesia, està ple de veritat y d'amor poétich. Jo veig al poeta confonentse ab la multitut sedenta d'ideal, cantant ses penes y ses alegries. No deu ferho ab una llengua estranya, perque disfreçant sos sentiments s'enganya a si meteix y són inútils sos esforços. En tots els moments de la vida hi podèm trobar poesia. Per això, com crech en la generositat de tots vosaltres, estich segur de que lo que degué ésser festa tardoral, car havia de celebrarse l'any passat en aquella estació, resultarà festa de primavera, plena de joventut y d'amor.» Es per demés dir que aquest discurs fou aplaudidissim. També ho fou el de gracies, a càrrech d'en Melitón Gabriel, obrer. Les poesies premiades foren molt aplaudides, especialment la d'en P. Prat Gaballi, qui obtingué la Flor Natural. Termenada la festa, els poetes premiats foren obsequiats ab un *lunch*, pronunciantse patriòtichs brindis.

—

Demà's compleixen quatre anys de la mort del gran poeta Jacinto Verdaguer, qui tant contribuhí ab ses admirables obres a fer gloriós el renaixement literari català.

JOVENTUT endreça un sentit recort al poeta y a l'amich, y ab tal motiu se permet excitar el zel de la comissió organisadora de son monument, que a hores d'ara, pera vergonya de Barcelona, encara està *en projecte*.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

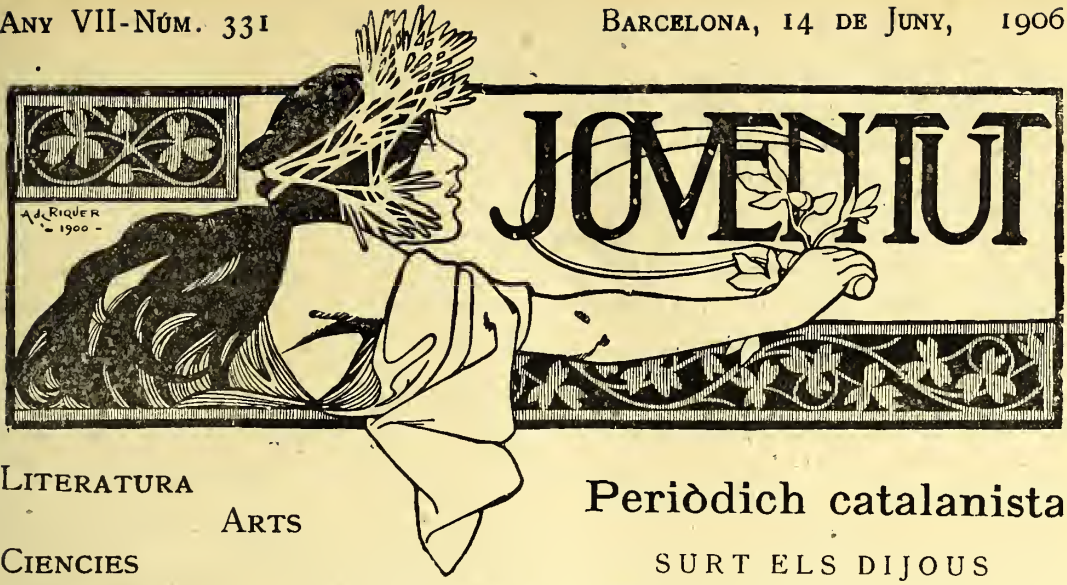
(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
»	atrassat.	20	»

Any VII-Núm. 331 — Barcelona, 14 de Juny, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

LIQUIDACIÓ FORÇOSA

Fa un grapat d'anys, ab motiu del desayre fet a n'en Maragall per la direcció del *Brusi*, resolent a favor de don M. M. Illas y Fabra la qüestió promoguda per la publicació d'uns articles contradictoris d'abdós redactors sobre les *corridas de toros*, nosaltres diguerem qu'en Maragall hi estava desplaçat allí, y que Barcelona en nom de sa cultura, del bon gust y de la higiene social havia d'entaular un *interdicte d'obra vella* (1) pera payrarse del risch que oferia aquell fatidich casalot del carrer de la Llibreteria, que'l dia més impensat s'enrunaria de cop y volta. Feyem certes reserves pel respecte que'ns mereixia la figura d'en Mañé y Flaquer, aleshores encara vivent, y ens doliem de que a tal punt de decadencia hagués arribat aquella vella carcassa que no pogués infiltrarshi gens de l'esperit nou que animava a alguns dels escriptors joves qui, més ben intencionats que aconcellats, generosament hi aportaven el llur concurs.

Més tart, quan pels motius que tots sabém, en Maragall tingué d'eixirsen tal com haviem pronosticat, tots els bons catalans ens en alegrarem coralment, car si un jove no podia alegrar aquelles rònegues parets, pla era de témer que l'humit y tétrich ambient d'aquell cau y sobre tot les males companyies li malmetessen la joventut.

Quan, més endevant, hi tornà, gran fou nostra estranyesa; volguerem no obstant creure que tal volta les halenades regenadores, que arreu en tots els recons de nostra patria se senten bufar, fins, per un miracle extraordinari, s'haurien entafurat per les esquerdes del vetust bastiment, y com que lo derrer que's pert es la esperança, y a n'ella sempre procurém agarrarnos en els moments més critichs, ferem encara un suprém esforç pera no deixarnos aclaparar pel negre pessimisme, que, tractantse de calamitats com el *Brusi*, sol ésser més fort que nosaltres.

Allí hi havien en Maragall, en Santos Oliver, en Bassegoda, l'Amengual, en Rahola, y de tant en tant una feble guspira venia a aclarir la esgarrifosa fosca; emperò ni ab la més bona voluntat poguerem sobrepujar nostres recels. Aquestes persones apareixien tan

(1) Vegi (qui vulgui) el núm. 24 de Joventut corresponent al día 26 de juliol de 1900.

estranyes en aquella casa, que fins semblava que la ploma tremolés en llurs mans; tan insegurs y poruchs se mostraven llurs escrits, que cada cop feyen créixer nostra anyorança pera les produccions llurs qui tant ens encisen quan són dotades per llur pensa lliure y quan llur voluntat no es encadenada per cap prejudici, ni han de sotmetres a cap censura previa.

¿Què havia de resultarne de tot això? Cada jorn el vell xaruch diari anava més y més distanciantse de l'esperit progressiu de la Barcelona nova, de la Catalunya renaixenta. La seva proverbial seriositat, massa formulista si, però més sincera, era esdevinguda encarcarament ridicul, servil acatament al poder centralisador, y l'esperit del *Brusi* ja no era de *cámara* sinó de *camarilla*, y ell qui durant un sigle tant influhi en la nostra burgesia, començà a deixar d'ésser un factor estimable. En tot temps l'exagerat dinastisme, la excesiva sujecció al centre havien fet del *Brusi* un enemich pels qui volen pensar per compte propri, però a mida que'l nostre poble s'instrueix, y's deixonda de l'ensopiment que l'hi havia empeltat la dominació dels politichs *vieux jeu*, el divorci s'ha fet més evident y ja perillen els interessos del *Brusi*, no aquells tan *sagrats* dels qui ha sigut fervent defensor, sinó fins els interessos del seu capital, encara més *sagrats* pera ell. El *Brusi* havia sigut un idol, y ab els idols sol passar, que's comença per pèrdrehi la devoció, després la fe, y, finalment, la por, y aleshores es quan l'ídol, esdevingut ninot, fa riure, a n'aquells meteixos a qui havia fet de *papu*.

Y si allò en que s'ha cregut fins un quant temps després d'havershi perdut la fe, encara fa una mica de respecte (com, per exemple, els descreguts, qui no poden sustreures a quelcòm d'emocionant que troben en les cerimonies de la llur antiga relligió), més tart, com si un volgués rescabalarse del periode en que s'han tingut els ulls cluchs, l'admiració d'avans se torna en fàstich o en odi contra allò que tantes y tantes voltes ens havia posat en ridícul. Catalunya ja'ls ha obert els ulls: per això sab que no pot ésser dinàstica, ni tan sols monàrquica o conservadora; per això no pot ni veure als qui continuament han fet y pretenen seguir fent el jòch dels politichs a la madrilenya.

Bé prou s'ha vist a Barcelona, suara, a quànts graus arribà l'esperit monàrquich barceloni, malgrat els recursos extrems a que s'ha acudit pera revifarlo. Y el *Brusi* ab una romàntica fidelitat, que li apreciarà qui vulgui, també vol ensorrarse majestuosament (majestat de *tramoya* teatral), ab tot allò que sempre a ultrança ha defensat contra'ls veritables interessos de la terra.

Els catalans poden apendre quina manera de pagar els favors tenen la gent de certa mena. Ja han vist en els periòdichs ab quina delicadesa'ls amos de càl *Brusi* han *donat la coça* (aquest es el mot) als únichs qui haguessen pogut salvarlo, si pera ell hi hagués hagut salvació possible.

En Maragall, en Santos Oliver, l'Amengual, en Bassegoda y en Rahola hi guanyaràn, y el públich català també, perque ara veurà en tota sa nuesa'l veritable *Brusi*, el qui en nom d'una moral hipòcrita no anuncia certes funcions teatrals, y fa les ressenyes y *jalea* les *corridas de toros*... el *Brusi* dels Baró y dels Illas, y no dihèm el dels anuncis de morts perque fins aquest *modus vivendi* se li acaba, car la gent que ja no busca en ses planes, com avans, un criteri politich, tampoch hi anunciarà'ls funerals desde'l moment que'l *Diario de Barcelona* ingressa a la categoria dels periòdichs que ningú llegeix.

¿Què diria en Mañé si ressucités?...

No hi creyèm en la resurrecció dels morts.

Al veure còm ha anat de mal borràs, ¿a qui culparien els fundadors de la casa, a la pubilla o al gendre?...

No'ns agrada ficarnos en qüestions de familia.

Exclamèm tan sols, ben *cristianament*: El *Brusi* ha mort! Tan de bé l'hi ha fet Deu!

ORIOL MARTÍ



PER ULL DE GARBELL.

Un home de cor, en Nakens, periodista republicà que no es anarquista, s'ha trobat en el següent cas: Un home li ha dit: «He fet un acte que no es vostè qui l'ha de judicar, y a conseqüencia d'aquest acte'm persegueixen. Estich perdut. Amaguim. Calli y amaguim.»

En Nakens, qui no es anarquista, qui no aproba l'acte, calla y amaga. En Nakens com a home no's creu ab dret de jutjar. Això es de jutges. En Nakens com a home's creu ab el dever de perdonar. El seu cor s'enterneix, el seu cor oblida, el seu cor perdona. Y a un altre home, a un altre sér-home qui demana protecció, caritat, benevolença, en Nakens l'ampara. En Nakens sab que hi ha un principi de moral senzilla que — oh ironia! — extracta un principi de moral cristiana qu'en castellà se formula gràficament aixi: *Haz bien y no mires á quién.* Y en Nakens fa el bé sense mirar a qui.

Y en Nakens es empresonat, y serà judicat per altres homes qui avans que homes són jutges, y probablement, segurament serà condempnat a molts anys de presidi. El cas d'en Nakens es un cas flagrant, evident, clar, d'encobriment. Y qui tal fa — la lley ho diu aixi — es poch menys criminal que'l criminal meteix. Crech que té senyalada una pena inferior en un o dos graus a la del meteix autor. Són terribles les lleys dels homes.

Si el pacifich y tendre Pastor de Galilea, el dolç Jesús, ha existit verament y, complerta la seva missió expiatoria, vetlla encara avuy a la dreta de son Pare, dèu somriure a n'en Nakens benèvolament. «Tu ets catòlich y no te'n dius; tu perdones les injuries, tornes bé per mal y fas caritat al proxim. Tu seràs dels elegits, puig que tu pera fer bé has sofert persecució de la justicia.» Y, dit això, el divi rostre s'haurà entristit. Després de vint sigles la seva obra resta encara incompresa. Tota una civilisació n'ha nascut. La seva lley y el seu amor semblen dirigir als homes: els pobles més avençats se diuen encara cristians. Y, de fet, aquella lley, aquella justicia y aquell amor no han començat a regnar encara. La lley escrita, la lley y la justicia dels homes, dels homes cristians, castiga lo que la lley de Deu exalta.

Decididament, Jesús fou un ignocent, un idealista, un visionari.

Y en Nakens, *otro que tal.*

Y en Nakens mereixerà, com meresqué Jesús, ésser perseguit per la justicia, ésser titllat de boig pels enteniments, y apedregat pel poble.

Sols falta veure còm se decidirà la petita formalitat de la creu.

—

Per home enteniment y de sentit pràctich, el guarda-bosch de Torrejón que va descobrir a *l'autor de la bomba.* El meteix dematí del dia en que va saberse la sensacional noticia: «El comte de Romanones y els seus germans ofereixen cinch mil *duros* a qui descobreixi... etcètera», ell ja ho deya: «¡*Qué suerte si ese hombre se viniera á Torrejón*! ¡*Cinco mil duros*!» Y l'home *se vino* a Torrejón. Y el guarda'l va descobrir. Y va voler ésser sol a descobrirlo pera cobrar sol els cinch mil duros. Però l'avaricia cega, *la avaricia rompe el saco*, y el petit guarda-bosch de Torrejón amohinat, sens dubte, barrinant quin empleo donaria a la faulosa suma, se va distreure. Ell no va imaginar que un home qui posa una bomba dèu ésser un home terrible. Y aquesta manca de prudencia elemental li va costar cara: l'home de la bomba li va engegar un tret que'l deixà sèch.

Y heusaqui còm una vegada més se demostra: qu'en el mòn ens trobèm més lluny de la felicitat quan més aprop creyèm estar d'ella; que l'avaricia sense la prudencia es una *virtut* perillosissima, y, en fi, que allò de «anar per llana y sortir esquilat» sol succehir molt sovint quan — com li va succehir al petit guarda bosch de Torrejón — se deixa el propri ofici que's coneix, per adoptarne irreflexivament un altre pera'l que's necessiten dots especials.

—

Comparant la conducta d'en Nakens, qui podia guanyarse'ls cinch mil duros y no'ls vol, qui's juga la seva llibertat, arrisca un presidi y porta la consternació a la propria llar, tot pera complir ab la seva conciencia, ab la conducta del guarda de Torrejón qui sembla pensar sols en les vils pessetes, confesso que la trista sòrt d'aquest ultim no m'enterneix excessivament, aduch y fentme càrrech de que la miseria es mala concellera, y de que la delació legal, legalment es una virtut.

Però, si no m'enterneix d'un modo extraordinari la historia del guarda, un petit detall d'ella'm deixa somniador. Jo'm pregunto — oh preguntes tontes qui deuen quedar sense resposta! — si sense la oficiositat del senyor comte de Romanones y dels seus germans al oferir la *forte somme*, el petit guarda-bosch de Torrejón no estaria encara vigilant els seus vedats y contemplant, per aquestes nits serenes de lluna clara, la immensitat del cel, la grandesa de la terra, la serenitat dels pins petits que vistos de lluny, que vistos del bosch, resulten els homes.

Y jo'm pregunto encara una altra cosa. Jo'm pregunto encara si el senyor comte de Romanones y els seus ilustres germans, allà en el fons més intim de la llur conciencia, se l'han feta també la pregunta anterior, y si el dubte crudel de que'l seu rapte d'indignació irreflexiva hagi pogut contribuhir a que un home bo perdés prematurament la vida, no ha creuat la llur pensa, enterbolintla.

Ja sé que'm diràn que «el fi justifica'ls medis, que la intenció era bona, y en fi, que:

errar lo menos no importa si acertó lo principal»; però jo, a pesar d'aquestes y altres dites, sempre creuré que no es pas excitant l'avaricia y enlluhernant la miseria ab l'esquer de la fortuna còm se lograrà fer més perfectes als homes incults, ni més grans als homes justiciers.

—

Tenim a n'en Pin y Soler indignat. Y, a més d'indignat, contristat. Aixi ens ho fa saber en lletres de motllo desde les planes de *El Poble Català*. La indignació d'en Pin la comprench. Afigùrinse que algù ha proposat que s'aixequi una estatua a l'Enrich Ibsen, aqui, a Barcelona; a l'Enrich Ibsen, «aquell home lleig y sorrut qui per dolenteria fins exagerava lo que son rostre tenia de simiesch, de caràtula japonesa; car, si hagués sigut una bona persona, s'hauria fet escursar aquelles llanes, s'hauria fet rapar aquells serrellets de boch que li guarnien les galtes...» (1). En Pin troba, y troba bé, que'ls homes lletjos, vanitosos y de malt gènit, no són *estatuables*. En cambi, «un home graciós, un mascle hermosissim», per exemple: (l'exemple'l poso jo), un descarregador del moll, un atleta de circh, mereix no una estatua miserable, sinó una a cada cantonada de cada carrer de cada ciutat o vila del món. «¿Qui fou, qué feu aquest mestre? preguntarien les generacions de l'avenir.» Y en Pin, si en Pin pogués ésserhi y ésser per tot arreu, contestaria majestuosa, triomfalment: «No fou res, no feu res, però miréusel qu'es macol» A l'estranger ja ho fan aixi. Els qui no hem viatjat gayre no ho sabiem, però en Pin qui ha vist molt món, ho sab anch que s'ho calla.

En això de les estatues, cada hu té la seva teoria. Jo tinch la meva, absoluta com la d'en Pin, que ja vaig apuntar l'altre dia. La meva teoria es utilitaria: Jo sols faria estatues als grans criminals pera que'ls morts servissin d'escarment als vius. En Pin sols ne faria als guapos pera que'ls vius y *les vives* s'extasiessin devant dels morts. Estich segur que *El Noy de Tona* té també la seva teoria, una teoria de arrenca-caixals — perdó — de cirugià-dentista.

Y El Noy de Tona, com jo meteix, ens indigném contra *quiconques* demani per'aixecar estatues a gent qui no sien del nostre gust. Som absoluts nosaltres.

Tan absoluts com en Pin y Soler. Per això trobo que ha fet molt bé indignantse.

Lo que no'm cab a la barretina es que s'hagi contristat. S'ha contristat «considerant que pugui haverhi entre nosaltres tan gran nombre d'ibsenians *(al menys deuen ésser dinou o vint)*» (2). Si; no més som dinou o vint qui tenim aqui la *ceba* ibseniana. Per la part que'm toca, estich escorregut. Jo hi entro per una *vintèsima* o *dinouèsima* part en el contristament d'en Pin! *O sorte avara*! Sento un pessigolleig a la conciencia, una mena de remordiments...! Si jo ho hagués sabut... no serien més que dinou o divuyt els ibsenians de Barcelona. Però qui rediable s'havia de pensar que un home tan gran, tan seré, tan *dueño* de si, s'ofegués *ab tan poca aygua*, se contristés per tan poca cosa. Dinou o vint *ceballuts* contristar a un gran novelista qui may ha pintat cap boig, ni cap degenerat, ni cap ximpleta, ni cap fracassat! Jo'm creya que pera contristar a n'en Pin se necessitaven per lo menys dinou o vint milions de catalans ibsenians!

N'estich tan penedit, que voldria consolarlo. Jo no serveixo pera això, però probaré si ab quatre vulgaritats...

Un home déu ferse càrrech de que en el món hi ha d'haver de tot, inclòs ibsenians.

No s'han de pendre les coses *tan á pecho*. Facis càrrech de que som a Barcelona, y de que Barcelona es una ciutat cosmopolita ahont s'edifica molt...

Consideri que vosté es català. Si fos noruech, o anglés, o alemany, o italià, o francés, etc...., se compendria que's prengués la molestia de contristarse, perque allí n'hi ha molt mils d'ibsenians que, *á mayor abundamiento*, són gent entesa qui no *posa*, com vosté sab que *posèm* nosaltres...

En fi, sosseguis, reflexioni, tranquilisis, reaccioni. Y si això pot servirli de *lenitivo* en el seu contristament, li faré dues petites confessions qui confirmaràn lo que vosté ja sospitava: 1.ª Els dinou o vint ibsenians d'aqui som uns *poseurs* que de l'Ibsen no'n sabém ni una quarta part dels noms de personatges dels seus drames que sab vosté. Y 2.ª No n'hi farém cap d'estatua a l'Ibsen.

Ni a l'Ibsen ni a cap home lleig.

—

En la derrera sessió de l'Ajuntament, censurant la conducta de l'alcalde accidental perque no havia enviat un telegrama de protesta en nom de la corporació, el regidor senyor Durán va emetre un concepte que m'ha fet cavilar:

> Si el senyor Giner no va telegrafiar, tement no interpretar ben bé les opinions de tots els regidors y, per consegüent, dels seus representats, aquest dubte es precisament lo digne de censura, donchs l'alcalde accidental no podía may dubtar de que tot Barcelona protestava de la manera més enèrgica de l'atentat.

De manera que'l sol fet de posar en dubte que un sol regidor o un sol barceloní no volgués protestar, es pera'l senyor Durán una injuria. Me sab greu fer baixar de la seva *apoteosis* al regidor regionalista y, segons totes les aparences, catòlich convençut. Però'l cas es qu'es molt possible y fins probable que hi hagi catalans que no protestin. Dich això

---

(1) Pera més detalls dirigirse a *El Poble Català*, número 114. *Ibsenians*. J. Pin y Soler.

(2) Id. id.

perque *El Liberal* de l'altre dia portava la noticia següent:

Un semanario católico de Torrelavega publicó un suelto titulado «La boda y la bomba», diciendo que ni protestaba ni se indignaba por el atentado.

Y lo pitjor del cas es que aquesta negativa a indignarse y a protestar podien argumentarla molt sòlidament ells, els catòlichs intransigents possehidors de les veritats primordials y absolutes.

«El lliberalisme es pecat. La societat actual es l'obra del lliberalisme, qui ha destruhit la fe, el temor de Deu y la por de l'infern.»

«L'home sense fe, sense temor de Deu y sense por de l'infern, es una fera.»

«No es possible indignarse ni protestar de que una fera faci de fera.»

«No teniu dret a la nostra compassió els qui heu convertit els homes en feres.»

L'argumentació es escolàstica, *concedo*. Però'l senyor Duràn, regionalista y segons totes les aparences catòlich convençut, no'm negarà que hi pot haver molt catalans y fins seria possible que hi hagués algún regidor qui, essent catòlich, volgués argumentar escolàsticament.

De lo qual se'n dedueix que'ls dubtes o escrúpuls de l'alcalde accidental no són tan injustificats com el senyor Duràn pretenia.

EMILI TINTORER

DESDE PARIS

ELS CENTRES CATALANS

En el teatre'ls llorers són pels primers actors, però també pera ells sols són les censures. Rarament dels tramoyistes y traspunts se'n ocupen els critichs. En el teatre de la vida sovint són els comparses no més els qui reben la censura de l'alta critica.

Ab aquest pensament, que alguns trobaràn molt vulgar, que altres trobaràn molt just y ben ensopegat, y que jo, com es natural, tinch en la meteixa estima que aquests últims, m'he proposat dues coses.

Y la segona es parlar per incidencia del «Centre Català» de Paris, ahont hi ha un teatret en el que s'hi fan les més escullides obres del repertori del *género chico* madrileny. En veritat no es pas ben bé del teatre aquest que vull parlar, car se comprèn tot seguit que no val pas la pena de perdre'l temps esbrinant si *Los Carboneros* o *Viva mi niña!* han resultat o no ben *castizos*. Y jo suposo ab rahó que tothòm qui això llegeixi's farà càrrech de que'l teatre es la excusa pera parlar del Centre, a partir d'aquell pensament que ja hem convingut qu'era ben ensopegat, com el teatre del Centre ha estat també la excusa pera fer el pensament a partir del Centre.

Es verament agradable, pera tot bon català, el saber que a Paris existeix un «Centre Català» ahont, sense cap mena de dubte, hi podèu trobar quelcòm de casa que per sa flayre vos faci menys anyoradiç lo que no veyèu y aymèu. Mirat desde Barcelona, fins un pot imaginarse lo hermós que ha d'ésser, en un Paris ahont tants y tants catalans hi ha, el trobarse de tant en tant, el poderse reunir pera parlar nostra parla y, a manca de més sentir, anch que no més sía una cançó de la terra. Un pot imaginarse, baix un altre punt de vista, lo hermosa que ha d'ésser la existencia d'un Centre ahont tants y tants pobrets catalans qui atravessen Paris ab la fam al ventre hi poguessin trobar una ajuda momentania, un dato, una indicació, una mà qui s'allarga...

... Ja farèu molt si, dintre del «Centre Català» de Paris, hi sentiu parlar català. Desde don Fulano, a qui podèu pendre per un venedor de dàtils y es corresponsal etern dels periòdichs de Madrid y etern *ataché* als sous de la Embaixada, fins als quatre benehits qui perque porten frach els dies de *soirée* vos miren com a sers inferiors, tothòm parla dolç.

Es en va que allí dintre preguntèu pels catalans qui ab son valer s'han fet un nom a Paris. No'n trobarèu cap. Si ho preguntèu a fòra a n'aquests meteixos, vos ho diràn ben clar per què no són socis de dit Centre, per què no hi van al menys: perque no es un Centre Català.

—¿Qui es aquell jove qui ja'ns ha dit tres vegades que feyem nosa, y ens ha enquibit en aquest recó?

— Es el senyor President.

—¿Qu'estudia, pinta, escriu?... ¿Què fa?

— Veurà, en secret: l'hem fet President perque vesteix molt bé: fixishi; y com que'ls francesos això ho tenen molt en compte... —

Ja m'ho havien dit y no ho havia volgut creure. Vaig preguntarho en el meteix local, ahont hi varem anar un dia varis amichs y hi entrarem després de pagar o'50 cèntims!... y en efecte, lo que m'havien dit era cert. En

el «Centre Català» de Paris està prohibida la lectura dels periòdichs escrits en català. No hi vull pas fer comentaris, perque no val la pena, malgrat lo fastigós de l'assumpto. Fins may n'hauria dit res de tot això, a no haver succehit que, fa alguns dies, havent anat a sentir a n'en Joaquim Nin a la Sala Eolian, ahont ab un èxit gran hi va donar la tercera audició de les dotze ab que's proposa fer l'«estudi de les formes musicals en el piano desde'l sigle xvi^e fins enguany», vaig saber lo que may podia imaginarme. Y es lo seguent:

Que, havent sigut un dia en Nin pregat pera que anés al Centre a pendre part en una *soirée*, nostre artista, tan ben volgut aqui a Paris, hi anà ab el feix de partitures catalanes sota'l braç y *li fou prohibit que toqués cap cançó catalana*, perque sembla que la concorrencia s'hauria aburrit. No cal pas afegir qu'en Nin se posà'l barret y se'n anà sense seures al piano.

Aquest fet, que'l protagonista conta ab justa indignació, m'ha mogut a mi a dir dos mots sobre aquest Centre, que bé podrien servir de satisfacció que'ls bons catalans donèm a nostre músich.

Hi ha coses qui són ben comprensibles. Se comprén que's ballin *machichas*, que's canti flamench, que's facin *Los Carboneros* y que's faci el burro, perque tothòm es lliure de fer lo que li plagui. Se comprén que hi hagi qui quan porti frach miri per sobre la espatlla als infeliços qui no'n duhen; de menos som fets. Lo que no's comprén es la necessitat de nomenar Centre Català a una societat que podria molt ben anomenarse *El corazón de Terpsícore* o *La paloma torcaz*.

En materia de posar titols justos hi ha molt que apendre de monsieur Chefdeville, el President, Secretari, Junta y socis, tot alhora (car es ell sol) de la «Lliga Nacionalista» de Paris. Aquest, a més d'aquesta Lliga que faria riure si no fes plorar, té fundada una altra societat ab aquest titul: «Cercle familiar català d'abdues vessants dels Pirineus». Com que la formen ell y sa familia, no hi ha res a dir, a menys que algú volgués esbrinar si algú d'ells es nat al Rosselló.

No's faci, donchs, cap català ilusions respecte de Paris. Aqui no hi trobarà cap societat que li recordi sa terra. Es molt trist, però es veritat... No obstant, un consol ens queda, y es veure còm el nom de català es usat pera donar valua a les coses.

F. Pujulá y Vallés

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Horacianes. — *Poesíes de Miquel Costa y Llobera.—Barcelona.* «*Ilustració Catalana*». *1906.*

L'aparició d'aquest llibre marca una nova fita en el cami ascendent de la dignificació del nostre idioma. Pot dirse que la proba a que ha volgut sotmetre mossén Costa la llengua restaurada dels nostres avis, essent decisiva, li ha donat el resultat afirmatiu que son patriotisme y el de tots havia pogut somniar: el català pot tenirse per digne rebrot de la nobilissima parla llatina, y com aquesta es susceptible d'adquirir (les *Horacianes* ne són proba) la polidesa y transparencia que s requereix pera esserhi dignament buydades les més altes inspiracions poétiques.

Dintre d'aquest ordre de consideracions, del llibre del senyor Costa y Llobera pot dirsen que té un valor didàctich, independentment del valor artistich qui es en ell remarcable també com veurém després. Les lliçons que'l mestre'ns dóna en aquesta serie de poemes no's contrauen solsament a l'adopció de determinades combinacions métriques, ab l'adaptació de les quals ve a enriquirse la nostra lirica, sinó que tot sovint, en els enlayrats conceptes qui les formen, s'hi troben preceptuades regles y recomanacions ben dignes d'ésser aprofitades pels novells poetes catalans, tan inclinats a les novetats deliqüescents d'un mal entés modernisme. En Costa y Llobera predica (y predica ab l'exemple) el més gran respecte a la forma com a consacració del bon gust, sense que això vulgui suposar l'abdicació del més petit dels atributs propris de la vera inspiració poética; que tothòm sab bé prou lo conciliables que són abdós extrems pera'l poeta en qui la cultura literaria devé'l natural auxiliar pera fer lluhir amplament ses inspiracions. De poetes rústechs ja n'hi ha prou, per no dir massa en el florilegi de la nostra renaixença; cal exigir desde ara als conreuadors de la poesia catalana'ls coneixements indispensables per'assegurar una producció literaria més digna de l'estat en que avuy se troba'l nostre idioma, y de la significació politica y social que atribuhim a son renaixement quasi miraculós.

Si tractessim ara d'analisar una per una les setze composicions incloses en el volúm de les *Horacianes*, hauriem de repetir pera quiscuna'ls meteixos elogis : la perfecció

suprema de l'art del poeta; la grandiositat y justesa de les imatges; l'escalf poétich qui les fa vibrar intensament. Y si les volguessim estudiar desde'l punt de vista de les innovacions qu'en quant a la métrica contenen, no podriem dir res més que lo que l'autor exposa en les dues paraules de preàmbul qui precedeixen les composicions: lo més convenient pera qui vulgui fersen capaç es cotejar sobre'l meteix volúm les susdites explicacions ab les composicions a les quals se contrauen. Y qui's vegi ab cor de seguir l'exemple del mestre que ho faci en bona hora: l'envit ja està donat y fins podria afegirse aquell: *Es probado*, ab que'ls castellans tanquen de cop en semblants casos.

Una paraula sobre la edició de les *Horacianes;* y vagi aquesta pera'l benemérit en Francesch Matheu, *nimfa Egeria* de la empresa de la *Ilustració Catalana*. Tothòm sab lo qu'es un llibre, emperò un llibre ben fet ja es cosa diferent. Les *Horacianes* ho són un llibre ben fet, y encara que la decoració d'ell sia purament tipogràfica y d'una sobrietat verament helènica, presenta un conjunt de magnificencia tal, qui el fa ben digne de les belleses contingudes en ses planes. Es, en resúm, un llibre que val tant d'or com pesa y que cap aymant de les lletres catalanes podrà excusarse de tenir en lloch preferent de sa biblioteca.

—

ART DE BÉ MORIR.—*(Valencia, 1491?).—Edició facsímil publicada baix lo patronat de la Societat Catalana de Bibliòfils.—Barcelona, 1905.*

Les lletres catalanes clàssiques estàn d'en horabona. Aquests derrers temps han vista la publicació d'una tanda de textes catalans, alguns d'ells encara inèdits, y sembla que la *constelació* porta traça de persistir. Que sia tal com ho desitgém y que no quedi aviat recó per escorcollar ni manuscrit antich per imprimir, en tant que puguin tenir algún interés pera la nostra literatura o pera la historia.

El petit fascicle de l'*Art de bé morir*, de la publicació del qual ens ocupém en aquesta nota, es la reproducció foto-zincogràfica y plana per plana d'una rarissima edició gòtica, segons un únich exemplar de la biblioteca que l'amich Àngel Aguiló posseheix, y de la qual sols de tart en tart se decideix a donarne al món erudit alguna quealtra mostra. L'*Art de bé morir* es un text d'una trentena de planes no més, emperò resulta interessant per més de un motiu.

Literariament el text es d'una bona ploma, si es que aquesta manera de senyalar té aplicació tractantse d'una època ja tan reculada; volém dir ab això que l'estil literari de l'*Art* ens ha semblat una bona mostra de llenguatge y son estudi profitós pera'ls qui aspiren a penetrar ben endins en l'esperit del nostre idioma, assegurant pera temps a venir una certa restauració de les formes més característiques de la sintaxis catalana y una reintegració del vocabulari antich en tot allò que no calgui considerar del tot anacrònich e inaprofitable.

Té ademés un especial interés el llibre que'ns ocupa per rahó dels gravats curiosissims qui conté y els quals han estat igualment reproduhits ab tota fidelitat. Se tracta d'uns boixos, probablement de gravat indigena, emperò fets ab la intenció posada en les composicions d'Holbein sobre'l meteix tema, que's poden veure en els *Ars moriendi* estampats a Alemanya per aquella època.

Una sola objecció volém fer, ans d'acabar, al senyor Aguiló, y's refereix exclusivament a la omissió sensible d'una noticia bibliogràfica-crítica sobre l'obra reproduhida, que sos abundants coneixements y erudició vastissima haurien fet sens dubte interessant en gran manera.

Les planxes zincogràfiques han estat l'obra del gravador en Joseph Lavall y la estampació feta als tallers d'en Fidel Giró, sobre paper de fil groguench. Tot plegat fa bé la ilusió d'una antigalla que'ls bibliófils sabràn apreciar degudament.

—

EL GENI CATALÀ. — *Poema en onze cants d'en Josep Falp y Plana. — Barcelona, 1906.*

Es una sensible equivocació la de l'autor al esmerçar son temps y sa inteligencia en una tasca com la en que s'es ocupat, pera dur a terme la qual se requeriria l'estre poétich d'un Verdaguer quan menys. Cantar en un poema grandiloqüent tot allò qui omple en l'actual moment històrich el seny de tot bon fill de Catalunya y fa bategar son cor, immortalisar per dirho aixi en forma poètica el complicat Ideal qui fa moure l'actual generació catalana, y al ferho no deixar d'esmentar tot allò qui, essent d'una actualitat encara palpitant, té per nosaltres un valor quasi materialment ponderable, tractar de sublimar a la flama de la Poesia tots els menuts incidents de la lluyta en que estém empenyats, empresa fóra digna d'un Geni com no l'ha produhit potser encara la Humanitat.

De la manera còm ha intentat dur a terme son propòsit el senyor Falp y Plana no se'n pot quasi llohar més que l'esforç y la quantitat de feyna que representa, apart de la intenció patriòtica verament digna de millor aplicació. Un poema d'uns quants milers de versos qui's desplega esllanguidament desde que comença fins que a l'autor li ha semblat realisada sa tasca, y en el qual ni excepcionalment s'hi trobarien instants de veritable inspiració poética, es ben bé un trevall mal-

aguanyat; sobre tot en uns temps com els que corrèm, en els que ja es una estranyesa que hi hagi algú capaç de llegir *La Araucana* o *La Cristiada*, per exemple, sense saltarsen dèu fulles de cada dotze.

Es, donchs, una llàstima que'l bon desitj qui ha mogut l'autor de Lo Geni Català a produhir una obra d'aquesta mena, hagi de resultar en tanta de manera estèril pera la causa que tots plegats defensèm. Nosaltres en aquesta ocasió no hem sabut prescindir de la nostra sinceritat de sempre al judicar una obra a la qual no logra salvar ni la santa intenció ab que ha estat feta.

R. Miquel y Planas

Narcisa Freixas. — Cançons d'infants, *premiades en la Festa de la Música Catalana de 1905.* — *Ilustracions de Torné Esquius.*

Coincidint ab la Festa de la Música Catalana d'enguany, donya Narcisa Freixas ens ha enviat, aplegades en un album, les *Cançons d'infants* qu'en la meteixa festa li foren premiades l'any passat. Dites cançons són senzilles, ingenues, y moltes d'elles ben fresques y gentils, y l'album qui les conté està primorosament ilustrat pel personalissim artista en Torné Esquius.

Sobre poesíes pels petits, ab qual esperit s'han identificat els poetes en Sitjà y Pineda, en Nogueras Oller, na Dolors Monserdà y en F. Tomàs Estruch, la senyora Freixas, qui ja en altres ocasions havia donat mostres de son talent de compositora, ha lligat melodíes de cayent popular d'una gran senzillesa d'harmonisació, qui encaixen ab força sinceritat ab l'esperit de la lletra.

Els petits estudiants resulta un choret fresch y ingenuu, ja donat a conèixer als barcelonis pel chor infantil de les escoles catalanes «Mossèn Cinto», y pels d'altres entitats, qui l'interpreten guanyant sempre grans aplaudiments.

Pobre mestre y *El pomeró*, dues boniques y sentides poesíes d'en Francesch Sitjà, són a nostre entendre lo millor y més delicat de l'album de cançons de la senyora Freixas, si bé la primera composició marca en els cinch derrers compassos un cayent alegre que sembla agermanarse poch ab la tristor de la lletra.

Creyèm que la bonica y original cançó *Ma maneta*, començada ab espontani desembraç, guanyaría en son final si no hi imperessin les notes baixes, dificultoses pera les veus blanques.

En altres cançons hem trobat marcades semblances ab algunes populars tonades, constantnos, emperò, que la senyora Freixas, música ingenua y desconeiaedora de les cançons de l'antigor, ha donat sincerament les flors d'una llevor ben seva, com a bona catalana qu'es.

Això no es un mal tractantse de cançons infantils, qui han d'ésser senzilles y poch trevallades, sobre tot si's té en compte lo difícil qu'es, a molts conreuadors de la música de cayents populars, sustraures a les remembrances melòdiques que serva'l cervell com clixés impressionats. Ademés la senyora Freixas, qui ha escrit tan belles composicions com *Lo filador d'or* y *L'ombra de Nazareth*, ha demostrat en altres ocasions la seva originalitat y inspiració.

Mes creyèm que cal *afinar*, *polintlo*, educantlo, el gust musical dels petits, y trencar, insensiblement pera ells, alguns dels antichs motllos, no cercant pera totes les cançons noves les notes de les tonades de l'avior, com fan alguns musichs moderns, sinó l'esperit de la música regional, rich de tants dessemblants y variats cayents dintre de la meteixa eterna poesía de la cançó popular catalana.

Y siens permès remarcar de pas, allunyantnos de les cançons de la senyora Freixas, unes observacions qu'hem fet devant de la... serenitat ab que passen aquí per *originals* de mestres catalans, tonades francament populars d'altres terres, com l'aplaudit *Angel de la sòn* qui, ab insignificants variants, recorda una cançó alemanya qual nom no'm ve ara a la memoria y que més d'una vegada he sentit cantar a fills d'aquell país. Això sense parlar d'altres cançons populars franceses arribades a nosaltres a cavall d'unes originalitats sovint dubtoses.

Ab ses inspirades composicions musicals la senyora Freixas demostra poder fer molt, dintre del camp de la nostra música, pel renaixement de l'art patri, en el qual les dònes — com ho acaben de demostrar en la derrera festa de la Música Catalana — apar que vulguin entrar *heroicament*, lluytant contra'ls prejudicis — qui encara romanen en alguns cervells toçuts y rancis — de que la *dòna artista* no pot ésser ni bona, ni útil, quan vol assolir certes prerrogatives que molts consideren encara de l'exclusiu domini masculí.

Y com per aquest camí entraríem en disquisicions, si no fòra de lloch ja que d'una *dòna artista* parlèm, quan menys massa arriscades y extenses, tancarèm aquest petit judici de l'obra de la senyora Freixas felicitantla com a dama y com a mare, ja que, sense deixar d'ésser una y altra cosa, sab ésser catalana y artista.

La elegantíssima edició de *Cançons d'infants* va precedida d'un pròleg força delicat del poeta en Francesch Sitjà y Pineda, y d'una lletra autògrafa del mestre Pedrell,

qui, molt sentidament, felicita a l'autora. En Torné Esquius ha demostrat un cop més sa traça y talent personalissims, dintre d'una sobrietat de linies tota anglesa. En conjunt la edició resulta immillorable, podent sentirse orgullosa la senyora Freixas de la colaboració d'aqueixos vers artistes en la seva obra maternal y gentil.

C. Karr

CLIXÉ DE PASQUA

A n'Antòn Busquets y Punset.

A dalt, el firmament té'l blau calent y fort dels cels granadins; llis, xardorós, sens un núvol; y pel demunt dels terrats, qual grisor es tota assoleyada, voleja un estol de coloms blanchs, com garlanda de grossos borrallons de neu sospesa en l'espay.

Al lluny, ab tot de gayes mirandes, convents novells y cloquers virolats aplegats en la falda, s'aixeca la montanya verdejanta, clapada d'or per les ginesteres florides. D'abaix, puja'l gran brugit vilatà qui s'esmuny per les afores els dies de festa, y la riuada humana va y ve per l'ampla via pausadament, desde les primeres hores matineres de la Pasqua.

A la tarda, de retorn, se creuen els feixuchs tramvies grochs, els automòvils febrosos quals daurats ha esmortuhit la polç de la llarga caminada, les bicicletes grises, els pantejants motocicles, els genets y amazones de senyorivols posats, els cotxes de tota mena plens d'homes, y de dònes, y de criatures, quals trajos clars són un paleta gaya.

Puja en l'ayre una bona olor d'estiu y de vida, de tota aquella gentada qui retorna, els braços carregats de l'or cullit a montanya.

Al cayent la tarda minva'l moviment febrós. Pel carrer, més aquietat, baixa una *victoria* nova, lluhint sos esmalts foscos. El cavall porta ab elegancia sa roba bruna de bronzejats reflexes, y son trot pausat fa dringar l'argentat picarol sobre'l pit blanch. Du clavells rojos a les orelles, y sacceja ab l'orgull d'un chambel-là novell ses cadenetes niquelades, sos arnesos brillants.

El cotxer, correctament ert dins sa levita fosca, ornada en la solapa ab un roig clavell, aixampla com grosses estenalles les cames qui semblen núes, cenyides pel calçó clar color de mantega, trencat per les botes altes, amplament guionades de rosa.

Brilla ab reflectes satinats la xistera, ab discreta cocarda roja, y les mans, enguantades de blanch, sostenen ab gest d'autòmata'l fuhet, florit de clavells d'escarlata.

En un cantó de la victoria descoberta s'arredoça un cos de dòna, de curves suaus y indefinides. Les cames, creuades l'una sobre l'altra ab la despreocupació de qui's troba en plena llibertat d'acció, acusen llur finor sota la seda flonja del vestit blanch cobert de richs brodats; y per entre les randes qui escumegen, ix, hardit, el peu bufó calçat ab fina cabreta blanca brodada d'argent.

El bust es prim, y vincladiça la cintura; y el coll deslliurat d'enfarfechs sosté, sobre un rengle de perles, la testa petita, sense gran bellesa, hont l'or dels cabells es comprat ab argent, com el coral dels llabis y les roses de les galtes.

Al vent d'estiu onegen les suaus plomes blanques del barretet de neu, y llencen espurnes de llum els joyells qui guarneixen el pit y les orelles de la dòna.

Té'l posat anyorivol y trist, y l'esguart sense fixesa.

A primeres hores de la tarda havia passat, amunt, la dòna de plaher, no ab la galta melangiosament apoyada en el palmell de la enguantada mà, com ara, y ab el front ensombrit per les cabories, sinó ben erta en el recó de la elegant victoria, provocativa, cercant ab sos ulls aureolats de violeta l'efecte que son pas produhia entorn, en tot lo llarch del camí. Ara son cos vincladiç s'ajaçava, s'arreplegava entre les sedoses robes de neu, com el d'una gavina laça, y derrera son cap, entre'ls plechs de la capota de la victoria, geyen, com abandonades, dues soperbes toyes d'orquidees y roses dobles.

Carrer avall, de parella ab el cotxe de brunyits foscos, baixa un carret, tot xich y menut, com de joguina, de rodes velles, brutes y polçoses, voltades les baranes de troços d'estores despariades, tirat per un burriquet migrat, de pelatge trist, blanch de polç, ab un caparró bondadós y resignat, qui sembla no poder més ab la grossa càrrega que mena.

Els altres dies són parrachs y papers vells, pells encartronades de conill, qualque des-

ferra de mobles miserables, y l'amo, un home secardí, d'ulls de bestia bonatxona, qui, assentat en el carret de joguina, la vara a la mà, li truca pausadament les anques ossoses a ne'l pobre burriquet, mentres el vent qui desplega la bandera descolorida y espellingada, plantada en un cantó del carro, li entra a n'ell dintre la blusa fentli un gros gep tou a la esquena ajupida. Avuy el burriquet s'estranya de no sentir aquell etern crit de «Payré!» ressonar en ses orelles. Mes del matí ençà n'ha sentit d'altres, de crits, tot carretejant l'amo y la quitxalla desde'ls vells barris tenebrosos a les florides faldes de la montanya.

L'he vist pujar de matinada'l carret miserable, ab l'alegra maynada desensonyada, saccejantse en les estretes posts arràn de les desferres d'estores, entorn d'un cove ple, mitj cobert per la blancor d'un tovalló.

Tot era incolor en el carret matiner, però l'alegria hi era ben viva, ben vibranta, y el burriquet trotava alegrament, carrer amunt, les orelles ertes, brandant el plomerall de sa escapçada cúa sota la llum rosada del sol ixent.

En aquella hora dels retorns vilatans, el veya desfer sa via del matí, al carret, força més brut, més polçós, però voltat d'una lleugera, ampla y fresca garlanda de ginesteres florides, dintre la que s'amaguen els caparrons despentinats de la maynada cridanera, entorn del cove buyt de viandes, ab un marrech a dintre que hi perneja, cames enfora, les mitges al garró, fent unes grans rialles d'infant tip, tot brut de la polç dels camins y greixós d'aquell arroç de Pasqua, assaborit a la montanya sota'ls garrofers.

Fins en les rodes n'hi han lligades de mates de ginesta; fins el burriquet n'està voltat d'or y de perfums, y, dintre aquelles ones florides, apareix més migrat y més resignat el pobriçó.

Baixen les alegres caravanes de genets, omplint el carrer de soroll acompassat, y per deixalshi la via franca s'arrepleguen sota'l meu balcó'ls cotxes luxosos qual onada sembla ofegar al burriquet y son gay equipatge. Hi ha una breu interrupció en la devallada, y, tot d'una, les ginesteres montanyoles, y els crits alegroys de la may nada del drapayre, se n'entren d'una revolada a dins de la victoria de brunyits esmalts foscos, mercès a una brusca sotragada; y sobre'ls richs brodats de la faldilla de seda blanca s'esgrana una gotellada de floretes d'or totes perfumades de sanitosa natura.

Ha fet un moviment, com de desvetllament, la *fosca* dama blanca. Veig la mà, enguantada de blanch fins més amunt del colze, arrencar un grapat de flors de les mates qui volten el carret, y ab un gest gràcil y espontani, recullir totes les floretes grogues escampades en la falda, y abdúes mans portarles al coral postiç dels llabis, a les falses roses de les galtes, y rabejarse voluptuosament en aquella sensació de frescor aromosa, com en un bes suau y pur eternament de sitjat.

L'entrebanch de carruatges se deslliga. Carrer avall tothòm reprèn sa via com riuada franca, y el carret miserable, brut y polçós, se'n va, trontollant la lleugera garlanda florida per demunt de la que s'enlayren els caparrons de la maynada, bocabadats encara devant de la bella dama qui els ha deixat admirats com una sobtada aparició maravellosa. Se'n van avall, el burriquet gris y el carret del drapayre, ben agens a l'almoyna de poesía y de veritat qui han fet a n'aquella pobra dòna enjoyada y trista, qui també se'n va avall, avall, ben avall, dintre son sedós plomatge de neu, com gavina laça, olorant les rústegues ginestes mentres derrera son cap se marceixen les roses dobles y les orquidees rares.

L. ESCARDOT

DISCOURS DE SANTO ESTELLO (1)

PROUNOUNCIA A CETO LOU 3 DE JUN 1906

Ilustre Mèstre, gènti Dono, leiau Felibre:

Davans la mar encantarello que nous enchusclo e nous atrivo, vole auboura la Cuopo Santo, simbèu dis esperanço e dis enavans felibren.

(1) A Cette s'ha celebrat enguany, el día 3 del corrent, la festa de la Santo Estello en la que hi fou llegit aquest bell parlament d'en Devoluy. Foren innombrables els representants d'entitats felibrenques que de tot arreu hi assistiren. També hi assistí en Mistral, qui malgrat sos 76 anys cantà *La Coupo Santo.* Durant la vetllada, en el banquet, arreu se donaren visques á Catalunya. Durant la passejada per mar, onejà la bandera catalana. La Cort d'Amor se celebrà al Brise Lames, redoltat per

D'amount, dóu soum d'aquelo mountagno de Sant-Clar que bagno si pendènt dins la mar de safir e dins l'estang d'esmeraudo, lou gachaire ideau qu'es à l'espèro despièi li siècle a certo vist passa sus terro emai sus mar li courtege e li floto e li triounfle e li desbrando, e tout lou chamatan galoi o terrible de nosto istòri patrialo, mai, se jamai soun cor a barbela, se jamai sa bouco a crida d'emoucioun e d'alegresso, es bèn lou jour que nòsti fraire Catalan aduguèron dins Avignoun, coume, autre-tèms, lou Comte Berenguié i'aduguè si galèro, lou magnanime recounfort d'aquesto Coupo escrincelado, *Palladium* trelusènt de la patrìo que renais.

Dins soun cant inmourtau de la Coupo, lou Mèstre de Maiano nous a revela tout lou simboulisme ideious d'aquèu Sant-Grasau de mistèri ounte boui l'Aveni de nosto raço. E tambèn, chasco annado, dins nosto fèsto voutivo de Santo Estello, la Coupo es aubourado e, religiousamen, passo de man en man, testimòni de freiresso e d'amour.

E vuei, dins aqueste moumen soulenne ounte s'afourtis libramen nosto Counfederacioun felibrenco, es l'un di coustat li mai esmouvènt bessai dóu simboulisme de la Coupo qui dèu pivela nòsti regard, soulicita nosto meditacioun.

De tradicioun inmemourialo se dis en tout païs que lis ome bevènt à la memo coupo de l'un à l'autre entre-counèisson si pensado.

Aquelo cresènço, vièio coume lou Mounde, se rescontro à l'óurigino de tóuti li rituau religious e de tóuti li legèndo poupulàri. Noun vole pas rapela lou role de la coupo dins lis agapo crestiano que soun, li proumiè tèms, de veritàbli counjuracioun secrèto quand lis aposto e li nouvèu bateja afiermon soubeiranamen sa fe en fàci di suplice que li guèiron. Noun vole pas, nimai, faire d'alòngui sus la plaço que tèn la coupo dins li tradicioun de l'Umanita... Se Tristan e Isèut s'embriagon d'amour en bevènt à la memo coupo, sabèn perèu que lis eros legendàri mesclon soun sang dins uno coupo e iè bevon à-de-rèng en signe d'aliançо. Enfin, quau noun se recordo lou pretoucant testimòni dóu vièi rèi de Tulo que gardo jusqu'à sa mort, piousamen fidèu, la coupo ounte a begu'mé soun amigo morto, pièi, la pourtant à sa bouco uno darriero fes, la bandis, en mourènt, dins la mar ufanouso...

De tout aquèu Legendiè proufane o sacra aparèis claramen que l'ate de bèure à la memo coupo coustituïs un juramen soulenne de leiauta, de freiresso, d'*afihacioun*.

Es pèr acò qu'à touto epoco de l'Istòri, tóuti lis ome que s'assòcion e s'afrairon devers li mémi recoubranço an la coustumo tradiciounalo de s'acampa dins un counvit e de iè bèure à-de-rèng à la coupo freiralo. Bèure à la coupo dóu Counvit, acò's pèr èli faire lou sarramen à cor dubert, d'oubra, de se vouda, de se sacrifica, se n'es de besoun, pèr lou triounfle de la Causo coumuno.

Dintre li siècle de mesclun pouliti, quand li Poudè publi descasènt devènon mai-quemai incapable d'assegura la pas e la justiço, vesèn, di founsour di raço, s'auboura d'assouciacioun, quouro en plen jour, quouro en secrèt, qu'an pèr pres-fa d'assegura si membre contro li desaventuro e lis injustiço, e de iè pourgi la bono ajudo reciproco. Aquèlis assouciacioun, aquèli *Guildo* coume lis apelavon, crèisson e se fourtificon au poun d'escalustra li rèi e lis emperaire que lis enebisson de-bado. Istituïdo pèr d'interès mutuau, èli prenon, à la longo dóu tèms, un aflat mourau grandissènt e diregisson perfès l'evouluciouп soucialo.

Es à soun eisèmple e sus soun moudèle que se formon au siècle dougen li proumièri *Counjuracioun* municipalo, aquèli *Coumuno jurado*, aquèlis *Amistanço*, aquèli *Counfrariè* que, pouderousamen, coume un flume que roump marteliero e levado, van counquista li liberta coumunalo e li franqueso terradourenco.

Noste Miejour, precisamen, fuguè la terro d'eleicioun d'aquèli Counfrariè patrialo que, dins l'inchaiènço e lou desordre di tèms, devenguèron, pèr soun iniciativo amirablo, sa fe, sa tenesoun, soun esperit d'espargne e d'ordre, de vertadiè Cors de Travai publi, traçant de routo, jitant de pont que nous espanton encaro vuei, bastissènt d'oustau de carita, d'espitau, d'oubradou, se rendènt talamen mestresso de tout aflat souciau dins soun terraire que li prince se veson fourça de s'acourda em'èli, de i'autreja li dre pouliti que, pèr la forço memo di causo, èli an deja pres d'esperèli la coustumo d'eiserci...

E, se regardan de proche l'ourganisacioun d'aquèli groupamen, despièi la *Guildo* germanico enjusqu'i *Counfrariè* miejournalo *dóu Sant-Esperit*, vesèn que tóuti s'acampon freirenalamen dins un Counvit e que cade Counvive, cade Counfraire, cade Counjura bèu à la coupo simboulico pèr marca soun iniciacioun, soun afreiramen, soun afihacioun.

Se dounc, au courrènt di siècle, la ceremouniè de la coupo se presènto inmemourialamen coume un ate soulenne de counjuracioun, es-ti pas naturau e lèime que la *Counjuracioun* pèr eicelènci, que la Counjuracioun ideiouso entre tóuti, aquelo qu'enfado e pivello li valènt pèr la mai noblo di causo e vers li recoubranço li mai esmou-

---

la blavor del mar, essent nomenada reyna de la festa la marqueseta de Baroncelli. Se cantaren hermoses cançons, se llegiren en provençal y català nombroses poesíes, y felibres y pescadors ballaren al sò de la cobla. JOVENTUT hi fou representada per en Benet R. Barrios, ab el qual tingueren moltes atencions els senyors Therond. Soulet, Gracia, Galibert, Rougié, Brunel, etc. A tots donèm mercès. —(N. de la R)

vènto, es-ti pas naturau que lou Felibrige, fasènt di tradicioun lou racinun de tout prougrès, poussedigue éu peréu la sièu coupo sacrado e l'auboure soulennamen dins lou Counvit sant-estelen?...

Ah! Counjura, lou sian de naturo, o Felibre! sian li Counjura de l'ideau, de la pouësìo e de l'esperanço patrialo... Quouro, au sourti de la niue messourguiero, encaro tout emperesi de la som seculàri de nosto raço, nòstis iue parpelejèron de-vers l'aubo fontsegugnenco, pode dire, e degun eici me fara menti, qu'un ome nouvèu dins tout noste èime se prouvè: avèn crida de joio e de coulèro, avèn canta d'amour e d'ahiranço, e, dins lou founs de nòstis amo, avèn fa lou sarramen soulenne de la Counjuracioun felibrenco...

Es aquéu sarramen, o Felibre, que nous rènd libre e que nous rènd majour. Es éu que descadeno en noste piés tout l'enavans grave e jouious di raço que renaisson. E, certo, noun es pas pèr de menudaio de vanita que lis ome de counsciènci prounóuncion un tau juramen. Tambèn, quouro venèn lou sagela en bevènt à la Coupo Santo, es alor que coumprenèn touto la pourtado de noste vot, tóuti lis óubligacioun de noste engajamen leiau et libre.

Sian tout d'ami, sian tout de fraire! Vaqui la deviso essencialo dóu Felibrige, e tambèn la deviso fourçado de touto *Guildo*, de touto assouciacioun. Mai noun es pas dóu bout di labro qu'uno talo deviso se dèu crida! Elo es pèr abita vivènto dins nosto amo; elo a de s'afierma coume règlo countùnio de nosto vido; devèn agi de-longo en *fraire*, en *ami*; e la proumiero coundicioun de l'amistanço e de la freiresso es la leiauta franco e puro, es la fidelita jouiouso à la libro coustitucioun de la famiho felibrenco.

Noste regreta Capouiié En Fèlis Gras s'escridavo un jour dins un counvit: «*Mau di siegue aquéu que chaupino sa coustitucioun e estrasso sa lèi! que l'i o dis ome l'ajougne e n'en delièure lou mounde!...*» E nautre que, sènso avé lou fetichisme de la lèi, barbelan davans lou mistèri de la Coupo, vuei cridaren de nosto part: «Ome que nourrissès de pensado ahirouso; cor lóugié, trufaire e doutaire; amo caravihouso incapablo de fe; tantalòri afrancihouti que vesès dins li rite dóu Felibrige noun sai quete soulas de recreacioun e de vanita; marchand dóu Tèmple que batès mounedo emé li sant relicle; bóumianaio que sènso vergougno fasès tripet dins lou Castèu d'Eiglun... touquès pas, touquès jamai à la Coupo Santo! En la pourtant à vosto bouco coumetrias uno d'aquèli proufanacioun óudiouso que fan veni lou regoulige e s'ameriton lou mesprés dis ome!...»

E nàutri, o Felibre leiau, mai-que-mai counsciènt dóu pres-fa souciau que nous escai e que se coungreio amirable en lou simboulisme de la Coupo, groupen nous sèmpre que mai afeciouna souto aquéu *palladium* de la Patrìo... Aquesto annado marcara uno dato dins l'Istòri dóu Felibrige, car vuei s'acampon eici pèr la proumiero fes li representant naturau e lèime de nòsti *Guildo revièudado*, li mandadou di nouvèlli *Counfrarié de la Patrìo* qu'an fa dins sóun cor lou sarramen de Font Segugno e que vènon en lou Counvit tradiciounau, sagela soulennamen, à cor tout dubert, lou Pache de l'afihacioun felibrenco.

Veici la Coupo, o Mandadou! à-de-rèng bevès-ié au noum d'aquéli que vous mandon... Salut à vous, *Gastou-Fèbus*, que sian urous de courouna vosto infatigablo e fegoundo proupagando; à vous, *Felibrenca de Sent-Cla*, que sias vuei nosto abelano e couralo oustesso e qu'espandissès dins vosto publicacioun annalo touto la flouresoun pintouresco de voste vigourous dialèite; salut à vous, *Bournat dóu Peirigord*, qu'en de fèsto superbo e digno establissès lou bon renoum dóu Felibrige e ié counquistas à cha pau tóuti lis aflat souciau dóu terraire; à vous, *Flourege Prouvençau*, qu'avès bandi i quatre vènt li leiçoun majouro de l'Evangèli Mistralen; à vous, *Escolo Mistralenco*, que fasès flouteja fieramen lou Lioun d'Arle subre lou Rose tourmentau; à vous, *A. E. T. N.*, fougau de jouvènço e d'educacioun prouvençalo; à vous, ...*? Prouvènço!*. ., que, dignamen, pèr iniciativo e bon voulè, counquistas Marsiho; à vous, *Escolo de la Santo-Baumo*, ajassado felibrencamen i pèd de la séuvo sacrado; salut à vous, *Enfant de Prouvènço*, qu'en terro niçardo, sus li raro de la patrìo, mantenès belamen la prouvençalita dóu Cap de Prouvènço; à vous, *Toulousan de Toulouso*, que gagnas lou terraire moundin en n'estudiant piousamen lou passat glourious; à vous, *Nacioun Gardiano*, que nous adusès lou libre enavans di relarg camarguen; salut à vous, enfin, *Escolo deras Pirineos*, que, mai-que-mai afreirado à vosto einado la *Gastou Fèbus*, destressounas li forço vivo de la Gascougno. Salut en tóuti, à-n-aquèli que soun vengu em'à-n-aquèli que vendran.

Salut à vautre, tambèn, Felibre esparpaia que vous sias recampa vuei pèr nosto fèsto coulènto. Avès coumprés que lou sarramen felibren noun es lèime e noun póu deveni fegound en foro de la coumunioun freiralo de la Coupo...

Lis ome passon, li farfantello s'esvanisson: la Coupo rèsto. *La Coupo Santo, vaqui lou raliamen suprème!...*

Que tóuti aquéli qu'an lou cor pur e barbelant d'ideau, que tóuti li «franc caratère e lis ome revoi» astra pèr tira «noste païs dóu sourne», que tóuti li Miejournau digne d'intra dins la counjuracioun di Recounquisto, que tóuti li verai *Felibre* enfin vèngon soulennamen s'abéura vuei à la Coupo ideiouso

que nous vèn di Catalan. E, qu'à plen bord, aquelo Coupo santo e versanto ié vuege, emé l'unioun e la pas sant-estelenco,

Lis estrambord
E l'enavansi d fort!

PÈIRE DEVOLUY.

NOVES

Ja es fòra'l duch de Bivona. Havent caygut en desgracia en Romanones, segons diuen, en les altes esferes, es just que'l fillol comparteixi la sòrt del padri. Retallèm d'un colega'l telegrama ab que'l quefe del govern li acceptá la dimissió:

Le agradezco muy sinceramente la felicitación que me envía, y aun cuando me cuesta mucho, defiero á su ruego de abandonar este cargo, donde tan buenos y señalados servicios ha prestado al Rey y al Gobierno. Conozco el valor de las razones que alega y le autorizo, por tanto, para entregar el mando al presidente de la Diputación provincial cuando lo estime oportuno.

Nosaltres lo únich que podèm aplaudirli es que se n'hagi anat desseguida, perque ja ho diu en Moret que'ls serveys els prestá al govern, a la monarquia. A Barcelona encara ningú ha pogut descobrir aquell talentarro que deyen, quan ens el van enviar, que fins sembla que lo que volien era trèuresel de sobre. Esperèm el nou governador, y a veure si també tindrà les grans iniciatives de fer tancar els cafès a les dues de la nit.

—

Se n'ha parlat molt a Barcelona de lo que dèu haver passat a la redacció del *Brusi*, y encara que'ls diaris ja expliquen que han hagut de retirarse aquests senyors per veures privats per algú de fer cap campanya en pro de Catalunya, tothòm voldria saber quina ha estat la gota d'aygua qui ha fet vessar el got.

També ha corregut la brama de que aquella persona que fins no fa gayre temps havía fet d'amo, vol acoblar als redactors descontents y fundar un nou *Brusi*, que no s'haurà de confondre ab *el del lado*.

Si això es cert, recordi que Barcelona ha cambiat molt, y que si quelcòm de profitós se vol fer, ha d'ésser de conformitat ab les novelles orientacions de Catalunya, car no valdria pas la pena de fer una ridicula parodia de «La Mallorquina» y «La Antigua Mallorquina», puig en aquestes circumstancies faria riure un contrapunt de xacolateries, sobre tot ara que de dia en dia's va perdent molt l'afició a la xacolata, producte que tan lligat sol estar ab el *Brusi* en la mentalitat de nostra burgesia.

—

La «Escola de Mestres de Barcelona» ha repartit a les corporacions la següent circular:

Distingit senyor y company: Després de quatre anys de propaganda y organisació, anèm a implantar una «Escola de Mestres» que reuneixi les quatre condicions de moderna, nacional, barata y eficaç.

Ab ella'ns proposèm:

1.er Fer sortir cada any mestres ab títul oficial a 20 noys y 20 noyes, educats en tots sentits y ab ilustració moderna.

2.ón Educarlos y instruhirlos segons les necessitats catalanes.

3.er Presentar a totes les oposicions a Escoles vacants del govern, igual nombre d'opositors nostres, quins, ab sa cultura superior, se n'emportaràn ab quasi seguretat les places

4.rt Introduhirlos també en les Escoles particulars de les grans ciutats, sían de richs, sían obreres.

5.nt Copar en pochs anys la immensa majoría de les Escoles de Catalunya de noys y noyes, de govern y particulars, y

6.è Enlayrar al magisteri als pobres de talent, fent alhora una obra social y patriòtica.

Les conseqüencies del plan no hem pas de remarcarles.

Organisarho, vorejar grans dificultats, era cosa difícil, però ab temps, paciencia y bona voluntat s'es lograt del tot.

Al 1.er d'agost anèm a obrir la «Escola de Mestres», començant aquest any pels dos primers cursos, preparatori y elemental.

Necessitèm 80 alumnes. Part de lo que cada hu gasti se pagarà en metàlich, important 10 pessetes mensuals. Organisat com estarà tot a l'altura de l'estranger, lo demés que gasti s'ho guanyarà cada alumne ab trevalls manuals, a la manera nort-americana.

Vos preguèm, estimat company, que aquesta corporació, fentse càrrech de la trascendencia immensa de la cosa, faci el petit sacrifici de pagar a qualsevol noy o noya, qu'ella podría triar, 10 pessetes mensuals pera fer sortir un mestre, el vostre mestre, y si fos possible dos, un noy y una noya.

La Escola s'obrirà a l'agost, y nosaltres passaríem ja a cobrar al juliol. Les quotes d'aquest mes seríen pera part del moblatge, puig l'altra part amichs entusiastes ja'ns l'han promesa.

Si comparèu la poquetat del sacrifici ab els fruyts indefectibles y immensos que'n treurèm, estèm segurs de que la vostra dignissima corporació no'ns negarà son concurs.

Vos demanèm que'ns contestèu per tot aquest mes, a fí d'anar segurs en cosa de tanta importancia, y saber si la vostra societat enviarà un o dos joves alumnes, avuy a la «Escola de mestres» y demà a fer en nom vostre (y ab sòu oficial) una legió de ciutadans dignes.

Manèu als vostres affms. s. s. q. v. m. b., *Josepha Soronellas*, *Joan Bardina*, *Fèlix Jové y Vergés*.—Barcelona, 1.er juny 1906.

Després de publicada l'anterior circular, no'ns cal pas fer l'encomi de la «Escola de Mestres de Barcelona.» La gran trascendencia social y patriòtica d'aquesta institució no pot estar exposada ab més concisió ni ab més claretat, y per tant no'ns resta sinó felicitar a sos fundadors per llur feliç iniciativa, y encoratjar a tothòm pera que en lo possible contribueixi al foment, de la cultura catalana.

—

El diumenge passat tinguerem ocasió d'assistir a una solemnitat excepcional. Se tracta-

va de la presentació al públich barceloni d'una extraordinaria edició del *Quijote*, mostra ben significativa de lo que's pot anomenar Cervantisme català, y per la qual són mereixedors de lloança'ls nostres amichs n'Eudalt Canibell, l'erudit conservador de la Biblioteca Arús, y n'Octavi Viader, traçut impressor, establert a Sant Feliu de Guixols.

El nou «Quixot» que poguerem admirar diumenge en l'Ateneu Barceloni es estampat sobre finissimes fulloles de suro, materia qui presenta la particularitat d'oferir un aspecte soperb y una aptitut rara pera rebre la estampació tipogràfica com no la té pas superior el paper fabricat al Japó y qui sol ésser empleat en les obres més sumptuoses de l'art bibliogràfich.

Els tipos de lletra d'aquest «Quixot» són els hermosos gòtichs incunables d'en Canibell, els quals lluhen més que may en la nova edició qui ens ocupa per venir realçats de cap-lletres policromades, de frisos ornamentals, de detalls de decoracio sempre es cayents y apropriats al caràcter del llibre.

Sabut de tothòm es que l'obra capdal d'en Cervantes no es pas un llibre de poques planes, y ab això està demostrat que la empresa de produhir una edició tan extraordinaria, com a mostra de devoció envers l'obra cervantina, es tan important potser com la qu'en el propri Ateneu Barceloni inicià fa anys en López Fabra al proposarse y dur a terme la reproducció en facsimil de la primera edició del *Don Quijote*. (L'Ateneu segueix, donchs, essent l'escenari obligat de tota manifestació suprema de la cultura catalana.) Els dos volums qui formen l'obra del «Quixot» en suro, contenen un total de prop 400 fulles d'aquesta materia, triades pulcrament y estampades d'abdues cares ab el text complert de Cervantes depurat de les errades senyalades pels comentaristes de més fama segons el criteri d'en Canibell, qui es també, malgrat sa modestia, un seriós comentador del «Quixot» y el més respectuós de tots pel text cervàntich.

Els 52 exemplars que s'han fet d'aquesta magna edició foren ja suscrits al projectarse la meteixa, pel preu de 500 pessetes quiscún, molts d'ells a l'estranger. Aquesta circumstancia fa que la solemnitat del diumenge, allunyantse de tota idea de reclàm editorial, presentés l'interès doctrinal d'una veritable conferencia.

—

Els teatres no'ns han ofert aquesta setmana res d'interessant. A l'Eldorado s'ha estrenat *El Mistico*, traducció castellana, que pert molt, de la meteixa obra d'en Rusiñol ja ben coneguda aqui. A Novetats han donat *El rayo verde*, dos actes d'aburriment pera'l públich, qui manifesta clarament el seu cansanci. Seria inútil dirne res.

—

A la «Wagneriana» donà'l passat diumenge un notable concert de piano la senyoreta Carlota Campins, delectant a la concorrencia ab la serietat de sa dicció, sobria y exquisida. El *Preludi* y *Fuga en la menor*, de Bach-Liszt; la *Sonata en re menor* de Beethoven; *Le chant de la terre*, de Sévérac; *Feuillet d'album*, de Fauré; *Prés de la source*, de Strauss, y varies composicions de Debussy, especialment *Jardins sous la pluie*, li donaren ocasió de mostrarnos son temperament artistich, al que obeheixen dòcilment ses envejables facultats d'executant, com quedà probat en la *Sonata* de Beethoven, interpretada ab gran empenta y sentiment. Pera correspondre als aplaudiments del públich, la concertista executà un *Estudi* de Chopin, que hagué de repetir. En resúm, una altra de les bones vetllades que'ns sol donar la «Wagneriana».

—

A prechs d'alguns socis de l'«Associació Popular Catalanista» que no pogueren assistir a la sessió que fa poch celebrà aquesta entitat, en la que s'hi donà a conèixer el drama en tres actes de l'Emili Tintorer intitulat *Mal de verge*, el dissabte propvinent dia 16, a dos quarts de deu de la vetlla, s'hi donarà una segona audició pública en son ostatge social, Escudellers Blanchs, 8, pral.

—

A la Granja del Colegi de Sant Jordi, quals jardins estaven bellament ornats ab emblemes patriòtichs, s'hi celebrà'l passat diumenge a la tarda una bonica festa, executant els alumnes diferents exercicis gimnàstichs, topogràfichs, aritmétichs, etc., ballantse varies sardanes que tocà la cobla d'en Sureda, y elevantse finalment una munió de globos de paper. L'acte termenà cantantse *Els Segadors*. La concorrencia, composta en sa majoria de families dels alumnes, era nombrosissima y sortí molt complaguda de la festa.

—

Els nostres companys de redacció Tintorer y Pujulà acaben de publicar un quadret dramàtich, *Dintre la gabia*, que va estrenarse derrerament al teatre Apolo. Per tractarse de gent de casa no'n parlarém. Ens limitarém a consignar que'l llibre's troba de venda en totes les llibreries al preu de 1 pesseta, y forma part de la Biblioteca de JOVENTUT, podentlo adquirir els nostres suscriptors ab la rebaixa acostumada.

—

Publicacions rebudes:

L'Enamorat, cançó popular catalana, LVII de les publicades pel «Cançoner Popular». Ademés de la lletra y la tonada, hi figuren les notes explicatives de costúm, y un dibuix d'en J. Altimira. Preu, 10 cèntims.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 332 BARCELONA, 21 DE JUNY, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

DE L'AUTONOMÍA Y DE L'INDIVIDUALISME

Es ben de doldre'l temps que perdèm; es sensible que, anant tots a una meteixa finalitat, ensopeguèm tan sovint pel cami, retardant l'arribada a terme.

El nostre poble té idees avençades; no hi ha pas cap dubte. Emperò una part d'aquest poble, petulant en sa ignorancia, ne fa un veritable abús d'aytals idees, mal concebudes y pitjor exposades.

Bon sintoma es que'l poble vulgui pensar, emperò cal una base de sòlida reflexió. No essent aixi, els qui en llur costosa lluyta per la vida veuen obrirse devant seu nous horitzons, sovint se fan ab tota inconsciencia campions d'una idea que no capeixen prou, y qu'en comptes de ben emmenarlos els fa anar alhora fanatisats y esmaperduts.

Me referesch a molta jovenalla proletaria qui, dihentse avençada, fins titulantse àcrata, se'n riu de l'autonomia individual qu'es base de bon regim y completa llibertat dels pobles progressius. Això de l'autonomia, que no entenen, els hi sembla incompatible ab la vida moderna. Ab llur deria altruista creuen arreglarho tot. Sòn altruistes de nom, no de fets, car comencen per no afiliarse a la causa d'un poble qui, sotmès a un centralisme tirànich, lluyta per redimirsen donant exemple de llibertat al mòn; causa en la que hi figuren individuus ab idees particulars tan avençades com les qui més ho sien. Mes aquests, al simpatisar ab aytals idees o doctrines, no fugen de la realitat com els hi passa a n'ells, qui, sens estar preparats pera la vida nova, volen implantarla de cop y volta. Ells creuen que, quan nosaltres haguessim assolit l'autonomia de la regiò, ja hauriem realisat nostre bell ideal. Y no saben que nosaltres també'n som d'universalistes, però no pas com ells. Pera nosaltres tots els homes sòn germans; pera tots desitgèm la llibertat a que nosaltres aspirèm; però essent impossible harmonisar el criteri d'homes de caràcters y costums tan diferents com ho sòn els de les diverses nacions del globo, ens concretèm a voler aplegar a tots els qui parlèm un meteix llenguatge y quals costums, salvant petits detalls, sòn iguals també. Y si ara trevallèm per l'autonomia regional, es perque veyèm qu'ella ha de reportarnos facilitats pera seguir lluytant ab més energia fins conseguir l'autono–

mia individual en tot quant factible sia, y ab ella la llibertat en tota la extensió de la paraula.

Nosaltres no volém pas ferles créixer les fronteres; nosaltres també voldriem que desapareguessin totes, car aixi desapareixerien odis y lluytes sagnants entre nació y nació. ¿Quines fronteres millors pera diferenciar als pobles que llurs costums? Elles serán les úniques que s'haurán de respectar. Heusaquí l'autonomisme pur. Cal que sien respectats l'europeu y l'home de color, el castellà y el xino... Tots són humans, tots són germans, y hem de lograr que tots sien aptes, que tots sien forts, que ningú hagi d'intervenir en el modo de viure d'altri pera imposarli usos y costums. Autonomia dintre l'estat, autonomía per les ciutats, per les viles, pels pobles, pels barris, y fins dintre la familia. Autonomia en tot y per tot: això es llibertat.

Jo hi simpatiso coralment ab les idees generoses d'aqueixos apòstols pseudo-avençats, en lo que tenen de justes y en quant tenen punts de contacte ab el nostre moviment autonomista. Mes cal dirho que sovint fugen de la realitat, y que l'home déu adaptarse a les circumstancies si no vol fer més dificil y costosa sa vida. Tal com aqueixos *pensadors* la prediquen, no pot pas l'anarquia ésser un fet ab els homes moderns. A la homogenitat de criteri qu'ells volen imposar, l'individualisme s'hi oposa. Mentres l'individuu visqui en societat (y l'home es sociable per naturalesa), cal que tingui en compte les relacions ab sos semblants y les respecti; y aquesta es la llibertat que'ns cal assolir dintre'ls convencionalismes creats y que són en nosaltres una segona naturalesa que's pot modificar, mes no destruhir de cop y volta.

Si els homes tots fossin iguals; si llur consciencia arribés a un tal grau de perfeccionament que'l cervell apagués tots els instints del sér (cosa dificil), y especialment els del cor, s'hauria assolit lo que's desitja; però com que per desgracia o per sòrt (això cadascú ho apreciarà a sa manera, mes jo entench qu'es per sòrt) la naturalesa ha cuydat de diferenciar als homes, de desigualarlos fisicament, aytal raciocini queda mancat de lògica. La superioritat dels uns may per may podràn assolirla'ls altres ni en lo fisich ni en lo moral; y els *superiors* en llur superioritat cercaràn el llur benestar, encara que pera conseguirlo hagin de trepitjar els drets dels demés, aquells drets qu'ells han defensat durant el temps que s'hagin sentit inferiors.

L'instint egoista es innat en nosaltres, y al combàtrel no hem de tindre pas la vànitat de lograr que desaparegui del cor dels homes. A n'aquests no'ls hi es dat trastornar la natura: lo que han de cercar es la manera de que l'egoísme de l'un regularisi el de l'altre.

No es cert que'l mot altruista sia sinonim d'avençat. Diuen molts ignocentment: «Lluytém pel món: no'n som d'egoïstes!» Si, també'n són, desde'l moment que volen millorar son estat y aumentar la fruhició de llur dret a la vida. Cert qu'es un dret; cert que aytal egoisme no es pas cap defecte. Emperò altruistes no ho són pas, ni's pot dir que hi hagi altruistes avuy en día, més que per excepció. Jesús fou un altruista; ell volgué donar l'exemple y's sacrificà pera redimir als homes. Però'ls homes n'han fet cas omís. El glorifiquen, mes no segueixen ses doctrines; y es natural, perque aquella perfecció *nega la vida.*

Es veritat que molts cristians se sacrificaren, defensant les doctrines del mestre sense voler abdicar d'elles ni de les propries creences. ¿Per qué? Molts per inconsciencia, y els més perque tenien la esperança de l'altra vida, l'alucinació d'aquells contes que llurs pastors els hi contaven pera tindre'l remat segur; en un mot, l'egoisme del premi de son sacrifici en l'altra vida.

Se'n citen de moltes menes de sacrificis; però ningú sinó'l meteix qui se sacrifica sab si està ben convençut o si interessadament pensa: «Si n'ixo victoriós, m'aclamaràn com a héroe.» Y heusaquí que aquest sol pensament ja suposa l'altruisme dominat per l'egoisme.

Un sabi ha passat tota sa vida estudiant, indagant pera descobrir un nou aparell qui serà un avenç notable. Y sol dirse que aqueix home se sacrifica per la humanitat. La gent senzilla creu de bona fe que'ls sabis sols trevallen pel bé del prohisme. No ho capeixen que no n'hi ha gayres d'homes qui, al proposarse inventar o descobrir quelcòm que sia útil a la societat, ho facin ab altruisme. No: uns ho fan pel diner, altres per la

gloria, y n'hi ha, y potser són els més, qui ho fan per la gloria y el diner ensemps. Si aixi no fos, si tots els invents els motivés l'amor a la societat, ¿còm els sabis n'inventarien tants qui són perjudicials a la societat meteixa? Ab tot, indubtablement, si l'obra es bona, la societat ne toca'ls beneficis: però que no's cregui pas que sia l'obra d'un altruista perque no ho es.

El veritable cas d'altruisme es el de l'home qui salva a un altre sabent qu'ell, al ferho, ha de sucumbir; y encara en aquest cas hi cab el dubte de si, al sacrificarse, ha pensat en la popularitat que'l seu nom podria adquirir. Es, donchs, una excepció, una anormalitat l'altruisme. Sol haverhi inconscients altruistes, però aquests, fins a cert punt, ja deixen d'esserho. Quan l'instint de conservació fa sa crida al pensament, l'home qui impulsivament y ab perill anava a fer un acte d'altruisme, deixa de ferlo. Aixi com els conscients al obrar s'atenen a lo que'ls diu llur cervell, els inconscients segueixen els impulsos de llur cor. He vist sempre que l'home, com més conscient es, més coses tem y més plena de congoixes troba la vida.

Ara bé: els qui suposen que l'egoisme, que l'instint de conservació es un defecte, pateixen un error. Aquest instint es necessari pera la conservació de l'individuu, y per tant de la especie. Voler combàtrel es anar contra natura. Si tothòm estigués possehit del sentiment altruista qu'ells prediquen, tothòm voldria sacrificarse y això fòra negar la vida. Per això en Rousseau, parlant de la religió cristiana (no de la dels nostres temps sinó de la dels evangelistes), la troba altruista y exclama:

«Se'ns diu que un poble de veritables cristians formaria la més perfecta societat que's pot imaginar. Sols qu'en aqueixa suposició jo hi trobo una gran dificultat, y es que una societat de veritables cristians ja no seria una societat d'homes. Fins m'atreveixo a dir que aqueixa suposada societat, malgrat sa perfecció, ni fòra la més forta ni la més durable: a força d'ésser perfecta li mancaria enllaç; el seu vici destructor consistiria en la seva meteixa perfecció.»

Per això crech que tothòm qui estimi la natura ha d'enlayrar per demunt de tot el *Jo*. Primer jo, però sense trepitjar el *Jo* del proxim. Heusaqui l'individualisme, qui no es res més que l'autonomia vinculada en l'individuu. Aquesta es la manera d'harmonisar y relacionar bé'ls individuus ab la llur meteixa llibertat sense que ab ella malmetin la dels altres, car respectant lo dels altres se respecta lo propri.

GABRIEL VINYAS

UN MONUMENT A IBSEN

L'eminent escriptor català senyor Pin y Soler va enfadarse perque uns quants entusiastes del dramaturg Ibsen havien llençat al vol la idea de bastirli un monument, y ab l'enfado va publicar un article en *El Poble Català*, en el qual deya pestes de l'home y escriptor noruech. Y aquest article fou qualificat per en Pous y Pagès com una *boutade* propria del nostre novelista. En Pin se va conformar ab aquesta apreciació, y confessà que la trobava ben justa, considerantla l'única que li esqueya.

Donchs jo vull dirli a ne'l senyor Pin que aquesta mena de *boutades* resulten molt perjudicials. No hi ha pas cap dubte que'l senyor Pin per llurs reconegudes qualitats té'l dret de dir lo que li sembli. Donchs jo crech que, publicantse'l mentat article ab una firma desconeguda, tot lo més que podia haver originat hauria sigut una rialla irònica del llegidor o un insensible gest pera deixar caure de les mans el periòdich. Ab una firma tan autorisada al peu, entra'l dubte y el contingut de l'article arriba a voltes a ferse doctrina intangible.

Com que l'autor d'*Ibsenians* se diu Pin y Soler, la seva *boutade* serà, donchs, article de fe pera molts dels qui, seguint als qui valen, no's prenen la molestia de pensar pel dintre llur, encara que sia en casos tan esguerrats com aquest. Perque a l'autor de *La familia dels Garrigues*, a qui reconech molts mèrits, li nego'l d'haver estat just en lo que diu en el primer article *Ibsenians* publicat en el diari *El Poble Català*.

Valia més que'l senyor Pin y Soler hagués empleyat la seva traça parlant del monument que's dèu a la memoria d'en Frederich Soler, que sembla eternisarse entre promeses repetidament donades y may complertes; hauria sigut millor que s'hagués ocupat del monument que ha d'aixecarse en la Plaça de la Universitat a la recordança del noble patrici en Bartomeu Robert; hauria valgut més que ab la seva traça de gran prosista hagués omplenat les columnes d'un diari pera fer consideracions respecte a l'obra arquitectònica que ha d'eregirse en recort del mestre de la llengua catalana, el gran poeta Jacinto Verdaguer. Crech que'l senyor Pin, parlant de tot això, hauria fet obra meritoria y segura-

ment profitosa. Però va estimarse més no ferla, y entretindres insultant el recort de l'Ibsen, remarcant que llur obra era aqui admirada sols per una vintena de *joves* qui volen passar per intelectuals. Encara que aquest nombre fos cert, si el senyor Pin al escriure *Ibsenians* hagués volgut fer memoria, hauria recordat, ell qui ha viatjat tant, lo que's diu de l'autor de *L'ànech salvatge* en altres llochs, y descomptat els dinou o vint *joves per merèixer* de Barcelona. Allavors estich segur que hauria escrit son article pensant y ab més respecte.

Jo, senyor Pin, que no sóch fadri y quasi bé ni jove, tinch el sentiment de dirli que si pogués també n'hi faria un de monument a l'Ibsen. Però com que no sóch partidari d'aquesta mena d'obres - *empantanos* que s'acostumen a fer pera perpetuar la memoria dels homes eminents, jo si pogués faria que un bon autor, o varis, traduhissin pulcrament a nostra llengua totes les obres de l'eminent autor noruech, y fossin aqui publicades tan artisticament com alguns dels derrers llibres que vostè ha donat a la estampa. Això crech que seria un bon monument, perpetuaria la memoria de l'Ibsen a Catalunya, aumentaria la llista dels dinou o vint que vosté cita, serviria d'ensenyança a molts, y tot això no li *chocaria* tant a vostè, perque aqueix monument en forma de llibres (en quins procuraria, pera ferlo content, no posarhi el retrat de l'autor), li estalviaria a vostè'l disgust de veure constantment a la via pública aquella figura de boch de llargues patilles y abundosa cabellera; però, en cambi, aqueix monument tancaria tot lo bo y artistich d'aquell mestre de la dramàtica moderna, y potser vosté meteix, senyor Pin, repassantlo bé, cambiaria alguns conceptes que'n té formats o demostra tenir quan fa *boutades*, y aquells meteixos personatges que ara li semblen desequilibrats y beneyts, esdevindrien tals com són, humanament perfectes.

J. Pujol y Brull

LA NIT

A Ignasi Iglesias

I

Quan els estels brillegen en el cel
es dolça cosa alçarhi la mirada ..
Per cansament que hi hagi en nostres ulls,
per dolorits qu'estiguin nostres cors,
en la llum suau que cada estel floreix
quína amorosa pau s'hi assoleix!
quína fontana de consol s'hi troba!

II

La lluna vol besar sempre ab amor
al qui quan està trist el front li dóna.
Son bes es fret, però esperançador,
y asserena y suavisa'ls cors qui ploren...
Y poch a poch fa néixer dins dels cors
una frescô amorosa, ensomniadora,
com aquell refilar dels rossinyols
qui va brollant de la brancada fosca.

III

Quan ve la nit les herbes més humils
llur ànima en olor donen a l'ayre.
La sentirèu entre'ls perfums de flors
ingenua com un riure d'infantesa...
y os anirà guanyant, guanyant el cor,
y, per perduda que tinguèu la fe,
encara os sentirèu el cor serè
per somniar com els pastors somníen....

IV

Els chors d'insectes en la nit s'aixequen
omplenant els silencis d'harmoníes;
la soletat dels camps se torna un temple
hont dolços himnes a la vida hi neixen.
Sots cada fulla y cada gra de terra,
l'idili d'un amor s'hi descapdella. .
Oh, vel diví de fosca, y que'n cobreixes
de palpitanta y viva maravella!

V

A voltes sentirèu, quan ja es ben nit,
que'l silenci travessa una veu dolça
que's pert enlayre com un fum suau
deixant un rastre d'inquietut pels ayres...
Y se os enaygaràn llavors els ulls,
y, per més que tinguèu l'ànima forta,
os passarà un trist pensament pel front,
tan trist com una cosa qui s'esborra .

VI

Les hores qui ressonen a la nit
no se esvaneixen pas entre la fosca .
¿Les heu sentides ressonâ, en el camp?. .
Venen de lluny, d'allà que uns llums tremolen ..
se'n van enllà, enllà, que uns altres llums tremolen.
D'un poble a l'altre van passant, passant,
portant el compte gravement del temps,
qui may, per res del món, debades corre.

VII

Oh caminant qui fas vía en la nit
y veus brillâ un llumet entre la fosca:
atúrat un instant en ton camí
y descobreix ta testa ab mà pietosa!
Tal volta allí hi té vida un sofriment
y uns ulls aymants ab amargura hi ploren...
Ay, quan el sol ens deix sens clarô el cel
y adolorits ens vetlla un llum devoral...

VIII

Quan la nit el silenci ha estès pel món
aixeca son cantar l'aygua qui corre...
Quan la nit el repòs ha estès pel món
encara l'aygua com de día corre...
Oh, si escoltessiu son cantar llavors,
y se os encomanés aquell voler
que fins quan dorm el món
la té a n'ella despertal...

Francesch Sitjá y Pineda

DESDE PARIS

CRÓNICA

Nostre eminent colaborador en Rafel Vallès y Roderich ha estat de pas per Paris, enviat especialment per JOVENTUT pera que s'impressionés en la corsa del *Grand Prix* de Longchamp y comuniqués als llegidors les seves impressions qui, per ésser d'ell, no podien menys d'ésser valioses y portar aquell *cachet* periodistich qui tant renòm li ha donat per tot el mòn. El fet de qu'ell parli d'aquell aconteixement, que sense cap mena de dubte podríem qualificar desde'l Barri Llatí de nacional, m'estalvia a mi de parlarne.

Desgraciadament, el senyor Vallés y Roderich ha passat massa ràpidament per Paris; ab prou feynes hem tingut temps d'encaixar y pendre una *orangeade* a la terraça d'una taverna. Ab prou feynes varem poder cambiar algunes impressions sobre les derreres declaracions d'en Rigo, el célebre violinista, sobre les que aleshores eren venidores y avuy sòn ja fetes, declaracions del nou govern francès en la Cambra dels Diputats, y sobre les sorprenents declaracions d'en Gisovat, rey de Cambodge, hoste de la França a l'hora actual. En va fou que li pregués a nostre scient company que restés alguns dies més a Paris, pera interviewar ab l'astucia qu'ell posseheix als diferents personatges que intervenen en aquestes declaracions, y que no haurien pas tancat cap porta devant d'ell, com ho farien probablement si el qui això escriu truqués a n'elles. En Vallès y Roderich, qui arribà com qui diu avuy a les 11 de la nit y sorti el dia següent a les 8'7, pera'l Quai d'Orsay, qui infatigable circulà per hont degué ferho sense que jo l'abandonés y sense qu'ell abandonés el saquet de mà ahont hi duya, entre altres coses, el cèlebre morrió de riçar el bigoti y unes sabatilles pel viatge, car ell sempre ha reprobat a aquells qui's treuen les sabates en el tren y resten ab mitjons; en Vallés y Roderich ab una conciencia de son dever extraordinaria — com d'ell, — me declarà a son torn que, passès lo que passés, no restaria ni un minut més a Paris, del temps necessari a impressionarse en la Corsa del *Spearmint*, car ab aquesta missió fou enviat per en Via y no ab cap mès altra.

Per aquesta rectitut d'obrar del nostre sabi colaborador, jo'm veig obligat a parlar a nostres llegidors d'aquells aconteixements *declaratorials*, ab el sentiment de que ploma tan ben tallada com la que podia ferho hagi deixat l'espay a la meva barroera.

Però, avans de parlarne, bo serà que digui qu'en va tracto d'explicarme quins motius poden haver impulsat a n'en Via a pendres tant d'interés per la Corsa de Longchamp, fins a l'extrém de posar en viatge a nostre benvolgut Vallés y Roderich. Jo no espero que'ls llegidors de JOVENTUT agraheixin l'interès y la molestia presos per un y altre, car no crech que cap d'ells s'interessi en la velocitat d'un cavall per anglés que sia. Jo sé bé que, si tots els *sports* passen, l'ùnich qui resta a travès del temps es el del genet. Jo sé bè qu'en el mòn elegant, jove, hi ha qui ha deixat tots els *sports:* bicicleta, automòvil, fotografía, cacera, etc., pera dedicarse ab cos y ànima a l'ùnich *sport* de *muntar a l'anglesa;* però també sé que res d'això pot interessar a nostres llegidors en tan alt grau que justifiqui tant de trasvals. Tots nosaltres, qui estém ben tips de veure en nostra pista social esplèndides carreres d'ases, y de veure que'ls grans premis també's distribueixen entre ells, y no precisament entre'ls qui més corren sinó entre'ls qui porten la terra d'escudelles ab més mansuetut, no'ns podém pas admirar, malgrat els sabis càlculs observadors d'un Vallès y Roderich ens donguin xifres estupendes y aclaparadores com a excitant.

En fi, temo que lo que ha fet el senyor Vallés y Roderich es pendre per excusa a nostre company, qui ha estat molt lluny d'enviarlo, ni de somniarho, per cosa tan baladi, y que això ho haurà fet ell, o pera donarse importancia o pera respondre a sa necessitat imperiosa de fer de periodista.

Sospito que'l llegidor sospita que tanta divagació va encaminada a demorar lo més possible l'entrar en materia respecte de les declaracions de que he parlat, y, en efecte, si això sospita està en lo cert. Me costa entrar en materia, me costa parlar d'en Rigo, de les declaracions avençades d'en Sarrien, y de les burrades que desde'l començament de son viatge ha fet en Gisovat, rey de Cambodge, qui perque's marejava cridava: «Aturèu el barco, jo sóch el Rey!», qui va acompa-

nyat de ballarines religioses, qui s'admirava de que'l capità del vapor tingués tan bona vista que *vegés* la terra d'un dia avans, y ell no ho vegés, ell qui era'l Rey!, y qui entra en els ascensors d'un salt després d'haver patit por.

Me costa parlar de totes aquestes coses, car me temo que aixi com per estar avesats a veure magnifiques carreres d'ase, no'ns podém interessar els catalans per una corsa de cavalls, per rahons semblants no'ns podém interessar d'aquelles altres personalitats ni de llurs declaracions.

¿Qué hem de trobar de nou y admirable en les declaracions d'un violinista, nosaltres avesats a tantes y tantes declaracions de gent qui toca'l violón?

¿Què hem de trobar de satisfactori y agradable en declaracions avençades de un quefe de govern, nosaltres avesats a sentir declaracions avençades y no veure realisarsen cap?

Per aquestes rahons demorava l'entrar en materia, y, tot just apuntada, ja poso punt. Sentint cada vegada més que no hagi sigut en Vallès y Roderich, nostre dignissim compatriota, el qui hagi deixat esllavissar ses meditacions sobre aytals personatges. Potser en el fons ell té rahó, y un cavall de carrera val més la pena d'amohinarse que no pas aquestes altres coses!

F. Pujulà y Vallés

París, juny, 1906.

EL *GRAND PRIX* DE LONGCHAMP

Tot evoluciona... y tot romàn igual! Sembla que les coses cambien, y lo que cambia es sols l'aparença de les coses. Nostra dita respecte del béch de les oques, podrie ferse extensiva a la necessitat que de lo banal té l'home social. Cambia la banalitat segons l'época, la estació o la classe d'home, però en el fons la necessitat d'ella pera justificar la feblesa de l'acoblament es sempre la meteixa. L'home, sèr *antisincer* per naturalesa, se resisteix a declarar qu'es feble, y la gran manifestació de feblesa qu'es l'agrupament, procura sempre disfreçarla ab un motiu determinat, el qui, perque unes vegades sols obeheix a lleys econòmiques, y altres a la estupidesa, y sempre es ilògich, resulta banal a tot ésserho y dóna petita idea de l'esperit humà.

L'home's reuneix entorn d'una taula pera menjar, sense que res, sinó la excusa de reunirse, justifiqui l'acompliment en comú d'aquella funció de vida, l'única d'ordre material que's fa en comú. Ah! no deixaría d'ésser sorprenenta un *five o clok... tea...* de segregants; car bé podríem esperar que la Educació limitadora de l'escurament de caixals, de l'*ensenyament* de lo que's mastega y dels diversos esbufechs de plenitut, y que l'Art hermosejador dels repugnants sangalls de la carn crúa, y que la costúm que'ns ha fet indiferents a la vista dels cadavres d'inofensives bestioletes, arribarien a limitar y hermosejar altres coses de les que'ns seria indiferent lo que avuy ens es desagradable. Y heusaqui còm per aquesta innovació potser se prepararía'l terrer pera la invenció d'una nova religió de comunió negativa. Mes no s'innova res, y, a la fi, aquesta no fóra sinó *una altra* religió.

Y's pren el thé a mitja tarda perque aquesta es llarga y un s'aburreix tot sol, y no perque's tingui sed ni gana, que pera satisfer aquestes necessitats no cal la companyia. Y per rahons semblants un se banya a la platja després d'haverho fet a casa, y la gent s'abona als teatres *inofensius*, y va a veure l'ou còm balla a la Catedral.

Y lo més curiós es que aquestes banalitats, a copia de repetirse y repetirse, acaben per pendre carta de naturalesa humana y trobar scients cantayres... banals. Obehint a aquella necessitat, els grechs fingien atenció a la destresa dels discòbols, els romans feyen veure que s'interessaven per les lluytes dels gladiadors, y les parisenques obren els seus ulls hermosos pera esguardar el cavall anglés vingut de Londres a Longchamp: banal excusa pera donar a llurs cares de nina l'animació de l'atenció.

Destruhida l'Abadia de Longchamp, ahont filles de reys s'hi enclaustraven, y ahont el mòn elegant s'hi donava cita la Setmana Santa; finides les «Tenebres» ab qual excusa's reunia la gent pera lluhir y veures els uns als altres, la necessitat aquella feu aparéixer el Camp de Corses, y a la tragedia divina del Fill de Deu mort pera salvar la humanitat, substituhi la tragedia humana del

cavall inútil, mirat, cuydat, nodrit, acariciat y respectat divinament en mitj d'una humanitat qui, no havent sigut salvada per aquell, abandonada, pobra, fuhetejada y oprimida, badalla de gana y plora de tristesa. Y es aquesta derrera excusa la que reuneix cada any a Longchamp les belles de Paris, els sàtirs qui les volten y assetgen, y el poble en pes, aquest poble qui, com el de tot arreu, se tira a l'aygua si el bé qui va devant s'hi tira, segueix per la carretera entre núvols de polç si es per la carretera per hont segueix el bè qui du l'esquellot.

Oh! si el *Spearmint* (car ell se diu *Spearmint*, sapiguéuho!), oh! si el *Spearmint*, el delicat cavall anglès, fos susceptible de sentir orgull, y desprès d'haverlo sentit se dongués compte de qu'ell sols es la excusa, ¡quina desilusió la seva! Si ell sapigués que'l President de la República no pera véurel a n'ell representant en aquell moment de l'*entente cordiale*, no pera contemplarlo a n'ell, anglès d'origen, anglès *pur sang* que's dignava venir a córrer en pista francesa, sinó pera mostrarse a si meteix havia trencat sa digestió per'apressurarse a ocupar sa tribuna; si ell sapigués que tots aquells nirvis, y aquells llabis rojos, y aquelles xisteres de vuyt reflexes, no existint se reunirien per'altra cosa, una missa de difunts, per exemple; si ell sapigués que aquells centenars de milers d'ànimes qui pululaven pel prat eren allí com podien ésser en altra banda, y llençaven un ¡ah! d'admiració sense *miració*, car era semblant al que la multitut llença al pas de les carroces dels Césars a qui no arriba a veure; si ell sapigués tot això, quina desilusió la seva, quin desengany el seu!... A menys que, ja prou satisfet dels bons tractes que reb a tot hora, com els pobres que reben caritat de les associacions de luxe fundades pera fer caritat, enlloch d'indignarse, rosegués el manyoch d'aufals honorifich, y, com aquells infeliços diuen rosegant l'honorifich crostó de la humiliació, digués: «La qüestió está en que jo rosego!... Car els cavalls y els homes som fets de ben poca cosa!»

Els qui no són fets de ben poca cosa són els premis destinats als sers privilegiats en la corsa per obra de Deu y de l'entrenament. Doscents mil franchs constituhien el Gran Premi de París guanyat en tres minuts per *Spearmint* en mitj del silenci grandiós fet per més de cent cinquanta mil ànimes. Doscents mil franchs, ab els que's podrien comprar, com deya l'altre, doscentes mil coses d'a franch! No són pas mals comptes! Cent cinquanta mil ànimes qui a favor o contra'l *Spearmint* apostaren la honorable quantitat de dos milions, doscents cinquanta un mil, siscents seixanta franchs. Y faig mercè al llegidor de les coses d'a franch que ab aquesta quantitat podrien mercarse, donantli la complerta confiança de que pot seguir llegint sense temor de trobar cap troç de pa mullat en llàgrimes de melodramàtiques consideracions. Poques coses hi ha tan cursis com la estadistica, y Deu me'n reguart de sentirmen afidionat parlant de dia tan assenyalat en els calendaris del *bon to*, com ho es el del Gran Premi!

Jo preferiria dirvos que la princèsa Murat duya un vestit *gris bleuté*, que la duquesa d'Uzés el duya de *gage pékinée vert et blanc*, que la princesa de Mesagne anava de negre, y que la baronesa de Rothchild anava clar, lo que donaría a ma ploma un cayent aristocràtich, si vostres ulls no fossin indiferents a aquestes coses y jo no m'apressés a dirvos que no ho vaig veure d'a la vora sinó que copio'ls datos galants d'un periòdich ben informat. Jo preferiria dirvos altres y altres coses distingides. Mes no ho faig temerós de que les titllèu de banalitats y quedém inclosos per aquest fet, vosaltres y jo, entre aquells de qui parlavem al començament: oques humanes ab el bèch moral patrimoni de la especie; bèch més terrible desde'l moment que fóra literari.

Per això poso punt sens altres dites ni consideracions, donchs fóra trist que després d'haver fet el viatge expressament pera veure corre'l *Grand Prix*, decaygués de l'alt concepte en que'm teniu y al que, dit sia ab ma franquesa habitual, m'he fet acreedor ab el brahó y la empenta de mes lluytes. Per altra banda, la meva salut no'm permet ésser més extens. Viatge tan precipitat m'ha fadigat força. Als meus anys sols ma gran força de voluntat periodistica'm permet fer viatges tan grans... per coses tan petites.

Rafel Vallès y Roderich

Moncada, juny del 1906

MERCÉS A TOTS (1)

Jo que no tinch mare, ni pare, ni dòna, ni fills... ni amor de verge, me creya lliure. Jo podia cantar, y riure, y plorar ingenuament. Jo'm creya dintre d'un gran palau, gran com el mòn, trist com la solitut, y volia sembrar flors pera que'ls altres les cullissin. Y'm creya que cap amor meu se punxaria ab les llurs espines, que cap ànima de mi aymadora contestaria a mos planys ab els seus planys. Jo era sol, melancòlicament sol; esquerp, y lliure y solitari.

De sobte he sentit una riuada d'amors nous, encara que vagament pressentits. He sentit mans fermes qui buscaven les meves, he vist ulls plorosos, he endevinat enterniminent. Sè d'amichs y d'enemichs, de joves y de vells, d'homes y de dònes, de coneguts y de gent qui no'm coneixen, qui han patit perque jo he patit, qui estàn joyosos perque jo estich joyós, qui se senten lliures d'un pes perque lliure d'un altre pes jo'm sento.

Sòn els amichs, els bons amichs de l'ànima. Y sòn molts. Me sento menys sol. El meu palau s'anima. Neixen primerenques les flors a mon entorn, y sento les llurs punxes en mos dits, qui sagnen joyosament al cullirles. Oh, amichs meus, que al sortir d'una presó me n'heu oberta una altra de la que no's pot sortir! Jo vos sacrificaré una branca de l'arbre de la meva llibertat esquerpa. Jo vos sacrificaré quelcòm de la meva voluntat soperba. Y vos en dono mercès, grans mercès, pels dolços lligams ab que m'havèu empresonat.

Mes jo continuaré essent sincer, com sincer sòch ara remerciantvos.

EMILI TINTORER

(1) Com dihèm en altre lloch, JOVENTUT ha sigut denunciada per un article d'en Tintorer, y aquest ha sigut empresonat. Les probes d'amistat rebudes durant sa detenció han sigut tantes, que l'han mogut a escriure les presents ratlles. JOVENTUT, qui fa seva la sòrt del company, les inserta ab la meteixa satisfacció qu'ell les ha escrites.—N. de la R.



GENT DE MONTANYA

Als amichs Sans y Moret,
en recort d'una trista diada.

Quan la primera corrúa de traginers feu parada a l'hostal de Monells, envers cinch hores de la tarda, la Malena ja reposava d'estona. La hostalera may acabava de durli la brena, y ella's despacientava.

—Mestressa, cal que os apressèu, qu'es tart.

—Ja va, ja, minyona!...—se li encarà mitj vergonyós un traginer jove:

—Hola, rossa, ¿qué vens per munt? Si que has anat depressa! Quan passavem la palanca de Ramiol, tu trencaves el collet de Fontfreda, ¿no fa?

—Bè os he sentit, bé!

—Oh! portèm bon picaroleig. Repara'l *turdillu* quin pitrall Veuries que, anant de camí tirat, ab aquell sol qu'estabella, bon punt m'ajoco al clot del bast, sentint el sò acompassat me comença d'agafar com una bella obehina y... no hi puch fer mès: se m'acluquen els uys boy quedant adormit. Devegades somnio unes coses! Avuy meteix, per no anar tan lluny, se m'ha posat com un tel al devant, y tot ho veya endaurat... No dormia, no; emperò qualsevol ho hauria dit. Si de cas era un sòn prim, prim, perque la més xica remor me feya alçar les oreyes. Donchs, vetaquí que al mitj d'aquella mena de sòmit me sobta'l rabeig de Ramiol. El matxo l'ha embestit a la esbojarrada, com sempre, y ab el debolit d'esquitxos m'he desensonyat depressa. Alço'l cap, y al espar peyar la vista en amunt, ja t'he vist enfilar la drecera del collet... Donchs, com hi ha mòn ha sigut un brau despertar!

—Si, que...! Si ets servit... ens ho partirèm—feu la Malena, senyalantli la minestra que la hostalera li acabava de deixar sobre'l banch: un plat de ceba ben amanida d'oli, tant que semblava tota endaurada; una arengada y un cantell de pa, custodiat pel porró de vi negre.

—S'aprecia. Tambè farèm boci, un cop estigan endagats els costals; sinó que'l Non es un maymò... no acaba may. S'ha posat a enfeixar ginestes florides per la seva canaya, que may li callen: «Pare, ¿què'ns duhèu?»

—Oy, que per ci baix a les Clotes n'hi ha un batastoy! Fa bonich de debó!—

Parà la conversa. La Malena menjava de bon ayre: ab el plat sobre'ls genolls, anava picant els brins de ceba ab els dits untats, alternant ab les caixalades de pa que sucava de tant en tant al fons del plat. El jove traginer se la guaytava ab persistent afició, però ab serena mirada, sobre tot quan alçava'l porró. Li plavia aquella blancor de coll. Un cop va adonarse d'una goteta d'oli que se li havia aturat a la barba, a la bella vora del clotet tentador; y no parava d'encantàrshi; ella se'n va ataleyar y baixà'ls ulls, mitj sofocada, accentuàntseli la vermellor de les galtes. A ne'l minyó va saberli greu, y s'aixecà, taral-lejant una cançó, anant a donar mal temps als matxos que abaixaven la grana dels morralets. De dins estant, se'l va mirar força estona com encantada.

Tant meteix era ben guapo pera merèixer l'atenció, y qui sab si quelcòm més, de la Malena. Alt, ben fet, cara-afeytat, mostrant bon visatge, ben enquadrat ab la vermella barretina y el corbati nuat que li queya sobre la blanca camisa. ¿Y ella? Poques, ben poques noyes podien ferli traveta. Se'n anava als vint anys acompanyada de tots els atractius de la jovenesa. En aquells moments se li notava certa inquietut qu'encara la feya més interessant. N'hi passava alguna.

Els traginers entraren al punt qu'ella acabava la brena y pagava'l gasto a la hostalera.

—Oydà, minyona! ¿Tu per aqui? Ara entench per què m'he tingut de fer la feyna tot sol.

—Ey, no os exclamèu, Non, que no era pas feyna pesada!

—Home! si no'm sab greu! Ja hi so passat, també, per aquests camins, y no trobo res estrany. Y dòs, Malena, ¿ahònt la fas, ara?

—Si, miréu: acabo de donar comiat als de Tarradellas, y me'n vaig a casa uns conts dies.

—Y dôs, ¿que no't feyen bons tractes?

—Què voléu que os diga, jo, ara...

—No dèus pas casarte, ¿la?

—Ay, no!

—Però'l tens triat, ¿eh? Vaja, no ho neguis.

—Res d'això, per ara.

—Ay, traydorota!

—Tant si'm creyèu, com no...—

En Biel, el traginer jove, s'ho va ben creurer, y n'hagué grossa alegria. Entreovirà un raig d'esperança.

—Veig qu'encara n'hi teniu per estoneta. Jo començaré de passar alo, alo.

—Bé t'atraparèm prou. Ara la pujada es una mica forta y no t'ho podràs pas pendre tan a la valenta com del collet de Fontfreda en avall, fins al pla de Rovirosas. Si fa no fa't trobarém a les roques d'en Aulet, bo y reposant.

—Tant meteix me feu poch caminadora!

—Vaja, Malena: tant se val que'ns esperis. Si per aquells encontres te trobes sola al férset fosch al sotal de Vimelles, no se t'ho val l'ensust que t'agafa.

—Tant meteix trobo que'l Biel té tota la rahó.

—S'estima molt la finesa, però vuy veure d'ésser d'hora a casa. Vaja, adeusiàu, y feliç camí.

—Lo meteix, Malena.

—Vaja, noya, no t'hi cansis... Ay, mira: aquest mocador dèu ésser teu, ¿no?—feu la hostalera recollintne un de terra.

—Bé ho es, bé! Tantes mercès y feliç quedar.—

La noya anà allunyantse de l'hostal, enfilant la costaruda giragonça de Garnol. En Biel se la contemplava ab recança, y tot malhumorat donava pressa al Non, per mor d'atraparla ben aviat.

—Noy, tot lo que vulgues: però no't dèus recordar que'ls roders de Masarnó han deixat recado de que'ls esperessim aqui per quedar convinguts del lloch ahont demà'ns cal anar a desemboscar.

—Es pla cert això.

—Bé, home: no t'hi capfiquis; ja't vagarà de vèurela altres estones; menja ab repòs. Goyta, té, quina enciamada'ns hi ha gornit la Quelona. ¿No't ve de gust?

—Prou, home, prou!

—Donchs, au; y fòra cabories!—

Y's posaren a menjar, que feya pler de vèurels. La hostalera'ls donava conversa.

La hostalera de Monells era una dòna força deixada. En mitj del seu tragi per la cuyna, si s'enllardava'ls dits, a no venirli a mà'l drap, feya de tal el devant de les faldi-

lles, que ab trevalls se'ls hi podia endevinar el color. La cria de dotze fills, vius tots, li acabava de donar un aspecte desagradable. Aquella dèu de vida, ben portada, podia haver fet en certa manera atractiva sa feconditat; però aleshores esdevenia repulsiva, y mès encara ab les evidents senyals de nova grassesa.

—Ja't dich jo que... no parèu may, Quelona. Tant meteix ne feu massa —exclamà en Non, aguaytantla intencionadament.

—Ja ho veus!—feu ella tota enriallada.

—No'm daràs pas entenent de qu'en Perich puga donarhi l'abast.

—Ah, janfóscara! Que n'ets de gat, Non!

—No, no: a mi ray!

—Tant meteix sóu ben malpensat, també. No'n feu cas, Quelona.

—Vols callar! Temps ha que'l conech.

—De totes maneres a la força li has de fer bons tractes al Perich: digues lo que vulgues; del contrari, no's mantindria pas tan tendrich, oydà! Goyta, jo: ab molt menos trevay acabo de semblar un fus —

La Quelona reya de debò y trontollava tota. Era jovenaça encara, y deixava despendres d'ella un baf de carn que trasvalsava'l seny dels mústichs bosquerols quan, en dies de festa y èpoques de mala tempura, hi queyen com mosques a la mel.

—Y, atrament, ¿es cert qu'en Perich les va acanar a ne'l pubill del Mas d'en Prat?

—¿Per què?

—Oh, per què! Per venir a ensumarte la retranga... Y potser que mès hi tot.

—Ba, ba! No t'enfilis tant. Aviat agafes banderes, tu. Consevol que't sentis... Axí te les hauria d'acanar a tu en Perich; perque te'n fas un braus tips de rastrejar.

—Ey, ey, Quelona! Jo no he arribat mès enllà de la raya, ¿ho sents?

—Te'n preguessin de passarne, ja veuriem ahónt arribaries. Bon alet n'hi ha de tu!

—Oh! Hi ha coses que no necessiten prechs, Quelona. No sè si ho sabs.—

De sobte en Biel exclamá:

—Non: els roders són aqui, enllestim.

—Compta, noya, que marxarèm tot seguit. Y ara no t'ho prengues pel fort, lo que't só dit.

—Vols callar, home! Sí, mira: aviat es comptat; posi cotre cortus de l'amaniment y sis de pa y vi... deuen èsser dèu, ¿no fa? Y bon profit.

—Veyes si hi tens el compte, Quelona.

—Està bè, Non.—

Entraren els bosquerols, silenciosos.

—Hola, gent! ¿Ahónt hem d'anar, demà?

—Al toçalot de Roviroses hi ha pila, y de pas podèu carregar a les Clotes. Sembla que hi tindrèu feyna per tota la setmana... ¿Cònts matxos manèu?

— Cotre; y si convinguès hi poriem posar el del Tori.

— Vosatros meteixos. L'amo'ns ha deixat dit que ab tal dintre la quinzena quedés desemboscat, ja bastava, perque a vila encara diu que hi ha fusta y pochs o molts radells pera'ls negociants que puguen sortir al vinent mercat.

— Ja ho arreglarèm, donchs... ¿Què volèu veure?

— Bè ho haurèm de fer, bè.

— Ey, Quelona! portèu un porró pels roders.

— ¿Y vosatros?

— Ja ho hem fet estona ha. ¿Que tirèu amunt?

— Si: arribarèm a la Rovira per *serrar* tractes ab el pubill.

— No os avindrèu pas!

—¿Vols dir, Non?

— Jo os ho asseguro. Sè pas què s'ha cregut. Si en Riera y en Clota no afluixen, me sembla que si podrirà la fusta a les piles. Mal cap hi ha anat a raure a la Rovira, ja os ho ben asseguro.

— Vaja, donchs, anemhi.

— Com volguèu.—

Sortiren derrera'ls mtxos, y articulejant, agafaren ab calma la pujada quan el sol ja devall-queya. En Biel no tinguè pas espera: s'endevantà ab íntent d'atrapar a la Malena lo mès aviat possible. El seu encontre li havia trasvalsat el cor, y senties empès per una força estranya cap a la minyona ab l'intent de dirli a les clares lo que per ella sentia.

Tot pujant, ab l'apressament qu'era natural, anava pensant en la necessitat de portar jova a casa llur. La seva mare era ja força velleta y no podia soportar tota la feyna. Calia alleugerirli en lo possible. Considerava lo perillós qu'era deixarla sola quasi tota la

setmana. Y no era pas allavores solsament que hi atinava ab la Malena. Un dia que va trobarla a mercat, ja pogué fersen càrrech de lo que la noya volia; però després sentí alguna brama de que l'amo de Tarradelles se la guaytava ab no gayre bons intents, y, més encara: un moço de la casa li assegurà que... D'això feya per'qui de mitja anyada, y ara al retrobarla li semblà que aquell visatge d'àngels era immaculat, y la mirava toçut com que sa vista hagués de trobarhi algún senyal que acusés lo que se li atribuhía y... que havia de trobarhi ell! Y, més encara, se tranquilisà al dirli que havia comiadat als amos. Tant meteix no fóra pas cert; y potser sí que al intentar quelcòm d'innoble vers ella l'amo, hauria trobada resistencia. No podía esserne d'altra, no. Y per això en Biel volia tornar a platicar ab la Malena, pera esbrinarho bé sense qu'ella n'hagués esment. Ell d'una manera o altra atraparia la causa que havia fet sortir a la noya de Tarradelles.

En aquestes arribà al carenell de les Auledes. Ja no feya sol al embestir el pla, y semblà que l'oreig suau que hi cercolava li dongués més ayre, y anava avençant, avençant. Quan fou al començ de la devallada de Burniol, tota emboscada de castanyers, sentí enrahonament. Parà la orella. La converça que li pujava s'enfosquia pel picaroleig dels matxos que aleshores sortien al termenal d'en Riera. Aprofità ell aytal fresseig per'avençar pel caminet fins posarse a poca distancia dels qu'enrahonaven. Aleshores arribaven al reposador de la font. Per entremitj del brancàm pogué veure qu'era la Malena acompanyada d'altra dòna d'edat que conegué prou. Era la Tona de càn Serrat, la vehina seva. Tentat per un pressentiment, se proposà escoltar llur converça. No perillava pas ésser descobert.

— Y còm li dich a la mare! Ella que m'hi posà tan confiada! Cinch anys que hi era a Tarradelles. De bon començament, el Mingo ja probà de perdrem; però, gracia a Deu, vaig eixirmen, respirant de debò bon punt se casà a Masduell. Però ara'l seu germà, l'amo, ja's valia de medis més segurs. De primer he lluytat tant com só pogut, però entench que no me'n sortiria pas aixi com aixi sense donar que dir a la gent.

— Oh, Malena: es que ja's deya quelcòm.

— ¿Ho veyèu? Donchs ja só obrat bé comiadantlos, estauviant un disgust a la mestressa... Pobra Pauleta! Ha quedat tota parada quan li he dit que me'n anava. Me só empescat una excusa de que a casa.. vaja: Deu me'n guart de senyalarnhi ni aixi; però m'ha dit que volia aclarirho, y que demà s'arribaria a casa pera parlarne ab la mare; y a mi això'm neguiteja, Tona.

— Bé, no t'espantis, Mare de Deu! Tot s'arreglarà.

— Oh! es que la mestressa m'estimava molt, y no voldria que s'hagués d'enterar de res. Qui sab còm me miraria després...

— Al contrari, dòna, veurà sa honradesa.

— Tot lo que volguèu, però...

— Bé, vaja, no t'amohinis, que tot s'arreglarà en bé.

— Si, però a la pobra mare li seré una càrrega. Ella anava fent la viu-viu, y encara jo la podia ajudar poch o molt; però ara... qui sab si trobaré feyna! Jo estich ben resolta: si convé, a llenya y tot aniré. Encara sòrt que os he trobat, o si no, bonament no sabia còm presentarme a casa.

— No't neguitejis; compta ab mi, ja ho sabs. Y tot això quedarà entre nosaltres. —

A n'aquest punt de la conversa'ls matxos sobtaren a n'en Biel, qui s'hi ajuntà després d'escoltarse una pila d'amistoses reconvencions de part de'l Non.

— ¿No has trobat el rastre? Si que...

— Qué hi farém!

— Qué hi farèm, què hi farèm! Vaja, tant meteix el jovent d'ara no es pas bo per pondre ni per cobar.

— Si hem nascut aixi! —

Ab la fressa dels matxos, les dues dònes s'aixecaren y van endevantarse bon troç. En Non no les arribà a veure. Quan entraren al poble fosquejava; y en Biel tota la estona que durà la tasca de descarregar als matxos, no pensava en res més qu'en emparaular a la Malena, ab la temença de que altre pogués segarli l'aventatge. Tot sopant ho escatiren ab la seva mare.

—Veyes, noy: me sembla que no es mal plan el teu, contant en qu'ella faça cabal de tu.

— Molt serà, mare. Jo bé ho espero. —

—

El vinent diumenge en Biel, tot mudat ab la roba de les festes, feu cap, sortint de missa, a casa la Malena.

— Deu os guart, gent!

— Ola, Biel: ¿tu per ci?

—Ja ho podèu veure... Suara ab la mare deyem que tant meteix es hora de que jo faça un pensament; y com de molt temps que'm sò agradat de la vostra Malena, si vós volguessiu...

— Ay, bon Deu! Açò ella... Ey, si no os ho teniu enrahonat.

— No n'hem pas parlat may...—

La bona dòna s'apropà al finestrell de la escala y cridà:

—Malena, Malena! —

La Malena baixà y's tornà tota vermella al adonarse del jove traginer, a qui no havia pas oblidat del tot, d'ençà del seu encontre a l'hostal de Monells.

— Veyes què diu en Biel, noya... Per la meva banda ray! Vosatros ho heu de dir...—

S'aguaytaren abdós, tornant a baixar la vista, cercant quelcòm per distreure l'esguart que'ls trahia. En Biel magolà bona estona'l serrell de la faixa, y la Malena nuà tota la beta del devantal que li penjava de la cintura.

A no entrar la Tona, que n'havia flayrat quelcòm, qui sab lo que'ls n'hauria tret d'aquell pas engorrós pera sos esperits apocats.

— Tant meteix teniu bones visites de bon matí!

— Ja ho pots ben dir, Tona...—

No cal dir la emoció qu'experimentaven abdós.

—¿Que no ho sabs, Tona? En Biel me pleydeja la noya.

— Què'm dius, ara! ¿Y va de bo? Pla me'n alegro, cregues... Y ¿os agradèu l'un a l'altre?

— Prou! — feren a mitja veu abdós a l'hora.

— Donchs, vaja: que sía per molts anys en companyia de tots.

— Deu ho faça, Tona.—

. . . .

Per primera vegada a la vida en Biel y la Malena's van sentir feliços, ben feliços.

Antón Busquets y Punset

NOVES

L'últim número de Joventut fou recullit pel jutge. Havía sigut denunciat un article de nostre redactor n'Emili Tintorer. El divendres nostre company se presentà espontaniament al Jutjat, ahont li fou comunicada l'ordre de detenció, essent conduhit a la Celular. En aytal lloch estigué fins dilluns a mitj dia, en qual hora se'l deixà en llibertat mitjançant fiança.

Donèm les més corals mercès a tots els bons amichs qui ab llurs oferiments y visites han demostrat gran apreci al benvolgut company, y ensemps han evidenciat llur afecte a Joventut. Les donèm a tota la prempsa, inclosa la qui, no estant afecte als nostres ideals, tad belles probes ha sabut donar d'imparcialitat y companyerisme. També les donèm molt especialment a l'associació «La Reixa», per la digna conducta que ha observat.

—

La nit del dimecres de la setmana passada tingué lloch, en la sala d'actes de l'Ateneu Barceloni, una vetllada en honor de l'Emili Vilanova.

La presidi en Lluis Domènech y Montaner, qui tenia prop d'ell al germà xich y als nebodets del may prou anyorat escriptor barceloni; y després de poques paraules del president, donant per començat l'acte, y d'haver llegit en Joseph Carner uns versos seus, en Bonaventura Bassegoda llegí un magistral trevall d'en Guimerà (qui no assisti a l'acte), trevall documentat, ferm d'expressió y justíssim en la síntesis, qu'es una potent y molt sentida evocació dels personatges creats pel mestre qual recort s'honorava en aquells moments, de la impressió que produhí a n'en Guimerà la mort d'en Vilanova, y del seu desitj d'aquell día, tormentós desitj d'escometre a tots els qui vivien en els barris de Ribera, y férloshi saber la desgracia dihéntloshi «que no se'ls hi moriría may més ningú d'aquella antiga Barcelona qui fos més bo, més noble, més just qu'ell.»

Tot seguit en Pin y Soler llegí un trevall seu, ben hermós y força sentit, en el que afirmà lo que *nosaltres*, els *nosaltres* a qui en Pin fa referencia, també creyèm indiscutible: que «de tots els escriptors de la nostra terra, de tots, joves y vells,» en Vilanova n'era «el més amable, en el sentit de digne d'ésser estimat». El trevall d'en Pin y Soler, finíssim, un xich càustich per instants, y ple d'amor per l'amich qui n'era objecte, es molt d'alabar.

Després fou en Lluis Domènech qui llegí unes notes íntimes, corprenedores; parlà d'en Vilanova, de l'home, de l'amich; retregué recorts plens de dolça poesía'ls uns, y altres hermosejats pel ressò de rialles de jo-

ventut. En Doménech, bo y llegint, anava sentintse dominat per la emoció, y els qui l'escoltaven commoguts, agrahien aquella emoció y no's podien estar de compartirla.

Tots els trevalls foren aplaudits.

La vetllada resultà ben sentida y, en certs moments, solemne; no fou d'aquelles a les que molts hi van mitj per força. Ab ella s'inaugurà dignament el nou y magnifich local del carrer de la Canuda en que l'Ateneu Barceloni ha instalat son domicili.

—

La politica està ensopida. Feta la derrera crisis, que costà'l *destino* de tres ministres, la gent de Madrid ja no's preocupa de res. Ara ray qu'en Moret podrà desenrotllar son programa... que tots sabém que ni es tal programa ni s'ha de desenrotllar!...

La prempsa també està ensopida, tothòm està ensopit, ningú desitja res, ningú té humor. A Barcelona'n teniem un xich mentres estigué entre nosaltres el duch de Bivona. Ara, a manca d'ell, no sabém ab qui entretindrens. Si en defecte d'un governador cerquessim un alcalde, ens trobariem ab que en Marianao sols ho es de nom y... de real ordre, perque, fòra sempre de Barcelona, l'alcaldia la desempenya per delegació.

Que també es... ensopiment.

Y *cutis*.

—

L'associació «La Reixa», de qual lloable missió parlém més amunt, ens fa avinent son desitj de completar en lo possible'ls bons serveys que realisa à l'atendre a les necessitats dels companys catalanistes detinguts. Se tracta de que no sien sols les necessitats materials dels detinguts judicialment, sinó també les morals les que quedin satisfetes, y de que'ls presos mancats de medis pera proporcionar qualque esbarjo a llur esperit y a llur intelecte, puguin tenir a mà textes de bons autors. «La Reixa» compta ja ab alguns bons llibres, mercés a la generositat de diferents particulars; emperò té'l propòsit de constituhir una bona biblioteca destinada als nobles fins exposats, y a l'efecte agrahirà'ls donatius de tots els bons catalans pera poder realisar tan bella obra. A JOVENTUT admetrém també donatius per'aquest objecte, y d'ells ne farém tot seguit la oportuna entrega a «La Reixa».

—

Ab motiu de la detenció de nostre company Tintorer, *La Epoca* de Madrid ha remarcat la diferencia del *rigor* usat ab la prempsa d'allà qui s'ha ocupat del cas Nakens, y la de Barcelona.

Després de dir que JOVENTUT es un periòdich literari orgue d'un grupo de joves intelectuals de la esquerra del Catalanisme, *La Epoca* ha preguntat a n'en Moret si es aixi còm entén que'l Catalanisme ha d'ésser combatut. Realment, tot fa pensar que l'actual situació governamental el veu ab molt mals ulls al Catalanisme, qui *legalment* ha sigut capaç de ferla trontollar ab la Solidaritat Catalana. A Madrid no passa res, per molt que's digui sobre'ls successos del dia. Aqui hi hem d'anar ab peus de plom segons quins sòn ells. Tot sembla delicte en nosaltres, y *La Epoca* pregunta si es igual pera tota Espanya'l Còdich penal. En veritat, sols mirant a Catalunya sembla que's facin sempre les lleys especials. Mes això a nosaltres ja no'ns ve de nou.

—

Una notable exposició d'academies ha tingut oberta l'«Agrupació Artistica» (Alt de Sant Pere, 43, 3.er) desde'l dia 10 al 17 del corrent juny. La impressió que produeix aquell conjunt de nuus en les més variades poses es la d'un art sencer y ple de vida, qui dòna idea de l'entusiasme de llurs autors, uns quants joves qual culte a la veritat es pera ells alta fruhició de bellesa y sòlida base pera llurs desitjos d'avenç.

Les academies qui més cridaren nostra atenció sòn les de l'Ainaud, les d'en Gimeno, les d'en Vinyas y les d'en Ferrer. Els dos primers, especialment, mostren verdadera grapa d'artista. Això no vol dir que no'ns semblin també molt remarcables les obres qu'exposen en Buil, en Messeguer, en Biosca, en Jori, en Samarra, en Grau... etc. Aquest ultim hi té trevalls d'un humorisme ben personal y d'una factura deliciosa.

Nostra enhorabona a la novella agrupació, qui està cridada a fer molt pel veritable art.

—

En l'«Associació Wagneriana» va celebrarse'l diumenge dia 17 prop-passat una sessio d'harmonium a càrrech d'en Anselm Icart. Es la primera d'aquest genre qu'ha donat dita Associació, y per cert fou molt interessant. Hi figuraven composicions de Haendel, Bach, Mendelson, Lemmens, Saint-Saëns, César Frank, Muquet, etc.

El senyor Icart, que fou molt aplaudit, demostrà possehir verdadera aptitut pera fer ressaltar belleses gens vulgars en dit instrument.

—

La revista *El Productor Literario* ha obert un concurs de judicis critichs sobre la personalitat literari-filosófica del dramaturg Enrich Ibsen. Els estudis podràn ésser redactats en català, castellà, francès, anglés, alemany, italià, portugués o noruech. Se concedirà un premi de 200 pessetes y la edició francesa completa de les obres d'aquell autor al trevall que a judici del jurat s'ho mereixi:

Formen el jurat els senyors: J. Comas

Costa, Pompeius Gener, Lleó Gracia, Claudi Jóvenes, Diego Ruiz, Emili Tintorer y Lluis de Villalobos.

Els trevalls deuen remetres, en la forma acostumada en la generalitat dels concursos literaris, a dit periòdich, Argüelles, 11 (Gracia), Barcelona, avans del 15 de setembre d'enguany.

—

Publicacions rebudes:

Un poble en acció, quartilles d'en Joan Pi, ciutadà de Barcelona, ab un prefaci d'en Joseph M.ª de Sucre. Fascicle de setze planes, contenint belles impressions del viatge a Girona ab motiu del primer *meeting* de Solidaritat Catalana. L'autor se'ns revela com escriptor brillant; son estil no sempre es del tot coherent, però gayrebé sempre es hermós, distingintse per la plasticitat de les imatges. El prefaci d'en Sucre es una entusiasta y ben escrita apologia de l'autor.

Rebroll, poesíes catalanes de R. Ribera Llovet. Es un tomet de setanta y tantes planes contenint versos pera tots els gustos. L'autor apura tots els metres y tots els genres poétichs, alguna volta ab acert, però generalment ab més bona intenció que destresa. Preu, 1 pesseta.

Jochs Florals de Badalona. Hem rebut la convocatoria y cartell d'uns nous Jochs Florals de Badalona que deuen celebrarse'l dia 15 del vinent agost y qual presidencia honoraria ha sigut oferta a l'Ajuntament de dita ciutat. Pera aqueix certamen, que serà literari musical, s'ofereixen quatre premis ordinaris y nou extraordinaris. Els trevalls han d'ésser remesos per tot el dia 31 de juliol al domicili del secretari del jurat (Real, 99). Formaràn el jurat qualificador els senyor segúents: Per la part literaria: Ignaci Iglesias, president; Joseph Aladern, F. Feliu y Vegués, Carles Costa, Xavier Parés y Alfons Maseras, vocals; Miquel Balmas, secretari. Per la part musical: J. Garcia Robles, president; Francesch Alió, vocal; Eveli Burrull, secretari.

De la tierra española, per M. R. Blanco-Belmonte. La casa editorial de Toribi Taberner ha publicat, en un volúm de 270 pàgines, una colecció de contes castellans originals del senyor Blanco-Belmonte, escriptor que's distingeix per la qualitat distintiva dels de sa terra: la facilitat en el llenguatge y en les descripcions de tipos y escenes, sense que, per això, ens digui res de nou, ni aixampli pera res els motllos de la literatura castellana, quals modalitats, y qual *mentalitat* són avuy, si fa no fa, les meteixes que trenta anys enrera. Preu, 3 pessetes.

Pobrets y alegrets. Volúm VI de les obres completes d'Emili Vilanova, qu'edita la *Ilustració Catalana*. No'ns cal ponderar la valua de l'aplech de quadros que integren aquest llibre d'en Vilanova, per cert un dels més coneguts y celebrats d'entre tots els seus. Preu, 3 pessetes.

Sonetisme, per Goridón Alfesibeo de Persibeo. Diatriba contra'l sonet, dedicada al senyor Pin y Soler. Consisteix en un sonet qu'es llàstima sia firmat ab pseudonim, car l'autor demostra que també ell domina'l *métier* del vers, y may poden ésser tingudes en compte, per respectables que sien, les opinions de qui no té prou decisió pera sustentarles.

Diccionari Salvat. S'han publicat els quaderns del 44 al 48 d'aquesta important enciclopedia ilustrada que ab creixent éxit edita la casa Salvat y Comp.ª Cada quadern, 50 cèntims.

Historia de Catalunya. També s'han publicat fins al quadern 8 de la edició econòmica de la Historia de Catalunya qu'edita l'«Associació de Lectura Catalana,» y fins al 10 de la d'en Bofarull qu'edita la «Biblioteca Clàssica Catalana.»

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que nò síen inèdits.

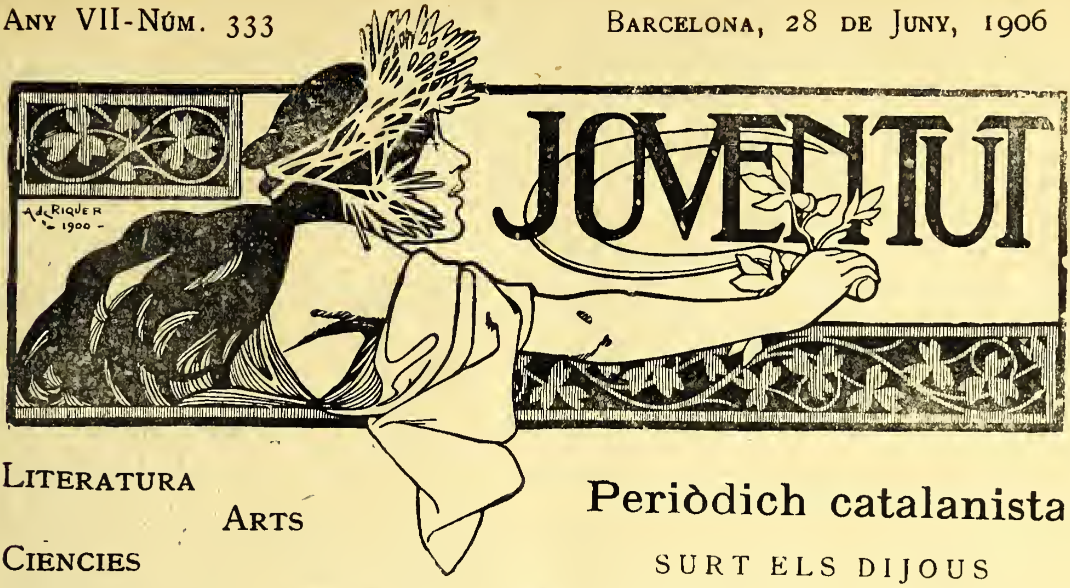
No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
›	Mitj any.	4'50	›
›	Trimestre.	2'25	›
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	›
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
› atrassat.		20	›

ANY VII-NÚM. 333 BARCELONA, 28 DE JUNY, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

D'UNES DECLARACIONS

El duch de Bivona, ex-governador d'aquesta *provincia*, se troba de nou a Madrid, a sa *llar* volguda, content d'haver deixat el runós edifici del passeig de la Duana, y les visites enutjoses d'aquelles comissions catalanes qui sempre demanen més que un pobre.

Y heusaquí que'l duch, d'arribada a Madrid, explicà'ls maravellosos descobriments que aquí havia dut a cap, y feu una descripció brillant de l'estat de les relacions entre'ls governs espanyols y el poble de Barcelona.

La impressió que's treu de les declaracions del duch es verament substanciosa. No perque demostrin ésser el resultat d'un estudi més o meys conciençós, ni expressin les causes efectives de la nostra situació, sinó perque elles permeten ferse càrrech de l'efecte desconsolador que'l nostre poble produeix als qui venen aquí a representar les actuals nstitucions, creguts de qu'elles tenen encara algunes simpaties entre nosaltres y empenyats en fer créixer aytals simpaties, vulgues que no, en aquest terreny tan impropri pera semblant conreu.

El duch de Bivona afirmà que l'acció governativa dels representants de l'estat queda anulada perque l'estat se cuyda més de donar atribucions al poble que de revestir de prestigi a l'autoritat qu'ell representava.

Que'ls governadors que'ns envien sofreixin una equivocació per minut y tergiversin la veritat dels fets de manera que de lo real no'n quedi res, es cosa que no'ns estranya, perque no'ns ve pas de nou. Ab tot, el duch de Bivona *n'ha fet tant*, que no podèm menys de sorpèndrens.

Creyèm ab ell que'ls governadors de Barcelona están mancats del prestigi necessari pera desempenyar degudament llur tasca; que'ls ciutadans, fins per instint, se dirigeixen sempre, avans que a n'ells, a tot lo qui neix del meteix poble y está més distanciat del poder central; y que fins totes les altres autoritats qui no depenen del centre o del caciquisme, sòn un permanent obstacle a la gestió dels governadors. Ara lo que no creyèm, lo que no pot creure ningú, es que aquest desafecte neixi de l'excés de llibertat o de prerrogatives ab que'l govern espanyol afavoreix als ciutadans de Barcelona.

Ferm encara'l nostre ex-governador en la ilusió comú a molta gent de la *meseta*, de que la monarquia té aquí nombrosos partidaris y representa l'ànima del poble, no pot capir que la repulsió manifestada per Barcelona contra'l seu representant reveli precisament l'antagonisme existent entre una y altre, y, en conseqüencia, ha de creure que les dificultats que se li han presentat durant sa gestió no són degudes a la voluntat dels barcelonins, sinó a les incorreccions dels governs. Ell als barcelonins, ell al poble, ni voluntat propria li vol concedir o suposar.

S'equivoca l'infatuat senyor duch. Barcelona tota sentirà sempre antipatia per tots els governadors que vinguin, encara que la millor fama'ls precedeixi, encara que's presentin revestits dels més rellevants prestigis. Y tant més antipàtichs seràn quant més amplis poders portin pera obrar lliurement a son albir, que, segons sembla, deuría consistir en restar atribucions a totes les autoritats y donarne més a la policia pera que'l seu uniforme arribés a ésser una mena de patent de corso en profit de... *la patria y la monarquía*.

S'equivoca l'infatuat senyor duch, perque no es la persona del governador lo que Barcelona veu ab mals ulls, sinó les institucions qu'en la nostra ciutat ella encarna: no es pel cos de vigilancia o seguritat (?) per qui Barcelona sent odi, sinó per aqueixes bandades de gent forastera qui no sab lo que's porta entre mans y comet tantes barbaritats com serveys. Estigui convençut de que no hi haurà bons governadors ni hi haurà bona policia mentres els primers no representin quelcòm més sanejat y més d'acort ab les voluntats del poble, y mentres la segona depengui de centres y oficines ahont les credencials són el pach de favors rebuts.

Y s'equivoca també al dir que's fa necessari aumentar les restriccions de tots els desafectes al centralisme y a la monarquia, perque aqueixes restriccions serien, com han sigut sempre, l'estimul més eficaç pera la propagació de lo que voldria extirparse. Precisament perque'ls governs actuals són massa tirànichs, perque les institucions actuals són massa centralisadores, perque la politica actual es massa restringenta y perque les lleys actuals són massa dominadores, es per lo que aquest poble lliberal, autonomista, democràtich y expansiu, rebutja ab el seu menyspreu als qui venen aquí a aguantar el pabelló dels simbols que menys estima.

Y si el senyor duch de Bivona feu aquestes manifestacions ab el sol objecte de salvar l'honor del govern pel seu fracàs en la elecció d'homes pera'l càrrech que totjust deixa, hem de convenir en que'l paper que ha representat resulta encara més petit y ridicul.

PERE B. TARRAGÓ

DEL PARLAR

Allà hont erem, tu y jo, hi havia molta gent; gent endiumenjada. Y sentiem molts sorolls y veyem moltes coses. Sentiem veus de comedia, veyem visions de cinematògraf. Però no escoltavem res ni res miravem. Sols ens escoltavem y ens miravem nosaltres dos. Y va durar molt temps: una hora, dues hores... Y varem dirnos coses indiferentes; les meteixes coses que diguerem ahir y dirèm demà y dihèm sempre a tothòm; però que dihèm sempre ab veu blanca. Tu y jo varem dirnos aquestes meteixes coses ab una altra veu y varem mirarnos sense vèurens. Tu volies que jo parlés y jo parlava, jo volia escoltarte y tu'm deyes també coses... indiferentes. Res varem dirnos que'ns pogués comprometre. La nostra ànima no's desfeu en paraules precises, el nostre amor no arribà als llabis. Y, no obstant, jo vaig coneixe'l teu amor y tu sabs el meu. Amor d'una hora, de dues hores de beatitut; amor magnifich qui desprès s'es fos. Oh dolça comunió de dues ànimes pariones qui saben dirse silenciosament coses belles y jamay sentides! Breus instants de joya inefable en que'l brugit del món y el meteix sò de les nostres paraules y el meteix guspireig dels nostres ulls no'ns priven de llegir en nostres cors ni de veure clars els nostres pensaments!...

Igual fou aquell jorn que va morirse algú que tu estimaves. Y tu anaves resant y jo callava. Que bé que varem dirnos el nostre dolor, sense paraules! ¿Y l'altre día al bosch, ahònt m'abraçares? ¿Y aquella nit al mar, en que tos ulls brillaven com estels y'm deyen misteris del cel, y misteris de l'abím, y tots els teus misteris? ¿Y un día, aquella mà qui tremolava? ¿Y aquelles llàgrimes d'un

jorn? ¿Y un altre jorn, aquelles rialles?... Breus instants de ta vida y de la meva en que'ns ho havèm dit tot, fins allò que s'amaga!...

Després, tot ha passat. Te veig y'm veus, y no sabèm mirarnos. Els nostres ulls y la nostra llengua *parlen grech*, com grech parlen els homes. Jo't dich: «blau» y tu'm preguntes: «¿Has dit blau? — ¿Volies dir blau? — ¿No volies dir negre? — ¿Quin blau vols dir? — ¿Blau de cel? ¿Blau de mar? ¿Blau de Prussia?...» Jo volia dir blau dels teus ulls, blau teu, blau meu, blau únich. Y no'ns hem entès. Han fet tants blaus els homes!... Y aixi hem discutit y discutim y discutirèm encara: del blau, del blanch, del negre y de tots els colors. Ab tu y ab altres. Ab tu y ab tothòm. Que tothòm parla grech y cada hu hi veu a la seva manera.

Però ¿què hi fa? Jo sè qu'he parlat ab tu, oh ma estimada!, breus instants de sinceritat y de franquesa. De sinceritat, ¿sabs?, que vol dir: contar allò que's pensa y allò que's sent. De franquesa, que vol dir: contar tot allò que's pensa y tot allò que's sent.

Y no es solsament ab tu ab qui jo he parlat aixi. Jo he parlat aixi ab mils d'homes y dònes. A voltes sols, d'un a un, a voltes reunits sota ampla volta, venitme ells a cercar o anant jo al seu encontre, moments hi ha hagut en que'ns hem entès. Jo y tots, jo y molts, jo y pochs o jo y un altre.

¿Què hi fa que la majoria de les vegades no'ns entenguèm? Lo essencial es que jo sè que hi ha possibilitat d'entèndrens. Y que un jorn ens entendrèm. Aquest jorn s'ovira molt llunyà. D'ell ens en separen milers de diccionaris: són els diccionaris que trobèm ja fets y que'ns dicten les nostres paraules; són els diccionaris que altres han escrit y ab els quals interpretèm lo que'ls demès ens diuen. Serà precis arreconar els llibres vells y estudiar cada hu la llengua propria. La llengua propria que serà clara pera tothom, puig ella serà la llengua de la veritat y la veritat es clara, si no'ns empenyèm en llegirla a travès dels llibres vells.

El diccionari meu y el diccionari dels altres! Quin doble obstacle pera la lliure expansió de les nostres ànimes! Poch a poch n'arrencarèm algún full, n'esborrarèm paraules lletges y escriurèm cada hu el nostre petit llibre blanch qui admirarà per la seva ignocencia y originalitat. Y aleshores tots els homes podràn parlarse ingenuament sense por de mal-entesos. Podràn parlarse els uns ab els altres com tu y jo'ns hem parlat moltes vegades; com aquella nit demunt del mar, com aquell mitjorn dessota'l sol d'estiu, com sempre que han volgut parlar serenament les nostres dues ànimes y hem sabut escoltàrnosles silenciosament. Y apendrèm un llenguatge nou qu'escoltarèm ab orelles ingenues.

Ah, les belles coses, les veritats senzilles que un jorn els uns als altres en dirèm! Amichs y enemichs, sabis y tontos, homes de fe y homes de raciocini, gent freda y gent somniadora: quàntes coses noves no'ns dirèm sincerament, francament! Y còm ens compendrèm millor y mès nobles ens veurèm quan, enlloch de sentir els cants vells mil voltes modulats per veus tremoloses, ohirèm la xerrameca sempre novella de cada pardal, isolat y content en la petita branca seva... en la petita branca seva del gran arbre de la humanitat.

Emili Tintorer

DESDE PARIS

IMPRESSIONS

Són boniques perque van respirant vida aquelles colles de nort-americans a qui la primavera fa abatre'l vol sobre París. Passen alegres, despreocupats, contents, ab tota l'alegria, la despreocupació y el contentament del qui està de pas: única cosa agradable de la vida... ¿per ventura la vida es res mès?

Elles són gentils; hi abunden molt les dònes en aqueixes volades. Elles són gentils ab llurs trajos de color, llurs *panamàs* guarnits d'amples cintes multicolors y ab les ales a la mosquetera. Passen irradiant l'encis de l'estranger qui passa, de l'estranger qui ha vingut a vèurensfent centenars de milles de camí, senzillament perque s'aborria allà hont era, y qui ha vingut, y passa, y ens veu sense mirarnos. L'ayre que despleguen al passar (car cada persona al passar desplega un ayre caracteristich), l'ayre que despleguen al passar vos sugereix, al bàtreos la cara, la visió de les cobertes dels transatlàntichs de luxo, ahont tot llu y està en son lloch y sobre les

que plana un plàcit benestar. Els veyéu a tots ells escampats pels ponts, apoyats en l'obra morta, ajaçats en les cadires plegables, esguardant ab esguart llarch l'amplaria del mar, deixant perdre llur mirada en direcció del cim dels pals, a través del cordàm, cap al cel, ab el llibre sobre la falda, ab les cintes multicolors voleyant enlayre a impuls dels vents sanitosos, y destacantse per demunt dels blaus y verts intensos de les aygües.

Els veyéu aborrits, però aborrits sobre una coberta de transatlàntich de luxo, que no es igual que ferho com el reste dels mortals contemplant la fatxada de la casa del devant... Una, dues, tres, quatre, cinch finestres; una porta; una, dues, cinch finestres més. Una professó de forats, qui *professonen* com els noys de l'Hospici; car, com els bordets, els forats de les cases de ciutat no tenen *pare* ni *mare*, ni són *fruyt de l'amor... a la llum:* surten perque si.

Ells s'aborreixen com tothòm qui té un gram de sentit comú y dóna una volta sobre si meteix esguardant lo que'l rodeja; però quan volen ho poden fer en grans escenaris, en el mar qu'es molt gran, en les altes montanyes qui són més altes de lo que semblen y són en realitat, y a través de l'espay, qu'es més alt y més gran encara. Ells poden aborrirse ab el dolç aborriment dels semi-deus. Pera ells en els laboratoris trevallen els homes, cercant un motor més lleuger qui més ràpidament els condueixi pel planeta; pera ells els pintors pinten, pera ells els escriptors fan llibres pera que se'ls puguin posar sobre la falda, y pera ells tota una legió de sers abdiquen de tot menys de sa forma d'homes, pera anihilar a tots aquells altres quan trevallen, pinten o escriuen contra ells.

Hi ha vida, hi ha força, hi ha encis en tot això; es adorable.

L'altre dia un periodista parlava d'un milionari nort-americà y el descrivia humoristicament assentantse en una *terrasse* de café y responent al moço qui li preguntava: *Qu'est ce que vous desirez, Sire?,* el següent mot: «*Desirer.*»

Es una llàstima no ésser crèdul. Ab sols els déu cèntims que costava'l periòdich, heusaqui que hi haurieu trobat una gentil humorada consoladora. Però, quan un no es crédul, tot seguit veu al periodista pensant: *¿De què parlaràs avuy?*, per'anar a recullir després, en pach de son trevall, una fracció petitíssima, però de la meteixa calitat, d'aquella materia radio-activa qui dóna'l terrible mal de no desitjar. Y la ilusió desapareix.

Heusaqui en Gisovat. Bé'n fa de beneyteries, però a la fi es rey. Sento la veu d'algún entusiasta dels Drets de l'Home... a mitges, qui diu: Jo a casa meva també'n sóch!... En teoria no diré que no. Tant es aixi, que fins me llevo'l barret devant de vostra realesa de pis. Però en Gisovat es rey en teoria y en la pràctica. Ell té tot lo que vol, y si no vol més, millor pera ell qui ab menys ne té prou. Ell farà'l curs de sa vida, y quan vulgui tancar son llibre, vetaquí un hom qui s'haurà divertit, bo y negre y extravagant. No vos feu cap ilusió: ell desconeix completament el funcionament del telégraf, y està molt lluny de tenir una idea de lo qu'es la força eléctrica y de lo que signifiquen els signes Morse. Però, de moment, Sa Majestat Cambodgiana no té cap pressa en comunicar res, com tu, petita majestat d'arcoba, qui tens tots aquells coneixements, qui tens pressa, coses per comunicar... y que lo únich que a voltes te manca es la *pela* pera fer funcionar la màquina. Y digali tonto! Y vesten *enfument* dels qui res desitgen.

Podriem dir que si tot va com una seda es perque hi ha massa gent *dels altres* qui no desitja res. Per això són feliços y no's mouen, y *són lletjos* y mancats de vida y de força y d'encis. Per això aquests no deuen ni produhir llàstima, car són feliços malgrat tot. Car a n'ells no'ls hi diuen res ni les grans velocitats, ni les grans distancies, ni els grans misteris; y els ayres de les grans planuries d'aygua no'ls hi diuen res al bàtrelshi a la cara; y no han sentit ni senten la febre del moviment... Oh, els homes-arbres... alguns d'ells ab frondosos fullatges y fructuosos, arbres eminents, però arrelats a la fi!... Oh, els homes-arbres arrelats a la cuneta de la carretera de la vida, sense fulles, sense fruyt y qui's corsequen sens enlayrar un crit per entre'ls núvols de pols que aixeca l'automòvil qui passa!... Qu'es hermós mirarsho tot plegat desde un globo!!

F. Pujulá y Vallés

París, juny, 1906.

DESVETLLAMENT

Si, amiga meva: he cambiat molt, ja no hi ha en mi aquella inconsciencia que'm mantenia indiferent, sense pensaments, idiota... Sóch tota una altra, tan transformada que no'm reconech jo meteixa.

No te'n estranyis: la rahó del meu cambi es molt natural.

Feya temps que sentia una mena d'inquietut fisica, un estrany enervament que'm dominava tota. La imatge de l'Home s'alçava devant meu, era una visió fixa, continua, una visió que devenia cada cop més poderosa, més real, perseguintme sempre a la taula, al llit, per tot! A les nits no podia entregarme a la sôn en el meu gran llit solitari. Al cloure'ls ulls, la imatge se m'imposava ab la claretat d'una alucinació y el poder d'una necessitat. Sofria un desitj torturador, invencible, y, en el meu desesper, palpava neguitosament el meu cos nu qui s'estremia en sotrachs bruscos.

Ah! quin sofriment, aquest esforç de sang y de llàgrimes en que agonitzava per obrir els ulls a la vida!

Un any, dos, tres anys van passar. Me tornava boja, desesperada d'aquest torment que no gosava confessar a ningú per por de que's riguessin de mi. ¿No era amor això? Més tart he anat devenint més *conscienta*, he sentit un desvetllament deliciós, un desitj immens d'estendre'ls braços, d'abraçar tots els sers, una necessitat d'estimar, de donarme y de viure. Y una transformació s'ha operat en mi... He passat de la ilusió a la realitat. Aquella visió torturadora que'm perseguia continuament, s'ha esvanit per sempre. Ara hi ha un sér adorat qui no es pas una imatge ficticia; un sér real, qui fa batre'l meu cor, la meva sang... Tinch la felicitat d'adorarlo, de possehirlo, viu, a plens braços!

Ah! aquest gran plaher desconegut, aquest desitj boig que res no acontenta!...

Si, amiga meva: he cambiat molt, no sóch la meteixa... Ara veig en l'amor la rahó de viure. Estimo, tinch una *convicció* y un *fi* en la vida.

XAVIER DE ZENGOTITA

DOS LLIBRES NOUS

Els llibres nous tenen certa semblança ab les criatures escoterides. Se n'esperen coses grans.

En l'espay de dos dies he rebut dues sorpreses, una y altra ben agradoses. Dos llibres de dos autors amichs, de dos autors qui valen.

Ombres, d'en Xavier Monsalvatje, de l'autor gentil, de l'escriptor pulcre. Per ses pàgines rublertes de pensaments grans, sembla bategarhi l'ànima dels bons escriptors francesos. En Monsalvatje es un irônich suau, un fuhetejador de les petiteses dels homes migrats; mes sos quadrets no tenen la fredor de les coses mortes; en cada paragraf s'hi sent la vida y, a voltes, d'una paraula precisa'n surt un concepte grandiós. En Monsalvatje es un home fret; mes sa fredor no es la dels homes nuls. Es la fredor del conscient, del vident, qui ab la meteixa altesa de mires balanceja tots els actes humans.

En Monsalvatje ha fet un llibre remarcable. En Carles Rahola, ab sa ploma d'or, hi ha posat el pròleg. Jo crech que les lletres catalanes rebràn ben de grat la obreta de l'amich.

Josafat es el llibre d'en Bertrana; y *Josafat*, ans de sortir, ja ha sigut judicat ventatjosament pels mestres de nostra literatura. Fins critiques series se n'han fetes d'aquesta obra, qui posa'l nom d'en Bertrana a la ratlla dels nostres millors prosistes.

En Bertrana, ab son temperament d'artista, ha fet una obra de perfecta psicologia. Ha retratat el tipo brutal y supersticiós ab mà de mestre, talment com podria haverho fet en Zola o nostre Victor Català.

Y ara que'm perdonin els amichs Bertrana y Monsalvatje. Potser jo'ls he molestat en la llur excessiva modestia. Crech haver obrat llealment al dedicàrloshi aquestes ratlles. No puch fer, de ses obres, la critica que mereixen: un altre, molt millor que jo, ho farà.

Dech sols felicitar als amichs y encoratjarlos. Nosaltres n'esperêm altres obres de ses preuades plomes; les lletres catalanes tenen motiu pera esperarne també molt.

JOAQUÍM PLA

OH CAMINS DEL MÓN!...

Oh camins del món qui teníu
camps amarats de sol y rossos blats
y montanyes blavoses allà lluny
y pobles y ciutats inconegudes!

Oh camins del món qui sóu tants!
Jo voldría saber quín de vosaltres
es el quin té promeses pera mi.
y me fa viva la inquietut del viatge!

LLEÓ COCA.

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

No hi ha dubte que la existencia del possessiu reflexiu *sía* permet donar a la frase dintre de la concisió una claretat y precisió grans que no serien possibles d'altra manera. Quan en català dihèm: *L'home menja ab son germà y son amich*, no sabèm si l'amich ho es de l'home (nominatiu de la oració) o del germà (complement indirecte) perque'l possessiu *son* no'ns ho explica clarament. Estèm convençuts de que sens dubte en l'idioma català hi ha pronoms propris pera el posessiu de la tercera persona en nominatiu, que *son* y *sa* omplen aquest paper, en tant que *seu* y *seva* són els possessius de la tercera persona en el complement. Aixi, donchs, en la frase citada l'amich ho es de l'home y ho seria del germà dihent: *l'home menja ab son germà y el seu amich.* No obstant, en l'us no hem vist atribuhir aquests valors a nostres pronoms, cosa que podria molt bè ferse donada la riquesa de nostre idioma. Deixant la resolució de la qüestió als gramàtichs catalans, passèm a posar exemples que aclareixin l'us que del *sía*'s fa en Esperanto.

L'home menja ab son germà y son amich (l'amich es de l'home). *La homo manĝas* kun *sia frato* kaj *sia amiko.*

(L'amich ho es del germà). *La homo manĝas* kun *sia frato* kaj *lia amiko.*

La noya cus en companyía de sa vehina ab sa agulla (l'agulla pertany a la noya). *La infanino* kundras *kun sia najbarino per sia kudrilo.*

(L'agulla pertany a la vehina). *La infanino* kudras kun *sia najbarino per ŝia* kudrilo.

MOTS PRONOMINALS

A mès dels pronoms que queden exposats, hi ha una serie de mots que nomenarèm pronominals perque tenen el verdader ofici del pronòm qu'es el de representar al substantiu en la oració, el d'esserhi enlloch d'aquest. No'ls anomenèm secament pronoms, per quant si bé de pronoms ne tenen l'ofici, llur ànima, llur manera d'èsser unes vegades es substantiva y altres adjectiva segons els grupos. L'estudi d'aquests mots podría èsser relegat al diccionari, però per lo meteix que són els mès usats en tot rahonament, sa construcció s'ha fet obehir a regles senzillisimes pera que's recordin fàcilment, y són aquestes regles les que anèm a exposar.

Aquests mots pronominals, susceptibles de pendre'l plural j y de declinarse com a vers pronoms le invariables pera'l sexe, són en nombre de 20 y's deriven de quatre mots simples *io*, *iu*, *ia*, *ies*, qual sentit es indefinit y expressen la unitat però no d'una manera determinada sinó vaga, *indefinida*. L'adició al devant de cada un d'ells de la silaba *nen* y de les lletres *k*, *t*, *ĉ*, en donarà per resultat una serie de mots qui respectivament *negaràn*, *interrogaràn*, *determinaràn* o *generalisaràn* la idea expresada pels mots simples indefinits.

Anèm a veure'l sentit literal d'aquests, y desprès, tenint present que la silaba *nen* nega, que la lletra *k* interroga y relata, que la lletra *t* determina o demostra y que la *ĉ* generalisa, ne farèm les respectives deduccions y traduccions.

Io, qual terminació *o* ja'ns delata la idea substantiva de *cosa*, tradueix *la idea* (no literalment) que nosaltres expressèm ab les dues paraules: *alguna cosa.* Ex.: Hi ha *alguna cosa* sobre l'acera, *io estas sur la trotuaro.* (Acusatiu. Jo tinch alguna cosa, *mi havas ion.*) (Diccionari. Alguna cosa (literalment) *kelka ajero*) (francès) *quelque chose*; (anglès) *anything;* (alemany) *etwas* (U. V. Z.)

Iu, qual terminació es pronominal, ens dóna la idea de persona (no d'home) y tradueix la idea que nosaltres expressèm ab la paraula *algú*. Ex.: Algú ha vingut, *iu venis.* (Plural. *Alguns* m'han vist corrent pel camp, *iuj vidis min kurantan tra la kampo.* Algunes reyen, *iuj ridis*). (Acusatiu. Ha trovat

algú a l'escala? *Cu vi trovis iun sur la ŝtuparo*. He conegut a alguns. *Mi konis iujn).*

(Francès) *quelqu'un*; (anglès) *any one*; (alemany) *jemand*. (U. V. Z.)

Ia, qual terminació *a* ens delata la idea de qualitat, classe, especie expresada indefinidament pel mot, tradueix la idea que nosaltres expressèm ab el mot *algún* pera'l masculi y *alguna* pera'l femení. A primer cop d'ull el pronòm *ia*'s confón ab el pronòm *iu*. Aquest pronòm ofereix dificultats pera que'ls catalans el distingeixin de *iu* avans de conèixer els derivats dels dos qui són absolutament ben clars y ben precisos en sa distinció. Per derivació a la inversa, el seu sentit apareixerà ben clar al llegidor. De moment aconcellèm que *ia* no s'usi sinó com adjectiu, qualificant o acompanyant a un substantiu, y sols quan se pugui afegir a la oració la paraula *classe*, sense que perdi sinó ans bè, precisi el seu sentit. Ex.: Algú ha vingut, *iu venis*. Algún home ha vingut, (això es: alguna classe d'home, alguna mena d'home) *ia homo venis*. (Plural. Alguns llibres (algunes classes de llibres) *iaj libroj*). (Acusatiu. Ell té algún mocador de seda, *li havas ian naztukon el silko*. Tenim algunes cadires (de ferro), *ni havas iajn seĝojn (el fero.)*

(Francès) *quelconque*, *quelque*; (anglès) *of any kind*; (alemany) *irgend welcher*. (U. V. Z.)

Ies, mot pronominal que indica la possessió en sentit indefinit, tradueix *la idea* que nosaltres expressèm ab els mots *d'algú*. Ex.: La galeta dolça es d'algú, *la dolĉa kuko estas ies*. (Diccionari: D'algú (literalment) *de iu*. Ex.: *La dolĉa kuko estas de iu).*

(Francès) *de quelqu'un*; (anglès) *anyone's*; (alemany) *irgend wie*). (U. V. Z.)

Recomanant que's procuri gravar bè en la memoria'l significat d'aquests quatre mots, passèm a ferne'ls derivats.

Ab la silaba *nen* hem dit qu'expressavem la negació y àra afegim que aquesta negació es absoluta. Estudièm un per un els derivats que ab aquella particula obtindrèm.

Nenio. Si *io*'ns expressa la idea *cosa*, *alguna cosa*, *nenio* qu'es sa negació absoluta, traduhirà exactament nostre mot *res*. Ex.: No hi ha res sobre l'acera, *nenio estas sur la trotuaro*. (Acusatiu. Jo no tinch res, *mi havas nenion).*

(Francès) *rien*; (anglès) *nothing*; (alemany) *nichts*. (U. V. Z.)

Neniu. Si *iu* ens expressa la idea personal *algú*, *neniu* qui la nega, traduhirà exactament nostre mot negatiu *ningú*, de sexe invariable també en català. Ex.: No hi ha ningú a la escala, *neniu estas sur la ŝtuparo*. (Acusatiu. No he vist a ningú, *mi neniun vidis).*

(Francès) *personne*; (anglès) *nobody*; (alemany) *niemhud*. (U. V. Z.)

Nenia. Si *ia*'ns expressa la idea adjectiva *algún*, *alguna*, *nenia* qui la nega, traduhirà exactament nostre mot *cap* que nega enclohent la ides de qualitat y acompanyant sempre a un substantiu. Ex.: Cap llibret (cap classe de llibret) hi ha sota la taula, *nenia kajero estas sub la tablo*. (Acusatiu. No he trencat cap (classe de) cosa, *mi rompis nenian aferon)*. (No he trencat res, *mi rompis nenion).*

(Francès) *aucun*; (anglès) *no kind of*; (alemany) *kein*. (U. V. Z.)

Nenies. Si *ies* ens expressa la idea possessiva *d'algú*, *nenies* qui la nega traduhirà exactament la idea que nosaltres expressèm ab els mots *de ningú*. Ex.: La terra no es de ningú, *tero estas nenies*. (Diccionari. La terra no es de ningún (traduhit literalment), *tero estas de neniu*. La terra no pertany a ningú, *tero apartenas al neniu).*

(Francès) *de personne*, *à personne*; (anglès) *no one's*; (alemany) *keinem gehörig*. (U. V. Z.)

(Seguirà) F. Pujulá y Vallès



NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Joan Puig y Ferreter. — DIALEGS IMAGINARIS. — *Barcelona, Biblioteca Popular de «L'Avenç», 1906.*

La forma dialogada de que s'ha servit l'autor d'aquest volúm té, com a primera conseqüencia, l'haver pogut condensar en ses poques planes una gran quantitat d'idees; se tracta, donchs, d'un llibre substanciós, en el qual no hi ha res inútil o sobrer.

Sobre tot el primer diàleg, intitulat *Les veus imaginaries*, y el qual es també'l de major extensió dintre'l volúm, basta pera donar la mida d'una personalitat literaria y caracterisarla. Es l'obra d'un poeta y d'un pensador a l'hora; y si en quant al plan y al desenrotllo fa honor al derrer, no hi manca pas l'halenada de poesia qui fa d'ella una creació molt recomanable y ab significació artística ben propria. *Les veus imaginaries* són les distintes tendencies, sovint contraposades, qui soliciten la preferencia del poeta al produhir la seva obra; la conclusió'ns ha semblat serenament conciliadora y ve a reconèixer la facultat suprema, jamay negada a l'artista, de cercar la bellesa arreu hont ella pugui trobarse pera reduhirla als termes d'artística harmonia ab que se'ns apareix en tota obra ben equilibrada.

Els altres diàlegs que contè'l volúm, encaraque d'assumptos menys transcendentals, són notes sumament simpàtiques, per lo enlayrat dels conceptes filosòfichs en que s'apoyen, a la vegada que manifesten l'esment ab que literariament les ha volgut tractar son autor. Cosa que se li ha d'agrahir, donchs en la producció actual de les lletres catalanes un hom se troba sovint ab que hi ha qui escriu oblidant o ignorant les mès rudimentaries prescripcions de la estètica del llenguatge.

—

LO FILL DEL SENESCHAL D'EGIPTE. — *Noveleta del XV.è segle. — Recull de textes catalans antichs; vol. II. — Barcelona, 1906.*

Els editors d'aquesta novella publicació han triat pera'l segón volúm un text novelesch per demès interessant. No abunden, com es sabut, les obres d'aquest genre en la nostra antiga literatura, y encara lo poch que hi ha publicat no es pas avinent d'adquirir per part de molts qui tindrien desitj de conèixerho. Benvinguts sien, donchs, aquests interessants llibrets de l'avior, reimpresos gentilment dins el *Recull d'antichs textes catalans.* Llur divulgació no pot fer sinó desvetllar l'afany de conèixer la nostra arqueologia literaria en la novella generació.

Lo fill del seneschal es en el fons la llegenda piadosa del patge de Santa Isabel. En Menèndez y Pelayo, parlant d'ella, l'afilià dintre'l genre meteix a que pertany la *Historia de la filla del rey d'Hongria* (la qual hem feta reproduhir de poch en el volúm d'*Histories d'altre temps* de la biblioteca de JOVENTUT), y l'assumptè d'ella es aquest:

Un rey d'Egipte feu educar un fill seu en companyia d'un seneschal qui en vida li era estat molt lleyal servidor. Emperò'l mestre d'abdós, gelós del favor que'l rey otorgava al fill del seneschal, lleva a n'aquest un fals testimoni, causant l'enuig del rey, el qual resol fer perdre'l fill de son antich ministre donant ordre a un de sos *foresters* (guardaboscos; de *forest*, bosch), de que disposés un forn de calç, pera gitarhi el primer home qui de sa part anès a dirli quelcòm.

Aquest devia èsser el fill de son seneschal, emperò s'entretinguè pel camí en exercicis piadosos dins una capella que trobà a son pas, en tant que'l seu enemich, impacient de saber executada l'ordre del rey, li passa al devant y es ell qui es llençat al forn de calç per èsser el primer arribant al poder del forester.

Publicat aquest text, ja fa molts anys, en la revista d'erudició *Romania*, pot dirse que quasi era inèdit pels estudiosos de la derrera fornada; per lo qual, al publicarlo ara els editors del *Recull*, han procedit ab molt acert, fent un bon servey a tothòm, sobre tot tenint en compte la hermosa presentació tipogràfica y el preu, relativament econòmich, dels volums de la colecció.

Creyèm que'l públich haurà de reconèixerho aixi meteix, y que serà esperada ab desitj l'aparició dels altres volums que s'anuncien.

—

Teodor Llorente. — POESÍES TRIADES. — *Barcelona. Biblioteca Popular de «L'Avenç». 1906.*

Aquesta ja important biblioteca aspira a convertirse en resúm de la producció literaria dels paisos de llengua catalana, reunint en sos volums mostres escullides en els dialectes diversos qui la formen. Fet això ab el bon pols de que habitualment fan proba'ls elements facultatius de «L'Avenç», ha de donar per resultat el reconeixement definitiu de la unitat del nostre idioma, deventse quasi exclusivament a rahons d'ordre fonètica la diferenciació entre'l parlar d'unes y altres encontrades. Lo qual no podria may donar ocasió a que's discutis la significació ètnica de l'idioma de Catalunya, si no fos pel decidit empenyo dels nostres contrincants en amagar que'l llenguatge de Castella (com el de França y el d'Italia, y els de per tot arreu) presenta'l meteix fenomen de les varietats dialectals encara que oficialment s'hagi declarat autoritat inapelable la d'una Academia qualsevol creada pera usos governatius ans que tot.

Escrites les poesíes d'en Teodor Llorente en el parlar propri de Valencia, están molt lluny d'aparèixer descatalanisades com podria suposarse recordant com parlen molts valencians. Y en això passa lo que passa a Barcelona, ahont el llenguatge parlat es molt inferior a l'escrit, per la rahó de la diferencia que hi ha entre un individuu illetrat y un altre qui posseheixi un grau superior d'ilustració. El fet es que quan un escriptor sobrepassa de la categoría de vulgar anotador de dites populars, y posa son bon gust y sa cultura al servey de l'ànima colectiva, ha de filtrarse les manifestacions de la font tèrbola de la ignorancia del vulgus. Car, després de tant vantar les excelencies de la poesia popular, haurèm d'acabar per distingir en ella lo poètich de lo popular; si lo primer susceptible d'una delicadesa y ingenuitat corprenedores, lo segón susceptible, per lo contrari, d'un barroquisme cada vegada més marcat en un idioma qui com el nostre hagi restat tres o quatre sigles abandonat a mans incultes. El *vallfogonisme* es en aquest cas la manifestació extrema de la popularisació de la poesia, emperò, quan s'arriba a un cas semblant, la essencia poètica de lo popular s'es ja totalment esvahida.

En Llorente escriu, es cert, en valencià, emperò son instint de poeta l'allunya dels perills de la utilisació d'una forma dialectal catalana influenciada més que cap altra de castellanisme, donchs, malhauradament, dels temps de Jacme Roig y d'Ausies March ençà, la decadencia de l'esperit catalanesch s'es manifestada a Valencia com enlloch més, per manera que la tasca dels valencianistes ha d'ésser força més dificultosa que la dels catalanistes.

Les *Poesíes triades* d'en Llorente fan honor de debò a la literatura catalana, y el volúm qui les conté ve a ésser un just homenatge de solidaritat envers la terra y la literatura de Valencia. Això es lo que ressurt també del ben escayent pròleg qui capça'l llibre, degut a la ploma d'en Ramón D. Peres.

R. Miquel y Planas

ESCULPTURES DE L'SMITH

L'Smith, el nostre amich Smith, ha exposat a cà'n Parés unes quantes esculptures. El nostre amich Smith es un esculptor novissim, qui sent artisticament y esculpeix refinadament. Ses figures són estranyes, y són nobles y gentils. Ell sab esculpir desitjos y sab esculpir passions. Mes les pasions qu'esculpeix són fines y aristocràtiques, y els desitjos que cisella són perversos y gentils. En la nostra Catalunya ningú com ell, fins aquí, ha sabut expressar en els rostres y en les mans, en els petons y abraçades, tantes passions inefables y tants insòlits afanys... Ell sab esculpir les leticies y sab esculpir les dances; ell sab esculpir converses y sab esculpir mirades... Y esculpeix tan gentilment, ab una tal elegancia, que ses petites estatues, pregonament modernissimes, tenen quelcòm de la gracia, quelcòm de la distinció que tenen les estatuetes italianes del segle xvi. Ses figures femenivoles, malgrat sos capells estranys y sos parisenchs vestits, són duqueses florentines y venecianes patricies. Com elles tenen els ulls curulls de secrets galants, com elles tenen els llabis exanguament amorosos...

L'Smith, el nostre amich Smith, no té encara divuyt anys; l'Smith, el nostre amich Smith, es irònich y es sarcàstich...

M. Mata

LES SET FILLES DEL PASTOR

Guiantse pel Baedeker segueixen tots els llochs
de Suissa, a l'estiu; tenen set alpenstoks,
set cabelleres rosses y catorze ulls blaus.
Tot ho segueixen, tot; s'entafuren pels caus,
s'enfilen als cimals y als pichs més enlayrats
illuminantho tot ab llur presencia jova.
Quan, cansades y roges, s'ajeuen sobre'ls prats,
els omplen d'un color y una fragancia nova.
Per sentirles parlar fins callen els aucells
en les branques dels tells.
La rojor de llurs galtes engrogueix les roselles
y llurs manetes blanques y llurs punyets tots blanchs
són catorze magnolies
Rodolen sobre'l prat mostrant llur fresca cama,
y riuen totes set; set notes de la gamma
s'enlayren en concert cristallí, fent vibrar
l'ayre que s'illumina al rebre'l soroll clar.
Tot es bell perque hi són, tot es vivent y alegre.
Son pare, dalt d'un roch, llegeix un llibre negre.

Les set
No feu fressa
que'l pare resa.

Jo
Què millor resar
que vèureus jugar!

Les set
La Biblia sagrada
el pare medita.

Jo
La que més m'agrada
es la més petita.

Les set
No fem remor, germanes,
que'l pare fa oració.

Jo
Ba! Oracions luteranes!
¿Cantèm una cançó?

Les set
Aho choking, paganisme
de la raça llatina!

Jo
Cantar cançons hermoses
es la millor doctrina...

Tot es bell perque hi són, tot es vivent y alegre.
Son pare, dalt d'un roch, llegeix un llibre negre.

R. Vives Pastor

VISITA PERILLOSA

Una cambra luxosament arreglada. A la dreta una porta, a la esquerra un balcó, ornats una y altre ab cortinatges de seda. Un llit de noguera al fons de la cambra, ab pabelló blau; al costat una tauleta de nit; a altre costat, a distancia, un tocador ab un candelabro de cinch bujíes, qui donen llum a la cambra; un sofà y sis cadires tapiçades.

Són les dotze de la nit Lola, asseguda al sofà, coberta ab un abrich Imperi, guayta a través dels vidres del balcó, tota pensativa Després d'una petita pausa en que ha regnat la més completa quietut, entra l'Anita, qui, observant que la Lola no se'n adona, tus, y després diu:

ANITA. Senyoreta...

LOLA. (*Girantse maquinalment.*) ¿Qué vols... Anita?

ANITA. El senyoret Paco...

LOLA. ¿Ell?

ANITA. (*Seguint.*) ...desitja parlarli de quelcòm que, diu, li interessa molt.

(*Lola no respòn.*)

ANITA. (*Després d'un silenci.*) ¿Qué li dich?...

LOLA. Que passi.

ANITA. Molt bé diu. (*Se'n va. Lola's gira de cara a la porta.*)

PACO. (*Entrant, quedantse a pochs passos de la porta.*) Bona nit.

LOLA. ¿Vol fer el favor? (*Signantli una cadira prop d'ella. En Paco s'assèu sense saber còm començar.*)

LOLA. Vosté dirà.

PACO. Lola, quasi dubto de mi meteix en aquest moment...

(*Lola va per interrómprel, ell ab la mà fa que calli.*)

PACO. ...Aquesta visita, a tu... (*El meteix jòch.*)

PACO. Si si, *a tu*. La veritat, déu estranyarte que jo, després de dos dies de no venir aquí, després d'haverte explicat que'm caso demà... Ja devies pensar que jo no posaria més els peus a casa teva. Però'ls nostres lligams no'ls trencarà ningú, ¿entens?

LOLA. ¿Ni la que sia la teva *esposa?...*

PACO. Ja t'he dit que ningú. Tu, no més que tu, ets qui m'ha fet home... ets qui m'ha fet sentir...

LOLA. Donchs, ¿per qué't cases?

PACO. Pels de casa. Per ells tinch de sacrificarme.

LOLA. ¿Per ells?...

PACO. Ja'm pots entendre. Ells proposen y jo tinch d'obehir, perque si no cedeixo... ¿per qué no dirho? Te perdria a tu...

LOLA. ¿A mi? Ja sabs que may t'havía faltat.

PACO. Però'm faltaries (y dispensem) si'm faltava lo que *nosaltres dos* necessitém ..

LOLA. ¿Nosaltres dos?...

PACO. Si. ¿No sabs lo que vull dir? ¿No entens lo que necessitém per'anar seguint com fins ara...

LOLA. La veritat, no t'entench.

PACO. Si jo demà no'm caso, perdo vint mil duros y la voluntat dels de casa. ¿Te sembla poch? (*Lola acota'l cap. Acostantshi, agafantli les mans.*) Que'n serém de feliços quan hagin passat vuyt díes!...

LOLA. ¿Es a dir que tu vindràs com sempre? (*Se miren fit a fit.*)

PACO. Si, com sempre. Aqui, al costat de la meva Lola... (*Asseyentse al meteix sofà.*) Ma primera ilusió... la que va ferme home...

LOLA. (*Entristintse y com dihentsho a sí meteixa.*) Pensar que una altra podrà dirte seu, no més que per vint mil duros... Y tindrà més dret que jo sobre ta persona, perque demà os casen...

PACO. La nostra ditxa no podria durar si jo no ho feya aixi pera desorientar als de casa.

LOLA. Ja! Vols dir que jo no sóch igual que les altres y que al saberho a casa teva's trobarien rebaixats. El seu fill ferse ab una qualsevol, ab una perduda, ab una dòna de món!...

PACO. Però...

LOLA. Si, home, si. Parlém clar; si no vols parlarhi tu hi parlaré jo. Sàpigues que, si he seguit com fins ara, era per'assegurar la ditxa dels dos sers que més estimo, que són els dos fills que tinch del primer home. Y estich segura de que, quan serán grans, no'ls farà recança parlar de sa mare. No: m'estimaràn y m'admiraràn. A qui malehiràn serà a n'aquesta humanitat podrida, hipòcrita, que's pensa que ab el diner a tot dóna solucions falses y indignes! (*Pausa curta. Paco s'aixuga'ls ulls.*) ¿T'has afectat? Jo també. Sàpigues que tu has estat l'ùnich home qu'he estimat ab el verdader sentit de la paraula *amor*; y may t'ho havia ben demostrat per por de que t'espantessis de que una dòna com jo pogués portarte estimació.

PACO. Sí, ho confesso. Pera viure junts tin-

dria d'ésser una altra aqueixa humanitat qui t'acusa.

LOLA. Ja! ¿Es a dir qu'ets feble pera defensarme contra la corrent?

PACO. ¿Què vols que't digui?...

LOLA. Una determinació...

PACO. La boda es demà... Impossible tornar enrera!

(*Pausa curta.*)

LOLA. La cambra dèu ésser més bonica que aquesta, ¿veritat?

PACO. Si, es més bonica... però aquesta m'enamora més!!... (*Li agafa'l cap y's petonegen bojament.*)

LARI C. BAGESS

RETORN

He retornat al màs, urna preuada
qu'estotjà altres estius l'aymada meva.
Per vèurela, frisós mon cor glatía.
He passejat pel gran planer de l'era,
y he guaytat la finestra, y no l'he vista
la més encisadora de les verges.
Ella no hi es avuy; prò'l bosch, la vinya,
els caminals de l'hort, tot es alegre,
y per tot, escampant salut y joya,
esbarts s'hi troben de gentils floretes.
Tot es vert, tot florit; les papallones
revolen per la plana ab les abelles,
y en els vehins cimals ab elles xuclen
la flor de les groguenques ginesteres
qu'en belles clapes d'or arreu s'escampen
cobrint la terra ab un mantell de festa.
En els prats hi perleja la rosada,
els blats engallardits totjust rossegen
reblincantse ab l'oreig, rublert d'aromes
com halenada suau de primavera;
y el rossinyol, festós, dintre'l brancatge
refila sa tonada més alegra...
Y ella d'això rê'n sab ni rê n'escolta,
que'l màs es una tomba mitj oberta,
tot silenci y repòs, com tètrich monjo
dins son hàbit verdós de fulla d'eura.
He vist al devanter trescant; anava,
d'altres moços seguit, a la taleya,
mandrosos avençant per la planura,
al coll penjades les feixugues eynes.
He vist la masovera atrafegada
treure del porxo la llocada tendra,
y la casa endreçar, y coure l'àpat
ab son ayre seriós, fent de mestressa. .
Y he vist al masover enquimerarse
perque'l remat a la xermada li entra,
y renyar al pastor y, tot renyantlo,
apedregar irat à les ovelles...

. . . .

He pres comiat de tot: el màs, la vinya,
l'arbreda y els moixons, tot queda enrera ..
Si es trista la ciutat, què se li endona,
al qui pot viure sols entre tristeses!...

Juny de 1904 JOSEPH VÍA Y BATLLE

CONHORT

Adeu la pau volguda,
adeu el bell gosar:
a altre home t'han venuda,
y ab ell t'has de casar.

T'he vist còm te donaves
a qui no es ton aymant,
t'he vist que't resignaves...
De mi no ha eixit ni un plant.

T'he vist, trista y marcida...
Amor, ¿podràs fruhî
els plers d'amor y vida
trobante lluny de mi?

¿Podràs sentî alegroya
el tardoral encís?
¿Podràs capir la joya
de l'estival somrís?

Quan xiulin les ventades
y sia aprop l'hivern
y en les desertes prades
tot nu s'enlayri el vern;

quan les groguenques fulles
s'escampin pels camins
y's vegin sols despulles
per boscos y jardins,

jo no't diré les coses
que'm conten del passat
el roserar sens roses
y el rieral glaçat.

Vindràn els jorns plujosos,
tos murs s'ennegriràn:
fantasmes melangiosos
d'ahir me parlaràn.

En cada pedra núa
bé hi es un dolç recort;
arreu l'ombra hi traspúa
d'un fet, d'un pler ja mort.

¿Quí't parlarà ab tendresa
d'eix pler malaguanyat?
¿Quí't mostrarà ab tristesa
la meva soletat?

Gaudint de ta hermosura
sens vèuret l'esperit,
l'espòs ab sa mà dura
rebregarà ton pit...

Que llis, que igual ton viure
sens goig y sens penar!
Ningú't farà somriure,
ningú't farà plorar.

Pera que'l goig ple sía
bé hi cal un patir fort.
Sens may patir, aymía,
còm s'endureix el cor!

El teu se'n aconhorta
de no sentir els crits
de ta ànima qu'es morta,
de tos sadolls sentits...

Però, si un fill teníes,
llavors ditxosa tu!
Llavors pressentiríes
les fondes melangíes
del qui no té a ningú.

Puigcerdà, 17 agost 1902 PAU LLIVI Y GASÉS

UNA NIT D'HIVERN A LES MONTANYES

Espurnaven els tions, y tota la gent de la casa, somnolenta, esguardava vora'l foch la dança de les flames.

Havia pujat a montanya aquell jorn, m'havia enfilat cap a les cimes entre'l boyràm que jeya copçantho tot dintre les seves grisors flonges... y allavors, arraulit de fret, m'estava com els altres vora'l caliver, sota la campana negrenca de la llar patriarcal, ataleyant aquelles testes qui uns cops mitj jeyen a l'ombra y altres s'aclarien de sobte ab el flameig viu y remorejador dels garrichs al abrandarse.

Venint de fòra, y a sobre nostre, sentiem les supremes quietuts de les montanyes adormides en plena florida de blancor, el misteri dels cimalls nevats dintre les boyres... Y tothòm callava solemniosament.

La vella de la casa esponjava a pleret la llana filadora; l'avi, ab el cap entre les mans y la vista vagarosa, mirava'l dimoniach flamejar dels retorçats boscalls d'alzina; els joves s'estaven de costat, mirantse tristos, ab una tristesa vaga, produhida tal volta per fondes penes, que jo no m'atrevia pas a esbrinar, temerós de renovar llagues... Era tan sol, tan erm aquell masiu sense'l riure de la brivalla!...

Un gran silenci surava arreu. Pels resquills del portal les boyres entraven a la cambra y nosaltres, vora'l foch, arribavem a sentir esgarrifances y pessigolleigs de mal estar.

Feya fret, molt fret, un fret intensissim. L'onàm de bromes baixes qui ho tapava tot, desde'ls cims enasprats a les garguelloses pregones de l'ampla cinglerada, duya bafs y gelabrors de mort, duya tristeses infinites.

En el vehí cloquer martellaren el bronze, y un soroll apagat, un crach sèch y feble s'esvahi.

Nou silenci en la cambra.

Poch a poch, poch a poch, l'avi aixecà la testa tot treyent l'esguart de les flames... Y parlà. Sa veu s'esvahi com el soroll de les campanes en la buydor de l'espay.

Remembrava escenes de l'estiu passat l'avi, idíliques recordances de les nits serenes fruhides en les lleixes de les carenes altes, drames sagnants entre'ls pastors en les pletes dels cims... flors y miseries barrejades.

Aquell any n'hi havien vingudes moltes de coses, en la estació dels dies foguejants, a omplir les planes del llibre de sa vida; y ara aquelles visions esplendentes, aquells recorts, li servien pera gorir el fret de la hivernada.

Jo l'escoltava. Y era ben estranya la manera llegendaria ab que'l vell me feya ohir ses historie, envolcades d'una polsina embellidora y triomfal.

Aquell estiu un pastor havia mort a un altre a cops de curp, dalt dels pichs escarpats ahont jeyen apletades les ovelles.

Un crim vulgar; egoismes, rancunies per pochs quartos que's devien... Y ell, lentament, lentament, ab aquella veu qui repercutia pels angles de la cambra silenciosos, anava explicant ab detalls y més detalls aquella escena sagnanta, enlayrantla fins a férmela sentir com una epopeya de titans.

Evocats intensament per sa parla misteriosa, jo'ls veya als dos pastors, dalt dels cingles, abrahonats com feres, pantejant fortament, destacades les llurs siluetes sobre'l bru blavós d'uns cels en nit, com si fossin un relleix de les roques escabroses; els veya a punt d'estimbarse daltabaix de les gorges xuclantes qui s'obrien a una y altra part... La sentia en mi la majestat pahorosa d'aquella escena de mort en les tenebres; la tràgica halenada de la lluyta suprema de dos homes braus en les piques altivoles del mont, arràn del cel, ahont semblava que toquessin ab ses testes.

De sobte un braç s'enlayra y el curp, ratllant la fosca, cau... Un soroll y un crit estranys trenquen la calma inmensa de la nit callada, una ombra fuig, les ovelles belen, la pleta entera's somòu sota aquell crit, y queden totes escoltant atentes... Sols se sent ja la remor ofegada del torrent qui salta escumejant a baix, als peus de la cinglera, mentres l'ombra va endinsantse enllà, en la brunor protectora, pera no tornar tal volta may més als cimals.

Jo la sentia en mi la tètrica visió del drama de la pleta, evocat misteriosament pel vell. Els altres escoltaven. Instintivament vaig acostarme més al foch. Les estelles bullien escupint rehina. L'avia anava esfilagarçant y esponjant la llana, tenyida de blau, ab que devia fer el fil de mitges...

Y el vell callà de nou, tornant a descansar el cap dintre les mans y fitant l'esguart en les flames. Els joves referen la escena muda, contemplantse tristos llargament...

Enllà, dintre'ls vels fantasiosos del bromàm, les montanyes devien besarse castament ab els cels, orgulloses de l'albor gemada de llurs vestes d'armini; devien esgranar en lo ignot les épiques estrofes d'un poema sublim dintre una quietut de pau eterna.

Oh, les montanyes blanques dintre les boyres y en les quietuts supremes de l'hivern! Oh, les montanyes dels recorts, còm devien purificarse de les xorques petjades dels homes!...

Feya fret, molt fret, un fret intensissim.

L'avi, agafant el llum de ganxo, va donar la bona nit. Tots s'enfilaren derrera seu per les escales. Jo sol, ben sol, però ab quelcòm indefinible dintre meu, vaig quedarme vora'l foch morent, en la llar fumada...

RAMON VINYAS

NOVES

Havia d'ésser ell, el poeta popular, qui ab llenguatge inspirat y ferreny li digués al poble lo que cal dirli. Havia d'ésser en Maragall qui fuhetegés (com ho feu dilluns desde *El Poble Català*) els rostres dels catalans indiferents devant del nou afront que'l govern central vol inferirnos, transportant a Figueres, al bell cor del lluminós y lliure Empordà, els presidis d'Africa. Ens hauriem d'avergonyir devant de la sola suposança de que'ls nobles empordanesos, els hereus dels grechs, els qui a través dels sigles ens han sabut trametre la bella dança qu'es avuy nostre simbol d'amor y llibertat, poguessin rebre semblant injuria.

La veu d'en Maragall ha de tenir ressò en totes les gorges catalanes. Vergonya a qui no protesti! Ja'n tenim prou ab la taca del presidi de Tarragona, la històrica y catalanissima ciutat. A Catalunya, terra de la llibertat, terra de l'ideal, se la vol convertir en terra de presidaris, y cal que fem entendre al govern que ni aqui hem nascut pera l'esclavatge, ni aquí admetém esclaus, anch que ho sien de propris crims y culpes. Que se'ls quedin els pobles qui no volen res, ni senten anhels, ni tenen bells somnis. Catalunya no es un correccional de culpables, sinó un planter de ciutadans lliures. Catalunya no ho té de voler. Si ho volgués, també a nosaltres, com a n'en Maragall, ens semblaria que tot Catalunya es a presidi.

—

El meteix dia en que sorti l'article d'en Maragall a que'ns referim en l'anterior *nova*, se celebrà a la Sala de Cent de Casa la Ciutat una reunió magna pera protestar del trasllat dels presidis a Figueres. L'alcalde accidental senyor Bastardas, qui presidia, obri l'acte, y després de son exordi parlaren l'alcalde de Figueres senyor Carreres; Albó (Ramón); Monegal, regidor de Figueres; Salvatella, diputat per idem, el marqués de Camps, senador per Girona; Rahola, regidor per Barcelona; Abadal, y Vilaregut (Ernest), president de l'Associació de Reformes Penitenciaries. Tots els oradors estigueren justissims en llurs censures al govern qui infringeix el Còdich Penal y altra cosa no fa que agraviar continuament a Catalunya ab notoria injusticia y temeritat. A l'acte hi estaven representades totes les forces socials, qui aplaudiren als oradors ab veritable entusiasme.

Les injusticies del centralisme afermen de dia en dia la Solidaritat dels catalans. Aixi nostres enemichs ens fan més forts. Endevant!

—

A Vilafranca s'ha fundat una nova entitat autonomista qui per sa importancia y per la valua de varis dels individuus que l'han constituhida, fa que n'esperém força profit pera la causa catalana. La novella entitat, nomenada «Foment Autonomista del Penadés», està integrada per elements de l'antich «Centre Catalanista» d'aquella vila y altres autonomistes de la comarca. Al constituhirse, ens ha enviat una afectuosa salutació a la que choralment responém, fentnos saber que'l primer diumenge de juliol celebrarà'l gran *meeting* inaugural.

Al meteix temps ha publicat un entusiasta manifest, del que'n copiém els següents paragrafs:

Fits els ulls en l'Ideal, vos invitèm ab nosaltres sota'ls plechs de la Bandera Catalana, en el « Foment Autonomista del Penadés» que acabem de fundar.

Som catalans y volèm refer la personalitat de la nostra terra, deslliurantla de tota influencia qui pugui desfigurarla, afirmant el seu caràcter y el seu modo d'ésser, volent que sa veu pesi tot lo que ha de pesar en el govern de l'Estat. Som catalans qui, tenint conciencia del fet de la nacionalitat catalana, volèm pera ella tots els drets y tots els devers que com a tal li corresponen.

Volèm aixecar l'edifici de la moderna Catalunya; com volèm també aixecar la Espanya nova, ab el renaixament de les nacionalitats qui la integren.

No tením pas un criteri tancat sobre les facultats y organisació de la Catalunya de demà: exigím no més l'afirmació del fet de Catalunya y sa capdal conseqüencia de nostre dret a la llibertat més ampla o més estreta, puig si bé desitgèm que per la terra catalana brilli esplendorosa la Llibertat com el sol en una mitjdiada d'estiu, saludèm també ab goig les albades y els desvetllaments, qu'ells porten més gent al costat nostre, més forces a la patriòtica empresa.

Curt es nostre programa, curt y amplissim: es el programa general del Catalanisme y això'l fa esdevenir el punt de convergencia de tots els autonomistes catalans.

Som tot un poble en marxa, y ens plàu desplegarnos en tota la rica gamma del pensament català; ens complàu juntarnos tots, desde'l conservadors més moderats als radicals més avençats, desde'ls tradicionalistes als futuristes.

Per Catalunya unimnos tots els qui la volèm rica y plena; va preparantse la lluyta definitiva, la més trascendent, la més pacífica y la més revolucionaria que haurá vist Espanya. Els qui tinguèu amor a Catalunya veniu a formar ab la gent de la terra, que tothòm hi cab en el bloch dels patriotes

No cal dir que desitgém molts anys de vida al «Foment Autonomista del Penadés», pera'l bé d'aquella comarca y de Catalunya en general.

—

La nit de Sant Joan ha estat enguany més alegra y lluminosa. La gaya festa dels antichs pagans l'hem celebrada ajuntant a les fogueres de l'amor les fogueres del patriotisme. Responent a la idea proposta pels catalanistes de Capellades, tots els turons de la Terra's són abrandats. Feyen bo de veure, desde nostra Barcelona, els fochs de Sant Pere Màrtir, del Coll y demés montanyes properes. L'altiu Montseny també coronà de flames son pich de Matagalls, y els

esquerps penyals de Montserrat s'illuminaren joyosos ab les clarors que s'expandien de Sant Geroni, el bell mirador de Catalunya.

L'anhel dels catalans es cada dia més gran. Ja no es al pla que fem foch nou; ja pugêm a les montanyes a encendre les fogueres santes que han de purificar el nostre cel y el nostre ayre.

Entorn de les fogueres els catalans cantaren llur himne. El cor de cada cantayre era una altra foguera, y un ambient de xardorós entusiasme envoltava a tots.

—

En la impossibilitat de contestar a cada una de les innombrables cartes rebudes en aquesta redacció ab motiu de la denuncia derrerament soferta y de la detenció y processament de nostre company Tintorer, ens prega aquest que fem constar desde aquestes columnes son profond agrahiment a totes les persones, amigues y desconegudes, qui directa o indirectament se li han dirigit y se li han ofert. Aixi meteix dóna grans mercès als senyors lletrats y procuradors qui s'han prestat a defensarlo y representarlo devant dels tribunals, fent públich que de sa defensa y representació se'n han encarregat respectivament els bons companys en Trinitat Monegal y en Ramón Casals y Prevosti.

—

La Lliga Catalanista d'Urgell y Segarra (Tàrrega) ens ha manifestat que no pogué complir l'acort d'adherirse a la manifestació proposada per la Comissió executiva de la festa nacionalista catalana per haverse rebut ordre governativa prohibint terminantment que s'encengués cap foguera en els cims de les montanyes, ja que dita manifestació, segons l'autoritat, obehia *á determinados fines de la Solidaridad Catalana*.

Sembla que s'havien donat ordres tan severes com arbitraries pera castigar a qui no s'atengués a la disposició governativa. Excusêm dir el disgust que aquesta produhi en la comarca.

—

En Pere Inglada ha reunit a la Sala Parés una colecció de dibuixos qui criden l'atenció per les qualitats que presenten. L'artista segueix les petjades d'altres dibuixants y demostra ésser un enamorat de l'art del periòdich, en el que han lograt gran fama'ls nombrosos artistes estrangers qu'ell admira. Això meteix potser perjudica a l'Inglada qui, temps enrera, si bé menys traçut que ara, se'ns havia presentat més personal. De tots modos demostra, avuy com avans, bones condicions pera obtenir ben prompte un lloch preeminent en la llista dels bons dibuixants.

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha repartit durant el passat mes de maig, en concepte de subvenció a les escoles catalanes, la quantitat de 307 pessetes. En el propri mes ha recaudat dita associació, per medi dels talonets de 5 cèntims, 199'75 pessetes.

—

Publicacions rebudes:

Juan Oliver (Manéu); Vicente Juan (Ribas). Memories biogràfiques llegides en la festa cívica celebrada en el consistori municipal de Palma de Mallorca'l dia 31 de desembre de 1905, per Benet Pons Fàbregues, cronista de dita ciutat. En un elegant fascicle de més de seixanta planes ha sigut publicada, per acort de l'Ajuntament de Palma, la hermosa apologia que'l senyor Pons y Fàbregues feu d'aquells dos ilustres mallorquins, fills del trevall, qui ab llur talent y esforç tant de bé feren a llur patria. Hi ha també inclòs l'elogi del fill ilustre de Mallorca n'Eusebi Estada, fet pel primer tinent d'alcalde en Francesch Garcia Orell. Remerciêm l'envio.

Sant Pere de Roda, monografia, per Antoni de Falguera, arquitecte, ab un pròleg d'en Joseph Puig y Cadafalch. Es verament notable aquesta monografia de l'admirable monastir avuy en runes. L'estudi del senyor Falguera, es conciençós y ben escrit, ilustrat ab vistes fotogràfiques y plans del vell monument qui, si no's salva de la incuria en que se l'ha tingut, es al menys honrat degudament pels qui com l'autor comprenen ses belleses. En el pròleg el senyor Puig remarca la conveniencia de seguir l'exemple de l'autor, fent recopilació de tots els monuments catalans, de llurs documents, etc., per'arribar a la gran síntesis definidora de l'Arquitectura catalana.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES. LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

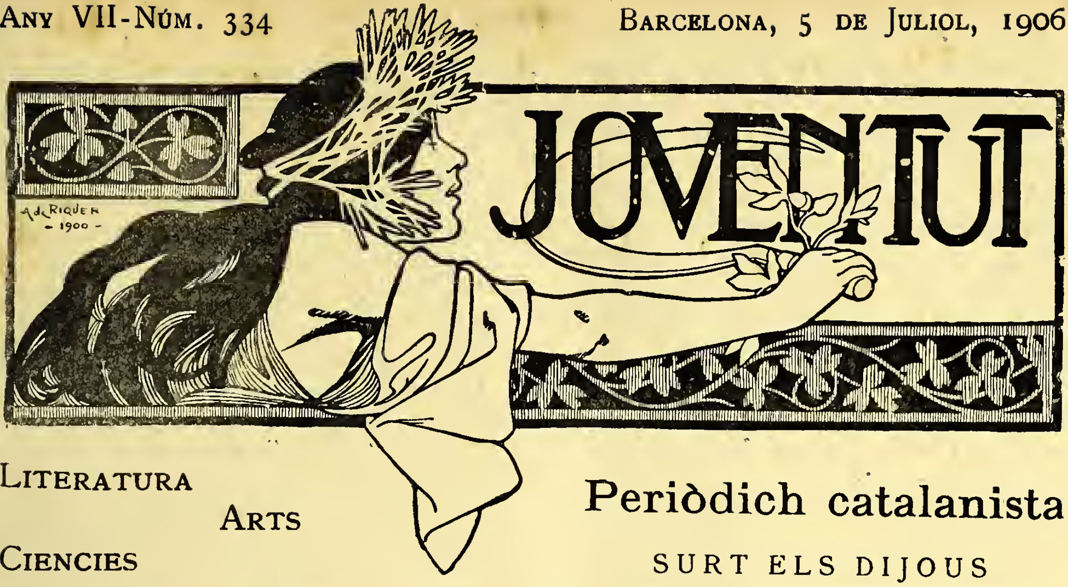
No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		10	Cèntims.
»	atrassat.	20	«

ANY VII-NÚM. 334 BARCELONA, 5 DE JULIOL, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

GREU PREOCUPACIÓ

De sobres ha transcorregut una mesada llarga de la data en que'l quefe de l'Estat espanyol, home al cap y a la fi com els demés, contragué'l vincle del matrimoni ab una gentil princesa, a qui, segons de públich se diu, havia ja avans donat son cor.

En lo meteix jorn de les bodes una bomba fou llençada al sortir la jova parella de lligar ses vides devant de l'altar, en la Concepció Gerònima. L'etzar els hi salvà les existencies; y l'explosiu sembrà arreu victimes y més victimes, unes mortes, altres més o menys greument ferides.

D'aleshores fins avuy en va hem cercat llegir en els periòdichs la nova de que, ab motiu de la joyosa festa primera, fos donat un indult general, inclohenthi especialment els condempnats o processats pels delictes anomenats d'opinió.

Les festes de les bodes continuaren totes sens interrupció, malgrat l'atentat: sols ne mancà una, la millor, l'indult.

La joya que sentiren nostres governants, al veure salvada la existencia de la jova parella reyal, no arribà a decidirlos a aconcellar al quefe de l'Estat que celebrés la sòrt d'haver sortit bé, sens una sola ferida, del brutal atentat, ab mides de clemencia, de magnanimitat.

Creyèm nosaltres que fins les victimes de la explosió y les families dels qui pagaren ab llurs vides l'estar prop de la carroça dels reals nuvis, haurien sentit esclatar son cor de santa joya si, arràn de l'atentat, s'hagués realisat l'acte de clemencia que anomenèm INDULT. La clemencia es sempre benehida per tothòm, fins pels qui pateixen els efectes dels actes comesos pels qui van a ésser perdonats.

A fe que ho estranyèm que'l govern no proposés y aconcellés, pels dos esmentats fets, al quefe de l'Estat que, usant de la real prerrogativa, promulgués el decret d'indult. En la historia dels últims temps hi trobèm que, per quasi tots els fets que podien portar la joya al palau del quefe de l'Estat, se mostrava aytal joya mitjançant actes de clemencia: fins per les festes onomàstiques y caps d'any de naixences del quefes y més propers

allegats se perdonaven o rebaixaven nombroses penes.

Y als qui creguin que'ls fets tristos no deuen donar lloch a actes de clemencia, els hi farém avinent que'ls cors grans sempre estàn disposats al bé dels demés: y els hi recordarém que, en decembre de 1885, fou promulgat un dels mès amplis decrets d'indult pera tots els penats, fins a la mort d'en Alfons XII.

El govern, per ara, no ha cregut oportú donar aytal concell al quefe de l'Estat, y ab això haurà assolit que de les bodes reyals sols se'n recordïn ab tristesa les victimes de les bombes y llurs families, y ab espant tots els qui ohiren l'espetech de la explosió. Sols llàgrimes de dolor y tristesa produhirà son recort y ni una llàgrima de joya, ni una paraula de benedicció de les innombrables families qui tenen algún individuu empresonat, ja per delictes comuns, ja pels d'opinió.

Ha arribat fins a nostres orelles que'l concell per l'indult no fou donat pels qui's diuen ministres responsables, perque tant aquests com els futurs ministres de l'altra colla, no creuen en la concessió d'indults: y que no hi creuen perque la ciencia moderna es contraria a aquests.

Si aquest es el fonament de la resolució d'en Moret y companyia, compadimlos, puig són victimes de preocupacions ridicules o d'una ignorancia supina.

Cert es que les corrents modernes són contraries a l'indult; però també es cert que ho són en els pobles verament avençats en civilisació, pobles ahont poden aplicarse les mides que d'aytals corrents neixin; en els qui tinguin veritables lleys penals y de procediments; en els qui tinguin excelents sistemes carcelaris y penitenciaris y en els que'ls delictes d'opinió no sien castigats, o qu'en tot cas ho sien lleument, essent el maxim de la pena'l desterro.

Mes en els pobles en qu'existeix en les lleys escrita la pena de mort, dèu haverhi l'indult.

Es de tot punt necessari aquest en els pobles quals lleys imposen penes més aviat aflictives que correccionals: la pena no té en tal cas més finalitat que'l càstich, jamay la correcció del condempnat.

Ho es en els pobles en que les presons y els presidis són centres d'epidemies y d'immoralitat, y principalment són universitats del crim.

Y sobre tot ho es en els pobles en que'l manifestar públicament una opinió mal vista pels governants es punit quasi com el més tremendo dels crims.

Créguinme, senyors ministres del present y de l'esdevenir: llencin d'una bona volta de les lleys la pena de mort.

Aboleixin tota mena de lleys que defineixin y castiguin els anomenats delictes d'opinió, y en tot cas castiguinlos lleument y sols en un extrém arribin al maxim, al desterro.

Esborrin de tota sòrt de lleys lo aflictiu de les penes; considerin que aquestes deuen ésser tan sols correccionals, fetes pera esmenar als infeliços delinqüents; y sempre y en tots casos obrin un expedient de conducta dels condempnats y, quan d'ell y previ examen se'n dedueixi la esmena d'un d'aquells, òbrinli de bat a bat les portes de la casa de correcció, y diguin ben alt y ben clar a la societat, a qui han de donar comptes: «Malalt entrà aquest home a la casa: sà y bo te'l torno; admétel, donchs, en ton si.»

Feu per ultim que les presons y presidis desapareguin, tal com són, y convertiulos en centres de trevall, cultura, higiene y moralitat, pera la esmena y curació de les victimes de malalties morals.

Y aleshores, y sols aleshores, podréu suprimir d'una plomada l'indult.

En quant a l'amnistia pera'ls politichs, mentres hi hagi governants y governats no podéu suprimirla may. Y si cap rahó científica vos convenç pera conservarla y aplicarla, si el vostre cor no's commòu pel sofriment dels altres, conserveula per egoisme personal, penséu sempre: *Hoy para ti*, *mañana para mí*. El món dóna tantes voltes, que bé podrieu anar a sota demà, els qui avuy estéu a sobre.

Mentres d'aytal modo no obréu y no aconselléu la concessió d'indults y amnisties, seréu victimes d'una greu e inqualificable preocupació.

Trinitat Monegal

LA ESPASA Y LA PARET

Mestre Segimón está capficat. L'antich corresponsal del *Cobden Club*, anglòfil fins al moll dels òssos, defensor dels interessos británichs y *otras hierbas*, s'havia proposat fernos creure en la resurrecció de Carles III. Ja tenia preparada tota la moixiganga. A Londres li donaren feta la lliçó. L'*hereu* s'*iniciava* en els misteris provinents d'Egipte, segons el ritual escocès; la *democracia*'s confonia l'*auto*... movilisme; quedava demostrada la possibilitat de tancar dos galls en un galliner; y, desprès, vinguen promeses: llibertat de cults, servey (cervell!) obligatori, ensenyança lliure, canals y *pantanos*, esquadra poderosa, aliança anglo-francesa... en fi, demanin.

Mes, pera tot això, era precis pensar en la sobirania. Y aquesta, segons la Constitució, resideix en les Corts ab el rey.

Mestre Segimón comptava sols ab la confiança de l'hereu, qui li havia donat la clau de casa pera que tanqués y obris quan fos necessari. Això no resolia'l conflicte. Mestre Segimón, ficat dins d'una mala barca, navegava entre Scilla y Caribdis. A la dreta hi tenia en Maura, ab un contingent respectable de senadors y diputats decidits a ferlo presoner de guerra, obligantlo a viure ab vilpendi; a la esquerra s'aixecava la Solidaritat regional, disposada a lluytar, sense treva, pera impedir la *indostanació* del pais.

Mal si fas, mal si no fas.

Obría la porta, y l'Antoni s'apoderava del timó a la primera desfeta. La tancava, y una tempesta electoral s'enduya la barca. ¿Qué fer? ¿Qué decidir?

Tirar endevant, ab poques e insegures forces, era una imprudencia temeraria. Disoldre aquestes, pera reorganisarles al seu gust, córrer la major aventura.

Això deixant apart que la sobirania quedava en molt mal lloch. Perque una de les forces constitucionals está en que, aixi com el poder dit moderador no té solucions de continuitat, el llegislatiu si, puig la representació del poble desapareix, mercè a un decret de disolució qui acaba ab lo mandat, rebut per diputats y senadors, quedant sospesa la sobirania fins que són proclamats els nous representants en Corts. Aquest es un dels molts *defectes* — pera no dir altra cosa — del sistema constitucional.

Mes això preocupava ben poch a mestre Segimón.

To be or no to be: *that is the question*, com deya Hamlet; *essere o non essere*, com traduhia en Novelli, avans de l'incendi que ha causat *la sua rovina*...

Era precis salvar la existencia, colocada, avuy, entre la espasa conservadora y la paret *solidaria*. ¿Còm? A cops de manubri. Calia preparar la màquina electoral y engegarla a tota força. Llàstima de coix, sospirant a la herencia antequerana! Ba! No faltarán elements poch escrupulosos. Una fornada de governadors ben *instruhits*, una agencia corruptora montada a la *dernière*, els cacichs disposats a tot, diners a dojo — els diners del pais contra'l pais — *con oro nada hay que falle*; y en cas apurat: suspensió de garanties, esquadres estrangeres a la vista y agafades de gent *sospitosa*...

Contra Maura, *caritat*. Contra'l *bloch*, el *montón*, com diria'l «balear», una altra conjunció: l'aplech de lo *bo* y *millor* de cada casa. Una xanfayna *anarco-monàrquica* pera tots els gustos. La qüestió es fugir de la espasa y desfer la paret. En Maura s'hauria de consolar ab la veyna y... gracies; la solidaritat s'aniria *liquidant*; en fi, tot podia sortir d'allò millor.

Era precis preparar una bona *trampa* pera la cacera. Circularia la veu de que'l noy s'ha fet *flach masó*, y els afiliats caurien mansament en l'engany. La massa lliberal, unitaria, creixeria fins a ferse una potencia. Fòra d'ella, tothòm quedaria titllat de clerical y reaccionari. L'ex-*secretaire* de Sant Vincent de Paúl, assessor de diverses sscietats monàstiques, sortiria aviat dels dos esculls qui feyen imminent el seu naufragi.

Guarda, guarda il mio talento!

La confiança de l'*hereu*, la clau de casa, els quartos, el manubri, la força pública, els cacichs, els unitaris: tot això, a dins.

A fòra, la protecció anglo-francesa mediant una sumissió arancelaria incondicional.

Ja pot tornar a son estoig la espasa *mauritana*. Ja pot alçarse tant com vulgui la paret solidaria.

Mestre Segimón está tranquil.

LLUÍS DE JANER

LA EDUCACIÓ Y LA ESCOLA

— Noy, mira que't pegaré! Apa, vesten a la escola, ¿sents?, y així no m'amohinaràs. —

Això es lo que se sent en totes les cases ahont hi ha criatures, y això dóna a entendre'l per què'ls pares envien a la escola a llurs fills: perque no'ls destorbin, perque no'ls hi facin nosa, per quedar tranquils. No hi pensen en el dever, en la obligació que tenen d'ésser ells els primers mestres pera criarlos, evitant el que sien impertinents, malgrat la propensió que a ésser aixelabrats tenen els noys en llurs primers anys, car ja sabèm que no poden pas néixer ben enteniments.

El noys van a la escola per força; hi van perque'ls amenacen ab càstichs si's resisteixen. El fet es, donchs, que tenen una gran repugnancia a la escola. ¿Per qué? Perque la escola d'avuy en dia, tal com en ella s'educa e instrueix, no té cap atractiu pera la joventut, la qual, en comptes de trobarhi la desitjada alegria, hi troba una serietat encarcarada en els pedagogs, y en comptes de llibertat hi troba esclavitut.

¿Qué vol la infantesa? ¿Alegria o tristor, llum o fosquedat, lletres y números o jòchs y distraccions? Qualsevol pot contestarhi a n'aquestes preguntes. Els infants no s'expliquen el per qué d'aquestes coses, però per instint, com les besties, s'aparten de tot lo que no'ls hi plau; y com que no poden sofrir la escola d'avuy, si hi van es molt contra llur voluntat.

Els pedagogs d'ara sols se preocupen d'ensenyar forces coses: molta historia, moltes matemàtiques, molta física, y omplir el cervell de les pobres criatures ab un enfarfech de textos, qui sols serveix pera enterbolir llurs ingenuus pensaments. Els actuals mestres, destructors de personalitats, no fan més qu'emmotllar a les desgraciades criatures qui cauen en llurs mans, ab els patrons que tenen fets.

Aquests homes se diuen pràctichs, y de tot se preocupen menys de fer agradable la estada en la escola; de tot se preocupen menys de que'ls infants tresquin cofoys y alegres al voltant del pastor de cor jove qui sols vigila, com els dels remats, pera que no prenguin mal.

«La manca d'atractiu — diu en Domela Nieuwenhuis — prové molt sovint de la cohibició que's posa a l'infant. Se li dóna un aliment intelectual que ni demana ni li convé. Quan l'estómach no pot pahir un aliment, encara se'l força a acceptarlo, y l'infant se posa malalt. Y ¿creyéu que no passa igual ab el cervell? Jo no hi crech en la droperia de les criatures. No he vist may un noy en estat normal y ab salut qui fos dropo. Y això es tan veritat, que quan un noy no pot fer res fa entremaliadures, puig no pot estar quiet. Som els adults els qui fem tornar dropos als infants. ¿Per qué tenim d'obligarlos a acceptar coses que no'ls interessen? Despertéu, provoquéu aqueix interès, y el noy vos demanarà allavors que li expliquéu les coses.»

Diu molt bé aquest autor, car la immensa majoria de xicots, quan surten de la escola, no han comprès ni's recorden d'una octava part de tot lo que'ls hi han posat dins de la capceta del cervell; si quelcòm els ha impressionat, allò serà lo únich que recordarán.

En cambi, la figura del bon mestre, del pastor jove, qu'hermosa qu'es! Quina importancia més gran no té en la societat aquest home! Esser pastor no vol pas dir ésser un home de ciencia, un sabi; no: ha d'ésser un home que comprengui la veritable vida, un home lo més perfet possible. Son cor ha d'estar impregnat d'amor. Ha de tenir una senzillesa gran, ha d'ésser un pare adoptiu, mes no de nom sinó de fet, de tota la maynada, d'aquella maynada enjogaçada qui ab sos crits omple de vida y d'alegria l'espay. Més que un sapient ha d'ésser un home qui conegui el ben viure; ha d'ésser afectuós, y no ha de voler ensenyarlos a la força, sinó acariciantlos.

Si els infants en el mestre hi trobessin un segón pare, si les escoles fossin llochs espayosos, plens de llum y d'ayre, ab patis y jardins, ahont pogués córrer la maynada, ahont pogués rebre'ls raigs del sol vivificador; si en comptes d'explicalshi coses que no comprenen, coses que no's poden entendre fins adquirir ab la edat una major comprensió; si els hi expliquessin contes qui,

tot distreyentlos, despertessin en ells sentiments nobles; si se'ls deixés córrer, jugar a jòchs qui desenrotllessin llurs muscles, creguéu que hi anirien de bon grat a la escola, sense necessitat d'amenaces ni càstichs.

«No podém desfernos del vell prejudici de que la escola sia considerada com una companyia militar, manada avuy per un oficial y al dia següent per un altre», diu en Tolstoy. Y es veritat. Mentres la escola sia com es avuy, els infants hi aniràn per força, com tants joves van per força a servir al rey.

Miréu côm són y còm están emplaçades avuy les escoles. Uns pisets de quinze a vint duros, primers pisos per lo regular, foscos y esquifits. Una sala y arcoba fa de classe, les parets són tapiçades de cartells y gravats, abecedaris, mapes de tot el món ab els variats colors qui marquen els estats; plans de màquines; uns quants quadros ab caps d'estudi, peus y mans, serveixen pera ensenyar de dibuix; y, en una reconera, la bola del món s'hi ostenta ab sos satélits al voltant, en llurs respectius circuls. Totes les parets són plenes de coses qui sols serveixen pera fatigar els tendres cervells dels pobres infants. Lo que'ls pares volen demostrar qu'es pera llur bé, ells ho troben un mal y sols ho prenen com un càstich y un martiri. Y, si bé ho mirém, no es res més.

¿Còm pot ésser que les criatures, en els començos de la vida, en els anys en que la conciencia encara no'ls hi ha enterbolit l'alegria, en la edat de l'enjogaçament, puguin estar hores y hores tancades en una sala fosca, voltades de totes aquelles andrònimes, assegudes en banchs tristos, sense poder parlar elles ab elles, mentres llur pensament vola pel defora, pels llochs ahont se juga, y's corre, y's respira la vida que no tenen allí dins?

«Nostres primers mestres de filosofia — diu en Rousseau — són els nostres peus, les nostres mans y els nostres ulls. Cambiàrnosels per llibres no es ensenyarnos a rahonar, es ensenyarnos a creure molt y a no saber may res.»

De tot ens preocupém menys de lo que realment hauriem de ferho. Tothòm sab que la terra dóna moltes voltes entorn del sol, y que'l sol es molt més gros que la terra, però hi ha molts homes qui no saben pas lo que vol dir ésser *ciutadà*. Ningú ignora que'l món es rodó, però n'hi ha molts que ignoren còm s'ha de viure. Tots són homes de ciencia qui cerquen, qui lluyten per entrar en lo desconegut; però són comptats els qui lluyten per la tranquilitat d'anim y pel benestar dels individuus. Per aixó crech que'l mestre no ha d'ésser cap home de ciencia, cap sabi, donchs aquests tot ho sacrifiquen a lo que ells cerquen. Els metges no respecten pas el cos qui cau en llurs mans. ¿Qué hi fa que, fent probatures, sacrifiquin una vida? Ells compleixen ab el dever professional. A l'enginyer qué li fa que, foradant una montanya, morin en un desprendiment cent obrers? Lo que a n'ell li interessa es que a la fi pugui passar de l'un cantó a l'altre. Y tots són iguals; tóts volen arribar al fi qu'ells se proposen, encara que l'arribarhi costi rius de sang; y, quan hi han arribat, pera ells es tota la gloria y tot el diner; pels altres, pels sacrificats, res, ni un recort.

Escola y llibertat: heusaqui dues paraules qui ara's repel·leixen y qui haurien d'anar sempre plegades. Ensenyar als infants a ésser els homes lliures de demà: aquesta deuria ésser la tasca de la escola moderna. Mentres deixém malmetre als nostres fills en les escoles d'avuy en dia, mentres en aquestes se'ls ensenyi a falsejar la veritat tot falsejantlos a n'ells, la societat no's lliurarà pas dels mals qui l'afligeixen, y sempre la poca sinceritat, la hipocresia, faràn nàixer en el cor dels homes els odis y les passions més baixes.

GABRIEL VINYAS

VEU DEL POBLE...

L'altre dia vaig tenir una llarga conversa ab un ciutadà de Barcelona, home de sa casa y menestral a l'antiga, si bé pensa a la moderna. Ell no es de cap partit politich, però es barceloní de soca y d'arrel, y ab aixó m'estalvio d'afegir qu'es bon català y, per consegüent, catalanista. Emperò tal es la seva passivitat, que no está inscrit en cap dels nombrosos centres nacionalistes, regionalistes o federals, si bé está suscrit a la majoria dels periòdichs escrits en nostra parla

y qui, més o menys clarament, pensen a la catalana.

Aquest senyor no'n té de compromisos de partit; es dels qui's desesperen al veure lluytar els catalans entre si, y fins les critiques de les obres de la nostra terra troba inoportunes si la censura no ve endolcida per qualque petita alabança. Es dels qui may perden les esperances: per això l'altre dia'm sorprengué tant el seu pessimisme al conversar de la marxa de nostre Municipi.

— Estich desconsolat. Jo qu'he complert ab convicció'ls meus devers de ciutadà votant a n'aquelles persones qui més garanties, al dir de la gent entesa, oferien, avuy me trobo que no sé qué respondre als meus companys de café, cada cop que, ab rialleta mortificadora, me pregunten: «Y donchs, ¿qué fan els *seus?*» Els meus, els meus!... Els meus són els catalans, si de diputats se tracta; els barcelonins, si's parla de concellers municipals. El qui no trevalla com déu per Catalunya o per Barcelona segons el cas, no es pas el meu diputat ni el meu regidor, encara que jo ab tota bona fe li hagi donat el meu sufragi.

Als diputats encara'ls hi puch reconéixer que han fet quelcóm. S'han defensat: era llur dever, però se'ls hi ha d'agrahir. Mes, quànt major agrahiment no mereixerien si tots y quiscún més radicalment proclamessin el dret de Catalunya y ataquessin de ferm als nostres enemichs qui sols per misericordia s'aguanten... Però'ls regidors! Aquests si que fan pena. Si assistiu a les llarguissimes sessions, o'n llegiu tan sols la breu ressenya, no sé pas si serà de fàstich o de vengonya'l sentiment que vos corprengui. Nosaltres qui tant hem criticat la prohija oratoria dels castellans; nosaltres qui tant ens vantém, per nostra superior cultura en relació ab les restants regions d'Espanya, d'ésser aptes pera regirnos y pera caminar sense crosses, ¿ab quina cara permetém, sense protesta, aquell devassall d'eloqüencia barata, aquelles discussions xorques, aquell temps esmerçat en petites satisfaccions de mal entés amor propri, aquelles ridicules escaramuces, quan tant y tant precisa donar la gran batalla en pro dels vitals interessos de la ciutat de Barcelona y del bon nom del nostre Municipi? Republicans y regionalistes sols s'ataleyen de ferse mutuus retrets, y malhauradament tots tenen rahó, car ni els uns ni els altres están a la deguda altura. Jo no sé si ara a la Casa Gran hi ha més moralitat que avans; vull pensarme que si. No sé si's fan coses tan mal fetes com se feyen; però lo que si sé, es que de pràctich y profitós no s'hi fa pas res. Grans projectes... grans iniciatives... reforma interior... exposició universal... higiene... ensenyança... paraules grans y fets petits. ¿Qué me'n diu vosté? —

Com que tardava a contestarli, ell reprengué ab més brahó:

—Donchs jo li diré que tots aquests concellers d'ara qui tant xerren y qui's vanten de saber tant, ni faràn la reforma interior, ni la segona exposició universal, ni tan sols l'agregació de Sarrià, y això que sols hi manca una firma. Y si s'hagués hagut de comptar ab ells, ni s'haguera fet l'*ensanche*, ni l'agregació, ni la exposició del 88, ni s'hagueren enderrocat les muralles. L'única cosa que faràn serà donar armes als politichs de Madrid pera que'ns tirin a la cara que mal podrém ésser cap de llus quan no servím ni pera cúa de pegell... —

A n'aquí vaig plantar en séch al meu interlocutor, perque ell tenia moltes ganes d'enrahonar, y jo molt poques. Hi ha ocasions en que es millor no dir lo que's pensa.

OLAGUER DE ROQUESALBES

EL TIFUS

L'aument de la mortalitat produhida a París pel tifus a conseqüencia—segons sembla—de les abundants pluges del passat hivern, ha cridat poderosament l'atenció dels higienistes. Després de varis estudis especials, s'ha vingut en coneixement de que lo meteix a Paris que a les demés grans capitals, després de grans pluges, el bacilus tifich se multiplica en gran manera, car les aygües, recorrent grans espays de vialitat pública, l'arrastren y el filtren ab elles als grans dipòsits y a les fonts.

Les dejeccions d'un atacat del tifus són suficients, en dies de gran pluja, pera infestar tota una ciutat.

Pera presservarse del bacilus del tifus en tals periodes d'infecció de les aygües, basta fer bullir l'aygua ab que'ns rentém y la que bevém. Y encara, pera beure, són preferibles

les aygües minerals de procedencia autèntica.

En aquests casos, com en tots els estats epidèmichs, la esterilisació de l'aygua per medis químichs s'imposa. Molts són els medis indicats, tals com l'us dels permanganats, del cloruro de calci, del bromo, del yodo, etc., etc. Els doctors Vaillant y Georges, en una comunicació al Comitè Tècnich de Sanitat de Paris, donen la preferencia al yodo lliure, el qual mata ràpidament en el si de les aygües els microbis. Aquest procediment ha sigut recomanat pera'ls exèrcits en marxa.

En 1894 el doctor Meillére ja proposà'l yodo com a primer desinfectant, a l'exèrcit.

Pera'ls serveys militars se preparen avuy a França pastilles comprimides, que basta tirar a l'aygua. Aquestes pastilles són de tres classes. Unes són de yoduro potàssich y yodat sòdich, y tenen un tint blavós. Altres són d'àcit tartàrich y tenen un color roig. Les altres són d'hiposulfit de sosa, de color blau. En cinch litres d'aygua s'hi tiren tres pastilles comprimides d'aquestes, y la reacció química's produeix, quedant l'aygua purificada a la poca estona.

Però'l mètode de Meillère es més senzill. Consisteix en posar unes gotes de tintura de yodo oficinal per litre d'aygua. Aquesta aygua, barrejada ab el vi, li dóna un sabor excelent y es altament higiènica. La dosis variarà de dos a quatre gotes per litre, segons la netedat de l'aygua. Cal agitarla desprès, y deixarla destapada durant mitja hora.

Altre sistema es l'anglés, qui consisteix en passar un gram d'àcit cítrich cristallisat per litre d'aygua, y deixarla durant unes hores. Y si no's té àcit cítrich s'exprém una llimona, y encara es millor ab tal que l'aygua's consumeixi al dia. L'àcit cítrich destrueix els microbis patògens.

De tots modos, l'aygua esterilisada es superior, en aquests casos d'infecció general de les aygües, a la filtrada, car els millors filtres són insuficients, com ho acaben de demostrar els doctors Greenvay y Ricotland als Estats Units d'Amèrica. Els filtres, desprès d'alguns lavatges o solucions, deixen passar certs microbis.

Pera'ls barcos y pera certes expedicions, proposa M. de la Méhauté, en un conciençós estudi, la esterilisació de l'aygua per la ebullició, y sa conducció per canyeries tancades.

Ultimament l'Ajuntament de Paris, qui's preocupa sempre del sanejament de la capital de la vehina República, acaba d'aprobar com els millors uns filtres d'arena, iniciats ja fa temps per un doctor llatí americà (D'Acosta), y avuy perfeccionats y fets pràctichs pels senyors Miquel y Mouchet.

El filtre en qüestió està constituhit aixi: demunt d'una capa de grava s'hi coloca una capa de fragments d'asperó, qui tingui dèu centimetres d'espessor, recoberta d'altra capa de dèu centimetres d'arena ordinaria ben rentada. A sobre s'hi posa arena finissima, rentada també y humida encara, fins a l'altura d'un metre, o un metre y trenta centimetres. Al demunt s'hi coloca una nova capa de pedruscall gros, pera que l'aygua no penetri ab violencia y sia entretinguda per aquells. El resultat d'aquests filtres ha sigut magnifich. En l'aygua bruta de l'Ourg, prop de Paris, el resultat ha sigut un aument de 20 per 100 d'oxigen disolt. Les bacteries qui estaven en rahó de 200,000 per centimetre cúbich, han sigut reduhides a un minim qui oscila de 50 a 80, y encara són microbis saprofits.

L'aygua, dirigida uniformement sobre la superficie d'aquests filtres, va penetrant poch a poch, y, per l'atracció qui tenen els cossos sòlits sobre'ls més lleugers qui sobreneden en un liquit, les bacteries són atretes per l'arena.

Quan el filtre està ja carregat de microbis, una corrent elèctrica'ls destrueix, y torna a servir novament.

Pompeius Gener

MONOLEG

May més hi vull tornar! No, no. Quina vergonya qu'he passat aquest mati! Es a dir, vergonya no. Ni jo meteixa ho sé lo qu'era. Era una cosa estranya que may havia sentit, era un vértich, una por més aviat, una immensa por lo que s'apoderava de mi y'm feya veure les coses capgirades. Sortir sola! ¿Y qué té de particular que una noya surti sola? No ho sé, però molt té de particular quan a mi m'ha fet tanta por! Sortir sola! Quan he arribat a la porta del carrer, ni sabia cap a quin indret tenia d'anar. Y al dubtar, en aquell moment, al sobrevenirme'l dubte innecessari, he cregut que tots els passants me miraven y senyalaven, que'ls balcons, les finestres y les portes s'obrien pera veure cap ahónt anava, que les coses se movien pera espiar els meus passos, y que fins el cel y l'ayre's deturaven atents, pera sorpendre les meves accions. Y he donat dues passes amunt, dues passes avall, m'he girat d'aci y d'allà y ja m'ha rodat el cap. Allavors si que no sabia hónt queya la iglesia. Per primera vegada'm dirigia sola a la iglesia, a la iglesia propera, ben coneguda, aquella iglesia que desde la edat de quatre o cinch anys he visitat totes les festes ab els papàs. Avuy la mamà's tro-

ba malalta, no gayre malalta: una senzilla indisposiciò qui la reté a casa.—Vesten a missa, m'ha dit, ja pots anarhi sola. Me sembla que no't perdràs pas. No vull que per mi deixis d'anarhi.—Y jo, creyentla, bona minyona, no he sabut dirli que no. De moment no m'ha fet res donar aquest pas. Ho creya tan natural! ¿No vaig sola pel jardí, no hi vaig fins pel carrer y tot quan estêm a la torre? Però, aixi que m'he posat el chal y el barret y el vel, y els guants, aixi qu'he pres el llibre d'anar a missa—ple d'estampes y fulles seques—allavors he començat a agafar por. He baixat els grahons y no sabia trobarlos. ¿Quí'm dêu haver vist pel carrer, com alucinada, ab els ulls baixos, sense veure ni mirar res, tota congestionada de vergonya, tota tremolosa y encongida? Anava arrambada per l'acera, tapantme la cara dissimuladament, el cap cot y el barret torçat. Me creya que d'un moment a l'altre'm cauria'l barret o'm fugiria'l vel, o se'm descordaria'l chal. No gosava agafarme les faldilles, ab aquella aprensió de que podrien pendrem per una altra. A cada moment temia que se'm descordessin les sabates, o que'm caygués el llibre, o que'm passés una d'aquestes coses tan vergonyoses que una noya no pot sofrir sense que tothòm se'n adongui. Y jo sé ben bé que tot això era infundat, si, infundat. Mes a mi'm passava. A mi, precisament, que quan vaig ab els papàs me giro y volto, y enrahono, y miro enlayre y a terra y a tot arreu, que signo als passants, que rich de les entremaliadures dels noys y de les expressions grotesques dels grans, que'm giro a veure les dònes elegants y els tipos estranys, que faig exclamacions sorolloses al mitj del passeig, que m'aturo en els aparadors encara que'ls papàs segueixin caminant, y els crido, y els faig aturar; que acaricio als nens que duhen les dides que s'asseuen prop de nosaltres; en fi, a mi, que tothòm me mira per lo francota y desinvolta. Aquest matí, al sortir, en cada home que passava hi creya veure un lladre y un assessí. Més encara que un lladre y un assessi, una altra cosa pitjor... Perque robarme y matarme eren coses que no temia. Temia una cosa crudel, monstruosa. Que algú vingués, y m'agafés, y'm dugués a n'algún parany, y després d'haverme tancat en una foscor temible, me fes sofrir un martiri... Oh, y encara coses pitjors, pitjors!... No era precisament el martiri, era quelcòm més horrorós, més monstruós lo que temia. Y com si jo hagués fet algún gros pecat en aquesta vida, per tot veya braços que m'amenaçaven, sentia paraules que m'anatemisaven, y en cada ombra veya venir un butxi que havía de pendrem lo més pur y lo més sagrat de la meva vida. Y al sentirme roçar pels passejants, al respirar, sense voler, llur halè, m'ha semblat infestarme. Sense saber per què, tossia. Una tos seca, que m'ennuegava. He entrat a la iglesia. Llavors si que m'he vist perduda. La fosquetat, la severitat, el misteri. Y, en tot el temps qu'he estat allí, no he gosat aixecarme d'agenollada. Les cames no'm podien sostenir després. M'he recolzat en una cadira y he resat llargament. Sempre ab el cap cot, fins del meteix capellà temia. Quan els altres s'aixecaven al girar el missal, jo restava agenollada. La tremolor no m'havía deixat pas, me sentia malalta, malalta de debò. Creya veure sortir de la nau fantasmes, quimeres. Y aquestes fantasmes anaven núes, ensenyaven totes llurs vergonyes, totes llurs asquerositats y baixeses. Els homes que tenia a l'entorn me semblaven guaytar tots a n'aquelles quimeres y desitjarles, ab els ulls encesos y les boques closes. Veya en tots els rostres una contracció grotesca y pahorosa, y tot eren braços que s'aixecaven, cossos que s'incorporaven, ungles que lluíen sinistrament y boques flamigerants. Quín suplici més gran el meu al ohir la missa! Y al sortir, el meù espant era més gran. Els somriures dels fidels eren plens d'ironia y de perversitat. Me semblava que'ls homes feyen gestes ferotges y que les dònes ensenyaven llurs pits y llurs braços nuus. Me semblava que uns y altres, apretantse, atormentantse, feyen un gran escarni a totes les coses sagrades. Y al trobarme a la porta del temple, altra volta he dubtat. He anat amunt y avall. No m'orientava. Y, de tant temps que sé hònt es a casa! Y he corregut pel carrer, sense mirar a ningú, sense veure a ningú, tapantme la cara. Y, quan he arribat a casa, quina por! m'he tancat a la meva cambra y m'he posat a plorar. La mamà, després, m'ha preguntat què tenia. El meus ulls estaven lívidament ombrejats. La mirada meva era

espantosa. Oh, no, no vull tornar a sortir sola. May mès. Ni que sia per'anar a missa. Que se'm perdoni aquesta petita falta. Però la por, oh, la por! Primer me moriria que tornar a sortir al carrer, així, tota sola, tota sola...

Alfons Maseras

DESDE PARIS

ON FERME!

A l'hivern ho sentiréu a dir en els museus y biblioteques; y ara a l'estiu també; però ara, ademés de sentirho a dir, ho sentiu vibrar en l'ayre. *On ferme* diuen els teatres; *on ferme* diuen les cases particulars... qui tenen la particularitat d'encloure gent burgesa; y ho repeteixen els carrers, les botigues, els restaurants, l'ayre que respirèu... quan ne trobéu una mica pel carrer. Ben entès que lo que's tanca no es altra cosa que les portelles dels trens qui condueixen a platges y balnearis. Ni suposant que ho fessiu pera no empassarvos la polç qui arreu s'aixeca, podèu pensar que lo que's diu que's va a tancar es la boca. *Fermer la bouche*, sobre tot si hi afegiu el mot *bebé*, es una expressió que ningú que s'estimi una mica pot proferir. De fet els teatres no's tanquen pas: els mès interessants de Paris, els concerts, se pot dir que sols han cambiat de lloch. No's tanquen tampoch del tot els estudis, ni els restaurants, ni els *Louvres* (museu y magatzém, o si algú ho prefereix: magatzém y museu). En el fons no's tanca res, però'ls comerciants repinten les fatxades de llurs botigues, els tallers de modistes s'han traslladat als jardins públichs, en el Metropolità no s'hi pot viatjar de males olors y manca d'ayre que hi ha, els diumenges y dies festius la gent qui durant tota la setmana ha estat reclosa pren per assalt els trens y tramvies y vaporets qui condueixen a la campanya, fa calor y la gent súa... Es a l'arribada de les grans calors que's diu que Paris *ferme*, però quànts no poden dirho aixi d'ells! Són tants els qui el dur el mocador a la mà, l'aixugarse'l front suhorós, y el bufar d'ofech els hi dóna tan bella excusa pera obrir una conversa!...

UN LLIBRE NOU

No han siguts infructuosos els trevalls en colaboració del sabi filòleg de Christiania Aboë Sjorne y del quimich francès Maurice Pâvraie. Fins ara podiem imaginar trevallant en comandita les ciencies mès apartades en el comú brancatge de l'arbre del Bé y del Mal. Lo que may podiem imaginarnos es la mutua ajuda de ciencies tan diferentes com la quimica y la filologia, y molt més qu'en sa tasca comuna poguessin arribar a conclusions precises y útils pera la humanitat. Qu'es a lo que han arribat aquells dos sabis, desprès de no pochs trevalls, y qu'es lo que'ns han donat a conéixer ab sa obra *Les sensations sensuels hors place*.

Segons aquells dos senyors nomenats, la vida no es altra cosa que l'aspiració al goig, y la mort l'acompliment del goig aspirat. Quant més se desitja més se viu; quant més s'acompleix més se mor.

Una serie continuada de desitjós subratllada per l'inagotable desitj d'un més enllà: heusaqui la vida. Una serie continuada d'espasmes, coronats pel derrer espasme absolutament agònich: heusaqui la mort. Donchs, es en el desitj sensual, eternament inagotable y conservador de la especie que cal anar a cercar la font de la vida y la explicació de tots sos fenòmens.

A partir d'aqui nostres autors senten dues afirmacions: la primera ben rahonada segons sa teoria, la segona absolutament gratuhita e hipotética, però de la que'n treuen conseqüencies remarcables. Diuen:

1.er El plaher sexual car es desitjat eternament, es la font de la vida, y

2.on Tot lo que composa'l sér humà no es altra cosa que *sexualisme*.

Pera demostrar *a posteriori* aquesta afirmació, l'obra está plena de cites històriques probant que EL LLOCH cambia segons les costums, les èpoques, els paisos, etc., y que per lo tant no podèm afirmar que hi hagi aberració en lo que naturalment aconteix, sinó que, al contrari, hem de concloure que la facultat de percebir radica en tot el sér en potencia y's fa activa en tal o qual lloch diferent sols mercés a l'us y a la educació.

Es a partir d'aquest punt que l'obra's fa interessant, car aqui comença'l desenrotllo

de llur teoria sobre'l *sexualisme intelectual*, afirmant y demostrant que'l sexe modernament pot radicar en el cervell, teoria y demostracions que passo per alt per manca d'espay, y estudiant la manera de produhir, en aquest estat, la major quantitat de lo qu'ells ne diuen *vida*, y la necessitat d'encoratjar aquest estudi pera fer en el nostre estat de civilisació lo qu'en altre estat feren pobles com l'egipci, qui tenia veres escoles sagrades obertes pera l'ensenyament de la producció del goig material, que's pot seguir nomenant aixi pera distingirlo de l'actual purament psiquich.

Segons dits autors, el medi de produhir el plaher cerebral no es altre que'l *mot*, y lo que podiem nomenar *bacanal* se troba en la poesia; ben entés: en la moderna poesia, en la poesia neoideològica. Veyàm còm s'expliquen messieurs Sjorne y Pâvraie.

Hi ha mots sòlits, liquits y gaseosos, mots lleugers y pesants, mots aspres y satinats, mots lluminosos y opachs. Aquesta divisió la podém establir no solsament considerant el mot baix el punt de vista de la idea que desperta en el cervell, sinó en si meteix, ja qu'hem de tenir en compte que sa creació obeheix a l'esperit onomatopeich qui vibra en el fons de tot llenguatge. Donchs bé: d'igual manera qu'en els antichs tractats de les sensacions veyém que la mocegada, el pessich, el copet si algún efecte produeixen en individuus refinats es sols degut a la *sorpresa* y a la *reiteració*, aixi meteix els refinats de sexe cerebral sols troben el més gran goig en el mot quan de la reiteració y de la sorpresa va acompanyat. La manera de lograr això derrer es sumament fàcil segons els esmentats filosops. La *sorpresa*'s logra ab la unió de mots qui tinguin qualitats y consistencies diferents, la *reiteració* ab la repetició de la idea ja abandonada o que's fingeix que's va a abandonar. Un exemple de reiteració el podém escullir en la escola meterlinkiana. S'emet una idea *molla*: Ja plou; se fa una pausa qui fa sospitar que rebrèm en el cervell una idea sòlida, y's torna a repetir la molla: Ja plou; y's fa una altra pausa, y... aixi successivament, fins que'l cervell se convenç de que no hi haurà cambi, y aleshores se li fa sentir una idea satinada o d'altra classe, que's reitera successivament també.

La sorpresa's produeix, com queda dit, ab la unió de mots de qualitat oposada. Véginse'ls tituls de les obres d'Echegaray: *Mancha que limpia*, *Manantial que no se agota*, *El loco Dios*, etc. Trobéu, per exemple, el mot *ignocent* (opach) y el mot *escarxofa* (sòlit): donchs no heu de fer sinó juntarlos, y dir, es un dir: *y menjant escarxofes ignocentes*, pera produhir un goig cerebral corresponent a una mocegada reiterada després d'una sorpresa d'abandón. Els *llabis primaverals*, les *peres jovenetes*, *els cogombres vespertins*, *les tomates sarcàstiques*, etc., poden servir d'exemple a imitar (¿ho hi podriem afegir: *els mots sòlits y gaseosos?*)

L'obra termina dihent qu'essent tan fàcil trobar la emoció sexual cerebral, tots devém dedicarnos a la noble tasca de produhir goig en altri, per la emoció del contrast y de la reiteració del mot, lo que de passada donarà un cayent d'intelectualisme a les actuals generacions si això fan.

Ens abstenim de criticar l'obra dels senyors Sjorne y Pâvraie quals sols noms ja'ns inspiren sospites, limitantnos a fer constar que si bé pot ésser cert qu'en els individuus fruhidors d'aquestes sensacions, bon troç més ignocentes que les escarxofes, es probable que hi hagi hagut un descentrament de sexualitat, es també quasi segur que'l foco sexual no'ls hi ha anat a parar precisament al cervell.

F. Pujulà y Vallés

Paris, juny de 1906.

TEATRES

Amor y Ciencia.—La bagassa.

Com que Joventut no es un diari, en que tota novetat, fins les més insignificants, deuen registrarse, no m'he ocupat de les derreres produccions escéniques que'ns han donat les dues companyies castellanes qui actúen en nostres teatres d'estiu. El teatre castellà modern, com ja he indicat altres vegades, adoleix pera nosaltres d'ésser buyt y atrassat. Distréu a ratos a una petita part del públich barceloni, aquell públich qui no vol encaparrarse, però no'ns interessa a la majoria, qui demanèm quelcòm més sòlit que uns quants *chistes* dels Quintero, quatre

fiblades d'en Benavente, o petites disquisicions, galanament escrites però puerils, d'en Linares Rivas.

Per això aquesta temporada, clàssica ja a Barcelona, en que a la frevoletat dels autors castellans sols responen frévolament nostres classes adinerades y nostres petites dames y damiseles *cursis*, es la que més aburreix al públich verament aficionat. Qu'es trist un teatre sense públich de galeria! Ni a Novetats ni a l'Eldorado hi veuréu may públich de galeria aquestes temporades.

Es per això que jo també hi vaig poch. Puig ja sé per endevant que res tindré al sortir pera contar als lectors. Tot lo més petites insubstancialitats y *donosuras* de llenguatge qui a la llarga arriben a enfarfegar.

No obstant, l'altre dia vaig anar a veure *Amor y Ciencia*, d'en Galdós. La firma es d'excepció y sempre'ns ensenya quelcòm la ploma d'aquest escriptor de cervell privilegiat, encara que—y això ho ha demostrat la experiencia més que'ls pronòstichs dels critichs incipients—bé pot afirmarse ja que'l seu temperament es refractari a l'art escènich. Difús en les seves descripcions qu'en el llibre sovint captiven, excessivament imaginatiu en les seves faules qui fins en el llibre resulten quasi bé sempre de pais de vano, y temerós y com acoquinat al presentar problemes trascendentals qu'en la novela rahona prolificament, però qu'en el teatre li fallen per rahons diverses, els drames y comedies de don Benet Pérez Galdós resulten en general puerils, quan no vulgarment revolucionaris.

Tot això ho trobém un cop més en *Amor y Ciencia*. Per medi de llargues y inflades relacions, ab pincellades sentimentals, ens enterêm de la situació: Una dòna jova educada aristocràticament, es a dir, frévolament, se va casar, perque si, ab un metge qui serà un sabi qu'entén la vida seriament. Ell vol viure per la ciencia, per la veritat y per l'amor senzill; ella per divertirse, pels vestits bonichs y per les emocions o passions complicades. Marit y muller topen y ella fuig ab un aymant, que's mor deixantli un fill qu'ella adorarà sempre; y, després d'uns quants anys, ens trobêm ab el següent drama: La mare té un altre aymant, un marqués serio, bondadós y prudent, qui la protegeix ab desinterés y carinyo excepcionals. Filarien l'amor perfecte si un petit incident no vingués a ressucitar histories velles: el fillet está agonitzant y sols un especialista, el més sabi d'Espanya, per no dir del món, podria salvarlo. Donchs bé, aquest sabi es el marit ultratjat. No pot negarse que la situació es dramàtica. L'home de ciencia, l'home dels amors senzills, ¿voldrà salvar fredament al fill de la dòna qui l'ha deshonrat y de l'home qui va prostituhirla? Ella no ho creu, ella'l creu venjatiu; però ell ho fa senzillament. Naturalment, la reconciliació es inevitable. Y la comedia d'en Galdós acaba romànticament, després de molts incidents d'un còmich a voltes massa pujat, y d'un quart acte poemàtich qui a mon pobre entendre lliga molt poch ab una obra de ciencia y amor.

Passa una cosa estranya ab aquesta comedia d'en Galdós: Essent la situació, el nus intensament dramàtich, no'ns arriba may a l'ànima; no'ns commòu. Y això es degut a dues rahons qu'en art escénich són defectes capdals. La primera es que tot passa tranquilament, que desde les primeres escenes ja sabém o endeviném que *no serà res*, que'l nen malalt se curarà mercés a la ciencia y cuydados del metge eminent, y que aquesta cura determinarà una reconciliació. Es desesperadora la normalitat ab que's desenrotlla l'obra. La segona rahó es que l'element passional hi brilla per sa ausencia, ab tot y ésser la base y fonaments de la comedia essencialment passionals. L'autor se'n desentén d'això pera complaures en disquisicions severes a voltes, encara que més sovint tendrivoles, qu'en ocasions fins resulten en excés puerils. L'home excepcional, el doctor eminent qu'esperém ab interés y apareix al final del primer acte aparatosament, ens desilusiona després. Fòra d'ésser un gran metge, lo qual dramàticament es ben poca cosa, no'ns apareix com a home de món o com a filosoph ab aquella fermesa de linies qui requereix un tipo extraordinari. Nosaltres voldriem saber qué'n pensa aquell home de ciencia y de cor de les grans passions y dels grans amors, puig qu'ells són l'origen del seu drama y del drama de tots, y voldríem saber còm les cura aquestes enfermetats o llagues humanes. Mes ay!, que tota la ciencia y tot l'amor del metge eminent se redueixen a una compassió tendrívola y a una severitat de principis absoluts que pràcticament ell meteix desmenteix.

No obstant, a pesar de tot això y d'altres petits defectes de construcció qui recorden procediments de l'Echegaray sense recordar la seva traça, en la comedia d'en Galdós hi trobém passatges ben hermosos y idees dignes d'un home qui pensa clar y lliurement. En *Amor y Ciencia*'s fa sàtira fina y fonda de determinades preocupacions, costums y vicis socials ab esperit enlayrat y seré. Això ja es molt y déu notarse en l'actiu de l'autor, qui per altra banda fa gala d'un llenguatge correcte, concis y elegant, sens amaneraments.

De la execució poch hi ha que dirne. En l'obra, com se comprén per lo dit, no hi ha grans papers ni situacions. Els actors deuen limitarse a dir o recitar la llur part. Notém qu'en general ho feren discretament y serà tot dit.

Lo que fou molt pobre es la presentació escènica y el meteix decorat; tot excessivament pobre si tenim en compte que's tracta

d'una de les dues companyies qui's disputen la supremacia de la escena castellana. La Guerrero, al menys, treu altres mobles.

—

Al teatre «Circo Barcelonés» va estrenarse dissabte passat un nou drama d'en Joan Puig y Ferreter.

Es simpàtich aquest jove per la ingenuitat y entusiasme ab que escriu les seves impressions de la vida y per la generositat d'ideals qu'en elles transparenta. Però s'ha de confessar qu'en els drames que fins avuy ens ha donat s'hi veu més l'observador, potser un xich fanàtich, dels *baixos fons* socials, que'l pensador serè y home estudiós.

Ja en *La dama alegra* notarem qu'en Puig y Ferreter tenia nirvi, tenia pasta, però que li mancava cultura. Ab *La Bagassa*'ns ha confirmat en aquesta apreciació. La idea fonamental no pot ésser més enlayrada: mostrar còm la humanitat viu injustament, còm el benestar no es patrimoni de tots sinó privilegi de pochs. Aquesta idea inspira a l'autor un drama pahorós de la escola de Gorki, ahont si bè hi trobèm detalls ferms y justos trets de la meteixa realitat, en conjunt no'ns commòu per son convencionalisme.

Escenes hi ha en *La Bagassa*, per exemple les primeres del segón acte, d'una gran veritat psicològica y vigorosament copiades de les costums de les capes socials més miserables; diàlegs y converses hi trobém també garbosament escrits, però donades les pretensions més trascendentals que l'autor sembla tenir, el drama resulta massa dramón y la tesis poch estudiada, poch documentada y molt declamatoriament sostinguda.

Ab dir que'l titul meteix de l'obra encara no l'he entès a pesar de les invectives del protagonista, n'hi ha prou. ¿L'ha aprofondida bé l'autor la distinció entre la justicia històrica o activa y les injusticies d'un complexe y defectuós organisme social?

En fi, en Joan Puig y Ferreter, sens haver donat un gran pas ab aquest drama, no ha desmentit les condicions d'autor qu'en sa primera obra descobrirem. Y puig la pasta hi es, que trevalli. Indubtablement farà quelcòm de més sòlit.

La Llorente y en Viñas trevallaren ab molta fe, y els demés presentaren un conjunt discret.

Emili Tintorer

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Nota. En tota oració ahont s'hi trobi alguna d'aquestes paraules negatives, tot altre mot negatiu es suprimit. «Si hi ha a la frase un altre mot de sentit negatiu, l'adverbi *ne* se suprimeix». (*Gram. Fon. Zam. Regla 12*).

Aixi en Esperanto no dirém *mi ne vidis neniun* sinó *mi vidis neniun*, o si's vol usar la partícula *ne* isolada, *mi ne vidis iun* que equival a dir *jo no he vist algú*. No dirém *li ne havas nenion*, sinó *li havas nenion*, o *li ne havas ion*. No dirém *mi ne havas nenian libron* (jo no tinch cap (classe) de llibre) sinó *mi havas nenian libron* o *mi ne havas ian libron*. No dirèm *tero ne estas nenies*, sinó *tero estas nenies*, o *tero ne estas ies*.

Ab la lletra *k* anteposada als mots simples *io*, *iu*, *ia*, *ies*, hem dit que feyem els interrogatius y relatius.

Kio Si *io* ens expressa la idea *cosa*, *alguna cosa*, *kio* com a interrogatiu traduhirà nostre pronòm interrogatiu *que?* y com a relatiu nostres relatius *que*, *lo que*. Ex.: ¿Què ha succehit? *¿Kio okazis?* ¿Qué es això? *¿Kio estas tio?* (Relatius). Lo qu'està sobre la taula es groch, *flava estas* (tio) *kio kuŝas sur la tablo*. Allò qui cau, *tio, kio falas*. (Acusatiu. ¿Qué vol vosté? *¿Kion vi deziras?* Jo tinch allò que vosté tenia, *mi havas tion, kion vi havis*. Lo que vosté vulgui, *kion vi volos.)*

(Francés) *quoi*; (anglés) *what;* (alemany) *was*. (U. V. Z.)

Kiu. Si *iu* ens expressa la idea personal *algú*, *kiu* com a interrogatiu traduhirà nostre interrogatiu personal *qui?* (masculi) *quina?* (femeni) y com a relatiu nostres relatius, *qui* y *el qui* masculi, *la qui* feminí. Ex.: (Interrogatiu) ¿Quina es? *¿Kiu estas?* ¿Qui ha vingut? *¿Kiu venis?* ¿Qui té'l caixò? *¿Kiu havas la skatolon?* (Relatius) Qui riurà derrer riurà més bè, *kiu laste ridos, tiu plej bone ridos*. El qui vulgui venir qu'aixequi'l

dit, *kiu deziros veni li levu la fingron.* Fou ella la qui va trevallar mès, *ŝi estis kiu plej laboris.*

(Plural. El mot *kiu* pluralisat *kiuj*, tradueix nostre interrogatiu *quins?*, *quines?* y nostres relatius *quins*, *quines* y *els qui, les qui*, *les quines*. Ex.: (Interrogatiu). ¿Quins han vingut? ¿*Kiuj venis?* ¿Quines són les mestresses de la casa? ¿*Kiuj estas la mastrinoj de la domo?* (Relatius). Jo (ho) sè quins vindràn y quins se quedaràn, *mi scias* (*tion*) *kiuj venos kaj kiuj restos.* Els qui eren ab nosaltres coneixien la electricitat, *(tiuj) kiuj estis kun ni konis la elektron.* Dónguiho a les qui vostè vulgui, *ĝin donu al* (*tiuj*) *kiuj vi volos.* Quatre xicotes les quines eren molt hermoses, k*var* k*nabinoj kiuj tre belegaj estis).* (Acusatiu. ¿Quins pendrà vostè? ¿*Kiujn vi prenos?* ¿A qui diu que ha vist? ¿*Kiun vi diras* ke *vi vidis*? (Relatius). El bitllet que vostè ha comprat, *la bileto*, k*iun vi aĉetis*. Eren les quines jo preferia, *ili estis*, kiuj*n mi preferis*, etc.)

(Francès) *qui*, *lequel*, *laquelle*; (anglès) *who*, *which*; (alemany) *wer*, *welcher.* (U. V. Z.)

Kia. Si *ia* ens dóna la idea de calitat, classe, especie expressada per nostres mots *algún*, *alguna*, kia com interrogatiu traduhirà nostres interrogatius *qual?*, *quin?* (masculi) y *quina?* (femeni) qui pregunten per la calitat, y nostres relatius *qual, quin*, *quina*, *el qual*, *el quin*, *la quina*. Ex.: (Interrogatius). ¿Quin temps fa? (això es, ¿quina classe de temps?) *kia vetero estas?* Veusaqui la meva casa: ¿quàl es la vostra? *Jen mia domo*, *kia estas la via.* ¿Quina (classe de) cadira es aquesta? *Kia seĝo estas ĉi tiu?* (Relatius). Tal qual, *tia kia.* Quin cavall! es massa alt! *Kia ĉevalo, ĝi estas tro alta!* Quina cremada! K*ia brulaĵo*! etc.

(Plural. *Kiaj* tradueix nostres *quals?*, *quins?*, *quines? quals*, *quins*, *quines*, *els quals*, *els quins*, *les quines*). (Acusatiu. ¿Quin cavall té vostè? ¿*Kian ĉevalon vi havas*?)

(Francès) *quel;* (anglès) *of what kind;* (alemany) *was für ein.*(U. V. Z.)

Aclaracio. — Pera precisar bè quan hem de traduhir *kiu* y quant *kia*, ens hem de fixar en si volèm expressar la idea de calitat, classe, especie o no. En el primer cas traduhirèm *kia*, en el segón *kiu*. Remarquis que'l singular masculi nostre quan es purament personal es *qui*, y quan es calitatiu es *quin*. Donchs bè: quan ens trobèm en un cas femeni *quina*, *quines*, *les quines*, etc., ja sia interrogatiu ja relatiu, pera veure còm l'hem de traduhir, si la idea de calitat no'ns apareix prou clara no hem de fer sinó posarho en masculi y en singular; si ens dóna *qui* traduhirèm *kiu*, si *quin* traduhirèm *kia*. Per exemple, volèm traduhir la següent frase: ¿*quina euga es aquella*? en la que la idea de calitat no'ns apareix prou clara pera traduhir tot seguit *quina* per *kia*. Fent lo dit veurèm que no's diu *qui cavall*, sinó *quin cavall;* la traducció donchs serà: ¿*kia ĉevalino estas tiu*? Un altre exemple: volèm traduhir la frase: *quines camises*, *son molt boniques!*, y fent cas omis de que expressèm la calitat cosa que no sabèm veure, suposarèm que *camises* es masculi, y posantles en singular trobariem que no diriem *qui camiso*, sinó *quin camiso*, *ez molt bonich*; es dochs a *kia* al que hem de recorrer, y la traducció serà *kiaj ĉemizoj*, *estas tre beletaj*, y no *kiuj cemizoj*, etc.

(Seguirà) F. Pujulá y Vallès

NOVES

Tenim en prempsa'l segón volúm ab que en el present any seràn obsequiats els suscriptors de Joventut, y que contindrà la primera traducció catalana, feta per nostre company Oriol Marti, del renomenat drama modern *Animes solitaries*, una de les obres mestres del famós dramaturg alemany Gerhart Hauptmann.

Aquest volúm serà entregat a nostres suscriptors durant el present mes de juliol.

—

Saltà la espurna, y com que'l combustible hi era abundant, el foch ha pres y sembla voler pendre proporcions d'incendi. Ens referim a la protesta feta pels figuerenchs contra'l trasllat dels presidis africans a la hermosa vila empordanesa. De tots indrets de

Catalunya s'ouen veus d'indignació pel procedir d'aqueix govern *lliberal*, desconeixedor de l'esperit català, qui ab la més irritant inconsciencia no fa altra cosa que ofèndrens continuament. Les més capdals entitats de Barcelona protesten d'aqueix atentat a la ciencia penitenciaria y als sentiments del poble; lo meteix van fent les diverses associacions d'una y altra comarca catalana, y ab joya hem de consignar que les primeres en ferho, les primeres en advocar en aquest assumpto per la causa de la civilisació, han sigut les societats autonomistes. Avant, donchs; prosseguim la creuada ab tanta major decisió com major sia l'esperit mofeta d'en Moret.

—

En el «Centre Autonomista Català de Sant Gervasi» celebrà la nit del divendres la societat «La Reixa» una lluhida festa a benefici de son fons social y en honor dels ferits y dels empresonats pels derrers aconteixements. Se representaren les obres *La mare eterna*, de l'Iglesias, *Mestre Olaguer*, de Guimerà, y *L'ultim conceller en Rafel de Casanova*, d'Ayné Rabell, que foren molt aplaudides pel nombrós públich, el qual posà fi a la vetllada puntejant ayroses sardanes.

—

A Vilafranca tingué lloch el passat diumenge, ab un èxit grandiós, el *meeting* inaugural del «Foment Autonomista del Penadès.» L'acte's celebrà en l'espayós teatre del Tivoli, ple de gom a gom. Parlaren els senyors Campllonch, president del «Foment»; Puig Samper, per *El Poble Català;* Plaja, per la «Lliga Regionalista»; Martí y Julià, per la *Unió Catalanista*, y Zulueta, diputat per Vilafranca. No disposèm d'espay pera extractar els magnífichs discursos dels oradors, qui anatematisaren els vicis de l'Estat qui va a la ruina, enaltint a Catalunya per sos anhels de redempció per medi del regim autonòmich. Tots reberen xardoroses ovacions.

Acabà'l patriótich acte enviantse al president del Concell de ministres dos telegrames d'enérgica protesta pel trasllat a Figueres dels presidis d'Africa.

La festa inaugural del «Foment Autonomista del Penadés» ha estat verament digna d'aquella vila, qui podrà recordar la diada del 1 de juliol d'enguany com una data memorable.

—

En l'«Associació Catalanista» de Premià de Mar tingué lloch el passat diumenge l'acte de colocació del retrat d'en Valentí Almirall en la galería de patricis ilustres de dita entitat.

Oberta la sessió pel president senyor Obiols, passà'l senyor Canibell a llegir la biografia de l'insigne català qual memoria s'honorava. El discurs del senyor Canibell, completat per la lectura de varis textes de l'Almirall, resultà una crítica acabadissima d'aquest, com a pensador y com a home d'acció, evidenciant que, en sos primers temps, fou la primera personalitat qui sapigué donar orientacions definides a l'autonomisme català.

El trevall del senyor Canibell fou celebrat y aplaudit, com se mereixia, ab ver entusiasme.

També fou molt celebrat el retrat d'en Valentí Almirall, degut a l'artista senyor Botey.

—

La Comissió organisadora de l'Homenatge a Clavé acordà per unanimitat adjudicar a JOVENTUT una medalla commemorativa de l'expressat acte, ajuntanthi un expressiu vot de gracies per la cooperació que al meteix prestà nostra revista.

Agrahim coralment l'obsequi.

—

Publicacions rebudes:

Girassol, comedia en tres actes per Ignasi Iglesias, de la qual ne publicarem el corresponent judici critich al ésser estrenada a Romea'l dia 14 del passat abril. Ha sigut impresa ab molta pulcritut a «L'Avenç», y's ven a 2 pessetes l'exemplar.

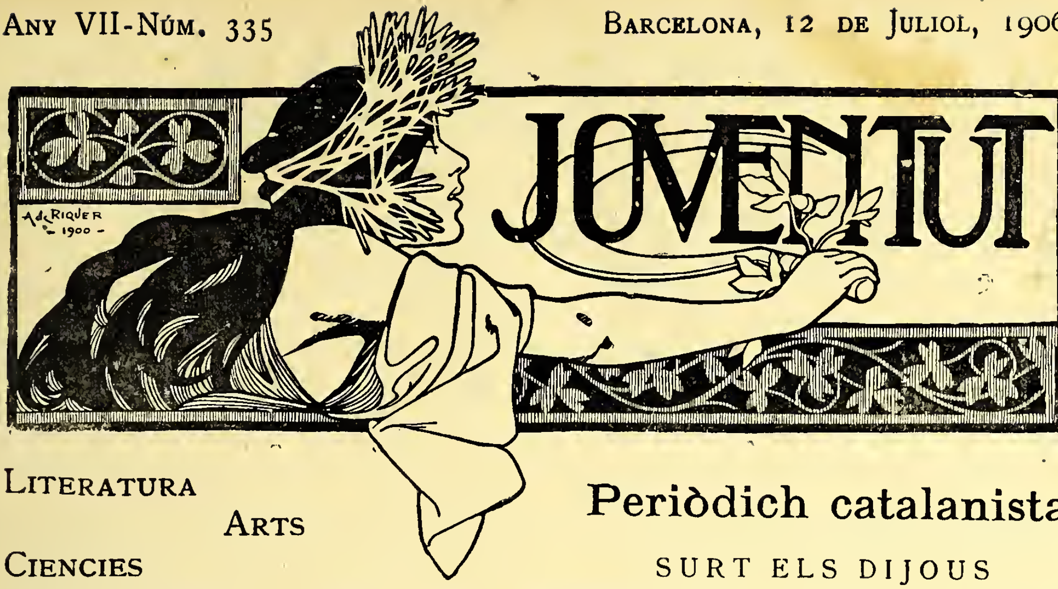
Jochs Florals de Capellades. Hem rebut la convocatoria d'aquests jochs florals, organisats pel periòdich *La Veu de Capellades*, que's celebraràn el dia 15 del proxim agost, festa major d'aquella vila. S'ofereixen tretze premis. Les composicions han d'ésser remeses al secretari del jurat per tot el dia 3 d'agost. El jurat estarà compost pels senyors Carles de Fortuny, president; Emili Guanyabèns, Joseph Carner, Joan Llongueras, Bartomeu Estapà, Amador Romaní, vocals; Manel Cardús y Pujol, secretari.

L'Hereu, setmanari autonomista de Barcelona. Els dos números publicats fins ara han tingut gran èxit, per l'agudesa de son humorisme y per la valentia ab que's defensa la causa catalana. Li desitgèm llarga vida.

Costa de Ponent. A Vilanova y Geltrú s'ha començat a publicar ab aquest titul un setmanari portaveu de totes les comarques que en aquella costa són compreses o hi tenen vehinatge. Ve a lluytar contra'l centralisme y publica diversos trevalls patriòtichs ben interessants, començant per un d'en Prat de la Riba. Esperém que l'éxit mès falaguer coroni les campanyes autonomistes del novell company.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 335 BARCELONA, 12 DE JULIOL, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

CAMBI DE MINISTERI

Si n'hi haurà... si no n'hi haurà... Entrevistes a tort y a dret dels personatges d'upa ab altres homes d'upa, de significació relativa (segons el modo de pensar de cada hu); anades y vingudes del guapissim Moret y per fí s'ha decretat la crisis del Ministeri. En López Domínguez ha sigut enlayrat a la presidencia del Concell y encarregat de fer llista de nous ministres. En Moret queda a la espectativa, desprès de donar paraula qu'ell formarà sempre en les rengles com a soldat de la dinastía. Que'l sab fer bé'l paper de galàn, *Don Segis*!

Tots són iguals y sembla mentida que hi hagi qui tinga prou paciencia per'aguantarho. Nosaltres que som partidaris de la evolució progressiva, veyèm passar devant de nostres ulls aquesta continuada marxa que desespera, y creuats de braços sentim formiguejar en nostres penses les ventatges d'una revolució que, malgrat idees arrelades, s'imposa en mèrits de les circumstancies. Perque la política de l'Estat espanyol, es una política d'evolució continua desesperadora: es la sinia montada al peu del llot: els catúfols buyts que representen els ministres van giravoltant lluhents y vanitosos ab grinyols que aixorden, y no pugen res més que aygües brutes; volten y's cambien pera deixar pujar altres caixonets més buyts que'ls primers, que treuen a la superficie quatre gotes de liquit tèrbol. Y el poble espanyol, catxaçut y pacient, com altre Sancho Panza, roda que rodarà al voltant de l'arbre de la sinia ab la esperança de treuren algún profit. Pobre poble!

Es ja hora de que qui tinga prou senderi, que se'n adongui del jòch d'aquesta política de mirallets y's faci càrrech de que'ls cambis de ministeri no són altra cosa que pujar y baixar d'una meteixa corda de catúfols exactes de la sinía. No hi ha altre remey que fer un cambi de maquinaria; mentres subsisteixi la que governa a Espanya no avençarèm un pam de camí. Ben al contrari, farèm com els cranchs, vía enrera.

El nou ministeri porta sota l'aixella un un gran programa ple de prometences, carregat d'adjectius: lliberal, descentralisador, radical... etc., etc...; però'l jòch es vist y po-

dém dir que tenim *los mismos perros con los mismos collares:* Fatxendería, centralisme, engreixament de cacichs, imperi de l'aristocracia... *et sic de cœteris.*

Don Segismundo se'n va a descansar una temporada, però no deixarà d'estar *al tanto;* descansarà solsament del jòch extern de la trapissonda activa, perque ara ja ho ben necessita.

Si tots els homes tinguessin conciencia, en Moret no dormiría pas totes les hores que'ls *serenos* canten. Però per ell no pesen res una Lley com la de jurisdiccions en mal hora combinada contra Catalunya, y per fortuna dels catalans combatuda y font de la Solidaritat que avuy ens cobricel-la. Si en Moret no fos un *fresco* rumiaria'l desacert del projecte tramat pera portar els presidis d'Africa a la bella Figueres; repassaria lo que li han dit desde Catalunya pera protestar de la seva idea xorca y malestruga. Però el President dimissionari no pot capir el sentit d'aytals protestes; perque si les hagués capides ja avans, no hauría fet dir al telègraf les contestes barroheres que ha tramès als quins reclamaven justicia.

En Moret, el guapo Moret, ha deixat la Presidencia quan trevallava pera *favorir* a Catalunya ab el nou governador senyor Cobián. Y ara, no sabém en què pararà la cosa, perque dit senyor Cobián se resisteix a acceptar el càrrech. A nosaltres no'ns enlluhernen les prometences dels prohoms; ¿en Cobián ex-ministre y de la corda d'en Moret? ja'n tenim prou. El governador proposat bé prou feya protestes fermes d'amor a Catalunya; de desitjos encarrilats al benestar d'aquest poble *laborioso*; feya promeses tan fermes y elogis tan enlayrats que, fins part de la prempsa madrilenya'ns envejava la sòrt nostra. Al cap y a l'ultim el senyor Cobián ens va ensenyar la orella. *Iré á hacer patria y monarquía;* lo meteix que'l senyor Fuentes (q. D. g.)

No es lo que fa falta a Catalunya això: de patria ja'n sabém ferne nosaltres, y de lo altre bé prou que se'n encarreguen cinch senyors de Barcelona, cinch de justos que podriem citar ara meteix si no fossin prou coneguts y nomenats, sinó per llurs mèrits, perque no's cansen may de rondar y anar y venir y ferse posar en lletres de motllo en l'agonitzant diari que'ls apoya.

Els nous elements del ministeri seguiràn les petjades dels que'ls han precedit, passaràn la *temporada de abono* fent programes de realisació llunyana y esperaràn a baixar quan hagin de tornar a enlayrarse els altres. La eterna sinia de catúfols rovellats, endinzantse en el xaragall de les aygües mortes. Mal per mal valdría més que la maquinaria no's mogués: potser així, inactiva, el meteix rovell acabaría de fer malbé les molles, y trigaría menys el terrabastall que tart o d'hora ha d'arribar per força.

J. Pujol y Brull

DESDE PARIS

FEMINISME

Irma, vintidós anys; Volga, vintitrés. Rosses les dues, y al dir d'elles, germanes, (no s'assemblen). Orfes de mare, son pare comerciant resta allà dalt, allà en mitj de la Russia; una tia li cuyda la casa. Es de soposar qu'encara viuen tots dos; fa mitj any que no'n saben res. Irma es lletja: son nas esmolat, sos pòmuls excessivament pronunciats, ses dents desiguals farien de mal veure si no fossin endolcits per uns ulls de fura, blaus com un conte de fades qui ab una rapidesa extraordinaria esguarden tot lo que la volta; un barret gran de nena, apantallat, tot blanch, li ombreja'l rostre brandant son serrell a cada moviment que fa ella ab el cap.

Volga es més maca, potser el nas li reposa massa dessota dels seus ulls esviaixats, vers els polços, emperò es més alta, més feta, y té molt de cabell qui porta partit en glenxa y recullit en un gran monyo, que llu com el coure sobre son coll blanch y escotat. Volga du un barret de dril, y una capa escocesa que li arriba a n'els genolls.

A copia de veures un se fa amich. Un se troba ara en el restaurant, després en la Biblioteca, y al sentdemà lo meteix, y a l'altre lo meteix... Irma y Volga, si's passegessin per la Rambla serien apedregades, y Irma y Volga qui no es probable que tinguin intencions de veure'l Pla de la Boqueria, potser enrojolarien, car Volga y car Irma són com

dues nenes mimades... malgrat la sòrt no'ls mimi gayre ni gens les amoixi.

Quan mengen, ho fan per petites moçadetes, y escullen en el plat ab la forquilla com les gallines ab el béch entre les rejoles de l'era. A Santa Genoveva, ab els colzes sobre la taula, el nas sobre'l llibre, el cap entre les mans y les mans entre'ls cabells sense curarse de no despentinarse, claven llurs mirades nordials sobre les fulles a través dels lentes, com si juguessin com els noys en el sol, qui fan forats als papers ab els vidres d'aument. Teniu els ulls massa blaus; pera això cal tenirlos negres!

—Avans erem més felices—diu Volga tot posant ab la punta del ganivet escayres de Brie sobre trocets de pa.—Després que se n'es anat en Lleó...

—Se n'es anat, ¿ahónt?—La pregunta està a punt d'ésser formulada, y Irma mou el cap ab impaciencia, y el barret de nena tremola sobre son cap, y Volga l'esguarda y segueix posant formatge sobre'l pa.

—Però també estém contentes, també! De tant en tant algunes amigues ens venen a veure'ls diumenges a la tarda, com que no hi ha feyna y tot està arreglat...

—Jo a casa meva tenía un gat com aquest que corre per aqui, y va morir de tantes coses que li donavem.

—A mi no m'agraden les besties, perque després quan moren una plora... —

Però en Lleó se n'es anat y ara no són tan felices, si bé també estàn contentes, també. ¿De qué'ls hi serviria no estarho?... En Lleó se n'es anat... ¿per qué preguntar ahónt? ¿Qui no ho sab? Allà baix els maten com a xinxes; bé s'han de defensar. En Lleó tornarà, y si no torna, ¿per ventura aquelles cases d'infant gran, aquells barrets infantívols y simples, aquells cervellets neguitosos no han de fer potser el meteix camí...?

Y les Irmes y les Volgues són a grapats. Pera elles no existeixen diversions, ni grans alegríes, ni festes, ni ideals pera un demà més lluny del sentdemà. La vida es massa passatgera. Y el món es tan gran!!... A la vehina de casa seva que s'estava tota feliça rentant plats, la cusiren a cops de bayoneta perque... son fill no era a casa quan hi entrà la policia; y a la sabatera del cantó li varen llevar els ulls al bell mitj del carrer y un capità li va rostir el cervell d'un tret de revòlver. Com qu'era jueva!

—Nosaltres estudiém literatura. Ah, si vostè conegués els nostres poetes! Que bonichs que són! Es molt difícil d'entendre la filosofía del nostre poble!!... —

Animes senzilles y neguitoses, abrusades per la febre d'ésser, de regenerarse, d'enlayrarse, de volar... Esperits infantívols dolços com la mel malgrat vostre frunciment de ceyes; cervellets susceptibles d'apiadarvos de la bestia casulana que's mort: Deu vos guart!!

—

La senyoreta Magdalena reb infaliblement cada dia carta de casa seva. Generalment lo que reb són postals. L'altre dia'n va rebre una en que hi havia'l pare, y la mare, y els tres germanets asseguts en el parch de devant de casa seva. Derrera de la postal li deyen que l'emperador era avi, y ella no va ferne gayre cas, però's va estar de dirho.

Magdalena pinta. Sa pensió es curta, y sa sòrt més. Fa *impressió* y tots els marxants qui ha anat a empendre no estàn per això. La veritat es que no n'ha anat a apendre perque se'n dóna vergonya. Y en mitj de tot, potser es un bé, que diable! quan una sab que lo que fa agrada, s'amanera... Y a la fi, ses necessitats són tan poques. No més li reca no poguer anar sempre que vol als Concerts Ronges, y a fe que no són pas cars. Però prou se'n sab aconsolar. De tant en tant al taller de monsieur Maurice *fan* Beethoven, y l'anglès músich l'interpreta com cal, potser s'hi dóna massa!

—

—¿Vols dir que aquelles dues xicotes són angleses? Ningú ho diría.

—Si; mira, avans d'ahir me les varen presentar.

—¿Y qué fan?

—L'una d'elles aprén el francés, y l'altra fa música y llegeix a Goethe.

—¿Estàn soles?

—Si; viuen juntes; sols fa un mes que són a Paris.

—Jo les havia preses per aquelles noruegues qui segueixen la medicina a la clínica d'en Necker.—

—

—Avuy potser hauriem d'anar als Grands Boulevards, y asséurens en una *terrasse* de café y fer d'estrangers.

—Anemhi.—

Per les aceres llisca la multitut com una riuada. Com truchs de riera, giravoltant en el cayre de les taules passen empesos els venedors ambulants pregonant ses mercaderies: la derrera postal, l'antich romanço pornogràfich: *—Nini et Patte-en-l'aire... La Gréve des Cocottes...*—Els òmnibus curullats de gent fan grinyolar llurs frens serpentejant per entre les corrúes de cotxes. Aqui, enfront del mirall d'una botiga, una xicota adoba'l pintat dels seus ulls ab el sotge d'un lluquet apagat; allí, un policía encara ab l'horitzó del boulevard a un estranger dihentli: *Tout droit!...* Passa una dòna y riu; es la centéssima vegada que ha passat y ha rigut mecànicament. Passa un borratxó y plora, la gent fa grupo, un policia'l fa seguir avant: *Circulez! Circulez!*

A la taula del costat de la nostra, una xicota que fóra guapa sinó fes continuament ab la cara un geste despreciatiu, y no mirés per demunt de la espatlla, enrahona com una carretilla ab una vella: ¿Sa maie? ¿Ahònt aniria pel món sola, la ignocenta?

—Ya se lo he dicho claro clarito á González. Yo no estoy dispuesta á hacer papeles ridículos. ¡O el traje nuevo ó no salgo...!

—¡Pero niña!—

Tinch l'honor de presentalshi: Lolita Jesùs, *bailaora!*

F. PUJULÁ Y VALLÈS

París, juliol 1906.

NO LI VE D'UN PEL O "SE NECESITA UN BARBERO PARA LOS MIÉRCOLES"

Ja fa un quant temps que jo no sé pas lo que'm passa. Els lectors de JOVENTUT hauràn observat que ma firma va fentse rara en aquestes planes estimades, y els meus amichs més intims troben en mi un cambi de caràcter que no sols a ells preocupa sinó que fins a mi, malgrat ma proverbial serenitat, m'ha conduhit a series y desolades reflexions. ¿No es ben trist pera un hom que sent bullir en les venes la sang ab tot l'ardor de la jovenesa arribar a la trista deducció de que'ls anys no passen debades o per concretarho en un mot: que'ns fem vells? Si; jo en Vallès y Roderich qui he contemplat impàvit totes les evolucions dels pobles y totes les revolucions de la ciencia durant més de mitja centuria; jo qu'he pres el pols a tres generacions de ciutadans y he apaybagat molt sovint llurs febres, la del cos ab els remeys que hi ha a la meva botiga y les de l'esperit ab aquells altres qu'en la meva rebotiga conservo (fruyts assahonats de la meva ciencia y de la meva experiencia) avuy devant de la situació politica d'Espanya, haig de fer el meteix posat d'esverament que si a la meva Oficina del Cuch de Sant Pere hi manqués algún dels novells descobriments de la farmacopea y hagués de quedar a ne'ls ulls d'un parroquià pitjor que l'Apotecari brut. Tothòm té la seva dignitat y jo més que ningú. Després de tants anys de fer ab èxit creixent de *Zaragozano*, endevinant quan plouria sens errarme may més enllà d'una quinzena; després de la fama obtinguda ab els meus calendaris politichs que havien fet acudir a ne'l meu establiment personatges dels més grossos, arribar al trist convenciment de que sóch un sol que va a la posta! ¿Y tot per qué? perque aquesta terra no es com les altres, perque aquí les ciencies, fins les més exactes, hi queden malament, perque en una paraula, en aquest país ja no's pot fer ni d'apotecari ni de profeta, si's volen donar els productes quimicament purs.

Per exemple: ¿quín economista pot saber quan pujaràn o baixaràn els franchs, sinó té un parent al Banch o a la Hisenda? ¿Quin estadista podrà capir l'immens talent politich d'en Moret sols comparable ab sa formalitat? ¿Quín clima ha d'ésser aquest que al cap de quinze dies d'haverse llençat d'un ministeri per vert a n'en Romanones, ja'l fa prou madur per encarregarse de qualsevol Cartera? Y baixant una mica més, ¿hi ha cap pensador qui coneixent a fons la immensa valua del gran geni conegut vulgarment per Don Teodoro Baró, hagués pogut ni sospitar que ben a la voreta hi havia un altre geni en incubació que no sols podrà substituirlo sinó fins a copia de molt temps y sobre tot de molta palla, superarlo?

Donchs, sí; encara que sembli impossible... «*Lisardo, en el mundo hay más.*» Hi ha Don M. M. Illas y Fabra. Ell sens dubte ha sigut enviat per la Providencia pera satisfacció de la bona gent que temia l'enrunament de l'avi Brusi, després d'haverne tret aquells puntals. No; que respirin tranquiles nostres classes conservadores; encara les hi queda una bona viga.

Don M. M. Illas y Fabra ja era prou conegut, però ara cada día se'ns revela baix un nou aspecte. L'altre día com a poeta inspirat ens feu saber que havía passat la nit al mitj d'un bosch y que al camp hi ha menys soroll que a ciutat... *Beatus ille*... Beato Illas!... vaig exclamar, mes no'n vaig fer gayre cas. Però'l dimecres de la setmana passada se'ns va despenjar ab aquell magistral article titulat «*Barbas*» que'm va impressionar fondament. Sempre m'han preocupat aquestes qüestions de pél, y no ho dich perque jo sigui inventor d'un depilatori y un tònich que si m'han fet guanyar algunes pessetones, en cambi m'han fet tornar calvo, sinó per la dita d'una gitana que va coneixe a Don Teodoro quan era governador de Málaga qui va dirme mirant els meus bigotis: «*Si me das una perrica para mis churumbeles te diré en qué te pareces á un cepillo, resalao...*» Li vaig donar y'm digué: «*Pues en que quitándole el pelo queda sólo un pedazo de palo.*»

No vull fer gruar més a ne'ls meus lectors y els transcriuré un troç d'aquest admirable article que de segur no coneixen, ja qu'ells no deuen ésser d'aquells comptats compradors del *Brusi*.

Diu el senyor Illas y Fabra:

. . . .

Para este amigo mío, así como el refinamiento en las costumbres señala para las naciones la vecindad de una decadencia que se acerca, de igual manera la desaparición de las barbas en un pueblo determina el momento crítico de su pujanza, condenada á menguar desde aquel punto y hora; y los vaivenes de la historia se pueden reducir á la sucesión inacabable de hombres barbudos, sobreponiéndose á hombres que se afeitan.

Los romanos, que desde el tiempo de Augusto desterraron las barbas, cayeron á la postre á impulso de los godos, que no usaban, por cierto, navajas de afeitar. En Francia, Carlomagno, que se dejaba la barba, fundó el mayor imperio de la Edad Media; los Valois, que se afeitaron, señalan en la historia un período de indudable decadencia; Enrique IV, el primero de los Borbones, restableció las barbas y fué llamado el Grande; Luis XIV y Luis XV se afeitaron el rostro, pero Luis XVI fué víctima de la Revolución francesa; Napoleón I, que era barbilampiño, pasó como un meteoro, por más que la obra de sus soldados y generales, que usaban bigote y barba, duró más años que él, y en fin, en 1870, las perillas de los franceses cedieron ante las barbas prusianas.

En España se observa igual fenómeno. Los Soberanos de la antigua dinastía de Cataluña, la más gloriosa de su tiempo, fueron todos barbudos; Alfonso V, que se afeitaba el rostro, llegó, sin duda, al apogeo de la grandeza; mas, desde entonces, la influencia de Aragón empezó á decrecer; Carlos V, que se dejaba la barba, señala la época de mayor poderío para la España unida; Felipe II mantiene apenas ambas cosas; Felipe III y Felipe IV llevan sólo bigote y marchan á la ruina; Carlos II no lleva pelo en la cara ni conserva ya nada de la pasada gloria.

Y després diu, per'acabar:

. . . .

La cara, sin embargo, es casi siempre espejo fiel del alma, y el alma se manifiesta en los pormenores como en el conjunto. El bigote erizado y corto de Cánovas del Castillo revelaba energía; como el de Castelar, peinado y largo, formalismo; la barba recortada de Sagasta era toda malicia; la de Silvela, sedosa y larga, indecisión.

Moret, en otros tiempos, gastaba bigote solo: unos bigotes largos, perfilados, retorcidos, finísimos; reveladores de un espíritu cultivado, perspicaz, estudioso, pero inconstante, soñador, débil. Ahora, desde hace ya algunos años, el señor Presidente del Consejo de ministros lleva toda la barba que procura á su rostro un aspecto más grave, pero conserva todavía sus antiguos bigotes, y á mí me inquietan los bigotes de su excelencia: esos bigotes largos, perfilados, retorcidos, finísimos.

Ab això sol queda demostrada la profonditat del senyor Illas y Fabra com a pensador y home de ciencia. Si bé fa dubtar un xich de la ortodoxia de ses teoríes. ¿Creu ell que la Iglesia pot admetre que la quantitat de pél que una persona té o's deixa, influeixi en tal grau en el seu caràcter moral? ¿S'hi ha fixat en aquella afirmació de que l'us o desús de la barba marca una etapa sensible en la historia dels pobles? ¿No li sembla que això es una manifestació més o menys dissimulada d'una tendencia determinista y per lo tant heterodoxa? ¿Ha pensat ab el perill de que algún esperit volterià no prengui peu d'això pera mancar el respecte a personatges molt respectables o pera remarcar que'l clero en general, desde'l Papa a l'escolà de la capella de Marcús vagin ab la cara pelada?

Jo vull creure que'l senyor Illas no ha meditat prou lo que feya. Ja sé que no sempre s'està en disposició de fer un article, sobre tot a l'estiu y menys *havent passat una nit al bosch*, però quan un aspira a la successió de Don Teodoro, a manca d'altres qualitats ha de tenir serietat. N'hi ha tantes de coses y de gent que si els hi treyen la serietat queda-

rien més pancits que una bufeta desinflada!

No sóch ningú pera donar concells al senyor M. M. Illas y Fabra, però jo crech de bona fe que no hi perdería res en deixarse la barba.

Rafel Vallès y Roderich

PRÓLEG (1)

«*30 juliol de 18..*

Avuy l'he conegut. Se diu Enrich, té'ls cabells castanys y va afeytat, completament afeytat. No m'agrada un home afeytat. Un home afeytat té tipo d'anglès, d'anglès sabi; y un anglés sabi no'm sembla un home. Parla molt poch, en veu baixa y sols rarament mira a la cara. He llegit no sé ahónt que això es senyal d'hipocresía. Ja ho veurém si es dolent. De primera impressió no m'ha sigut simpàtich ni antipàtich, però m'ha semblat un tipo interessant; més interessant per lo que no diu que per lo que parla. Sembla que'n sàpiga moltes de coses; coses dolentes que no vol dir. ¿Es per por de descobrir els seus defectes y la seva ànima seca y egoista? ¿Es per modestia natural que li fa creure que tot lo qu'ell pensa y sab no són més que vulgaritats que'ls altres pensen y saben millor qu'ell? Més aviat creuria lo primer. ¿Es tan significatiu això de que no vos miri may als ulls? Ademés, la seva amabilitat sembla forçada. Desde'l matí — ha arribat a casa aquest matí — fins a la nit ha dit tres cops qu'ell era molt franch, fins ab les senyores no's creya obligat may a fingir. Se vanagloria de cantar les veritats a tothòm. Jo ho trobo molt lloable això y confesso que'l primer cop que ho ha dit, tot dinant, m'ha fet molt bon efecte; però després he cambiat d'opinió. Dir una cosa així, tres vegades en un sol dia, es dirho masses vegades: «*Qui parle beaucoup veut tromper*», crech que va dir l'autor de *La comedia humana*, el gran Balzac. Qui diu una veritat ab convicció, no té necessitat de repetirla pera que la creguém.

Ell ha repetit aquell concepte tres vegades en vuyt hores. Dèu tenir por de no havernos convençut a la primera ni a la segona. Veurèm quantes vegades la repetirà avans d'anarsen, que no sé quàn serà, puig ha vingut aquí per assumptos comercials, segons diu, y com qu'es molt amich d'un meu tio que'ns el ha recomenat, crech que'l tindrém a casa sovint. Jo'm proposo comptarles les vegades que ho digui allò de «sóch molt franch». Y les vull comptar pera créurel cada cop menys. Ademés, la seva franquesa, si ho fos, resulta ofensiva per lo seca y lo poch triat dels mots que usa. La seva parla es vulgar y monòtona. No fa may figures ni imatges y ha dit que les metàfores sols se poden consentir als poetes mentres aquests se consentin. ¿Qué ha volgut dir? ¿Serà un enemich de la poesía?

De lo que no'm queda dubte es de que l'Enrich es molt prosaich. Diu «Sí», «No», secament. Encara no li he sentit dir «No, senyora», «Sí, senyor». — Tornant de passeig hem arreplegat una posta de sol. El sol se ponía per una banda y el mar s'enfosquia per l'altra. A mi que m'agrada tant tot això del mar y del cel, m'ha impressionat fondament aquesta posta esplendorosa, qu'es la meteixa d'ahir y de sempre y es sempre nova. M'ha impressionat tant, que ni he parlat; oh, he parlat molt!, massa; y ab un calor y una sinceritat, que quasi me'n avergonyeixo. ¿Què s'haurà pensat de mi aquell jove? El primer dia que'l conech y parlarli així, ab tanta espontanietat!

«Sembla que s'han fet amichs aviat vostés dos?», ha dit irònicament algú, en veu molt alta.

He callat en sèch y m'he tornat molt vermella. Just, aleshores he sentit qu'ell me mirava y fins crech que ha somrigut. El seu riure m'ha molestat. M'ha molestat, perque he cregut qu'endevinava'l meu pensament, el pensament que m'ha sugerit la indiscreta interrupció d'aquella veu maliciosa. El meu pensament qu'es el qu'en realitat m'ha fet ruborisar, era'l següent: Si la mamà hagués estat aquí, després me renyaría: «No està bé que una senyoreta com tu parli ab tanta franquesa y tan impetuosament ab un jove'l primer dia que'l coneix. ¿Que no t'ho han ensenyat això al colegi?» Oh, sí! Deu meu, sí! Al colegi, y el senyor rector, y la mamà, y les ties, tothòm m'ho ha ensenyat:

«*La locuacidad, que es signo de ligereza en los hombres, es grave pecado en la mujer.*»

«*La verdadera modestia, virtud inapreciable*

---

(1) Del llibre inèdit, *Memories d'una donzel·la.*

en la mujer, exige discreción en el hablar y compostura en los modales.»

Aquestes màximes entre altres que no recordo, estaven escrites en cartells blanchs que penjaven de les parets de la sala de labors del colegi.

El senyor rector, un sant home, per la seva banda sempre'm sortia ab la meteixa cançó: «Si Deu ens ha donat els ulls pera mirar y la llengua pera parlar, el diable'ns tempta pera que xerrêm ab uns y altre. Jo't dich, filla meva, que'ls ulls baixos y la boca tancada plauen al Senyor y fan patir al dimoni.»

Y una tia meva, viuda ja per tres vegades, me diu sempre: «Si totes les dònes fossim mudes, no se'n quedaría cap pera vestir sants.»

Deu meu, si, tot això ho sê y me'n recordo, com me'n recordo de qu'he llegit una pila de màximes y sentencies que venen a dir lo meteix, entre altres aquella: «Si la parla es plata, el silenci es or.» Fórmula possitivista que'm va impressionar molt la primera vegada que vaig llegirla.

Però jo no'm sê reprimir. Com els aucells en la enramada, com els pins en el bosch, com les ones en la platja y els trons en el cel, canten els llurs amors y les llurs alegríes y exhalen els llurs rencors y les llurs tristeses, escampant pel món crits de joya y de dolor que són crits de vida, el meu cor vol també escampar els seus crits, les seves admiracions, els seus somnis; y de res hi valen les reixes d'aquella sabia educació que m'han donat. Els ulls se m'obren, la boca se'm desclôu y miro lluny, molt lluny, cap allà ahont el sol se pon, ab melangía; cap allà ahont neix el nou día, ab ilusió; y parlo molt y molt depressa de lo qu'es bell; y m'enamoro de lo qu'es trist y'm corprên; y ploro y rich; y canto y m'enrabio y'm moriría si no pogués mirar, si no pogués parlar, si no pogués cantar les meves penes y les meves ilusions...

¿Per què tinch d'èsser feta així jo? ¿Per què aquesta contradicció tan gran entre lo que'm diuen persones santes, persones sabies, persones que m'estimen, y lo que'm diu el meu cor insurrecte?

Dech ésser molt dolenta jo!...

Tot això he pensat en cinch minuts qu'he permanescut silenciosa. De sobte, he comprès que'l meu silenci actual afegit a la rojor de les meves galtes, me posava mès en ridicol y he tornat a enrahonar. He tornat a enrahonar ab aquell jove que per la seva part, esforçantse en dominar la situació, s'ha mostrat més expansiu. M'ha fet l'efecte de que's dignava ajudarme. Ha dit varies coses dirigintse a mi y als altres com si volgués distreure a tothóm, variant el fil de les idees que indubtablement havía sugerit en l'ànima de tots els presents aquella frase impertinent. Y un cop lograt això, per lo menys aparentment, m'ha incitat altre cop, ab delicadesa, a que parlès. Jo he parlat un xich mès. Per punt, perque he comprès qu'era necessari; però ho he fet tontament, molt tontament; y ell ho ha conegut.

Sens dubte ha comprès que la naturalitat y la cordialitat de nostra conversa no's podia restablir tapant ab un vel l'exabrupte aquell, sinó destruhint la preocupació que m'havia produhit.

—No hi ha res pitjor que parlar d'una cosa quan pensêm ab una altra,—m'ha dit.

—Vostè ho diu per...

—Ho dich perque vostè pensa en lo que ha dit aquella bona senyora.

—Si, hi penso, no hi puch fer mès.

—¿Vol esborrarla d'un cop la seva preocupació? Pensi que tota frase impertinenta, o es filla de la malicia o de la lleugeresa. El remey segur consisteix en despreciar al maliciós y en compadir al lleuger. Despreciar o compadir ràpidament. Són finestres aquestes a les que'ls esperits serens no s'hi aboquen: una llambregada y prou. Sortím al gran balcó de les grans veritats y dels grans defectes.—

No he sabut què contestarli, però confosament he comprès que tenia rahó y el meu esperit s'ha asserenat.

Desprès hem seguit enrahonant de coses indiferents. He notat que quan no enrahona ab molts, quan enrahona ab una persona sola, el foraster es mès expansiu. Quasi bé estich per rectificar el qualificatiu de prosaich que mès amunt li he adjudicat. Però no'm decideixo. Encara no m'ha dit «si, senyora». Y això que'm parlat del mar, de viatges:

—¿Li agrada molt viatjar?

—Oh, si!—m'ha contestat ab convicció.

El colmo pera ell déu ésser afegirhi un oh! al «sí». Després ho he comprès, puig he sabut qu'en realitat li agraden moltels viatges y he notat que sols excepcionalment hi afegeix aquell oh!

. . . .

Lo més interessant de la nostra conversa d'avuy es lo següent, que procuraré transcriure ab fidelitat, puig que a ella's déu un gran cambi que s'ha operat en la meva ànima.

Era després de sopar. Haviem sortit al jardí a pendre la fresca y asseguts en amples cadires de palla miravem al cel. La lluna projectava la seva claror suau sobre'ls núvols atapahits que passaven ràpidament, com un exèrcit de titans en dispersió que fugissin d'un gran perill. Com succeheix sempre en aytals casos, hem parlat de les figures estranyes que prenien als nostres ulls y hem buscat semblances entre ells y sers u objectes de la terra. Jo he sigut més forta en aquest jòch. La meva imaginació es més subtil. Y ademés,—això ja ho he notat altres vegades,—la gent de negoci no hi entén gayre en coses del cel. No'ls hi vaga com a nosaltres d'endinzarse en les negrors zenitals escorcollant misteris y descobrint llums noves. Tota jo me'n hi vaig derrera d'aquelles petites llumenetes que diuen que són mons y semblen ànimes tristes condempnades a caminar eternament soletes. Prou que'n fan d'esforços per'aproparse a una altra ànima pariona y entaular conversa y contarse'ls llurs petits secrets y les llurs penes grans o xiques. «Apa, apa... ja m'hi acosto a n'aquella que'm mira tant!» Però may s'atrapen... Jo a voltes me figuro que sóch també una estrelleta perduda en les negrors de la vida. Jo també les veig les altres estrelles que al meu entorn s'agiten, y busco les més belles y tracto d'acostarmhi. Mes, ay! que quan més aprop hi sóch, més lluny les veig de la meva ànima; quan les toco ab els dits se desfán com una nebulosa. Jo he arribat a sentir els batechs de cors que mirats per les finestres dels ulls me semblaven hermosos, parions del meu y, oh desengany! com més he escoltat aquells *tic-tac* menys he comprés la llur armonia. Cada un cantava la seva cançó. Y jo no la he entesa la cançó que cantaven aquells cors. Ni una tan sols que s'assemblés a la meva! Oh, el meu cor trist y desamparat! ¿No la trobaràs may la teva petita estrella bessona?...

L'Enrich no'n comprén res de tot això. Ha baixat els ulls y m'ha parlat d'altres coses. De llibres, primer. D'en Verlaine, d'en Daudet, d'en Maeterlink. D'en Salambó y la Dama del Mar. Oh, y quànts n'ha llegit de llibres!

«Còm l'envejo a vosté!», l'hi he dit. Jo, pobre de mi, que n'he llegit tan pochs!

—No es pas bo llegirne gayres,—m'ha contestat. N'hi hauria prou ab que cada un de nosaltres ne llegís un, però ben llegit, pera que trobessin pobres tots els altres.

—¿Un de sol? ¿Y quín es aquest llibre maravellós?

—El nostre.

—¿Quín, el nostre?

—Cada hu el seu. El llibre de la nostra vida, el nostre drama.

—¿Y el que no'n té de llibre, el que no'n té de drama? Jo, per exemple...

—Cada vida es un drama. Y vosté, com tothòm, viu un drama punyent. Ah, si tots l'escribissim el nostre drama, si ens esforcessim estudiantnos nosaltres meteixos tot estudiant als altres, si les escribissim les nostres petites sensacions, els nostres petits anhels y les desilusions y les esperances de la nostra ànima; si cada dia al anàrnosen al llit la fessim la petita plana de cada jorn d'existencia; si destilessim en ella tota la veritat, tota la sinceritat, tota la fe del nostre cor, quins llibres més hermosos s'escriurien y ab quin goig, ab quina emoció, ab quina tendresa no'l fullejariem més tart, aquell llibre nostre! Quins dolços recorts, quines lliçons serenes, quines tristeses enternidores, quins desenganys y quines esperances no'n trauriem del llibre nostre, del drama de la nostra vida!

—Suposant que tothòm sabés escriure...

—Tothòm ne sab d'escriure pera ell, tothòm que sab fer lletres, ¿Ne vol una proba?

—¿...?

—¿Còm es que tots els que escriuen se pensan intimament que ho fan molt bé?

— Oh! tothòm no.

— Tothòm. Els que no ho diuen, ho pensen. Si el diable no hagués inventat la virtut de la modestia, tots ho dirien...

M'ha fet gracia això de que'l diable ha-

via inventat la virtut de la modestia. Fins m'ha semblat *subversiu*. Quan jo ho dich que aquest jove no dèu ésser gayre creyent. Però no l'he volgut interrompre. No sé si ha sigut perque m'interessava lo que deya o per por de que al explicar el concepte m'aparegués més clara la seva... maldat. No voldria pérdreli la mica de simpatía que li tinch. En fi, ja tindré ocasió d'esbrinarho tot això. Ara vull transcriure la nostra conversa.

— ...Tothòm ho diría, perque sense modestia, parlarien sincerament y sincerament ningú's pensa fer mal fet lo que fa.

— Però, es pot pensar ferho bé y ferho malament.

— No es pas això. Lo que hi ha, es que sembla dolent als altres, perque'ls altres no hi poden veure en aquells escrits lo que hi veu el seu autor: troços de la seva ànima, aspectes de la seva veritat, detalls lluminosos de la seva bellesa. — Però, vostè m'ha dit: suposant que tothòm sapigués escriure, y jo l'he interrompuda. ¿Què volia afegir?

— Suposant que tothòm sabés escriure, y suposant que tothòm escribís, ¿creu vostè que la majoria dels drames, o llibres de vida, com diu vostè, no resultarien vulgaritats y tonteries?

— No digui això. No hi ha cap vida vulgar, no hi ha cap drama verdader, tonto; y sobre tot, no hi ha cap vida humana que no sia un drama força interessant. Vostè m'ha dit: «Jo per exemple...»

— Si; jo, per exemple, no'n tinch de drama.

— Que no'n té! No ho digui pas això! Vostè es la protagonista d'un drama, d'un gran drama, perque vostè es sensible y nirviosa. Miri: Se creu generalment que'ls drames són deguts a fets externs a nosaltres: la fatalitat, la casualitat, les circumstancies... Es un gran erro. Els drames depenen d'un meteix, de nostra sensibilitat, de nostre temperament. Un drama es la realitat grollera desfent nostres somnis; es la perdua sobtada de les nostres ilusions; es la irrealisació dels nostres desitjos; es la desfeta dels nostres amors. Tothòm qui viu estima, tothòm qui estima vol ésser estimat. Estimar es la primera necessitat de tots el homes, l'ésser estimat es la seva primera y més gran ilusió. Vostè meteixa...

— Oh jo!... he respost evassivament.

— Vostè meteixa estima, ha estimat y estimarà. Potser no ha arribat, encara per vostè, l'hora de la suprema estimació, l'hora de l'amor gran y dominador, però si no ha arribat, arribarà. Aquella hora serà'l moment culminant del seu drama. La desfeta s'iniciarà desde aquell instant y la catàstrofe vindrà necessariament. Tart o d'hora, quasi bé sempre tot seguit, comprenèm que'l nostre gran amor de la vida resta incomprès y el sér o sers estimats ens resten també incompresos. Y desde aquell moment de desilusió y de desespero sofrim un cambi radical. Comprenèm el gran erro de la nostra joventut: el nostre cor vesant mel volía donarla; la nostra gola seca desitjava mel d'altres cors; y un jorn notèm, ab terror primer, ab tristesa després, que la nostra mel sembla amarga als altres, y lo qu'es pitjor encara, que nosaltres també trobèm amarga la que'ns donen ells.

— ¿Y aleshores...?

— S'asseca la font. El nostre cor sensible ja no *liba* més. Ens concentrèm, ens tornèm egoistes y el gran drama, es a dir, la gran decepció de la vida ens apareix en tot son horror. Ens trobèm sols al món y no podent estimar ni ésser estimats ens posèm a contemplar melancòlicament lo que passa a nostre entorn; y comencèm a compendre, a través de l'engranatge dels petits drames que'ns environen, la gran tragedia humana colectiva qui es la suma de tots aquests drames petits, qui es la vida verdadera. Comencèm a tenir experiencia, comencèm a estar tristos, comencèm a capir el nostre drama y els drames dels demés. Ara diguim si vostè...

— Oh! no, jo no...

— Encara no; potser encara no. Però vostè es molt sensible, vostè n'hi té molta de mel al cor, y no ho oblidi: la seva decepció, el seu drama intensos, tant més intensos com més tendre tingui el cor... Creguim, escrigui.

— En tot cas ho tindré d'escriure després, quan m'hagi passat, quan hagi patit.

— No. Té de començar ara. Ara té de fer la exposició. Ara té de presentar la protagonista, y pera presentarla fidelment, després no hi seria a temps. Després ja la presentaría trista, *fanée* sens ilusions, sens esperances. Presèntila ara tal com es, pura, ilusionada, amorosa y després expliqui el drama, la de-

cepció, senzillament, tristament y ja ho veurà quin contrast, quína *débâcle* se llegirà entre linies. . . . .
. . . .

Y aquell vespre'm vaig posar a escriure. Vaig evocar la meva infantesa y vaig notar les impressions mès intenses de ma existencia fins ara. Vull veure si un jorn al llegirme — quan ja hagi passat el meu drama, la meva gran decepció, com ha dit el meu conceller — sabré retrobar en les ratlles per mi escrites aquella donzella somniadora, seria ja en la flor de sa joventut, intranquila, nirviosa y esperançada que avuy ha sentit per primera volta una gran depressió d'anim y un gran buyt intern a l'escoltar les paraules d'un jove misàntrop qui evidentment tè d'haver patit molt, si no es — jo no crech que ho sía — un cínich vulgar.

Lo que no puch negar es que ses paraules m'han impressionat fondament y que l'espero, no sè si ab impaciencia o ab recel, però que l'espero'l meu drama.»

Per la copia,

EMILI TINTORER

IMPRESSIONS DE PARÍS

Me desperta un soroll de traqueteix esgarrifós barrejat de xisclets estridents, cruixits metàlichs y de damnats qui s'arroceguen pantejant. Trech el meu cap per la finestreta del vagò: Sóch a la estació del P. L. M. Al meu devant, sota d'un cel de plom s'extèn una planura immensa plena de vagons y de trens negres com sutge; semblen talment una visió dantesca d'un infern aborrit... mesqui... cientifich. Surto de l'antre aquell y prench un cotxe: el cotxer vol estafarme, però li prego amabilitat... y li recordo qu'hi ha policia: de resultes ens fem amichs; me convida a pendre un *aperitif* (com es de suposar, pagant jo), y'm pregunta si he estat may a París; al contestarli afirmativament. — «No hi ha més que un Paris, ¿veritat? — afegeix: Y els edificis baden llurs portals y finestres per repetirme la pregunta aquesta que vibra arreu: en les fulles dels arbres, les pedres dels carrers y la polç que tot ho envolcalla y vibra xorcament ab la ignocencia estúpida de la urb. Es una passa. Les cases y els monuments — tot ple d'anuncis —tornen a presentarme ses fatxades simètriques, repetides, monòtones; dibuixades ab compàs y tiralinies; cofoyes de veures tan afalagades y grans; empastifades d'una negror — que may pot èsser patina, donchs no es més que bruticia, fum y humitat; y atipadores com un tall de bou ab mantega. — Els francesos passen corrent, mès interessats que interessants: les franceses són — a primera vista — l'única nota simpàtica del conjunt.

Jo'm sento amarat d'una alegría esbojarrada, perfectament igual y contraria a la que m'inspira la llibertat salvatge de la boscuria solitaria; m'estiro, extenent desvergonyidament mos peus en el lloch del devant del cotxe y aspiro intensament el fum d'una cigarreta que sembla arribarme pessigollejant fins a les meteixes puntes dels dits. — Pels boulevards trobo una pila de catalans; no sé si me'n alegro o si'm sab greu. Vaig a raure a l'Hotel ahont posa un d'ells — quin nom coneix tothòm. — Junts anèm a dinar y després al Saló de pintura tot discutint la importancia francesa; ell ha viscut anys a Paris y — naturalment — tè la passa. Deixèm de banda el saló oficial (perque ja sabèm tot lo que pot donar de sí, lo oficial) y ens endinzèm pels salons de la *Société Nationale des Beaux-Arts*.

La impressió general es de mediocritat, de cansanci, producte d'una busca afanyosa; de cuydado excessiu en la manera y en la caça d'armoníes estranyes; hi ha algún quadro bonich, distingit; els catalans no hi fan cap mal paper. Ha fet enrahonar molt un *llorito* que s'assembla a l'emperador d'Alemanya; aquell retrat — sense firma — diuen qu'es ell meteix qui l'ha fet.

El *clou* (com aqui diuen) del saló es un quadro d'en Roll, de mitjanes dimensions, mitjà dibuix y menys que mitjà de concepció. Representa una dòna, una dòna núa, ajeguda en un pobre matalàs de quadros blanchs y blaus; el fons fosch fa ressortir algún fragment vibrant y clar de la cara y el pit; però jo — que desconech els simbolismes que'ls francesos han descobert en aquell troç de tela — no veig mès que un estudi en posició antiestètica (per no dir repugnant) que podría recordar una mà de mestre, si no fos mal construhit, desdibuixat y un xich brut.

Lo mès notable del Saló sòn les dònes que s'hi passegen. No deixen veure res. Llur superba bellesa porta per rôssech el marit, els amichs y finalment el públich. Fujo d'alli, tot sol — pera deixondirme — y els mils cotxes que corren pels Camps Elisseus y la gentada que hi pren la fresca no fan mès que recalcarme la meteixa impressió, fins al punt de que'm sembla estar dintre un harèm. De sobte sento un cop a la esquena, vaig rodolant per terra; sento que al meu voltant passen cavalls y cotxes en cabalgada diabòlica y a l'aixecarme y persuadirme de que—per miracle—no he pres mal, recordo que *no val a badar*. Ab tot no puch menys que quedarme badant al llegir en les meteixes portes del cementiri y grabat en la pedra ab grans lletres, el lema: *Liberté, egalité fraternité* ... decididament aquests francesos sòn tan ximples com els d'allende l'Ebre; trobat el mot ja's queden descansats; però com sòn alegres se poden tolerar. Deu nos en guart d'un ximple trist que's pren en serio la seva ximpleria y fa patrioterisme y politica creyentse insustituible! Trobo a un altre amich català qu'es aqui pera estudiar (ja veuréu si n'ha aprés de coses!), anèm a un restaurant barato; demanèm una sopa de formatge y el moço, qui compareix al cap d'una hora ab una restellera de plats, ens serveix a cada hu una escarxofa; li demostrèm son erro; desapareix sense dir res com un esperitat, torna a apareixe ab una altra catedral de plats que tot d'una s'enderroca; cau a terra ab brugit infernal y a l'instant torna a quedar reconstruhida en mans d'aquell moço-fantasma, per art d'encantament; segueix aquest sa tasca corrent impertorbable... y per miracle sopèm y no'ns emmatzinèm... per miracle. Al nostre entorn una colla d'estudiants y estudiantes se moceguen desesperadament ubriachs de carn; aquestes xicotetes tan reboniques que serveixen de pastura a aquells panxa-contents m'empalaguen y atipen més que'l sopar y me'n vaig. Mon amich me desencamina cap a la fira de Neully. Sota una serie de garlandes, bon xich ridicoles fetes ab bombetes elèctriques y entre dues series de barraques infectes, una munió de gent abigarrada fa el boig... o ho es. La cridoria desenfrenada queda ofegada pels sòns aixordadors d'innombrables orgues y *charangas* que toquen *La machiche* y altres excessos espanyols, a quin compàs de pas doble... y fins triple, ballen un tango dues andaluses de... Montmartre; roden els cavallets automàtichs, se gronxen els columpis, tiren al blanch, els que volen encara mès soroll, y pregonen els marxants saltimbanquis y demès *morts de fam* les excelencies de llurs respectives barraques.

L'idol de la festa es el porch, — en substitució del badell d'or, — deu suprèm de Paris. Hi ha porchs de tots tamanys, fets ab totes les posicions y materies possibles. Mon company ne compra un parell que fa oferir pel venedor a dues modistetes. «Aquestes sòn autèntiques; de les que trevallen d'un cap de dia a l'altre», me diu com bon coneixedor (o com persona experimentada). Y en efecte; sembla que'ls hi costa acceptar els tocinos y acceptar desprès la conversa y, finalment, la nostra companyia. Però encara no m'he adonat de les maniobres del meu company que ja me'l veig enfilat dalt d'un tocino de fusta d'aquells que roden com els cavallets y abraçat a la que ha triat per amiga qui ha pujat junt ab ell, com nàufrech a la taula de salvació. Y encara si no fessin mès que anar abraçats, compendria millor la indiferencia d'aquella atapahida rodona de badochs qui contemplen l'espectacle somrient! Sortim de la festa aviat y ens despedim perque elles han d'èsser puntuals al taller de bon mati; mes quedèm en trobarnos demà, y mon company — sagnantse en salut — les acompanya fins a la porta de llur casa; car diu que si no ho feya aixi s'arriscava a no vèureles mès.

Me'n vaig tot sol cap a l'Hotel, pels boulevards ensopegant a cada pas ab dònes — generalment elegantissimes — que quan veuen que no'm poden demanar altra cosa, me demanen dèu cèntims. Per no veurem amohinat no'm queda altre recurs que caminar ab la vista baixa com un seminarista.

La sed m'abrusa; me fico en un cafè a pendre un xop: al meu costat hi ha una criada bretona; la seva cofia contrasta ab la elegancia del senyor qui està ab ella. Per lo que sento, me sembla com si fos ella la qui el volgués convertir y redimir a n'ell. Malparla dels parisenchs que sòn uns brètols sense cap mena de delicadesa, degut a que no tenen religió, segons ella... El contrast entre

lo que diu aquella minyona y lo que fa, no pot ésser mès violent.

Per les taules d'enfront hi ha un aixàm virolat de fulanes que senten els efectes de l'alcohol. Sembla que hi ha tambè alguna senyora ab son marit, però no's coneix, perque en aquesta terra han cercat y assolit l'ideal democràtich de semblarse les unes a les altres. A l'altre costat meu sento tambè una conversa interessant.

Dos periodistes — (aquests sers, àrbitres de la França, que per tot se fiquen, que per tot se veuen, que de tot entenen y tot ho remouen) — discuteixen sobre les prendes de vestir dels cimals politichs francesos; la discussió s'escalfa, y són les altres prendes dels cimals y ses riquissimes *toilettes* lo que serveix desprès de tema; y enlayrantse llavors l'un d'ells a les grans tesis, proposa en serio, la promulgació d'una lley d'expropiació forçosa pera l'adquisició, per part de l'Estat, de les hermosures femelles. Les dònes quines formes atraguessin un xiquet massa'ls esguarts, fent distreure a la gent de sos quefers y en conseqüencia destorbessin, deurien èsser recloses y consagrades en un magnifich edifici quin nom fóra: Palau de la Bellesa, y quin emplaçament hauria d'èsser al costat de la Cambra de diputats.

. . . .

Me rendeix el cansanci: me'n vaig al llit, però la meteixa fadiga no'm deixa dormir; la major part del dia he viscut artificialment; y en mon insomni, la dòna núa d'aquell quadro d'en Roll, ajeguda en un matalàs, disposada a servir de *trottoir* al primer galipau que volguès trepitjarla y enquadrada ab un gran march negre que se'm fa en la imaginació per moments mès negre y gran, me sembla el simbol plàstich de la França d'avuy.

Bonaventura Conill

Paris, juny del 1906.

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Kies. Si *ies* ens expressa la possessió, traduhint la idea que nosaltres expressèm ab els mots *d'algú*, *kies* traduhirà nostre interrogatiu *de qui*? y nostres relatius possessius *de qui*, *quin*, *quina*, ab llurs plurals corresponents, donchs el mot *kies* no's pluralisa.

Ex.: (Interrogatiu.) ¿De qui es aquesta iglesia?, *¿kies estas tiu ĉi preĝejo*? (literalment: *¿De kiu estas*, etc.? ¿A qui pertany?, *¿al kiu apartenas*?)

(Relatius.) La dòna de qui jo tinch el mocador, *la virino kies naztukon mi havas.* El bou quina mort fou terrible, *la bovo kies mortigo estis terura.* L'home quin barret es ample, *la homo kies ĉapelo estas larĝa*, etc.

(Francès) *à qui*?, *dont*, *duquel*; (anglès) *whose*; (alemany) *wessen.* (U. V. Z.)

Nota. L'a interrogació's fa en Esperanto ab la particula *ĉu* que tradueix nostre giro *es que*? y la inflexió de veu que fem pera interrogar. Ex.: Vostè camina, *vi marŝas.* ¿Es que vostè camina?, *¿ĉu vi marŝas*? Vostè es el meu vehi, *vi estas mia najbaro.* ¿Vostè es el meu vehí?, *¿ĉu vi estas mia najbaro*?

Ĉu, (francès) *est*, *ce que*; (anglès) *whether*; (alemany) *ob*; (polach) *czy*. (Universala Vortaro. Zam.)

De la meteixa manera que de tota oració ahont hi ha un mot negatiu, se suprimeix l'adverbi negatiu *ne*, tota oració ahont hi ha un d'aquests mots simples interrogatius per esencia, *kio*, *kiu*, *kia*, *kies* se suprimeix la particula interrogativa *ĉu*.

Ex.: ¿Qu'es això? — *¿Kio estas tio*? (y no: *¿ĉu kio estas tio*?)

¿Qui corre? — *¿Kiu kuras*? (y no: *¿ĉu kiu kuras*?)

¿Quin temps fa? — *¿Kia vetero estas*? (y no: *¿ĉu kia vetero estas*?)

¿De qui es la copa? — *¿Kies estas la kaliko*? (y no: *¿ĉu kies estas la kaliko*?)

Diccionari. Ajn, (francès) *que ce soit*; (anglès) *ever*; (alemany) *auch nur*; (polach)

kolwiek. (Universala Vortaro. Zam.) Tradueix nostre giro *sigui... sigui*, e indica la indiferencia respecte d'una o altra persona. Ex.: Sigui lo que sigui, no ho vull, *kio ajn mi ĝin ne volas*.

Sigui qui sigui, jo no'l saludare, *kiu ajn*, *mi lin ne salutos*.

Sigui quina sigui (la classe) la llençaré, *kia ajn*, *mi ĝin ĵetos*.

Sigui de qui sigui, *kies ajn*.

El nostre giro *sigui... sigui* exigeix la repetició del pronom quant segueix al giro un verb complementari. Aquesta repetició no's fa en Esperanto. Ex.: Sigui *lo que* sigui *lo que*'m porti no ho vull, *kion ajn vi al mi portos, mi ĝin ne volos* (y de cap manera: *kio ajn*, *kion vi al mi portos...*, etc.)

Sigui *qui* sigui *el qui* vingui jo no'l saludaré, *kiu ajn venos mi lin ne salutos* (y de cap manera: *kiu ajn*, *kiu venos*, etc.)

Sigui *quina* sigui *la que*'m dongui, la llençaré, *kian ajn vi al mi donos*, *mi ĝin ĵetos* (y de cap manera: *kia ajn kiun vi al mi donos*, etc.)

Sigui *de qui* sigui la *que*'m portarà, *kies ajn vi al mi alportos* (y de cap manera: *kies ajn kiun vi al mi alportos*).

Ab la lletra *t* anteposada als mots simples *io*, *iu*, *ia*, *ies* ne fem els demostratius.

F. Pujulá y Vallès.

(Seguirà)

NOVES

El passat diumenge va celebrarse en el teatre Comptal el *meeting* de protesta, iniciat per l'«Aplech Catalanista», contra'l projecte de portar els presidis d'Africa a Figueres. L'acte va resultar tan grandiós com requereixen les aspiracions de tota Catalunya, resoltament oposades al desacert d'un ministre avuy en vaga. Era imponent veure més de cinch milers de persones, distribuhides en totes les dependencies de l'espayós teatre, aplaudint als oradors a mida que anaven presentantse en l'escenari. Obri l'acte'l diputat a Corts per Figueres senyor Salvatella, parlant tot seguit el ferm catalanista senyor Manau, qui, ab tons ben enérgichs va combatre'l projecte, siguent aplaudit ab entusiasme. Prengué després la paraula'l senyor Roig y Pruna, de la Comissió organisadora del *meeting*, qui, al finalisar son parlament, tingué que apaybagar l'entusiasme dels oyents, ab un crit de «Visca la civilisació catalana!», que fou unànimement contestat. El senyor Gambús, en nom d'*El Poble Català*, y en substitució d'en Jaume Carner, dirigi la paraula al públich qui va aplaudirlo ab entusiasme, contestant unanim el crit de «Visca Catalunya!» que va donar l'orador a l'acabar son parlament. Prengué la paraula després el senyor Bremón per «Catalunya Federal», quin orador va cloure son bell discurs ab un crit de «Visca la federació y l'amor de totes les patries de la terra!» Seguidament ocupá la tribuna'l senyor Ventosa y Calvell en nom de la «Lliga Regionalista», dirigint al públich una hermosa y valenta disertació que acabá ab un «Visca la dignitat de Catalunya!» El President de la *Unió Catalanista* senyor Martí y Juliá, va pronunciar un bellíssim discurs rublert de sanitosa doctrina y de fermesa catalana, cloguentlo ab aquesta frase: «Es precis que demostrém que Catalunya té voluntat, y dihèm a l'Estat espanyol una sola paraula: No'l volém!» L'orador fou aplaudit ab entusiasme durant llarga estona, fins que va dirigirse novament a l'auditori, dihentli: «Diguèu tots ab mi: No'l volém!», siguent contestats aquests mots per tota la concurrencia. El senyor Salvatella, després del President de la *Unió Catalanista*, va aixecarse a parlar; mes, tot just hagué dit les primeres paraules, alguns elements enviats, de segur, pera destorbar l'acte, van promoure y ésser causa d'un gros escàndol; però'l públich, tot el públich, va cuydarse de treure del teatre a l'esvalotador y als tres o quatre quins li feyen rotllo. Així va poguer el senyor Salvatella continuar son hermós discurs, quin fou interromput moltíssimes vegades per xardorosos aplaudiments. L'acte va acabarse ab gran ordre y entusiasme, malgrat els desitjos dels qui volien deslluhirlo. No compten aquests elements forasters en que sempre, y més ara que may, els catalans saben imposarse ab llur cultura y progressiu civisme. Això es lo que dol y neguiteja a llurs enemichs, que oviren ab recança una mort ja ben propera de tot lo que aquí no representi y entranyi l'amor a Catalunya.

—

Totes les protestes, tots els *meetings* y tots els trevalls públichs y privats que fan els catalans pera que no'ns portin a Figueres els presidis d'Africa, no servirán de res. El govern d'Espanya ho té decidit: Molts cents presidaris vindrán a Catalunya. Si no fos la cosa tan trista quasi bé'ns en alegraríem, puig el nou ultratge aumentarà l'estol dels catalanistes. Decididament són tontos a Ma-

drid. No deixen passar dia sense proporcionarnos un motiu pera justificar y rahonar les nostres aspiracions autonomistes.

Y tan fàcil d'arreglar com era això dels presidis. Segons diu un diari a Jaén els soliciten. Allí hi tenen un castell que sembla fet que ni d'encàrrech.

¿Per qué no'ls hi porten, donchs, els presidaris a Jaén?

¿A Jaén, saben? Allí ahont hi *vive don Lope de Sosa.*

—

El Liceu estarà tancat l'hivern que ve. No hi ha hagut avinença. *Palquistes* y *butaquistes* s'han tirat els trastos pel cap y ni's faràn obres a la sala d'espectacles, ni's troba empressari, ni hi ha junta de govern, ni les ballerines faràn les delicies dels senyors respectables, inteligents en l'art de Terpsícore.

Si no fos per la pobra gent que'n viu del Liceu, la solució seria molt senzilla: Pregar, pregar força a Deu pera que un llam del cel hi calés foch. «Morta la cuca, mort el verí», diu el ditxo. Mort el Liceu, mortes les baralles.

Bé es veritat que'n farien un altre, encara que sols fos pera tornar a barallarse.

Són tan *xafarders* molts proprietaris del Liceu! Perdonin: voliem dir batalladors.

—

En Cullaré, el distingit periodista català que se'n va anar a dirigir *La región vasca* a San Sebastián ab el noble intent de *fer patria*, es a dir, de fer regionalisme qu'es l'única manera de ferne, ha sigut objecte d'una agressió brutal. L'agressor era un inconsútil. En Cullaré ha protestat serena y dignament com a home de rahó qui no comprèn la rahó de la força, y ha promès en nom seu y en nom del diari que tan bé dirigeix, prosseguir la campanya de reivindicacions autonomistes sense vacilacions ni por.

Nosaltres al protestar de l'inqualificable atentat, encoratgèm al distingit escriptor pera que perseveri en sa lloable tasca.

—

En la «Escola Horaciana», tingué lloch el diumenge a la nit una festa infantívola ben simpàtica. Començà ab una conversa familiar entre'l professor senyor Vila y els alumnes de la secció elemental sobre diferentes materies demostrant els infants els molts coneixements que posseheixen. Es de notar que la conversa fou improvisada. La segona part era musical, cantant els alumnes, qui formen un petit orfeó, diferentes composicions ab força sentiment. Després, una nena recità *La Formiga* ab desembraç, y acabà la festa ab la representació d'una obreta de circumstancies, ab alegria y satisfacció per part de tothòm...

Com ja hem dit, la festa de la «Escola Horaciana» fou una festa ben simpàtica.

—

Publicacions rebudes:

Estiuet de Sant Martí, poema d'Apeles Mestres. Ha sortit y hem rebut ab goig la segona edició d'aquest hermós llibre, quina millor recomanació es fer notar que feya molt temps qu'estava agotat. Preu, 1 pesseta.

Girassol, comedia en tres actes de l'Ignasi Iglesias, estrenada ab èxit l'hivern passat al teatre Romea. A son degut temps donarem el corresponent judici critich. Se ven al preu de 2 pessetes.

Pasqua Florida. Poemet, part en prosa y part en vers d'en Xavier Viura. Forma un follet de trentadós planes que's ven al preu de 50 cèntims. Està correctament escrit. Tant la prosa com els versos lliures que'l componen són dignes d'un poeta somniador.

Homenatge dels catalans a Enrich Ibsen. S'ha publicat en forma de quadern molt nodrit, contenint trevalls de més de quaranta escriptors catalans dels més coneguts. Aquest es el millor elogi que's pot fer de dit Homenatge. Ademés va enriquit ab un hermós retrat del genial dramaturch noruech, degut al llapis d'en Joaquim Biosca, una esperitual caricatura y una vista del Teatre Nacional de Cristianía, del qual era director l'Enrich Ibsen, ab lo seu monument y el d'en Bjœrson. Lo preu de dit Homenatge es de 25 cèntims, contenint vintiquatre planes de text y cobertes a dues tintes.

Cuba y América. Revista ilustrada que's publica a l'Habana. Conté notables trevalls politichs, literaris y artistichs.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

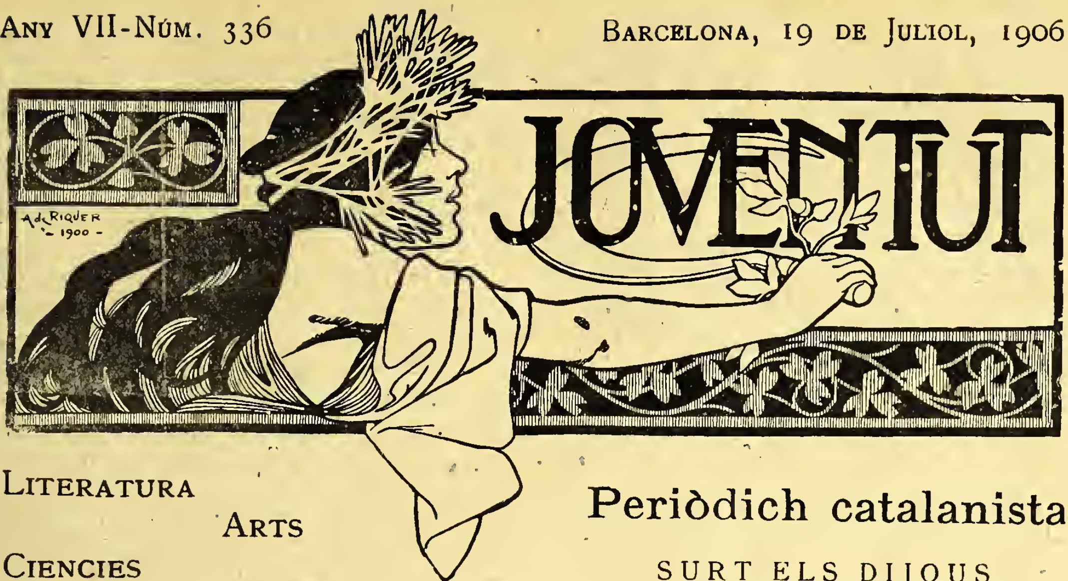
AVIS

Avans d'acabarse aquest mes de juliol repartirèm als nostres suscriptors el volúm segón de l'any, consistent en la versió catalana que, de l'hermós drama *Animes solitaries* de G. Hauptmann, ha fet nostre company de redacció en Oriol Martí.





Any VII-Núm. 336 — Barcelona, 19 de Juliol, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

REFLEXIONS

Desde mon balcó pogui contemplar alguns dels actes públichs de les festes de la Solidaritat Catalana; festes en les que hi prengueren part catalans de totes les comarques de nostra terra, fossin quines fossin llurs idees y modos de pensar, desde'ls ultra-conservadors fins els ultra-radicals; festes organisades y celebrades en honor dels qui en el Senat y en el Congrés defensaren la causa de la llibertat y de la justicia conculcades per una lley que, segons totes les aparences, anava dirigida contra'ls fills de nostra estimada terra.

Funesta lley qual discussió desvetllà tot el poble català y contra la que s'aixecaren els homes qui de cor y de pensa no poden estar may al costat de l'arbitrarietat y el despotisme: lley filla de l'atrabiliarisme del sistema centralisador qui vol anorrear tot lo que'l discuteix y contradiu; lley, en fi, qui no meresqué més que defenses vergonyants y desditxades. Però lley benehida per nosaltres avuy, tota volta que mercès a n'ella'ns juntarem tots els catalans qui estimèm a nostra terra, deixant de banda petiteses y diferencies que fins ara'ns separaven.

Vegi aleshores tot un poble seriós qui convençut de la missió que té encarregada y desitjós de posarse al nivell de sos ideals enlayrats, volgué mostrar l'agrahiment a tots els qui esmerçaren llurs forces en defensa d'aytals ideals; vegi tot un poble qui sense cridories, escàndols ni esvalots se llençava al carrer y que ab un ordre maravellós rendia tribut d'homenatge als qui tan bé saberen defensar la Justicia y la Llibertat.

Y el cor se m'aixamplà al respirar l'atmósfera d'entusiasme qui sortia d'aquella sensata multitut; senti la febre que animava a mos compatricis y les llàgrimes de joya brollaven de mos ulls al fruhir semblants espectacles. «Nostre poble es de la fusta dels grans pobles», vaig pensar. «Nostre poble arribarà; Catalunya serà.»

Les festes continuaren sens interrupció de cap mena, sempre ab la meteixa serietat, regnant l'ordre més admirable.

Convençuts estèm que'ls qui foren nostres hostes al tornar a llurs llars, corpresos encara dels actes que presenciaren, satisfets d'ha-

ver defensat al poble qui sabia y volia realisarlos, se digueren en son fur intern: «Catalunya té dret a ésser.»

Passades les festes vaig reflexionar bon xich, y traslladantme a altres temps no massa llunyans, se m'ocorregué preguntarme: «¿Haurien aleshores transcorregut aytals festes ab la meteixa serietat? ¿Hauria regnat en elles el meteix ordre? ¿Haurien els manifestants sigut respectats per tothòm com ho han sigut ara?»

Y comprengui la gran obra de cultura y d'avenç que s'havia realisat en nostra terra en nom de l'Autonomia y de la Llibertat, predicades arreu pels catalanistes y els republicans de bona fe: y comprengui, ensemps, que aytals prèdiques havien donat tan excelents resultats perque'ls apòstols qui les feren parlaven y sentien com nosaltres. Els coneixiem a tots; eren de nostra terra: per això ens convenceren.

—

Aquestes reflexions han tornat a reproduhirse en ma pensa al tenir coneixement de lo ocorregut al anar alguns de nostres compatricis, en justa correspondencia, a pendre part en les festes que's celebraren en les terres vasques y ensemps a predicar les bones noves de Llibertat, Autonomia y Solidaritat.

Allà les festes foren interrompudes; hi ha hagut desordres y escàndols; han sigut atropellats diferents individuus, especialment un amich nostre qui temporalment hi vivia ab el sol objecte de propagar les redemptores doctrines. Y aytals desordres, esvalots y atropells han estat promoguts pels partidaris, massa nombrosos encara, de l'ominós regim centralista.

¿A què fou degut tot això?

A que allí, com aqui en altres temps, encara dominen els cacichs veritables qui tiranisen el poble; a que'l poble està dividit en lliberals de l'un y conservadors de l'altre; a que no han ohit predicar la santa tolerancia per les opinions d'altri; a que no ha arribat a bon terme l'obra de cultura y d'avenç qui redimeix y regenera als pobles al crit de Autonomia y Llibertat.

Cal, donchs, que'ls fills de Basconia qui sentin amor a aquestes idees y principis, comencin la tasca; que prediquin arreu llurs doctrines, y que quan sien ja escoltats per tots o quasi tots llurs compatricis, ab totes ses forces enrunin l'aclaparador caciquisme y esborrin de la pensa d'aquests fins el recort dels partits politichs de motllos vells; que tots, uns y altres, animats per la santa tolerancia s'acoblin, assadollats d'amor a sa nadiua terra, pera trevallar a la una en defensa de llurs drets y de la Justicia y la Llibertat.

Aleshores podràn celebrar grans festes de vera solidaritat y rebre y ohir als missatgers qui d'altres terres hi arribin pera predicar la vera germanor y la llibertat y autonomia dels pobles.

Y, mentres tant, cal també que nostres apòstols, tots a la una, sien quines sien llurs particulars idees, recorrin tota Catalunya predicant la bona nova y ajudin a moltes de nostres comarques qui pateixen encara'l jou del caciquisme més asquerós: el petit caciquisme. Primer, Catalunya y els catalans: desprès ja'ls hi vagarà pera trevallar ab l'objecte de redimir les altres terres qui podrien, per ara, pendre exemple de la nostra.

Trinitat Monegal

MAL D'ORIGEN

L'Ajuntament actual de Barcelona ha sigut criticat en tots els tons: Que si parlen massa, que si no fan res, que si tal projecte, que si aquells abusos, que si les recomanacions... etc. Això deixant de banda les immoralitats y les petites murmuracions y calumnies qui s'escampen arreu passant d'orella a orella.

A pesar de tot això, jo sento per l'actual Ajuntament de Barcelona una simpatia sentimental; més sentimental que reflexiva. Aquest Ajuntament es producte de la voluntat del poble. Com may la voluntat dels ciutadans barcelonins, més o menys sugestionats, més o menys enlluhernats, però lliures a la fi, se troba representada pels nostres regidors. Y aquest sol fet de que'ls vers principis democràtichs — de que'l govern y l'administració del poble barceloni derivin directament del meteix poble—sien una realitat y no una vana fórmula com ho és pera'l govern y administració d'Espanya, fa que'ls qui sospirèm per fòrmules més perfectes encara, considerèm l'estat politich actual de Barcelona com un avenç encoratjador.

Prescindint de les simpaties personals, y

fins de la major o menor afinitat d'idees que ab els actuals regidors puguin lligarme, jo constato'l fet ab satisfacció, puig que aquest fet, deixant de banda les persones, representa que aqui hem donat ja'l pas decisiu en la historia politica dels pobles. Pas tan decisiu, que un cop donat no es possible desferlo. D'ara en avant l'Ajuntament de Barcelona representarà'l voler dels ciutadans conscients.

Els principis de filosofia o de teoria política democràtichs, han triomfat essencialment. ¿Què hi fa que no hagin triomfat en tota sa puresa? Evidentment els electors barcelonins obehiren, al depositar llur vot en favor de tal o qual personalitat, a lo que'n podriem dir esperit de partit. Cada elector ha votat en favor de tal home perque era regionalista o perque era republicà. Comptats foren els qui, al votar, votessin per creure que aquell home representava millor que cap d'altre les propries idees o aspiracions. En una paraula: l'actual Ajuntament representa, més que'l triomf de la suma de les voluntats individuals, el triomf de la disciplina politica. «¿Ets catalanista? ¿Ets republicà? Ja n'hi ha prou. Això, qu'es lo essencial pera començar, te conquereix el meu vot » Jo crech que aixi rahonaren els ciutadans qui elegiren l'actual Ajuntament.

Dia vindrà en que podrêm rahonar d'una altra manera. Dia vindrà en que podrêm barallarnos catalanistes ab catalanistes, republicans ab republicans, y ab aquells aquests, y aquell dia demanarêm més garanties als nostres regidors: els hi demanarêm que representin més concretament la nostra pensa y la nostra voluntat.

Y aleshores ens fixarêm més en les persones. Ja no'ns serà igual que guanyi en *Pere* o que guanyi en *Pau*, mentres sia republicà, mentres sia catalanista; ja'ns estimarêm més que sia en *Pere* y no en *Pau*, perque en *Pere* es més honrat, té més talent y pensa y veu les coses d'una manera més semblant al modo de vêureles y pensarles jo meteix.

Donchs l'actual Ajuntament de Barcelona m'es simpàtich perque representa les dues grans idees essencials del poble: catalanisme, república. Però res més; jo crech qu'en el fons no representa res més. Perque cada hu de nosaltres som quelcòm més que catalanistes o republicans, y aquest quelcòm més volêm que'ls nostres regidors també ho sien.

Els obstacles que a n'això s'oposen són avuy ja febles, quasi insignificants. Avuy ja no hi ha cap por de que aqui pugui guanyar un centralista, pugui guanyar un monàrquich. Per lo que's refereix, donchs, a les eleccions municipals, ha arribat l'hora de *trencar files*. Ja no més disciplina, ja no més allò d'anar a votar com a bêns, perque en Lerroux ho mana, perque ho disposa la «Lliga Regionalista», ni tan sols, si el cas se dongués, perque ho imposa la Solidaritat. Puig que ja estêm segurs de que, guanyi qui guanyi, qui guanyi serà un *solidari*, jo — y tots, cada hu per ell — tinch de voler que aquell solidari sia dels meus.

Si, es necessarhi dirho ben alt: la vera doctrina democràtica es refractaria a tota mena d'idols, a tota mena d'apòstols, qu'ells fàcilment se converteixen en dictadors ab careta. Tan bell punt no sien ells absolutament indispensables devêm *poliment*, ferlos baixar de llur *trono*.

Això es lo qu'exigeix la educació politica progressiva dels barcelonins, educació de que n'han donat tan belles mostres. Per'aniquilar a l'enemich comú en el gran camp de batalla precisaven quefes, generals, estat major d'amples coneixements tàctichs. Avuy a Barcelona ja sols resta una lluyta profitosa, una lluyta que'n podriem dir de guerra civil, pera la qual sols necessitêm *guerrillers*. Lluyta benèfica en que guanyaràn més belles y més sonades victories els qui més intimament encarnin l'ànima complexa de Barcelona.

Sols d'aquesta lluyta pot sortirne la vera representació de la ciutat. Sols per ella'ls vencedors podràn enorgullirse de la victoria y assumirne les greus responsabilitats. Avuy els regidors de Barcelona sols poden dir — ja es dir quelcòm, però es dir poch: — «Sóch regidor perque sóch republicà, perque sóch catalanista.» Que'n serà d'hermós el dia en que nostres regidors puguin dir serenament: «Jo, catalanista, jo republicà, sóch regidor *perque sóch jo*, perque jo sóch una historia, sóch un programa, sóch una garantia, sóch una fe..!.»

Y es per tot això que si l'actual Ajuntament de Barcelona representa quelcòm de

nostre esperit, no'n representa interessantissims accidents, matisos y modalitats trascendentalíssims. No hi ha necessitat de citar fets concrets. Fins els qui de lluny y superficialment ens mirêm lo que passa a la *Casa gran*, ens hem pogut admirar d'aquesta veritat: Qualsevulla projecte, innovació o mida, que no afectant directament al respectiu credo polítich, l'Ajuntament tracti d'adoptar, no's veu may defensat ab aquella convicció, serenitat e independencia que resplendeixen en els actes de qui està segur de la seva representació. No, els regidors no ho saben lo que'n pensa Barcelona de tots aquells projectes administratius y de totes aquelles mides mês o menys polítiques accidentals, com Barcelona no sabia al elegirlos quines eren les idees de cada un d'ells sobre aquests particulars, que a pesar de llur importancia cregué un jorn accidentals. Es per això que'ls veyêm vacilar continuament a nostres regidors, que'ls veyêm transigir, y sobre tot, que'ls endevinêm presoners de tal o qual home, de tal o qual entitat, de tal o qual organisme qui manen per rahó d'aquella rahó, bon xich maquiavèlica però imperiosa que brutalment formulen en català així: «Qui paga mana.» Rahó que, traduhida per lescircumstancies, podriaformularse d'aquesta manera: «Jo Lerroux, jo Lliga Regionalista, vos he fet regidors. Jo podía ferne a qualsevol d'altre mentres fos republicà, mentres fos regionalista. Donchs jo te n'he fet; jo pago; jo mano.»

Heusaquí el mal d'origen — mal necessari un jorn, mal avuy ja quasi bê innecessari, — que pateix el nostre Ajuntament, qui explica una infinitat d'abusos, d'inconseqüencies, de disbarats, de febleses y fins de coses pitjors, y que demostra qu'en el fons el poble barceloní, per lo que respecta a les seves aspiracions econòmiques y fins de política local, està representat per nostre Ajuntament d'una manera imperfecta y dubtosa, per no dir absolutament falsa.

—

Jo sê bê que aquestes reflexions trobaràn detractors, especialment entre'ls vividors polítichs que hi ha en tots els camps. Fins estanthi conformes, nofaltaràn els qui creguin que sôn inoportunes. Si elles prosperessin, podrien portar confusió y restar forces a la Solidaritat, a la gran, a la hermosa Solidaritat Catalana. Els primers no m'interessen. Es pera ells el tret. En quant als segons, jo voldria llevalshi la por, jo voldria comunicalshi la meva fe. Fe en el progrés qu'es conseqüencia de la lluyta noble de les idees, qui demana trevall constant, qui exigeix activitat y energies continues. Si volêm aproparnos a la perfecció, si volêm êsser un poble essencialment democràtich y lliberal en el millor sentit d'aquestes paraules, hem de dirho així y hem de ferho així: «No'n tenim may prou; no'n tindrêm may prou. Si ahir teniem y avuy tenim un Ajuntament republicà-catalanista, volêm pera demà un Ajuntament barceloní. Y quan el tinguêm, començarêm a voler una altra mena d'Ajuntament ab que es inútil pensar ara.»

Es necessari y profitós tenir present que pera'ls homes qui aspiren a la honrosa distinció de representar estats de conciencia o d'opinió colectuis, n'hi ha de moltes menes de mals d'origen.

No es pas l'únich aquell de que ha mort, fent mala mort y bon xich ridiculament, l'Excelentissim senyor marquès de Marianao.

EMILI TINTORER

LA BORRATXA

Sortí d'un carreró fosch y brut, tambalejantse. Al trobarse devant de l'ampla y espayosa plaça, va quedar com entontida; obrí els ulls ab esverament y tingué d'aclucarlos depressa. La molestava la llum elèctrica, y el moviment de la gent qui anava y venia li feya rodar el cap...

Al voler apoyarse sentí que se li escorria del braç un nen de set o vuyt mesos que hi portava. Ab una brusca estiragaçada'l retingué, y se'l tornà a posar com avans, mentres queya de genollons tota extenuada.

El nen feu un xisclet estrident, y ella li pegà encara; ben aviat els plors del petitó foren la mês perceptible de totes les remors confoses qui en aquella hora sortien d'aquella plaça.

Poruga volguê aixecarse, però tornà a caure una, dues, tres vegades; desprês, fent un gran esforç, arribà a tindres dreta.

Anava tota bruta y estripada; ab un cos mal cordat que no li arribava a la cintura, y

unes faldilles curtes qui deixaven veure un troç de cama moradenca y les mitges al garró plenes de fanch... Als peus hi duya uns sabatots vells y foradats; ensenyava'ls dits grossos mal fets, d'ungles negres y gastades; als talons se li feyen unes crostes terroses...

Començà a obrir els ulls de mica en mica, molt pausadament. Els tenia mitj cluchs encara quan dirigi entorn una mirada de recel.

Ningú s'havia fixat en ella. Tan sols, al devant seu, s'havia parat un baylet de vuyt o nou anys qui se la mirava ab curiositat, les dues mans á les butxaques dels pantalons, dibuixàntseli una fina ganyota de burla en els llabis.

El noy aqueix ne cridà un altre, li digué quelcòm y rigueren; de tots els indrets n'anaren venint de noys, y pera ells era una festa la visió d'aquella dòna qui se'ls mirava ab ulls extraviats, mormolant entre dents paraules d'odi, insultantlos ab baixes y acanallades expressions qui a n'ells els feyen riure ab la rialla una mica insegura del qui sent repetir una cosa qui li ha fet gracia però qual significat no endevina...

Y els noys feyen gran gatzara; s'apropaven a n'aquella dòna, estirantli les faldilles, pessigantla, aturdintla ab la seva cridoria.

Ella'ls perseguia esverada, a punt de caure sempre; allargava'l braç que li quedava lliure y feya l'acció d'agafarne un; ells, diligents, s'allunyaven, y al vèurela tota cansada deixar caure'l braç ab defalliment, cridaven, cridaven tots contents, les cares enceses de tant riure:

— Borratxa, borratxa! Vella tinyosa! ¿Ne vols cinch del negre? Ja te'ls durà'l municipall... —

Y la dòna, excitada, perduda la noció de tot, començava a voltar insegura pera fugir d'aquell rotllo de quitxalla a qui dirigia malediccions incoherents, plenes d'odi baix, innoble.

El cos se li havia descordat y ensenyava unes carns arrugades plenes de taques, un pit escanyolit y caygut; arrocegava les faldilles d'un cantó, y de l'altre se li aixecaven fins a la cuixa per demunt de llarchs estiragaçalls de roba qui havia sigut blanca... Tenia'ls ulls oberts extraordinariament; gayrebé se li veya solsament el blanch, un blanch apagat ple de filaments vermells com de sang... Ja no podia enrahonar; un panteix fatigós li pujava del pit, y de sa boca'n sortien crits ronchs; tenia'ls llabis coberts de saliva espessa que li anava cayent barba avall, pels costats.

El nen que duya al braç se la mirava esporuguit, sempre plorant. De tant en quant estenia una maneta, la posava plana demunt de les galtes d'ella, y estirava'l braç apretant ab tota la seva força, com si volgués allunyar aquella cara...

El rotllo de canalla s'havia engroixit ab molts curiosos qui al passar s'aturaven d'esma, la majoria tan sols perque'ls demés també's paraven...

De sobte un silenci interrogatiu se feu entorn de la dòna, qui havia quedat immòvil.

D'un carrer proper arribaren les notes esquerdades d'un piano de manubri.

Una veu d'home's deixà sentir manant acabar el xiu-xiueig dels últims cercles del rotllo:

— Callèu! — digué.

Y aleshores ella allargà'l cap, inclinantlo una mica com pera escoltar millor. A lo llarch de ses cames s'estengué un tremolor nirviós... feu una gran rialla y començà a ballar depressa, vertiginosament...

El rotllo s'aixamplava; ella anava d'una banda a l'altra marcant ab lleugeresa'l compàs del vals y cantant ab veu fosca una cançó que no s'entenia...

Suava de cansament y d'angunia. Alguna vegada, al donar un giravolt, li queyen a terra troços de roba tota rosegada...

El nen seguia plorant.

Ella, sense forces ja, se deixà caure.

Passats alguns moments, l'ajudaren a aixecarse y el rotllo's desféu. Y ella s'allunyà de la plaça mormolant insults y blasfemies; y segui carrer amunt, fins a una taverna.

Els xicots li anaven al derrera, y tothòm reya, y el piano seguia tocant al lluny.

JOSEPH M.ª LÓPEZ PICÓ



DESDE PARIS

He rebut algunes cartes de ferms catalanistes en les quals amigablement me fan càrrechs per haver parlat tan clarament de les societats nomenades catalanes qui existeixen a Paris. Si els meus estimables corresponsals tinguessin a bé repassar la colecció de Joventut, veurien que desde son primer número cap dels seus redactors ha callat devant de lo dolent per la rahó de que lo dolent fos català, ans bé al contrari, ha cregut de son dever fer ressaltar ab mès crudeltat els mals de casa que'ls forasters, car res hi ha de tan dolent pera una llar com l'anar fent pila d'escombraries, y res de tan sà com el foragitament de tot lo corcat malgrat la llar se quedi, desprès de la neteja, ab la meytat dels mobles que tenia avans.

Aixi com els individuus qui amaguen a sos propris ulls els seus defectes, o'ls converteixen en qualitats, acaben per degenerar, aixi les nacions xovinistes qui pera no rebaixarse momentaniament als ulls de les altres amaguen lo dolent que tenen y exageren ab llurs alabances extraordinaries lo que pot anar, acaben per esdevenir febles, per petrificarse y per creures superiors a les del reste del món: miserable creença!

El fet de indicar que a Paris no hi ha cap Lliga nacionalista ni cosa que s'hi assembli, es cert que produeix un efecte deplorable en nostres files y un somris de burla en els llabis de nostres enemichs: però en cambi això evita l'enganyen que poden incórrer molts y el ridicul en que poden caure nostres entitats capdals, prenentse seriosament una comedia fastigosa.

Per altra banda, estiguin tranquils els meus corresponsals y no s'hi amohinin massa; facin com fem nosaltres els de Joventut quan se tracta de nostres assumptos particulars: aprenguin a somriure No fa pas molt temps, enrahonant varis companys ab un conegut catalanista, a un se li ocorregué irònicament recordar la existencia d'un grupo de petits poetes e *inacabables* escriptors qui's dediquen al bombo y a l'apoteossis mutua. Com que'l conegut catalanista's donà per aludit, cercà tot seguit la excusa y digué:

— Es cert, però això ho *fem* perque combé encoratjar tot lo català. —

Aleshores vaig entrar jo dihent: — ¿Per què, donchs, no'ns *encoratgèu* a nosaltres els de Joventut, y, al contrari, aixi que produhim quelcóm vos ajuntèu tots pera combàtrens ab una unanimitat que fa escruixir?

— Perque — respongué'l conegut catalanista ben confós — els de Joventut són richs y no necessiten guanyarse la vida. —

El company qui havia començat la conversa s'indignà per mi y no's pogué estar d'exclamar: — Quina barra! Qu'es cotxino això! —

Ja la va pagar cara aquella indignació... Però es aquest un altre assumpto y a son temps ne parlarêm, encara que'ls meus bons corresponsals hagin de tornar a agafar la ploma. En quant a mi, me vaig limitar a somriure... ¿No tinch jo'l dret de demanar als bons senyors qui m'escriuen, qu'enlloch de plànyers d'una veritat, somriguin com sabêm somriure nosaltres fins devant de les miseries?

Això si, cal tenirhi compte ab els somrisos; cal, avans d'intentarlos, assegurarse de la flexibilitat dels músculs *risors*, car pot molt bé succehir que lo que havia començat somris se converteixi en una mueca bestial y repugnant. Com li succehi a un senyor francès qui, contantme la gestació d'una troballa que havia feta, volgué aparentar espiritualitat, volguè posar d'irònich, y aquesta posa qui tan malament escàu als qui han nascut pera que'ls hi escaygui, es fins innoble quan l'adopta qui té'ls músculs risors a l'alçada evolutiva de la granota.

Val la pena de recontarho lo que li havia passat al senyor francès acabat d'arribar de Madagascar.

Heusaqui al bon home habitant en un poblat, ahont, al dir d'ell, ell era la sola persona civilisada que hi havia, es a dir, ell era l'únich blanch: tots els altres eren negres. Això de la civilisació sempre ha depengut del color ... *del cristal con que se mira.* Tota aquella munió de gent qui el voltava, qui no coneixia ni el coll de camisa, ni les sabates opressores, ni la complicació... *intelectual* de camisetes, ermilles, corbates, botons, etcètera, etc., no eren sinó sers inferiors als qui's devia protegir y fer entrar pel cami del bé... qui generalment, pera'l carnicer, es el cami qui condueix a l'escorxador.

En totes les manifestacions de la vida

l'home blanch aplicà son sistema altruista. Ab el poder que dóna la superioritat d'un exèrcit qui vos guarda les espatlles, l'home manava y era obehit més dòcilment que nó obeheixen els anyells als goços d'atura. En materia religiosa'l blanch era un descregut (no un incrèdul), però com que havia sentit a dir que la religió catòlica era la millor, cada dia a posta de sol acoblava'ls negres y els hi feya resar una part de rosari. Després del qual els pobres negres se'n anaven ensopits y carregats de cap, y el bon blanch se ficava al llit més satisfet que unes Pasqües, per haver fet el bé dels altres. En materia social, el bon blanch obligava als pobres negres a organisarse familiarment a la manera civilisada, sense que calgui dir que s'estava d'explicarse respecte la institució de les *querides*, aymants adulterins, prostitutes, etc., instruments no del dret positiu, ni tan sols del dret matrimonial que'ls *grrrands* revolucionaris del divorci plantegen pera França, però a la fi instruments del dret comú, qui encara es més.

Tot ho soportaven els bons negres ab la resignació ab que'ls europeus soportariem unes quantes plagues que'ns vinguessen de l'altre extrèm del món, sobre tot si aquestes plagues ens arribessin en forma de bayonetes. Però lo que'ls tenia horroritzats era la dutxa brutal a que era sotmès el qui s'encertava a passar per devant de casa'l blanch. Havia aquest après, no sé ahónt rediable, que la dutxa era bona pera'l cos humà, que'l fortificava, y que *mens sana in corpore sano* (llegeixis accentuant la derrera sílaba), y havia decidit pera'l bé dels negres no deixarne passar ni un sens aplicarli el doll d'aygua freda clatell avall. El bon blanch, aixi que veya un negre, sortia a la porta de sa casa ab el rifle, li encarava y el feya venir, y, tant si vols com si no, el feya posar sota l'aixeta de regadora. El pobre negre's contorsionava sota la pluja argentina, y en acabant fugia a totcuytar, espolçant com un goç les perles qui lluhien sobre sa negra pell. Y el bon blanch s'ajeya, satisfet de sa bona obra envers els altres.

Un jorn s'esdevingué a passar un negre vell y trist, qui venia de lluny. Aturat pel procediment de la civilisació, y sotmès a la dutxa, el vell negre rigué, la soportà gaudintla, fruhintla gayrebé... La sorpresa de la excepció admirà al blanch, e interrogat, el negre respongué:

— M'han dit que si'm mullo, me moriré aviat, y com qu'estich cansat de la vida perque'm trobo sol, me mullo sempre que puch per'acabar d'una vegada ab aquesta negra existencia. —

Això li esdevingué al blanch *mussiú*, y aqui de sa troballa.—Aquell cop vaig compendre — me contava'l molt animal — que no sempre es un bé pera'ls altres lo que creyèm que'ls hi es un bé. —

Y després d'haver dit això, ab la cara brutal de l'home qui ha sabut viure explotant als inferiors, volgué dibuixar sobre sos llabis un somris. Quin fàstich!!

Vull dir ab això que no es pas tothòm qui pot y dèu somriure. Poden sols somriure sense por de fer ganyotes aquells richs o pobres, grans o petits, somniadors o positivistes qui lluyten per les idees en si, qui no hi van a cercar lucre, qui saben fer distincions entre'ls budells y les circunvolucions cerebrals. Els altres, els miserables, els qui exploten les idees, els qui en viuen, com que llurs rostres s'han petrificat esguardant els beneficis, corren el perill, al intentar somriure, d'esquerdar sa fisonomía, y això es sempre repugnant.

Y he volgut dir també qu'en materia de *relació social*, el remey de la malaltia *Mal* no es pas el *Bé*, sinó la *Veritat*. Perque'l *Bé* es una herba qui opera diferentment segons els organismes, en tant que la VERITAT es com l'ayre qui convé a tots els pits, a menys que's tracti de pulmons de peixos, qui avesats y fets a viure sota l'aygua, s'ofeguen sobre la sorra de les platges a ple sol... Y ja ho sé, ja ho sé que nostra societat està farcida de peixos...!

F. PUJULÀ Y VALLÈS

París, juliol, 1906



NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Melcior de Palau. — POESÍES CATALANES. — *Barcelona, Tipografía «L'Avenç», Ronda de la Universitat, 20. — 1906.*

El present any de 1906 no farà pas bona la dita de qu'en l'actual producció literaria catalana'ls prosistes se mostren molt per demunt dels versayres. L'afirmació en general es ben certa, mes enguany els nostres bons poetes semblen haverse contrapuntat pera donarnos en vers obres exquisides qui no desmereixen pas al costat de les que, en les derreres anyades, ens havien donat en prosa'ls Ruyra y els Víctor Català, y enguany meteix els Casellas, els Escardot, etc... Totjust mitjancèm l'anyada, y les nostres lletres ja poden donarse per eternament enriquides ab dos llibres de versos *trascendentals:* les *Horacianes*, d'en Costa y Llobera, y l'*Enllà*, d'en Maragall.

Incidentalment s'han publicat en els diaris varies consideracions sobre aquests dos llibres, qui realment ofereixen un fort contrast. Crech que valdria la pena de fer sobre ells un estudi profond, car ells marquen els dos pols de l'exe a qual torn gira tota nostra producció literaria. Els qui en literatura com en tot cerquen precedents; els qui pera llurs cants s'inspiren en el gust clàssich, això es, en quelcòm que no han vist ni sentit directament en la realitat viva y que'ls ha sigut tramès pel relat d'agenes, llunyanes y ja ben indecises visions, aquests se decantarien pel llibre del culte poeta mallorquí, enaltirien els seus versos correctament tallats ab els nobles patrons de l'avior, y creurien així enaltir, basantlo sobre bons y sòlits fonaments, el nostre modern llenguatge. Emperò'ls qui en l'actual renaixement del verb català cerquèm trobàrnoshi nosaltres meteixos, ab esperit propri y propries emocions, y ab llenguatge ben nostre, ben viu y per tant ben català; els quí, pera cantar a Grecia y a Roma com els antichs les cantaven, enlloch de imitar a n'aquests voldríem avans saber còm les veyèm, còm les vivím y còm les sentim nosaltres; els qui assistím plens de fervor al bell miracle de la renaixença de nostra nacionalitat, qu'es alhora confirmació y transformació de l'ànima de tot un poble... nosaltres, èn fi, deixaríem de banda les formes estètiques consagrades, y tot agrahint als Costa y Llobera sos bons serveys d'erudició y cultura, trobaríem més poètica, més ferma y viva la forma ingenua dels Maragall. Y deploraríem l'anacronisme que s'observa en molts esperits qui pensant y sentint de conformetat ab els nostres temps, y propagant literariament y sociològicament doctrines modernes de fonda renovació espiritual, senten potser massa sovint l'atavisme del motllo y vanament entonen himnes de vida a formes mortes. Un critich formal trobaria en el prudent us d'abdós *genres* y la prudent harmonisació d'abdues tendencies, el desitjat equilibri. Indubtablement aytal bon critich estaria en lo just... al revés dels qui, en art, ens encisèm molt menys ab la relativa justicia del qui judica que ab la suprema emoció del qui crea. Trobar *feta* la bellesa en el convencionalisme dels motllos consagrats, no'ns sembla pas tan grat com descobrirla verge y sense màcula, beventla directament en les dèus abundants de la natura y la vida.

Les *Poesies Catalanes* d'en Melcior de Palau no constitueixen, certament, un llibre trascendental. No tenen pas punt de comparació ab el d'en Costa y Llobera per llur correcció de forma, ni ab el d'en Maragall per venir animades d'una intensa emoció poètica y d'un llenguatge vibrant. Però són ingenues, moltes d'aqueixes poesíes; y, descomptant la ventatja de qu'en Melcior de Palau es un literat, cal tenir present que la ingenuitat es una qualitat bellíssima y potser primordial en tot poeta, y doblement remarcable en qui, com l'autor qui ens ocupa, havent escrit gayrebé sempre en castellà, ab giros emmatllevats y per tant ab més que dubtosa originalitat d'expressio, se recorda cap a ses velleses de la llengua oblidada, y ab ella barboteja'ls sentiments del seu cor. Ja no pot dirnos res de nou: mes lo poch que'ns diu es tota una conversió, y ab això ja n'hi ha prou pera que'ls poetes de la terra li obrin els braços. Una bona conversió val tant com un bon llibre.

Hi ha poesies ben antigues en el llibre del senyor Palau. Algunes d'elles, com *Les Campanes de la Seu* y *El cel de la meva patria* (molt sentida y hermosa aquesta), daten del 1860. En general s'hi nota la influencia de mossèn Jacinto Verdaguer, cosa que no es gens d'estranyar en qui, com l'autor, tanta veneració mostrà pel mestre, essentli deguda la traducció castellana de *L'Atlàntida* qui en totes les edicions acompanya a l'original català. Hem llegit també ab fruhició les vuyt planes de *Corrandes* qui figuren en el llibre, algunes tan fresques com aquestes:

> Ay mare, la meva mare,
> vès quí ho havía de dì!
> Me'l fereu tocant a terra
> y m'es curt el faldellí!
>
> En el blau dosser del cel
> tots hi tením nostra estrella:
> per çò de nit, quan dormím,
> les veuràs que totes vetllen.

D'altres corrandes hi hem llegit que ja coneixiem en castellà, com per exemple:

> Per veure si t'oblidava
> a un jardí me varen dur,
> mes les flors, tes germanetes,
> totes parlaven de tu.

(Por ver si te olvidaría
me llevaron á un jardín,
mas las flores, tus hermanas,
todas me hablaban de ti.)

Certament les corrandes (o *cantares*) resulten tan fresques en l'un idioma com en l'altre: mes ja qu'están incloses en les *Poesies Catalanes*, deplorêm que no sia catalá l'original.

Lo millor del llibre, com a concepció, es també una traducció: la de *Els diners de Judes*, deguda a n'en Francesch Matheu. En nostra infantesa'ns els sabiem ja de memoria *Los dineros de Judas* d'en Melcior de Palau. En Matheu ab sa traducció ha fet reviure vigorosament en nostre llenguatge aquesta soperba evocació biblica.

Mal negoci ha fet en Judes:
no més per trenta diners
s'ha venut l'ànima al diable
y a son mestre així meteix.

Poques passes n'ha donades
que ja'n sent remordiment.
— Torneume a Jesús, tornèumel,
y aquests diners reprenèu.—

A les barbes se n'hi enriuen,
motejantlo, els faritzeus;
y ell, rabiant en son coratge,
rebat per terra'ls diners.

Sens sabê ahónt, corre, corre,
per camins y camps, arreu,
y a cada passa que dóna
sent que dringuen els diners;
al passâ un riu, els hi tira,
se'ls emporta la corrent;
mes al saltâ a l'altra banda,
els torna a tenir prop seu.

Dels uns en compra una corda;
fa un clot y enterra'ls demés;
sobre'l seu cap veu la branca
que un vell arbre li ofereix;
fa un nu escorredor tot d'una,
y, ficanthi el coll després,
si donà l'ànima al diable,
dóna'l cos als esparvers.

Pera acabâ ab l'agonía,
se sotraqueja ell meteix,
mes a cada batzegada
sent dringâ y riure'ls diners.

La *Paràfrasi* a n'en Milà y Fontanals, diferentes estrofes de les composicions *Primavera*, *Estiu*, *Tardor* y *Hivern*, y altres de la invocació *A la Verge de Montserrat*, tenen un bell cayent poêtich. En cambi, es llàstima que figurin en el volúm trevalls com el *Sonet* y *A l'arribada de la primera locomotora*, quals prosaismes perjudiquen la bona impressió del conjunt.

LLUÍS VIA

Dolors Monserdà de Macià. — LA QUITERIA. — *Novela.* — *Barcelona*, «*Ilustració Catalana*», *1906*.

Una nena de bolquers, abandonada a la porta d'un màs, es recullida y criada per uns pagesos als quals (particularment a la dòna) mou més l'afany d'una crescuda recompensa'l dia que apareguin els pares llegendariament richs de la criatura, que no pas un veritable sentiment de caritat. La Quiteria (aquest es el nom que posaren a la borda) s'ha feta noya casadora entremitj d'aquella gent interessada qui no li regategen els retrets sobre son irregular origen; ella, per docilitat nativa de caràcter, y per la costúm de veures sempre preterida en el derrer lloch de sa familia adoptiva, s'es convertida en l'ésser humil y servicial fins al anulació de la propria personalitat. En aquesta situació uns *americanos* de Barcelona arriben al poble pera passarhi l'estiu; y al entornarsen a ciutat, la senyora, qui havia pogut apreciar la bondat y l'adhesió de la Quiteria envers ella, determina endúrsela per cambrera, lo qual té lloch ab gran satisfacció de la mestressa del màs, qui veu ab això que li treuen un pes d'assobre.

Emperò, la sortida de la Quiteria provoca en l'Andreu (l'hereu del màs y bon noy per afegidura), la eclosió sobtada d'un afecte violent y que s'acreix ab les contrarietats que sa mare hi oposa. Y mentres tant la Quiteria a Barcelona, ben aconcellada per sa mestressa, arriba a formar la resolució de ferse monja demà que per qualsevulga causa deixi el servey de sa compassiva senyora, qui té per ella consideracions de mare. Axi es que quan, cansada de bregar contra la resolució de son fill qui *vol la Quiteria!* de totes passades, baixa la mare de l'Andreu a cercarla, sols consegueix endúrsela després d'una escena violenta a la qual aquella dòna ignorant y crèdula ve impulsada pel concell d'una tiradora de cartes consultada previament.

El llibre acaba després d'alguns altres incidents, y ja morta la mestressa del màs, ab el casament de l'Andreu y la Quiteria, consentit per aquesta principalment com un deute de gratitut, al qual no són estranyes, emperò, les bondats de l'hereu, mal amagades per unes maneres aspres y desavinents com de pagès inculte.

Com se pot veure, l'argument de la derrera producció de la senyora Monserdà no's distingeix pas per la novetat, si bé's tracta d'un assumpte qui, per poch que l'autor sàpiga interessar la sensibilitat dels lectors, devé d'efecte segur. Y la veritat es que *La Quiteria* es un llibre qui's fa llegir, perque en general está ben compost y no's ressent pas d'excessiva llargaria. Té, ademés, la qualitat de que, sobre tot allà hont l'autor se deixa portar pel sentiment, s'hi troba la nota

viva y sincera de l'amor al prohisme. Els personatges, passat de la protagonista qui resulta bastant ben estudiada, són descolorits y a voltes mancats de veritat psicològica: sobre tot l'Andreu, en la manera de despertàrseli l'amor envers la noya desheretada, sembla obrar més aviat a l'impuls d'un humor rampellut que induhit per una passió ennoblidora y generosa.

En resúm, el llibre ve a engroixir el nombre de les produccions literaries qu'en el nostre renaixement apareixen destinades a servir de lectura en familia, sense que pretenguin resoldre res ni aspirin a presentar cap aspecte punyent de la nostra vida moderna. Per lo ben escrita, mereix, ademés, ésser recomanada a tots els qui no cerquin en ella lo que no es propri de la escola en que figura sa venerable autora.

—

Les amours de Paris & Viane. — *Traducció del català per Emile Leguiel. — Feuilleton du «Courrier de Ceret»* (*1905*).

La interessant narració que Joventut té reproduhida en son text català dins el volúm de *Histories d'altre temps* repartit als suscriptors en el folleti de l'any passat, ha estat derrerament objecte d'una traducció francesa feta sobre'l text català referit.

Hem d'agrahir al senyor Emili Leguiel la mostra de son afecte a la literatura clàssica catalana que ab sa traducció ens ha donada, sobre tot tenint en compte que pera complir sa tasca podia haver extractat senzillament la versió francesa de Pierre de la Cypède. Emperò, com ell meteix declara, l'ha enamorat el text català «per la rapidesa de l'acció, per l'interès creixent, per la sobrietat dels detalls y certa ingenuitat, sens afectació, mes no pas sense traça.»

La traducció, encara qu'en alguns llochs s'aparta, per deliberat propòsit de qui l'ha feta, del text que'ls nostres lectors coneixen, interpreta ab fidelitat l'original y conserva ses belleses y qualitats. De lo qual n'hem de saber grat al senyor Emili Leguiel, desitjant que sien molts com ell els qui facin atenció a les coses de Catalunya. Ignorêm si la nova versió francesa del *Paris y Viana* ha estat també publicada en volúm; si no s'ha fet es ben bé de doldre, car mereixia que ho fos pera ésser millor conservada qu'en la forma poch escayenta de folletins inenquadernables.

R. Miquel y Planas

ASSOCIACIÓ IBSENIANA

En Joseph Aladern ha aplegat en un follet varis pensaments y opinions d'alguns escriptors catalans sobre la personalitat d'Enrich Ibsen.

Les més variades idees y els més distints conceptes s'intercalen en aquelles pàgines, mes en general se'n desprèn una unanim admiració vers el dramaturg norueg, qui adquireix importancia veritable si's té en compte qu'en ella hi ha la expressió franca dels nostres escriptors més notables, y per lo tant la veu espontania del poble català.

Aquesta circumstancia falaguera demostra la corrent de simpatia que per l'Ibsen se sent a Catalunya, y evidencia la existencia d'una necessitat qui pel seu caràcter verament trascendental, reclama una satisfacció lo més completa possible.

El senyor J. M.ª Navarro Porcell, qui suscriu un d'aquells articles, la proposa en el meteix «homenatge», y jo, entusiasmat per la idea y ab el convenciment de que al traslladarla a la realitat compliriem aquella satisfacció, tinch de fermen ressò ajudant a propagarla y fent que més fàcilment cridi l'atenció dels qui pels llurs mèrits y representació poden fersen patrocinadors donantli efectivitat difinitiva.

—

Se tracta de formar en aquesta ciutat una Associació Ibseniana qui cuydi de propagar y estudiar l'obra del genial autor.

Crech qu'es sobrera tota argumentació que vulga ferse en favor d'aquest propòsit, perque després de convenir en que l'afició per l'obra d'aquell escriptor es ben manifesta en la nostra terra, cal tenir en compte'l nombre nudrit de joves qui en el nostre moviment literari l'han seguit y estudiat ab bon aprofitament, y, sobre tot, les substancioses conseqüencies que podrien proporcionarse axí al nostre teatre com a la nostra literatura en general, si un anàlisis continuat y conscient d'aquelles produccions fos fet entre'l nostre públich, pera quedar ben explicats els fonaments de lo que proposa'l senyor Navarro.

L'esforç cooperatiu de tots els admiradors d'Ibsen faría més exuberant y expansiva aquesta tasca, y qui sab si, junt ab l'interès que lograriem despertar per aquesta obra, donariem un gran pas per l'enaltiment y regeneració del nostre teatre nacional.

Els fruyts conseguits per l'«Associació Wagneriana» no sols han sigut causa de que aquí s'conegués y's comprengués la producció artistica de l'eminent músich alemany, sinó que han sigut també l'impuls més poderós que ha ajudat a fer tan general en nostra ciutat l'afició a la música.

Y es més convenient encara la formació d'aquesta entitat si's té en compte que'l cri-

teri del nostre nacionalisme ha evolucionat en un sentit força expansiu qui tendeix a compenetrarse dels ayres forans de salut y renovació, a adaptarse als avenços forasters que'ns puguin ésser beneficiosos pera l'enfortiment de nostra personalitat, y ha fugit ja per sòrt d'aquell desgraciat encongiment que'ns feya un nucle destinat a viure en total isolament del reste del món.

No vull examinar en aquest moment la conveniencia o inconveniencia d'adaptarnos a l'obra ibseniana. Prou n'han parlat aquests derrers dies distingits escriptors de la nostra terra, y ells han dit ja tot lo que jo podria esmentar aqui. Però siem permés tan sols consignar que, bona o dolenta aquella influencia, els qui en som partidaris formém un nombre ben respectable, y ab els trevalls que podriem realisar ab la projectada Associació determinariem la part beneficiosa si l'èxit coronava'ls nostres esforços, y evidenciariem la perjudicial si cayguessin en el buyt.

Mes si, com deixo dit, som tants els qui creyém en l'efecte beneficiós d'aquesta Associació, ¿será verosimil creure en la inconveniencia de la meteixa?

—

Perque cal tenir l'esguart fixe en el més enllà de les nostres fronteres, y perque cal inocular en nostres venes la sava de les doctrines noves, es per lo que precisa la prompta constitució de la entitat indicada.

Ara que parlin els qui ab més dret que jo poden ferho. Que *parlin* y que *facin*, perque ho demana Catalunya y ens ho exigeixen l'amor que li professém y l'afany que sentim pel seu engrandiment y la seva dignificació.

Pere B. Tarragó

TEATRES

Los Noveleros (Les Romanesques).

La nit del 11, trobantme un poch millor de salut, me vaig atrevir a assistir a la estrena de *Los Noveleros*, que tingué lloch en el teatre de l'Eldorado.

De la comedia en si no'ns en ocuparém pas, perque en Rostand es un autor ja *hors de concours*, com se diu a França. El seu mérit es indiscutible, es un poeta de debó, ab tota la imaginació y energia de un provençal, y tot l'enginy y delicadesa d'un parisench. Además, que d'aquesta hermosa comedia ja se'n va ocupar, extensament, l'amich Tintorer quan la va fer aqui una companyia francesa.

Ara sols dirém quelcòm de la traducció, y es qu'està feta de mà mestra. El vers es fluhit y colorit, y sense perdre l'*esprit* francès, es d'un castellà pur y castiç. El metre es diferent que'l francès, però l'obra no se'n ressent pas; en alexandrins y en castellà hauria resultat pesada. El senyor Palomero ha tingut el bon gust de fer la versió en versos propris de la llengua de Cervantes. Mil felicitacions per sa inspirada traducció.

—

La execució va ésser ajustada. La senyora Pino va caracterisar un *petit-maître* Lluis XV, d'una manera deliciosa; tots els demés varen fer els seus papers respectivament, d'una manera molt correcta. La senyoreta Bremón, a gran altura, semblava una figurina de Saxe, ó una damisela de Watteau. El senyor Llanos va fer un *espadachín* còmich, ab molt bona *sombra*.

—

D'altra cosa'ns hem d'ocupar y ho farém ab molt gust, donchs rarament se presenta una *mise en scene* com la de *Los Noveleros* en els teatres d'Espanya.

Lo notable va ésser la proprietat com anaven vestits els personatges. Els figurins y la direcció van córrer a càrrech de l'Alexandre Soler y Rovirosa. Les teles van ésser triades y buscades de reproduccions de l'antich, época Lluis XV, y pels figurins se van consultar els quadros de Watteau y els grabats d'aquell temps. Cap color enter o *chillón*, sinó'ls blaus cel, els grochs vell or, els vermells sang o mangre, els rosa-*fanés*, ab dibuixos de les teles aquelles qui eren inspirades en les de la Xina. La senyora Pino lluhia trajos de jovincel d'una proprietat rara. Y el senyor Llanos va encarnar un *brètol* de l'época *à merveille*, mercés a l'aspecte y al trajo adequat que usava. La perruca roja, la capa gascona de gayrell, l'ex-uniforme de guarda de Lluis XIV, de blau fosch y vermell mort, la galonada de plata vella, el barret ab la pipa a là *cocarda*, el tali ab la gran *ropière*, la faixa moresca y les botes de cuyro vell natural, ajustades ab corretges y botons; tot era d'una veritat tal, que semblava una resurrecció d'un *truán* de l'época aquella.

Ja dihém que'ls vestits no eren de *comedia* sinó que podien ésser presentats en ple dia, donchs eren de teles fermes tals qual se portaven, sense cap *trompe l'œuil*, y estaven executats pel gran sastre de la elegancia barcelonina senyor Costa, el qual va probar que no sols sabia vestir béals senyors actuals sinó que també hauria vestit tan bé o millor als personatges de la més refinada de les Corts de França. La enhorabona al senyor Soler y al senyor Costa, y poso també al senyor Tirso Escudero per havérloshi encarregat els vestits.

Pompeius Gener

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Tiu. Si *iu* ens expressa la idea de nostre mot *algú*, *tiu* que demostra o senyala aquest algú ens traduhirà nostres demostratius *aquell*, *aquella*, *aqueix*, *aqueixa*, (eix eixa). Tenim en català tres demostratius personals masculins, tres femenins, dos pera la persona llunyana: *aquell*, *aquella;* dos pera la propera: *aquest*, *aquesta*; dos pera la que está en situació intermitja: *aqueix*, *aqueixa*. El pronòm esperanto *tiu* tradueix els nostres que senyalen les persones intermitges, y les llunyanes y el seu plural *tiuj*, tradueix nostres plurals *aquells*, *aquelles*, *aqueixos*, *aqueixes*, (*eixos*, *eixes*). Ex.: Está al costat d'aquell home, *li estas apud tiu homo*. Passeja ab aquella bicicleta que vostè li va regalar, *li promenos sur tiu bicicletó*, *kiun vi al li donacis*. Va nèixer en aqueix poble, al devant d'aqueixa casa, *li naskiĝis en tiu vilaĝo antaŭ tiu domo*. Aquelles discussions y aqueixes renyines, *tiuj diskutadoj kaj tiuj malpacetoj*.

(Acusatiu). ¿Has vist aquell automòvil?, *¿ĉu vi vidis tiun memmovilon (aŭ aŭtomobilon)*? No'm recordis aqueixes coses!, *ne rememorigu al mi tiujn aferojn!*, etc.)

(francès) *celui-là*; (anglès) *that*; (alemany) *jenev*. (U. V. Z.)

Diccionari. *Ĉi*, es una partícula invariable, que no pren el plural, ni la *n* de l'acusatiu, y que colocada avans o després del pronòm aproxima'l seu significat, donchs per sí meteixa significa *el qui*, *o lo que*, *es més a la vora*.

(Francès) *Tiu ĉi*, *celui-ci*; (anglés) *this*; (alemany) *dieser*. (U. V. Z.)

Tiu ĉi o *ĉi tiu*, tradueix nostres pronoms *aquest*, *aquesta*; y el plural *ĉi tiuj* o *tiuj ĉi* nostres plurals *aquests*, *aquestes*. Ex.: Aquells homes y aquestes dònes passegen junts, *tiuj homoj kaj tiuj ĉi virinoj promenas kune*. (Acusatiu. ¿Has llegit aquests llibrets?, *¿ĉu vi legis tiujn ĉi (aŭ ĉi tiujn) libretojn?*)

Nota. Sempre que'ls nostres pronoms *el*, *la*, els poguèm substituhir per *aquell*, *aquella* sense que cambihi el sentit de la frase, ans bé la precisi més, els traduhirèm per *tiu*, y els seus plurals *els*, *les* per *tiuj*. Ex.: Es el qui jo vaig veure, *estas tiu*, *kiun mi vidis*. Sòn les de cà'n Joan, *estas tiuj de ĉe Johano*.

Tio. Si *io* ens expressa la idea *alguna cosa*, *tio* que senyala o demostra la cosa, traduhirà nostre pronòm neutre *allò*. Aixi com en català tenim un pronòm personal ab son femení corresponent pera les tres persones qui estàn més lluny, més aprop o entremitj, no'ls tenim neutres més que pera les coses llunyanes *allò* y pera les properes *això*. Algú ens ha dit que'l pronòm *açò* demostra la cosa qu'es entremitj de lo més lluny y lo més proper. Si pot molt ben èsser, lo cert es qu'en l'us no se li dòna aquest valor. Suposèm, donchs, aquest valor pera millor compendre els que té'l pronòm esperanto *tio*, y recordèm que aquest tradueix *allò* (es a dir, qu'està lluny) y *açò* (lo qu'es més a la vora); y que aproximat ab la partícula *ĉi* tradueix nostre *això* (es a dir, lo qu'està a la vora de tots de nosaltres). Ex.: Allò es una cosa, y això n'es un altra, *tio estas unu afero*, *kaj tio ĉi* (*aŭ ĉi tio*) *estas alia*. (Acusatiu. Donguim allò, *donu al mi tion*. Allò no ho tinch, però li donaré això, *tion mi ne havas*, *sed mi donos al vi tion ĉi* (*aŭ ĉi tion*).

Tenint en compte lo dit respecte al pronòm intermitj la frase *això es*, (qu'en català clàssich seria *ço es*), la traduhirèm *tio estas*. ¿Qu'es això?, *¿kio estas tio*?

F. PUJULÁ Y VALLÈS

(Seguirà)

NOVES

El capità Dreyfus fou condempnat l'any 1894 per delicte d'alta traiciò. Avuy ha sigut rehabilitat per la *Cour de Cassation*, tribunal suprêm a França, qui ha proclamat la ignocencia d'en Dreyfus molt temps—massa temps—després que tots ja ho sabiem qu'era ignocent.

S'han necessitat dotze anys pera que la justicia francesa reconegués son error. Són molts anys, peró no hi fa res. El primer pas s'ha donat. La justicia, reconeixent que no es infalible, que pot equivocarse, y retractantse, esmenant y reparant dintre de lo possible les terribles conseqüencies del seu error!... La justicia francesa, al perdre un xich de son orgull, s'ha fet una corona resplendenta: una corona de modestia qu'escàu molt a n'aquells homes o institucions qui, essent imperfectes, tenen encomanades missions tan delicades y dificils.

Un primer pas s'ha donat a França. Esperêm que aviat, donant un altre pas, se proclamarà allà y arreu el nou dogma de la *falibilitat* de la Justicia. Dogma que tranquilisaria als jutges y als judicats, al fer desaparêixer del diccionari dels homes una paraula absurda, la paraula *irrevocable*.

—

Al teatre Espanyol de Badalona, organisat pel centre catalanista «Gent Nova» y baix la presidencia d'en Joseph M.ª Roca qui representava a la *Unió Catalanista*, s'hi celebrà diumenge un gran *meeting* en protesta de voler el govern central portar els presidis d'Africa a Figueres. Parlaren els senyors Gambús, Manau, Coma, Rahola (Pere), y Roca, qui resumi els discursos. En tots ells la protesta fou vibrant y ferma, y l'argumentació empleada per tots els oradors deixà ben demostrada l'absurditat y la ilegalitat que'l propòsit del govern entranya, com també l'empenyo que té la gent de Madrid en molestar constantment a Catalunya contrariantla sempre, com si's tractés de pais conquistat o com si governar fos dominar y oprimir la voluntat catalana. Aixi ho remarcà ab enêrgiques frases en Joseph M.ª Roca en son discurs resúm, que com tots els altres fou xardorosament aplaudit pel nombrós públich qui omplia'l local. L'acte quedá clos ab un parlament del senyor Ventura, president de «Gent Nova», donant les gracies als assistents.

—

Ja s'ha publicat la partitura del *Lohengrin* en català, que anunciarem mesos enrera. L'«Associació Wagneriana», en combinació ab la casa «Breitkoph und Härtel», de Leipzig, ha portat a terme aquesta nova obra de cultura, y avuy comptém ab una magnifica edició de l'obra de Wagner, ab text català degut als amichs Pena y Viura, y ademés ab el text original alemany.

Es consolador veure còm va desvetllantse per l'art l'esperit de Catalunya, abarcant diverses edats y pobles y prenent una expansió verament mondial. En efecte: com deya nostre company Zanné dies enrera en les columnes de *El Poble Català*, sembla que'ns l'hagim imposada'ls catalans la tasca de traduhir les grans obres de tots els temps y de tots els paisos, assimilantnos totes les manifestacions de l'intelecte humà y totes les formes de sa exteriorisació, ab lo qual ademés de probar la ductilitat de nostra llengua, la ennoblim y la perfeccionêm de dia en dia.

Nostra enhorabona a la «Wagneriana» per la trascendencia artistica y patriòtica de la tasca que ve realisant. Els suscriptors al *Lohengrin* català poden adquirir llur corresponent exemplar en rùstica pel preu de 16 pessetes. Ademés hi ha exemplars enquadernats ab magnifiques tapes dibuixades per l'Adrià Gual, que's venen a 21 pessetes. Als no suscriptors se'ls servirà la partitura en rùstica pel preu de 25 pessetes.

—

Els paràsits del centralisme s'oposaren a que'ls catalanistes anessin a Basconia amenaçant ab sang, morts y extermini; y efectivament: els catalanistes hi han anat, y els èuskars els han rebut com germans, fent fracassar les malès arts dels qui al dirnos *traidors* a la patria no defensen altra patria ni altre ideal que la menjadora. Lo qu'es a Catalunya, aquesta se'ls va buydant, y tremolen pel dia en que tinguin buyt allà lo que ja gayrebé li tenen aqui.

Ni Catalunya ni Basconia faràn cas dels seus clams de desesperació y d'impotencia, y la gran onada de la solidaritat els llençarà com una desferra si baschs y catalans tenim serenitat y decisió pera prosseguir nostra obra, tan beneficiosa als drets regionals com a l'interès de l'Estat.

Aixi ho esperêm.

—

Ja tenim nomenat el nou governador de Barcelona.

Es el senyor Manzano, que diu qu'es un bon senyor y que no va enlloch.

Ja'ns ho semblava.

Això de no anar enlloch y venirsen a Barcelona a fer d'àrbitre, ¿no es tenir ganes de perdre l'esma?

—

Se tracta de posar el bust del gran costumista barceloni Emili Vilanova en una de les cases de Barcelona antiga, y a tal fi aviat s'obriràn les llistes de suscripció capçades per la prempsa diaria y revistes catalanes.

JOVENTUT acull la idea ab entusiasme y excita a tots els amants de nostres lletres a que

contribueixin en quant puguin a honorar la memoria de l'eximi prosista català.

—

Dissabte, dia 21, sortirà *Poti-Poti*, romanço setmanal del nostre bon amich y valent escriptor en Rafel Nogueras Oller. La pensada en si ja es original, de manera qu'escrita per la ploma especialissima d'en Nogueras, preveyêm que tindrà força èxit.

—

El dilluns dia 23, a dos quarts de nou del vespre, tindrà lloch l'apertura de les classes d'Esperanto en el «Centre Fraternal de Cultura» del Poble Nou (carrer de Sant Pere, 27), les quals seràn explicades pel conegut esperantista senyor Bonhome.

—

Publicacions rebudes:

Guillermo II íntimo, per Julio Hoche, traducció castellana de M. B. Belmonte. La casa editorial de don T. Taberner «La Vida Literaria», ha publicat en un elegant volúm (qui res desmereix per sos gravats y condicions tipogràfiques de la edició francesa) aquesta obra qui ha cridat extraordinariament l'atenció del públich. Ja sabêm que aquest es aficionat, com a bon tafaner, a conèixer les interioritats dels personatges qui ab mès o menys justicia adquireixen certa popularitat. Moltes vegades sol passar que vistos de la vora, y privats de l'auriola que'ls rodejava, resulten migrats y vulgars: aixi certs artistes grans en la escena no són més que uns *cabotins* en la vida privada, y, apagats els llums del prosceni, resulten fosques y fredes les taules dels teatres. Però malgrat això, sempre al públich li interessen els misteris de bastidors.

L'Impenitent, drama vilatà en tres actes, per Ramón Ramon y Vidales, estrenat en el Teatre Català (Romea) la nit del 4 de maig d'enguany, com saben nostres lectors pel judici critich que oportunament ne publicarem. Preu, 2 pessetes.

Botifarres dolces (Morcellinhas dôces), joguina bilingüe en un acte, per Francisco Xavier Godo, representada per primer cop en el Teatre Català (Romea), la vetlla del 3 d'octubre de 1902. Seguint nostra costúm, ens abstenim de judicarla per no haverla vista representar. Preu, 1 pesseta.

Jugar a casats, diàleg per August Barbosa, lleuger y força espiritual, estrenat ab èxit el maig passat al teatre Romea. Preu, 50 cèntims.

Jochs Florals del Poble Nou, organisats per l'Ateneu Democràtich-Regionalista y l'Associació Artistich-Catalanista de dita barriada. S'ofereixen dèu premis, devent remetres els trevalls que hi optin al domicili del secretari, passeig del Triomf, 69, fins el dia 20 del proxim agost. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Joseph Franquesa y Gomis, president; Bonaventura Bassegoda, J. Laporta, G. Zannè, E. Vidal y Riba y R. Vilalta, vocals; Joan Gimferrer, secretari.

Jochs Florals de Girona. S'ha publicat el cartell dels Jochs Florals de Girona (any IV de llur fundació), que's celebraràn el dia primer de novembre. S'ofereixen tretze premis; els trevalls deuen enviarse al secretari del jurat, carrer de la Força, 16, avans del primer d'octubre. Formen el jurat qualificador els senyors Raymón Casellas, president; Gabriel Garcia, pbre, Joan Vergès y Barris, Xavier Monsalvatge, vocals; Vicens Piera, secretari.

Als catalans en general y calellenchs en particular. L'«Associació Nacionalista de Calella», constituhida fa poch, ha publicat una entusiasta alocució, convidant als catalanistes al *meeting* inaugural que tindrà lloch en dita població'l dia 22 del corrent, a les 4 de la tarda.

Historia de Catalunya. L'«Associació de Lectura Catalana» ha publicat fins al quadern 11 de son Compendi d'Historia de Catalunya 10 cèntims cada quadern.

Biblioteca Clàssica Catalana. També aquesta important Biblioteca ha repartit el quadern 12 de la edició econòmica que ve publicant de la Historia de Catalunya qu'escrigué en Bofarull. Cada quadern 25 cèntims.

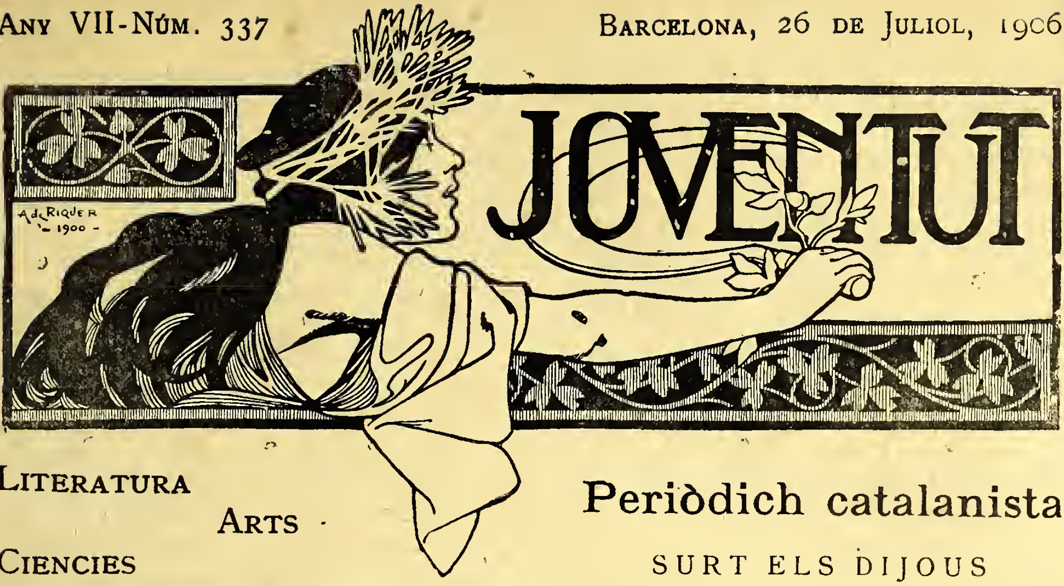
Teatre de Noys, per A. de Rius Vidal. Hem rebut la segona serie del Teatre de Noys que ve publicant el senyor Rius Vidal y que comprèn les obretes següents: *Les bones obres*, *Un llaminer castigat*, *Noblesa d'ànima*, *El reyet de casa*, *Vostè, senyor galàn* y *Aucellets fòra del niu*. Totes elles són en un acte y en vers, y resulten molt propries pera èsser representades per criatures. Preu de cada una, un ral.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233

AVIS

Avans d'acabarse aquest mes de juliol repartirèm als nostres suscriptors el volúm segón de l'any, consistent en la traducció catalana que, de l'hermós drama *Animes solitaries* de G. Hauptmann, ha fet nostre company de redacció en Oriol Martí.

ANY VII-NÚM. 337 BARCELONA, 26 DE JULIOL, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

EL GOVERNADOR Y L'ALCALDE

A mida que'ls pobles avencen en educació y en cultura, la opinió pública's precisa enèrgicament. La seva força's va fent incontrastable. Han passat els temps en que un Lluis XIV podia dir: «L'Estat sóch jo», y en que altres sobirans s'ho creyen sense dirho. Avuy l'Estat es el poble. El poble es el verdader sobirà. Cert es qu'encara avuy al poble se l'enganya, se l'ensarrona, se l'explota; però no es menys cert que al poble se l'adula. Jamay cap rey o emperador, cap autoritat, cap home ha sigut tan mimat, tan adulat, tan invocat en apelació definitiva com aquest poder anonim, voluble y discordant que se'n diu poble. Fòra de comptats escèptichs, missàntrops tristos a qui's titlla lleugerament de bojos, no hi ha cap home insensible als afalachs de la multitut. Qui no la cerca, qui no la desitja y fins, si es necessari, qui no la compra l'aprobació dels co-ciutadàns! L'aplauso estrident y sorollós, l'aplech de grans masses qui's manifesten cridant, xiulant o badant senzillament, la veu colectiva qui surt de les urnes en els comicis, en les associacions públiques o privades; les trompetes estrafalaries qui diariament surten a pregonar les opinions de la conciencia anònima colectiva; el *què diràn* quasi bé sempre decisiu en nostres actes públichs y fins en nostres relacions familiars, són el gran mirallet enlluhernador y regulador dels actes públichs, dels actes privats de tots els homes. Ni papes ni reys s'escapen de la gran preocupació. Ni tan sols els humils escolten insensibles la paraula màgica: popularitat.

¿Qui no'n vol ésser? Qui no trevalla, qui no adula al gran idol? La popularitat ho justifica tot; fins justifica'l crim, fins justifica la injusticia, y ella ho renta tot, tot ho perdona. Criminals y homes de bé, autoritats y homes de sa casa, representants y representats, homes y dònes, qui no la invoca una y mil vegades l'autoritat suprema, qui s'hi refusa al definitiu judici y la derrera absolució del més alt dels tribunals: la conciencia pública! Ella es el *refugium pecatorum*, ella es la

mater amorosa, ella es la eterna barragana explotada y envilida.

—

Però'ls nens se fan grans.

La conciencia pública ha pres conciencia de la seva força, de la seva personalitat, y també de la seva responsabilitat. «Puig que sóch el tapa-bruts y sóch el gran justicier, dech ésser un gran poder y una gran força.» Y el poble ha pres cohesió, la educació política gradualment s'ha imposat. Ja'ls qui l'invoquen l'invoquen ab recel. Ja'ls oripells no enlluhernen a la crèdula prostituta. Ja es necessari pagar ab moneda de lley. Ab dificultat passen els *duros sevillans*.

Els homes vanitosos, infatuats, que durant sigles enlluhernaren al poble pera que'l poble'ls adulés, no pressentiren que un jorn tindrien d'adular al poble pera que'l poble'ls consentis. Y aquests meteixos homes no pressenten avuy que demà ni els afalachs, ni les adulacions hi valdràn. La meretriu senzilla qui avuy's diu *cocotte* esdevindrà reyna y senyora. En tots els estats ha tingut ella un aymant de cor. Deu ens en guart d'una vera passió de la gran reyna y senyora.

Dintre d'Espanya apareix ja radiosament aquesta gran reyna y senyora reclosa en un recó. El recó's diu: Catalunya. La reina's diu: Democracia. La seva gran passió, l'amant de cor, se diu: Llibertat.

—

Si pogués parlar avuy de tot, demostraria, de conformitat ab aquests principis, per què a Catalunya som republicans y no monàrquichs, per què som lliurepensadors y no crèyents, per què parlèm secament y no'ns agraden les figures retòriques. Y una pila de coses més.

—

Sols parlaré del governador y de l'alcalde.

—

Y encara del governador, personalment, ne parlaré molt poch.

Se diu Manzano y ja sabém que, politicament, no es home d'altura. Ho sabém perque'ns ho han dit desde Madrid, y per experiencia. Fa pochs anys desempenyà aqui el meteix càrrech, y passà obscurament. La memoria que deixà es una memoria grisa, confosa. No recordèm cap fet, cap iniciativa, cap acte trascendental, ni tan sols *frapant*. La seva gestió d'aleshores se resúm aixi: No feu res o quasi bé res. Deixà fer. Com a home, fou un bon home; com a governador, insignificant. Tots els homes bons són insignificants. Y la insignificancia, que no es pecat pera un home senzill, es un greu defecte pera un governador. Especialment pera un governador de Barcelona.

Aquí necessitém un governador civil d'altura. Perdó: un governador civil català. Dich això perque ja s'ha demostrat que a Madrid no'n tenen de governadors d'altura pera enviarnos. Tots aquells a quins l'altura se'ls hi suposava, han refusat modestament. Y el duch de Bivona, a qui hipotèticament se li adjudicà una altura regular, demostrà que la hipòtesis no tenia fonament.

Hem de creure, donchs, qu'en realitat no hi ha homes politichs de prou talla pera governadors civils de Barcelona. Si n'hi hagués un de sol, un verdader estadista, aquest vindria.

Un verdader estadista, un verdader home politich, sent la passió de la lluyta, les dificultats l'atrauen; els grans problemes socials y morals dels pobles qui's manifesten agitada y tèrbolament, fascinen a l'home politich qui ha nascut ab vocació de tal. Si en Maura fos un Gladstone, en Maura vindria de governador a Barcelona. Si en Moret fos un Roosevelt, també. Vindrien ab la seguretat de fracassar, però vindrien. Puig del fracàs present podria sortirne una victoria futura.

Un governador aixi no s'entretindria en futeses: fer tancar els cafès a mitja nit, anar a la professó... etc. Ab visió serena veuria'ls grans problemes morals y socials que aqui s'agiten y quals factors complicadissims sols pot precisar y reduhir un selecte esperit sintètich. Y de la sintesis podria venir una simplificació qui a la llarga donaria solució als problemes.

¿Ahónt es aquest home vident, politich de vocació, lluytador infatigable, escrutador dels grans misteris socials, que'ns manca, que busquen y no troben?

Ah, si el busquessin a Catalunya! A Catalunya'l trobarien. Y si no'l trobaven ells el

trobaria'l poble, si al poble li deixessin buscar.

—

Y si el poble no'l trobava, per lo menys el poble tindria confiança en el qu'elegis. La confiança que's té sempre en els propris fills.

Y el governador, per la seva banda, tindria més serenitat. La serenitat que'ns dóna la confiança dels altres.

—

Una proba d'això que dich n'es en Bastardas.

Fugim del convencionalisme de qu'en Bastardas es un alcalde accidental. En realitat, a Madrid n'están ja tips de nomenar alcaldes de reyal ordre; n'están ja tips dels successius fracassos, y además, no troben ja qui vulga fracassar. Aixi, donchs, tot això de que'l verdader alcalde es a fòra, es a Vichy, no passa de comedia.

En realitat, en Bastardas es el verdader alcalde.

Jo no sé lo qu'en Bastardas farà. Sols sé d'ell que haviem sigut amichs; que haviem estudiat plegats a la Universitat; que quan jo era conservador d'en Mañé y petit catalanista, d'aquells del *catalanismo bien entendido*; en una paraula, que quan jo era una criatura, en Bastardas ja era un home reflexiu, qui parlava poch, qui pensava endins y qui ja escrivia en diaris lliberals o que ho semblaven. D'aleshores fins ara sols n'he sabut una cosa: que continuava essent republicà y que feya política seriament. Heusaquí lo únich que sé d'en Bastardas. No es molt, però s'ha de confessar qu'es bastant qu'en una terra ahont s'hi bellugueu tants republicans *faroleros* logri obrirse pas y surar un jove qui trevalla silenciosament. Deixém de banda lo que farà. Mentres tant anotêm el fet qu'es una garantia. Tenim un alcalde serio y seré.

Y anotêm també aquest altre fet: Tenim un alcalde popular qu'es vist per tothòm ab simpatia y confiança.

Hermosa situació pera trevallar!

Esperêm els fruyts. Esperêm qu'en Bastardas per honor propri, pera satisfacció del poble y pera esplendor dels principis democràtichs qual victoria ell representa, sabrà complir com a bo; sabrà fer gala d'aquelles dots de prudencia, energia, activitat y honradesa que més que ningú necessiten els homes públichs. Y que com ningú necessita ell ara. Donchs que no ho oblidi en Bastardas. La seva responsabilitat es molt greu. Si ell no fa altra cosa que lo que han fet fins ara'ls alcaldes de reyal ordre, si ell fracassa com fracassaren tots ells, no seria ell sol qui carregaría ab la culpa. Se diría també que'l poble no'n sab prou d'elegir els seus representants, que'n sab tan poch com els governs d'Espanya.

Y seria, en realitat, molt trist que'l poble de Barcelona, per culpa d'un sol home, se vegés rebaixat fins a un nivell tan... tan baix.

EMILI TINTORER

DESDE PARIS

Més que res, la costúm, el 14 de juliol, llença la gent al carrer. Diada de festa y nit d'alegría, se balla devant de tots els cafès, en totes les barriades, en totes les cases. Les orquestres d'aquells, encauades durant tot l'any, surten a oretjarse sobre'ls cadafalchs guarnits aposta en mitj de la carretera dels *boulevards*. La matxixa cridanera, el ploraner y enervador vals, se succeheixen l'un a l'altre infatigables... Per tot arreu llums, per tot arreu banderes y llargandaixos y per tot arreu la multitut qui s'arrocega lentament, sens altre objecte que'l de veure, amunt y avall, omplint avingudes y carrers, places y *boulevards*, fent rotllo aquí entorn d'uns balladors, empenyentse més avall, rihent a la dreta, barallantse a la esquerra, diversa en cada un de sos llochs, emperò monòtona en conjunt, monòtona com el brunziment que ix d'ella y que boy apaga'ls acorts estridents de les orquestres...

Dues hores d'aquest espectacle estès per tot Paris són més que suficientes pera fadigar; la continuada contemplació acaba per fer esdevenirlo incolor, sense caràcter, y un pren ab plaher el camí de casa abandonant els nucles bulliciosos y deixant que s'apaguin al lluny les remors de les xarangues qui vibren tristament difuses recordant les de nostres pianos de maneta qui repiquen en el fons dels carrers les matinades de les verbenes...

Lo que de casa es caracteristich, brolla aleshores en la pensa barrejat per una associació

d'idees ab lo que per ésser humà també'ns es propri. Recordèm les tristeses de les verbenes, la multitut sens objectiu qui s'arrocega pels carrers, els testos d'aufàbrega fent corriol en la Rambla, el nyèbit de samarreta a grans ratlles suhant, bo y donant voltes al manubri qui's passa destrament de l'una a l'altra mà, el fum de l'oli dels bunyols, y el foco de llum elèctrica del Tibidabo. Recordèm els vaporets qui van enllumenats a l'avant-port, les jardineres enramades qui tornen de la Rabaçada, els rostres pàlits de la matinada, la olor de fulla marcida del clarejar...

Les mans a la butxaca, l'esguart a l'infinit, el pas lent y ocupat pels recorts el pensament, com adhuch esclavitzats per l'ambient de la diada, d'aquestes diades de festa iguals per tot arreu, sols diferentes per tot pels detalls, anèm cap a casa, sense desitj d'arribarhi, com fugim de l'esvalot per inercia dinàmica centrífuga del soroll...

Ivonne passeja sola. Ivonne es una prostituta. Ivonne es lletja y magra. Y Ivonne en diada de festa qui reclama bellesa, gentilesa, linies hermoses, y bullanguera veu, passeja sola perque ella no tè res d'això. La pobreta quan ens veu d r e ç a'l cap qui duya cot, balanceja'l cos fent tremolar els pitets sota sa tenue roba de seda, com un aucellet qui s'estarrufa, mès lletja quant més riallera, quant més deixondada mès llastimosa.

— *Tiens! c'est bien vous par ici?* —

Ella se'n dòna pena, com si haguès de respondre: Sí, y tot sola! Però fa una rialleta estrambòtica fingint alegría y no diu res. Ivonne es amiga nostra, sia dit sens escàndol dels bons burgesos, sobre tot dels qui mantenen *queridas* de luxe. Un es amich sovint de molta gent qui mereixería èsser a Ceuta (jo espero que ab el temps qui madurin les prunes ens avesarèm a dir a Figueres; a altres coses ens hem avesat); un pot ben bè esserho d'una prostituta, qui no ha sofert altra equivocació en sa vida que l'escollir sa professió sens haverse avans emmirallat a conciencia... Cal advertir que no hi ha doble sentit en el mot amiga; al menys siens permès ferho constar en honor de nostre bon gust. El mot gràfich no tremolaria pas ni vacilaria al saltar sobre'l paper, si deguès ferho. Desprès de tot sempre'ns quedaria'l recurs de confessàrnoseho.

— ¿Còm! Tan aviat cap a casa? Si no mès sòn les dues.

— Si, *mon enfant*, ja n'estèm tips!

— Veniu ab mi, que vos emmenarè a veure boniques coses.

— No parlis mès: ens portaràs al *Parvis du Nôtre Dame* a veure'ls domassos vermells que han posat derrera dels sants gòtichs, o potser ens ensenyaràs el grupo sensual de la porta d'en mitj, o t'arriscaràs a fernos passar el pont d'*Arcole* pera mostrarnos *ton Hotel de Vile* endiumenjat... o...

— *Mais non, mais non, mais non, ho zut!*... Escoltèu, allà, derrera del Pantheón, derrera del Barri Llati... es bonich...

— ¿Per què no hi vas tu, donchs?

— Oh, tota sola, ¿sabèu? ?què volèu que vos digui?... Ah, si ho vegessiu!!

— *Puisque tu y tiens on va avec toi*: Ens deixèm guiar per tu; tu ets nostre cicerone. ¿Entesos? —

Per tota resposta, la xicota fa un salt, se'm posa en mitj, ens agafa del braç y ens estira corrent cap endevant. Nosaltres, no gens entusiasmats ab les promeses maravelles, li fem serioses meditacions sobre la precipitació, qui sols serveixen pera impacientarla mès. Li recordèm qu'es nostre cicerone, y ella va barrejant els resenyaments ab comentaris al fets del dia y lamentacions ràpides cada vegada que un cotxe carregat de baguls passa al devant nostre. Pera ella tòts duhen els passatgers al camp, a les platges, lluny de París!!...

Passèm el boulevard *Saint Germain* deixant a la esquerra la *Rue Dante*, democràtich carrer ahont ara hi viu en Loubet y devant de qual casa hi volten uns cavallets transitoris y s'hi belluguen una munió de parelles als acorts d'un orgue malaltiç. A la dreta en un carreró fosch, una porta closa, antich emplaçament d'un renomat cabaret de lladres y d'apatxes, càu d'assessinats tancat per la policia no fa molt. Passèm la *place Maubert* ahont un troç de fira fosca y trista atràu uns quants badochs de la barriada y deixa percebir pudors de petroli y grinyols d'orgues enrogallades, y prenèm pel carrer de la *Montagne Sainte Geneviève,* verdader cal-

vari costós de remontar fins arribar a la placeta ahont setge la Escola Politècnica y ahont un hi respira de bon grat... *Rue Descartes* amunt encara, *Rue Muffetard* desprès. Estèm en ple *quartier* de manobres y carrilayres, terrassers y picapedrers. L'entusiasme de la xicota se'ns comunica. Ja no es París, es la *provincia* qui pulula pel carrer y balla sota la enramada inflant les amples calces de vellut y fent papallonejar les cofies ab els giravolts de les dances.

— Oh, no temèu res; bona gent; tranquila!

— Al contrari; al contrari! —

De tant en tant arriba a nostres orelles una paraula coneguda, un mot de casa; altres voltes el mot es de casa però torturat; altres voltes sols es l'accent qui ens parla de la raça disfuminada... La xicota, la lletja Ivonne, aleshores comença a parlar de casa seva, del seu poble, de ses amigues, del colegi... Ah, bon Deu, no era pas per la moda que sospirava cada volta que veya un carruatge curullat de baguls, y que'ls creya a tots emmenant gent a la *campagne!*

La xicota esdevè xerrayre, ens ho vol ensenyar tot alhora, no té prou mans pera mostrar llochs, y tipos, y homes, y oficis, pica de peus perque no estèm atents a tot, perque'ns aturèm a esguardar cap a dintre d'una taverna ahont la gent canta cançons no parisenques entorn d'una taula plena de gots de vi, y no veyèm la vella qui dança...

A la esquerra deixèm la *rue Saint Medard*, carrer de drapayres e italians, venedors de *santi-di-guixi*, y emboquèm el carrer d'Ortolàn. Allí, a la cantonada, destacantse mès clar que'l reste dels quatre-cantons, s'hi aixeca un petit y tremolayre cadafalch. Sobre d'ell dos homes hi són asseguts. L'un d'ells tè un sach de gemechs a sota'l braç, l'altre una *vielle* sobre de les cames. Y la dança comença. Gemega'l sach y l'home qui el desinfla porta'l compàs ab punta y taló de son peu dret; y ab religiositat l'home de la *vielle* fa rodar ràpidament ab sa mà dreta la cinta manivela en tant ab la esquerra recorre destre les fitxes qui apretades deixen eixir sons grinyolayres. Sens invitarse les parelles se troben en mitj de la placeta y destrenen la *bourrée* fent passos de corrandes, saltant a banda y banda, traspassant adalerats, ab convicció, ab entusiasme, barrejantse'ls joves musculosos, forçuts, àgils, ab les jayes encorvades qui no tenen altra força ni altres músculs, ni altra agilitat que'l feix dels recorts y l'amor a les coses de sa terra.

Allí, drets en mitj d'aquell conjunt en el qui fem una nota estranya, esguardats ab estranyesa per tothòm, el sach de gemechs evoca en nosaltres el recort de sos fills el tiple y la tenora, apareixen devant nostre les rodes de dançayres qui baten els compassos en les eres ahont poch avans el blat hi ha estat batut, les oliveres fantàstiques y els suros sagnants... y girèm el cap per'aixugarnos els ulls, perque'ns han ensenyat a avergonyirnos del plor. Al costat nostre, Ivonne, la lletja Ivonne plora bo y ensajant un somris qu'encorriola pels cayres de la boca les llàgrimes que li llisquen galta avall.

... Es sols quan el vals acaba la festa que deixèm aquell lloch, atravessèm la *Place Monge* plena de taules y de balladors, parisenchs aquests, y llisquèm carrer Monge avall deixant a la dreta les antigues Arenes romanes ab ses grades y tribunes desertes y ses gabies buydes de feres.

— Allí en aquella casa, mirèu, allí, hi vivia en Sokoloff. —

Esguardo la casa de la xicota pera observar en sos ulls. Es sols la cicerone qui parla.

Al carrer de les Escoles, la taverna Lorraine hi ha abocat totes ses taules, la multitut hi brunz, l'octet hi grata polques y masurques. Ivonne'ns allarga la mà, y's pert entre les taules esvalotant a l'un y l'altre. En tant Paris matina y's deixonda ab son boyrós clarejar.

F. Pujulà y Vallès

París, juliol 1906

EL PRESIDI A FIGUERES

El trasllat dels infeliços qui coven y purguen llurs malifetes en els presidis d'Africa ha despertat l'esperit de Catalunya pera protestar ab energía del projecte d'un ministre qui, per malestruga sòrt nostra, va concebir el despropòsit d'enllotar la xamosa capital empordanesa.

Y els oradors de tots indrets de Catalunya fan retronar la veu pera dirli al poble llurs sentiments; el poeta teixeix un plany adolorit y de revolta; la prempsa catalana recorda

cada dia l'ombra que ha d'endolar a Figueres..., però aquell ministre, ja avuy no es tal ministre; el setial que ocupava ja'l posseheix un altre; y aquest altre s'es tornat àrbitre de la disposició funestament iniciada. Sia qui vulgui aquest *altre*, si acull el projecte del qui l'ha precedit, serà refusat per Catalunya, perque Catalunya no pot estar disposada a sofrir la imposició d'un nou afront que la rebaixi.

El castell de *San Fernando*, de Figueres, no reuneix les degudes condicions pera presidi; la terra empordanesa tampoch es bona pera aytal destí. De la meteixa manera que no totes les plantes poden arrelar y viure en paratges ahont el clima no'ls sia apropriat, els pobres presidaris y la corrúa de parents y amichs qui els volten y segueixen, no podrien fer alí ab els honrats figuerenchs. Si's realisés el funest projecte, la població immigrant se faria mestressa de la comarca, introduhinthi hàbits y costums y fins paraules estranyes al nostre idioma, qu'empestarien la ciutat avuy tranquila y riallera qui estotja noblement l'amor al trevall y la honradesa.

Pera'ls malhaurats presidaris hi ha altres llochs més propricis, ahont poden bastirse construccions, y constituhir colonies a propòsit, quals llochs necessiten braços, y ahont aquells puguin educar l'esperit, trevallant pera dignificarse y poder retornar al si de la societat qui va rebutjarlos, néts de culpa. A Figueres sols hi trobarien un castell buyt, de fesomia militar, ab espayoses quadres pera les besties y ab recintes empestats per la floridura. En la enlayrada fortificació, voltada de feixugues muralles, hi trobarien la mort del cos els pobres malalts d'ánima.

El projecte d'en Moret es, donchs, contrari a Figueres y als presidaris de Ceuta. Però'l *lliberal* Moret no hi va pas pensar en els desgraciats qui purguen delictes a l'Africa, quan se li va ocorre'l desacertat projecte de la traslllació. Ell ja va veure, perque no es curt de vista encara que *gasti* ulleres, que'l trasllat dels presidis, havia d'ésser un estigma pera'l lloch ahont se portessin, y no va atinar pas en les immenses planures ermes de Castella, ahont podrien empendres grans obres agricoles, ahont podrien explotarse mines de roques de bon servey pera bastir bones fàbriques. L'ex-ministre no va voler recordarse de les poques terres qu'encara li resten a Espanya, qui podrien convertirse en déus d'abundor ben trevallades. En Moret va trobarse entre mans uns presidis y's va recordar de Figueres sols pera flagellar a Catalunya. Y els trenta mil condempnats pel còdich, alguns d'ells més dignes de llàstima que molts dels quins rumbegen lliures ab desvergonyiment y que les lleys no classifiquen, per obra y gracia del ministre han de cambiar d'estatge. Però la lley, qui pot recluhir a un delinqüent, no pot condempnarlo a que's podreixi en un lloch impropri. L'Estat, qui cuyda de l'ordre social, té'l dever de protegir al qui, essent avuy indigne de viure entre llurs consemblants, pot arribar a esmenarse. Y aquest Estat té la obligació de buscar medis pera que això sia un fet, ab la creació de colonies penitenciaries disposades a posta pera lograrho. Però l'Estat espanyol té ministeris que's fan y's desfán a l'impuls de vanitoses influencies, y ben sovint enlayra, per exemple, a ministre d'Agricultura a qui no coneix més arbres que'ls qui creixen en les proprietats que va heretar dels avis, o a ministre de Gracia y Justicia al qui no té ni aquella, ni coneix d'aquesta altra cosa que la matrona ab les balances que ha vist en les estampes.

En López Dominguez, president del Concell, va enviar fa pochs dies al nostre amich Salvatella un B. L. M. dihentli que havia recomanat l'assumpto de Figueres al ministre de la Governació! Qualsevol dia, ab aquest coneixement, manarà la formació d'un cos de policia al ministre de Marina, o encarregarà al de Foment la constitució d'una esquadra invencible. Però jo vull creure que'l president del Concell de Ministres, senyor López Dominguez, no ignora l'error que cometia al recomanar l'assumpto del presidi al ministre de la Governació, però havia de contestar al diputat senyor Salvatella, y axí sortia del pas. Es com el viu d'aquell qüento a qui un amich li emmatllevava cinch pessetes: — Noy, no les tinch. — ¿Y a casa? — A casa, bons, gracies. —

No es que Catalunya no vulga presidis, no; lo que no vol són els presidis que no li pertoquen. Catalunya té a la població penitenciaria d'Africa setanta individuus, y n'hi volen portar dos mil setcents. ¿Es equitatiu? Que'ns

portin els condempnats per la lley qui sien catalans y nosaltres els enquibirém a Catalunya, proporcionant als infeliços medis de regeneració; no hi faria pas res que l'Estat ens dongués autonomia pera fer d'ells lo que reclamen la rahó y el dever d'humanitat.

Ja que a tot arreu, en tots els camps ha de créixer l'herba dolenta, que cada hu conreuhi el seu propri y's cuydi d'exterminarne la llevor.

Entre tant, apartêm nosaltres els mals vents que puguin ajudar al mal cultiu ab transports de gérmens originaris, que la feyna será després molt més curta; suprimím, execrém, no permetém la entrada a Catalunya dels periòdichs que ab tan bon acert combat ara l'Associació de Lectura Catalana; combatém els barbres espectacles dels *toros;* despreciém tot lo que sia exòtich, y després que portin els presidaris allá hont els correspongui per llur nacionalitat. Continuin els *toreros* y *chulos* rumbejant per la Porta del Sol, dònguinse *corridas* a Madrid tres o quatre vegades per setmana... y aviat Catalunya podrá vantarse de tenir ben poca feyna en lo que toca a presidis, y allá, passat l'Ebre, qu'esmolin l'eyna de segar, pera'l conreu de llur camp social, si es que aixó pot interessarlos; que no'ls mancará feyna llarga.

J. Pujol y Brull

EXTASIS

La novicia s'havia quedat quieta al llit: enlayre'l rostre, estirat el cos, oberts els braços. Y, quietament reposantse, els seus ulls fadigats s'apagaren. Y ans d'apagarse, per la derrera volta d'aquell dia, se fixaren tendrament, piadosament y amorosament en els plorosos ulls del gran Crist, del Crist immens y immensament dolorós qui s'aixecava als peus del seu llit blanch. Y aixi qu'en l'ánima tranquila de la verges's desclogué'l sòn, s'hi va descloure'l somni.

Y en el somni veya'l Crist, el meteix Crist immens qui semblava omplenar tota la cambra. Ella li mirava'l cap, el cap hermós — coronat d'espines — els ulls, els ulls hermosos — amarats de llágrimes. — Y al mirarli els ulls, y el front, y el nas, y la boca — la boca hermosa — la novicia tingué horror d'hermosor tanta. Y va contemplarli el pit, el pit nu, llatzerat, mostrant encara una immensa blancor llatzerable. Y li va contemplar els braços, — oh quins braços, els braços del Crist! — Estesos, oberts, dolçament y dolorosament oberts. Y li va contemplar el cos, tot el cos, ab la seva nuesa y ab la seva hermosor. Y va trobar hermosos els peus, els peus clavats l'un sobre l'altre, els peus aquells qu'eren sostentacle omnipotent de les columnes esbeltes hont tot el cos descansava. Y la novicia, al contemplar hermosor tanta, novament senti defallirse.

Y en aquest defalliment sublím, gratissim, en aquest defalliment qui la transportava a la plena contemplació de tot lo més bell que may els seus ulls haguessin vist, va sentir la esgarrifança d'un desitj sobrenatural, y tot seguit se doná compte d'un acompliment maravellós. Que alli meteix, en el seu llit blanch, ella senti pesarhi alguna cosa. Algú vivent hi descendia. Y ab els seus propris ulls ensonyats tingué evidencia que qui devallava era'l propri Crist, desclavat de la creu, nu, sagnant, hermós. Y va sentir aquell pit llatzerat pesar sobre'l seu pit sense mácula, y els braços estesos estendres sobre'ls seus, y els ulls plorosos caldejar sobre'ls seus parpres, y la corona d'espines clavàrseli al front, y aquella boca morta, la dolça boca de les set paraules, halenar febricenta sobre'ls seus llabis tendríssims.

— ¿Qui ets?

— Sóch jo, ¿que no'm coneixes?

— ¿Ets Crist?

—Era Crist. Ara, miram bé, ara sóch Jesús.

—Oh, si, si que't conech.

—Sóch Jesús, torno a ésser Jesús.—

Y la novicia no senti més la cohissor de les espines qui coronaven el front de la revelació possehida; ja no vegé llágrimes en la faç dolorosa ni senti rigidesa en els braços qui l'amparaven.

—Torno a ésser Jesús, el de Judea, el qui flayrava la terra ab els seus passos y harmonisava'ls ayres ab les seves paraules. Torno a tenir la hermosor viventa de l'home y la esplendidesa de la divinitat. ¿No ho veus que ja no estich crucificat? Es una nova ressurrecció la d'ara. Crist clavat en la creu no pot tenir dolcesa en els llabis ni amor en el pit. La seva hermosor es macàbrica. No poden els

cadavres devallar sobre'l teu llit purissim. No es la mort, ni es el dolor quins poden ferte ofrena de totes les pureses increades. ¿T'es grata la meva presencia?

— Oh Jesús meu, la teva presencia es la sola dolçor de la meva vida.

— ¿L'estimes, donchs, al teu Jesús?

— Al meu Jesús l'estimo sempre.

— Besam, si m'estimes.

— Beso'ls teus llabis, Jesús meu, perque la teva boca es hermosa.

— ¿Y no més es hermosa?

— Es sabia.

— ¿Y no més es sabia?

— Es divina.

— ¿Y no més beses els llabis?

— Beso'ls teus ulls, qui també són hermosos?

— ¿Y no més són hermosos?

— Són omniscients.

— ¿Y no més omniscients?

— Són divins.

— ¿Y sols beses la boca y els ulls?

— Beso'l front, perque també es hermós, també es sabi, també es divi.

— Tu també tens la boca, y els ulls, y el front hermosos, germana.

— No sóch la teva germana, que sóch la teva esposa.

— Quina paraula has dit, coloma meva! May boca mortal n'ha pronunciat de més bella.

— Donchs bésala tu aquesta boca, que vull ésser plena del teu amor.

— La beso.

— Aixi, besantme, ¿quina cosa'm vols dir?

— Vull dirte que'l verb s'ha fet carn viventa sobre la teva carn, esposa.

— Quina paraula has dit, anyell meu, la més bella, per mi, de totes les paraules pronunciades!

— Aixi tindràs el verb demunt meteix dels teus llabis.

— Y el tinch sobre meteix del meu pit, qu'es més tenir.

— Però pels llabis pots sentir que'l verb es altra vegada home.

— Ho conech bé prou ab el teu pes, qu'es càrrega dolcissima.

— May has tingut tanta divinitat al demunt teu.

— Ni may he sentit les teves caricies tant de la vora.

— Besam; tornam a besar.

— La teva barba es perfumada.

— Y vol saber del teu coll blanch totes les blancors inviolades.

— ¿Per qué són tan hermosos els teus ulls?

— Perque ells són l'espill de tota ciencia.

— ¿Per quéestànsempre oberts tos braços?

— Perque ells són el racer de tot amor.

— ¿Y per qué estàs tot nu?

— Perque sàpigues que la hermosor està no més en la nuesa.

— ¿Per qué'm beses y per què't beso, Jesús meu?

— Perque l'acompliment del desitj sia una cosa feta.

— Besam, donchs.

— Aixi els nostres amors combreguen en un sol càlzer.

— ¿M'estimes, Jesús?

— T'estimo, esposa.

— ¿Per què m'estimes?

— Perque has guardat pera mi la teva puresa, y al besarme ho has fet ab vera unció d'esposa. Oh, coloma meva! En tu he volgut acoblar totes les gracies.

— Oh, anyell meu! En tu he trobat la font de totes les dolceses.

— Tornam a besar encara.

— Jesús dolcissim.

— Esposa dolcissima. —

Y al obrir, en veritat, els ulls, a la novicia li queyen llàgrimes d'amor. Altra volta era el Crist als peus del llit, pàlit y dolorosament immòvil, omplint ab la seva rígida severitat tota la cambra d'una pavorositat sinistra. No més l'éxtasis maravellava encara els ulls de la novicia; els seus braços tremolaven com si encara no haguessin abandonat els braços estimats; la seva boca conservava l'ardencia del bes fervorós, y el pit pantejava com en un espasme delirant... Però un dolor intensissim feya torce'l seu cos en un deliri cohent... Qu'en el seu front y en el seu pit, en els seus peus y en les seves mans, s'hi obrien, sagnantes y descarnades, les meteixes ferides qui llatzeraren el cos del Crist en la seva dolcissima agonia.

Alfons Maseras

D'ECONOMÍA [1]

Diverses causes, llargues d'explicar, m'han impedit fins ara respondre les frases qu'en Pous y Pagés dedicá fa díes a rebatre certes preteses o reals afirmacions de mon derrer article sobre'l *Feminisme Pràctich.* (2) Y no era la més petita de dites causes el pensar que, si bé poques paraules bastaven pera respondre complidament — tan poques que ab l'atenta lectura del meu article n'hi havía prou,—ab tot, la mentalitat que aquell escrit revelava, era cosa massa greu pera ésser passada en silenci o tractada a la lleugera. Mes ara, passat un temps ben oportú pera treure a la discussió tot caràcter personal y apassionat, crech que res s'haurà perdut si ab l'involuntari retràs de ma resposta conseguim situar degudament els termes d'una qüestió capitalíssima pera'l nostre avenir nacional.

Justament l'objecte final del meu debatut article — objecte que, sia per deficiencies d'expressió, sia per falta de prou atenta lectura, sia per una y altra cosa, — sembla haver passat desapercebut a n'en Pous y Pagés, era mostrar la necessitat ineludible en que estém de cambiar radicalment la norma econòmica qui desde temps antich ha informat la nostra vida social, si es que seriament volém que aquesta vida respongui a les necessitats dels temps actuals y al paper qu'en ells preteném pera la nostra Cathalonia. Mes ara veig qu'es precís parlar més clar, y ho faré, mal que això pugui ferir al viu el mal entés orgull nacional dels nostres *chauvinistes*, perque entench ésser en tot cas un dever de conciencia'l senyalar els mals socials pera posarhi remey. Cal que'l nostre vell ideal casolà, més que doméstich, gitano, més que casolà de les relacions comercials desaparegui pera fer lloch a una concepció més ampla y més humana de lo qu'es el lligàm econòmich. Cal qu'en comptes d'empenyarnos en estendre a les relacions socials els nostres preceptes d'*Economía domèstica*, ens esforçém en regular més y més la nostra vida doméstica pels nous y feconds principis de la *Economía social*, qui enclouen la fórmula de la nostra redempció colectiva. Cal reaccionar contra la cega aplicació del conegut aforisme: «Ven en el mercat més car y compra en el més barat», ahont els falsos definidors de Manchester compendiaren tota llur ciencia econòmica — com si per'arribar a tal conclusió calgués cap mena de ciencia! — Cal, en fi, cooperar a la gran revolució moderna, que, com deya en mon esmentat article, ha trasmudat en social el primer punt de vista exclusivament individual de la ciencia econòmica. Y, com una de les mides més aposta pera promoure aquest gran cambi, senyalava la organisació del consúm, fent una crida als consumidors, encomanantlos més seny, discreció y economia (vera economía) en llurs compres, invitant a tots, «grans y petits, pobres y richs, sabis y ignorants, quescú segons la mida de ses forces», a pendre part en aquella cooperació, moral tant com material, al bastiment de la Ciutat Nova.

Y en aquesta proposició en Pous y Pagés, afectant la representació del proletariat, respòn ab un sèch *non posumus*, millor dit, ab una serie d'excuses y rahons particularíssimes, qui demostren en tot cas que no ha comprés o no ha volgut compendre la importancia del problema plantejat. Altrament, per molt alt respecte que'm mereixi sa autorisada paraula, conech prou el nostre proletariat per'afirmar qu'en Pous y Pagés en aquesta ocasió no'l representa, puig me consta prou la seva honradesa y noblesa intrinseca pera estar segur de que, com ha succehit en totes les grans revolucions, malgrat ses penuries y angunies, el día potser llunyà, però que vindrà, en que la questió ara discutida's posi en la conciencia pública, no serà certament el nostre proletariat la derrera classe social en donarli la deguda resposta.

Però molt més important que les rahons que alega'l meu contradictor, es, al meu entendre, l'estat d'opinió que les hi fa alegar,

(1) Ab gust insertèm aquest article que son autor ens envía, segons ses propries manifestacions, després d'apurar tots els medis pera ferlo publicar en *El Poble Català* en qual redacció l'entregà fa cosa d'un mes. JOVENTUT, sens immiscuirse en la qüestió suscitada, dóna, ara com sempre, generosa acullida a un antich company, en ses planes sempre obertes a la lliure discussió de les idees. Y ho fem així pera ésser conseqüents ab nostre criteri que'ns ha portat més d'una vegada a insertar trevalls de crítica y fins de censura d'altres trevalls deguts a la ploma de nostres meteixos redactors. *(N. de la R)*

(2) Vèginse'ls números 108 y 113 de *El Poble Català*.

sobre'l qual haig d'aventurar alguna remarca. ¿Quin es aquest extrany estat d'esperit que fa a un home del talent d'en Pous y Pagès tan insensible a una qüestió de tan viu interès social, fins al punt de no veure en ella mès que un vulgar atentat al seu interès personal o al de la classe que pretèn representar? ¿Serà tal actitut una d'aquelles rares repercussions en un esperit selecte de les vulgars idees qui sobre la materia dominen desgraciadament en nostra burgesia, qu'es lo que justament m'he proposat combatre? Me doldria en tal cas, per lo molt que el considero, el goig meteix de sentir qu'he posat el dit en la llaga. ¿Serà que'm trobo tal vegada devant d'una concepció diametralment oposada a la meva, dels problemes socials? Tot planyent, si així fós, la seva, que haig de suposar involuntaria reticencia, me limitaria per via d'ensaig, a signarli el bell exemple que'ns oferiria de l'íntima conexió de certes idees que's volen fer passar per avençades ab les preocupacions mès vulgars sobre la materia.

Mes potser, al cap d'avall, tot això's redueixi a un simple *lapsus* de periodista, cosa gens estranya en qui té obligació d'escriure un article sensacional cada día. Sia com vulgui, per molt que'm dolgui la llargada de la contesta, no puch terminarla sense respondre directament a algunes afirmacions del meu company:

1.er Entench que'l meu article no es una mera diatriba contra la costúm de regatejar de les dònes — com podría creure qui sols el conegués per la referencia d'en Pous y Pagès, — sinó quelcòm de mès alt y transcendent, anch que'l meu objecte m'hagi dut de passada a censurar aquella costúm, com crech just y necessari.

2.on No censurava en ell l'estalvi en absolut, sinó la vulgar confusió de'l estalvi ab la economia, y, sobre tot, l'estalvi a tòrt y dret, l'estalvi indiscriminat, cosa molt diferent de l'estalvi econòmich. Adhuc a posta d'aquest, no creuria vana una discussió, que'm plauría veure plantejada, sobre quin dels dos ideals moderns, el francès o l'anglo-saxò, ens convindria adoptar, abandonant, com se suposa, per inservible'l nostre vell ideal en la materia, identificat ab el llegendari entaforament d'unces y dobles.

3.er Tot y suposant la necessitat de l'estalvi, tal com l'entèn en Pous y Pagès, no's dedueix pas la del regateig que defensa, puig quan se troba un article massa car, sembla mès procedent, com se fa en tot pais civilisat, anarsen a una altra botiga, tot donant aixi de passada una profitosa lliçò a l'explotador.

4.rt Felicito a n'en Pous y Pagès per haver, en el vell plet entre *el botiguer y la senyora*, elegit «la part millor», per mès que entench que fóra injust fallarlo en definitiva sense ohir la representació del taulell, qui, si no tan graciosa, no li càpiga dubte que fòra prou eloqüent y instructiva. Aprofito la ocasió pera invitar als botiguers a dirhi la seva, si els hi sembla oportú.

5.nt Respecte al fons de la seva objecció, me limitarè a repetirli el següent paragraf del meu meteix combatut article: «Y tampoch cal cercar cap excusa en la natural observació de la general penuria de recursos pera atendre les múltiples necessitats de la vida moderna, quan veyèm tan sovint grans senyores regatejar el centim ab tanta manya y força com la mès humil criada»: — proba, entre moltes altres que crech inútil citar, prou significativa pera compendre que no's tracta pas tant d'una necessitat circumstancial com d'una inclinació atàvica.

6.è No puch creure en la solució que al conflicte proposa en Pous y Pagès, mentres no'm demostri la falsetat de la següent afirmació que tambè copio de mon meteix article: «Y no's pensi que ab la costùm moderna del preu fixe aquest vici perdi importancia, puig si bè desapareix la lluyta oberta, cara a cara, es pera fer plaça a una campanya sorda y despiadada de botiga en botiga pera obtenir l'article mès acomodo, lo que ve a donar el meteix resultat».

Tot lo dit ve a resumirse en un vell precepte que, com a *moraleja* d'una discussió poch amena, verament recomano a la meditació del lector:

«Una cosa es Economía
y altra es el Pla de la Boquería.»

Sols me resta, en acabant, sortir en defensa de l'honorable gremi de solters (tan honorable com qualsevol altre) y protestar de les malèvoles insinuacions que amaguen certes paraules de mon simpàtich colaborador.

Això de que un solter no pugui ésser may un bon economista, ni un mitjá hisendista, ni un mal pensador... vaja!

Y com que la discussió no dóna més de si, ab aquesta resposta hi poso, per la meva part, punt final.

C. Montoliu

LA MA OCULTA

Es alló que'm deya la tarda del passat diumenge aquell menestral barceloni, del qui els hi vaig parlar setmanes enrera y que tanta tirria té als actuals concellers de Barcelona: — Cregui que hi ha una má oculta que tot ho remena! — Y va seguir fent la enumeració dels braços y dels cossos, als que'l públich, segons les èpoques y les circumstancies, ha atribuhit alguna má d'aqueixes: la má del clero, la dels frares o dels jesuites, la dels masons y la dels federals, la de la reacció y la de la revolució, y, sobre tot, la má de l'anglés... tot això farcit de cites històriques, de les que faré mercé als meus llegidors. — Però ¿a qué ve tot això? — vaig preguntarli ab el sant propòsit de fer encallar un xich aquell devassall d'oratoria barata gayrebé tan aclaparadora com la del regidor antituberculós en Narcis Fuster; y ab no petita sorpresa'm fiu càrrech de que lo que provocava la seva indignació era un petit fet que ocorria a la casa gran.

— Sí, senyor, si, — continuá: — no se'n rigui; aqueixa qüestió dels tramvies y les catalanes té molta més trascendencia de la que molts li atribueixen, car demostra una malura que ha sigut empeltada a nostra administració municipal y que, essent crónica, ens costarà Poblet y Santes Creus d'extirpar. —

Jo'm vaig excusar ab que estich estiuejant y que com els metges m'han recomanat molta tranquilitat y evitar tota mena de disgustos, com a mida curativa he suprimit la lectura de la prempsa diaria y per consegüent estich com si vingués de l'hort (y, en efecte, hi passo la major part de la setmana).

Al meu amich aquesta circumstancia li vingué ben a propòsit pera esbravarse, y encar que jo guaytava dissimuladament el rellotge, no tingué compassió de mi.

— Ja n'hi faré dos quartos, y no, no tingui por de mancar al tren. Donchs afiguris que, com vostè ja sab, la companyia d'òmnibus La Catalana fa un grapat de mesos que anuncia'l seu propòsit de substituhir la tracció animal dels seus carruatges per la automòvil. La idea fou, naturalment, ben rebuda per tothòm; la prempa's desféu en elogis, y's va retreure que Barcelona sería una de les primeras capitals europees qui adoptés aquest avenç, cosa que tant escáu a son caràcter de ciutat cosmopolita y en la que s'hi edifica tant», com deya aquell. S'envià un cotxe de proba, els resultats foren admirables, y veliaquí que'ls barcelonins tot era esperar la inauguració del nou servey de La Catalana. Unes setmanes enrera's practicaren ja'ls ensaigs definitius, y aleshores sí que varem creure que la cosa fóra feta. Però, de la *noche á la mañana*, me trobo que certs diaris comencen a fer atmósfera en contra, y a dir que si els parers están dividits en el Municipi, que si l'Anònima y la General no volen permetre que se'ls hi faci la competencia, y fins sonaven els noms dels regidors qui havia de fer bellugar la má misteriosa qu'en aquesta qüestió no's pot pas dubtar que sia la má de l'*Inglès*. De lo d'aquells diaris no'n vaig fer cas, perque es tan dolent això de que alguns tinguin la redacció al costat de l'administració, y a més corre un *personal!*... Però lo de l'Ajuntament sí que'm va estranyar més, y no perque jo no estigui curat d'espants, sinó perque se'm feya difícil de creure que hi hagués gent de tant poch caletre que volgués jugar aixi a cartes vistes y marcades. Jo escoltava converses, y m'esgarrifava de lo que sentia dir. Hi havia qui afirmava que de tot ne tenen la culpa a Madrid perque no volen que a Barcelona hi haigi òmnibus automòvils avans que a la Cort; altres deyen que si l'Inglés havia donat tant y quant, altres que si el regidor lerrouxista encarregat de fer el caldo gras als del tramvía, obrava impulsat per son amich *Alejandro*, a qui, com que viu als Josepets, li convé estar bé ab en Formosa... Jo no ho vull creure que fes aquest paper no més per un miserable *pase*...

— Això ni pensarho, — vaig dir jo que fins aleshores no havia pogut badar boca. — Però ells bé deuen alegar rahons.

— Cap; excuses de mal pagador. ¿Oy que si vosté fos jutge, y veya que una part alega arguments especiosos y apela a entremaliadures a manca de fonaments sòlits, ab això sols ja's convenceria de que la rahó está de l'altra banda? Donchs apliquiel cas. Prop d'un any ha passat desde que La Catalana demaná autorisació pera cambiar el sistema de tracció y fins ara, quan ja té construhit gayrebé tot el nou material, no se li posen impediments, y quins impediments! Que si el canon anual es massa petit; que si la velocitat es massa grossa; que si el Passeig de Gracia es massa estret (!) y hi haurá desgracies. No rigui. La companyia de tramvies, preocupantse de la salut dels barcelonins!... Y al cap de quatre dies l'Inglés solicita establir ell una linia d'automòvils fent el meteix trajecte que La Catalana... De manera que, o els inconvenients alegats eren falsos y ha obrat de mala fe, o aquí no's tracta més que d'un contrapunt com el de les diligencies de Ripoll a Puigcerdá. Jo espero pel bon nom de Barcelona que'l conflcte's resoldrá en justicia, car no val tampoch aquell pretext de que ha-

vent de revertir els tramvíes a l'Ajuntament dintre un grapat d'anys, sía lesionar els seus interessos deixar que s'estableixi una empresa competidora. Els veritables interessos són els del poble barceloní, y exigeixen no que l'Ajuntament cobri més, sinó qu'estigui ell, el poble, ben servit...

— Dispensi, — li vaig fer jo, somrihent ab tot y creure que mon amich tè rahó: — ¿no es pas accionista de La Catalana, vosté?

— Jo sóch accionista de Barcelona, com vosté, y res més, y prou sab que no'ns toquen més que *dividendos* passius. —

Com qu'era tart de debò, el vaig deixar ab la paraula a la boca, y quan, poch després, el tren se m'enduya de Barcelona cap al meu hort jo anava rumiant: «Que'n fa fer de coses una mà oculta, que tant sàpiga remenar un pilot de fems com un munt de monedes!...»

Olaguer de Roquesalbes

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Publicació «Emporium». — Josafat, *narració per Prudenci Bertrana. — Joanola y Ribas, impressors. Palafrugell, 1906.*

Josafat es una narració admirable: hèusaqui sintetisada nostra impressió en un mot, al acabar de llegir aquesta obra que l'any passat fou presentada a la Festa de la Bellesa de Palafrugell, donant lloch a empenyades discussions entre'ls individuus del jurat al tractarse de premiarla. Finalment se quedà sense'l premi. Emperò'ls amichs de *Emporium*, organisadors d'aquella festa, no han volgut que *Josafat* romangués desconegut, y n'han feta una edició pera que'l públich el llegeixi y el judiqui.

El llibre's fa simpàtich ja en ses primeres planes per la franquesa, per la resolució, per la elevació moral ab que l'autor escomet y desenrotlla un assumpto escabrós, però humaníssim. No volèm creure que fos l'assumpto de *Josafat* la causa de sa preterició, molt menys essent aytal assumpto tractat per un autor qui s'hi mostra mès com a artista que com a sociòleg. No's presenten pas en *Josafat* casos patològichs a lo Brieux, per exemple; mes, encara que aixi fos, no creyèm certament que això hagués sigut motiu pera no recompensar els mérits d'una obra, si ella'ls tingués com els tenen les del traçut dramaturg francés. La causa de no obtindre premi *Josafat* fou el tenir enfront una altra obra de distint genre però d'indubtables condicions literaries. El jurat havia de decantarse per en Bertrana o per en Pous, y ho feu per aquest. Es qüestió de gustos o de!.. *majoría*, y no hi ha res que dir, com res hi hauría hagut que dir si hagués succehit tot al revés, en qual cas nosaltres hauriem trobat encara mès encertat el fallo, tot y reconeixent les bones qualitats del trevall d'en Pous. Y ara tornèm a l'obra d'en Bertrana.

L'autor de *Josafat* ens apar tot un temperament artistich. Veyèm en ell un enamorat fervent de la vida. Segurament creu que, pera èsser un bon poeta, cal avans que tot èsser un bon realista. Nosaltres som de la meteixa opinió. Dificilment un autor, per privilegiada que sa imaginació sía, podrà tenir somnis trascendentals si no tè una justa visió de la realitat. Altrament, si es escriptor escriurà contes blaus, y si es pintor pintarà paisos de vano.

En Bertrana, a grans trets y en aparença sens esforç, ens dóna en *Josafat* el fruyt d'un detingut y conciençós estudi psicològich. Molt sobriament, sense fer may consideracions pel seu compte, va descapdellant els fets ab una veritat tal, que'ns sugestionen com si els presenciessim. Ombrívol es el quadro que'ns prasenta, y ben foscos els colors de que s'ha de servir; y, no obstant, dintre aquests colors únichs, hi trobèm matisos y gradacions que'ns captiven. Aixi, essent tètrich el conjunt, hi ha pàgines en que la nota dramàtica domina ab força tremenda; altres en que una tristesa gris ho embolcalla tot, y altres en que dolces tendreses s'endevinen, mès que no's deixen veure, entre desolacions tràgiques y espantables. El llenguatge tè una riquesa y una ductilitat que dificilment se troben en un escriptor novell. Es senzillament admirable la manera còm l'autor ha estudiat y descriu el procès de les passions en el cor verge d'aquell inculte campaner de Santa María, mena d'Hèrcul taujà qui, al revés de l'Hèrcul antich, enlloch d'estrangular serpents ab ses mans ferrenyes, sent muntarli lentament al cor, y estrènyerli fins produhir l'asfixia moral, dos monstres abominables: el fanatisme y la luxuria.

La figura del campaner *Josafat* sembla absorbirho tot, però'ls més nimis accessoris se fan també importants en quant contribueixen a completarlo. Aixi un quadro terrible per sa cruesa es presentat ab una soperba harmonía dels components; y tan vibrants de realitat ens semblen, quiscú en sa esfera, el tipo del campaner, com els de la Fineta y la Pepona, com el del jesuita confessor y els dels capellanets alegres qui s'endinsen en el cau del campaner ben ignorants dels pecaminosos successos que alli s'hi desenrotllen. Y l'ambient es tan just com les figures, haventhi passatges sobriament descriptius en que sers y coses, actes y paraules y sentiments, salten als ulls del lector ab un relleu extraordinari. El final té, ademès, un gran valor poemàtich que'ns demostra còm es possible trobar la bellesa arreu, fins en les tenebres, si el qui la cerca es de debò un vident y un poeta.

Donada nostra opinió imparcial sobre'l lli-

bre d'en Bertrana, sols en caldria advertirli, si ens tinguessim per puristes, que no tots els mots qu'emplea són genuinament catalans; y es una llàstima, puig el defecte fóra ben fàcil de corretgir.

Nostra enhorabona a n'en Bertrana, y la fem extensiva a l'amich Vergés de Palafrugell, qui fou secretari del jurat en la Festa de la Bellesa y qui en la Memoria que llegi no oblidà pas consignar els mérits de *Josafat*, fent constar que no per restar sense premi deixava d'esserne ben digne.

Finalment saludêm a n'en Bertrana com a un excelent émul dels mestres de la literatura verista estrangera. No voldriem errarnos al dir qu'entre'ls escriptors catalans sabrà fer honor a les nostres lletres, figurant entre'ls bons prosistes avuy, y demà entre'ls millors.

—

Xavier Monsalvatje.—OMBRES.—*Girona. Establiment Tipogràfich de Pacià Torres, Plaça de la Constitució, núm. 9.—1906.*

Baix el pseudonim d'Alfons Trinxet, l'autor d'aquest llibre ha publicat a JOVENTUT, en diferentes épоques, alguns dels trevalls qui l'integren. No'n farêm, donchs, una critica detinguda, car nostres habituals lectors ja han tingut ocasió de judicar les bones qualitats del jove escriptor gironi. Ademés, tant del llibre d'en Bertrana com del d'en Monsalvatje se'n ocupà en aquestes planes, no fa pas molt temps, nostre colaborador en Joaquim Pla, y poch més ens resta fer si no es afegir, a les lloances d'aquest, les nostres.

Qu'en Xavier Monsalvatje no es encara un escriptor format, ho veurà tot seguit qui examini son llibre *Ombres*. Li manca encara un estil ben propri, com li manca també *trobarse ell meteix* dintre un genre determinat: per això'l veyêm fluctuar entre idealismes malaltiços y crueses materialistes, decantantse ara pels uns, ara per les altres. A nostre entendre encertarà per complert el dia que fusioni en un tot aqueixos dos factors essencials que ara no sempre fa anar units, com si vegés en ells dues tendencies oposades qui el soliciten y se'l disputen. Nosaltres veyêm en ell un escriptor destinat a produhir obres ben sentides y equilibrades, com ja ho evidencia ab els articles *La tristesa del vell pastor*, *La lley ho mana*, *D'una vida*, etc.

Hem dit qu'en Monsalvatje havía d'*encertar* encara, y la frase no es pas ben justa. En Monsalvatje ha encertat ja en son volúm d'articles. Sols que nosaltres ens referim a un *encert* més capdal, això es, el d'una obra de majors proporcions y de més alta volada. A n'en Monsalvatje no semblen pas mancarli condicions pera empéndrela. Avant, donchs!

El llibre va capçat per un pròleg laudatori d'en Carles Rahola. La edició, feta per la casa Torres, es pulcre y elegant.

—

Ramón Clavellet (A. Ciuffo).—LA CONQUISTA DE SARDENYA *(cançó èpica)*.—ENSAIG Y VERSOS.—*Sàsser. Tip. «Armonia Sarda»*. 1906.

Catalana es la terra de Sardenya, y natural era que'l renaixement català s'hi fes sentir, y les veus dels nostres poetes hi trobessin ressò. Tenim a les mans un fascicle contenint dotze poesies d'en Ramón Clavellet, totes d'un ayre catalanesch qui enamora y comparables, sense cap desventatja, a la majoría de les que'ls poetes restauradors de nostres Jochs Florals ens donaven anys enrera.

Y quin sentiment més vibrant de patria hi batega en les poesies d'en Clavellet! Es un sentiment que no s'imbueix, que no s'encomana. En en Clavellet sembla despertarhi naturalment l'esperit de nostra raça, latent a través dels sigles tant a Sardenya com aqui. En Clavellet sent molt y farà molt. Remarcables són les poesies publicades, mes nosaltres esperêm tant d'ell, que no dubtêm en acceptar per bo'l subtitul de *Ensaig* que les hi dóna.

L'entusiasta catalanista del Rosselló nostre amich en Juli Delpont sembla que ha contribuhit a la publicació d'aquesta obreta. Aixi's dedueix d'una carta-pròleg d'en Francesch Matheu, a n'ell endreçada, y en la que's fa una encertada apologia del poeta sard, a qui nosaltres desde aquestes planes enviêm la més coral y entusiasta felicitació.

LLUIS VIA.

NOVES

Altre cop certs diaris de Madrid l'han tornada a empendre contra'l Catalanisme, ab motiu de certes frases que suposen pronunciades en el *meeting* de Badalona de que donarem compte en nostre passat número.

Certament els diaris del trust tenen uns corresponsals ben... oficiosos; y els comentaris qu'ells posen a llurs correspondencies són més *oficiosos* encara. Com que exciten a que ilegalment sien castigats certs delictes a la unitat espanyola que no s'ha probat que hagi comés ningú. Y donchs, la lley de les jurisdiccions, ¿que no ha de servir de res?

¿Pot donarse proba més clara de que pera molts la tal lley sols servía pera disfreçar son odi a Catalunya y als catalanistes?

No serêm nosaltres qui els hi faci el jòch. Que s'hi posin ells meteixos en evidencia. Que's vegi ben bé l'actitut serena dels catalans devant dels qui negarien el dret de llibertat y de vida a tot lo qu'es català.

—

L'«Agrupació Artistica» (Alt de Sant

Pere, 43) ha repartit una alocució exposant els ferms propòsits dels joves artistes qui la componen, de trevallar ab fe y sens treva pel veritable art, ben al revés de lo que sol ferse en altres associacions, a les quals ells havien pertenescut y degueren allunyarsen portats de son desitj de trevall, perfeccionament y redempció.

L'«Agrupació Artística» anuncia que desde'l vinent setembre's donaràn en son local classes de model nu, de 6 a 10 de la nit, y a tal efecte solicita la cooperació de tots els qui tinguin simpatía per la missió qu'ells s'imposen, y els vulguin ajudar ab una quantitat cada mes.

No poden ésser més simpàtichs els propòsits d'aqueixa hardida «Agrupació», a la que desitgèm en bé de l'art tota la prosperitat que's mereix.

—

L'associació «Aplech Catalanista» ha acordat en Concell General, substituhir son nom pel d'«Aplech Catalanista Republicà».

—

Publicacions rebudes:

Macbeth, per Guillèm Shakespeare, traducció castellana y pròleg de Antoni Ferrer, Robert. La casa editorial de Olaguer Salvatella, d'aquesta ciutat, ha publicat aquesta nova traducció de la immortal obra de Shakespeare, escrita en castiç castellà. Son autor senyor Ferrer mereix elogis per ella, y, tant com per ella, pel pròleg qui la precedeix y en el que's fan varies atinades consideracions a propòsit del teatre de Shakespeare y de la manera còm el públich ha celebrat sempre en el gran dramaturg anglès la part efectista més que la fondament humana. Fa, ademés, el senyor Ferrer un original estudi del *Macbeth*. Preu, 2 pessetes.

Poti-poti, romanço d'en Nogueras Oller. Ha començat a publicarse aquest original periòdich, que sortirà tots els dissabtes y en el que dit personal escriptor anirà donant a conèixer successivament ses obres. El *Romanço* té tots els caràcters del romanço barceloni antich, y com ell se ven a cinch cèntims; sols que, en comptes de burdes y fauloses narracions, en Nogueras Oller hi anirà publicant els valents y intencionats versos que vagin sortint de sa ploma. Heus aquí un medi de qu'en Nogueras ens pogués donar tota sa obra sens haver de recórrer al llibre, més car pera ell y pera'l públich. Desitgèm, donchs, molta sòrt al *Romanço d'en Nogueras*, a fi de que se'n puguin fer llargues coleccions en llargues anyades.

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns 49 a 53 d'aquest popular diccionari, qui no desmereixen dels anteriors ni per llur text ni per llur ilustració. Preu de cada quadern, 50 cèntims.

Concurs de Sardanistes, organisat pel Centre Català de Sabadell, que's celebrarà'l dia 4 d'agost, a les 9 de la nit, en el Camp de Sports de dita ciutat. S'ofereixen dos premis de 200 y 100 pessetes respectivament, y dos accèssits de 60 y 40 pessetes, a les colles qui ballin les sardanes ab més serietat y elegancia, a la fayçó empordanesa. Tenen temps d'inscriures les colles que hi vulguin pendre part, fins al matí del día del Concurs, dirigintse al Centre Català. Formen el jurat els senyors: Francesch Cambó, president; Francesch Pujol, Emili Sala, Pere Pagès y Modest Font.

Certamen Literari de Sans, organisat pel Casino de Sans, que's celebrarà'l dia 24 d'agost. Hem rebut el cartell, en el qual s'ofereixen dèu premis, devent enviarse'la trevalls a dit Casino de Sans per tot el día 12 d'agost. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Raymond Casellas, president; J. Pous y Pagès, J. Alemany, Joan Oliva Bridgman, vocals; R. Vives y Borrell, secretari.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

AVIS

La setmana entrant començarèm a repartir a nostres suscriptors el volúm segón de l'any, consistent en la traducció catalana que, de l'hermós drama *Animes solitaries* de G. Hauptmann, ha fet nostre company de redacció en Oriol Martí.

Als suscriptors de dintre Barcelona se'ls hi portarà a domicili, podent els qui ho prefereixin passar a recullirlo a l'Administració. Els qui el vulguin enquadernat deuràn abonar 0'50 pessetes.

Els suscriptors de fòra'l rebràn per correu o per conducte de nostres corresponsals. Els qui no estiguin en relació ab ells y vulguin el volúm enquadernat, deuen enviar en segells l'import de 0'50 pessetes, y 0'25 ademés si desitgen que se'ls hi envihi certificat.

ANY VII-NÚM. 338 BARCELONA, 2 D'AGOST, 1906

A. de Riquer - 1900 -

JOVENTUT

LITERATURA · ARTS · CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

D'ACÍ Y D'ALLÁ

El general Trepoff, el famós rigorista rus, pronuncià'l 24 del mes passat un discurs atribuhint l'actual revolució de l'imperi moscovita a influencies de la xerrameca politica qui regna en tot l'occident d'Europa.

Quina sòrt pera en Trepoff, quina sòrt pera'l tsar y pera tots els oligarques de l'imperi, si els revolucionaris d'allà fossin no més uns xerrayres com tants lerrouxistes d'aquí, *verbi gratia!* Podrien els alts poders jeure ben tranquils y abstindres de donar cops d'Estat com el de la disolució de la Duma: perque tractantse d'una revolució pacifica, de les que's fan ab temps y seny, res haurien de témer de gent mancada de criteri y d'orientació; y tractantse d'una revolució armada, bé les podrien esperar asseguts unes turbes sense pit per'afrontar perills y sense braços pera brandar les armes. En Trepoff tancaria, ab la meteixa facilitat que ho diu, els revolucionaris en un manicomi, y tot quedaría llest.

Però ja li diràn de misses a n'en Trepoff! L'imperi rus está avuy sobre un volcà, y encara que de lo sublim a lo ridícul no hi hagi més que un pas, y a voltes sublimitats y ridiculeses se toquin y's confonguin, ens sembla qu'en Trepoff ne fa un xich massa quan confòn allò ab això, fent frases allà ab la meteixa tranquilitat que les farien aquí un Moret o un Maura.

O un... Pinilla, si a mà ve.

Parlemne dels demòcrates (?) revolucionaris (!) d'aqui. Parlemne d'aqueix Pinilla que'ns feu un discurs el dia 25, com en Trepoff l'havia fet el 24.

El discurs fou pronunciat, entre altres, en un *meeting antisolidari;* y heusaquí lo que vingué a dirnos el regidor lerrouxista:

«La Solidaritat es un absurd, com es un absurd sumar elements heterogenis. 15 bous y 25 cavalls no poden donar lloch a cap suma; 15 monàrquichs y 25 republicans, tampoch; 15 ateus y 25 creyents, molt menys.»

Però, com deya *La Veu*, tenim refutada en la conciencia popular l'afirmació d'en Pinilla. Segons aquest, no poden sumarse 15 monàrquichs ab 25 republicans. Segons el poble, 15 catalans ab 25 catalans se sumen perfectament.

A pesar dels Pinilla y dels Lerroux, els republicans veritables, els nostres, els qui tenen concepte clar de lo que són democracies y de lo que són repúbliques, y volen realment el govern del poble pel poble, y tant més fermes tenen llurs conviccions com major es llur consideració a les d'altri, aquests veurán en el poble una base tant més gran y forta pera una república, quant més diversos, quant més *individuals* y lliures sien els modos de pensar dels estaments dintre del gran tot harmònich. Car no hi ha millor harmonia que la produhida per una justa diferenciació; ni cosa més funesta que la igualtat de la mort de que tan trist exemple donen altres pobles qui van camí de la ruina; ni hi ha per què recordar, de tan sabut, qu'entre sers d'una meteixa especie no poden, sense les desigualtats del sexe, produhirse unions fecondes.

Per això apelen al sofisma y a tantes males arts com poden els xerrayres de la política, bandejats com se veuen per la Solidaritat Catalana. Quan altra cosa no poden fer per'agraviar a n'aquesta terra; quan desde'l poder no tenen ocasió de fulminar lleys d'excepció, ni d'instalar presidis, apelen a argucies irritants. El pitjor dels poders es el de la impotencia; d'ell no n'usen ab franquesa, sinó hipòcritament, tergiversant els fets, fent suposances malèvoles o propalant calumnies.

Heusaquí el procediment dels tals lliberals, qui quan els hi convé's diuen descentralisadors com en Moret, pera desmentirse seguidament dictant la lley de jurisdiccions. Es el procediment d'en Lerroux, qui s'ha dit també cent voltes autonomista y qui, al veure a tot el poble unirse per l'autonomía, torna a arraparse ab ungles y dents a la política de partit mercès a la qual pogué enlayrarse fent el caldo gras a les institucions, guardant les espatlles als governs dinàstichs y contribuhint al major embrutiment del país.

Ara'l fals demòcrata, no sentintse amo indiscutible del poble, les emprèn contra'ls qui no's deixen manar. L'autonomista d'ocasió, veyentse acorralat, apela novament al gastat sistema de tirar en cara dels autonomistes lleals, com a dictats insultants, els de *clericals* y *jesuítes*. Es el procediment de les ànimes petites; es tota la... *autonomía* que's pot esperar de semblants lliberals.

Ha arribat l'hora de que'l poble català no faci cas dels Lerroux; y comença, efectivament, a no ferne. Ab serenitat va fent son fet, desentenentse de vells esperits de bandería, capacitantse pera la vera política, basant aquesta en son modo d'ésser ètnich y social: de lo qual ha de resultarne una perfecta afirmació dels drets de tots els estaments, una cabal rehabilitació dels humils devant dels poderosos, y una hermosa compenetració moral dels uns ab els altres pera'l conqueriment de l'ideal comú. Y així es còm s'acabaràn les oligarquíes de dalt y de baix, així arribarèm al triomf de l'autonomía y la república, y, perfeccionant conscientment nostra obra per lenta y constant evolució, posarèm en evidencia als revolucionaris y redemptors de per riure qui may, al voler redimirnos, han fet altra cosa qu'enfonsarnos.

Dintre de Catalunya, dintre d'Espanya, el Catalanisme ha sigut l'únich moviment revolucionari que may s'ha observat, puig prescindint dels triomfs circumstancials de petits ideals polítichs, ha vingut a promoure una fonda revolució de les conciencies pera realisar, de conformetat ab la naturalesa de cada poble, una complerta renovació social.

Y cada dia som més els catalanistes, y cada dia es més compresa nostra causa, y més temuda pels professionals de la política, els petits oligarques y els petits tirans que patim. Certament els dèspotes brutals de l'imperi rus poden riures millor d'un poble d'esclaus que d'un poble intelectual. Quan el poble rus ho sia, no'l tancarà tan fàcilment en Trepoff dins d'un manicomi. Mes si tant s'empenya en tractarlo de boig, potser si que'ls revolucionaris d'allí, que no són pas com els actuals revolucionaris d'occident, embogiràn de indignació y venjaràn les horribles matances de jueus, oprobi dels temps moderns.

En quant als petits tirans y als petits revolucionaris d'aquí, tornèm a dirho: totes les injusticies y vexacions de que a nosaltres ens volen fer víctimes, altra cosa no revelen que llur por a la nostra obra.

Ella es en efecte lenta, però segura.

LLUÍS VÍA

BABOSES

A ma benvolguda amiga Adriana Hernández.

Al jardí de casa hi ha plantat, anys ha, un bell roser qui treu ufanors y florides majestuoses. Es un roser de tot l'any, gayrebé tan alt com jo.

A l'hivern son fullatge s'aprima, esdevé més migrat, més fi, ab contorns delicats, aristocràtichs. Més lleuger, se balanceja ab petites bruhissors, suaument lligat als tronchs espinosos color de grenat. Les fulles se tornen transparents, ab tons de bronzes y sagnosos reflexes de rubins en els brots, ahont somriuen ab llurs llabis de carmi les fiedoliques poncelletes qui fan olor de thé y de randes velles tancades en antigues calaixeres de cedre.

De l'un cap de l'any a l'altre dóna roses, el meu roser.

Per l'abril y el maig ¿ne volèu de papellons, de burinots, d'abelles, de mosquetes y d'insectes de tota mena qui li fan la cort? Aleshores el vell roser retroba sa jovenesa; s'estufa, s'estufa aixamplant ses faldilles retallades, hont campegen totes les games dels verts. Esclata cada dia en florides noves. Els petits capolls apar que vessin una alegra sava; baden llurs llabis de carmí y sembla que's fecondin sota les besades dels alats cortisans. Després van descargolant llurs pètals, y, esdevinguts roses, se despleguen, s'estenen al sol, mostrant ingenuament els càlzers plens de polen hont tremolen petits grans d'or. Les flors, aleshores, semblen ubriagues. Una suau olor d'aubercochs y de fustes oloroses sadolla l'ambient a l'entorn del meu roser; y a terra'ls pètals cayguts li fan una catifa de flayrosos parraquets de sati color d'aurora, per la que's revolquen voluptuosament les orugues y les formigues.

Jo hi passo forces estones en contemplació devant del meu roser de tot l'any, que de dia en dia trobo més bell, més fecond y més amable. Me parla tan eloqüentment dels misteris de la Creació, de la grandesa, de la bondat, de la generositat d'aquell divi benfactor de l'Univers! Devant d'ell me sento presa d'un fervent panteísme, y'm venen ganes de resar, remerciant a n'aquell qui, sota'l cel blau, ha posat la bruna terra que'l sol feconda, pera donar a nostres ulls variades y eternes festes.

Avuy, sota una gran ombrel·la, he anat a fer visita al meu roser. De la glorieta vorera n'he tret un *pliant*, y, ab el mentó al palmell de la mà, m'he submergit en la contemplació de les belleses y dels misteris d'aquell petit món gràcil y delicat.

Oh! mes poncelletes d'ahir, de roges fulles en atapahides paperines! Avuy les trobo mitj badades. Entre pètal y pètal la llum s'enfosqueix dolçament en tebies tonalitats carnoses. Oh, les belles roses! les belles roses! Quina puresa, quin encis tenen llurs vestidures de sati color d'aurora! Una d'elles, de dibuix impecable, més enlayrada, s'alça ab un posat de regina. A son voltant té un seguici de gayes poncelletes ertes qui se la miren com patges extasiats; y, no gayre allunyades, dues grans flors d'ahir, de fulles laces y caygudes, avuy semblen encara somrihentes.

Mes... ¿quina taca bruna s'enfila branques amunt vers el pomell de belles roses?... Un llimach... una babosa... Quin fàstich! Puja, puja arrocegantse, encongintse y estirantse en lentes sotragades pel tronch color de grenat, y deixa derrera seu un rastre salivós, la fastigosa bestiola.

Una veu m'ha cridat de casa estant. Malhaja la visita tan matinera! Y veig, pel caminal de boixos, avençar una coneguda figureta de dòna.

La Elvira es petita; son cos migrat no té cap encis ni cap contorn hont s'hi reposi agradosament la vista. De pit pla, ensorrat, y cintura prima, sos moviments acusen vulgaritat, dintre unes robes fosques clapades de coloraynes de mal gust.

En el rostre marcit els llabis hi apareixen eternament contrets com baix una penosa impressió d'enveja. Els ulls foscos tantost brillen com atiats per curiositats malignes, tantost semblen enterbolits per misterioses lacituts internes. Ses galtes, en altre temps fresques y rodones, són avuy resseques, durament enclotades sota'ls pòmuls estriats de vermellors malsanes, y's pleguen en arruguetes xiques entorn d'una boca que obre algún cop un equivoch somriure.

Els cabells incolors, pobres, són coberts d'un vel de blondes, y, ab el feix de llibres

piadosos de que va carregada, té tot l'aspecte d'una *solterona* beata, y lluhen en ses orelles llargues y valioses arracades de brillants, y pengen de son coll encreuaments de cadenes d'or hont dringuen medallons ab retrats y memories santes. Arreplega'ls caps de la mantellina una grossa papellona d'or, de diamants, rubins y esmeragdes, feixuch joyell de l'antigor.

Alça sovint enlayre'ls braços, y acciona molt ab les curtes y rústegues mans vermelloses, pera fer brillar els nombrosos anells de pedreria qui ornen sos dits d'ungles xates, dures y carrades, cargolades cap enfora.

Bé'n fa de temps que les hi veig dur totes aquelles joyes! Or y pedres prou són bons, però no sé què'ls passa que, demunt de la vulgaríssima persona, tenen tot l'aspecte de joyes falses!

Se m'acosta oficiosament mentres son esguart fiscalisa entorn meu, volta per enllà dels caminals del jardí com cercanthi una presa... quelcòm en que clavarhi urpa o dent... Oh! que'n fa de temps que les conech ses curiositats, ses petites enveges, ses fiblades!

Ab un somriure fals me dóna dos o tres colpets a la espatlla.

—¿Que tal? ¿Ja estàs ab les teves flors?... ¿Jo? Com sempre: ja vinch de missa... Ay, filla! no sé còm t'hi pots estar tantes estones en aquest jardí sense aburrirte... Acabo de veure la teva quitxalla: són una monada, tan carinyosos, tan ben educats... Jo sempre ho dich: «Quín model de mares es la María! No n'hi ha una altra!...» Y ¿què tal, el teu home? ¿Tens noves? ¿Tornarà aviat de viatge?... —

Prou la sento sa xerrameca habitual, mes apenes si me la escolto. Me preocupen més les giravoltes que demunt de les roses dóna brunzint un gros burinot negre... Talment sembla que facin *duo* ell y la tafanera fadrina... El llimach va seguint la seva ascensió, de branca en branca, y son rastre babós comença a crestallisarse al sol.

—May diries qui m'he trobat per aquests barris, a dos quarts de vuyt, aquest matí, quan jo entrava a la iglesia? La Magdalena. Vès! m'ha cridat força l'atenció. Ja l'he vista rodar altres dies, per aci dalt...

—¿Que no ho sabs — responch — que la xicota té dues lliçons per aquest vehinat?

—¿Dues lliçons?—fa la Elvira alçant els ulls y arrufant els llabis...—No ho sabia...—

Se treu de la butxaca un mocador brodat, qui fa una marejadora olor de patxuli, espolça un dels banchs de la glorieta—es tan nèta en tot la Elvira!—y s'assenta, com prenent plaça pera temps.

Persegueix la idea.

—¿Dues lliçons? ¿Vols dir?... ¿Escolta: ¿no viu pas per aquí en Bruguera?

—¿Quín Bruguera?

—Dòna; aquell amich de la Magdalena, ¿sabs? Aquell senyor separat de la dòna, que estich qu'era company d'en Xavier y que, quan aquest morí, arreglà totes les coses de la viuda.—¿No te'n recordes? Si fins crech... ey! jo no ho sé, però'm sembla que la gent enrahonava un xich...

—No ho sé. Ademés, ¿què n'haig de fer jo d'aquestes coses? Guayta aquestes bestioles. —

El burinot ha estat a punt de penetrar la rosa ab son agulló... y, entre tant, va avençant camí la lletja babosa...

Ab la ombrel·la esquivo'l burinot, qui alça'l vol. El llimach me fa massa fàstich, no vull tocarlo encara; l'observo curiosament.

—Vès! Dues lliçons més! No'n sabía res. Com que tot ho porta tan callat aqueixa Magdalena! En ma vida he vist dòna més orgullosa ni de més poques paraules. Ja dèu estar contenta, ¿oy? Dues lliçons més!... ¿Y quànt n'hi donen?—

No estich pas pera respondre a ses tafaneries. M'interessen pla més les maniobres de les bestioles entorn del meu roser.

El burinot s'ha allunyat un poch. Ara brunz per entre les campànules blaves del cim de la glorieta.

La Elvira ha callat una estoneta.

—¿No vas sortir ahir de casa, tu?

—No—responch seguint el vol de l'insecte enfadós.

—Devíes tenir visites, ¿oy?

—Sí, com sempre, a les tardes.

—Es clar! al menys te distreus així, dòna! Y que's veu que t'estimen molt, parents y amichs. Sempre't veig voltada de gent! Com qu'ets tan amable! No'n tindríes pochs de

partits, si fossis viuda o soltera com jo... Mira: jo, ahir, vaig anar a veure l'Antonieta. Ay, filla! A casa de ma germana es un escàndol. Acabaré per no poderhi anar, perque un hom se compromet, qué't penses! Altre cop el meu nebot mitjà, ab la cambrera... qué sé jo! Després el meu cunyat... No sè què hi ha hagut al despatx... Qüestió de quartos, ¿sabs?... Quelcòm de no gayre nét... Hi havia unes rahons!...—

L'arena del caminal cruix sota uns passos tranquils.

—Té! Quina casualitat! La Magdalena!... Quin barret més tronat que me'n tragina! Sembla una coca! Per res del món me'l posaria al cap...—Y afegeix més baix, encara:—Escolta, m'han dit que ara s'hi vol ficar la dòna d'en Bruguera. —

Faig un gran esforç pera dominar en mi unes ganes folles de pegarli, car s'acosta vers la glorieta una dama endolada de distingit posat. Es alta, pàlida y hermosa. Una expressió enérgica y bondadosa alhora's reflecta en son rostre, al que fan un escayent march els bandós de cabells negres, flonjos, onejants. De les belles y harmonioses curves de son cos, de son caminar reposat y senyorivol, de ses robes més que modestes, se'n desprén quelcòm de trist y sanitós alhora, quelcòm de molt pur y respectable. La valenta viuda du a les mans blanques, verges d'anells, un rotllo de papers de solfa, y corona son front serè'l barret «tronat qui sembla una coca», y no l'arriba a enlletgir. Per sos grans ulls lluminosos ha passat una expressió de contrarietat y de protesta, al veure prop meu la personeta migrada de la Elvira.

Cambiém algunes paraules afectuoses. Sovint, al passar devant de la meva porta, de bon matí, ha entrat a veurem, y jo li agraheixo sempre ses visites.

—¿Còm aném?—fa bellugantse la Elvira, ab oficiositat, resseguint a la novament arribada de cap a peus.—Bé, ¿oy? Si qu'es matinera, vostè!... Ja se sab! sempre tan trevalladora! Que'n té de mérit, vostè! Si jo ho dich sempre a tothòm: no hi ha una altra Magdalena, tan bona, tan virtuosa, tan traçuda!... Quin sombrero més mono que porta! Senzill y bonich. De segur que se'l déu haver fet vostè, ¿no?—

La Magdalena respòn per monosilabs, sense que ni per un instant sa mirada reposi demunt de la manifacera.

Parlém de coses indiferents... La Elvira, amatent, no pert un mot de la conversa, com cercant en ella sota-entesos y misterioses avinences.

—Me'n vaig—diu, en fí, la Magdalena.

—¿Ab aquesta calor? Reposa una estona més...

—Ca, impossible. Encara tinch dues lliçons més per aquí dalt... ¿Veus que ara tothòm se'n ve cap a les torres?

—¿Y no't pugen les mesades, tan sols pels tramvies?

—Ca! Encara bon goig que segueixin les classes a l'estiu.

—Quina existencia més pesada!—sospira la Elvira, alçant els ulls.

—¿Què vol ferhi? Per la vida's pert la vida, y jo no puch viure sense trevallar.

—Ay tonta, més que tonta! Perque vol! Podría estar divinament si m'hagués cregut a mi. No sè per qué no l'ha de voler pendre a dispesa aquell senyor americà que jo li proposava, tan amich d'en Pere, el meu cosí. Una persona tan *comme il faut;* tan fi, tan amable, solter, sense familia... L'altre dia encara me'n parlava de vostè, y'm deya que li havia sigut tan simpàtica, y que si vostè's volgués decidir, lo meteix li eren cinquanta que seixanta, que no més ha de fer que dirmho. Jo estigués al *puesto* de vostè, no m'hi pensaria gens. ¿Veu? Diferent una soltera com jo. Es molt més delicat. Bé van porfiar perque jo'm posés a casa al meu cosí Pere y ses filles, quan volien venirsen a viure aqui desde Terrassa. Deu me'n guart. Y tan delicat qu'es en coses d'aquestes, el meu cosí... La gent desseguida posa tant de mal!... Però, a vostè, ¿qui la priva?... ¿Vol que?... —

Les galtes de la viuda s'han enrogit lleument.

—No,—respòn secament.—Ja vaig dirli que preferia viure com visch, rellogada en mon tranquil convent; estich més lliure, d'aquesta manera.—

En la glorieta ha restat la Elvira, y jo acompanyo a la Magdalena fins al peu de la escala. Arribades allí, s'atura, y resoltament me diu:

—Escolta, María. ¿Qué hi ve a fer aquí, tan sovint, aquesta desgraciada? Mira: tu ja ho sabs que no malparlo may de ningú, però la Elvira es dolenta. Ahir per etzar vaig trobarme ab ella en una casa per mi gayrebé desconeguda, y la sentí parlar de tu d'una manera indigna; de lo mal criats que tens els fills, de que ni te'n ocupes, del teu marit, de la teva vida retreta... Ab reticencies, ab mitges confidencies, deixava entendre, jo ho he sentit, que no ets pas lo que sembles. Y afegia que «eren altres persones que li havien dit a n'ella, qu'ella sols repetia lo que tothòm sabia». Jo prou vaig indignarme y protestar, y ara, compta l'esforç qu'he tingut de fer pera dominarme... pera no llençarli a la cara l'amargor que'm donaven les seves hipòcrites manifestacions d'amistat. Oh! lo que vaig sentir ahir de tu, de nostres amigues, les millors, les més impecables! ... Creume, creume, Maria, tréutela per un may més del devant.—

La Magdalena ha marxat, deixantme al cor una greu impressió de tristesa.

Retrobo la Elvira entre'ls rosers, dreta, accionant nirviosament ab sa grapa de dits groixuts, curts, arquejats, coberts de pedreria.

—¿Qué't sembla, eh? ¿L'has sentida? Vol viure sola. Vés a mi qué m'explicarà! Així té més llibertat.. Déu ésser per veures ab en Bruguera... Ay filla, filla, quin mòn! *Caramba!* dos quarts de déu! Me'n vaig corrent cap a Sant Joseph, que avuy hi ha una funció de primera: predica'l *Padre* Ruiz. Quin home! Còm parla! Me té encisada... ¿Veus? Jo les hi tinch totes les alegries en la casa del Senyor, y cada dia estich més contenta de no haverme casat... Uff! quin fàstich que'm fan els homes!—

Remenant sa cintura prima ab moviments de serp qui s'arrocega, la virtuosa y maléfica verge se'n ha entornat pel caminal de boixos, y jo he restat sola al banch, sota la glorieta florida de campànules de safir, ab el cor estret, els llabis amarchs y sentint als polsos fortes batzegades.

Ja la coneixia de temps la llengua enverinada de l'amiga de ma jovenesa, mes, bo y recordant antigues penes que'l temps havia fet lleugeres, me sentí sempre presa d'una gran pietat per sa vida infeconda, sens amors, sense caricies, al costat d'uns pares severs, puritans, d'uns germans de moral estreta y de vida excessivament pura... De jovenetа havia sigut sempre romàntica, de temperament exaltat, de passions vehements, y jo'm deya sovint pensant en ella:

—Pobra Elvira, de poétich nom y de tan prosaica existencia! Si ella hagués conegut l'amor, les dolçors y tendreses d'una plena correspondencia, les joyes de la maternitat... ¿ho fóra axí com es ara? No: s'haguera entendrit son cor, y no tindria aquest veri per tot lo que no du la seva existencia infeconda!... —

Oh! aquestes pobres fadrines xorques... Quina llàstima m'inspiren sempre! Còm me sento benévola per llurs furs febleses y defectes!

Demunt de la sorra, mitj amagat sota'l banch, m'adono d'un llibre caygut. El recullo. Es la *Imitació de Crist*, la millor font de consols pera les ànimes cristianes. Quànts cops hi he trobat resignació, filosofia y pau en ses fulles!

¿De qui déu ésser aquest llibre? Ah! Recordo que la Elvira'n duya tres o quatre als dits—com sempre,—de llibres de pietat. Li déu haver caygut quan ha deixat els altres demunt del banch.

Deu me l'envia aquest llibre sant. Ell me treurà la llevor de rencunia qui, malgrat tot, grifola en mi envers la falsa amiga; ell tornarà a mon cor la caritat y el perdó de les injuries... Ja'l conech el camí del capitul aqueix. L'he tingut de fer tantes vegades! Aviat el trobaré.

Trech la goma que'l cercla, closa per una grossa medalla de plata, y, al obrir el llibre sant, en ma falda hi cauen uns papers...

Una carta de lletra groixuda; uns papers plegats... ¿qu'es això?...

Oh! la dòna!... Eva eterna, vençuda per la primera feblesa, fins les que'ns creyém valentes y fortes!...

La tentació es irresistible: uns mots estranys, una firma coneguda, m'han fet pujar al front una onada xardorosa. Avant.

En la lletra hi ha data del dia avans, de Terrassa. Es una lletra com may els meus ulls cap n'han llegida.

¿Es possible? Aquestes... coses ¿hi ha qui gosa escriureles? ¿Hi ha mà que pugui traçarlos aqueixos mots obscens, traduhint les

més baixes passions, les miseries carnals més asqueroses? Oh!... Y jo que sentia pietat! pietats de dòna y de mare per *la verge infeconda!* Ha! ha! ha! Verge, la Elvira!... Infeconda!... Desconeixedora de caricies y d'amors!... Quin escarni! Y m'havia dit que se'n anava a Sant Joseph, (pobre *Padre* Ruiz!...) mentres caminava la hipòcrita vers el cau hont l'esperava'l cosi Pere, el tenebrós cau d'ayre enrarit, hont un llit prostituhit rebria llurs cossos viciosos, marcits, voluntariament infeconds...Era ben marcada l'hora de... l'ofici en la lletra del... parent, y ben descrit el llit, y ben assaborides les caricies, y's veya que datava d'anys allò, y per les groixudes *bromes* y comparances qu'ell feya a sa bagassa, prou s'endevinaven les vegades que n'havia gosat d'aquell cosset de viciosa marcit pels espasmes de l'histerisme més brutal; y ab els retrets d'una gelosia grollera, ben clar parlava d'altres... d'altres qui, un jorn, fruhiren de lo que ara'n feya ell *sès delicies.*

Quin *fàstich* que li feyen els homes a la virtuosa Elvira!

L'altre paperet era... una recepta.

Quina recepta! L'especialista qui la firmava tenia son nom escrit per totes les cantonades, per tots els murs de la vila infectada, en grosses lletres negres sobre fons groch.

A l'extrêm del jardi de casa hi ha un pou qui no serveix anys ha. Vers ell m'avanço, ben resolta. Esbocino la lletra que'm crema els dits, y cauen les malèfiques papellones blanques en el llot del fons.

¿El llibre, el sant llibre?... També, també! Desapareixen en les tenebres del pou les màximes divines d'amor y caritat, prostituhides, tacades per la devota *verge*. No, no vull que hi torni el llibre de purs consols a arrocegarse sens dubte per la cambra de la casa del vici. Val més que jegui destruhit, oblidat per sempre entre'l pur llot del pou vell. Aquest llot, al menys, no's mostra ab aparences d'aygua clara y serena...

Oh! Deixeume esborrar de mon pensament el rastre d'aquesta Germinia Lacerteux sense bondat instintiva! Deixeume tornar a la contemplació serena del meu roser de tot l'any, festejat de papellones y abelles!

Ell m'aconhortarà. Jo refrescaré mon front ardent, rabejant mon rostre en les roses color d'aurora, ab suaus aromes de fruyta madura y de randes perfumades... Elles, les dolces flors, me faràn oblidar...

¿Ahónt es la bella rosa mitj badada, de pètals carnosos?... Ara m'apareix tota bruta, esmicolades ses fulles...

Oh! Es el llimach, el llimach!... La babosa malehida!... Que n'ha fetes de destroces en un moment, la mala bestia!... La oviro ajeguda en la corola; s'hi revolca luxuriosament, fent son malèfich trevall de destrucció, destilant babes verdoses...

Vibren els meus nirvis, ja en forta tensió, y, vencent el fàstich primitiu que m'inspirava, arrenco l'asquerosa bestiola arrapada al purissim si de la flor.

Me fa estremir aquell contacte viscós... Oh! còm me recorda la derrera encaixada qu'he rebut avuy... Saccejo'ls dits depressa, violentment, y un petit cop mate ressona en l'arena. Posantli el peu a sobre ab força, probo d'esclafar aquell petit cos bru, elàstich, qui rellisca com si'm volgués fugir. Un derrer esforç!... Quelcòm d'odi, de rabia, com un afany de destrucció sembla possehirme, y a la fi, sobre l'arena daurada pel sol, resta una asquerosa taca en mitj de la qual espeternega encara, dintre sa verinosa baba, el llimach destruhit, aixafat.

Mes que dolorosa apar la pobra rosa tacada!... Fins el meu hermós roser de tot l'any sembla acongoixat, esblaymat per la tristesa...

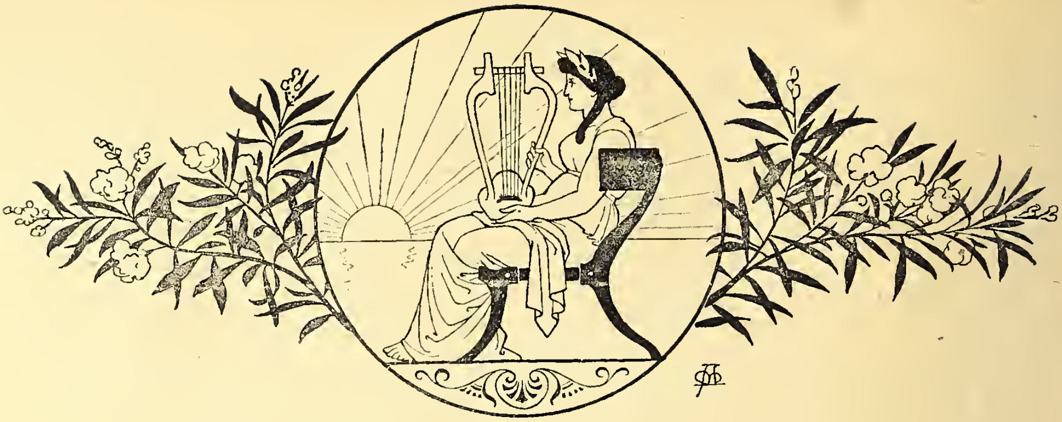
¿Es que ho sent també, el bell roser de flors color d'aurora, que mentres al món hi hagi roses no hi poden mancar les baboses a llur entorn?

L. Escardot

SUSAGNA EN EL BANY

La piscina llueix, quieta, irisada
pels raigs morents de l'hora ponentina
Un silenci suau tot ho domina,
y arriba dels jardins forta halenada.
Susagna, núa, vora la piscina,
creyentse sola, resta confiada,
y, com en clar espill qui la fascina,
hi esguarda sa figura performada
En tant un vell, de dalt d'una terraça,
posant de boch lasciu roja caraça,
estona ha que la guayta ab fruhició...
fins que Susagna, per l'espill atreta,
s'hi llença folla, com rabent sageta,
evadint la senil indiscreció.

I. Soler y Escofet



CREPUSCOLO

A Mlle. M. Verneau

Lenta la squilla s'ode da lontano,
qual voce di morente
che s'inalzi gemente,
pietà implorando pel dolore umano.

Un alito di pace ovunque spira
che l'alma rasserena
e, sua crudel catena,
'scorda il figlio dell'uomo e'n alto mira.

E'l'ora mesta che concilia il core,
di quei che più non crede,
colla pristina fede
e'l fà sognare in meno tristi aurore.

E'l'ora di rinnuncia in che il pensiero
più non armeggia e tace
e, l'anima soggiace
vinta dal pondo dell'uman mistero!

Paris, Maggio 906.

IL CANTO DEI GUERRIERI

Ma noi non la vogliam la pace fiacca
Ch'enerva il corpo e l'anima abbrutisce;
La pace che c'ingrassa e che ci stracca
Ed ogni fiero senso ne attutisce.

Vogliam la guerra di perigli pregna,
Che tempra l'alma a la virtù del forte;
Che, la fama abbellisce e la fà degna
Di vivere ancor fiù dopo la morte;

Vogliam sentire, nel fragor dell'armi,
— Tra i canti di vittoria e i lai morenti —
Tonante l'eco degli eroici carmi.

Vogliam che, il verde lauro dé valenti,
Ne cinga il fronte allor che spoglie l'armi
Stringiamo al sen le virgini frementi!

A GENOVA LA FORTE

IERI

Te predilesse il fato, alma regina,
Sul mar che narra le più antiche gesta,
Quasi il fuoco, a tener, sacro di vesta,
Costante acceso in sen della marina.

Nè, mai lasciasti, pur nell'ora mesta,
— Allorquando cadea tutto a rovina —
Spegner la fiamma che brillò divina,
Nell'atro buio della ria tempesta.

E, allor che, la zagaglia saracena
Mieteva le me vittime, feroce,
Tu la forzavi a ignobile catena.

E, San Giorgio spaziava il vincitore
Vessil temuto e, la sanguigna croce,
Terrôr, dovunque, al barbaro invasore.

OGGI

Or più non tornan le galee vittrici,
Carche di preda a la materna riva;
Nè, s'odon più, tra i fragorosi evviva!
Le strofi di vittoria sultatrici.

Nè il lamento che, al ciel, cupo saliva,
— In spire di dolor dilaniatrici, —
De forzati a vogar vinti nemici
Grevi di ferri, nella buia stiva.

Ma, vêr lontane e non più ignote sponde,
— Di frutti opimi e di civismo gravi,
Tue prore industri solcano sull'onde.

E, da tue spiaggie un ritmo forte e bello
Si eleva al ciel e surgon mille navi
Che cantan le vittorie del martello!

GIUSEPPE PARODI

N. B. — I presenti lavoretti formano parte d'un volume in preparazione dal titolo «Vibrazioni intime».

CRÓNICA D'ESTIU

Passat ja'l derrer 25 del calendari, diada de Sant Jaume (que segons diuen es el mes calorós de l'any), ara l'argent viu fa de les seves, enlayrantse pel canó de vidre del termòmetre. La gent qui pot s'escampa per costes y montanyes, cercant ombra y descans; y a Barcelona, els qui hi resten, aprofiten les hores de vaga pera omplenar banys y passeigs y els vols de la ciutat els diumenges y altres festes.

Ara, ab l'ausencia d'amichs y coneguts, ens adonêm força dels nombrosíssims forasters que hi ha a Barcelona; y per carrers, teatres y tramvies, pels cafès y altres llochs d'esbarjo, veyêm que al menys un cinquanta per cent de persones parlen l'autèntica y hàrmoniosa llengua de Cervantes. No es, donchs, gens estrany que certs diaris madrilenys que aquí's publiquen, se creguin ara més que may els amos de la *provincia*. Per això criden y s'esvaloten apurant tots els medis, generalment ilegals, per'anar contra Catalunya; y llurs crits són estridents perque han d'esforçarse molt d'ençà que porten la espina atravessada al coll: la Solidaritat Catalana. Això'ls té desatinats, car la lluyta s'ha fet més tangible y ja no saben ahónt toquen, els uns perque se'ls buyda la menjadora y's veuen aprop de plegar veles, y els altres perque ab la derrota ja aviat hi serân sobrers pera tothòm a Catalunya y se'ls retirarà'l vitalici que reben de Madrid. Per això, com recurs derrer, algún *prohòm* del *divide y vencerás*, veyentse vehí de les derreries, al començar les calors va calçarse un *jipijapa* ab la bandera espanyola. Ab aquesta insignia devía sentirse *intangible* com el *groom* del senyor qui gasta per tot dia trajo d'*uniforme* ab la corona a la solapa y a la gorra. Es molt lògich que tothòm que cobra faci lo que mana l'amo. Però jo, qui sóch molt taujà y no'm preocupo gayre de certs detalls, haig de confessar sense donarmen vergonya, que'l primer dia que vaig veure per la Rambla a n'aquell *senyor* gras y ben plantat ab el barret de palla ab cintes virolades, com que personalment no'l conech gayre, me vaig creure qu'era un figurí de la moda d'estiu, o un estanch ambulant *para comodidad de su numerosa clientela*. Després, anantho rumiant, vaig recordarme d'allò dels escapularis carlistes: «*Detente bala, que el corazón de Jesús está conmigo*», y vaig anar fent càlculs, y vaig dirme pels meus dintres: Potser vol dir: «*Detente separatista, que el corazón de España está conmigo*». Tant meteix hi ha homes massa comediants. Jo, si sapigués que aquell *compañero* del barret ab cintes de la bandera espanyola m'hagués de llegir, m'atreviria a aconcellarli una cosa; una cosa que vaig ohir, parlant de la senyera catalana, a un senyor amich meu: «La bandera de la patria es com la dòna, està millor a casa que no pas rumbejada massa.» Creguim, senyor del barret: vostè, portanthi la bandera espanyola, li fa menys favor qu'en Sinesio Delgado ab l'himne que va dedicar... li a les mil pessetes. La bandera de la patria es una cosa massa seria pera lluhirla en un *jipijapa*. Si jo fos ministre (que puch serho perque no sóch gens sabi, però que no ho serè perque no tinch cap enveja), no permetría que la posessin a les capces de mistos, ni pera mostra dels estanchs, y menys avuy que ja no són *estancos nacionales* sinó *compañía arrendataria de tabacos*, que ab cinisme y complacencia dels parroquians ho serveixen al públich tot menys el producte de la veritable planta del vici.

Vegin còm la calor de l'estiu m'ha fet parlar de certes coses qui no són de la meva corda. Quan m'estich quiet a casa acostumo llegir únicament els diaris del meu tarannà, però ara que tinch la dòna y fills fòra de Barcelona, com que jo no cobro del govern ni porto *jipijapa*, haig de guanyarme honradament la vida; y vetaqui que quasi cada dia haig de fer un recorregut per la via de ferro de la costa de Llevant de mitja horeta. Y com qu'en el vagó s'hi troba gent de tota mena, he tingut ocasió de llegir altres diaris que'ls meus; per això m'han vingut a les mans *El Liberal* y *El Progreso*. Crèguinme que si jo no fos molt fresch per temperament, després de llegir aquests papers m'hauría acalorat fins a posarme com un bitxo madur. Perque de desvergonyiments y paraules occioses n'estàn farcits desde la capçalera fins al peu d'imprenta. Després de les campanyes contra Catalunya, després de les mentides posant a proba llur poder imaginatiu, inventant y falsejant concep-

tes ab motiu dels *meetings* celebrats en el teatre Comtal y a Badalona, en els discursos pronunciats pels oradors en contra del projecte de portar els presidis d'Africa a Figueres, encara s'entretenen aquells esmentats diaris en refermar més y més llurs apassionadíssims conceptes, demostrant a la llum del dia y exposant y retrayent llur odi a la terra catalana. Y's contradiuen a cada paragraf y, esma-perdats, cerquen, ab la retòrica propria del llenguatge que usen, una fugida pera disfreçar lo que'l dia avans han suscrit entre protestes falses ab la invocació de mots sagrats, dels quals desconeixen la veritable essencia: «Llibertat, Democracia!» Mentida; la missió de *El Liberal en Barcelona* es la d'apilotar peces de cinch, perque si fos un patriota veritable no explotaria la patria. *El Liberal en Barcelona* es un negoci com qualsevol altre plantat a la *provincia* pera enganyar pagesos, qu'embolica la mercadería ab paper groch y vermell pera millor reclàm. Lo meteix s'aprofita de la patria espanyola pera'l negoci, que del *crimen del día;* la qüestió es fer monedes de cinch céntims que apilotades puguin bescambiarse en bitllets dels grossos. Pera conseguirho van plantar botiga, y els pobres dependents cobren sous qui fan riure, y fan de *reporter* y escriuen revistes y celebren intervius! Y això es lo que posen en mans del poble pera educarlo!

Aquests diaris (algún d'ells fins se posa en la capçalera, pera vergonya, el mot «autonomista»), que no's poden comparar ab el Quixot de la seva terra, perque aquest al menys portava una idea fixa y enrahonava bé, s'atreveixen a escriure, després de parlar d'honradesa y de dignitat, les següents paraules:

Y aquí no usamos hombres de paja ni ponemos pies en polvorosa. Guardamos todos los respetos como hombres bien educados, y nunca insultamos á nadie. Pero ya que se nos ofende gravemente bajo el paraguas nacionalista; ya que se nos hostiga, acosa, insulta, denigra y calumnia, aquí hay un director que responde, y unos redactores que responden después que él, y otras personas que conviven con nosotros en comunión íntima

Así, ¿se quiere llevarnos á los tribunales? A los tribunales. ¿Se nos busca en el terreno de los caballeros? Jamás lo rehuímos ¿Se nos quiere acosar en colectividad, que vivamos en plena Pampa? Nos defenderemos á tiro limpio. Para demostrarlo nos sobran órganos precisos y voluntad resuelta.

¿Uns *redactores que responden?* Si ab el sòu que cobren no poden tenir ànima ni pera piular! Fan menció del *terreno de los caballeros* y això no deuen saber hònt cau, perque de *caballeros* me sembla que no'n tenen el tirat. D'això de *caballero*, qu'en català déu dirsen senyor, se'n ha de venir de mena; segons diu un ditxo nostre qu'ells de segur que no coneixen, «de porch y de senyor...» Diuen tambéaquestes ratlles qu'hem copiat com a model de bona criança: *Para demostrarlo nos sobran órganos precisos.* Això dels *órganos* ho retreuen tan sovint que ja m'escama. Jo'm penso que fan com les prostitutes, que sempre parlen de l'honra.

Y tots aquests tropells que passen alguns rotatius castellans *en* Barcelona, no són altra cosa que màrfugues dels acaloraments que prenen al veure que se'ls acaba la corda; y's desfoguen ab improperis y amenaces contra'ls catalanistes y contra la prempsa catalana que'ls hi canta les veritats desemmascarantlos.

Convindria fer una bona neteja de paperots, y ab bona voluntat no'ns costaria gayre; n'hi ha algún que ja aviat s'anularà, perque aquell òs entrevessat que deya al principi d'aquesta crònica li fa molt de mal, y'm sembla que'n morirà de les resultes. L'únich que'm fa por que tindrà durada es *El Liberal.* ¿Per qué? Perque té un director *que responde de todo*, y uns redactors que també *responden de todo*, y tots plegats ab uns *órganos precisos*, y això es senyal de vida. Ademés, ¿còm voléu que mori axi com axi un diari que *se publica diariamente en Madrid, Barcelona, Bilbao, Murcia* y *Sevilla?...*

Per mi com si fòs mort, perque no'l llegeixo sinó per casualitat, com aquesta vegada, bo y fent viatges de mitja hora per la via de la costa llevantina.

J. Pujol y Brull



NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

J. V. Colominas. — Fent memoria. — *Barcelona. — Imprenta «La Renaixença». 1906.*

Conté aquest llibre una nova tanda de quadrets o impressions per l'estil dels que'l meteix autor ens feu conèixer fa algún temps en altre volúm intitulat *Coses vistes y coses imaginades*. Podriem dir aqui lo que ja diguerem aleshores, car el llibre d'ara acredita les meteixes qualitats de bon observador y d'escriptor sincer del senyor Colominas, malavejades per incorreccions de técnica que també senyalarem, y que apareixen novament, encara que un xich atenuades per una major experiencia del narrador.

El sistema d'aquest es sens dubte l'únich y bon sistema de fer literatura viva. La idea de quiscuna de ses narracions, prou se veu qu'ha estat filla d'una realitat sentida per l'autor, y això, per lo tant, tenen de personal y d'humà; y encara que'ls medis d'expressió sien deficients, la nota punyenta (es la que l'escriptor se complàu en oferirnos quasi sempre en sos quadrets) se fa perceptible del llegidor d'una manera intensa y durable.

Insistint en els defectes de que'l senyor Colominas no ha lograt encara deslliurarse, dirêm aquí, sense que ab això pretenguêm passarnos a mentors, que són conseqüencia sens dubte de l'erro massa generalisat entre'ls nostres escriptors joves de que *el poeta nace, pero no se hace* (y qui diu poeta, diu novelayre, o artista en general). No es que l'erro ho sia de l'aforisme en si, el qual es una veritat quasi axiomàtica, emperò si ho es de l'aplicació que d'ell se fa al cas invers: en efecte, si es cert que qui no ha nascut ab aptituts positives pera una cosa determinada, dificilment arriba may a fer res de profit en aquell ordre, està fòra de dubte que l'estudi y el trevall dirigits al perfeccionament de les aptituts natives d'un individuu són indispensables pera que aquestes donguin el màximum de rendiment. Y es, certament, a n'aquest resultat que deurien tendir conscientment tots els qui, com el senyor Colominas, posseheixen ja l'instint fonamental sense'l qual res se pot fer.

Si, prenent peu del llibre *Fent memoria*, admetêm la possibilitat (y es ben admissible per tots conceptes) de que l'autor afini els procediments al tractar de produhir sa futura obra, no dubtêm pas en augurarli pera ella l'èxit complert a que'l fan acreedor ses qualitats reconegudes. Emperò, sobre tot, el llenguatge! Com a literats y com a artistes, no devêm ni podêm oblidar ningú dels qui escrivim en català les ensenyances que pera nosaltres contenen les obres dels grans escriptors nacionals. Cal aprofitarse del camí qu'ells han fet fer al nostre idioma y venir, tal vegada, a sentar un nou aforisme: *llegint s'aprèn d'escriure*, com a complement d'aquella veritat evidentíssima de que *l'escriptor ja hi neix.*

—

J. Oliva Bridgman. — Jovenesa. — *Barcelona, Centre Editorial Presa, 1906.*

L'aplech de poesies ab el títul del qual hem encapçada aquesta nota, resulta en conjunt una obra ben digna de consideració, encara que algún dels elements qui la integren potser desdigui un xich de la totalitat. Y es qu'en això de formar un volúm ab les obres que un hom ha anat produhint a travers d'un cert nombre d'anys, s'esdevé moltes vegades que la selecció que'l propri autor ha pensat fer de sos trevalls com a precaució indispensable pera no destruhir l'harmonia total del futur llibre, no's realisa ab tot el rigor convenient; y això que unes vegades pot ésser efecte d'un derrer escrúpul al tractar de sacrificar bocins de la propria obra, prové molt sovint de la necessitat en que l'autor se troba de computar el nombre de planes ofertes a l'impressor pera formar el volúm. Y en això d'omplir *quartilles* quasi no hi ha ningú qui no faci curt. Emperò, no vol dir pas això que'l llibre del senyor Oliva Bridgman degui necessariament a aytals causes el petit desequilibri que'ns ha semblat notar en el conjunt; pot ésser que això sia conseqüencia de que la impressió produhida en nosaltres per unes composicions hagi estat molt més intens que la que'ns han deixat certes altres.

Al nostre entendre lo millor del llibre's troba en la primera secció, o sien les *Odes;* s'hi llegeixen, es cert, alguns atreviments de concepte qui poden esgarrifar a determinats llegidors, emperò la forma poètica hi apareix hermosament tractada, acusant en el poeta una sòlida coneixença dels autors grechs y llatins, per les traduccions de llurs obres al menys. Pariona d'aquesta secció es la derrera del volúm, titulada *Anacreòntiques*, hont la imitació del genre qui li dóna nom assoleix una agradosa facilitat no desprovehida de delicadesa.

Emperò les poesies més personals y intensament sentides de tot el llibre, són sens dubte les incloses en la rúbrica *Càntichs a Helena*. Se tracta d'unes quantes planes sadolles de passió y vibrantes de sentiment. Hi ha moments en que un hom se recorda d'Heine, mes no s'arriba a vêurehi pas la imitació d'aquell autor alemany ni de cap altre; es tot ben personal y espontani, y fóra sens dubte lo que hauriem fet remarcar d'entre tot el llibre si la forma literaria hi aparegués tan apurada com en altres composicions de que hem feta ja menció més amunt.

En cambi, la secció d'*Idilis* no ha pogut agradarnos tant, ni ens ha semblat prou encaixada ab lo demés. Aixi y tot una compo-

sició, la del *Jove agonitzant*, mereix ésser esmentada per lo corprenedor de l'assumpto, encara que no'ns pugui convéncer la moral de vida que s'hi proclama.

En resúm, com hem dit al començar, l'obra del senyor J. Oliva Bridgman es molt estimable y revela en son autor un veritable temperament de poeta. El titul del llibre, que li escàu plenament, justifica fins a cert punt les escapades tendencioses que çà y enllà s'hi troben; mes ja s'encarregarà'l temps d'atenuar en el poeta certa propensió a pendre'ls autors grechs pel cantó qui més crema, lo qual per altra part tampoch se fa necessari pera qui, com l'autor de *Jovenesa*, demostra aptituts qui li permetràn orientar ses inspiracions d'una manera més amplament objectiva.

—

Istoria de Jacob Xalabin.—*Edició de la «Societat Catalana de Bibliòfils».—(Vilanova y Geltrú, per Joan Oliva, 1906.)*

Oh, la delitosa historia de *Jacob Xalabin, fill del Amorat, senyor de la Turquia!* Ab quina fruhició hem llegit el centenar de planes d'aquest xamós volúm, estampat ab aquella lletra gòtica d'en Canibell tan plena de caràcter! El doble encís del llibre, com a obra tipogràfica y com a obra literaria, l'hem pogut sentir vivament en presencia d'aquesta nova publicació de la Catalana de Bibliòfils.

Se tracta d'un text del sigle XV, encara inèdit avans d'ara, text novelesch de més a més (cosa poch comuna en aquella época) y que's llegeix ab interès ben sostingut. Com en Foulche-Delbosc deixa entreveure en la breu noticia ab que s'obre'l volúm, hi ha segurament un fons històrich en aquesta narració del Xalabin, emperò això no priva de que algún dels episodis de l'obra sía tan aixerit que no recordi, encara que de lluny, quelcòm de les invencions de la musa milesiana, de les quals els *fabliaux* francesos de la edat mitjana degueren ésser successors directes y font d'inspiració a llur torn pera l'imponderable Boccacci.

La *Istoria de Jacob Xalabin* forma un volúm en octau gran, espléndidament editat, y decorat molt oportunament ab materials de caràcter tipogràfich. Es un servey, el d'aquesta publicació, fet a les antigues lletres catalanes, que seria una injusticia no agrahir a la benemèrita societat a despeses de la qual ha estat produhida.

R. Miquel y Planas

NOVES

La Duma està disolta. Sols per un excés d'optimisme y de bona fe podía esperarse que'l Parlament rus tingués altre final del que ha tingut. Sota l'ull injectat de sang dels autòcrates, no poden funcionar les institucions si no contribueixen a enrobustir llur autoritat.

En aquesta lluyta gegantina d'un tonto rodejat de mals cors, y un poble desgraciat qui reclama son dret a la vida, els altres pobles s'han declarat de l'una o l'altra banda segons llurs gustos y aspiracions. La panxa d'en Faliéres y el mostatxo d'en Guillém, a favor dels de dalt; la llibertat anglesa, a favor dels de baix.

No podia menys d'ésser aixi. Un poble com Anglaterra qui parla lògicament, vesteix y calça lògicament, viu en llars lògiques y lògicament se governa, no podía menys que deixar d'estar d'acort ab son ministre Edward Grey, qui pretenía (potser per rahons d'alta política) defensar al govern rus de les greus matances comeses. Cert que Anglaterra té la taca del Transvaal en sa historia moderna; mes ella té ara un primer ministre, sir Bannerman, qui, mancant a les tradicions britàniques absorbidores, acaba de predicar la necessitat de disminuhir els gastos d'armament de les nacions, dihent ben alt que «la guerra es la més inútil y la més ferotge de totes les follíes humanes», y exclamant: «La Duma es morta: visca la Duma!» Així Anglaterra ha reconegut la no existencia a Russia, actualment, d'una verdadera autoritat governamental.

Pel seu cantò Alemanya y França no poden obrar altrament de còm obren. Fóra això mancar a la tradició y a la historia. Pobles com l'alemany han de servar, naturalment, l'actitut en que'ls veyém. No dirém que a Alemanya sía precisament el poble, en el sentit vulgar de la paraula, qui senti l'amor per en Nicolau: no'l coneixèm prou pera dirho. Mes no seria d'estranyar.

¿Y França? La França qu'esdevé folla histérica devant dels autòcrates, la França femenina qui s'espauma devant de brillants ostentacions, la França qui's posa al costat de Russia en la guerra mandxuriana, la qui en el moments de perill del tsarisme ha aportat son diner al trono rus, ¿còm pot obrar altrament avuy en dia? Culpable de les meteixes iniquitats que l'Alemanya envers la Polonia, debades s'excusa ab la proximitat d'un vehí de ferro.

Vegis ab quàn diversos criteris *interpreten* la llibertat y la justicia aqueixos grans Estats. Vegis, sobre tot, de quina trista manera les interpreta l'Estat francés, malgrat tenir tant temps palpitant l'assumpo Dreyfus,

com una bandera içada contra la infalibilitat dels grans falibles qui són els *justiciers*.

—

La campanya empresa per la prempsa catalanista contra l'acció desmoralisadora de periòdichs qui, com *Los Sucesos*, de Madrid, y *El Liberal*, pera guanyar un grapat de coure's dedíquen a excitar les males passions e instints bestials de la massa ignorant del poble espanyol, ja comença a donar bons resultats. Aixi com per'ajudar a la tasca antipatriòtica de certs papers de la Cort s'han fet sortir a Barcelona fulles impreses ab noms de periòdichs pera fomentar una insensata corrent anticatalana, y per consegüent antiespanyola, puig té per medi l'excitar odis entre les regions, ara també a Barcelona s'han iniciat publicacions criminals a imitació de *Los Sucesos*. Nosaltres ens avergonyim cada volta que pels carrers de nostra ciutat veyém algún infeliç qui du a les mans un número d'aquests orgues dels presidis y cases de mal viure. Cal tenir present, emperò, que a Barcelona, com en totes les grans urbs cosmopolites, hi ha una població postiça d'aventurers y gent indocumentada qui, sens amor ni escrúpuls pera res, constitueixen el terrer més apropriat pera sembrarhi pernicioses doctrines y ensemps formen la massa explotable pels vividors de la politica. Felicitemnos de la higiénica campanya empresa per les associacions y prempsa catalanista, y proposèm aquest senzill problema: ¿Quànts llegidors tenen *Los Sucesos*, *El Progreso* y *El Liberal* a Barcelona? ¿Quànts vots tindrà en Lerroux en les properes eleccions? ¿Quànts d'aquests lectors y electors són catalans?

—

L'«Associació Wagneriana» ha repartit profusament una circular anunciant la publicació de la partitura de *Els Mestres Cantayres de Nuremberg* ab text català y alemany, com la del *Lohengrin* qui tant d'éxit ha tingut.

A pesar de constar *Els Mestres Cantayres* de 100 planes més, son cost no excedirà de 22 pessetes. La «Wagneriana» confia que'ls catalans l'ajudaràn en sa tasca de cultura, omplint les llistes de suscripció com ab el *Lohengrin* ho feren, y advertint que si el nombre de suscriptors no arribés a 300, s'hauria de desistir de tan bell propòsit.

Nostre aplauso a la «Wagneriana».

—

Anèm tocant, y no'ns ve de nou, les conseqüencies de la campanya que contra Catalunya ve fent certa prempsa centralista de Madrid y d'aqui. Per suposats atachs a la legalitat en el *meeting* celebrat al teatre Comtal en protesta del trasllat dels presidis africans a Figueres, estàn sotmesos a les resultancies del procés que se'ls hi segueix els nostres companys senyors Martí y Julià, Roig y Pruna, Gambús, Manau y Bremón, als quals desitgém que'n surtin en bé, com es d'esperar.

Mes la campanya d'atachs y delacions injustes no para, y en va esperém que la lley s'apliqui contra aqueixos detractors sistemàtichs de Catalunya, únichs qui realisen dintre d'Espanya una obra de verdader separatisme.

Recentment fins han arribat a immiscuhirse en si nostre Ajuntament fa onejar o no, en dies senyalats, la bandera espanyola en la Casa Comunal. Y, naturalment, han dit que no, mentint una vegada més, y mereixent que l'alcalde accidental senyor Bastardas ne protestés y els tractés de calumniadors ab totes les lletres.

No es que nosaltres volguém esmerçar paraules vanes ni fer el jòch a enemichs de tan mala fe. Apart de que *El Poble Català* ja ha dit aquests dies tot lo que fa al cas als senyors de *El Liberal en Barcelona*, qui tant ofenen a n'aquesta terra ab qual pa s'alimenten, creyém qu'es per demés férloshi cas. Ni ells valen la pena de fernos sortir de fogó, ni han d'ésser obstacle pera que, a despit de totes ses injusticies y petiteses, Catalunya arribi a la plena realisació dels ideals nacionalistes qui han de salvarla a n'ella y a tots els pobles de bona voluntat que integren l'Estat espanyol, tan malmés pels politichs d'ofici y pels xerrayres de professió.

—

Nostres amichs de Palafrugell, els editors de *Emporium*, ens han enviat bon nombre d'exemplars de la notable obra *Josafat*, d'en Prudenci Bertrana, facultantnos pera oferirla als suscriptors de JOVENTUT baix les meteixes condicions que'ls llibres de nostra Biblioteca.

Tenim, donchs, molt gust en oferir als nostres suscriptors dita obra, qual preu es de 2 pessetes, y que podràn adquirir en aquesta Administració ab un 25 per 100 de descompte.

—

Hi ha decidit empenyo, per part del centre, en crear una situació violenta. La prempsa madrilenya continúa injuriant als catalans. El govern els hi fa burla disposant que passin al castell de Figueres els confinats de Tarragona, després d'haver donat esperances als empordanesos de que no tindrien presidaris. Els procesos contra'ls catalanistes estàn a l'ordre del dia. La lley de jurisdiccions es interpretada ab un criteri qui no s'assembla pas al qu'establia la circular qui acompanyà sa promulgació...

Els senadors y diputats per Catalunya han observat, com tots els bons catalans, que tota aquesta, campanya té son origen a Madrid y sols a Madrid; han notat que'ls buròcrates, perdició d'Espanya, s'adjudiquen ells sols, ab més urch que may, sa representació, tractant y perseguint com a mals patriotes als qui volém salvarla; han vist que'l pensament

català era ben comprès per les altres regions de la península, com ho proba'l fet de qu'en totes fou un gran èxit de llibrería'l folleto *La Cuestión Catalana*, publicat per nostres representants en Corts, en tant que Madrid, cervell d'Espanya, sols n'adquiri MITJA DOTZENA d'exemplars; han comprobat, en fi, per aquests y altres datos, que la Solidaritat Catalana tendeix a produhir les d'altres regions, ab gran pànich dels explotadors, dels inútils y dels despitats qui a Madrid tenen llur descansat *modus vivendi;* y, en vista de tot això, han visitat al governador civil senyor Manzano, exposantli llurs justes queixes, y han anunciat llur propòsit d'acudir novament, sempre y quan sia necessari, a les autoritats civil y militar, en tant esperen l'hora de tornar al Congrés pera continuar llur campanya y reclamar, com a primera providencia saludable al país, la derogació de la lley de jurisdiccions. Entre tant, acorden dirigir un manifest al país, explicant lo que passa a Catalunya y l'alcanç de la campanya anticatalana que's ve fent; obrir una suscripció per'atendre a gastos processals, y constituhir una junta de lletrats qui examini cada processament pera ferse càrrech de si la lley es ben interpretada y de si són ben interpretats els superiors interessos de la justicia.

Els nostres senadors y diputats queden, desde'l dilluns, constituhits en comissió permanent pera vetllar en favor dels interessos de Catalunya y en contra dels enemichs d'ella y d'Espanya.

—

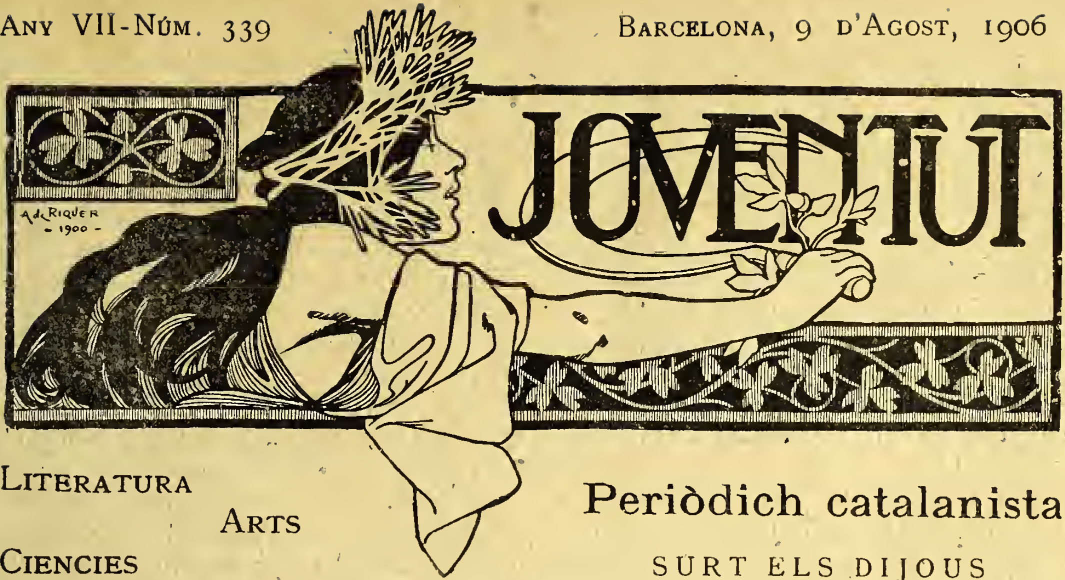
Publicacions rebudes:

Jochs Florals, organisat per *El Cim d'Estela*, que tindràn lloch a Berga'l dia 9 del vinent setembre. S'ofereixen vintitrès premis, y els trevalls hauràn d'ésser enviats al secretari del jurat qualificador (carrer de la Ciutat, 27, pral., Berga) per tot el dia 20 d'agost. El jurat estarà compost pels senyors Joseph Carner, president; Joseph Morató, Joseph Roig y Raventós, Joseph Espel, pbre., Bonaventura Ribera, pbre., Pere Claret, Ramón Vinyas, y Joseph Penina, secretari.

Certamen Literari-Musical, de l'Agrupació Catalanista d'Olot. S'ha publicat la convocatoria y cartell per'aquest certamen, XVII dels celebrats per dita associació, y que tindrà lloch per les pròximes festes del Tura. Vintiún són els premis que s'ofereixen. Les composicions que hi optin deuràn ésser remeses avans del 16 d'agost vinent, al secretari del jurat qualificador en Claudi Bassols, carrer de Valls-Nous, Olot. El jurat serà constituhit pels senyors: Joseph Puig y Cadafalch, president; Joaquim Ruyra, vispresident; Pere Valls, pbre, Adrià Gual, Joseph Carner, Octavi Pell, vocals; Claudi Bassols, secretari.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 339 BARCELONA, 9 D'AGOST, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

EL NOSTRE PATRIOTISME

El Catalanisme may ha trevallat a l'ombra. Ni may hi trevallarà. Y això es lo que més dèu indignar als foribonds enemichs de la nostra causa. Si els catalanistes cometessim algún dia (fòra una hora ben tonta) el disbarat de preparar quelcòm qui revestis els caràcters de conspiració, donariem de segur la més gran de les alegries a molta gent qui avuy rabia de no poder clavar descaradament les ungles en nosaltres; en nosaltres, si, que tenim el desvergonyiment de declararnos patriotes irreductibles y als quals no hi ha medi, dintre la lley, de tapar la boca. Es a dir, el medi ja hi es: l'Autonomia...; mes, per ara no cal parlarne als qui, havent dut la gran Patria de tots els espanyols a quatre dits de sa ruina completa, se crispen farisaicament a la sola idea de que hi hagi qui pretengui posàrselshi al devant pera intentar refer lo qu'ells han deixat tan malmés, o sía, el sentiment de la Patria nativa, base indispensable pera la reconstrucció d'una Gran Patria Espanyola a la qual tots hi tenim igual dret, castellans com catalans, baschs com andalusos.

Y encara no'n teniem prou els catalanistes ab alçar un crit de protesta ferma y constant contra'ls mals governants, veritables despilfarradors de patries, que de més a més hem vingut a derrera hora ab lo de la Solidaritat Catalana a acabar la paciencia de tots els qui donen el nom de amor a la patria, a les delicies d'una digestió ben feta. Perque, y sense que ab això volguèm ferir susceptibilitats, bé podém dirho que la Solidaritat es l'obra del Catalanisme (colaboranthi, naturalment, els bons catalans de les més diverses filiacions en quant a idees politiques), car es evident que sense catalanistes no hi hauria hagut lley de jurisdiccions, y sense lley de jurisdiccions, tampoch hi hauria hagut (per ara, al menys) Solidaritat Catalana.

L'obra eficient d'aquesta Solidaritat no ha estat altra, de moment, que fer obrir els ulls a la realitat a moltes altres regions espanyoles, a les quals insidiosament se'ls hi havia fet creure que'l Catalanisme amagava'l separatisme. Donchs ara que la gent politica y els partidaris incondicionals del llur propri

modus vivendi s'han trobat ab que no tenien d'hêureseles ab els catalanistes sinó ab tot Catalunya, la cosa els hi ha vingut bon xich de nou; y més que més quan s'han donat compte de que la nostra despertava arreu d'Espanya altres Solidaritats amenassant acabar totes juntes per formarne una de tots els espanyols contra'ls detentadors dels drets que la Constitució proclama a favor de tots els ciutadans sens excepció. Que això significa, per fi de comptes, la usurpació del vot del poble pera ferli Parlaments postiços, capables d'aprobar lleys contra la voluntat del meteix poble.

Demostrat, donchs, que'l Catalanisme tê la *culpa* principalment de tot això qui tendeix a remoure'l llot putrefacte de la política espanyola (y de que'l Catalanisme'n tê la culpa ho han vist bê prou els *perjudicats*), era lògich preveure que'ls catalanistes seriem els primers contra'ls quals s'esbravaría la santa indignació dels *arrendataris* del patriotisme (s'entên, del fals patriotisme) y de les contribucions. (A tot arreu semblen més patriotes els qui cobren que'ls qui paguen! Reflexió que no som pas els únichs en fernos!)

Y en efecte: ja s'ha començat a veure. Els catalanistes qui no conspirêm, sinó que fem propaganda honrada dels nostres ideals; qui no volêm desmembrar la Patria, sinó que volêm referla y engrandirla espiritualment fent d'ella un Estat federatiu a la moderna; qui no som reaccionaris, sinó que defensêm un credo politich mês ample y tolerant que'l de cap altra modalitat espanyola, els catalanistes, donchs, per lo que *no* som y passant per sobre de lo que *sí* som, tenim obertes les portes de les presons que l'Estat hauria degut emplear un dia pera allotjarhi dignament els causants morals de les desaventures patries.

Ara més que may, es quan tots els qui ens honorêm dihentnos catalanistes, devêm mostrarnos en la nostra actitut dignes dels patriòtichs ideals qui ens animen. Res de comprometre ab irreflexives manifestacions dels nostres sentiments, la grandesa d'aquests meteixos sentiments. El nostre patriotisme ha de resistir impassiblement fins el que se'ns acusi de traydors a la Patria: nosaltres no'n som de traydors a la Patria; a menys que'l voler bê a n'algú ho sia una travdoria, cosa que'l sentit comú no pot admetre.

Y si contra tota rahó, y falsejant la intenció dels nostres actes, se'ns acusa y se'ns crida a respondre d'ells, femho noblement, fins resignadament si a mà ve. El nostre patriotisme mereix bé prou el sacrifici de la nostra tranquilitat personal: femho per Catalunya; femho per Espanya.

Es per aquest estil qúe deguê pensar Silvio Pellico, l'autor famós de *Le mie prigione*, quan, el dia 13 d'octubre de 1820, fou arrestat a Milàn, a les tres de la tarda, y conduhit a la presó de Santa Margarida Ell hauria pogut fugir, y no ho feu. Per llargues anyades deguê menjar, sota'l poder dels austriachs opressors d'una part de sa patria italiana, el pà dels presoners, en els Ploms de Venecia y en el Spitzberg. Son llibre referit, el qual escriguê estant privat de sa llibertat y hont no's troba ni un sol mot d'odi envers sos butxins, fou, segons diu un escriptor italià, mês eficaç contra l'Austria que una victoria obtinguda sobre'l camp de batalla.

Y prou! Recordemnos tambê de que potser pera un català sia un gros delicte l'entretenirse fent l'apologia... de Silvio Pellico.

R. Miquel y Planas

CRÓNIQUES DE PARÍS

A TRAVERS DELS DIÀLEGS

—Hi han coses que no's poden fer compendre segons a qui, però com que veig que sóu poeta...

—*Pardon*, *madame!*

—Vull dir: com que veig que vós estimêu la bellesa de la vida...

—*Merci*, *madame!*

—... puch sospitar que m'entendrêu y capirêu tota la lògica dels meus raciocinis y de les meves reflexions. (*Pausa. Ab el dit index vaig introduhint a la pipa*, *cuidadosament*, *l'escafarlata que'n sobreix.*) ¿Què'n queda de la vida si'n treyêu lo bell?

—Entenemse!! (*El misto que crema en la meva mà dreta espera la rèplica per'acomplir*, *sa misió contra'l tabach.*)

—Ja sé lo que anêu a preguntarme. Parlo de lo bell en si, de tot allò que flayra o put bellament. (*El misto s'ha apagat.*)

—No'n queden sinó perfums y pudors fastigosos. (*Encench un segón misto.*)

—Donchs, ¿creyéu vós que hi pugui haver millor tasca en la vida que l'allunyarse conscientment de tot lo qu'es lleig?

—Quin tip de cambiar de lloch!

—Teniu rahó. Jo diria millor: que l'aspiració y consecució per tots els medis d'allò qu'es menys lleig. Aixi la idea no vos sugereix...

—La del Juheu errant.

—Exactament; donchs, què hi trobèu.

—Trobo qu'estèu en lo just. Emperò...!! (*La primera glopada de fum ix de ma boca.*)

—Ah, aquest emperò! ¿Per què no acabèu? «Emperò no hi veig aquell *lo bell* en el vostre ofici!» ¿No era això lo que anavau a dir? Teniu rahó. *Emperò*, dich jo a mon torn, hi ha aquell *lo menys lleig.*

—(*Segona glopada de fum seguida d'un esguart interrogatiu.*)

—Jo vos ho probarè... Teniu; sembla que os agrada la pipa.

—Aixi, aixi.

—¿Que sóu casat?

—(*Me giro creyent a algú derrera meu.*)

—No, no, era a vós a qui os ho preguntava. Bé, suposèm que ho sóu.

— Queda suposat... Acabèu aviat, *madame.*

—Queda suposat que ho sóu. Jo vos interrogo y vós me responèu. Me responèu dihentme la veritat.

—¿Volèu dir qu'estarè'n mon paper?

—Teniu rahó; suposèm també que cada vegada que'm responèu no vos sortiu del vostre paper, dihent la veritat. Comença l'interrogatori.

—Un moment, *madame. Garçon!!* dos dobles! Vinga.

—¿Què acostumèu a fer al ficarvos al llit?

—Acostumo a despullarme.

—No està mal. ¿Còm?

—Com ho fa tothòm.

—¿No vos feu pas treure les sabates per la dòna, veritat? Ni tant sols desenganxar la corbata del derrera, cada nit. Ni sisquera... Deuria haverho suposat, vós sóu molt gentil; massa gentil pera no compendre que allò són inconveniencies. Emperò no'm neguèu que car vos agrada la pipa... Aixi, aixi... no vos la treyèu dels llabis... fins a l'ultim moment...

—Ho confesso y encara afegeixo: a voltes desprès... de l'ultim moment, la torno a encendre.

—Prou, prou; es suficient; no es necessari pera ma proba que continuèu representant vostre paper. Quedèu descasat.

—Tantes mercès! Vós si que anèu més depressa que la comissió del divorci.

—Oh, deixèu de banda aquests bons revolucionaris burgesos.

—Ho deixo de banda, però ¿la proba, *madame?*

—Còm! ¿Encara necessitèu mès proba que la ingenua confessió que m'acabèu de fer? ¿Trobèu per ventura que hi ha amor, en l'amor que's desenrotlla com qui diu ab el cigarret als llabis?

—Hi ha amor al tabach.

—Ara ho heu dit. Hi ha vici, ¿no es això?

—No he dit això, però estich ab vós.

—Veusaqui, donchs, lo que m'ha fet fugir del matrimoni. La pipa, el cigarret, el tabach podriem dir que són el seu simbol. A voltes com a pròleg y epileg, l'acte d'amor hi tè càlculs, discusions de familia, combinacions de negocis. Diguinse com se diguin, ¿no són per ventura la pipa, el cigarret o el tabach? Y els infants, cal bè que'n parli, donchs, es l'argument del matrimoni, se fan inconscientment. Per això, com tota obra inconscienta, la humanitat en comptes d'ésser lo que hauria d'èsser es una collada de porchs...

—Això porta *bonheur, madame!...*

—Com hi ha mòn!! (*Pausa molt llarga. Bevèm desprès de trincar.*)

—Me penso, *madame,* que no teniu una idea ben fonamentada de lo qu'es l'amor. Vós confonèu la vianda ab l'amaniment.

—*Oh, zut!* No tractèu pas de demostrarme que hi ha tendresa, que hi ha dolçor, ni *patriarcalisme* en aquella parella, aquella eterna parella en la qual ella s'ajau al llit badallant esperant qu'ell acabi de llegir *L'Intransigeant...*

—Si es precisament *L'Intransigeant* que li feu llegir!!...

—Ja m'entenèu... Ja m'entenèu vós que vull dir que no hi pot haverhi ni la tendresa

de dos gatinchs qui juguen, en la parella matrimonial qui no está, perque no pot estar, possehida d'inspiració... ¿Ja sabéu lo qu'es la inspiració, eh?

—Una mala concellera!

—Precisament per això ha d'ésser la precursora de l'acte d'amor. ¿Hi ha res més dolent que aquest en sí? Quin empenyo en bonificar lo que fa devenir sa bellesa precisament de tot lo contrari; quin empenyo en enlletgir la vida! Quin empenyo en voler donar en la vida a l'amor l'ofici de *causa* que pertoca de dret a l'odi...

—*Vous aussi, madame!?* Ja me'n faréu dos quartos. M'agradarà coneixe vostra teoria.

—Demà si m'emmenéu ab vós.

—Serà un altre dia. Hi hauria poca formalitat en vostres ressenyaments... Si no'm titllessiu de massa incrédul envers vós, os preguntaria, ¿quántes vegades, si dues o tres, heu trobat la inspiració de que vos feu defensora, en vostra vida extra-matrimonial?

—Cada nit.

—Excuseume, *madame;* deixeume dir: *Mosca!* qu'es una exclamació que'ns va molt bé a la cara a n'els de casa.

—El qui ve ab mi, no hi ve per habitut, ni per dever, sinó perque li he agradat, perque l'he *frapat*, perque la inspiració li ha tocat al cor. Això a mon torn m'inspira.

—Es una llàstima que no poséu una criatura al món de tant en tant. Ab gayres com vós potser la humanitat s'allunyaria de Sant Antoni.

—Ell me guart de pendre mal.

—¿Car?...

—Car un infant espatllaria la fatxada de ma botiga, y aquestes fatxades no poden repintarse com les dels *boulevards* a cada entrada d'estiu.

—Sóu previsora; però m'apar qu'en vostra caminada envers lo *menys lleig*, podiau haver escollit altres camins. (*La meva mà senyala l'edifici de la Sorbona.*) No seriau pas la primera; miréu!... (*La meva mà senyala un grupo de xicotes qui passen ab la «serviette» curullada de llibres.)*

—Vos feya més observador! ¿Que no'ls hi heu mirat les cares?...

—En efecte fan molt mala cara. Pas una de bonica.

—¿Y donchs?

—Còm! ¿Pretendréu afirmar que'l camí d'elles es forçat?

—Y es clar, *mon enfant*. Veyám, ¿qu'es lo que vos creyéu que les fa estudiar?

—L'amor a la ciencia!

—Tornemhi! Sempre 'l mot amor volguentlo ennoblir fòra del seu lloch! Les fa estudiar l'odi a la esclavitut de l'home.

—Ja; ja recordo que *vostra* causa fonamental es l'odi.

—No volen ésser esclaves, ne protesten. «¿Jo—diuen elles,—jo, dominada per aquest sér groller y brutal?» Y quan diuen *jo*, pera ferse millor càrrech de sa personalitat se posen devant d'un mirall. Després d'haverse emmirallat, com que no són tontes y la proba n'es que protesten d'ésser esclaves, se fan càrrech tot seguit de que no han de dedicarse a altre cosa que a...

—... la ciencia.

—No; a... l'*intelectualisme*. La bondat d'un cervell es més difícil d'aquilatar que la correcció d'un sota-barba... La ciencia!... Per tot el monopoli dels mots! ¿Per ventura no es una ciencia també la qu'estudiém nosaltres? ¿No es una ciencia, la ciencia de la caricia?

—Es un art.

—Ja veig que voléu entrar en la discussió de si la Farmacia es un art o bé una ciencia.

—*Mon Dieu*, que sóu erudita! (*Pausa.*)

—Creyeume que m'heu donat un desengany!

—¿Deyeu que...?

—Fins m'inspiréu mitja llàstima. Vos feya més coneixedor del món, de la vida, de Paris. Ja veig que vos el tindré d'ensenyar pam a pam, perque'n veyéu tots els paranys, totes les cadenes, tots els lligams. Aleshores compendréu que no en l'ofici *manual*, que no en el *cerebral* la dòna es lliure, sinó en el...

—Podéu dir *cerebral* també... y si voléu... no es pas cervell lo que consumiu menys! Car se tracta d'*inspiracions!*

—Ja podéu anar fent *sprit!* Ja m'ho diréu quan vos hagi convençut del tot. Perque avuy suposo que respecte al cantó matrimonial trobéu que tinch rahó y vos he convençut!

—Vós no ho hauriau lograt. Altrament ja n'estava.

—Bé, ja tindrém el temps suficient pera parlarne y fins pera dirvos qui sóch.

—¿No m'explicaréu pas que sóu princesa o'n veniu, *madame?*

—Y ara! ¿Que vos penséu que no tinch conciencia de mon valer? Provinch de familia pobra.

—Y sembléu una marquesa.

—Sóch una reyna. M'he instruhit, tinch diners, sóch admirada. ¿Té més la obrera? ¿Té més la metgesa?

—(*Penso una mica.*) No!... car la instrucció d'aquesta ve dels llibres, en tant que la vostra...

—Té una cosa més potser... Digueume: ¿vos treyéu el barret devant de l'*honra?*

—(*Penso una altra mica.*) No! Acostumo a tréuremel molt poch.

—Aleshores queda convingut entre nosaltres. Per tenir menys que jo, lo poch que tenen aquelles es negatiu.

—Si que ho feu fort! En fi, són maneres de pensar... *Garçon:* ¿quánt se déu?...

—Queda entès, ¿veritat? ¿Demà farém petar la xerrada.

—Perfectament.

—Sento molt que'm deixéu.

—*Madame*, jo sento... no estar inspirat.—

F. Pujulá y Vallès

París, agost de 1906

EL VENCIMENT

Els dies de venciment de trimestre eren segurament, dintre de l'anyada, d'aquells que'l marqués en Jordi d'Ayguafulla marcava ab pedra blanca. Y no perque fos avar ni adorador de la dolça música dels lluisos d'or ni de l'agradós fregadiç dels bitllets blaus, sinó perque aquestes quatre dates trencaven un xich d'imprevist el monoton y apacible curs de la seva vida de noble camperol.

Hi pensava molt per endevant com si's tractés d'un llarch viatge de plaher; se preocupava del vestit que's posaria, de la camisa planxada, y anotava en la seva ampla cartera de butxaca tota una llarga llista de coses a recordar. Se movia inquiet, interrogava ab la mirada més de déu cops l'horitzó avans de partir, y era tot un afer triar el bastó de puny d'or y escollir, entre'ls paraygües, aquell tan bo de seda verda.

Tota la casa anava en orri quan arribava'l moment; y s'hauria cregut al veure les anades y vingudes del servey atrafegat, y la emoció de la marquesa, que'l bon vell emigrava a les Indies o bé que se'n anava lluny, molt lluny, cap a terres desconegudes.

Y, no obstant, no's tractava més que d'un petit viatge: descendir pel Garona desde la Réole a Bordeaux. Peró quan s'estima, quan s'arriba a la posta de la vida, les coses s'engrandeixen y devenen aconteixements les més insignificants.

—

El barco a vapor lliscava sota un floch de fumerola. El Marquès afectava una desinvoltura joyosa, gayrebé galanta, tot mirant bullir l'aygua pels costats de la embarcació, esperant tranquilament l'instant de posar els peus a terra.

Al arribarhi, sense perdre temps, se dirigí a la casa que possehia a n'el Quai Chartrous, pera presentar els rebuts als seus tres llogaters.

No havía encara passat una hora que'l bon home n'eixia y novament muntava a la embarcació pera tornar a casa.

Al entrarhi sentí que alguna cosa d'extraordinari li havia succehit, puig malgrat que'l sopar fos fet pera tentarli la gana, ell no tocà cap plat, ni articulà una sola frase. Madama d'Ayguafulla no gosava interrogarlo; el contemplava de cúa d'ull, tot demanantse a si meteixa si el malhaurat havía perdut el cap; tan diferent el veya de quan havía sortit de casa.

Finalment, la marquesa no pogué aguantarse més, y temerosament, ab inflexions d'una suprema y suplicanta dolcesa, exclamà:

—¿Estéu malalt, donchs, Jordi?

—No; y qué voléu que tingui—replicà ell durament, ab la impaciencia del a qui's desperta al mitj d'un hermós somni.—Qué voléu que tingui; deixeume en paul—

Madama d'Ayguafulla se'n va sentir ferida d'aquesta resposta; y's va mossegar els llabis pera no plorar.

En efecte, may fins aleshores, el marqués l'havía tractada aixi. La seva felicitat no havía may sigut enterbolida. S'estimaven beatificament, tendrament, ab confiança plena, sens engany. No s'amagaven ni un pensament, ni un desitj, ni un somni. Compartíen bellament el rosa y el negre de la vida, y ni un sol dia s'havíen penedit del seu maridatge.

May havien sentit l'anyorament d'una altra existencia, d'altra joya que la que'ls hi era comuna.

El marquès era un sér tan *bon vivant!*... Malgrat els anys que comptava y les arrugues que solcaven el seu rostre, y els cabells que li blanquejaven, tenía'l marqués el cor jove y un bon humor inacabable.

No obstant, al arribar la nit, quan se trobà front a front de la seva dòna, el marquès no va poguer més, li mancà força pera guardar el secret que l'oprimía; y ab frases a mitj dir com un culpable que's confessa, li abocà tot lo que li havia passat aquella tarda.

A casa l'advocat que ocupa el terç pis; a casa les Rabier qui viuen al segón, les coses havien marxat com calien: els cumpliments habituals, algunes reclamacions...

Mes, no havia passat lo meteix al primer pis, habitat per aqueixa dòna de Paris qui's feya passar per viuda y era inquilina de tres mesos ençà. El pis era embaumat com un pom de flors inconegudes; tot era endreçat, cuydat y gentil com una cadira portàtil de l'època Lluís XV, com un niu de guatlles.

Ella, la parisenca, l'havia rebut ab bata de puntes, com en sortint del llit; els peus calçats ab riques pantofles, els cabells cayguts per les espatlles talment com un mantell de brocat.

Y aixi, temptadora, s'excusà de son abandón ab mots tan finament dits, mostrant al riure unes dents tan blanques y uns llabis tan rojos, qu'ell se trobà confós y esmaperdut, y no va tenir el coratge de fugir de la temptació... Ella l'havia guanyat victoriosament, com un infant qui obliga a l'avi a obehirlo y el porta allà ahont li plau.

Ella'l vanejava enginyosament, y ell redoblava ses galanteries sense pensar res de mal. Aixi havien recorregut totes les habitacions, l'arcoba y lo restant; y tot de cop, ab una maliciosa brusquetat, la parisenca va exclamar:

— Devéu tenir calor, marqués. ¿Voléu sucar un bescuyt ab *champagne?* —

Ell hauria volgut refusar, tant més quant ja's sentia tot enterbolit y emboyrat el cervell, però no va gosar. Després, hauria estat ridicol a la seva edat semblar que reculava devant d'una dòna y hauria sigut manca d'atenció no sotmetres a un tan senzill désitj.

Ab això s'havia buydat una ampolla. Ell se sentia reviscolat com si's trobés sots la influencia d'un filtre màgich. No sabia lo que's feya. De bones a primeres li havia besat la punta dels dits; després els cabells y a la fi els llabis.

No se'n sabia avenir; se creya joguina d'un somni... A la seva edat!... A la seva edat havia sentit una reflorida de joventut, una flamarada d'amor.

Ell, que fins a seixanta anys no havia sapigut més que viure per la seva dòna, acabava d'assaborir les delicies del mancament.

Y sempre riallera, ben certa de que la partida era d'ella, la petita parisenca va demanar:

— ¿Havéu portat el rebut del lloguer? —

Ell, encara sugestionat per lo que li passava, posà'l rebut demunt de la taula sens esperar el seu montant.

Se trobava confós, estonat, y al fons de tot (la carn es tan feble, y el cor tan ple d'abims insondables) potser un xich envanit de la seva aventura...

—

El marqués acabà de confessar la seva falta.

La marquesa havia escoltat tota la relació sens interrómprel, y somrihenta, dolçament y incrèdulament a la vegada, se contentà ab dirli:

— ¿Volèu dir que no vos vantéu de coses que no són, amich meu?... —

MADAME DE HAUSSY

Trad. de J. M. F.

DE TEATRE CATALÁ

El desvetllament de l'esperit nacional català que s'inicia en el terreny de l'art, especialment de l'art literari, sembla avuy que hagi variat d'ex. Les mostres més esplendents y més febroses de la nostra activitat se manifesten en els camps de la politica y de la lluyta econòmich-social. Res més hermós y més esperançador que aquesta febre d'acció ab la qui un poble, encara no prou madur, cerca solucions concretes als grans problemes moderns de la vida colectiva.

El cami fet en aquest sentit es ja considerable. Petites victories parcials cada jorn més assenyalades preludien l'hora propera

de conquestes definitives. Politicament el poble català dóna, ja avuy, mostres evidents de la seva capacitat. Molt aviat no serà ja pera ell una vana fórmula'l gran principi democràtich que reconeix en el poble la déu única de tota sobirania. Ha començat ja l'hora del govern del poble pel poble. Socialment, encara que la lluyta's presenta més fonda y més confosa, l'acció reflexiva dels dos grans factors aparentment irreconciliables, capital y trevall, se nota sensiblement. Petites transaccions, petites solucions harmòniques, no per ésser provisionals menys significatives, mostren que'l poble català en son conjunt està ja capacitat pera entrar serenament — lo qual li permetrà desempenyarhi un paper ben lluhit — en la lluyta universal, qu'en el terreny econòmich s'apropa y que segurament transformarà l'ex de la vida humana de relació.

Cap d'aquestes trascendentals qüestions m'interessen avuy. Sols les hè anotades pera constatar el fet de que l'art català no dóna actualment aquelles mostres d'exuberancia que corresponen a un poble progressiu y ple de vida. En realitat, no hem tingut temps pera tot. La lluyta econòmica y politica no ha aturat, però si entorpit un xich, el desenrotllo, ab tant d'esplendor iniciat fa més de mitj sigle, de totes les arts y especialment de la literatura.

L'ha entorpit, mes no l'ha deturat, lo qual demostra clarament que'l despertar de Catalunya no es un desvari momentani, sinó un desvetllament franch y seré. Puig a pesar de que aquelles dues grans lluytes han atret, sugestionantles, les més clares inteligencies y les activitats més xardoroses, no les han acaparades. Tant es aixi que l'art català en totes ses manifestacions se troba avuy en plena producció y en evolució franca y progressiva. No hem caminat tant com ho hauriem fet, però hem avençat d'un modo ben sensible.

No hi ha necessitat de concretar y comparar lo que som y lo qu'erem en pintura, escultura, en filologia, en literatura, en fi, en tota mena d'arts pera estar orgullosos y satisfets de llur estat present. La tasca seria llarga y fins inútil, puig el fet es evident. Per altra banda'ns portaria lluny de mon actual objecte. No obstant, bé pot dirse que totes elles han seguit un moviment paralel al de l'art dramàtich encara que més definit y sensible, puig que cap d'elles lluyta ab tants y tant greus obstacles pera son lliure expandiment.

Anotém, donchs, senzillament el fet y concretemnos per avuy al nostre teatre qui a pesar de totes les aparences progressa lentament però segurament. Heusaqui lo que'm proposo demostrar.

L'art dramàtich en la nostra terra ha tingut de lluytar y lluyta encara ab dificultats, derivades de la peculiar manera que té d'exteriorisarse. No es ja sols que'ls autors se sentin bon xich desorientats al voler reflectar l'ànima d'un poble que està encara en ple trevall de renovació y transformació; no es ja sols que les influencies atàviques del teatre neo-romàntich y convencional, que floria arreu a l'iniciarse'l desvetllament de Catalunya, se deixin sentir encara en els nostres autors de més volada, ni que, per altra banda, la confusió portada al nostre públich per les innombrables companyies estrangeres ab llurs repertoris tan variats hagi deixat de contribuir a que públich y autors se mostrin indecisos y caminin qüasi bé a les palpentes; hi han altres factors més concrets y més prosaichs que han deturat la evolució lògica del teatre català harmònicament ab la evolució social y politica.

Aquests factors o obstacles són els que tractaré de senyalar.

El primer d'ells es la manca de cultura y la frivolitat de l'alta burgesia barcelonina. Per rahons sociològiques que no es del cas esbrinar aqui, ens trobém ab que la gent adinerada, no va'l teatre pera instruhirse ni tan sols pera fruhir, fins rarament hi va pera riure. Hi va per seguir la moda, per vanitat, pera veure y ésser vist. Sens aquesta gent no pot viure un teatre serio. Tots sabém allò: «Un teatre sense senyores als palcos y butaques, es teatre mort.» Ara bé: al teatre'ls homes hi van únicament perque hi van les senyores y, ananthi aquestes sols per vanitat, per moda, per veure y ésser vistes, es clar que lo que principalment interessa a uns y altres es lo que hi ha o passa de teló en fòra. Lo que passa de teló endins sols els interessa incidentalment, es a dir, negativament. Aixi, donchs, lo que passi a la escena

té d'ésser lleuger, fins pot ésser bonich, y, en ultim cas, fins pot ésser discretament enternidor; jamay dèu interessar fondament. Res de grans drames, res de grans actors qui per la força de les idees que desvetllen, o per la intensitat de les passions que fan vibrar, o per la sugestió d'un trevall excepcional, distreguin a aquelles gentils dames del fi primordial qui les ha portades al teatre. Això de que durant tot un acte tots els *gemelos*, *impertinentes* y fins els ulls naturals, se fitin constantment en l'escenari, passa'ls limits de la descortesia. Una senyora o senyoreta rica y guapa y fins rica y lletja, té dret a que se la mirin y mirin la seva *toilette* ab preferencia a tot, donchs a la escena no pot ni dèu passarhi res qu'emocioni, que faci pensar, que sugestioni. Inútil es afegir que per aquesta rahó, y per altres d'ordre moral, d'aquell ordre moral que se'n diu moral burgesa, queden excluhides totes les obres qui directa o indirectament se relacionin ab elevats problemes socials o filosòfichs y els qui profondissin massa en el cor humà. Lo que se'n diu art modern intelectual o psicològich es perillós, puig pot resultar massa interessant.

En cambi, tot lo que sia decoratiu dintre y fòra de l'escenari, serà'l primer factor de l'èxit... de *taquilla*. Un gran teatre, ben nèt, ben enllumenat, de tons clars y ben còmodo; un escenari ben servit, luxosament amoblat; uns actors qui declamin discretament sense raptes inharmònichs, y ben vestits y ben fins, etc., sòn elements apropriadissims pera distreure sense capficar. Sòn un march exquisit pera que llueixin en primer terme les figures més o menys vulgars de nostres pretencioses burgesetes. La Guerrero y en Diaz de Mendoza fent *pucheros* o *melindres* en *El vergonzoso en palacio*, constitueixen l'ideal d'una vetllada en el teatre.

Y així hem vist com el públich rich, sols excepcionalment assisteix a les representacions qui venen a donarnos els grans actors estrangers y's declara resoltament en contra de les millors obres del teatre modern que aquells algún cop s'atreveixen a oferirnos.

En quan al teatre català modern ha trobat en aquest públich el principal enemich. Un petit fet ho comproba: A Romea, a pesar dels grans inconvenients que ofereix el local, s'ha lograt, mercés a procediments e influencies que no m'interessen, ferhi anar a aquell públich una nit cada setmana. Donchs bé: ni per excepció s'ha representat una obra moderna en dos anys. S'ha tingut d'escollir el repertori entre les obres gastades e ignocentes de vint anys enrera. Els nostres richs y les nostres *riques* ens han ofert candorosament aquest admirable y desconsolador espectacle: Riure de lo que ja no fa riure a ningú; interessarse discretament per lo que ja a ningú interessa. Trist privilegi en veritat, que retrata fidelment a les que tindríen d'ésser classes directores de la mentalitat y bon gust del poble!

La trascendencia d'aquesta desviació del públich rich ha sigut pera l'art dramàtich català excepcional: *El teatre català no ha trobat empresari.* Y mancat d'empresari, els autors s'han adormit y tal volta no han pogut produhirse; els actors han desertat o s'han abarraganat y el gran públich complexe no s'ha *retrobat* encara.

Varis fets ben significatius s'han succehit aquests derrers anys que comproben aquesta afirmació: El «Teatre Intim» d'en Gual, les «Vetllades Avenir», una curta temporada al teatre Apolo y els «Espectacles-audicions Graner» entre altres de menys importants.

Propriament, les «Vetllades Avenir» no foren organisades per una empresa teatral. Un nucle de joves més richs de bones intencions que de medis materials, intentà en diferentes ocasions regularisar modestament lo que avans havien sigut tentatives isolades. Es a dir: de tant en tant veyem anunciada la representació d'una obra estrangera més o menys sensacional sense saber fixament qui ho feya ni els propòsits que guiaven als organisadors. Se donaven una o dues representacions devant d'un públich inteligent y nombrós que tampoch sabia ningú d'ahónt sortía y... fins a un altre cop. Així's conegueren en català varies obres interessantissimes especialment de l'Ibsen. Els de les «Vetllades Avenir» feren més, organisaren series de representacions en connivença ab empresaris de teatres ahont normalment si donaven espectacles de genre molt diferent. També'l públich —un públich ben simpàtich compost de gent de carrera, literats y trevalladors estudiosos — respongué a la crida, omplenà'l teatre cada setmana y apladiu

les obres que modestament, però ab respecte y bona voluntat li servien. A pesar d'això, impensadament, les representacions se sospenien sense saber per qué. Y al cap d'uns quans mesos se'n anunciaven unes altres organisades pels meteixos homes y de la meteixa manera que... sofrien també la meteixa sòrt.

EMILI TINTORER

(Seguirà.)

REFÚS

Endevino en els vostres llabis un somris de maliciosa satisfacció al descloure aquesta carta. Però quin punyent desengany, quina inesperada decepció al llegirla! Creyeu, sens dubte, que anaveu a vèncer els meus *escrúpuls*, que ab la vostra esplèndida oferta m'haurieu obligat a *accedir*, però os heu errat, os heu errat completament.

¿Qué os havieu cregut de mi? Me prenieu, potser, per una *demi-mondaine*, ¿veritat? Un d'aquests sers repugnants qui profanen l'amor, qui viuen y s'enriqueixen a costa de la *imbecilitat masculina;* os creyeu que jo era *carn que's compra*... Pobre amich meu, no'm coneixéu, no m'heu conegut may!

Jo no sóch pas de les *recatades;* no sé fingir, no sé exagerar les meves reserves castes; y el meu caràcter humà, de franca independencia, odia totes les *restriccions* y tots els fingiments. Per això si alguna volta'm dono lliurement, es perque'l cor m'ho mana, perque comprench la vida, perque sé viure y estimar: però may els meus braços s'han obert a l'interés, sinó a l'amor, el divi amor etern e ilimitable qui tot ho engrandeix y purifica.

Vós, que sentieu en mi certa indiferencia, heu cregut veure en els meus refusos la significació de que'm calia *quelcòm més* per'*accedir*, y m'heu fet oferiments, molt esplèndits si, però que'm repugnen... ¿Es aquesta la estimació que per mi sentiu? M'*adorèu*, me volèu pel sol desitj de *possehirme*... ¿no es això? Sóu dels qui senten l'amor com una necessitat... Sempre la baixesa, la brutalitat de l'*acte!*

No, no es pas lo que m'oferiu lo que volia de vós, car may cap ambició ni càlcul egoista ha pogut pervertir els meus bons sentiments d'humana generositat; y si fins ara havia aparentat una certa indiferencia, era perque tenía'l cor ple d'incertituts, perque volia convencerm de la constancia, de la veracitat del vostre amor...

¿Per què heu vingut, donchs, a ferirme ab els vostres oferiments quan podieu haverme vençut solsament ab una paraula amiga?

XAVIER DE ZENGOTITA

LES ROSES DELS PRESOS (1)

(Orla musical de M. Oliva)

A n'a la reixa dels presos
un bell roser hi ha florit:
son riure de Primavera
tota la celda ha aclarit.

Les roses, qu'eren tan blanques
com un dematí d'amor,
eren joya portant joya
al país de la tristor.

Ab son ritme de bellesa
tots el fronts ha somrosat
s'ha aixamplat derrera d'elles
un cel blau de llibertat.

Y els presos, els pobres presos
assedegats d'horitzó,
ab l'ànima esperançada
n'han cantat una cançó.

Una cançó melangiosa
qui ha corprès als vïanants;
les casernes tristes, soles,
feyan eco a n'els seus cants.

Y els vïanants aixecaven
els llurs rostres llastimers,
y's perdíen les mirades
per les reixes dels rosers.

Y ells cantaven, ells cantaven
la cançó d'un gran anyor,
y sentíen al cantarla
revivarse un vell amor.

Y era una cançó que deyen;
«Passèu vers el Sol, passèu;
no hi floriu al cor dels tristos,
no hi mirèu pas, no hi mirèu.»

A n'a la reixa dels presos
les roses hi han florit;
els presos se les miraven
ab un amor infinit.

Y les roses, cada tarda,
renovantse y renovant,
s'esfullaven, se marcíen
sobre'l ritme d'aquell cant.

MIQUEL DE PALOL

---

(1) Del volúm en publicació *Roses*.

EL VELL POBRE

Es vell, y encara té dalit pera caminar. Puja montanyes, segueix pobles demanant un boci de pa.

Sempre'l veurêu trist; el riure'l té oblidat; ja no ho sab còm se riu. Si intenta ferho, els llabis no l'obeheixen.

La familia se li ha mort tota. No té amichs ni coneguts. La vida pera ell consisteix sols en menjar y beure. No pensa res, y, com una màquina qui sempre desenrotllés la meteixa força, va vivint, dihent a tothòm de pobles y ciutats: «Feume una caritat per l'amor de Deu.» Si li fan, bé, y si no també. Ell torna a empendre son camí, y camina que caminaràs.

Ajudat d'un bastó tòrt com ell qui li fa de germà (germà sense cor), el veig còm puja la montanya, camí del Papiol. De tant en tant s'atura, respira, mira'l pla hermós de l'entorn, y's passa la mà pel front com si volgués pensar alguna cosa. Però qu'es cas: no pot pensar. Al cervell sols hi porta lo meteix de sempre: «Una caritat per l'amor de Deu.»

No sab admirar ni els homes, ni les plantes ni els pobles, ni les ciutats. Tot li es indiferent al vellet, qui torna a caminar montanya amunt.

Té'ls cabells tots blanchs y la barba molt crescuda. Porta un gech tot estripat, y per tapa-boques un pellingo. Més avall del gech li penja un sarró ab molts lligams qui li passen per la espatlla. Du dos pantalons qui no arriben a ferne un, espardenyes de dòna ab cintes blaves pels voltants, y mitjons de color de carn.

No puch apartar mos ulls del vellet. Ja'l veig al cim de la montanya. Va per asseures, el cos li pesa més que les cames y fa esforços per aguantar l'equilibri. Per fi queda al costat d'un garrofer assentat.

Passo pel seu devant y m'hi fixo més. Sos ulls enfonsats semblen dues brasetes dintre canons de llautó. Apenes li resta carn al rostre: tot es pell arrugada y d'un color torrat com la terra. Sembla un cadavre, animat tan sols pera fer son camí envers el fossar. Y, al veurem passar, fa la cançó de sempre: «Una caritat per l'amor de Deu.»

Estona després, el veig entrar al carrer Major. Ovira una font, xarrupa un llarch trago d'aygua, y no'n té prou, y en xarrupa més, fins a embotirse'l ventre. Les babes li cauen y les mànegues del gech reben la mullena.

Va fent via y arriba al carrer que diu: *Subida al Castillo*. A una banda no hi ha altres edificis que la iglesia y la rectoria; a l'altra no hi ha res edificat. El vell truca a la porta de la rectoria, aquesta s'obre ab forta batzegada, tibada per un cordill qui arriba a l'ùnich pis de la casa, y sento a l'instant: «Una caritat per l'amor de Deu.»

Cauen cinch cèntims y sona una veu qui, apagant el soroll del metall, diu: «Tornêu a tancar bé!» El vellet els vol cullir y no pot ajupirse. Ell prou se desgabella. Va per caure, un transeunt hi es a temps y detura la cayguda, li dòna'ls cinch cèntims, tanca la porta y el vellet torna a caminar.

Ja no puja: ara baixa, carrer del Castell avall; entra al carrer de Montserrat, al número 11 li fan beure un got de vi, y reprên la caminada, mentres les campanes de la iglesia criden als noys y a les noyes a doctrina. El xibarri de tots aquells xabals el detura; mou el cap, y vol pensar de nou... Tot es inútil; sempre se li escapa lo meteix: «Una caritat per l'amor de Deu.»

Ab son pas menut el veig allunyarse. Obro més els ulls. Ell va caminant y se'm torna petit.

Són les tres de la tarda; no fa gayre sol, grossos núvols creuen el cel. Ja gayrebé no veig al vellet, y sento grans desitjos d'acostarmhi. Dono unes quantes passes endevant; les branques florides d'un atmetller li tapen les cames... M'hi acosto més, però ja no hi sòch a temps: el vellet ha tombat la carretera. Jo m'aturo, y li dich:

— Caminêu, caminêu!... Trevalladors de totes menes vos acompanyen: no sóu sol!...—

Y'm sembla que'l vent me du la eterna complanta, repetida sigles y sigles per la màquina humana, per joves y vells, caminant sens esma y dihent tots a l'una: «Una caritat per l'amor de Deu!...»

Melitón Lleonart y Roig

AQUELL PETÓ!...

¿Tu'm preguntes si'm recordo encara d'aquell petó, d'aquell dolç petó que varem cambiarnos un bell jorn de maig...? Prou que me'n recordo y sempre'l sento pessigollejar en mos llabis!

Quàntes y quàntes vegades ha vingut ell a aconhortarme en les hores d'angunies y neguits!

Oh, si que me'n recordo, si! y sembla que reviscoli cada vegada que puch tornar a xuclar la mel de ta boqueta frescal y perfumada.

Ab aquell petó, jo vaig donarte l'ànima y tu vas donarme un nou esplet de vida. Ab aquell petó jo'm vaig consagrar a tu y tu vas creure en la meva estimació; ab aquell petó tan ubriagador varem segellar, sense res dirnos, el pacte de nostre amor, pur, intens, inquebrantable y etern, y fóra un malvat qui trenqués aquell jurament que sens imposició, sense cap interés, sense la més lleu obligació varem fernos després de rebre l'un y l'altre l'halenada primera del nostre amor.

Oh... dòna hermosa!, quin instant més sublim fou aquell! Si que me'n recordo, si, y may, may més l'oblidaré!!!

No volguém jamay atormentarnos ab dubtes y rezels, ab gelos y desconfiances qui no poden nihar en nostres cors identificats en un sol desitj, en una sola y única aspiració, quan encara ens abrusa'l foch d'aquella besada amorosa qui va fer extremir per un igual nostres cossos; qui va sublimar ensemps nostres esperits; proba evident de que l'un havia nascut pera l'altre; de que'ns cercavem ja feya molts anys y per fi haviem pervingut a trobarnos! Quànt de temps perdut, bo y allunyats, sens atànyer el complement de nostra existencia!

En el transcurs de la vida se'n fan molts de petons: La mare'n fa a llurs fillets, l'amiga a ses amigues, la meretriu a sos *clients*; mes, com *aquell* no ho són pas; com *aquell* no n'hi ha cap d'altre; *aquell* se guarda sempre ocult, reservat fins al moment suprèm en que pot fondres ab un altre de parió... Y nosaltres el teniem desde'l moment de nèixer ben estotxat en els llabis pera bescambiansel. *Aquell* petó fou un cant de gaubança, el crit de joya de nostres cors a l'agermanarse.

Nostre primer petó feya dies y dies que's frisava anyoradiç en nostres llabis; per'això ni tu me'l vas donar, ni jo te'l vaig pendre; ni tu me'l vas oferir, ni jo te'l vaig demanar: la meytat en ta boqueta y l'altre meytat en la meva boca's varen atraure espontaniament, y al toparse, exclatà com un llamp, abrusant el nostres cors.

¿Còm es possible que pogués jamay oblidarlo aquell petó? Y més encara: ¿còm es possible que li pugui jamay fer traició? No, no pot pas ésser. Aquestes passions nascudes per la força màgica de la simpatía mutua y espontania may més s'esborren: o un rebaixament moral incomprensible o la mort tan solsament poden anorreharlas. Mes, aixi y tot, jo't juro... oh, dòna aymada! que si hi ha una altra vida y en ella l'home pot tenir voluntat propria, servarà per tu mon cor sa fonda estimació y romandrà eternament en mos llabis... *aquell* petó.

JORDI MUNTANER

QUADRET

A l'amich Miquel Guarro

Per la via que s'estén, monòtona, per entre espadats y vessants, ve una dòna carregada ab un fillet als braços; per un camí transversal, qui a la via condueix, s'hi veu un home carregat ab un feix de llenya. Abdós se troben en l'encreuament dels dos camins: el de ferre y el d'espardenya; y junts s'aturen a pendre descans y ab ell nova força. Y l'home, qu'es un vellet, diu a la dòna:

—¿Còm es, bona dòna, que venint del vehi poble no hagiu montat en el tren en comptes de venir a peu y carregada ab aquesta criatura?

— Vinch de casa un metge pera ella, y ab prou feynes tinch quartos pera'l remey. —

El vellet pensa en lo que may havia pensat: en que aquells feixos de llenya no eren pas pera portarlos ell, qui ab prou feynes si podía portarse'ls ossos; que per això s'havia inventat la locomoció a vapor, y qu'ell, ab la força dels seus braços joves, havia ajudat a obrir la terra y aplanarla pera donarli pas, y que ara tampoch podia utilisarla.

De cop el tren surt, d'una revolada, d'una volta violenta que feyen les ferrenyes paraleles per entre dues bonyegudes muralles de terra roja. Ab son estrident soroll espanta

l'aucellada qui s'havía ajocat per allà prop, fentla fugir esparverada. Ab son enfarfegament de ferre funcionant, fa trontollar el sòl y passa rabent per devant dels dos vianants qui se'l miren ab enveja y curiositat...

El tren se veu al lluny zigzaguejant. Les fulles se mouen anguunioses pel frescal vent de la tarda qui va en direcció oposada vers allà hont han de fer vía.

El sol se'n va a la posta, s'enfosqueix pausadament l'espay. L'home's carrega'l feix de llenya ab molta pena; la dòna tapa bé la criatura y, en tant s'ou al lluny el panteix de la potenta màquina del convoy que havia passat per devant d'ells ab alguns cotxes buyts, fent vía penosament, tallant el vent qui regolfa y els tira enderrera, y aprofitant la ocasió en que el tren se deixa veure per un trencall dels espadats, l'home, allargant el braç sèch y nirviós, el senyala a la dòna y diu:

—Mireulo, mireulo: allò es el progrés! —

J. Carné y Martí

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Tio: (francès) *cela*; (anglès) *that one*; (alemany) *das*, *jenes*. (U. V. Z.)

Nota. Quan nostre pronòm *lo* el podèm substituhir per *això* o *allò* sense que's modifiqui el sentit de la oració, el traduhirèm per *tio*. Lo que tinch, *tio*, *kion mi havas*.

Tia. Si *ia* ens expressa la idea de calitat, classe o especie, que nosaltres expressèm ab els mots *algún*, *alguna*; *tia*, que'ns demostra la calitat, classe o especie, traduhirà nostre pronòm *tal*. El plural *tiaj* tradueix nostre *tals*. Ex.: Tal pare, tal fill, *tia patro*, *tia filo*. Tals governs, tals pobles, *tiaj registaroj*, *tiaj popoloj*. (Acusatiu: He vist tal cosa, *mi vidis tian aferon*. Ella ha sentit tals paraules, *ŝi aŭdis tiajn vostojn*.) (Francès) *tel;* (anglès) *such;* (alemany) *solcher*. (U. V. Z.)

Ties. Si *ies* tradueix la idea que nosaltres expressèm ab els mots *d'algú*, *ties*, que senyala'l possessor, traduhirà la idea de nostres mots *d'aquell*, *d'aquella*, *d'aqueix*, *d'aqueixa*. Ex.: ¿De qui es l'escalfa-panxes?, *¿kies estas la kameno?* Es d'aquell, *ĝi estas ties*. Jo'm creya que era d'aqueixa, *mi kredis ke ĝi estis ties*. No, senyor, ja li he dit; no es ni d'aqueixa ni d'aquest, sinó d'aquell, *ne sinjoro, mi jam tion diris al vi, estas nek ties, nek ties ĉi (aŭ ĉi ties) sed ties*. (Traduhit literalment *es d'aquell* sería *estas de tiu*. Pertany a aquest, *apartenas al tiu ĉi*.)

Ab la lletra *ĉ* anteposada als mots simples *io*, *iu*, *ia*, *ies* ne fem els colectius, que generalisen la idea expressada per aquells.

ĉiu. Generalisa la idea expressada per *iu* y tradueix nostra expressió *cada un*, (femení: *cada una*). El plural *ĉiuj* tradueix nostre mot *tots*, (femení: *totes*). Ex.: Cada un de nosaltres tè una sucrera, *ĉiu el ni havas sukerujon*. Tots som catalans, *ĉiuj ni estas katalunoj*. Dongui a cada una dues monedes, *donu al ĉiu du monerojn*. Despedeixis de totes les actrius, *diru adiaŭ al ĉiuj la aktorinoj*. (Acusatiu: Va saludar a cada un, *li salutis ĉiun*. Els va veure tots, *li vidis ĉiujn*.)

ĉio. Generalisa la idea expressada per *io* y tradueix nostre mot *tot*. Ex.: Tot hi es, *ĉio tie estas*. (Acusatiu: Ho tinch tot, *mi ĉion havas*.)

ĉia. Generalisa la idea expressada per *ia* y tradueix nostre mot *cada* (*classe de*). Ex.: Cada casa es un mòn, *ĉia hejmo estas mondo*.

ĉies. Generalisa la idea expressada per *ies* y tradueix nostres frases *de tots*, *de tothòm*. Ex.: La terra es de tots, (de tothòm). *Tero estas ĉies*.

VERB

Es un dels dos exes en torn dels qui volta y en els qui s'apoya l'enrahonament. El primer hem dit qu'era'l substantiu qui repre-

sentava la substancia, la materia; el segón el verb qui representa'l moviment, l'acció. Sense moviment les coses no més *serien*. Veusaquí per qué'l verb ser o ésseres nomenat *substantiu*: perque está en la meteixa naturalesa de les coses que per si meteixes *són* blanques o negres, *són* grans o petites, *són* esbeltes o pesades. Ab el moviment, ab l'acció, les coses, bo y romanint les meteixes aparentment en llurs qualitats, en llur naturalesa propria, se diferencien en llurs manifestacions. La taula qui cau apar a nostres ulls materialment la meteixa taula qui romàn en equilibri, però se'ns manifesta diferentment a travers de l'espay. Es la expressió del moviment y de les accions la finalitat de la existencia del verb.

F. Pujulá y Vallès

(Seguirà)

NOVES

A hores d'ara encara no se sab qui serà alcalde de Barcelona. Ab això passa com ab els governadors. Se'n anomenen molts y acaben per enviarnos el pitjor. Y dihém pitjor per les mostres que'ns han dut; car si després de mirarshi tant l'esguerren, què farien si no hi miressin tan prim. Està vist; mal per mal, aqui les autoritats han d'ésser interines. Ab dir que quasi bé anyorém a n'en Sostres!

El senyor Manzano, per ara no porta gayre pressa, y això qu'esperém ab *ansia* lo que'n surti de ses iniciatives; en cambi, l'alcalde accidental senyor Bastardas, s'explica d'allò més bé. Ja'ns ho pensavem, perque com diguerem, fa temps que'l coneixém a n'en Bastardas; y per això ens permeterem donarli un amistós concell. Aquests dies reb moltes cartes y visites de personatges qui el feliciten per sa encertada gestió. No'n faci pas cas de la majoria d'aquests senyors que li fan la gara, gara, n'hi ha molts que no hi van més que perque ho diguin els diaris, y encara hi van de tornada del Govern civil, perque ells lo meteix visiten a un governador, diguis Fuentes, Bivona o Manzano, que acompanyen a un ministre, encara que's diguin Romanones o Dato; la qüestió es la *apoteosis*, y aquests, senyor amich Bastardas, no més l'ajudaràn a caure. Fixishi ab quins ulls de desitj se li miren la vara. Vosté ab qui s'ha d'entendre es ab la Pubilla, qui ja li agrahirà'l bé que li faci (encara que sia interinament).

—

Ab grata sorpresa haguerem esment de que havia adquirit la proprietat y pres a son càrrech la direcció de *La Tribuna*, nostre bon amich y dignissim company en la premsa l'Antoni Cullaré. Prou conegut es ell, pera que'n calgui recordar ara ses valentes campanyes de *El Diluvio* y de *La Región Vasca*. Encara que hauriem preferit (puig ja té ell prou prestigi), que hagués variat el rètol del diari, car *La Tribuna* s'havia fet tan antipàtica, que seràn moltes les persones que no deixaràn de mirarla ab certa desconfiança, emperò confessém ab goig que desde'l primer número de la seva època s'ha operat en ella una veritable reincarnació.

Dóna gust llegir aquelles ratlles, valentes, nobles y serenes. Aquest fet es digne de consideració, car demostra lo que pot una idea vital, predicada per un home de cor y d'inteligencia. Fins fa resucitar els morts. Aixi si les regions espanyoles sapiguessin abeurarse en les sanitoses aygües de l'Autonomía, podrien infundir una halenada de vida al maltiç Estat, que cuyden d'empitjorar els funestos apòstols de la suicida politica centralista.

Rebi el senyor Cullaré nostra coral enhorabona y que per molts anys pugui lluytar ab tant de brahó com fins ara per la nostra salvadora causa.

—

No parlém *in extenso* dels dolorosos succesos politichs que a Catalunya, y, en especial, a Barcelona, s'estàn desenrotllant per obra y gracia d'aquells qui tenen la obligació de fernos feliços.

Com que Joventut no es un periòdich d'informació sols li pertoca fer comentaris, y aquests serien inoportuns o superfluus. Per una banda, ells meteixos se fan els comentaris; y en la conciencia pública està quàn gran es la estimació que mereixém d'aquests prohoms de la politica centralista.

Altrament ens declararém incompetents pera judicar certes qüestions. No'n tenim pas de criteri jurídich; tot lo que'ns havien ensenyat a la Universitat, que no era gayre, y lo poch que havíem aprés en els llibres dels veritables mestres de la Ciencia del Dret, ara no'ns serveix de res. Tot allò que teniem per cert, se'ns demostra cada dia que no ho era pas, y se'ns proba en el terreny de la pràctica. Cal, donchs, que torném a fer pals y ganxos, perque sinó, l'escriure potser ens faria perdre'l llegir. Lamentém que les lleys no'ns duguin medis pera fer cesar aquesta encarniçada campanya empresa contra'ls catalans, deplorém que persisteixi aquest estat anormal y febrosench, en que les denuncies periodistiques tan freqüentes, els procesaments en massa, els empresonaments, venen a excitar les passions del poble fent témer una re-

gresió a aquells temps de trista memoria, en que la malavolença d'un espieta vulgar o d'un denunciador d'ofici, qui no vacilava recórrer a la calumnia, podia fer perdre al ciutadà més honrat y pacifich. Tinguêm serenitat ja que no'n tenen els qui ens haurien de donar exemple, y recordêm entre moltes altres coses qu'estêm disfrutant d'un govern *lliberal.* ¿Què'ns farien si ens trobessem sota un regim absolutista?

—

Proxim el segón congrés esperantista que's celebrarà a Genebra, publiquêm el programa segons la revista *Esperanto.*

Dimars, 28 d'agost.—A les vuyt y mitja del vespre, al Victoria-Hall.—Obertura solemnial del Congrés.

Dimecres, 29 d'agost.—Al matí, a la Universitat. — Reunions preparatories (Comissions, Seccions, etc.).—Al mitjdia, al kiosque dels *Bastions.*—Banquet oficial.—A la tarda, a la Universitat. — Primera Reunió general. — Al vespre, al Casino de *Saint-Pierre.*—Representació teatral.

Dijous, 30 d'agost.—Excursió sobre'l llach Lemau; Recepció a Vevey per les autoritats; Banquet.

Divendres, 31 d'agost.—Al matí, a la Universitat.—Segona Reunió general.—Tarda, Recepció dels congressistes al parch de la *Châtelaine;* Visita al Museu Ariana.—Vespre.—Gran ball.

Dissabte, 1.er de setembre.—Al matí, a la Universitat.—Reunió de les Comissions.—Tarda, a la Universitat.—Tercera Reunió general.—Vespre, al Victoria-Hall.— Clausura solemnial del Congrés.

Diumenge, 2 de setembre. — Diada que's deixa a la lliure disposició dels congressistes.

Dilluns, 3; dimars, 4, y dimecres, 5 de setembre.—Excursió a Suissa: Genebra, Monteux-Oberland, Spiez, Interlaken, Mûreu, Berne, Genebra.

Tots els dies.—Matí y vespre.—Excursió en automòvils a travers de la vila y les afores, reservades als congressistes.

—

Publicacions rebudes:

Catalonia.—Hem rebut el primer número d'aquesta revista literaria setmanal, en la que s'hi llegeixen interessants escrits d'en Joseph Aladern, Puig y Ferrater, Oller y Rabassa, etc. Publica ademés folletí. Li desitgêm prosperitat.

Jochs Florals de Barcelona.—Hem rebut el tomo d'enguany, corresponent a l'any 48 de sa restauració.

Flors d'Occitania.—Llibre de versos del celebrat poeta provençal Prosper Estieu.—Tolosa; J. Marqueste, editor, 1906. Se'n farà la crítica a son degut temps.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

EMILI TINTORER

LA MORAL EN EL TEATRE

Preu: 3 pessetes.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

LLUIS VIA

FENT CAMÍ

Preu: 3 pessetes.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.





PAPER DE FUMAR

"LAYANA"

PAPERS PREPARATS

PERA

LITOGRAFIA, TIPOGRAFIA Y FOTOTIPIA

PAPER CONTINUU

FABRICANT

LLUIS LAYANA ALSINA

VALENCIA

REPRESENTANT

ANTONI BASTARD

Lancáster, 5 y 7

Telèfono 1059

BARCELONA

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS,

per Pompeius Gener.— Un vol., **1** pesseta.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

ANY VII-NÚM. 340 BARCELONA, 16 D'AGOST, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

NOBLE REVENJA

Malgrat el decidit empenyo d'ensorrar a Catalunya; malgrat els recursos de tota mena a que apelen nostres enemichs; a despit del forçat silenci a que se'ns condempna, no han pogut pas amagar del tot la veritat. Són ja molts els periòdichs estrangers qui parlen de la *questió catalana* ab major coneixement de causa que aquells qui per obligació y per conveniencia haurien de trevallar pera la pacificació dels esperits justament excitats, y ajudar a l'obra redemptora iniciada per Catalunya y ja seguida (ab més o menys coratge) per algunes de les regions germanes.

Y es que ademés de la veritat oficial hi ha la veritat real, la qui no admet distincions retòriques, ni jòchs d'habilitat o despreocupació politica; a més de les notes oficioses, hi ha les notes dels viatgers conscients, d'aquells qui no venen a Espanya no més que a vèurehi *toros* o a bèurehi *manzanilla*, y els informes d'aquests són força veridichs y se'ls hi dóna crèdit, encara que no sien refrendats pels respectius consulats.

No fa gayres dies, parlava ab un senyor estranger qui's mostrava escandalisat del rigor inexplicable ab que'ls catalans som tractats, ell, que havia presenciat molts dels actes que tan torçadament han sigut interpretats per alguns periòdichs separatistes qui, impulsats per una malaltiça antipatia, no troben ja paraules prou injurioses pera endreçarnos, se feya creus de qu'en ple sigle XX poguessen reviure preocupacions y procediments propris de temps que ja pertanyen a la historia, al menys en els paisos verament civilisats.

Per un esforç d'imaginació arribo fins a explicarme aquest odi insensat que sols puch estimar com una manifestació atàvica, determinada per l'estat morbós en que's troben certs organismes, degenerats o enderrerits, sociològicament parlant; però lo que ja se'm fa més dificil de compendre es la vostra passivitat, la vostra paciencia sols comparable per lo gran ab la llur imprudencia.

Y pera explanar la seva idea afegí:

—Dich qu'es una imprudencia greu que'l més feble provoqui al qui li es superior en força, en voluntat y en inteligencia. Dels va-

rispobles qui composen l'Estatespanyol, se'n poden fer dos grupos ben caracteristichs: l'un el constitueixen els impulsius, l'altre els reflexius Els uns parlen y no fan res, el altres callen y fan el seu fet. Les paraules el vent se les endú, els actes queden; però encar que al passar balanç sols al vostre compte quedin les quantitats positives, com qu'ells criden més, el món no's fixa ab vosaltres y vostre crèdit se ressent del descrèdit llur.

—Vós meteix vos heu fet la resposta, jo li digui. ¿Què val el judici de qui sols de mots se paga? ¿Per què reconeixèm més valúa en uns qu'en altres pobles? Perque'ls reflexius saben dominar les passions y dirigir els sentiments; perque a les follies d'altri hi opossen la nostra serenitat. Per això valèm mès. Y per això als qui ens titllen d'exclussivistes e intransigents els hi oferím l'espectacle hermòs de la solidaritat de tots els catalans; als qui ens motegen d'egoistes els hi presentèm el quadro falaguer de la germanor de totes les regions ibèriques conscientes, reviscolades per l'ideal autonòmich, y serà nostra revenja la mès noble y digna poder un dia tirar en cara als qui de separatistes ens acusen, com proba més convincent de que són uns calumniadors sense conciencia, el fet de que la Catalunya a qui volen matar, té prou vida pera infundir sa sava a l'arbre que ha corcat el funest centralisme; quan els hi haurém demostrat qu'es ab llaços y no ab cadenes que s'uneixen els homes y els pobles. Y nosaltres haurèm assolit allò que jamay ells, els politichs d'ofici, no podràn atènyer; car ells tot lo mès saben fer lleys, però nosaltres sabèm fer costums.

Olaguer de Roquesalbes



CRÓNIQUES DE PARÍS

A TRAVERS DEL DIALEG

—¿Còm, encara no heu anat a dinar?

—No, *madame.*

—Y donchs, ¿què esperèu?

—Volia acabar de llegir aquest article qui parla de l'abolició de la pena de mort.

—Deixèu estar aquestes ximpleries, ¿que no veyèu que tot això són boles? Ara acaben precisament de fer les maniobres navals! ¿No vos diu res això?

—Bè, sí; completament d'acort. Emperò en aquest article hi he trobat una entrevista que m'interessa. *La grossa llegúm* (1) entrevistada diu qu'en totes les nacions d'Europa, excepte l'Anglaterra, dita pena es abolida, y que Portugal y Italia ja no la tenen.

—¿No'n queda cap més? ¿Volèu dir que aquesta *llegúm* sab geografia?

—Prou que'n sab!

—Bé, lo qu'heu de fer es seguirme.

—*Volontiers!*

—Seguiume fins al restaurant, car avuy vós me convidèu a dinar.

—¿Per què no? Ho demanèu tan gentilment...

—Deixeuvos de florejos. No vos faré gastar mès que un franch y modificarèu les vostres idees respecte a la llibertat de les dònes en els oficis manuals.

—Que això derrer tingui lloch pot molt ben ésser, però que ab un franch, ma bella amiga, poguèu dinar, ja es mès problemàtich.

—Anèm, anèm, ja ho veurèu.

—Anemhi. *(Hi anèm.)*

—¿Es qu'en vostre pais no s'hi pot dinar per un franch?

—En mon pais, *madame*, s'hi pot viure sense tenir un ral; hi ha molta gent qui viu axi, però dinar per una pesseta... fòra que vós considerèu qu'es dinar menjar un tall de bacallà y un plat de bledes!...

—¿Es que la carn hi va cara?

—Tot al contrari! Per dues pessetes podèu tenir un home qui vos trevalli de sol a sol!

(1) En l'argot parisench se nomenen *grosses legumes* als alts personatges. Aquest mot tan just y gràfich, té ademés la còmica particularitat de que essent el francès un dels pochs, per no dir l'únich, idioma en qui *llegums* es un substantiu masculí a l'usarlo pera qualificar aquells personatges, se li atribueix sexe femení.

—No *blagueu*! Parlo de la carn pera menjar, de la *viande*.

—Y bé, *madame*, ja s'hi arribarà a que'ns mengém els uns als altres!... Per ara no més són els altres qui se'ns mengen als... uns.

—Per no haver dinat encara, trobo qu'estéu força mocegayre.

—Precisament es perque tinch gana.

—Tinguéu paciencia; hi ha taules rodones a les qui un no s'hi pot asseure sinó ho feu alhora ab tots vostres compatricis.

—Bé prou que ho sé y ho sabém molts, emperò això no impedeix que poguém anar espigolant els... *hors d'œuvres*!

—Miréu, ja hi som! *(En efecte ja hi som.)*

—Si això es un restaurant de luxo!

—No exageréu tampoch! Aquesta imaginació...! *(Aquí la madame usa un qualificatiu que'l prench com a ofensiu. Protesto: ella s'excusa. Me costa molt perdonarla.)*

—Aquesta imaginació gascona!

—Gracies, *madame*, però com que veig que'l servey de les taules se fa ab vaixella de metall y tot!...

—Donchs què diréu quan veyéu lo que vos serviràn!

—Lo que vull es menjarho pera poder opinar.

—Aquí en aquesta taula estarém bé. Ara vindrà la cambrera, ens posarà estoballes nétes, ens pararà'l cobert y ens demanarà *lo què volém com a sopa*. Vós anéu triant; n'hi ha quatre pera escullir.

—Això es admirable, *madame*, sobre tot si la sopa escullida resulta bona. Emperò escoltéu: ¿sabéu que'm sembla una cosa?

—¿Què?

—Que vós y jo estém fent un manual de conversació Ollendorf!

—Triéu, triéu la sopa pera tots dos y calléu.

—*Saint-Germain?*

—Sí, me van bé'ls pésols.

—*Deux Saint-Germain, mademoiselle*!

—Anéu triant. Triéu un plat de carn d'entre'ls dotze que n'hi ha a la llista; triéu un plat de peix o de llegums dels quinze o vint que hi trobaréu; triéu un postre de la renglera de postres anotats abaix de tot; triéu la beguda que volguéu: llet, vi, cervesa, aygua mineral, y mengéu tant de pà com volguéu, que'l pà no's paga...

—¿Y tot això no més val una pesseta? ¿Y tota aquesta gent qui ve aquí ab barret de copa y aquestes senyores y *mademoiselles* no més gasten un franch? Però si aquest biffteak ja valdria a Barcelona sis rals!

—¿Quànt fan sis rals?

—Un, cinquanta, *madame*!... — Escoltéu: ¿no hi hauria manera d'expedir un d'aquests biffteaks per *colis postal?*

— Y ara! ¿Per què?

— Perque l'enviaria a n'en Joan del Suís.

— ¿Un espanyol amich vostre?

— Amich meu sí que ho es.

— ¿Y què'n faria?

— Oh, *madame*! l'ensenyaría a algú dels qui's sacrifiquen pel bé del poble y els hi diria: «Miréu, això es un dels plats d'un cobert d'a franch. Es així còm se fan les revolucions y's trevalla pel bé del poble, procurant que l'aliment estigui a la mà dels pobres.» Y després potser els hi diria: «*Ceux qui recherchent les suffrages des villageois sont des voleurs de vertus.*»

— Y ara! Si això són paraules d'en Confuci que podéu trobar en els *Quatre llibres de filosofía moral y política de la China*, traduhits per en Pauthier!

— Redeu que sóu sabia! Altrament, si són d'en Confuci o no, no m'hi faré fort, però no seria pas la primera vegada qu'ell ha deixat *confús* a algú. *(Pausa.)*

—Bé, ara escolteume. No hem vingut aquí pel dinar, sinó per les cambreres.

— Vós diréu.

—¿Quànt vos penséu que guanyen aquestes xicotes qui tan atrafegades veyéu anar de taula en taula y d'aquestes a la cuyna?

— Potser cinch franchs diaris.

— Si que paguéu bé! No tenen sóu. Guanyen lo que fan de propina.

— ¿Y bé?!

— Y ja veyéu que donat el preu del cobert, els consumidors no s'allarguen més enllà de déu céntims.

— Y encara; ¿no es això?

— No, sens encara; podràn no passar, que no passen, però no donen menys. Feu comptes a rahó de déu céntims per cap. ¿Quànts coberts voléu que serveixin en un dia? ¿Seixanta? Són molts, però posemnhi setanta. ¿N'hi voléu posar vuytanta?

— Per mi pugéu fins a cent.

—Pugemhi, no oblidant que aquest servey

representa la salut d'una dòna, y rebaixèm de lo recullit la meytat, qu'es pera l'amo.

—¿Ah, aquestes tenim?

—Y donchs, què os pensavau! Y dels cinch franchs qui resten dels comptes grassos qu'hem fet, féune sortir la roba nèta, els colls planxats, les cofies o llaços emmidonats, que aquí a Paris no ho donen!... ¿Què ha de fer la cambrera quan deixa'l restaurant reventada?

— Anar a dormir.

— Fóra lo més lògich. En el fons ja ho fa, ab la sola diferencia de que se'n va a dormir acompanyada.

— Mira, mira!!

— Acompanyada si no del primer qui troba, del primer qui ha trobat per'ajudarla a pagar el piset y la roba; en resúm, per'ajudarla a viure.

— ¿Volèu dir ab això...?

— Que a la fi fa lo que nosaltres, ab l'agravant de que arriba a la tasca de la nit, atropellada per la tasca del dia.

— Y potser ab l'agravant de la inconsciencia, ¿no es això?

— No, la inconsciencia no hi es. Elles ja'l tenen el desitj de deixar el toballó y agafar la toballola, però són lletges les pobretes, ¿que no os hi heu fixat?

— Segons vós no més són honrades les qui no poden ésser altra cosa!

— ¿Què vol dir això d'honradès?

— Ja m'heu atrapat! No's pot negar d'ahónt s'es! Bé, però ja m'heu entès, ¿veritat?

— Massa. Cambiant aquell mot teniu rahó. ¿Y a mi que no me la donèu?

— Gayrebé!

— Donchs si es aixi, paguèu y fins a demà. No descuidèu la propina!

— Volèu callar, *madame*!

F. Pujulá y Vallès

Paris, agost de 1906

MARABOU (1)

A l'Escardot

I

Ell se deya Luigi Pasta, però en la població marina de Roquedorade, ahont, desde feya dos anys, estava ocupat en la càrrega y descàrrega de les naus marxants, no se l'havia may anomenat altrament qu'en Marabou.

Aquest motiu li fou tret, el meteix jorn de sa arribada, per un marrech, l'Estevet Constance, el fill del mestre Calafat. La primera vetlla que l'estranger havia anat a rondar pel moll del port ab son tarannà ferreny y salvatge, la brivalla enjogaçada les havia empreses contra d'ell empaytantlo llarga estona ab mofes y riallades. Després, l'Estevet, més atrevit que'ls altres, ab un desvergonyiment de pardal novell, s'havia atançat a l'home cridantli ab veu còmicament engroixida: «Bona nit, Marabou», sense saber gayre per què, seduhit pel sò estrafalari d'aquest mot. Y aleshores, en infantívola cridoria tots els murriets, sos camarades, reprengueren abinterminables «*Marabou! Hou! Hou! Marabou!*» que'l tornaveu del Carrer Vell, de la estreta traversia, devallant dels barris antichs de Roquedorade cap a la lluminaria de l'aygua, havia repetit irònichs y enfeblits «*Marabou... Hou... Hou!...*»

Y ell, l'home inconegut, d'espatlles soperbes, d'amples ulls de bestia forta, violenta y entenimentada, havia girat vers ells son coll musclat de lluytador antich y son rostre bronzejat pels sols abruçadors, y, lentament, ab veu baixa y onejanta com els occeans havia respost sens ombra de fellonia:

— *Je souis Louigi.* —

S'expressà, com sempre més devia ferho

(1) No hem donat en son idioma original aquesta deliciosa *nouvelle* per haber manifestat sa gentil autora el desitj de que's publiqués traduhida al català. Mademoiselle Bouyer-Karr se reserva tots els drets de propietat. — N. de la R.

en una mena de *Sabir*, aqueixa llengua universal y bordicenca, parlada per tots els pobladors de les ribes d'Africa, Assia Menor, a Orient, y de l'Europa Meridional y qu'es com la escuma meteixa de les ones mediterranies. Després sense ni tan sols ataleyarse de la quitxalla esdevinguda silenciosa, més desconcertada per la calma que per la més furienta borrasca, ell s'havia dirigit, indolentment, a grans gambades, cap al moll, ahont van sempre a rompre sense repòs les ones, com irrealisables desitgs.

A la punta de la escollera, sota'l farell que's dreçava tot blanch, en l'atzur del cel qu'esblaymava la nit, l'home s'assegué, y allí restà ab les mans demunt dels genolls gronxant inconscientment les cames, l'esguart perdut en l'infinit daurat de l'horitzó.

Després, a pleret y com en somni, començà a mormolar un cant primitiu y barbre, que muntava en un crit de revolta y finia en una complanta resignada, un plany d'infant!

Morta, morta, al est morta
le bel jour de Sant Parfait
Santa Madra, Santa Madra
Santa Madra, c'est mal fait.

Y fins els esguarts dels llunyans estels, de cara a la mar — breçadora dels cors laços— ell cantà així sa llorda tristesa.

II

L'endemà al matí, en Marabou ja trobà colocació, y fou empleyat en la càrrega del *Tritón*, grossa nau de vuytcentes tonelades qui s'enduya cap a Marsella, la grega, el çuro de les innombrables alzines arrapades en els turons de Roquedorade, arbres retorçuts per les fortes ventades hivernenques, afermats per llurs nervudes arrels a les terres ingrates de les *Maures* (1), continuament despullats de llur escorça, com d'una pell dolorosa qui deixava llurs membres ensagnats.

Dessota les pannes de çuro, aplegades en feixugues paques, corría l'home lleuger y ferm, l'esguart grave y llunyà, sens una rialla, sens una converça ab sos companys de feyna. Y en aqueixa tasca d'agilitat y força, tenía'ls harmònichs moviments dels cossos perfets, en els qui sembla absent tot esforç penible.

(1) Montanyes de Provença.

Cap a mitjdia, a l'hora del repaç, quan en Toni, un dels homes qui ab ell carregaven el *Tritón*, cridà: — *Ep! Marabou! A la menjadora!*— Un llampech passà pels ulls de l'estranger amagant tot seguit sa duresa ab la brillant cortina de les pestanyes y, com a la vigilia, respongué en un *sabir* tranquil:

— *Je souis Louigi.* —

Després se'n anà a jeure, de banda, demunt una saca de garrofes, y menjà a petites moçades el seu pa ab nous. Quan hagué finit s'alçà, s'estirà ab un badall de fera qui mostra l'esmalt de ses dents; begué un glop a la font del moll, s'ajegué demunt els meteixos çuros y dormí, de cara al sol, fins a la represa del trevall.

Tota la tarda, ab un pas igual y cadenciós, transportà de la riba a les cales del *Tritón* les paques d'escorça, y, al seu trepitj, la passera qui unia'l navili a la terra tota s'estremia, com una corda de guitarra bruscament polçada qui continua vibrant encara llarch temps.

A la vetlla, una dolça vesprada de juny, sota un cel tacat d'orenetes, ell menjà també, lentament y silenciosament. Després se ficà en un dels magatzems ahont se depositaven les mercaderies a expedir, y en el que se l'havia autorisat pera ferhi el jaç. Feu dues grans senyals de la creu, colocà a terra son sach de mariner de tela grollera devinguda grisa y qui contenia tot son petit bagatge, hi posà sa testa de deu migrat y feréstech, y s'adormí.

III

Y durant dos anys, aytal fou sa vida. A l'auba primerenca dels estius y a les tardanes matinades d'hivern, eixia del magatzèm, qui s'esfonsava a tall de cau sota les cases de ribera y quina guarda y responsabilitat li eren confiades. Magatzèm, o, més ben dit, cova arràn de terra, de parets tallades en la roca, no rebent claror sinó per la porta adovelada oberta en ple moll y qual dintell, com les muralles vehines, s'engroixía en contraccions feixugues pera resistir les onades de les borrasques autumnals, qui traspassaven el moll y venien a revolcarse demunt les rònegues maysons.

Eixia de son jaç ab els ulls enterbolits d'au

nocturna qui revêu la llum, y a grans glopades bevía l'ayre lliure de la mar. Desprès, el torç nu y blanquissim fins a la ratlla dels vestits hont començava la patina daurada del coll y de la faç, se rentava llargament en l'aygua de la font, esbufegant sota'l fresch rajoli; ab un drap raspós s'aixugava fins que la sang se transparentava sota la pell fina de les espatlles, y aleshores se ficava la camisa y, els dies de sol, una çamarreta de llana blanca, y les matinades de cel gris un jersey d'un blau negrós. Y sobre sos cabells bronzejats hi posava ferament son casquet, son petit casquet ab borla vermella y en qual cinta hi havia escrit, entre dues ancres *surjalées* (1): «Santa Maria.»

Per èsser sempre aixi, sens una taca, sens un estrip, s'entregava dues voltes per setmana, el dimecres y el dissabte, a interminables sessions de bugada y costura, que sovint continuava fins a altes hores de la nit. Aquests meteixos jorns, acabada la feyna se'n anava a câ'l barber del carrer de Muralla, pera ferse afeytar. Ell no duya més que un mostatxo molt llarch, un xich riçat, y que a la llum del sol semblava d'or. Habitualment, quan els seus camarades se burlaven de ses taleyes de netedat y habillament, ell no's dignava pas respondre. Dos o tres cops, solsament, qu'en Toni entoçudit s'encarniçava contra ell: — Marabou, ¿per què't poses tan maco?—

Altivolament, per demunt de la espatlla, ell havia dit:

— *Perqué jé souis oun bel homme.*—

Y com en Toni, mofeta, afegís:

— Es per'agradar a la xicota, ¿oy, *bel homme?*—

Ab veu ronca l'estranger havia respost:

—*Al est morta!*—

Ab una desesperació tan tràgica, qu'en Toni y els altres galifardeus callaren esborronats d'un estrany esferehiment.

Y a la nit, a la punta del moll ahont, sense reposar may, les ones venen a bàtrehi com inútils recances, l'home assegut sota'l far qui muntava vers les estrelles y llençava fins l'horitzó marí el ròssech d'or de sa llanterna, havia repetit llarch temps la cançó dolorosa y salvatgina, el cant qui s'elevava en un sanglot y requeya en un plant:

Al est morta, morta, morta
le bel jour de Sant Parfait!
Santa Madra, c'est mal fait!

VIOLETTE BOUYER-KARR

(Seguirà)

(1) Terme de marina; ancra envoltada de son calamot.

PÁGINES FESTIVES

EL CASAMENT DE L'ANTONIETA

¿Què passa a câ'l senyor Ignasi? ¿Qu'es aquest moviment que s'observa d'anants y vinents, qui entren y surten de la vaqueria? ¿Per què'l vaquer va tot mudat y a cada moment surt a la porta dirigint mirades d'impaciencia envers el fons del carrer? Aquesta anormalitat, tot aquest tragí, són, per lo regular, precursors d'un gran aconteixement. En efecte, a câ'l senyor Ignasi casen l'Antonieta, l'única filla, ab el xicot de l'estanch, un minyó de lo bo que corre, per més que fins a cert punt sía dependent de l'Arrendataria.

—¿Què redimontri fan els *cotxus* qu'encara no venen? — fa'l senyor Ignasi treyent el cap per la porta.

—No hi ha res que'm cremi tant com la falta de puntualitat. Vam quedar per tres quarts d'onze y ja són les onze a la vora. Això si que'm sab greu, el nuvi s'haurà d'esperar a la iglesia.

— Bè, home, no tingui tanta pressa que no se'n desdirà pas per això en Serafi.

— Es que no m'agrada ferme esperar. Tè, ja baixa la noya.

— ¿Què tal, Antonieta? Ay, filla, quin vestit tan maco! A veure, tómbat. Está mol bè.

— Pobra filla meva!

— Bè, no comencèm, no comencèm. ¿A què ve ara'l fer el ploricó?

— Jo ja me'n faig el càrrech, pobra senyora Antonia, es l'única filla...

— Tot lo que vulga, senyora Pepeta, però jo no hi estich per aquestes coses. ¿Qu'es algún acte trist el casarse, per ventura? Com hi ha món que a les dònes no hi ha qui vos pugui compendre. Quan teniu les filles fadrines a tothòm parlèu de «quan la noya's casi»; procurèu ferles anar a saraus y a tot arreu ahont hi ha jovent mascle; els hi parlèu a la orella cada cop que un jove se les mira, y

encara que no he sentit may lo que'ls hi dihèu, apostaria qualsevol cosa que's tracta d'alguna recomanació pera dissimular qualsevol petit defecte qui pogués desfavorirles devant del promés en perspectiva. Si la vostra filla es coixa, l'avisêu que camini a poch a poch y ab *peus de plom* pera no deixar entreveure semblant defecte; si es geperuda que vagi encarcarada, si es baixa que's posi de puntetes y si es massa alta que s'encongeixi. Tot això sembla indicar que l'afany de la mare es casar a les filles com més aviat millor, però ve'l dia que's casen y l'única persona de la familia qui enterboleix l'alegría en semblant diada es la mare de la nuvia. Lo que no sé de fixo es si les ploralles y els sospirs de les *mamás* són una manifestació del carinyo maternal o si's tracta de les primeres rebequeríes de la sogra. Vaja, dòna, desa'l mocador que avuy es dia d'alegría!

— No plori, mare.

— Ay, filla del meu cor!

— Apa, *arriba* tothòm: que'ls *cotxus* ja són aquí. —

La nuvia puja al cotxe del devant acompanyada dels seus pares, y al del derrera, un *faetón* ab honors de conductora, s'hi enquibeixen els convidats, als qui la perspectiva d'un dinar de bodes fa ben passadores les molesties d'un trajecte a lo «sardines de Nantes».

—

L'altar fa goig de debò. Els ciris s'hi compten per dotzenes, toyes d'oloroses flors, reclinatoris, catifa... Vaja, el senyor Ignasi es home que sab fer les coses ben fetes.

Ja hi ha estona que'l nuvi es arribat ab el seu acompanyament.

Es un jove magristó, rosset, tipo d'angelet de porcellana.

Llàstima de xicot, diu un al vêurel, llàstima de xicot que la sòrt l'hagi destinat pera vendre paquets de quaranta cinch y mistos d'esca! Quàn millor no li escauría passarse'l dia derrera un taulell de perfumería, entre essencies d'opoponax y violetes, voltat de suaus perfums!

Pobre minyó! està impacient. La tardança de la nuvia'l fa posar del tot nerviós; a cada minut mira'l rellotge. Sembla que li vinga d'un quart l'endogalarse per tota la vida.

Per fi apareix la comitiva de la nuvia.

— Tu, Serafí — crida'l senyor Ignasi desde la entrada de la iglesia — ja't devies pensar que no vindríem!

— Psit! — fa un sagristà acostàntseli. — Aquí no's pot cridar, s'ha de parlar en veu baixa.

— Per això pago y ben car per cert.

— Aquesta no es una rahó.

— Poseume'ls crits al compte y no'n parlêm més! —

Ha arribat èl moment solemne. El capellà acaba d'engegar déu o dotze benediccions. En Serafí y l'Antonieta són ja marit y muller. Tot són enhorabones, felicitacions y llàgrimes de la senyora Antonia, a qui talment sembla que'ls cops de salpacer del capellà li hagin acabat d'obrir l'aixeta del sentiment.

—

Quín burgit! quina xerrameca! tothòm riu! tothòm parla alhora! Fíxeuse en aquelles dues noyes que, segons m'ha dit el senyor Ignasi, són filles del fideuer; fixeushi y podrêu comprobar el cambi que s'ha efectuat en llurs persones en poca estona. Al sentarse a taula estaven esgroguehides: semblava que no gosessin agafar la forquilla; mireules ara: tenen els rostres que s'hi podríen encendre mistos, criden, riuen y fan una pila de brometa ab els germans forners. Oh, Codorniu, jo t'admiro! tu proporciones per tres pessetes y mitja alegría al trist, enginy al tonto y atreviment a l'encongit!

En Martinet, l'hereu barber qu'es un d'aqueixos tipos que volen fer riure per força y qui no falten may en cap boda, posantse dret a la cadira y empunyant la escumejanta copa del xampany, comença:

— *Sañoras!...*

— Ep, silenci! callêu tots qu'en Martinet ens vol *tirar* un discurs.

— *Sañoras!...*

— Sembles un *daputat!*

— Si no'm deixêu parlar plego.

— Callêu d'una vegada y deixeulo qu'enrahoni, que si lo que té de dir se li quedés al *intariort* potser li faria mal als *dintres de la pressona*.

— *Sañoras*, brindo per l'Antonieta, l'aixerida y simpàtica vaquereta, pel senyor Ignasi y per la senyora Antonia, autors d'aytal obra, y envio'l meu pesam al pobre Serafí!

Ha, ha, ha! Ne té de bones aquest Martinet!

— Escolta: ¿qué vols dir qu'es un mal partit la noya perque hagis d'acompanyar en el sentiment al seu marit?

— No he dit res d'això, però una dòna, per bona que sia, sempre es un mal gra al clatell de l'espòs.

— Bona, noy, bona!

— Alça, quín modo de posarnos! Ens tindríem de revolucionar totes al sentir aquestes heretgíes.

— ¿Qué hi dius, Serafí, a tot això? Epl senyor nuvi, no estiga tan distret ab la senyora nuvia!

— Deixeulo que ni vos sent ni'n té ganes. Per la Mare de Deu d'agost farà trenta anys qu'erem nosaltres els nuvis, ¿te'n recordes, Antonia? Tampoch hi paravem esment en les brometes dels convidats. Miri, erem nosaltres, avuy són ja'ls nostres fills. Ja no tornaràn més aquells temps! .. A veure si a l'ultim faré com la dòna a la iglesia!...

— Martinet, abocam xampany que això no val! — Y el senyor Ignasi's beu d'una tirada una copa de xampany, mentres una llàgrima va pessigollejantlo cara avall.

Alexandre Font

¿VOLEU QUE VOS CONTI UNA COSA DELS NOYS?

Jo sé d'una escola ahont tot es alegría, una alegría ben diferenta de la que sol sentir el qui ha estat reclòs moltes hores entre cartells, mapes y litografíes botàniques, anatòmiques o zoològiques; fent gimnàstica de cervell, donant lliçons de memoria o altres cabrioles solidificadores d'encéfal d'infant.

Aquella, si la veyéssiu, té en sos components una potenta força dinàmica que irradia sobre'ls seus deixebles. A mi se m'apareixen, sempre que'ls veig, com bolves lluminoses qui suren en l'éter sense tocar pera res la terra y giravolten sempre entorn del seu sol. Jo'ls veig molt sovint y ja se m'han fet imprescindibles; jo tinch obligacions imperioses y al costat d'ells esmerço'l temps que hauria d'emplear en acomplirles; jo tinch moltes coses en qué pensar y el recort d'ells se m'hi interposa y'm lliga ab dolços llaços, dolços perque són d'ells. Ells m'han corprès, com corpendrien a vosaltres si els veyéssiu y els tractéssiu y si els acompanyéssiu en una de llurs excursions, perque allí veuríeu com jo he vist, actes que... no sé còm definirlos, ni tan sols còm explicarlos.

Jo vull probar de contarvos quelcòm de lo ocorregut en una visita que'ls alumnes de la escola ciutadana feren a un colegi d'un pòble del voltant de la capital.

Al entrar en el tramvía qui havia d'emmenarlos, la maynada esclatà en cants de joya, qui encisaven als qui els sentien, y durant tot el trajecte les harmonies qui eixien de les boquetes dels deixebles de la escola alegra deixaren per allà hont passaven un rastre de joya encomenadiça.

—

Enfilarem ab coratge la montanya. Els núvols desde'l día avans ja amenaçaven pluja. A la sortida'l temps estava insegur, mes ningú — com per acort unanim — havía pres paraygües. Ningú volgué donar la nota pessimista.

Y plogué. Y els nens petits y els nens grans y les noyes grans y les xiques se mullaren, y el metge qui els acompanyà y els professors se mullaren tots, y ¿sabéu còm reberen la pluja? Cantant; sí; cantant una bella cançó d'en Costa y Pomés y del mestre llur y ho feren espontaniament. Soplujats dessota d'uns arbres, feya un goig veure aquell formigueig al voltant de les velles y retorçades soques! Ningú's queixà, ningú's contrarià, ningú's posà trist. Ab cants reberen la pluja qui els desfeya les ilusions cobejades y esperades ab tant d'afany durant un mes. Tot se desfeya y... cantaven!

Passà una dòna ab un infant de bolquers als braços; tota ella regalimava d'aygua, per les galtones del tendre infantó corría a dojo; ella pujava depressa, suhant, escabellada, plorant, ab dalit d'arribar a aixopluch. Y veusaquí que d'entre'ls nostres sortí una nena y obrint la seva ombrel·la de tons clars se posà'l costat de la dòna cobrintla y acompanyantla fins a una hermita d'allí prop. Baixà la noya y reprengué sense fer esment de res el cant interromput. Aleshores a mi'm semblava que quan obría la boca pera cantar eixía d'ella un raig de claror, una llum puríssima.

La pluja amaynà. Un dels nostres nens

trobá pel camí una papelloneta blanca esmortuhida y l'agafà; al veurel una nena ab l'animalet a la mà l'indicà que havia mal fet, mes el noy no volia pas inquietarla, l'havia agafada per'apartarla del camí, pera que'ls qui venien al derrera sense voler no la trepitgessen. El nen rumiava, y quan hagué passat una bona estona'm digué: — ¿Oy que quan una bestioleta pateix aixi, es millor acabarla de matar? Al menys el seu sofriment no dura tant!... — Quànta filosofia no inclou aquesta exclamació tan sencilla!

—

Se trobaren les dues escoles y tornà a ploure; els noys s'observaven, s'estudiaven.

La mullena no pogué pas abatre llurs esperits y's dirigiren a una font.

Sense cap incident transcorregué l'esmorzar. Els professors, donant ells l'exemple, iniciaren els jòchs infantils barrejant els noys de les dues escoles qui bentost confraternisaren.

Cal dirvos que l'únich motiu de que hagi agafat jo la ploma es un incident que m'ha sugerit els més variats sentiments.

Els directors d'abdues escoles havien fet previament una llista dels alumnes qui assistirien a la festa donada en l'hostatge de la escola visitada. Al fer les llistes havien tingut en compte tota mena de previsions y detalls. Els noys havien d'anar allotjats a les cases respectives dels deixebles de la escola rural y per lo tant havien procurat els professors que'ls quins fossin quelcòm delicadets de salut o que per llur complexió requerissin algún cuydado especial, anessin a dinar a les cases dels quins se sabia que'ls cuydarien millor; de manera que al cridar a un alumne pel seu nom y al fer l'altre professor lo meteix, ja quedava formada una parella y ensemps fonamentada una nova amistat. Aixi ho havien pensat els mestres, mes, els cors dels noys venceren la previsió dels professors... la Rahó triomfà, el sentiment s'imposà a tot formulisme y tingué lloch una escena hermosissima.

Cridaren a un noy, se presentà; cridaren a dos germanets: — A vostè li toquen aqueixos dos germans, desde avuy tindrà dos amichs més, tràctils com a germans seus. — Se'n anaren els tres junts a seure. Cridaren a un altre, després al qui li tocava per hoste, se posaren junts. Cridaren a una noya; ne cridaren a una altra de les de ciutat per'ajuntarles; la nostra, la de ciutat, se mitj alçà ab cara ansiosa mirant desde'l seu lloch a qui li havia tocat. Del costat de la qui havia d'hostatjar a la forastera sorti desconsoladament una veu de noya: — Ja l'han donada!! — ¿Què significava aquella trista exclamació tancada en aquelles quatre paraules? ¿Ho heu interpretat bé lo que deyen aquells pochs mots pronunciats per una noya de poble que feya *tres hores* que'n coneixia a una altra de ciutat de qui ja se'n considerava inseparable, y ara, un formulisme, una disciplina, una mida fredament previsora la separava de la seva companya de tres hores? De tres hores! Feya ja cent vuytanta minuts que's parlaven, y ja havien lligat llurs cors ab un tan dolç lligàm.

Y el trencaven! El trencava aquell mestre qui tantes vegades li havia dit que la estimava força, qu'ell era un seu segón pare, un pare qu'en aquells moments exilava a una germana seva! Ja n'hi donarien una altra! ¿Y què se'n hi endonava a n'ella que n'hi donessin una altra si no era la *seva*, si no era *aquella* qui ja feya tres hores que li prometia que aniria a casa seva y ella li ensenyaria y li diria aquelles coses que sols se diuen y ensenyen a qui pot compèndreles? ¿No la veyeu la cara trista d'aquella noyeta? ¿No'ls veyeu sos hermosos ulls plens de llàgrimes? ¿No la veyeu la seva boca mitj oberta ab una altra exclamació glaçada a flor de llabi, més trista, més patética que la primera? Ja l'han donada!!

Jo'm vaig alçar, y dirigintme als dos directors, també ab els ulls humits y molt enternit, creyeume, ¡molt enternit! vaig oposarme ab suau y enèrgica protesta de que aixi's malbaratés una amistat tan tendra y espontaniamentnascuda. Me va semblar veure en el ulls del mestre d'ella una petita contrarietat, la contrarietat propria de qui té disposada una cosa y no la pot realisar perque un cor li barra'l pas y's debat contra la rutina. La futura mare triomfà.

Les dues novelles companyes s'agafaren de les mans y se les estrenyeren fort; segellant aixi aquella unió que no dubto en qualificar de santa.

Ja suposarèu que no fou pas possible fer

cap més *amistat disciplinada*, també suposaréu que les parelles fetes primer se desferen com bombolles de savó y quiscún anà a cercar *els seus*, de qui els havien separat, y també suposaréu que les escenes més enternidores tingueren lloch dintre les quatre grans parets d'aquell temple de la ensenyança.

El professor del poble té fills, entre ells dos que van a la seva escola, donchs també com els demés s'havien fet la llur corresponenta amistat; mes en vista de que no havien vingut prous alumnes de ciutat pera enviarne a totes les cases, el professor fou el primer en sacrificarse y cedir al qui ja s'havia aparellat ab los seus fills a un dels molts noys y noyes qui estaven plorant perque tots ne tenien y ells no.

Donchs al arribar a casa seva trobà al nou company dels seus fills, ja sentat devant de la taula. El noys havien segrestat al seu amich de la casa imposada.

N'hi va haver un que al company qu'ell s'havia triat y van donar a un altre. — Escolta—li digué trayentse de la butxaca tot quan tenia (quinze cêntims).—¿Vols venir a casa que't donaré quinze céntims? No'n tinch més!

. . . .

Renuncio a dir res més y a fer cap comentari. Aquests fets són d'aquells qui fan somniar en una humanitat més perfeta, en un pervindre gloriós qui ens farà oblidar les tristeses del present.

ANTÓN SABATER Y MUR

29 de juny, 1906

DE TEATRE CATALÁ

(Continuació)

Ara bé: sien quines sien les causes dels successius fracassos que ha sofert fins ara aquest genre de representacions, un fet resta evident y significatiu: Els teatres estrangers y nacionals moderns, especialment el d'idees, compta a Barcelona ab un públich aficionat y nombrós. No serà prou nombrós y tal volta prou aficionat pera fer viure un teatre, però constitueix un factor que tot empresari inteligent deuria tenir en compte.

En resúm: de totes aquestes tentatives fetes ab més bon zel que medis y, tal volta, que ab amplitut de mires, se'n desprén la següent lliçó que'ls futurs instauradors del teatre català serio deurán tenir present com a un dels factors d'éxit: Que'l teatre revolucionari en moral y en art, el teatre que trenca motllos y convencions, sia d'autors de la terra, sia traduhit, compta aqui ab innombrables devots.

Baix un altre aspecte, que comporta també la seva lliçó, es interessant la tentativa feta'ls derrers mesos de l'any passat en el teatre Apolo per una empresa més rumbosa y ben intencionada que pràcticament inteligenta. Aquesta empresa semblava proposarse la realisació del següent projecte: Instaurar en un bon teatre, però qu'està construhit en el meteix ronyó de la incultura, un gran teatre català obert a tots els genis dramàtichs. El projecte era tan dificultós que semblava d'imposible realisació. El *Paralelo* (tothòm ho sab) es un centre d'espectacles en que la grolleria, el mal gust, la pornografia, en una paraula, els derrers *avençós* de la degenerada dramaturgia castellana hi han fet llur niu. La empresa de l'Apolo pera resoldre'l problema va idear la següent combinació: Alternar dramons castellans ab representacions series d'obres catalanes. Per una banda, de xich en xich, insensiblement s'educaria al públich d'aquelles barriades qui ab el temps, seleccionat donaria un bon contingent, y per una altra banda s'atrauria y també d'en xich en xich s'acostumaria al públich inteligent del centre y altres barris de la ciutat a *desplaçarse* y freqüentar cada jorn ab més assiduhitat uns barris y un teatre en que hi sabrien fer les *coses ben fetes*.

Un gran desengany, un fret fracàs coronà els toçuts esforços de la ben intencionada empresa. No es possible sumar quebrats sense reduhirlos a un comú denominador. Y en aquest cas sols hi ha un comú denominador: l'art. En un meteix teatre's poden donar diferents genres dramàtichs, però tots deuen ésser artistichs. Aleshores, el públich que hi va avuy, hi tornarà demà y l'altre dia y sempre, y quedarà sempre satisfet, puig hi trobarà lo que son esperit hi buscava: una petita o grossa emoció artística. En cambi, si avuy li donen art y demà pornografia, si avuy li donen idees y demà xistos dolents, el públich se desorienta, s'enfada y no torna. Enlloch de fondres aquells dos públichs se

distancien: l'un se'n va als teatres que sab invariablement serios, l'altre se'n entorna a l'estable en que sab podrà expansionarse o excitarse lliurement, rutinariament. Cada home dorm bé en son llit; cada bestia jau millor en son jaç. Y el teatre Apolo va quedar desert. Més li hauria valgut a n'aquella empresa fer art serio continuament y ferlo ab serietat, constancia y esplendidesa. Jo crech dificil que hagués vençut, però no era impossible la victoria. En tot cas la desfeta hauria sigut més honrosa.

Però lo més interessant d'aquesta tentativa es la lliçó. Y la lliçó es la següent: En un edifici-teatre la varietat de repertori contribueix a cridar públich: mes aquesta varietat té un limit: la conciencia artística. O bé's crida als aficionats, y aquests passen per tot mentres se'ls hi dongui espectacle serio, o bé's crida degenerats, y aquests protesten si no's satisfàn els seus gustos bestials. Qui vulgui, donchs, reunir y conservar el públich aficionat català en un teatre, no pot oblidar aquesta eloqüent lliçó.

L'esforç més serio que s'ha fet aqui pera ennoblir la escena catalana es el d'en Gual, ànima del «Teatre Intim», qui, — y es ben trist el dirho,—segons totes les probabilitats, ha vingut a fracassar definitivament al Principal dels «Espectacles-Audicions Graner». Y dich fracassar definitivament, puig el «Teatre Intim», després de la desfeta d'en Graner ab qui, potser un xich lleugerament, lligà la seva sòrt, ni moral ni materialment podrà tornar a ésser lo qu'era. En tot cas tindrà de reneixe de les seves cendres després d'un llarch periode de gestació. Y encara es dubtós que totes les energies y tota la constancia d'en Gual, si per un cas torna en Gual a la lluyta, sien suficients pera retornarli aquell vigor moral y fisich — si se'm permet la paraula — que havien fet de la honorable institució la esperança més sòlida y l'element imprescindible de la futura regeneració del teatre de la nostra terra.

EMILI TINTORER

(Seguirà.)

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Però en el moviment s'hi ha d'apreciar un element importantissim, y es el temps. No totes les accions o moviments tenen lloch en un meteix moment; uns se verifiquen ara (*temps present*), altres s'han ja verificat (*temps pretèrit*), altres se verificaràn (*temps futur*).

Expressar, donchs, l'acció, y el temps en que ella té lloch, es la verdadera tasca del verb. En els idiomes naturals com el nostre, el verb se pren atribucions que podriem nomenar superflues; aixi expressa també per si sol la persona qui fa l'acció, y si aquesta persona es una o múltiple (singular y plural). Quan, per exemple, sóch *jo* qui riu, en aquest moment, dich: jo *rich*; si els qui riuen són ells, dich: ells *riuen*. Y *rich* y *riuen* per si sols, expressen respectivament que sóch *jo* (singular), y que són *ells* (plural) els qui rihêm.

Aquesta usurpació d'atribucions, aquesta complicació, verament innecessaria com ho demostra pràcticament l'idioma anglès, no podia ésser introduhida en un idioma qui aspira a la lògica, y aixi l'autor de l'Esperanto n'ha fet omissió, limitant el verb a ses dignes atribucions naturals d'expressar l'acció y el temps, solsament.

«El verb no cambia ni pera les persones, ni pera'ls nombres.» (Regla 6. — G. F. Z.)

Limitat el verb a ses funcions naturals, es comprensible que sempre haurà d'anar acompanyat del substantiu (qui ens indicarà la persona qui fa l'acció en son nombre corresponent) o del pronòm qui representi al substantiu.

Això dit, entrêm en les formes del verb.

Infinitiu. Aquesta forma'ns expressa l'acció en si meteixa sense relació a cap persona ni A CAP TEMPS. *Córrer*, *menjar*, *sortir*, *riure*, són infinitius qui no'ns diuen ni qui corre, etcètera, ni en quin moment s'ha verificat l'acció. S'expressa en Esperanto aquesta forma afegint a l'arrel la terminació *i*. *Kuri*, *manĝi*, *eliri*, *ridi*, són infinitius, això es, indefi-

nits, car no defineixen ni persona ni temps.

Indicatiu. Aquesta forma'ns *indica* simplement l'acció, y ho fa de tres maneres diferentes corresponents als tres temps: *present*, *passat* y *futur*.

Temps present. L'acció té lloch *ara* o en *el moment de que's parla.* S'expressa afegint a l'arrel la terminació *as.* Declinèm, per exemple, el verb *estimar*, qúal arrel es *estím* y qual infinitiu, per lo tant, es *estimi.*

Singular:

Jo estimo	*mi estimas.*
Tu estimes	*ci estimas.*
Ell estima	*li estimas.*
Ella estima	*ŝi estimas.*
Ell, o ella (neutre), estima	*ĝi estimas.*

Plural:

Nosaltres estimèm	*ni estimas.*
Vós, o vosaltres, estimèu	*vi estimas.*
Ells, o elles (personal o neutre), estimen	*ili estimas.*

Temps passat. L'acció ha tingut lloch *avans d'ara* o *del moment de que's parla.* S'expressa ab la terminació *is.*

Singular:

Jo estimi, estimava o he estimat	*mi estimis.*
Tu estimares, estimaves o has estimat	*ci estimis.*
Ell estimà, estimava o ha estimat	*li estimis.*
Ella » » »	*ŝi estimis.*
Ell, o ella (n.), » »	*ĝi estimis.*

Plural:

Nosaltres estimarem, etc.	*ni estimis.*
Vós, o vosaltres, estimareu	*vi estimis.*
Ells, o elles (p. o n.), etc.	*ili estimis.*

Temps futur. L'acció tindrà lloch *després d'ara* o *del moment de que's parla.* S'expressa ab la terminació *os.*

Singular:

Jo estimaré	*mi estimos.*
Tu estimaràs	*ci estimos.*
Ell estimarà	*li estimos.*
Ella estimarà	*ŝi estimos.*
Ell, o ella (neutre), estimarà	*ĝi estimos.*

Plural:

Nosaltres estimarèm	*ni estimos.*
Vós, o vosaltres, estimarèu	*vi estimos.*
Ells, o elles (p. o n.), estimaràn	*ili estimos.*

Condicional. Aquesta forma expressa una acció, qui no existeix efectivament encara, y quina existencia depèn de la existencia d'una condició. S'expressa ab la terminació *us.*

Singular:

Jo estimaria o estimés	*mi estimus.*
Tu estimaries o estimessis	*ci estimus.*
Ell, ella, estimaria o estimés, etc., etc.	*li, ŝi, estimus.*

Plural:

Nosaltres estimariem o estimessim	*ni estimus.*
Vosaltres estimariau o estimessiu	*vi estimus.*
Ells, o elles, estimarien o estimessin	*ili estimus.*

F. PUJULÁ Y VALLÈS

(Seguirà)

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Joan B. Torroella.—L'ESTUDI GENERAL O UNIVERSITAT LITERARIA DE GIRONA.—*Imprenta de P. Torres, Constitució, 9.—1906.*

La meritissima tasca dels Girbal, Viñas, Botet, Monsalvatje, Alsius y altres benemèrits gironins, no senyala pas estroncarse. Puja una jovenalla força hardida qui promet ab escreix continuarla. En Joan B. Torroella n'es bona mostra: a ses tasques llegislatives hi ajunta una fervorosa devoció per l'Arqueologia y per la Historia, donant el fruyt de series investigacions pera que puguen gaudirsen els qui inventarien tots els documents qui acusen el passat gloriosissim de la nostra terra. Acaba de donar palesa mostra ab la granada *Memoria* premiada en el derrer certamen de la benemèrita y ja extinguida Associació Literaria de Girona. Consta d'unes 280 pàgines, y en son decurs s'hi estudia, traçudament y ab probes d'erudició gens comuna, el procès de la Universitat lliure de l'antiga ciutat del Ter y de l'Onyar; però de més a més ab ullada d'àliga s'esplaya en ses èpoques llunyanes, bo y esbrinant l'estat de cultura de les edats *prehistòrica*, *romana*, *visigoda* y *aràbiga*. Com es natural, no sempre pot concretar o definir, però sol donar bona idea dels estats de civilisació, bell punt arriba cap a derrers de 1300, ja assenta bases més fermes, tot preparant la fundació de la Universitat lliure; axí estudia les Escoles d'en Beuda y d'en Carol, preludi, diguemne, del Centre qui ab tant d'esplendor havia de funcionar. Quan a ell arriba ja deixa l'ayre d'apuntacions

que modestament vol donarli l'autor, pera revelarse obertament en conciençuda memoria, detallada y documentada. La utilitat de l'obra d'en Torroella es senyaladissima.

Ab aytal libre, se compendrà que no són del tot infructuosos els certàmens literaris. En la majoria d'ells s'hi fa aplega de documents d'interés remarcable; y potser que'ls de l'antiga Associació sien l'exemple més palpable, perque ja es de tothòm sabut que'ls nombrosos volums publicats per ella constitueixen un monument a les lletres y a les arts.

L'obra del senyor Torroella's troba de venda a cà'n Torres, de Girona, ahont ha sigut editada, y a cà'n Alvar Verdaguer, a Barcelona.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET

PER RECORT D'EN VILANOVA

SUSCRIPCIÓ *popular per fer un bust o relleu del gran escriptor y colocarlo públicament en la seva Barcelona.*

Els iniciadors d'aquesta suscripció popular creuen sobrera tota excitació al públich pera lograr el seu objecte. Els vells amichs y admiradors d'en Vilanova serien prou nombrosos per fer ells sols un monument al gran humorista; però no són ells sols qui l'han de fer: la fama d'en Vilanova està encara en creixent, y sos admiradors novells tenen també'l dret de contribuhirhi. Es a tots, a vells y joves, a poderosos y humils, als humils sobretot, qui convidèm a pendre part en aquest tribut, ben segurs de que tots hi voldràn ésser: els amichs, els admiradors, els agrahits, els patriotes.

Ilustració Catalana, 100 pessetes.—*La Veu de Catalunya*, 50.—*El Poble Català*, 50.—JOVENTUT, 25.—*La Esquella de la Torratxa*, 25.—*Cu-cut!*, 25.—*La Tralla*, 25.—*Patufet*, 10.—Francesch Matheu, 10.—Joseph Franquesa y Gomis, 10.—Bonaventura Bassegoda, 10.—Joaquim Cabot y Rovira, 10.—Pere Aldavert, 10.—Angel Guimerà, 10.—Joseph Pin y Soler, 10.—Joseph M.ª Roca, 10.—Alvar Verdaguer, 10.—Joseph Blanch y Piera, 10.—Ramón E. Bassegoda, 15.—Ramón Picó y Campamar, 10.—Enrich Clarassó, 10.—Joseph Alemany y Borràs, 5.—F. Fontanals y Font, 1.—Joseph M.ª Valls Vicens, 10.—Agusti Valls y Vicens, 10

Suma total, 471 pessetes.

Queda oberta la suscripció en la Administració d'aquest periòdich.

NOVES

Els politichs d'upa están que no saben ahónt toquen. Y no es pas perque'ls hi trenquin el són els gravissims problemes que cal resoldre pera'l bé del pais. Lo que'ls té encaparrats es saber si l'actual ministeri d'estiu morirà com els cossos malaltiços a la cayguda de la fulla! si aquest govern *lliberal* (!) se decantarà çap a la dreta o cap a la esquerra; si en Maura està enfadat o si en Moret riu; quina cartera li donaràn a n'en Romanones en la pròxima combinació, y qui serà'l noy maco qui podrà triar pera substituhir a n'en Manzano. Y com a *bons lliberals* també'ls preocupa la qüestió religiosa. Els qui fins ara enviaven als importuns *á contárselo al Nuncio*, se troben que aquest senyor els hi torna la pilota y no tindràn més remey que anar a Roma; ara fóra bonich que hi anessin y no veyessin el papa.

Y nosaltres tan tranquils!

—

Retallèm d'un estimat colega:

Solidaridad periodística — Convocados por el director de *Las Noticias*, se reunieron anoche en la redacción de este periódico los representantes de *El Noticiero Universal*, *La Veu de Catalunya*, *El Poble Català*, *La Publicidad*, *El Diluvio*, *El Progreso*, *El Liberal*, *Diario del Comercio*, *La Tribuna* y el *Diario Mercantil*, para interesarse por el compañero en la prensa señor Recó, condenado á dos años y dos meses de prisión, en proceso seguido por la ley de Jurisdicciones.

Entre los reunidos se designó una comisión para que estudie la manera de hacer menos aflictiva la situación de su infortunado compañero, proponiendo un medio de solidaridad periodística, dentro de los medios marcados por la ley.

No sabèm lo què s'acordà, però parlant ab tota sinceritat creyèm que varen començar malament, donchs, segons el nostre parer, lo primer que calia era no convocar, ni a *El Liberal*, ni a *El Progreso*. Això es com anar a tapar una fugida de gas ab un cigarro a la boca.

—

Els aficionats als estudis filosòfichs están d'enhorabona. Entorn d'en Diego Ruiz, veritable nucle d'aquest moviment, s'han reunit uns quants catalans plens d'entusiasme per la nova idea. Se tracta de fer efectiva la divisa *Züruch zu Llull!* (Tornèm a Llull!) d'en Ruiz, ab la creació d'una escola llulliana. Aquest projecte, com hem començat dihent, acaba tot just de pendre forma, a travers d'unes quantes reunions preparatories tingudes en el local de la «Federació Escolar Catalana». La prempsa diaria les ha ressenyades aquestes sessions, de manera que ja no interessaria repetir aqui tot allò de lo qual té ja coneixement el públich.

Emperò lo que si es interessant es el *programa* y *manifest* d'en Diego Ruiz, en el qual com bé s'escau a l'iniciador d'una idea, rectifica'ls petits desviaments en que han pogut incórrer els seus colaboradors de la derrera hora, menys segurs qu'ell de la veritable orientació que cal donar als moderns estudis filosòfichs.

En aquest manifest-programa, en Ruiz de-

clara que si han d'ésser trenta no més els fundadors de la *Escola*, poden fer molt a condició de que no sien trenta oradors. «Un discurs més — diu — no resoldria la qüestió. Si per cas, trenta poetes, trenta sofistes, trenta *sabis*, trenta mistichs... Però trenta parlamentaris, no. Cerquêm gent qui pensi, qui edifiqui, qui trevalli, gent creadora.»

Aboga després pera que la Escola publiqui una *Fulla llulliana* la qual ha d'ésser com «la Escola meteixa en estat d'activitat». «Notes curtes, hont el pensament encarni en aquelles paraules més precises y més justes: heusaqui la nostra tasca immediata. De totes aqueixes notes, llegides y meditades en la Escola, ferne quelcòm *permanent*, durable: vuyt planes de trevalls curts, resùm dels nostres dies d'amistat.»

Tracta després del *nou llullisme* per comparació ab el dels qu'ell nòmena *vells llullistes*. Aquests, com a partidaris d'una restauració plena de l'Ars Magna d'en Llull, no poden tenir influencia en la corrent moderna de les idees; llur trevall hauria de resultar contraproduhent. El programa del nou llullisme consisteix en «veure'l sigle xx a travers d'en Llull». «Veure *tota* la Filosofia a travers de la teoria de la Definició com un Acte» serà el criteri del nou llullisme, y son mètode «veure la Ciencia com la realisació d'un Criteri de Bondat».

Per ultim, al tractar l'iniciador de la nova Escola del caràcter de la moderna filosofia llulliana, pera la qual ell y sos companys han de trevallar, diu lo següent: «L'home s'ha consagrat ja fa molt de temps a la *explicació* de l'Univers. Quan ha *explicat* alguna cosa, ha sigut nomenat «filosoph». Però ara'l filosoph vol *fer coses*, no definir per nocions, sinó per *actes*. Y precisament en aquesta nova via que's prepara — potser l'adveniment d'una nova època pera la Humanitat — el lema es aquest sempre: *La definició dèu transformarse en la cosa demanada.*

Y ab aquestes derreres paraules, deixà entreveure l'alta significació patriòtica dels projectes qui acaronen els fundadors de la Escola: «Oh, Catalunya, Catalunya, *mater iberorum*, quin dever august t'imposen els temps nous!»

—

En l'última sessió celebrada pel Concell Directiu de l'«Associació Protectora de la Ensenyança Catalana», se donà compte del estat de Caixa, resultant que s'han recaudades durant el primer semestre d'aquest any 2,562'90 pesetes, y distribuhit, entre les déu Escoles Catalanes y demés centres de cultura qui subvenciona l'Associació, 1,693'15 pessetes.

A proposta del senyor Riera y Bertràn, president de dita Associació, s'acordà, ab el major entusiasme, instituhir, desde'l curs vinent, un important premi destinat al noy pobre y més aplicat de les Escoles Catalanes, consistent en la imposició, a favor d'aquest, d'una quantitat quals interessos, acumulantse permetin deslliurarlo del servey militar.

S'acordà també començar els trevalls necessaris pera portar a cap la publicació d'un *Butlletí de la Ensenyança Catalana*, qui dongui compte de la marxa de la «Protectora» y de tot lo que's relaciona ab els fins e ideals que la guien.

Altrament fou aprobat un projecte de tarjetes postals que l'Associació's proposa publicar y expendre a l'infim preu de cinch céntims una. Contindràn artistiques reproduccions de llochs monumentals y pintoreschs de Catalunya, formant coleccions o series interessants, y el Concell confia obtenirne igual o major èxit que l'alcançat ab els talons de propaganda qu'emeté poch temps ha y que tan encoratjadora rebuda han merescut.

—

La revista de cultura étnica y social *Vida*, ha iniciat una suscripció pera erigir un monument al gran dramaturg Enrich Ibsen. Aplaudim la idea y desitgém que pugui durla dignament a cap.

—

La societat «La Reixa», per'atendre degudament als fins pera que fou creada, prega a totes les persones qui tinguen a bé contribuhirhi ab algùn donatiu, se serveixin entregarlo en la redacció dels periòdichs o domicili de les entitats catalanistes, hont hi trobaràn les corresponents llistes.

—

El Consistori dels Jochs Florals de Girona ha rebut algùns premis, després de la publicació del cartell-convocatoria, qui s'adjudicaràn baix les meteixes condicions del mentat cartell.

Els trevalls deuen ésser enviats al senyor Vicens Piera, secretari del Jurat qualificador, Força, 16, avans del primer d'octubre d'enguany.

—

Publicacions rebudes:

Troisième Concours de l'A. E. T. N. (*Avignon*). El grupo literari y artistich de l'A. E. T. N. ens ha enviat el programa de son tercer Concurs de Literatura y Música. Nombrosos premis consistents en medalles d'argent y de bronze, diplomes, cigales d'argent, volums y estampes, seràn repartits als autors llorejats. La data de clausura està fixada pera'l 30 de setembre de 1906. El programa y totes les instruccions necessaries seràn enviats baix simple demanda endreçada a monsieur L. Vanel, secretari general de l'A. E. T. N. (place des Carmes, 16, Avignon).

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 232.

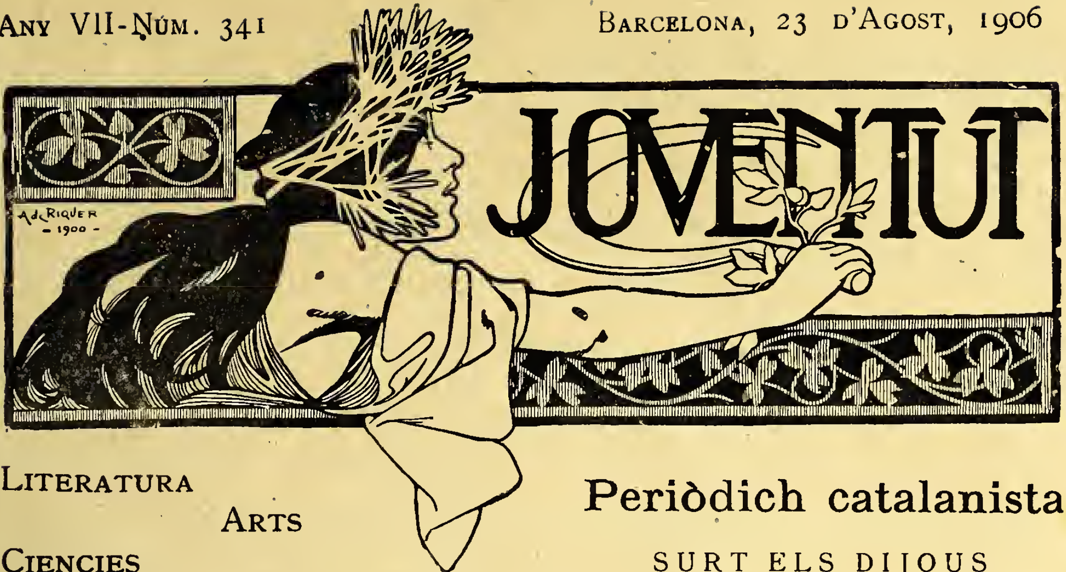
Ja hem repartit a nostres suscriptors el segón volúm de l'any, qui consisteix en la magnífica obra de G. Hauptmann,

ANIMES SOLITARIES

traduhida al català per nostre company de redacció l'Oriol Martí.

Aquesta obra ha quedat posada a la venda en totes les llibreríes al preu de 2 PESSETES l'exemplar. Els suscriptors de JOVENTUT qui vulguin adquirirne més exemplars, els podràn obtenir en nostra Administració ab l'acostumat 25 per 100 de rebaixa.

ANY VII-NÚM. 341 BARCELONA, 23 D'AGOST, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

FEYNA D'ESTIU

Entre la calor ben propria de la temporada y aquell tapaboques que'ns fan portar per força, els qui tenim la deria d'escriure, a riscos d'una ensopegada que'ns transporti a la *torra*, hem de fer abstinencia y desar la ploma. Però com que no'ns manca la llengua, ens queda'l recurs de la prèdica y... *váyase lo uno por lo otro*, com diu que diuen els castellans.

Tal com van les coses de la política, podriem escriure un grapat de volums ben atapahits de lletra menuda, però la pobra Espanya està que s'aguanta per miracle y li passa lo meteix que a una casa vella: no's pot ferhi cap *remendo* per por de que s'enruni tota. Y ab l'enrunament hi ha sempre perill de trencadiça d'òssos.

Donchs, lo millor es fer muixoni, perque la feyna es pesada y a riscos de fer sortir duricies al qui s'hi arrisqui.

Vetaqui perque ab moltes idees al magí se fa tan costosa la tasca. Avans d'agafar les quartilles, sobra materia prima; però un cop se té la ploma als dits y s'escampa una mica de tinta pel demunt de la blancor del paper, una veu interior sembla que cridi allò de quan erem noys: «Ay, que't cremes; ara't cremes!...» Per això es que val més fer feyna d'estiu; aquesta es la que fem els catalanistes arreu y a la més petita ocasió: com que Catalunya es molt més gran de lo que a molts sembla, convé que de paraula's transportin les idees nostres y s'infiltrin en els cervells y en els cors dels quins ni llegeixen diaris, ni saben esbrinar altres signes que'ls del celatge, ahont llegeixen — per únich llegir — lo curs del temps, ritmich y acompassat, o l'anunci de la pluja desitjada qui els portarà l'abundor de la cullita.

Pels poblets de la nostra terra, ara es bon temps pera escamparhi bona feyna. La paraula, aquest dò preciosissim, no pot segarse ab el llapiç roig; siguèm lliures parlant, ja que la llibertat d'ara'ns ofega les idees noblement escrites. Y en bona fe que no'ns hi hem d'esforçar gayre pera predicar ab fruyt als catalans de montanya. Els quins no han recullit mala llevor, els quins són verges de tota influencia, fins poden ensenyarnos molta cosa. No fa molt temps, en un *meeting*, un

catalanista ben conegut y entusiasta'ns parlava del servey voluntari y tots l'aplaudiem xardorosament perque feya arrelar més fondo les nostres conviccions; donchs jo hauria volgut que tots aquells qui ab mi l'escoltaven, m'haguessin acompanyat pel Montseny no fa gayres dies. Un pagès del color de l'argila, voltat de maynada y de la dòna, me feya reconte dels seus afanys per'arrencar de la terra'l moç de pà de cada dia, y m'ho deya ab un to placivol, bo y rihent y resignat, amoixant els menuts qui com pardals després de la pluja se li entortolligaven per les cames. De prompte'l bon home arruga'l front y'm diu, mentres una llàgrima grossa li resseguia les arrugues del rostre: «Som set a casa: els que veu y el bordegàs gran qui es al bosch a fer llenya; es l'únich a casa qui m'ajuda a guanyar alguna cosa y aviat me'l cridaràn, perque està per cumplir els dinou! Si el rey s'hagués casat uns quants anys enrera y hagués tingut fills, potser les hauria cambiades aquesta mena de lleys que ab les quintes atueixen als pobres!...» Y aixecant l'eyna qui tenía a la destra, guaytà al cel, qui projectà una claror com de llampech en els ulls humits d'aquell pobre pare. Y jo'm vaig recordar de lo que havía dit el meu company en el *meeting*, y mirantme al bon montanyench vaig sentir una esgarrifança de pena y de joya. Si els oyents d'aquell dia l'haguessin sentit a n'aquell bon català qui ni menys sab de lletra!...

Femne, donchs, tots de feyna d'estiu, que la sembra no la farêm pas en terra xorca, y aixi s'enfortiràn encara més els esperits nostres, pera recomençar després la tasca de la ciutat. Jo sempre'm recordo de lo que'm deya'l meu mestre de primeres lletres (a qui vaig estimar sempre y a qui consagro moltes recordances avuy qu'es mort): «May aprench tant,— m'havía dit més d'una vegada,— com quan ensenyo als noys petits.» Que n'era de bo y de sabi el meu mestre!

J. Pujol y Brull



CRÓNIQUES DE PARÍS

A TRAVERS DELS DIÁLEGS

—¿Qui hi ha?

—*C'est moi!*

—*(Obro la porta.)* Endevant, endevant!...

—*Tiens!* ¿Les dotze y tot just llevantvos?

—*Madame*, un servidor trevalla de nits; es per això... *(Tanco la porta.)*

—*Comme moi.*

—Y com els serenos.

—Ja entench; com aquesta mena de policía que ara'ns volen posar a la nit a Paris.

—Això meteix.

—Després diràn que'ls francesos no som enginyosos.

—En efecte, no es mala troballa la dels serenos. ¿Y còm els nomenarêu vosaltres?

—Com ja se'ls nomena avans d'existir: *serrrenós.*

—*Madame*, permetêu que vos ho diga: sòu el poble més gran del món! *(Pausa.)* ¿No vos fa pas res que'm posi les sabates devant vostre?

—Feu, feu... però, còm! ¿ja teniu el barret posat y encara estêu ab sabatilles?

—*Helàs!* ma bonà *amie*, això són exigencies de la hermosa moda parisenca.

—¿Volêu dir que ab les calces justes no vos podêu calçar avans de posàrvoles?

—Això es: ab les calces justes y les mànegues jústes y els barretets justos, cal que avans de vestirvos rumiêu bé quina peça vos heu de posar primer: si les sabates o les calces, si els punys de la camisa o l'americana, si...

—Tenim molt gust els parisenchs.

—¿*Vous parlez* de les parisenques?

—*Aussi*.

—Com vos volguêu, *madame;* no hi faig oposició.

—¿Es que podríau ferla? ¿Es que no trobêu encantador, el que les calces marquin els genolls y, arribant no més que fins als tormells, deixin lluhir tot el peu de l'home?...

—Si, vaja, les *llesques*.

—*Comment?*

—*Les tranches*!!!... Després de tot, teniu rahó, no hi ha res més lleig que aquests anglesos ab llur roba baldera qui sembla que fa ostentació de sa industria. Al menys vosaltres, els francesos, demostrêu inclinació a la

economía ab ella. No mès la gent de mal gust pot qualificar vostra manera de vestir d'esquifida...

—Oh, ben cert. Y remarquèu la antítesis. A la roba ampla dels anglesos correspòn una moral justa; a la roba justa dels nostres homes, correspòn...

—La mànega ampla.

—No os entench...

—No hi fa pas res... Digueume, ¿es que no es premeditat aquest encongiment de roba?

—¿Per?...

—¿Aquestes calces estretes no són pas el primer pas pera evitar que *vous les dames* vos les posèu?

—*Mon ami*, se veu a la llegua que vostra ànima es estrangera y ataleyèu tot això desde un punt de vista molt enderrerit.

—Ah, ah!...

—L'home de la França, o si volèu, millor, el parisench no se sent gens molestat de que se li posin les calces com vós dihèu. El podèu veure pels passeigs empenyent el cotxet del nen, en tant la muller marxa al costat llegint el folletí de *El Journal*, o'ls *Cinch anys de Ministeri* que *Monsieur André* publica a *Le Matin*.

—Oh, la gentilesa! Cal èsser afable ab les *dames! N'est-ce pas?*

—Ben nèt! Y desprès de tot, si l'empènyer un carretó, o portar el cistell de la vianda quan van a la *campagne*, o netejar la *lune* del noy qui a volgut fer caca en mitj del carrer, són coses denigrantes, ¿per què hauría de permetre ell que ho fes la dòna?

—Quedèm en que jo vos demano perdó y modifico certes idees. (*Pausa.*)

—Vós dirèu que parlo a favor de la dòna perque'n sóch...

—Vós sóu un àngel, *madame*!

—*Ho*, *zut*..., *ferme*!... Però, y això'm porta a lo que tinch interès en demostrarvos, si el parisench adopta certes posicions en la vida social, ¿es que per ventura no són lògiques, es que per ventura no ve obligat a adoptarles, es que per ventura no ve obligat a tirar del carretó, si vol contribuhir a les càrregues del *menage* y si no vol viure ab la esquena dreta y menjar blanch?

—No entench ni un mot de tot lo que'm dihèu. Ab el vostre permís aniré arreglant aquestes quartilles mentres anèu dihent.

—¿Un article literari?

—No, *madame;* he escrit lo que vós y jo enrahonarem ahir, pera publicarho a Barcelona.

—Ah; ¿parlèu de mi com si fos entrevistada?

—Quelcòm semblant.

—Jo vos remercio. Me feu molt gentilment un reclàm per si may penso anar a Barcelona.

—*Arretez-vous madame*! No hi tindriau la vida...

—¿No hi ha pas gent ab el ronyó d'or?

—Tot lo mès que podríau trobar, sería una cooperativa de consúm formada de guetos que la primera joya que vos regalaríen sería una màquina de cosir ab la que vos entretindríau els ratos perduts...

—*Oh*, *les sales bêtes*!

—Continuèm, continuèm...

—Mirèu: la unió de l'home y de la dòna es un contracte...

—¿No heu pas estudiat per advocat?

—Callèu, si os plau! En virtut d'ell els dos sexes s'han de repartir les càrregues de la unió.

—Ben clar!

—L'un sexe aporta'l trevall, el pà, en una paraula...

—Les besses.

—... la *galette*; l'altre hi aporta'ls cuydados de la llar.

—Es equitatiu... Ah, si vegèssiu l'edifici que *La Equitativa* tè a Madrid!

—El govern, tocat al cor per les corrents socialistes modernes, ha obert ses oficines a les dònes, y ha donat l'exemple de que la costúm s'extenguès.

—Si anèu sentant premises y mès premises, no vos podrè seguir fins a la conclusió.

—Tinguèu paciencia! El trevall de la dòna es mès barato que'l de l'home.

—Acabèu, *madame*, vós ho suplico!

—Y... ara acabo pera concloure; y la dòna es mès maca que l'home.

—Sóch d'aquest parer, malgrat èsser el contrari a les lleys estètiques...

—¿També hi creyèu vós en aquestes lleys?

—No crech en cap, però les sento.

—Ja es quelcòm! Donchs bé: les lleys econòmiques per una banda y per altres les

lleys del sexe, han fet ocupar tots els empleos dels homes per les dònes.

—No hi veig aquelles lleys en el problema.

—Mirèu: si vós sóu l'encarregat de donar un empleo y vos ve a demanarlo un home y una dòna, ¿a qui'l donarèu?

—Jo donaria un empleo diferent a cada un.

—Si seguiu per aquest camí, no hi ha rahonament possible, *mon Dieu!*

—No vos enutgèu. Vós volèu que vos digui que preferiria donar l'empleo a la dòna pera fer mèrits, ¿no es això?

—Es lo que fan tots els homes.

—Donchs ja sè'l medi de que's coloquin els homes. Fer que'ls qui donguin els empleos sien les dònes.

—Estèu insoportable avuy; se coneix que vos acabèu de llevar!

—Continuèu; sóch tot *a vous*.

—Ja tením les dònes colocades en virtut de la lley del sexe. Observèm les lleys econòmiques. ¿De quína base's parteix pera establir el salari dels homes?

—Dels gastos de l'home casat y ab un fill.

—¿Y pera'l salari de les dònes?

—Dèu èsser el meteix!

—Absolutament lo contrari. Dels gastos de la dòna soltera. ¿Anèu comprenent? Això fa que la dòna trevalli mès barato.

—Com que contribueix a aumentar el salari del pare, la cosa es admirable pera les familíes.

—Però això succehí en un començ. Han anat passant els anys, y aquelles solteres s'han casat.

—Y bè: suma de salaris de marit y muller.

—Oh, ca! Car la plaga ha anat aumentant, car pel fet de trevallar mès barato, tot comerciant, director de banca, etc., etc., prefereix les dònes als homes, el resultat es que no hi ha pas mès gent trevallant, sinò la meteixa gent, sols que ara porta faldilles y avans duya calces, sols que avans cobrava salaris de caps de casa y ara cobra salaris de filla de familia.

—*Mon Dieu!* Estèu feta un *Molinari!*

—Y veusaquí com es molt just que ja que les dònes són les qui aporten el diner, sien els homes els qui aportin les feynes *ménagères*.

—Y tirin del carretó, o del cotxet, si trobèu que fa mès fi.

—Y veusaquí a lo que ha conduhit pretendre deslliurar la dòna ab el trevall manual.

—A casa passa quelcòm semblant ab les fàbriques de taps de çuro... *de bouchons de liège*, *madame*, de teixits, y altres. Y a mès, a casa'n reb l'agricultura.

—Els socialistes al pretendre deslliurar la dòna...

—Hermosa tasca!

—Inútil; si es el sèr lliure per excelencia! Al pretendre deslliurarla no han fet mès que donar carn al llop, materia explotable als explotadors!...

—Sobre tot, no vos posèu seria. Sóu tan hermosa somrihent!

—*Blagueur!...* Però no he acabat; ara precisament vos vull conduhir a mon terreny.

—Com que no's tracta del de l'honor, vinch.

—¿No vos deya jo que la dòna es esclava en els oficis manuals?

—No ho nego pas; però no es per ventura mès... digna.

—*Ho, là, là!* Aquí vos vull. ¿Sabèu què succeheix? Que com que som dònes y hem nascut pera fer goig y som presumidotes, la qui está en una oficina o despatx, etc., no pot soportar dos dies seguits que la del costat porti una blusa o unes faldilles, o uns enagus mès macos que'ls d'ella... Y això aumenta'ls gastos dels ja migrats salaris; y sinó per allò, perque li plau anar maca, que això plau a totes, y li plau que quan entra al trevall el *monsieur* que hi fa d'amo li digui que val la pena y li pessigui els pits, ab perdó sia dit...

—...de les a qui Sant Joseph ha passat el ribot...

—Y el jornal no arriba, y elles acaben fentse *entretenir*, y l'home ho sab, y calla; calla al costat de les cassoles dels fogons, o de la taula greixosa de la taverna...

—*Madame*, vos en anèu a câ'n Pistraus!

—*Comment?*

—Que la *France* se'n va *chez monsieur Pistró*.

—*Alors*, si elles bo y esclaves han d'acabar per fer malgrat elles, lo que nosaltres les *femmes chic* comencèm fent a conciencia, ¿no

es la vera llibertat la nostra, no es l'única, no es, si volêu, el camí menys lleig de tots els que hi ha pera triar?

—Avuy, tal com están les coses, teniu tristament rahó.

—¿Y demà no la tindré? ¿Demà, com avuy, per ventura, la dòna no haurà nascut pera estimar y ésser estimada?

—¿Y l'home?

—Pera ésser estimat y estimar!!

—Permetêu que'm rici el bigoti.

—Y jo que m'arregli el llaç del barret.

—*Madame*, la catedral no necessita adornos; no vos amohinêu.

—Tinch pressa y me'n vaig sens escoltarvos més dir benehiteries.

—Sóu crudel. ¿Fins a demà?

—*Si vous voulez!* Demà anirém a recorre magatzems.

—Molt bé. *Au revoir!*

—*Au revoir!*

—Ah, escoltêu. El primer día'ns trobarem al café; el segón al restaurant; avuy ja heu trucat a ma cambra mentres me vestía.

—¿Y...?

—Que cal que tinguêu present que després ho dich tot en una revista, y que no m'obliguêu a faltar a la veritat.

—¿Volêu dir que...?

—Que demà si pot ésser no avencêu gayre l'hora de venir a buscarme!

—Avuy estêu inaguantable! Me'n vaig: *je vous quitte. A demain, n'est ce pas?*

—*A demain! (Acompanyo fins al replà a ma interlocutora.) Prenez garde aux marches*, que aquestes escales encerades són perilloses!...—

F. Pujulá y Vallès

Paris, agost de 1906



MARABOU

(Acabament)

IV

El dissabte al vespre cap allà les nou, a voltes més tart, quan no havia encara acabat de posar en ordre sa roba blanca y els seus vestits, en Marabou devallava als barris baixos de la vila, y entrava en els cataus vergonyosos. Y allà fins a la matinada, ab un frenesí de bestia, s'ubriagava de dònes y de vi. Y el qui aleshores hagués gossat atravessarse en sos desitjos, ell l'hauría matat com un cà.

Avans no s'hagués fet del tot dia, en Marabou muntava a son cau. Els qui el trobaven, ab el front acotat, l'esguart dolent, la boca crudel, s'apartaven de son camí.

Ell feya sa toaleta a la frescal fontana, se mudava la roba y's pentinava. Tot rastre de la orgia desapareixía allavors, y grave, trist y pausat, l'home, bell com un deu primitiu y migrat, anava a missa primera a la capella de Sant Bonaventura. — Una vella capelleta romànica, arrupida al sòl com una bestia retuda.

En un dels costats, en l'altaret del Purgatori ahont les vidrieres hi posaven taques de lapiç y de porpra, l'home s'agenollava; s'agenollava en una d'aqueixes poses hieràtiques qui guarden a travers de les centuries, els guerrers de marbre dels angles dels sepulcres.

Y durant tota la missa, sense compendre un borrall de lo que deya'l capellà, resava ab esperit fervorós, per aquella «amiga difunta» quin recort dolorós com una nafra romanía en son cor y en sa carn. Ab aquella parla bordiçenca qui s'havia encomanat en les costes mediterranies, ahont hi havia menat la existencia errant de bastaix, repetia sense parar...

La vostro misericorde per ella,
Jesus! La vostro compassiou!

Y remembrant les hores rohentes d'amor que la mort s'havia endut per sempre més, se sentia batzegat per una forta esgarrifança.

Quan passaven a captar «pera'l servey de la iglesia», en Marabou restava immòvil dihent ses «*misericorde*»; mes, quan l'escolanet atravessava la capella saccejant la caixeta «per les animetes del purgatori», l'home el cridava ab un psssit! y ab el to del qui imposa una condició li deya a pleret: «*Per la mienne amia*», y feya lliscar per la greixosa obertura de la bossa una peça de dos sous.

El reste del mati l'empleyava en dormir, a l'hivern, en sa cova: a l'estiu al cap del moll, ayrejat per l'oreig marí.

Altres vegades, quan sa orgía nocturna no l'havia massa cruixit, netejava son hostatge. Escombrava'l sòl ab una escombra de bruch de la qui's servia també pera treure les terenyines de les laborioses aranyes. Ab tota cura aixugava les antigues caixes de sabó y de bugies qui havia transformat en armaris. Després se'n anava lluny del port, allà hont l'aygua no es empastifada per les clavegueres de la vila, y ab la sorra de la platja fregava'l seu tupi, la paella y els seus dos plats.

Tot seguit tornava a casa, tancava la porta, passanthi els dos ferrallats y encenía'l llum.

Ab ses mans potentes qui's crispaven, furgava'l fons deson sach de tela, desfeya'l mocador de seda qui embolitava'l retrat de María Angelotti, d'aquesta «*amia morta*» qui no podía oblidar.

Era una dolenta estampa, feta en el país nadiu d'en Luigi, a Cagliari de Sardenya, per algún infeliç fotògraf forà. Y no obstant, malgrat la imperfecció del retrat, qui ja era bon xich groguench, s'hi endevinava la bellesa de la dòna jova y madura, jayent ja en l'eternal sepulcre. Era ben bé la soperba femella qui esqueya a aquell soperb mascle, xicota d'ulls ubriagadors, de boca ardenta y crudel, pits exuberants de bacant. Y l'home la mirava, mitj foll, pres d'una rabia d'amor qui amarava son front d'una suhor d'angoixa, y emblavia les venes de son coll. Després ell se revolcava per terra, estrenyent el sòl a braços plens, sanglotant y mormolant antigues amoretes qui no volien pas morir ab l'aymada morta.

Y agotades les tendreses, acabava per nomenarla «puríssima, blanquissima, castissima».

V

Ja feya dos anys que trevallava a Roquedorade, y sempre ell estava tan seriós, tan tranquil, tan silenciós, menant la meteixa existencia salvatge y solitaria, sols trencada per les orgies del dissabte y les misses del diumenge «*per la mienne amia*». En el moll, al llarch de les velles demores qui projectaven sobre l'aygua tranquila del port llurs reflets movediços, no s'havien pas encara acostumat complertament a vèurel, ell no havía pas assolit el dret de ciutadanía. Era tan diferent de la població bellugadiça, irònica y xerrayre d'aquell lluminós recó de la lluminosa Provença!

Tothòm se'n malfiava d'ell, d'aquell passat inconegut del qui res més se'n havia esbrinat que «*l'amia morta*», y que, altrament, potser no tenia cap altra historia.

D'aquest home d'una altra raça, bell, desdenyós y fort, se'n esperava, se'n temia *quelcòm*, quelcòm d'estrany y terrible, y de lo que sempre tothòm estava amatent a payrarsen.

A voltes encara, com el primer jorn, la brivalla entremaliada ab l'Estevet al cap, l'empaytaven ab sa cridoria: «*Hou! Hou! Marabou!*», però may ell s'avenia a fer una resposta.

Y sempre, ab una barreja de por y voluptat, els bordegaços, porugament apilotats els uns ab els altres, anaven a escoltar al cap del moll el cant desesperat de l'home qui no podia pas oblidar:

> Morta, morta, al est morta
> Le bel jour de Sant Parfait.

De tots els companys de feyna d'en Marabou, no més en Toni fingía no tenirli por y s'arriscava a endreçarli una pregunta o una burla, sense may, emperò, obtenir resposta.

—Tu't faràs rompre'ls òssos, Toni, —li deyen els altres carregadors; — mira que jugues un jòch perillós! Aquell minyó no fa pas cara de manyach!

Mes, en Toni, per fanfarria y encara que'l cor li bategués de basarda, arronçava les espatlles.

Fins un jorn, ab un pot de pintura vermella, qui 's'havía descuydat en Constance, el calafat escrigué sobre la muralla del moll un «Visca Marabou!» de dos metres d'alçaria y que's veya d'un cap a l'altre de Roquedorade. Y malgrat els concells de sos camarades, ell no volgué esborrarlo de cap manera.

Quan, al matí, l'estranger eixí de son jaç, els homes, pantejant, l'esperaven. Mes, ell, qui no sabía pas de llegir, ni s'adonà d'aquelles ratlles porporines. Y en Toni, triomfant, jurà que l'home tenía por.

Fins a l'endemà en Marabou no s'enterà de l'afer per una dòna qui llegía en alta veu el rètol bo y rihent.

Aleshores com una lluhiçor crudel de fera passà pels ulls de l'home, y un sotrach de sa sang salvatge semblà volerlo llençar sobre en Toni qui era esdevingut tot esblaymat. Mes per un esforç qui el deixà tremolós, se contingué, y ab aquell menyspreu altiu qui li era habitual, no digué més que «Bruta».

Y reprengué sa tasca.

VI

Aquell diumenge, un jorn sinistre de decembre, que'l vent gemegava com un plany humà, quan cap a cinch hores en Marabou tornà de la platja, duhent sa vaixella ben rentada, s'adonà que s'havia oblidat, a l'anarsen, de tancar la porta de sa cova. Son front esplèndit de deu salvatge y migrat fou solcat per una arruga d'enuig. Entrà depresa, barrà la porta, encengué'l llum y mirà. Cap rastre de desordre no's vegé en sos trastets sempre tan cuydadosament arranjats. Aleshores ab ses mans potentes qui tremolaven, furgà dins el sach de tela pera treuren el bell retrat esgroguehit de Maria Angelotti, son únich e inguarible amor.

Sos dits no sentíen pas el frech de la seda ab qui ell envolcallava a sa aymía. Per dues vegades tornà a cercar... Res! Ab ulls de follia, agafà'l sach pel cul y el capgirà, y entre les penyores qui li queyen, el retrat no hi era pas. Se redreçà esbufegant per les narines, formidable y terrible, y's posà a rumiar.

Al cap d'un moment s'acotà, després tragué d'una de les caixes un llarch ganivet qui ficà en la mànega de son jersey, y eixí ab un pas lliscant de pantera.

Allà baix, al cayre del port, sota la llum d'un fanal, uns homes parlaven y reyen tan ataléyats ab llur xerrameca qui no sentíen el fret cru qui queya de les estrelles.

Ab precaucions felines, en Marabou s'atançà a n'ells, y a la claror de la celistia vegé entre'ls dits d'en Toni la imatge de *«l'amia morta»* qui ensenyava ab rialles pastoses de borratxó.

Aleshores l'estranger se redreçà, immens, ab una mà arrencà'l retrat a n'en Toni, esferehit, y ab l'altra li plantà al coll el seu ganivet fins al mànech.

En Toni caygué ab una forta renera. Y els altres esglayats, immòvils, miraven ab ulls esvarriats l'agonía de llur companyó. Y després, ab una revolada, se tiraren sobre en Marabou.

Ab un geste dur, l'estranger empunyà'l coltell del coll d'en Toni qui gemegà més fort. Reculà fins a la vora del moll y d'un cop enfonsà la fulla en son propri pit.

Aleshores gità un glop de sang soperba y caygué d'esquena al fons del port. Se sentí el xap de son cos en l'aygua, després, res més. Res més que'ls plors del vent y els sanglots d'en Toni qui deixava de viure.

VII

Y l'endemà en el *Cap-Maubais*, qui está de cara a Roquedorade, se trobà'l cadavre esblehit de l'home inconegut, grave, calmós y bell com un deu migrat y salvatge. El cos de l'home qui no havía tingut en sa vida primitiva y brutal més que una passió y que una tendresa y qui fins a la mort havía estimat a l'aymada morta.

VIOLETTE BOUYER-KARR

Traducció de O. M.



CONFIANÇA

Ab quànta joya vaig rebre'l permis del pare y la corresponent sanció de la mare, pera concórrer a una excursió cinegètica en la may prou ponderada Albohera (en arabesch Albufera), qui's troba a uns vuyt kilòmetres al Sur de Valencia!

Me fou promesa la tal anada si es qu'eixía en bé del curs d'aquell any, y, gracies a Deu, vaig sortirhi y *no m'alabe*, com diuen els *chés*.

Preparat el maletó ab quelcòm de roba interior y qualques llibres pera embotírmels pel camí y, acompanyat de ma mare, emprengui la marxa cap a la estació de Tarragona, qui allavors era emplaçada en el corral en que s'alça avuy el teatre Eldorado.

Poques persones hi havía en la esquifida sala d'espera, y en sa majoria mascles. Sobtadament aparegué un gran senyor ab dues senyoretes, qui cridaren l'atenció de tothòm, no tant per sos richs vestits com per sa esplendenta beutat... Quínes noyes! Veyàm si sé ferne'l traçat: cares ovalades, d'un contorn y perfilat suau y esquisit; un cutis, color de paper japonès, avellutat d'un borriçol que com puntetes irregulars de daurada espiga poblaven ses flehonetes galtes, de quals pòmuls sorgia un carminat que, esfumant sa gama, moría en rosa pàlit; llurs cabelleres, llustrosíssimes, semblaven madeixes de seda negra retorçada; sos ulls eren grossos, sos llabis molçuts, ses dentetes nacarines; en fi, eren esbeltes sens ésser primes, revingudes sens ésser grasses, d'ayre blincadiç com canyiços qu'en els llochs onegen.

Tothòm de la sala s'hi havia embadalit excepte jo, qui no tenía edat sinó pera pensar coses de la més honesta y pura estètica, ni m'absorvia'l pensament res més que la cobdiciada anada.

Assessorat per ma mare, passejava, jo, impacient y ab passos descompassats, en un àngul de la sala, quan l'esmentat senyor ens escometé, dihent:

—Dispensi, senyora; ¿vostés van a Valencia?

—Sí, senyor; el noy sol—digué ma mare.

—¿Se li ofereix quelcòm?

—Veuràn: per assumptos de familia les meves filles tenen d'anarhi, y com jo no puch acompanyàrleshi, desitjaría de la seva amabilitat que'm fes el favor de férleshi companyia fins allí.

—Ab molt d'agrado; emperò, pensi que jo no conech ni poch ni molt dita ciutat, y que vindràn a rèbrerme a l'*andén*.

—Per això meteix confio en vosté—me digué ab significativa mirada.

Jo vaig quedar perplexe, y més haventhi allí altres persones de posat grave y respectable; mes, revingut, vaig dirli ab to resolt:

—Donchs quedi descansat, y dongui la missió per acomplida.

—Gracies, jove,—digué; y ab un petit signe que feu, les noyes s'acostaren, saludantnos fina y tímidament. El seu pare reprengué:

—Aquest jove vos farà companyia en el trajecte, y jo desseguida telegrafiaré a n'en Vicentet pera que vagi a esperarvos a l'*andén* demà al matí.—

Les noyes assentiren acotant llurs caps, somrihentes; mes angunioses en lo més pregón de sos lassats cors, segurament per una d'eixes penes qui emocionen y omplenen de congoixa a tota una familia.

Varem encaminarnos, els cinch, cap al vagó; un cop allí, elles varen posarse a banda y banda de finestra, y jo, després de colocar el maletó com a mur de garantía, prop de la noya gran, vaig disposarme a seure al costat de la petita.

Al primer avís de marxa, el pare, dret en la banqueta, m'ha allargà la mà dihent:

—Jove, confio ab sa ingenuitat.

—Oh! Y tal que hi pot confiar—feu ma mare ab candorosa convicció.

Pochs minuts després se sentí l'ultim toch d'esquella: allavors se desencaixaren nostres mans, el besos y llàgrimes entre pare y filles y jo y ma mare s'acabaren nét, tancantse la portella y saltant ell del pujador quan les rodes del tren, tot grunyint, rodaven ja cap a l'orient de la península ibérica.

Fins a Tarragona no's cambià paraula. Sols jo, gelós, no tant de les noyes en sí com del compromís contret per elles, vigilava tot el departament.

—Les hi faig present que aquí el tren para qualques minuts, y si tenen necessitat de quelcòm díguinho, que jo'ls ho aniré a cercar. Desitjaría que no's cohibissin per consideració o per pura cortesía.

—Ah, no, senyor, no; mil mercés; res ens fa falta y no deixarém de molestarlo quan se'ns faci menester.—

A l'arrencar el tren sols quedavem nosaltres y un vellet a la finestra oposada. El bon senyor prompte's quedà adormit. Mes companyes s'adormiren ensemps, y penso que jo també, puig que d'una revolada'm posi tot dret, com si una corrent eléctrica m'haguera punyit en ple cerebele. Al tornar a asseurem vaig donarme compte del cas fortuhit: la meva companya, tot dormint, tantost apoyava son cap a l'àngul del vagó com a la espatlla meva, y sos sedosos rinxos, refregantse per ma galta, me produhiren un pessigolleig tan suau y persistent, que'm feren fruhir, endormiscat, agradoses sensacions fisiocràtiques.

Poch després de mitja nit, l'esgarrifós xiulet ens feya saber que arribavem a Tortosa. Al crich-crach de les portelles mes companyones se despertaren, y jo fiu notar que la parada era més llarga, y allavors me pregaren, mitj ruboroses, que les acompanyés, una després de l'altra, a certs llochs.

Rossegarem unes quantes galetes, beguerem qualques gaseoses, y... cap a Alcalà de Chispert falta tren. El senyor fou cambiat per un marit y muller, y jo, mudant de lloch el maletó, m'assegui al costat de la noya gran. Tots adormits passarem a Castelló de la Plana, no sense sentir jo'l lleuger calor de la cara de la noya cada vegada que, el sotraqueig del tren, fent tintinejar els caps, nostres galtes s'apropaven fins a fregarse quasi les nostres epidermis, omplintme a mi d'una delitosa y suau somnolencia.

Una empenta més y ens calém a Murviedre, ahont, ja passat de la matinada, ens beguerem les tradicionals copes de llet fresca y saborosa que unes candoroses *chiquetas* ofereixen als passatgers. Encara una estrebada, y som a Valencia després d'atravessar el Turia (en moro Guad-el-aviar). Desde la finestra vaig llucar al meu company d'aula, qui ovirava de quin caixó'm despenjaria. Al meu crit de:

—*Chimo!*—

Respongué'l de:

—*Ché, Ola!* —

Y d'un bot vaig ampararme en sos braços. Al meteix temps els mocadors de mes companyes feyen signe a un jove pàlit, elegantment vestit, qui s'atançà a rebre a ses germanes, les quals li preguntaren apressadament:

—¿Y la mare?

—Bastant millor—respongué ell séch, concirós y espurnejantli els ulls.

Les llàgrimes, qui's comuniquen més depressa que'l riure, explotaren en les noyes, y eren de sentir les exclamacions dels viatgers corpresos al veure plorar, formant *rode*, a cinch persones totes tan joves.

La situació era trista, violenta; calia rómprela per bé de tots, y vaig dir:

—Senyor Vicens, la missió qui'm fou confiada pel seu pare acaba en aquest moment. Per tant, me dispensarà que'm retiri, deixantlos a vostés lliures pera comunicarse llurs impressions desfogadament.

—Mil mercés li donch desde ara en nom de ma familia, en espera de que farà l'obsequi de dirme ahónt posa, si es que no té a bé acceptar l'hostatge en sa casa del carrer del Llop, prop la plaça de Sant Francesch.

—No senyor, no—digué en Quimet—que a casa de vostés també es al Portal de Valdigne, per tot quant se'ls hi ofereixi.—Y abdós cambiarem llurs targetes.

Ens separarem ab recança, deixant als tres germans explicantse la causa qui motivava llurs llàgrimes. Tot fent via vaig contar a n'en Quimet lo qu'ell ja havia quasi comprés.

Un cop en sa casa, y després d'un suculent esmorzar, me feren descansar vulgues no vulgues. En havent dinat a la tarda, visitarem el Museu de Pintura, l'Hospital (qui fa vergonya als nostres), la Llotja de la Seda, el Miquelets, el Parterre, la Glorieta y la Alameda, arribant a casa més que cansats. Soparem, y poch després ens *chitarem*, perque l'ensentdemà calia llevarse *en jorn*, per'anar a l'Albohera. No eren encara les quatre del mati quan en Quimet, tot llevantse, me digué:

—*Ché*, Jaume, *pa ca amunt*, *que'ls charrets estàn ya abaix: ¿ous*, *tu*, *els picarols?*—

Salto del llit amatent, miro per la finestra, y veig tres tartranes, cada una ab tres *jacas* a la llarga, piafant en l'empedrat. Fem *una sucà*, y cap al carrer falta gent. La comitiva s'anà entoçant en les tartranes y als crits de:

—*Ché, toca l'aca!* Morana, *paca ací!* Riquea, *paca allà! A vore! A vore!*—y seguint la carretera qui unia l'Albohera ab la ciutat, ahont s'hi veyen agombolats vehiculs de totes menes, arribarem ràpits a l'esplendent estany, quals ribatges irregulars y d'exuberant arbrat depassaven ben bé 45 kilòmetres. (Tinch entès que ara s'hi han fet varies sangries.)

Era de sentir la cridoria entusiàstica y de veure la joya y satisfacció qui sorgien de les cases de centenars de persones allí reunides, al llogar les respectives barques als *llauraors*, tot esperant, videntats, l'hora fatal de destrucció (pels ànechs) de l'*esprà* o de la pròxima aubada.

Mosatros teniem allí propet una barraqueta, ahont s'hi feya *la paella* tots els dies qu'estiguerem revoltant l'immens llach.

Arribat ja'l desitjat capvespre, les barques enfoscades sota'ls arbriços dels ribatges, esperarem tots els caçadors febrosenchs el moment d'occir a les confiades, inofensives y tranquiles aus. A la senyal donada, un tiroteig aixordador repercuti per tots indrets, y les pobres besties esporuguides y vacilants, cercaven debades fugida, puig per qualsevol part que la cerquessen eren constrenyides y rebudes a *tirs*, y, a bandades y per centenes queyen mortes o mal ferides, arreu arreu del sanguinós lloch. Això's repeti cada dia de matinada y a la vespre.

L'espectacle d'aytal hecatombe m'omplenà de congoixa; me sorprengué la vista d'aquell agombolament de victimes ignocentes, y, deixant de banda tal manipodi, vaig dedicarme a la *peixca*, que de tot hi ha en el joliu y feréstech estany.

Axí foren tots els dies: com més morts se feyen, més alegria dels vius, y cambiantse unes colles per unes altres durant tot el temps de la caça, convertien en seti holocàustich el més *bonico* llach de Espanya.

De retorn a Valencia ferem algunes excursiones per ses renomenades hortes, exuberants sempre de llegums y riques de fruytes de totes menes y marques: anarem al Grao, Canyaveral, Canyamelar, Santa Maria, el Puig, a Sueca y fins a Xàtiva, ahont quedi embobat mirant els famosos y sorprenents *caños d'auya*, qui fertilisen sos immensos camps, els més, de saborosa ceba.

Avans de deixar la ciutat fiu visita al carrer del Llop, ple mon cor de joya y expansió, mes, a bentost, les llàgrimes me regalimaren cara avall, y el calfret esborronà mon sér, propulsant la sang fortes sotregades a mon cor devant del tètrich quadro que mos ulls miraren. Les dues germanes, en son plor interceptat pels sanglots, aclofaven sos desgrenyats caparrons en el cadavre de sa mare; el germà, groch com la difunta, llegia un telegrama en que se li feya saber la mort de son pare, ocorreguda en l'accident del tren que, eixint de Barcelona, s'havia esfondrat per enter en el barranch de Sant Jordi, quedant l'ultim vagó solt penjat del pont y salvantshi lo guardà-frè y un pastor. Tots els demés viatgers moriren afogats y esmicolats dins dels vagons. Entre ells mori ¡ay! l'infortunat pare, el general Espoleta, el senyor qui havia deposat en mi sa confiança.

Jaume Palóu

DE TEATRE CATALÁ

(Continuació)

No es del cas fer aqui una detallada historia del teatre intim d'en Gual. Pera'l meu objecte n'hi ha prou ab senyalar la seva significació y principals manifestacions.

A pesar de la modestia del seu titul y de les primeres mostres semi-públiques ab que's donà a coneixe la naixenta institució — fa d'això més de dèu anys—varem observar tot seguit qu'en Gual y els seus companys somniaven ab quelcòm de serio. La llur noble ambició no's limitava a crear un teatre d'aficionats discrets qui interpretarien devant de públichs triats determinades obres ab conciencia y bon gust. Cert es que totes les representacions donades pel «Teatre Intim», al Lirich, al *Laberinto*, a Novetats y derrerament al teatre de les Arts (pera citar sols les més importants y ab les qui periòdicament donava en Gual fe de vida), tenien quines més quines menys, un cert caràcter d'intimitat. Fins el jorn en que'l teatre intim—sinó en la totalitat dels seus elements, per lo menys en lo que tenen de més essencial, es a dir: sinó de nom de fet va anar a raure a les mans pecadores d'en Graner. En Gual, ab una prudencia exemplar, va cuydarse de fernos avi-

nent, sempre que'ns presentava'ls fruyts del laboriós trevall seu y dels companys, que allò que'ns donaven no era pas la derrera paraula; qu'ells miraven més enllà y que aquelles succesives manifestacions, cada jorn més hardides, més perfectes y més amples, no devíem péndrenseles com a mostres definitives de les seves facultats y de les seves aspiracions. Tot allò era encara trevall de preparació. Indubtablement, les representacions qui's donaren a Novetats, aleshores en que's feu *L'Edip* tan bellament, y més encara aquella serie de funcions tan seriosament presentades a les Arts, haurien pogut anunciarse públicament sense reserves de cap mena. En Gual va estimarse més — demostrant aixi el gran amor que sentia per l'obra seva, que un pas donat en fals podía destruhir o, per lo menys, enderrerir—caminar ab peus de plom. Y fins en aquella derrera serie, digne d'un gran teatre y d'uns bons actors, va indicarnos discretament que les representacions tenien encara quelcòm d'intím. «Encara volém fer més, encara podém fer més. Encara farém més,» semblava voler dirnos en Gual. Y també una altra cosa semblava voler dirnos en Gual: «Succesivament vos hem presentat les mostres del nostre esforç y dels nostres avenços. Som modestos y no'ns sab greu esperar. Esperarém el judici del públich. *Tu, públich, ens diràs quan arribi l'hora*: ARA JA SOU PROU GRANS; JÁ PODEU EMANCIPARVOS: EL TEATRE INTIM POT Y DEU CONVERTIRSE EN TEATRE PÚBLICH, EN TEATRE GRAN, EN TEATRE CATALÁ.»

L'hora va sonar després de la serie de representacions a les Arts. En la conciencia de tots estava que qui podia fer allò era apte pera fer quelcòm més.

Es més: després de fer allò, com a teatre intim ja no podia subsistir, ja havia arribat als limits que com a tal li eren permesos. Ja la vida expansiva que tota institució creixent demana, exigia més ambient, més espay, més públich. L'atmósfera de la intimitat hauria asfixiat el teatre intim d'en Gual. Era, donchs, arribada l'hora critica. O sortir al gran món, a la lluyta decisiva ab el gran públich, o morir d'angunia y consunció.

Es aleshores qu'en Graner se presentà. Se presenta un empresari, un home ab diners qui sembla disposat a fer les coses rumbosament. Y en Gual s'entrega. El teatre intim barrotat de peus y mans passa a formar part dels Espectacles-audicions Graner, lligant ab ells la seva sòrt definitiva. Quina *débâcle* més ràpida, quin esfondrament més sobtat no esperava a un edifici tan toçudament y ab tanta de conciencia y fe aixecat! Quin desengany més trist pera en Gual y demés companys de lluyta! Y quina responsabilitat més amarga pera'n Graner, el terrible inconscient.

Y lo pitjor del cas es qu'en Gual dificilment podia fer altra cosa. Tal volta ben reflexionat hauria comprés qu'era un xich lleuger lligar definitivament la sòrt del seu teatre ab un home quines aptituts e intencions no eren prou conegudes y aquilatades. Evidentment en Gual devia exigir garanties sòlides o en tal cas lligarse lleument pera poder desertar al primer síntoma de descomposició. Sembla estrany que després de tants anys de prudencia y de previsió, un moment arribés en qu'en Gual s'ho jugaria tot a una carta. Però, ja ho he dit avans. El teatre intim havia arribat a un grau de creixença tal, que no podia restar més temps dintre sa closca. Necessitava un empresari rich. Sens ell també hauria mort. Instintivament en Gual devia compendre tot això, y no podent triar, no haventhi cap més empresari, s'entregà a n'en Graner, probablement no sense vacilacions.

EMILI TINTORER

(Seguirà.)

EL SEGÓN CONGRÉS ESPERANTISTA

El progrés de l'Esperanto es un fet innegable. Els qui seguim pas a pas el seu camí ascendent, cada dia remarquèm l'aparició de noves publicacions, la fundació de nous centres qual fi es l'estudi y propagació de la llengua internacional auxiliar, en una paraula, veyém fructificar la idea de Zamenhof, d'una manera grandiosa, en tots els indrets del món; desde la Europa, patria d'aytal moviment, fins als paisos qui sembla tindrien d'ésserhi més refractaris com l'Africa y l'Asia. El gran publicista anglés mister Stead ens afirma que a Russia s'hi parla més l'Esperanto que l'anglés, y la prempsa cada dia

ens confirma'l gran espandiment d'aquesta llengua per l'India.

Podêm dir ben alt: «L'Esperanto, moralment, ha triomfat», car ell ha sigut acceptat per tots els països y, sobre tot, pels homes més ilustres y significats en totes les manifestacions del saber humà.

El primer congrés fou celebrat l'any passat a *Boulogne-sur-Mer* y fou una marcada victoria de l'Esperanto.

Enguany se celebrarà'l segón, a Ginebra, el dia 28 d'aquest mes. Allí hi acudirà gent de totes nacionalitats, races y idiomes empesos per un meteix ideal y acoblats per un sol medi d'expressió.

L'esperantisme català enguany hi tindrà un verdader representant, en nostre amich y company de redacció en F. Pujulà y Vallès. Joventut, la primera revista qui ha donat cabuda en ses pàgines, una secció esperantista, hi tindrà en ell un corresponsal qui donarà compte detallat de tots els actes celebrats en dit congrês, y la *Espero Kataluna*, la primera societat esperantista fundada a Catalunya ab caràcter eminentment català, hi tindrà'l seu delegat qui farà vibrar, devant la humanitat culta, la veu de Catalunya.

Trevallêm en pro de l'Esperanto, car ell afranquint les aspiracions y ideals de tots els pobles ens portarà'l triomf de la pau universal.

Estudiêm l'Esperanto car ab ell les nostres idees pendràn un caràcter mundial. Tots els productes de l'activitat humana tindràn un ressò universal, en la propaganda per l'anunci, cosa que ja fan importantíssimes cases industrials estrangeres y algunes de Catalunya. Els homes de ciencia veuràn ràpidament escampada llur obra e infinitats de sers podràn compendre y apreciar més fàcilment qu'en altres condicions els fruyts de la llur meditació y investigació. Els nostres sentiments y pensaments seràn compresos universalment, desde l'habitant de les zones tropicals qui el bany continuu d'un sol ardent ha dotat d'una ànima apassionada, fins el de les zones glacials d'ànima somniadora. Parlarêm d'amor y el món ens respondrà amorosament; parlarêm de vida y el món fecundarà. Les nostres inteligencies s'uniràn cada vegada més y més; y cada volta's faràn més y més robustes; y en llur evolució infinita empenyaràn nostre esperit vers l'assoliment de l'ideal dels pobles conscients: *ésser forts y lliures*.

Creguemhi, donchs, en l'Esperanto, car ell porta en son si el germe de la gran redenció; una redenció humana, sens hèroes ni deus. L'home se sentirà suaument redimit y rodejat d'un ambient cosmopolita. Aixecarà la testa fins als núvols y aixamplarà'ls braços immensament, y en ferventa abraçada de pau y amor estrenyerà contra son pit la vida mundial que li permetrà, com un altre Atlas, però més gran y més humà, adquirir la veritable possessió del mòn y cridar fortament, lliurement:

— El món es meu! *Mia estas mondo!* —

D. Bonet y Cembrano

De la societat «Espero Kataluna»

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Imperatiu. Aquesta forma expressa'l manament. S'indica ab la terminació *u.*

Singular:

(Jo) estimi!	*mi estimu!*
(Tu) estima!	*ci estimu!*
Ell, ella, estimi	*li, ŝi, estimu!*
Ell, ella (neutre), estimi	*ĝi estimu.*

Plural:

(Nosaltres) estimêm!	*ni estimu.*
(Vós, o vosaltres, estimêu!)	*vi estimu.*
Ells estimin	*ili estimu.*

Nota. La segona persona pot suprimirse devant del verb en forma imperativa. Aquesta supressió'ns indica per ella meteixa, que'l manament u ordre, va dirigit a la segona persona y no a cap altra. Ex.: *Estimu!* (estima! estimi! estimêu!) en lloch de *vi estimu!*

Verb substantiu. El verb substantiu en Esperanto, l'únich qu'en l'idioma hi ha es el verb *Esti*, qui tradueix nostres verbs substantius, *ésser*, *estar*, *haver*. Exemples:

Indicatiu present:

Jo sóch, estich, he	*mi estas.*
Tu ets, estás, has etc., etc.	*ci estas.*
Nosaltres som, estêm, hem etc., etc.	*ni estas.*

Indicatiu passat:

Jo era, estava, havia etc.	*mi estis.*

Indicatiu futur:

Jo seré, estaré, hauré etc.	*mi estos.*

Condicional:

Jo seria, estaria, hauria etc.	*mi estus.*

Imperatiu:

Jo sigui, estigui, hagi etc.	*mi estu.*

Aquest verb no regeix may acusatiu.

PARTICIPI

El participi es aixi nomenat, perque *participa* de la manera d'ésser de varies parts de la oració. En el fons enclou sempre la idea d'acció, però unes vegades se manifesta com a substantiu, altres vegades com adjectiu y altres com adverbi.

En un participi, donchs, hi trobarêm l'element verbal expressat per l'arrel del verb corresponent, la particula caracteristica del participi, y la terminació *o*, *a* o *e*, segons l'usêm en una o altra de les tres derreres formes nomenades.

Estudièm un per un aquests elements.

Element verbal. Com queda dit, es representat per l'arrel del verb corresponent. — *Mi estas manĝanta la panon; manĝanta* es el participi. quin element verbal es *manĝ*, arrel del verb *menjar.*

Particula caracteristica del participi. Es variable segons el temps y segons el participi, sia *present*, *passat* o *futur.* El participi es de dues classes: *actiu* qu'expressa una acció feta pel subjecte qui l'acompanya, y *passiu* qu'expressa una acció rebuda per aquell. Exemples en català: *Jo estich cantant* (participi actiu: *cantant*). *La cançó es cantada* (participi passiu: *cantada*).

El participi actiu s'indica en Esperanto ab les particules *int*, *ant*, *ont*, segons que l'acció sia *passada*, *present* o *futura* respectivament.

El participi passiu s'indica ab les terminacions *it*, *at*, *ot*, segons també que respectivament l'acció sia *passada*, *present* o *futura.*

Terminació gramatical substantiva o adjectiva. (La terminació adverbial *e* la veurêm a l'estudiar l'adverbi.)

La terminació substantiva *o* derrera del participi actiu ens indica l'individuu qui fa l'acció expressada pel verb. Ex.: *Elpensi*, inventar; *elpensinto*, un inventor (que ha inventat); *elpensanto*, un inventor (qu'està inventant); *elpensonto*, un inventor (que inventarà). — El participi actiu ab terminació substantiva, o més clar, les terminacions *into*, *anto*, *onto*, són usades pera expressar l'individuu qui fa l'acció *circumstancialment*, en oposició a la terminació *isto*, que'ns expressa l'individuu qui la fa per professió, per ofici, per habitut. Ex.: *Doktor Zamenhof estas elpensinto*, el doctor Zamenhof es un inventor. (Aqui dihêm *elpensinto* perque fou circumstancialment qu'ell inventà la llengua Esperanto, perque no es sa professió la d'inventar; y dihêm precisament *into* y no *anto* ni *onto*, perque ja l'ha inventada la seva llengua.) *Edisson esta elpensisto*, Edisson es un inventor. (Aqui dihêm *elpensisto*, perque'l fer invents constitueix la professió a que's dedica habitualment aquest sabi.) — *Juĝi*, jutjar; *juĝinto*, un jurat (que ha jutjat); *juĝanto*, un jurat (que jutja); *juĝonto*, un jurat (que jutjarà); *juĝisto*, un jutge.

La terminació *o* derrera del participi passiu ens indica'l substantiu qui reb l'acció expressada pel verb. Ex.: *Juĝito*, un qui ha estat jutgat; *juĝato*, un qu'es jutjat; *juĝoto*, un que serà jutjat. Els participis ab terminació *o* se declinen y fan plural com els substantius.

La terminació adjectiva *a* derrera del participi, fa expressar a aquest l'acció purament verbal. L'us d'aquella terminació es lògich per quant el participi en aquest cas qualifica verdaderament al subjecte qui l'acompanya. — El participi ab la terminació *a* serveix pera formar els temps compostos dels verbs. Els temps compostos de la veu activa's fan ab el verb substantiu *esti* y el participi actiu del verb que's conjuga. «La veu passiva's fa ab la combinació del verb (ésser, estar, haver) *esti*, y el participi present o passat del verb passiu donat.» (Gram. Fon. Zam.) (Regla 6.ª) — Els participis ab terminació *a*

se declinen y fan plural com els adjectius.

El fet de qu'en Esperanto'ls participis tinguin tres temps pera cada forma, y no un sol com en nostra llengua (*cantant* (actiu), *cantat* (passiu); *rihent* (ac.), *rigut* (pas.); *sortint* (ac.), *sortit* (pas.), permet una serie de combinacions ab els diferents temps del verb *esti*, qui expressen simplement multitut d'idees que'ns obliguen a nosaltres a voltes a fer llarchs circumloquis.

La exposició de la conjugació dels temps compostos de la veu activa y la de la veu passiva, donarà una idea mès clara de l'us dels participis que tota explicació.

F. Pujulà y Vallès

(Seguirà)

NOVES

Ni el govern sab quànt li queda de vida, ni Barcelona sab qui serà alcalde, ni Catalunya sab quàn acabarà la injusta persecució de que se la fa víctima. Però nosaltres que som tan sabis, podèm augurar que'l govern qui succeheixi a l'actual serà encara mès dolent, que'l nou batlle de reyal ordre farà les meteixes etzegallades d'idem que'ls seus antecessors, y que Catalunya no morirà, encara que tots els seus enemichs s'acoblin pera matarla. No's queixin els lectors de nostra informació política; podrà èsser breu, però també es substanciosa.

Ara lo qu'es de pronòstichs no'n sabèm pas fer, car may hem tirat pera profetes; no ho sabèm quàn plourà, però lo que podèm remarcar es que cada dia està mès nùvol.

—

Una pila de periòdichs de Barcelona parlen aquest dies del *republicano* (?) Lerroux. Fins hi ha un periòdich que ha publicat l'auca del diputat anti-solidari. Llàstima de tinta y pal per qui encara serveix pera treure al *diputado obrero* del no res en qu'està *sumit* d'ençà de la gran palliça del 20 de maig. Joventut parlarà extensament del *gran retòrich* pel mes de novembre, si en aytal diada l'hi agafa'l rampell de dedicar un número extraordinari als *morts*.

—

Com dihèm en altre lloch, dintre pochs dies nostre benvolgut company de redacció en F. Pujulà y Vallès se dirigirà a Ginebra pera pendre part en el 2.ón Congrés Esperantista qui promet revestir excepcional importancia. Esperèm que nostres lectors veuràn ab gust les cròniques que'ns enviarà nostre estimat amich, qui a mès de la representació de Joventut, ostentarà, entre altres, la de la societat «Espero Kataluna», de Barcelona, y la del grupo esperantista de Sarrià «Kvar Dikstrekoj». Al meteix temps aprofitarà la ocasió pera fer propaganda catalanista entre les moltes notabilitats de tots els paísos que hi concorreràn.

—

Ab brillantíssima concurrencia's celebraren a la tarda del dimecres de la setmana passada'ls Jochs Florals organisats per la societat «Gent Nova», de Badalona, en el local del teatre Espanyol de dita ciutat.

Llegí un hermós y eloqüent discurs el president del Consistori en S. Gubern, essent interromput varies vegades durant la lectura y fortament aplaudit al final.

Fou guanyador de la Flor Natural l'Eduart Girbal y Jaume ab l'aplech de tretze composicions qui porten el nom de *Mediterranies*, nomenant Reyna de la Festa a la senyora na Maria del Pilar, Coll de Plaja.

Obtingué la viola d'argent en Joan Llongueras ab la poesia *Eucarístiques*.

Una ovació delirant se tributà a n'en Lluis Manau y Avellanet, qui actualment se troba empresonat, quan se digué qui era guanyador del segón accèssit al premi setè per sa poesia *Animes lliures*.

Finalisà l'acte ab un notable discurs llegit d'en Pous y Pagès.

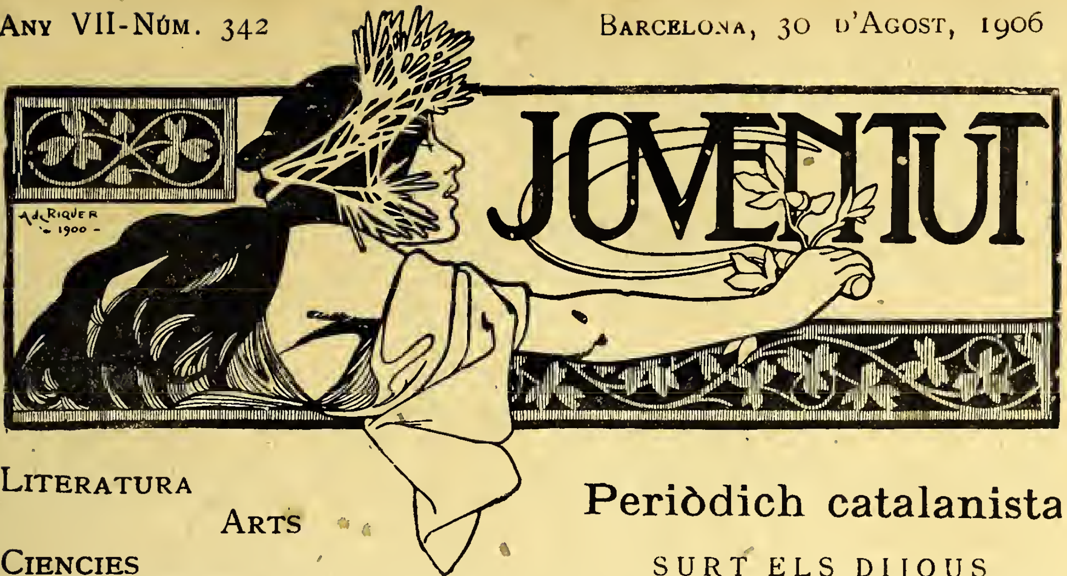
—

El dimecres de la setmana passada, dia 15, va celebrarse en el teatre del Bosch un concert extraordinari a càrrech de l'Orfeó Graciench, prenenthi part les tres seccions de senyoretes, homes y noys dirigits per en Joan Balcells. El programa estava format en la primera part per *Voltant la Senyera* (Himne de l'«Orfeó»), Balcells; *Serenata*, Otto; *Els tres tambors*, Lambert; *Les flors de maig*, Clavè; *Negra sombra*, Montes; *Brindis* (estrena), Mozart; *La mort de l'escolà*, Nicolau; *Les ginesteres*, Balcells; y en la segona part: *Cançó de noys*, Grieg; *Els xiquets de Valls* (1.ª audició), Clavè; *Cançó de filadores*, Wagner; *Les ballades de Lormont* (1.ª audició), C. Frank; *La gata y en Belitre*, Balcells; *El Mestre* (estrena), Pecanins; y *Patria nova*, Grieg. Totes les composicions foren ben interpretades y algunes d'elles meresqué'ls honors de la repetició. El nombrós pùblich qui omplenava'l local aplaudí xardorosament als executants y al senyor Balcells qui demostrà una vegada mès ses brillants condicions de mestre concertador.

—

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 342 BARCELONA, 30 D'AGOST, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

DE SOLIDARITAT

La Solidaritat, com tots els moviments colectius qui, sintetisant una comú aspiració, trevallen pera resòldrela en sentit determinat, ha sigut escomesa ab arguments, si respectables alguns, per ésser fills de modalitats psicològiques contraries a n'aquest moviment, despreciables molts d'ells, alhora que per la miseria biològica social que argüeixen, per la forma barrohera, personal y sectaria ab qui revesteixen llurs falses premises.

No serêm nosaltres qui estenguêm el braç pera enrobustir a adversaris d'aquesta mena. Fins la fera d'instints més perversos no passa de curiositat zoològica ben poch temible quan ab bramuls d'impotencia desfoga sos instints en el buyt, empresonada entre maciços barrots de ferre.

Però als qui pertanyen al primer grupo, al qui, després de fets ben recents, no veuen encara en perill les llibertats públiques, esquarterat l'ordre jurídich, tambalejantse les garanties individuals, base sobre la que deuen assentarse'ls fonaments de la vera democracia, cal obrirlos els ulls, evidenciantlos que tots els arguments que fins avuy s'han oposat a aquest sentiment de la propria dignitat, de la dignitat de tots els catalans, en llur doble condició d'home y ciutadà, són ben vulnerables, si es que no ofereixen tot llur cos al desnú, *blanch* ben segur fins pera'l més inhàbil tirador.

—

«*Así como en aritmética es imposible sumar cantidades heterogéneas, únicamente se pueden, en política, sumar cantidades homogéneas, y de estas cantidades no está por cierto formada la Solidaridad Catalana.*»

Sembla un argument y es un groller sofisma. Vegemho. La Solidaritat Catalana està formada per elements heterogenis. *Relativè*, concedeixo; *esentialitér*, nego. No són essencialment heterogenis, puig per sobre les diferencies polítiques y fins religioses que'ls divideixen, són fills d'una meteixa mare, senten per un igual, enfront d'una lley malestruga, llurs drets d'home y ciutadà, befats, y en nom de les llibertats públiques, del dret y de les garanties individuals, posen en pràctica la lley de la cohesió qui, unint sense

confondre, enforteix y fins a voltes fa invulnerables cossos individualment febles.

Pot oposarse a aytals *antisolideodaris* (paraula bojament aplaudida per una multitut qui no sapigué desentranyarhi la barrohera calumnia llençada contra homes qui porten tota una vida esmerçada en la predicació de la llibertat de conciencia), pot oposarse, repetim, un argument *ad hominem*, d'actualitat, incontrovertible. Acaba d'ésser victima de la famosa lley de jurisdiccions un home, director d'un popular setmanari qui veu la llum pública a Barcelona. La prempsa tota, tant la qui afirma que tota autoritat ve de Deu, com la qui nega tota autoritat, font del privilegi, acaba de *solideodarse!* pera que prevalesquin els furs d'aquella llibertat que avans esmentavem. ¿En què's distingeix aquesta solidaritat de la primera? ¿Per què, donchs, s'abraça aquesta ab entusiasme, y's combat a aquella ab armes posades al servey de tota mena de passions desordenades? ¿Qui, després de lleuger anàlisis, no atinarà ab la resposta? Les meteixes relacions comercials, la vida tota, ¿no fóra un impossible metafisich sens aquesta solidaritat d'interessos enfront de l'antisolidaritat d'idees y creences?

«*¿Por qué no surgió la solidaridad* (suprimím els adjectius) *cuando las guerras coloniales, ó al promulgarse la ley de represión del anarquismo, ó al ser don Francisco Ferrer, fundador de la Escuela Moderna, objeto de persecución?...*»

Es trist tenir de concedir prerrogatives d'argument a aytals rahons de *peu de banch*. Anèm a pams. Respecte al primer extrèm, y deixant apart lo sensible qu'es tenir de recordar a l'autor d'eixos *arguments* que'ls grans moviments colectius com les revolucions, sorgeixen espontaniament malgrat entre llurs impulsius elements hi hagi algún Gambetta (d'estar per casa) qui ab el foch de sa eloqüencia pugui, en hora determinada, incendiar per sos quatre costats una ciutat populosa, y que per lo meteix es *solideodari* y antidemocràtich llençar foribond anatema contra'ls qui en altres circumstancies haguessin pogut organisar no ja una revolució, sinó una senzilla conjunció de forces, es indubtable que la opinió d'aleshores, condormida per la buyda xerrameca de falsos patriotes, esperançada ab els antecedents d'una historia d'aventures sortoses, enlluhernada ab la visió afalagadora de la ocupació triomfal del Capitoli de Washington, y alternant ab llurs crits de joya, barrohers adjectius contra qui accentuava ses prèdiques d'amor a l'autonomía, es indubtable, repetim, que l'ànima nacional sortejada en aquest sentit, hi creya encara en la pròxima futura regeneració de la Patria, ¿y havia d'ésser després a correcuyta, ab la dolorosa lacitut encara de la llastimosa desfeta, quan havia de sorgir la Solidaritat Catalana? ¿No es ara, esborrades aquelles llegendes, educada la opinió en altre sentit, ocasió molt més oportuna, ab procediments nous, ben nous, de probarla la regeneració de la Patria?

¿Es, potser, que'l qui cau en error social ha de portar el *lasciate ogni speranza* sobre son front eternalment?. ¿Hónt es, si no, el baptisme d'aquest pecat original de la nova religió *antisolideodaria*?

Y per lo que's refereix a la lley de repressió de l'anarquisme, com a la persecució de que sembla es objecte la Escola Moderna, ¿són aquests problemes a resoldre, ideals de totes y cada una de les fraccions politiques qui integren la Solidaritat Catalana?

Y si no ho són, ¿per què han de barrejarshi? ¿Es per ventura Solidaritat, avuy per avuy... un partit ni tan sols un organisme perfet?

Fóra inacabable escoltar les mil suposicions fantasioses que aquest patriòtich moviment ha engendrat y les, moltes d'elles, injustes reticencies, o atachs injuriosos contra les personalitats més significades qui l'integren, proba inequivoca de sa virtualitat; però encara que llurs fantasioses suposicions fossin realitats abrumadores, encara que'ls *arguments* qu'hem pretengut desvirtuar fossin d'una llògica aclaparadora, n'hi oposariem d'altres de superior importancia, d'aquells en quins el sofisma, l'error y la mala fe s'hi estrellen, car són nats de la realitat objectiva dels fets.

La Solidaritat ha arrencat d'un gran pensador, quefe d'una colectivitat politica importantíssima, una veritat greu: l'afirmació de que sols la cooperació y cohesió de totes les classes socials, ab compenetració intensíssima d'aspiracions, poden fer sòlides, llògiques y efectives les llibertats arrencades d'un estat imprevisor y infecond mitjançant la revolu-

ció. Y aquesta veritat, predicada arreu y sempre pel nacionalisme català, serà indubtablement la brùjola qui orienti a forces numèricament poderoses, d'una manera dreturera, vers el nort de llurs reivindicacions llibertadores. Ella ha evidenciat al mòn enter que'l poble català sab oblidar accidentals diferencies pera, ab procediments practicats pels pobles més lliures del mòn, conquerir suprems interessos; ella ha interessat a la causa de Catalunya, qui es causa de dignitat y llibertat, a molts homes inconscientment a ella indiferents; ella ha orientat el platonisme reflexiu dels uns y l'impulsiu aixelabrament dels altres, sense renunciaments ni supremacies, vers el cami de la emancipació social, política y econòmica; ella, unint les activitats isolades ha aumentat ja, totjust en son periode de gestació, el patrimoni social; ella, acoblant aquestes individuals energies en unitat d'esforços, ha posat un fre a les plomes enverinades per la febre de l'odi y les passions insanes; ella es avuy la més oviradora esperança pera resoldre'ls conflictes patriòtichs, econòmich y politich que'ns esquarteren: ella es el sol de llibertat qui matarà d'insolació a sos enemichs, qui enllumenarà tantes tenebres, donant a nostra Patria dies de gloria y de grandesa.

J. Mora y Castellà

Mataró, 18 agost 1906.

CRÓNIQUES DE PARÍS

A TRAVERS DEL DIÀLEG

—Esperèu una miqueta a que'm torni a ficar al llit. Ja vos dirè: ara!

—No vos amohinèu per mi.

—No, no; si es per por de la corrent d'ayre... Ara!

—*(Entrant.) Bon jour, monsieur! (Tancant.)* Quines hores d'èsser al llit!

—Y vós quines hores de venir. Això ja m'ho pensava que acabariau per despertarme un dia.

—¿Y no per venir avans de que vos fiquèu al llit?! ¿Per què? Però això serà'l dia que no haguèu de xerrarho en una crònica.

—*Oh mon Dieu!* Aquestes coses no tenen cap trascendencia en la vida y no se'n ha de parlar més de lo que's parla de les vegades que un se talla les ungles o encaixa ab un amich. No obstant, no estaría de més a Barcelona parlar d'aquestes coses sempre, fins que les arribessim a trobar banals y vulgars enlloch de pecadores.

—¿Aixi están allà abaix?

—No obstant, no vos feu ilusions: se *peca* molt.

—Si, vaja, passa com aqui a França ab la religió, que tothòm ne parla mal però li fan la vida.

—*C'est ça! (Pausa.)*

—¿Me permetèu asseurem sobre'l llit? Teniu totes les cadires ocupades.

—*Mais oui! Voilà...!*

—Però no creguèu que això hagi de durar gayre. Vos heu d'aixecar tot seguit.

—A la una... a les dues...!

—Espereuvos. Primer vos haig de fer una confidencia.

—Vinga. Y si volèu apoyar el cap en el coixi pera ferla millor, vós meteixa.

—No cal.

—*Comme vous voudrais!... Faites attention* al colze!

—*Pardon!* Donchs es el cas qu'estich força intrigada. ¿Es o no es veritat que hi ha una ciencia més enllà de totes les ciencies conegudes?

—¿Dièu que...?

—Mirèu, estich ab un cap com un tabal de tant sentir parlar de magos, y adivins, y *flayradors*, y sacerdots indis... y cosa estranya, no puch acabar de compendre còm tota aquesta mena de gent exòtica d'exòtiques religions s'hagin posat en moviment precisament pera trobar el cadavre d'un sacerdot catòlich desaparegut.

—No es pas entre ells que's moceguen!

—Còm! ¿Es qu'es fals tot això?

—No; hi ha un fons de veritat en tot això. Aixi com hi ha un fons de veritat en el catolicisme hi es en les pràctiques indies. Solsament que allò qu'es precisament la veritat, no es pas més religiós que cientifich. Y aixi com el fer el bè, aymar y aspirar a quelcòm de superior es humà, ho trobèu per tot y els mercaders d'aqui ens ho venen com a especifich propri d'ells, aixi el buscar pistes es un ofici indi qui passa de pares a fills, que per medi de la observació, l'estudi y el dedicarshi constantment arriba a donar re-

sultats prodigiosos, y que aquests quatre mercaders estrangers ens volen donar com a especifich de sa religió, creyentse ab el dret d'espatarrarnos.

—*Comment?*

—...*de nous épater*, sols perque han atravessat el canal de Suez.

—*Alors*, ¿tot això que reconten els diaris d'aquests adivins, es fals?

—No vos vull pas donar la pindola tota agra: Sí, es fals, però remarquéu ab quina lleu ironia ne parlen vostres periodistes.

—*Oh la moquerie parisienne!*

—May sabèu si afirmen o neguen, si creuen o no creuen. Saben nadar y guardar la roba, que dihém *chez nous.*

—En resúm, donchs, la ciencia dels esperits existeix, y els mercaders que hi negocien també.

—No sé pas d'ahónt heu tret aquest resúm, però potser tinguèu rahó.

—En fi; ara ja estich tranquila. Jo sóch així: he tingut molts amichs y de cada un d'ells n'he aprés una cosa o altra.

—Si són com les que aprenèu de mi!

—Un amich metge m'explicà tots els procediments expeditius, desde aquell qui consisteix en fer sortir al futur ciutadà a copi de gel sobre la panxa de la pacienta, procediment del *glacier*, fins al de la burxada, o sía'l procediment de...

—...de burot.

—Un altre amich *peintre*'m va ensenyar a trevallar els *lavats.*

—No deuría pas ésser de Montmartre.

—¿Per qué?

—Perque acostumen a no rentarse may.

—Teniu molt mal despertar!! Un altre amich arquitecte'm va fer apendre la lley de les resistencies.

—Escoltèu, ¿no heu pas tingut cap amich banquer que vos ensenyés a fer rals?

—¿Rals?

—Peces de vinticinch céntims, d'això de níquel que gastèu per aquí...

—No, ab aqueixos no més m'he preocupat de fèrloshi gastar els *lluisos.*

—Vaja, vós sóu com una mena de bandit espanyol.

—*Monsieur!!!*

—D'aquells qui prenien l'or als richs y el donaven als pobres.

—¿Dihèu *qui prenien*? ¿Ja no succeheix això tan novelesch?

—*C'est drôle comme tout passe!* Ara, fins... les noveles *se passent* al revés!

—Bé, bé, au, lleveuvos, qu'hem d'anar a recorre magatzems.

—¿Qu'estéu de compres?

—¿Que no vos recordéu que varem quedar axi?

—Teniu rahó! Feume lloch. *(Me llevo.)*

—Apa, y mentres tant m'estocarè una mica, car ab la pressa de venir he oblidat d'enrogirme'l llabis y ennegrirme'ls ulls.

—Feu sense compliments; mirèu, passéu a la cambra del costat, al meu estúdi y emmiralleuvos en el gros espill.

—*Solsament* qu'he oblidat també'l saquet de mà y no porto'ls llapiç; m'haurèu de deixar...

—¿Color al oli? Preneulo.

—No *blaguèu.* Els llapiç que vós gastéu pera fer comedia.

—Ah, teniu rahó! Els llapiç immortals qui serviren pera enrogir els llabis y fer esdevenir somniadors els ulls de don Rafel Vallés y Roderich.

—Això meteix.

—Són en aquell estutxet ab tots els *affaires* necessaris.

—*(Pintantse.)* ¿No's pinten vostres dònes?

—Se pinten soles pera fer la mosca morta.

—¿Devèu trobar estranya nostra costúm?

—Gens.

—Ah! Jo'm creya, ho havia sentit a dir, que això vos feya fàstich.

—Psè! M'es indiferent!

—Deuria agradarvos. Ens pintèm els ulls y ja ho veyéu, no arribèm pas a fernos els traus blaus que's feyen les egipcies fins els polços. No cal, donchs, espantarse.

—Es clar que no!

—Després, en secret, com que'ls nostres ulls són morts, necessitém quelcòm que'ls faci resortir, que'ls hi dongui una mirada...

—Assessina!?

—¿He? ¿Qué?

—No res; una mirada de... glavi.

—Ah, *oui*, *c'est ça!* Els nostres llabis són pàlits y necessitèm donalshi sang. ¿Es que per ventura no s'ha d'agrahir a les dònes qui's troben pel carrer que s'hagin hermosejat avans de sortir de casa, que hagin ama-

gat tot quant tenen de lletj y enlletgidor y se'ns presentin agradables?

—Sobre tot tractantse de les qui's troben pel carrer.

—Y de les dònes de casa!

—No diré que no, per fervos plaher.

—Mireume. ¿No es veritat que ara aixi els meus llabis... parlen?

—*Mon Dieu!* Ja no serien de dòna!

—Ara heu dit una banalitat creyent fer un jòch d'idees!

—*Merci...* y *au revoir.*

—Au, au, anèm, ja qu'estèu vestit!... *Tiens!* Vós ahir vareu passejar ab una *femme!*

—¿Ab que m'ho heu conegut?

—Ab que portèu una sabata ab polç y l'altra sense.

—Té rahó que m'haig de respallar... Però escoltèu; la vostra observació no acabo de compèndrela.

—Ben clar; el ròssech de la faldilla neteja la sabata del seu costat quan fa bon temps, y la embruta més si ha plogut. Com que ahir no ploguè y duyèu una sabata sense polç...

—Molt bè, *madame;* serviriau pera *professor indi...* Y a propòsit, ¿qui no vos diu que ahir vaig passejarme ab el capellà desaparegut?

—*Tiens!* No hi havia caygut en que això fòra possible!

—Però en el meu cas, *madame, soyez tranquille.*

—*Je l'espère...* Au, ¿anèm?

—Anèm! (*Camina que caminaràs arribèm a un gran magatzèm.*)

—¿Entremhi?

—Entremhi!... Quànta gent! Quàntes dònes entorn dels taulells remenant la seda, els mocadors, les cintes, els sotafaldes...!!

—¿Volèu dir les compradores?

—Sí.

—Ah, mireules bé. Són les dònes d'un sol home, les *bones*, les dònes de sa casa! Mireules bé ab quin afany, ab quin esguart ple d'avaricia, de desitjos, d'ambicions, regiren tots aquells parrachs. ¿Per què? Pera fer a la fi lo que nosaltres; pera hermosejarse, pera embellirse, pera esdevenir desitjables... Es el nostre destí de dònes!

—Si que vos feu ben poca cosa!

—Al contrari, *mon ami.* Això renova la humanitat.

—Poca cosa se vos ha d'agrahir!

—Pessimista!... Mireules, són com nosaltres, volen lo que nosaltres, aspiren a lo que nosaltres, sols qu'elles, més egoistes, no's donen; se limiten a fer nèixer el desitj.

—Vaja, que sóu molt dolentotes.

—No pas totes, *n'est ce pas?* Y observèu cóm les entèbanen. Tot això que veyèu que remenen són nomenats *retalls*, *saldos*, etc. Donchs bè, aquests retalls els fan de bon dematí, de les peces senceres els dependents. La *ocasió* fa que elles ho comprin, altrament no ho demanarien. Se creuen beneficiar y surten enganyades, perque compren lo que no haurien comprat y ho paguen mès car que si no fossin *retalls*, *saldos*, etc.

—Si que són murris els comerciants!

—Desprès elles arriben a casa seva y els hi ensenyen als marits la ganga...

—¿Deyeu, *madame?*

—Veusaquí un altre enganyat qui paga ben inconscientment y sense fruhir el goig de ferho... Ses dònes els hi diuen: *mon vieux*, t'ha sortit ben acomodo; si l'haguès hagut de mercar en una altra ocasió!...

—Al menys vosaltres!...

—Nosaltres dihèm: Compreume un tratjo!

—*Madame!*

—Es un dir. Y vós que'l paguèu, ho feu perque volèu y no perque vos hagi sortit més a barato comprarlo. ¿M'entenèu?

—Si, vaja, en el fons sóu més honrades.

—Oh, *toujours* aquesta paraula!

—*Parbleu!* Donchs sóu mès... daixonses, si ho preferiu!!

—Teniu el caràcter massa viu. No se vos pot pas avisar! Però no hem vingut pas a discutir, sinó a veure les dependentes.

—N'hi han moltes.

—Sí. Mireules! ¿Les veyèu totes vestides de negre y pàlides? Tot el día estàn aferrades a la tasca. Dotzè hores de trevall!

—Però són lliures, dignament lliures. Elles guanyen son jornal...

—De tot ne dihèu llibertat! No mès perque ja suposèu que una dòna no s'ha d'ajeure sobre un llit, ja piquèu de mans y dihèu: es lliure; es lliure; està regenerada!...

—¿Y donchs?

—Que té de més abraçarse a un home...

—Es *sale* això, *madame!*

—Còm! ¿No serà tant o mès *sale* passar-

se'l dia emprobant sabates a peus suhats y pudents?

—Vós *envisagèu* les coses desde un punt de vista especial.

—Y vós desde un punt de vista *tout à fait* moral. *Fichez moi la paix* ab la vostra moral. Es a aquell que quan presta un servey als altres ho fa voluntariament, a l'únich qui podèm nomenar lliure.

—Rediable, sabèu més sociologia qu'en Jaurès! ¿Però es que *vosaltres ho feu* voluntariament?

—Y es clar! Desde'l moment que podriem cusir o fer ganxet, es ben bé perque la vocació'ns crida.

—Endevant, endevant, aneuvos explicant, que m'agrada.

—Però jo vull que tinguèu rahó. Donchs bé, en aquest cas, tinguèu present que totes aquestes *demoiselles* qui veyèu per aqui no són precisament primeres combregantes, ni molt menys.

—Ah! ¿*Et comme c'est que ça s'passe?*

—La necessitat *mon ami*. Y quan no això, el medi, l'ambient.

—Diguèu, diguèu.

—¿Sabèu còm arriben aquestes *demoiselles* a Paris? Car el vuytanta per cent no són de la vila.

—Deuen arribar ab el tren.

—Arriben pobres y miserables, ab el cap ple de ilusions y la bossa buyda.

—Són molts els qui porten aquest equipatge.

—Si coneixen l'ofici o són maquetes y complauen a l'encarregat, troben tot seguit colocació.

—Sembla que no hi donèu cap importancia a allò de complaure a l'encarregat!

—¿Y vós si? No la té pas. No es pas cap mal. No se les menja pas l'encarregat!

—¿Y la dignitat?

—Uy que mirèu prim! En primer lloch, això de la dignitat són romanços; no he vist may cap dòna que s'indignès, *de debò* s'entèn, al sapiguer qu'es desitjada. Y si no fos aixi, quan s'arriba del troç, no s'es tan sensible ni minuciós com suposèu.

—Ja veig que no sóu demòcrata!

—¿Qui, jo? Jo no sòch res!

—Si, *madame*, vós sóu un aucellet saltironayre.

—Potser si. Tornant a *nos moutons*, ja tením la noya colocada. ¿Y què?

—Ja es tan lliure com un home, com un jove...

—Absolutament lliure; y per això, com que les dues y mitja o tres pessetes que cobra de jornal no li arriben pera la *chambrette* y els àpats de cada dia, té la llibertat de fer societat ab el primer *quidam*...

—¿També'l sabèu aquest mot?

—Ab el primer *quidam* qui troba per'ajudarla a trampejar la setmana, o pera durla'ls diumenges a passejar en ase per *Robinson*.

—En resúm, *madame*...

—En resúm, vegèu còm a la fi, la qui mès, la qui menys fa, lo que *nosaltres*, y *nosaltres* som les úniques qui estèm sobre'l verdader camí de la llibertat y de la dignitat. Amor es nostra divisa y ab ella regnèm.

—*Madame*, reparèu qu'es tart.

—¿Me donèu la rahó?

—Vós os ho mereixèu tot!!

—Donchs aixi ja estich satisfeta. Mes si volèu, demà vos farè coneixe les intelectuals, les taquilleres del metropolità, pobretes enterrades en vida, les acomodadores dels teatres fastigoses y malhumorades, les cobradores de cadires...

—*Madame*, no es pas possible. Demà *je quitte* Paris, camí de Ginebra y de Milà.

—¿Estarèu gayre temps fòra?!

—Quinze dies no mès.

—Emmeneume! Tinch desitjos de menjar un arroç a la milanesa en la meteixa dèu, perque aquí a Paris, això y els macarrons a la italiana'ls fan molt malament.

—Y a fe que això dels macarrons ningú ho creuria; n'es la terra, *madame!*

—Y voldria preguntar a Ginebra si es veritat allò de la poma d'en Guillèm Tell. Còm passen els temps! Ara ja no n'hi han de Guillems Tells qui facin actes tan braus!

—Però n'hi han qui fan versos, qu'es pitjor encara!

—¿Dihèu?...

—No res; que vos emmeno, però ab la condició que no heu de dir ni un mot en tot el camí.

—Y això!

—Senzillament: perque no vos entendría, car se tracta d'un Congrès de llengua internacional.

—¿Llengua internacional? *Mon Dieu!* Si no n'hi ha d'altra que ho sía més que la francesa! *Regardez!*

—Oh, *fermez la bouche*, *madame!*

—*Alors*, està *sentit*, ¿veritat?

—Si; demà a les nou siguêu a la estació ab vostre equipatge. Procurêu no portar excés. Vosaltres ab els tratjos y barrets...!

—No tinguêu por. Fins a demà!

—Fins a demà, *madame! Au revoir!...*

—Y *merci*!

F. Pujulá y Vallès

Paris, agost de 1906

REPÓS

A n'en Lluís Vía

Com un tudó qui para'l vol pera contemplar la riolera Vall d'Hostoles, el Santuari de la Mare de Deu de La Salut reposa a l'estrep de la turonada, contrafort de les serres del Collçacabra, comarca accidentada qui ab les Guilleries forma'l reclòs més pintoresch de Catalunya. Ab la montanya de Santa Cecilia s'embranquen germanívolament, temeroses de confondres ab les abruptes de Portabarrada y la del Far, miradors incomparables, sobre tot la derrera qui apar talment una nau capbuçada bogant entre l'esplèndit mar de rica vegetació qui ajuda a cloure'l vell Montseny quina cabellera de boscos van xollant els carboners y llenyatayres, deixantli nùa la testa qui a la tardor se cobreix ab altra cabellera blanquissima que senyoreja fins que a la primavera li xuclen els rierons y torrentars pera engroixir als rius qui aporten doble tribut al mar.

Quan el poeta hi arribà, la ermita rebía'ls últims petons del sol ponent, y convidava a un repòs de llarch temps anyorat. Una dolça quietut regnava en ella. Les remors del capvespre eren ofegades per les esquelles dels remats, per les lluyanes converses dels pagesos al troç y per una que altra tonada que'l traginer solitari esgranava, seguint als matxos, per les altures. El poeta'n quedà prendat, y's prometé a més de la salut del cos, que curós cercava, la de l'esperit força inquiet per les lluytes incessants en aquella ciutat xucladora d'energies. Els goços de l'ermità, guardians fidels, el reberen confiats, fentli festes com que fos conegut de sempre; no la feyen pas a tots els pelegrins aytal rebuda; hi endevinaven en el nou arribat un bon company, y a n'ell li semblà com que se li oferissin pels passeigs solitaris, quan aniria a sobtar la grandesa d'aquells llochs esplèndits. Tot l'encoratjava, y benehía als amichs qui l'havien empès cap a n'aquell reposador qui de bell començ ja estimava.

Prengué possessió de la celda; una cambra força espayosa qui guaytava a llevant. Quan hi entrà, encara la ermitana l'agençava cuydadosament: parant el llit de fusta negra, a l'extendre'ls llençols el sobtà una flayra de bugada que de molt temps no havía pas sentit. Se trobà reconfortat, y feu més animós la tasca de treure la roba de son port y colocarla; desprès s'arranjà la tauleta d'estudi: hi encastellà'ls llibres, y en el pany de paret frontal hi apuntà alguna fotografia entre facsimils d'algún quadro predilecte. Li atrapà la fosca, qui ja emmantellava la terra. Baixà a la cuynaça ahont hi cremava de bo la llar; ab tot y èsser al pich de l'estiu, feya de bon aguantar la escalforeta. Li va fer certa ilusió a n'ell, y cercà lloch entre la bona gent qui el rebé de grat. La conversa agradosament teixida de relats curiosos, dominava al poeta. Aquella caça del senglà contada per l'hereu Suy, el feya glatir de desitj per presenciarne una; la estossada dels lladregots al Clot de Papalló, l'esborronà, barbrament recordada pel guardabosch de Pruyt; l'estimbament de la vacada empesa pels llops als relleixos de Tavertet, li feu doble emoció d'horror; y per fi, la rondalla de les gojes de Lloret salvatje li atemperà l'estat d'anim. Aquella Giralta somniosa qui sempre filava vora'l Ter el deixà captiu. Oh! y de la manera còm la pintava l'aplegador de La Salut, un vellet secardi qui ostentava ab cert orgull un gollich com una trumfa mitjancera. Pensanthi, el bon aplegador se mirava a la pubilla de Masdevall, una minyona jova qui seya prop del poeta.

— Hi tenia una bella retirança ab tu, *Daldeta*, la pobra Giralta filadora.

— Ay! ¿Volêu dir, Andreu?

— Oydà! Com jo ho dich!... Sí, sí: els meteixos uys; els cabeys igols; la cara... tot, tot. —

Y n'era de bonica la pubilla de Masdevall! Havia anat a La Salut pera donar mercés a la Verge qui l'havia lliurada d'un mal pas. Bé ho explicava prou ella meteixa.

— Venía de veure a la pobra masovera de Cugolls, malalta de quí sab còn, y al ser a les envistes de Marbulenya m'atrapà la carreta; anava de buyt, y el bo d'en Francesch va convidàm a pujar. — Tant meteix arribaràs més reposada. — No m'ho vaig pas fer repetir: a dalt falta gent; ja hi tenía un galant seti: un sach de llana tosa de nou qui encara feya tuf de les xayes. M'hi vaig ben aclofar, escoltant la conversa del bon home. Còm va anar, no ho sé del cert; jo conto qu'era al fer camí al senyor metge qui passava ab l'euga; lo cert es que la carreta rodolà margera avall; y jo'm vaig trobar sota. A no ser la Mare de Deu de La Salut, havia d'eixirne esclafada. Oh! si! Però gracia a Deu la sola reliquia que'n guardo es la coixera de la cama esquerra. —

Y se la guaytava ab certa conformació.

— Bé: no't donga mal temps; el teu pare hi posarà una picoçada més d'unces y serà igol que l'atra. No'n farà atre estat el minyó que't vulga.

— No hi ha que pensarhi, per ara, ab això; y con arribi l'hora ja veuré si el pretendent se casa ab mi o ab les unces.—

El poeta va alçarse contrariat. Aquella conversa anava per mals viaranys. Tota la simpatía que habia sentit per l'aplegador, se'n anà en orris. També'l refinament niuava entre'ls cors qu'ell creya del tot senzills. Aixi es que l'interés qui ja a la vista li despertà la pubilla, se tornà veneració. Endevinava en ella una ànima bona en sa senzillesa y sentia que s'hagués de contaminar ab esperits mesquins.

Faltava bona estona pel sopar, encara, y sortí cap al porxat qui a l'ensemps servía de menjador d'estiu. En aquell moment, la terra adormida de poch començava'l somni. Les febles remors de la nit acompanyaven al poeta en son col-loqui. Ja no's sentía tan sol com a l'arribada. Els amichs de per avall li havien pintat la montanya com a un cau de vicis y lletgeses, y per tant, hi arribà previngut disposantse a gosar del terrer, allunyat un tant dels seus moradors; però ara palpava que no tot era malejat montanyes amunt; hi havía gent bona també: la joveneta trobada en la cuynaça del Santuari n'era bona mostra. Oh! y no era pas cosa d'allunyarse d'ella sens intimarhi. Quan se disposava a cercar un pretext pera conversar, s'adonà que la cuyna s'anava buydant, y a corrúa feta la gent omplía la porxada. Li vingué ajustat per'aparellarse ab la *Daldeta* de Masdevall.

Li retragué la conversa de l'avi aplegador que donà motiu a la noya pera esplatjarse ab el foraster tan complert, tan galant ab ella.

— Sí qu'es llàstima que s'haja de quedar sol ab sos pensaments. Vínguins a veure. Masdevall es al dret d'aquest turonell — y li signava entre'l tou de fosca. — S'hi conta una horeta curta, curta. Es una casa gran, gran. No es com les de ciutat, pro no hi manca ré, gracia a Deu; hi serà ben rebut, cregui.

— Li prometo venirhi; de temps no me'n faltarà pas, y pensi per altra part que res m'ha de distreure'l desitj de revéurela y fer més ampla coneixença.

— Ay, gracies. Ens sentirém força honrats. ¿Sent? Ja donen el senyal de seure a taula. ¿Què hi aném?

—

Nit enllà'l poeta tingué necessitat d'esplatjar sos pensaments. La cambra l'hi estretejava. Obri de bat a bat el finestral y encomanà a la naturalesa, qu'ell contemplava aclofada en la fosca, les seves gaubances y els seus neguits. No's trobava sol: altre esperit l'acompanyava en aquella solitut. . . . . . .

. . . .

Quan clarejà vegé al lluny la blanca masia de Masdevall, banyantse ab les lluhissors d'un crepuscle ple de promeses.

Antón Busquets y Punset

Estiu de 1906



SONETS

TRADUCCIONS

DE L'ITALIÁ STECHETTI

Es nostre sensualisme de bacant,
y l'èxtasis sentím del sant asceta
y s'hi troba, ja al màrtir, ja al profeta,
entre'ls qui al món cridèm: Avant, avant.
Se'ns veu ab flors y estrelles conversant,
y de nosaltres es l'amor consueta;
a l'artista tan sols, sols al poeta
son himne, el cor, deixa sentir vibrant
Oh banquers, oh adroguers, en poca cosa
nostres obres tinguèu, per jòch de nines,
may per comerç que cap moral suposa!
Visquèu del frau, venèu vostres matzines,
però deixeunos preferir la rosa
al pebre y a les llaunes de sardines.

⁂

Un s'hi sent tan bé a casa prop del foch;
mos peus demunt l'alfombra, assaboreixo
el gust de tallâ un llibre poch a poch,
y a petits glops el meu cafè engoleixo.
Còm mon esment evoca en aquell lloch
la taleya del jorn! còm repeteixo,
baix, sols per mi meteix — un frèvol jòch —
feliç sô ab mon secret, ho reconeixo!
Egoísta'm dius tu, tu a qui sustenta
la ciencia abstrusa d'apotegmes sabis;
mentres menjant, vas tu, lletra d'imprenta,
contempla uns ulls, may causadors d'agravis,
qui'm són fidels, de serenô esplendenta,
y així envejantme, molt serà, no acabis.

⁂

Oh, bellesa, que tant vaig estimar,
de blancor cèrea, qual to pur no altera
may un somriure, que nò sab plorar,
y, que sempre callada's dóna entera!
En va en sos ulls, mon cor, veure brillar
sols un llampech de voluptat espera,
en va he volgut son ànima trobar
en sos petons, que l'ànima no hi era!
Y quànts cops, per mos braços ja cenyida,
ab eixa flama que mon cor devora,
he probat jo d'infóndreli una vida.
Y en l'hora aquella, en que'l dolô'ns acora,
quànts de cops la meva ànima transida
malehí aqueix espectre ¡y m'enamora!

⁂

Era al cor de l'hivern, quan ens trobavem
aprop del foch tots dos arrecerats,
y del temps fent conversa, enrojolavem,
a tall de colegials enamorats.
Nostres esguarts a dretes evitavem,
ella al brodat fixantlo, jo als cayrats,
y del cor els impulsos dominavem
molt millor que si fossim vigilats.
Y anava pensant jo: L'obra més bella
del geni donaría, ma sang tota,
sols un somriure seu pogués merèixer.
Y aquella cara, de blancor d'estrella,
demunt ma espatlla sento que s'acota
y'm diu: T'estimo ¿no m'ho sabs conèixer?

DE JOSÉ M.ª HEREDIA DE L'ACADEMIA FRANCESA

ANTONI Y CLEOPATRA

Plegats el dos amants, en la reyal terraça,
dormir l'Egipte veyen dessota un cel cremant
y el riu qui vers Bubastis y Sais va devallant
per entre mitj del delta que noblement traspassa.
Y aquell romà, ahî altívol, sentí baix sa cuyraça
—soldat captiu que brecen els somnis d'un infant—
com defallint s'enfonsa, per dins son cor entrant,
la forma voluptuosa qu'enfollonit abraça.
Y ab cara esgroguehida, qu'emboyra'l fosch cabell,
se dóna ella al qui embriaguen perfums sense parell
ab encisera boca y ullades fatilleres.
Y l'inclit *imperator*, envers ella inclinat,
dintre aquells ulls qui brillen com cel, d'or constelat,
veu una mar immensa hont fugen les galeres.

VITRALLA

Ha vist eixa vitralla a dames y barons
coberts d'or y d'atzur, de flamejat y nacre,
ab caputxó o cimera, en cerimonia sacra,
sota una destra augusta, humils de genollons
Al corn o a la trompeta, honrant els seus blasons
responen, y ab la espasa, ja prompta a la massacra,
camí fan de Bissanci, o bé a Sant Joan d'Acre,
com surten a cacera ab sos fidels falcons.
Senyors y castellanes avuy fan altra vida,
als peus sos llebrers sopits, rê al món dels vius els crida,
badallen en l'estrado de marbre negre y blanch.
No veu, ni sent, ni guarda recort de cap batalla
avuy el senyô ilustre, de la més pura sang,
ni quant el rosó guayta obert en la vitralla.

RAMÓN E. BASSEGODA

DE LLENGUA CATALANA (1)

LLUISSORS — ESPILL

Quan jo estudiava a les cliniques de Paris havia intimat ab un intern de la enfermeria de la *Maison d'arrêt et correction de Saint-Lazare*, nat a Perpinyà, mes portat de petitet a la villa Lumiére, al cervell d'Europa, com modestia apart alguns parisenchs se complauen en dirli. Ell no podia sostenir una conversa en català, y com la gran majoria dels francesos de tots els indrets de França, pera fervos pler vos diuen o escriuen mots en castellà. Ab l'amich Bouteil, que aixi's deya, remembrarem quan jo a l'edat de vuyt anys, en 1874, ani embarcat de Barcelona a Portvendres, aleshores estació cap de via de la companyia del *Midi;* la impressió que havia rebut passejant pels carrers, plens del llot de les inondacions del barri de Sant Serni de la ciutat de Tolosa; els trasbords dels trens motivats pels ponts trencats per les riuades; de la meva visita a Lourdes, aleshores un modestissim vilatge al qui la fe començava a amenar els devots.

No'ns haviem deturat a Perpinyà fins per l'agost de 1902, quan anarem a la Pica del Canigó; després pel novembre quan forem un dels quaranta qui assistirem als Jochs Florals de Sant Marti de Canigó, pera honrar al senyor Bisbe. En aquestes y altres excursions visitarem la encontrada, el sanatori tuberculós, avuy el Paradis dels Pirineus, administrat per un alemany, o sia'l Vernet. En l'aplech de la inauguració de les obres de restauració de l'abadia del Comte Guifre, coneguerem al bisbe gascó, fill de Simorre, intronisat a Perpinyà'l 22 de març de 1900, tan entusiasta catalanista; als senyors Payret, rector del Vernet, Castell, Cornellà y Vilafranche; mossén Falguiére (qui, comissionat pel senyor Bisbe d'Elna, vingué a visitar a mossén Cinto malalt), etc., y trobarem a mancar a l'escriptor rondallista del Rosselló, mossén Casaponce y el polit y culte poeta qui signa *el pastorellet de la vall d'Arlés*, per qui tant demanaven en Mateu, en Guimerà y altres escriptors y poetes catalans alli presents. Altres persones rosselloneses he conegut y gayrebé totes m'han parlat francés.

Tot això ho dich com a pròleg, perque venint fa poch de Provença tingui ocasió de viatjar ab un senyor molt simpàtich qui al veurem llegir prempsa catalana, barcelonina, trabà conversa ab mi demanantme noves sobre la qüestió catalana y els exilats qui s'havien acullit a Perpinyà y que ara tots són fòra de la ciutat, y ab grandissima sorpresa meva afegi: «Tinch un parent qui fa uns quatre anys sorti capellà, després d'haver estudiat al Seminari de Perpinyà, y puch dirvos que *fins se'ls amenassa ab la expulsió si parlen català.*»

Fer un viatge al Rosselló ab l'exclusiu objecte d'enterarme còm està'l català a les escoles, m'ha semblat que produhiria l'efecte contrari; esverats ab la sorpresa de la demanda, fugirien d'estudi. He cregut preferible escriure a varis amichs y estampar les respostes. Els sacerdots s'han limitat a respondrem: «Es precisament tot lo contrari de lo que vos han dit;» mes ¿còm es que d'ordinari entre ells parlen francés? Admirador del patriòtich monsenyor de Carselade du Pont com el qui més, no per això sóch menys partidari de l'*amicus Plato*, *sed magfis amicus veritas* y en honor de la veritat y perque'l llegidor judiqui reproduhiré varis troços:

2 de juliol de 1906. —«A les escoles y collegis del govern francés y al Petit seminaire de Prades, arriba tot sovint que'l professor o lo *surveillant* prohibeixen als alumnes lo parlar en català, y els hi donen una penitencia si'l parlen; ho es que'ls alumnes se'n resquiten tant bon punt són fòra de l'estudi.»

«Al gran Seminari de Perpinyà, hont s'ensenya a los que deuben ésser capellans, *no se parla més que francès*, los Seminaristes, ja s'havent possat a plech d'això, més se'ls hi diu que hauràn de predicar en català, quan seràn rectors, sols que no se'ls hi diu res per lo hi apendrer la llengua catalana, que després, a l'iglesia, la parlan com lo poch que la saben y tan poch com poden.»

II. «Monsieur le Superieur du grand Seminaire, qui est Vicaire général, pour rait se facher contre ce que vous dissez au sujet de l' *exclusion* du langage catalan...»

III. «Dans les écoles on exige en principe que les enfants parlent exclusivement français, mais ce n'est pas une mesure executée rigoureusement et severement, beaucoup d'instituteurs sont d'enthousiastes catalanistes et beaucoup de prêtres aussi; c'est une necessité de leur ministére, a Prats de Molló, si le predicateur parle français on comprend parfois le contraire de ce qu'il a dit, il prefére a juste raison parler catalan, mais faut de preparation et d'etude, il ne trouve pas toujours le mot catalan et alors, alors il catalanise le mot français et c'est un ferment de plus pour le decadence du catalan de ce côte des Pyrennées, la langue devient de plus en plus un patois.

IV. 18 de juliol de 1906.—«En les escoles del Rosselló, com en les de tot el mitjdia de França, es prohibida la llengua della terra. Però els mestres es cansen de castigar veyent la inutilitat del càstich, y són molts, ara, els qui no diuhen res. Asta n'hi ha

(1) No estranyin nostres lectors la especial ortografía que vegin en aquest article. El seu autor, nostre bon amich el doctor R. Barrios, ens ha pregat que res hi toquessim, car son valor principal es el documentari. Pera complàurel, donchs, ens hem limitat, com a tota correcció, a comprobar si la estampació correspòn a l'original. — N. de la R.

que's serveixen de la llengua materna per ensenyar la llengua oficial y que s'en troben molt bè perque la nostra llengua es lo *llati dels pobres* »

«No hi ha cap ordre del bisbe per l'expulsió. Però hi ha ordres del gobern pera predicar sols en francès.»

V. 5 de juliol de 1906.—«Lo Bisbe de Perpignan a dit l'annèe dernière a ses seminaristes: Perfectionnez-vous dans la langue catalane, apprenez a prêcher, vous en aurez besoin plus tard et je viendrai vous ecouter, je vous ferai remettre des catechismes catalans. Ce n'etait pas l'avis du Superieur du grand Seminaire qui a peut être retenu les catechismes et a declaré a ses eleves que plus tard, ils apprendraient a parler catalan, que pour le moment, il ne voulait entendre que le français. Les intentions du bisbe ne sont pas douteuses, mais elles sont meconnues. Le Superieur est de Sournià, pays gavatx.»

Un ex-rector d'una parroquia de montanya, del Capcir, per enllà dels gorchs de Nohèdes, deya a un dels meus amichs, feligrès de la parroquia hont està ara, y qu'es un dels rossellonistes mès ferms y sincers, «que una sola vegada feu una prèdica en francès, un diumenge; tothòm anà a la iglesia perho escoltar, mes al sailler de la funció, un pagès a qui li demanaren, com ho havia trobat, va dir: «Ha estat bonich, ben bonich, mes hi som pas entès res a'n el francès; bestia hi som anat, bestia me n'entorní.»

Y no reproduhim més, me sembla que n'hi ha prou; els qui dubtin d'aquestes transcripcions saben que les tenen a llur disposició pera vèureles sense per això saber el nom del pecador.

Quina pena no dóna tot això! quina tristesa! Quànta rahó tenia en Peire Devoluy quan me deya que «admirava als catalans perque parlaven llur llengua mentres el provençal es parlat gayrebé tan sols pels felibres», y no fa tres setmanes un felibre notari de prop de Tolón, me recordava qu'en les escoles de la seva terra encara'ls mestres donen als alumnes, quan els atrapen parlant provençal, un troç de fusta. Vegetal que a Vasconia es reemplaçat per un anell metàlich, que'ls noys han de fer córrer.

El conegut arqueòleg Cartailhac me deya tot essent el meu afable *cicerone* per Tolosa: «Aci a ciutat no entenen gayre'l languedocià, als camps si, el parlen més», y mès tart, al llegir les poesies escrites en llengua romana, el membre de l'Academia dels Jochs Florals y conegut poeta en Pròsper Estieu, al llegir una composició del ben conegut Perbosc ho feu en languedocià, apressantse desseguida a llegir la traducció francesa. En cambi, l'apotecari en Xavier Riviera recità la seva poesia llorejada en la seva llengua nadiua y s'anà a seure entre grans picaments de mans, mentres alguns *esperaven* la traducció francesa. En Riviera s'adreça al seu diputat, als seus paisans, a tots, en la parla dels *trobadours.* Parlant ab txechs, troben molts d'ells qu'es servilisme el que'ls llibres provençals tinguin ordinariament una plana en dita llengua y en la d'enfront hi hagi la traducció francesa.

¿Què fer? sinó anyorar als finesos, qui trobant que llurs cognoms tenen cert deix suech o alemany, etc., en nombre de 20,000 demanen que se'ls permeti cambiarlo per un de soca y arrel finesa. Y admirar a aquells fills de Bohemia, que han fundat la *Matice skolkà* y que voltant una escola alemanya de varies txeques se li emporten els alumnes y la corsequen, fentla tancar. Admirar, també, als 37,000 romentsches, que en la lliberal Suissa, tenen escoles hont els ensenyadors s'adrecen als seus deixebles empleant la llengua de l'antiga Retia en llurs explicacions.

Al Rosselló tenen un bisbe molt entusiasta de la parla catalana, molt actiu, al invevés de Mallorca, hont en cambi tenen un vicari general entusiasta de la llengua mallorquina, com pot veures en aquest trocet que m'han enviat de la illa daurada: «Avans se recomanava als seminaristes que parlessin castellà, ab l'objecte de familiarisarse ab dita llengua, ab el fi de no vèurers impossibilitats de predicar en ella quan fos necessari, mes jamay se castigà a ningù per parlar mallorqui.»

«Creyèm que avuy dèu èsser lo meteix y no dèu èsser probibit l'us del mallorqui, perque s'ha establert en el Seminari *una càtedra de literatura mallorquina*, y a més a mès èsser el senyor Vicari general apòstol, ara, de la llengua catalana, que ha arribat fins al punt de tramitar expedients en mallorqui, quan deuria haverho fet en castellà que es la llengua oficial.»

Això alegra al cor y ens mou a proposar aquest espill hont molts altres vicaris generals s'emmirallin y fundin càtedres de literatura catalana, que al Rosselló en lo bisbat d'Elna-Perpinyà hi ha sacerdots qui escriuen pla bé'l català y tenen coneixements de literatura pera ensenyarla y més ara que l'Estat s'ha separat de la Iglesia.

BENET R. BARRIOS

Santa Fe (Montseny), agost de 1906.

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

ENTRE DOS ESPAÑAS (CRÓNICAS Y ARTÍCULOS), *por Miguel S. Oliver. — Barcelona, Gili, 1906.*

Conseguir que un aplech d'articles periodistichs, fills quiscùn d'una emoció circumstancial y passatgera (com passatgers y momentaniament circumstancials són els aconteixements polítichs en un pais ende-

rrerit com el nostre), tinguin una unitat doctrinal tan ferma y sabiament orientada com la que revelen els del senyor Oliver, bé es proba de que'l periodista qui els ha escrit no es un dels tants periodistes com a Espanya embruten quartilles per sugestió directa del politich A o del cacich B, a la conveniencia dels quals se procura encaminar la opinió d'un públich impressionable y poch inclinat a sospesar y a discernir per compte propri.

Y es que ab tot y lo que s'ha dit dels periodistes espanyols, ponderant la ignorancia de la generalitat d'ells y la mesquinesa dels ideals qui els monten en ses campanyes plenes sovint de fingida indignació pera produhir en el públich un estat d'exacerbació de les passions qui supleixi l'ausencia d'opinió en que'ls públichs de per aqui's troben constantment, ab tot lo que s'ha dit contra'ls periodistes, repetim, no se'ls ha pas fet encara justicia plena. Caldria dir molt més y molt pitjor.

Parlant aqui en termes generals com parlèm, ja's pot entendre que la passió no'ns mou a l'escriure com ho fem contra'ls mal nomenats *chicos de la prensa*, y que sabèm perfectament distingir d'entre ells, els qui, ja no *chicos* y molt pochs per desgracia, ennobleixen y dignifiquen la professió del periodista, y són veritable honor de la Prempsa del nostre pais. Entre aquests, sens dubte, el senyor Miquel S. Oliver mereixeria encara ésser distingit, considerantlo'l primer entre'ls periodistes espanyols; el *Brusi* havia trobat en ell un successor digne d'en Mañé y Flaquer, a qui superava encara, a judici nostre, perque tot y militant en el partit conservador no's produhia com en Mañé dintre un criteri politich tan cegament monàrquich y tradicional. Y ab això no entenèm rebaixar mèrits a n'aquell digne patrici avuy ja difunt; solsament volèm dir que, fills com som del nostre temps y acostumats a mirar hardidament l'avenir de Catalunya y el d'Espanya, sense que'ns facin por certes innovacions atrevides ni certs cambis trascendentals potser necessaris pera conseguir la rectificació d'orientacions en la vida nacional que reclamen y qui s'imposa cada dia més, ens sentim més ben compresos y més identificats ab el senyor Oliver, de lo que ho estariem ab en Mañé si encara visqués y continués influhint com solia en la opinió catalana.

Potser aquest esperit modern del senyor Oliver, ha estat la causa de qu'en la Redacció del vell diari de Barcelona, per tradició y per inercia més que per oposició sistemàtica, s'hi hagi acabat per trobar sobrer un element qui en cert modo tendia a rejovenir l'ambient que's respira en aquella venerable casa. Total, que'l senyor Oliver ha deixat la direcció del periòdich, ab lo qual, tots hi hem perdut: nosaltres perque consideravem a l'Oliver com el pont qui havia de permetre l'absorció total del vell conservadorisme català per les corrents nacionalistes qui són l'actual expressió de l'esperit de Catalunya; hi ha perdut el *Brusi* perque de director com en Mañé y com l'Oliver sols se'n produeix un — y encara — pera cada fase de la evolució d'una societat qui troba en *son* periòdich la sintesis de la propria modalitat colectiva. Y més que tots hi ha perdut el periodisme, ben poch assortat, per cert, en trobar homes de conciencia y de talent, capaços d'imprimir orientacions salvadores a la opinió pública sempre propensa a deixarse explotar per qualsevol *homme à bonnes fortunes.* Que no són únicament les classes desvalgudes les qui s'entreguen als redentors d'ofici: la gent de pes cau també devegades en la debilitat de triarse un dictador, tot cercant posarse a cobert de les *demasies* dels d'abaix. Per evitar un mal aparent se'n procuren un de pitjor: la *revolución desde arriba* qu'es una mena de revolució en la qual ni tan sols se parla d'ideals, que són, precisament, els qui poden fer, fins a cert punt, excusables les revolucions dels d'abaix.

Entre dos Españas es un llibre, hont, haventhi acoblat un cert nombre dels articles politichs de l'Oliver, s'hi podrà anar a cercar la expressió cabal en un moment donat, de la lluyta entre les dues tendencies qui's disputen la supremacía en els destins de les nacionalitats ibèriques. Nosaltres, partidaris de la modalitat representada per Catalunya, trobèm en el llibre del senyor Miquel S. Oliver la exposició del dilema nacional feta en la forma més adequada a la nostra manera de veure; y ens plau sentirhi bategar la nostra propria ànima sense'ls apassionaments que a nosaltres sovint ens ofusquen. Car l'Oliver posseheix, en grau extraordinari, aquella qualitat que no tenen quasi may els periodistes d'ofici, y qual carencia es la causa de llur descrèdit: ens referim a la *Serenitat*, virtut suprema en qui, com el periodista, pot y dèu intervenir en la lluyta de les idees com a sacerdot y apòstol de la Rahó, de la Veritat y de la Justicia.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

VEU ACTIVA

(L'acció es feta pel subjecte qui acompanya'l verb.)

(El verb *esti* ens indica si el temps es present, passat o futur. La particula *int*, *ant* u *ont* del participi ens indica si dintre del temps a que'ns referim l'acció ha sigut passada, present o futura.)

Present. (El verb substantiu estarà en present: *estas*. El participi pendrà la particula que li correspongui.)

Jo estich estimant. — *Mi estas estimanta.*

Jo estich havent estimat. — *Mi estas estiminta.*

— he —

(La idea expressada per aquesta forma es la meteixa que la expressada per la forma: Jo he estimat, *mi estimis*. Com que l'idioma internacional ans que res ha d'ésser clar, es de recomanar sempre en aquest cas, la derrera forma, enlloch de la primera.)

Jo estich havent d'estimar. — *Mi estas estimonta.*

Etc., etc. (Igual pera les altres persones.)

(La idea expressada per aquesta forma es la meteixa que la expressada per la forma: Jo estimaré, *mi estimos*. Igual observació a tenir present qu'en el cas anterior.) (Tinguis present també qu'en aquest cas el verb *haver* no'ns expressa la idea de *dever* que algunes voltes li atribuhim.)

Passat. (El verb substantiu estarà en passat: *estis*. El participi pendrà la particula que li correspongui.)

Jo estava cantant. — *Mi estis kantanta.*

(Kiam vi alvenis mi estis kantanta, quan vareu arribar jo estava cantant.)

Jo estava havent cantat. — *Mi estis kantinta.*

— havia —

(Kiam vi alvenis mi estis kantinta, quan vareu arribar jo estava havent cantat, això es, ja havia cantat, *mi jam kantis.*)

Jo estava havent de cantar. — *Mi estis kantonta*

— havia —

Etc., etc.

(Kiam vi alvenis mi estis kantonta, quan vareu arribar jo estava havent de cantar, això es, encara no cantava ni havia cantat.) (El verb *haver* es purament substantiu, y no expressa per lo tant la idea de dever, en quin cas la frase s'havia de traduhir: *Mi devas kanti.*)

Futur. (El verb substantiu estarà en futur: *estos*. El participi pendrà la particula que li correspongui.)

Jo estaré caçant. — *Mi estos ĉasanta.*

(Morgaŭ vespere mi estos ĉasanta, demà al vespre estaré caçant.)

Jo estaré havent caçat. — *Mi estos ĉasinta.*

— hauré —

(Post morgaŭ mi estos ĉasinta, demà passat jo estaré havent caçat, això es, ja ho hauré fet.)

Jo estaré havent de caçar. — *Mi estos ĉasonta.*

— hauré —

Etc., etc.

(Morgaŭ matene mi estos ĉasonta, demà al demati estaré havent de caçar, encara no ho hauré fet.) (Igual observació qu'en els casos anteriors, respecte'l verb *haver*.)

Condicional. (El verb substantiu estarà en aquesta forma: *estus*. El participi pendrà la particula que li correspongui.)

Jo estaria escrivint. — *Mi estus skribanta.*

(Se mi bonfartus mi estus skribanta, si'm trobés bé, estaria escrivint. La idea expressada per aquesta forma es la meteixa que la expressada per la forma *mi skribus*, jo escriuria (ara).)

Jo estaria havent escrit. — *Mi estus skribinta.*

— hauria —

(Mi ne havis inkon, alimaniere mi estus skribinta, no tenia paper, altrament ja estaria havent escrit, això es, ja hauria escrit.)

Jo estaria havent d'escriure. — *Mi estus skribonta.*

Etc., etc.

Se mi estus ricevinta vian leteron mi estus skribonta al vi, si estigués havent rebut (si hagués rebut) vostra carta, estaria havent d'escriurervos; es a dir, estaría no haventho fet encara, ho faría desprès, y de cap manera traduhirèm la idea de dever en quin cas la frase esperanta seria: *mi debus skribi al vi.*

Imperatiu. El verb substantiu estarà en imperatiu: *estu*. El participi's farà ab la partícula que li correspongui.)

Jo estigui aprenent. — *Mi estu lernanta.*

(*Estas necese ke mi estu lernanta*, es necessari que jo estigui aprenent. Aquesta foima expressa igual idea que la forma *ke mi lernu*, que jo aprengui.)

Jo estigui havent après. — *Mi estu lerninta.*

— hagi —

(*Kiam alvenos la profesoro, estas necese ke mi estu lerninta la lecionon*, quan arribarà'l mestre cal que jo hagi après la lliçó.)

Jo estigui havent d'apendre. — *Mi estu lernonta.*

(*Atendu ke mi estu lernonta ion, kaj tiam vi povos diri ke mi ankoraŭ ĝin ne lernis*, espera a que jo estigui havent d'apendre alguna cosa, y aleshores podries dir qu'encara no ho he après.)

Etc., etc.

(En el nombre plural, el participi pren la terminació *j.*)

VEU PASSIVA

(*L'acció es rebuda pel subjecte qui acompanya'l verb.)*

(El verb *esti* ens indica si el temps es present, passat o futur. La particula *at*, *it*, *ot* del participi ens indica si dintre d'aquell temps l'acció ha sigut present, passada o futura.)

Infinitiu:

Esser aymat o aymada	*esti amata.*
Haver sigut aymat o aymada	*esti amita.*
Haver d'ésser aymat o aymada	*esti amota.*

INDICATIU

Present:

Jo sóch aymat o aymada (ara)	*mi estas amata.*

(En tot els cassos, igual pera'l femeni.)

Jo sóch havent sigut aymat	*mi estas amita.*
Jo sóch havent d'ésser aymat	*mi estas amota.*
Tu ets aymat (ara)	*ci estas amata.*
Tu ets havent sigut aymat	*ci estas amita.*
Tu ets havent d'ésser aymat	*ci estas amota.*

(Y aixi succesivament ab totes les persones y nombres.) (En el plural el participi pren la terminació *j.*)

Passat:

Ell era aymat (en el meteix moment)	*li estis amata.*

F. PUJULÁ Y VALLÈS

(Seguirà)

NOVES

Ha sigut posat en llibertat, sense fiança, nostre benvolgut amich en Lluis Manau; el director de *La Campana* y el senyor Cleveland continùen empresonats: el segón provisionalment, el primer purgant el *pecat* d'altri. Tots els aymants de la llibertat dels individuus y de l'autonomia dels pobles, desitgèm que vinga a atenuarse'l rigor de unes lleys que no sab derogar un govern que s'anomena liberal. En cambi els *avençats* lerrouxistes estàn cada dia demostrant la llur altesa de mires y la puresa de llurs procediments. Un jorn prenen peu d'un telegrama falsificat pera organisar una grollera e indigna farsa; un altre dia envia pinxos o gent de l'*ostia* pera insultar a un pres o provocar als catalans que anaven a cumplir un dever d'humanitarisme.

El llur recurs al veures atrapats, ha sigut el de sempre: donar la culpa a llurs víctimes y recorre a la calumnia.

Nosaltres preguntèm al govern (si n'hi ha): ¿Es que's vol posar a proba la paciencia dels fills de Catalunya? ¿Es que aquests agitadors vulgars han de disfrutar de tota impunitat, no més perque són individuus de la ronda d'en Lerroux?

—

Hem rebut y publiquèm ab molt gust la següent comunicació:

«*Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria: Secció permanent de Educació e Instrucció.*

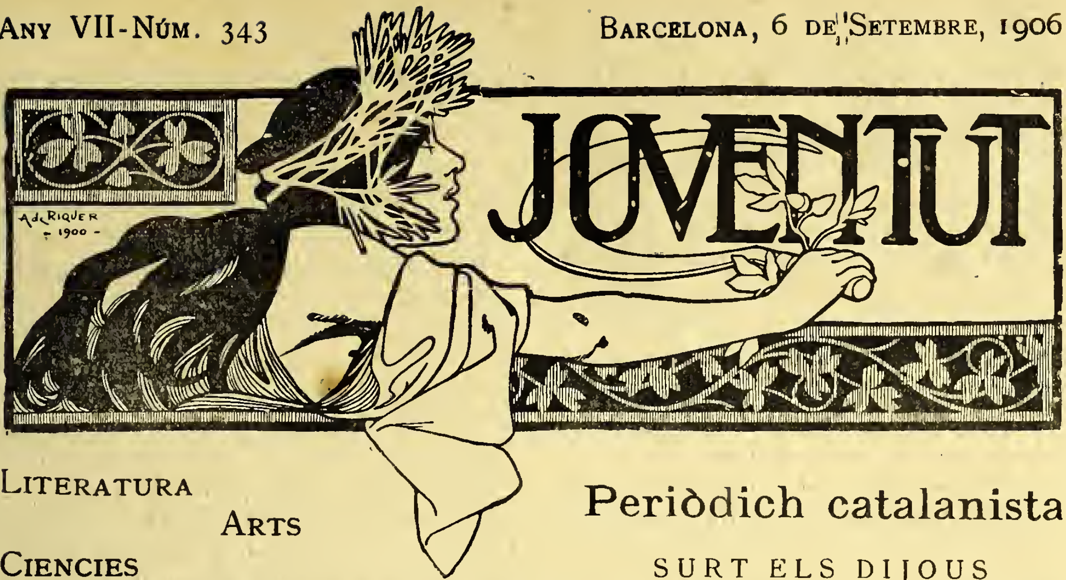
El dia 1.er de setembre quedaràn obertes les matricules pera les classes que's donaràn el vinent curs en el nou local: Condal, 35.

Oportunament s'avisarà'l dia en que s'obriràn les classes.»

Es digne d'imitació la honorable tasca que ab tant d'ardor y entusiasme ha emprès aquesta simpàtica societat.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 343 — BARCELONA, 6 DE SETEMBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

DE CARA A LA MAR

El destí dels pobles no'l poden pas cambiar els homes, ni que vulguen. Tot lo qu'es a la naturalesa es indestructible, y cal estudiarho y conèixerho pera que sia base immutable de la vida política y social de les nacions.

La movilitat de les races poch civilisades, les ambicions delirantes de les autocracies, la desenfrenada concupiscença de les oligarquíes y les entremaliadures diabòliques dels polítichs actualistes, determinen a la vida dels pobles aparentes destruccions o transitoris desviaments de l'ésser nacional. Mes, a la fi, les epopeyes dels regiraments de races passen, les grandeses dels imperis són enterrades en pàgines sinistrament brillantes de la historia, de les oligarquíes no'n resta altre que'l recort intens de les execrables malifetes que han realisades, les farses polítiques que un instant sugestionen a la gentada són judicades vergonyes socials; sols les nacions perduren, sols els pobles resten, sols a travers de totes les trasmudacions socials y polítiques els nucles, matriu de les societats naturals, persisteixen, viuen, són: unes voltes esclatants de vida, altres servant fidelíssims la dèu inestroncable de l'ésser de les nacionalitats.

El destí dels pobles els empeny a que sia efectiva la llur vida social a la humanitat. Ni les volubilitats dels homes, ni els enlluhernaments de les megalomaníes imperialistes, ni els fanatismes de les reivindicacions llibertaries que han d'ésser aconseguides per espahordidores resolucions, poden tòrsel el destí natural de les nacionalitats. La llur renaixença, tan bon punt s'es iniciada, va espandintse y creixent sempre, sense parar, nacionalisant totes les energíes y totes les activitats socials, corprenent als indiferents y vencent, sense que se'n adonin, els irreductibles, als meteixos que han sigut impediment al renàixer integral de la nació.

Els seguits esplets de vida nova a n'els nucles nacionals determina a la fi inevitablement la solidaritat colectiva. Solidaritat, es com totalitat, y total, integral es la renaixença dels pobles. Res hi fa que aqueixa integralitat, que aqueixa solidaritat de l'ésser

nacional no's manifesti just a l'esclatar la brotada primerenca de la vida nova, ni que no's mostri de bonhora a n'els afers socials y polítichs de la nació; en lo més abscondit de la vida de la nacionalitat, en lo més intim dels sentiments dels homes, tant el renaixement de la nacionalitat va determinantse y va essent més efectiu, tant la solidaritat va extenentse, agarbellant energies y renacionalisant els esperits pera l'instant que sía necessaria la llur cooperació en el redreçament colectiu. Bé prou que ho hem vist, ara, a la nostra Catalunya. Judicat per lo extern de la nostra vida social ben repochs haurien afirmat qu'en el fons de lluytes d'anguniosa recordança y de ferestegueses que avuy ens avergonyeixen, s'hi estava formant un sediment de germanor catalana; ben repochs haurien assegurat que mentres les idees topaven furientes y semblaven incoordinables y a l'ensemps que'ls braços s'alçaven prenyats de violences y els cossos estaven a punt d'agarbonarse, els cors, moguts pel sentiment nacional, cercaven acostarse manyachs pera que una abraçada patriòtica segellés la pau entre catalans y determinés la solidaritat a la renaixença de Catalunya. Era aixi, emperò. Els homes, deixant de banda'l destí del nostre poble, o no coneguentlo, empenyien vers la lluyta política vulgar les potentes activitats del nostre renàixer, y fins atiaven als catalans els uns contra'ls altres enlletgint ab rancunies y odis els amorosos esclats socials de la vida nova catalana; mes com la sang, a la terra nostra, no's torna aygua, ni pot haverhi odi hont sols hi ha d'haver amor, ni poden abrahonarse pera destruhir els que ben abraçats han de reedificar, vencent a les maldats y a les males arts dels homes la renaixença de la nostra Catalunya, el nostre destí nacional han amorosit y recatalanisat els sentiments dels catalans, han infiltrat clarors de veritat a les conciencies y han induhit als esperits a acoblarse en l'acció de fortalesa y llibertat que per força han de realisar els pobles ab ésser propri, els pobles e individualitats colectives de la humanitat.

Aixi com el destí del nostre poble ha triomfat de totes les accions que, dividintnos, dissociantnos y fins impulsantnos a lluytes fratricides, han sigut dirigides a impedir el nostre renàixer integral, triomfarà també de les falses direccions que's volgués donar a la vida social y política del nostre poble. Aconseguida la solidaritat, retudes, quasi, les accions dolentes qu'en nosaltres han sigut exercides pera privarnos d'ésser forts a l'ésser tots uns y essent, cada cop més, una posivitat la potença del nostre ésser, cal que pensém que'ls enemichs nostres no's donaràn pas per la banda y renunciaràn a prosseguir en la llur acció anticatalana. Ja que no s'ha pogut fer impossible que la renaixença de Catalunya assolís en la seva natural evolució'l període de solidaritat, s'anirà de dret, ara, a mal dirigirnos, a desviarnos del nostre destí natural, a atenuar les hardideses dels nostres sentiments, a empényens cap esculls a n'els que a la primera topada'ns hi trocegém tots plegats, a encalabrinarnos ab aventures redempcionistes derrera de les que hi ha la nostra cruxificció, a sugestionarnos ab brillantors y grandeses oposades a la caracteristica social y política de la nostra terra y a l'esperit de les modernes democracies, a encegarnos pera que nosaltres meteixos siguém causa efectiva d'un nou període del no ésser nacional.

No podém, no devém oblidarnos que'l destí del nostre poble té una sola direcció: *de cara a la mar*. Tot el nostre passat ens ho ensenya, la nostra situació geogràfica'ns ho demostra. Mar endins y a la vora del mar s'hi es espandida sempre la nostra vida nacional; les onades mediterranies són fulls de la nostra gloriosa historia de llibertat y de civilisació; embestint unes vegades les fortes ventades del llevant y altres les frescals bafes del mitjorn, havém sigut deslliuradors de pobles oprimits y escampadors de benhaurances socials; cap a la mar se'n es anada a tots temps la nostra empenta catalana; a la mar ha tingut constantment els ulls fits l'esperit del nostre poble; cap a sol ixent se'ns emmena la nostra conciença formada pel nostre sentir y per les realitats polítiques, socials y econòmiques. Es el nostre destí. Cada cop que Catalunya se'n es oblidada y s'ha girat d'esquena al mar y no ha vist les clarors rosades de trench d'auba, ni ha sentit el fressejar manyach de les onades qui

acaronen els nostres arenys, se'ns ha fet seus la decadença, havêm transigit ab inexplicables abdicacions, n'ha patit greument la potença y la efectivitat de la vida, politica y social, catalana.

No poden pas ésser el nostre desti les postes de sol moradenques y aclaparadores, ni les serralades esquerpes y nùes, ni les planures desertes, ni les terres esgroguehides y xorques, ni les urbs aletargades, ni les races tristes y fatalistes, ni les gernacions assalariades, ni les plebs mansament esclaves de les oligarquies. Som un poble d'aubades brillantes y esclatantes de llum que'ns deslliuren de les tenebres del no ésser y ens inonden de clarors de dia que ho són d'acció, de progrés y de llibertat; som un poble vessant de vida per montanyes, valls y planes; som de niçaga progressiva y ens frissêm per l'ideal; som un poble actiu y emprenedor, perque'ns atien potentes energies del nostre ésser; som gent que canta y riu, y estima y frueix la joya del viure; som reflexius, però per ésser fonament de la nostra conciença natural la realitat de la naturalesa; lliberals, demòcrates y devotissims de la Justicia no'ns avenim ab imposicions, ni es de la nostra sanguinitat l'ésser nosaltres opressors; som un poble que's mira tot ell a la nostra bella mar blava a la que hi veu el cami insubstituible de la civilisació mondial; som un poble que no vol, ni pot empendre altra via que la natural que tenen assenyalada'ls pobles que són.

De cara a la mar cal que trevallêm pera la grandesa del nostre poble; de cara a la mar se troba situada la nostra Catalunya; corrent cap a sol ixent les aygües devallades de les nostres serres fertilisen el terrer català; de cara a mitjorn, mirant a la mar, están bastits els nostres casals y casi tots els pobles de la terra catalana; totes les nostres valls y planures tenen sortida cap a la mar; tota la nostra vida nacional se sent impulsada a l'universalisme representat per la mar hont s'hi espandeix la vida de tots els pobles y per sol-ixent simbol de llibertat y de glorioses deslliurances.

Aquest es el nostre desti. Que cada català's reconcentri un moment en el seu esperit, y s'adonarà que l'impuls del seu ésser y l'ideal de la seva vida se'l sent orientat cap a llevant.

Per acció del desti nostre, el dia vint de maig, la gernació immensa que acomboyava els simbols patriòtichs, caminava serena, majestuosa y conscienta *cap a llevant*.

D. Martí y Juliá

EL CONGRÉS D'ESPERANTO

Res tan dificil com cumplir de moment la promesa feta als llegidors de Joventut, de donalshi coneixement dels actes més importants del Congrés d'Esperanto qui té lloch en aquests moments a Ginebra. Apart de mes ocupacions particulars qui m'impideixen tota atenció a altres assumptes qui no tinguin relació directa ab el Congrés, altres rahons m'obliguen a retardar la redacció d'un *raport* complert. L'entusiasme del moment, les emocions rebudes al contacte d'homes a qui sols coneixia per correspondencia, a qui ja m'unien profonds lligams d'amistat, y al costat dels qui moltes voltes he passat sense que jo ni ells ens reconeguessim fins a l'instant que la casualitat ens ha fet coneixe nostres noms, l'admiració cada volta major en tots els congressistes y que a mi m'ha pres desde'l primer moment al tocar d'a la vora y en gros els resultats de la maravellosa invenció qu'es l'Esperanto; tota una serie de petits detalls qui influeixen de manera gran en l'esperit, m'impedeixen reflexionar, coordinar, rahonar ab mêtode sobre'ls aconteixements singularissims qui tenen lloch en aquesta històrica ciutat de Ginebra.

Per altra banda, considero'l meu càrrech grave. Represento en aquest moment aqui no solsament a Joventut (y'm crech excusat de fer manifestacions d'afecte), sinó també, ademés de la Societat Catalanista de Santiago de Cuba, a la Societat Catalana *Espero Kataluna*, de Barcelona, y el grupo *Kvar Dikstrekoj*, de Sarrià, quins objectes, com es sabut, no són altres que'l de propagar l'idioma internacional en terres quina parla sia la catalana, la nostra, la qu'hem aprés en el breçol, la qu'está en nostres ànimes, la qu'es una resultant de nostra manera d'ésser, de

pensar, de compendre la vida y de realisarla.

Pel carinyo que professo a JOVENTUT està en mon esperit el desitj de qu'en ses planes hi constin detalladament en lo possible'ls accidents d'aquest aconteixement; però JOVENTUT no es una publicació al dia; JOVENTUT se guarda, se relliga. Els Congressos d'Esperanto no passaràn, restaràn en la memoria dels homes, se recordaràn sempre com les primeres pedres posades en el gran sòl de la humanitat pera reconstruhir el casal d'amor y fraternitat entre'ls pobles, casal qui si, pot: ser, no ha estat construhit may en realitat, ha sigut cada dia enrunat de la pensa dels homes bons pels músculs brutals dels més forts. Que al costat de les paraules qu'hem escrit en amor a nostra terra, que al costat de les riallades de joves, hi consti també en la colecció, aquell altre ideal qui ens guia, aquell altre ideal senzill d'explicar, dificil de compendre pera molts, aquell ideal qui tras passa les fronteres naturals y ataleyant als altres homes qui poblen el planeta s'escriu ab lletres tremoloses d'emoció sobre nostres pits: Amor, amor, amor!

Per l'amor que professo a la meva llengua catalana, a qui, en lo que se relaciona ab l'Es peranto, represento en aquest moment per delegació de *Espero Kataluna* y del grupo *Kvar Dikstrekoj*, necessito parlar més extensament de lo que permet una senzilla ressenya, de petits desagradables incidents, de l'efecte que han produhit, de ses conseqüencies, y fer constar una vegada més que totes mes energies, tota ma voluntat, tot quant sóch y valch, está al servey de nostres drets a tota hora, car es pera mi un honor grandíssim lluytar del costat de la rahó, de la veritat y de la justicia, quins en cap lloch tan apropriat havien d'ésser reconeguts com en el lliure cantó de Ginebra, y entremitj d'homes qui ens hem reunit pera subratllar ab abraçades de germans aquells tres mots: Amor, amor, amor!

Els llegidors de JOVENTUT no serán impacients. No's tracta del succés del dia. Aquest Congrés d'Esperanto es quelcòm més que'l succés de l'any, car l'Esperanto donarà nom a son sigle. Cada petit incident es digne no d'un article, de tot un llibre. L'abraçada que's dona al groelandés cambiant ab ell mots de carinyo en la enginyosa llengua d'en Zamenhof, mereix tot un volum de dret politich y social. El fet de seure al costat d'un individuu quina nacionalitat no's coneix ni s'endivina per ses paraules, es quelcòm més gran que tot quant se pugui haver vist desde que'l món es món, si's considera que aquell qui séu a vostra vora, pot molt bé haver vingut de l'altra banda del món a dirvos que vos estima en llengua artificial sens haver deixat en sa terra cap de les estimacions qui li són naturals y particulars...

¿Seré, donchs, culpable de demanar una mica d'espera als nostres llegidors? Jo crech que no... Però deixeume dir avans de posar punt: *Visca la llengua catalana! Visca Esperanto!*

F. PUJULÁ Y VALLÈS

Ginebra, 28 agost 1906

SENECTUT

Es un matí d'hivern. Un sol esplèndit fa agradabilíssim un passeig pel Parch. Dos vellets van avençant en direcció contraria per l'Avinguda dels Tells. Al trobarse, una rialleta de satisfacció's dibuixa en llurs esmortuhits llabis.

—Caràm, vostè per aquí, senyor Baldiri!

—Dimontri de senyor Hipòlit! ¿encara belluga?

—Ab prous feynes, senyor Baldiri, ab prous feynes. Aquest ditxós poagre sempre arrapat al peu...

—No me'n parli que a mi també'l reuma me fa veure la padrina.

—Creguim, a certa edat un hom ja hi sobra al món.

—Tot lo que vulga, però deixis de coses, la vida sempre tira.

—Es, donchs, més ditxós del que'm creya. ¿Però vostè està en que la vida actual es la nostra? S'equivoca, senyor Baldiri. Aquesta es la vida dels nostres descendents. La nostra era la del sigle XIX; nosaltres som les desferres del temps passat, d'aquella època ditxosa qui no poden capir les presents generacions.

—Quins temps aquells!

—Ja pot tornarho a dir. Y vostè encara sostindrà que ara's viu! y què s'ha de viure, home de Deu! La tranquila Barcelona d'ahir ¿es aquesta ciutat d'avuy, bulliciosa, comple-

tament transformada? La Barcelona nostra, amich senyor Baldiri; la Barcelona casolana, de sanes costums, de germanivol afecte entre sos fills, va morir. La Barcelona actual no es pas Barcelona; es una filla aixelabrada qui ha adoptat el nom de sa mare.

—En això ja té rahó, ja.

—Quina diferencia d'aleshores ab ara! Jo que tota la vida havia sigut aficionat a la música, avuy's pot ben dir que m'hi acaben de fer perdre l'afició. Anys enrera'l gendre s'empenyá en que anés a sentir el *Lohengrin*, ¿vostè'l coneix?

—¿A qui, al seu gendre o al *Lohengrin?*

—Al *Lohengrin*.

—No, senyor.

—Donchs, tè mès sòrt de la que's pensa. Allò no es música, allò es un concurs de soroll! Quan penso en aquella *Saffo* y aquell credo de *I Martiri!* Allò si qu'era música! Avuy, si no fos per la cobla de l'Armadás els vells filarmònichs estariem condempnats a un verdader dejuni musical. ¿Y els *Campos Eliseos*, se'n recorda?

—Prou, com si fos avuy. Y que bones estones hi havia passat!

—Calli, home, calli, que'l seu sol recort sembla que'm rejoveneix. Aquelles si que eren diversions econòmiques y higiéniques, en ple ayre. Ara la gent s'entafura en cinematògrafs sense ventilació, qui perjudiquen els pulmons y espatllen la vista.

—Lo qu'es jo no hi puch pas anar, me marejo desseguida.

—Si es un espectacle que'l tindrien de privar. ¿Y'l cafè Cuyàs? no n'hi ha cap com aquell. Avuy, entrar en un cafè y venirme un atach de tos y tenirne de sortir tot es hu.

—Jo en aquell temps tampoch ne patia de tos. ¿De qué dèu ésser efecte?

—Molt senzill, avuy en dia'l públich nò té la educació d'avans. Ara, tothòm fuma als cafés com si fos a casa seva, convertint sovint el local en una sucursal de l'infern.

—Si que déu ésser això.

—Quin dubte hi ha! En dia de festa a la Rambla ¿vostè hi rebia les empentes d'ara? Tot es qüestió de lo meteix. Y aqueixa plaga de tramvies, qui no't deixen anar tranquil pel carrer, això no ho coneixiem nosaltres.

—Encara hi ha una cosa que'm fa més rabia: els automòvils.

—No me'n parli. Es indecent el consentir que vagi un cotxot d'aqueixos volant pels carrers y empudegant de fum a mitja humanitat. En aquell temps estich ben segur que no s'hauria permès. Què vol que li diga, me sembla que'ls que van en aytals carruatges han d'èsser gent de poch més o menos.

—Es lo que jo he pensat moltes vegades.

—Y ara, diguim: ¿quin benefici n'hem reportat dels tramvies?

—Ben mirat cap, això es innegable.

—En cambi van arruinar a les empreses de centrals qui feyen els trajectes de Gracia, Sarriá, Sans, etc. ¿De què mengen avuy tantes families com vivien del servey de cotxes? ¿vostè'n veu circular algún pel Passeig de Gracia?

—Efectivament, ni un per remey.

—Y donchs, home, ja està dit tot. Vaja, avans era una altra cosa. ¿Se'n recorda de la Font del Canari? ¿y del Jardí del General? ¿y de la Font del Vell? ¿y de la Muralla de Mar?

—No me'n haig de recordar! Creguim que la he anyorada mès d'un cop la Muralla. Ara en lloch trobo un punt tan a propòsit pera pèndrehi el sol.

—Home: diràn que són manies, però jo fins trobo que'l sol no escalfa com avans.

—No són manies, no, senyor Hipòlit. Jo en tot el dia no'm puch treure'l fret de sobre.—

. . . .

Per la part del Saló de Sant Joan entra un magnifich automòvil qui passa com un llamp per l'Avinguda dels Tells.

Els dos vellets se despedeixen, continuant el seu penós passeig, ranquejant del poagre l'un, exclamantse del reuma l'altre, mentres el *nyach-nyach* de l'automòvil sembla dirloshi: Gent del sigle passat, resigneuvos al soroll de la vida moderna! Ja sabèm que pera vosaltres es terrible'l trobarse en un ambient qui no es el vostre, mes no hi ha altre remey. El progrés mira sempre avant y may enrera. Ditxosos vosaltres qui havèu sofert els efectes d'una evolució relativament lenta, nosaltres si qu'estèm exposats a retirarnos a la *vida privada* d'aquí set o vuyt anys empesos per la navegació aérea! Y es que si ahir l'avenç anava a pas de tramvies de cavalls, avuy va ab automòvil y a cent kilòmetres per hora. — ALEXANDRE FONT

DE TEATRE CATALÁ

(Continuació)

Vegèm ara còm en Graner ha mort a n'en Gual, còm els «Espectacles-audicions» han aniquilat al teatre intim, ferint de retruch ben fondament al teatre català.

El teatre intim habia arribat, mercès a un trevall sostingut de molts anys, a formar dos dels elements interns mès essencials pera l'expandiment d'un teatre: una direcció escènica y literaria y un plantell d'actors. Baix el primer punt de vista en Gual qui, ja de bon principi, havia mostrat condicions extraordinaries, ab la pràctica, l'estudi y la voluntat, se perfeccionà de tal manera, qu'en quant a presentació escènica bè pot dirse que may a Barcelona s'han presentat obres dramàtiques de genres tan distints, ab mès proprietat, bon gust y riquesa, aixi en decoracions com en trajos y detalls, com les dirigides per ell en diferentes èpoques, especialment en les derreres series donades pel «Teatre Intim». També en elles, baix el punt de vista purament literari, en Gual sapiguè donar probes d'aquella amplitut de criteri que no s'oposa a un gust depurat, y que permet representar obres de genres ben distints però interessants sempre. N'hi ha prou ab recordar el programa de la derrera serie pera convèncers d'això. En ella's donaven obres clàssiques y obres modernes, obres d'autors estrangers y obres d'autors de la terra, senzills idilis, drames passionals, obres de tesis. En fi, tot y tot interessant. El teatre intim, y per lo tant el futur teatre català, tenien, donchs, un director escènich y fins un director literari de capacitat ben comprobada. Ab qu'en Gual comprenguès—y això segurament ho havia comprès—que'ls autors catalans, ab llurs obres noves, deurien èsser preferits, la dificil qüestió de la direcció del gran teatre català quedava resolta.

No d'un modo tan decissiu quedava resolta la dels actors.

Heusaqui un problema força interessant del que's parla sovint ab molta lleugeresa. Problema complicadissim però aparentment senzill, se resol generalment ab una afirmació absoluta; del meteix modo que un pagès vos diu resoltament: «Fins al juny no venen les cireres,» un pagès de l'art vos afirma tambè rodonament: «Fins que neixin no tindrèm grans actors.» Y passa com a veritat indiscutible que aqui — no vull parlar mès que d'aqui — no'n tenim de grans actors. Encara més: no'n tindrèm fins que'n neixin. Esperèm sentats. La gènesis d'aquest rahonament—si pot qualificarse de rahonament una afirmació categòrica, que jo no vacilarè en qualificar de tonta—dèu buscarse en lo que fou un jorn el producte natural de la gran exageració neo-romàntica qui caracterisà les arts escèniques durant l'ultim terç del sigle passat. Parlo de S. M. el tenor d'òpera y del gran actor o actriu d'art dramàtich. Un y altra monopolisaren la escena, autors, música, poesia, idees, art, moral, presentació escènica... tot. S'anava al teatre a sentir un do de pit del tenor o'ls *gorgoritos* d'una tiple, o a escoltar una tirallonga de versos dits ab entonació enfàtica, o a veure les estremituts d'una mort aparatosa; en fi, s'anava a veure una escena de foch-follets representada per un sèr a qui la naturalesa havia dotat de determinades facultats enlluhernadores. Sovint la naturalesa que tan pròdiga s'havia mostrat per aquest cantó, se mostrava esquerpa per un altre y era comú trobar sota la pell d'un gran tenor o d'una gran actriu una ignorancia extraordinaria. Mes això no hi feya res. Cantar un aria dolçament o dir uns versos ab foch era lo essencial, lo únich. Fou l'època en que'ls diamants no's montaven encara a l'ayre. Se'ls polia meticulosament per una cara y se'ls tapava barroherament per dessota. Avuy els hi volèm veure totes les cares. Volèm que un cantant sia un artista, volèm que un comediant sia un actor. Avuy l'Utor ab una gola envejable ha fet una carrera migrada, avuy alguns comediants qui jo sè, però no vull anomenar, dotats de facultats esplèndides, no han passat d'èsser honorables mitjanies. Jo sè d'actors d'avuy nacionals y estrangers, que a haver nascut cinquanta anys enrera haurien fet honrosa competencia a aquells grans noms que'ns ha tramès la fama, alguns de quins derrers espeternechs encara hem pogut *admirar*. Y havent nascut ara, les llurs facultats naturals no'ns han commogut excessivament.

En fi, concretant: que avuy sia perque no es el temps d'aquesta mena de fruyta, sia perque nostres paladars s'hagin afinat, lo qu

avans ne deyen grans actors naturals, instintius o espontanis, existeix com aleshores però... no'ns convencen, no'ns entusiasmen tampoch.

La concepció de l'art, fins de l'art cantat, ha variat d'ex d'una manera essencial. Y pot afirmarse que, concretantme a l'art dramàtica, el naturalisme entronisantse com a mès perfecta forma artística y la idea del pensador ensenyorintse del camp de l'art, han donat per resultat la decadencia y propera agonia de S. M. el tenor, de SS. MM. el comediant y la comedianta. Ens hem adonat de que les cireres que'ns convenien no eren pas les cireres boscanes del pagès, madurades als sols raigs del sol salvatge, sinó les cireres del gran arbre de la vida, de la vida nostra, madurades al calor de nostre sol de veritat, de progrès, de ciencia.

Volèm veure reflectida per l'art, reflectida per l'art en la escena la nostra propria vida, ab les grans veritats, ab les noves idees, ab els sotrachs, lluytes, emocions que unes y altres provoquin en la llur batalla contra les nostres passions y la nostra sensibilitat mès o menys atàvica. Y volèm que qui dèu reflectirla aquesta vida, la conegui. Y sabèm que pera conèixela es necessari estudiarla, aprofondirla. La humanitat sembla que hagi arribat a un període de curiositat reflexiva que demana de tot el per quė. Vivim en plena y universal investigació científica. Y fins al comediant li demanèm el per quė del seu trevall artistich. Y el comediant d'avuy dèu saberlo aquest per quė.

En una paraula: l'actor avuy tė d'estudiar, tė de saber, tė de coneixe la vida, a mès de sentirla intensament.

Y es per això que'ls grans actors d'avuy no'n tenen prou ab neixe comediants: tenen de ferse artistes. Tenen d'estudiar. Sols desprès de molts anys d'estudi y de trevall s'ha descobert qu'es un gran actor en Zacconi, sols després de molts anys de representar ens hem adonat de que també ho es en Garavaglia y que comença a ésserho la Tina di Lorenzo. La Suzanne Desprès ha desmentit, mercès a un trevall metòdich y estudis fondos, als qui deyen quan va començar que *Deu no l'havia cridada per aquest camí*. Y com ella tots els grans actors de la dramàtica francesa moderna deuen a la educació artística y general que coratjosament s'imposen la part mès bona dels seus èxits sobre la escena.

Es, donchs, una gran aberració sostenir que aquí nò tenim actors... perque no n'hi han. No'n tenim perque no volèm, o perque no volen, que qüasi bė es lo meteix. Avuy, els actors se fan. Y fins suposant que no n'hi ha prou ab estudi y trevall pera devenir un gran actor; fins admetent que les grans facultats naturals sòn indispensables, sempre resultarà cert que ab trevall y estudi se formen bons actors. Y ab bons actors ja n'hi ha prou. Les grans estrelles no sòn ja indispensables. Un bon conjunt d'actors modestos, però qui trevallin ab fe, ab convicció, ab coneixement de lo que fan y díuen, qui sàpiguen donar el just valor y relleu al paper qui representin, reflectint axí, un tot harmònich, el tot harmònich qu'es l'obra artística qui ha concebut l'autor, y a la que deuen supeditarse, es lo essencial. Y val molt mès axò que una gran escena de fochs artificials ofegant ab sos espetechs una obra buyda de qualsevol visionari adotzenat.

No fan falta'ls grans actors. Ab bons actors n'hi ha prou. Y aquests se formen.

El «Teatre Intim» en un terreny relatiu va demostrar tot això. Considerantlos en conjunt, — no voldria ferir susceptibilitats — bė pot dirse que'l nucle d'aficionats qui s'acoblaven pera constituhir el «Teatre Intim» no era format per individuus quines facultats naturals se precisessin francament y clarament. Ans al contrari, bė pot dirse que si algún d'ells s'haguès distingit especialment en aquest sentit, ben prompte l'hauriem vist desertar y enquibirse a Romea, teatre clàssich ahont tota rutina hi tė cabuda. Un jove qui promet, dèu entrar y entra a Romea. Com es natural un o una jova qui promet y entra a Romea, promet y no dòna.

Mes deixèm això. — Deya que'ls joves que s'acoblaren formant el «Teatre Intim» no's distingien per les llurs facultats excepcionals. Però la fe propria, la toçuderia propria, afiançada per la fe y toçuderia de llur director, els hi donà coratge pera un llarch y profitós trevall. Anys y anys se passaren molts d'ells estudiant, trevallant, ensajant y els resultats foren relativament magnifichs. Jo no crech pas qu'en Gual — quines facultats y aptituts

ab tot y ésser notables baix abdós punts de vista, són molt superiors com a director d'escena que com a director d'actors — se preocupés tant de la formació dels actors com dels posats en escena. No obstant, també'l trevall seu en aquest sentit fou extraordinari. Y aixi podém recordar les derreres series de representacions del «Teatre Intim», fins baix aquest punt de vista de la execució, com a models de conjunt comparantho ab lo que fins ara haviem vist a la escena catalana. Si; sens actors tan coneguts, tan admirats, tan acostumats a les taules ni de tantes facultats naturals, el «Teatre Intim» donà representacions d'obres variadissimes, d'obres dificilissimes, ab una perfecció qui, essent relativa, pot considerarse absoluta si la comparém ab la que hauriem obtingut pels còmichs de Romea qui tenien més facultats, més taules y més nom.

Y tot això y altres coses que no puch detallar aqui ho logrà'l «Teatre Intim», mercés al trevall, mercés a l'estudi, a la constancia, a la laboriositat. Y tot això se'n ha anat en orris al contacte d'en Graner.

Veyém còm:

En Graner no va voler o no va saber limitarse a ésser un empresari senzill y rumbós. A Barcelona es aquest un defecte molt general que fa fracassar institucions o empreses que d'altra manera prosperarien. Aqui tothòm sab de tot y serveix pera tot. Especialment l'home de diners: «Qui paga mana.» ¿Se fa un diari? qui hi posa'ls quartos voldrà ésser de fet, sinó de nom, el ver director. ¿Un burgès se fa fer una casa? tot seguit el veuréu esmenant la plana al seu arquitecte, si es que no la fa fer sens arquitecte baix la propria immediata direcció. Els exemples serien imnombrables. — En Graner va dir: ¿Jo pago? donchs jo'n sé més que ningú. Per casualitat va resultar qu'en Graner, essent pintor, comprengués la importancia qu'en tota mena d'espectacles teatrals té avuy la escenografia y la indumentaria. Comprenentho y coneixent a fons aquestes arts auxiliars sapigué rodejarse d'excelents pintors escenògrafs y ab l'ajuda d'ells y d'en Gual logrà donarnos una serie d'espectacles que baix aquest aspecte poden citarse en conjunt com lo més perfet qui fins ara s'hagi intentat a Barcelona.

EMILI TINTORER

(Seguirà.)

AUBA TRANQUILA

Una invisible onada de perfúm
dels tarongers en flor s'emporta'l vent,
y vibra sobre'l món un raig de llum
qui besa'ls cims y la pineda encén.

El jardí solitari m'ha cridat
ab un cantar, totjust llabïejat,
de cosa qui comença esmortuhida...
Y al jardí solitari he devallat
duhent al cor un gran desitj de vida.

El jardí solitari m'ha semblat,
avuy, molt més hermós que'ls altres díes:
tenía un dolç misteri may gosat,
era més ple de fondes harmoníes.

El vent era tranquil, com temerós
de pèndreli els perfums qui l'envoltaven,
y al passar per l'estany tot lluminós,
somriures de claror l'aygua torbaven.

El jardí solitari m'ha parlat
a là potenta llum de l'auba clara.
Les estatues immòvils m'han mirat,
y vostra gentilesa han remembrat
ab un estrany encís que'm dura encara.

Ab la pensa os he vist entre les flors,
com altra flor més gran y delicada...
Y ab vostre esguart curull de resplendors
mon ànima heu deixat illuminada.

Os he vist com la dea dels jardins
tota blanca y rosada, tota pura:
deixats al vent vostres cabells divins,
envoltada d'amor vostra figura.

M'heu mirat fit a fit y heu somrigut
ab un somrís tot ple de benhaurança.
Aquell somrís tan dolç m'ha commogut,
fent florir dins mon cor una esperança.

Y els arbres han brandat, y la verdor
s'ha omplenat d'una música exquisida,
y entorn de vostra angèlica blancor
ha ressonat un himne tot dolçor,
y en el silenci ha triomfat la Vida.

Y heu fugit dolçament... sense trepitj,
com visió celestial que un núvol porta,
y heu encès dins mon ànima un desitj
de vèureus sobre'l món serena y forta.

. . . .

Avuy el bell jardí de mon palau
tenía un perfúm més, oh ma senyora!
El grat perfúm que vostre cos suau
hi ha deixat com angèlica penyora.

TRINITAT CATASÚS Y CATASÚS



DE NIT

(IMPRESSIÓ)

Les onze ja s'allunyen; per la finestra esbatanada l'ayre fresch entra hardit en mon estudi, fent aletejar el volant transparent, pintat de violes de la *pantalla* qui envolta'l llum demunt de l'escriptori, y fa balancejarse acompassadament les branques d'escardots, d'esparragueres y de cugules dintre les terrices nipones.

Oh, el bon ventet pur qui'm porta flayres bosquetanes per demunt dels casals ciutadans! apar que m'infiltri dalit per la tasca, y'm dongui consol y repòs!

Abaix, en la nit, les remors van perdentse. De quan en quan la quietut del carrer novell es trencada per l'avençar ferm d'uns passos masculins: sona un lleu picament de mans al qui respòn «Voy!» una veu forta, però laça, monòtona, sense color ni modulació.

La lluna novella ja ha amagat sa cara incomplerta, enrojida lleument, derrera les siluetes negres dels arbres del turó de ponent, y el cel ensombrit se va enjoyant de claus de tremolosa pedreria.

...Paro ohí. D'enllà, de carrer amunt m'arriba'l ressò d'un cant acompanyat d'una guitarra. Es una veu d'home maltraçuda, desigual, desagradosa, y malgrat això no resulta antipàtica, car no són pas els parrachs degeneradors del *género chico*, lo qui arriba a mes orelles, no. La veu no parla de *mosquitos* ni *mosquiteros*, ni de *morenas*, ni de *lunares*, ni d'altres coses de gust dubtós, migrades y obscenes qui tan sovint empastifen com una lepra forastera les boques y els ohis en la capital catalana.

El cantayre es dolent, però les cançons són belles y sanes. Parlen de matinades fresques, de rossinyols y de poms de violes y de rosetes. Parlen de l'amor y dels tarongers florits, de mariners y de princeses.

Ixo al balcó, car sento la veu qui's va apropant. Devant de casa hi ha oberta una taverna, sempre quieta y sosegada, nèta com una congesta pirenaica. Un doll de llum clara, blavenca, surt amplament entre'ls dos petits abets de les torretes embarniçades qui campegen a banda y banda de la porta, y vessa una gran estela de claror en aquell troç de carrer.

Més amunt altres botigues són encara obertes, y els vehins ensonyats prenen la fresca assentats casolanament per les aceres: una luxosa farmacia qui vetlla tota la nit devant d'un bagulayre qual llenterna roja sembla qui esperi tristament qualque avís de mort.

Al costat d'un dels abets, s'ha situat el cech cantayre, y desprès de preludiar ab bastant desembraç y gallardía, entona la riolera cançó:

> Una matinada fresca,
> jo me'n vaig anà a caçar...

Y sa veu cansada, tremolosa, allarga les notes maltraçudament, les precipita sense solta ni volta... Oh, el dolent cantayre de la bonica tonada! mes, li sé grat d'ella, força grat...

No li veig pas la cara a n'el cech, però sembla encara jove, y son habillament no es pas el d'un mendicant: du americana fosca y calces clares, botines negres y un barret de palla en bon us encara.

Y canta tota la cançó, tota sencera, tal com nasqué de la musa popular, ab ses crueses ingenues qui no resulten obscenitats, qui tenen quelcòm de sanitós perque són dites en nostra llengua mare, sense dobles sentits, ni sensualismes viciosos.

La cançó es acabada, y el company del cech, un vident quin trajo y moviments tenen traces de servidors, s'atança a n'aquell y buyda en sa mà unes poques monedes recullides en un platet de llauna, mentres el taverner ofereix a l'*artista* un got d'aygua qui brilla com una immensa gota de rosada.

Y un cop ha begut, el cech torna a preludiar, y tot d'un cop entona'l cant de *Els segadors* ab una hardidesa, un dalit que corprenen.

Y en la quietut de la nit la veu s'alça vibrant, serena, omplint l'espay. Oh, el bon y valent cech! Com més avença'l cant, més sos accents són de bravura; sa veu apar rejovenida, y certament batega en ella un cor curull de fe y d'amor per la Patria.

Oh, el bon y valent ceguet qui sense por ni temença sota'l cel brodat d'estrelles enlayra son cant!...

S'han anat desclohent balcons y finestres. El platet de llauna sembla curull. Allí meteix, a la cantonada, hi ha una fantasma quieta demunt qual uniforme fosch brillen botons argentats. No diu res... Aquest ¿també es de... casa? El taverner, ab son braç robust qui ix de la camisa rogenca, avença un got de vi, y diu ab veu rihenta:

— *Bravo*, company!... A la salut de la mare Catalunya, y que per molts anys pugueu cantar en pau! —

La fantasma romàn quieta... Sí. Es de... casa. El cech y son company remercien en veu alta; lliguen llurs mans y ab la guitarra muda sota'l braç, se'n van avall, carrer avall, y's pert a poch a poch, el ressò acompassat de llurs passos bessons.

He restat tota commosa: may m'havia impressionat tan fondament la trista y brava tonada... apar qu'encara flotin en la celistia les derreres notes del planyívol cant català.

L. Escardot

Agost, 1906

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Ell era, o estava, havent sigut aymat, això es, havia sigut aymat	*li estis amita.*
Ell era, o estava, havent d'ésser aymat	*li estis amota.*

(Igual pera totes les persones y nombres.)
(En el plural el participi pren la terminació *j*.)

Futur:

Ella serà aymada (en el meteix moment)	*ŝi estos amata.*
Ella serà havent sigut aymada, això es: *ja* serà aymada	*ŝi estos amita.*
Ella serà havent d'ésser aymada	*ŝi estos amota.*

(Igual pera totes les persones y nombres.)
(En el plural el participi pren la terminació *j*.)

Condicional:

Nosaltres seriem aymats (ara)	*ni estus amataj.*
Nosaltres seriem havent d'ésser aymats	*ni estus amitaj.*
Nosaltres seriem havent d'ésser aymats	*ni estus amotaj.*

(Igual pera totes les persones y nombres.)
(En el singular el participi està en singular.)

Imperatiu:

Sigas aymat! (ara)	*vi estu amata!*
Sigas havent sigut aymat!	*vi estu amita!*
Sigas havent d'ésser aymat!	*vi estu amota!*

(Igual pera totes les persones y nombres.)
(En el plural el participi pren la terminació *j*.)

ORACIONS INTERROGATIVES

Se fan anteposántleshi la particula *ĉu*, ¿es que?, a menys qu'en la oració hi intervingui una particula que ja de per sí sia interrogativa, com ho són els pronoms y adverbis qui comencen ab la lletra *k*.

¿*Ĉu vi fartas bone*?, ¿se troba bé vostè?
¿*Kiel vi fartas*?, ¿còm se troba vostè?
¿*Ĉu li kantis*?, ¿va cantar ell?
¿*Kiam li kantis*?, ¿quàn va cantar ell?

ORACIONS NEGATIVES

Se fan afegint a la oració afirmativa la particula *ne* — no, a menys qu'en la oració hi intervingui una paraula ja negativa de per sí, com ho són els pronoms y adverbis qui comencen ab la silaba *nen*.

Mi ne fartas bone, no'm trobo bé.
Li ne kantis, ell no va cantar.
Li neniam kantas, ell may canta.
Li havas nenion.
* *li ne havas ion*, ell té res, o ell no té alguna cosa.

Vi havas nek librojn nek deziron ilin lerni, vosté (no) té ni llibres ni desitj de llegirlos.

Com se comprên, la colocació de la particula *ne* avans o després del pronòm fa expressar a la frase idees diferents com en nostre idioma. Pera evitar tota confusió tinguis present que la particula *ne* nega solsament lo que la segueix y no lo que la precedeix.

Li ne kantis..— Ell no va cantar.

(En aquest cas neguém l'acció del cant.)

Li kantis ne kanteton sed arion. — Ell va cantà no una cançó, sinó una aria.

(En aquest cas no neguém l'acció del cant, sinó la cosa cantada.)

Vi devas diri ne «li kantis» sed «li blekegis». — Vosté ha de dir no qu'ell va cantar, sinó que va bramar.

(En aquest cas neguém la frase que no hem trobat prou acertada.)

ACUSATIU

Regeixen solsament acusatiu, això es, sols van acompanyats de complement directe'ls verbs transitius, es a dir, aquells verbs qui expressen una acció qui feta pel subjecte recàu sobre una altra cosa o sobre ell meteix. Ex.: *Li puŝas la tablon*, ell empeny la taula; *ŝi puŝas sin*, ella s'empeny. *Ili mortegas la katon*, ells maten el gat; *ili mortigas sin*, ells se maten.

La manera de saber si un verb es transitiù o no es ben senzilla. Desde'l moment que la forma passiva dels verbs ens indica l'acció rebuda pel subjecte meteix de la oració, es ben comprensible que sols els verbs transitius són susceptibles de pendre la forma passiva. Per lo tant, quan ens trobêm ab una oració quin verb no sapiguêm si es o no transitiu, no hem de fer altra cosa que ferla passiva; si això es possible, y la oració resultant expressa la meteixa idea que l'activa, el verb es transitiu y regirà acusatiu.

Ex.: Jo llegeixo'l llibre, *mi legas la libron*. El verb es transitiu car podêm dir molt bé: el llibre es llegit per mi, *la libro estas legata de mi*.

Ella s'empeny, *ŝi puŝas sin*. Ella es empesa per ella (meteixa), *ŝi estas puŝata de si*.

Jo dormo, *mi dormas*. Que l'acció d'aquest verb no es transitiva'ns ho diu el fet de que no podêm expressar la meteixa idea ab la forma passiva, ni es possible ferla ab ell. En efecte; jo sòch dormit, *mi estas dormata*, no té cap significació. (Remarquis la diferencia del verb *dormir*, ab el verb transitiu *adormir*, fer dormir: La mare adorm el noy ab els seus (d'ella) cants, *la patrino dormigas la infanon per siaj kantoj*. El noy es adormit pels cants de la mare, *la infano estas dormigata de la kantoj de sia patrino*.)

Els participis actius de verbs transitius, regeixen acusatiu: Ex.: Ells estân bebent cerveça, *ili estas trinkantaj bieron*, etc.

ADVERB

«L'adverb se caracterisa per la terminació *e*.» *(Regla 7.ª — Gram. Fon. Zam.)*

Hem dit que'l substantiu y el verb eren els dos exes entorn dels qui girava tota proposició; y que l'adjectiu servia pera distingir els substantius entre si, calificantlos. Afegim ara, que l'adverb es al verb lo que l'adjectiu es al substantiu y tindrêm una idea clara y precisa d'aquella part de la oració. En efecte, aixi com un substantiu, *taula* per exemple, pot ésser de mil classes diferentes (*alta*, *baixa*, *verda*, *prima*, *dolenta*, etc.), que les expressêm ab ajuda de l'adjectiu, una acció, *córrer* per exemple, no sempre es la meteixa sinó que pot ésser feta de diferentes maneres (*depressa*, *a poch a poch*, *saltant*, *de per riure*, *seriosament*, *per força*, etc.); pot tenir lloch en diferents temps (*avans*, *després*, *mès tart*, etc.); pot verificarse en espays diferents (*aquí*, *allí*, *per tot arreu*, etc.); pot manifestarse en quantitats desiguals (*molt*, *poch*, *no gayre*, etc.); y totes aquelles maneres, temps, llochs, quantitats ab que califiquêm y distingim les accions, les expressêm ab *mots* (adverbs) o ab *grupos de mots* (giros adverbials).

Els adverbs poden ésser de dues classes: o bé formats per un mot simple qui's troba en el diccionari y dèu ésser usat sense cap modificació, o bé formats per una arrel a la qui s'afegeix la terminació caracteristica *e*. Ex.: d'aquests derrers.

Bon, arrel adjectiva:	*bo*, *bona*.	— *Bone*,	adverb:	*bė*.
Bel, » »	*bell*, *bella*.	— *Bele*,	»	*bellament*.
Infan, arrel substantiva:	*infani*.	— *Infane*,	»	*infantívolament*.
Poŝt, » »	*la posta*, *els correus*.	— *Poŝte*,	»	*pel correu*, *postalment*.
Am, arrel verbal:	*aymar*.	— *Ame*,	»	*amorosament*, *ab amor*.
Dolĉig, » »	*endolcir*.	— *Dolĉige*,	»	*endolcidorament*.
Per, preposició:	*ab*, *ab ajuda de*.	— *Pere*,	»	*mediatament*, *indirectament*.

Els adverbs simples són:

Jes,	si.	— *Ankaŭ*,	també.	— *Almenaŭ*,	al menys.
Ne,	no.	— *Neankaŭ*,	tampoch.	— *Preskaŭ*,	quasi, gayrebé.
Nek,	ni.	— *Ankoraŭ*,	encara.	— *Aŭ*,	o, o bé..

Hodiaŭ, avuy.
Hieraŭ, ahir; (*antaŭ hieraŭ*, avans d'ahir).
Morgaŭ, demà; (*post morgaŭ*, demà passat).
Nun, ara.
Tamen, no obstant.
Precipe, sobre tot, principalment.
Jam, ja.
Tuj, tot seguit. Ex.: *Mi tuj diros al vi*, tot seguit vos diré.
Ĵus, tot just, en el meteix moment (y el giro adverbial: *acabar de*). Ex.: *Li ĵus alvenis*, va arribar en aquell moment meteix. *Mi ĵus diris al vi*, vos acabo de dir. *Kiam li alvenis mi ĵus estis elisinta*, quan va arribar jo tot just havia sortit.
Baldaŭ, bentost, aviat. Ex.: *Baldaŭ alvenos la vagonaro*, aviat arribarà'l tren.
Ambaŭ, abdós, abdues.
Ĉu, ¿es que?
Adiaŭ, adeu!
Ja, en veritat, en efecte. Ex.: *Ja mi diras al vi*, en veritat vos dich.
Eĉ, fins. Ex.: *Eĉ la pano al li mankis*, fins el pa li va mancar. (No confóndrel ab la preposició de direcció *ĝis*, fins a. Ex.: *Eĉ la ŝtuparon ŝi balaos ĝis supre*, fins la escala (y tot) ella escombrarà fins a dalt.) Tradueix també nostre adverb *ni*. Ex.: *Eĉ promeni mi ne povis*, ni passejar vaig poder. (No confóndrel ab l'altre adverb *nek*, ni. *Nek* nega, *eĉ* comprèn, abraça'l reste. Ex.: *Mi deziras nek ridi nek salti*, *eĉ la belon mi ne trovas bela*, no desitjo ni riure ni saltar, ni lo hermós ho trobo bell.)
Tre, molt (qualitatiu). Ex.: *Tre bone*, molt bé; *tre riĉa*, molt rich. (No confóndrel ab *multe*, molt (qualitatiu). Ex.: *Li multe ridas ĉar li estas tre ridema*, riu molt car es molt rialler).

F. Pujulá y Vallès

(*Seguirà*)

NOVES

La gent se creu qu'es molt difícil l'ofici de governar un poble; això ja es cert si el governant vol cumplir dignament sa delicada missió. Però si's tracta d'Espanya, la qüestió cambia complertament d'aspecte. L'art de governar aqui consisteix en saberse aguantar y fer la trabeta als altres, y per'això no cal més que taparse la cara y posarse cotó fluix a les orelles, y encara lo primer sols s'estila entre'ls polítichs de primera volada, d'aquells pochs qu'encara s'encaparren (no gayre) del què dirán. Si els crits del poble són tan forts que arribin a malmetre les dolces bacaynes governamentals, pot acudirse als procediments de força: aleshores se tapen les boques dels cridaners y ja's poden destapar les orelles. A més del recurs de força, ne queda un altre també infalible: la inercia. Que les coses segueixin el llur curs; no fer res! Veusaqui el gran secret pera devenir estadista, l'elixir de llarga vida pera'ls ministeris setmesons o'ls sexagenaris. Es cert que a voltes la prempsa mou un xich de forrolla, però aquesta famosa *palanca* está tan corcada, que tot lo més pot alçar alguna llebra, que no serà pas ella qui se la menjarà... ¿Y el poble? Ba! el poble es un factor tan insignificant! els seus components heterogenis són fàcilment reduhibles al comú denominador de *contribuyentes*. En més difícils operacions han demostrat llur ciencia econòmica'ls caps grossos qui remenen les cireres del *presupuesto!* Y ¿qui sab? ¿qui sab? Potser ab el temps també trobarán el medi de suprimir al poble,

y aleshores si que nostres llumaneres politiques hauràn descobert la verdadera pedra filosofal.

Llàstima fóra que'ls ho esguerrés el cèlebre Enano de la Venta, l'inagotable Maura, que may acaba de baixar, tal volta perque rumia alguna d'aquelles frases *improvisadas* que no fan riure fins passat un *quinquenio.*

—

En la memorable diada del 11 del corrent tornarà a publicarse l'antich periòdich *La Nació Catalana*, portaveu dels elements més radicals del catalanisme.

Benvinguda sia.

—

En la vila de Roses s'ha constituhit una agrupació adherida a la *Unió Catalanista*, qui s'anomena «Aplech Autonomista». El dia 8 del corrent tindrà lloch l'acte inaugural qui promet revestir gran importancia.

Desitgêm a la novella societat molt coratge y molta fe pera lluytar per la bona causa.

—

El pobre Pius X, el papa elegit no per inspiració del Sant Esperit (qu'es qui diuen ha de presidir el Cònclave), sinó per obra y gracia del *veto* d'Austria, no pot tocar res que no ho esguerri. De l'alta diplomacia d'aquell gran contemporisador qui s'anomenà Lleó XIII, no n'ha quedat ni un borrall entre les blanques mans del ex-patriarca de Venecia. Quan no's tractava més que de reformar la música religiosa, entre ell y l'*Abatte* Perosi s'ho podien manegar. Però quan es quelcòm més serio que la música celestial, quan ja no es qüestió de *motu proprio* sinó de *motu altrui*, aleshores se veu palesament que la tiara li ve ampla a l'argentada testa del *Papa blanch*, com li deyen sos vells amichs els gondolers y els senzills *contadini.*

Y no li mancava més que pendre per assesor a aquell *joven precoz*, a l'intransigent Merry del Val, qui pera oposarse a les tendencies *anticlericals* (!) dels terribles lliberals (!!) qui governen la catòlica Espanya, li ha fet apretar la mà contra'l malcreyent govern de la ex-cristianissima França. Y que'l Papa dèu haver quedat ben descansat després de son penós deslliurament ho demostra'l fet de que'l doctor Laponi se n'hagi pogut anar a pendre la fresca. Y també sembla que França's pendrà a la fresca aquella famosa enciclica que'ls heretges *republicanots* titllen de fosca e insubstancial, y els bisbes declaren ésser un monument de sabiduria divina y humana. A Espanya serà altra cosa. Nostres grans estadistes repasaràn la historia contemporànea, retrauràn aquells cèlebres *obstáculos tradicionales* que tanta forrolla feren avans de la Revolució de Setembre y s'encomenaràn de passada al Venerable Pare Claret; qui no debades s'ha volgut beatificarlo.

—

S'ha sobresehit la causa que's seguia contra estimats amichs nostres, els oradors del *meeting* del «Teatro Condal» contra la traslladó del presidi d'Africa a Figueres, en virtut d'una falsa denuncia feta per la colla d'en Lerroux. Celebrêm que aquesta vegada s'hagi feta justicia; y no volêm parlar del paper lluhit dels manobres del *Progreso* y del *Liberal.*

Cadascú té la seva manera de viure.

—

Promet ésser una veritable solemnitat (glorificació del nostre idioma deuriem dirne si no s'haguessin d'ofendre'ls partidaris de l'*idioma castellano*, *único para toda España)* el Congrés Internacional de la Llengua Catalana, qual celebració està definitivament fixada pera'l vinent mes d'octubre.

Heusaqui els temes y comunicacions presentades per ara al susdit Congrés:

SECCIÓ FILOLOGICA-HISTORICA

TEMES

Dr. Joan Codina: Importancia de la ortografía. Necessitat d'equilibrar l'element fonètich ab l'etimològich.

I Rigol: Pronoms y adjectius pronominals. Us recte del *llur.*

N. Jover y Vergés: Partícules pronominals *hi, en, ho.*

Bonaventura Riera: Relatiu possessiu català: *cujus, quorum.*

Mossèn Miquel Costa y Llobera: La preposició *a* en l'acusatiu.

Mossèn Antoni M.ª Alcover: Concordança del participi ab el terme d'acció.

Mateu Obrador: Us de l'auxiliar *ésser* en les oracions d'activa.

P. I. Casesnoves: Oracions condicionals.

V. Oliva: Procedencia y ortografía de la *x* catalana.

COMUNICACIONS

Dr. Antoni Rubió y Lluch: Unitat de la llengua catalana en totes les varietats que presenta avuy y que ha presentades sempre.

J. Massó Torrents: Pera reconstituhir la llengua catalana s'imposa l'estudi constant dels nostres clàssichs dels sigles XIII, XIV y XV.

J. M. Arteaga: Ullada general a la fonètica catalana. Son caràcter propri dins la familia neo-llatina.

P. Jaume Nonell: Necessitat de redimir la prosodia catalana de la influencia castellana.

Rev. Fr. Lluís Fullana: Ullada general sobre la morfologia catalana.

Mossèn Antoni M.ª Alcover: La llengua catalana té sintaxis propria.

Monsenyor Carselade, Bisbe de Perpinyà: Extensió,

del català en el mitjdía de França durant els sigles passats.

Ramón Menéndez Pidal: Estudi dels dialectes fronteriços.

Emili Vallès: ¿Per què'l Congrés se fixa tant en la defensa de la sintaxis?

Dr. Roch Chabàs: Diferencies entre'l llenguatge dels prosistes y dels poetes y del poble que surten dins els documents anteriors al sigle XVI.

J. Casas-Carbó: Us correcte de la conjunció *donchs.*

J. Pijoan: La llengua parlada y la llengua escrita.

Dr. B. Schaedel: Objecte y sistema de l'Institut pera estudiar la llengua catalana.

Dr. A. Counson: Lo que'l moviment llingüístich català pot apendre de l'estudi de la formació de les llengües romàniques en general.

Dr. Saroihandy: Català de la regió pirinenca de la Andorra, Pallars y frontera d'Aragó.

Mossèn Mariàn Grandía: Formacions de paraules catalanes. — L'arrel llabi-llingual en el català.

Dr. G. Nogués y García: Crítica d'algunes formes erronies del llenguatge escrit. — Importancia de la Etimología pera l'estudi científich de les llengües.

G. Ramón Orlandis: Necessitat de l'estudi de les llengües sabies com a base pera la filología catalana.

Angel Sallent: Etimologíes catalanes.

Pompeius Fabra: Camí que ha recorregut la nostra llengua desde la Edat Mitjana fins a l'estat actual.

A. Ciuffo: Influencies de l'italià y diferents dialectes sards en l'alguerés.

SECCIÓ LITERARIA

TEMES

J. Ruyra: La nostra llengua en les obres literaries.

Mossèn Lluís Viladot: La versificació catalana. Particularitats.

Joan Maragall: ¿La literatura ha de concedir á un dialecte especial determinat el predomini absolut sobre de tots els altres? ¿Ha de mantenir y utilisar les diferents varietats dialectals?

Gabriel Alomar: ¿Es indispensable, pera la vida y progrés de la nostra literatura, la unificació absoluta de la ortografía catalana?

COMUNICACIONS

Joan Alcover: La llengua catalana, qu'hem apresa en la infancia, es absolutament indispensable y insustituible com a element d'expressió artística.

G. Artiza: Importancia y necessitat dels estudis gramaticals pera tota literatura, y especialment pera la nostra.

A. Gili: No hem de permetre que la nostra llengua sigui esclava ni tributaria de cap llengua estrangera.

Mossèn Miquel Costa y Llovera: Necessitat de conreuar la prosa catalana.

Academia de Jurisprudencia, de Barcelona: Necessitat de reconstituhir el llenguatge jurídich català.

Dr. A. Bartumeus: Necessitat de reconstituhir el llenguatge mèdich biològich català.

J. Massó y Torrents: Traduccions del català dels sigles XIV, XV y XVI.

A. Rubió y Lluch: Traduccions de les altres llengües al català en els sigles XIV, XV y XVI.

Manel de Montoliu: Moviment assimilista de la literatura catalana en els temps moderns. Conveniencia de que's facin moltes traduccions y esment ab que cal ferles.

Mossèn Llorens Riber: Missió dels escriptors en quant al manteniment de la puresa y unitat del català.

J. Torrendell: Trascendencia del periodisme pera la propaganda y consolidació del Renaixement y restauració de la nostra llengua.

J. Morató: La llengua catalana en el teatre.

J. Reynés: Necessitat de reconstituhir el llenguatge català en els oficis tècnichs y en l'art de construcció.

SECCIÓ PEDAGOGICA

TEMES

J. Bardina: La llengua catalana es l'única apta, tractantse de catalans, pera la instrucció dels noys y dels grans.

Salvador Genís: Quíns són els millors mètodes pera promoure y fer anar avant la ensenyança primaria y superior del català. Quín paper hi han de jugar els nostres clàssichs.

SECCIÓ SOCIAL Y JURÍDICA

TEMES

J. Bertrán y Musitu: La literatura catalana y els poders públichs. Protecció que aquest li deuen.

J. Casas-Carbó: Manera de reforçar y consolidar els vincles de solidaritat natural entre'ls pobles de llengua catalana per'assegurar el pervindre de la nostra literatura.

J. Franquesa y Gomis: Hem de defensar la nostra llengua y reivindicar tots els seus drets.

Frederich Barceló: Necessitat de popularisar la lectura dels textes genuins.

E. Prat de la Riba: Importancia de la llengua dins del concepte de nacionalitat.

Ramón Picó: Part principal que han tingut els poetes en el moviment nacional de restauració catalana.

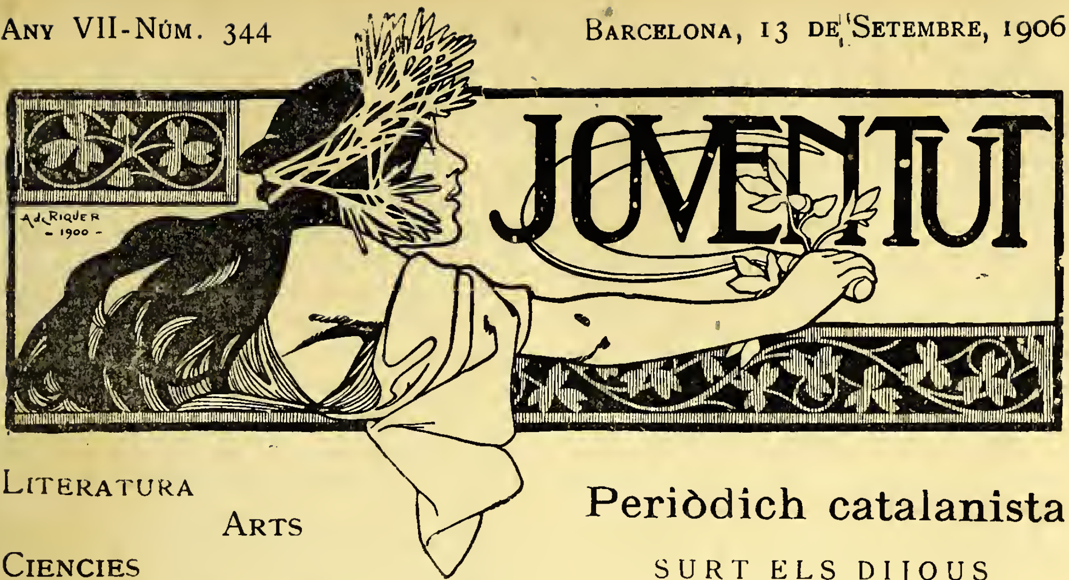
Francesch Albó: L'us de la llengua propria, considerat com un dret. Necessitat de respectarlo totalment y garantirlo en la vida jurídica integral dels catalans (llegislació, contractació, testamentificació, oficines públiques, tribunals de justicia, etc.).

Joan Aguiló: Fronteres de la llengua catalana y estadística dels que parlen català.

Totes les comunicacions y adhesions pera rebre'l títul de congressista han de dirigirse a les oficines del Congrés: Carrer Més alt de Sant Pere, 2, 2.ón.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 344 BARCELONA, 13 DE SETEMBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

LA ESCOLA DE MESTRES

Está en víes d'obrirse pera'l proxim curs la *Escola de Mestres*, com si diguessim la *Normal Catalana*, una institució en tots conceptes meritissima, y que ve a sembrar una llevor quin fruyt cullitarêm a no tardar si s'encamina bé la tasca de conreu La trascendencia de l'obra no cal pas escatirla: es de bon veure.

Quàntes vegades meditant sobre'l desgavell d'Espanya hem trobat que la causa més poderosa d'aytal desgavell es la deixadesa en que's té al Magisteri, aquest apostolat que arreu se venera perque es el que fent bons homes ajuda a constituhir fortes nacions. No més cal veure còm el poble més comerciant del món, y per tant el més positivista en el sentit en que's comprèn aqueixa paraula, dóna una importancia capital a la ensenyança destinanthi sumes fauloses que després tornen multiplicades els qui se'n han aprofitat: els concorrents a les escoles d'ahont n'han eixit instruhits y educats d'una manera tan perfeta que són l'admiració del món. En el nostre pais ha crestallisat tant la idea de que la ensenyança es cosa secundaria, que fins en poblacions importants y ben aprop de capitals ahont la vida, el trevall, el moviment, en una paraula, les fan avençar considerablement, se pot escoltar a cada pas còm se denigra la instrucció y la educació; sortint de boca de pares frases que fan indignar als qui considerêm la escola com el fonament de l'avenç social en tots els ordres. Jo he sobtat converses que m'han regirat tot, avergonyintme a l'ensemps.

— Quin noy més grandet tens ja!

— Si, mira: aviat me passarà al devant.

— Ja ho pots ben dir, ja. Oh! y dèu anar avençat a la escola; fa cara d'espavilat.

— No me'n parlis! Ara'l treuré perque, noy, cal anar per lo positiu. Si el poso a la fàbrica'm portarà bon jornal. Altrament la lletra de poch li serviria. —

Per altre estil també n'he sobtades de converses. La que per mostra't poso, llegidor, te donarà idea clara de l'estat de coses. Es entre un pare y un mestre:

— Senyor mestre: aquest xicot no m'aprèn gota. Té tretze anys, ne fa sis que va a estudi, y ahir li vaig fer treure un compte de

fruyta venguda y no me'l sapigué encertar. Jo de cap, sens haver anat a la escola, el vaig esbrinar. Això, vaja, no pot anar de cap manera. Vegi si me l'apreta una mica; per altra part no es gota tonto, vegi!

— Y què ha d'èsser tonto, sant cristià! Deixim a mi que ja sè'l que faig. ¿Y li sembla bè que'l seu fill sàpiga més que vostè? Home: això de cap manera. El noy sempre ha d'estar sota de vostè; y encara mès ab els estorlichs que avuy corren, com hi ha món.

— Potser que tinga rahó, vegi!

— Es clar, home. Miri que ab tants anys com porto d'arrocegarme per les escoles me vaga d'estar al intringulis de les coses. —

Y aquell pobre home queda convençut de que'l senyor mestre del seu poble es tot un sabi.

Digueume, donchs, si es convenient una regeneració en aquest ordre. Mirèu bè d'ahónt parteix el mal. De dos punts trascendentals: del poble y del meteix mestre. Donchs, es clar que cal remeyar abdós components, y primer que tot al mestre, puig a n'ell es deguda la ignorancia del poble, però no n'es culpable perque ja'ls governs l'han fet a n'ell deficient. Primerament li han donat la carrera esguerrada, apuntantli materies que may més podrà dominar, puig un cop ha tingut el titul y una plaça, li han assignat un sòu mesqui qui no li abasta pera viure, y per això un cop al poble, el veyèm fent de mercader, escatint preus al durli els noys; fent que aquell meteix neguit qui li ocasiona la lluyta per la existencia no li donga l'humor necessari pera consagrarse dignament a l'apostolat, exercint de rutina, sense la fe, sense l'entusiasme, sense la vocació, coses necessaries en el mestre pera portar a bon fi son comès.

Contra aquest horrorós estat de coses s'ha clamat y's clama continuament, però en debades, ja es sapigut. El moviment catalanista qui ja no es una lluyta pera l'assoliment de certs privilegis, ni la renaixença d'una morta viva, ni la glorificació d'un ideal determinat, ni la exaltació d'un esperit qui ha d'esdevenir revoltós en contra certes injusticies; sinó qu'es una creuada nacional, ja se'n ha preocupat y ocupat del Magisteri, considerantlo com la font d'ahont traure l'element pera fer assolible en pes l'objectiu de la gran creuada redemptora y per això'l veyèm en son començ establir escoles ahont educar e instruhir als homes de demà a la catalana; però s'ha comprès, mès tart, que lo que primer cal es fer mestres dignes a fi de que, com nirvis d'aquest cos d'ànima vibrant, s'escampin per tots els recons y llogarets y ingectin la sang nova per arreu, a fi de que a son dia responguin alhora tots els sers de catalana terra al crit de *surge et ambula*, aviant a Catalunya pel camí dels pobles forts y dignes. A n'això va la *Escola de Mestres*, la *Normal Catalana;* com a fins idèntichs, però no de tant general resultat productiu, van els *Estudis universitaris catalans*, la *Universitat Catalana*, que diguessim, basada en humils fonaments, però que va pujant enfortintse poderosament pera fer cara a tot vent contrari. Els iniciadors de tan meritoria obra comprengueren que gastar els humils elements, les reduhides energies en fer el tot, fóra cosa temeraria, contraproduhent y de resultats poch viables; per tant valia mès anar a parts, y, tart o d'hora produhir el conjunt que ara va modelantse. Aytal ha de fer la *Escola de Mestres:* pas a pas y no a grans gambades, per mor de no haver de desfer camí, perdent temps preuat y energies profitoses, ha de conquerir terrer ferm y a poch a poch assegurar la institució quina tasca tan meritoria es.

Dels seus fundadors podèm esperarne molt. Anys ha que coneixèm a n'en Jovè y a n'en Bardina. No són nou arribats al camp d'acció nacionalista: temps fa que breguen hardits sempre en el meteix sentit. Han covat la idea; han madurat el fruyt: han treta nova llevor, y ara, sortint de les ombres, van a fer la nova sembra. ¿Quin resultat donarà? Es problemàtich, si; però per això meteix els aconcellèm que no li aventurin tota la llevor nova als solchs oberts ara de cop; que s'en quedin de reserva per'anar aumentant, puig ja es sapigut que la terra es estragada y, per tant, cal anarla adobant de mica en mica; per això dich que fóra temerari abocarhi tota la llevor.

Es tant el respecte que'ns mereix l'obra, que tot ens fa témer, y... Deu ens en guart d'un fracaç! ¿A què venen aquests temors, aquestes angunies? Estèm intranquils, cal confessarho. No som intrusos en la tasca pedagògica. Fan una pila d'anys que'ns ocupen

y preocupen aytals quefers y'ns creyèm ab drets pera dirhi la nostra; ademés: dels entusiastes organisadors reberem participació de l'obra qu'està a punt de realisarse; coneixèm els punts capdals en que l'apoyen; entreveyèm els resultats, y per això no'ns cansarèm de recomanàrloshi prudencia. No embesteixin de dret y a l'aventura; cal obrir camí, y això no's fa com se vulla.

Ara no's crega'l llegidor que intentèm refredar els entusiasmes dels capdevanters de la *Escola de Mestres*. No es aquest fi el que'ns fa pendre la ploma. L'encoratjament per là nostra part no ha de faltàrloshi may, y cada grau d'avenç que's noti en l'obra, el remarcarèm pera que serveixi d'exemple als adormits, als impassibles.

¿Cal, ara. que copièm aqui els fins que animen als bons amichs de la *Escola de Mestres?* No n'hi ha necessitat. Tot Catalunya'ls coneix, perque'ls ha escampats la prempsa, y van responent honorables patricis, entitats y particulars, secundant el principal element en que ha d'assentarse la *Normal Catalana.*

Molts amichs nostres recordaràn l'entusiasme que regnava quan per allà'l 1901 tractavem de fundar la *Colonia Escolar*, en un fondal de Guilleria. Tot estava a punt el capital esplèndit; el plan traçat, quan mori, per malaventura del projecte, l'ànima d'ell. Per nosaltres, la *Escola de Mestres* ve a ésser lo meteix, y'ns apenaria si qualque contratemps torbés la gran iniciativa.

Dintre'l Magisteri oficial català's trevalla, també, pera sanejar l'atmósfera, y dèu tenirse en compte això. A Girona's fan esforços poderosos, colossals; cal solsament veure la tasca de l'incansable Dalmau y Carles; y si es qüestió de sumar energíes, també trobariem per reconets d'aquella provincia homes com en Bosch y Gusi, de Tortellà, per no citarne d'altres, qui poden aydar. Y si a la nova gent anèm, també dintre'l Magisteri oficial, y al dintell del meteix, trobariem a n'en Llorens Jou, a n'en Feiip Soler, a n'en Lluis Torras, a n'en Sans y Quintana, preparantse pera entrar hardits a la creuada, seguits de companys tan destres com en Joan Delclòs, Llorena, Montùa... y altres y altres. Això proba que no anèm sols. Per la meteixa rahó cal pensar en anarles acoblant tantes energies. Posemshi tots a la tasca de refer la nostra personalitat. La generació d'avuy no està pas preparada pera gosar de lo que li pertoca de dret. Si el sol de l'autonomia brillés ara de moment, cegaria a molts ulls. Donchs, graduhemla aytal claror y per aytal fer cal posarhi l'ànima; y entenguis que no portant a cap aquesta obra trascendental de educació y d'instrucció fóra endebades tota probatura. Això es ben sapigut; per lo meteix, cal que surti perfeta en tot. Ja'n parlarèm altre dia, mentrestant rebin els hardits iniciadors nostra adhessió y que'ns perdonin si l'himne no es de complerta alabança o va matisat de notes fosques. El gran amor que sentim per l'obra'ns fa estar temerosos.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

EL SEGÓN CONGRÉS D'ESPERANTO

Desde París.

Me deya l'altre dia l'estimable y bon amich Lleó Zamenhof, germà de l'inventor de l'Esperanto y com aquest doctor en medicina, en el banquet que *La Revue* va oferirnos als colaboradors d'ella y als directors de periòdichs esperantistes: Hi ha un home en aquest Congrés, en el qui, sols els qui ho saben han fixat l'atenció, qui mereix bona part dels aplausos que aquests dies ressonen arreu.

Va ésser sols a titul confidencial que'l nom d'aquesta persona'm fou comunicat; no seré pas jo qui cometrà la indiscreció d'ofendre la modestia del sabi de qui's tracta ni de mancar a la confiança de l'amich. Però'l fet ab que tal home ha probat son amor a la llengua internacional, si que'l diré. Es ben senzill: la entrega de vuytcents mil franchs, una fortuna, pera contribuhir als gastos que ha ocasionat el segón congrés d'Esperanto. La quantitat y el temps d'egoisme que atravessèm són suficients per'admirar. L'admiració creix quan se contempla al donador, qui, si a sa fortuna hi junta'l titul d'ésser un dels homes sabis de la França, a abdues qualitats hi afegeix la d'una modestia y senzillesa sense limits, sols comparable a la del doctor Zamenhof. Sembla com si en la capdevantera d'aquest moviment encaminat a aproximar les races s'hagin donat cita'ls bons y els

senzills. Jo no parlaré pera fer el retrat complert d'aquell home, de sa desgracia fisica ocorreguda no fa molt; això potser seria ja dir son nom.

No seràn pochs els qui s'admiraràn de saber que una tan gran quantitat hagi sigut necessaria pera verificar un congrés: però res més fàcil de compendre. Cal solsament calcular la quantitat d'impresos editats y repartits; cal solsament tenir present que durant tot l'any passat ha funcionat un comitè encarregat de la organisació d'aquell, que les sessions han tingut sempre lloch en locals carissims, que'l comitè funcionarà durant tot l'any vinent pera portar a terme les decissions del Congrés y pera la edició dels impresos necessaris, y que la carta de Congressista costava sols dèu y cinch franchs: això es el preu del passatge pera'l vapor que'ns portà a fer la excursió a travers del llach Léman. Verament, hi han coses que s'han de veure de la vora pera compèndreles. Lo que si es fàcil de compendre, es que sols aixi, ab grans entusiasmes, ab grans conviccions y ab una gran dosis d'amor sens esperar cap recompensa, les causes nobles triomfen en les èpoques de miseries d'esperit y petiteses de mires.

Y aquest entusiasme no té lloch solsament aqui, a la França; en tots els recons del món hi han homes trevalladors, enamorats de la idea, que ho abandonen tot pera propagarla, que ho donen tot per ella y que fan milers de kilòmetres de camí sols per'acudir al lloch de cita a estrènyer la mà dels correligionaris. A Anglaterra'l moviment es més seriós de lo que puga imaginarse; no es tan sorollós com a França, però es més pro fond: la Cambra de Comerç accepta l'Esperanto com un dels dos idiomes quin coneixement s'ha de demostrar en els exàmens; un dels ministres del rey Eduart ne parla ab elogi en un dels més importants actes politichs, y l'any que ve serà Cambridge, ab sa Universitat, ab son claustre de sabis, el qui rebrà als Esperantistes, com aquest any ha estat Ginebra, hostal de la llibertat y de les idees nobles...

De tots els paisos, els esperantistes acudeixen a Ginebra per separat, individualment. Els anglesos, seguint sa costùm, viatgen a colles y com que tenien que passar per Paris, y Paris es el centre director del moviment ahont convergeixen tots els esforços, son pas per aquesta capital no podia passar desapercebut, y fou objecte d'una festa. L'arribada dels anglesos a Paris fou entusiasta. Era la tarda d'un dissabte y a aquelles hores la *Gare du Nord* vessava de gent, els boulevards que hi condueixen semblaven negats per les onades dels trevalladors y empleats qui havent acabat la feyna acudien a la estació pera pendre'ls trens de *ceinture*. Tots els esperantistes de Paris eren al gran moll d'arribada; alli s'hi podien veure senyores elegantissimes enrahonant ab obrers qui acabaven de deixar la feyna, estudiants y empleats, les més diverses classes socials y fins les més diverses nacionalitats, acoblats tots ab la idea de fer una rebuda carinyosa als germans de l'altra banda de l'estret. A dalt de bastons y de paraygües hi flamegen els afixos esperantistes. En tota la estació no se sent parlar d'altra cosa que de l'idioma internacional y del proxim Congrés. Un detall curiós: per entre mitj dels grupos passen tres soldats ab bicicletes; acaben de baixar d'un dels molts trens que arriben cada minut, y, rihent, s'encaren ab ab un dels nostres grupos dihèntloshi: «Sembla que presumiu molt perque parlèu l'Esperanto! També'l sabèm parlar nosaltres.» Y en efecte, els tres soldats en correcte Esperanto, en mitj de nostres aplaudiments, ens fan una especie de conferencia explicantnos que a Rouen tota la guarnició'l parla y se l'ensenyen els uns als altres, dedicant els moments perduts al seu estudi.

Quan el tren que ve de Boulogne entra en agulles, ressona un aplaudiment estrepitós. Després els vagons comencen a vomitar gent sobre'l moll. Els anglesos tenen fama de malcarats y no se la mereixen. El qui menys porta una estrella verda d'a pam, feta de paper, sobre'l barret; altres porten tot l'equipatge fet una constelació. Tots riuen y canten y efusivament ens abracèm els uns ab els altres. Els corresponsals dels grans periòdichs anglesos no perden el temps y van prenent notes y franquejant cartes que remeten a la Posta a corre-cuyta. El coronel Pollen, comença a riure, ab aquella rialla silenciosa que vos fa riure y vos encomana l'alegria encara que no volguèu, y qu'ell no

abandonarà durant tot el Congrés. Miss Laurens, periodista y secretaria de la Societat Anglesa, a Londres, va de l'un cantó a l'altre infatigable, y també durant tot el Congrés seguirà anant y venint, la cartera y el llapiç a la mà y el barret brandant sobre son cap. Al vespre, ella, soparà ab nosaltres sense deixarnos pendre basa en la conversa...

No tots els que arriben tornarán. Mr. Lloyd, un dels excursionistes, no atravessarà més el Canal. Ha sigut la nota trista del Congrés. Portat per son amor a les ascensions, ell plantarà'l pabelló britànich en el fons de les aygües del Rhone, ahont s'hi estimbarà desde les roques que li fan de marge. A hores d'ara, les autoritats de Suissa y amichs intims d'ell, encara'l cerquen per tot el curs del riu inútilment. Qui afirma que son cadavre ja ha passat per Marsella; qui diu que'l riu no l'ha pas engolit, sinó que encara viu y roda per les montanyes, perdut, afollat per una insolació, desmemoriat de son nom y de son cami. Mr. Lloyd era un esperantista, autor d'una obra de propaganda ben interessant. La perdua ha estat ben sensible pera nostra causa.

La majoria dels anglesos arribats, són esperantistes de fa un o dos mesos, y es la primera vegada que, enrahonant ab nosaltres, ho fan ab esperantistes estrangers. Cal que remarqui aqui que'l mot estranger *fremdulo* no s'usa entre nosaltres; preferim usar el de *alilandulo*, que vol dir simplement: individuu d'un altre pais. L'alegria d'aquells al veure que's fan compendre de nosaltres, es indescriptible. La dificultat pera expressarse es gran a causa de la manca d'habitut que'ls hi obliga a pensar una per una les paraules de les frases. Cosa curiosa: al acabar el Congrés tots parlen correctament com en son propri idioma. Cinch dies els hi han sigut suficients per'agafar lo que podriem dirne la estropada, qu'es lo que tant costa en els idiomes naturals.

Els immensos cotxes que serveixen a Paris pera'ls excursionistes, esperen al carrer. Els anglesos els omplen, y ens dirigim tots cap al barri llati. Aquest, durant la nit, adquireix un aspecte especial. Els anglesos caracteristichs, ab sos trajos y accessoris omplen els restaurants y els cafés. Com la majoria no saben el francès, els hi fem d'intèrprete, y l'admiració dels qui ens escolten es gran.

He enrahonat ab una angleseta qui fa'l viatge tota sola y fa tres dies qu'estudia l'Esperanto. Porta'l diccionari a la mà y l'obre a cada pas. Hem parlat de les costums del seu poble y d'art. Ens hem entès absolutament de tot, això si, molt lentament; emperò desafiém a qu'en igualtat de circumstancies se faci altre tant usant un idioma natural.

A les déu de la nit, en el café de l'Univers, hi té lloch una reunió. En ella les simpaties individuals van desenrotllantse y comencen a ferse les amistats que ja no's desfarán durant tot el Congrés y potser may més. A la fi, obehint als prechs generals, un català, el qui firma, fa l'avenç d'un dels monòlegs escrits expressament pera'l Congrés. El senyor Horaci Huet, vispresident del grupo de Paris, desempenya'l paper d'apuntador maravellosament. Com que jo sóch son apuntador en altre monòleg, procurém servirnos bé l'un a l'altre per por de la revenja, revenja que fóra crudel car abdós tenim una memoria desastrosa.

Al dia següent, diumenge, un *lunch* es servit a la *Centra Oficejo* en honor dels anglesos. El xampany remulla'ls discursos dels senyors Huet y president de la Societat Anglesa, discursos en els quins abdós pobles, el francés y l'anglès se cambien les frases més carinyoses. Y es a corre-cuyta que agafant les maletes que ja tenim preparades, ens despedim dels anglesos, qui no sortirán fins al dia següent al demati, y ens dirigim a la *Gare de Lyon* pera pendre'l ràpit de la Suissa que'ns espera ab sos vagons reservats especialment pera nosaltres. El *contrôleur* del tren, a l'obrirnos els corredors, ens saluda dihent *Vivu Esperanto!* Es lo únich que sab dir en la llengua internacional, emperò, què diable! no es pas poca cosa.

F. Pujulá y Vallés



PÁGINES FESTIVES

INCOMPATIBILITAT DE CARACTERS

(Monòleg)

La escena representa... lo que li vinga millor a l'empressari del teatre. Lo meteix té una sala ab arcoba, com un jardí, com una montanya..., en això no sóch exigent.

Al alçarse la cortina apareix en escena don Severí Setpenes, el qui, ab posat d'home que alguna greu preocupació atormenta, se dirigeix al públich en la següent forma:

—Cavallers y *cavalleras*... dispensin, volía dir senyores; els he convocat a n'aquest teatre ab el sol objecte de poder expansionarme ab vostès un ratet, contàntloshi les meves penes y les meves trifulques, que si continuessin com fins avuy tancades aqui dintre *(Senyala'l pit.)* acabarien per rocegarme les entranyes, me farien perdre les poques carns que'm queden y vaja, en una paraula: me donarien coça.

Necessito alleugerirme d'aquest pes! Vostès ja semblen persones series y estich més que segur de que puch obrilshi el meu pit.

Jo sóch casat, senyors, y sóch casat ab una dòna quin caràcter es diametralment oposat al meu. Un servidor es en extrém nirviós, ella no coneix altres nirvis que'ls del tall de conill que's tira a l'olla; jo sóch actiu fins ab excés, ella més calmosa que la tortuga; jo pessimista, ella al revés: tot ho veu de color de rosa; jo no puch veure fer mal a un mosquit, ella quan se tracta de matar un pollastre, usurpa aqueixa atribució a la criada tan sols per pur *sport*. Això en quant al moral, en lo que toca al fisich dech dirloshi que aixi com jo semblo, per lo flach, un aprofitament d'home, la dòna té tanta abundancia de carns que quan se posa a la finestra deixa l'habitació a les fosques.

Som diferents en tot!

Y ara vostès me preguntaràn: «¿Y donchs, per què t'hi casaves?» A lo que jo contesto: «Perque l'home enamorat es cech d'enteniment.»

Cada dia tenim rahons per lo meteix: perque no'ns avenim.

Sens anar més lluny, ahir me va fer passar unes hores d'angunia! Calculin que aixi que arribo a casa a l'hora de dinar me trobo ab que la dòna havia sortit ab la nena y encara no havien tornat.

—¿Que fa molt que han anat a passeig?— vaig preguntar a la criada.

—Si, senyor, ja ho crech, devien ésser les dèu.

—¿Y la senyora no ha dit a quina hora tornarien?

—Ha dit per allà a les dotze.

—Qu'es estrany! ja es la una tocada...—

Si haig de dilshi la veritat, com que conech a la dòna y sé la calma que gasta per tot dia, no'm va semblar el cas del tot extraordinari; però, fillets de Deu, toca un quart de dues, ne toquen dos y començo a sentir ja uns formigons que m'anaven pujant pel cul de la cadira ahont m'havia sentat. Al tocar els tres quarts no vaig poder aguantar més y vàreig inaugurar una tanda d'excursions del balcó a la porta de la escala, sempre ab el rellotge a la mà y l'angunia al cor.

Cada vegada que sentia pujar a algú tenia una esperança seguida d'una decepció. Quin martiri! Ja veya a la nena aixafada per un tramvia, a la dòna ab un *síncopa de pronóstico rasarvado* y al públich devant de la farmacia comentant l'accident. En mon cervell hi ballaven en infernal barreja venes, àrnica, crosses, sublimat corrosiu... en fi: tots els materials de *remendo* humà.

A l'ultim, no podent resistir més agafo'l barret y escales avall «¿Què fas ara?», vaig dirme a l'ésser al carrer. Vàreig reflexionar un instant, y cap a Câ la Ciutat falta gent, a preguntar si tenien el *parte* d'alguna desgracia. Com que a la Casa Gran hi havia noticia de diferentes desgracies ocorregudes en varis districtes, ne vaig sortir com un foll disposat a recórrer totes les cases de socors. Per cert qu'en la de Llotja'm varen donar un susto com una casa.

—Aquest dematí a les onze s'ha curat una fractura a una senyora.

—¿Còm es aqueixa senyora?

—Es bastant grossa y anava acompanyada d'una nena.

—*Adiós*, Madrid,— vaig exclamar deixantme caure sobre la llitera—ja tinch a la dòna averiada! ¿Y ahónt es ara?

—Crech que l'han portada a l'Hospital. Pobra dòna! feya llàstima de debò; tot era dir: «Ay el meu marit, quina angunia tindrà!»

—¿N'está ben segur de que passava ansia pel marit?

—Era lo que més la preocupava.

—Sent aixi estich complertament tranquil. La meva dòna no'n passa may per ningú y menos per mi.—

Vaig visitar tots els dispensaris y fins l'Hospital de la Santa Creu, en una paraula: våreig recórrer la Ceca y la Meca.

No recordant ja cap més *apariador* de persones, me vaig dirigir a casa altre cop, ab la esperança de trobarles allà.

La escala la vaig pujar de quatre en quatre, ab el barret a la mà y rajantme la suhor fins per les soles de les sabates. Truco a la porta del pis y a l'obrirme la criada,

—¿Que han vingut?—li pregunto esverat.

—Si, senyor, al cap de poch rato d'ésser vosté fòra.

—Ay, gracies a Deu!—

Y entro al pis, començo a recórrer totes les habitacions y totes elles les trobo desertes. Crido a la *raspa*, que's presenta devant meu ab la boca plena.

—¿No deyes que havien vingut?

—Si, senyor.

—¿Y ahónt s'han ficades que no les trobo?

—Oh, han marxat desseguida.

—¿Cap a quin *puesto* ?

—Qué sé jo! me penso que l'un a repartir carbó y l'altre a recullir escombraries.

—¿Qué redimontri dius? ¿de qui parles?

—¿No'm preguntava si havien vingut el carboner y l'escombriayre? Li torno a dir que si, senyor, pochs moments després d'haver sortit vosté

—Mala riuada se t'emporti! De la dòna y de la noya es de qui't parlo!

—No, senyor, no han vingut encara.

—*Encara*, y són les tres tocades! Me'n entorno.

—¿Ahónt va, senyoret?

—No ho sé! a l'infern!—

Y agafant el barret me'n vaig escales avall com si's calés foch al pis, quan a l'ésser devant de la porteria'm topo ab la dòna y la noya qui entraven tranquilament a casa.

—¿D'ahónt veniu? ¿qué ha passat?—faig jo al veure a la costella que'm mirava ab ulls extranyats.

—Ay, ay, ¿d'ahónt vols que vinguém? De fer algunes compres.

—¿Ja sabs quina hora es?

—Déu ésser a la vora de mitjdia.

—Quina flema tens més envejable! ¿A la vora de mitjdia? Un quart de quatre de la tarda, es!

—Mira, noy, no sé qué dirte; se'm déu haver parat el rellotge.

—Quines angunies de ferme passar! no tens perdó!

—Tu si que aviat t'amohines. Ja t'ho podies pensar que devia ésser alguna cosa aixi.

—Sembla mentida! me'n vaig, no't puch sentir.

—Y ara! puja, home, que dinarém.

—¿Y't creus que tinch gana? Puja tu y afàrtat per mi.—

Y tot dihent això surto de la entrada, deixant a la dòna rondinant a la escala.

Vaig passarme quatre hores recorrent els carrers sense rumbo fixo, y quan a la cayguda de la tarda, mort de cansament y esperonat per les pessigolles que començava a sentir al ventrell, vaig anar a casa (calculin a quin punt he arribat!), vaig tenir de demanar perdó a la dòna perque'm dongués sopar.

—¿Qué significa això?—va començar—¿quina bojeria t'ha agafat avuy? Plantarme a la entrada y anarten com un esperitat, cridant y ab el barret al clatell. No sóch tonta, Severi, no sóch tonta; això es que dèus tenir alguna cosa que't fa distreure de la familia.

—Dòna, per l'amor de Deu, que això es ofendrem.

—Encara que aixi no sia. Has fet molt mal d'anarten d'aquella manera; la portera de segur que se'n ha enterat y a hores d'ara la escala ja'n déu anar plena. D'aquesta feta me'n recordaré tots els dies de la meva vida!

—Bé, dòna... no ho faré més.—

Y vaig afegir mirantla ab cert rezel:

—Escolta...¿que... que no podriem sopar?—

Y la dòna, després de donar ordre a la criada de portar les mongetes, deya entre dents, mentres me dirigia mirades carregades ab nitrobenzina: —Sóch massa bona, sóch massa bona.—

Senyors! ¿no hi ha ningú de vostés, de temperament catxaçut y que sàpiga jugar la vara, que acceptés un regalo que li faria ab molt gust?—*Teló ràpit.*

ALEXANDRE FONT

CARTA OBERTA ENDREÇADA A N'EL *GLOSADOR* DE *LA VEU DE CATALUNYA:* XENIUS

Amich Xènius (donchs que *amich* vos deixèu dir fins per aquells qui — com jo — may han vist vostra figura y saben que — per vos — llur existencia no comptava entre les sabudes), amich Xènius: volgueume perdonar. Veusaqui que al llegir *La Veu* d'ahir m'heu tret — ab la vostra *Glosa* — la por de cop y volta: una insana por que de vos jo tenia. Y m'heu fet saber que podia *aller de l'avant*, com diuen els normands de mar, car el Glosador, gentilment, benèvolment, sab y vol atendre a n'els Glosòfils, y resolt llurs dubtes.

Sóch *glosòfil* també, — a la meva manera, — amich Xènius; y tant me plau la vostra tasca que no m'he abonat encara al *Poble Català* — tot y teninthi devocions y simpaties — per por (altra por!) de que'l temps que ja'm ve molt justet per la vida meva, no m'arribés per tot, y que, alguna nit, no'm deixés dormir la pena de no haver assaborit la feyna diaria dels meus ignots amichs: Xènius,—Pol,—Rodamón, etc., etc.

De manera que jo, per culpa vostra, — indirecta, — el *Poble Català*'l compro a la menuda, en el tramvia, y allí el llegeixo, si faig un trajecte llarch. En cambi les vostres *Gloses* les gusto a casa, a l'hora del repòs, quan han posat la cadena derrera de la porta, y les feyneres han enllestit tot soroll de vaixella y argenteria.

Aleshores, en pau, m'abstrech ab vós, Glosador amable, y molt sovint — no sempre...—(ja veyèu, ¿eh? lo qu'es l'agafar massa franquesa!) *molt sovint* els vostres Arbitrarismes, Imperialismes y *Exquisitismes*, me delitegen tant com els petits, extranys y grandiloqüents lieders noruegs — v. gr.: Grieg— que no's comprenen sovint *sur le coup*, com qualque exotisme barbre, y després, ens diuen tantes coses profondes y bellament lluminoses.

Y no'n fa poch de temps que jo volia empèndrel al cult y refinat *Glosador* y demanarli son parer respecte d'alguns punts força d'atendre, en bé de nostra santa Mare Catalunya! Y no m'atrevia — encara — a entrar en vostres tasques; y ha calgut que'l simpàtich Glosòfil al qui devèm les actuals *Gloses*, me fes veure que, trucant, s'obría la porta de vostra atenció.

Comencèu a trobarme pesada, ¿no? Mes... en perdent la por... y les dònes, quan han pres arrencada... En fi, perdoneume y volguèu estar encara una estona per mi.

Grans mercès.

Segueixo:

Vostres *Gloses* ens han parlat sovint de la dòna, pero sobre tot de la dòna hermosa: *de la Catalana hermosa*. En tot d'acort, — sempre, — amich Xènius, plaume celebrar vostre bon gust, y remerciarvos de vostre gentil interès. Y tant més *desinteresada* hauria de semblarvos ma reconeixença, que si'm coneguessiho compendriau que hi ha lletges que no coneixen la enveja... (potser perque creuen en la lley de les Compensacions).

Y arribo — *¿tarde y con daño?* — al meu propòsit. Vinch, *Glosador* galant y sincer, a demanarvos: ¿què'n pensèu de la dòna Catalana baix el punt de vista de la Inteligencia — de la Percepció, — de la Cultura, de la Utilitat social?

D'un quant temps ençà, en nostra gran urb, paradís de modistes, guanteres y venedores de clavells verts y de «*Boston-Walzer*» de tots colors, les faldilles tenen cruixements de timideses artístiques, y ara's parla en mitjos tons — com ab por — (la eterna por!) d'incipients tendencies feministes que un poeta llorejat vol habillar d'or y grana. Ara bé.

¿Quín es vostre parer sobre aquests *Evolucionismes?* Còm, a vostre clarivident entendre, ha de *ferse* la dòna Catalana d'avuy, per l'Utilitarisme de demà, l'Utilitarisme patri *bien entendu!...?*

¿Li concediu l'Arbitrarisme a n'Ella?

¿Creyèu en la dòna Catalana fòra de la llar?

¿Quines reformes progressistes, en la Societat Catalana creyèu la dòna — id.—capaç de fer, donats els elements ab què ha comptat fins ara (y fins podèm dir *que compta*, en l'actualitat, encara...)?

¿Creyèu que *pot arribar* a la Fe de la dòna Catalana l'Intelectualisme modern tal com el sentiu?

(Una petita *pseudo-digressió* aclaridora. *Pardon:* res trobo més repulsiu, tant contra Natura com la dòna mascle: l'*hommesse.*)

Aquí ahont les poques dònes artistes tenen més por que jo — encara — de tot. *Aquí* ahont les dònes que pinten no s'atrevirien a donarnos un nu, franch y lluminós, y en cambi ens atapaeixen de peonies y natures mortes les exposicions d'Art.

(Y no vull esmentar aqui més que na Lluisa Vidal, la simpàtica artista catalana qual inteligencia ha tingut d'anar a esclatar — com tantes d'altres — en llunyanes terres més hospitalaries y més generoses pels artistes que nostra Catalunya, ben rica y plena, per més que cantin lo contrari nostres patriotes.)

Aquí ahont les dònes qui escriuen — alguna d'elles certament millor y ab altres hardides volades que més de quatre mestres en Gay Saber y que algùn *gran* novelista — català de testa grisa ab traduccions y tot... *Aquí*, donchs, ahont dites dònes pera *poder* escriure les veritats de la vida vera, tenen d'amagar llur valenta y admirable personalitat sota una vergonyanta firma masculina...

Aquí... ¿qué *pot*, qué *dèu* fer la dòna?

Amich Xénius: molta tela vinch de tallarvos... Perdonèu.

Un poch de llum s. v. p. sobre aquestes fosquetats qui tanta trascendencia tenen — crech jo — per la Catalunya de l'Avenir!

Amable Glosador, vos ho agrahiràn, no tan sols les Catalanes, — hermoses o no hermoses, — sinó que també tots aquells fervents parroquians nostres, y més que ningú aquesta impertinent amiga, la desconeguda y curiosa

XENIA

7 setembre 1906

DE TEATRE CATALÁ

(Continuació)

Res més podèm apuntar en l'actiu d'en Graner. Ell volgué asumir la direcció suprema de tot y li mancaven les qualitats més elementals. Prescindim de la part econòmica o administrativa que desconeixia en absolut, y qu'en un teatre es d'una complicació tal que sols els homes que *no han fet altra cosa* durant tota sa vida'n coneixen regularment el mecanisme. N'hi ha tants de forats en un teatre y els diners s'hi fan tan fácilment fonedissos!... En fi, — puig no ve a tom especificarho, — pot ben afirmarse sense necessitat de probarho que una de les causes del desastre d'en Graner se déu al seu desconeixement absolut de lo que econòmicament representa un teatre. Mes això, poch ens interessa.

Lo més grave es que si econòmicament no hi entenia res, literariament encara hi entenia menos. En primer lloch en Graner va mostrar tot seguit el seu esperit sectari. Sectari en el doble sentit d'intolerant ab lo qu'ell creya immoral, y d'exclussivisme envers determinades manifestacions de l'art. Y aquesta doble intolerancia la portà a un tal extrém que'ls *Espectacles-audicions Graner* quedaren tot seguit segellats ab la marca de *catòlichs*. Lo qual encara que no ho sembli representa una antítesis irreductible. Un teatre catòlich es teatre mort. Perque a un teatre catòlich no solsament no hi va'l gran públich, ni el públich aficionat, sinó que tampoch hi van els catòlichs convençuts; puig que aquests sols per excepció van a cap teatre. Y aixi resumint — no hi ha necessitat de demostrarho, puig els fets coneguts de tothòm ho han demostrat — en Graner qui allunyà del Principal a la gran massa del públich complexe refiantse de l'alta burgesia barcelonina, se trobà ab que aquesta no respongué o respongué molt feblement a la seva crida. Y lo més grave del cas es qu'encara que hagués respost, el fracàs era també inevitable. Hi ha un principi politich que la historia no ha may desmentit qu'es el següent: Jamay una revolució's pot fer mercès a l'esforç d'una sola classe social. Aquest principi pot aplicarse també a l'art serio. Tanquéu els pisos quart y quint del Liceu y a pesar de tot, a la curta o a la llarga tot espectacle que allí donguin, per perfecte que sia morirà.

En Graner pràcticament ha experimentat els efectes d'aquesta veritat. Ell va creure que a Barcelona hi havia un núcleu prou gran de catòlichs convençuts, quin pudor extremat y quina senzillesa e ingenuitat d'imaginació s'acontentava fácilment; va creure que les criatures grans y xiques que hi ha a Barcelona no demanaven altra cosa que joguines y entreteniments senzills. Y s'equivocà. Els

catòlichs y les criatures pera omplir cada nit un teatre hi són, però prefereixen entretenirse tots sols en la casa llur, puig que ben mirat un teatre sempre té quelcòm d'infernal. Quasi bé es una calaverada anar al teatre, encara que fos al d'en Graner.

Aixi totes les tradicions artistiques y literaries del «Teatre Intim» quedaren desfetes desde les primeres representacions. Tot el teatre modern, nacional o estranger — al dir teatre modern, clar es que'm refereixo al verament interessant, d'obres insubstancials se'n han fet y poden fersen sempre — quedava descartat. Res d'idees capficadores, res de conflictes emocionants, res de psicologies sobtils. Tot devia ésser de tonalitats grises; distreure honestament, divertirse acaronant la imaginació suaument pera preparar una sòn dolça, angelets de blanques ales, qüentos de color de rosa, princeps blaus, princeses vaporoses, dames y cavallers, patges y serventes, paisatges y castells... tot de pais de vano...

¿Què s'havia fet d'aquell ideal que perseguien en Gual y el «Teatre Intim»?

Donar a coneixe'l gran teatre nou, d'idees varies, però excitadores; de conflictes punyents, de vissions extraordinaries, discutibles per uns y per altres, però apassionadors pera tothòm! Idees y conflictes qui fuheteigen les penses, qui remouen els cors, qui exciten els nirvis, qui revolucionen els esperits y fan plorar y fan riure, fan fruhir y patir, fan meditar y emocionen, en una paraula: fan viure sotraquejantnos la vida. Tot s'havia fos. En Gual y els seus companys deixaren d'estudiar la vida nova, ja's limitaren a contemplar y copiar fidelment els vells retaules. Y ja sols lo extern d'aquests els seduhi.

Y els antichs aficionats, novells actors, deixaren poch a poch d'ésser actors pera convertirse en ninots decoratius, qui avuy sortienen un quadro plàstich cantarellejant, sota vels vaporosos, melodies tendres; demà enfosquien la veu pera mistificar les extravagancies de sers esperitats, y demà passat vos declamaven cadenciosament versos sentenciosos qui no comprenien, o recitaven vulgaritats inacabables, de petites comedies de saló. Ja no estudiaven, ja no procuraven encarnar essencialment un tipo humà; els actors del «Teatre Intim» ja's limitaven a vestir oripells y gales, adoptant poses ab més o menys d'encarcarament. Ja lo que havien de dir era lo secundari, ja lo que havien de fer o figurar era lo primordial. ¿Què té d'estrany que s'abarraganessin, que s'amaneressin y que acabessin com acabaren quasi bé sens excepció per recitar com reciten la lliçó'ls nens d'estudi qui de chor l'aprenen?

Hèusela aquí l'obra d'en Graner en sa relació ab el «Teatre Intim». Ell l'ha desorganisat materialment, y lo qu'es pitjor, l'ha desorientat y desilusionat moralment. ¿Es mort o tornarà a reneixe? Els fets ho diràn. Jo, però, crech qu'es ben mort y que serà inútil tot intent de rejovenirlo.

Emili Tintorer

(Seguirà.)

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Llibret de poesíes intimes. — *E. Moliné y Brasés. — Barcelona, tipografía de J. Thomas, 1906.*

L'aspecte d'aquest volúm ja sedueix de bones a primeres. El bibliòfil senyor Moliné y Brasés ha sabut quedar en bon lloch al concebir bibliogràficament aquest llibret, en el qual ha utilisats sos coneixements en l'art de fer llibres y son bon gust en la tria d'elements decoratius. Tot plegat, titul, contingut, format, decoració, etc., se troben intimament compenetrats, y el producte d'aquests elements fets homogenis es d'una coqueteria refinada y seductiva.

El meteix autor ha volgut donarnos en una breu nota qui capça'l volúm una mostra de ses aptituts pera la critica. Y es que com a critich literari de *La Renaixença*, el senyor Moliné tenia ben guanyada la consideració del públich, el qual recordarà sempre ab goig els temps en que aquell conseguia interessarlo pel moviment literari de Catalunya exercint una critica sincera y estimulant alhora, no amagant els defectes qu'ell reconeixía en les obres entregades a son examen, no regatejant tampoch les mostres de son entusiasme pera'ls mèrits que hi descobria. El pròleg, donchs, a que fem referencia, essent obra del propri autor no fa quedar pas malament al critich: aquest judica fredament la propria obra, y la qualifica d'obra de sinceritat, en la qual no hi ha que cercarhi «l'art d'orfebre que tant avalora les obres dels refinats».

Prenguèm peu d'aquesta afirmació y reconeguèm després d'analisar les composicions del llibre que si lo primer es veritat en un tot, respecte a lo segòn l'afirmació peca de massa absoluta. Nosaltres hem lograt vèu-

rehi en el llibre refinaments que'l senyor Moliné hauria vistos també si s'hagués tractat de l'obra d'un altre y no de la propria. En la composició titulada *Salms de la mort* s'hi llegeixen aquests dos versos:

> ... granet d'incens que'l foch sagrat abrusa
> avuy ets tu qui s'ha tornat aroma;

dignes d'un veritable y altissim poeta. En la secció de les amoroses hi han també delicadeses y exquisitats; essent simbòlicament intencionada la poesia de *Sant Jordi* y notables les traduccions d'alguns poetes estrangers.

Es digne de remarcar aqui el fet de que sia el *Llibret de poesíes intimes* el primer que fa estampar el senyor Moliné y Brasés. No podrà pas dirse d'ell que hagi publicats sos versos sense la deguda reflexió; cal esperar qu'en lo successiu no s'hi pensarà tant y que no exercirà sobre si meteix la critica ab major rigor de lo que la exercia sobre'ls altres, pera privarnos de conèixer els fruyts de son talent d'escriptor.

—

COLECCIÓN DIPLOMÁTICA DEL CONDADO DE BESALÚ, *por don Francisco Monsalvatje y Fossas. — Tomo 3.° — Olot, imprenta de Juan Bonet, 1906.*

L'incansable investigador qui es el senyor Monsalvatje al proposarse la tasca d'historiar l'antich comtat de Besalú, pot dirse que s'oferi ell meteix com un exemple digne d'ésser imitat. No basta, en efecte, sentirse patriota per la sugestió del moment y mogut per impulsos ocasionals susceptibles de produhir una viva flamarada d'amor al terrer nadiu, flamarada tan aviat encesa com apagada a manera de foch d'encenalls; cal fer més, que no pas això.

Donarse compte lo més exacte possible de les propries aptituts, triarse un camp d'acció adequat a les forces, imposarse una missió personal concorrent a l'obra magna qu'entre tots estém obligats a dur a terme, y fent de la perseverança una virtut, trevallar sense defalliment ni vacilacions. Ah, si tots els catalans ho fessim això! Y si tota la feyna que realisém se traduhis en resultat útil! Car ens passa molt sovint als qui tractém d'esmerçar el nostre esforç en benefici de Catalunya que, per no encertar ben bé'l cami més convenient, durant un cert temps fem coses sens utilitat positiva: un metge escriu poemes, y un comerciant, articles de periòdich; un pintor compòn versos, y un dramaturg ilustra odes. Y si bé es cert qu'entre tots ho fem tot, no ho fem pas tot lo bé que deuriem y podriem si'ns repartissim la tasca segons les aptituts individuals.

El cas del senyor Monsalvatje no té res que veure ab el defecte que senyalém. Fa molt temps qu'ell ve trevallant en cosa pera la qual estava sòlidament preparat; sos estudis y la serenitat de son judici el feyen apte pera la tasca d'historiador, en que l'hem vist empenyat, y els ja nombrosos volums que porta publicats ne són bona proba.

El volúm d'ara (tretzé en la serie de ses obres) comprèn l'época en que tingué lloch a Catalunya la guerra social dels pagesos de remensa, y es, per lo tant, del major interés pera l'estudi de les nostres institucions històriques. Mercés als documents novament exhumats pel senyor Monsalvatje es possible avuy formarse càrrech exacte dels motius que produhiren aquella commoció intestina y reconèixer que la rahó no estava pas tan allunyada com s'havia cregut de les reivindicacions que'ls remenses sustentaven.

La lectura de les 160 planes en que's fa la historia d'aquell somogut periode, resulta instructiu y pot devenir interessant pera'l llegidor simplement curiós. Pera l'home d'estudis hi ha la segona part del llibre, en la qual se troben transcrits multitut de documents auténtichs procedents dels Arxius de la Corona d'Aragó, Municipal de Girona y de la Delegació d'Hisenda de la propria ciutat. Se tracta, donchs, d'una obra important, digna pariona de les que'l senyor Monsalvatje porta ja publicades com a resultat d'una vida de trevall en la investigació històrica.

—

PETIT APLECH D'EXEMPLES MORALS, *recullits y cotejats per la senyoreta Sara Llorens y Carreras.—Biblioteca Folk-lòrica catalana. —Volúm I. — Barcelona, imprenta Giró, 1906.*

En la Edat Mitja assolvien una gran importancia literaria'ls *Exemplaris*, reculls formats d'exemples destinats a produhir una regla de conducta acomodada a la experiencia que d'aytals exemples se'n dedueix. Aquesta manera d'educar els nostres sentiments per influencia directa sobre'ls nostres actes no pot menys d'estar molt identificada ab els caràcters distintius de cada raça, y d'aqui ve la importancia folk-lòrica que presenten els *exemples* que per tradició no interrompuda ve repetint de viva veu el poble y els quals ens inicien e ilustren respecte l'origen de determinats usos, creencies, preocupacions, etc., que veyém encara practicar y qui informen en cert modo la vida en els estaments més modestos de la nostra societat actual.

Entre'ls aplechs d'exemples d'aquest genre qui'ns ocupa, no farèm sinó esmentar el copiosissim que publicà en Mariàn Aguiló dins sa Biblioteca Catalana. Es important pel nombre d'exemples repertoriats (passen de setcents) y per constituhir un document literari de la bona época del nostre idioma.

El petit aplech ara de poch publicat per la

senyoreta Llorens, es tot ell un exemplari vivent; recullit de viva veu a Ordal, a travers d'una transcripció apropriada, pot endevinarshi el parlar convençut y doctrinari de la bona velleta qui's prestà a pouar dintre'l fons de sos antichs recorts aquella serie d'anècdotes primitives, frapants, plenes de serena filosofia.

Emperò lo més particular del cas, es lo qui resulta del coteig de quiscún d'aquests exemples ab els correlatius de l'exemplari de l'Aguiló y ab altres reculls similars. Sorprèn la persistencia d'aquest saber tradicional y es un veritable *pladoyer* a favor del folk-lorisme l'haver pogut establir la filiació dels exemples referits per la *Grandeta* d'Ordal, comprobantlos, per'aixi dirho, ab els monuments escrits provinents d'èpoques molt reculades.

Es, ademés, digne d'esment en aquest petit aplech, el pròleg degut al mestre en folk-lorisme en Rossend Serra y Pagés, al qui per altra part se déu l'haver convertit en llibre les notes manuscrites de sa simpàtica deixebla, iniciant aixi la Biblioteca Folk-lòrica catalana, qual prosecució desitgém que no's faci esperar.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Nur, solsament, tan sols, sinó, no més. Ex.: *Ŝi nur salutis sian profesoron*, ella no més va saludar a son professor. *Se mi havus nur tri librojn*, si jo tingués tan sols tres llibres. *Ne nur tio, kion li diris, sed tio, kion li faris esti malutila*, no solsament lo que digué, sinó lo que va fer era perjudicial. *Mi nur vidas la fenestron*, no veig sinó la finestra. (No confòndrel ab *sole*, solsament, qui expressa la idea oposada a companyia. Ex.: *Nur sole homo trovas sian trankvilecon*, solsament (no més, tan sols) solament (estant sol) l'home troba sa tranquilitat.) (No confòndrel ab *ne pli*, no més (menys o igual).)

Plu, més (duració). *Mi trinkos plu*, jo beuré més (seguiré bebent).

Pli, més (comparatiu). *Mi trinkos pli*, jo beuré més (de lo qu'he begut). *Se mi drinkas ĉiutage botelon da brando kaj mi decidas nur akvon trinki de morgaŭ, mi bone parolos dirante: «de morgaŭ mi ne trinkos plu alkoholon»; sed se mi drinkas ĉiutage du botelojn da brando kaj mi diras: «morgaŭ mi ne drinkos pli», mi povos drinki morgaŭ miajn du ĉiutagajn botelojn kaj tamen mi ne estos mensoginta*. Si bèch cada dia una ampolla d'ayguardent y decideixo no beure sinó aygua desde demà, parlaré bé dihent: «Desde demà no beuré més alcohol»; però si bèch cada dia dues ampolles d'ayguardent y dich: «Demà no beuré més», podré beure demà les meves dues ampolles de cada dia y no obstant no hauré mentit.

Plej, més (superlatiu). Quan els termes de comparació són dos, el *més* se tradueix per *pli;* quan són varis, per *plej*. *La plej alta el tiuj sinjorinoj estas ankaŭ pli alta ol tiu ĉi knabino*, la més alta d'aquelles senyores es també més alta que aquesta xicota.

Malpli, menys (comparatiu).

Malplej, menys (superlatiu).

Tro, massa.

Supre, a dalt, a dalt de. Ex.: *Supre la domo*, a dalt de la casa.

Sufiĉe, prou.

Jen, vetaqui, veusaqui. Ex.: *Jen kio okazas tion farante*, vetaqui lo que passa fent això.

Ju pli..., des pli, més..., més. Ex.: *Ju pli oni sin vidas des pli oni ŝin amas*, més un la veu, més un l'ayma. (*Des pli bone*, tant de bo.)

Etc., etc.

Numerals. Els numerals cardinals prenent la terminació *e* (*unue*, *due*, *trie*, *deke*, *dudekunue*, etc.) tradueixen nostres adverbis *primerament*, *segonament*, o *en segón lloch*, *en tercer lloch*, *en decim lloch*, *en vintiunàu lloch*, etc., etc. Ex.: *Unue mi devas diri al vi tion, kaj due ke mi ne kredas ĝin*, primerament dech dirli a vosté això y en segón lloch que jo no ho crech.

Els numerals partitius (*duon*, *trion*, *cen-*

ton, etc.) prenent la terminació adverbial (*duone*, *trione*, *centone*, etc.) tradueixen nostres giros adverbials, *a mitges*, *per terceres parts*, *per centiaves parts*, etc. Ex.: *Mi ĝin nur duone komprenas*, ho comprench solsament a mitges.

Els numerals multiplicatius (*duobl*, *kvarobl*, *dek-okobl*, etc.) prenent la terminació *e* (*duoble*, *kvaroble*, *dek-okoble*, etc.) tradueixen nostres adverbs, *doblement*, *quadruplement*, ... ?, etc. Ex.: *Tio estas utila duoble*, això es útil doblement.

Els numerals colectius (*duop*, *kvinop*, *naŭop*, etc.) prenent la terminació de l'adverb (*duope*, *kvinope*, *naŭope*, etc.) tradueixen nostres giros, *de dos en dos*, *de cinch en cinch*, *de nou en nou*, etc. Ex.: *Ni promenis duope*, passejavem de dos en dos.

Participis. Hem vist que quan els participis se relacionaven directament ab el subjecte de la oració (podriem dir: quan el calificaven) prenien la terminació adjectiva *a*. Quan no's troben en aquest cas, y els participis sols expressen una circumstancia, el modo o manera com ha tingut lloch l'acció principal de la oració (podriem dir: quan califiquen *l'acció* feta *pel subjecte de la oració*), aleshores prenen la terminació adverbial.

Mi estas leganta, jo estich llegint. (Aqui la terminació es adjectiva perque califica directament al subjecte.)

Mi estis elirinta, *kiam vi eniris*, jo havia sortit quan vares entrar. (Aquí també es adjectiva perque's troba'l participi en el meteix cas anterior. *Kiam vi eniris*, es una oració apart que complementa indirectament la frase, y el participi *elirinta* no califica al verb *eniri* de la segona oració, sinó directament al pronôm *mi*, subjecte de la oració de que forma part.)

Mi vidis vin promenante, vos vaig veure passejant (jo era qui passejava).

Mi vidas vin promenantan, vos vaig veure passejant (vós erau el qui passejavau).

(En el primer cas el participi expressa una circumstancia, el modo o manera com ha tingut lloch l'acció feta per *mi*, subjecte de la oració principal. *Vin* es el complement directe y per això està en acusatiu. En el segón cas, el participi califica directament a *vi*, per això està ab terminació adjectiva, y com que aquesta oració secundaria de que forma part es completament directa de la principal, *mi vidis*, pren la terminació de l'acusatiu com el seu subjecte *vi*.)

Els participis dels verbs impersonals (*pluvi*, ploure; *hajli*, pedregar; *tondri*, tronar; *fulmi*, llampegar; etc., etc.) s'usen ab terminació adverbial sempre. Ex.: *Estas pluvante*, està plovent; *estis fulmonte*, estava per llampegar.

Altres adverbs. Existeixen a més dels nomenats y dels que resulten ab l'adició de la terminació *e* a les arrels, altres adverbs, qui poden trobarse en el diccionari com a mots simples, y que pera facilitar son us se formen a la manera dels mots pronominals que queden explicats més amunt; això es, fentlos derivar de cinch particules les qui per medi de l'afixament de les lletres *ĉ*, *t*, *k*, y de la particula *nen*, generalisen, determinen, relaten o interroguen y neguen la idea per elles expressada y permeten la construcció de vinticinch mots continuament usats en el llenguatge, dels qui poden derivarsen altres y més altres, mercés a l'esperit de l'idioma Esperanto.

Les particules matrius són *iom*, *iam*, *ial*, *iel*, *ie*, quines expressen respectivament la unitat de les idees de *cantitat*, *temps*, *rahó* o *causa*, *modo* o *manera* y *espay*. Estudiemles una per una fentne'ls derivats.

Cantitat. *Iom*, tradueix la idea expressada per nostres frases: *una mica*, *un poch*, *un xich*. Ex.: *Donu al mi iom da vino*, donguim una mica de vi.
(Francès) *un peu*, *quelque peu de;* (anglès) *any quantity;* (alemany) *ein wenig*. (U. V. Z.)

Ĉiom, tradueix el nostre adverb de cantitat *tot*. (Per no haverlo vist usar may ni constar en el Vocabulari Fonamental del doctor Zamenhof ens abstenim de donar cap exemple. Sens dubte no es usat car la idea qu'expressa queda suficientment expressada ab l'arrel *tut*, enter, total. *La tuta homaro*, tota la humanitat; *la tuto kaj la parto*, el tot y la part.)

Neniom, tradueix nostre mot *gens*. Ex.: *Mi ne povas doni al vi vinon ĉar mi havas neniom da ĝi*, no vos puch donar vi car no'n tinch gens.

Tiom, tradueix nostre mot *tant*, y seguit de

la proposició *da* els plurals *tants*, *tantes*, y els nostres giros *tant de*, *tants de*, *tantes de*. Ex.: *Ne kriu tiom*, no cridi tant. (*Estis en la ĝardeno tiom da ludemaj infanoj ke mi ne povis eĉ promeni*, hi havia en el jardí tants noys joganers que no podía ni passejarme. *¿Ĉu vi havas tiom da filinoj?*, ¿tantes filles té vosté? *Tiom da mono*, tant de diner. *Donu al mi tiom da tiuj, kaj tiom da tiuj ĉi*, donguim tants de aquells y tants d'aquests. *Vi faras al mi tiom da demandoj!*, vosté me'n fa tantes de preguntes!

F. Pujulá y Vallès

(Seguirà)

PER RECORT D'EN VILANOVA

Suscripció *popular pera fer un bust o relleu del gran escriptor y colocarlo públicament en la seva Barcelona.*

Suma anterior, 471 pessetes.—Narcís Oller, 10.—Lluís Domènech y Montaner, 10.—Joseph Thomàs y Bigas, 10.—Rafel Patxot y Jubert, 10.—Enrich Batlló, 10.—Joan Costa Deu, 1.—Jacinto Laporta, 10.—J. Matas Picañol, 10.—Camil Valls, 10.—Teodor Llorente, 10.—Pere A. Millet, 5.—Victor Brossa Sangermàn, 1.—Joaquim Sans, 5.—J. Bracons y Prat, 1.—César August Torres, 5.—Ferràn A. Perpiñà, 10.—Antòn Navarro, 5.—Manel Ballarin, 10.—Joseph Massot Palmés, 4'50.—Miquel Costa y Llobera, 5.—Joaquim Uriach, 5.—Narcís Pla y Daniel, 25.—Joseph Cucurella, 5.—Antoni Suñol, 10.—Aureli Capmany, 1.—Joseph Antòn Ferrer, 1.—M. S. P., 1.—Albert Bastardas Sampere, 10.—Miquel Gaspar Xalabarder, 1.—Pere Basté Fugarolas, 1.—Esteve Damòn, 1.—Joseph Armangué, 5.—Enrich Vidal y Valenciano, 10.—Tomás Ribalta, 0'25.—Ramòn Balcells, 1.—Lluís Prandiura, 5.—Lluís Guarro, 5.—Carles M. Villalta, 0'50.—J. M. Subirà, 1.—Joseph Castañé, 0'30.—Pere M. Puig, 1.—Ricart Vives, 0'50.—Joseph Poch, 0'50.—J. Subirachs, 2'50.—J. Duràn y España, 10.—Magí Valls, 1.—J. Pons y Massaveu, 15.—Alexandre Font, 10.—Emili Farré Escofet, 5.—Trinitat Monegal, 5.—Oriol Martí, 10.—J. Pujol y Brull, 5.

Suma total, 768'05.

NOVES

Després de tant temps de fernos gruar, el govern s'ha decidit a donar la vara de batlle de Barcelona al senyor Sanllehy.

D'ell no'n sabèm res, però qu'es un senyor mol ben educat y molt amable y que ha sigut un dels millors presidents del «Circulo del Liceo». Ab tot això, no n'hi ha prou pera deduhir que pugui ésser un bon alcalde. Es més; s'ha donat el cas que tots els nomenats per «Real orden» solen acabar de mala fi, y tan sols els accidentals fan alguna cosa profitosa; per això'ls treuen, segons diuen males llengües.

Nosaltres voldriem que'l senyor Sanllehy fes quedar malament al govern y que sa gestió fos tan encertada, tan beneficiosa per la ciutat, que tots animessim a oblidar el seu *vici* d'origen. Pensi que la consideració dels seus conciutadans serà un gran consol pera ells, el dia que'ls politichs que li han donat la vara'l paguin ab la moneda que acostumen.

—

A conseqüencia de la sentencia dictada pel concell de guerra que tingué lloch dies passats, ha sigut condemnat a un any de presó nostre amich senyor Manau, qui ha ingressat a la presó celular pera extinguir la condempna.

Creyém inútil manifestar lo molt que sentim el trist desenllaç que ha tingut aquest afer.

—

La Escola Choral Catalana ha traslladat son domicili al carrer de Sant Pau, 83, 1.er. Les classes de solfeig y vocalisació pera noys y noyes corren a càrrech del mestre en Manel Martí.

—

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

Adhessions rebudes a Joventut fins a la fetxa: Joventut, Oriol Martí, Marcel Bosch, Salvador Vilaregut, Joaquim Pena, Joan Linares Delhom, Ramòn Serra Jacas, Ricart Vives Vallbé, Joseph Poch Doménech, J. Pujol y Brull, Andreu Audet Puig, Joan Castellá Mestres, Domingo Sardà Simò, Santiago Gubern, Emili Tintorer, Joan Camps, Joseph Mumbrú y Ferràn.

—

Publicacions rebudes:

Natación y salvamento de náufragos. Reglas y principios, etc., compilados por Delgado.—Edició ilustrada del «Centro Editorial Molinas» (Barcelona).

La partera, quadro dramàtich en prosa original de L. L. Doménech y Sala.—Estampa de A. Abadal, Mataró. Preu 2 rals.

Historia de Catalunya. Edició popular comentada. Hem rebut els demés quaderns d'aquesta interessant publicació que ab tant d'èxit edita l'«Associació de Lectura Catalana».

El gorro blanco. Revista de arte culinario, (número 1), Madrid.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

EMILI TINTORER

LA MORAL EN EL TEATRE

Preu: 3 pessetes.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

LLUIS VIA

FENT CAMÍ

Preu: 3 pessetes.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.



PASTILLES
— DE —
STOVAINE
BILLON

Pera les AFECCIONS
de la **Boca**
Garganta
— y —
Estòmach

Diposiiaris y representants a Espanya:

Alfred Riera y fills

(Nom registrat)

166, Nàpols (encreuament ab Diputació) —BARCELONA

PIANOS

CHASSAIGNE FRÈRES

DE CÚA y VERTICALS



SISTEMA NORT-AMERICÁ

COMPTAT · PLASSOS · LLOGUER

Valencia, 70 Dipòsit:
Passeig de Gracia, 34
BARCELONA

PAPER DE FUMAR

"LAYANA"

PAPERS PREPARATS

PERA

LITOGRAFIA, TIPOGRAFIA Y FOTOTIPIA

PAPER CONTINUU

FABRICANT

LLUIS LAYANA ALSINA

VALENCIA

REPRESENTANT

ANTONI BASTARD

Lancáster, 5 y 7

Telèfono 1059

BARCELONA

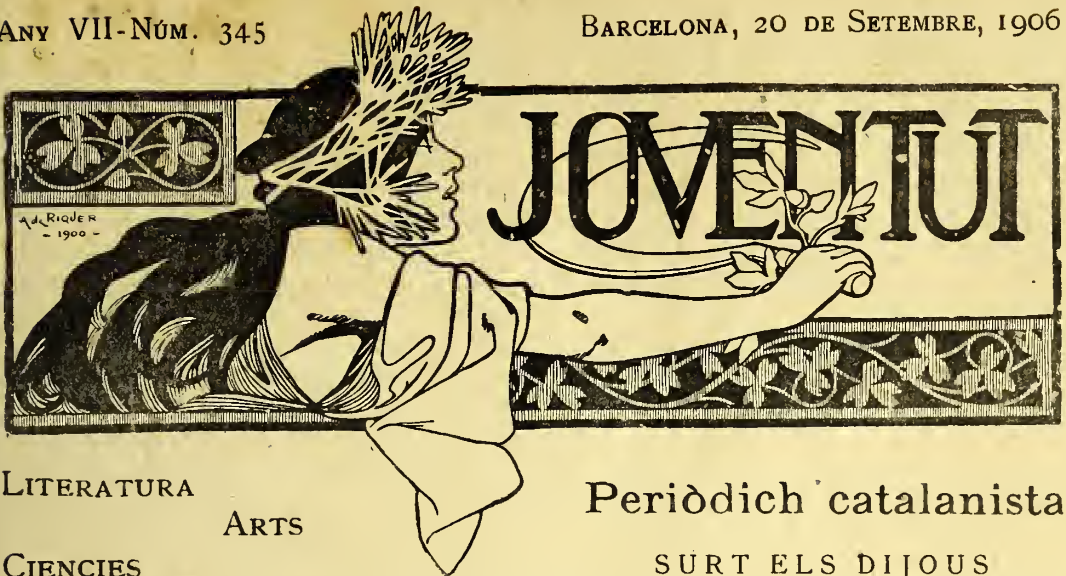
L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS,

per Pompeius Gener.— Un vol., **1** pesseta.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

Any VII-Núm. 345

Barcelona, 20 de Setembre, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

ANOMALÍES

Dos pinxos professionals se contrapunten, y, després de cantarse les veritats, se barallen ab l'intent decidit de despatxarse l'un de l'altre. En la lluyta surten a relluhir les eynes propries de l'ofici, y els contrincants fan veritables prodigis, fins que'l menys destre, no'l quin té més culpa moltes vegades, queda estès y xop de sang demunt del camp... de l'honor. Si, de l'honor, perque de pinxos n'hi han també ab més o menys honor, donchs aquest atribut es una condició relativa, que dèu apreciarse sempre segons el punt de mira ahont se posi l'observador y tenint en compte la qualitat dels individuus que s'observin. Però l'Estat, guaytantlos sempre desde'l sitial ahont descansen els còdichs de les seves fredes lleys, perseguirà a l'homicida per'aplicarli la pena ja per endevant escrita.

Y no tindrà en compte la educació negativa dels contrincants d'aquesta mena, ni l'ambient que'ls envolta a ciencia y paciencia dels quins deurien vetllarlos, ni els mals exemples de molts que fins ab ells fan ali y els ajuden en llurs malifetes pera cobrar part de la ganancia, ni la protecció que reben de certs personatges als quins guarden les espatlles en moments compromesos, fomentant aixi llur *carrera* indigna... De tot això les lleys de l'Estat no'n resen paraula y el criminal, pinxo *per se* y *per accidents*, es empès cap a la presó, únich remey que coneixen pera curar als delinqüents, aquests grans metges morals, quins no's preocupen pera res de la *higiene*, quan aquesta podría evitar la major part de malures que sofreix l'ànima de la gent de mal viure.

El pinxo que mata o's baralla ab un altre pinxo, es un malvat; en cambi, el senyor que's desafía ab un altre, pera *lavar una afrenta* al cap d'una pila de dies d'haverla rebuda, qui ab premeditació nomena padrins y s'enseja vintiquatre hores a manegar l'arma avans del *lance* pera no errar el cop, aquest senyor es un *caballero*. Entre'ls dos homes de món qui's cerquen el cor ab la punta d'una arma blanca o engegantse mutuament trets de pistola devant de llurs padrins, y els dos analfabets que surten desafiats de la taverna, obcecats, sense premeditació, ab el cap tèr-

bol, són aquests derrers més dignes de plany. Tots volen matar; uns, fredament, aparatosament, pera rentar l'honra, acudeixen al *campo* ab la meteixa roba negra y la xistera que potser pochs dies avans s'han posat per'acompanyar a un amich, potser a un parent, qui sab si a la propria mare, al cementir: l'acte de desafío reveste ix pera ells tanta importancia, que'n fan una mena de sagrament: el nombre de passes, les actituts, el sortejar qui comença, les paraules, tot, tot sempre igual... Els pinxos se barallen ab les sangs calentes, tot seguit de l'afront, allà ahont se troben, y ab la meteixa roba, que tufeja a vi y a bordell. Y els uns són *caballeros* y els altres són pinxos, y els uns han anat a estudi y els altres no coneixen la *o*. Y tots són homes y el resultat de la lluyta es igual: si d'ella no'n resulta sang queda en el cor dels contrincants una espina sempre més clavada, que no l'arrenca pas la comedia de la encaixada dels *caballeros*. L'honor queda com avans, sempre (encara que'l desenllaç sía tràgich); percuteix l'escàndol y la cultura y la moral fan via... cap enrera en tots els cassos.

Però'l *caballero* se'n torna cap a casa tranquil y satisfet, y passa una pila de dies atrafegat en rebre visites y targetes. El pinxo, que també volia defensar la seva honra, se'n va a rumiar la mostra a la cel·la de la presó, y a comptar les vigues del sostre, donchs generalment ni el recurs li queda d'agafar un llibre, perque de menut no'l van ensenyar a llegir ni a escriure!

El càstich, donchs càstich requereix qui atenta contra la vida d'un altre, deuria aplicarse igualment a tothòm, ja que les lleys deuen portar com a emblema primordial la Igualtat; però això no es possible, per ara, en aquest pais de les anomalies.

Càstich mereix el periodista que sens escrúpols escampa únicament una noticia falsa y la ratifica encara, quan sab que ab son procedir sense vergonya es causa de greus perjudicis. Càstich mereix el politich assalariat pels governs, qui enganya dihent y fent creure als quins el segueixen que va contra'ls meteixos que'l paguen y explota als inconscients ab promeses y atia a odis quan li manen y revolta a llurs meteixos explotats y els abandona en moments de perill pera corre a aixoplugarse en lloch segur y a redòs de conforts y benestars que ha robat de la suhor del poble. Mereix càstich el qui atropella un dret valentse de medis y estat superiors als de qui atropella. Càstich deurien tenir els quins, atiats per altri, s'interposen a la lliure expansió de la idea. Se fa també precis el càstich pera'ls valents d'ofici, a sòu de qui més pagui, que desconeixent la força de la rahó atropellen a tort y a dret ab la rahó de la força... y del nombre!... Però, ¿de quí reclamarêm aquests càstichs? L'Estat, que quan de Catalunya's parla es tot butxaques, quan Catalunya demana, no té orelles! Seguim vivint y trevallant ab fe en aquest país de les anomalies que tart o d'hora surgirà la esplendenta llum de la Rahó y de la Justicia. Els catalans de debò que estimêm la patria ja n'hem fet bastant de camí; ja ara com ara molts dels corchs que'ns roceguen fan més soroll perque estàn a les extremituts de l'agonia. Ben aviat podrêm amortallarlos; llavors procurarêm que l'oblit sia més gran que'ls mals y que'l retràs que hagin pogut portarnos.

J. Pujol y Brull

L'ARMARI DE LA ROBA BLANCA

Al entrar en aquella cambra m'ha semblat que arribava fins a mi una halenada sanitosa de vida.

Era una habitació espayosa y alegra; a n'aquella hora'l sol s'hi endinçava, inondantla de llum, envolcallant totes les coses ab finíssima polcina d'or, perdent sos reflexos brillants entre la blancor immaculada de la roba que omplia tot l'armari — l'antich armari de noguera — que hi havia al fons, obert de bat a bat y del que semblava despêndressen una aroma suau, agradable, que no era la olor forta de cap perfùm sinó dolça flayra de llorer vell y roba nèta.

M'hi he atançat a n'el armari pera vêurel ben d'aprop y delectarme una llarga estona en la contemplació d'aquella roba blanca — tan blanca! — plegada ab escayenta gracia y colocada ab ordre y gust per unes mans carinyoses qui deuen estar acostumades a n'aqueixos quefers casolans.

He recolçat el cap en la roba blanca sen-

tint sa frescor dolçament acaricianta; y l'he flayrada seguidament fins ubriagarme ab el perfúm suau del llorer vell y de la roba néta.

Aleshores en mon esperit ha tingut lloch una profitosa renovació de sentiments; a la frisança de viure vida inquieta qui sempre l'havía dominat, ha succehit una gran pau, una dolcissima pau inconeguda, y he sentit tot jo la felicitat d'un plàcit reposar, y m'ha semblat el cel més blau, el sol més rialler y la blancor de la roba més encegadora... y he somniat en una nova existencia: Una existencia serenament quieta.

—

En aquella meteixa cambra m'ha semblat véurehi una dòna jova de cara riallera y cos ayrosament ondulat qui seya prop del balcó repassant la roba blanca que treya d'un paneret colocat a sos peus.

Cusia ab amor, posanthi tota l'ànima en aquella feyna agradable.

Y jo entrava a la cambra sense fer soroll; y ella, qui devia pensar en mi, alçava'ls ulls y'm veya. Jo aleshores, apropantme, l'hi besava'l front.

Després m'asseya devant d'ella y enrahonavem de coses plàcides, de coses nostres.

De tant en tant ella deixava caure a la falda la roba que cusia, y creuant bellament les mans entorn de sos genolls me mirava ab l'esguart clarissim, intens, de sos ulls blaus.

Jo també la mirava y abdós somreyem, y el nostre somriure era de festa.

Després reprenía la feyna.

—

Y allí meteix m'ha semblat veure a n'aquella dòna asseguda en la meteixa cadira, cusint també... Havia passat temps y la cambra era igual emperò no tan quieta: la omplien de notes alegres les rialles frescament ingenues d'una nena y un nen qui jugaven prop de la mare.

Jugaven ab el fil de cusir, ab les estisoretes, ab la roba blanca.

Ella, mirantlos complacenta y amorosa..., y al somriure semblava amorosirse més encara l'esguart clarissim, intens de sos ulls blaus y's dibuixaven escayents els sèchs adorables de la sota-barba.

També arribava jo y la meva arribada era sorollosa: els nens venien a mi y jo'ls asseya un a cada genoll, els hi contava rondalles, que havia apreses de petit y la repetició de les quals ohien ells embadalits.

Y la mare deixava caure a la falda la roba que cusia, y creuant bellament les mans demunt dels genolls m'escoltava també mirantme fixament.

Jo també la mirava; y abdós somreyen, y el nostre somriure era de joya.

Despres ella reprenía la feyna y jo explicava a n'els nens altres rondalles quemay se cansaven d'escoltar.

—

Y la visió s'es repetida altra vegada en la meteixa cambra.

Prop del balcó seya la meteixa dòna. Era tota envellida, no s'hi veya gayre pera cusir y la filla qui seya al seu costat tenia d'enfilarli l'agulla.

Jo també era allí, assegut devant d'elles mirant com cusíen.

Parlavem del passat y aleshores la mare deixava caure a la falda la roba que cusia y creuant bellament les mans petites y arrugades demunt del genoll, restava embadalida una llarga estona.

Ens miravem y somreyem; y el nostre somriure era de beatitut.

Ella reprenía la feyna... Y parlava del pervindre, y la nostra filla aleshores tota vergonyosa baixava'ls ulls y cusia depressa ab gran delit; els dits l'hi tremolaven lleugerament, perque la conversa del pervindre era conversa d'amor, d'un nou amor...

—

Tot això he somniat recolçant el cap en aquella roba blanca sentint en les galtes sa frescor dolçament acaricianta; y el cor ha semblat aixamplarsem y he sentit dintre meu un gran anhel de vida nova...

Y al contemplar altra vegada l'armari de la roba blanca qui feya tant de goig, he vist en ell el simbol de tota una vida quieta y casolana, d'una agradable vida de familia...

Y he aspirat àvidament per llarga estona'l perfúm suau del llorer vell y de la roba nèta.

J. M.ª López y Picó

DE TEATRE CATALÁ

(Acabament)

Y heusaquí després de molts anys de trevall, d'innombrables tentatives, d'indubtables progresos, cóm l'art dramàtica catalana's troba formalment, es a dir: materialment. Viu al meteix lloch ahont era: Se troba reclosa a Romea. En quines condicions s'hi troba no es necessari detallarho aquí, puig bé prou ho sab tothòm (1). Tothòm sab que no es pas en un teatre petit, mal acondicionat y en que tota mena de rutines hi són arrelades, ahont pot florirhi lliurement l'art dramàtica d'ara. No es possible en aquell escenari presentar obres dignament; no es possible transformar l'ànima d'aquells actors qui senten — si se'm permet la paraula — la *querencia* d'aquelles velles parets ahont s'han *entaulerat* irremediablement; no es possible cambiar a aquell públich de vehinat y de *societat* els llurs gustos y aficions francament burgesos, ni seria fàcil arrocegarhi el públich inteligent de Barcelona qui, quan per excepció hi va, s'hi considera estranger. Y en fi, com a conseqüencia de tot això no es possible exigir de la empresa que faci allí dins una revolució — puig una verdadera revolució fóra necessaria — perque indefectiblement fracassaria. El teatre Romea per son origen, per ses condicions materials, per sa historia y per tota mena de tradicions artistiques y económiques, té la seva vida lligada ab la vida de la antiga bona menestralia barcelonina. Sensiblement nostres bons menestrals s'han modificat, puig no han pogut desinteressarse de les grans corrents civilisadores qui durant els derrers vint anys han transformades les idealitats y costums catalanes. Peró indubtablement encara avuy aquella vida, aquells gustos y aquelles costums peculiars tenen aquí nombrosos y honorables representants enderrerits. Encara hi ha un respectable contingent de bons menestrals a Barcelona. Y aquests encara poden fer viure'l teatre Romea modestament, puig qu'ells no són pas exigents. El teatre Romea pot així seguir sa vida tradicional sense sotrachs y sens angunies. L'hora de la seva mort sonarà quan soni la d'aquella menestralia. Jo crech que encara n'hi ha per alguns anys. Quan l'hora soni tancarém el tradicional teatre y llegirém la seva historia, que serà una historia, per més d'un concepte, honorable, curiosa e instructiva, com ho serà la d'aquell estament social que un jorn fou l'ànima del poble barceloni.

Lo que seria ridicul y contraproduhent, fóra voler rejovenir lo que cau de vell y està atacat de mal incurable. El teatre Romea ha fet son temps com l'ha fet l'art dramàtica qui li donà esplendor.

Se necessita un altre teatre més gran, pera un'altra art més gran.

¿Se trobaràn un y altra? Jo crech que sí. Per lo que respecta a l'edifici no hi ha que dubtarne. De teatres n'hi han y si no n'hi han se'n fan. En quan a l'art nova també florirà. Entre nostres autors ja s'hi noten orientacions precises. Sols manca estimul pera que's manifestin ab més feconditat. Totes les arts responen magnificament a la novella concepció de vida qui s'ha fet l'ànima catalana. Totes progresen, totes viuen ab esclat. No pot quedar enrera l'art dramàtica. Les meteixes nombroses tentatives que s'han fet fins ara, a pesar de llur fracàs demostren la necessitat sentida de que nostra art trobi son temple. Cap obra gran de renovament s'ha fet sense fracassos anteriors, com cap revolució politica o social ha triomfat sense tentatives infructuoses.

La del teatre català es bon xich complicat y es per això que li costarà 'l cristallisar. Peró com que lo essencial hi es, no es aventurat profetisar que lo demés s'assolirà. Y lo essencial es lo següent: Públich aficionat, autors y artistes. Lo que manca són diners y un home d'empresa.

Un home d'empresa qui fos l'antitesis de lo que fou en Graner. El qual podia haver fet al Principal lo següent ab grans probabilitats d'èxit.

Monopoliçar les noves produccions dels autors catalans ja consagrats: Guimerà, Iglesias, Rusiñol, Gual, etc., els qui ab la garantia de veure les llurs obres més dignament posades y millor retribuhides, no haurien pas dubtat en oferirles, fugint de Romea ahont ells estrenen a manca de teatre millor. Tots

(1) A les primeríes de l'any 1900 vaig publicar un estudi del teatre català en aquestes meteixes planes, que, a pesar dels anys transcorreguts, podría reproduhir aquí sense variacions essencials.

sabèm que això significa una serie de plens al teatre y que una o dues obres d'un d'aquells autors ensopegades volen dir un centenar de representacions afavorides que sòn lo que salven a les empreses. Fa una pila d'anys que'l teatre Romea's salva aixi.

Podía donar també entrada als autors joves atrevits y revolucionaris ja ab obres originals, ja ab traduccions escullides. Això, fet al principi ab prudencia — un dia per setmana y obrint abono especial — també hauria donat resultats positius, fentho a conciencia. Fa molts anys que'ls qui estèm al corrent del moviment teatral de Barcelona hem pogut constatar la existencia d'un públich nombrosissim qui ompla a vessar qualsevol teatre en que s'anuncía qualsevol novetat d'aquest genre, adhuch y sabent que les tals obres se presentarán d'un modo deficient.

Podía també obrirse un abono especial de representacions blanques més o menys clàssiques pera'l públich ruborós. Quelcòm de lo que intentà en Graner, — l'únich un xich serio que feu, — però fet ab més garbo. El públich ja hauria respost y bona part dels inteligents qui, tractantse d'art veritable, no senten preferencies, hauria acudit també. No abusantne, l'art clàssich es un gran element pera atraure'l públich qui paga.

En fi, — puig seria ridicul entrar en detalls, — una empresa seria podía solicitar, y probablement l'obtindria, una subvenció de l'Ajuntament o d'altres entitats ja pera crear un conservatori de declamació, ja a cambi de la cesió gratuhita de determinat nombre de localitats y entrades que's facilitarien als obrers, escoles, etc., fent aixi obra educadora y lloable.

Y encara deixo de banda molts recursos que una empresa desperta pot explotar ab grans probabilitats d'èxit. Concerts, contractar companyies estrangeres pera curtes series de representacions, petites novetats com: duetistes, cantants, excèntrichs, parodistes, en fi, allò que'n diuen *atractions* y que contribueixen a la varietat d'un espectacle.

Y tantes altres coses com s'hi podien fer al teatre Principal que directa o indirectament contribuhirien al desenrotllo y esplendor del teatre català!

Y no se'm digui que manquen els actors. Entre'ls que s'han fet castellans, qui honorats y pagats com cal no se'n haurien fet, y molts dels qui corren desorientats per eixos teatres, se podria formar un quadro complert y ben discret pera començar. Y no hi ha dubte qu'entre ells y els nous que sortirien, ab una bona direcció y un xich d'estímul dintre de pochs anys s'arribaria a tenir una companyia complerta y ben capaça de representar honorablement, sinó superiorment, les obres més dificiles y més variades. S'ha de tenir present, com ja he dit avans, qu'en això dels actors, avuy no es pas lo essencial tenir una o dues *estrelles*, sinó disposar d'un conjunt d'artistes estudiosos y entusiastes qui trevallin ab fe y bona voluntat.

Tot això, o quelcòm per l'estil, sembla molt dificil de realisar. No obstant, jo hi tinch fe. Algú ho farà. Y si no ho fa ningú concretament, se farà per *generació espontania*. Neixerà lo que té de neixe. El teatre català, propriament, encara no ha nascut. Ja fa temps que furga dintre d'una gran closca y furga per molts indrets cada jorn ab més insistencia. La closca s'obrirà y forçosament tindrà de viure a plena llum un infant qui porta en sí tot el vigor, tota la fe y totes les ansies de lluyta y de triomf de l'ànima catalana no ja renaixenta com mitj sigle avans, sinó viventa, esplendorosament viventa.

EMILI TINTORER

Juny de 1906.

IMPRESSIÓ

El poblet pirinench, assegut en un petit monticol, dormia aplanat sota la calda qu'en aquella hora queya talment com una pluja de foch.

El silenci era gayrebé absolut. Sols de tart en tart l'interrompía algún crit aillat de la maynada qui jugava per les eres, el bram d'un ase, o les batallades del rellotge del poble qui devallaven mandrosament de dalt del campanar.

De sobte un trontoll somort, ritmich, regular, se deixà sentir carretera enllà...

Als pochs moments, el soroll s'anà accentuant, guanyant en intensitat: prompte s'hagué esment de lo que's tractava...

Y en efecte, ben aviat, un automòvil, brut

de polç, esbufegant, pantejant, arribava a la plaça del poble.

Al sentir aquell brugit, els vehins sortiren. Eixiren de llurs cases mal-mirosos, ensonyats, ab calma, igual que'ls taups, a la nit, quan ixen de llurs caus y amagatalls. Feyen la mitjdiada...

Y desde'ls portals començaren a esguardar estranyats l'armatost... aquell armatost qui avençava sol, sense bous ni cavalls qui l'estiressin ni ningú qui l'empenyés pel derrera...

Y no s'ho podien acabar... Fins que arribà algú qui els hi explicà que *allò* era un cotxe qui portava la força a dins, igual que un sér vivent; que no era art del dimoni, no, aquella... estranyesa, sinó obra y gracia de la ciencia... y no sé quàntes coses més.

Y allavors ells s'hi anaren atançant, atançant... y fins arribaren a tocarlo y tot.

Els viatgers eren francesos. A la vigilia havien perdut un çarró, tot caçant, y com que'ls hi havien dit que l'ordinari del poble l'havia trobat, ara passaven a recullirlo...

Donaren un tom per la població, prengueren un refresch al café... y altre cop en marxa cap a Bourg-Madame hont estiuejaven.

L'automòvil partí com un esperitat, deixant rera seu una espessa y acre fumera...

. . . .

Era'l primer automòvil qui havia arribat a n'aquell poble primitiu; el primer baf que empudegava la seva atmósfera pura y diàfana; la primera ratxada de civilisació qui li venia de França... Era'l Progrés, invadintho tot... y... profanantho tot.

J. Soler y Escofet

FANTASIA

Desde'ls cims verdejants que'l pla coronen
ab diadema de roures gegantins
mira'l Poeta, d'un gran mar les ones
de l'horitzó perdres en els confins.
Solemnials, soperbes, misterioses,
s'allunyen aixecant turons altius
que l'auba al neixe'l jorn, floreix de roses,
de blauets, els capvespres de l'estiu.
El día va morintse: l'aucellada
fressejant en l'arbreda s'ha acotxat;
y el derrer cant, ab l'ultim batent d'ales
s'han fos en dolç comiat.
Canten els grills: han emmudit les canyes
abaix, en el torrent.
Arreu s'imposa
una sagrada pau; y d'ella gosa
el Poeta malalt d'anyorament.
Pels ensombrits fondals de la montanya
ses glaces lleus ha desplegat la nit.
Com una hostia de foch, brillant, s'aixeca
la Lluna en l'infinit.
Y va pujant, pujant: la brasa ardenta
com caliu qui s'apaga's va esblaymant;
se va enxiquint, y a poch a poch, s'argenta;
y en sa ruta invisible, quieta y lenta
la Lluna, terra y cel va iluminant.
. . . .
Arràn de l'ona va la enamorada
mirant el mar qui's va irisant de llum
tremolós com si fos una estelada,
y en el front que contrèu trista pensada
posa l'oreig son salabrós perfúm.
Ab lleu panteig de verge qui abandona
son cos a les caricies de l'aymat,
a n'el gran bes d'argent s'entrega l'ona
en plena immensitat.
. . . .
El meteix raig blaviç qui el mar omplena
de dolça claretat
y la dòna somniosa, allà en l'arena
adorm d'un suau encant
se'n va ben lluny fins a trobar la serra
hont se migra'l Poeta anyoradiç;
y envolcalla de llum tota la terra
ab amorós dalit.
Ompla d'argent el tou de la roureda,
els vells casals, la ermita, els cims del bosch;
y al pur oreig qui a son voltant fresseja
sent el Poeta que reviu son cor,
y d'una vida plena les frisances,
y altre cop, entorn seu les esperances
ballen llur ronda d'or.
... En plena llum, oh! santa maravella
se veu com envoltat de quelcòm d'*Ella*
que li parla d'amor.
. . . .
D'un doble esguart la força se confón:
a travers dels espays pren envolada,
y en la gran flor d'argent que vetlla'l món
el Poeta ha besat la enamorada.

L. Escardot

EL CONGRÉS D'ESPERANTO

De Paris a Ginebra.

Les vuyt hores que posa'l ràpit per'anar de Paris a Ginebra passaren volant. Els companys de viatge eren sumament agradables. No solsament eren esperantistes, sinó, això apart, persones escullides. Se pot molt bé ésser esperantista y ésser un solemne pocavergonya. A casa'n tenim alguns exemples.

Al devant meu hi sèu el senyor Horaci Huet; Mister Farme, vicecònsul d'Anglaterra a Boulogne-sur-Mer, qui representarà en el Congrés l'important grupo d'aquesta població; el senyor Chavet, simpàtich jove y vell esperantista, qu'es el qui porta'l pes de la Oficina Central, y ab el senyor Gustau Moch, el de la revista *Espero pacifista*, y el senyor Aimé, incansable batallador fundador dels grupos de les Universitats populars. De la meva banda seuen dos catalans. El departament que ocupèm ens l'hem fet reservar expressament pera nosaltres; els altres departaments estàn també ocupats per nombrosos esperantistes quins noms fóra feyna inacabable transcriure. En honor y per respecte als *estrangers*, Mister Farme y jo proposèm que's prohibeixi l'us d'altra llengua que no sia l'Esperanto. El motiu de la proposició fa fortuna entre'ls francesos que són la immensa majoría qualificada per nosaltres dos d'estrangera, y la proposició s'accepta. A partir d'aquest moment, les converses y discussions més enrevessades tenen lloch en l'idioma internacional. Quàntes, quàntes vegades he vist a Paris, a francesos que, enrahonant francès, pera expressarse ab més claretat han usat mots esperanto!

El tinent Bayol, qui a travers dels corredors ve al nostre departament a saludarnos, es comminat a parlar en la llengua zamenhofa, baix la pena de no ésser entès.—Som estrangers tots,—li dihèm.—¿De quín pais?—ell pregunta.—D'un pais nou;—fem nosaltres—som d'Esperantujo.

El tinent Bayol, professor a la Escola Militar de Saint-Cyr, ahont hi ha introduhit l'Esperanto y l'ensenya, ens fa saber que porta al Congrés una missió important. Hi va com a delegat del ministre de la Guerra francès, pera fer un raport dels aconteixements principals que demostrin la utilitat y la pràctica de l'Esperanto, y en vista dels quins se pugui declarar oficial l'estudi de l'idioma internacional a l'armada de terra. La noticia'ns ompla de joya. Si aquest resultat té lloch, quin progrés pera nostra causa! Tots sabèm ben bé que la majoría dels homes sols se paguen de les coses oficials. Quànts y quànts que avuy fan la rialleta al sentir enrahonar de l'Esperanto, trobarien qu'es una maravella quan el ministre A digui qu'es una maravella ab la firma d'un rey o d'un president.

A mitja nit, gayrebé tothòm dorm. El senyor Chavet fa una mena de dormir estrany; sembla estar ben lluny del món dels desperts, emperò de tant en tant, sense moures ni obrir els ulls, dóna la seva opinió, ab gran estupefacció nostra, diu dos o tres mots, y torna a quedar en el seu estat de *sonambulisme*. Mister Farme dorm molt poch; no obstant senta'l pabelló inglès ab sòn silenci; la estadística qu'hem fet li atribueix la quantitat de vintidues paraules y mitja pronunciades en tot el viatge. En cambi, els senyors Huet, Aimé y jo, deixèm sentat que som meridionals. El més insignificant tema'ns desperta nostres nadiues qualitats oratories. A la una y tretze minuts—això del temps es molt interessant en tota historia—remarco qu'entre totes les seccions que's reunirán al Congrés n'hi mancarà una d'important: la dels escaquistes. Jo crech fer una broma dihent això, y la broma resulta cosa seriosa, car sembla èsser gran el nombre d'escaquistes entre'ls esperantistes. En efecte, la reunió d'aquesta secció que convoquèm així que arribèm a Ginebra, té lloch, y en ella's pren la decissió de celebrar partides postalment, y un gran torneig en el proxim Congrés. Emperò'l tema'ns porta a esbrinar o a recordar el nom de les peces y jugades. *Reĝo*, el rey; *damo*, la reyna; *kuriero*, l'arfil; *turo*, la torre; *ĉevalo*, el cavall; *soldato*, el peó; *vicoj*, les linies paraleles als jugadors; *linioj*, les linies qui van de jugador a jugador; *ŝako*, escach, *fina ŝako*, escach mate, partida, jòch, jugada... Ah! aquí comencen les discussions; discussions no sobre l'Esperanto, sinó sobre'l jòch meteix. Segons un, la partida

consta de tres jugades, y cada jugada comença estant les peces en son *vico* corresponent y acaba ab l'escach mate, constant d'una serie indefinida de *côps*. Segons un altre, *côp* y jugada vol dir lo meteix, y lò que l'altre entèn per partida simple, es una reunió de tres partides. La qüestió no s'aclara, y com es natural, se deixa demunt el tapet, pera consultar als prohoms dels escachs avans de donar a cada cosa'l nom que li correspòn, nom que altrament ja existeix en Esperanto: *ludo*, un jòch, el jugar; *ludado*, la partida; *ludero*... aquest es l'escull: si la partida consta de tres jòchs, cada jòch se nomenarà *ludero*, y cada moviment de peça, *bato* o *movo;* si la partida es sols un jòch, aleshores *bato* o *movo* serà també *ludero*. Lo graciós de la discussió eren els equilibris que havíem de fer tots pera expressar la idea de lo qu'en català'n dihèm *tenir cama* en el jòch. No hi ha mot pera dir això en Esperanto, y ab la pressa de la discussió tots trobavem giros a quin més fantàstich pera expressarho. El senyor Chavet, despertantse momentaniament donà una opinió que no fou atesa, car tots estavem ofesos per la seva felicitat de poder dormir tranquilament.

El clarejar del dia inspirà al senyor Aimé una conferencia sobre sa diversió predilecta: la navegació aèrea. Es deliciós sentirli explicar en Esperanto les dificultats del problema, els progressos d'en Lebaudy, els medis de que's valgué en Santos Dumont pera guanyar el célebre premi; tot això espurnejat ab tan atinades observacions psicològiques, que un no sabia qué més admirar, si l'idioma en que això's deya, o lo que's deya en si. La veritat es que un acaba pera no donarse compte de lo que significa enrahonar ab idioma artificial! Un s'hi sent tan endins, que's troba tot natural lo qu'encara per molts es un problema a resoldre!

Còm va anar, no se sab; però la idea va sortir y en pochs moments fou trevallada de tal manera, qu'esdevingué teoría. Una serie de xistos a quin més estrambòtich e impossibles d'ésser fets en cap llengua natural foren fets en Esperanto. Senzillament se tracta d'un senyor tan senzill, que troba que, en efecte, l'Esperanto es sumament fàcil, mercés a l'us del prefixe *mal* que vol dir *contrari*. Y de la meteixa manera que *laŭdi* vol dir *alabar* y *mallaŭdi*, *censurar*, pera dit senyor, *malmanoj* vol dir *peus*, y *malpiedoj* vol dir *mans*. Ell se va MAL *enrunar* una casa, y volguent tenir peixos en el surtidor del jardí, els hi va MAL *pescar*, però fentho va relliscar y caygué dintre de l'aygua; afortunadament sabia *maldroni (droni* vol dir ofegarse) y's va salvar... Els mots més estrambòtichs són fets, desde'l *malkomenci* pera dir acabar, fins el *malfini* pera dir començar. Gayrebé tots MAL*bevèm* a causa del MAL*plorar*. La pensada corre entre'ls congressistes y el xisto d'aquesta escola's fa general entre tots. Sols mancava això pera probar la flexibilitat de l'Esperanto. Al dia següent d'arribar a Ginebra, enrahonava ab el director de *Espero Katolika*. —Dispensi,—me va dir:—tinch una mica de gana y me'n vaig a *malvomi* quelcòm, que diria en Pujulà.

—Senyor meu: en primer lloch, tinch l'honor de presentarme (salutacions, encaixades, etc.), y en segón lloch, els pares d'aquests engendros som varis.—

La cosa arriba a oídos del Doctor. Tots ens esperèm que arrufarà les ceyes; tot al contrari. Nosaltres havíem trobat que l'home que posa peixos en un surtidor es un MAL*fiŝkaptisto*, es a dir: lo contrari d'un pescador; el Doctor rihent ens corretgeix, advertintnos qu'en tot cas serà un *fiŝmalkaptisto*. Això dóna peu al senyor Berthelot pera preguntar còm se'n ha de dir d'un *agafador* de peixos qui no n'agafa may cap, y després pera preguntar quin es el peix que agrada més als esperantistes. El Doctor Zamenhof demana la solució: El peix que agrada més als esperantistes es *la gado*, el bacallà (l'*agado*, vol dir *l'obrar*, *el fer*, *trevallar*, *tascar*, etc.)... ¡En realitat, no cal pas negarho, l'Esperanto es un idioma que viu ja entre'ls homes!! Ell ho permet tot, desde la seriositat dels problemes cientifichs, fins als jòchs de paraules més còmichs y humoristichs!!

En Lleó Zamenhof, el germà de l'autor, té empenyo en que faci un discurs tot construhit ab aquestes paraules, y el redactém a la nit, passejantnos a la vora del llach Léman, pel clar de lluna, sobre'ls molls tranquils, prop els remorosos saltants d'aygua. «*Senyors y malsenyors...*», comença'l discurs, y així segueix fins a la fi. Emperò després de molt riure, abandonèm la idea. Els mil y pico de

congressistes que som, representêm vintiquatre nacionalitats diferentes y no totes serien susceptibles de capir la broma, prenys d'una truhaneria verament llatina.

Tornant al viatge, segueixen els enrahonaments sobre mil coses diferentes. Les salvatges montanyes del Yura'ns fan sortir al corredor. De l'un extrêm a l'altre del tren no's parla sinó Esperanto. Al passar per devant d'un compartiment ocupat per una familia, una senyoreta'm saluda pel meu nom y'm presenta en Esperanto a sa familia. Com que havien pujat a Dijón, lo que menys podia pensarme era que anessin al Congrés, y molt menys encara, que'm conegués algú d'ells. La senyoreta m'explica que'm coneix d'una conferencia a la Sorbona, y qu'es empleada en l'establiment de comerç «*Le bon marché*». Hi han coses admirables, però veure viatjar en un meteix tren a un delegat del ministre de la Guerra y a una dependenta del comerç, tots dos portats per un meteix fi, es pera mi tan sorprenent, que decideixo anar a despertar al senyor Charet pera comunicarli mes impressions! Com que'l trobo despert, ell me comunica les seves sobre'l pais que atravessêm, que per ésser el seu d'origen coneix pam a pam.

A les vuyt del mati saludêm la hermosa Ginebra, y a les nou, qui més qui menys fa petar la bacayna, que no ha pogut fer en el tren, en son hotel.

Tots aquests són plens; totes les habitacions ocupades. Afortunadament, la organisació del Congrés ha estat admirable y tots tenim ja encomenat nostre allotjament d'avançada. Els esperantistes de la Suissa s'han portat com uns homes; la veritat es que han trevallat de valent. Y quan se veu entre ells, portant el pes de la organisació, a joves com el senyor Privat, quasi una criatura, un se pregunta si es la gran força de voluntat o la gran fe en les grans idees lo que fa obrar els miracles.

F. PUJULÁ Y VALLÈS



ENSOPIMENT

Cansat de córrer, tot suhat y amarat, s'ofereix a mos ulls la deliciosa visió d'una cerveceria, fresca y regalada, ab el sòl regat de poch, ab dues lluhentes tauletes de marbre a la porta, y arrambats a n'elles com bolets dessota un arbre, els corresponents tamborets. No puch pas resistir a la tentació y m'hi deixo caure llençant un sospir de satisfacció, al temps que crido al moço ab veu defallida: — Noy! Un doble, si os plau! —

Que bé que s'hi troba un a redoç del soley; ab quina fruhició s'empassa a glopets la gelada y escumosa cerveça, aspirant ensemps la frescor qu'exhalen les lloces de la mullada acera.

Tiro'l cap enrera apoyantlo en la portalada mitj amodorrat per la caminada, la calor, la beguda y el *cigarrillo* que acabo d'encendre, mentres per devant meu va desfilant en intermenable corrúa la gent qui marxa adelerada a son quefer.

Poch a poch m'entra com un ensopiment que'm fa mitj aclucar els ulls veyent solsament al devant meu y al peu de l'acera un forat negre, en forma de nitxo llargarut de quin interior ne surt un tuf qui m'acaba d'anestesiar, però d'una anestesia nova que'm permet mirar, però no fer el més petit moviment, deixant anulada per complert ma voluntat.

Tot de cop veig venir un home tot carregat; du en el muscle unes eynes llargarudes posades en un cabaç que interposat entre elles l'hi serveix de coixi. S'atura devant meteix del forat, se descarrega de la ferramenta qui produheix un soroll esquerdallench al percutir sobre'l paviment; deixa'l cabacet arrambat a les cases y's queda immòvil mirant fixament el forat. Com si ja estés satisfet d'aquest entretingut examen, agafa de les dues eynes la que acaba en punxa, y poch a poch y ab gran catxaça, la va introduhint en aquella gola oberta fins que toca fons. En aquell moment com si ja estés cansat de son gran esforç, comença a butxaquejar y a la fi's treu una petaca tota ennegrida pels molts anys de servey y ab gran parsimonia y concentranthi tota s'atenció hi cargola tranquilament un cigarret.

Aleshores jo'm miro detingudament el meu

home. A primera vista sembla tenir uns cinquanta anys, es carregat d'espatlles, cobreix son cap un barret de palla d'ales caygudes y ab patina de sofrir desde moltes anyades l'acció lenta de la polç, del sol y de la pluja. Sota aquest barret s'hi veu un clatell mitj cobert de cabells ja blanquinosos. La ermilla ab la trinxa deixada anar sembla un pèndol, anant d'un cantó a l'altre al més petit moviment. Du camisa blava ab calces del meteix color apedaçades del cul y espardenyes de betes negres. Acabat de fer el cigarret treu d'una butxaqueta de la ermilla un rebregat misto d'esca qui encén clavanthi una forta unglada. Quina cara, dich, quin clatell de satisfacció al donar les primeres pipades! Tornemhi! Xuclant, xuclant, va rascant gançonerament y durant un bon rato el fons incògnit d'aquella obertura. Acabat treu la llargaruda eyna y la cambia per una altra no gayre menys llargaruda, rematada per una mena de cullareta. Pera no ésser dit, també la introdueix pausada y mandrosament y molt més lentament la iça, concentranthi tota sa atenció pera veure son contingut. Lo de sempre. Un grapadet de terra, mitja esclofolla d'ou y... una cosa qui brilla; s'ajup sense mandra separant la terra qui la cobreix y se la mira tot desilusionat. Res! Un botó de calces! Tornemhi, donchs, que no ha estat res! Mes, de sobte's queda aturat mirant a una dòna que's va acostant elegant y voluptuosa y que a l'arribar junt a ell aixeca ses vaporoses faldilles pera no ensopegar ab les eynes, deixant veure un pamet de cama esculturalment tornejada y un peuet qui cabria al palmell de la mà. La segueix ab l'esguart sense recordarse ja de la feyna, y ab les dues mans sostenint l'eyna a manera de llança, queda tot abstret, encantat fins que ha desaparegut la visió per entre la gentada. Allavors gira'l cap, mira fixament dintre'l fosch forat y pipa, pipa desesperadament del cigarret deixant anar una espessa fumerola qui contempla mentres va pujant amunt, amunt fins que's fon com s'ha fos la visió encisadora.

Durant un bon rato, la maniobra de la pesca urbana va seguint monòtona, pausada, sense cap destorb, mentres el pilotet de terra va seguint creixent monòtonament y encara més pausadament.

Se senten tocar hores, escolta ab atenció y va comptantles y desseguida plega la feyna carregantse'l fato y dirigintse vers sos companys qui ja desensopits desapareixen ab delit per l'extrèm del carrer semblant a un exèrcit de llancers de comedia qui venen de la conquista del sopar.

. . . .

M'alço a la fi y a lo llarch del carrer, al costat de cada forat semblant a aquell, hi veig el corresponent pilot de terra negrosa y corrompuda... Allò es el fruyt del trevall de tota una tarda, la tasca d'aquella colla pacienta y gançonera... Y penso que l'endemà al matí una altra brigada vindrà a escombrar el carrer, y ab la indiferencia del qui trevalla sense gust tirarà altra volta a n'aquelles obertures, el mundet d'escombreries que tornarân a treure'ls trevalladors de la tarda...

Y penso qu'en el món se'n fan moltes d'aquestes feynes inútils... y altres coses pensaria si no acabés d'ensenyorirse de mi el més aclaparador ensopiment.

Ricart Moragas

FETS Y NO PARAULES

Devant de casa hi havia una finca en venda, y com tot lo que's ven, més tart o més d'hora té comprador, la casa s'ha venut.

Jo suposo que'l qui l'ha comprada dèu haver posat al menjador *Comedor*, y a les altres peces el seu corresponent lletrero; per exemple: *número 100; Cuarto de trastos viejos*, o *Cuarto obscuro*, y tot això ho sospito, perque a dintre no hi estat, però com que a un balconet que dóna al carrer hi ha pintat ab lletres negres y revingudes *Mirador* y a l'altre costat hi ha pintat sobre una porta gran «*Cuadra*», *por el hilo he sacado el ovillo.*

No conech ni al venedor, ni tampoch al comprador, emperò ja he tingut el gust de conèixel llegintlo, y encara tinch confiances de vèurel personalment aviat, car tinch la seva *Cuadra* devant de la finestra del meu quarto.

Y això ho dich per entrar en materia, donchs avuy en dia's va fent molt difícil l'exercici de l'art de la ploma.

Còm cambien els temps! No fa gayre que sols escrivia per les exigencies del meu negoci, o bé pera criticar els homes que de

les idees ne fan modo de viure, y en aquest cas ho feya ab tot desembraç, aprofitant qualsevulla ocasió pera propagar els ideals d'autonomia y progrés.

Mes ara haig de confessar palesament que sempre tinch por de caure a les brases, pera fugir del foch.

La Lley de jurisdiccions va fer surgir la Solidaritat com a poderosa protesta, y per ara la lley fa la seva tasca y la Solidaritat rumia quina'n farà.

Tot rumiant, arribarém allà hont podrém, perque sembla que ja no's fa via caminant, sinó seyent, y com quan s'ha de seure molt, s'ha de buscar bon lloch, molt serà que algú no'l busqui a Madrid, en aquells banchs que'n diuen *escaños* y qu'escanyen de debò.

No fa gayre que un militar conegut meu me deya que la *solidaridad catalana era como la carabina de Ambrosio*, y quasi, quasi, no li mancava rahó, car per ara no s'ha fet més que recomenar *prudencia*, enlloch de defensar a tot estrop y ab energia'l dret y la llibertat d'exposar cada hu ses conviccions polítiques, y com que avuy no podém ferho, ni malgrat existint la Solidaritat, resulta fins a cert punt cert allò que'm deya don Estanislao, y li dono la rahó; perque jo la rahó fins la donaría als moros, al revés de lo que succeheix aquí, que ni la donen als cristians si són autonomistes.

Altrament jo no voldria que s'enfadés ningú, però haig de dir ab tots els respectes deguts que tenim lligada la llengua per la Lley y per la Solidaritat, perque no hem acabat de completar l'obra tan ben començada.

Ademés de fer *pinya* sumant adeptes y restant per conseguent a n'els demés forces, s'han de fer forces conscients y s'ha de donar molt sovint mostres de valor y civisme exposant tot nostre programa d'autonomia y fent la crítica del sistema centralista y dels homes y organismes ahont s'apoya, y oposar tota la voluntat d'un poble pera defensar son dret del quin se'n han fet solidaris tots els partits qui lluyten noblement per un ideal.

A Barcelona y en altres parts s'ha vençut ja al caciquisme; si tots ens unim guanyarém encara majors victories. Lo que'l poble vol es nirvi, caps serens qui amenin al triomf d'ideals que arrenquin de sos sagrats drets y que quiscún faci el sacrifici de son particular sentir en política, per'arribar a l'assoliment de l'ideal suprém: l'autonomia del poble català.

Molts dels homes dels vells partits històrichs y doctrinaris han sentit la fuhetada en la cara de llur mare, rublerta de carinyosos petons de sa infantesa, plena d'arrugues de sofriments morals que'l centralisme li ha produhit durant llargues anyades, y ab energia han picat ab el peu a terra, aixecant el cap y estrenyent les dents de rabia, y han format la pinya pera sa defensa.

Que no's malogri; no fem com el vehi de casa; no posém als homes lletreros de *republicà, carlista* y *catalanista* penjats al pit.

Diguemnos no més que catalans y procurém demostrar que ho som d'una manera indubtable: obrant a la catalana.

C. VENTURA Y PARDO

ESPERANTA FAKO

La vendredon 21.an de la nuna monato okazos ĉe la societo «Espero Kataluna» (Placon Sakta Agno, 4, 2.an), je la 9.a nokte tuţt societana kunveno por elekti nova estraron kaj por tracti aliajn societajn aferojn.

Oni interesigiĝas al ciuj societanoj je ilia ĉeestiĝo.

El divendres dia 21 del mes actual tindrà lloch en la societat «Espero Kataluna» (Plaça de Santa Agna, 4, 2.ón), a les 9 de la nit, una reunió general pera elegir nou Concell directiu y pera tractar altres assumptes de la societat.

S'interessa a tots els socis la llur assistencia.

GRAMATICA
DE LA LLENGUA ESPERANTO
(Continuació)

Kiom tradueix en els sentits relatiu e interrogatiu nostre mot *quant*, y sos plurals *quants*, *quantes*. Ex.: *¿Kiom da libroj vi havas?*, ¿quànts llibres tè vostè? *Kiom da virinoj estis en la ŝipo!*, quàntes dònes hi havia en el barco! (*Nota:* Al comparar la quantitat, nostre adverb *com* es traduhit per *kiom*. Ex.: *Tiom kiom vi*, tant com vostè.)

«*Derivats*». Aquestes particules poden substantivisarse y adjectivarse sens excepció. Els derivats més usats són els fets ab *kiom*. Vegis aquest exemple: *¿Kioma horo estas?*, ¿quina hora es? Això es: ¿quàntes hores són?

Temps. *Iam*, tradueix la idea indeterminada de temps expressada per nostres frases, *en algún temps*, *un dia*, *una vegada*, *alguna vegada*, *un cop*, etc. Remarquis que dihèm que tradueix la idea y no els mots qui poden èsser traduhits literalment. Ex.: *Estis reĝo iam*, una vegada era un rey (literalment: *unufojon estis reĝo*). *Okazis iam*, un dia va succehir. *¿Ĉu vi venos iam?*, ¿vindrà alguna vegada?, etc.

(Francès) *un jour;* (anglès) *at any time*, *ever;* (alemany) *irgend wann*, *einst*. (U. V. Z.)

Ĉiam, sempre. Ex.: *Mi tion vidis ĉiam*, sempre ho he vist.

Neniam, may. Ex.: *Neniam li venos*. no vindrà may.

(Francès) *ne. ., jamais;* (anglès) *never;* (alemany) *niemals*. (U. V. Z.)

Tiam, aleshores, llavores (en aquell temps). Ex.: *Tiam li sukcesis*, aleshores va tenir èxit.

Kiam tradueix nostre relatiu e interrogatiu *quan* (en quin temps). Ex.: *Kiam vi deziros veni*, *venu*, quan desitjarà (desitgi) venir, vingui. *¿Kiam vi venos?*, ¿quàn vindrà vostè?

«*Derivats*». *La ĉiama milito*, la guerra de sempre. *La tiama komerco*, el comerç d'aleshores *La tiamuloj sin kapvestis per folioj*, els homes d'aleshores cobrien son cap ab fulles, etc.

Rahó o causa. *Ial* tradueix *la idea* que nosaltres expressèm ab la frase: *per alguna rahó o causa*. Ex.: *Ial vi rajdas sur ĉevalo ĉiutage dum du horoj*, per alguna rahó vostè munta a cavall dues hores cada dia.

(Francès) *pour une raison quelconque;* (anglès) *for any cause;* (alemany) *irgend warum*. (U. V. Z)

Ĉial, per totes les rahons o causes. (Per usarse poch y no constar en el Vocabulari Zamenhofià'ns abstenim de cap exemple.)

Tial, per aqueixa o aquella rahó, per lo tant, etc. Ex.: *Vi estis antaŭ mi*, *kaj tial mi pensis vi vidis min*, vostè estava devant meu y per aqueixa rahó o per lo tant, penso que'm va veure.

(Francès) *c'est pourquoi;* (anglès) *therefore;* (alemany) *darum*, *deshalb*. (U. V. Z.)

Nenial, per cap rahó o causa. (Ens abstenim de donar cap exemple per les meteixes rahons qu'en casos anteriors.)

Kial tradueix nostre relatiu e interrogatiu *per què (per quina rahó o causa)*. Ex.: *Jen estas kial vi ne devas eliri*, veusaqui per què no devèu sortir. *¿Kial ŝi diris al ili tion?*, ¿per què ella'ls hi va dir això?

(Francès) *pourquoi;* (anglès) *why*, *wherefore;* (alemany) *warum*. (U. V. Z.)

«*Derivats*». *Jen estas la kialo de via devo*, veusaqui el per què de vostre dever.

Modo o manera. *Iel* tradueix la idea que nosaltres expressèm ab la frase: *d'algún modo o manera*. Ex : *Ĉu vi povas ĝin fari iel*, vostè ho pot fer d'alguna manera.

(Francès) *d'une manière quelconque;* (anglès) *anyhow;* (alemany) *irgend wie*. (U. V. Z.)

Ĉiel, de tots modos o maneres. Ex.: *Ĉiel mi ĝin povas fari*, de tots modos ho puch fer.

(Francès) *de chaque (toute) manière;* (anglès) *in everi manner;* (alemany) *auf jede weise*. (U. V. Z.)

Neniel, de cap modo o manera. Ex.: *Neniel mi povas permesi*, de cap manera puch permetre.

(Francès) *nullement*, *en aucune façon*; (anglès) *nohow*; (alemany) *keineswegs*, *auf keine weise*. (U. V. Z.)

Tiel, així, d'aquesta manera, tan. Ex.: *Tiel ĝin mi ŝatas*, així m'agrada. *Bruligu alumeton*, *kaj tiel vi pli bone vidos*, encengui un misto y d'aquesta manera s'hi veurà millor. *Ho*, *ne tiel malfacile!*, oh, no tan difícil! (*Nota*: No's confongui el *tan* (*tiel*), de modo o manera, ab el *tant* (*tiom*), de quantitat. En la frase *ne tiel malfacile* expressèm la idea següent: *no difícil*, *d'aquesta manera;* en la frase *ne tiom malfacile*, expressèm aquesta altra: *no ab tanta dificultat*.)

Kiel, com, de quina manera. Ex.: *Ŝi saltis kiel infano*, ella saltava com un noy. *¿Kiel vi deziras la akvon?*, ¿còm desitja vostè l'aygua? *Jen estas kiel li parolis al mi*, veusaquí de quina manera'm va parlar.

(Francès) *comment*; (anglès) *how*; (alemany) *wie*. (U. V. Z.)

«*Derivats*». *La kielo*, el com. *La tieluloj*, els homes d'aquella manera, etc.

Lloch. *Ie* tradueix *la idea* expressada per nostres frases: *en algún lloch*, *en alguna banda*, *espay*, *seti*, etc. Ex : *Necese la libro estas ie*, necessariament el llibre està en alguna banda.

(Francès) *quelque part;* (anglès) *any where*; (alemany) *irgend wo*. (U. V. Z.)

Ĉie, per tot arreu, per totes bandes, etc. *Ĉie oni vidis florojn en tiu domo*, per tot arreu se veyen flors en aquella casa.

Nenie, enlloch, en cap banda, etc. Ex.: *Nenie oni trovas justecon sur la tero*, enlloch se troba la justicia sobre la terra. *Ĉie mi aŭdis diri tion*, *sed mi demandas*, *¿kial vi ne estas justaj rilate al vi mem?* *Tio sufiĉas*, per tot arreu he sentit dir lo meteix, mes jo pregunto: ¿per què no sóu justos ab vosaltres meteixos? Això es lo suficient. *Nenie mi povis aŭskulti spritan respondon*, enlloch he pogut sentir una resposta sensata.

Tie, *enllà*, *allí*, *hi*. Ex.: *Pli malproksime ol tie*, enllà d'enllà (remarquis que'l primer *enllà* expressa la idea de *més lluny*, y el segón la idea d'*un lloch* qu'es la traduhida per *tie*). *Via ĉapelo estas tie*, el vostre barret es allí. *Mi tie havas bonajn amikojn*, jo hi tinch bons amichs.

(Ab la partícula aproximativa *ĉi*, fem *tie ĉi* o *ĉi tie*, que tradueix nostre *aquí*. Ex.: *Tie kaj ĉi tie*, allí y aquí.)

Kie, ahont. Ex.: *Tie estas kie vi povas rajdi sur kamelo*, es allí ahont vostè pot muntar a camell. *¿Kie vi trovis ilin?*, ¿ahónt els va trobar?

«*Derivats*». *Multe paroli*, *malmulte agi*, *jen ne tiea nek ĉi tiea sed ĉiea afero*, molt enrahonar y poch fer, veusaquí una cosa no d'aquí ni d'allí, sinó de tot arreu. *Mi parolis al vi pri tiu lando*, *nu*, *do la tieuloj estas tre mallaboremaj*, vos parlava d'aquell país, donchs bé, els homes d'allí són molt peresosos, etc.

Interrogació. *Kiom*, *kiel*, *kial*, *kiam*, *kie*, interroguen per si meteixes, per lo tant, en les frases qu'elles s'hi trobin no s'usarà la partícula interrogativa *ĉu*. Ex.: *¿Ĉu vi fartas bone?*, ¿còm se troba vostè (de salut)? *¿Kiel vi fartas?*, ¿Còm se troba vostè?

Negació. En les frases en que hi intervingui una de les partícules negatives *neniom*, *neniam*, *neniel*, *nenial*, *nenie*, no dèu usarse la partícula *ne* ni altra negació. Ex.: *Mi neniam vidis tion*, jo (no) he vist may això. *Mi nenie vidis iun*, enlloch vaig veure a ningú (algú), etc.

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà.)

NOVES

No volèm fer comentaris al discurs del ministre de Gracia y Justicia y a la memoria del fiscal del Suprèm llegida en la obertura dels Tribunals: ja diguerem que no tenim criteri juridich segons ens ho demostra lo que les passa a Espanya, respecte a l'aplicació de lleys. Però, malgrat això, tampoch comprenèm que'l govern hagi deixat impune un duel, anunciat per la prempsa, y explicat fins els més petits detalls. ¿Es per què els *hèroes* són irresponsables? Aleshores lo més senzill fóra procesar al baró d'Albi, president de la lliga antiduelista. Això en un altre país fóra ilògich; aquí ja hi estèm avesats a que pagui

els plats trencats el qui menys culpa hi té; si busquessin ben buscat, no faltarien *precedentes* que justificarien aquesta resolució ben digna del govern *lliberal* que'ns está fent feliços encara que no ho sembli.

—

Ja comprenèm que'l públich català está agobiat ab les moltes suscripcions que, totes ab fins lloables, s'obren continuament; per això, ab molta recança, ens abstenim algunes vegades d'invitarhi als nostres llegidors, y aixi, per exemple, ens limitarem a contribuhir, sense ferne esment, a la fiança a favor del senyor Cleveland, victima de l'odi lerrouxista.

Avuy, emperò, ens cal recordar a tots els nostres amichs, qu'en nostra Administració segueixen admetense donatius pera «La Reixa». Inútil es fer remarcar el dever que tenim tots d'ajudar a aquesta patriòtica associació en sa noble tasca d'endolcir la presó a nostres companys privats de llibertat, fent avinent que són extraordinaris els gastos ocasionats en aquest periode de persecució.

—

El 8 de setembre s'inaugurà al carrer de la Riera de Sant Joan, 35, 1.er, un nou colegi pera senyoretes dirigit per la professora na Maria Colomer, qui fins ara havia dirigit un colegi semblant a Sabadell, ahont dita senyora deixà bon recort pels seus esforços en favor de la ensenyança catalana com a base d'una instrucció ampla y complerta.

—

A Mataró ha començat a publicarse un nou periòdich nacionalista-republicà ab el titul de *Llibertat*. El nou campió fa, entre altres, les següents declaracions que'l recomanen millor que no podriem ferho nosaltres:

Farèm doctrina nacionalista, democràtica y republicana, perque tenim la plena convicció de que essent més catalans, més demòcrates y més republicans, disposarèm de major sinceritat, germanor y llibertat, pera lluytar ab més ventatja fins a conseguir la plenitut de nostres aspiracions, qui són les de la pau y germanor entre tots els pobles lliures, enllaçats per una franca y afectuosa ABRAÇADA UNIVERSAL.

El primer número conté valents y escullits trevalls.

—

L'«Associació Protectora de la Ensenyança Catalana»'ns comunica que acaba d'editar una primera serie de postals ab vistes de Catalunya, ab l'objecte de conseguir recursos pera fomentar y sostenir escoles catalanes.

—

Avuy, dia 20, quedarà tancada la matricula de les diferentes assignatures que s'ensenyen en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria». S'hi donen classes de Francès, Anglès, Alemany, Català, Geografia comercial, Taquigrafia, Càlcul mercantil, Teoria dels teixits, Esperanto, Quimica industrial y algunes mès, lo qual demostra la importancia d'aquests cursos. Sembla que són nombrosos els matriculats.

—

El Concell Directiu del «Centre Autonomista Fivaller», desitjant cooperar a la manifestació de simpatia a que s'ha fet mereixedor el regidor republicà don Albert Bastardas, durant el temps que ha desempenyat el càrrech d'alcalde d'aquesta ciutat, ha pres l'acort de recullir firmes pel missatge que a dit senyor dirigirán els ciutadans de tots els estaments, que volen veure al devant de nostre Consistori homes designats per la voluntat del poble, y que per sobre de les idees politiques que noblement ostentin, hi posin el dever d'administrar ab rectitut y amor els sagrats interessos de Barcelona.

—

Publicacions rebudes:

Alegroya. Hermosa sardana llarga pera piano d'en Cassià Casademont, premiada l'any III de la Festa de la Música Catalana. Está elegantment editada per la casa Sobrequès y Reitg, de Girona, ab una bella portada d'en Prudenci Bertrana.

Diccionario Salvat, que publica la casa Salvat y C.ª. Hem rebut els quaderns 59 a 63 d'aquesta enciclopedia popular ilustrada. Conté gran nombre de gravats, entre ells un mapa de Catalunya en colors. Preu del quadern, 50 cèntims.

Alocució que l'«Avenç Autonomista de Terrassa», a l'empendre sa tasca propagandista, dirigeix als catalans. En ella's fan importants y precises declaracions de nacionalisme autonomista ab un sentit ample y democràtich, que fa del manifest un document interessant y simpàtich.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	. . . .	10	Cèntims.
»	atrassat.	20	»

Any VII-Núm. 346 — Barcelona, 27 de Setembre, 1906

JOVENTUT

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

LLETRES A UN ALTRE APRENENT

I

La originalitat

Se'n té o no se'n té, petit *snob;* si se'n té, es debades voler amagarla, si no se'n té, es debades cercarla. El germe de la originalitat naix ab l'home; el conreu pot desenrotllarlo y ferlo fructificar, però no sembrarlo. Un adagi ple de sentit comú diu: «El qui ha nascut pera xavo, no arribarà may a *cuarto.*» Si el xavo s'endaura pera presumir, serà xavo lo meteix que permanesque ab son color fosch y ronyós de la humilitat. No la persegueixis may, donchs, la originalitat; no t'afectis a n'aqueixa mania d'ensa o de neulit. Estudia ab compte les teves aptituts, perfecciónales en lo possible, trevalla ab fe y senceresa y lo que hi haja en tu de valorós y distintiu un dia o altre sortirà. No't preocupis de fer obra diferenta de la dels demés, sinó de ferla senzillament tal com la sentis, sense postiços ni falsejaments de criteri: que una obra que responga bé a la naturalesa del qui l'ha feta, per això sol ja es original y estimable. Deixa que'ls demés, atiats per una quimera xorca, s'emmigranyin cercant motllos nous y, per emmotllarshi a la força esguerrin lo poch o molt que són.

Si jo fos erudit o volgués escorcollar per passarhi a tos ulls, te voldria fer veure còm la originalitat, en tots els ordres, es molt escassa y molt, molt relativa y may filla de la sola voluntat dels homes, sinó d'una multitut de concauses més o menys misterioses, però impossibles d'escarnir. Se dóna en individuus, en paratges, en èpoques, en races determinades: y fins agafantho aixi y tot, lo qu'en certs d'aquests individuus, races, paratges y èpoques per original s'ha tingut, quan ne passa'l temps — aquest gran gavellador! — se pot reparar que malgrat sa novetat aparent, era més vell que l'anar a peu, y que'ls detalls diversificadors que s'hi trobaven havien ressaltat tan sols per rahó de proximitat o altre motiu circumstancial que no les deixava considerar en son conjunt.

Res hi ha en aquest mòn deslligat de lo que l'enronda y la obra humana menys que tot altra cosa. No hi ha cap granet de sorra

enterament exacte a un altre granet, mes tots se semblen y aplegats en munions, perden a la vista ses petites particularitats pera devenir sorrals. Donchs, si granets de sorra som tots en l'immens sorral humà, que al cap d'avall ens hem de sumar a altres granets y ésser considerats en conjunt, no volguèm tenyirnos de colors estranys pera cridar particularment l'atenció: es un afany ridícul que'ns destorba d'altres afanys més útils, puig el color del sorral serà, en definitiva, el de tots els grans, no'l del gra pretenciós que estrafent sa naturalesa s'haja volgut diferenciar.

Si la nostra raça, si la nostra època, duhen en si potencia original, aqueixa s'espandirà una hora o altra, y una hora o altra resplandirà en el temps: mes si no la duhen es en va que l'hi volguèm donar perseguint, individualment o colectivament, estranyeses, quina vanitat y quina inutilitat quedaria manifesta aixi que haguessen perdut la frescor de l'actualitat.

Creume, amich: deixa córrer, si es que la tens, la mania de no retirarte a ningú, deixa de cercar, si es que ho cerques, lo introbable. Cèrcat a tu meteix, que aquest es el millor camí pera trobar lo que busques sense buscarho, y després, fes obra de fe y de sinceritat; que això si qu'es original en aquest temps y d'una originalitat qu'en tots els temps may resulta fallida.

Y ara, si'm preguntes per què t'he dit això, te contestaré que sols per dirtho: pera desfogarme una mica del neguit que'm dóna veure als homes llençantse absurdament y en correguda inùtil cap a la persecució d'una originalitat que no saben lo qu'es, còm es, ni hònt es... y deixant per ella'l conreu de la originalitat veritable.

Et voilà tout!

VÍCTOR CATALÁ



CHRIST TRIOMFANT

MONOLEG

Interior d'una iglesia severament endolada. Al **fons:** capella del Sant Christ. A la **dreta:** presbiteri ab arcada; barana ab brandons encesos y escalinata ab passadís blanch y negre. En el presbiteri les autoritats religioses y civils soperbament vestides y repanxigades. L'altar major no s'ha de veure y sí endevinarse, per l'excés de llum que n'apercibím. **Centre de l'escenari:** clos de preferencia protegit per una barrera endolada, y municipals y policies que contindràn a gran nombre de trevalladors, dònes del poble, esguerrats y captayres. A la **esquerra,** molt aprop del prosceni: la trona. El clos y cadires de preferencia poden continuar vers dintre bastidors. El Pare predicador apareix en el presbiteri; es jove, vesteix sotana y manteu y va acompanyat del sagristà y un o dos senyors vestits de frach. S'agenollen tots plegats; després baixen els grahons. Un municipal obre la barrera y posantse devant de l'escolà obre pas fentshi a empentes y reganys. Els pobres qu'estaràn asseguts a terra, s'aixecaràn porugament. Quan el Pare predicador es a dalt de la trona, els acompanyants s'entornen pèl meteix camí

PARE PREDICADOR. *(Solemnement.)* Eli!... Eli!... ¿Lamà sabachtaní?! Deu meu!... Deu meu!... ¿Per què m'has abandonat?! *(Abaixant la veu.)* Agonia de Jesús segons Sant Matheu.

Estimats germans en Christ Nostre Senyor. En aquests dies de bullangues, en que la sang s'enllota pels carrers y la por se'ns filtra dins dels òssos, hem de penetrar en el misteriós hostatge de nostra conciencia pera que aixi poguèm meditar ab tot reculliment la veritable significació de la doctrina y mort de Jesús.

Però avans demanèm la divina gracia, saludant a Deu Pare, a Deu fill y a Deu Esperit Sant. *(S'agenolla. La gent l'ha imitat.)* Siguen alabats pels sigles dels sigles, amén. *(S'aixeca.)* Eli!... Eli!... ¿Lamà sabachtaní? *(Ab veu quasi imperceptible.)* Capitol 27, article 46 de l'Evangeli de Sant Matheu.

Fa mil vuytcents setanta tres anys que Jesús va expirar entre les urpes dels sacerdots de Judea. Destroçaren ses carns, van clavarlo a la creu y foren tenebres demunt la terra desde l'hora de sexta fins l'hora de nona. Era la eterna nit del pecat, la vella dolenteria humana que tornava a son imperi del món. La victima, en son panteig de mort, desmayà sos ulls en els espays, cridant: — Eli!... Eli!... Deu meu!... Deu meu!... ¿Per què m'has abandonat?! Y veusaquí que's va pondre'l sol; mes no aquest sol que ferti-

lisa'ls camps, que dóna llum y escalfor a la carn de les coses. S'enfosquí el sol de la nova doctrina sense que may hagués brillat en tota sa claror! La terra s'omplí de tenebres. Era Christ, era'l meteix Christ que s'enfosquia de cop, sens haver irradiat més qu'en els cors miserables del poble juheu!

Havia sigut el poeta fantàstich sense casa ni pa; l'idili viu d'un amor sense dòna; un himne d'humilitat y perdó que ab la pols dels camins entrava a les llars pestilents de pobles morts de fam.

Benaventurats vosaltres, els que teniu fam; els que plorèu y patiu sed de justicia, perque solsament per vosaltres es la gloria eterna!

Era Christ qui arribava a la fi de la seva obra y el món de les grandioses ciutats qu'Ell no havía conegut, l'opulent món pagà poch se'n cuydava de la seva mort!...

Els soldats borratxos y lascius se disputaven els troços de sa túnica. Y Jesús completament nu, clavat de peus y mans, escolantse, moria al sò dels renechs dels butxins y de les rialles obscenes de bagasses que l'havien seguit, tirantli petons!...

Moria!... Finava!... Y a l'entorn seu tot era trist, grotesch, miserable!..

Eli!... Eli! ¿Per què m'abandones?!

Jesús, l'home esperit, queixarse! Considerarse isolat en el moment més august y solemne de la seva obra!...

¿Defalli la seva ànima devant del cruhent martiri de son cos? ¡Imposible!... Cal creure que'l Fill de Deu devía ésser més fort que la maldat meteixa!... Es absolutament necessari que fos més ferm que tots els martres junts; y bé sabèu, cristianíssims oyents, que'ls martres de totes les idees han mort y seguiràn morint ab la rialla als llavis!

Jesús dubtà de l'èxit de la seva obra. Moría trist y abandonat dels seus deixebles. Pere, son representant, el va negar tres cops, com predihentli lo únich que sabría fer la Iglesia a travers dels sigles. *(Grans mostres de desaprobació. Un capellà li estira'l manteu pera que's moderi.)*

Bé sabèu, estimats germans, que lo sublím está gayrebé a un pas de lo ridicul. Y potser per aquesta rahó Jesús trobà ridicula la seva agonia. A l'entorn seu, tot era trist, grotesch, miserable... *(Els richs y les autoritats, visiblement alarmats comenten les seves paraules y li fan gestes pera que calli. El poble va rodejant la trona.)*

(Ab veu potent.) Una colla d'esguerrats, de perdularis, de vençuts el rodejaven com vosaltres, fills deshereuats de la vida'm rodejèu a mi; però ells al meteix que vosaltres, eren massa humils, estaven atemoritzats perque Jesús, ab la major bona fe del món els hi havia dit: — Benaventurats els pobres d'esperit perque d'ells es el reyalme de Deu!... Benaventurats els qui ploren perque ells reberàn consolació! Ah, dels que no visquin com a nens!... Ells no entraràn en el reyalme dels cels!

Y així, vosaltres, els qui patiu sed y fam de justicia, benehirèu als que os maleheixen y os exploten robantvos la sang, perque al qui't pegui a la dreta li presentaràs la esquerra y al qui't prengués la capa ni el gech li negaràs.

Os ho va dir Christ potser pera retardar l'èxit de sa doctrina: Unicament serèu benaventurats quan els richs os aborreixin y s'apartin de vosaltres, com compleix la santa mare Iglesia, aixecant barreres y contenintvos per gent armada, perque així l'odi de castes sía etern y profond. *(Les autoritats y els richs s'aixequen furiosament. Molts d'ells se dirigeixen a la trona ab gest amenassant. El poble protegeix al Pare predicador. Veus de:* Mori! Visca! Traydor! *Ab majestat terrible:)* Ay, de vosaltres, els que ara rièu, perque vindrà dia que tot serà confusió y plors y gemechs per les vostres ànimes! *(Gran escàndol. El Pare predicador ab veu acusadora domina la cridoria.)* Iglesia, falsa iglesia cristiana, escolta lo que't crida Jesús a travers dels sigles: ¿Per què'm dius Senyor, Senyor y no fas lo que't dich? Ets semblant a l'home qu'edifica la seva casa a la sorra, sense ferli fonament!... *(L'escàndol va en aument. El poble, amotinat entra a la capella del Sant Christ y surt portant el gran crucifix.)* Y veusaqui que la profecia's compleix: El riu sortí de mare!... va arremetre ab furia contra la casa, y la casa caygué. Y fou gran la seva ruina!

Mireulo! *(Senyala'l Sant Crist.)* No més os cuydèu del triomf de la Iglesia y tot el vostre esforç consisteix en renovar cada any la sang de les seves feridesl...

Si l'estimessiu com dièu, aquests claus no

seguirien estripanli les carns!... L'hautieu lliurat de l'afrentosa creu pera passejarlo triomfalment pel món!... *(Els uns salten les barreres, altres les trenquen. Xoquen les dues castes. Confusió. S'escometen ab les cadires, objectes del culte, etc. Una colla formada de capellans y richs assalta la trona; fan baixar al Pare predicador arrastrantlo per la escala y el trepitgen follament fins que després de sentirse un fort estrèpit contra les portes de la iglesia seguit dels corns de la revolta entra un escamot de pobres amotinats. La brega pren un caràcter esferehidor.*

Demunt d'una onada de perdularis apareix el Pare predicador qui conduhit així en triomf fins prop del gran crucifix cridarà esperitadament.)

Humanitat!... Generosa humanitat moderna, tens de lliurar a Christ de l'oprobi de mil vuytcents setanta tres anys!.. Aixi, solsament aixi, es possible que'ls homes arribêm a estimarnos, donchs el cadavre de Jesús no s'aixecarà entre nosaltres com un deute de sang! *(Aixeca les seves mans vers el Christ lliure, donchs el poble l'haurà desclavat de la creu.)*

(Ressonen alguns trets y el brugit es espantós, són amarrades les autoritats y el poble abandona la iglesia triomfalment com una onada qu'en la escuma del seu entusiasme bullidor portés a Christ lliure, vers altres platges més rientes de la Humanitat. Teló.)

NOGUERAS OLLER

EL CONGRÉS D'ESPERANTO

A Ginebra.— Les sessions

Durant tot el dia 27, arriben els trens a Ginebra curullats d'esperantistes. Un comença a trobar amichs: els parisenchs que han passat l'estiu a fòra; els d'altres paisos a qui's coneix per correspondencia, prop dels qui s'està un, estones sense reconèixels, y als qui s'acaba abraçant efussivament. Quina impressió la de trobar gent a la qui un s'havia imaginat tot diferenta! Capé Montrosier, director de *Tra la Mondo;* Steiefeff, provinent de la Mandxuria, ab el qui hem sostingut llarga correspondencia sobre'l moviment catalanista, del qui n'es gran coneixedor, com de la llengua catalana; doctor Julius Hanauer, de Francfort; Saharof, de Ardatov..., un derrera l'altre, tots se troben; el qui semblava alt es baix; el qui jove, vell. Quina animació per tot arreu! Les orquestres dels cafès, dels jolius cafès de Ginebra, assentats vora del llach, ja refilen les notes de l'himne Esperanto del senyor de Menil...

El dia 28, a la tarda, tè lloch la sessió d'obertura preparatoria. En locals apart se reuneixen per grupos els congressistes de les diferentes nacionalitats. En un local se reuneixen, obehint el cartell que ho indica, els anglesos, txechs, italians, alemanys, francesos y catalans. En un altre, els escocesos, espanyols, rusos, polachs, danesos y suissos. En un altre, els húngars, suechs, belgues, nort-americans, canadians, holandesos y finlandesos. Cada un d'aquests pobles elegeix els seus representants. Portêm la delegació d'*Espero Kataluna*, societat que, com saben nostres llegidors, tè per objecte propagar l'Esperanto en terres d'idioma català, la dels grupos d'aquesta societat, la de JOVENTUT, la del Centre de Santiago de Cuba, de qui tenim amples poders de representació en tots els ordres morals, y la corresponsalia de *La Tribuna*. Sens esperar res més, presentêm nostra delegacio al senyor Moch, encarregat de recullirles.

A les tres de la tarda tè lloch en el teatre dels Amichs de la Instrucció, qui es ple a vessar, la reunió general. Al entrar en Zamenhof es ovacionat. Es la primera vegada que tots els congressistes el veyêm. Voltat de la plana major de l'Esperantisme, pren lloch a la presidencia y concedint la paraula al general Sebert y al senyor Moch, la reunió acorda a petició d'aquests nombrar president efectiu de les sessions al senyor Schneeberger y vispresident als senyors Bernard, Michaud, Lemain, Küchler, Moscheler y Zinoviv, cada un d'ells representants dels paisos ahont el moviment es més extensiu. Y's nomena com a escorta d'honor als representants de les nacions avans elegits, fent constar que si algún ne manca's faci constar, car en el Congrés hi han de tenir representació *totes les llengües* naturals que's parlin en el món y que comptin ab esperantistes. Se llegeixen després telegrames d'adhessió de Vladivostok, de Nova Zelandia, de Barcelona, de Johanisberg, de Compostela, etc.

Y la sessió termina donantnos cita pera la nit, a la gran sala nomenada *Victoria Hall*, ahont tindrà lloch la solemne y oficial obertura del Congrés.

Es en aquest moment que's desenrotllen les escenes que'ns esperêm desde un començ, car estêm disposats a no consentir que's tergiversin els fets sobre tot en terra ahont no s'es més fort ni més feble sino per la quantitat de rahons ab que un s'acompanya. Una petita explicació no estarà de més. El moviment esperantista tè lloch per societats que radiquen en la capital del pais ahont s'en-

rahona una llengua natural y per grupos que depenen d'aquelles societats y setgen en el pais de l'idioma natural. Tenen societat formada pels grupos, radicant en cada població, quin grupo mare es a la capital, Polonia, Finlandia, Bohemia, etc., etc. A Ceret, radicava la catalana, fundada pel senyor Berthelot. Com aquesta població, avuy francesa, es lluny de Barcelona, sa influencia era petita, y el moviment esperantista català era migrat, y's reduhia a uns quants senyors que semblava tenien a especial orgull, conèixer una cosa qu'era desconeguda del poble que habitaven. Potser hi havia quelcòm de menyspreu pera nosaltres. En el diccionari dels senyors Inglada y Villanueva, ahont s'hi poden trobar els noms en Esperanto de viles espanyoles sense cap importancia, ni s'hi troba'l nom de Barcelona, ni el de Catalunya. Una expedició d'esperantistes francesos visita Barcelona, es rebuda per uns quants, y la noticia se'ns comunica quan la expedició ha partit ja. Tot això'ns mou a fundar a Catalunya la societat Esperantista particular nostra. Desde aquest moment, la *Sociedad Española* se'ns posa proa a proa. El seu representant a Barcelona, senyor Sabadell, no omet medi ni manera pera impedir la realisació de nostra idea. Anèm predicantla, ab el noble desitj de que nostre poble no deixi de pendre part en moviment tan progressiu, y un estol d'estudiants y d'obrers, joves tots, molts ab mès voluntat que forces, se'ns posen al costat, y s'obren cursos, y's fan adeptes, y el moviment es un fet. Els senyors de la Societat Espanyola, no deixen un moment de desprestigiarnos als ulls dels estrangers. *Fan política!* els hi diuen. Però en el seu organ *La Suno Hispana* donen la noticia dels cursos que s'obren a Barcelona de tal manera, que tothòm qui ho llegeix a l'estranger creu que la Societat Espanyola trevalla molt y que nosaltres no més *fem política!* Car són ells els qui fan els cursos y els articles de propaganda y les conferencies!... En el Congrés, cal que'ns entenguèm y que a cadascú se li dongui lo que li pertoca. Representen al Congrès la *Sociedad de Propaganda Española*, el senyor Irija, oficial de l'exèrcit, y el Pare Guinardo, de Valencia. El senyor Sabadell s'ha fet inscriure com a delegat per Catalunya.

Y jo presento la meva protesta al Comité. M'oposo a que Catalunya y la llengua catalana sien representades per qui s'hagi distingit pels seus atachs envers elles. Es el meu primer argument La situació del Comité es compromesa como es natural, tractantse d'un assumpte particular. L'enrahonament dura gayrebé una hora. Com que tè lloch en Esperanto, els senyors Irija y Guinardo no segueixen prou bé'ls meus rahonaments.—Vostè es un intransigent,—me sento dir.—Jo he viscut molt temps a Barcelona y sóch català de naixença y sé que *vostès* són molt intransigents!—L'home qui defensa en tots els terrers que dos y dos fan quatre, es també un intransigent. No mès transigeixen els febles y els qui no tenen rahó!—responch.

El Comitè pera suavisar aspereses proposa que'l senyor Sabadell representi la llengua castellana a Barcelona. La proposició fa saltar als interessats. En fí, proposo el dilema: o les societats y periòdichs catalans se retiren del Congrés o cap d'aquests senyors representarà altra cosa que lo que llurs papers indiquin, y com que papers són papers, trech una estesa de papers ab els segells y firmes corresponents e invito a que'l senyor Sabadell faci lo propri. Com el seu nomenament dimana de la Societat Espanyola, societat que tè per objecte propagar l'Esperanto en terres de llengua castellana, el Comité acorda tot seguit decidir la exclussió per mi demanada, y ab molta finura fa constar que no està bè que la gent se fiqui ahont no se'ls demana, y que no comprèn l'empenyo *polítich* que puguin tenir en ferho. Ja en son lloch cada representant, queda probat que no som precisament nosaltres els qui donèm caràcter politich a la ensenyança d'un idioma que, segons totes les regles pedagògiques, dèu ferse en l'idioma natural del deixeble, y que segons les decissions del 1.er Congrés d'Esperanto era de respectar la existencia de les llengües naturals.

Particularment, nosaltres no podèm compendre còm poden formar part del Comité, en nom de Barcelona, el senyor Inglada, que viu ben lluny y no es català ni el parla, y el senyor Sabadell, quina enemistatvers el català es ben manifesta. En aquest sentit parlarem al President; mes, com aquest ens diguè que si bè podien elegirse nous membres representant a Barcelona (faig constar pera evitar tota mala suposició, qu'he rebutjat el meu nombrament per endevant), el sortirsen era qüestió particular. Transmetèm als interessats els prechs dels esperantistes catalans, pera que tinguin a bè presentar la dimissió d'un càrrech que ni a n'ells els hi ha de plaure, ni a nosaltres ens plau veure en ses mans. Vinga enhorabona la mà de germans, però volguerse vestir ab plomes d'altri, això no, moltes gracies. Això de que fins els trevalls que's fan a Joventut per l'Esperanto se'ls hi hagin d'agrahir a vostès, ja fóra massa. Nosaltres que'ls fem no'n demanèm ni'n volèm cap d'agrahiment, car ens es suficient la satisfacció de trevallar pel nostre poble..., y aniriem a consentir que vostès l'exigissin! Vaja, homes!

A la nit, a *Victoria Hall*, hermosíssima sala de concerts de Ginebra, tè lloch l'anunciada obertura oficial del Congrés. A la presidencia, el doctor Zamenhof; derrera d'ell, els representants de les diferentes llengües

naturals formém el comité d'honor. La sala es plena a vessar; el primer pis ocupat pel poble ginebri. Tothòm remarca l'asistencia de dos representants ab uniforme; els únichs que hi ha en tot el teatre. El senyor Irija que vesteix son uniforme d'Estat major y el Pare Guinardo els seus hàbits.

Els representants saluden al Congrés un derrera l'altre. A l'ésser cridat pera enrahonar, y al pronunciar jo'l nom de Catalunya, el senyor Irija m'interromp proferint paraules despreciatives per'aquesta. Fòra de si, congestionat, s'assèu altra volta, en mitj d'un silenci sepulcral. Tothòm creu que portat per la violencia y lo inesperat de la ofensa, vaig a contestar, y el Congrés serà teatre d'una escena no gens edificant. Durant els pochs, poquissims moments en qu'esguardo a l'interruptor, me passen mil idees pel cap; confesso que'l desitj hi era, emperò, me va semblar que tot el meu amor propri y el de la meva terra quedava excesivament saldat ab una mica d'educació, y tenintho en compte, segueixo mon parlament fent cas omís de la interrupció. Els aplaudiments primer y les encaixades després aprobant mon comportament, me deixen satisfet. Quànts amichs *ens* guanyarem per uns *quants mots de silenci*! Entre altres frases ab la que'm remercien l'haver tingut al Congrés la deferencia de no pertorbarlo sofrint en silenci la qualificada per tots d'inconvenienta y grollera ofensa, recordo la d'en *Kabe*, el més ilustre dels escriptors esperantistes, traductor de *La fundo de l' mizero* y de la *Pola antologio: Tiu sinjoro*, *estas vera ruso!*—Aquell senyor, es un verdader rus... frase popular entre'ls polonesos pera nomenar a sos *bons amichs*...

El discurs del doctor Zamenhof es admirable. Quina sensació, a l'aixecarse a enrahonar, se produeix entre tots nosaltres! La manera com pronuncia, la manera com construeix les frases, ho seguim ab l'interès que pot suposarse desperta'l mestre, l'inventor de l'idioma que tots usèm! Y per demunt de tot, les idees! En efecte, el doctor Zamenhof es quelcòm més que un inventor, es un *sentidor*. Sent, sent y present una pila de coses que sentím y presentím tots els qui *no estèm conformes*. Es massa llarch pera reproduhirlo tot el discurs del mestre, però no me'n puch estar de reproduhir dos paragrafs quina traducció tinch el gust de dedicar a tots els que han intentat desprestigiarnos a casa y a fòra, pel fet d'haver usat PARTICULARMENT l'Esperanto pera emitir nostres idees.

«Desgraciadament, en els últims temps, han aparegut entre'ls esperantistes veus que deyen: Esperanto es *solsament* una llengua; evitèu lligar particularment l'esperantisme ab cap classe d'idea, car altrament se creurà que tots tenim aquesta idea, y desagradarèm a tots aquells qui són enemichs d'ella!... Oh, quines paraules! Pel temor de que potser no agradarém a n'aquells, quins de passada també no més volen usar l'Esperanto pels seus negocis pràctichs, nosaltres *tots* hem d'arrancar del nostre cor aquella part de l'Esperantisme qui es la més grave, la més santa, aquella idea qu'es la fi capdal de l'Esperanto, qu'es la estrella, qui sempre ha guiat a tots els qui per l'Esperanto han combatut! Oh, no, no, may! Ab protesta enèrgica, llencém aquesta imposició. Si se'ns obliga a nosaltres, els primers soldats del'Esperanto, a que apartèm de nostra lluyta tot ideal, nosaltres indignats esqueixariem y cremariem tot lo qu'hem escrit pera l'Esperanto, anihilariem ab dolor els trevalls y els sacrificis de tota nostra vida, llençariem lluny la estrella verda que portèm sobre'l pit y cridariem ab abominació: Ab *aquesta mena* d'Esperanto, qui ha de servir exclussivament y solsament pera les coses mercantils y d'utilitat pràctica, no hi volèm tenir res de comú!»

«Hi ha una idea santa y gran en la llengua internacional que tots sentiu molt bé: *fraternitat y justicia entre tots els pobles*.»

«Si, estimats colaboradors! Pera'l món indiferent, l'Esperanto pot ésser solsament una cosa de pràctica utilitat. Tots els qui usen l'Esperanto o trevallen pera ell, són esperantistes, y tot esperantista té'l dret de veure en l'Esperanto no més que una llengua senzilla, fret e internacional instrument de ferse entendre, semblant al còdich de senyals marines, anch que més perfecte. *Aquesta mena* d'esperantistes, es de creure no venen als nostres Congresos, o hi venen solsament per assumptes pràctichs, pera discutir fredament les qüestions purament lingüistiques, acadèmiques; y ells no prenen part en nostre goig y entusiasme quins sens dubte els troben infantivols y senzills. Però aquells esperantistes qui pertanyen a nostra lluyta no pel seu cap, sinò pel seu *cor*, aquells sempre sentiràn y aymaràn en l'Esperanto, avans que res, la seva *idea* interna; ells no temeràn que'l món en befa els nomeni utopistes, y els xovinistes nacionals fins els ataquin l'ideal com si fos un crim; ells n'estaràn ben contents d'aquest nom d'utopistes...»

El Congrés verifica a diverses represes ses sessions en les que's prenen els acorts. Aprobar els trevalls fets per la Oficina Central radicant a Paris; constituhir consulats esperantistes en tots els paisos del món, consulats que seràn nomenats com se pugui en els Estats que arrufin el nas devant d'aquest nom, y que tindràn per objecte donar tota mena de datos, noticies, rensenyaments, etc., en tots els ordres morals y materials; y finalment pregar a tots els quefes de les religions qu'envihin la seva benedicció a l'Esperanto, car haventla enviada el Pare Sant per sa pro-

pria voluntat, sense que se li demanès, lo que encara es mès d'agrahir, la balança, però, quedaria desequilibrada.

—

La excursió a travers del llach Léman fou deliciosa. ¿Pera què descriure les belleses del paissatge? En totes les estacions del trànsit el poble aplaudeix als excursionistes. La Suissa está esperantisada! Tot es alegria, tot fraternitat! Sols un excursionista'ns fa pena. Tothòm el volta, tothòm vol enrahonar ab ell, y ell modest, senzill, se passa tot el viatge firmant retrats y àlbums! A Vevey, les autoritats surten a rébrens ab la orquestra de la ciutat, y en professó atravessèm els carrers els mil y pico d'esperantistes cantant l'himne esperanto, entre mitj d'un poble que'ns acull carinyosament. Després del banquet, la música toca a la terrassa de l'hotel de *Les tres corones*, sobre'l llach y el cantor de l'Ajuntament, vestit de pastor, entona cants de la terra que, o sia per associació d'idees, o sia perque es aixi, ens semblen fets ab ayres dels cants de la nostra. Sens dubte la montanya també tè un idioma internacional, y a tot arreu parla la meteixa llengua. A Ginebra, al retornar, se fa al doctor Zamenhof una de les ovacions inolvidables.

—

Les dues funcions teatrals foren un èxit baix el punt de vista de l'idioma. Cançons, comedies, drames, monòlegs, poesíes, tot en Esperanto, proben la vitalitat d'aquesta llengua fàcil y harmoniosa. Una comedia francesa traduhida a l'Esperanto diverteix a la concurrencia ab ses escenes còmiques qui tanquen un fons moral. La representèm en companyia del senyor Boulet, francès, y del senyor Lleó Zamenhof, polach. Una altra obra, un drama en un acte, traducció de l'Edmundo d'Amicis, feta per la senyoreta Junck, txeca, es admirablement representada per suissos y alemanys. Emperò l'obra es llarga, pesada, sentimental, y aborreix a molts. Un anglès diu ab molta gracia: «No cal pas queixarse: això proba que l'Esperanto serveix pera tot, fins pera fer dormir!»

El ball de trajos, un altre èxit. Quina barreja de paisos! A uns russos se'ls hi ocurreix fer un vol pel saló ab una bandera russa. La educació també fa callar a molts. Emperò al dia següent se presenta una proposició que s'aproba, prohibint la ostentació d'altres banderes ni tocar altres himnes que'ls del pais ahont tè lloch el Congrés. Vaig dir a qui enrahonava ab mi la frase sacramental: *Jen estas vera ruso*; però la vaig modificar una mica. Una senyora finlandesa's va posar la barretina qui jo duya y va anar a proposar a un congressista que donès un vol pel saló ab la bandera russa, pera estar més en caràcter.

Al jorn següent, tinguè lloch el banquet que *La Revuo*, periòdich del qui n'es l'ànima el doctor Zamenhof, donava als seus colaboradors y als directors dels altres periòdichs esperantistes. Fou en ell qu'enrahonarem ab el genial inventor per primera vegada. —Permetèu que vos estrenyém la mà y que suprimim tota frase d'entusiasme, ¿no es veritat?—Gracies! ¿Qu'es de vostra nació aquesta bandera que portèu al trau ab la estrella verda?—Tot seguit ens la trayèm y li oferim. —Vos en quedarèu sense!—No senyor; nosaltres ne portèm sempre una a dintre que no's veu!—

Anavem a fer la pregunta, però'l doctor Zamenhof s'ens anticipa a entrar en el tema. Voliem conèixer el judici que merexia a n'el mestre meteix la nostra pronunciació, no per interès particular, sinó per ésser la qu'hem donat a la majoria dels qui avuy ensenyen l'Esperanto a casa.

Havent pres part en la comedia y havent dit dos monòlegs, aquella havia sigut ben remarcada per ell. Y ab una gran satisfacció de part nostra, ens sentim a dir que nostra pronunciació es correctissima en absolut, fòra en la consonant *l*. Y als nostres prechs, saborejant un deliciós cafè, a la vista de l'hermós llach de Ginebra, tenint al devant al general Sebert y al senyor Boirac, rector de la Universitat de Dijón, quins enrahonen de la sessió que tindrà lloch a la tarda, tenim l'honor de rebre una lliçó d'Esperanto de boca meteix del mestre. Els exemples, les aclaracions, les advertencies són donats per ell ab la meteixa simplicitat qu'envolta tota aquella persona admirable. No oblidarém jamay aquests moments; y quan parlèm d'altres coses, la meva atenció's divideix ab lo que diu y ab observar tots els detalls d'aquells ulls que semblen saltar fòra dels vidres de les ulleres, d'aquells llabis a travers dels que surten les frases en una cascata d'harmonies y de ben dir.—¿Anèm, anèm?—li diuen—la sessió de la tarda dèu començar.—Y torno a estrènyer la mà d'aquell home que sembla que un l'hagi conegut sempre, d'aquell home rublert d'ignoscencia, petit, insignificant; y que ja gegant moralment avuy dia, a travers dels temps adquirirà proporcions incommensurables y tindrà un lloch en tots els cors de tots els homes de totes les races.

Durant els dies que tè lloch el Congrés, els especialistes se reuneixen en sessions apart. Se reuneixen els metges, els matemàtichs, els advocats, el escaquistes, els catòlichs y els anarquistes *(ruĝuloj)*, els pacifistes y els fotògrafs... Cada especialitat se posa d'acort en els seus assumptes particulars, no usant altre idioma que l'Esperanto.

Y després del Congrès una excursió a travers de la Suissa, excursions a Italia, y a Lyó acaben de coronar aquella agradable reunió de individuus de totes les nacions, lluytadors de la idea nova.

Propaguemla força a casa nostra, catalans,

ella ve a resumir aquell amor que nosaltres hem sentit sempre per tots els pobles de la terra. Els qui encara no estèu ben convençuts de la utilitat, no la combatiu, els indiferents analiseula ben a fons y vos en farèu partidaris, y els que ja sòu d'aquests, poseuhi el coll pera expandirla, que si demà som molts, que si demà tot Catalunya n'es d'esperantista, tot Catalunya vol parlar català a casa y un idioma neutral pera comunicarse ab els homes d'altres terres, podrèm dir als esperantistes de tot el mòn: veniu a Barcelona a celebrar el Congrés! y Barcelona la noble, la hospitalaria y la progressiva, donarà una vegada més un exemple de lo que vol y pot la nostra raça catalana quan se tracta de mirar endevant y extendre'ls braços de germà.

F. Pujulá y Vallès

REFLEXIONS SOBRE L'HOME Y LA DONA EN EL MATRIMONI MODERN (1)

La emancipació de la dòna es un problema que s'aixampla cada vegada més y que té una gran influencia no solsament en les relacions entre l'home y la dòna, sinó també en el matrimoni.

En general als homes — y sobre tot als marits — no'ls hi agrada gayre aquest mot *emancipació de la dòna*. Li tenen por.

Aixi, se veu ben sovint, que'ls «grans homes» — els homes de ciencia, els escriptors, els artistes de primera fila,—se mariden ab dònes absolutament insignificantes. Més tart, se queixen de llur manca de talent, y van a cercar el consol y l'estímul prop d'una nova Aspasia o d'una Egeria.

Si, al contrari, han arribat a assolir el fer fondejar en el port conyugal el vaixell d'una dòna de talent, tot simplement, no li permeten trevallar intelectualment, o tot lo més li *toleren* que guardi el seu trevall com producte d'un plaher estrany o d'un *sport*.

Respecte als homes *bêtes-bornés*, aquests troben sempre la manera de maridarse a una dòna més bestia qu'ells meteixos. Pera cada home estúpit, Deu nostre senyor ha creat sens dubte una dòna més estúpida encara. Y com que a la terra dels cechs, el borni es el rey, la dòna, aquella dòna cega en les penombres de son *femení* y de son condescendent enlluhernament, considera a son idol borni com a un sér superior a n'el qui ella *dèu* servir ab el major amor y fidelitat, pera'l qui ella *dèu* fer humilment els més baixos trevalls, sense fadigarse jamay, y a n'el qui dèu ésserli permés TOT lo que li está prohibit a n'ella meteixa.

Tan fàcil y complascenta, no ho es pas per cert la dòna del matrimoni modern. La dòna d'avuy s'ha desvetllat y sab molt bé apreciar la igualtat dels dos sexes. *Té'l dret d'exigir tant com ella dòna*. Ja no vol ésser la odalisca desitjable y desitjada ni la dolça y flexible indulgenta dels bons temps passats.

Lo qu'ella esguarda com un *dever*, es el vetllar sobre'l benestar, la felicitat y la *salut* de sa familia, y precisament per això, ella no vol ésser *exclussivament* la «bona casulana», ni vol fadigarse fins a rompres en les feynes domèstiques. Ella, no vol pas fer de sa cuyna una «acció d'estat» pera la que s'han de donar fins les derreres forces. Ella, no vol pas deixarse pendre sa jovenesa y la frescor de son esperit, *únicament* pera'l matrimoni.

Dividint la diada sabiament en varies parts, no'n vol donar sinó *una* a n'els lànguits trevalls de l'enclaustrament casulà. Les altres parts, les vol guardar pera'l desenrotllo de sa propria personalitat y de la dels seus fills.

De totes les branques del saber y de la vida, ella, vol saber donarne ensenyaments a n'els seus infants, pera no haver d'estar obligada a respondre a llurs preguntes: «No ho sé pas; jo crech que això ho ha fet Deu nostre senyor!» o bé «Aneuho a preguntar al vostre pare!...» A n'aquest pare, qui generalment, no trobant gust en ferho, ni tenint temps pera donar explicacions a n'aquells sers petitets y curiosos, els engega a passejar.

La esposa del matrimoni modern, es una dòna y una mare, intelectualment *significanta*, fresca y noble! Una dòna que pot donar als seus fills y al seu marit, benestar, felicitat... higiene... y que pot guanyarse la vida si cal...

Baix tots els aspectes, ella, es més vigorosa, més decidida, més noble, més *dibuixada*, més independenta que la muller d'altres temps, y per lo tant, ella té'l dret d'exigir lo qu'ella dòna: amor per amor, fidelitat per fidelitat, atenció per atenció, complascencia per complascencia...

A la fi, no seria gens inútil pera'ls joves—pera la *daurada* joventut—adquirir la convicció de que les circumstancies han cambiat d'ençà del temps de llurs mares y llurs avies y que «si els homes desitgen tenir per muller una dòna sana, fidel y noble, cal bé que no arribin al matrimoni ab un esperit fadigat pels plahers, y un cos laç y enrunat per les extravagancies y les malalties».

Signe Langlet

Finlandesa

---

(1) Aquest article ha sigut escrit expressament pera Joventut.



ANNA
O
LA PRIMERA COMUNIÓ

MONSIEUR: *voulez-vous voir. un éventail en abat-jour?*

Y la petita *Anna*, ab un ràpit moviment dels seus ditets fins, feya giravoltar el paper estarrufat del vano sobre ses brenilles de fusta blanca. Era un d'aquells petits vanos francesos de colorayna, que valen dos sous y que a l'obrirlos sembla que s'inflen y s'estarrufen com la cúa d'un pahó reyal. Y el vano quedava convertit en una vera *pantalla*, tot inflat, tot de color de rosa. Y reya la petita *Anna*. Y jo també vaig riure.

Fou aixi que'ns ferem amichs. Tan amichs que volgué regalarme'l vano. Mes, ay! qu'estava descusit y calia cusirlo.

—Demà vos el cusiré—va dirme seriament. —*Bonne-maman* me donarà fil y agulla.—

Y a *Bonne-maman* va dirli:

—*C'est pour un monsieur comme il faut.*—

Y *Bonne-maman* va riure.

L'endemà a la nit, al ball, *Anna* va compareixe ab el seu vano tota seriosa y me'n va fer present. Ella meteixa l'havia cusit.. . .

. . . .

Era al Port de la Selva, poble rialler y hospitalari que s'escondeix al fons d'una badia clara, més amunt del Cap de Creus ferèstech y enfront meteix de terra de França; terra qu'esguarda recelosament, puig d'ella'n venen, ay! les fortes tramontanes.

Y alli era festa. Y tot eren crits y rialles. Les fadrines hermoses y gentils vos miren a la cara y riuen hardidament provocatives ensenyantvos dues rengleres de dents fines y blanques. Els homes són esquerps però rahonables; y un cop sóu d'ells conegut vos reben coralment.

La festa n'es senzilla, emperò alegra y franca. Sardanes al mati. A la tarda ball y sardanes. Y més ball a la nit, fins que l'auba aclareix el nou jorn. Mes les noyes del Port de la Selva ballen dia y nit y fan gatzara, y may se cansen. Que ja'ls hi vagarà d'estar assegudes quan passada la festa major y apagades les últimes notes de les cobles que fugiren, sols les ones del mar vehi marquin el compàs del temps ab la llur monòtona cantada. Les fadrines del Port aleshores sols viuràn de recorts y d'esperances. . . . .

. . . .

Anna té nou anys y mitj. No sé pas si té'ls ulls blaus o negres, ni si es morena o es blanca. Lo que si recordo bé es que no té'ls cabells rossos. No, no ho sembla pas un àngel. La seva mirada escorcolladora, el seu rostre aixerit, el seu posat seriós y els seus gestes fins y desinvolts alhora, més aviat me fan pensar en la doneta primerenca quin cor s'interessa molt més ab els tràfechs d'aquesta

vida que ab els misteris de l'altra. *Anna* es tafanera. Emperò es petita, es una nena encara.

Anna té de fer la primera comunió aviat. Tot seguit va parlarmen. Ella ho desitja tant fer la primera comunió! ¿Per què? ¿Pel vestit blanch y les sabatetes blanques? ¿Pels ciris y les corones y les flors? ¿Perque *així* serà una senyoreta y no serà una nena? Ella no ho sab ben bé per què ho desitja tant, però espera'l gran jorn com una deslliurança. ¿Qui no l'espera'l gran jorn d'una primera comunió que'ns aclarirà misteris? ¿Aquella veritat pressentida, aquella bellesa somniada? Mes, ay! que combreguém y combreguém en va. Els jorns tan esperats arriben derrera de l'un l'altre. Y combreguém ab fe y ens resta un buyt a l'ànima. El misteri encara ho es, la veritat no apareix clara y els somnis bells se fonen. Sols ens resta un consol: somniar altra vegada. . . . .

. . . .

Jo vaig regalarli tres rams a la petita *Anna* y varem ballar un ball de despedida. Ella duya'ls tres rams a la mà tota cofoya: «*J'aime mieux les garder à la main*», va dirme al proposarli que'ls deixés a la cadira. Y ab els tres rams a la mà ballava com una senyoreta gran. Ballava ab un senyor y'n tenia tres de rams. Dos més que totes les altres.

Finit el ball, *Anna* sentí recança. Un jorn ella seria més gran, y ballaria més bé, y aquell senyor seria un altre. Ballaria com ballaven les seves germanes grans qui reyen més y feyen més gatzara. Ella no'n quedava pas satisfeta del primer ball que havia ballat seriosament.

Després, varem despedirnos:

—*Veux-tu m'embrasser?*

—*Oui, monsieur. Je veux bien.*—

Y *Anna* va ferme un petó ab gentilesa.

Y jo sé que les seves germanes grans, les seves germanes dolentes *pour la taquiner* varen dirli: «Ja no podràs fer la primera comunió; perque has fet un pecat, que's un pecat besar a un home!» *Anna* va quedar pensativa. Besar a un home, a *un monsieur comme il faut* qui regala rams, y qui acarona!

Oh germanes grans y dolentes que afegiu neguit a n'el neguit, per qué contristar aixi un cor que s'obre a la vida! Per qué té d'ésser pecat estimar a qui'ns estima!

Y oh tu, petita *Anna* d'ulls clars y serens: no les escoltis!

Recorda que un jorn feres una primera comunió ballant com una dòna y que aquesta primera comunió sols te deixà recança, y, tal volta, una petita satisfacció d'amor propri. No l'aprengueres pas la veritat del ball.

Demà ab el vel blanch, ab les sabatetes blanques, blanca tota tu, faràs una altra primera comunió més misteriosa encara. Y d'aquesta altra primera comunió també sols te'n restarà recança, y, tal volta, una altra petita satisfacció d'amor propri. No l'apendràs pas la veritat del cel.

Que la del cel com la del ball són veritats molt fosques.

Més te valdrà fer la teva primera comunió d'amor, que sols les primeres comunions d'amor ens diuen veritats clares...

Y si un jorn, quan ja siguis més gran trobes al ball, al ball de la vida, un senyor que t'escaygui, tòrnali a dir la teva petita veritat:

—«*Monsieur: voulez-vous voir un éventail en abat-jour?*»—

Y pegant ab els teus dits fins, un cop ayrós, al vano de paper y fusta, fesli veure la teva veritat.

Y si el senyor t'escolta bo y mirante'ls ulls clars y serens y les dents blanques, y escoltante't somriu, y't regala tres rams, y't convida a ballades, balla y somriuli també.

Y si't diu que t'estima y't demana un bes, digali que l'estimes y dònali també'l bes que't demana.

Y aleshores, *Anna*, ab els tres rams, el vano y un petó que cusiràs ab fil y agulla—ab el fil y l'agulla que't donarà *Bonne-maman* quan li diguis qu'es pera un *monsieur comme il faut* — podràs ferne'l teu gran present d'amor, la teva primera gran comunió de la vida.

Comunió ab la vida, *Anna*, que't revelarà petites veritats, clares y senzilles, encara que, tal volta, no sien tan belles com tu les somniaves.

EMILI TINTORER

Estiu de 1906.

ESPERANTA FAKO

En la venonta oktobro, krom la nomata kurso ĉe la «Espero Kataluna», oni malfermos la jenajn kursojn de Esperanto, delegate de tiu ĉi societo:

Ĉe la «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Idustria» kaj ĉe la «Centre Nacionalista Radical», esprimotaj de sijnoro E. Albiñana.

Ĉe la «Centre Fraternal de Cultura de Sant Martí» kaj ĉe la «Foment Regional de la Sagrera», esprimotaj de sijnoro Bonhome.

Ĉe la «Centre Nacionalista Obrer de Gracia», esprimota de sijnoro Cases.

—

En la tutsocietana kunveno okazita la 12.ⁿ de la nuna monato, estis elektata la ena societestraro:

Prezidanto, sijnoro Rosals; vicprezidanto sijnoro Cases; sekretario, sijnoro Albiñana (J. B.); vicsekretario, sijnoro Claramunt; casisto, sijnoro Creus; bibliotekisto, sijnoro Bonet; Voĉdonantoj, sijnoro Solá, Bonhome kaj Solé.

—

En la 2.ᵃⁿ de la venonta oktobro je la 10.ᵃ nokte, la societo «Espero Kataluna» (Placon de Sakta Agno, 4, 2.ᵃⁿ) komencos senpagan kurson de Esperanto lernigota de sijnoro Johano B. Albiñana ano el la sama societo.

La klastagoj estos ĉiuj mardoj kaj ĵaŭdoj de la 10.ᵃ ĝis la 11.ᵃ nokte.

En el vinent mes d'octubre, ademés de l'esmentat curs a «Espero Kataluna», s'obrirân els següents cursos d'Esperanto en nom d'aquesta societat:

En el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» y en el «Centre Nacionalista Radical», explicats pel senyor E. Albiñana.

En el «Centre Fraternal de Cultura de Sant Martí» y en el «Foment Regional de la Sagrera», explicats pel senyor Bonhome.

En el «Centre Nacionalista Obrer de Gracia»; explicat pel senyor Cases.

—

En la reunió general que tingué lloch el dia 21 del present mes, fou elegit el següent Concell directiu.

President, senyor Rosals; vispresident, senyor Cases; secretari, senyor Albiñana (J. B.); vissecretari, senyor Claramunt; tresorer, senyor Creus; bibliotecari, senyor Bonet; vocals, senyors Solá, Bonhome y Solé.

—

El dia 2 del vinent octubre a les 10 de la nit, la societat «Espero Kataluna» (Plaça de Santa Agna, 4, 2.ⁿᵒ) començarà un curs gratuhit d'Esperanto, explicat pel senyor Joan B. Albiñana, membre de la meteixa societat.

Els dies de classe serán tots els dimars y dijous de 10 a 11 de la nit.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Indiferencia. La partícula *ajn*, seguint als adverbis indicats, ens tradueix la idea de indiferencia que nosaltres expressèm valentnos dels mots *sigui... sigui*. Ex.: *Kiam ajn vi venos kaj kie ajn mi trovos vin mi estos feliĉa*, sigui quan sigui que vostè vingui (vindrá) y sigui ahont sigui que jo'l trobi (trobaré) a vostè, jo seré feliç. *Kiel ajn*, sigui com sigui, no hi fa la manera, etc.

PREPOSICIÓ

Serveix aquesta part de la oració pera indicar la relació que guarden entre sí els mots. El seu valor en Esperanto es invariable y precís. Les principals preposicions són les següents:

Al, a, cap a, vers. Ex.: *Mi skribas al vi*, jo escrich a vostè. *Ili iras al Italujo*, ells van vers a Italia. *Venu al ĉi tie*, vingui cap aquí. (Francès) *à*; (anglès) *to*; (alemany) *zu (ersetzt zugleich deu Dativ)*. (U. V. Z.)

Ĝis, fins. Ex.: *Ĝis margaŭ*, fins demà. *Ĝis tiam*, fins aleshores. *Ni iru ĝis tin placo*, anèm fins aquell carrer.

(Francès) *jusqu'à*, *jusqu'à ce que*; (anglès) *up to*, *until*; (alemany) *bis*. (U. V. Z.)

El, de, (d'), d'entre. Indica la sortida, la extracció, la materia de qui està feta una cosa. Ex.: *Mi eliras el mia ĉambro*, jo surto de ma cambra. *El ĉiuj la virinoj*, de (d'entre) totes les dònes. *Havas la reĝo kronon el oro, kaj la kamparanoj vestojn el ĉifonoj*, el rey tè corona d'or y els pagesos vestits de parrachs.

Es la preposició qui acompanya'l superlatiu *plej*. Ex.: *La plej granda el ĉiuj*, la mès gran de totes.

(Francès) *de*, *d'entre*, *é*, *ex*; (anglès) *from*, *out from;* (alemany) *aus*. (U. V. Z.)

De, de, (d'), desde. Nostre *de*, quan indica la proprietat (genitiu) y el punt de partida; nostre *desde*, en tots els casos. Ex.: *La punto el silko estas de Mario*, la randa de seda es de Maria. ¿*Ĉu vi venas de Londono*?, ¿vostè ve de Londres? *De kiam vi ne vidas fraŭlinon vian najbarinon*? *Jam de longe*, ¿desde quàn no veu la senyoreta vehina seva? Desde fa molt (temps). (Nostra proposició *per* es traduhida derrera del participi passiu per *de*. Ex.: Nostra raça feta esclava per ells, *nia gento sklavigita de ili*.)

(Francès) *de*; (anglès) *of*, *from*; (alemany) *von (ersetzt auch den Genitiv)*. (U. V. Z.)

Da, de. (Després de mots que indiquen mida, pes, nombre o quantitat.) Ex.: *Donu al mi glason de teo*, donguim una copa de thè. *Se mi petas de vi teleron de viando, vi donos al mi teleron apartenantan al viando, (?!) kiu telero povas esti el porcelano aŭ el kristalo*; *sed se mi petas de vi teleron da viando*, *vi donos al mi la kvanton da viando*, *kiun telero povas enhavi*, si jo li demano un plat *de (de)* carn, vostè'm donarà un plat qui pertany a la carn (?!), el quin plat pot èsser *de (el)* porcelana o *de (el)* cristall; però si jo li demano un plat *de (da)* carn, vostè'm donarà la quantitat de carn qui pot èsser continguda per un plat.

(Francès) *de (après les mots marquant mesure*, *poids*, *nombre)*; (anglès) *is used instead of* de *ofter words expressing weight or measure*; (alemany) *ersetzt den genitiv (nach Mass*, *Sewicht u. drgl. bezeichnenden Wörtern)*. (U. V. Z.)

En, en, dins, a dins, dins de, dintre, a dintre, a, quan expressen la idea de *colocació en l'interior*. Ex.: *Ideon mi trovis en tiu ĉi libro*, he trobat una idea en aquest llibre. *En via rigardo*, *ho belulino! estas belaj promesoj*, en vostre esguart, oh hermosa! hi han belles promeses. *En viaj paroloj mi ne vidas ofendon*, en vostres paraules no hi veig ofensa. *En mia poŝo*, dins de ma butxaca. *Ŝi estas en*, ella es a dins. *Metu ĝin en*, ficaho dins. *En la maro estas fiŝoj*, dintre'l mar hi han peixos. *Ŝi estas en*, ella es a dintre. *Mi estas en mia domo*, jo sòch a casa meva.

(Francès) *en*, *dans*; (anglès) *in (when followed by the accusative)*, *into*; (alemany) *in*, *ein*. (U. V. Z.)

Inter, entre, entremitj de, quan expressen la idea de colocació entre dues o mès coses, però sens indicar el centre *(mezo)*, d'aquestes, ni del seu dedins *(en)*. Ex.: *Inter glavo kaj muro*, entre la espasa y la paret. *Inter la amaso*, entremitj de la multitut.

(Francès) *entre*, *parmi*; (anglès) *betwen*, *among*; (alemany) *zwichen*. (U. V. Z.)

Ĉirkaŭ, al voltant de, al rodedor de, a l'entorn de. Ex.: *Ĉirkaŭ la kastelo fluas rivero*, al voltant del castell hi corre (flueix) un riu. *Ĉirkaŭ la benko de la instruistino ludas la geinfanoj*, a l'entorn del banch de la institutriu hi juguen els infants. *Ĉirkaŭ la urbo*, al rodedor de la ciutat. *Mi venos ĉirkaŭ la oka vespere*, vindré al voltant de les vuyt del vespre.

(Francès) *autour de*, *environ*; (anglès) *aboud*, *around*; (alemany) *um*, *herum*, *gegen*. (U. V. Z.)

Sur, sobre, sobre de, sempre que la cosa de qui's parla està tocant, es sostinguda per una altra. Ex.: *Mi lasis la ĉapelon sur tiu seĝo*, he deixat el barret sobre aquella cadira.

(Francès) *sur (en touchaut)*; (anglès) *upon, on*; (alemany) *auf.* (U. V. Z.)

Super, demunt, demunt de, per demunt, sobre, sempre que la cosa de qui's parla no toca la de sota, no està apoyada en ella, de manera que hi ha un espay entre les dues. Ex.: *La nuboj estas super la vilaĝo kaj pluvo falas sur nin*, els núvols estant demunt de la vila y la pluja cau sobre nosaltres, etc.
(Francès) *au-dessus de, sur (sans toucher)*; (anglès) *over, above*; (alemany) *über, oberhalb.* (U. V. Z.)

Sub, sota, sota de. desota (tocant o sense tocar) Ex.: *La plafono estas super la planko, kaj la apogseĝo estas sur ĝi; la planko estas sub la apogseĝo kaj la plafono*, el sostre està demunt del trespol y la cadira de braços està sobre d'ell; el trespol està sota de la cadira y del sostre.
(Francès) *sous*; (anglès) *under, beneath, below*; (alemany) *unter.* (U. V. Z.)

Apud, al costat de. Ex.: *La kuirejo estas apud la manĝocambro*, la cuyna es al costat del menjador.
(Francès) *auprès de*; (anglès) *near by*; (alemany) *neben, au.* (U. V. Z.)

Antaŭ, devant, devant de. Ex.: *La liono kuŝas antaŭ la tendo*, el lleó jau devant la tenda. *Li marŝadis antaŭ ĉiuj*, marxava devant de tots.
(Francès) *devant*; (anglès) *before*; (alemany) *vor.* (U. V. Z.)

Post, derrera, derrera de. Ex.: *Post la domo estas la ĝardeno*, derrera la casa hi ha'l jardí. *Unu post la alia*, un derrera l'altre.
(Francès) *après*; (anglès) *after, behind*; (alemany) *nach, hinter.* (U. V. Z.)

Pro, per (a causa de). Ex.: *Malfrue ili venis kaj pro tio ni ne atendis ilin*, vingueren tart y per això no'ls esperarem. *Pro Dio!*, per Deu!
(Francès) *a cause de, pour*; (anglès) *for the sake of*; (alemany) *um-willen wegen.* (U. V. Z.)

Por, pera (a favor, en benefici de). Ex.: *Mi ĝin faras por vi kaj pro vi*, ho faig pera vostè y per vostè. *Por diri al ŝi ke ŝi venu por promeni*, pera dirli a n'ella, que vingui pera passejar.
(Francès) *pour, en faveur de*; (anglès) *for*; (alemany) *für.* (U. V. Z.)

Pri, de, sobre (quan tenen el valor dels giros *a propòsit de, referent a, respecte a*). Ex.: *Li verkas artikolon pri la hieraŭa afero*, escriu un article sobre la qüestió d'ahir. *Oni diris pri vi ke vi pri ni parolis*, se deya de vostè, que vostè havia enrahonat de nosaltres.
(Francès) *sur touchant, de*; (anglès) *concerning, about*; (alemany) *von, über.* (U. V. Z.)

Per, ab (quan té'l valor instrumental dels giros *per medi de, valguentse de, ab l'ajuda de*). Ex.: *Ni flaras per la nazo, gustumas per la buŝo, kaj aŭdas per la oreloj*, flayrèm ab el nas, saboregèm ab la boca y ohím per les orelles *Ŝi manĝis per la fringroj*, ella menjava ab els dits *Ili vojaĝis per vaporŝipo*, viatjaren ab un vapor (es a dir, valguentse d'ell, no en un vapor, això es: dintre en quin cas seria *en vaporŝipo*).
(Francès) *par, au moyen de, à l'aide de*; (anglès) *through, by means of*; (alemany) *mittelst, vermittelst, durch.* (U. V. Z.)

Kun, ab (companyía). Ex.: *Kun tiu ideo mi eliris el la domo*, ab aquesta idea vaig sortir de la casa. *Mi promenas kun vi*, me passejo ab vostè.
(Francès) *avec*; (anglès) *with*; (alemany) *mit.* (U. V. Z.)

Sen, sense. Ex.: *Sen vi mi ne povas vivi*, sense vós no puch viure. *Donu al mi vinon sen akvo*, donam vi sens aygua.
(Francès) *sans*; (anglès) *without*; (alemany) *ohne.* (U. V. Z.)

Tra, a travers de. Ex.: *Tra la tempo kaj la spaco*, a travers del temps y de l'espay. *Tra la krado de fenestro li ŝin vidis*, a travers de la reixa d'una finestra la va veure.
(Francès) *à travers*; (anglès) *through*; (alemany) *durch.* (U. V. Z.)

Traus, a l'altra banda de. Ex.: *Irante tra la arbaro la karavano alvenos trans ĝi*, anant a travers del bosch, la caravana arribarà a l'altra banda d'ell.
(Francès) *au, delà, traus*; (anglès) *across*; (alemany) *jenseit, über.* (U. V. Z.)

Preter, més enllà de, oltra, ultra. Ex.: *Preter-*

maro, ultramar. *El tiuj du ĉevaloj kurantaj tra l' kamparo, la nigra ĉar kuras preter la blanka alvenos pli frue ol tiu ĉi trans la rivereton*, d'aquells dos cavalls qui corren a travers dels camps, el negre, car corre més enllà del blanch, arribarà més prompte que aquest a l'altra banda del riuhet. *Irante Okcidenten Ĉilio estas trans Ameriko kaj Ĥinujo preter ĝi*, anant vers l'Occident Xile's troba a l'altra banda de l'América, y la Xina més enllà d'ella. (Francès) *outre*; (anglès) *beside*; (alemany) *vorbei*. (U. V. Z.)

Kontraŭ, contra, en la part oposada a. Ex.: *Ni batalu kontraŭ ĉiuj*, batallèm contra tots. *¿Kiel li kondutis kontraŭ vi?*, ¿com se va conduhir (o portar), contra (o enver, o ab) vostè? *Ni sidis sur tiu benko kaj kontrau ni sidis ili*, Seyem en aquest banch, y en la part oposada a nosaltres seyen ells. (Francès) *contre*; (anglès) *against*; (alemany) *gegen*. (U. V. Z.)

F. Pujulà y Vallés

(Seguirà.)

NOVES

Fins ens fa fàstich parlar de política. Desde'ls polítichs que xerren massa com en Romanones y que totes llurs bravates se converteixen en aygua-poll, fins els qui com en Maura sembla que hagin fet vot d'emmudir, ja per purgar els passats excesos de llur insubstancial xerrameca, ja pera envolcallar llur persona ab el mantell sugestionador del misteri, tots ells ens fan el meteix efecte que'ls administradors d'un patrimoni que se'n va en orris y quina cayguda tenen empenyo en precipitar. El poble, que calla y aguanta, no li ve de nou el portar la feixuga creu que desde llarga data li han carregat a les espatlles; però, ¿y aquells senyors, aquells estadistes, economistes y homes pràctichs, que no dubtaren en ferse odiar per llurs conciutadans pera fer el jòch dels politicaypres qui, tot passàntloshi la mà per la esquena'ls hi amagaven l'ou al clatell, aquells que volien estar bé ab els qui manen o poden manar pera treuren quelcòm de profit, que no están desenganyats encara? ¿No n'han rebut prou de desayres? ¿Continuaràn rebent o despedint personatges pera que'ls hi plantin una coça, parlant en plata? ¿Seguiràn enviant telegrames de protesta pagant, pera qu'ells de franch se'ls rifin per telègraf?

Es veritat allò que diuen que cada poble tè'l govern que's mereix. Si fossim pessimistes, sinó creguessim en el triomf de les causes justes, fóra cosa de plegar el ram y fernos socis de la Cambra de Comerç, del Foment o d'altres corporacions inùtils per l'estil!

—

Entre les moltes visites que reben en la presó'ls senyors Manau, Rectó, Soler y Campmany, cal esmentar la d'un aplech de senyoretes y dames catalanes qui el passat diumenge'ls hi feren present d'uns bonichs cistellets engarlandats ab la cinta de les quatre barres y contenint delicades lleminadures. Ja pot suposarse que aquest acte commovedor aixampla l'esperit de nostres companys, y els hi comunicà noves forces pera soportar el llur captiveri.

—

Quan la prempsa de Madrid y ses sucursals *El Liberal* y *El Progreso* no's cansen d'insultar y calumniar als catalans, es un gran consol el veure que a l'estranger comença a fersens justicia. Mereix especial menció la campanya catalanista empresa per l'important diari de Perpinyà *Le Petit Catalan*, que li ha valgut moltes felicitacions (entre les qui hi adjuntèm la nostra), y que'ls exemplars sien arrebaçats dels kioskos tan bon punt arriba'l correu de França.

—

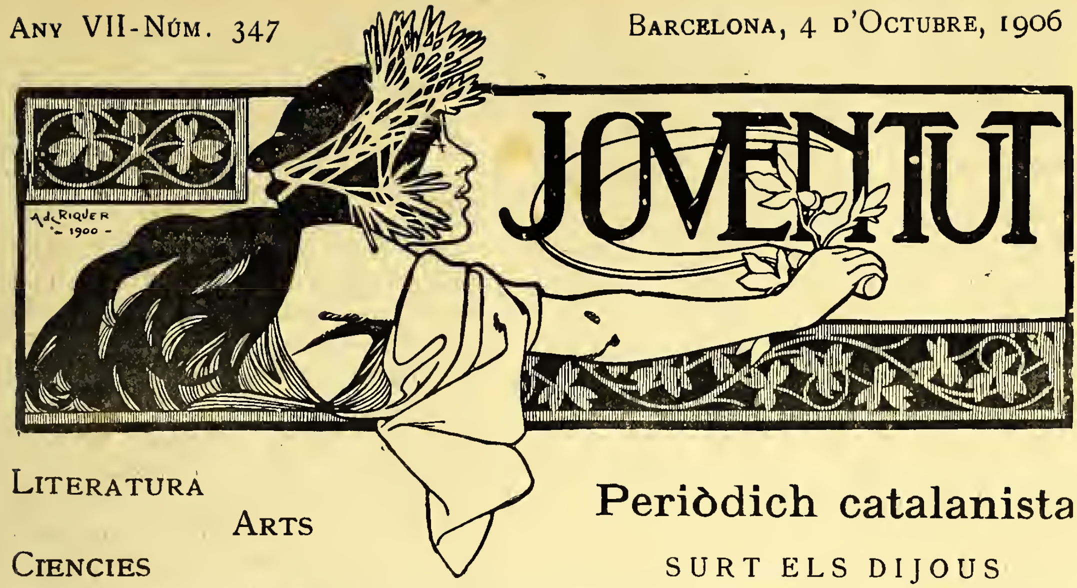
Convocats per la redacció del periòdich *La Tralla*, el dia 30 del que som, a dos quarts d'onze del matí, en el lloch social del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», Comtal, 35, se reunirán tots els Parlamentaris de la Solidaritat Catalana, periòdichs adictes a la meteixa y presidents d'entitats, per'acordar si es oportú,—y en tal cas la forma millor de realisarho,—celebrar una Assamblea General en la que sols s'aprobaría la conclusió següent:

CATALUNYA VOL L'AUTONOMÍA

Inútil creyèm manifestar que Joventut assistirà a l'acte, que s'hi adhereix incondicionalment y farà tots els esforços pera'l millor èxit y realisació dels acorts que's prenguin.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

Any VII-Núm. 347 Barcelona, 4 d'Octubre, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

MESTRES Y AJUDANTS

Creació de noves escoles públiques

Fa una pila de temps que's parla, s'escriu y's comenta la qüestió; els directament interessats se'n preocupen, celebren juntes, discuteixen, van a veure'ls ministres, malgasten diners en viatges y temps fent *antesales*, y les coses quedaràn tal y com volen els de l'actual *candelero*. Y la opinió pública ni escolta'ls clams dels damnificats, ni para esment en les rahonades exposicions, ni tan sols s'entera de la qüestió, considerantla una de tantes sens interès general y sols afecta a llurs combatents. Y, precisament, pel gran interès que té pera tothòm, mereix la pena de fixarhi l'atenció.

Si algú ara se'n adona, es, ab els datos que'n té, pera declararse contrari a la rahó y a la justicia. Y es molt natural, perque'l problema s'ha presentat de manera y ab termes que portin necessariament a la solució desitjada pels mangonejadors del Municipi. Aquests diuen: «Poble de Barcelona: tens un nombre d'escoles massa reduhit, donada la teva importancia; y nosaltres, amichs de la cultura vostra, anèm a crearne una pila més, dotantles de bones condicions higièniques y pedagògiques, provehintles de tots els elements necessaris y fent que la ensenyança sia pera tothòm de franch.» Molt bé, dirà aquell que s'enteri del propòsit. Es com si vingués una entitat qualsevulga y digués: «Poble de Barcelona: entre la classe obrera s'hi compten gran nombre de gent sense feyna; donchs nosaltres passarèm el jornal a tots els qui volent trevallar no poden.» Magnífich, diria també tothòm que s'enterés del propòsit. Però si desprès aquesta entitat tan *generosa* afegis, que lo que volia donar als obrers en vaga pensava anarho a pendre dels qui ab llurs trevall y estalvis han arreconat alguna cosa, la idea's rebutjaría per injusta y sense solta. Donchs es lo que fan els regidors y demés *paniaguados* que volen crear més nombre d'escoles: afavorir a uns, despullant a uns altres. En bona hora que s'implantin escoles noves, però deuen respectarse drets adquirits pels anys y els mèrits dels mestres de Barcelona, que no per'afavorir als ajudants y especialment a alguna ajudanta (tot se sab!) s'ha de tergiversar la lley establerta.

Fem historia. A mitjans del sigle passat, per iniciativa d'en Moyano, els Ajuntaments van crear les places d'ajudant d'escola pera que'ls mestres poguessin ab perfecció atendre a la vegada a l'ordre y a la instrucció de llurs deixebles. L'any 84 va regularisarse'l cos d'ajudants, introduhintsi millores fins a l'any 1892, que van reglamentarse ab l'ordre de que les places se provehissin per concurs o per oposició. Aquests dos medis són suficients pera desempenyar una auxiliaria, aixi com pera obtenir plaça de mestre director també existeixen els medis adequats al cas y a la importancia del càrrech.

Ara bé: ¿es lògich, donchs, que de cop y volta als mestres en general, qui ocupen son lloch respectiu en virtut de llurs mèrits guanyats per procediments ben distints, se'ls iguali d'una plomada y's converteixin les places d'auxiliars en escoles? Legalment, es una aberració que trepitja uns drets conquerits per l'estudi; drets que pot gaudir tot mestre, sia de la classe que vulga, ab la condició de passar per les probes que sofriren els actuals directors. Això es de lley. Per això's vol fer tot lo contrari. Si un mestre ha guanyat un lloch en virtut d'una proba soferta y un altre, també mestre, ab una proba inferior ha conquerit també un lloch de menys categoria que'l primer, abdós individuus ocupen llur plaça per propria voluntat y respectius esforços. Cada un d'ells ha obtat a l'adquisició del càrrech que desempenya, coneixent ja ab anticipació y exactitut els drets que li corresponen y els devers que li pertanyen. Donchs ve ara'l Municipi, o part d'ell, y anula tot el regim: se condempna als mestres directors a quedar sols en llur escola, y als ajudants se'ls dóna local nou de trinca, convertintlos en mestres directors de cop y volta. Això no ho poden apoyar altra gent que la de la tayfa dels Giner de los Ríos y dels Batllès y Bertràn de Lis *(Delegado Regio)*. Gent del *de* que's val de la preposició pera fer més efecte als ulls dels galls de pances, devant dels quals se'n vesteixen, encara que després alguns, devant del poble, vulguin cobrirse ab un mantell més o menys destenyit de democracia. Fins els regidors decoratius de segona fila, del partit de les *erres* y les *equis*, fan ali ab llurs quefes y diuen que *sí* ab el cap com els conills de guix. Y encara que reconeguin la rahó, s'excusen quan se'ls ne parla, dihent: «Ja ho veyèm qu'es mal fet, però, fills, el partit ens mana.» Y aquests regidors indignes de representar a Barcelona, no pensen que la ciutat y els seus interessos són molt primer que les idees politiques. Però ells no pensen ab llur propri cervell; el seu cervell radica fòra de la Casa de la Ciutat; el cervell que'ls anima es el gran cervell del Mesias de la República. Y aquest vol enllubernar al poble y no repara medis ni procediments. La qüestió es entretenirlo y enganyarlo. Pera lograrho serveixen unes cintes ab els colors de la bandera espanyola, una *casa del pueblo* ab cafè y taules de manilla, y un bon nombre d'escoles escanyades de llet y magres de naixença.

El govern, deya en l'article 13 del R. D. de 26 d'octubre de 1901: «*Se conservarán las escuelas que actualmente existen creadas, interin se fija por el Gobierno el número, clase y distribución de éstas en cada localidad*»; però's veu que aquest govern té a Barcelona'ls seus *lacayos* disfreçats de coloraynes moradenques, pera no èsser coneguts, qui manen y disposen y aixi poden fer cas omis del R. D. de 4 de juliol de 1884 y del Reglament d'Auxiliars de 1892.

Els actuals mestres directors cobren mesada dels alumnes que poden pagarla, y ab aquest dret van avenirse al optar a la plaça que desempenyen. Els demòcratas d'ara (sempre pera embaucar al poble) demanen que les noves escoles sien gratuhites. Bona manera de nivellar els estaments: unes escoles ahont se pagui y altres en que no's pagui. Visca la democracia!

Els grans *favoreixedors* del poble, els contraris de la reacció, volen implantar les escoles unitaries y suprimir les graduades. A n'ells no'ls diuen res els avenços de les nacions modernes, qui compten ab escoles primaries, veritables universitats, ahont el noy comença a confegir la *o* y'n surt apte pera entrar a la segona ensenyança o ab facultats pera empendre una carrera. Els *avençats* d'ara volen tornar al temps de la costura: vinguen escoles y pera cada una un sol mestre y que'ls noys y noyes, de l'una vagin cap a l'altra. Aquests *progressistes*, ab aquestes idees, qualsevol dia aconcellaràn al ministre de la Guerra que prengui els mausers

dels soldats y els torni a donar escopetes ab pedra y esca perque fan més soroll y espanten més. Y encara en aquest cas potser farien, malgrat el retrocés, una bona obra.

Més valdria que l'Ajuntament se preocupés de crear escoles graduades tal com exigeixen les condicions de la ciutat, ahont els mestres encarregats de llur regim poguessin cumplir ab perfecció la enlayrada tasca que s'imposaren al revestirse ab la noble y delicada missió de llur carrera; que s'afanyés en cercar bons allotjaments y material perfecte, aprofitantse de la supressió de moltes subvencions inútils, y empleyant bé lo que'ls presupostos li marquen. Bones escoles y ben organisades, seguint l'exemple de les nacions cultes qui's preocupen més de la veritable instrucció y educació del poble que del favoritisme y petites lluytes de la política de camarilla.

Vol dir tot això que lo que's proposa l'Ajuntament, o part d'ell, y així ho ha votat per majoría, es no tan sols fer un mal als mestres directors despullantlos de drets que'ls pertanyen, sinó també causar greus perjudicis a la ensenyança pública implantant sistemes passats de moda, despilfarrar quantioses sumes en benefici de quatre *adictes* ab molles al ventre a punt de blincarse quan convinga devant de l'*idol*, afavorir alguna *afavorida*, y al cap d'avall, si la canalla no aprén gayre, millor pels embaucadors, qui tindrán menos feyna pera ferlos veure'l blanch negre quan convinga.

Els mestres públichs de Barcelona, a propòsit del despropòsit de l'Ajuntament han redactat una Memoria en quina's desenrotlla extensament tot lo que abarca aquell assumpte, estudiantlo, després de ferne historia, desde'ls punts de mira legal, pedagògich y econòmich, ab atinades observacions y justes queixes, però'ls qui miren a la menjadora y els qui contemplen els idols que s'afarten o no saben de llegir o'l ventrell els fa tèrbola la vista, segons sien respectivament dels que s'atipen o dels que roseguen.

La Memoria escrita pels mestres de Barcelona acaba sintetisada ab una serie de conclusions que traduhides ab llibertat a l'idioma nostre diuen lo que segueix:

1.ª Els mestres no tenen cap inconvenient en que's faci major el nombre d'escoles y la Lley tampoch, sempre que's compleixi lo que aquesta dicta.

2.ª La conversió de les auxiliaries de les escoles públiques en escoles, no pot ferse com l'Ajuntament desitja perque la Lley diu que no pot ésser, per ara.

3.ª L'Ajuntament no pot provehir de mestres les noves escoles, perque pel sol fet d'ésser noves está manat que's proveheixin per oposició. Tampoch pot ferho un ministre perque la lley li priva. Però un ministre pot fer moltes coses.

4.ª Els mestres auxiliars són com els que no són auxiliars. Ho són perque no han volgut, no han pogut o no han sapigut ésser altra cosa, però'ls queda'l recurs del trasllat, de l'ascens, y si tanta presa porten en ésser directors, que facin oposicions desseguida.

5.ª Els auxiliars en sos respectius llochs fan lo que han de fer; lo que avans d'entrarhi ja sabien que'ls pertocava. Això no vol dir que no hi hagi escola en quina'l mestre y l'ajudant estiguin com gat y goç. Una flor no fa estiu ni tots els gênits són bons.

6.ª Si la lley deixés crear escoles ab un sol mestre, la pedagogía y la economía modernes se'n donarien vergonya.

7.ª L'Ajuntament de Barcelona, si necessita caminadors per'anar per la via del progrés, qu'emmatllevi els de Paris, Bruselas, Colonia, Berlin, Zurich, Ginebra, Milán, etc., quines nacions saben de qué se les heuen en materies d'ensenyança. Fins pot apendre de Cartagena, dins d'Espanya, y això que compta ab ben pochs recursos.

8.ª Mentres se fan noves escoles, que s'arreglin les velles que prou ho necessiten y que's dongui el desahuci a les que ni per'arreglar són bones, instalantles *incontinenti*.

9.ª Si l'Ajuntament vol fer algún regalet als ajudants, pot ferho sense consultar a ningú.

(*Alto*! ab això no hi estêm conformes. Si algú de l'Ajuntament vol fer regalos, que disposi de la seva butxaca, però que no toqui la caixa del comú. El qui maneja interessos d'altri ha de filar molt prim.)

10.ª Si vol anular les retribucions dels alumnes, que ho consulti ab tots els mestres, que a n'això no s'hi oposen, però fent un

conveni, una mena de contracte bilateral.

Aquestes déu conclusions no tenen volta de fulla, y's presten a molts comentaris, quals comentaris se farà'l llegidor d'aquestes quatre notes, *interin* no'm piqui alguna *mosca* que'm faci tornar a ocuparme de l'assumpte.

Per ara, prou.

J. Pujol y Brull

METAFÍSICA

Del dret de pensar

L'Home. — Demano la paraula.
¿ — ? — ¿Qui ets?
L'Home. — Sóch un home.
¿ — ? — ¿Un home?
L'Home. — «*Cogito, ergo sum.*»
¿ — ? — Principi metafisich.
L'Home. — Principi escolàstich.
¿ — ? — Ets un home: Pensa.
L'Home. — ¿Tinch dret de pensar?
¿ — ? — Tens dret de pensar.
L'Home. — Gracies. Vaig a dir lo que penso.
¿ — ? — ¿Tot lo que penses?
L'Home. — Tot.
¿ — ? — Espérat. De primer digam qui ets.
L'Home. — Sóch un home.
¿ — ? — ¿Un home, y què més?
L'Home. — Un home y res més.
¿ — ? — No n'hi ha prou. Hi han homes dolents.
L'Home. — Sols diré veritats.
¿ — ? — ¿Veritats bones?
L'Home. — Veritats amargues.
¿ — ? — ¿Amargues pera qui?
L'Home. — Amargues pera tu.
¿ — ? — ¿Amargues pera mi? No; no vull sentirles.
L'Home. — No les escoltis.
¿ — ? — Si parles, tindré de sentirles.
L'Home. — Escolta y calla.
¿ — ? — No vull escoltar y vull que callis.
L'Home. — ¿Pots ferme callar?
¿ — ? — Puch.
L'Home. — ¿Còm ho faràs?
¿ — ? — Me valdré de la força.
L'Home. — La força es sorda.
¿ — ? — No pas pera mi. Es la meva esclava.
L'Home. — ¿Tens esclaus?
¿ — ? — Molts.
L'Home. — ¿Y't creuen?
¿ — ? — Sempre.
L'Home. — ¿Còm ho fas perque't creguin?
¿ — ? — Parlo.
L'Home. — ¿Tens dret de parlar?
¿ — ? — Tinch dret de parlar.
L'Home. — ¿Com jo?
¿ — ? — No. Com tu no. Sóch més que tu.
L'Home. — ¿Qui ets tu?
¿ — ? — Sóch... era... sóch Deu.
L'Home. — ¿Deu?
¿ — ? — Principi y fi de totes les coses.
L'Home. — ¿Principi y fi meu? Tu m'has fet, jo sóch tu, jo tinch...
¿ — ? — No't precipitis. Jo t'he fet y res més.
L'Home. — ¿M'has fet tal com sóch?
¿ — ? — T'he fet dolent.
L'Home. — ¡Y tu ets bo!
¿ — ? — Si no t'hagués fet a tu, ningú sabria que jo sóch bo.
L'Home. — ¡Fentme a mi ben negre, tu ets ben blanch!
¿ — ? — Es la lley del contrast.
L'Home. — Demano per parlar.
¿ — ? — Parla.
L'Home. — Ets un egoista.
¿ — ? — No ho he fet pera mi. Ho he fet pera vosaltres.
L'Home. — No t'entench.
¿ — ? — Jo si. Sense'l contrast, jo també'n seria de bo. Però vosaltres no ho compendríau.
L'Home. — ¡M'has fet dolent ab premeditació!
¿ — ? — Era necessari.
L'Home. — Estich orgullós d'ésser qui sóch. Sóch fill de la necessitat.
¿ — ? — Ara m'agrades. Sies qui ets.
L'Home. — Sóch, qui sóch. Y vaig a demostrarho.
¿ — ? — ¿Còm?
L'Home. — Pensant.
¿ — ? — Pensa.
L'Home. — Y dihent lo que penso.
¿ — ? — Pensaràs coses dolentes.
L'Home. — Y les diré.
¿ — ? — No, no tens dret a dirles.
L'Home. — Si no les dich, no hi haurà contrast. Ningú sabrà que jo sóch

dolent ni que tu ets bo. Vaig a dir coses dolentes.

¿ — ? — No, calla, t'he enganyat. No sóch Deu... Avans ho era, però ara ja no ho sóch.

L'Home. — ¿Qui ets ara?

¿ — ? — Ara sóch: Tots.

L'Home. — ¿Tots?

¿ — ? — El representant de tots.

L'Home. — Demano la paraula.

¿ — ? — No hi ha paraula. No tens dret de parlar.

L'Home. — ¿Y tu si?

¿ — ? — Jo si.

L'Home. — Ets un ximple y vaig a demostrartho.

¿ — ? — Si dius lo que no pots dir, t'esclafo.

L'Home. — Te dich qu'ets un ximple. Si tu tens dret a parlar, jo també, puig jo formo part de tu. Y quan tu parles, jo parlo.

¿ — ? — Tu, no ets tots.

L'Home. — Tots som tu.

¿ — ? — Sóch tots menys tu.

L'Home. — Ets tu menys tots.

¿ — ? — Menys tots no seria ningú.

L'Home. — Ets ningú. Jo no sóch en tu. Ni l'altre, ni l'altre. Ni cap, puig cap de nosaltres té dret de parlar. Y no tenint aquest dret, no podèm delegártel. Ets tu sol. Ets ningú.

¿ — ? — Sóch els bons.

L'Home. — ¿Qui són els bons?

¿ — ? — Els qui pensen bé.

L'Home. — ¿Qui són els qui pensen bé?

¿ — ? — Els qui pensen com jo, com tots.

L'Home. — ¿Com tots?

¿ — ? — Com tots els bons.

L'Home. — T'has ficat en un cércol viciós.

¿ — ? — No hi fa res. Un cèrcol viciós es un bon cèrcol pera'ls bons.

L'Home. — Jo sóch bo.

¿ — ? — No, tu ets dolent.

L'Home. — ¿Per què?

¿ — ? — Perque vols parlat tot sol.

L'Home. — Si els bons no haguessin parlat tot sols, tu no series tu.

¿ — ? — Els bons han parlat bé.

L'Home. — ¿Sense dret a parlar?

¿ — ? — Qui parla bé té dret a parlar.

L'Home. — Parlaré bé. Parlaré com qui sóch.

¿ — ? — No rellisquis.

L'Home. — Si no'm fas la trabeta no cauré.

¿ — ? — Parla.

L'Home. — El dolent ets tu.

¿ — ? — ¿Jo, qui, jo?

L'Home. — Tu: tots els bons.

¿ — ? — No'm facis riure.

L'Home. — Escolta; tens dos defectes, els dos defectes més grans: Ets soperb.

¿ — ? — ¿Que jo sóch soperb?

L'Home. — Si, ets soperb. Te creus possehidor de la veritat.

¿ — ? — La veritat es el bé. Y jo sóch el bé.

L'Home. — La veritat es la veritat. Y no es de ningú.

¿ — ? — Es meva.

L'Home. — No es de ningú. Tens un defecte més gran encara. El més gran de tots.

¿ — ? — Digal.

L'Home. — Tens por.

¿ — ? — ¿Por de qui?

L'Home. — Por de mi.

¿ — ? — No'm fas cap por.

L'Home. — Donchs, parlo.

¿ — ? — Tu meteix, però ves ab compte.

L'Home. — ¿Què farás?

¿ — ? — Si parles malament, te clouré la boca.

L'Home. — ¿Ab què?

¿ — ? — Te posaré un morrió.

L'Home. — Ja t'he dit que tenies por.

¿ — ? — No es pas per por, es per prudencia.

L'Home. — Si'm deixessis enrahonar, potser te convenceria.

¿ — ? — Potser m'enganyaries.

L'Home. — Qui diu veritats no enganya.

¿ — ? — Tu no dius veritats.

L'Home. — Dich veritats meves.

¿ — ? — Dius mentides.

L'Home. — ¿Tens por de les meves mentides?

¿ — ? — Les mentides no fan por.

L'Home. — Vull dir una gran mentida.

¿ — ? — ¿Diràs mal de mi?

L'Home. — No. Diré mal de mi.

¿ — ? — Parla.

L'HOME. — Sóch un estúpit.
¿ — ? — Molt bé.
L'HOME. — Sóch un cobart.
¿ — ? — Molt bé.
L'HOME. — Sóch un tonto.
¿ — ? — Perfectament.
L'HOME. — ¿Vols que t'ho demostri?
¿ — ? — No hi ha necessitat.
L'HOME. — Si. La demostració t'interessa.
¿ — ? — Parla.
L'HOME. — Si jo no fos un tonto, tu no series qui ets.
¿ — ? — Calla!
L'HOME. — Tu ets el meu fill.
¿ — ? — Te dich que callis.
L'HOME. — Ets un fill renegat.
¿ — ? — Calla o't tanco!
L'HOME. — No podràs. Sóch més que tu.
¿ — ? — ¿Qui ets?
L'HOME. — Sóch un home. Sóch, tots els homes.
¿ — ? — ¿Tots?
L'HOME. — Tots els dolents.
¿ — ? — Sóch més que tu. Jo sóch els bons.
L'HOME. — Els dolents som més.
¿ — ? — Els bons tenim més força.
L'HOME. — Els dolents tenim més rahó.
¿ — ? — No hi ha més rahó que la força.
L'HOME. — No hi ha més força que la rahó.
¿ — ? — Jo sempre he vençut.
L'HOME. — Fenthe enrera.
¿ — ? — Però he vençut. Tu has rebut sempre.
L'HOME. — Però he anat endevant. La força s'acaba.
¿ — ? — Encara tinch punys.
L'HOME. — Deu s'acaba.
¿ — ? — No. Deu es la por.
L'HOME. — La por s'acaba.
¿ — ? — No. La por som els bons.
L'HOME. — Els bons tremolen.
¿ — ? — ¿Qui ens pot fer tremolar?
L'HOME. — Jo.
¿ — ? — ¿Qui ets tu?
L'HOME. — Sóch un home.
¿ — ? — ¿Un home?
L'HOME. — Tots els homes.
¿ — ? — ¿Tots els homes?
L'HOME. — Sóch Deu.
¿ — ? — ¿Deu?
L'HOME. — Tots els Deus.
¿ — ? — No n'hi ha més que un.
L'HOME. — Un per cada home. Cada home es un Deu.
¿ — ? — Calla!
L'HOME. — Demano la paraula.
¿ — ? — ¿Qui ets?
L'HOME. — Sóch Deu.
¿ — ? — Parla.
L'HOME. — Vostre Deu ha finat.
¿ — ? — Calla!
L'HOME. — Vostra justicia ha finat.
¿ — ? — Calla!
L'HOME. — Els bons han finat.
¿ — ? — Prou!!
L'HOME. — Tot ha finat. Mira: Un home arriba... y un altre, y un altre... Tots els homes arriben...
UN HOME. —Porto una veritat.
UN ALTRE.—Y jo una altra...
UN ALTRE.—Y jo una altra...
UN ALTRE.—Y jo una altra...
¿ — ? —Jo les portava totes...
UN HOME. —No pas la meva.
UN ALTRE.—Ni la meva.
UN ALTRE.—Ni la meva.
¿ — ? —¿Quina es la vostra? Parlèu.
UN HOME. —¿La meva? Demano la paraula!
UN ALTRE.—Demano la paraula!
UN ALTRE.—Demano la paraula!
UN ALTRE.—Demano la paraula!
» » »
» » »
» » »
» » »
» » »
∝ ∝ ∝

EMILI TINTORER

ESPERANT A N'EN BJORNSON (1)

El 1879 a Paris, havent rebut una lletra paternal y amical de l'Ibsen, en la qui m'aconcellava solícitament que deixés la capital de la França y anés a Munich pera estudiarhi tranquilament a la Universitat, vaig ferho poch temps després.

Lo feliç que vaig ésser reveyent a Munich,

(1) El present trevall es un relat d'en John Paulsen, traduhit del noruech expressament pera JOVENTUT. — N. de la R.

l'estimat vell, ho tinch descrit en els meus *Recorts.*

Fou com si l'infant esgarriat hagués trobat el corriol que condueix a la llar. Y l'Ibsen me va rebre com anyorat de molt temps.

Un día, llegint els diaris de la Norvega en el cafè Probst, vaig sentir dir qu'en Björnson havia arribat a la ciutat, y el meteix vespre vaig parlarnen a l'Ibsen. La nova feu en ell una impressió forta y sorprenenta.

La senyora Magdalena Thoresen, sogra de l'Ibsen, qui en aquell temps passant per la Italia's trobà ab sa familia, no n'era pas la menys interessada. Desde la estada d'en Björnson a Bergen ahont tots dos havien fet coneixença, ell havia estat sa gran passió. — Tinch curiositat de saber si ens vindrà a veure! — exclamà ella vivament, gesticulant. — Y es clar; es natural que vindrà! No pot pas deixar de ferho, la més senzilla politesa ho exigeix! Quin goig, de revêurel una altra vegada! —

Ibsen y sa muller no digueren ni un mot, però cambiaren expressius esguarts.

Sigurd (1), escoltava ab els ulls ben oberts. Björnstjerne Björnson, de qui els seus pares n'havien parlat tantes vegades, era, doncbs, allí, a Munich, y habitava a l'hotel Bambergerhof, no gayre lluny d'ells.

Björnson, aquest gegant de la poesia, aquest home per causa del qui els diversos partits lluytaven entre ells; ell, qui era un semideu, segons uns, un dimoni, segons altres, y qui per molts era mirat com l'adversari decidit de son pare... ¿era possible que l'anés a veure aleshores, vivent?!

Jo anava a casa'ls Ibsen cada día, y hi sentia en l'ambient, una inquietut, una tensió d'esperit, qui'm corprenia també y qui'm feya esdevenir tan nirviós com els altres. Se parlava de coses indiferentes, però quan menys s'esperava, el nom d'en Björnson fou pronunciat, el nom d'aquell en qui tothòm pensava sense volguerho dir.

Succehía qu'en Björnson se trobava encara a la ciutat — hi havia estat més de vuyt díes — emperò encara no havía anat a veure'ls Ibsen, quins l'esperaven ab tal impaciencia, que feya sobre nosaltres un efecte tant més fort, per lo meteix qu'era amagada... Si, no'n tinch cap dubte de que l'aparició súbita d'en Björnson els hi hauria sigut com una felicitat.

La senyora Thoresen estava inconsolable veyent que les probabilitats d'una entrevista disminuhien cada jorn. Y variats projectes estranys, pera emmenar junts als dos grans poetes qui ella aymava y admirava, se formaren en son cap fecond d'imaginació. Li semblava com si allò fos una missió pera ella. Quan jo li deya qu'era molt difícil reunir *dos* grans caps sota un meteix barret, ella tot somrihenta'm feya un geste d'amenaça.

Altrament, jo no comprenia pas, aleshores, còm la presencia d'en Björnson a Munich podia emocionar a la familia Ibsen en tal alt grau. Jo no sabia pas, que l'Ibsen y en Björnson, havien sigut amichs intims, y que aquell devia a n'aquest qualque servey fraternal.

Al contrari, jo considerava a n'els dos poetes, com a rivals, com destinats per la natura a ésser enemichs a la manera de Haakon y de Skule (1) y fins tenia per bo'l que'ls seus camins no's creuessen may.

Sols fou alguns anys més tart, llegint les lletres de l'Ibsen a n'en Björnson, que vaig compendre còm estaven les coses. Això excità tant la meva admiració com la meva emoció, quan vaig saber qu'en Björnson havia sigut tan poch pràctich envers son germà gran, poeta. L'havia ajudat moralment y materialment. Li havia inspirat la confiança en si meteix, y la esperança en la vida, quan l'Ibsen estava del tot entregat al desesper; ell s'encarregà aixi meteix de refer sa vida com a ciutadà.

«Björnson se preocupà ab ardor dels interessos de l'Ibsen, fins de sa posició exterior, — diu H. Rocht en son excelent pròleg a les *Lletres.* — Ell li procurà socors d'argent particular y de les borses públiques; li feu possible obtenir, tant com pogué, anar a l'estranger el mes de març del 1864 y la tardor del 1865; ell el posà en relació ab l'editor més conegut y més gran del Nort, en Frederich Hegel. Y l'Ibsen el sentí com una deslliurança que'l permetia de poder sortir de les

(1) Sigurd, fill de l'Ibsen; més tart ministre noruech a Stockolm. En aquella època tindría d'uns tretze a setze anys. — *Nota de la traductora.*

(1) *Haakon,* rey noruech del temps antich. *Skule,* son vassall adversari. — *Nota de la traductora.*

petites circumstancies de la Norvega, y de trobar un editor de sentiments enlayrats.

Aquestes lletres de l'Ibsen a n'en Björnson, aporten un preciós contingent a la psicologia de l'amistat, tant més valiós y captivant perque's tracta de dues celebritats, qui, abdues, d'una manera potenta han contribuhit al desenrotllo de la Norvega. La posteritat estudiarà incessantment, aquestes relacions d'amistat, y hi trobarà nous grans d'arena auria, y en sa fantasia'n farà o un drama, o una tragedia, tal com se presentà a l'esperit de l'Ibsen meteix, al escriure'ls seus *Kongsemnerne (Els reys futurs).*

Malgrat l'esperit sospitador, malgrat tota l'agror de part de l'Ibsen, malgrat totes les coincidencies, les relacions d'amistat entre ells seràn sempre riques y hermoses, plenes de sava primaveral. Y la personalitat d'en Björnson, tan sovint enfosquida y feta incognoscible per l'odi d'un partit oposat, se presenta tan brillant de gloria que obliga fins a son més gran adversari a agenollarse devant d'ell.

A jutjar per les *Lletres*, sembla que'l 1879, quan Björnson passà per Munich, una ruptura tingué lloch entre aquests dos homes, amichs de tant de temps. Els motius eren en part politichs y en part literaris. En Björnson s'ha sentit sempre molt ofés de *De ungas forbund (La lliga dels joves)*, obra de l'Ibsen, quin personatge principal, *Stensgaard*, *un home molt antipàtich*, es copiat sobre'l caràcter d'en Björnson.

Ibsen, no obstant, somniava sempre ab una reconciliació y fins probà varies vegades d'aproximarse y ésser el primer en cedir, vers Björnson. Una vegada, per exemple, li envià per Hegel un exemplar de son *Samfundets stöttet (Els pilans de la societat)*, ab una lletreta, però no obtingué cap resultat. Y héuselaquí novament, ple de reconeixement, ab la mà extesa; emperò en Björnson no venia pera estrényerli a tall de germà qui perdona!

Sigurd me digué un jorn:—He sentit a dir qu'en Björnson va cada dia al café Probst; ¿no'm permeteréu que vos hi acompanyi una vegada?—¿Tant desitges vèurel?—Ben clar, altrament, en Björnson es el meu padrí!—Ah, vetaquí una cosa que no la sabia!—

Per desgracia aquell dia no vaig poder acompanyar a n'en Sigurd; ell hi va anar tot sol y tingué la sòrt de veure a en Björnson qui precisament era aleshores en el café. Quan li vaig preguntar quina impressió li havia fet, ell me respongué ab l'entusiasme qu'escàu tan bé a la jovenesa:

—Un *imperator!* Un *imperator!!*—

En Björnson havia atravessat lentament tot a lo llarch del café fins a la taula, ab els diaris noruechs, de manera qu'en Sigurd tingué la gran ocasió d'estudiar sa fisonomia. Va sentir també sa veu, y aquella veu qui ab son timbre variat passa en un moment del buf al tro—li semblà també remarcable a n'en Sigurd.

En Björnson asistí a una representació de *Leonarda* en el *Hoftheater*, ahont jo també m'hi trobava.

En tant els Ibsen desesperaven véurel; y ell partí pochs jorns després.

—

Una vegada, quan a Copenhague vaig anar a veure a la senyora Heiberg (1), qui estava malalta, sortirem a parlar d'en Björnson qui's trobava aleshores a la capital. La senyora Heiberg, qui el coneixia feya molt temps y l'aymava molt, m'explicà que tots els dies l'esperava y que li feya molta pena que no vingués pas.

Quan, alguns dies després vaig trobar a n'en Björnson a casa en Hegel, li vaig contar lo que m'havia dit la senyora Heiberg y vaig afegirhi: «Li faréu un gran bé a la vella senyora, anantla a veure; el goig de vêurevos li serà més bo que totes les medicines.»

La resposta d'en Björnson no fou pas encoratjadora. Vaig remarcar que n'estava descontent de la senyora Heiberg. Emperò, més tart vaig tindre la satisfacció de saber que mes paraules influhiren y qu'en Björnson havia fet visita a la gran actriu; derrera visita, car ella morí pochs dies després.

Si durant ma jovenesa, a Munich, quan l'Ibsen s'estava cada dia a la vora de sa finestra, sotjant l'aparició amiga d'en Björnson, si aleshores jo hagués tingut la meteixa experiencia que avuy, hauria fet a l'Ibsen el meteix servey que a la senyora Heiberg. Sense dirli res a aquell, me'n hauria anat a veure

(1) Una de les més grans actrius de la Danemarca, a la qui en Björnson ha dedicat algunes de ses més belles poesíes.—*Nota de la traductora.*

a n'en Björnson a son hotel, li hauria descrit la tensió d'anim de la familia Ibsen y hauria afegit: «Veniu, veniu! donarêu un plaher tan gran a tota la familia!... y què hi ha que sia tan hermós com ocasionar un plaher en els altres!»

Y, ¿qui ho sab? Potser en Björnson hauria obehit a les bones inspiracións del seu cor!

Trad. Signe Langlet
Finlandesa

Saint-Beatenberg, 1906.

PÁGINES FESTIVES

LA COSTELLADA

— Apa, Ramón, tu que hi tens la mà trencada a coure costelles, comença a posarte de maniobres que'l foch ja fa brasa.

— ¿Ja hi heu posat sal?

— Sí, el Ton he vist que n'hi posava.

— ¿Qui, jo? ¿que somnies?

— Y donchs, ¿què hi feyau ara meteix a les costelles?

— Se les devia contemplar perque li fessin despertar la gana.

— No, noy, no; la meva gana no necessita despertador: quan es l'hora no cal que ningú la cridi.

— ¿Còm quedêm? ¿hi ha sal o no?

— A mi què m'expliques!

— No, home.

— Donchs n'hi poso, ¿eh?

— Tira, no miris prim; a fòra no li ve d'un pam.

— Y cuyta que jo ja començo a sentirme la panxa massa buyda. Aquesta aygua es capaça de fer venir gana a la estatua d'en Colón.

— ¿Ho veyêu? Ja vos ho deya jo que no hi ha altra font en tot Vallvidrera com la d'en Llevallol.

— Jo m'he fet un fart d'aygua.

— ¿Veritat que no pesa?

— No, no; sembla que no hagi fet res.

— Donchs jo, avans d'esmorçar, encara m'hi aferraré altre cop.

— Y jo també.

— Jo no. Aygua poca: ¿no havêu vist quan plou massa qu'espatlla tots els camins? donchs lo meteix fa a *dins la naturalesa*.

— Tomás, noy, no sabiem que fossis tan sabi. Vaja, que si tires per aquest camí aviat podràs deixar la serra y el ribot.

— ¿Què vol dir? ¿que no estêu en mi?

— Fuig, home, fuig. Aygua com aquesta n'hi ha poca, això *fortifica*'l ventrell.

— Si arribêm a creure a n'en Peret ens hauriem lluhit.

— També s'hi està bé a la Teula, ¿que no?

— Que haviem d'estarhi bé! De segur que avuy fa por la *gernació* que hi dêu haver. Si'm creyêu sempre a mi may anirêu malament.

— Ben nèt, es un peix que's porta l'oli, el Ton.

— Tu ja hi eres aquell cop que varem anar a la Tenebrosa a fer un brenar ab el Salvador.

— Sí.

— Y bé, ¿veritat que'ls àngels hi cantaven en aquella esqueixada de bacallà ab pebrot y tomàtech dirigida per mi?

— Era de primera.

— Y donchs, home. El que vulgui passàrsela bé que vingui ab mi. Au, això de donar empentes no val.

— Es que vull passàrmela bé y com diêu que s'ha d'anar ab vós...

— Una cosa es fer broma y una altra fer el ximple. Això no m'ho facis més.

— Bé, home, no n'hi ha per tant.

— ¿Sabêu que podriem fer mentres se couen les costelles?

— ¿Què?

— Cargolarhi una cançó.

— Au, va!

— Vinga!

— ¿Qui són els primers?

— En Miquel, el Peret y en Joanet. El Ton y en Ramón faràn el segón.

— ¿Y tu?

— Jo faré de director.

— Renoy, qu'ets dropo!

— Ara sí que m'agrades. ¿Per què vull dirigir sóch dropo? ¿la part de més compromís?

— Apa, Ramón, vina a formar.

— ¿Y si's cremen les costelles, què?

— No t'hi has pas d'estar de nas perque no's cremin, home.

— Ca! després tot foren càrrechs pera mi

— Deixeulo estar a n'aquell sorrut, ja som prous. Entremhi de *Flors de Maig*. Apa somhi:

Primers!

Sota d'un salzer sentada una nina
trena joyosa son rich cabell d'or
¡ay, sí!
Té per mirall fresca font crestallina
són sos adornos violetes del bosch,

Segons!

sos adornos violetes del bosch.

—*En Jan petit quan balla, balla, balla, balla...*

—Bé, ¿qué'm de fer el criatura o qué?

—No, ha estat una distracció.

—Apa, tornêm a començar.

Primers!

Sota d'un salzer sentada una nina...

—*Què li donarèm a la pastoreta...*

—*Costas las de «Lavanta», playas las de Lloret...*

—*Jo te l'encendré...*

—Ha, ha, ha! quin agregat de boigs!

—Au, dirigiu vosaltres si volêu, jo plego!

—Ha, ha, ha! En Tomàs s'ho pren de serio.

—Còm que sí. Sembla que siguém nens. Ab vosaltres no's pot fer res.

—Ay, vatúa'l món!

—¿Què't passa, Miquel?

—Me caso ab Ronda! He perdut aquell anell.

—Té, aquí tens cinch cèntims y cómpraten un altre.

—No te'n fumis qu'era un anell bastant bo. Tenía un bany de plata.

—Si, però's veu que al sortir del bany el devien aixugar molt bé.

—El dech haver perdut quan hem anat a buscar llenya ab en Joanet. Me sab greu: me l'havía regalat una *raspa* del devant de casa.

—Noys, les costelles ja estàn!

—Tu, Tomàs, ves llescant pa.

—Ah, *salau*, que bé s'està sota aquesta ombra.

—Mare de Deu, tan grans y que no sapiguêu anar pel món; ¿que no ho veus que d'aquí un quart el sol te tocarà de ple a ple aquí? Pòsat més ençà, home.

—Gracies, Ton, s'estima l'avís.

—Anêu prenent y caixalada va.

—Mira, tu, quina xicota més *caya* ve a buscar aygua.

—Déu ésser de câ'l Cuyàs.

—Noya, ¿es servida?

—Gracies, però ¿ja'n tindrà prou pera vosté?

—Es que jo quan se tracta d'una noya maca fins sóch capaç de treurem el menjar de la boca.

—No'n faci cas d'aquest, que'l varen tancar a Sant Boy y el van tenir de tirar al carrer al cap de poch temps perque acabava de fer tornar boigs als altres.

—Tu si que tens llevors de carabassa grillades al cervell.

—Estiguen bons.

—Adeu, noya.

—Ramón, atançam el gat, si't plau.

—¿Qué fas, Miquel? sembla que la perdua de l'anell t'hagi fet perdre la gana. No t'hi amohinis, ara que hi ets atipat. Si vols jo't faré de bo ab una dida seca que't pagarà'l carinyo encara millor que la teva *raspa*.

—Ja-ho sabêu, minyons: si volêu anar bé seguiu sempre'ls concells del Ton.—

ALEXANDRE FONT

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

FLORS D'OCCITANIA.— *Prosper Estieu.— Tolosa, J. Marqueste, editor, 1906.*

Fa algunes setmanes ja que'ns pervingué'l volúm qual titul deixém anotat y hem de confessar que, poch identificats encara ab les manifestacions de la literatura felibrenca (ab tot y no ignorar llur importancia) haviem anat deixant pera un altre dia la ocasió d'examinar el llibre de qui's tracta, y donarne compte en aquesta secció.

Apressemnos a declarar que una vegada començada la tasca de desfullar el llibre, el goig de la lectura no'ns ha permés ja que'l deixessim de les mans; car l'obra es d'aquelles qui marquen una fita en la historia d'una literatura; y les *Flors d'Occitania* valen, al nostre entendre, tant com pugui valdre lo millor que hagi produhit la escola felibrenca; tenen sens dubte un valor absolut com a obra literaria, fins prescindint del concepte d'escola.

La impressió que'ns ha produhit el nou llibre, es franca y terminant. No solém deixarnos portar gayre, parlant de coses d'art, de l'entusiasme de moment; emperò creyém que la critica haurà d'inscriure ab lletra grossa'l nom de l'autor y el titul de l'obra de qui tractêm ara; no hem contrastat la nostra opinió ab la de ningú, no sabêm tampoch a qui hem d'agrahir l'haver posat el llibre en camí d'arribar a les nostres mans; l'hem llegit

quan ens ha vingut bé, y sens excitacions de ningú; y com a conseqüencia dihèm sincerament lo que'ns sembla: res més que això.

Flors d'Occitania formen un aplech bastant nombrós de sonets, tots impecables, tots substanciosos de poesia, y lo suficientment variats d'assumpte y d'entonació per'allunyar del llibre tota monotonia. Apareixen agrupats en set seccions, ab aquestes rúbriques: *Flors dels Orts e del Campestre*, *Flors d'Amor e d'Amistansa*, *Flors Paganas*, *Flors bíblicas*, *Flors de legendas*, *Flors patrialas* y *Flors de luts*. Hi ha en totes les seccions sonets dignes de l'Heredia y dels més grans sonetistes de per tot arreu. No'n treuriem res de transcriuren algún pera mostra de la nostra afirmació; no sabriem tampoch quin triar.

En Prosper Estieu sab obtenir de la llengua provençal tots els efectes que poden exigirse d'una llengua literaria tal com la concebim modernament. L'adapta a totes les exigencies de sa fantasia y li fa expressar les idees més atrevides sense que'n valgui de menys el concepte de bellesa dintre'l qual tot el llibre's produeix. Unes vegades ens sorprèn per la precisió ab que'ns tradueix les imatges més complicades y altres per l'habilitat ab que tracta'ls temes de la vida camperola donàntelshi grandiositat poética.

Y pera que l'obra tingui als ulls de tothòm per si sola tot el valor d'una iniciació, hi han dues coses en ella que hi fan sens dubte un gran servey: primerament el pròleg; y en segón lloch la traducció dels sonets, en prosa francesa.

El pròleg ens manifesta en poques paraules tot el plan de restauració literaria de la llengua d'oc, segons en Antonin Perbosc, qui ha sentat els principis sobre'ls quals dita restauració dèu tenir lloch; principis, per altra part, bastant semblants als de qui ens servim els catalans pera reconstituhir el nostre idioma, retornantli la esplendor d'altre temps. Y en quant a la traducció, cal no amagarse de dir que ha de facilitar molt la comprensió del text llenguadocià a qui no tingui costúm de llegirlo; potser fonèticament el llenguatge restaurat dels trovadors seria generalment comprès a Catalunya, mes ab la ortografía tradicional adoptada pels felibres, apareix molt allunyada de la qui ens es habitual en català, y per això'l text francès es útil, encara que no sia sinó com a auxiliar de moment y perque posa de manifest, per comparació, la extraordinaria riquesa de l'antiquissim llenguatge provençal, al qual hem de considerar intimament lligat el nostre, qui ens es tan car.

—

Aplech.—*Models en vers y en prosa del nostre Renaixement.—Girona.—Dalmau Carles y C.ª, 1906.*

De mica en mica, molt serà que no acabèm per tenir una literatura pedagògica complerta, destinada a suplir ab aventatge en les escoles els llibres castellans d'educació. Es cosa qui ens fà molta falta y que haurà d'estar ja feta'l dia en que, altra vegada mestres els catalans de la ensenyança pública a Catalunya, ens calgui arreconar per antiquats y impropris, la major part dels materials pedagògichs que avuy l'Estat ens obliga a utilisar, perseguint el tradicional propòsit centralista d'acabar ab les llengües regionals. Cosa certament, per lo que toca a Catalunya, que està ara més que may en perill de no conseguir.

L'*Aplech* en el qual ha vingut trevallant com a compilador el conegut escriptor en Antòn Busquets y Punset per encàrrech dels editors de Girona, senyors Dalmau Carles y C.ª, acaba de veure ara la llum, y constitueix un petit volúm d'aspecte atractivol mercès a una coberta policromada molt escayenta que hi ha dibuixada en Joaquim Renart.

No deixava d'èsser dificultosa la tasca d'en Busquets y Punset, car si bé es cert que la producció literaria catalana del renaixement es ja abundosa, el caràcter d'una publicació destinada a llibre de text en les escoles exigia una tria escrupulosa dels materials; no tot lo que s'escriu es propri d'un llibre d'anar a estudi. El compilador ha sabut sortirsen en bé, y ara fa goig de veure aquell recull de fragments selectes emprats als escriptors de cap d'ala de Catalunya y demés paisos de llengua catalana. La part ilustrativa de l'obra la formen exclusivament els retrats dels autors posats a contribució; lo qual no deixa de tenir un cert interès pera'ls qui ja no anèm a estudi, emperò tenim nombrosos amichs entre'ls escriptors contemporanis.

Una sola tara trobèm al llibre *Aplech* y perque la creyèm molt important ens es precis no deixarla passar per alt. Es aquesta l'haver adoptat els editors la formació en *a* dels plurals femenins, impropria del nostre idioma. La influencia castellana pogué desnaturalisar la nostra literatura renaixenta ab aquest defecte, que després l'apassionament d'uns y la ignorancia dels més eregi en sistema: mes ara, ab un conreu intens de l'idioma y sobre tot ab l'estudi dels nostres clàssichs, els escriptors catalans han acabat per vèurehi clar, y com a conseqüencia, pot dirse ja que la gran majoria dels textes qui's publiquen d'uns quants anys ençà, venen ab els plurals fets com correspòn a la nostra llengua. Es, donchs, anacrònich en l'*Aplech* el sistema adoptat; y pensèm que respecte a n'això dels plurals deurà ja sentar jurisprudencia el proxim Congrés de la Llengua Catalana que s'anuncia.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

La dua ekskurso farota de la societo «Espero Kataluna» okazos la 7.an de la nuna monato tra la monton *Santa Creu d'Olorde*, elirante de la societo (Placon de Sankta Agno, 4, 2.an) je la 6 1/2 matene. Tiu ĉi ekskurso daŭros ĝis la tagmezo.

La segona excursió que farà la societat «Espero Kataluna» tindrà lloch el dia 7 del mes que som cap a la montanya de Santa Creu d'Olorde, sortint de la societat (Plaça de Santa Agna, 4, 2.ón) a les 6 1/2 del matí. Aquesta excursió durarà fins al mitjdia.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Malgraŭ, malgrat, a pesar de. Ex.: *Malgraŭ ĉiuj kontraŭaĵoj, la venko estos al ni*, malgrat totes les contrarietats, la victoria serà nostra. *Malgraŭ ĉio*, a pesar de tots.
(Francès) *malgré, en dépit de;* (anglès) *in spite of*; (alemany) *ungeachtet, obgleich.* (U. V. Z.)

Anstataŭ, en lloch de, en comptes de, en substitució de. Ex.: *Anstataŭ legomoj, metu panon en la korbon*, en lloch de llegums ficahi pa en el cistell, etc.
(Francès) *au lieu de*; (anglès) *instead*; (alemany) *anstatt, statt.* (U. V. Z.)

Laŭ, segons, conforme ab. Ex.: *Laŭ mia opinio*, segons la meva opinió. *Laŭ naturo*, segons la naturalesa (del natural).
(Francès) *selon, d'après*; (anglès) *according to*; (alemany) *nach, gemäs.* (U. V. Z.)

Dum, mentres, durant. Ex.: *Dum la tri lastaj tagoj*, durant el tres derrers dies. *Dum mi verŝas akvon sur la ĝardenon, vi ŝutu sablon ĉirkaŭ la bedojn*, mentres jo vesso aygua en el jardí, tu vessa sorra al voltant dels parterres.
(Francès) *pendant, tandis que*; (anglès) *while*; (alemany) *während.* (U. V. Z.)

Po, per, a rahó de (en el sentit distributiu). Ex.: *Kvin po cento*, cinch per cent. *Disdonu la pomojn, unu po ĉiu*, reparteix les pomes a rahó d'una cada hu.
(Francès) *par, au taux de, sur le pied de*; (anglès) *by (wilh numbers)*; (alemany) *(bie zhalwörten) zu.* (U. V. Z.)

Krom, fòra de, excepte, exceptuat-ada (y llurs plurals), en el sentit d'acció *(ademés de, sense comptar, això apart)*. Ex.: *Krom leteroj, banderoloj kaj ĵus nomitaj poŝtaj paketoj oni devas ankoraŭ prilabori la leterojn rekomenditajn...*, ademés de les cartes, les faixes y els nomenats paquets postals moderns, s'ha de trevallar ademés ab les cartes certificades... *(Fundamenta krestomatio.) Ŝi estas bela, bona kaj krom tio, riĉa*, es bella, bona y, això exceptuat, es rica. Compàrinse'ls exemples següents: *Krom vi ĉiuj miaj najbaroj estas esceptitaj*, ademés de vós tots mos vehins són exceptuats. *Escepte vi ĉiuj miaj najbaroj estas esceptitaj*, excepte vós tots mos vehins són exceptuats.)
(Francès) *hors, hormis, excepté*; (anglès) *without, except*; (alemany) *ausser.* (U. V. Z.)

Ĉe, a, en (vègintse'ls exemples que segueixen). Ex.: *Ĉe ni, tio estas kutimo*, en nosaltres, això es una costúm. *Oni ofte povas observi ĉe la infanoj antaŭtempan malgajecon*, sovint se pot observar en els noys una tristesa prematura. (En cap dels dos casos expressèm ab nostra preposició *en* la idea precisa d'interioritat.) *Ĉe la pordo de mia domo estas florpoto*, a la porta de casa meva hi ha un test. (No precisèm en aquest cas si el test es a dintre, a sobre, a sota, etc., de la porta. El test pot estar en el dintell o fòra del march de la porta, o penjat a les batents, o a un costat; no es cap d'aquestes idees determinades les que tractèm d'emitir, sinó simplement la de que'l test se troba en lo que podriem nomenar radi d'acció de la porta.)

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà.)

NOVES

El passat dimars se celebrà en la Sala 2.ª d'aquesta Audiencia'l judici per jurats en la causa seguida contra nostre benvolgut company de redacció l'Emili Tintorer, pel suposat delicte de *apología del anarquismo*, que's cregué veure en son article *Per ull de garbell*, publicat en el número de JOVENTUT corresponent al 14 de juny prop passat. S'encarregà de la defensa nostre company de redacció en Trinitat Monegal. Constituhit el jurat sense que ni per la defensa ni per la acusació pública's fes cap recusació, llegida la traducció castellana de l'article denunciat y, sense sotmetre a interrogatori al processat, el fiscal senyor Suárez manifestà que retirava l'acusació per estimar qu'en l'esmentat escrit no s'havia incorregut en la comissió de cap delicte, y que la sola responsabilitat qu'en ultim cas pogués imputàrseli era'l d'una senzilla falta d'imprenta definida en el còdich penal, per lo que demanà que la Sala s'inhibis a favor del jutjat municipal aqui correspòn declarar si realment s'ha comès la susdita falta. No haventhi fet cap oposició la defensa, la sala s'inhibi segons demanà'l fiscal, declarant les cortes d'ofici.

Aquesta resolució fou acullida ab goig pels jurats y pel nombròs públich, qui's convenceren de que may en Tintorer podia haver fet el delicte de que se l'acusava. Molt ens satisfà aquesta quasi absolució, qu'esperèm veure confirmada en el judici de faltes corresponent.

Grans mercès a tots els qui s'han interessat per la reivindicació de nostre benvolgut company.

—

La nit del dilluns tingué lloch en el Saló de Cent del nostre Ajuntament l'acte inaugural del curs de 1906 a 1907 dels Estudis Universitaris Catalans. El secretari de dita corporació senyor Maymó llegi una extensa y detallada memoria dels trevalls realisats durant el passat curs. El senyor Lluis B. Nadal llegi també un hermosissim trevall sobre la llibertat d'ensenyança, manifestant que la verdadera llibertat d'ensenyança es filla directament. del poble y de nostra historia, abogant pera que aquesta sigui una obra municipal. Fou força aplaudit. Finalisà l'acte ab un breu discurs d'en Bertràn y Mussitu, qui remarcà'l divorci qu'existia entre la conciencia popular y la nostra Universitat oficial La vetlla resultà ben agradable y sobre tot seriosa, a diferencia d'un altre acte semblant realisat el meteix dia, que com cada any resultà una *olla*, digne, no obstant, del malaltiç Estat espanyol.

¡Aquí no ha pasado nada! Veusaqui el resùm de l'estat actual de la politica espanyola. Anades y vingudes, visites, consultes de l'un prohòm ab els altres, respostes enigmàtiques, grans projectes covats ab tota reserva, desconfiança mutua, bones paraules y males intencions, ¿què se'n treu de tot això si's garvella bé? Molta palla y molta broça; palla pera enganyar la fam del pobre contribuyent, l'etern ase dels cops, y broça pera tirar als ulls dels tafaners que voldrien mirar massa de la vora'ls jòchs de mans dels grans prestidigitadors politichs pera endevinar la trampa. Y diuen qu'estàn en plena activitat! En plena digestió! deurien dir; y ja cal que s'aprofitin perque sòn molts els qui esperen torn pera asseures a la taula. Però, ba! els uns o'ls altres ¿què mes hi fa? Si després al rentar els plats, y pagar la trencadiça llur, sols ens escàu dir, lleugerament modificada la frase ab qu'hem començat: *¡Aquí no ha pasado nadie!*

—

Nostres lectors ja estàn enterats de que a conseqüencia de la campanya catalanista iniciada pel valent diari perpinyanès *Le Petit Catalan*, els paquets de números corresponents al dilluns y dimars de la passada setmana, foren detinguts a la frontera; tampoch deuen ignorar que l'administració de nostre confrare feu una reclamació per la via consular, y que se li respongué que ni el governador de Barcelona, ni el de Girona havien ordenat el segrestament. Donchs bé, a hores d'ara no s'ha pogut encara esbrinar de qui va emanar aquella disposició, ni perque malgrat totes les explicacions, no arriben a Barcelona més queun centenar dels números expedits. Ja's pot suposar els salats comentaris que farà nostre company de França, a n'aquestes *belleses* de l'Administració espanyola; ell diu que res farà recularlo en la campanya empresa en pro dels catalans, y mentres el govern segueixi ab etzegallades per l'estil no farà sinó ajudar als que trevallèm pera que una sabia descentralisació acabi ab aquestes anomalies administratives.

—

L'Associació Musical de Barcelona, en un prospecte que reparteix anuncia'ls seus projectes pera'l curs actual. Entre ells hi figuren, dos concerts pel gran violoncellista català en Pau Casals y les primeres audicions de dues obres corals-orquestrals d'Edgard Tinel y Cèsar Franch, deixant de banda altres concerts que sens dubte resultaràn interessants.

—

Cridats per la redacció de *La Tralla*, varem assistir el diumenge passat a la reunió que tingué lloch en l'esplèndit y espayòs local del «Centre Autonomista de Dependents de Comerç y de la Industria».

Hi assistiren representants de totes les entitats autonomistes de Catalunya, ab l'objecte d'organisar un *plebiscit* pera la següent declaració: Catalunya vol l'Autonomia!

Després d'oberta la sessió va fer us de la

paraula'l senyor Albó, qui ab molt atinades rahons demostrà no èsser l'hora oportuna pera formular tal demanda, dihent no poder estendres en mès consideracions a causa de ses ocupacions. Fou calurosament aplaudit. A continuació parlaren els senyors Bertrán y Mussitu, Ballester, Serrat y alguns altres, aduhint alguns arguments en pro y en contra.

Com a resultat de les opinions exposades s'aprobà per aclamació la següent proposició:

Els delegats del Comitè Republicà Federal de Sant Martí de Provensals y el del «Centre Autonomista de Dependents de Comerç y de la Industria», tenen l'honor de proposar a la reunió'ls següents acorts:

Primer. S'aproba y aplaudeix la iniciativa de *La Tralla*.

Segón. Que sigui la Junta de Solidaritat Catalana la qui en el modo, forma y temps que cregui convenients, cuydi de la realisació de l'esmentat pensament.

Tercer. La redacció de *La Tralla*'s constituhirà en comissió auxiliar de la Junta pels trevalls que a l'expressat efecte aquesta faci.

—

Primer Congrès internacional de la Llengua Catalana.

Segona llista de les adhesions rebudes a JOVENTUT fins avuy:

Alexandre Font, Trinitat Monegal, Joseph Fàbregas, JOVENTUT, Fèlix Vidal, Joan Vergés, Pere Barrufet, Ramón Farrè, Fidel Giró, Pere Huguet, Antoni Cabanè, Joseph Gallach, Gayetà Balcells, Antoni Colomer, Ateneu Catalanista de Gracia, Lluis Via, Joan Montllor.

—

L'aplaudit «Orfeó Barcelonès» está organisant un gran concert vocal y instrumental, que's celebrarà'l present mes d'octubre en un dels principals teatres d'aquesta ciutat, en obsequi als congresistes del Congrés de la Llengua Catalana y a benefici de la Comissió benèfica de la *Unió Catalanista* «La Reixa».

—

La «Schola Orpheonica» ha traslladat son hostatge social al carrer de la Portaferriça, núm. 13, 1.er, motivat pel gros contingent d'orfeonistes que han entrat durant aquest curs, havent sigut insuficient l'antich hostatge.

Han quedat obertes pel curs de 1906 a 1907, les classes gratuhites de Solfeig, Teoria, Vocalisació e Historia de la música, pera senyoretes, homes y noys, haventshi inclòs desde aquest curs la ensenyança també gratuhita de Francès, Anglès e Italià.

—

Publicacions rebudes:

Discurs del president del jurat en Salvador Canals, en el concurs literari de Montblanch, celebrat ab motiu de les festes de la coronació canònica de la Verge de la Serra.

En aquest discurs hi trobèm atinades consideracions sobre poesía y prosa catalanes que'ls trevalls presentats al concurs sugereixen a l'autor y qu'expresa ab la galanura d'estil caracteristica del conegut diputat conservador.

Forma. Hem rebut el número 13 d'aquesta importantíssima publicació artistica que, per ses condicions editorials y el bon gust que presideix en sa publicació, es sens dubte lo millor que's publica en terres llatines. Conté notables reproduccions de croquis y paissatges d'en J. Pahissa, ademés de reproduccions de quadros y tapisos d'autors clàssichs.

Ademès hem rebut cartells anunciadors de la revista originals d'en Ramón Casas y diferentes reproduccions de gravats que donen perfecta idea de la pulcritut ab que's publica *Forma.*

També anuncia la meteixa casa la publicació d'una serie de monografies ab gravats pera donar a coneixe l'obra dels artistes d'ara al meteix temps que tot allò que constitueix el tresor artistich de la Espanya vella.

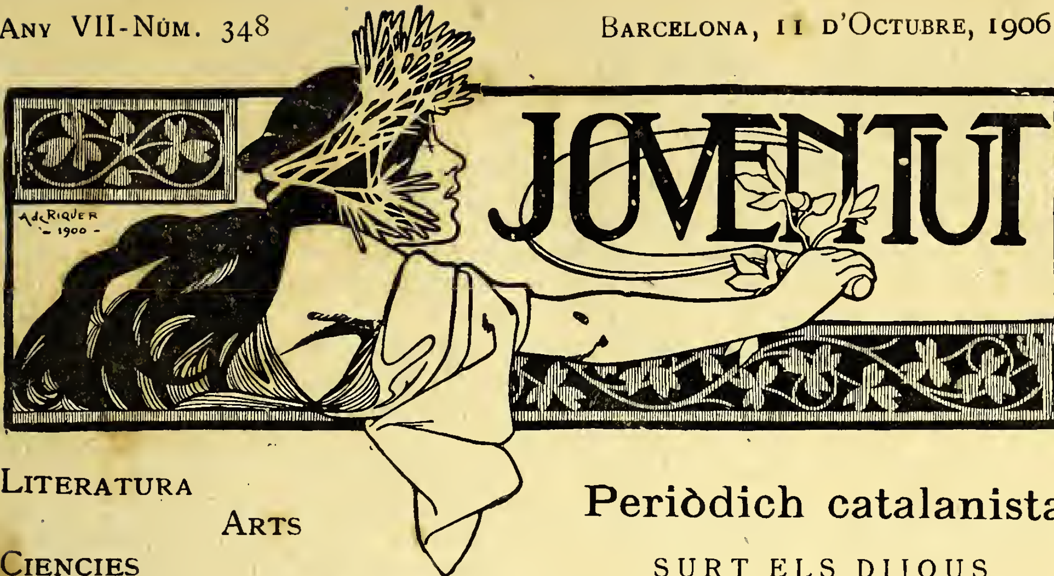
Lliçons d'ortografía catalana, per Joseph Alcoverro y Carol. Molt útil ha d'ésser aquesta obreta quin objecte es ensenyar en poques regles a escriure correctament el català, procurant harmonisar els diferents sistemes que avuy están mès en us. No sabèm si haurà resolt en absolut aquest problema, però si podèm dir qu'es un llibret molt remarcable per sa senzillesa y per son encertat criteri gramatical. Tal volta l'autor no s'ha fixát en certes incorreccions qu'essent molt petites no deixen per això d'enlletgir el seu trevall tan meritissim; per exemple, no inclòu la (ç) en el alfabet, donanthi cabuda a la (w), lletra estrangera a nostre idioma. Alguna vegada l'anomena impropiament *cedilla*, quan en nom veritable es, com ell meteix usa en altre lloch, el de *c* trencada; tampoch de la (z) se'n diu *zeda* sinó *idzeta*, y aixi, per l'estil, incurreix en altres castellanismes que serien perdonables en una obra que no fos, com aquesta, didáctica. Però això es tan poca cosa y tan fácilment esmenable que no val la pena de ferne esment. Felicitèm, donchs, coralment al senyor Alcoverro per aquest tractat que ha d'èsser molt ben acceptat per les escoles y pels bons aymadors de nostra llengua.

L'Avi. Hem rebut els dos primers números d'aquest aixerit setmanari, ilustrat ab làmines colorides. El primer número fou agotat, y se'n hagué de fer nova tirada. El segón fou recullit pel jutjat, y lo qu'es mès sensible, promoguè l'empresonament del director. Desitgém que'l senyor Ramón Campmany surti bè d'aquest procès y que nostre colega no tingui cap mès ensopegada.

Vida Nueva. Periòdich portaveu del partit republicà de Roquetes que's publica a Tortosa. Queda establert el cambi.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

Any VII-Núm. 348 Barcelona, 11 d'Octubre, 1906



Literatura Arts Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent	10 cèntims	
» atrassat	20	»

SUMARI:

SOMHI! (1)

Un temps hi hagué en que Joventut sortia cada dijous vestida de cavaller, se plantava al mitj del camí de les catalanes reivindicacions, y ab la veritat per espasa, sens ampararse de cap mena d'escut, deturava'l pas als sospitosos y bandejava als mal documentats, en lletres y en Catalanisme. Y tant en política, com en art, com en tot, deya les veritats fins als més amichs, desconcertava als hipòcrites, confonía als pedants, esferehia a les patums, y se'n duya les simpaties dels homes de cor que, com jo, haventse ja reclòs dins la llar honrada desenganyats de les farces de la vida, servaven emperò prou coratge encara pera rompre llances en llahor dels ideals de llibertat, d'avenç y de cultura que havien defensat en llur tormentosa jovenesa.

Eren els temps en que en Martí dissecava vibrions; en que en Tintorer se burlava de les desafinacions d'un Teatre Lírich Català indigne de dirse tal; en que en Pena introduhia la desmoralisació en les files dels farsants de l'art y els cursis del Liceu; en que en Via reventava als *floraleros;* en que en Pujulà capgirava conciencies; en que en Vilaregut lo meteix fuhetejava als usurpadors de nostra bandera, que feya brometa ab les literaries gestes d'en Patufet-Carner; en que tots ereu valents, y contra la corrent feyeu vía, tant més forts com més sols, y al pa li deyeu pa, y al vi, vi; y en Peyus, abraçantvos entusiasmat, trobantvos vidents en sa clarividencia, vos declarava inactuals y vos titulava supernacionals.

¿Què s'han fet aquells temps? Avuy, en els moments en que'l fret de la senectut s'apodera de mi, si pera reviscolarme agafo Joventut, tinch de deixarla tot seguit, car la fredor de ses planes m'encostipa més que la finestra mal tancada del cel-obert que tants mals ayres engendradors de bronquitis y poagres fa entrar en ma rebotiga. ¿Es que Joventut ja no s'atreveix a dir les veritats? ¿Es que per ventura dihentles faria cap tòrt a la Solidaritat Catalana, que com jo meteix ab tota l'ànima enalteix y defensa? ¿Es que

(1) Preguèm als nostres lectors que considerin com a serio aquest article que aparentment sembla de broma. Creyèm que val la pena d'ésser meditat: per això'l posèm de fons. — *N. de la R.*

ab l'actual batibull d'això del tractat de comerç y de la comissió catalana que anà a Madrid, no seria capaça JOVENTUT de dir als senyors del Foment, a molts industrials, a moltes y moltes *forces vives* tan catalanistes avuy, tan mauristes ahir, que si tenen rahó com a defensors dels catalans interessos, no la tenen ni l'han tinguda may quan s'arroguen la representació dels ideals de Catalunya que no tots senten, que no tots comprenen, y que deixarien perdres en la buydor de l'infinit, quedantnos gayrebé sols y *en quadro*'ls reconsagrats, el dia que'l govern els concedís lo que volen assegurant, no la riquesa pública de la regió catalana, una de les tres o quatre úniques que sostenen les càrregues de l'Estat, sinó'l particular negoci de molts d'ells, els quals tornarien a fer de cacich o a aliarse ab els cacichs si poguessin?

A quín aplanament moral hem arribat, oh mos deixebles estimats, oh mos volguts companys de JOVENTUT! L'ensopiment ja ha fet presa en els més aixerits, en els més purs, en els més independents, en els qui de la protesta y de la flastomia'n feyen virtut sempre qu'elles significaven la no-trasigencia ab cap rutina envilidora.

Fins me temo qu'en els actuals moments de degradació callarieu com uns morts devant de l'aparició d'*Or y Grana*, periòdich feminista, o transigirieu y per lo tant claudicarieu fent chor a les alabances de compromís, afectades y banals, ab que ha sigut saludada aquesta nova e insana manifestació del nostre intelecte neulit. Cal que s'acabi tanta vergonya. Qui no ha reculat ni devant de les glories més llegítimes de la patria escena, qui s'ha atrevit ab un Borràs, un Tiago y un senyó Ollê, qui tant ha disertat sobre moral e higiene socials, bé pot trencar una llança avuy que tan bella ocasió li es oferta, y qui la ofereix són dònes.

Alcêu els cors, oh companys! Enardiuvos, llamp de Deu! Si no sóu vosaltres serê jo qui's vesteixi de cavaller, y llenci les sabates de simolça que ja m'havia calçat como cada any en aquest temps. ¿No vos fa pena que hagin de donarvos exemple de virilitat un vell com jo y unes dònes tan febles com les d'*Or y Grana*... y tan aixerides, ¡ay!, que al veure'l cos de redacció m'entra dalit no ja de ballar una americana, sinó fins uns schotisk o un kake-walk? Mes ja comprench lo que devêu pensar: que, essent encara joves vosaltres, si *reventessiu* a aytals belles dames, el públich podría suposar que alguna d'elles vos ha dat carabaça. Malament si a la flor de la edat ja sofriu semblants aprensions. Indici són de senectut prematura.

«*Somhi!*», diuen les dames d'*Or y Grana* pera començar, talment com ho fan els fornits carregadors del moll o'ls rústichs cavadors de la terra escupintse'ls palmells de les mans, fregàntsels, engrapant l'eyna y emprenent la tasca que prompte amaniràn ab dolls d'honrada suor.

Donchs somhi, y ansia Manela! Y ja que hi som, oh hermoses modistes, sastresses, guanteres o cotillayres (que tals me semblen les gayes redactores de la plana del mitj per lo malament que les ha mapades el fotògraf), permetêu que vos pregunti: ¿Volêu dir, oh gentils donzelles, oh saboroses casades, que no farieu millor paper ballant qu'escrivint? Perque, llevat de la carta (excusantse de donar original) que insertêu de Víctor Català, y de l'article (malaguanyat!) de L. Escardot (dues estimadíssimes deixebles y actualment companyes meves de JOVENTUT), lo demês del número té tan mala sombra com *El Diluvio Ilustrado*.

Jo la conech la nostra dòna; lo conech profondament, com a antich professor en parts que sóch; la conech y sê'ls grams que té de cervell. Algún cop, en mon sincer feminisme, havia renyat a ma filla Carmeta perque tenía la deria de desacreditarse y desacreditarvos fent un periòdich feminista en que vos revelessiu tals com sóu. Jo volia que primer fossiu com devêu ésser. Mes ja que vos heu empenyat en posarvos en evidencia, no vos enfadêu per la crítica que jo faci, y recordeuvos de lo que diu la faula:

> Arrojar la cara importa,
> que el espejo no hay por qué.

Y convencêuvosen de que hi pot haver ara com ara bones senyores entre vosaltres, bones Monserdàs, bones Amers y Penyes, bones Vilars de Gay y bones Armengols de Badía, però que la Dòna catalana, intelectual o simplement discreta, apenas ¡ay! si existeix.

No vull ocuparmen del text del nou periò-

dich. *Diu* que no fa tuf de sacristia, mes jo hi sento tuf de convenció, de prejudicis. Una gran clorosis moral, una anemia cerebral espantosa'l consúm totjust nascut. *Diu* també que no es tendenciós... Ba! De segur que no inserta, ni ab ma acreditada firma al peu, articles com els publicats a JOVENTUT sobre higiene corporal y social, y sobre peliculosis.

Més m'estimo parlar de les ilustracions, que *també* són cursis. A la portada, les dònes catalanes han presentat un pahó descolorit sobre una barana més descolorida encara, tancant un paisatge simbòlich (?) que voldria semblar sobre boix. Treuen unes montanyes negres sense gorchs, un castell de nyigui-nyogui, y un arbre que cova trumfes y llimones, potser com a simbol de maternitat. Això ja m'interessa una mica més.

Ja no m'interessa tant la capçalera de la plana 2, en que una senyora de l'any 30, plena de *fervolants*, ha enredat ab una troca de llevor de pussa a un pobre angelet que va d'estiu y està d'allò més grassó.

Ni tampoch aquells figurins de la plana 3, en que's diria que'l dibuixant es un hereu de Sant Antoni que'ns vol fer aborrir les dònes, si totes tenen la poca gracia y els *contorsionismes* de les que'ns presenta. Es veritat que si la que va al devant no dóna senyals de maternitat, en cambi la segona sembla que ja va pels vuyt, perque, segons me diu la Carmeta, porta un «sach d'embraç» dels que ara són moda. De totes maneres les trobo fusellables, o trabucables; y poso trabucables perque, segons diu aquella noya tan bufona que sembla que plori de l'esquer, fins trabuch agafarán les dònes catalanes si ens descuydêm. Tot es començar.

La meva filla Carmeta'm diu que la cuynera francesa que gasta tinters de quinze céntims se m'assembla a mi quan trigo massa dies a anar a câ'l barber. Jo no ho crech, però en això de quedar ab la ploma enlayre, si haig d'ésser franch, vos diré que si, que'ns assemblêm jo y el *cordon bleu*. (He estiuejat prop de França aquest estiu y n'he arreplegat alguna, com el senyô Ollê ab allò dels *bimbelots* y la *barberois*.) La ploma enlayre la hi tinch a cada instant, y estich atuhit per moltes coses d'ençà que la noya m'ha dut *Or y Grana* pera que li aboni, que'm sembla que no ho faré pas. Y no ho faré, entre altres causes, perque trobo que aquella parella russa de la plana 6 es de lo més mal educat. Recordo haverla vista l'any 48 en un *magazine* (era a Culera) que la mare rebia de Paris. ¿Qui negarà'l modernisme d'*Or y Grana?*

La senyoreta que ha perdut l'imperdible y plora, seria capaç de ferme plorar de debò si me la mirés massa. Més m'estimo pérdrela de vista, encara que la criada'm resulti, per qüestió de la *curvilínea*, un tipo més... interessant.

Francament, que'm perdonin les dames catalanes, però trobo qu'en fruyts colonials no hi entenen gran cosa. Han anat a triar els pitjors, els que no tenen cap substancia. (Vegis plana 11.) Y, de pas, vull fer constar un oblit: la paraula *geroglífich* al peu del tema... musical. Potser no li han posada per no haverhi d'afegir «Cerquéu la gracia». Comprenent que ningú la trobaria, s'han estimat més deixarho córrer.

En la plana 12 el simpàtich *Apa* ha demostrat anar coneixent més les dònes. Ja'n posa una entre dos homes: l'un, encara que ben mirat sembli en Romanones, sedueix; l'altre aconcella; y dalt del trono, ella fa com qui s'escolta al vell, y mentres tant se mira al jove. Aixi m'hi trobo ¡ay! sovint ab la Carmeta d'ençà qu'en Pujulà es fòra. Les dònes!...

En quant als vuyt caps sense cervell de les tafaneras, no me'ls vull pas mirar: comprench que cauria malalt.

Y no'm diguéu groller, oh simpàtiques confeccionadores d'*Or y Grana*, perque les grolleríes qu'he trobat com a xistos en vostre setmanari semblen fetes per un sargent de cavallería... vergonyant. Exemple la de la plana 6, a que ja he aludit. ¿Qué ha de fer un pare de familia com jo, sinó condempnarles? Mes ni com a grolleríes están bé. Són tristes, són encongides, són *bunyol*. Fan més pena que les bromes de capellà; fan tanta pena com les bromes de monja. Recordéuvosen, ¡ah!, recordéuvosen de quan anaveu ab les sors. Ah, si vos tinguessin sota la seva tutela, còm vos atuhirien a cops de canya! ¿Que no ho sabéu que certes coses no están bé? No per immorals sinó per fastigoses o tontes. ¿Que no vos en recordéu de lo que

vos feyen dir al colegi? *C*, *a*, *l*, *cal;* c, *e*, *l*, *cel;* c, *i*, *l*, *cil;* c, *o*, *l*, *col;* c, *u*, *l*, *cu...llereta!*

Per mės que aparentėu fervos les despreocupades, ben clar se veu qu'heu estat ensenyades aixi, que de nenes heu parlat aixi, y que vos heu fet dònes aixi... Y vosaltres sóu les dònes catalanes, les nostres dònes; y es Deu qui dihėu que vos contempla!...

Si, Ell y jo vos contemplėm; y jo, nou Pilat, desde'ls balcons de JOVENTUT vos presento a mos compatricis.

Catalans: *Ecce mulier!*

Ecce mulier vostra.

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

DARDANT PEL BOULEVARD [1]

Es a l'hora del crepuscle, els llums encara no estàn encesos, els arbres se destaquen sobre la llum moribonda del cel ab perfils d'estampa japonesa, les xicotetes de retorn a llurs llars passen a bandades que disfuminen la penombra, deixant sols en la retina la taca de llurs mòvils siluetes lascives. Tètriques, de l'altra banda dels arbres, en el cayre de les aceres, les ombres dels pobres s'arroceguen, y malgrat l'etern soroll, el continuu va-y-ve, els crits dels venedors y el tràfech de carruatges y tramvies, el *Boul-Mich* apar silenciós, ombrivol y xop de la pluja d'un dolor indefinit.

Baixava del Panteó, les mans a les butxaques, el pas lent, ni trist ni gay, ni preocupat ni indiferent, entregat a la reflexió de totes aquelles idees indecises qu'en galopantes cavalcades vos creuen la pensa a l'hora en que'l sol se pon, les figures se desdibuixen, les ombres se fan intenses, y la gran constelació interrogativa del *Perquè?* comença a pampalluguejar en l'espay. Lentament, furejant ara en aquest, ara en l'altre aparador sense mirar lo que veya, anava devallant la costa... Al arribar a la plaça de la Sorbona vaig aturarme al cayre de l'acera avans de baixar. Al devant, el cafè D'Harcourt, ab sa llum groga, fosca, ab ses tauletes illuminades pels petits llumets recoberts de para-llums de colors, ab pochs concorrents a aquelles hores; al fons, la iglesia de la Sorbona, negra, entre ombres, ab son rellotge blanch qu'esguarda com un ull colocat al bell mitg de son front; devant de l'edifici, el bust de l'August Compte, may orfe de corones ni de llaços...; al voltant, botigues encara fosques, petits establiments, quals amos s'estàn a la porta, fent esquena ab els montants, esguardant el carrer ab llanguidesa de poblet de fòra, ab aquella mandra del botiguer parisench que sab que ho ha d'ésser tota la vida y no espera sinó'l diumenge pera anar a calar la canya de pescar al riu, o a colgar els planters de cols al jardi de sa casa de camp...

... En un obrir y aclucar d'ulls va tenir lloch la escena. Dos minyons, alts, de cap quadrat, d'espatlles quadrades, de colls d'aquells que fan una linia dreta ab esquena y clatell, dos minyons barreja de pinxo y d'home de fira, de provocativa mirada, boca despreciativa, y rinxo de cabell sobre'ls polços, a unes dèu passes de mi, havien vingut a les mans. Pesats, grollers, sense agilitat, s'havien agafat ab una mà l'un a l'altre per les solapes de l'americana y alternativament anaven tustant ab l'altra mà ben closa y ab totes les seves forces sobre'ls seus caps carrats. Vibraven enlayre'ls braços musculosos, brunzint queyen els punys sobre llurs cares, que a cada cop semblaven perdre una escayre; y a cada pich, dels pits peluts dels minyons sortia un bleix com el que ix del pit dels jornalers quan deixen caure'l mall tot fent minades. Ab els bleixos, els esbufechs, l'aspre rogall dels ronchs de rabia, arribava fins a mi la farúm de llur suhor, portada per les onades de l'ayre qu'expandien ab llurs evolucions. Una sensació de miseria, de cosa bestial, d'amargor, me corprenia.

—No's mataràn; no's mataràn l'un a l'altre; no's mataràn tots dos al meteix temps—deya un dels botiguers que s'havia atançat al rotllo ja fet per la gent que contemplava la batuça. Y afegia:—No's mataràn, això fora un bè massa gran pera la gent decenta!—

Y dirigintse a mi, excitat per la lluyta, congestionat com si fos ell qui anés rebent les

---

(1) En un dels primers números d'aquest any ja diguerem que'l verb *dardar* tradueix exactament el francès *flâner;* ho repetím avuy perque aquest mot no es gayre usat actualment pels escriptors catalans. — *N. de la R.*

trompades, potser sentint no ésser prou fort pera ficarse entre'ls dos braus y pendre part en la escena, se desfogava dihentme:—Que's matin, que's facin a miques! Són *apaches*, són lladres, ¿sabéu? Ab ells no hi ha proprietat possible, ni pau possible. *Això* vos roba lo que és vostre, lo que vos pertany, lo que ha d'ésser respectable pera tots. ¿No es veritat? Que's degollin; que'ls hi donguin un ganivet a cada un y que's degollin! Són lladres! Lladres, *apaches!!*.. —

Jo'm vaig mirar ab estranyesa aquell home completament fòra de si, y no li vaig tornar resposta. Ell se va fer a una banda seguint ab els ulls ben oberts tots els incidents de la lluyta. Y se sentia sa veu que anava murmurant a cada cop que brunzia sobre les testes: Fort! — Més fort! Mateuvos! Lladres, són lladres!...—

La lluyta continuava... De l'altra banda del carrer un policia, ovirant la escena, corre vers els combatents, que segueixen picant y repicant en mitj d'un gran rotllo fet per la gentada. Tothòm va dirsho: «Ara'ls agafen!» Però en mitj del cami que havia de recorre'l policia per'arribar als lluytadors, una nena de dèu a dotze anys, venedora de periòdichs, doblegada pel pès del gran feix de paper que duya als braços, feya estona qu'esguardava la lluyta ab esverament, ab geste de dolor a cada cop que sentia, pietosa vers els dos desgraciats, com assombrada de que aquelles coses poguessin passar... Instintivament, involuntariament, potser per odi innat vers l'autoritat, potser per compassió femenina vers els dos salvatges, al pas del policia la nena allargà sa maneta y s'agafà al seu capot, com pera deturarlo. La empenta que duya'l guarda fou suficient pera que, malgrat la poca força de la criatura, dongués dues voltes com una ballarina y goidés (1) caure.

Una riallada general va ressonar. Y foren cambiades unes quantes mirades ràpides. Les dels pinxos, que apretaren a córrer aprofitant el moment d'indecisió del guarda, la de la noya que comprenent tot seguit sa falta, adhuch apretà a córrer en direcció contraria als primers, y la del guarda que mirà a uns y a altra ab el greu sentiment de no poderse dividir en dos. El ridicul havia pogut més en l'home que la falta a la lley en el representant de l'autoritat, y sorti furient com una sageta, sense curarse més dels combatents, derrera de la noya, que l'havia empresa plaça amunt, cap a la iglesia.

Cap a la vora del buste d'en Compte, un senyor, veyent córrer, sense saber de què's tractava, sens dubte obehint a un instint social, se posà devant de la nena, ab els braços enlayre, com si's tractés d'un cavall desbocat.

Ab la embranzida que duya la xicota carregada de periòdichs y un mal pas donat pel coratjós senyor, aquest rodolà per terra y un núvol de papers voleyà pel demunt d'ell, en tant la nena, lliure de pes, com un ratoli s'escorregué pel carrer Victor Cousin, seguida de l'agent de policia y de la gent que seguia al policia...

La plaça havia quedat deserta: al mitj un munt de periòdichs, y anant cap a l'acera, escorregut, un senyor que s'espolçava'ls camalls de les calces...

Poch a poch, de les botigues, anaren sortint ombres. Primer una, dues més després, a la fi moltes. Receloses en un començ, més decidides després, s'anaren atançant al munt de diaris, esguardantse mutuament com pera donarse anim. Cap se decidia, fins que un home, aquell home que ple d'excitació m'havia dirigit la paraula, s'ajupi, y com tocats per un ressort, tots els altres, tot seguit, s'ajupiren y prengueren cada un, un exemplar, en mitj de grans rialles, d'aquelles rialles que fan náixer les coses que'ns semblen estranyes e inesperades, y se'ls repartiren, y n'oferiren als que passaven, als que no havien gosat pendren cap.

—Tingui, tingui, home; no costen res!— me deya l'home, avans tan indignat y ara serè.—Tingui, agafin un! Vegi de quina manera avuy llegirèm el diari sense que'ns costi cap sòu!...—

Vaig esguardarlo despreciativament sense tornarli resposta. Y vaig seguir mon cami.

—Es aixi, y déu haver d'ésser aixi — me deya jo meteix.—Es el petit, el pobre, el bo, l'ignocent el qui ha de veures perseguit... Y els qui a crits defensen la moral...—

A les meves orelles vibrava encara'l ressò de la veu d'aquell home:

(1) El verb *goidar* es usat a Mallorca y correspòn a la meteixa idea qu'expresa la frase adverbial *gayrebé*, y altres equivalents. — *N. de l'A.*

—Són lladres! *Això* vos roba lo que vos pertany, lo que ha d'ésser respectable pera tots! Lladres, són lladres...!—

F. Pujolá y Vallès

París, octubre de 1906.

EL ROCH DEL MORO

Capvespral

Extàtica, contemplant aquella hermosa posta, na Rumelia no feya esment que li calia una hora llarga pera retornar al *chalet* ahont estiuejava ab sa familia. Aquella tarda, aprofitant quefers dels pares, sorti sola, encaminantse vers les altes cimes del Roch del Moro que talment pareixien endinsarse en l'atzur de l'ampla volta, pera contemplar d'aquelles soliues altituts côm l'astre rey en sa decadent carrera desapareixia lleument envolcallat de llums aurifiques derrera'ls pichs més alts de les llunyanes montanyes de Puigdor, que tapiçaven l'horitzó.

Era un viu desitj que acaronava dolçament d'ençà del jorn que arribant de ciutat s'instalaren en el bonich *chalet* de la vall de Fontargent.

Tots els capvespres dirigia l'esguart cap a les cimalles alteroses enllumenades per les derreres espurnes de claror que'l sol enviava donant el derrer adeu a aquella delitosa vall. Y devenia extàtica, com si resés fervents oracions, romanent sugestionada per l'encis de la posta com si el sol se li emportés totes les ilusions y totes les esperances. Un jorn la vella sirventa li contà la rondalla del Roch del Moro, y d'allavors el desitj esdevingué frisança, mes callava, volia pera ella sola les emocions d'aquell sublim espectacle que hi pressentía, no confiant a ningú la prohija d'escalar la montanya que tant l'atreya. La posta sigué esplèndida; Hélius s'encomiá majestuós, seré, rohent, com mostra de la vitalitat de l'endemà.

Na Rumelia, sentintse atreta per aquella visió encisanta, per uns moments se cregué forta; la seva ànima delicada fruhia plàcidament els encants de la natura, y com el bon creyent al invocar al Profeta, endreçà un prech fervent a la bellesa d'aquell quadro. Desfet l'encis, recorts greus despertàrenli la melangia que jorns ha la malejava, evidenciantli més la malestrugança que planant al seu demunt li feya esguardar un ombriu esdevenir.

Les vesllums derreres del capvespre estenien per arreu son pàlit mantell; abaix, la plana romania quieta, envolcallada en la foscor; sols els pichs y comellades vestides d'un vert de dol se destacaven en la celistia, mes ella no ovirava res d'això. Sentia'l seu esperit saturat d'amor, únich de la vida, contrariat per aquells qui, conscientment, deixaren pendre la espurna y avuy volien apagar lo qu'era foguera immensa. Que trist, el mut comiat de dues ànimes que's comprenien!

Els autors de sa vida no'n tenien prou d'haver ferit de mort a dos cors parions que bategaven al meteix ressó: li imposaven el sacrifici d'estimar després de matarli totes les seves ilusions, triantli per espòs un home rich; res hi feya que no fos esbelt y estés força carregat de xacres triplicantli la edat; ho aplanava tot el deixarla senyora y majora de sos quantiosos cabals. Quan els hi fou demanada la noya, sense consultarla acceptaren gojosos aquell oferiment per ells may somniat; després, al ferli esment, no capien la toçudería de llur filla: el brill de l'or talment els tenia encegats. Comprenent que aprop del seu estimat may cediria, la portaren al camp, ben creguts que l'afecció fóra esvahida acceptant ab pler la ofrena del Nabab, car aquell encegament no era res més que una lleugera afecció deguda al seu romanticisme. Si passat un més seguia ferma en els seus tretzes, allavors s'imposarien: per algom la posaren al món; després, al llur entendre, no cercaven altra cosa que la seva felicitat.

Aytals digressions enfebraven el cervell malaltiç de na Rumelia; dins de la seva ànima, sublimada per les fortes emocions nascudes d'aquell espectacle capvespral, sentia més aversió que may pel sàtir llefiscós cobert de diamants y de tombagues, mes tan feble de còrpora que balandrejava al donar el més petit pas. En sa fantasia la visió del vell s'anava engrandint, fentse més repugnanta. Ab esverament preveya'l talem nupcial. Sentint esglayada demunt del seu si aquelles carns fredes y arrugades, tapantse'l rostre ab les mans com si les babes del vell li llimaquejessin per la faç, sentintse com si una anella li estrenyés el cor, llençà un crit,

y aixecà l'esguart vers la blava volta tot demanant al cel se compadis de sos sofriments.

Al ovirar el roch gegant que la tradició converti en un moro qui, esperonat per la lascivia, empaytava a una hermosa cristiana, la qual a l'encalçar el pich, laçada pel cansament, trobantse perduda pera salvar lo que més estimava, no reparà en estimbarse per l'afrosa cinglera invocant coralment a la Verge Immaculada, qui la salvà de la mort y a l'ensemps petrificava al maur per escarment de lascius... la Rumelia, trobantse al cayre de l'abim engolidor, sa fantasia li transformà al maur de pedra en el vell pretendent que la perseguia ab tanta crudeltat pera enjouarla, robantli la jovenesa y l'alegria. Comparantse ab la tradicional donzella, esguardava frisosa l'espadat afrós ahont l'altra hi trobà'l remey goridor. Dintre la foscor del cingle hi endevinava quelcòm ignorat, una força estranya l'atreya com si d'entremitj de les ombres una veu misteriosa la convidés fraternalment a un plàcit repòs... aixi al tornar a alçar l'esguart la fantasia li ageganta la visió que temps ha li estenellava'l cor, semblantli que dos braços monstruosos s'allargaven vers a n'ella pera alcançarla. Esferehida, fent un crit esglayador s'abalançà a la timba abraçantse ab la buydor pregona com si en ella hi cerqués l'únich consol.

. . . .

L'endemà'l pastor del Mas Bassons formalment assegurava que vegé al moro allargaçar els braços a l'ensemps que un crit estrident se perdia en les angulositats de l'abim.

Pau Modolell y Sans

PARÁBOLA

Pare y fill s'internaren en el bosch. El vent, al fer vibrar, ab la seva halenada formidable, els fullatges frondosos, donava espant y esferehia. El seu sò solemnial duya furies huracanades. Tremolaven les tiges, les branques y les soques. La imponenta harmonia tenia veus sobrenaturals y era portadora d'horrors satànicament delectables.

—Jo te l'ensenyaré'l temple del dolor—va dir el vell ab la seva veu trencada, que apenes si's podia ohir entre aquell desmesurat tropell de veus fantàstiques.

Y els dos continuaren llur camí.

La selva era frondosissima. D'un tronch a l'altre no hi havia encara dues passes, y els arbrets, mates, molces y pedres obstruhien el camí, fent muralles de tiges, de punxes y de terra que'ls dos vianants se veyen forçats a saltar a cada moment.

—¿Veus?—va dir el pare—Això dóna espant. —Aixi el homes no s'atreveixen a venirhi. Mes aquest camí espantable ha de durar poch. Després farém la via ab delectança. Tot s'aplanarà. La selva anirà allunyantse y ens trobarém en una immensa plana, florida, hermosa, plena de llum, de sol, de pau y de silenci. No tinguis por. Aquesta primera etapa del nostre camí es sols feta pera trempar la nostra presencia d'ànima. ¿Veritat que pots resistirla?

—Si.—

Y abdós seguiren caminant.

El vell, qual blanca barba voleyava com un núvol d'argent sobre'l seu pit, duya una llarga túnica negra y un bastó a la mà. El jove, la cabellera espléndida auriolantli el front, descobert el pit, la túnica blanca, era d'una hermosor més que humana. El seu pare, també hermós en la seva vellesa, li donava la mà. Y llurs testes pensatives s'aixecaven no més pera esguardar lo impenetrable de la selva que duya al seus ulls una impressió d'espant y d'admiració ferventa.

De prompte se'ls hi aparagué en lo més intern del bosch un home estrany, una mena de gnom o de nigromàntich, que'ls hi preguntà què era lo que cercaven per aquell indret. Al férloshi la pregunta aixecà'l cap y deixà veure dos ulls profonds, d'un vert intens, ferm, que resplendien sota unes celles immenses. La seva barba, que quasi li cobría'l cos, semblava feta de cri, y la seva testa, mitj calva, enorme, resplendia en mitj d'aquella penombra salvatge, ab una llum misteriosa y enigmàtica.

—Fem via—va dir el pare—vers el temple del dolor. Jo vull acompanyarhi el meu fill, pera que sàpiga que no tot són alegries en la terra. Fins ara ha viscut sols en llochs jolius, entre jardins y perfums, ab pau y dolces harmonies. Tota la seva joventut ha florit com un nard. Sols coneix lo pur, lo diafan, lo transparent, lo que alegra'ls ulls y acaricia'ls sentits. Es sols en aquesta selva ahont ha co-

mençat a ferse càrrech de lo qu'es lo horrible. Però aquest horror es massa solemne pera ell. Jo vull que sàpiga còm pot esferehirse'l cor y anorrear l'ànima. No'm diguèu crudel, bon home o aparició que'm parlèu; jo crech que li faig un gran bè duhentlo al temple.

—¿Al temple havèu dit?

—Sí, al temple del dolor. Sabis y vells m'han dit qu'es precís conèixer aquest temple pera poder èsser feliç. Que cal saber de quína manera ve'l dolor fins a les nostres entranyes; no pas pera sentirlo, sinó pera evitarlo. Y res mès just que conèixel avans. M'han dit que cal traspassar una selva impenetrable, per'arribarhi. Y que, un cop passada la selva, tot sembla més bé l'atri immens del temple del plaher, que no el del dolor. Que avans d'escalar les seves grades, en una planura esplèndida, sentirèm el sol mès ardent, la llum mès clara, els perfums més penetrants. Que totes les delicies de la terra floriràn a l'entorn nostre, com per'assenyalarnos que'l dolor intens ve sempre envolcallat d'un plaher mès intens encara.

—Sols això derrer pot èsser veritat—respongué'l nigromàntich.

—¿No es cert tot lo que os dich?

—Reposèu, bon home, y vòs també, gentil minyó. Assenteuvos y escoltèu.—

Pare y fill s'assentaren en una roca, y el nigromàntich se quedá de peu dret. El seu braç era petit en comparança ab la seva testa, però al gesticular era solemne. El vell de la barba blanca y el minyó de la cabellera esplèndida tenien els ulls admirats. Una contracció de llurs llabis donava la entendre llur impressió horrorosa. El desencant resplendia funestament en els seus ulls. Y el gnom parlà:

—No seguíu mès el vostre camí y entornèuvosen enrera. ¿Qui os ho ha dit que'l temple del dolor era mès endins de la selva, després d'una plana florida, ahont ans de que'l temple se os aparaguès trobarieu tot lo que pot fer feliça la existencia humana?

—Quan jo era jove ho deyen els vells. Quan he sigut vell m'ho han dit els sabis.

—¿Y a qui coneixèu que hi hagi estat?

—A ningú.—

El nigromàntich estengué'l braç y prosseguí:

—Aquest temple de que parlèu es una invenció dels homes. ¿Per què la imaginació'ls fa mès desgraciats encara de lo que sòn en la terra? ¿Per què no aturen llur excels y bestial somniar, que sols els du el desengany y la desesperació? El temple del dolor no està bastit enlloch, com no sía que ompli tota la terra. ¿Hònt havèu estat que no haguèu trobat dolor? Per tot allí hont l'home ha trepitjat, aqueixa flor crudel ha florit. Mès encara: la du l'home en eterna florida sobre'l seu pit, en el fons de les seves entranyes. Al nèixer, sofreix. Al viure, sofreix. Sofreix al morir. ¿Volèu mès sofriment encara?—

El jove quedà com petrificat al escoltar les paraules d'aquell oracle de carn viventa. Dues llàgrimes ferventes rodolaren pel seu rostre gràcil. A l'entorn dels seus ulls, una auriola lívida hi ombrejava.

—Digueume, digueume per què havèu franquejat la selva. ¿Es que potser tenieu esperances de retornar?

—Oh, sí!—digueren els dos oyents.

—Sapiguèu, donchs, que un cop s'ha traspassat aquest boscatge ferotgement sinistre, cap mortal pot entornarsen. Lo que s'hi troba no es un camí pera la terra florida qu'envolcalla'l dolor. Lo que sí hi ha, es un abisme caòtich; la negació, la mort. Entornèuvosen enrera. Oh! Es enrera ahont trobarèu el verdader temple del dolor.—

El vell tremolava y el jove seguía immòvil.

—Vòs havèu volgut donar una ensenyança al vostre fill pera ferli un bè. Y un bè li haurieu fet duhentlo mès endins de la selva, un bé perque hauría trobat el repòs, el repòs etern. Però no es aquest el vostre intent. Vòs volèu qu'ell sia fort en la seva vida, y desde petit li havèu solsament ensenyat paisos delitosos y li havèu ofert perfums y dolces estances. No li volguèu mostrar passatgerament lo qu'es perenne en ell y fòra d'ell. Digueuli que's miri a sí meteix, que's contempli per fòra y per dintre, qu'esguardi el mòn, cels y terra, homes y besties y plantes, y en tot hi veurà agonies, lluytes, passions, destrucció y dolor. Digueuli que sols en el dolor alcançarà'l coneixement de la vida. Que per'aymar sofrirà; que pera sofrir aymarà. Qu'en el dolor trobarà la compensació de totes les seves accions y de tots els seus pensaments. Digueuli que sols cercant el dolor, y el dolor suprèm, caminarà en tots els dies de la seva vida.

—Calla—va dir el vell,—calla, visió monstruosa, home fantasiós, oracle sinistre, nigromàntich crudel, que la teva paraula lo meteix es un balsam que un veri. Jo volia ensenyar al meu fill la visió del dolor palpable, del dolor que's contorsiona, que raja sang, qu'esfereheix els sentits. El dolor que fibla la nostra bestialitat.

—Que's palpi a si meteix. Mes es precis que conegui també'l ver dolor, y no li cal sinó mirarse a si meteix. Entornèuvosen, oyents meus, entornèuvosen. Lo que havèu lograt es horroritzarvos. Y aixi el vostre esperit s'omplirà de feblesa. Perque si no haguessiu donat aquest pas, vell qui'm parlèu, el vostre fill hauria sigut fort pera tota la cadena de dolors que l'esperen. Ara serà feble, no pas pera vèncels, que tots ho són per'això, sinó per'aprofitarsen. Ell no sabrà ni sublimisar el dolor, ni venerarlo. El detestarà. Y aixi, lo que farà serà anatematisarse a si meteix. Anèu en malhora, vosaltres qui havèu volgut saber lo arcá, lo desconegut, lo que no pot arribar a saberse may. El dolor, pera vosaltres, enlloch d'ésser esperit de vida, serà camí de mort. Com que no sóu dignes d'ell, la seva mà venjativa caurà sobre vosaltres. Anèu. —

Y el gnom desaparegué del bosch. Pare y fill, aterroritzats, s'aixecaren y se'n tornaren pel meteix indret. Quan foren ja a llur casa, el pare's contemplà al fill y va endevinar en els seus ulls un sofriment terrible. El fill contemplà al pare, y al mirarse, els dos tremolaren. El vell, ab la tremolor, se queda ert y immòvil. Sota l'esguart del fill se va morir.

Y al jove de la esplèndida cabellera y de la blanca túnica, el qui sols havia tingut delectances, se li contraguè'l rostre, se li enfonsaren els ulls y se li emblanquiren els cabells. Y's quedà sol, vell, pobre y miseriós sobre la terra, ab nafres al cos y nafres a l'ànima, y escampant al seu entorn el dol y la miseria, pera manifestar als qui el veyen lo miseriós de la seva condició, lo bestial del seu sofriment, lo innoble de les seves accions, y lo sinistre de la seva desgracia.

ALFONS MASERAS

VISIÓ D'ESTIU

A n'Antòn Busquets y Punset

Oh ardentes diades! Oh nits estivals!..

El jorn era esplèndit, la llum abrusant,
y l'era cremava com una fornal...

La nit ja es vinguda, l'ambient es suau.
Les lloses de l'era són tebies encar.
Hi fan la rodona pastors y çagals;
s'hi ajunten els moços plegant del trevall.
Les moces ja'ls duhen culleres y plats,
y el rotllo s'aixampla: comença'l sopar...
Nostramo se'ls mira desde un finestral.

Pastors y pagesos, tots la fan petar!
Mengen y traguegen, y així van parlant:
— Avuy quína calda per turons y valls!
— Desganats s'ajeyen per terra'ls remats;
pantejant restaven per l'ombriu els cans.
— Ni un halè movía les feixes de baix.
— Ni una gota daven les fonts de per dalt
y ma aixuta gola no he pas remullat
en tot el sant dia, sinó cap al tart,
baixant ab les xayes, en el rieral.
— A fe massa dura la seca d'enguany! —
Nostramo'ls sentía desde'l finestral.

Nostramo està alegre: demà es el seu sant.
Crida a la mestressa, y a l'hort van plegats.
Ja'n cullen la cindria més grossa que hi ha,
ja ab pena la fiquen en ample cabaç,
ja agafen les nances, ja a l'era se'n van...
Pel cap baix la cindria pesa mitj quintà!

Quan a l'era arriben, tothòm ja ha sopat.
Vora les minyones resten els galans;
els concos fan l'horni o'ls hi parlen gras;
els baylets s'empayten y lladren els cans...
S'enlayra la lluna demunt dels serrats
y sa llum penetra les negres afraus;
blanquegen els còdols del tòrts viaranys;
alzinars, rouredes, tot es argentat.
L'era qu'es hermosa! Els pallers que blanchs!
La cort, la porxada, quína claretat!..
Sembla així més dolça la visió del màs;
sembla més profonda la quietut dels camps.

Nostramo la cindria cofoy ha badat.
— Si ha estat jorn de calda, bé hem de refrescar!—
Ja'n fa la sardana tothòm al voltant:
ans d'hora's comencen els balls de demà!
La cindria es tallada; vermella es com sang.
Desfentse unes d'altres, s'hi allarguen les mans
de moços y moces, pastors y çagals...
Es dolça com bresques: fos freda com glaç!
Ab ben poca estona n'han passat els taps

En llurs ignocentes bromes els xavals
les closques sens polpa se freguen pel nas;
després les fadrines, després llurs galans
la cara uns ab altres s'hi volen rentar.
Lo que'ls petits feyen volen ferho'ls grans;
allà hont una noya les dents ha clavat,
allà vol que posi sos llabis l'amant...
Nostramo s'ho mira, se'n riu y se'n va.
Que duri la gresca: no'ls vol torbar pas.
Que duri, que duri, que prou finirà.

Oh ardentes diades, oh nits estivals,
en qu'es tot fatiga, en qu'es tot descans;
en que'ls cossos vibren, en que bull la sang
y l'ànima brecen dolces voluptats...
Oh jorns xardorosos, oh vetlles de pau,
dels forts goig y vida, consol dels malalts!...

LLUÍS VÍA

La Figuera, setembre, 1906

TEATRES

ARRELS MORTES. — TERESA RAQUIN

El drama es el següent: Un jove y una noya d'un poble s'han estimat ab tota la ilusió y tot el goig de llur primer amor. Després ell se'n anà a ciutat ahont va estudiar la carrera de farmacia y ella — naturalment ardenta, — sola en el poble, ha donat molt que dir per sa conducta lleugera. Tan lleugera, que després d'alguns anys de bromes y festeigs se troba un dia ab un fillet entre'ls braços. El pare de la criatura, un enginyer rahonable, volia regularisar la situació; però s'ha mort llençada ja trona avall la primera amonestació, quedant aixi la trista Rosalía en situació bon xich desayrada. Tothòml a bescanta y la desprecia. Ningú la plany. Es una *qualsevol*. Mes ella té'l fillet que adora entranyablement, y pel seu fillet viu y sofreix, resignada, la malavolença de la gent crudel y inflexible. Una germana més gran, coratjosa y sensible, l'ajuda a portar la feixuga càrrega. El jove farmacèutich torna de ciutat. Es tot un altre home. Conquerit a les idees modernes, exempt de prejudicis y convencions, arriba al poble ab el cap ple de projectes. Ell farà alli una vera revolució. Les veritats noves qu'ell ha apreses deuen enderrocar les velles que animen la vida dels seus co-vehins. Ell ne farà moltes de coses. Aixi ho fa saber a sa mare, esperit feble, a sa tía, dòna curta de gambals y de gènit estrafalari, a son oncle, home de sentit pràctich encara que de caràcter franch y obert y, en fi, a un amich seu, intim en altres temps, y ab qui havía somniat ideals generosos. Tot seguit nota'l buyt a son entorn. Ningú'l comprèn, ningú l'escolta. Tothòm es tradicional, tothòm es positivista. Sols a l'oncle, en un moment de sinceritat, parlant de la Rosalia y de sa trista situació, se li escapa dir que sería una gran acció, una acció noble rehabilitar a la dòna cayguda. Un home bo y generós podría ferho. El jove apotecari veu un esclat de llum. La Rosalia havía sigut son primer amor, amor que ha deixat arrels ... (ja'n parlarèm després de les arrels). En fi, ell serà l'home bo y generós, ell donarà una lliçó de tolerancia, de magnanimitat y d'altruisme al poble, a la familia, als amichs, a tothòm. Ell demostrarà ab fets lo qu'es un home socialment revolucionari. «La Rosalia serà la meva dòna.» Aixi ho diu en moments tràgichs, a presencia d'ella, als llenguts que la bescanten, y aixi ho fa saber a sa familia. El poble y els amichs queden parats, y la gent de casa consternada. Quin *deshonor* pera la familia!

Desde aquest moment — som ja al tercer acte—el drama pren una intenció més trascendental. Tots esperavem el resultat de la lluyta entaulada entre'ls representants de la rutina y de la convenció y l'home *emancipat* qui ve a demostrar pràcticament la serenitat de les seves doctrines, la força incontrastable dels seus sentiments. En Puig y Ferrater dèu haver cregut aquesta lluyta o solució massa vulgar; y potser tingui rahó, donada la ja avuy gastada originalitat del tema. Jo li faria, no obstant, observar qu'en el teatre, com en el llibre, com per tot allà hont l'artista o el pensador intenti interessar a qui l'escolti, es perillosissim y a més de perillós un gros disbarat entretenirnos durant dues terceres parts de l'obra ab un argument o idea dominants, pera sortirnos després ab que'l verdader argument o idea — més ben dit—ab que el verdader drama es un altre.

Aixi, el verdader drama d'en Puig y Ferrater es el drama de les arrels mortes que sols apareix al final del tercer acte. Sols aleshores, al final de l'obra's descobreix la següent veritat, y ¡oh trista casualitat! sols aleshores tots, la mare, la noya y ell meteix coincideixen en descobrirla. La veritat trista es aquesta: La Rosalia y el jove apotecari ja no s'estimen! De llur primer amor sols n'han restat arrels, mes ay! arrels mortes. L'amor s'es fos, y per lo tant ja no hi ha matrimoni possible.

Si l'autor fos amich meu, jo li diria: Angela! amich Puig y Ferrater. Hagués començat per aqui. Hagués prescindit, o per lo menys sols tocat lleugerament tot allò que sembla constituhir el nirvi de l'obra, es a dir, la lluyta entre la convenció rònega y les novelles idees generoses, y hagués encaminat desde bon principi el seu drama pels viaranys purament psicològichs qui semblen ésser el qu'en realitat preocupen a l'autor. Quines escenes més maques no podia fer en aquest sentit, que ara trobèm a mancar en el drama! Còm ho era de gran, còm ho era d'intens, còm ho era d'hermós el primer amor que un jorn feu la gloria dels dos protagonistes! Còm ha sigut que aquell amor s'es fos y de quina manera han arribat ells a descobrirho! Còm ho es de trista la trista realitat d'aytal descobriment!... Heusaqui lo que'ns havia de dir l'autor, lo que'ns havien de dir els meteixos protagonistes en les escenes principals de l'obra pera que'ns interesessin y ens commoguessin després de ben coneguts, y de ben conegut el llur drama intim. Aquestes escenes no les ha fetes en Puig y Ferrater, y per això'l seu drama, desorientantnos, ens deixa frets. No la coneixèm prou intimament aquella Rosalia, ni coneixèm prou intimament al seu promès baix el punt de mira psicològich, pera que'ns enterneixi la sobtada fallida de llurs amors. Tantes escenes incidentals, fins sobreres, tants diàlegs més o menys interessants però inútils com trobèm en l'obra, y ni una sola escena intima, clara, reveladora entre'ls dos protagonistes! No creuen més de cinquanta paraules a soles

ells dos. ¿Es que l'autor tenía por de que's trahissin?

Tot això'm fa confessar que no la veig clara la idea de l'obra. ¿Vol dirnos en Puig que no n'hi ha d'amors eterns, d'amors que duren tota una vida? ¿Que no n'hi ha de primers amors definitius, ni pera la dòna, ni pera la mare, ni potser tampoch pera'ls fills? ¿Que tots moren y, encara que deixin arrels, aquestes arrels són mortes? Si en Puig ha volgut dir això en absolut, jo crech que ha sentat una molt pelegrina y absurda teoria. Hi ha amors que no moren may: sols moren ab la vida y deixen arrels que sols moren ab l'arbre. Són els vers amors, els grans, els únichs.

Lo que hi ha es que no tothòm es capaç de sentir aytals amors, de sentir verdaders amors. Sols els elegits ne són capaços. Els demés si, els demés estimen a plaço fixo, a l'albir de les llurs passions més o menys grolleres.

Pot ésser que'l drama d'en Puig se refereixi sols a n'aquests, y en tal cas, jo estaria conforme ab ell. Però era precis—com ja he dit—que l'autor per medi d'una presentació clara dels personatges y de la situació, ens el fes veure'l seu drama casuistich. Nosaltres ja l'hauriem generalisat en sos justos limits, aplicantlo a les diferentes manifestacions de la vida humana.

Tan confosa l'he trobada la finalitat d'aquesta obra, que fins he arribat a sospitar si l'autor s'ha proposat posar en ridicul per medi del seu protagonista a n'aquells pseudo-intelectuals qui ab les llurs abstraccions filosòfiques apareixen com a vers benehits de cervell malaltiç y ànima seca. ¿Es una sàtira per medi del ridicul, contra'ls infeliços negadors de la gran font de la vida que's diu cor humà que regala l'aygua pura dels sentiments incontrastables?

En resùm: jo trobo a faltar en *Arrels mortes* una finalitat o idea clara y precisa. Y crech que, degut a aquesta confusió inicial, el drama resulta en conjunt poch interessant, per més que hi hagi en ell una pila d'escenes, especialment en el segòn acte y part del tercer que sien, no ja sols dignes d'un expert dramaturg qui sab observar y recullir detalls y tipos interessants de la vida, sinó també pensaments, imatges y conceptes qui denoten un esperit de pensa clara y atrevida.

En Piera, qui aquest any figura com a primer actor en el teatre Romea, feu el paper de protagonista ab força sobrietat. Tal volta hi havia un xich d'*encantament* en la interpretació que donà al personatge. Però jo crech que la culpa es més de l'autor que seva. El tipo ja ho sembla un cerebral *encantat*. En Soler, com sempre, dominant el paper y dihent ab gran justesa, y en Barbosa lo meteix. De les dònes se distingi la Jarque, que digué algunes escenes ab gran sentiment dramàtich. No obstant, en conjunt l'obra sortí poch rodona. Més que una estrena semblava un ensaig. S'enseja poch a Romea.

Y encara hi ha un altre mal. Me refereixo als espetechs d'aplaudiments que, iniciats per la *claque*, ressonen després d'alguna situació d'efecte, seguits de l'aparició en escena, pera saludar, dels actors y a voltes del meteix autor, interrompent la representació. Això no es serio. Ni el públich ni els autors ni els actors haurien de consentirho, y ja que sembla indispensable la *claque*, bo fóra que se la fes servir algún cop pera coses útils. Qu'en aquest cas seria imposar silenci als amichs oficiosos o als aficionats impetuosos qui no saben reservar llurs entusiasmes pera'l moment oportú. Es a dir, pera'l final dels actes.

Es estùpit que's trenqui una acció dramàtica en moments culminants. Y a més d'estùpit contraproduhent pera l'obra, pera l'autor y fins pels actors y el meteix públich. Els espectadors cultes tenen de saber reprimirse. Y la *claque* també.

—

En un bonich teatre de Gracia — llàstima que sia tan lluny — del *Círcul de propietaris* se donà, dijous passat, una funció d'homenatge a l'Emili Zola, organisada per un grupo d'admiradors del gran novelista francés.

Ab tal motiu s'estrenà, en llengua catalana, el drama en quatre actes *Teresa Raquin*, arreglo pera'l teatre de la novela del meteix titul.

Es la novela tan coneguda, que seria tonto parlarne avuy. En quant al drama—ja ho he dit en altre lloch — confesso que no m'entusiasma. En ell hi trobèm situacions ben intenses, fins greument tràgiques; hi trobèm detalls, pensaments, idees y fins procediments artístichs dignes d'aquell gran pensador y d'aquell gran artista que fou en Zola. Però'l seu temperament no s'hi emmotllava prou bé en el teatre. Per altra part, y això ell mateix ho reconeixia, *Teresa Raquin*, com *Nana* y altres obres que s'han representat, porten, considerades escènicament, un mal d'origen: ésser concebudes y escrites com a grans noveles. Reduhides a la escena queden com amputades, y la violencia feta a la concepció primera es endebades que's vulgui amagar.

No obstant l'obra fou molt aplaudida y emocionà fortament en determinades situacions ultra-dramàtiques; també en ocasions excità la hilaritat del públich, resultant l'espectacle força interessant y una manifestació de cultura que feu honor a n'en Zola, als organisadors de l'homenatge y al públich que va assistirhi.

La execució en conjunt fou ben discreta, y la escena ben servida. Una joveneta que no

havia vist trevallar may, la senyoreta Xirgo, s'encarregà, a derrera hora, del paper de protagonista. Feu una escena en el primer acte d'una veritat y un sentiment extraordinaris, y en altres passatges tingué detalls ben justos. Encara qu'es molt aventurat parlar d'una actriu vista en una sola obra y en ay-tals condicions no'm sé estar de creure que la senyoreta Xirgo pot arribar a èsser una bona actriu, puig sembla tenir *pasta*.

EMILI TINTORER

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

(Francès) *chez*; (anglès) *at*; (alemany) *bei*. (U. V. Z.)

For, fòra, fòra de (en el sentit de *lluny*, es a dir: no en el sentit contrari de *en dintre*, sinó en el contrari de *apud*, al costat). Ex.: *For*, *forl*, fòra, fòra! *La soldatoj estas for siaj vilaĝoj*, els soldats són fòra (lluny) dels seus pobles. (Francès) *loin*, *hors*; (anglès) *forth crit*; (alemany) *fort*. (U. V. Z.)

Ekster, a fòra, defora, a fòra de, defora de... (en el sentit oposat a *en*, dintre). Ex.: *Ekster la vilaĝo estas arbaro*, a fòra del poble hi ha un bosch, etc. (S'usa aquesta preposició també en el sentit d'exclussió.) Ex.: *Ekster sia beleco ŝi nenion pli havis*, fòra de sa bellesa ella no tenia res més.
(Francès) *hors, en dehors de*; (anglès) *outsides*, *besides*; (alemany) *ausser*, *ausserhalb*. (U. V. Z.)

Je, tradueix totes les preposicions. («Cada preposició té en Esperanto un valor invariable y ben determinant. qui determina son us. No obstant, si la elecció d'un a altre no es prou clara, s'usa la preposició *je*, qui no té valor propri. La claretat de l'idioma no'n pateix gens, car en totes les llengües s'usa en semblant cas una preposició qualsevol sancionada per l'us.» *Regla 14. — Gram. Fon. Zam.*)

ACLARACIÓ. La traducció de l'Esperanto al català de les preposicions, no ofereix cap dificultat desde'l moment que'l valor d'elles se veu clar y precis. La preposició *je* ve indicada pel sentit de la frase. La traducció del català a l'Esperanto sens èsser gayre més dificultosa requereix alguns cuydados més. En primer lloch cal no oblidar que no són els mots lo qu'hem de traduhir sinó les idees; aixi la preposició de la frase *passejo pel carrer*, no la traduhirèm per *pro*, qui expressa la idea de *a causa de*, sinó que ho farèm valentnos de *sur*, sobre, o *tra*, a travers, perque es aquesta la idea que volèm emitir. Però no sempre la idea que volèm emitir ab una preposició del nostre idioma tindrà la seva preposició corresponenta en Esperanto, o si la té, no sempre la tindrèm presenta a nostra memoria; en aquest cas, avans d'usarne una d'impropria, tenim a nostra disposició la preposició *je*, qui per traduhirles totes, tradueix també la del cas en que'ns trobèm.

ACUSATIU. Queda dit repetides vegades que l'acusatiu s'indica ab la terminació *n*, qu'es lo que caracterisa al complement directe, això es, al qui reb l'acció dels verbs transitius, y que aquesta terminació de la declinació sols la prenen els substantius (participis ab terminació substantiva), adjectius participis ab terminació adjectiva) y els pronoms.

Ademès del servey d'indicar el complement directe, l'acusatiu ne presta en Esperanto dos mès: el d'indicar *la supresió d'una preposició*, y el d'indicar *la direcció vers...*

SUPRESSIÓ DE PREPOSICIONS. Quan no volèm usar cap preposició, sia pera evitar la repetició, sia perque no trobèm l'adequada y no volèm emplear la *je*, sia per les exigencies del ritme en la poesia, o per altra causa qualsevol no hem de fer sinó posar en acusatiu el complement indirecte. Emperò això sols podèm y devèm ferho quan el sentit de la frase resultant no's presta a cap amfibologia. Ex.: *Mi veturis du tagojn kaj unu nokton (Ekzercaro Zam.)* El fet de que'l verb *veturi*, *anar ab carruatge* es reflexiu impedeix creure que *tagojn* y *nokton*, qu'estàn en acusatiu, reben l'acció de viatge, y per lo tant l'acusatiu aqui ens indica sense cap mena de dub-

tes que s'ha suprimit una preposió que no pot èsser altra que una preposició de temps: *Vaig viatjar durant dos dies y una nit. Obei la patron (Ekz. Zam.)*, obehir al pare. Aqui també s'ha suprimit la preposició *al* perque cap confusió es de témer.

Podèm dir *pardoni la malamikon*, perdonar a l'enemich, enlloch de *pardoni al la malamiko*; emperò devèm dir sempre *pardoni al la malamiko lian kulpon*, perdonar a l'enemich sa culpa, car si diguessem *pardoni la malamikon lian kulpon*, no sabríem qui era'l perdonat y què lo perdonat, si la culpa o l'enemich.

D'aquesta regla, diu el doctor Zamenhof en sos Exercicis, se'n dedueix, que quan no sabèm si un verb exigeix o no l'acusatiu, es a dir, quan no sabèm si el verb es o no actiu, podèm usar sempre l'acusatiu. Els dos derrers exemples citats ho són d'aquesta deducció.

Direcció vers... Pera bècompendre aquesta regla tinguis present en primer lloch qu'en Esperanto «tota preposició exigeix per si meteixa al nominatiu». (*Regla 8. — Gram. Fon. Zam.*) Aquesta regla de pas ens recorda que'l complement directe no va may acompanyat de preposició; sols hi van els indirectes pera indicar que s'ha suprimit la preposició.

En segón lloch recordis qu'en Esperanto sols hi han dues preposicions de direcció: *al*, a, vers, cap a, y *ĝis*, fins, fins a.

Y en tercer lloch, que no s'usen dues preposicions juntes en una meteixa frase com fem en català pera expressar al meteix temps que la direcció la situació del lloch ahont ella va endreçada: *cap a sobre*, *al demunt*, *cap al costat*, etc., etc. (En aquests casos podriem dir que *sobre*, *demunt*, *costat*, etc. tenen el valor de substantius.)

(Seguirà.) F. Pujulà y Vallés

NOVES

Primer Congrés internacional de la Llengua Catalana. Tercera llista de les adhesions rebudes a Joventut fins avuy:

Pere Roca y Forgas, March Rocamora y Rosès, Circul Republicà Federal Instructiu de Sabadell, Domingo Bonet, Geroni Zanné, Pere Cervera, Pau Figuerola Ferreti, Ernest Vilaregut, F. Pujulà y Vallès, Joseph Bosch.

Queda tancada aquesta llista.

—

El *meeting* de Solidaritat que's celebrà diumenge a Lloret de Mar fou importantissim, assistinthi moltes representacions d'entitats de tot Catalunya, especialment de les comarques de Barcelona y Girona, y essent interminable la llista de les adhesions. La pintoresca vila de la costa de Llevant era tota animació: sos habitants lluhien llur mellor roba, en particular les noyes, qu'en llur majoria ostentaven sobre'l pit llaços ab els colors de nostra bandera. A la entrada de la vila s'hi havía aixecat un arch de triomf en homenatge als solidaris. Malgrat l'entusiasme popular, el governador volguè oposarse a la voluntat del poble y prohibi que'l *meeting* se fes a la plaça. Se celebrà en una horta adornada ab patriòtichs emblemes, acudinthi una gentada nombrosissima que aplaudi ab entusiasme'ls discursos dels senyors Bonaventura Cunill, Frederich Puig Samper, Francesch Gambús, Joan Ventosa y Calvell, Francesch Cambó y Eusebi Corominas, els quals enaltiren el moviment politich de Solidaritat pel bè que pot reportar a l'Estat y per lo que contribueix a despertar els sentiments patriòtichs dels catalans. Els oradors, després del *meeting*, se trasladaren a Santa Cristina, en qual bell lloch, enfront d'aquella mar tan lluminosa y tan catalana, hagueren d'improvisar altres parlaments a instancies del poble que'ls havia acompanyat en llur recreativa excursió. Aquest segón *meeting*, encara que improvisat, fou tan important com l'altre y potser més corprenedor. Parlaren els senyors Agulló, Frigola, Peris, Mas (obrer), Salvatella, Cambó, Puig Samper, Bofill, Ventosa y Corominas.

—

No menys important resultà'l *meeting* de Premià de Mar, en el que parlaren els senyors Fontcuberta, Vinyals, Puigmal, Companys, Gambús y Esclassans. Es digna de lloança l'Associació Catalanista de Premià per la organisació d'aquest acte, al que hi assistiren innombrables representacions d'entitats catalanistes y republicanes, y una comissió de senyoretes de l'Associació de Lectura Catalana, actualment redactores també d'*Or y Grana*. Els conceptes emesos pels oradors foren altament patriòtichs y encoratjadors, essent rebuts ab grans aplaudiments.

—

Notabilissim fou també'l *meeting* qu'en l'Associació Obrera Nacionalista de Gracia va tenir lloch el meteix prop passat diumenge, el qual evidencià que'l obrer català, cada dia més culte, va engroixint constantment les files del nacionalisme. Parlaren els senyors Pijoan, Rodergas Calmell, Jaumandreu, Laporta, Rahola, secretari de la «Lliga Regio-

nalista», y Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*, pronunciant discursos admirables. Els dels senyors Laporta y Martí y Julià, rublerts de doctrina, promogueren grans esclats d'entusiasme. L'acte celebrat diumenge per l'Associació Obrera Nacionalista de Gracia resultà verament trascendental, de lo que'ns congratulêm, felicitant coralment a sos organisadors.

—

Per fi s'obrirà'l teatre del Liceu y tindrém òpera (cosa que ja arribavem a dubtar) aquesta temporada d'hivern. En la sessió que dilluns a la nit tingueren el proprietaris de dit teatre, després d'aprobada la reforma de dèu articles del reglament, se discutiren les dues propostes que hi havia presentades, admetentse la del senyor Volpini, qui prometé donar 50 funcions a la nit, començant a mitjats de novembre. No's farà temporada de primavera pera procedir desseguida a les projectades obres de la platea del teatre, obrintse novament a l'hivern següent.

—

Publicacions rebudes:

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Hem rebut un follet en que's detallen les comissions organisadores, se ressenyen els trevalls, les festes, les sessions y recepcions, viatges, excursions, etc. S'acompanyen el programa y reglament y s'inserten les conclusions provisionals dels temes que's posaràn a discussió. També's publiquen les comunicacions presentades y que's llegiràn al Congrés. Aquest follet va ilustrat ab vistes fotogràfiques de la Casa de la Ciutat, la Diputació, y el Park Güell, ahont el diumenge, 14 de l'actual, s'hi celebrarà una Garden-Party en obsequi dels congressistes.

Cap al Esser, periòdich nacionalista, portaveu de «L'Avenç Autonomista» de Terrassa. Publica, en son primer número, trevalls de Martí y Julià, Martinez y Seriñà, J. Cotmas, Eleuteri Català, etc. Li desitgêm llarga vida, en pro de la causa catalana.

L'«Associació Wagneriana» de Barcelona ens ha remès els seus nous Estatuts, en virtut dels quals són admesos en dita associació, a mes dels antichs socis protectors y de número, uns nous socis que's nomenaràn adjunts y que pagaràn la quota anyal de *dotze pessetes*.

Ademès l'«Associació Wagneriana»'s transforma en societat purament de publicacions, tenint per objecte principal la edició dels drames de Wagner acompanyats de la música, tal com s'ha fet ab *Lohengrin*. També publicarà les obres teòriques de Wagner y sos mellors comentadors, traduhides al català.

Aixi mateix ens ha enviat la traducció de *Tristany y Isolda*, adaptada a la música per Geroni Zanné y Joaquim Pena. Dits traductors fan constar que la traducció dels actes primer y segón fou feta de primera mà per en Xavier Viura y en Joaquim Pena, y refosa desprês per aquest y en Geroni Zanné. Per haverhi pres part un redactor nostre'ns abstenim de comentaris.

L'estudi temàtich, com en les obres anteriors, es degut al mestre Domênech Espanyol y a en Joaquim Pena. Acompanyen a l'obra un index dels temes y figures musicals y un quadro sinòptich de dits temes y figures. Preu, 3 pessetes.

Dietari d'un pelegrí a Terra Santa, per Jacinto Verdaguer. La Biblioteca Popular de «L'Avenç» ha publicat, en son volúm 58, una nova edició d'aquesta bella obra de mossèn Cinto, en la que tant evidencià l'autor de *L'Atlàntida* ses envejables dots de prosista. Preu, 50 cèntims.

Historia de Catalunya. Número extraordinari de setze planes y un mapa. Hem rebut aquest número que forma'l quadern 17 d'aquesta obra de cultura popular que publica la entitat «Estudis» baix la direcció de l'«Associació de Lectura Catalana».

Queixa. Sardana llarga original d'en Miquel Roger y Crosa, artisticament presentada en edició pera piano pels senyors Sobrequès y Reitg, de Girona. Preu, 1'50 ptes.

CINQUANTENARI Y REFORMA DELS JOCHS FLORALS

El Cos d'Adjunts dels Jochs Florals se reuní el passat dilluns pera nomenar la comissió que ha de preparar les festes que's celebraràn pel cinquantenari de la restauració de dita institució benemèrita; pera qual comissió quedaren elegits els senyors següents: Angel Guimerà, D. Martí y Julià, E. Prat de la Riba, Francesch Matheu, J. Puig y Cadafalch, Jaume Carner y Joaquim Cabot y Rovira

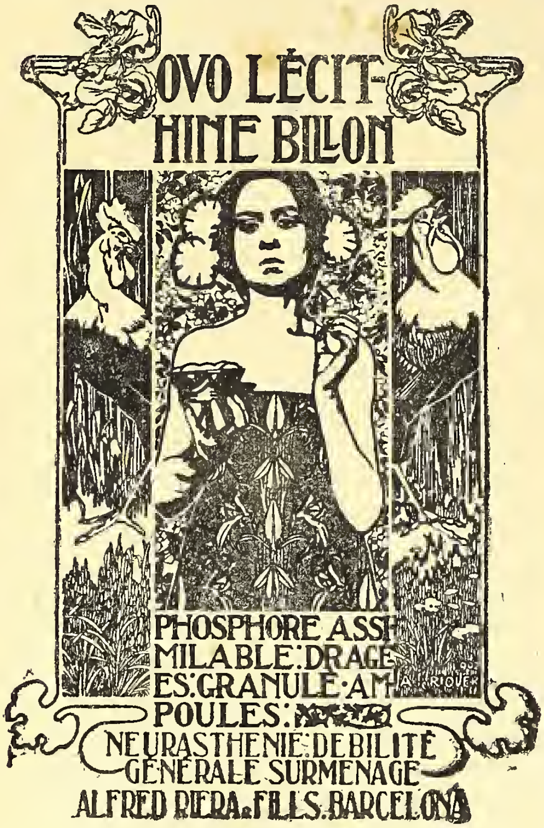
Acte seguit se procedí a nomenar una altra comissió qu'estudihi y proposi les reformes que pera la mellor vida dels Jochs Florals en els temps moderns cal introduhir en el reglament, procurantse que'ls individuus que la formessin fossin triats entre'ls que més han combatut en sos escrits els vicis y atavismes dels Jochs.

Resultaren elegits els senyors Joan Maragall, Lluis Via, J. Massó y Torrents, J. Pin y Soler y Manel Pau.

Durant tres mesos aquesta comissió tindrà informació oberta, y després d'altres tres mesos presentarà dictamen, el qual, imprés, serà repartit entre'ls adjunts pera sa discussió, esmena o aprobació.

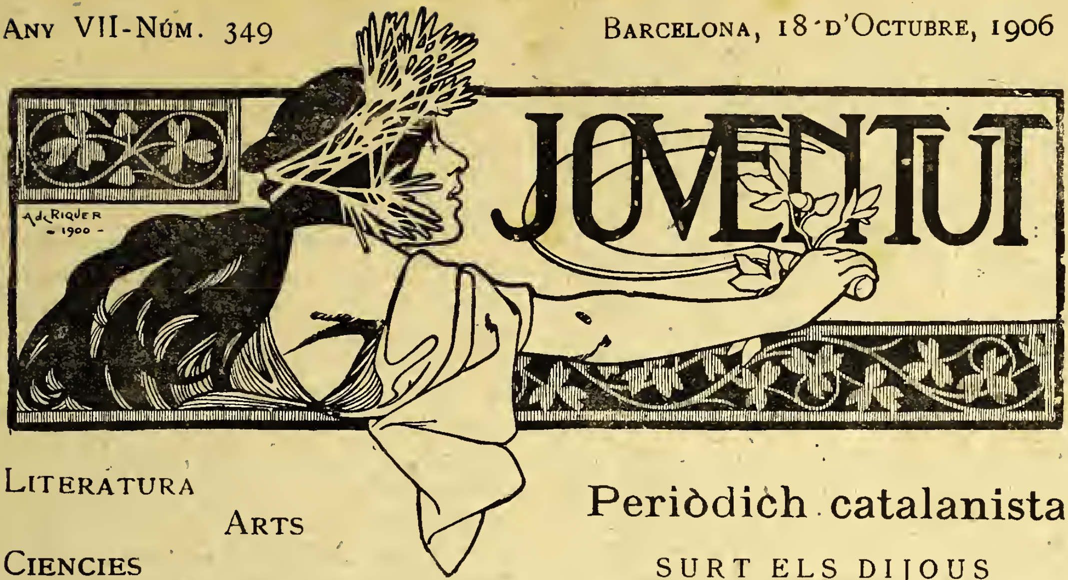
Desitgêm que les reformes se facin y's facin bé, que ja cal si's vol que'ls Jochs Florals se sostinguin dignament.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.


OVO LÉCITHINE BILLON
PHOSPHORE ASSIMILABLE: DRAGEES: GRANULE: AMPOULES:
NEURASTHENIE: DEBILITÉ GÉNÉRALE SURMENAGE
ALFRED RIERA. FILLS. BARCELONA
A. RIQUER


PIANOS
CHASSAIGNE FRÈRES
DE CÚA y VERTICALS
SISTEMA NORT-AMERICÁ
COMPTAT · PLASSOS · LLOGUER
Valencia, 70 Dipòsit:
Pàsseig de Gracia, 34
BARCELONA

ANY VII-NÚM. 349 BARCELONA, 18 D'OCTUBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

EL CONGRÉS DE LA LLENGUA CATALANA

Temps enrera s'atribuhi (no sé ab ocasió de què) a certa persona (no recordo qui) la següent pregunta:—*¿Qué piden los catalanes?*—Si ara fos ocasió de respondre y hagués de ferho jo en nom de tots (lo qual sols es admissible a títul de suposició) me creuria obligat per la sinceritat a formular aquesta resposta, ab tota la cortesia y respecte qui són deguts a certes persones:—*Señor: los catalanes ya no piden.*—

Y aquesta es la veritat. ¿A què *demanar*, si el camí d'*obtenir* les coses es el *volerles?* Catalunya *vol*, ja no *demana*. Tot fa creure que ara Catalunya està en camí d'obtenir lo que desitja, car com diuen els francesos «*Vouloir c'est pouvoir*». Y encara que jo no sàpiga si aquesta dita té son equivalent en el llenguatge del Japó, els japonesos han demostrat que aytal afirmació pot ésser certa; y per certa l'hem de tenir tots nosaltres també.

El Japó (tothòm ho sab) s'es fet una potencia de primer ordre, perque en un moment donat aquell fou l'*ideal nacional*. Y quan un ideal arriba a ésser l'ideal de tots, y quan tothòm se sent conscient colaborador de l'obra de tots, no ho dubtéu pas, la cosa es feta.

Catalunya ha enfortit de mica en mica sa potencia volitiva, la qual no es sinó la soma total de la voluntat dels individuus qui formen la colectivitat catalana. Y passa lo qui en casos aixi no pot de menys: que quan cal fer una cosa, y tothòm comprèn qu'es convenient ferla, surten com per miracle'ls elements necessaris, y l'obra's fa *ab el concurs* de les circumstancies. Perque, cal fixarshi en això: quan una cosa ha d'ésser, fins les circumstancies devenen favorables *virtualment* a la cosa proposada. Y això, qui sembla una paradoxa, o fruyt d'un optimisme bon minyó, es una realitat palpada: el Congrés de la Llengua Catalana vos ho demostra.

Tothòm recordarà prou que aquest Congrés (de qual iniciativa cal fer tot l'honor al quasi llegendari mossèn Alcover) devia tenir lloch l'any passat, a entrada d'hivern. Circumstancies *aparentment* adverses feren que's degués retardar la celebració d'aquell acte

qui, a juhí de sos organisadors, havía de presentar un caràcter marcadament, millor dit, exclussivament científich. ¿Vos l'imaginéu vosaltres ara un Congrés *purament científich* de la Llengua Catalana? ¿A qui hauría interessat? ¿Als sabis? ¿Als literats? No calía pas: l'obra del Diccionari, l'obra de depuració y ennobliment de la nostra llengua, són obres que fan ja fa temps els convençuts; llur interés radica principalment en la plena conciencia qu'ells tenen de la missió que s'han ells meteixos encomanada. Emperò això, es a dir, un Congrés de sabis o pera sabis per força havia d'èsser una cosa freda, *científicament freda*. No n'hi havia pas prou: havia d'èsser *ardentment patriòtica*. Y en l'espay d'un any, les *circumstancies* s'han encarregat de capgirar els termes dintre'ls quals s'havia pensat celebrar un Congrés, y ara ens hem trobat en que, sabis o no, literats y no literats, ens som posats d'acort pera celebrar un dels actes mes patriòticament expressius del Catalanisme. ¿Ho veyéu, ara, còm no hi ha res que pugui deturar la onada creixent, qui, com benéfica inondació d'entusiasme, ve a rentar els nostres cors de tota passió impura, de tota baixesa indigna, de tota petitesa moral, pera sublimarnos en la més pura flama de l'amor a la Patria Catalana? ¿Qui fóra capaç de concebirlo un Congrés com el qui ara té lloch, sense l'agermanament efusiu y entusiasta que devèm a la providencial formació d'una ampla y generosa Solidaritat Catalana?

Així estèm, donchs, d'avençats en el nostre camí d'ascens envers l'ideal d'una Catalunya nova. Els catalans ja no demanèm: volèm fer. Y tot se fa, y tot s'anirà fent, ab èxit superior a tota previsió, com ara ha succehit ab el Congrés de la Llengua Catalana. Pera la voluntat del catalans no ha d'haverhi ja en l'avenir res impossible. Quan mossèn Alcover, o qui sia, apòstol o vident, ens proposi realisar qualsevol altra cosa, sense demanar res a ningú la farém: bastarà no més que's preocupi, l'iniciador, de les circumstancies dins les quals s'hi pugui realisar la infusió de l'ideal patriòtich de que està fortament saturada la nostra terra.

R. Miquel y Planas

ELS OBRERS Y L'AUTONOMÍA

Es una vera obsessió la que pateixen molts obrers que de cap manera volen simpatisar ab els ideals autonomistes; es una vera obsessió y una vera llàstima, perque'n valen menys llur cultura y llur condició d'homes lliures.

Ells detesten la *burgesía*, y considerant que són llurs tirans molts industrials y capitalistes afiliats al Catalanisme, se fan el següent raciocini: «Els nostres enemichs són autonomistes; l'autonomia es, donchs, contraria nostra; *ergo*, els obrers no podèm èsser autonomistes.»

¿Còm férloshi veure l'error en que estàn? ¿Còm dírloshi que'ls ideals autonomistes són un avenç social e individual, molt més efectiu que l'anarquía, qu'ells defensen sense saber en llur majoría de lo que tracten? Tan avençat y sens dubte més científich que l'anarquisme es l'autonomisme. També nosaltres tením amor a la vida, també estèm descontents de la vida actual perque es migrada y falsa, y també volém respirar y caminar més lliurement, sense mordaces a la boca ni grillons als peus.

¿Que potser se creuen que l'autonomisme està sintetisat en les representacions que avuy tením al Congrés espanyol, al Municipi y a la Diputació? ¿Que tal volta l'imaginen vinculat en les entitats y corporacions que avuy són al devant del moviment nacionalista català? No; no es pas així. Pensin que l'autonomia que avuy se desitja es un grau d'avenç per'arribar a la essencia d'*ella*. ¿Qui es que, tenint clara la pensa, no veu en l'actual renaixement un esperit de deslliurança, un frisament pera esvahir preocupacions mondials, injusticies seculars, un gran dalé de millorar la vida, de perfeccionarnos fins assolir la individualisació de tots?

Y es clar que, per'arribar a n'això, necessita l'individuu un gran convenciment dels seus drets y devers dintre la societat, començant per desterrar de son cor egoismes mal entesos de classe. Les coses no's fan de cop y volta: cal evolucionar per'arribar al lloch desitjat. Per això nosaltres admetém l'autonomia que avuy se vol—ombra tan sols de la veritable autonomia individual—com un pas per'arribar al fi.

Diuen els obrers: «No hi creyém en la politica, qu'es tota convenció y engany.» Tampoch hi creyèm nosaltres; ni tan sols en la representació politica en la forma en que's dóna y en que s'exerceix. Els representants populars exposen avuy en les esferes politiques llur criteri particular si el tenen, no'l de llurs representats. Mes ¿quin es el criteri d'aquests? ¿Quina es llur opinió? ¿Còm representarlo verament a un poble mancat d'opinió, orfe de cultura? El nostre poble, una gran part de la massa obrera del nostre poble, es encara inconscient, inepte pera governarse a si meteix. Ni pot tenir bons representants, ni pot prescindir dels que té mentres no s'eduqui. Avuy el poble es qui paga'ls errors de sos representants, no ho neguém. Mes ¿creuen els obrers àcrates que si molts autonomistes donen avuy llur vot a un home que'ls ha de representar a les Corts, es perque creuen en la llegislació actual? No; si donèm el nostre vot es perque, tenint un poder que'ns mana enlloch de governarnos, necessitèm gent que'l combati ab les meteixes lleys qu'ell ha acceptat per bones.

Per això tothòm, cregui o no cregui en la politica, subjecte com está a un regim, té la obligació de nombrar sos representats com millor pugui. Si en els que'ns proposen no hi tenim prou confiança, nombremne d'altres qual vida y qual honradesa'ns sien conegudes. Constituhimnos en gremis, associemnos per oficis, organisém les societats autonòmicament y procurém conéixerns els uns als altres. Així es còm combatrém la politica, la falsa politica que tant de mal ens ha fet; així es còm podrèm prescindir d'aquells representants que han defraudat nostres esperances, y en podrém nombrar d'altres. Y anirém sortint del decahiment, de l'enfangament a que'ns ha dut la politica xorca que'ns ha menat fins ara, que ha llevat als obrers cultura y opinió, y ha fet nàixer cacichs per tot arreu, oprimint la justicia y la llibertat dels pobles.

Si aqueixa politica es engany y falsetat, no ho es l'autonomia; car ella está per demunt de les formes politiques, ella es social, ella es la sinceritat pura, ella ha de transformar els grans estats que tot ho centralisen al vol del poder, escolant les diferentes nacionalitats que'ls integren. Y l'autonomia, o sia'l modern particularisme, ha de fer també dins de cada nacionalitat lo meteix que dins de cada estat, reconeixent a cada comarca condicions especials, y també condicions especials a cada poble. Y sols fent forts als pobles, y tant com als pobles als individuus, pot ésser forta y feliç la humanitat.

No vos faci por el que ab nosaltres hi hagi burgesos. Vinguèu a engroixir les files dels individualistes. ¿Per ventura la vostra anarquia es tan pràctica, ni, essentho, está més plena de deslliurances que'l nostre individualisme?

GABRIEL VINYAS

FENT VOLAR L'ESTEL

¿No heu fet volar l'estel alguna vegada?... Jo si.

Aprop de Montalegre hi tinch una masia voltada de montanyes, que devant seu s'obren en amfiteatre pera deixar veure la bella Barcelona besada per la mar blava. Molts cops, bell mitj de l'era, agafo'l meu estel, y aprofitantles ratxades del vent l'enlayro, l'enlayro, y quan el tinch molt amunt filosofo, y filosofant m'entristeixo...

Comença a xiular suaument la marinada, manyaga, fina, enjogaçada, y, tot fent postures ab la cúa de l'estel, dibuixa en l'espay esses capritxoses, fins que inflantlo tot d'una se l'emporta amunt. Al principi sembla que hi oposa resistencies, dubtant la direcció, però després, cada cop més tivat puja sempre, com volent foradar el cel... Y jo li dono fil, més fil, y ell va prenentlo, prenentlo, allunyantse de mes mans. Y com més s'enlayra, més s'empetiteix a ma vista, y com més s'empetiteix més tiva.

Tots els parcers de les vinyes, y els llenyatayres del bosch, y els baylets de Tiana, y els frares de la Cartoixa, se'l contemplen de per tot arreu envejant sa posició brillant... Y ell tiva, tiva, demana fil, més fil pera volar sempre enlayre vers l'infinit. Troba vents contraris y moltes vegades perdent l'equilibri baixa bojament, vertiginosament, atret per les obscures fondalades, en cayguda ridicula, mentres jo ab dolces estirades y recullint fil l'atrech ab amor cap a mi. Totjust passat el perill, amunt va! tiva que tivarás, exigint distancia, allunyarse, enlayrarse, perdrem de vista... Y quan s'acaba'l fil, y per ésser

mon cos massa feixuch no'l pot arrocegar, me sega crudelment els dits pera deslliurarse d'aquell empresonament y poder en ales del vent volar amunt sempre, sense recordarse pera res de qui no sols el va treure del no res ab quatre canyes y un troç de tela, sinó que després el va pujar a força de temps y de trevall...

Més d'un cop, obrint la mà ab violencia, l'he deixat anar, y després de la primera embranzida de la llibertat ha caygut pels espays sense pressió, com bolva imperceptible, essent joguina de la quitxalla...

¿No es aquesta la vera historia de la Humanitat desagrahida?...

CARLES DE FORTUNY

UN ACTE DE JUSTICIA

Es molt comú dir, puig la costúm n'està arrelada: «Qui vol, s'obre pas». Però nosaltres en aytal afirmació hi veyêm un greu error. En realitat, y així ens ho ha demostrat la experiencia, el *qui s'obre pas* no es pas qui vol, sinó qui, estant dotat de bona cantitat d'ambició y desitjos de figurar, emplea totes les energies de sa voluntat y tot sos esforços en obrirse pas entre'ls seus consemblants y arribar ahont se proposa, o sia un lloch visible que'l faci semblar superior als demés. Si per això es precis donar cops de colze, empentes y fins fer la trabeta, ¿qué hi fa? Si es precis fer ridiculeses y baixeses, deixar arreu parrachs de la seva serietat y fins de la seva honradesa, *tant pis...*: vol arribar, vol figurar...: tots els medis són bons pera obrirse pas.

A notre entendre a *qui vol* li obren el pas, (cosa qu'es bon xich diferent), pera que s'aixequi y camini fins a ocupar el lloch que li pertany, y si modest no's mou, no falten persones rectes y aymants de la justicia que'l fan moure y l'obliguen a aixecarse y caminar pera qu'en bé dels demés ocupi el lloch que li correspòn y presti els serveys que déu a sos compatricis.

La via no sempre es fácil, no: sempre hi ha esperits petits y envejosos que procuren posar tots els entrebanchs possibles pera impedir el lliure pas a la persona de valer. Y per'assolirho tots els medis són bons: les males arts, els insults, les baixes critiques, les calumnies fins entrant en la vida privada, etcétera, són empleades pels mesquins, que no desitgen altra cosa, sinó que'ls homes de valua's quedin a casa per'arribar ells.

Donchs bé: el nou president de l'Ateneu ha arribat, sens *obrirse pas:* són els demés els que li han obert pas y l'han obligat a aixecarse y caminar.

En son cami hi ha trobat mil y mil entrebanchs y obstacles; cent y cent voltes cansat y aburrit, desenganyat del tot, ha volgut tornarsen per sempre a sa llar a fruhir entre sa familia, els papers y els llibres, de la pau serena y tranquila de l'home honrat, però sos amichs han pogut més, l'han obligat a sortir y arribar al lloch que de dret li pertany. Lloch desde'l que, per ara, podrà fer si no tot, part del bé a que li son acreedors sos conciutadans.

Y ell, convençut de son dever, ha començat a pagar: y paga bé. Son discurs presidencial es digne de l'Ateneu, es digne de l'Ildefons Suñol.

No'ns proposém fer la critica d'aytal discurs: no'n sabriem. Després de llegirlo detingudament sols hem sabut admirarlo. Es l'extracte dels coneixements que l'autor ha adquirit en sos estudis históричs, polítichs, socials, econòmichs, etc., que l'han atret y encisat distreyentlo de les miseries y petiteses de la vida.

En ell, un cop feu constar que Catalunya ha entrat en ple renaixement politich y social, després de centuries en que no hi hagué veritable vida pública, puig primer procuraren nostres avant-passats crear una gran y sòlida, riquesa, critica agrament, en el fons, pas en la forma, el centralisme anorreador de las forces dels municipis per part de l'Estat; explica y precisa'l veritable dret a la vida que tenen els municipis y lo que aquests haurien d'ésser; y per ultim, després de fer notar el desvetllament qui té lloch en algunes grans ciutats, especialment a Barcelona, acaba animant a tots pera que contribuhim a l'obra de regeneració ab el fi de que'l pervindre de nostra ciutat sia verament digne del seu passat.

Entrar en l'estudi y explicació de cada un dels capituls de tan bell discurs fóra obra inútil y contraproduhent: es molt millor lle-

girlo integrament y ab tota detenció. Axi ho recomanèm a nostres llegidors.

Cal ara que nostre amich no s'adormi; que sacudeixi aquella dolça apatia de que molts l'acusen, sense rahó, suposèm nosaltres; que no sia avar de sos coneixements y facultats, y que trevalli produhint tot lo que pugui, que nosaltres sabèm qu'es molt. Al ferho complirà son dever, y pagarà part del deute que tot bon català tè contret ab sos compatricis, ab Barcelona y ab Catalunya.

Si al elegirlo pera'l càrrech de president de l'Ateneu Barceloni se feu un acte de justicia, de justicia es tambè qu'ell compleixi son dever social. Axi ho esperèm.

Trinitat Monegal

AL SENYOR EN RAFEL VALLÉS Y RODERICH

La vostra derrera catilinaria sobre les dònes catalanes m'ha confirmat en el judici que tenia de vós. Sóu un gran esperit, sóu tot un avençat, però... sóu massa apotecari del carrer del Cuch y heu sentides massa baralles dè marmanyeres y massa disputes de celobert, lo que fa que certes coses vos les prenguèu mès en serio de lo que cal a vostra reputació de psicòleg y de sociòleg.

Jo apelo a vostra serenitat, avuy; jo la invoco, y, donantvos la rahó en lo que toca als *fets*, vós me la donarèu en lo que toca a les *causes* de la ignorancia de les nostres dònes: causes que de segur no han escapat a vostra perspicacia y que no dubto vos són, per lo menys, tan conegudes com a mi. Y això sóu capaç de demostrarmho qualsevol dia. Y en comptes de limitarvos a cantar les veritats a la nostra dòna, a tall de combatent qu'escomet, l'aconcellarèu y ens aconcellarèu ab la gran dosis d'intelectualitat, ab la gran profusió d'idees que tanca vostre privilegiat cervell.

Vós heu agafat el primer número d'*Or y Grana*, y l'heu trobat cursi, vulgar, mancat en absolut d'idees y d'intelectualitat. Vós heu notat—y en això vostra *remarca* es justa—que la dòna catalana, volent donar mostra del seu valer moral com a entitat pensant y en part directora del moviment social de Catalunya, ha parit un fruyt migrat. Tan migrat y tan ridícul, que ha evidenciat la seva impotencia. Y en fi, vós, que tan *llest* creyèu èsser, heu demostrat que vos havia sorprès y fins esglayat la monumental cayguda de la dòna catalana representada per lo que tè de mès intelectual y de mès conegut.

Oh Vallès y Roderich senzill! Y que'n sóu d'ignocent! Tot això nosaltres ja ho sabiem. Y sabiem moltes mès coses encara. Entre altres, qu'ella no'n tè cap culpa d'èsser com es; que la culpa es tota nostra.

La dòna catalana—es clar que parlèm aqui de la dòna catalana que per antonomasia se diu instruhida, es a dir, de burgesa per amunt—tè l'ànima vulgar, tè l'ànima grollera, tè l'ànima buyda. Ben emmirallada, ben vestida, ben empolaynada, l'estotx es preciós. Mireula de lluny, a missa o al teatre, pels carrers o ballant, a casa seva rebent visites o a casa d'altri tornantles, y la veurèu ayrosa y gentil, y a voltes fina, distingida, delicada. La dòna catalana, verge o mare, es hermosa y vostres ulls y vostre cor se'n van derrera d'ella. Però furguèu un xich; obriu l'estotx: parleuhi. ¿Què hi ha dintre d'aquells capets bufons? ¿Què'ns contaràn aquells ulls expressius y què'ns diràn aquells llabis roigs y tremolosos? No res, o gayrebè res. Tot això sols serveix, sols ha sigut educat pera cantar una sola cançó. Oh, si, una cançó molt bella: la gran cançó d'amor qu'en diferents tons canta la verge, canta la dòna, canta la mare.

Però ¿es que n'hi ha prou ab una sola cançó per tendra, per bella que sia?

La dòna catalana sols sab aquesta cançó, y una sola cançó a la llarga acaba per èsser cançó enfadosa.

Es una trista realitat la realitat següent: La dòna catalana tè l'ànima verge, es a dir, salvatge. Ella no sab res, no pensa res; no ha sabut may res, no ha pensat may res per compte propri. La seva educació, si educació pot dirsen, es purament sentimental. Y, l'instint ajudanthi, purament passional, purament intuitiva.

Aqui vindria a tom, oh burleta senyor y amich meu, detallar de quina manera s'arriba a n'aquest desconsolador resultat. Còm la familia desde que l'infant neix, còm les sors — verges marcides — al colegi, còm la familia altre cop desprès, còm el marit y fins l'aymant, quan l'hora arriba, y còm el con-

fessor sempre, ajunten, ab major o menor inconsciencia, les llurs activitats pera sostenir la més negra fosca entorn de l'intelecte de la dòna.

«No vulguis saber res. Deu sab per tu. Temlo y calla. Aqui tens una doctrina que't farà por.»

«No vulguis saber res. Els teus pares saben per tu. Temlos y calla. Aqui tens un tractat d'urbanitat.»

«No vulguis saber res. Ton marit sab per tu. Temlo y calla. Aqui tens el *Blanco y Negro*.»

Una doctrina, un compendi d'urbanitat y el *Blanco y Negro!* Heusaqui tot l'aliment intelectual que's consent a la dòna catalana.

A voltes se dòna'l cas de que, a pesar de lo migrat d'aytals aliments, algún esperit inquiet y tafaner pregunta, demana, y fins timidament exigeix. Aleshores venen les respostes seques, sacramentals, aclaparadores: «No ho vulguis saber! — Això no's fa! — Allò no's diu!» Y pecats venen y pecats van. Y Deu sobre tot, y l'infern per torna!

Y nosaltres meteixos, els qui no som pares, ni germans, ni marits, ni sors, ni capellans, ni mestres; nosaltres, tots els homes que al costat de la dòna vivim y ab ella parlèm mils y mils voltes, ¿què fem pera instruhirla, pera elevar un xich el seu nivell intelectual? ¿Hi ha cap home que s'estimi que discuteixi ab una dòna, que s'atreveixi a negar una absurda afirmació seva, a esvahir una preocupació d'ordre moral o senzillament estètich, a rectificar un disbarat, un prejudici o una tonteria? Oh, no! La dòna! La dòna, pera la majoria, es sols una femella, y ab la femella una sola discussió es possible: la discussió d'afers d'amor, d'afers passionals. Pera'ls demés la dòna es un sér delicat y la bona educació, els bons modos exigeixen que may se la contradigui.

¿Y què'n treuriem de ferho? Al cap y a la fí la dòna té una missió en la vida, fixa y precisa. *La dòna ha vingut al món pera ésser mare.*

Heusaqui el gran argument: *La dòna sols ha vingut al món pera ésser mare.* Y encara aquest fi, pera la dòna catalana en especial, s'ha limitat considerablement aixi: «...pera ésser mare cristianament.» Lo qual implica moltes dificultats y obstacles.

¿Què'n pensèu vós, senyor en Rafel Vallès y Roderich, d'aytal *aforisme?*

Jo penso que no es tal, sinó una bestiesa. La dòna, com l'home, ha vingut al món pera quelcòm més. La naturalesa ensenya que l'instint passional no es absolut y acaparador pera ningú; que no es el fi unich pera l'home ni pera la dòna. Altres instints, altres desitjos o curiositats soliciten la nostra activitat y la nostra pensa, tant si som homes com dònes. Si no fos aixi, si fos una veritat absoluta que sols pera planter de l'home la dòna ha sigut creada, ¿còm explicarien la rahó d'ésser de totes aquelles dònes que's queden *pera vestir sants*, de totes aquelles dònes que van a Nuria?

¿Quina rahó lògica hi ha pera justificar aquesta monstruosa diferenciació de finalitat que's pretén establir entre l'home y la dòna? Pera nosaltres l'amor, la passió y fins la paternitat són un incident, un fi secundari, o per lo menys un fi entre altres fins. Pera la dòna un fi únich!

Heusaquí, amich Vallès, la gran aberració teòrica que pràcticament ha reduhit la condició de la dòna en general, y de la dòna catalana particularment, a un estat de dependencia moral indigne. Tota la galanteria, totes les *flors*, totes les adulacions, totes les complacencies de que fem gala en nostres relacions ab el *sexe dèbil*, no són més que fórmules hipòcrites ab que pretenèm disfreçar les nostres passions brutals y el nostre egoisme.

Totes les religions, totes les filosofies, tots els principis d'ètica o psicologia social y fins d'estètica, que han guiat a la humanitat en sa evolució dignificadora, han convingut en assignar a l'home un fi d'existencia superior: L'home no es una bestia. No viu ni dèu viure com una bestia. Una altra missió més enlayrada'l solicita. Quina sía ella, no s'ha posat encara ben bé en clar; però tots hem convingut en que la tal missió, la tal finalitat es més noble y més elevada que la que semblen imposarnos els instints grollers. No vivim sols pera reproduhirnos.

Donchs es necessari que arribèm a posar y resoldre franca y decisivament el gran problema: ¿Es la dòna senzillament una bestia encara que la tractèm com a bestia de luxo, o bé es un sér racional y afectiu com nosaltres els homes?

Si lo primer, tornemla decididament a sa antiga condició d'esclava, y tractemla com a tal.

Si lo segón, treyemla d'un cop de sa actual miserable situació y proclamêm ben alt que pera ella, com pera nosaltres, la missió de reproducció y la missió d'ésser mare es un fi accidental que pot y déu subordinarse a altres finalitats més amples y dignificadores.

Y com a conseqüencia de tot això, prácticament, hem d'educar y instruhir la dòna, desde'l precis instant en que neix, ab arreglo a uns meteixos principis morals y estétichs, ab arreglo als meteixos principis ab que eduquém y instruhim als homes.

Sols aixi arribarêm un dia a fer de la dòna una digna companya nostra, una companya digna e independent.

Una companya que'ns tractarà de *tu a tu*.

Molts se trobaràn contorbats desprès de la gran revolució igualadora. Ja no sabràn ahònt enquibirho tot allò de: *la més bella meytat del genre humà; el sexe feble; mans blanques no ofenen*, y demés *floretes* de la galanteria a que han sigut sempre aficionats.

D'aytals flors passades se'n haurà perdut la mena. Ja la dòna inteligent no voldrà acceptarles de mans barroheres. Ja ella meteixa se'n cultivarà de més belles y de més flayroses en son propri jardí. Y sabent qu'en son petit jardí propri hi ha prou flors pera fersen un ramell esplèndit ab que embellir y donar una finalitat serena a la seva vida, no tindrà de captar les flors del vostre. Lo qual, emperò, no impedirà que homes y dònes puguin, quan bé'ls hi plagui, juntar flors dels respectius jardins pera entreteixir lliurement y harmoniosament rams y garlandes de colors més vius y més variats matisos.

Oh, sí, amich Vallès y Roderich! Quan la dòna sia tan instruhida y ben educada com nosaltres, també'ns podrà estimar y podrém estimarla, també podrà ésser mare y tenir fills, però serà quelcòm més que una bestiola hermosa.

. . . .

Y serà aleshores quan la dòna catalana podrà pensar y escriure y trevallar al costat nostre, ajudantnos en la tasca de perfeccionament humà que sembla ésser la veritable tasca que'ns està encomanada. Però, fins aleshores, tot intent colectiu de la dòna catalana pera donar probes de la seva mentalitat, resultarà infructuós y migrat.

En una paraula: de primer hem de ferla la dòna catalana. Vós ja ho deyeu en vostre derrer article que no'ns cal vêurela tal com es, puig ja la coneixém, sinó tal com déu ésser. Femla, donchs. Quan l'hagim feta, ella s'explicarà.

Mentres tant, lo millor es que calli.

Y també haurien de callar els qui han contribuhit a mantindrela en l'estat en que's troba. Puig si ella ingenuament *se basta y sobra* pera posarse en ridicul, no està bé que se la bescanti grollerament.

Y ara que'm perdoni la Carmeta.

EMILI TINTORER

A XENIUS... Y A MOLTS

Contra les dònes, per les dònes.
Contra'ls homes, pels homes.

Entenemnos, amich Xenius: He llegit vostres glosaris dels dies 10 y 11 a *La Veu*, y'm cal ferhi objeccions. L'intelectualisme modern es *passional*, segons vós. Ara bé: es sabut que les dònes som més passionals—generalment—y més romàntiques que'ls homes. En tot lo qu'es passional estém en nostre element. La passió no'ns *desdibuixa;* sovint ens agracia, y mercés a nostra... volubilitat—ja que'ns obliguéu a tenirla—que vos encisa y ensemps vos desespera, sabém donar a la passió tochs de... *bon gust.* Y devenim *interessants* al devenir apassionades.

No'ls hi passa lo meteix a n'*ells*, a n'els intelectuals de l'altre sexe. Com a homes són lo que vós dihéu: llorts, pesants; y adhuch com a intelectuals no'ls es permés devenir apassionats, perque, no tenint la flexibilitat, la ductilitat nostres, perden aviat el cap, y per no trobar la *pose* justa, resulta que... *no estàn bé.*

Ergo: l'intelectualisme modern es femeni.

¿.....?

Si vos sembla lleugera aquesta afirmació, no m'ho sembla a mi menys la vostra, amich Xenius. Passional el modern intelectualisme! ¿Voléu dir que, argumentant especiosament, no trobariem que sempre ho ha estat, desde Merli a Faust?... ¿Es, donchs, que l'in-

telectualisme modern ha deixat d'ésser cientifich, y ha devingut *una art?*...

No la confonguém ab l'artifici aqueixa art, com solen confondres—ay, massa sovint!—els bons pensadors y els bons escriptors ab els garlayres retòrichs, mercés a la bonhomia dels *Glosadors* benèvols com vós, y a la complacencia de les *Xenies* passionals com jo.

Y deixemnos de digressions y d'escapades per la tangent. Els novelers de seixanta anys enrera *ja* ho havíen descobert que la passió, qu'en l'home es un episodi, en la dòna es la vida; lo que donà lloch a molts apassionaments de les nostres donzelles romàntiques, tan aristòcrates com modistes —que, la veritat sia dita, poca diferencia de cultura's portaven unes ab altres.—Y això'ls hi valgué—pobretes!—el dictat de cursis per part dels intelectuals moderns.

Avuy—segons vós, amich Xenius,—ja tenim *certes dònes* capaces de dur la batuta en el modern intelectualisme. Se tracta de dònes *nostres*, no ho oblidèm. Mes d'aquestes vós *aludíeu* tan sols a les *excepcions*, y ab això sol ja destruhíeu tot l'elogi que pochs dies avans la vostra benevolença havia fet de les dònes d'*Or y Grana*. Segurament no era aquest periòdich, a vostres ulls, *una excepció* honorable entre'l nostre element intelectual femeni, sinó més aviat una *nota còmica* que *toleraveu* alabantla festivament y... diplomàticament. Bé, glosador galant y frévol! Cal admétrela arreu la nota còmica, sia entre intelectuals o entre intelectuales: per més que'l *xic* no està tant en ella com en qui finament sab véurela o en qui delicadament sab glosarla. Digueume, si no, quin *xic* tenien, *per se*, la nit d'obertura del Congrés de la Llengua Catalana, en Falp y Plana a l'escenari y l'Unamuno en un palch. Malgrat tot, el Congrés tingué ab ells sa nota còmica pels qui ens sentirem *frappés* de la presencia d'aquells *intelectuals*. Y perdonèu la digressió, que no ho es del tot.

Ah, si fossiu del tot sincer, amich Xenius! ¿Voléu dir que certes *excepcions* femenines no vos mereixerien igual o pitjor judici que les dònes en general? ¿Voléu dir que també d'elles ne pensaríeu *tot el bé del mòn?* ¿Voléu dir que—en rahó de circumstancies de capitalíssima actualitat, d'aquelles que ni un *glosador* pot lliurarse —la passió no vos arriba a fer confondre l'intelectualisme ab un dilettantisme de bon to? Oh, amich Xenius! La dòna catalana — vós ho dihéu — *s'està fent*. Tal com es, tals com som, vós ens veyéu. Y com a dòna sincera y gens soperba, ni tan sols satisfeta sinó resignada d'ésser dòna, vos demanava jo: ¿Còm som? ¿Qué'ns cal, quins requisits ens manquen per'*arribar?* ¿Quins defectes són els que patim y dels que cal corretgirnos?

Ay, amich Xenius! Tinch por—*encore!*—de que no'm volguéu contestar concretament. ¿Es que la vostra resposta amarga—oh! quànt!—voléu que la trobi en *Or y Grana?* ¿Es que—vós també!—heu reculat poruch devant de la tasca, al contemplar en la novella publicació feminista'l terrible resultant de l'autocracia masculina, de la vostra obra, oh pares, oh germans, oh marits catalans?...

Ecce mulier vostra, clama l'épica figura del bon apotecari,—filosofa la moderna, — mestre y company d'aquest sincer estol de JOVENTUT. Y té rahó.

«Catalans: Héuseles aquí les vostres dònes, en *Or y Grana*. Heusaqui lo que vos donen.» Sí; les vostres dònes que veyent vostres esforços per aixecar la mare Patria al nivell esclatant que li correspòn, donen senyal de vida, se rebelen contra la tirànica obscuritat en que les teniu recloses, y lluyten sense forces però ab grans dalits d'*ésser*, de *fer*, d'*ajudarvos*.

Mes sola, la dòna catalana no farà res.

Perque vosaltres les heu fetes esclaves deixantles ignorants; les heu fetes mudes clohéntleshi la boca ab besos, may ab rahons; les heu fetes migrades dihéntleshi que no tenien forces; les heu fetes tristes y malcontentes, perque, dintre de vostres lleys, elles han hagut d'encloure llurs costums.

No les heu deixades créixer, y ara que les necessitéu per'anar tots a la brega, les trobéu petites... oh! tan petites, que ni al colze vos arriben y... naturalment, dintre de la vostra soperbia, rihéu... per no plorar.

No vos heu preocupat de llur cultura, y es clar, lo poch que saben, ho saben malament, y en perjudici vostre adhuch.

Heu sigut ab elles o mascles, o indiferents, o bé tirans; no heu sigut encara ni *homes* ni companys ab les vostres dònes.

Es mès: les estiméu malament, egoistament, ofensiblement perque no les veyéu *iguales* vostres.

¿Es que teniu por d'una influença decisiva sobre vosaltres el dia en que l'èsser femeni, essencialment exquisit, delicat, clarivident y ductil, tendrament apassionat, parlarà com vós de lo que vós, discutintvos; sentirà y farà com vosaltres els llorts, els pesants, els graves... els tirans? ¿Teméu qualque prioritat pressentida?

Oh! no tinguéu por. Feu entrar en el ver camí de la vida'ls peuets blanchs fets a caminar per les relliscoses cunetes, però senyaléuelshi les pedres per llur nom veritable, y no les hi deixéu a n'elles soles el cayre cantellut. Y la dòna, de vostra mà, arribarà al meteix temps que vosaltres, y qui sab si de parella arribaréu més aviat.

No'n feu escarni, no, de llur aparent feblesa ni de llurs mans menudes; ampliéu llur missió—no com a *coses* sinó com a *éssers;*—elles faràn. Donéuleshi bons reconstituyents, y les manetes blanques y xiques esdevindràn fortes, y veuréu còm faràn coses tan belles y mès útils que brodats y *frivolité*.

Ajudéu a les dònes en l'emprès camí de llurs reivindicacions, que són les vostres. No ho feu per generositat ni per galanteria: feuho per *dever*, per obligació, per devoció, com aquell qui les hi paga un deute sagrat.

Sóu vosaltres, catalans, qui heu de fer la vostra dòna, y no ella meteixa, que's debat en inútils esforços dintre'ls motllos estrets de ses prerrogatives y de sa ignorancia, obra vostra que la té lligada y esporuguida.

Temps ha que vos ho demanava ella, y egoistes, indiferents, no heu donat valor a son clam de justicia... y elles han acabat per intentar l'esforç soles, soletes.

Era de témer, d'esperar y es d'agrahir; perque ans que vosaltres meteixos han comprès que la Patria, pera esdevenir altre cop gran, forta y plena, les necessita.

L'esforç es respectable, però es neulit, y vosaltres, Catalans, ne teniu la culpa.

Devant d'*Or y Grana* acotéu el cap ab tristesa y respecte, oh catalans, y meditéu, meditéu força... Penséu que al contemplar nostre pobre esforç, altres pobles poden dir de vosaltres:

Ecce homo!

Oh! mon benèvol amich Xenius, no es pas un concell que vos dono, no: es un prech que vos adreço. Meditéu també vós, meditéu; gloseula sovint profitosament aquesta ardua y primordial qüestió. Y ajudeunos; parléu a vostres companys, els intelectuals, tots, de Catalunya, y volguéu posarhi tots la mà a la tasca.

Al cap d'avall ¿qui se l'ha de menjar el bon pa que dongui el bon blat, mès que vosaltres?...

La catalana hermosa alegra vostres ulls.

La catalana bona y forta omple de boneses y quietuts la vostra vida.

La catalana culta omplirà de pau vostra conciencia, de joya vostre cor y vostre front d'orgull; farà als vostres fills, els catalans y catalanes de l'avenir, cultes, forts, bons y hermosos.

. . . .

¿No ho creyéu aixi meteix, bon Glosador?

Xenia

L'ARRIBADA DEL SENYOR UNAMUNO

L'altre dia m'estava a la botiga fumant un cigarro, desprès de dinar, quan vaig sentir que'ls xicots cridaven: «¡La Tribuna! *¡Con la llegada del señor Unamuno!*» «Ep! Noy! portamen una», li vaig dir a un *nyèbit* que passava ab un feix de diaris; y un cop la vaig tenir, llegeixo y veig que a la estació hi havien acudit varies persones a rèbrel y además *el Ateneo Enciclopédico en corporación.*

—Caratsus! — vaig exclamar. — Quànta gent! Al menos hi devia haver divuyt o vint dotzenes de sabiassos, cada un d'ells especialista en algún dels rams del saber humà, y tal volta fins algún sabidor del saber bestial, a més d'aquells que saben de tot, y una mica més. Y'm va confirmar en la meva idea'l veure que mès avall se deya:

Hoy visitará el Ateneo Enciclopédico, tomando acuerdos positivos respecto de la gran conferencia pública que dará en Novedades el próximo domingo por la mañana.

Nada! que's déu tractar d'un Consistori de sabis que déu espatarrar de sentirlos. Però en Quimet, el meu practicant, qu'es un xicot qu'estudia Farmacia, y a més es un tafa-

ner de primera, va dirme: «Ca! no senyor, si són uns quants minyons de bona fe, que tenen llogat un pis al carrer del Carme, y allí hi tenen quatre llibres y diaris que'ls amichs els hi envien, y hi prenen café y d'en tan't en tant algú va a predicarhi.» Res, que un no's pot fer cap ilusió en aquest món. Jo que'm figurava al senyor Unamuno, Rector d'aquella Universitat de Salamanca tan renomenada pels antichs escriptors castellans, rebut per una colla de doctors d'aquells que's perden de vista, y anant a presidir els seus acorts en un solemne local mitj Catedral, mitj Academia!... *Y el gozo en el pozo*, com diuen els de Castella. Valgam Deu. Y quines desilusions un home s'emporta en aquest món!

Però'm va aconsolar un xich el saber que'l redactor de *La Tribuna* havía trobat al senyor Unamuno tot fresch y reixit a l'Hotel d'Anglaterra parlant de Portugal, del qual opino que rés té d'espanyol mès que'l cultiu de la tradició (no sabèm de quina; en tot cas, pas de la tradició castellana) y el planter de «*secuelas nacidas en la fuerza moral de un hecho histórico..*» Un servidor, qu'he estat a Portugal no fa gayres anys, no hi vaig pas saber veure cap planter d'aquesta mena. Si hagués dit un planter de *seques* potser ho hauria endevinat, perque se n'hi sembren moltes.

Y llegeixo, després, que havia dit referintse a Catalunya:

A medida que un pueblo sigue curso ascendente, allanando obstáculos, adorando ideas nuevas, van surgiendo, de entre el conjunto que mira hacia el progreso, unos hombrecillos que, enclenques ó atrofiados para el *hecho material*, no se ocupan más que de volar por cima de todo, salpicando, absorbiendo el hálito, como las abejas á las flores, para formar una miel sutil, afiligranada, adornada, de una transparencia divina, pero nada pastosa, sin sabor casi, que se deshace en cuanto se toca.

Y aquí si que'm va admirar el senyor Unamuno. ¿Ahónt diable haurà vist aquests *homunculus* que volen per sobre de tot com les abelles? Sinó que fos que al arribar el tren hagués vist donar toms per allí uns quants burinots... La veritat: no'm explico la visió.

Continúo llegint:

La *abstracción exclusiva*, como escuela, es una sinrazón de las mayores El *modernismo* la ha construído un altar.

En lo primer, d'acort, senyor Unamuno; però en quant a això de l'altar del modernisme, li tinch de dir que lo qu'es aquí encara no l'hem vist. Hi ha altars a Sant Joseph, a la Mare de Deu del Carme y dels Dolors, a Sant Roch, a Sants Just y Pastor, al Beat Oriol, a Sant Llorens (que no hi es tot), y fins a Sant Nin y Sant Non, Pebrots y Tomàquets, però al modernisme... Deuen ésser botigues lo que aquest bon senyor ha pres per altars, com per exemple, la de un betes y fils, que's diu *La Filosofia*.

Pero hay un culto á la abstracción, inmensamente peor que éste: *fanatismo de la abstracción*, que no se hace sobre lo nuevo, sino sobre lo que pasó, sobre el alma de unas cuantas fantasías enfermas.

En esto estriba la incapacidad de muchas teorías políticas.

Sí, senyor! Té rahó, Sant Cristià, y aquest *culto á lo que pasó* es el de la majoria dels castellans y demés provincies de dita llengua, *culto* que té'l seu *clero*, que són els politichs professionals, y els seus altars, que són els ministeris, y la seva Roma qu'es Madrid.

Se quiere aplicar el símbolo antes de haber aprobado el hecho, y símbolo y hecho se hacen, el uno al otro, grotescos.

Si no hubiera tantos políticos, podría partirse de una regla única. Pero ahora resulta imposible.

Sí, senyor; encera una veritat com un temple. Tot això passa en el pais del qual vostè ara'n ve, y de qual universitat màxima vostè es digne rector y mestre.

Yo he notado que lo mismo en Cataluña que en el resto de España domina la afición á la politiquería.

Le hablan á uno de astronomía, y no puede menos de sacar á colación la influencia que sobre los habitantes de Saturno, por ejemplo, pueden tener las buenas ó malas elecciones que se preparan.

Ah! no, senyor, no! Aquí si que vostè se equivoca de mitj a mitj. Això passa a Madrid, a Salamanca, a Sigüenza, a Avila, a Soria, a Guadalajara, però no a Barcelona y entre catalans. Si aquí fem política es pera dir als de ponent quan ens volen afanar lo nostre, «Ep, mestre, que això té amo!»

Mi amigo Zulueta, mi queridísimo amigo é ilustrado sociólogo, con ser tan culto, no sabe hablarme más que de política. Un día quise llevarle por nuevos derroteros y le hablé del problema de la muerte, del papel que representa la conciencia... Nada. Mi hombre, aunque empezó siguiéndome, acabó por nombrar á dos ó tres políticos que no querían morirse nunca para achicharrar nos á todos.

Però, home! ¿Que no va veure que'l *noy Zulueta*, qu'es un *salau* de primera (un *guasón*, com vostès diuen) va voler rifàrsel? Miri, jo'l conech desde qu'encara anava ab caminadors,

perque es del meu barri. Son pare, qu'era un metge dels bons, ja tenia la gracia de Deu quan volia rifarse a algú. Vivien quasi devant meteix de Sant Francesch, y els hi deyen a *Cà'n Saraueta,* o bé a *Cà'n Biscaya*, perque l'avi havia vingut del país de vosté. Donchs jo' que conech al noy, que venia a la botiga essent ja un bordegaç, li asseguro que li va fer una rifada de primera.

Continúo llegint a *La Tribuna:*

Para el docto catedrático de Salamanca no existe anàrquista (intelectual ó no) que haya leído lo bastante. Todos son pobres, mezquinos, sibilíticos; todos vienen á lo mismo siempre, sin presentar facetas nuevas.

Un anarquista entre una sociedad liberal constituye una rémora, porque sigue un dogma, reza ante un altar tradicional.

Un católico y un anarquista se parecen en que saben oraciones aprendidas en un Catecismo.

Estém completament d'acort, senyor Unamuno.

¿Veu? Vosté meteix n'es un exemple. Fa alguns anys, vaig tenir ocasió de llegir una carta seva dirigida a un anarquista, qui era impressor d'ofici, y no sols vosté abundava en les seves idees sinó que fins li donava concells, un dels quals era'l de que no fessin cas d'un cert y renomenat escriptor català que alesshores habitava a Paris, perque tenia tendencies aristocràtiques o aristàrquiques. Y al cap de poch, quan va venir la persecució, y Montjuich, y pegaven de ferm, escrivía cartes a un altre àcrata posanthi per capçalera una creu, com si fos una butlla. Aixi es que'l senyor Unamuno díu això per experiencia propria.

Y ara veyàm què diu de Catalunya aquest sant cristià. Segons *La Tribuna*, diu que li agrada sobremanera'l caràcter, la espontaneitat y son amor a perfeccionarse, però diu:

...yo soy un hijo excelente de mi tierruca. Antes que nada soy vizcaíno. Lo demás es para mí un panorama más ó menos bonito. Pero la realidad emotiva la tengo en mi madre tierra.

Donchs digui que vosté es com un xino, y un xino a l'antiga, que'ls moderns sembla que ja no són aixi. Fòra de Viscaya, res!... Donchs, res, home, res! Renuncihi a la càtedra y la rectoria de Salamanca, perque allò no es Viscaya, y no està bé que la nació espanyola'l pagui perque... perqúe trobi la Universitat, y l'assignatura, y el càrrech que desempenya, que no són pas viscains, més o menys bonichs.

Creu el senyor Unamuno que «*Cataluña está demasiado fraccionada*». May prou, senyor catedràtich de Salamanca. La homogenitat es la mort; per estar uniformada la part d'Espanya que vosté habita, es una Espanya morta, en que'ls homes semblen remats de béns, manats per llops. Y anyadeix:

La montaña y la playa, principalmente, esta heterogeneidad geográfica y etnológica al mismo tiempo, quita fuerzas a la región.

Home! Me sembla que al seu país també n'hi ha de montanyes y de platges. Y a Valencia, y a Murcia, y a Andalusia, y a tots els paisos de les vores d'aquesta pell de bou que'n diuen peninsula ibérica. En quant a la heterogenitat etnològica, a Catalunya no li treu pas força, sinó que n'hi dóna. Si vosté sapigués d'etnografia, o solsament d'antropologia, que no'n sab pas, li diria que les races de Catalunya són més céltiques y franques a la montanya, y més greco-llatines a les costes, haventhi aqui tingut escassa influencia'ls fenicis y els alarbs, y cap, els sarrahins que tant influhiren de l'Ebre enllà. Aixi races d'un meteix grupo étnich, es a dir, aries, o indogermàniques, formen la majoría de la població de Catalunya, y això no pot treure forces sinó donarne. En cambi, en altres regions d'Espanya en que s'han barrejat semites, presemites, mogols, y fins negroides, ab gods y llatins... n'ha sortit una decadencia ab castanyoles, punyaladetes y *toros*, que alabat sia Deu! Per trobarne una d'igual s'ha d'anar a Turquia.

Per fi ha acabat per dir:

La política de Catalunya es fuerte, quizá de las más fuertes, pero quizá también de las que tienen mayor achaque de ilusiones..

Uva! Precisament les grans ilusions són necessaries a l'adveniment de les grans nacions, y en elles són com els avant-correus de les grans invencions y dels fets immortals. L'alquimia va precedir a la Quimica. Les llegendes del *Preste Juan de las Indias*, del *país de Xauxa* y de la *terra de Cocanya*, van fer descobrir l'Amèrica. Si, senyor, ilusions, ó com dihêm aqui, *cebes*, són necessaries per'arribar als grans aconteixements, y per això la politica catalana es forta, perque porta en si una gran ceba, y com deya aquell sabi Auvernyat, «*L'oignon fait la force*».

Acabat d'escriure això'm disposava a enviar les quartilles a la imprenta, quan en Quimet, el practicant tafaner, arriba de *Novedades*, de sentir el discurs del senyor Unamuno.

—¿Què tal?, li pregunto.

—Molt y de tot, però... però...

—Però ¿què?

—Ja veurà ja li explicaré. ¿Sab quan treyèm un cove d'escombraries? Donchs es lo meteix: troços de prospectes y reclams, més o menys científichs; fullaraca, bocins de poesíes, òssos, pinyols, coses que lluhen y coses que no se saben lo que són, y fins coses que puden; y al fons del cove... caca.

—¿Veus, home, veus?... T'està bè... perque hi anaves!

R. Vallès y Roderich

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Donchs bé, en virtut de tot això podèm dir, que sempre que derrera d'una preposició hi trobèm un acusatiu, aquest ens indica la supressió de la preposició de direcció *al*, y al traduhir traduhirèm aquesta devant de la que hi hagi. Ex.: *La birdo flugas en la ĝardenon*, l'aucell vola cap a dintre del jardí. Y sempre que volguèm expressar la direcció y no volguèm usar la preposició *al* o no la poguèm usar per avernhi un'altra en la frase, usarèm l'acusatiu. Ex.: *Tie*, en aquest lloch, aquí; *tien*, cap a aquest lloch. *La hundo saltas sur la seĝo*, el goç salta sobre la cadira; *la hundo saltas sur la seĝon*, el goç salta cap a sobre de la cadira.

Les preposicions *al* y *ĝis*, per lo meteix que ja per sí soles indiquen la direcció no van may seguides de l'acusatiu. Sempre que volguèm indicar direcció, sinó usèm una d'aquestes dues preposicions, usarèm l'acusatiu.

— En resúm, l'acusatiu ens indica:

1.er *El complement directe*, quan el verb de la oració principal es transitiu. Ex.: *Mi manĝas la blankan panon*, menjo'l pa blanch (pa blanch, es el complement directe). *Dankon*, mercès (mercès es el complement directe, car la frase es *mi donas al vi dankon*, jo vos dono mercès). *Bonan tagon!*, bon dia! (això es: *mi deziris al vi bonan tagon*, vos desitjo bon dia).

— Les soles parts de la oració qui prenen aquest acusatiu són: els substantius, els participis ab terminació substantiva, els adjectius, els participis ab terminació adjectiva, y els pronoms. Ex.: *Mi vidas la promenantojn multe parolantajn kaj vian belan ĉevalon*, jo veig els qui passegen enrahonant molt y vostre hermós cavall.

2.ón *La supressió de la preposició*, quan el verb de la oració principal es intransitiu. Ex.: *Mi promenas la bestaron*, jo'm passejo entre'l remat. (Perque l'acusatiu indiquès el complement directe, el verb hauría d'ésser *promenigi*, fer passejar, fer esdevenir passejant.)

— Les parts de la oració qui prenen aquest acusatiu són les nomenades anteriorment.

(Les dates, preus, mides, el complement que indica la duració de la acció, se posen en acusatiu perque se suprimeix la preposició. *La duan de jannaro (en la dua de jannaro)*, el dos de janer. *Mi restas ses tagojn (mi restas dum ses tagojn)*, resto sis dies, etc., etc.)

3.er *La direcció*, derrera de preposició sempre, y quan el verb de la oració principal essent intransitiu indica moviment vers... Ex.: *En la kaĝon*, cap a dintre de la gabia. *Mi iras mian domon*, me'n vaig cap a la meva casa. *Li vojaĝas Bacelonon*, ell viatja cap a Barcelona.

— Les parts de la oració qui prenen aquest acusatiu són les nomenades anteriorment y ademès els adverbs de lloch. Ex.: *Ili kuras hejmen*, ells corren cap a casa (*hejme*, a casa, a la llar; *dome*, a la casa, a l'edifici). *Ĝi flugas tien*, vola cap allí.

CONJUNCIÓ

La conjunció serveix pera unir les oracions o'ls mots. Les principals conjuncions són: *Kaj*, y. *La grandaj urboj kaj la belaj vi-*

laĝoj, les grans ciutats y els bells pobles. *Tiu kaj alia*, aqueix y altre.

Ke, que. *Estas necese ke mi diru al ĉiuj*, es necesari que jo digui a tothòm

Aŭ, o. *Prenu la tranĉilon aŭ la tranĉaĵon*, prengui el ganivet o la tallada.

Se, si (en el sentit condicional). *Mi estus feliĉa se mi povus trovi tion*, jo seria feliç si poguès trobar allò.

Ĉu, si (en el sentit interrogatiu indirecte y en el dubitatiu). ¿*Kiu scias ĉu vi venos aŭ ne*? ¿Qui sab si vostè vindrà o no? *Diru al mi ĉu tio ne estas danĝera*!, diguin si això no es perillós!

Ĉar, car, perque. *Li manĝas ĉar estas malsata*, menja car té debilitat.

Kvankam, anch que, si bé, no obstant que. *Kvankam vi ne venas ni foriros*, anch que vostè no bé, ens en anirèm. *Kvankam li ne estas prava, vi ne devas malestimi lin*, si bè ell no te rahó, vostè no dèu despreciarlo, no obstant qu'ell no té rahó... etc., etc. (No's confongui ab *tamen*, no obstant.)

Kvazaŭ, com si, meteix que. *Li ploradis kvazaŭ li estis infano*, va plorar com si fos un noy. (*Li ploradis kiel infano*, va plorar com un noy.) *Li ĝemis kvazaŭ oni lin mortigis*, gemegava com si el matessin. (*Li ĝemis kiel la mortantoj ĝemas*, gemegava com gemeguen els qui moren.) *La kvazaŭ ebria tero*, la terra meteix que aubriaga.

— Ademès de les conjuncions unusilàbiques, hi han els giros conjuncionals formats per la unió de varis mots: *tuj kiam*, tot seguit que; *esceptinte ke*, a menys que; *tial que*, perque; *por ke*, pera que, etc., etc.

INTERJECCIÓ

Nu, bè!, donchs bé!, y ara!, y en general totes les nostres.

Ho!, oh! *Ho ne, neniel!*, oh no, de cap manera!

Ho ve!, exclamació de dolor, de desesperació. *Ho ve! ne kalkuleblaj estas la mortintoj*, Oh! incalculables són els morts!

AFIXES

Els afixes són mots que's posen avans o després de les arrels y modifiquen el seu valor en el sentit per ells indicat. Quan se afegeixen al devant de les arrels reben el nom de *prefixes*, quan derrera, de *sufixes*.

En general tota arrel esperanta es un afixe car pot unirse a les altres pera modificar el seu significat, emperò n'hi han d'altres qui s'usen correntment y són aquestes quina significació anèm a explicar. Ells són el gran auxiliar de la simplicitat de l'Esperanto, mercès a n'ells el diccionari d'arrels pot èsser, com es, curt y la riquesa y precisió de l'idioma mès gran que la dels idiomes naturals.

La unió d'un afixe a una arrel ens dóna una arrel nova susceptible de pendre totes les terminacions y esclava de totes les regles generals de l'Esperanto.

Prefixes. *Al*, a, vers, cap a. *Porti*, portar; *alporti*, aportar. Ex.: *Mi portas ĉapelon sur kapo, kaj li alportas al vi leteron*, jo porto barret en el cap y ell vos aporta una carta. *Juĝi*, jutjar y judicar; *aljuĝi*, adjudicar. *Post juĝi lin, oni al li aljuĝis la premion*, despiès de judicarlo li adjudicaren el premi. *Aliri*, anar vers; *altiri*, atraure, etc.

El, de (d'), d'entre. Indica la sortida o'l total acompliment de l'acció. *Tiri*, estirar, tirar; *eltiri*, extreure. Ex.: *Por eltiri najlon el la muro vi devas tiri ĝin, ĝin altirante al vi*, pera extreurer un clau de la paret heu de tirar d'ell, atrayentlo cap a vós. *Eliri*, sortir; *elpensi*, inventar. ¿*Kion novan elpensos la servistino por ne eliri, ne aliri al la fonto kaj ne elĉerpi el ĝi akvon*?, ¿què inventarà de nou la minyona pera no sortir, no anar a la font y no pouarhi aygua? *Elparoli*, pronunciar; *ellerni*, estudiar profondament, etc.

De, de (d'), desde. Indica'l moviment a partir d'un punt. *Meti*, posar. Ex.: *Lacigata pro ĝia pezo mi demetis la valizon sur teron*, cançat del seu pes vaig deposar la maleta en terra (cap a sobre de la terra). *Veni*, venir; *deveni*, devenir, etc.

For, fòra, fòra de. Indica l'allunyament ocasionat del modo que expressa l'arrel ab qui s'ajunta. *Forkuri*, fugir. *Por foriri vi devas eliri*, pera anàrvosen heu de sortir. *Forporti*, emportarsen.

F. Pujulà y Vallès

(*Seguirà*.)

NOVES

Estêm en plena festa. L'èxit del primer Congrès de la Llengua Catalana ha superat fins les esperances dels més optimistes. Ni son meteix iniciador el gran mossèn Alcover, podia may sospitar que de totes les encontrades de nostra terra, y de tots els indrets d'Europa, s'hagués respost a sa crida ab tant d'entusiasme. No pot pas Joventut fer com la prempsa diaria, que dóna compte detallat de totes les sessions del Congrès y dels actes ab ell relacionats. En son dia, quan tinguêm prou serenitat de juhi, ja esbrinarêm quins són els fruyts positius que n'haurêm tret d'aqueixa primera assamblea. Avuy per avuy sols ens escáu entrar en el chor unanim de lloances, y felicitarnos com a bons catalans d'aquesta fita que ha plantat Catalunya en el camí de sa regeneració.

Tot Catalunya hi ha pres part en aquesta festa. Hem vist y conegut germans qu'están separats de nosaltres per mars, montanyes y banderes, per fronteres naturals y polítiques, però hem sentit vibrar en tots l'esperit catalanesch, y han bategat tots els cors a l'impuls d'un sentiment de germanor llatina; demunt de nostres caps hi ha aletejat l'ànima d'una raça, d'aquella que sorgí de les aygües mediterranies pera escampar arreu la civilisació.

Totes les classes hi han aportat llur concurs, y axí com els mestres hi contribueixen ab llur ciencia, els altres hi duhen un afany d'apendre, una sed de saber que ha d'enrobustir y embellir ensemps el cos de nostre poble y ha de desvetllarli l'ànima.

En la Garden-Party, en tots els recons del Parch Güell hi havia una gernació immensa, virolada; tots els estaments socials hi eren representats; el temps era rúfol y tothòm tenia cara de festa, perque no n'hi havia pas un de sol que tingués fret al cor. Còm guspirejaven els ulls de vells y joves, d'homes y dònes, al allargar les mans ben tebiones, ab frisances d'estrênyer altres mans pera trenar una colossal sardana!

—

L'activitat catalana es gran. Això podêm observarho aquests dies que no sols invadeix els camps intelectuals y artistichs com el present Congrés, sinó qu'encara li sobren forces pera omplenar el camp de la politica. Vegis, si no, el nombre de *meetings* celebrats.

A la *Casa del Pueblo* un d'anticlerical presidit per en Lerroux. Un altre a Badalona apoyant la campanya empresa pel Foment del Trevall Nacional en pro dels interessos industrials. A Sabadell un altre pel meteix objecte, y un altre a Vilanova en el meteix sentit. Tot això sense comptar la conferencia de l'Unamuno a Novetats.

—

Entre unes coses y altres aquests dies a Catalunya's fa una vida d'activitat indescriptible. Y per'acabarho d'adobar el Foment, per ara, té anunciats pel diumenge que ve catorze *meetings* sobre la qüestió dels tractats de comerç.

—

El mestre n'Arthur Marcet, desitjant donar facilitats als que per son estat pecuniari no poden dedicarse a l'estudi del piano com a carrera, ofereix en sa Academia dotze places completament gratuhites a altres tants deixebles d'abdós sexes.

Pera ingressar en aquest curs especial no podrán ésser els deixebles menors de dèu anys ni majors de disset.

Queda oberta la llista d'inscripció als magatzems de música Sindicat Musical Dotesio, Portal de l'Angel, 1 y 3, y Rambla de Sant Joseph, 29, y Dessy y C.ª, Passeig de Gracia, 5.

—

Ab gust insertêm lo següent:

La Direzione della *Nuova Rassegna* di Letterature Moderne (13, Via Bufalini, Firenze), *ricerca un Redattore* che possa fornirle ogni mese articoli originali, traduzioni di poesie, notizie bibliografiche, recensioni per la parte speciale di «Letteratura catalana» da introdursi nella suddetta rivista. Se il redattore non conoscerá l'italiano, potrá mandare il materiale in lingua catalana o francese. La Direzione si incaricherá della traduzióne.

Egli sará responsabile della parte a lui affidata, ma dovrá procurarsi la collaborazione dei migliori scrittori del proprio paese e diffondere la rivista nei principali centri della Catalogna, stabilendo la redázione presso di sè. Per altri schiarimenti, rivolgersi per lettera alla Direzione della *Nuova Rassegna*.

—

Publicacions rebudes:

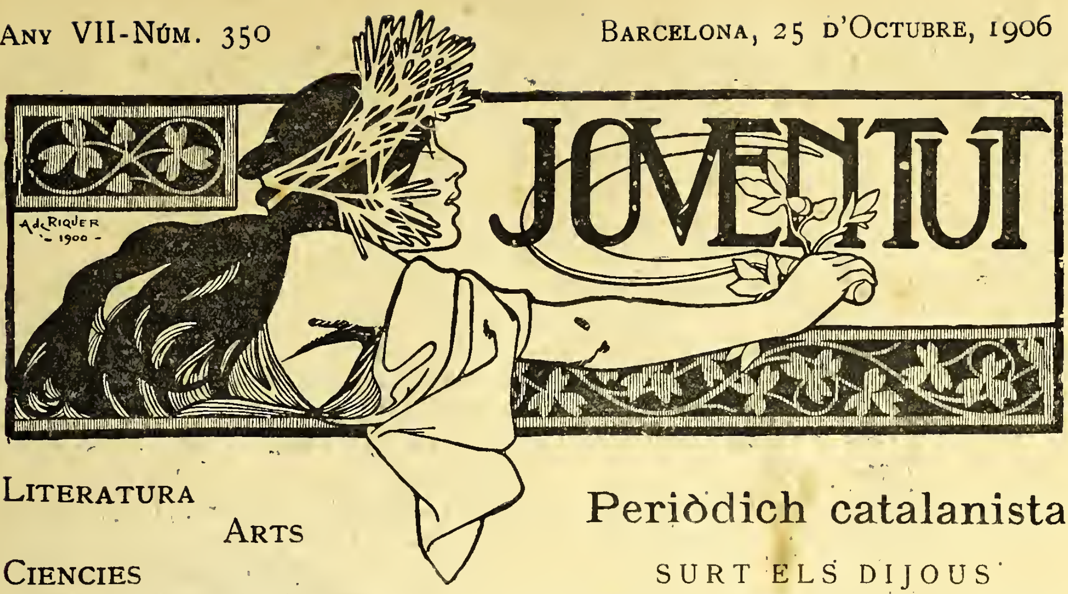
Diccionario Salvat. Ab els quaderns 64 a 68 d'aquest diccionari qu'hem rebut, acaba'l segón tomo de l'obra que publica ab èxit la casa Salvat y C.ª Entre les ilustracions nombrosissimes y làmines soltes variades qu'en ell s'intercalen es notable un mapa en colors de Castella antiga.

Humanos. Serie de cants o planys de joventut molt sentits del poeta portuguès en Emmanuel Ribeiro, pulcrament editats en un follet de més de cinquanta planes.

Cartell anunciador de l'Oli Salat, degut al pinzell de l'Antoni Utrillo.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 350 — BARCELONA, 25 D'OCTUBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

L'APLECH DE PROTESTA

Jo n'hauría dit *El meeting de la Llibertat*, puig que les trenta mil persones — trenta mil perque no n'hi cabien més — que's reuniren diumenge a les *Arenes* ab llurs aplaudiments seriosos, ab llur conducta serena y enèrgica y ab llurs mocadors blanchs volejant en senyal de comiat a nostres benemèrits representants, no anaren allà a celebrar una victoria, sinó a confortarse y a confortar pera una lluyta, a encoratjarse y a encoratjar pera una propera batalla.

La desfeta que'ls nostres diputats y senadors trobaràn allà dalt tots la tením descomptada. La lley absurda continuarà essent *justa lley* y nosaltres, els catalans, continuarèm essent d'ella víctimes propiciatories. Mes tant se val. Hi ha desfetes que preludien victories. Y són aquelles desfetes qui, com la que aixugaren ja un cop nostres diputats y senadors, no són productores de resignació y de llàgrimes sinó de protesta y d'alegría. La vostra desfeta d'un jorn, recordèuvosen, provocà la gran festa del vint de maig. Día gloriós en que's retrobà integralment tota l'ànima catalana.

Avuy aquesta meteixa ànima catalana ha volgut dirvos adeu, ja que altre cop tornèu a la palestra. Mes el nostre adeu no ha sigut un cant de joya. El nostre adeu ha sigut un plany de llibertat, un plany de deslliurança. Avuy convenía significarvos que sentim sobre nostres muscles un pes feixuch del que volèm deslliurarnos. Demà quan tornèu vençuts, després d'estèrils esforços, vos donarèm la benvinguda alegrament pera demostrarvos que nostres muscles poden soportar aquell pes y molts d'altres.

Demà convindrà fer patent nostra força de resistencia. Y convindrà ferho aixi perque sols donantvos y donantnos públich testimoni d'aquesta força, vosaltres y nosaltres sentirèm aquella fe incontrastable que'ns portarà un jorn a la victoria definitiva.

Trist privilegi el d'aquesta lley! No trobar un sol defensor dintre d'un gran poble! Desde aquells qui tenen per lema «Deu, Patria, Rey», fins als qui ostenten l'altre de «Ni Deu, ni Amo», tots s'han sentit ferits per ella. Tots, comprenentla diversament, han sentit que la llur llibertat quedava per ella compromesa. Fins un poder més alt,

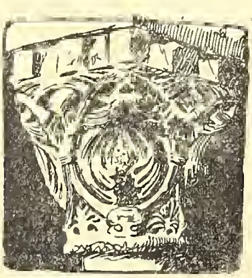
fins el poder mès alt d'Espanya—oh ironia! —ha sentit cohibida la seva llibertat. El meteix *poder moderador* ja no pot fer us lliurement d'una de ses mès preuades prerrogatives. Ja la excelsa regina d'un poble malhaurat, qui un jorn vinguè de terres mès sortoses, no podrà encara que vulgui èsser bona y clement ab tots els qui sofreixen. Ella podrà, si vol, perdonar als cinichs assessins de *El huerto del Francés*. Ella no podrà, encara que vulgui, retornar a una llar honrada a n'en Lluis Manau el calumniat. Ella, sens dubte, en sa primera festa anyal, aixugarà una llàgrima de recança.

Còm dèu riure l'esperit de Mefistòfil que un jorn va penjarse a la orella d'en Maura, sugerintli l'article crudel! Si, fou en Maura —aquell Maura qui's rentava les mans quan aprobaren aquella lley—qui va tenir la pensada. Que totes les ànimes generoses, que tots els esperits compassius, que totes les conciencies tranquiles servin el nom del terrible home d'estat! L'home de les frases sarcàstiques traduhi una frase en fet. Siali lleuger el sarcasme! Y perdonemli, però no l'oblidèm. Qu'es perillòs oblidar als homes terribles, als homes sarcàstichs!

Y mentres tant fem via. Nosaltres aqui emmagatzemant agravis, y vosaltres, oh diputats y senadors nostres!, aqui y alli rebentlos de primera mà. Ni a vosaltres ni a nosaltres ens manquen serenitat ni força. La lluyta començada ha trempat ja nostres esperits. Continuèm la lluyta.

Diumenge passat vos varem fer una honrosa y concreta comanda. Compliula ab fe, serenament. Y sapiguèu que si a despedirvos vinguerem trenta mil homes, ab trenta mil mocadors blanchs pera donarvos ales, quan tornèu, si tornèu tristos, vindrèm ab flors y palmes.

EMILI TINTORER



A L'AMICH TINTORER

Vaig llegir, setmanes enrera, uns articles vostres sobre'l *Teatre Català*, en els que'm sorprenia extraordinariament el decret de mort que ab ells donaveu al meu *Teatre Intim*, fundantvos en la fusiò d'aquest *Teatre* ab els *Espectacles-Audicions Graner*.

Si dich que va sorpendrem, es perque enlloch he sabut trobar els motius que ocasionessin tan funest decret, y tambè perque no estava fet a llegir de vós res que careixés en absolut de fonament. Y com que això no pot èsser degut mès que a un mal entès d'aquells a que tots estèm exposats, jo vull posarlo en clar, anch que no sia mès que pel bon afecte y amistat sincera qu'entre nosaltres existeix, qual durada desitjo tant, qual durada no tè may d'estroncarse.

Una de les formes que mès forces y claretat donen als pactes y als propòsits dels homes, es aquella d'estamparlos ab clares lletres y a la llum del sol posarlos, perque tothòm se'n enteri: devant de tan franques explicacions poden caberhi suposicions, dubtes, interpretacions de totes menes, però pel sol fet d'èsser tals, may podràn èsser donades com cosa certa.

Els cartells de la tongada passada al teatre Principal deyen: *Espectacles-Audicions Graner*. *Direcció general*, *Lluis Graner*. Y els dies de representació dramàtica s'hi afegia modestament, desprès del titul de l'obra representada: *Direcció escènica d'Adrià Gual*. Crech que ab aquesta reproducció de lo estampat, n'hi ha de sobres pera fervos entendre que'l *Teatre Intim* no va may tenir res que veure ab lo qu'en aquella casa's feya, en primer lloch per conveniencia dels meus propòsits, y en segón lloch per haversem advertit de bon principi que la meva direcció d'escena en res se referiria al meu *Teatre*, ja que la moralitat del meteix havia donat massa que dir.

Jo, donchs, amich Tintorer, no era mès que un humil contractat per'*arreglar* la escena. Si hi vareu veure amichs meus fent comedia, decoracions meves penjades y algunes de les nostres obres posades a escena, era degut no mès al dret que tots ens creyèm tenir d'acceptar quelcòm que'ns ajudi a viure, en espera d'aquella protecció somnia-

da y may arribada, que'ns permeti fer les coses com hem predicat, com les farém un dia o altre. Tot plegat miseria, però may deshonestitat, donchs ben probat queda que per tots els médits possibles se va evitar que'l nom de la meva *agrupació-fantasma*'s malmetés en lo més minim.

Després de nou anys d'un trevall penós y esforçat, resulta altament trist veures obligat a confessar aquestes coses; però són tan certes, que d'altra part dóna bo de dirles, y es que a casa nostra, bon amich, no tot lo sincer té aquella acceptació que's mereixeria pel sol fet d'ésser tal, y un sens nombre d'elements, devegades els que de lluny semblen més obligats, fins en bé propri, a dar empenta a certes iniciatives, se complauen en llur labor oculta y detractora, promoguda per petites passions, qu'en el fons destrueixen tantes llegendes!... Y no parlém dels elements poderosos (?) y no parlém de la opinió pública ni dels seus representants. Per'anar endevant en tota empresa cal revestirla de colors atrayents, ampararla d'una mentida comparable a lo qu'es la mél pera les mosques o a lo que la llum pels papellons. Si no's fa aixi, el fracàs les volta entre la distracció de la massa que's diu culta y la mala intenció dels *experts*, dels *pràctichs*.

Però quan s'està convençut de lo que's fa, el fracàs no pot fer més que voltar com un borinot rondinayre: molesta... y res més. Per fi el moment arriba de darli el cop mortal. Vol paciencia, però, en el fons, costa ben poch matarlo.

Y ara... sapiguéu, amich Tintorer, que'l meu *Teatre Intim*, d'ençà dels *Teixidors de Silesia*, funció ab que's va cloure la serie donada a *Les Arts*, no ha fet a Barcelona res més que aquelles tres altres representacions de repetició a Romea, y altres quatre a Gracia, y que lo que passa ara per ell es un compàs d'espera com tants n'ha passats y tants ne passarà per exigencies materials y morals, mancat com se troba d'una veritable, d'una positiva protecció entusiasta, a la que sempre s'ha cregut ab dret d'aspirar, per més que may arriba ni sàpiga si may arribarà.

Un curt y lleuger repàs a la nostra historia vos convencerà de lo dit ara meteix, donchs per ell podréu veure ben clars tots els *compassos d'espera* per hont ha passat el meu *Teatre Intim*, que desapareixent ara y apareixent de nou després, y per altres circumstancies que vos vull explicar, ha pres el veritable aspecte *fantasma* a que'm referia al començament d'aquestes lletres.

Si vos les vull explicar, es perque d'aquesta explicació penso que'n treuréu en clar la impossibilitat de una mort per vós tan crudelment decretada.

¿Sabéu per qué'l meu *Teatre Intim* no pot may morir? Perque no existeix ni may ha existit, com vós asseguréu qu'existia. Parléu de constitució d'entitat... ¿Qui vos ha contat tan belles coses, amich Tintorer? ¿Creyéu vós que si el *Teatre Intim* hagués no més necessitat d'aquells requisits que calen a les constitucions d'agrupacions artistiques, no hauria tingut a dotzenes d'imitadors? Y sabéu per qué no'ls ha tinguts els indispensables imitadors? Per lo *fantasma* de la empresa, perque'ls que ho han vist de fòra estant, més coneixedors que jo meteix de la poca recompensa al costat de l'extraordinari esforç, han cregut temeritat lo que per mi ha sempre sigut gloria, y el seu sentit pràctich els hi ha evidenciat la lluyta a sostenir ab la inestabilitat dels elements, ab la fatiga dels uns, ab la equivocació dels altres, y, en una paraula, ab la lleugeresa de la gent, tot junt pera ésser recompensat, quan no ab la mal intencionada propaganda dels que s'ha dat en dirne porta-veus del criteri públich, ab una indiferencia freda... glaçada de part de tot y de quasi tothòm.

No es el teatre, bon amich meu, lo que moltes entitats artistiques, que demanen tan sols el petit esforç cotidià arribant a constituhir un vici com l'anar al café, poso per cas. Allà la tasca es més dura y fins mal vista, y això, ajudat de lo que ara meteix vos contava, ha fet que sempre'm trobés sol y si no sol, voltat d'elements nous cada vegada, circumstancia que significa un perjudici marcat e insuperable pera l'obra qu'entre mans se porta.

Dech fer excepció d'alguns pochs dels que m'han escoltat y trevallat ab mi. Els demés han sigut sempre lo que se'n pot dir passavolants. No parlaréu ab ningú en aquest món que no hagi intentat *fer comedia* un cop o un altre. Donchs bé: la major part dels

meus elements no han passat d'ésser d'aquests. Joves que han volgut probar un nou *sport;* que un dia de pluja'ls ha sigut prou excusa pera faltar a ensaig; que s'han casat; que s'han cansat, o que, una volta probat el regust de la vida de comediant, abandonant el meu concell d'esserne per amor, se n'han fet d'ofici; d'altres que, amonestats per la familia, s'han decidit a *fer bondat*, o que la representació de llurs càrrechs els ha fet impossible seguirme com haurien desitjat. En una paraula... el desert! Y, no obstant, sempre'l *Teatre Intim* ha tret de nou el cap, y en els seus balanços morals (1) m'he trobat sempre sol, com el para-llamps dalt la torre y a mercè dels vents.

¿Hont es, donchs, la entitat, la constitució? ¿Còm pot, donchs, morir lo que no existeix?

Quan jo no hi sia, diguèu que l'*Intim* s'es mort; mentres jo visqui, tinguèu la caritat de no matar d'un cop de ploma lo que viu en mi, lo que tants esforços me costa, lo qu'es jo meteix, y no confonguèu la meva sòrt ab la de coses tan accidentals.

Un dia o altre, no sé quàn, vos invitaré a la meva *resurrecció*. Jo prou voldria que fos ben prompte, però'm trobo sol del tot y'm cal preparar nous elements, que, ab tota seguretat, me deixaràn també quan bé'ls hi sembli.

Afortunadament no sóch dels que's cansen ni dels que porten aquella mena de pressa que sol entrebancar. Fio molt en mi, y es un gran consol al que vinch acostumat de tota la vida.

Fins al dia, donchs, de la resurrecció, que vos anuncio ben content.

Vostre com sempre, y de tot cor

ADRIÀ GUAL

MINIATURES

UNA CASA DE PLAHER

La casa del plaher dorm silenciosa en el barri negre. Reposa al cim d'uns murs humits, molçosos. El seu saló es gran, blanch, pobre com el refectori d'un convent. La llosana del balcó un dia havia clos el vas d'un abat... «*Hic iacet honorabilis Petrus Abbas...*»

A les dotze de la nit el barri's desperta... Vora la casa del plaher hi ha un convent de monges de clausura. Aquestes dònes blanques tenen un petit cloquer qu'es com un gran reliquiari d'una campaneta, que a bon punt de mitja nit canta, plora, crida, riu... Sembla la veu d'un nin que'l desperten d'un sòn agradós bo y fentli pessigolles.

Quan esclata son plor, sa rialla, les mortes finestres reixades s'enllumenen tremoloses. Passen derrera d'elles ombres de dejuni, de febre; siluetes de cadavres que caminen arrocegantse. Després el clam de moltes veus humils, apagades, que resignadament imploren un perdó.

La campana ara riu, burlantse d'una orga que sota d'ella's queixa. Si fa una nit tebia, si la lluna es tan clara, si l'ayre es com un immens halè perfumat!...

La casa del plaher també ha despertat. La campana ha fet desensonyar a les pobres noyes senyalades com ab ferro rohent pel vici, que queyen aclofades en els recons... A les veus de les verges demanant càstichs, s'hi han ajuntat les d'elles, pecadores de joventut, demanant goigs...

Amplius lava me ab inquitate mea ..
Doneunos un aymant que sía fort, que sía rich...

HIPOCRESÍA

El seminari es als barris alts de la ciutat vella. Està enrondat de castells decrèpits, esglesies que s'aclofen, casalots plens de nafres. En el sòl dels carrers hi creix una herba malalta, y les parets vomiten retortes figueres bordes y eures esllanguides.

En el seminari hi ha quelcòm de mort. Malgrat el sol que daura ses parets runoses, aquestes palidegen y agafen uns tons argentats, dèbils. Semblen enllumenats per la claror fugitiva d'un eclipsi. Les finestres vos miren com els ulls d'una bestia morta, apagades, mates...

Un dia hi vaig passar a l'hora que sortien els estudiants. Vestidures fosques, cares verdoses, moviments suaus y afeminats, veus opaques. Entre ells hi anaven mitja dotzena de canalles. Còm hi contrastaven! Tenien la cara colrada, el caminar segur, la veu valenta. En els ulls portaven espurnes d'un sol tot or.

Els petits estudiants van mirarse'l cel y's posaren a jugar victoriosos. Les seves rialles franques y les seves contorsions de joya sem-

(1) No parlèm dels materials.

blaven renechs y obscenitats. El seus xiscles els hi retornava l'eco del mur sordament, queixosament.

Va sortir el mestre y els hi va dir:

— Això no os está bé, noys. Havèu d'ésser quiets , tenir modals reposats , enrahonar solsament pera vosaltres. —

Els petits estudiants callaren y emprengueren llur ruta quietosament, mentres el sol fugia de llurs ulls y l'esforç per contenir la sang els hi marcava una ratlla paralela a cada costat de boca.

Avuy són grans, són humils, són bons. Mes aquell séch d'hipocresia es més fondo, més llarch, més terrible...

RECORTS

La meva desitjada tenia'ls ulls negres, la boca molçuda, la cabellera ondejada, el cos esllanguit... Promeses misterioses, ferides sagnantes, cadenes daurades, caricies de febre...

Un dia vaig adorarla, com a la dòna que'ns visita en el llit redoltat per primera volta en nostra joventut, quan el desvari, la febre, la vida'ns fa revolcar impetuosos de goig, en una calurosa nit estival. Hermoses mentides de les primeres palpitacions d'una altra carn cim de la nostra carn...

L'adoració y el sacrifici allunyaren el misteri dels seus ulls ombrosos. Cada moment més clars, més clars... Dues gotes d'aygua reposant en un llit d'estimacions venturoses...

L'adoració y el sacrifici tancaren la ferida de sa boca humida. A cada petó menys sagnosa, menys sagnosa, fins cloures exangüe de felicitat...

L'adoració y el sacrifici destrenaren ses cadenes roges d'or. Regalimant untuoses en un suprêm esforç de goig, feren una auriola brillant al voltant de sa cara estimada...

Tots els sacrificis, totes les adoracions, no pogueren cansar el seu cos febrós. Delirants promeses per nous combats, regulars batechs d'una vida que no's cansa, flamarades d'un foch que perdura...

Nit calurosa, estival, clara: tu m'ensenyares a entregar totes les meves energies a la bellesa de la carn. May més ho oblidaré... Mes al teu recort tan sols, tremolo!

LA MONJA MORTA

Devant per devant d'un balcó de la casa del plaher, hi ha una petita finestra reixada. Sempre hi havia vist llum: llum de malalt, una agonia lenta de claror. Sempre hi havia sentit tos: tos semblant al cruixir de fusta molt seca que s'esquerda; agonia lenta d'una vida

Avuy está silenciosa y fosca.

Recordo que un meu amich de cor sensible, que s'enamorava de les dònes endolades, de les noyes tisiques, en les vespres de Sant Joan hi tirá una carta que regalimava ardor... L'endemà, derrera'ls barrots de ferro, aparegué un reixat d'espessa malla. Encara la va estimar més.

Tres noyes de la casa'm varen distreure de mes meditacions. La primera tenia'ls ulls foscos y el misteri ensombria son front ample. La segona tenia'ls ulls grisos y la luxuria regalimava com sang en sa boca groixuda. La tercera tenia'ls ulls glauchs y era amorosa.

La més gran va dir:—Trobes a faltar a la malalta. La vaig veure morta a la esglesia. Sota les parpelles closes s'hi endevinaven uns ulls hermosos, y sota la sotana blanca la bellesa de la forma. Ara's podrirá sens haver estimat, de la meteixa manera que'ns podrirêm nosaltres bevedores de joventut.—

La mitjana va dir:—No semblava pas morta. Era com si dormis després d'un dia d'estimar ab totes les forces, dormint la ubriaguesa del goig. Al voltant de cada ull hi tenia un cercle negre de violetes.—

La petita va dir:—Era hermosa. Vaig besarla y sa pell era fresca y fina com les fulles del magnolier.—

X. Monsalvatje Iglesies



EDUCACIÓ Y EMANCIPACIÓ DE LA DONA A LA ESCANDINAVIA

El moviment feminista, qui s'ha desenrotllat tan sobtadament aquests derrers anys y qui ocupa tant de lloch en la vida politica, ha sigut certament seguit ab interés també per la dòna del Sud.

Indubtablement, tothòm reconeix de quína gran importancia ha esdevingut aquest moviment en la vida social, y desitja fersen una opinió propria.

Emperò per poder judicar bè aquesta qüestió, cal que primer se tinga molta experiencia dels paisos ahont ja se'n han fet probes, y ahont s'ha vist si han tingut o no èxit. Les teories en aquesta materia no valen pas gran cosa, car molt sovint sòn quasi irrealisables en la vida pràctica.

Siali permès, malgrat això, a una dòna qui no té cap pretensió d'haver fet verdaders estudis profonds en aquesta qüestió, però qui tè un fort interès y una entusiasta simpatia per tot lo que's refereix al seu sexe; siali permès el comunicar a ses germanes del Sud alguns de sos pensaments respecte a aquesta materia. Algún interès potser podrà despertar, desde'l moment qu'ella prové d'un pais ahont la emancipació de la dòna està talment avençada, que al Sud, generalment, s'esguarda la realitat assolida allí com cosa encara embolcallada ab el mantell de l'avenir.

Els paisos escandinaus, la Suecia y la Finlandia (1), sòn un ver Eldorado pera'l feminisme. La dòna al Nort, en un curt espay de temps, ha obtingut l'èsser, en gayrebè totes les branques de l'activitat humana, igualada ab l'home.

Ha de semblar ben estrany a un estranger el veure a casa nostra a les dònes fent els trevalls y ocupant els llochs en que arreu es costúm véurehi sols als homes. Emperò lo que'ns sembla a nosaltres meteixes escandinaves una anomalia, es el veure tan sovint joves solteres, qui no tenen cap necessitat de guanyarse la vida, buscarse aixi que han acabat els estudis y ab la meteixa naturalitat que ho fan els homes, un ofici que'ls hi procuri una posició igual a la d'aquests. Y no es pas solament a les ciutats ahont això succeheix. Aquest sintoma es tambè força remarcable en les classes inferiors de la societat, fins en les pagesies. Sovint se sent a dir a les joves pageses que surten de la escola, qu'elles no volen absolutament romandre al camp, o fer els trevalls doméstichs, o anar a trevallar la terra. No: elles s'han ficat al cap d'anar a ciutat, y no pera llogarshi com a «minyones dependentes», sinó pera cercar una colocació als magatzems, o millor encara, a les fàbriques; es a dir, un trevall que les faci esdevenir «independents» y les hi dongui el títul de «senyoretes».

Y lo qu'es mès remarcable es qu'en els centres de mès cultura no solament les xicotes pobres, sinó tambè, com he dit avans, les de cases de senyors se busquen ocupacions pagades, sense donarse absolutament compte de si les hi es o no necessari guanyarse la vida. A correus, a telègrafs, als despatxs de les banques, per tot arreu s'hi veuen xicotes ocupant els llochs, desde'ls més modests als més elevats. De la meteixa manera's troba a la dòna en les carreres cientifiques: professores, tècniques, farmacéutiques, metgeses, fins advocades y catedràtiques. (A Uppsala y a Helsingfors hi ha en aquest moment, a la universitat, càtedres desempenyades per dònes.)

Si ens fem la pregunta: «¿d'hónt prové la causa d'aquest progrés, tan ràpit, de la emancipació de la dòna entre nosaltres?», trobarém ben certament la resposta: «De la *educació* que reb la joventut *avans* de qu'estigui en estat de poder pendre ella meteixa decisions respecte a sa vida futura.»

En aquesta materia hi ha dues tendencies contraposades. La una desitja—sense condicions—una educació comuna pera'ls noys y pera les noyes; l'altra es absolutament contraria d'això. Entre aquestes dues opinions extremes n'hi ha, naturalment, moltes d'intermediaries. De totes maneres, *jo crech* que's pot afirmar que la convicció de les ventatges de la «coeducació» guanya cada vegada mès adeptes. Y en aquest moment hi ha a la Suecia (1), y en major nombre a la Finlandia, una gran quantitat d'escoles que segueixen aquest sistema.

Desde'ls set fins als divuyt o vint anys, els xicots y les xicotes sòn educats junts en aquestes escoles. D'aquesta manera les noyes prenen part de la instrucció profonda qu'en general se dóna solament als noys. La classe de coneixements qu'elles reben en aquestes escoles les hi dóna una capacitat y

(1) No parlo sinó de la Suecia y la Finlandia, car no conech suficientment les circumstancies de la Noruega y la Dinamarca pera poderne citar fets.

(1) L'any passat fou promulgada a la Suecia una lley segons la qual molts *gimnasos* de noys (escoles de l'Estat) foren convertits en escoles mixtes.

una certa conciencia de llur propri valer, qui moltes vegades les ajuda a véncer les dificultats de la vida. Si elles han sofert un examen de batxillerat ab notes relativament bones, quasi tots els llochs que ocupen els homes els hi són assolibles.

Per altra banda, la influencia qu'exerceixen els joves uns prop dels altres durant les anyades de desenrotllo escolar, no es gens despreciable. La llibertat de la relació dels dos sexes entre nosaltres es ben coneguda. Y aquesta educació y aquesta vida lliure produeixen molt bones conseqüencies qui arriben més lluny encara de la escola.

Succeheix força sovint que dos joves del meteix colegi s'ajunten l'un a l'altre desde llur primera edat. Y aquesta inclinació, si's resol en una unió, pot conduhir a la felicitat, garantida per la coneixença profonda adquirida durant l'época de llur desenrotllo. La influencia favorable que la educació en comú opera, sobre'ls noys especialment, es gran. Llurs sentiments envers tot lo que's relaciona ab les dònes s'endolceixen y refinen; aprenen a mirar ab estimació a la mare de llurs futurs fills, enlloch de despreciar, com els noys, tot lo qu'es femeni. (Respecte a aquesta materia podrien dirsen moltes de coses, emperò no es aquest el lloch.) La influencia que opera sobre les noyes se manifesta una mica més tart. Elles se senten, al sortir de colegi, més iguals als noys que si haguessin sigut educats quiscún pel seu cantó y de diferentes maneres.

Y aquí es ahont cal cercar la causa, la més profonda, del per qué les dònes nostres desitgen entrar en els meteixos oficis que'ls homes, y ho assoleixen.

Per tot això's podria esguardar ab satisfacció'l desenrotllo de la emancipació de la dòna al Nort. Emperò si mirém la cosa de més a la vora, ens adonarém de que, entre tots aquests bons costats, n'hi ha d'altres qui són, no solament «pas bons», sinó qui entranyen un perill directe pera la dòna meteixa, un perill pera la relació de l'home y la dòna, y un perill pera la vida de la societat.

SIGNE LANGLET

(Acabarà)



TRES HORTENSIES

Que n'era de gemada la que teniem en el terradet de casa!

D'aquelles cases antigues qu'en el primer pis hi havia, com esbarjo, una terrassa a peu pla, per demunt del refondo de la botiga, y tots els vehins tenien la seva espayosa galerieta, d'hont contemplaven ab joya, absorbintne la flayra, les gayes flors del jardinet d'abaix, ja no se'n construeixen gayres avuy a Barcelona.

En el nostre, després d'una petita varietat de plantes, excelia per una ufanosa hortensia japònica, plantada en una mitja bóta pintada de groch ab barres vermelles y muntada en tres groixuts tronchs, que s'assentava al bell mitj del terradet.

Era la hortensia del més exquisit blanch-rosa, essent l'admiració de les vehines l'inflexible zel y el mirament ab que ma mare la conreava.

Que n'hi havia passades jo d'hores assentadet a son prop lleginthi, mirant y fent milers de comparacions ab la del segón pis!

Oh! aquella! aquella sí que valia força, bon Deu!

Si bonica era la de casa, més y molt ho era la de dalt. Son matiç d'alabastre y fina rosa, atreya y sugestionava tant, que tothòm que la mirava s'hi quedava embadalit.

La circundava una leda aureola, d'un encís tan afalagador y plahent, que jo'm quedava absorbit, extàtich, y com si somniés que una vaporosa y majestàtica fada devallava del cel per'acaronarme.

Tal era d'hermosa la noya del segón pis, dich, la segona Hortensia. Ay! macatxo, ja m'he descobert!

Bé, sí, ¿y qué? Jo n'era molt de la de dalt. Oh! y que me'n deya de coses ab son candorós mirar, ab son somrís amorós, que'm transportava com una voliayna a mons desconeguts pera mi, que m'omplenava de reviraments interns com si etéries forces punyissin pera treure a fòra uns perllongats sospirs de desfogament y de voluptat.

Arribarem al punt en que nostres sers, no podent resistir ja més la eléctrica fogositat, emetien pels radiosos ulls telefonemes muts, que, dirigintse al bell fons del cor, ens impulsaven a abdós a un meteix ardent y pur

desitj. Això feu que les dues families decidissin posarse d'acort pera consumar l'acte del lligament prolifich, y la Hortensia del segón pis baixà a cultivar la del primer, ab gran joya de les mares. A la meva li agradaven tant les hortensies!

Jo prou voldria pintarvos, anch que fos somerament, la excelsitut de sa beutat; mes, com que no m'es possible fer comparances ab cap de les belleses tan contades de l'Egypte, de Grecia, del Caucàs o Roma, per considerar a aquestes rònegues y cascades, ni tampoch ab les Venus, ni ab la meteixa Psiquè qu'embadali a Cupidò, ni a res; tan sols, si, podria plagiar a qualque novela de les de *dèu cèntims* la entrega. Feu, donchs, el favor, vosaltres meteixos, de retallar una *descripcionada* de qualsevol d'aquestes, y vos la enganxèu aqui, y jo, en paga de tal mercè, vos convido a tots al meu casament, el dia y hora que a cada hu mès bè li vinga. A reveure.

. . . .

—Ep, mestre, y la terça...!

—Home, home! Esperis que la naturalesa faci el seu tram.

—Y si els hi surt noy!

—Llavors esperarèm a la segona, y si no, cambio la *a* final per *o*, que a Reus per un tanto no diu res. Y ara dispensin, eh!—

JAUME PALÓU

ALTRE COP SOBRE LES DONES

Desprès de llegir vostre article de la setmana passada, amich Tintorer, sols una cosa puch dirvos: que m'heu pres per altre. Sembla mentida, vès! Tant temps com fa que'ns coneixèm, y haventvos jo criat als meus pits intelectuals com als altres companys de JOVENTUT!

Jo no'm titulo feminista: emperò jo he fet per la cultura y l'avenç de les dònes mès que no pas molts que tal volta han titllat de grollera ma catilinaria contra les nostres *intelectuales*. ¿Per què no dirvosho clar, estimat deixeble meu? Tal volta he fet mès que vós, quals reticencies no'm mortifiquen perque sè l'afecte que'm teniu.

Si qu'es cert que n'he escoltades moltes de disputes de cel-obert. Y mès vos dirè: cada cop que, embafat d'elles, he cercat la dòna somniada que'm parlès un llenguatge serè, he acabat per convencerm de que gayrebè totes nostres dònes, quan no viuen en un ambient de cel-obert, porten el cel-obert dintre d'elles meteixes. De tal manera ressonen a buyt y s'esvaheixen dintre'l seu esperit frèvol les sòlides idees y els sentiments ferms. Es massa vella, massa secular la incultura de les nostres dònes pera que aixi com aixi poguèm regenerarles. No treurèm el foco de males sentors cremant encens y perfumeria, sinó fent neteja seria. Fent fum, altra cosa no lograrèm que marejarles y marejarnos. El fum puja al cap. Y les posarèm y ens posarèm en ridicul. Jo ja n'he fet massa de fum.

Y tambè he cantades ben clares les veritats als homes. He impugnat llurs lleys tiràniques y antinaturals, llur egoisme, llur egolatria... Tampoch no ha sigut això altra cosa que fer fum! He procurat empeltar energies y iniciatives en la dòna, y no ho he conseguit. S'ha quedat tan dòna com avans, es a dir, tan dòna... com es la nostra dòna: tan ignorant, tan buyda, tan humil o tan vanitosa. Creyentse ab tantes atribucions com un home (en la seva esfera'n tè sens dubte tantes com ell en puga tenir), ha deduhit que certes atribucions masculines li estaven bè y se les ha assumides de cop y volta. Es clar que ha triat les mès còmodes y fàcils. Però diguèu de què'ls hi ha servit la facilitat de semblar, no d'èsser literates, a les senyores d'*Or y Grana* y a tantes altres que temps ha que'n fan. (Dech fer salvetat en favor de poques, poquissimes excepcions.) Com si fos aquest solament el medi d'ajudarnos en la regeneració de Catalunya!

No: la dòna no ha d'imitar certs *métiers* de l'home precisament, si vol enrobustir y emancipar sa personalitat. La dòna avans que tot *ha d'èsser dòna*. Y per *passional* y per *femeni* que sia l'intelectualisme modern (que diu l'altre burleta) (1), no es un intelectualisme frèvol, sinó una ensenyança seriosa y complerta lo que ha de menar a la dòna a sa deslliurança social. En això estich conforme ab vós, ja ho sabèu. *Noscete ipsum*, deya'l filosof. Mentres les nostres dònes no's coneguin ben

(1) Això'm ve a tom pera felicitar a ma benvolguda companya Xenia, que tan bè s'explica ab en Xenius y tan graciosament m'aludeix a mi en el passat número.

bé elles meteixes, no's conduhiràn pas com deuen, ni aplicaràn satisfactoriament les facultats que avuy tenen en embrió.

Ja no estich tan conforme ab lo que dihèu dels homes. Hi estich sols en part. En general les hem instruhides a les dònes poch o malament; en particular, són innombrables els casos que vos podria citar en que l'home, enlloch d'esclavitzar per medi de la ignorancia a la dòna, s'ha fet esclau no ja d'ella, sinó de sos defectes, dels quals ella se'n ha valgut com d'una arma pera desviar y malmetre'ls sentiments del sexe fort.

Ademés, al dir vós que no les hem instruhides prou, no sembla sinó que declarèu implícitament la superioritat del nostre sexe. No: les dònes, com els homes, han de valdre *per se* lo que valguin. Deixemnos de superioritats que'ns farien passar per *Mestre-Tites* (ja sabèu que a n'aquests se'ls rifen llurs deixebles), y permeteume dir que jo, decidit partidari de la regeneració de la dòna catalana, entench que, si pera regenerar a Catalunya hem començat per dirho y ferho tot en català a fi de vèurens tals com som, ab tots els defectes y totes les qualitats, també la dòna per sa part ha de fer quelcòm semblant: sentirse avans que tot ben dòna. No imitarnos a nosaltres, sinó *apendre ab nosaltres*. Jo vos asseguro que, si se sab veure tal com es, ens podrà demostrar que la lleugeresa, la frevolitat, la manca d'opinions, la vanitat, la coqueteria... tot allò que avuy es considerat com la seva caracteristica y que li es tolerat com les viciadures a una criatura ignorant y mal criada, tot allò, dich, no li es pas propri y no la fa pas tal dòna. Y allò caurà, y la dòna, la vera dòna, s'alçarà...

Però això va llarch. Y de que hi va'n tinch un trist exemple en ma filla Carmeta. De petita l'he educada com aquí no s'estila: lliurement, y ensemps cientificament. Lliurement, perque si bé no he estat jo qui ha posat en ses mans *L'art d'aymar* d'Ovidi, ni els *Petons de Joan Segón*, ni *La Celestina*, ni les obres d'en Zola, no he impedit pas que les hi facilitessin amichs no sé si ben intencionats o concupiscents. Y cientificament, perque li he inculcat tots els principis que possehesch de patologia interna y externa, de quimica, de filosofia, de filologia... etc., etc.

¿Què n'he tret? Res, o quasi res. Literariament s'ha educat quelcòm; mes a pesar de la seva edat (que ja tinch por que se'm quedi per tia), aquesta es l'hora en que no li he vist may tenir criteri fixo sobre res. Molta imaginació, molta percepció (devegades fins mès que jo meteix), però de criteri, zero. Ses opinions són de moment, són les del derrer que li parla, si li parla bé. D'humans es l'errar y el cambiar de parer; però fill meu, no en tanta de manera! Ella es capaça de llegirvos a vós, d'engrescarse ab un trevall vostre, sense perjudici de dirne mal l'endemà si algù, argumentantli en contra, li ha sigut simpàtich. Es capaça també de reventar *Or y Grana*, com ho feu al veure'l primer número, y l'endemà tornarme a demanar que li suscrigui. Cregueume: dònes y núvols són mudables, y mentres ho sien tant no farèm res. Cal *assentarles* y, com vós dihèu, despertar llur intelecte, no precisament deixantles fer de literates d'*Or y Grana*, sinó fent que rebin, de petites, tanta educació com nosaltres els homes. Y ay! que això no li ha bastat a la meva filla. Y ¿per què no li ha bastat? Perque encara que tingui tants coneixements com un home, el medi en que ha sigut educada no li ha permès expansionar son sexe com als homes ens ho permet.

Jo no negaré que la millor missió de la dòna sia dintre la llar: però afirmo ab vós que cal instruhirla tan amplament com a nosaltres, pera que, entre tots els coneixements que se li facilitin, trihi com nosaltres els que mès li convinguin. No es fent diaris com la regenerarèm, sinó portantla, de joveneta, a les aules, y portantli precisament *al costat nostre*, barrejada ab nosaltres, tal com diu nostra eximia colaboradora Signe Langlet. (1) Ja es massa vell, ja es massa immoral, ja es massa hipòcrita això de separar de petits els homes de les dònes. Barregeulos de menuts y barregeulos pera que aprenguin; y el desvetllament y el desenrotllo dels instints efectuantse a l'ensemps que'l desenrotllo de les inteligencies, desterrarèm dels cors y dels sentits insanes cobejances, evitarèm recels fills de la ignorancia, matarèm prejudicis y temors qu'emmatzinen la vida, evitarèm les grans sotragades de l'esperit y la carn que'ls

(1) La qual no s'entrete pas a parlar de fe, patria y amor solament, ni a fer caricatures ensopides, ni a pregar per les ànimes del purgatori.

misteris vitals al revelarse d'un cop produeixen en les donzelles que han d'èsser mares, y la vera confiança, el ver amor transformarán la societat al transformar la dòna, la qual anirá fentse poch a poch, y quan estigui degudament instruhida estará en son lloch veritable, sense perdre son natural encis ni sa tendresa, sense mostràrsens *marisabidilla* com moltes *intelectuales* d'ara que, dintre l'actual medi ambient, apareixen com descentrades y no són ni homes ni dònes, ni *chicha ni limoná*.

De la separació a ultrança dels sexes se'n originen totes les prevencions que la dòna tè envers l'home, que l'home tè envers la dòna: perque lo que separèm maliciosament no es la dòna de l'home, sinó la femella del mascle; y ens avesèm a veure y considerar a la dòna com a femella, la qual per sa part veu també en nosaltres quelcòm pecaminós, que tem com un perill y que com un perill l'atràu. No necessito remarcar la immoralitat d'aytals costums: els fets la mostren ben palesa. L'intelecte de la dòna, reclòs y com avergonyit, s'atrofia, en tant va hipertrofiàntseli la sensibilitat, que se li expandeix en esclats maleltiços. Y no tenim dònes, sinó femelles. Cap home de mitjana cultura—vós ho reconeixèu—pot sostenir ab elles una conversa serena sobre qüestions de vera trascendencia moral y social. Elles senten llur intelecte esclavitzat y no'ns poden entendre, o si ens entenen no saben què contestar. No poden èsser veres amigues ni veres confidentes nostres: sols poden èsser lo que vós dihèu, nines de luxo, damiseles superficials que no mès serveixen pera fer visites de compliment sosteninthi converses buydes. Fòra d'això, l'home sols va a cercarles egoistament com a dolces aymants y esposes a la llar, o com a incitants meretrius al bordell.

Es clar que'ls pares de familia'n tenim la culpa de que les noyes no s'eduquin avuy com cal. Lo qu'es jo, que sóch viudo, me la dono tota. Però ¿negarèu que les mares dintre les cases poden molt? ¿Negarèu que'ls marits benèvols, ignorants o calçaces, se sotmeten en absolut beu sovint, en aquest assumpto de la educació dels fills, a la voluntat sobirana de llurs mullers? ¿Negarèu que aquestes, púdiques cristianes avans que tot, serán el principal obstacle quan se tracti d'ajuntar als dos sexes per l'intelecte? ¿Negarèu que la majoria de nostres pubilles y hereus, si van al colegi de Sant Jordi, o al del *Sènor Sánchez*, o als Escolapis, o a les Monges, es perque llurs mares y sols llurs mares ho disposen així?

També'ls homes servím pera escolans d'amèn, y molta part de nostra culpa no està pas en nostra tirania, sinó en nostra debilitat. Per això no vos nego del tot la rahó, mes tampoch vos la dono tota ni de bon troç, quan dihèu qu'es a nosaltres, els homes, a qui toca una gran responsabilitat dels defectes de les dònes.

No, no estèm ben bè d'acort en l'apreciació de les *causes* de la ignorancia de les dònes nostres. La dòna'ns fa a nosaltres, com nosaltres a n'ella; la dòna catalana, donchs, tè ben sovint l'home que's mereix. La gran lògica es la dels fets, amich Tintorer, y moltes, moltíssimes vegades cal dir *a tal dòna tal home*, com dihèm *a tal poble tal govern*.

Sempre vostre afectissim, amich y mestre,

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

CONCERTS

Dos concerts ha donat al teatre Principal l'Associació Musical de Barcelona, les nits del 18 y del 20 de l'actual; essent el primer ofert als socis del Congrès de la Llengua Catalana, y dedicat exclusivament a l'audició de tres sonates pera piano y violoncell: la primera (op. 69) de Beethoven; una primera audició de l'húngar Moòr—qui se'ns ha revelat un gran mestre, especialment en el terç temps *Adagio;*—y una altra (op. 123) de Saint-Saëns. En la execució d'aquestes tres obras capdals, en Pau Casals ha demostrat un cop mès quàn ben merescuda tè sa gran reputació artistica. Qui també encisá a l'auditori, sorprenentlo, fou son acompanyant el discretissim Socias, qui portà son *savoir-faire* al punt de que tots els que recordavem en Baüer, trobarem a nostre compatrici *al menys* a la meteixa altura que l'artista estranger. En Socias, en son dificil comès, demostrà, a mès d'un ver temperament artistich, una manera d'executar tan senzilla, tan elegant y delicada, tan despullada dels efectismes de mal gust ab que'ns acostumen a enlluhernar alguns pianistes extrangers, que pot dirse que'ls aplaudiments tan sovint sentits en la sala'ls mereixien ben bè a mitges el pianista y el mestre del violoncel.

En el concert del 20 (orquestra plena y Casals), l'Associació Musical — que'ns complaurèm en fer constar que ha millorat notablement desde'ls concerts quaresmals,—ens

donà algunes primeres audicions. Desprès de la obertura d'*Egmont*; de Beethoven, *Fulla d'album* de Sancho Marraco, de delicada factura; *Mascarada* de Rodriguez Alcántara, peça de concert de rebuscats efectismes y migrada inspiració, que no obtingué cap èxit, malgrat sa bona interpretació; y l'admirable concert de Dvorák, en el qual en Casals estigué verament admirable, secundat ab *amore* per la orquestra.

Marines, croquis pera orquestra de corda de V. M.ª de Gibert (obra que obtingué'l premi de l'Associació Musical en la 3.ª Festa de la Música Catalana), obri la tercera part de la vetlla. L'obra del jove músich es digna de lloança, pel gran estudi d'harmonia que demostra en l'autor. Per altra part, com gayrebé tots els premiats enguany en la Festa de la Música Catalana, a manca de gran inspiració, ha donat probes d'haver estudiat profitosament, mostrantse fort en tecnicisme. Els dos temps de que consta'l *croquis*—com si diguessim *bonança* y *tempesta*—foren molt ben executats.

En la *Elegia* de Fauré y en les hermoses *Variacions simfòniques* de Boellmann, en Casals y la orquestra's guanyaren honrosament l'entusiasme del públich, més nombròs qu'en el primer concert.

El mestre Lamothe pot començar a estar satisfet de la seva obra artística. Demostrà, força millor que'l passat hivern al Liceu, ses bones condicions de director.

C. Karr

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA
DE LA LLENGUA ESPERANTO
(Continuació)

En, en, dintre, dins. L'acció té lloch cap a dintre. *Volvi*, rotllar, enrotllar; *envolvi*, embolicar. Ex.: *Por envolvi la libron, mi volvas paperon cirkaŭ ĝi*, pera embolicar el llibre, enrotllo paper al voltant d'ell. *Skrib*, arrel del verb escriure; *enskrib*, arrel del verb inscriure; *enskribo*, inscripció. *Spir*, arrel del verb respirar (cap a dintre y cap a fòra): *elspiri*, respirar cap a fòra; *enspiri*, respirar cap a dintre. *Spezi*, girar fondos; *elspezi*, gastar; *enspezi*, cobrar, percibir, etc.

Bo, indica'l parentesch resultant d'un matrimoni. *Bopatro*, sogre; *bopatrino*, sogra; *bofilo*, gendre; *bofrato*, cunyat, etc.

Dis, indica la divisió, la separació, la diseminació, la dispersió. *Se mi ĵetas unu libron tra la fenestro, alian tra la pordo kaj alian sub la liton, mi diros ke mi disĵetis la librojn*, si llenço un llibre per la finestra, un altre per la porta y un altre sota'l llit, diré qu'he llençat (dispersantlos) els llibres. *Tiu semas, kiu metas semon en la teron, sed, kiu la semojn disĵetas en la sulkojn, tiu dissemas*, el qui posa una llevor en la terra, sembra; emperò, el qui llença les llevors escampantles en els solchs, disemina.

Ge, indica'ls dos sexes. (S'usa afixantlo al masculi.) *Gefiloj*, fills y filles. Ex.: *La bofrato de mia kuzino havas du gefilojn*, el cunyat de ma cosina té un fill y una filla. *Gepatroj*, pares y mares; *geavoj*, avis y avies; *geedzoj*, marits y mullers. (Remarquis: 1.er Que aquests substantius s'usen en plural; aixi ho requereix la llògica. Quan d'una d'aquestes noves arrels *gepatr'*, *geav'*, *geedz'*, etc., ne fem un adjectiu, aleshores l'usarém en singular si el cas ho requereix: Ex.: *La gepatra domo*, la casa dels pares. Lo meteix, si d'elles ne fem una altra arrel com, per exemple, si els hi sufixèm el mot *ar*, reunió. Ex.: *La gepatraro*, la reunió dels pares y mares; *la gepatraroj*, les reunions..., etc. 2.ón De cap manera s'ha d'entendre que aquest prefixe indica dualitat; per lo tant, *gepatroj* no vol dir *pare* y *mare* sinó *pares* y *mares*. Es clar que si parlém de *liaj gepatroj*, *els seus pares*, el sentit comú ens indica en Esperanto que's tracta d'un pare y una mare perque *ell* no pot tenirne més de cada classe, com ens ho indica en català malgrat no més usèm al masculi. Emperò si dich *iliaj gepatroj*, *els pares (y mares) d'ells*, les parelles podrán ésser tantes com individuus siguin *ells*. Com si dich *miaj gefiloj*, no s'ha d'entendre precisament que tinch un fill y una filla, sinó que tinch fills y filles: la quantitat la precisaré ab el

cardinal corresponent. 3.er Aquest prefixe, no l'usarêm ab les arrels qui ja per si meteixes indiquen els dos sexes, com per exemple l'arrel *hom*, individuu de la especie humana.) (*Estas multaj homoj en la kunveno*, hi ha molta *gent* a la reunió, y no, *estas multaj gehomoj*.) (Podrêm si dir *geviroj*, car *vir* es l'arrel de *mascle*, *varó*, *home*.)

Pra, bes, rebes, primitiu. Indica'l parentiu llunyà en totes les linies. Ex.: *La praavo*, el besavi; *la pranepo*, el fill del nèt. Observis aquest exemple: *la pradomo*, la casa payral.
(Francès) *primitiv bis*; — (anglès) *primordial great*; — (alemany) *ur*. — (U. V. Z.)

Mal, indica la idea contraria. *Fermi*, tancar; *malfermi*, obrir. *Supreniri*, pujar; *malsupreniri*, baixar. *Bona*, bo; *malbona*, dolent. *Ŝparemulo*, estalviador; *malŝparemulo*, pròdich (un). *Vere*, verament; *malvere*, falsament, etc. Cal no confondre aquest prefixe ab:

Ne, qui *aporta a les arrels la idea de negació*, ni ab:

Sen, qui hi *aporta la idea de no possessió*. Ex.: *Ne tial ke virino estas nebela ni povas diri ke ŝi estas malbela*, no perque una dòna no es bella podêm dir qu'es lletja. *Afero netaŭganta por nia laborado estas neutila*, *afero malhelpanta ĝin estas malutila*, una cosa qui no serveix pera'l nostre trevall es inútil, una cosa qui li posa obstacles (*helpi*, ajudar; *malhelpi*, impedir) es perjudicial. Un home sense cabells (*haroj*) el nomenarêm *senhara* (calvo); la fusta es *nehara*. *Ju povas esti nebona sed tio ne signifas ke li estas malbona*, algú pot no èsser bo, emperò això no significa que sigui dolent.

Ek, indica'l començament de l'acció, o l'acció momentania. Ex.: *Vidi*, veure; *ekvidi*, apercibir. *Krii*, cridar; *ekkrii*, exclamar. *Sidi*, seure; *eksidi*, asseures. *Multaj homoj ĉe sia ekdormo repasigas la tagajn agojn*, molts homes al adormirse repassen els fets del dia.

Re, indica la repetició, la reiteració de la acció en si, sense que sigui necessari que'l qui fa l'acció la segona vegada, sigui el meteix qui l'ha feta la primera. Si dono un llibre a algú y desprès ne dono un altre, *mi redonas libron*, jo redono un llibre; si aquell qui l'ha rebut me'l retorna, *li redonas ankaŭ libron*, ell també redona un llibre. *Spegulo reĵetas la radiojn, kiuj falis sur ĝin*, un mirall *rellença* (reflecta) els raigs, qui caigueren sobre d'ell. *La pilko resaltas de la tero*, la pilota *resalta* (rebota) de terra, etc.

Com queda dit, tot mot en general, preposició, substantiu, etc., pot èsser considerat com a prefixe y usat com a aytal.

Sufixes. *In*, indica'l femeni, la femella. *Fianĉo*, promès; *fianĉino*, promesa. *ĉevalo*, cavall; *ĉevalino*, euga. *Frate*, fraternalment (a la manera dels germans); *fratine*, fraternalment (a la manera de les germanes).

Id, indica'l descendent. *Ido*, descendent. *Koko*, gall; *kokido*, poll, pollastre; *kokidino*, polla. *Reĝo*, rey; *reĝido*, descendent de rey, princep; *reĝidino*, descendenta del rey, princesa; *reĝino*, reyna; *reĝinido*, princep descendent de la reyna; *reĝinidino*, princesa descendenta de la reyna.

Et, indica'l diminutiu. *Infano*, noy; *infaneto*, noyet. *Filino*, filla; *filineto*, filleta. *Ondetoj*, onadetes. *Ŝipeto*, barquet. *Beleta*, boniquet.

Eg, indica l'aumentatiu. *Domo*, casa; *domego*, casassa. *Bonega*, bonissim. *Belega*, bellissim. *Pluvi*, ploure; *pluvegi*, diluviar.

Ar, indica la reunió, la colecció. *Arbo*, arbre; *arbaro*, bosch. *Ŝtupo*, grahó; *ŝtuparo*, escala. *Homaro*, humanitat. *Sablo*, sorra; *sablaro*, platja. *Ŝtono*, pedra; *ŝtonego*, roca; *ŝtonegaro*, roquer. *Insulo*, illa; *insularo*, arxipèlach. *Ŝiparo*, esquadra; *ŝipetaro*, esquadrilla; *ŝipareto*, esquadreta. *Per la lasta ŝipbatalo oni vidas ke estas pli bona ŝipegareto ol ŝiparetago*, ab la derrera batalla naval s'ha vist qu'es mellor una petita reunió de barcos grans que una gran reunió de barços petits. *Brutaro*, remat.

Er, indica l'element, el fragment, el gra. *Sablero*, gra de sorra; *fajro*, foch; *fajrero*, guspira. *Ŝtonero*, espurna de pedra. *Greno*, blat; *grenero*, gra de blat. *Polvo*, pols; *polvero*, gra de pols.

Ad, indica la duració, la continuació en la acció o la idea expressada per l'arrel. *Parolo*, paraula; *parolado*, discurs, enrahonament. *Pafo*, tret; *pafado*, tiroteig. *Ĉeesto*, l'estar (en un puesto); *ĉeestado*, la estada. *Mortigi*, matar; *mortigu ilin!*, màtals!; *mortigadi*, *jen la sultio de iaj viroj!*, matar, veusaquí l'ofici d'alguns homes! (La *facultat de*... se expressa ab aquest sufixe. *Penso*, pensament; *pensado*, el pensar, la facultat de pensar. *Progreso*, progrès (un); *progresado*, el Progrès.)

An, membre, habitant, partidari. *Regno*, reyalme; *regnano*, ciutadà (del reyalme); *urbano*, ciutadà (de la ciutat). *Klubo*, club; *klubano*, soci del club. *Kristo*, Christ; *kristano*, cristià (un). *Lejdo*, Lleyda; *lejdano*, lleydetà.

F. Pujulà y Vallès

(*Seguirà*.)

L'IDEAL

Si, maniàtica, exaltada... ¿Què vols ferhi? Es el meu caràcter viure per lo que jo crech la gran obra, el triomf de l'Amor, l'aixamplament de la existencia, la destrucció dels *límits*... No te'n riguis; he fet un somni de felicitat terrenal que vull realisar.

¿Me preguntes per què esvaheixo la calma del meu *benestar* ab aquesta agitació inútil del meu esperit? Justament les meves idees sòn el braser de la meva existencia. ¿Qué seria la vida si no's tinguès un *propòsit?*

No, no hi ha benestar, no hi ha satisfacció possible sens aquesta ardenta passió d'un *més enllà*.

¿Còm pots viure tu en la trista conformitat de lo existent? ¿No veus que *vegetèm* entre un sens fi de fingiments y *restriccions?* ¿Per què no hem de poder viure una vida *total* y sense *límits?*

Es el meu Ideal: la vida viscuda *complertament* en la satisfacció de tots els bons desitjos, en la expansió de totes les forces y totes les alegries! Y quina felicitat, amiga, el tindre la esperança de vèurel realisat!

Ja sè que tu no te'n preocupes de tot això; ets egoista, no vols violentar el teu cervell ab preocupacions qu'esvahirien la teva tranquilitat, vius perque si, sense cap ansia de millorament... Però ¿es possible que tu, una jova inteligenta que tens noblesa en el cor acceptis l'absurda afirmació de que la dòna ja'n tè prou ab *la feyna de casa* y no dèu inquietarse per les idees que cambien el mòn? No, no pot ésser; tu cambiaràs de pensar com he cambiat jo també, cambiaràs forçosament quan se desvetlli en tu l'esperit d'examen, quan comencis a sentir aquesta poderosa necessitat de compèndreho tot y de *saber*...

Y no'n dubtis: es en la passió de l'Ideal ahont trobaràs totes les satisfaccions y totes les alegries! Ah! Sentir la satisfacció, tenir la felicitat de veure'l pervindre conquistat, l'obra feta obrint a l'infinit l'horitzó de la Vida!...

Xavier de Zengotita

NOVES

La *Unió Catalanista* celebrarà'l vinent diumenge Concell General de Representants pera l'aprobació dels comptes de l'any, admissió de socis individuals y colectius, elecció dels càrrechs de vispresident, tresorer y un vocal de la Junta Permanent, y discussió de les proposicions que's presentin.

—

El primer Congrés de la Llengua Catalana ha closes les sessions; les festes sòn acabades, nostres benvolguts hostes han retornat a llurs llars, quedant ells y nosaltres lligats ab el dolç lligàm de l'amor a Catalunya. Mes la tasca no es pas finida; ara es quan de bo de bo comença. Ara vindrà la votació de les conclussions, y mercès a l'encertat sistema proposat pel benemérit mossèn Alcover, tots els congressistes hi pendràn part y podràn ferho ab tota conciencia, sense'l perill de deixarse enlluhernar per la eloqüencia d'un orador, mestre en el bell parlar.

Aviat podrém estudiar en el volùm de les deliberacions les importants qüestions discutides, y podrém trevallar pera qu'en el proxim congrés se corretgeixin certes deficiencies que'ns ha fet veure la pràctica. Però mentres tant lo que cal es trevallar de fort y de ferm.

Tots hi hem d'aportar nostre esforç en aqueixa obra gegantina, y si may ens manca'l coratge, recordèm que de tots els indrets són vinguts homes ilustres y de bona voluntat, que han tingut a honra dirse y confirmarse catalans. Desde mossèn Alcover que demanà que per catalans s'entenguin tant els fills del Principat com els del reyalme de Mallorca, Valencia, del Rosselló y de Cerdenya, fins als companys d'Alguer que han cantat l'anyorança de la mare Catalunya, quànts y quànts han mostrat que l'ànima catalana no envelleix ni's desnaturalisa! M. Pierre Vidal ho diguè ab frase pintoresca que'ls rossellonesos no eren pas forasters a casa nostra, y tots hem demostrat ab llàgrimes y rialles quàn dolç, quàn profond es aquest sentiment de germanor, y quàn hermós es lluytar per una causa que rebutja'ls odis y les violencies y que no recorre a altres armes que Ciencia, Art y Amor.

—

Ja's consigna en altre lloch d'aquest número la gran trascendencia de l'acte de diumenge passat, en que'l poble català tan virilment y tan serenament sapiguè congregarse a l'entorn de sos representants pera protestar de la lley de jurisdiccions y reclamar una amnistia mercès a la qual quedessin lliures els companys nostres calumniats y empresonats.

Sols manca fer esment dels lerrouxistes, eregits en pinxos de mala lley, que volgueren interrompre'l gran acte. No li calguè a l'autoritat castigarlos: el nostre poble, lliberal y just, sapiguè castigar y foragitar als enemichs de la llibertat.

Y l'acte continuà, mès solemne y mès gran. Els pertorbadors eren uns quants centenars: calia que haguessin sigut a milers, y potser ni aixi haurien sortit ab la seva. Quan un poble arriba a tenir la serenitat de les grans conviccions, assoleix la suprema força.

Cantemlo ab joya'l triomf de diumenge: no'l triomf contra'ls infeliços pertorbadors, sinó'l triomf moral contra la injusticia del centralisme opressor que, perduda la serenitat, si's veu en el cas de tolerar actes de llibertat y de cultura com l'Aplech de la Protesta, els contempla ab recança en quant revelen el positiu avenç de Catalunya: com ab recança contemplà'l Congrès de la Llengua Catalana, al que, mesquinament, no's dignà contribuhir, fent un paper ridicul devant dels estats cultes, demostrant a sos ulls tot son despit y tota nostra rahó.

El govern ha estat a l'altura d'un... Lerroux. Aquest ja ha perdut el plet; aquell el va perdent.

—

La nit del 16 del corrent, unes mans de descastat o de mercenari calaren foch a les corones de que estava coberta la estatua del martre de les llibertats catalanes, en Rafel de Casanova. Y aquesta ridicula bofetada que algù volguè donar als ideals del poble català ha resultat ben contraproduhent: l'endemà acudien homes y dònes, infants y vells al Saló de Sant Joan, y la estatua tornava a quedar plena de corones; y desprès dels particulars hi han anat les comissions d'entitats de totes menes, cientifiques, artistiques, recreatives, y les accions de desagravis van continuant encara. No hi fa res que tornin a cremarles les corones. Tots els catalanistes, tots els catalans n'estèm ben convençuts de que sens treva cal fer foch nou, y els nostres enemichs meteixos serán els qui, en sa follia, l'encenguin pera bé de Catalunya.

—

El Cos d'Adjunts dels Jochs Florals se reuni el passat dilluns a la nit, baix la presidencia de don Ferràn Agulló, pera procedir a la elecció dels individuus que han de constituhir el Consistori de 1907, resultant elegits els senyors següents:

Antoni Rubió y Lluch, president; Joaquim Casas-Carbó, Jacinto Laporta y Mercader, Ramón Miquel y Planas, Joseph Carner, y Joseph Morató, secretari.

Desprès quedaren constituhides les comissions de festes de les bodes d'or y de reforma dels Jochs, en la forma següent:

Comissió de festes: Doctor Martí y Julià, Joaquim Cabot y Rovira, Jaume Carner, Enrich Prat de la Riba, Joseph Puig y Cadafalch, Angel Guimerà y Francesch Mateu.

Comissió de Reformes: Joan Maragall, Joseph Pin y Soler, Jaume Massó y Torrents, Francesch Manel Pau y Lluis Via.

—

En l'article de nostre company Monegal de la derrera setmana se'ns escapà un error substancial. Al començament de l'article hi trobèm la frase «Qui vol s'obre pas». Dèu dir: «Qui *val* s'obre pas». Y aixi meteix el *vol* dèu èsser *val* en altres llochs de l'article que'l bon sentit de nostres lectors haurà ja sens dubte rectificat.

—

Publicacions rebudes:

La importantissima revista d'art *Forma* ha publicat la primera de les anunciades biografies d'artistes cèlebres. Es la de Domenikos Theotokopulos (El Greco), escrita conciençosament per en Miquel Utrillo, acompanyanthi 50 gravats que són altres tantes reproduccions d'obres del genial artista candiota. Es exquisida la presentació del primer volùm d'aquesta colecció de vulgarisació, ab que la revista *Forma* y la casa Thomas acaben d'acreditar llur bon gust. Preu, 1 pesseta.

Serrallonga, cançó popular catalana, LIX de les publicades pel «Cançoner Popular». Lletra, tonada, notes folk-lòriques y un dibuix d'en Lapeyra. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

EMILI TINTORER

LA MORAL EN EL TEATRE

Preu: 3 pessetes.
Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

LLUIS VIA

FENT CAMÍ

Preu: 3 pessetes.
Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.



Pera les afeccions de la boca, garganta y estómach

OVO LECITHINE BILLON

Tònich nervios reconstituyent

De venda en totes les farmacies

Dipòsit general en Espanya: ALFRED RIERA Y FILLS

(Nom registrat)

166, Nàpols (encreuament ab Diputació). — BARCELONA



COMPTAT · PLASSOS · LLOGUER

Valencia, 70 Dipòsit:

Passeig de Gracia, 34

BARCELONA

PAPER DE FUMAR

"LAYANA"

PAPERS PREPARATS

PERA

LITOGRAFIA, TIPOGRAFIA Y FOTOTIPIA

PAPER CONTINUU

FABRICANT

LLUIS LAYANA ALSINA

VALENCIA

REPRESENTANT

ANTONI BASTARD

Lancáster, 5 y 7

Telèfono 1059

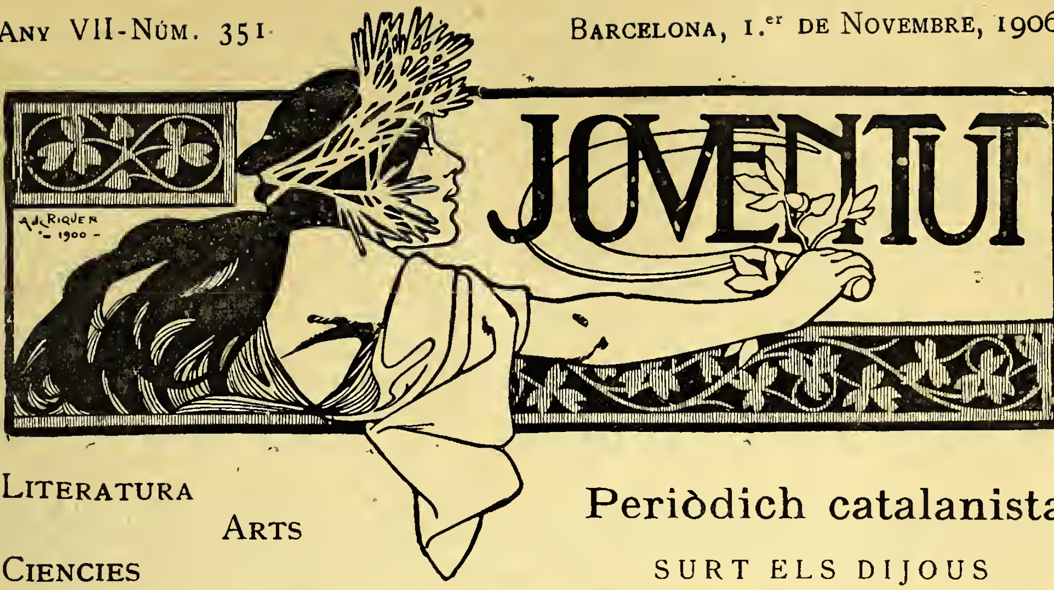
BARCELONA

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS,

per Pompeius Gener.— Un vol., **1** pesseta.

Als suscriptors tant de dintre com de fòra de Barcelona se'ls farà un **25** per **100** de rebaixa.

Any VII-Núm. 351 — Barcelona, 1.er de Novembre, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

¿CÓM NE DIRÉM?

La nostra assistencia al primer Congrès de la Llengua Catalana no estranyarà a ningú que'ns conegui: lo que tal volta farà un xich estrany es que del viatge y estada a Barcelona n'haguèm tret algunes ensenyances que creyèm oportú comunicar als ilustrats lectors de Joventut.

Nostra primera y, per cert, agradable impressió, la tinguerem al empendre viatge. Fou la de viatjar *a la catalana*. El bitllet degudament anotat en català, y la cèdula d'identitat en català escrita, foren pera nosaltres un veritable motiu de joya. A la estació del ferrocarril del nostre poble no se'ns hi posà dificultat de cap mena: al revés de lo ocorregut en altres llochs, Cervera per exemple, ahont alguns congressistes toparen ab certes intromissions dels empleyats qui, per lo vist, no s'adonen encara del gran moviment impulsiu que ha pres, per bona sòrt, el Catalanisme, y de que aqui, ells y la empresa, viuen y mengen el pa de Catalunya. Deu els faci bons!

La segona impressió fou mès falaguera encara. Jo crech que'ls catalanistes duhèm el segell de nostra fe y la virtualitat de nostra causa imprès al front. Això fou segurament la causa de que durant el trajecte, y sense termes mitjos, tots els viatgers donguessim mostra de nostres idees y fessim projectes y sentessim proposicions y presentessim esmenes y sostinguessim animada discussió, mès que sobre l'èxit del Congrés, que descomptavem, sobre la potencialitat que tè ja ara tot lo que porta'l sentit catalanesch de nostres campanyes.

Una senyora y ses filles qui viuen a Barcelona, a les que ningú de nosaltres coneixía, se'ns revelaren eminentment catalanistes. Llegien Joventut y *Or y Grana*. ¿Qui eren? No ho sabèm, amable lector: sols sabèm que la respectable mare y ses filles sòn catalanistes per convicció y per tradició. No'ns negarèu, lector, que havien d'interessarnos, y això feu que la conversa s'estengués sobre les revistes que llegien.

—¿Què de Joventut?

—Allò de l'amor lliure, que's disputaren un cop en Pujulà y en Vallès y Roderich, no ls agradava...

—Se comprèn — vaig dir a la mare.— M'estranya — vaig dir, en veu baixa, a la filla gran. —¿Y d'*Or y Grana*?

—*Ptxè*... — va contestar la mare.

Y, a propòsit: no havia llegit a n'en Vallès y Roderich. Va jurarho, afegint que no'l llegeix per mor de son ditxós poagre y de sos peus, que s'imagina immensos al posarse (en Vallès) les sabates de simolça.

Aixi arribarem a Barcelona.

—

Som al Principal y busquèm seti: el trobèm a un *palco*, que invadim, al veurehi bons companys nostres qui ens fan la mercè d'admétrens en llur companyia Emperò hi havia un *comte* o bè *marquès*, de sang, autèntich, segons va dirnos; y unes senyoretes, ses filles, sense sang, cloròtiques, qui sols tenien una gracia. Eren lletges y fetes fòra de temps: un misteri d'arcoba, segurament. Aplaudien fòra de temps, també, y parlaven en l'harmoniosa: sense *h*. ¿De què parlaven, lector? No ho sè: ni elles.

—

Som al Congrés: assistim a totes les seccions y a totes les sessions. Duhèm la febre del qui vol enterarse de tot y li manca aquella facultat de certs periodistes de subdividirse en tantes personalitats quantes sien les ocasions y els llochs a que deuen assistir a un meteix temps. Un cas que serà tan impossible com volguèu, però que *passa*... que si, que passa. *E d'altres coses més grosses*, en aquest ram, també n'hi passen. ¿Volèu res més impossible, per exemple, que l'èsser catalanista, y dirse persona com cal, y escriure en *El Liberal*?

Y del Congrès n'havèm tretes moltes impressions agradoses; moltes ensenyances. Que totes ens plauen: consti aixi. Hi havèm fetes moltes anotacions, que conservarèm y que publicarèm, mès tart o d'hora. Avuy, dins aquest article, no hi escaurien.

—

Som al Tibidabo; assistim al dinar. Y no dinèm, car estavem acostumats a que se'ns tractès ab molt d'honor, gayrebé sempre, y sovint ab massa poch menjar, y dolent, y mal servit. Haviem, per aquest motiu, dinat avans d'hora: per això no dinèm. Però consti que'l dinar fou abundant y ben servit: feu honor al Tibidabo y als congressistes. Y no hi haguè brindis: el doctor Alcover, ab ses paraules, feu bona la frase d'en Cambó de que deuríem sortir *de la tiranía dels brindis*. Tot d'una, un jove, llegeix la hermosa *Oda a Barcelona* del gran poeta català...

—

Y dels obsequis als congressistes ¿què'n dirèm? Bástarà una frase d'*uns provincianos*, cullida al vol: no obstant, sabèm qui sòn.

—¿Què't sembla, noy, d'això?—(Sortien del Principal.)

—Molt maco, molt hermós... però molt car.—

—

Acabèm y tè la paraula en Ciuffo (Ramón Clavellet): Me pareix estrany—va dirme—la mala costùm barcelonina de que a un foraster li parlin en castellà. —

Y's referia a tot un secretari d'una societat catalanista, que no anomenèm per pena, perque'l tal senyor ignorava encara que'ls catalans d'Alguer sòn tan catalans com nosaltres; mès que molts de nosaltres.

CANDI CLOSA

EDUCACIÓ Y EMANCIPACIÓ DE LA DONA A LA ESCANDINAVIA

(Acabament)

Pera la dòna meteixa aquests *estudis d'oficis* prenen de tal manera'l temps de la noya (1), qu'ella no'n troba may per'altres coses; es a dir, que allò que hi ha de millor en la dòna, lo que nosaltres apreciém en més alt grau en ella, aquell *quelcòm*, se pert sovint del tot durant aquells apassionats estudis. Y aixi's formen aqueixes «dònes mascles» per les que un sent una admiració y estimació grans, emperò a les que planyèm per haver perdut aquell *quelcòm* tendre y dolç, que ha sigut reemplaçat per una fredor calculadora y desnaturalisada.

Els pressentiments de maternitat, tan corprenedors quan se manifesten en la noya y en la jova, aquest tret que l'home fet ayma tant y estima tant en la dòna, aquest cantó sofreix força sots la pressió dels estudis exclusivament intelectuals. Molt sovint se pert absolutament del tot. Y si aquesta dòna qui no ha viscut mès que pera sa professió's

(1) Pera poder entrar a correus, a les banques, farmacies, etc., *s'exigeix* avuy, ademés dels estudis especials de l'ofici, y com a condició essencial, l'*examen del batxillerat*.

casa, o s'uneix, no arribarà jamay a ésser ni una bona mare, ni una bona muller: car li ha mancat el temps, li ha mancat tota ocasió d'apendre, sia a portar la casa, sia a fer els estudis dels devers y dels cuydados maternals. Y sovint se mostra ben inclinada a descuydar tot lo que's relaciona ab la llar, y la cura y la higiene dels fills.

Y finalment, lo qu'es també d'una gran importancia pera la dòna al escullir la carrera de sa vida, es el cantó higiénich. Un ofici, un trevall en que sempre hagi d'estar asseguda, certament es molt insà pera la dòna. Això la predisposa als sofriments abdominals qui perjudiquen no solsament sa propria economia, sinó també la dels seus fills. Molt més quan, ja en el colegi, la major part de les joves són molt febles per'aquella vida sedentaria. Emperò potser són encara més remarcables les influencies dolentes de la emancipació exagerada en les relacions entre'ls dos sexes. Hem anotat que aquesta educació sugereix en els noys major estimació pera'l genre femeni, lo que sembla prometre força benestar pera la futura vida conjugal. Emperò'l feminisme, tal com es avuy, reacciona contra'ls interessos de la societat: car per la educació, la competencia entre'ls homes y les dònes ha esdevingut tan gran, que un home déu esperar molt temps avans de poderse casar.

Naturalment que podria la dòna, ab sa capacitat, trevallar també y donar ses contribucions pera la familia; y d'aquesta manera podrien els guanys comuns ésser suficients pera viure. Mes no's déu oblidar que'ls oficis ocupen tot el temps del trevallador y que, si venen fills, la llar exigeix imperiosament la presencia de la dòna. Sense comptar que tots els homes, si el trevall intelectual de la dòna es inevitable, prefereixen que'ls facin a casa que a fòra d'ella, en els despatxos, oficines, etc. Y per demunt de tot cal no oblidar que'l sentit, l'esperit de la emancipació de la dòna no ha d'ésser de cap manera'l d'agravar la vida conjugal, sinó'l de millorarla. Per això devém ab totes nostres forces assajar de fer esdevenir aquesta vida més bella, més harmoniosa, més preciosa, tant pera'l bé dels dos contrayents com pera'l dels fills meteixos. Mes la situació d'avuy, al contrari, ab els matrimonis o unions tardivoles, favoreix la vida de disbauxa y la prostitució, enlloch de reduhirla; de manera que aquest capitul de la vida de les dònes romàn tan negre com avans.

De tots aquests punts de vista, que certament podrien ésser encara més discutits, se dedueix que'l feminisme entre nosaltres no es pas una cosa ideal.

En fi, criticar es ben fácil; millorar es ben difícil!

¿Es que no hi ha, però, medi de sortir d'aquest embarraç? Sens dubte que n'hi ha varis. Un dels més naturals seria probablement el de reformar per alguns cantons els principis de la educació. Per ma part, trobo que ja a la escola se deurien mostrar més miraments envers els futurs devers maternals, *menagèrs* femenins en una paraula, de la noya. Això no perjudicaria pas a son perfeccionament intelectual, qui malgrat tot podria ésser posat al nivell del dels noys: car moltes de les materies ensenyades a n'aquests podrien ésser reemplaçades *per aquelles qui tenen més importancia pera la dòna.* En les classes socials més elevades se podria aixamplar la ensenyança, afeginthi lliçons de qualques branques del saber pràctiques, per exemple: ensenyament teòrich de la cura dels infants y dels malalts (1); lliçons de *química de cuyna*; d'economia doméstica, etc. Aquestes lliçons oferirien certament a les joves un cambi bo en tots els trevalls exclusivament intelectuals. Y bentost elles hi trobarien la joya quan compendrien la utilitat de tot allò pera llur pervindre.

Totes les joves, fins les que volguessin seguir el batxillerat y buscarse empleus, serien obligades a seguir aquelles lliçons. No deuria deixarse a l'etzar el trobar el temps d'apendre totes aquelles coses avans d'una unió (matrimoni legal, natural o de consciencia, etc.) eventual. Per això la qüestió té tan gran importancia. Essent organisades les escoles d'aquesta manera, solament les joves que hi estarien obligades per llur situació econòmica anirien a cercar els empleus y ocupacions pagades. Pera les altres, pera les riques, restarien encara tantes ocasions de trevallar independentment sense fer la competencia als homes!... Jo penso, sobre tot, en els trevalls de la vida social; per exemple: la cura y la educació de les criaturas en la institució de Fröbel! Es encara cosa rara entre nosaltres que les noyes de bona familia s'ocupin d'això. Hi ha, en efecte, tantes ocupacions que podrien ésser escullides per aquestes xicotes sens acceptarcap diner!... Podrien ajudar a les parteres pobres qui tenen la casa plena de criatures, podrien cuydar als vells malalts, als noys, als pobres... en fi, podrien organisar varies d'aquestes institucions ahont les mares de familia pobres, obligades a trevallar fòra de llurs cases, podrien deixarhi llurs fills durant el dia. *Podríen posarse al servey de les idees socials* (2). Per exemple: pendre part en el moviment de milloració de la situació legal de la dòna, en qualitat d'ajudantes dels trevalls estadistichs,

(1) Succeheix sovint que una jova no té la més petita idea de còm cal curar pera guarirlo, a un infant malalt, y si son gafarró vomita un cop, sa primera impressió es la de que'l noy se mor, e hi ha un daltabaix a la casa fins que'l metge confirma que la cosa es més que natural.

(2) Experiencies sortoses han sigut fetes, emperò deuríen estendres vers més llunyans horitzons.

y en qualitat de secretaries de totes aquelles associacions qui trevallen per'aquest fi. Després podrien pendre part en els esforços fets pera enlayrar al poble, pera desenrotllar la sobrietat y la moralitat en els obrers, tot això valentse dels clubs de joves que formarien, de discursos y conferencies en els centres populars, en les biblioteques gratuhites, etc. N'hi ha tantes de branques de la vida humana en les que podrien pendre part les senyoretes riques sens entrar en el terrer de l'home y sens aumentar la concorrencia de les vies de pago y, sobre tot, sense perdre les gracies femenines!... Llur saber, adquirit al colegi, no restaria de cap modo inaplicable d'aquesta manera, y en una unió futura la jova ben cert que recordaria ab joya y satisfacció aquell temps de «pràctica» durant el qual res hauria perdut y molt hauria *guanyat*. Y aixi ella podria esdevenir un ver company de l'home enlloch d'ésser son rival.

Lo qu'es absolutament necessari pera l'avenir del feminisme, es que s'ensenyi a conèixer bé'l camí per hont la dòna a causa de sa naturalesa y de sa vocació, SOLA y MILLOR que l'home podrà trobar son trevall. Si existis la convicció de que n'hi han tants d'aquests camins pera la dòna, la competencia o concorrencia no seria tan ardenta. Y aleshores ens hauriem aproximat alguns passos més a l'ideal, ahont els dos sexes, sens empènyers de colzes mutuament, podrien estimarse y acordarse l'un a l'altre dins de la societat, aquella situació en la que llurs disposicions y vocacions els haguessin colocat.

Seguint aquest camí, el feminisme en el Nort, malgrat certs inconvenients, emmenaria, entench jo, a una situació més favorable pera la dòna y a un estat de felicitat més gran pera la societat.

MME. SIGNE LANGLET

Saint-Beatenberg, *setembre*.

A L'AMICH GUAL

Dues ratlles no més, amich, pera que no titlléu de descortesia'l meu silenci.

He llegit seriament la vostra benévola carta de dijous passat. No m'ha pas convençut del tot, però vos l'agraheixo. Ella'm donarà lloch, un dia o altre, pera tornar a parlar ab detenció d'una de les qüestions artistiques de nostra terra que a mi més me preocupen: del teatre català ab el qui vós y el vostre *Teatre Intim* hi estèu ben lligats.

Aquell dia vos diré, bon amich, coses y faré valdre arguments qui correspondràn a arguments y coses que vós m'heu dit.

Mentres tant—puig avuy no es possible discutir llargament—permeteume una sola observació qu'en sintesis contindrà'l motiu de nostra divergencia:

Vós dihèu: «El *Teatre Intim* no existeix, ni ha may existit. El *Teatre Intim* sóch jo. Mort jo, mort el *Teatre Intim*.»

Jo dich: *El Teatre Intim ha existit, y perque ha existit ha pogut rebre una sotragada sense vós volerho ni pensarho. El Teatre Intim no sóu vós;* es un fill vostre, fill qui pot morir sense morir vós; fill qui ab el temps—y aquesta seria vostre major gloria—tindria de poder viure encara que vós no hi fossiu. Tristos els pares que's mengen als propris fills! Tristos els fills qui no sobreviuen als propris pares! Jo sé del cert, perque vos conech, que les vostres ambicions nobles van molt més lluny que crear un *teatre-fantasma*. No'ns vinguèu donchs a dir modestament que no heu fet res, que sols *vos heu fet vós*. No, heu fet quelcòm més. Y aquest quelcòm *resurreccionarà* com jo ja ho creya possible, com ho crech certament ara, puig vós ho assegurèu. ¿Què hi fa que s'encarni en altres cossos, que vesteixi altres vestidures? Vós serèu sempre l'Esperit Sant, vós serèu sempre'l Pare, però'l Fill un cop encarnat, un cop fet home, perdurarà a través dels temps fins que mori ab els derrers fidels que l'escoltin.

No pera donarvos un concell, sinó pera posarvos un punt de meditació, vull dirvos, amich Gual, una cosa: Deu va sentir un jorn la imperiosa necessitat de ferse home. Sols per medi de l'home'ls fidels han arribat a creure en Deu. Les abstraccions menen al suicidi, bon amich.

Y ara, que sien aviat un fet totes aquestes belles coses que'ns prometèu y perdoneume, encara que no sia més que per la bona voluntat que vos porta vostre amich

EMILI TINTORER

TEATRES

LA JUVENTUD

A l'Eldorado, ahont fa temps actúa una companyia castellana de declamació de la qual són principals elements la Lola Bremón y en Garcia Ortega, per fi s'han decidit a donarnos quelcòm de nou: *La Juventud*, traducció castellana més literal que literaria, deguda no recordo a qui de la brillant comedia francesa de M. André Picard, *Jeunesse*.

Un critich francès, M. Léon Kerst, feya notar en *Le Petit Journal* que'l postulat, el punt de sortida d'aquesta comedia es bon xich dificil d'admetre. Aquesta situació es la següent: Una dòna honrada qual marit, ja de mitja edat, estima molt encara que hagi sigut y continuhi essent un seductor, un *tenorio* de professió, fica a casa seva, adoptantla, una joveneta guapa, aixerida y alegra *com unes Pasqües*. La joventut y l'alegria retindràn a la llar al marit qui, aburrintshi, sempre n'era

fòra. Remey perillós que'l dit critich qualifica justament «d'homeopatia sentimental.»

L'argument s'endevina: El marit, qui ratlla els cinquanta, s'enamora fàcilment de la tendra poncella y aquesta, per un d'aquells misteris del cor sobre'ls que res no s'ha escrit, també's deixa seduhir pel *vell jove*. El cas no es nou ni en el teatre ni en la vida. Lo qu'es nou es el desenrotllo que li dona l'autor. Enfront del vell-jove's presenta un jove-vell qui, enamorat també, ve a fer valdre sa joventut. Y aquesta difinitivament triomfa, després de varies escenes bon xich convencionals encara que escrites ab garbo.

Jo crech qu'en aquesta comedia M. Picard ha sofert una equivocació fonamental: Com ja he dit, la joventut qui triomfa es una joventut marcida; el jove doctor es vell d'ànima, es un tipo sèch, egoista, metòdich, rahonador fret, qui fa de la vida un curs de matemàtiques. Es, com he dit, un jove-vell. De lo qual ne resulta que l'altre, el vell-jove, ens apareix més simpàtich. De manera que tot y reconeixent que la tendra *Mauricette* s'adonarà un dia de que'l seu vell no es un jove, reconeixent això no podèm tampoch admetre qu'ella, qui es jova d'ànima y jova de cor com ho es d'anys, pugui acceptar un altre home qui moralment es la senectut personificada.

M. Picard ha volgut explicarnos el triomf de la joventut. Mes la joventut de M. Picard es una joventut massa fastigosa. Nosaltres —y creyèm que ab nosaltres la espiritual protagonista—tenim dret a protestar de la lògica brutal y dubtosa d'aquest autor excessivament positivista.

Dit això del fons de l'obra, reconeixèm l'original francès que's llegeix ab fruicció. La comedia resulta agradable e interessant y està escrita en una prosa lleugera y clara, plena d'emoció y de tendresa. L'autor fa gala d'una gran sensibilitat y adorna'ls principals tipos ab detalls d'observador inteligent encara que traheixi un esperit inquiet y melancòlich.

La senyoreta Bremón fou la única qui donà relleu al personatge. Desde que no l'havia vista ha guanyat molt, al perdre, com ha perdut, aquella cantarella *melosa* ab que recitava avans. Avans ens excitava'ls nirvis ab les seves *gazmoñerías*. Avuy la trobèm més justament ingenua. En Garcia Ortega, qui sempre ha sigut actor serio, digué discretament el paper, però en els dos primers actes se presentà massa jove. Semblava més jove que l'altre, que'l seu *contrincant*. Lo qual desfà per complert el tipo que vol dibuixar l'autor.

La presentació escènica molt pobra y deficient.

EMILI TINTORER

UNIO CATALANISTA

CONCELL GENERAL DE REPRESENTANTS.

Heusaqui la ressenya del Concell General Ordinari de Representants, celebrat el passat diumenge per la *Unió Catalanista*. La transcrivim de *El Poble Català*, puig en ses columnes l'hem trobada tan extensa y completa com nosaltres teniem per costùm escriurela cada any: lo qual ens estalvia de ferho.

El president de la *Unió Catalanista*, don Domingo Martí y Julià, s'asseya a la presidencia, tenint als seus costats els senyors Puig y Sais, Lluís Vía, Eduard Vidal y Riba y Joan Llorens, individuus de la Permanent.

Oberta la sessió pel president, fou llegida la extensa acta del concell anterior pel secretari, senyor Llorens, que va ésser a seguit aprobada pels delegats.

El meteix secretari dóna compte de les associacions, periòdichs y individuus que han solicitat llur ingrès a la *Unió*. El president manifesta que's va a passar a votació si s'admeten o no. Feta aquesta, queden admesos tots els que ho havíen demanat, que són els següents:

Associacions: Aplech «La Reconquesta», de Barcelona; Associació Nacionalista de Dàs, (Cerdanya); Associació Catalanista de Vallbona; Associació Nacionalista de Calella; Avenç Autonomista de Terrassa; Centre Nacionalista Radical, de Barcelona; Associació Regionalista «Robert», de Martorell; Aplech Nacionalista Republicà, de Badalona; Joventut Atonomista, de Barcelona; Club Montanyech, de Barcelona; Aplech Autonomista, de Roses.

Periòdichs: *L'Avenç de l'Empordà*, de la Bisbal; *Patria y Llibertat*, de Badalona; *Cap al Esser!*, de Terrassa; *Estudis*, de Barcelona; *Biblioteca Clàssica Catalana*.

Individuus: Alfons Velasco, de Manila (Illes Filipines); Francisco Jordana, d'Igualada.

Seguidament el senyor Martí y Julià explicà que s'han d'elegir en votació secreta'ls qui han d'ocupar els càrrechs de vis president, tresorer y un vocal, que reglamentariament acaben llur missió en aquesta assamblea.

El senyor Vidal y Riba demanà la paraula pera renunciar el càrrech de vocal de la Permanent, fundantse en les seves moltes ocupacions que l'impideixen complir degudament dintre de la Junta. Fa remarcar que no es per disconformitat ab els seus companys ni ab la marxa de la *Unió* per lo que dimiteix, sinó purament pels motius particulars que ha exposat.

El Concell accepta la dimissió del senyor Vidal y Riba, deventse, en sa conseqüencia elegir dos vocals, un dels quals, el qui substituhirà al senyor Vidal y Riba, cessarà d'aquí un any

Sospesa la sessió pera posarse d'acort y represa als cinch minuts, se procedeix a la votació, de la que'n surten elegits els senyors següents: Miquel Roger, de Palamós, vis president, per 128 vots; Pere Arderiu, de

Barcelona, tresorer, per 128 vots; Eveli Bernadas, d'Olot, vocal, per 128; y Antoni Sansalvador, vocal (en substitució del senyor Vidal), per 93 vots.

Obtingueren, ademés vots en Joseph Serrat, en Roig y Pruna y l'Emili Tintorer

Després el doctor Martí y Julià fa un curt parlament demanant al Concell de Representants que's dongui facultat a la Permanent pera convocar, quan ho cregui convenient, una assamblea general pera discutir el tema que oportunament se senyalaría. Això, suposant que la futura assamblea de conjunció nacionalista no faci innecessaria aquesta assamblea de la *Unió*.

Els representants se mostren conformes ab la petició formulada pel president.

A seguit, el tresorer, senyor Puig y Sais, llegeix y explica detalladament l'estat de comptes, qu'es aprobat per unanimitat Demana que's prorrogui'l plaço fins a 31 de desembre pera satisfer les quotes que deuen algunes entitats, acordantse així, també per unanimitat

El senyor Martí y Julià s'aixeca pera explicar la feyna realisada per la Junta Permanent durant l'any anterior Enumera'ls actes de propaganda en que ha pres part, que són nombrosíssims, malgrat haver estat sospeses les garantíes constitucionals una pila de mesos, lo que ha impedit la celebració de molts altres actes autonomistes. No obstant, la *Unió Catalanista* ha portat ses predicacions sanitoses per tots els indrets de Catalunya, passant de 40 les poblacions hont ha assistit pera celebrar *meetings* o conferencies.

Afegeix que la *Unió* ha donat premis pels Jochs Florals de les societats adherides que ho han demanat y per les Escoles catalanes, fent especial esment de la subvenció concedida a la Escola de Mestres Dóna compte de l'estat de la suscripció pera construhir una tanca al Pi de les tres branques, que puja a una soma important.

Manifesta que s'han nomenat representants a Manila, New-York, Buenos Aires y Mèxic Explica la intervenció que ha tingut l'*Unió* en el Congrés de la Llengua Catalana y en el moviment de la Solidaritat.

Acaba demanant un salut y un aplaudiment per en Manau y Avellanet, per la revisió de qual procés la Junta Permanent està fent importants trevalls.

Els reunits ho acorden així, fent el salut y l'aplaudiment extensiu a tots els catalans presos per la emisió del seu pensament, a proposta de don Antoni Sunyol.

El senyor Folguera y Duràn demana un aplaudiment pel president, senyor Martí y Julià, pels trevalls y esforços grandiosos que ha realisat per la causa de Catalunya.

El parlament del senyor Folguera y Duràn es interromput pels picaments de mans dels delegats, els quals se mostren perfectament d'acort ab la justa petició d'en Folguera.

El president agraheix ab frases de modestia els aplaudiments que se li han donat.

Seguidament se donà per acabat el Concell general, en el qual regnà una gran unanimitat d'aspiracions y un immillorable patriotisme.

EL MANSO

No té company, ni n'ha tingut;
viu sens parella y sola, sola,
en la florida quietut
plena de llirs y corretjola.

Y com misteri atzarador
cada jorn trobo en l'herba humida
son fruyt d'amor sense l'amor,
son fruyt de vida sense vida.

VÍCTOR CATALÁ: *L'oca blanca*.

Quan el Miquel anà a la Fondala aquell estiu, totjust acabat el curs al seminari, no trobà soles com de consuetut, per la montanya y a mitj camí de la estació, a sa tía Filomena y sa cosina Sumpteta. Les acompanyava tot rumbós, ab una vara a la mà per més patxoca, el Tomàs, l'hereu de Mas Cintrell, que fou presentat al seminarista per la Filomena com a promès de la noya. Y el Miquel, que cada any sentia una gran joya en ocasió semblant, ab prou feynes trobà una paraula afectuosa per endreçar al futur parent y a les bones dònes que tan estimades li eren: tant el sorprengué la nova. Per sa part la Sumpteta, que sempre havia estat expansiva ab son cosí, quedà tota confosa veyent sa actitut, y fins semblà que una llàgrima li espurnejava als ulls quan sa mare, bromejant bondadosa, digué al Miquel que s'acuytés a cantar missa si la volia fer contenta donant ell meteix la benedicció als seus cosins.

La Filomena estimava al Miquel com a un fill. Ella l'havia pujat, després d'acullirlo a la Fondala quan, molt petitet, quedà orfe. Allavors encara no era viuda la Filomena, y la Fondala era considerada com la principal masia del terme. Després, mort son marit y mancada d'un fill que portés la hisenda, ni podia donar l'abast a tot, ni lograva eixir de mals de cap y anguníes, y malgrat sos esforços veya minvar de dia en dia'ls béns del casal. La poca salut de la Sumpteta, criatura de feble complexió, acabava d'amargarli els pochs goigs que podia assolir en la vida. Ja de ben menuda'ls metges havien remarcat sa propensio a contraure una greu malaltia de pit, que l'amenaçava tots els hiverns; mes, en arribant l'estiu, sa naturalesa treya ufanors novelles, son rostre s'embellia ab sanitosos colors, y, bell punt tenia aprop al Miquel, tot s'enriallava. Sa mare ho havia observat, y havia pensat més d'un cop que'l

seu nebot podia casarse ab la Sumpteta, alegrarli a n'ella la vellesa y assegurar el benestar de tots menant el rem de la hisenda. Mes el noy fou portat per un oncle capellà a estudiar a Girona, y al arribar a l'adolescencia, quan la Sumpteta estava a punt de merèixer y mirava a son cosí ab dolces mirades virginals, ell, ignocent o esquerp, en comptes de llegir el sentit misteriós d'aquelles mirades, se cremava les celles sobre textes sagrats.

La Sumpteta, mancada de galàn, esbravava son afany de tendreses fent festes al passarell engabiat que li prenia'ls pinyons de la boca. L'estudiant la guaytava aleshores atentament, y baixava'ls ulls quan la noya, adonantsen, li somreya.

—

Ja eren ben avençades les vacances; finia l'agost. Havia fet un jorn de calda tan aplanadora, que als pagesos de les masies de l'entorn, a l'hora del sopar, semblava havèrselshi acabat el dalit d'expansió que ordinariament sentien bell punt els hi dava'l deuvosguart la fresqueta vespral. Se'n havien aplegat un bon escamot a l'era de la Fondala per parlar de lo que farien l'endemá, que s'esqueya la festa major. El Tomàs no hi era, car les vigilies de festa solia tenir feyna pels casinos de vila, ahont s'aplegaven els *punts* famosos al voltant de les taules de jòch. Emperò, si el trobaven a mancar els vehins de la Fondala, no li succehia lo meteix a la Sumpteta, que, veyentlos ensopits, els compareguè tota gentil al mitj de l'era, duhent a coll una grossa cindria tatxada, que no mès de vèurela la boca ja's feya aygua. Havia eixit del casal, seguida de l'estudiant, que's brindava a durli la dolça y feixuga càrrega sense qu'ella hi accedis.

—La teva part y prou—deya.—No't queixarás de la pesada!

– De la tallada, dèus voler dir,—feu l'estudiant.

Y, curt de paraules com sempre, s'acomodà a terra entre'ls trevalladors joves, que mès que un senyoret havien vist els altres anys en ell un company coratjós, no pas inclinat a ensopirse en el descans durant les vacances, sinó mès aviat a ajudarlos en llurs tasques.

Tallada va, tallada ve, en pochs moments despatxà la Sumpteta'l saborós fruyt, qual vermella y ènsucrada polpa's fonguè bentost dintre aquella munió de goles assedegades. Y començà la gresca entre'ls lleminers satisfets, que guerrejaren de valent ab les llevors, fentles lliscar entre'ls dits ben apretats y tirántseles rabentes a la cara. Alguna tocava a la Sumpteta de dret o de rebot, y ella se'n queixava amohinada; y la disculpa de l'autor de la malifeta no's feya esperar: «Pedra que surt de la mà no sab ahónt va»; o «Qui tira pedretes tira amoretes, noya.»

Sols el Miquel restava parat, haventli donat la Sumpteta mès tallades que a ningú. Una'n quedava encara y tambè li oferí; ell s'excusà dihent que no podia mès; insistí la Sumpteta y el Miquel la prenguè, probà de clavarhi les dents y tornà a deixarla, convençut de que no se l'acabaria.

—Vaja, ens la partirèm,—diguè la noya benèvolament, com qui va a fer una mercè.—La meytat per tu y la meytat per mi. ¿T'hi avens?

—Com vulguis.—

La Sumpteta partí la tallada, mirà fit a fit el Miquel ab sos ulls negríssims y brillants com les mores setembrines, li ensenyà ab una dolça rialleta tota la frescor de sa boca encisera, li donà la meytat de la tallada intacta, y clavà les dents en l'altra meytat, hont havia clavat les seves l'estudiant.

—Ja tenies rahó, noy!—saltà un bordegaç.—No't pots queixar de la tallada!—

El Miquel restà confós, com si acabès de pecar greument; sentí un fort martelleig al pit y als polsos, y una dolça escalfor li muntà a la gola y al rostre, ahont se li acumulà tota la sang, recorrentli desprès les venes tumultuosament, en onades suaus y xardoroses.

—

Al entrar en sa cambra aquella nit, y veure la Verge de sobre la calaixera, li semblà que no mirava ab tanta pietat a son Fill mort com el mirava a n'ell ab indignació. Havia pecat, havia pecat!... Aquell benestar, aquella xardor dolcíssima, inexplicable que havia sentit a l'era al rebre l'obsequi de sa cosina, eren pecat vergonyós, sacrilegi, perjuri... Ses mans que havien pres la poma d'Eva, serien indignes d'enlayrar demà'l pa dels àngels.

S'agenollà als peus de la Verge Mare, feu fervorosament acte de contrició y renovà sos vots de castedat. Això alleugerí son cor, y, més sossegat, obrí de bat a bat la finestra.

Contemplant la serenitat de la nit se sentía fort y tranquil. Veya a la Sumpteta feble y esgarriada, y volía payrarse de moment de ses seduccions, pera més tart, ja sacerdot, al redós de la noble investidura, cota de malla invulnerable als atachs dels enemichs de l'ànima, exercir en ella son sagrat ministeri curant que la ovella esgarriadiça no deixés el bon camí. Però, mentres tirava aquests plans per l'esdevenir, cent recorts del passat afalagaven tendrament son cor. Les tristeses de la Sumpteta cada any, al deixar ell la Fondala per anar al seminari; sos alegroys quan ne tornava; son empenyo d'aquells dies en allunyar tota conversa en que's parlés de son promès... Y recordà també temps més llunyans, els de la infantesa en que perdé a sos pares y fou acullit al mas per la tía Filomena, creixent y espigantse al costat d'ella y sa filla fins que se l'endugué a Girona l'oncle capellà...

Altra volta esponjaren son cor pecadores tendreses. Vegé'l rostre de la Sumpteta contornejantse tentador en les negrors de la nit; y clogué'ls ulls, y no desaparegué la visió seductora. Novament s'apartà de la finestra y volgué pregar a la Mare de Deu, que aquest cop se'l contemplà amorosa com la Sumpteta meteixa, somrihentli ab els propris llabis d'ella humits y voluptuosos...

Horroritzat apagà'l llum, clogué la finestra, se tirà sobre'l llit y's tornà a alçar, debatentse d'aci d'allà per la cambra com aucell feréstech engabiat a l'època de fer niu. Sols que'ls aucells captius mostren llur desfici amorós cantant, mentres que'l Miquel no més sabia mostrarlo plorant ab grans sanglots.

LLUÍS VÍA

(Seguirà.)



ON RENTRE!

On rentre! Ja fa estona que *on rentre!* Se sent més pudor de benzina pels carrers y s'hi reben més empentes. Les platges bretones y normandes aboquen els estiuejants cap a Paris. Mademoiselle Lulu fa més bons colors que quan se'n va anar; els *garçons*, qui ja han représ les classes als Liceus, lluhen la provisió de carns y de rojor que malgastaràn durant tot l'any sobre les pàgines d'historia y de llati. El botiguer de la cantonada, qui ja feya dues setmanes qu'esperava impacient ab la faixada de la botiga restaurada y els aparadors tocats y posats, ara no s'entén de feyna. Les madames s'empenyen devant de les botigues de barrets a 4'50 y a 8'50 (preus fixos), y els estudiants de facultat omplen el *Boul' Mich'* ab llur cridoria, a la que dóna forces la butxaca provehida pera tot l'hivern; hivern que serà *molt llarch* a jutjar pels pilons de plats de cervesa que prematurament s'apilen a les taules del Pascal, de la Lorraine y del d'Harcourt...

Rentrer, per molts, significa *passer*. Significa venir a Paris a dónarhi fe de presencia a l'època en que la fulla cau, estrênyer la mà dels amichs qui han passat la calda en altres indrets, enterarse del derrer escàndol de saló o bastidors, donar un cop d'ull als quadros del *Salon d'Automme*, dos cops d'ull als qui van a guaytarlos, y fer el paquet pera entornàrsen. «*L'hiver à Nice*», resen els cartells lluminosos, y l'Agencia Cook vos recorda ab sos prospectes que hi ha un riu que se'n diu Nil, ab catarates, y un poble que'l conté que's diu Egipte. Y qui té la sòrt de no imaginarse als descendents dels Faraons espolsant llurs monuments ab gran cura pera rebre com cal als forasters, no pot menys que inscriureshi si té la sòrt de poderse alleugerir de tres o quatre mil franchs. Això de les estacions de l'any, s'ha inventat pera que'n visquessin alguns pobles y els fabricants de termòmetres.

Les universitats oficials y populars van obrint llurs portes una derrera l'altra; les castanyeres y castanyers—perque aquí l'ofici no ha caygut encara en les blanques mans femenines—fan cada caliu qu'espervera per les cantonades. Monsieur Clemenceau també *a rentré*,—Deu vulgui pera son bé (el d'en Clemenceau, no precisament el de Deu), que no

sia pera *passer*, — y tot torna a estar engegat com si no hagués fet calor, ni hagués succehit res.

Y en efecte, no ha succehit res. Y si no que ho diguin els pintors qui exposen al *Salon d'Automme*. Se comprên que ab la calor que ha fet enguany els pinzells no anessin *llatins*. No hi ha en totes les sales un sol quadro devant del que, fent cas omis d'escoles y procediments, un pugui aturarse a gaudirhi. Sense comptar les obres d'en Carriére cada vegada més hermoses y que ja hi eren al gran saló quan la exposició primaveral, el *clou* d'aquesta tardor són els quadros que hi té exposats l'Anglada Camarassa. Pot ben bé ésser una satisfacció pera'ls catalans. Aquells quadros són una maravella de bellesa. Llástima que, com les dònes maques encantades, no vos parlin més que a la sensació. Se frueixen, se gaudeixen, però no emocionen a dintre de tot. Acaronen ab ses melodies de color, y dolçament, la vista; vos produeixen un plaher estétich formal; però no vos milloren en res. Mes no haventhi altres propòsits en sa factura, ¿qué resta sinò aplaudir quant lo desitjat es assolit? Y per'xò aplaudeix tothòm, y tot lo restant de la Exposició queda petit al costat d'aquelles obres refinades.

Altres catalans exposen també. Aquesta vegada, afortunadament, no s'han entretingut a fer lluhir les contorsions *chulescas*. Però en els assumptos catalans que algún d'ells toca, com en Pichot ab sa sardana, no sobressurten tampoch. Ni el cel, ni la terra, ni les figures, ni els moviments hi són atrapats. Hem de confessar que si podém tenir bons pintors, no tenim pas pintura catalana. Altrament jo me'n felicito. Entench que aquesta manca es una de les qualitats qui caracterisen al nostre poble, pensador y profond. A Catalunya totes les escoles imaginables tindrán millors o pitjors deixebles; podrém tenir pintors personalíssims ab manera de fer propria; l'art pictòrich catalá's caracterisarà precisament per això, però la raça no tindrà sa pintura, perque no la pot tenir, com no la poden tenir els Estats Units, per exemple. Y jo, repeteixo, me'n felicito. No hi ha res que negui tant la realitat com sa apariencia exterior.

Un dels qui's dóna a conèixer com a dibuixant d'empenta es en Jaumandreu Bonsoms. Refinat, pulcre y atrevit, produeix una gran impressió de sentiment quan un sab que sa modestia fa que sols gayrebé per força alguns amichs han lograt qu'exposés algunes de ses obres. Nosaltres creyêm qu'en aquests moments de reivindicacions y de renaixença, no déu ésser la modestia una de les qualitats més estimables en tot català. L'ésser un més, ja es qualque cosa; y es qualque cosa digna de tenirse en compte y de ferse valer quan aquest un més aporta condicions y qualitats, lo que no sempre succeheix com en el cas d'aquell artista.

En Torné Esquius també ha *rentré*. Però aquest, ja fos perque tenia més quantitat de coses a dir, ja fos per ses idees individualistes—que no sé si les té, car may li he demanat,—ha fet una exposició tot sol. Jo no'n volia parlar de la exposició d'en Torné Esquius, car en Torné es un amich y un company y aquestes circumstancies han de fer que'l bé que d'ell ne digui's tingui per parcial y el mal que pogués dirne per massa just. Però en Torné Esquius, qui desde'l fons de sa cambra m'ha malehit més de dèu voltes, quan jo a altra hora de la nit trafiquejo per la saleta; en Torné Esquius a qui jo he malehit altres vegades desde'l fons de la meva cambra, quan cada demati de bon demati ell comença sa tasca cronométrica, emperò variada desde'l rach-rach de la ploma sobre'l paper canço fins a les dolces melodies del serrar fusta y clavar claus per les parets! Ell qui ab el viure com companys ha pogut ferse càrrech de la venalitat dels de Joventut, m'ha lligat de mans y de peus y m'ha obligat a parlar de sa exposició, fentme un retrat que si fos més gris seria un Greco, si fos més colorit un Velázques, si més simple un Puvis, però que tenint la sòrt de no ésser ni més gris, ni més colorit, ni més simple, es un Torné. Jo faig constar tot això, perque si el dia de demà algú veu el retrat penjat a casa meva, no pugui murmurar ni d'ell ni de mi. De mi no, perque confesso la venalitat; d'ell tampoch, perque no acostuma a comprar critichs: ha fet una excepció pera mi, sols perque sab que som ferotges y m'ha volgut amansir.

Lo que sento es que, per punt, jo voldria demostrarli que som intransigents, y qu'es-

têm tan disgustats de pensar que ha intentat corrómprens, que no tením altre desitj que'l de molestarlo. Y això ho lograriem dihent que tots els seus trevalls ens agraden. Car en Torné sab que això no es veritat, y ell estima la veritat y la franquesa per demunt de tot. Emperò la molestia qu'en ell ocasionariem, vindria de retruch a nosaltres pel dolor de no haver sigut sincers. Per lo que, malgrat tot, preferim ferlo content ab nostra veritat, y dir que no tot lo que té exposat ens agrada.

En primor lloch, cal fer constar que sa exposició a Paris es un *tour de force*. Ella representa una suma de trevall continuat, fet de bona fe, dia derrera dia, ab tota la constancia d'un convençut, ab tota la convicció del qui's té imposada una direcció a seguir. Això sol es més qu'estimable; el fet de que per ses propries forces hagi arribat a fer una exposició tot sol aqui a Paris ho es més encara, y el d'haverse manifestat una personalitat, ja no cal dirho. Es precisament aqueixa derrera cosa la que'ns fa dir que no'ns plauen algunes de ses obres, qu'essent d'altres trobariem remarcables; no en va's sent intensament com ell la sent la poesia dels interiors, y no en va s'entra en l'ànima de la infancia com ell hi entra ab sos dibuixos. Al costat d'aquella serie d'interiors y de la nombrosa colecció de dibuixos de noys, les notes de Paris, anch que ben dibuixades y plenes d'*esprit* y d'observació, no queden tan intimes, no estàn tan xopes de poesia com aquelles altres. Heusaqui el mal que té'l mal avesar a les bones coses.

En una paraula, en sa exposició, en Torné se'ns manifesta de dues maneres. La una com a ver Torné ab sos interiors y sos dibuixos d'infants; l'altra com a excelent dibuixant però diferent del Torné de debò. En veritat, cal ésser molt exigent pera no aplaudirlo també per lo que molts altres rebrien aplausos merescuts! En el fons no podém negar que dissimulém pera quedar bé...

Y per'acabar, un detall d'aquesta exposició que plaurà a alguns. El dia del *vernissage* fou una festa esperantista. Les invitacions per'aquell acte foren fetes en Esperanto y dirigides als esperantistes de París que respongueren ab entusiasme. De manera que la Exposició d'en Torné Esquius, a altres mèrits grans hi afegeix el d'ésser la primera exposició artistica que ab caràcter esperantista s'ha fet en el món y a Paris.

Y ara ningú podrà negar que m'he guanyat el retrat. No se'l guanyen tan bé altres qui tenen la casa plena de quadros d'exposants!

F. Pujulá y Vallès

Paris, octubre de 1906.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Jochs Florals de Barcelona; Any XLVIII de sa restauració: MCMVI.

El derrer volúm dels Jochs Florals ens ha produhida de moment una impressió contra la qual la nostra reflexió s'es esforçada en reaccionar. Á judicar pel volúm que tenim a la vista, l'estat actual de la nostra literatura no fóra pas tan encoratjador com lo que pot deduhirse del conjunt de lo que's publica en l'espay de dotze mesos. ¿A qu'es degut això? ¿Còm se comprén que'ls nostres escriptors no concorrin als Jochs Florals (consagració la més solemnial del mérit literari) ab lo mellor que poden produhir, y que realment produeixen algunes vegades sense que'ls hi calgui l'estimul d'un concurs? ¿Y l'abstenció de concorrerhi els escriptors de més prestigi, qui se la explica? Nosaltres no podém creure que sia això una proba de desconsideració envers la vella institució dels Jochs per part dels nostres literats; més aviat creyém que això sia efecte de la excitació febrosenca qui s'es apoderada de tothòm en aquests moments decissius pera la vida y pervindre de Catalunya. Avuy per avuy ningú té prou temps pera lo que li cal fer, tot se fa depressa, tot s'improvisa: El poeta no disposa del temps que convé interposar entre'l moment d'inspiració y la fixació definitiva de la meteixa; y quan l'obra artistica abandona les mans de son creador, no ha tingut aquest el punt de repòs indispensable pera contemplarla bo y feta y repararne les incongruencies que hagi pogudes posar de manifest la visió en perspectiva de la totalitat de l'obra. Res d'això es possible en moltes ocasions. Consideréu la suma de trevall que representa'l tenir d'omplir tantissimes publicacions periòdiques com en català veuen la llum, ademés dels innombrables certàmens que arreu de Catalunya tenen lloch y als quals cal concórrer; no oblidéu tampoch la producció literaria qui's converteix directament en llibres de tota mena en el transcurs d'un any, y com a conseqüencia de tot això caldrà reconéixer que si hi ha desproporció, com ja s'ha dit per algú, entre lo que's publica en català y el nombre dels qui poden llegirho, major es encara aquella entre'l nombre dels qui es-

criuen y la quantitat de feyna que's veuen obligats a produhir. Axí ens es permès imaginarnos, al aproximarse cada any la celebració dels Jochs Florals, els nostres literats recorrent adalerats a les llurs carteres exhaustes hont res té temps d'aturarhi, y d'elles extreuren l'obra a mitj fer pera enllestirla precipitadament; si es que una generosa imprevisió no reclama en aquells moments tot l'esforç d'una sobrexcitació insana pera crear l'obra de bell principi y donarla per llesta al caure'l terme senyalat pels honorables prohoms qui són cridats a apreciar els mèrits de les composicions qui entren en lluyta. Y aquesta suposició es lo únich que podria explicar fins a cert punt el fet de la decadencia dels Jochs Florals en lo qui's refereix a la valua literaria de les obres qui hi concorren, considerant que'ls autors no tenen la virtut de conservar inèdits els fills predilectes de llurs inspiracions reservantlos pera la festa anyal de les Lletres Catalanes. Y ara que de reformar el reglament dels Jochs Florals se parla, potser convingui estudiarho desde aquest punt de vista també, pera veure si caldria considerar admeses al concurs les obres publicades durant l'any, ademés de les inèdites que obtessin als premis oferts; axí els Jochs Florals podrien premiar el mèrit absolut y no'l purament circumstancial de composicions qui semblen després adquirir una significació trascendental perque altres de mellors no han concorregut a competir ab elles.

Considerat en detall el volúm dels Jochs d'enguany, qui'ns ha donat peu pera les anteriors consideracions, ens ofereix, després dels preliminars de consuetut, el *discurs presidencial* de mossèn Costa y Llobera, del qual entenèm qu'es la peça capdal de tot el llibre. Ve a constituhir aquest discurs una vibrant y entusiasta apologia de la llengua catalana; no pas apologia sentimental com s'acostuma fer en ocasions semblants, sinó documentada ab oportuns exemples, y sobre tot apoyada d'una manera concluyent per la forma en si del discurs, pàgina hermosament composta y en la qual la nostra llengua's manifesta apta pera ser emmotllada dòcilment a les exigencies retòriques de qui sàpiga servirsen com el senyor Costa y Llobera, conservant ses qualitats de precisió y concisió que li són caracteristiques.

Aquestes derreres qualitats són les qui resurten principalment de la *memoria del secretari*, que ho fou en Pompeu Creuhet. Pot dirse que no hi han més paraules en aquest document que les necessaries pera exposar els fets, continuant la crònica dels Jochs Florals com es obligació del secretari Escuriós, sobre tot, un paragraf en el qual se fonamenta'l veredicte dictat: «Hem partit d'un criteri d'indulgencia...» «¿Haurèm encertat la tria?» «La bona fe y l'interès no'ns ha mancat pas...» S'hi veu en això l'escriptor acostumat a manejar el diàleg pera treure partit en pochs mots d'una situació, sobre les taules d'un teatre. Y si no fos l'obituari de rigor, hont cal anar inscrivint els noms dels qui van cayent any derrera any, y als quals se dedica un pietós recort ab ocasió de la festa dels Jochs, en Creuhet hauria enllestida sa tasca en un tancar y obrir d'ulls, complint son propòsit d'èsser breu. Cosa a la qual l'inclinava sa modestia, qui es solament comparable a la seva traça com autor dramàtich.

La *flor natural* fou concedida a n'en Xavier Viura per sa composició titulada *Elegía;* es certament una hermosa composició, fruyt d'un temperament delicat y un si es o no es malaltiç. La bellesa d'aquelles estrofes se gaudeix mellor ara, llegintles a soles, que quan se'n feu lectura pública'l dia de la festa. Aquell dia'ns semblà impropria y tot d'una solemnitat tan feconda en entusiasmes com ho es cada any la de la poesia catalana; no convé, al nostre entendre, insistir en un tema qui a la llarga podria produhir efectes depressius pera la nostra mentalitat: no es temps encara de tornar als plants y a les remembrances del passat quan encara'ns empeny l'ansia de viure vida gloriosament feconda.

Aquesta meteixa nota la repeteix en Viura, encara que ab significació gens profana, en altra composició, *Amor*, guanyadora del *Premi de la lliga espiritual de la Mare de Deu de Montserrat*. Hem de confessar que no'ns ha pogut plaure aquesta poesia, qual defecte literari consisteix, al nostre entendre, en un exagerat allargament obtingut per la repetició abusiva de versos, qui devé ja pesada a la tercera estrofa:

Jesús se n'es anat
(pobra de l'ayma mia!)
Jesús se n'es anat
quí sab quan tornaría!

De manera que cada dos versos se'n tornen quatre; y una composició qui en conjunt ne tindria una vintena, en els quals se podria seguir fàcilment el pensament del poeta, arriba ara a fatigar l'atenció y pert en intensitat lo que pren d'extensió innecessaria.

D'en Manel Folch y Torres es *Fructidor*, qui alcançà l'*accèssit a la Flor natural*, composició ben arrodonida y correctament escrita, ab alguns fragments descriptius ben ensopegats. Del meteix autor es *El joglar de la Mare de Deu*, composició escrita en metre popular ab facilitat remarcable, la qual fou guanyadora del *segon accèssit a la viola*.

El premi de la *Englantina* no s'adjudicá, com tampoch el de la *Viola*. Accèssit a la primera fou otorgat a la composició del senyor Girbal y Jaume titulada *Jaume de Mallorca*, la qual segons sembla forma part d'un poema titulat *La Jaumada*. Se fa difícil aventurar lo

que pot ésser el poema en conjunt; el fragment premiat resulta interessant com a episodi, mes necessita, a manca de lo restant del poema, la preparació de diversos fragments de les cròniques pera posar al lector en situació. Y aquí podriem dir de bell nou lo qu'hem insinuat avans: ¿còm no ha tinguda'l senyor Girbal l'abnegació de presentar als Jochs tot el poema d'una peça, si es que ja'l té llest, o la virtut d'esperar a tenirli, enlloch d'anticiparnos mostres sense valor absolut del meteix? Tot això revela presses y impaciencies perjudicials pera'l conjunt de l'obra futura; aquest desglosament traheix les ansies d'acudir als Jochs Florals en requesta d'un premi, comprometent així la llibertat omnimoda que ha de tenir l'escriptor pera fer y desfer durant la gestació de la obra, mentres que d'aquesta manera resta compromés moralment a no rectificar son trevall en allò que ja ha passat a coneixement del públich.

El *primer accèssit* a la Viola fou guanyat pel senyor Gabriel Alomar ab sa poesía *Dins la Basílica*, correcta, emperò mancada de transcendencia.

El *Premi de la Copa* pera composicions en prosa l'obtingué en Joseph Morató ab *El fill de la nit*. Es una narració conformada a l'estil de rondalla pera nins, si bé ab notes d'un realisme punyent qui la fan més a propòsit pera homes grans. Constitueix una bella mostra de prosa literaria, qui ofereix ademés freqüents probes de l'abundós lèxich rural ab que compta l'autor.

Del terror, poesía distingida ab un *premi de la Lliga Regionalista de Sabadell*, es obra d'en Manel Folch y Torres, y ve a constituhir una macàbrica fantasía sobre la Revolució Francesa.

En Joseph M.ª Folch y Torres resulta guanyador del *Premi del Centre Català de Santiago de Cuba* ab sa narració en prosa titulada *Passió y Mort*. Se tracta d'un xamós idili, ben desenrotllat y en el qual pot remarcarse l'estudi directe del llenguatge popular de les encontrades pirenenques.

Obtingueren distincions, ademés, les composicions *Goigs del Benaventurat Pere Almató* del Reverent Collell, y la titulada *Corpus* de Mossen Paradeda y Sala.

Finalment, en son *Discurs de Gracies* el senyor Lluis B Nadal se limità a complir sa part de tasca en un parlament breu, y en el qual no hi trobém continuada la costúm de fer en aquest document l'estudi d'alguna qüestió concreta de llengua o de literatura (o de política) catalanes. Apart d'això, el discurs es digne d'un escriptor pulquerrím com té acreditat ésserho'l senyor Nadal.

El volúm dels Jochs Florals de 1906 resulta en conjunt, com ja hem dit al començar, un bon xich pobre; convé. donchs, infondre nova sava a la venerable Institució, y si la reglamentació a que està subjecta resulta avuy per avuy massa estricta pera donar pas a les corrents noves (en allò que les corrents noves tinguin d'aprofitable y benéfich) facis en bona hora un nou reglament que permeti als Jochs fer durant mitja centuria més la via gloriosa que ha feta en sos primers cinquanta anys.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

La venonta dimanĉo okazos la tria ekskurso de «Espero Kataluna», societo por praktiki Esperanton. La ekskurso de tiu-ĉi monato estos al Sankta Medi'o preĝejeto.

Oni kunigos ĉe la societa lokoje la 7.ª matene.

Tiu-ĉi ekskurso daŭros la tutan tagon.

El vinent diumenge tindrà lloch la tercera excursió de la societat «Espero Kataluna» pera practicar Esperanto. Pera la excursió d'aquest mes s'ha acordat anar a la ermita de Sant Medi.

El lloch de reunió serà'l de la societat, a les 7 del matí.

Aquesta excursió durarà tot el día.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

Ej indica'l lloch adequat a una cosa o acció. *Lerni*, apendre; *lernejo*, colegi. *Soldatejo*, quartel. *Mallibera*, pres; *malliberejo*, presó. *Enirejo*, la entrada. *Manĝejo*, el refectori. *Buĉi*, escorxar; *buĉejo*, escorxador (el lloch). *Tabakejo*, tabaqueral; *tabakvendejo*, estanch.

Uj, indica lo que porta, conté o està poblat de o per una cosa. *Cigaro*, puro; *cigarujo*, cigarrera (de puros); *tabakujo*, tabaquera. *Pomo*, poma; *pomujo*, pomera; *abrikotujo*, arbricoquer; *ĉerizujo*, cirerer. (Els arbres poden també nomenarse valentse de l'arrel *arbo*, arbre: *Pomarbo*, *abrikotarbo*, *ĉerizar-*

bo, etc., *pomujejo* o *pomarbejo*, el pomeral.) *Katalunujo*, Catalunya. *Svedo*, suech; *Svedujo*, Suecia. (Els paisos poden indicarse també valentse de l'arrel *lando*, pais, comarca, etc. Ex.: *Franclando*, França; *Svedlando*; *Katalunlando*, etc.

Aĵ, indica la cosa posehint determinada qualitat o feta de determinada materia *Pentri*, pintar; *pentro*, *pentrado*, el pintar; *pentraĵo*, una pintura. *Tranĉi*, tallar; *tranĉo*, *tranĉado*, el tallar; *tranĉaĵo*, una tallada. *Krei*, crear; *kreo*, la creació (l'acte); *kreitaĵo*, la creació (la cosa creada). *Bela*, bell; *belo*, lo bell; *belaĵo*, una cosa bella. *Artaĵo estas belaĵo*, una cosa d'art es una cosa bella. *Antikvaĵa*, una antiquitat.

Ec, indica la qualitat en si, abstractament. *Beleco*, bellesa. *Nova*, nou; *novo*, lo nou; *novaĵo*, una novetat; *noveco*, la novetat. *Antikva*, antich; *antikveco*, la antiquitat. *Infano*, infant; *infana*, infantil; *infanaĵo*, criaturada; *infaneco*, infantesa. *Amiko*, un amich; *amikaĵo*, una amistat (per exemple, un favor d'amich); *amikeco*, l'amistat. *La eco*, la qualitat.

Estr, quefe. *Ŝipestro*, capità de barco; *siparestro*, almirall. *Urbestro*, alcalde. *Estraro*, govern.

Ist, indica la professió. *Arto*, art; *artisto*, artista. *Kuraci*, guarir; *kuracisto*, metge. *Akuŝi*, llevar un infant; *akuŝistino*, llevadora. *Farmacio*, farmacia (la ciencia); *farmaciisto*, farmacèutich. *Verki*, composar (música, literatura); *verkisto*, escriptor, compositor. *Buĉisto*, escorxaire, carnicer.

Ing, indica l'objecte en el qual s'introdueix un altre. *Kandelo*, espelma; *kandelingo*, candeler. *Plumo*, ploma, tremp; *plumingo*, porta plomes. *Fingro*, dit; *fingringo*, didal.

Il, instrument. *Tranĉilo*, ganivet. *Tondi*, tondre, tallar ab estisores; *tondilo*, estisores. *Pafilo*, fusell. *Kudri*, cusir; *kudrilo*, agulla de cusir. *Manĝilaro konsistas el diversaj manĝiloj, nome: forko, kulero, telero... kaj tiel plu*, un cubert consta de diversos instruments de menjar, a saber: forquilla, cullera, plat... y aixi successivament.

Em, indica la inclinació, l'habitut. *Kanti*, cantar; *kantanto*, un qui canta; *kantisto*, un cantant; *kantema*, cantayre, cantador (adjectiu). *Babili*, xerrar; *babilema*, xerrayre (adjectiu). *Kredi*, creure; *kredema*, crèdul (adjectiu). *Justa*, just (adjectiu); *justeco*, justicia; *justaĵo*, una justicia (lo contrari d'una injusticia); *justema*, inclinat a la justicia; *justemo*, la inclinacio a la justicia.

Ulo, indica l'individuu caracterisat per tal o qual qualitat, per tal o qual manera d'èsser. *Babilemulo*, xerrayre (un). *Babilemulo estas babilema*, un xèrrayre es xerrayre. *Tiu estas kredemulo kiu estas kredema*, es un crèdul aquell qui es crèdul. *Bona*, bo; *bono*, lo bo; *bonaĵo*, una cosa bona; *bonulo*, un bo; *la bonuloj*, els bons; *boneco*, la bondat, el bé; *bonema*, inclinació al bé; *bonemo*, la inclinació al bé; *bonemulo*, un individuu inclinat a èsser bo o al bé. *Kun la etulo inter la brakoj*, ab el menut als braços.

Ebl, possible. *Kantebla*, cantable. *Manĝebla*, menjable. *Legebla*, llegible. *Ebleco*, la possibilitat.

F. Pujulà y Vallés

(Seguirà.)

NOVES

Ja són a Madrid els diputats catalans. Ja en Junoy ha dit unes quantes veritats al govern, combatent la lley de jurisdiccions y el *conato* d'indult que'l govern lliberal que patím aconcellà a la reyna per son cumpleanys. Comença'l ball politich y sembla que hi haurà qui balli de debò; mes al govern el cap li roda y està a punt de caure. Si no's bastés en Romanones pera desacreditarlo ab ses *boutades* y poca aprensió, fóra en Maura qui ab sa mala intenció'l tombaria; mes ja l'aplanen prou sos propris desacerts e injusticies, gayrebé totes dirigides contra Catalunya, la qual, cada dia més amparada de rahó, cada dia més forta, acabarà per confondre y desfer a sos enemichs, cada cop més dèbils.

—

A les sales de l'Ateneu Barceloni l'«Agrupació Artistica» hi ha exposat bon nombre d'obres pictòriques y esculptòriques, algunes

de les quals fan veritable honor a llurs autors y a l'associació de que formen part, composta en sa majoria d'elements joves, qui's distingeixen per l'atreviment de ilurs concepcions, ja que no sempre logrin mostrar una personalitat potenta y inconfondible. De totes maneres es simpàtich llur esforç, y sobre tot la fe ab que trevallen, ab que cerquen un art nou y vital, triomfador de prejudicis d'escola. Mentres llur fe no degeneri en *parti pris*, y per sortir de la monotonia de lo vell no cayguin en la monotonia de l'efectisme, qu'es la pitjor, mereixerán l'aplaudiment y el concurs dels vers amants de l'art, en aquest *ram* tan ensopits o tan escassos en nostre poble mercès a les ensopides y carrinclones exposicions que *priven* consuetudinariament a Câ'n Parés y altres llochs semblants, frapant a nostra inculta burgesia.

L'«Agrupació Artistica» ab sa derrera exposició ha fet bones les esperances que feu concebir en l'anterior. No les ha superades, es cert; mes ja es prou el no defraudarles aqui hont tan aviat certs artistes se gasten y ensenyen el llautó. Exposen quadros y dibuixos en Bonet, en Vals, en Culell, en Buil, en Camp y Garriga, en Renòm, en Jori, en Vinyas, l'Isern, l'Amorós, en Grau, l'Armengol, en Foix, en Beltrant y l'Ainaud. Els cinch derrers donen notes ensopegadissimes, intenses y ben personals No aixi en Vals, algunes de quals teles poch espontanies no'ns acaben de convèncer. En Pidelaserra y en Roig y Soler se'ns mostren els de sempre. En la secció d'esculptures sols hi trobèm bocets, però ja voldrien alguns esculptors nostres de fama poder dir tant, ab llurs obres *acabades*, com els joves de l'«Agrupació Artistica» ab llurs bocets ens diuen. Entre lo exposat per en Massaguer, en Mani, en Bonet, en Gimeno y en Casanovas, triariem lo d'aquests dos últims.

Sembla que a n'aquesta exposició li han fet la guerra ridiculament algunes patums catalanòfobes de l'Ateneu, ja prou consumides pera no poder fer altra cosa que ridiculeses. Pobra gent!

—

La nit del dissabte prop passat el «Circulo Musical Bohemio» donà en son local social un concert en el que hi figuraven obres de Mozart, Wagner, Grieg, Saint Saëns, etc. Hi prengué part, ademés, el tenor senyor Creixams, qui cantà'l *Cant de Primavera* de *La Walkyria* y una *Serenata* de L. Gregh. La concorrencia aplaudi als executants, aficionats d'aquesta entitat qui tan entusiastes campanyes ha fet en cursos anteriors y qui sempre s'ha distingit per son amor a l'art musical.

—

Publicacions rebudes:

La Vida del Campo, poemet català de Ramón Masifern, versió castellana de Francisco J. Garriga y Leandre Sánchez, pbre. Aquesta traducció castellana de la exquisida obreta d'en Masifern se recomana, si no per l'absoluta perfecció dels versos, pel compte que sos autors han tingut en conservar la ingenuitat d'expressió y la intensitat de sentiment de l'original català. S'acompanyen, també traduhits, el pròleg que pera la edició catalana escrigué mossèn Cinto, y tres cartes endreçades a l'autor per en Fastenrath, en Mistral y en Pereda, encomiant aquesta obra qu'es sens disputa un excelent model de poesia bucòlica catalana.

Obres completes de Emili Vilanova. — Noveles. — Volúm IX. — La *Ilustració Catalana*, en el volúm IX de les obres d'en Vilanova, ha aplegat les dues hermoses noveletes *Tristeta* y *Caricatura*. Se ven aquest tomo, immillorablement imprès com tots els anteriors, al preu de 3 pessetes.

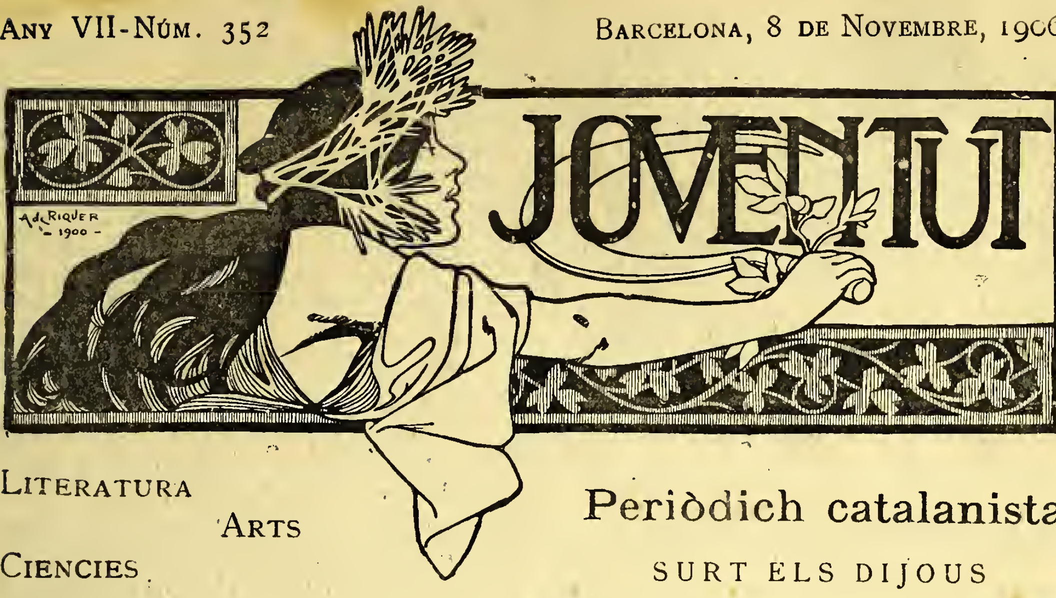
Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.


MOSAICHS E F ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8


Billon



ANY VII-NÚM. 352 BARCELONA, 8 DE NOVEMBRE, 1906



LITERATURA ARTS CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

RES DE NOU

No passa res de nou. Cadascú fa'l seu fet, tant els centralistes com els catalanistes.

Ha fet bé en Moret sentintse home *de partit* y parlant com a tal al Congrés: això li ha valgut al partit lliberal dues desercions.

Dues desercions de diputats catalans, que altres no podian ésser. Aixi va demostrantse que tot lo català està més en pugna cada dia ab l'absorbent politica centralista que, per obra y gracia de la solidaritat dels catalans, no trigarà a anarsen en orris.

No lluyten per salvar el partit en Moret, ni en Romanones, ni cap de la seva tayfa: s'escarracen sols per aguantarse en el poder un quant temps més, encara que sols sien setmanes, encara que sols fossin dies. El partit dit lliberal, com tots els partits politichs centralistes, són verdaders *morts*, són cossos en descomposició devorats per uns quants *vius* que sens escrúpul hi troben llur nodriment. Llurs amors al partit són *cariños que matan*, com els de les dònes que ab l'amor mercadegen.

Les veritats que'ls han dit al Congrés en Junoy, en Bertràn y Musitu, en Salvatella, l'Albó y altres representants de Catalunya, per crúes que sien may ho seràn prou. Avant per aquest camí. Podràn guanyarnos en cinisme, mes no en rahó, y ja's va veyent que la rahó es la força, puig la politica vella va trontollant, y pot dirse que'l *papu* del Catalanisme es lo ùnich que preocupa avuy per avuy a Madrid y arreu, encara que de ben diferenta manera, als vividors que'l temen y als homes de bona voluntat que hi veuen l'ùnich exemple serio a seguir pera fer quelcòm de saludable dintre un estat tan corromput.

—

No passa res de nou. Els monàrquichs a Madrid y els lerrouxistes a Barcelona (no oblidém qu'en Lerroux es un rey barato, y no ho dihém pel preu que's *tassi*) fan els derrers esforços: aquells defensant la funesta lley de jurisdiccions, y aquests volentlos secundar debades ab *meetings* anticatalanistes als que no hi assisteix ningú.

Ni en lo social, ni en lo econòmich, ni en lo docent, la politica centralista fa un sol acte que no li resulti un nou descrédit. Tot al revés de lo que li succeheix a la politica catalana, cada dia més conscient, serena y enlayrada enfront d'aquella y en defensa

dels veritables interessos de Catalunya, que són els d'Espanya.

Y ab això no volèm pas dir, com altres diuen, que'ns hagim d'arrogar la direcció de l'estat. Autonomistes fins al moll dels òssos, no volèm més atribucions de les que'ns pertoquen, ni volèm que se'ns neguin aquestes, tan sistemàticament mermades y fins descaradament desmentides per la fatuitat de centralistes estúpits o de governants sense conciencia.

—

No passa res de nou. Cadascú fa'l seu fet. Els governants a Madrid, els seus mercenaris a Barcelona.

La lley de jurisdiccions segueix vigent; l'intelecte lliure no pot expandirse generosament; en cambi, fets selvatges com el de diumenge són consentits y queden en la impunitat.

No passa res de nou, no'ns ve res de nou.

El colaborador d'en Socias, l'ex-emperador Lerroux, podrà afegir la macàbrica data de diumenge a sa fulla de serveys, qui ja compta ab planes tan cruentes y infecondes com la vaga del 1902, esclatada en virtut de ses prèdiques agitadores.

No passa res de nou. En nom de la llibertat, en nom de la república, a ciencia y paciencia de les autoritats que no hi eren y d'en Lerroux que semblava dirigirho, el cadavre del diputat republicà Lluis Juli fou arrebaçat de mans dels clergues per les turbes fanàtiques (1). Y els clergues foren maltractats de paraula y obra. Y el simbol de la creu també.

Tot simbol es respectable quan enlayra'ls cors; tot simbol es odiós quan engendra fanatismes embrutidors.

El cadavre d'en Juli, passejat per les turbes, devingué un simbol ben trist en les mans dels qui l'*honoraven*. Devingué simbol d'una llibertat que ha sigut engendrada ab odis y ha nascut morta.

Els lerrouxistes han passejat un cop més, pels carrer de Barcelona afrontada, el cadavre de la Llibertat.

Lluís Vía

(1) Sembla que'l difunt no era catòlich; mes no era aquesta la manera de protestar del procedir de sa familia, si es cert que aquesta contrarià l'última voluntat d'en Juli.

EL MANSO

(Continuació)

L'endemà, ab motiu de la festa major, fou solemne l'ofici que's digué en l'antiga cartoixa enrunada, parroquia dels caserius y masies de la rodalia. Eren oficiants el senyor rector y dos canonges de Girona vinguts expressament a instancies de l'estudiant, que també havia fet venir a son oncle, famós teòleg del seminari gironí, a qui s'havia confiat la plàtica. Plàtica edificant, dedicada per complert a enaltir la puresa de Maria: plàtica terrible, en que s'anatematisaven els goigs de la vida y's fulminava'l dictat de cadavres corruptes sobre'ls homes que'ls cercaven o'ls sentien.

El Miquel posà tota sa atenció y tota sa fe en les tremendes sentencies de l'orador, que corprenien als vellets senzills y a les velles fanàtiques. No aixi el jovent, que s'amohinava sentintlo; ni el Tomás que rodejat d'amichs alegres havia anat a missa per lluhir el rumbo més que per devoció; ni la Sumpteta, que furtivament el mirava a n'ell y mirava al Miquel, seriosa y capficada.

El Tomàs era'l capitost dels galans d'aquells volts. Se li atribuhien mil tràfechs de faldilles, dels quals ell no'n solia afirmar ni negar cosa major, convençut de que ab aytal suficiencia's feya més temut dels homes, més desitjat de les dònes, y més interessant a tothòm. Y's passava la vida passejant per les viles ab el gech al muscle, decantada la gorra a tall de pinxo, y una vara a la mà a tall de valent; jugant de nit, divertintse de dia a cor que vols en caceres y techs, gastant sempre, trevallant poch o gens, entenentse ab alguna que altra casada madura, entabanant d'amagatotis qualque pageseta beneytona, y festejant a plena llum y gayrebé diariament la pubilla de la Fondala.

Aixi que s'acabà l'ofici sortí de la iglesia ab una colla de companys que semblaven ferli la cort com a un rey: talment l'enrotllaven y celebraven tot lo qu'ell deya. Mes entre la colla no hi mancà un mal intencionat que'l feu sabedor de lo ocorregut a la Fondala la passada vetlla, ponderant la picardia d'aquell mosca morta d'estudiant que tan

belles tallades de cindria sabia caixalar y fer caixalar a les pubilles.

El Tomàs pegà tan mala mirada, que al xerrayre se li glaçaren les sangs; mes comprenent el bon moço que no li estava bé pendres les coses per la part que crema, digué ab parsimonia:

—Devien ferte pampallugues els ulls, minyó, potser de tant que t'hi dalies. Mes no pateixis, que si fos mosca morta poch me costaria d'aixalarla, y si es un mocós com crech, ja m'encarrego de ferli tornar als morros la cindria y la llet totjust mamada.—

Tots rigueren, ell s'estufà, rigueren més, ne digué de noves el bon moço, y ja anaven a victorejarlo quan aparegué a la entrada del temple'l Miquel, tot vestit de negre. D'entre l'aplech de joves sortí una veu que deya:

—Guaytéu l'enterramorts. ¿Hónt es el difunt?—

Altra rialla general commogué a la munió estúpida. El Miquel dreçà'l cap hardidament y respongué:

—El difunt dèus ésser tu, sies qui sies, puig sota terra sembla que t'amaguis!—

Còm se penedí aleshores l'estudiant de sos passats desvaris! Sentí un gran fàstich de les miseries que'l voltaven, de les que duya en si meteix, y cregué no ésser altra cosa que un cadavre pestilent que ressucita a una vida nova. Y els bells amors del món, y llurs neguits y joyes, li semblaren un etern, inútil y dolorós desgast de vida; y les deries, les halucinacions, els desitjos folls, les recances amargues y rabioses, les tendreses infinites, tot lo que havia sentit remoures en son cervell y en son cor al costat de sa cosina, altra cosa no havien sigut que lo que deya son oncle: verms del sepulcre, golafres, devoradors, insaciables, que crudelment li rosegaven cor y cervell...

Sa tia y sa cosina se li havien juntat, per endúrsel. Ell se'n apartà, pretextant haver de reunirse ab els sacerdots. La Sumpteta se'l mirà ab gran pena. Bentost se li acostaren amigues alegres, qualques d'elles ab llurs promesos, y no trigà a ferhi cap el Tomàs. La Sumpteta tornà a mirar al Miquel, y a la expressió de pena qu'en sa cara hi havia se'n hi barrejà una altra de despit, que's convertí en menyspreu per son cosí, aquell pobre d'esperit, aquell desertor de la vida, aquell suicida... Y s'encaminaren vers la Fondala. Mes no havien avençat un tret de fona que'ls atrapà un enviat del rector per dirloshi que'l catedràtich y els canonges volien que dinés ab ells son deixeble predilecte.

La Sumpteta, entristida com estava, se sentí orgullosa aleshores de tenir un cosí com el Miquel. Y fou al Tomàs y a sos companys a qui mirà ab un menyspreu que hauria intentat dominar debades.

—

A la tarda a la Fondala hi hagué balles, y el Miquel no s'hi deixà veure. Mentres sos mestres feyen la mitjdiada com cal a varons de bon regent y morigerades costums, eixí a donar un tom pel recinte de la runosa cartoixa. Passejà lentament, somniosament, entre capitells cayguts, gàrgoles partides, testes de sants y caraces mutilades que jeyen en desiguals rengleres tot al voltant de la espayosa plaça. Aquí grans llenques de mur anaven poch a poch esllavissantse; allà s'estenien llargues columnates ahont s'hi entortolligaven les eures. Feyen de pedriços columnes y arquitraus tombats, y entre ells, y entre les lloses del sòl, l'herba hi creixía ab verdor luxurianta. El conjunt de les ruines era com una nota suau y apaybagadora en mitj d'una naturalesa aspra y feréstega.

Hi ha hores del dia més quietes que la nit més quieta; y ho eren les d'aquella tarda tan lluminosa y serena. En la fosca són perceptibles les més lleus remors, mes a ple jorn, en aqueixes hores de calma y ensopiment en que'l sol tot ho amara, el meteix esplet de claror enterboleix nostra percepció, y ens apar trobarnos en mitj d'una gran buydor completament silenciosa.

En la plaça deserta no hi percutia ni una remor, ni una vibració llunyana, y en son paviment sols s'hi projectaven les ombres immòvils de les ruines y de l'estudiant, que s'era assegut. Ell creya ésser també una ruina, y al bon redós de ses companyes de pedra hi cercava pau: una pau austera, filla del renunciament, negadora de la vida, sostinguda per una eterna fe...

Qui sab si el turista despreocupat que hagués passat per aquell lloch, hauria evocat l'antiga poesia helénica de faunes y bacants,

d'alegries vitals en mitj de la natura serena, més que les torturades, espectrals visions dels mistichs de la mitjana edat. A la iglesia sols vestigis hi havia de culte religiós; no quedava ni rastre de cloquer que melangiosament cridés a la oració o que acompassadament marqués les hores fent avinent que la vida humana té un terme; tot parlava dolçament als sentits, ensonyats tambe dolçament per lo quietós del lloch y de l'hora.

L'estudiant tenia l'esperit malalt, malalta la pensa, y ses mans sostenien un llibre de fulls groguenchs com la pell d'un difunt, un llibre d'austeres meditacions que no més parlava de pecats y d'anatemes, un llibre verge de tendreses y abarrotat de sentencies aclaparadores. Mes, tot y cercant la pau trista dels temples enrunats, a pesar seu deixava de contemplar les belles ruines, y son esperit, com atret, com xuclat, volava vers la Fondala, ahont li semblava veure a la Sumpteta dançant alegra entre'ls braços del Tomàs:

—Ah!—sospirà.—Ho digué Salomó: «Més amarga que la mort es la dòna. Ella es xarxa, y es llaç son cor, y ses mans sòn lligams. El qui agrada a Deu escaparà d'ella, mes el pecador serà pres en ella!...»—

S'aixecà de la pedra hont llarga estona havia estat en repòs, el cos tirat endevant, juntes les cames y creuades les mans per sota'ls genolls, tot encongit y humil; y lentament atravessà, part enllà dels murs esllavissats, les feixes que havien sigut horts de conreu, llavors convertits en garrigals feréstechs, encatifats per les fulles seques dels roures que festonejaven la cinglera, y sobre quals copes una vella palmera arquejava sos palmons gràcils y senyorivols.

Y devallà a l'ubach, ahont espesses mates de bruch, de boix, de ginebra, plàcidament verdes, mitj tapaven lés roques clapades de molça y floridura. La llum se filtrava tranquilament pel fullàm de roures y alzines, detallant llurs tronchs enterchs.

L'estudiant remembrà aleshores tots els actes migrats de sa vida d'adolescent y d'home, y feu propòsit de no malmetre may més ab afeccions petites l'afecció eterna y única de son esperit. Y pensà en altres sers de menys elevació espiritual, y n'examinà'l trist exemple. En mitj de tot, si ell també estimava, no estimava livianament, car may havia sentit negàrseli en els tolls infectes del vici y la concupiscencia'ls bells sentiments del cor. Mes el altres... ah! els altres! Viudos eterns de l'amor tant homes com dònes; munts de materia lasciva, a voltes fatigada, may satisfeta; incompresos els uns dels altres; fràgils y misers tots; odiantse y estimantse alhora ab els cors plens de recances doloroses; aburrits sovint del plaher; sentint oyts avuy per lo que ahir els brindava deliquis; detestant les carns blanques y fines que tant els havien encisat y que aprés havien devingut, a llurs ulls y a llur tacte, toves com bromera gelatinosa, repugnants com llevat pecaminós...

Passaven les hores sense que l'estudiant se recordés de sos mestres, que'l devien cercar. Medita que meditaràs, a les meditacions seguiren els somnis fantasiosos. El sol morent ajudava a ses belles ficcions contornejant en els penyals de la cinglera, que illuminava oblicuament, les visions més rares: gayes donzelles, monjos austers, guerrers y poltros indòmits, alimanyes lascives, monstres y mentides de totes menes... El Miquel oblidà per les quimeres la dolça veritat de la solitut que l'envoltava: de la solitut, que fortifica les ànimes escullides.

Fins que s'adonà de que'l sol s'havia post y s'eren foses les visions. Y li semblà, de cop, que la montanya havia crescut com una taca d'ombra gegantina, y pensà que anaven a ofegarlo y esclafarlo les tenebres.

Y fugi esverat, esmaperdut. Y atravessà l'ubach, y després les ruines, que semblaven mirarlo y somriure reposant tranquilament, contentes en llur immovilitat, abraçades per l'eura amorosa, llur amant únich, y esperant pacientes y resignades el bes dolcíssim de la lluna.

LLUÍS VIA

(Seguirà.)



«SE PARLA CATALÁ»

Al doctor en Casimir Brugués

Que un comerciant, que un industrial al establirse en terra forastera posi un rètol que recordi sa patria, es lo natural y lo conseqüent, com ho es que als seus productes o mercaderies els hi dongui el meteix nom ab que són coneguts al seu terrer. Qui passi, llegirà'l titul de la casa y el nom de l'amo y veurà desseguida d'hónt es originari.

Que ab l'afany de vendre faci conèixer al públich les llengües que's parlen a casa llur, es lo corrent; mes que un industrial o un comerciant català faci saber que a casa seva's parla sa llengua nadiua, es cosa que no's veu gayre. Per això vós, volgut amich, tan aymant de la llengua catalana, quan aquest derrer estiu saludareu de la meva part a la familia empordanesa Morató tindrieu, sens dubte, igual joya que jo, dies més tart, tingui al llegir en la botiga d'una cultíssima ciutat de la lliure Helvetia aquests lletrers pintats als vidres d'un aparador:

Se parla català

al costat del: *Man spricht deutsch*:

dels: *Si parla italiano.*

On parle français.

Se habla castellano.

Y os causaría joya perque, en cambi, en altres viles de Suissa hem vist establiments ab títuls de la terra anyorada ahont, penjat al aparador un cartell, *únich*, vos ha fet saber que *english spoken.*

Si tots els catalans domiciliats a l'estranger imitessin a l'amich Morató fent saber que parlen la llengua catalana, mereixerien les lloances y l'agrahiment de tots llurs compatricis, y lo que ferem nosaltres, els amichs Queraltó, Bertràn y jo: trèurens el barret al passar devant de lo que'ns recordava la llar llunyana, y el que ara, d'aci estant, el felicitèm coralment.

BENET R. BARRIOS

Truns (Surselva), octubre de 1906.

INVITACIÓ A L'AMOR

Mireula tots: als ulls porta la gloria
dels bells amors serens, y es tota amable.
El sol en ella canta la victoria
d'una gran primavera perdurable.

Ella'm feu dò d'amor. Fou generosa
y omplí mos jorns d'alegres esperances,
al poeta oferint, tota amorosa,
la copa de les belles delectances.

He begut llargament, y fortalesa
en la dolçor del beure he retrobat.
En una flama divinal encesa,
mon ànima son ànima ha cercat.

Mireula tots, còm du sobre son front
clarors inapagables de poesía,
y ohiu sa veu, que dolçament se fon,
com se fon dolçament una harmonía.

En ella neix y mor mon pensament,
perque té'l dò de fer seva ma vida.
Si canto, ella en mon cant hi es present;
si parlo, ella ma parla fa exquisida.

Amichs, jo vull glosarvos sa dolçor
perque pugàu fruhir ma fortalesa;
com ella generosa fou d'amor,
generós jo vull ser de sa bellesa.

Jo vull que mes cançons ne síen plenes,
y duguin un consol als qui sofriu,
com, en les tardes hivernals serenes,
un raig de sol fa recordar l'estiu.

Un jorn me sorprengué. Jo duya en mi
la gran tristesa d'una vida morta,
y ab ella va omplenarse'l vell camí
d'un goig que avuy encar l'ànima porta.

Oh! els vells camins, els vells camins, perduts
entre parets negroses y esquerdades!
Còm són dolces en ells les solituts
y plenes de l'encís de ses mirades!

Jo'ls cerco: en sa quietut puch remembrar
el goig suprèm dels díes que passaren.
Jo'ls cerco: en sa quietut puch meditar
la joya dels nous temps que s'anunciaren.

Aixeco'ls ulls al cel, gris o blavós,
y'm sobta sa divina aparició,
y ho beneheixo tot, com si ella fos
l'esperit d'una gran benedicció.

Mireula, amichs, y el goig del benehir
serà en vosaltres qui ploràu la vida.
Jo canto son amor, despert en mi
com una eterna y triomfal florida.

TRINITAT CATASÚS Y CATASÚS

TERRA INCULTA

El peató que duya'l correu a la finca va trobar pel camí travesser a l'hortolà endiumenjat.

—Bon dià, Martí!—

Y l'hortolà s'aturà ab desitj de conversa. Repenjat sobre la seva cama dreta y la brusa inflada pel vent, parlava tot acariciant ab ses mans grofolludes les patilles en forma de pota de llebre. Una gorra nova de seda li pesava demunt de les orelles apartàntleshi del crani; ses calces grises queyen en un plech tot dret sobre ses botines. La seva grossa cadena d'argent denunciava una elegancia a la seva mena.

Y, sens esperar una pregunta del peató, l'hortolà li va dir:

—Me'n vaig a câ l'apotecari, a comprar un remey pera la noya. Una fredorada li ha caygut als ulls mentres dormia.—Y pronunciá aquests mots ab un ayre d'home entès...

Y el peató remenà'l cap.

L'hortolà li oferí un pessich de tabach, y prossegui el seu camí ab el cap alt.

En el meteix terme, a totes les persones que trobà pel camí les hi explicà'ls motius pels quals anava a vila.

No era, ab tot, sens una certa pena que s'havia posat en camí:

Havia començat sa filla plorant, tapantse'ls ulls als raigs del sol; després s'havien ensajat remeys de bones vehines, y el mal no s'havia deturat: s'havia encara agravat, posant a la petita gayrebé cega.

Un matí que la noya plorava y's planyia, el pare agafà por y's decidí.

Empenyé resoludament la porta de câ l'apotecari y esperà, pera parlar, que'ls altres clients sortissin. Quan restà sol, demanà a mitja veu, com si fos a missa, un remey que no fos molt car.

Com l'apotecari li va dir quina mena de remey volía, y pera qué'l volía, ell respongué qu'era per una persona que sofria dels ulls.

No va dir que's tractava de la seva filla ab la persuassió de qu'en aquest cas l'apotecari, especulant la seva inquietut, li faria pagar mes car: parlà d'una persona qu'estava al seu servey.

A n'aquesta pregunta:

—¿Quina edat té'l malalt?—

Ell va respondre evasivament.

—¿Es greu?—va fer l'apotecari.

Va arronçar les espatlles.

La malaltía de la seva filla li semblà en aquell instant atenuada per la reflexió de que'ls remeys de malalties greus eren més cars que pera les altres.

Confegí peniblement sobre la etiqueta'l mot *Sulfat de zinch*, que l'apotecari acabava d'escriurehi, y en prengué pretext pera buscar rahons. Ell no havia demanat més que un remey, y n'hi donaven dos en una meteixa ampolla. El sul... sulfat bastava.

L'apotecari s'enfadà y l'envià a passeig.

—

Quan la noya fou curada, l'ampolla era encara a la meytat. El pare la tapà ben tapada y la tancà ab clau dalt de tot de l'armari de la roba, junt ab un litre de rom y dos pots de cireres ab ayguardent.

La nena podría tornar a caure malalta!

Sis mesos després, a l'època de les veremes, havent begut sense mirarshi al galet de la prempsa del ví, la nena va atrapar un fort mal de ventre. Seguidament se posà malalta de cuydado. Al començ el seu pare no li feu cap remey: s'havia de veure primerament si's curava tota sola. El mal potser se'n aniría tal com havia vingut, y's contentà ab posarla a dieta pera corretgirla de la seva llemineria.

Quan el pare entrà en la peça ahont la pobra nena's planyia sordament, va cridar ab la seva veu d'amo de casa:

—Espéret; si no calles desseguida't taparé la boca ab un tap de suro.—

Ab tot, l'endemà, veyent que la nena devenía sense força, pensà:

—Potser si que caldrà donarli un remey.—

Va rumiar una estona al recó de la llar. Tot de cop se'n anà a l'armari, baixà'l remey dels ulls, en tregué'l tap y n'omplí una cullera de sopa. Tot seguit s'atançà a la malalta y li manà que'n prengués.

Encara la nena no havia posat els llabis a la cullera, que girà'l cap ab repugnancia. El pare s'enfadà, y obligantli a desfermar la boca, li feu empassar la medecina.

L'efecte fou esferehidor. D'un bot la malalta's redreçà sobre'l llit pera fugir d'aquella cremor de ferro rohent que acabaven de vessarli a les entranyes. Del segón salt bai-

xà del llit y allà començà a contorsionar tan desesperadament, que'l pare s'hi tornava boig, creyent que sa filla agonitzava.

—Depressa! Un metge!—cridà'l pare.—Digueuli que la meva filla se'n va!...—

Y després restà allà ab la boca oberta, repetint:

—Es possible! Serà això possible! Tant bé que li va fer la primera vegada!—

El metge va correhi, y d'un cop d'ull jutjà l'accident.

—¿Qué li havèu fet beure?—

Ab el dit el pare senyalà l'ampolla.

El metge la prengué, llegí, restà aterrat, ab els braços oberts, y barbotejà:

—Desgraciat! L'havèu emmatzinada!—

Al sentir això l'hortolà va posarse a tremolar.

—Ah, l'apotecari dels diables!—

Però'l doctor va plantarse redreçat devant del pare, y amenaçant li cridà:

—Callèu! Si la vostra filla no'n surt, vos faré agafar!—

De cop l'hortolà restà immòvil en el seu lloch, y tingué la visió terrible de la mort de la seva filla: còm el capellà se l'enduya en el meteix moment que'ls civils li posaven les mans al demunt.

S'apretà'l cap entre les mans, y ab un sanglot exclamà:

—Jo no ho sabia això. Puig qu'era un remey...—

MME. DE HAUSSY

Traducció de J. M. F. T.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Apeles Mestres.—RECORTS Y FANTASIES.—*Barcelona.—Biblioteca d'«El Poble Català», 1906.*

De la simple conversa pot un home deduhirne tot seguit el grau de cultura de la persona ab qui tracta; y no hi valen contra la més natural perspicacia'ls recursos de que tan sovint se valen els xerrayres: a la llegua's distingeix quan parla un pedant de quan parla un home qui veritablement té coses pera dir. Y encara que aquest derrer al parlar sol ferho prescindint de tot recurs d'oratoria, no per això se'l pot confondre may ab el neci, ja sia aquest de la mena dels qui no's saben treure'ls mots de la boca o bé d'aquells altres presumptuosos qui han assolida la possessió de l'art d'enrahonar sense dir res.

Llegint el llibre de l'Apeles Mestres que ha editat la empresa d'*El Poble Català* pera obsequiar a sos suscriptors, ens hem fet varies vegades la reflexió apuntada més amunt. Heusaqui un home qui ens reconta coses sovint vulgars, ab estil gens afectat (per no dir vulgar igualment), y que, ab tot això, ens captiva y ens fa continuar la lectura fins a l'acabament del volùm.

Si a l'Apeles Mestres se'l volgués fer passar per un estilista, estich segur que fòra ell el primer en sublevarse contra una atribució semblant. Si quan escriu en vers (ab aquell respecte que mereix l'artistica forma del vers) ja no's conforma a sacrificar la frase o'l mot gràfichs qui li asseguren una més puntual expressió de son sentiment, ¿còm volèu qu'escrivint en prosa, en la qual una major llibertat es permesa a l'escriptor, faci el poeta traició a sa manera constant de veure?

Certament, l'Apeles Mestres, en sos *Recorts y Fantasíes*, no se'n ha pas preocupat d'assolir una estudiada perfecció del dir; no es pas aquest un d'aquells llibres en els quals la mà de l'autor s'es entretinguda a refer passatges, a retocar frases, a substituhir mots, coses qui fan la desesperació dels caixistes y qui sovint son causa d'amanerament y afectació en perjudici de l'obra literaria; defectes aquests qui han donat pretext a la formació d'una escola oposada, en la qual són virtuts els defectes contraris, la puerilitat, la incorrecció y fins la xabacaneria com altres tantes probes de sinceritat. L'art equilibrat repugna per igual l'una y l'altra exageració.

Recorts y Fantasíes són ben bé lo que'l titul del llibre anuncia. Hi ha notes de tots els colors, unes intenses, altres indecises, emperò filles totes d'un cervell educat en l'alta escola de la civilisació moderna. Anécdotes propries pera ésser referides en el curs natural de la conversa, en una reunió d'amichs iniciats en els ideals d'un poeta y d'un artista com l'Apeles Mestres. Ell ha buydat aquesta vegada tot un calaixet de sos recorts y de sos ensomnis; si en successius volùms volgués continuar fentho ab els altres calaixets qu'encara deuen quedarli, no més caldria un repertori cronològich pera constituhir ab tots aquests materials les memories d'un *enfant-du siècle* català; memories qui foren tant més interessants, per quant se referirien a un periode de la evolució cultural de Catalunya, precursor y preparador de l'actual esclat espiritual, qui ha de transformar radicalment (o molt ens enganya'l desitj) la nostra manera d'ésser, passant de poble sense nom en els mapes y sense influencia en la civilisació mondial, a la categoria de poble influyent en el progrés humà.

—

UN TRESOR RETROBAT.—VOCABULARI COMPLETISSIM DE LA LLETRA Ç... per *Joseph Aladern.—Barcelona*, *1906*.

Un tresor retrobat! Heusaqui un titul sugestiu, propri d'una pelicula cinematográfica o cosa semblant. Mes, cal no confondre: se tracta d'un fascicle, aparegut de poch, com extret (*avant-gout* diriem) del ja famós *Diccionari Popular de la Llengua Catalana* (*obra nacional!!*)

Ja fa molt de temps que tenim criteri fet sobre'l Diccionari en qüestió, mes no voliem forçar la ocasió de posarlo de manifest, entenent ademés que potser fóra mal interpretada una campanya dirigida contra una empresa qui podia ésser filla d'un veritable amor a Catalunya encara qu'errada en els procediments. Emperò la sortida del fascicle qui ens ocupa, sense altra rahó visible que la de fer treure unes quantes *pecetes* més als candidissims devots de l'obra filològica del senyor en Joseph Aladern, ens ha decidit a rompre'l foch. *Vía fora!*, donchs, els fomentadors de la incultura patria, ja que per incultura tenim la falsa cultura que's propaga ab obres fetes sense cap ni peus, com la del desgraciadissim Diccionari, *¡obra nacional!* del senyor Aladern.

Consti en primer lloch que no som nosaltres *diccionaristes* d'ofici, ni tenim cap ressentiment contra'l compilador ni contra l'editor de l'*¡obra nacional!;* declarêm solemnialment que no'ns mou cap mòvil mesquí, ni res qui's contregui a interessos materials. Sabêm, al contrari, que'ns anêm a guanyar unes quantes enemistats decidides; emperò, tot y sabent això, insistim en el nostre propòsit, que creyêm sanitós, de llençar la primera pedra contra una obra a la qual un errat patriotisme ha dispensat fins ara un respecte immerescut. Seria una vergonya pera Catalunya, que després d'un Congrés de la Llengua Catalana en el qual s'es revelada la existencia de filòlegs catalans autèntichs, passés sense protesta aquest Diccionari de la Llengua Catalana, veritable atentat contra la filologia y contra'l sentit comú.

Limitarêm el nostre examen y critica al fascicle *de la lletra Ç* (un tresor retrobat! com diuen ells), donchs presenta en ses poques planes un substratum de totes les tonteríes qui ilustren en gran escala l'obra de la qual es eixit.

El *Proemi* qui apareix enfront de les vintiquatre planes de la lletra Ç, extretes del Diccionari sense tan solsament modificarne la paginació (manca de rubor editorial sense precedents), dóna ja la mostra del saber filològich del senyor Aladern. «*A un idioma avuy exent de mots començant per la Ç, de cop y volta tenim la decisió de donarnhi un miler, tots correctes y usadors; a fe qu'es un gran pas.*» Y tal si ho es! Y un obsequi pera l'idioma que aquest no agrahirá may prou.

Perque, anêm a veure. ¿Es que aquests mots no existien en l'idioma? Y si hi existien, y no s'escrivien ab Ç sinó ab S, ab C o ab Z, ¿ja són prou sòlides les rahons per les quals el senyor Aladern pretén ara corretgirne la ortografia? Vegemles aquestes rahons:

«*Les regles encaminades a formular l'us complert de la Ç demanen un trevall més extens y meditat que'l present...*» ¿Y per qué no'l feya ara'l senyor Aladern aquest trevall? Cap ocasió millor que aquesta, en la qual fa fer edició especial de son VOCABULARI COMPLETISSIM DE LA LLETRA Ç y ens el dóna com UN TRESOR RETROBAT.

«*Nosaltres, per lo que toca* A NOSTRE VOCABULARI» (segueix dihent el pseudo filòleg), «*farêm sols constar les fonts hont dèu anar a cercarse aquesta lletra en les paraules que la demanen com inicial, dihent que són, quasi en absolut, o aràbigues o gregues. En les aràbigues, molt clares, dèu buscarse'l mot aràbig corresponent que la porta... En les d'origen grech, més nombroses, poden tenir dues procedencies: la lletra Z y la X...*» Apart de que això no explica res, es de notar la tranquilitat ab que parla de l'aràbich y del grech, qui segurament, com nosaltres pecadors, no sab un mot ni de l'una ni de l'altra llengua. Y si les paraules *tan nombroses* qui provenen del grech procedeixen de la Z o de la X, ¿per qué s'han d'escriure ara ab Ç? ¿Es que l'alfabet catalá está mancat de Z y de X?

Respecte a si les mil paraules qui figuren en el vocabulari de la lletra Ç són o no són totes correctes y usadores (ni tan sols catalanes) hi hauria molt pera dir. No hem d'anar a discutirles una per una, emperò un ràpit fulleig del fascicle'ns deixa veure mots, com *çafarranxo*, *çamponya*, *çanxa* (per *zanja)*, *çedilla*, *çossobra*, *çumba*, *çurt* (per *zurdo)*, que no han estat, ni serán may catalanes pera escriptors de la categoria de molt menys qu'Aladern per amunt. Altres paraules s'hi troben escrites ab ç que, francament, fan riure: *Çuiça* y *Çurich* per Suissa y Zurich, *çeta* pel nom de la lletra *z* meteixa (!!). Hi ha per fi termes com *çopa*, *çanglot*, *çoca*, qui són escrits aixi contrariant la etimologia y fent quedar malament a tots els altres idiomes qui també'ls posseheixen.

Algú podrá objectar, emperò, que haventhi *un miler* de mots en el *Completissim vocabulari de la lletra Ç*, per força han d'havernhi uns quants centenars de ben ensopegats y que de rahó hi corresponen. A n'això respondrêm que no es estrany que pera la lletra Ç el compilador del famós Diccionari hagi pogut arribar al miler: es que tot el Diccionari, en lo que ja's porta publicat, posa de manifest la meteixa traça. Per manera, que si el *Diccionari Popular (obra nacional!!)*

arriba a veures llest (cosa de la quals ens plau poder dubtar) podrà dirse que *cap idioma del món té un diccionari tan...* diguemne *completissim*. Y ara veuràn, sense eixir del *Vocabulari* qui ens ocupa, en què consisteix la traça del senyor Aladern en fer un diccionari completissim.

En primer lloch no cal apurarse en seleccionar els mots. Qualsevulga forma indígena o exòtica, culta o barbre, usual o inusitada, es admesa sens escrúpol pera formar el lèxich completissim. Bestieses qui may s'havien vistes en diccionari, desde ara obtindràn aquesta consagració en el del senyor Aladern.

Y ve la segona part: donat un substantiu, no importa quin sia, se'l fa tot seguit pare d'innombrables fills, nèts, renéts, etc. Exemple, qualsevol servirà: *çurriaca*, objecte qui, com diu el diccionari, sol ésser inseparable dels carreters y arriers. Donchs d'aquest objecte tan especial ne treu el diccionari tots els derivats següents: *çurriacable*, *çurriacaça*, *çurriacaces*, *çurriacada*, *çurriacadament*, *çurriacadet*, *çurriacadeta*, *çurriacadiç*, *çurriaçadiça*, *çurriacadissim*, *çurriacador*, *çurriacadora*, *çurrriacadot*, *çurriacadura*, *çurriacament*, *çurriacar*, *çurriacarse*, *çurriacat*, *çurriacayre*, *çurriach*, *çurriaga*, *çurriagar*, *çurriaqueig*, *çurriaquejable*, *çurriaquejada*, *çurriaquejadament*, *çurriaquejadet*, *çurriaquejadeta*, *çurriaquejadiç*, *çurriaquejadiça*, *çurriaquejadissim*, *çurriaquejador*, *çurriaquejadora*, *çurriaquejadot*, *çurriaquejadura*, *çurriaquejadament*, *çurriaquejar*, *çurriaquejarse*, *çurriaquejat*, *çurriaquer*, *çurriaqueria*, *çurriaques*, *çurriaqueta*, *çurriaquetes*... y prou. Total, QUARANTAQUATRE!!! Advertint, que quiscuna d'aquestes formes va seguida de la corresponent explicació. Si ens creuràn ases a tots els catalans els diligentissims compiladors del *Diccionari... obra nacional!!!!*

Per la nostra part protestèm de que axí's posi en ridicul la nostra llengua, y de que s'invoqui el patriotisme dels fills de Catalunya pera fer passar per obra seria aquesta inqualificable monstruositat, qual publicació semblaria ésser conseqüencia d'un estat d'incultura en el públich català qui admetés sense protesta aquestes *rifades* lexicogràfiques.

Y ara que ja hem complert lo que teniem per un dever de conciencia, que'ns diguin si volen que no som bons catalanistes perque no llohèm incondicionalment una OBRA NACIONAL.

R. MIQUEL Y PLANAS

MAL DE VERGE

DRAMA EN TRES ACTES

A EN JOAN VERGÉS Y BARRIS

Un jorn vares contarme una historia. D'aquella historia n'es fill aquest drama. Teva es, donchs, la culpa. Ja que la culpa es teva, carrega *ab el mort.*

PERSONATGES

Angeleta. — Representa uns vintisís anys, y es primeta y esbelta. Molt flaca de cara; els llabis y les mans finíssims, les dents blanques y ben cuydades, ulls negres molt grossos, de mirada habitualment apagada però ab intermitencies de brillantors estranyes. S'endevina laça y delicada de salut, fent *grans ulleres*. Temperament sensual y extremadament nirviós Sens ésser guapa es aixerida y parla ab agitació, aturdidament, exaltantse ab molta facilitat.
Vesteix senzillament, però ab bon gust.

Carme. — Amiga íntima de l'Angeleta. Vintitrès anys Guapa, aixerida, també primeta però *respirant salut*. Caràcter reflexiu. Coneixedora del món y de ses miseries, se mostra freda y compassiva, però se la endevina capaça de sentir grans passions Sempre guarda gran serenitat: tota la serenitat compatible ab la situació. Parla generalment ab sequedat y breument Ab l'Angeleta's mostra sempre carinyosíssima.
També vesteix ab bon gust.

Donya Tresa. — Mare de l'Angeleta. Quarantavuyt anys. Tipo adotzenat de la bona burgesía barcelonina: poca instrucció, educació superficial, catòlica de bona fe, per tradició y per que tothòm que s'estima ho es. Bona dòna en el fons y en la forma.
Generalment se mostra reservada, com si algún pesar molt fondo l'amohinés constantment.
Vesteix senzillament sempre de negre, ab mitja elegancia. Parla dolçament, intercalant sospirs que li surten de l'ànima.

Agna-Maria. — Germana de l'Angeleta. Vintidós anys. Baixeta, però molt ben formada. Poch inteligent. Es un tipo vulgar, tot instint. Per altra banda, es secundari en l'obra.

Antonia. — Criada de la casa. Vintivuyt anys. Tipo corrent de la criada barcelonina que fa temps viu en la meteixa casa, ahont està bé y se la tracta ab confiança.

Don Ramón. — Metge y amich intim de la familia. Es un home d'uns cinquanta cinch anys; ben conservat. Va tot afeytat y vesteix correctament, sense elegancia però ab molta netedat. Home de món, inteligent y afectuós sempre ab tothòm, no sense deixar traslluhir a voltes una molt fina ironía. Parla tranquilament, sense precipitarse ni enfadarse, dihent no obstant lo que vol dir ab claretat filla de la convicció. Ab l'Angeleta sobre tot se mostra afectuós y condescendent.

Don Joan. — Pare de l'Angeleta. Cinquanta quatre anys Tipo del comerciant o industrial de Barcelona que guanya diners però que gasta tot lo que guanya. Tot es aparent en ell. La barba y el cabell ben pentinats, el vestit sense arrugues, les bòtes lluhentes, etc. Parla molt fi y cadenciosament y's mostra servicial y amable ab tothòm. Sols pensa en l'avuy, desde que ha comprès que'ls somnis de fer una gran fortuna eren pera ell irrealisables. El seu lema podría concretarse així: «*Viure es trampejar; l'anar tirant es viure.*»

Mossèn Fèlix. — Confessor, conceller y amich intim de la familia. Quaranta cinch anys Alt, sèch, brut, ulls petits, mirada torta, toçut y *curt de gambals*. Es el tipo del capellà que creu cegament y vol que tothòm cregui *per que sí* y perque ell creu. No es hipòcrita. però es tonto.

Lluis. — Pretendent a la mà de l'Angeleta. Té uns trenta anys. Ben plantat; simpàtich; molt serio. Parla serenament però ab cert calor; a voltes ab ironía que pot arribar al sarcasme. Molt instruhit e inteligent; franch y sincer. Vesteix ab senzillesa.

Mariano. — Promès, y després marit de l'Agna-María. Vintiset anys. Tipo secundari Lo meteix podría ésser tenedor de llibres d'una gran casa de comerç qu'empleat a l'Ajuntament. Lo essencial es que's vegi qu'està acostumat a ésser manat, lo qual no'l mortifica, puig aixi pot viure tranquilament, sense amohinos ni responsabilitats.

L'ACCIÓ TÉ LLOCH A BARCELONA, EN NOSTRES DÍES.
Dreta y esquerra, les de l'expectador.

ACTE PRIMER

Sala de rebre d'una familia burgesa. Al fons dues portes, quecomuniquen: la de la dreta ab el rebedory la escala, la de l'esquerra ab la cuyna y demés habitacions interiors A la dreta dues portas més: una en primer terme que dóna al dormitori dels pares, y una altra en ultim terme que fa pas al tocador y quarto de l'Angeleta. A la esquerra una porta central que comunica ab el quarto de respecte o dormitori de forasters, que accidentalment se destinarà als nuvis en el segón acte.

Els mobles, bastant ben conservats, seràn antichs, com si vinguessin dels avis: Una *sillería* Lluís XV de domàs groch ramejat, y portiers de la meteixa roba a totes les portes. El sofà y els dos sillons al fons de la escena, entre les portes. Més endevant. dues cadires auxiliars totes daurades y tapiçades de vermell viu, trencant brutalment el to groch d'or vell que domina per tot, fins en el paper de les parets. Sobre'l sofà, a la paret, un mirall ovalat ab march daurat, y a cada banda, els retrats, també ovals y ab march daurat, dels amos de la casa a la edat en que's casaren. A la dreta, entre les dues portes, un gran mirall, tot de crestall fins el march, que apoyantse al trespol arriba aprop del sostre; una jardinera d'un pam y mitj d'alçaria, ab plantes naturals, forma com un peu d'aquest mirall qu'es l'únich moble modern de la sala. S'endevina qu'es un regalo. A la esquerra, primer terme, una cònsola ab mirall, tot daurat En ultim terme un piano vell, ab tamboret al devant. A les parets lliures, algunes litografies ab marchs daurats, y demunt del piano partitures y *bibelots*. Sobre la cònsola un rellotge sota campana de vidre, y dos candelabres de crestall. Al centre de la sala una tauleta de marbre ab un gran album de retrats a sobre. Del centre del sostre penja una aranya, ab quatre bechs Aüer, bastant esquifida. També es daurada.

Cadires, timbres a les parets, alfombra per terra, reconeres, etc...

Al aixecarse'l teló, l'Angeleta s'estarà mirantse en el gran mirall de la dreta, fixament, sense coquetería ni fer postures. Sembla com fascinada y abstreta.

Poch després entra l'Agna-María. Al veure que no l'ha sentida entrar, se queda un xich parada, contemplantla. Després tus artificiosament y diu:

Agna-María. Y ara, què fas!...

Angeleta. (*Com tornant d'un somni, entre espantada y confosa.*) Oh, res!... Me mirava... Com que m'ho diuen tant que estich malalta!

Agna. Y no dòna, no; si fas més bona cara...!

Angel. Això: la cara'm mirava. Fins faig mès bon color. ¿Veritat?

Agna. Ja ho crech. Quan vingui el metge ni't coneixerà. Sembles una altra.

Angel. Ja voldria que fos aqui, pera explicarli tot, tot... Entre totes dues li explicarèm.

Agna. No filla, no. Tu tota sola. Tu la sabs millor la historia. Jo, quan me vaig prometre... (*Se sent trucar a la porta de la escala.*) Ara dèu èsser aquí.

Angel. Potser serà mossèn Felix. A tots dos els ha enviat a buscar el papà. Vol consultalshi a tots dos...

(*Les dues germanes hauràn anat cap a la porta del fons, dreta, fins arribar al dintell.*)

Agna. Oh, entri, entri.

Angel. Bon día, don Ramón.

Doctor. Bon dia, bon dia. (*A l'Angeleta.*) ¿Què tal, còm te trobes?

Angel. (*Satisfeta.*) Molt bé. Mirim, mirim; ja'm pot mirar. Y, tingui: prenguim el pols!

Doctor. Però ¿què't passa, noya? Un xich de calma...

Angel. (*Sempre molt animada.*) No; si vull que'm prengui el pols, perque se'n convenci de que ja s'ha acabat tot allò dels atachs de nirvis... Y miri: fins tinch gana. Oh, una gana!...

Doctor. A veure, a veure. (*Prenentli el pols.*) Però no t'exaltis, criatura. No't convé això. S'ha de tenir calma al mòn pera estar bo.

Agna. Ca, si lo que tè l'Angeleta es que ara està molt contenta. Vaja, explicali el teu secret.

Angel. No, jo no. Explicali tu.

Agna. *Bueno*, jo començarè. Precisament per això'ls ha cridat el papà a vostè y a mossèn Fèlix, pera consultarlos.

Angel. Com que vostès dos sòn les persones de mès confiança que tenim... Se queden a sopar y...

Doctor. ¿Y...?

Agna. Y parlarèm... del casament de l'Angeleta.

Doctor. Què'm dihèu ara!

Angel. Oh, no hi ha res formal encara.

Agna. Però avuy, ara, aviat, vindrà ell meteix a parlar ab el papà.

Angel. Y a demanarme.

Doctor. Y còm ha sigut això. A veure. Expliqueuse.

Agna. (*Aixecantse.*) Ja li explicarà aquesta. Jo me'n vaig allà dins a dir a la mamà que vostè es aqui. Ah! El papà ha tingut de sortir, però ha dit que'ls hi diguessim que no tardaria gayre a tornar. (*Surt, fons esquerra.*)

Doctor. *Bueno*, *bueno*. Ja l'esperarèm. Desde'l moment que'ns hem de quedar a sopar... Digues, digues tu. Expliquet.

Angel. Miri: sembla una novela. Figuris que un dia, fa prop de tres mesos, varem anar a una reunió. Y allí el vaig conèixer. No ho sè pas qui me'l va presentar; jo crech que's va presentar ell meteix. Lo que sé es que varem enrahonar molt, mentres els altres ballaven... Vostè ja ho sab que jo no puch ballar... y vostè'n tè la culpa.

Doctor. Lo que jo't vaig dir es que no't convenia...

Angel. Bè, si, ja ho sè. Però deixim dir, Donchs, mentres els altres ballaven, nosaltres vinga enrahonar...

Doctor. De coses molt series.

Angel. Oh, no; res d'extraordinari. Es a dir, si. Figuris que... vostè ja ho sab això...

Doctor. ¿Jo? Què vols que sàpiga, pobre de mi!

Angel. Es clar que si; vostè que tè tant món. Contestim: ¿què'ls hi diuen els joves a les senyoretes el primer cop que hi parlen?

Doctor. Oh! això es segons. Ni ha de tots; ni ha de mès atrevits que altres...

Angel. Bè, si; però digui: ¿de què'ls hi parlen?

Doctor. (*Sempre ab bonhomia.*) N'hi ha que'ls hi parlen del temps, dels vestits, de l'animació...

Angel. No'm faci enrabiar. No'm refereixo pas als tontos. Vull dir els joves aixerits... ¿sab?

Doctor. Oh! Aquests es diferent: lo primer que fan es declararse.

Angel. ¿No es veritat?... Y tot seguit que ho fan!

Doctor. (*Imitant.*) «Vostè es la mès maca del ball...» y «qui poguès èsser vano pera ventarla...» y «els seus ulls...» y «el meu cor...»

Angel. Si, sí; tota la lletanía. (*Triomfalment.*) Donchs, *bueno*: en Lluis... ¿sab?... ni una paraula de tot això.

Doctor. (*Sempre ab moltà bondat.*) Què'm dius ara!

Angel. (*Sempre animada.*) Lo que sent. Ni una paraula. Jo crech qu'encara està dejù de dirme que m'estima. Però jo ja ho sè que m'estima. Y molt. ¿Veu? La nit que'l vaig conèixer sols me va parlar d'ell.

Doctor. ¿Res mès que d'ell?

Angel. Jo crech que'm va contar la seva historia. Una historia vulgar, que ni tan sols recordo. Jo estava commoguda; sols escoltava les paraules, que sonaven harmoniosament, com si sentis música. Y les escoltava sense compendre lo que volien dir; perque no ho volia saber lo que significaven; tenia por de que si m'hi fixava perdrien la seva harmonia, la seva sonoritat que'm feya estremir... Y ell parlava sempre, y jo vinga escoltar, escoltar sempre... (*Fins aquí ha d'èsser dit ab entusiasme creixent. Lo que segueix ab naturalitat y un xich de recança.*) Y a la fi, res: la mamà va dirme: «Noya, es hora d'anàrnosen.» Y quasi no'ns varem despedir.

Doctor. Però ell va seguirte .. y l'endemà ja tenies una carteta...

Angel. S'equivoca. En vuyt dies no'l vaig veure mès. Y miri si es estrany tambè: ab tot y no vèurel mès, jo estava contenta; estava segura de que ell pensava en mi, com jo en ell, y de que'ns tornariem a veure.

Doctor. ¿Y ho vas endevinar? ¿L'has tornat a veure?

Angel. Un cop cada setmana. A la meteixa casa. Y sempre igual: jo, no dihent may res, quasi res; y ell parlant sempre.

Doctor. Ja sè per què't dèu estimar.

Angel. ¿Per què?

Doctor. Perque's dèu pensar qu'ets muda. Y es clar, ell se devia dir: «Una senyoreta que no enrahona; no la deixèm escapar.»

Angel. Si no es de broma tot això! Miri: desprès, de sobte, se va posar molt serio, va dirme que volia parlar ab el papà;

que vindría; però que tenia por, perque... No m'ho va voler dir per què. Semblava preocupat. (*Pausa.*) Y ara, ¿sab lo que passa ara?

Doctor. (*Sempre ab bonhomia.*) ¿Què passa?

Angel. (*Ab molta vivesa, que rallla en exaltació.*) Que ara es ell el qui s'ha tornat mut y sóch jo la que tinch d'enrahonar. ¿Y veu? Enrahono pels colzes.

EMILI TINTORER

(*Seguirà.*)

ESPERANTA FAKO

La movado esperantista ĉiutage kreskas en Katalunujo. En la proksima urbo Sabadell', oni fondis societon sub la nomo de «Espero Sabadella» (Espero Sabadelja), kiu havas celojn similapi al tiuj de E. K. Antaŭen, sabadeljanoj!

—

Ni ricevis leteron de l' direktanto de la Tortosa gazeto *Vida nova*, sciigante al ni la unuajn klopodojn por la fondo de grupo en tiea urbo, kaj samtempe metante al nia disporo la kolonoj de tiu revuo.

Dankon. Eble ni tion profitos.

El moviment esperantista creix cada dia a Catalunya. En la propera ciutat de Sabadell s'ha fundat una societat baix el nom de «Espero Sabadelja», ab fins semblants als de E. K. Avant, sabadellenchs!

—

— Hem rebut una carta del director de la gazeta de Tortosa *Vida nova*, fentnos saber els trevalls preliminars pera la fundació d'un grupo en aquella ciutat, y al meteix temps posant a la nostra disposició les columnes d'aquella revista.

Mercès. Probablement ho aprofitarèm.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(*Continuació*)

Ind, indica'l mereixement, la dignitat de sufrir una acció. *Kredinda*, digne de fè, d'èsser cregut. *Estiminda*, digne d'èsser estimat, estimable. *Admiri*, admirar (contemplar); *admirinda*, digne d'èsser admirat, admirable. *Tiu ĉi libro bone kompostita kaj presita, sed malbone verkita estas legebla sed ne leginda*, aquest llibre ben compost y estampat emperò malament escrit es llegible però no es llegible (se pot llegir però no's pot llegir, això es: se pot molt bè llegir, però no es digne d'èsser llegit.)

(Al usar aquests dos sufixes no hem d'oblidar may la idea que volèm emetre y tenir present qu'en català ab els nostres sufixes *able* y *ible* expressèm indiferentment la idea de possibilitat y la de dignitat de... Tenint en compte això, cuydarèm de traduhir per exemple'ls *estimable*, *adorable*, etc., del començament d'una carta per *estiminda* (digne d'èsser estimat); *adorinda* o *ameginda* (digne d'èsser adorat) car es en aquest sentit que'ls usèm y no en el de *estimebla* (possible d'èsser estimat); *adorebla* (possible d'èsser adorat). En cambi per exemple: inolvidable amich, ho traduhirèm per *neforgesebla amiko* (amich impossible d'èsser oblidat) car es aquesta la idea que volèm emetre y no la de *neforgesinda amiko* (amich digne de no èsser oblidat). *Ĉiuj homoj estas estimeblaj, sed ne ĉiuj estimindaj*, tots els homes són estimables (poden èsser estimats) però no tots són estimables (dignes d'sserho).)

Iĝi, esdevenir, convertirse en..., ferse...

Igi, fer esdevenir, convertirse en..., fer...

Les arrels (*iĝ*, *ig*) d'aquests dos verbs són d'un us general com a sufixes, la llur importancia es gran. Com que l'us d'elles presenta algunes dificultats a primer cop de vista, avans d'explicarlo, procurarèm aclarar bé el seu sentit. Vegis la traducció que d'ells dóna el Doctor Zamenohf en la Universala Vortaro: (*Iĝ'* (francès) *se faire, devenir...;* (anglès) *to become;* (alemany) *zu etwas werden, sich zu etwas veranlassen.*) (*Ig'* (francès) *faire...;* (anglès) *to cause to be;* (alemany) *zu etwas machen, lassen.*)

En primer lloch cal no confondre la idea *fer...*, *ferse...*, expressada per aquests verbs, ab la del verb *fari*, fer, y la del verb *agi*, fer, obrar. Un home pot *fari* un parell de sabates, un grupo polítich pot *agi* durant cert espay de temps pera conquerir un ideal Però de cap manera aquestes idees de construir y d'obrar les emitirèm ab aquells verbs, car en aquells la idea de fer enclou no la de construir ni la d'obrar, sinó la d'esdevenir. Així, si dich *li iĝas boto*, no voldré dir qu'ell se faci una sabata, sinó qu'ell esdevé una sabata, se converteix en una sabata, y si dich *li igas boton*, se'm podría preguntar car la frase no es complerta ¿*què* l'ha feta? ¿en *què* l'ha convertida? ¿*què*, *còm*, l'ha feta esdevenir? Així, si dich *la grupo igas*, no donaré a entendre que'l grupo ha obrat, s'ha mogut, ha tascat y sí donaré lloch a que'm preguntin ¿*què* es lo que ha convertit o fet esdevenir? y ¿en que ho ha convertit o fet esdevenir?; y si dich *la grupo iĝas* expressaré la idea que'l grupo esdevé, se fa, evoluciona, y no la qui volía expressar.

Per altra banda no oblidèm que *igi* es verb transitiu, axò es, verb qual acció surt del subjecte qui la fa pera recaure en un altre o en ell meteix; y que *iĝi* es intransitiu això es, verb qual acció no surt del subjecte qui la fa. El primer regeix acusatiu; el segón no. Això present, estudièm son us.

Igi. S'usa pera convertir en verbs transitius els intransitius y pera expressar la idea *de fer sofrir l'acció d'un verb transitiu.*

Pera convertir en verbs transitius els intransitius. *Sufixat* o *acompanyat* les arrels d'aquests expressa la idea de *fer esdevenir verificant l'acció del verb intransitiu*, o més clar: expressa la meteixa idea que si'l verb intransitiu estigués en participi actiu. Ex.: *Dormi*, dormir; *dormigi* o *igi dormi*, adormir, endormir o fer dormir, això es: fer esdevenir dormint *igi dormanta. Promeni*, passejarse; *promenigi* o *igi promeni*, passejar o fer passejarse, això es: fer esdevenir passejantse, *igi promenanta. Ridi*, riure; *ridigi* o *igi ridi*, fer riure, això es: fer esdevenir rihent, *igi ridanta*, etc.

Pera expressar la idea de fer sufrir l'acció d'un verb transitiu. En aquest cas sols logra'l seu objecte com a sufixe, car acompanyat a les arrels separat d'elles, formant mot apart expressa la idea no de fer sofrir; sinó tot al contrari, la de fer esdevenir verificant l'acció. *Sufixat* expressa la meteixa idea que si'l verb transitiu estigués en participi passiu. Ex.: *Mi manĝigis mian ĉebalon*, jo he fet menjar el meu cavall, es a dir: l'he fet menjar per algú; l'he fet esdevenir menjat, *mi igis mian ĉebalon manĝata. Frapi*, pegar; *mi frapigis mian amikon*, he fet pegar al meu amich, es a dir, l'he fet pegar per algú; l'he fet esdevenir pegat, *mi igis mian amikon frapata.* Emperò *acompanyant* els verbs transitius expressa la meteixa idea que si'l verb transitiu estigués en participi actiu: Ex.: *Mi igis manĝi mian ĉevalon*, he fet mengar al meu cavall, es a dir, li he donat quelcòm a mengar; l'he fet esdevenir menjant, *mi igis mian ĉevalon manĝanta. Mi igis frapi mian amikon*, he fet pegar al meu amich, es a dir, he fet que pegués a un altre; l'he fet esdevenir pegant, *mi igis mian amikon frapanta.*

Ab *les arrels adjectives* y *substantives* expressa la idea de fer esdevenir lo que l'adjectiu o'l substantiu indiquen. Ex.: *Blanka*, blanch; *blankigi*, emblanquinar. *Pura*, nèt, pur; *purigi*, netejar, purificar. *Bela*, bell; *beligi*, embellit. *Ĉarma*, encantador; *ĉarmigi*, fer esdevenir encantador (no encantat, *ĉarmi*). *Lama*, coix; *lamigi*, fer esdevenir coix (no, coixejar, *lami*). *Edzo*, marit; *edzigi*, fer esdevenir marit, casar. *Pano*, pa; *panigi*, panificar.

Ab les preposicions expressa la idea de fer esdevenir en el lloch indicat per elles. Ex.: *Enigi*, fer esdevenir dintre (no, introduhir, *enkonduki*, ni fer anar cap a dins, *enirigi*). *Forigi*, fer esdevenir llunyà (no, allunyar, *malproksimigi*, ni fer anar cap al lluny, *foririgi*), etc.

Iĝi. S'usa pera convertir en verbs intransitius els transitius, y pera expressar la idea de *esdevenir verificant l'acció d'un verb intransitiu.*

Pera convertir en intransitius els verbs transitius. Aquest objecte el logra *sufixat* a les arrels dels verbs transitius, y expressa la meteixa idea que si'l verb estigués en participi passiu. Ex.: *Konsumi*, consumir; *mi konsumiĝas iom post iom*, jo'm consumeixo de mica en mica, es a dir, estich en un estat de lenta consumció; esdevinch consumit poch a poch, *mi iĝas konsumata iom post iom. Konstrui*, construhir; *la domo konstruiĝis dum la pasinta jaro*, la casa's construhí durant l'any passat, es a dir, esdevingué construhida, *la domo iĝis konstruata.* Emperò acompanyant als verbs transitius expressa la meteixa idea que si els verbs estiguessin en participi actiu. Ex.: *mi iĝas konsumi mian vivon*, jo esdevinch consumint la meva vida, *mi iĝas konsumanta mian vivon. Mi iĝas konstrui la domo*, jo esdevinch construhint la casa, *mi iĝas konstruanta la domon.*

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà)

NOVES

Al Poble Nou s'hi celebrà'l passat diumenge al matí un *meeting* de propaganda contra la prempsa criminalista, organisat per la Comissió executiva contra dita prempsa, ab la cooperació del Centre Fraternal de Cultura y altres entitats d'aquella barriada. Parlaren els senyors Sala, que presidia l'acte, Cabré, Capdevila, Castellote, Martí y Julia y Fonts. Tots foren molt aplaudits pels enlayrats conceptes qu'exposaren; especialment lo que digué'l doctor Martí y Julià, qui advocà perque's deixi de llegir aqueixa

prempsa que'ns embruteix y ens fa esclaus de nostres sensacions bestials ensemps que tirans dels nostres semblants. Enaltí la llibertat de l'home y de la dòna y sostingué que aquesta sols se consegueix ab la propria dignificació.

Llàstima que'l *meeting* no fos més concorregut.

—

El dissabte prop passat donà nostre benvolgut company y ferm propagador de l'Esperanto en D. Bonet y Cembrano, en el «Centre Català» de Sabadell, una conferencia sobre aquest idioma internacional, demostrant la necessitat del seu estudi y el be que reportaria'l seu triomf als pobles que, com Catalunya, aspiren a la llibertat baix el principi del nacionalisme. La nombrosa concorrencia aplaudí fortament al conferenciant, demostrant així la seva conformitat ab les paraules d'en Bonet. Aquest indicà que tots aquells aplaudiments, que agrahia moltíssim, els enviava a'n en Pujulà y Vallès, com a bon deixeble y admirador de l'obra esperantista de nostre estimat company de redacció, donchs ell es el verdader iniciador d'aquest moviment esperantista a Catalunya.

En dita localitat s'obriràn tres cursos d'aquest idioma en la present setmana, y dintre poch serà un fet la constitució d'una entitat pera'ls meteixos fins.

—

Publicacions rebudes:

Una orientació sobre'l problema dels captayres, per Dolors Monserdà de Macià. Aquesta reputada escriptora acaba de publicar un fascicle ab aquest títul, exposant varies consideracions pera extirpar la mendicitat y fer desaparèixer la vagancia, convertint als miserables indigents en homes útils a la familia y a la patria. Les consideracions de la senyora Monserdà són molt dignes d'ésser tingudes en compte per les corporacions oficials y per les anomenades classes directores, que al ocuparsen seriosament no faràn altra cosa que complir llur dever.

Les garces, comedia en tres actes per Ignasi Iglesias, estrenada ab gran èxit al teatre Romea la nit del 25 de novembre de 1905, com saben nostres lectors pel judici critich que oportunament publicarem sobre dita obra. La edició es pulcra y elegant, com feta a «L'Avenç». Preu, 2 pessetes.

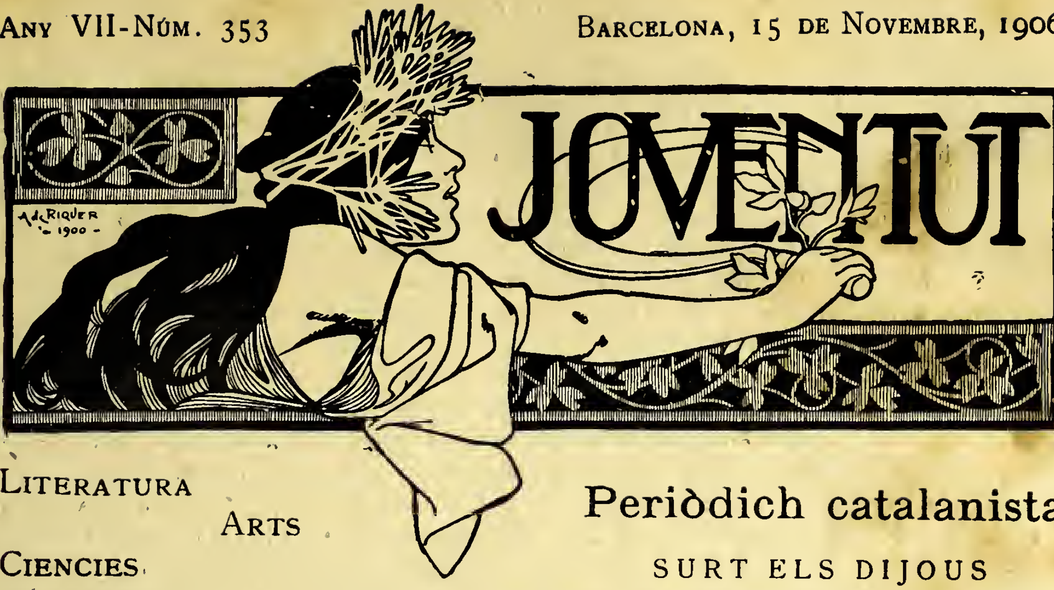
La filla d'Igualada, cançó popular catalana, LX de les publicades pel «Cançoner Popular». Hi ha la lletra, la música y varies notes explicatives; essent ilustrada ab un dibuix d'en S. Llobet. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Diccionario Salvat. Hem rebut els quaderns 69 a 73 d'aquest diccionari que ab tant d'èxit publica la casa editorial Salvat y C.ª d'aquesta ciutat. Són notables com els anteriors, per la claritat de la explicació y pels gravats que ilustren el text. Preu de cada quadern, 50 cèntims.

Historia de Catalunya. S'ha publicat el quadern 20 d'aquesta edició econòmica de la historia de Catalunya qu'edita l'«Associació de Lectura Catalana». Preu, 10 cèntims.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 353 — BARCELONA, 15 DE NOVEMBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

JA ESTÉM SALVATS!

Tothòm espera ab ansia'l dia en que podrèm enderrocar les cases velles, els carrers estrets pera obrir les grans vies y bastir la nova ciutat. Y són molts els que creuen que, quan això's realisi, la crisis que'ns aclapara s'anirà esvahint y començarà, pera moltes llars miserables y tristes, una era de felicitat. Del més gran industrial al més petit comerciant, del més gros empleat a l'obrer més humil, tots diuen: «Encara no!...» Y, frisant, esperen el dia de llur salvació.

Mes aqueixa salvació serà ben momentania. Serà com l'alivi que troba un morfinomen ab una nova injecció; lo que dura la influencia d'aquesta dura'l benestar, y després l'aclaparament es major que avans.

Aquests o semblants seràn probablement els efectes de la projectada reforma, considerada com un gran medi pera resoldre l'actual crisis de nostra ciutat. Serà un remey de temporada, però'l mal restarà latent, y quan les obres de reforma toquin a terme, altre cop la crisis delmarà al poble. Y es que no són les reformes materials lo que més urgeix, ni es d'aquesta manera còm s'ha de procedir pera combatre'ls efectes de les males organisacions dels estats.

Lo que ara's faci, si es un bé pera nosaltres, serà un mal pera les altres comarques y les altres regions més desgraciades que la nostra. «¿Còm volèu donar feyna als obrers en vaga si no s'obren feynes, si no's construeixen cases?», diuen molts quan se'ls hi observa que no es aquest el remey que'ns cal. Y es que no pensen en l'allau de gent forastera que sobre nostra ciutat caurà, fugitiva de les altres regions, de les altres comarques. Atrets com per l'imàn el ferro, vindràn pilots de sers famolenchs, plens de miseria, per les amples carreteres, emigrants de les seves llars buydes de tot lo necessari pera viure, escolades per la grapa del centralisme qu'engoleix tot lo qu'es cotisable. Aqueixa gent sense voluntat ni coratge pera obtenir allò a que tenen perfet dret, s'abandonaràn a n'aqueixa atracció centralisadora dels grans agombolaments humans. Fugiràn de la mort sense compendre que la duhen en llurs costums o llurs vicis.

La nostra ciutat s'anirà engrandint, y el

caràcter català sofrirà noves crisis posat en contacte ab les turbes sobrevingudes, amenaçantnos aleshores aquell decandiment moral y fisich que condueix a la perdua de la personalitat. Ja sabêm lo que'ns ha costat triomfar de l'embrutiment social y politich en que'ls forasters havien enfonsat al nostre poble deixantlo a mercê d'agitadors sense conciencia. Tinguemho, donchs, en compte, y pensêm qu'es la puresa de les propries costums lo que fa les nacionalitats.

Aquest excés de braços qu'en les ciutats se nota'ns diu ben clar qu'es tota aqui la gent que tant manca al camp. Avuy en dia es molt penós trevallar la terra, perque dels fruyts que donen els terroços poch ne gaudeixen els pobres. Y fugen del camp com qui fuig de l'esclavatge, y aquest els empresona encara més a ciutat, car may aqui's fruheix ab tanta salut y tranquilitat la vida.

Tots aquests cossos que's doblegaven sobre'l terroç, tots aquests braços que hi ensorraven l'aixada pera ferlo fecond, tots serán posats al servey de la gran màquina de la industria; tots aquests homes forts, plens de vida, serán engolits pels tallers y les fàbriques, ahont anirán perdent la salut que tenen. Es, donchs, l'excés de trevall ciutadà lo que ocasiona aquest gros desequilibri entre la industria y els productes naturals de la terra. Mentres la terra que'ns ho dóna tot resta abandonada, poblantse d'herbes selvatges, a ciutat els homes famolenchs se prenen ab odi el pa'ls uns dels altres. Y això succehirà fins el dia en que l'home que conrea un troç de terra que li abasti pera viure, pugui dirsen amo. Y aleshores serán abandonades les ciutats, avuy tan invadides.

El desequilibri de la societat es tan gran com el que's nota entre la industria y el comerç d'una banda, y l'agricultura de l'altra. Els pobles han de comptar quiscún ab si meteix, y viure dels naturals medis ab que compten, cercant, com diu Kropotkine, la manera de combinar l'agricultura ab la manufactura, el trevall del camp ab la industria *descentralisada;* y això suposaria la obligació d'haver proporcionat a tots els homes una educació cabal que per si sola, «ensenyant ciencia y ofici desde la joventut, dotés a la societat de les dônes y dels homes que verament li fossin necessaris».

Crech jo qu'es aquesta la manera de resoldre les crisis que actualment aclaparen als pobles. No's mata tant la miseria fent ciutats com portant als pobres al camp a sembrar llevors pera que la terra dongui fruyts esplendorosos. Hauria d'ésser obligació de tot individuu el combinar els coneixements cientifichs ab els pràctichs, trevallant la terra y trevallant en alguna art. Tots els qu'estimêm la vida hem de voler que's fomenti la del camp; hem de procurar que al camp no hi hagi pobres, sinó gent ben acomodada y senzilla, emperò no tant que's deixi enllhernar pel brill de les ciutats.

L'abandó de tantes y tantes masies ¿no'ns la mostra ben clara la ruina del caràcter català, de les sanes costums que un temps ens feren grans y amos de nosaltres meteixos?

Que's faci la reforma de Barcelona. Ella es ben convenient. Però no dêu oblidarse que si s'enderroquen caus tenebrosos ahont tantes families hi han mort corsecades, puig ni a ple dia hi entra la llum, no per això hi guanyarán gran cosa'ls humils. Ells haurán d'hostatjarse sempre allà hont no vulguin viure'ls altres.

No's fan fortes ni riques les nacions per les ciutats, sinó pels camps coberts d'espigues; no per aqueix espês teixit de xemeneyes qu'embruten l'atmósfera, sinó pel teixit de frondoses arbredes, a qual ombra poden acullirshi tots els homes deslliurats de l'esclavatge de les falses civilisacions.

Gabriel Vinyas

PÁGINES FESTIVES

PRENENT LES AYGÜES

Hi ha un ditxo castellà que diu: *No hay mal que por bien no venga*, qu'es aplicable en infinitat d'ocasions.

En la qüestió d'anar a pendre aygües hi ha persona que consideraria una verdadera desgracia'l trobarse completament bê de salut, puig se veuria privada d'anar a donarse la gran vida en un balneari durant els mesos d'estiu.

No ve poch rebê'l tenir un xich de dispepsia, o un poquet de dolor reumàtich, o quan altra no, un parell de grans de sorra a la bufetal Això li permet a un el passarse una

temporadeta respirant bons ayres y fent el gandul.

Y encara'ls amichs y coneguts vos planyen, dihent a cada pas: «Pobre don Fulano, està molt delicat; ha tingut d'anar a Caldes, o a Sant Hilari, o a La Garriga a pendre les aygües.»

Aquí a Caldes hi ve cada any un rentista del Camp d'en Grassot, que si li prohibissin el fer cada any aquesta escapatoria, crech que cauría malalt de debò.

Aquest any, un dia va trobar el seu metge a la Rambla:

—Don Desideri, ¿sab que'l trobo molt millorat?

— Sí, efectivament, paheixo molt millor que avans, ja fa temps que no he tingut la llengua blanca y'm sento més fort, però l'anar al Vichy Català, senyor doctor, no ho puch deixar. Me sembla que si no hi anés ja hi tornaríem a ésser. No's cregui, que no estich del tot bé. L'altre dia per sopar vaig menjar caragols a la patarrellada ab alioli, y com que'm van donar molta sed, me vaig fer un fart d'aygua avans de ficarme al llit. Fillets de Deu y quin rebombori fins al matí següent! Calculi que vaig arribar a espatllar la balda del balcó de la galería de tant obrirlo y tancarlo.

—Lo que vostè va fer, don Desideri, fou una gran imprudencia. Menjar caragols a la nit, y per torna ab alioli!

—Permetim, estimat senyor doctor, qu'en aquest punt no estigui d'acort ab vostè. Els caragols són un plat pel que hi tinch un deliri; són bons pera'l sistema respiratori, reforcen els nirvis, descarreguen el cervell, y el seu gust es exquisit. Els caragols són les ostres dels pagesos, y com que les viandes de pagès són molt més sanitoses que les de ciutat, pot ben afirmarse qu'es més higiènich el crospirse un plataç de banyoles, bovers o mongetes a la vinagreta, que una dotzena d'ostres d'Arcachón o Marennes.

—¿Y l'alioli, sant cristià?

—Era de tota confiança, fet a casa: alls y oli purs.

—Bé, però les dues coses plegades, a la nit, y en acabat beure aygua...

—Aygua de Moncada, la millor que's beu a Barcelona. Tot lo que va entrar al meu cos era perfectament digerible; lo que hi ha es que ja fa massa temps que no he anat a Caldes, y aviat el ventrell tornarà a fer de les seves si no arreglo prompte la maleta y toco pipa de Barcelona.

—Si vostè coneix que Caldes li proba...

—Oh, moltíssim! Si vegés els pollastres que s'hi crien per allà!...—

Don Desideri's dirigí cap a casa, y al arribarhi, avans de treures el barret, va dir a la seva dòna:

—Mira, Salustiana, arregla desseguida'l bagul, pera marxar a Caldes de Malavella demà sens falta. He trobat al doctor Sangonera, li he contat lo dels caragols de l'altra nit y m'ha encarregat que vagi com més aviat millor al Vichy Català. Ab les vehines de la escala fes com cada any: digalshi que anèm a Vichy, però sense afegir si es català o francés. Així's creuen que anèm a l'estranger y ens respecten més durant l'hivern.—

Y don Desideri fa córrer per tot el barri que marxa al Vichy francès, quan en realitat no arriba sinó a mitj camí... de la frontera.

—

Lo que resulta divertit pels tipos com don Desideri, que van més aviat a *pendre vins* que no pas *aygües*, es l'anar a raure en un balneari ahont hi hagi sempre verdaders malalts.

Figúrinse que, si un té'l caràcter comunicatiu y's fa amich ab el seus companys d'hostatge, té de conformarse moltes vegades a sortir a passeig ab un senyor que sofreix un reuma endimoniat que l'obliga a caminar ab crosses, tenint d'aturarse a cada pas y veyentse precisat a anar a pendre'l sol al mes d'agost.

Però lo més aburrit per aquests *soi-disant* malalts es l'hora dels àpats. Al tocar la campana d'avís ja se sab, tot són recados per l'estil al cambrer:

—El senyor del número 18 no baixarà a dinar. Ha passat la nit treyent el fetge per la boca. Avisi a la cuyna que li preparin una sopa de such d'escarola.—

O bé:

—Cuyti, faci el favor de l'aygua-naf, que a la senyora del 24 li ha agafat una basca!—

Desprès d'aquests aperitius un hom se senta a la taula, tenint per vehins a una senyora que va tota embolicada ab un mocador gran, a un senyor que pateix del fetge y

a un jove tan séch que a un li venen tentacions de sortir en processó fent *rogatives*.

—Faci el favor, moço, de tancar aquella finestra.

—Senyora, fa bé de manar que tanquin; no hi ha res pitjor que una corrent d'ayre.

—Y una servidora que desseguida'n té prou. No li diré res més: durant el transcurs de l'hivern passat vaig veurem obligada a ficarme dintre de cotó fluix.

—A mi, senyors, ab tot y ésser més jove que vostés, m'encostipa'l vol d'una mosca.—

En aquestes porten la sopa. El jove séch comença a examinarla ab la cullera y crida al cambrer:

—Psit, noy! Miri, aquesta sopa no es possible menjarla. El caldo està ple de llunes.

—No tingui por, no li farà mal.

—Jo me'n guardaré com d'escaldarme de menjar això!

—¿Vol que li facin una tapioca?

—No, no.

—¿Un caldo de reyna?

—No'm fa goig res.—

Y transcorre'l dinar tenint de menjar la carn d'olla ab gemechs, l'estofat ab planys y el peix ab imprecacions.

Per fi compareix el cambrer ab els postres, y entre cullerada y cullerada de crema s'origina la següent conversa entre'ls malalts:

—¿Y don Benet? ¿Que ja ha marxat que no'l veig avuy?

—No, ca, si's troba molt malament.

—¿Y això?

—Oh, ell a cada punt hi es.

—¿Qué té?

—Lo de sempre, una *diarrea* que se'n va com un canti.

—¿Es a dir que pateix del ventre?

—Moltissim, es el seu mal. Qualsevol cosa li descompòn els bodells. ¿Veu? Ara estém menjant crema; donchs ell se'n té d'abstenir encara que's trobi bé.

—¿Li fa mal?

—El dia que la tasta s'ha de llevar a la nit vintiquatre vegades al menys.—

Cregueume, gent sana, no freqüentéu balnearis, puig si avuy hi anéu per gust, potser demà hi hauríeu de tornar per força.

Alexandre Font

Caldes de Malavella, octubre de 1906.

EL MANSO

(Continuació)

Passaren dies y setmanes. Era una mitjdiada de setembre. Trescant y feynejant prop de la Bel, antiga criada de la casa, la Filomena anava de la cuyna al menjador, del menjador a la cuyna, garla que garlaràs ab el Miquel y la Sumpteta qu'encara no s'havien alçat de taula. Apenes li responien paraula'ls dos joves, mes per moure fressa ja n'hi havia prou ab lo qu'ella deya, el soroll de la vaixella a la cuyna, els cants de la criada y els del passarell que ab sos salts feya oscilar la gabia penjada al sostre ab un filferro.

—Ah Maria també, Miquel! Sembla mentida que sempre estiguis aixi, tan capficat, tan murriós...

—Si es el meu posat, tia!

—Ca, barret! Qui t'ha vist y't veu... Oh y que t'emmagreixes y tot! ¿Qué't fa mal? ¿Qué't lleva la gana? Digues! No ets bo per pondre ni per covar, home, y això no pot anar.

—No vos hi amohinéu—responia ell fent una rialleta.—L'any vinent si'm donen les llicencies cantaré missa; ja puch dir que sóch mitj capellà, y no m'estarien pas bé les plagasitats d'avans...

—Plagasitats, plagasitats... De tot ne dirém plagasitats a l'ultim!...¿Sabs lo qu'he reparat, fa temps? Que tots els que no llauren pel meteix solch que tu sembla que't facin malicia o pena. L'altre dia ho deyem ab el Tomàs, vés. També ho ha reparat ell. Com que cada cop que ve a veure a la noya te'n vas ab una excusa o altra... Ni que't fessin por els festeigs! Ah Maria! ¿Quin pecat fan els xicots? Fins el pobre moixonet, qu'es incapaç de mal, els hi alegra ab canturies les curtes festejades que solen fer. Si tots pensessin com tu aviat s'acabaria'l món, y això ja veus que no ho vol Nostre Senyor...—

Digué això la bona dòna sens apartar la vista de la feyna ni ataleyarse de l'efecte que ses paraules produhien al Miquel. Aquest guaytà a la Sumpteta y's tornà vermell com la grana.

Haventse internat la Filomena en la cuyna, la Sumpteta digué:

—Pobre moixonet! ¿Que no te'n recordes,

Miquel, de quan varem trèurel tu y jo de les teles? Ja fa quatre anys, vés. Desseguit se va amansir y cantava, cantava... Potser d'anyorament! Potser ja tenia promesa ell, o qui sab si ja havien fet niu!... Y ja ho veus: fins té alegria de que festegin els altres quan ell n'está privat.—

El Miquel exclamà ab to rencuniós:

—Alegria! ¿D'això'n dius alegria? Fariem millor de compadirlo en sos desficis els qui sense compassió li prenguerem la llibertat!...—

La Sumpteta no sapigué qué respondre. El Miquel, sense pendre comiat, eixi a fòra ab el posat macilent de sempre. A les poques passes trobà al Tomás, que anava a veure a la Sumpteta.

El Tomás li digué:

—¿Ahónt vas, noy, tan capficat? Sembles un manso posat al jou.—

El Miquel s'estremi violentment, y s'allunyà sense respondre. No'l vegeren pel màs en tota la tarda.

Al vespre, quan tornava, senti que'ls trevalladors de la masia propera deyen rihent:

—El manso, el manso!...—

Li havien tret per motiu.

—

A l'endemà parlà d'anarsen. No estava bo, no li probava la estada a la Fondala. S'havia avesat tant a la vida retreta del seminari, que tot lo que no fos aquella mitja llum de temple li feya mal.

—Ja te'n guardarás prou d'anarten, fill meu!—li respongué sa tia.—Si encara no trigarás quinze dies a rependre'ls estudis! Bé't lleurà prou de fer vida de capellà!—

Ell insisti, la bona dòna també, y cap dels dos convencé a l'altre. El Miquel sorti y vagà a l'aventura, fins arribar a un vell casalot, antiga masia abandonada, quals sostres y murs anaven esfondrantse a l'acció del temps. Passà ab precaució per entre les verdices espinoses que creixien al portal, y entrà. Les portes, ab les frontices trencades, eren mitj caygudes, y per les finestres esbatanades hi entrava'l vent ab gran fressa. Recorregué totes les cambres y corrals, qual solitut feya fret al cor. Sols la cuyna no era deserta: hi restaven, esgabellats, l'escó, la taula y la pastera, y sota la immensa campana de la llar encara hi havia cendres, restes segurament de les fogueres que hi feyen els pastors al aixoplugarshi en dies de mal temps.

—Vetaqui ma llar—pensà'l Miquel.—Es meva perque es deshabitada, perque es freda... Sol tinch d'anar pel món sense familia ni amors; sol, sempre sol!...—

Recordà les paraules de l'Eclesiastés:

«Treu, donchs, l'enuig de ton cor y aparta'l mal de ta carn: perque la mocetat y la joventut són vanitat. Y recòrdet de ton Criador en els dies de ta joventut, ans no vinguin els mals dies, y arribin els anys en que diguis: «no tingui en ells contentament»; ans no s'enfosqueixin el sol y la lluna y les estrelles, y's tombin els núvols derrera la pluja!...»

Escorcollant en sa memoria sagrades màximes, el seminarista pogué trobarne quelcuna que semblava justificar sos neguits y culpes:

«Si els núvols són plens d'aygua, sobre la terra la vessarán...»

Y altres màximes li ressonaren al fons de la conciencia com veus de sarcasme:

«Gosa de la vida ab la dòna qu'estimes, tots els dies de la vida de ta vanitat que't són donats sota'l sol: perque aqueixa es ta part en la vida y en el trevall en que t'afanyes. Tot lo que't vingués a la mà per fer, fesho segons tes forces: perque en el sepulcre ahont vas no hi ha obra, ni industria, ni ciencia, ni sabiduria!...»

—Ah! Vanitat de vanitats!—exclamà l'estudiant. Y seguint al predicador dels Evangelis:

«Com tu no sabs quin es el cami del vent, o còm se crien els òssos en el ventre de la dòna prenyada, aixi ignores l'obra de Deu, el qual fa totes les coses.»

Se deixà caure a l'escó, y apoyà en els palmells de les mans son front que abrusava. S'acabava la tarda Per la finestra entraren glopades d'ayre humit que li produhiren esgarrifances. S'acostà a l'empit y guaytà a la montanya que a son enfront se dreçava imponent, a l'altra banda del barranch hont era assentat el casalot. Y vegé'ls remats trescant a tota pressa, fugint de la pluja que s'acostava; y, ben aprop, el baylet de la Fondala conduhint unes poques vaques a punt de cria, y ab elles els dos man-

sos que, haventse reçagat, sovint les perseguien y, quan les havien atrapades, restaven indecisos a llur costat, en actitut estúpida. Una foguerada de vergonya y d'indignació enrogi les galtes de l'estudiant.

—A mi també'm diuen el manso—pensà.— M'ho diuen els mesquins, m'ho tiren en cara com un oprobi, ells que cometen la iniquitat del castrament!... Lleven als braus les potencies y el goig del viure, engabien als moixons perque cantin en el torment de llurs desitjos; atenten a la vida, y gosen després fer befa dels meus vots sants!...—

El Miquel s'estremi. ¿Eren sants tant meteix els seus vots, o eren una altra mesquinesa y una altra iniquitat? ¿Mataven el pecat o l'exacerbaven? ¿Per què ferli tòrt a la vida? El pecat, si pecat era, restava latent, en embrió, com l'ou no fecondat de certes aus alevosament desaparellades per l'home. Oh, la virtut, la virtut!... ¿Sols contrariant l'obra del Criador es dable, donchs, la virtut?... Y els purs, els justos, els humils, ¿no capeixen la enormitat de llur soperbia quan pretenen modificar, contrariar les manifestacions de l'amor y la vida? Se diuen perfets y són mancats, se diuen senzills y són presumptuosos, se diuen vidents y són cechs. Llur cor estret no abarca la grandesa mondial. Estrafets com són, volen estrafer la vida, que sols troben bella y pura si com ells es migrada.

Una veu fresca que'l cridava torbà les cavilacions de l'estudiant. Era la Sumpteta, que havia baixat a rentar a la riera y, ab el paner al costat, se'n tornava a casa pressosament, sobtada pel mal temps. Veyentlo a la finestra s'hi atançà.

—¿Què fas aqui?

—M'aburreixo qu'es bona feyna, ¿eh, noya?

—¿Has vist passar al Tomàs? Temps ha que dèu esperarme a casa, y si gayre s'entreté haurà de marxar ab la pluja a la esquena.

—Si que fóra de doldre. No, no l'he vist, dèu estar esperante encara.

—Donchs hi corro.

—Vés, cuyta... Però no, escolta, vina. Justament d'ell volia parlarte.

—¿Si? Ja entro. Jo també volia parlarten a tu.—

Y la Sumpteta, tan emocionada com resolta, penetrà en el casalot.

—Sèu aqui a l'escó,—digué'l Miquel.

—No: la mare m'espera y... miret el tempsl Escolta: ¿per què ho has dit això d'anarten? ¿Per què li tens tanta malicia al Tomàs?

—Ben clar, Sumpteta. Pel que tinch entès de la seva conducta, no crech que't pugui fer gayre feliç.—

La Sumpteta abaixà'ls ulls. Pantejava desaforadament d'emoció y de cansanci, y estava groga y ullerosa que dava condol.

—Digues,—continuà l'estudiant acostàntseli:—¿L'estimes tu al Tomàs?

—No, si... ¿què't diré?... Si una pogués triar...—

Dihent això la Sumpteta, que tanta pressa duya, s'assegué a l'escó. La conversa anà seguint ab grans pauses. Al Miquel li semblava que'ls batements del cor anaven a esbotzarli el pit.

—Donchs,—digué empassantse la poca salivera que tenia a la boca,—donchs si no l'estimes prou... ¿per què t'hi cases?

—Es allò, ¿sabs? Sóch sola ab la mare, y a casa hi cal un home per si ella manqués, que Deu no ho vulla.

—¿Y per què no't tries un bon minyó, encara que no tinga'ls cabals del Tomàs?

—No'l tinch per dolent; mes els bons minyons, bons, bons... aquests... aquests sembla que no han nascut per casarse.—

L'estudiant perdé'l món de vista, les cames li flaquejaren, y's deixà anar més que s'assegué al costat de la Sumpteta.

—Y si jo hagués nascut per casat, si jo fos un bon minyó d'aquests... Sumpteta... ¿me voldries com al Tomàs?—

La Sumpteta, molt seria y sense dubtar, respongué:

—A tu, més: no cal pas dirho.—

Y ràpidament, apartantse de l'estudiant, afegi:

—Mes jo no sóch per tu, Miquel. Faci cadascú son cami.—

L'estudiant esclatà ab tot el foch de sa sang jova:

—Tu ets per mi y jo sóch per tu, y seriem uns infeliços si volguessim resistir a aquesta força que'ns lliga. Seriem uns vençuts de la vida, que convertiriem en enemiga nostra quan tant ha volgut regalarnos ab ses ventures... Oh! jo estich boig dies ha, Sumpteta! Jo t'aborreixo a tu tant com a

n'ell, més que a n'ell quan te veig al seu costat! La serenitat que tant convé a un ministre del Senyor, jo no la tinch pas. Jo sóch indigne de Deu y dels homes. De la vida de sacerdot me'n forjava quadros tan falsos com ideals, y'm feya una llegenda ensemps paurosa y seductora de la vida mundana que, sentintmen privat, se'm feya vida de passions. Prengui la terra lo qu'es de la terra. T'estimo y sento que m'estimes, y't vull meva, y vull ab tu la dolça serenitat qu'he perdut!...—

La pobra noya clogué'ls parpres y decantà'l cap, boy esvahida. S'ofegava; en son pit l'ayre hi entrava xiulant, y un accés de tos cuydà a ofegarla més.

—Qué dius, Miquel! Oh, què dius!...

—Si, jo t'estimo ab tot el meu cor. Jo no sabía lo qu'era estimar, y ara d'això visch y moro!... ¿Y tu?... ¿y tu?...—

Ab veu feble com un sospir, y somrihent entre llàgrimes, digué la Sumpteta:

—Jo t'estimava com un germà, y'm dolía véuret fugir de prop nostre. Ara't vull com a germà, com a tot... y la gran alegría de la meva vida fóra poder ferte ben feliç.—

El Miquel recordà les dolces paraules de Sulamith:

«Oh, qui te'm dongués com a germà, que mamà als pits de la meva mare; y que't pogués trobar a fòra y't besés, y no'm menyspreuessin! Jo t'emmenaría, te ficaria a casa de la mare: tu m'ensenyaries, y jo't faria beure vi adobat ab el most de mes magranes.»

—Miquel,—digué la Sumpteta veyentlo abstret.—Pensa bé lo que m'has dit, pensa lo que vas a fer; no perdis el cap; recòrdet que'l Tomàs es de per mitj y que si'm vols has de parlar ab la mare... ¿Còm lliurarmen, ja, del Tomàs? Mes tira avant si estàs resolt y'm vols. Parla ab la mare, ¿ho sents? ¿Ho faràs?

—Si, Sumpteta, quan vulguis, ara meteix...

—Me fas por, sembles un arruixat... ¿Puch crèureho que m'estimes com la teva dòna que fos?...—

El Miquel jurà que si. Tots els juraments qu'ella li hagués demanat hauría fet. Li prengué una mà y li besà, y estrenyé després tot el cos d'ella, cobejant sa hermosura. Y el vell casalot, alberch de son amor, li semblà hermós aleshores com les cabanes de Cedar y les tendes de Salomó. Y ab la dolça calor d'ella anà enardintse, y la besà en la boca. La Sumpteta, arraulida pel goig, rebé ab llabis sedents la xardorosa besada de l'amant, la primera que'l Miquel posava en llabis de dòna.

Oh, desitj!... Llurs boques ja no's separaren, llurs braços s'apretaren més, y la virtut d'abdós ja defallia, vençuda, quan l'esclat d'un tro'ls deixà esglayats. S'apartaren l'un de l'altre confosos, y guaytaren per la finestra. La nit se'ls venia a sobre y plovia fort. La Sumpteta feu un pas vers la porta.

—Qu'hem fet! Què dèu pensar la mare! M'estarà buscant!...

—Aném, si, anèm...

—No, tu no't moguis. Si ens vegessin sortir d'aquí...

—Quan no sabies el meu amor no'm temíes, ¿y ara això t'espanta?

—No: mes qui sab les coses que dirien. Quèdet, ¿ho sents?

—Me quedo, Sumpteta. Vés, cuyta.—

(Seguirà.) LLUÍS VÍA

EL CENTAURE

(DE MARCH LEGRAN)

La mar, joyosa o planyera,
s'estén, verge de vaixells,
y guayta, prop la ribera,
un bosch ple de cants d'aucells.

Molts cops, l'última ombra al caure,
segur de no ser espiat,
apareix, brusch, un Centaure
sobre'ls quatre peus dreçat.

Llença al vent un crit selvatge...
En sa gropa veures creu
l'ombra errant del nugolatge,
y es negre y llis l'unglot seu.

Du mel, fruytes regalades
y flors que desfulla fort,
y fins du plomes furtades
a l'ala de les aus d'or.

S'atura demunt la sorra
—hont va a morir l'adeu clar
de la onada que s'escorre—
y ho llença tot dins del mar.

Després, tip de corre, acaba
per botre al mar glapitant,
barrejant sa blanca baba
ab la escuma de son flanch

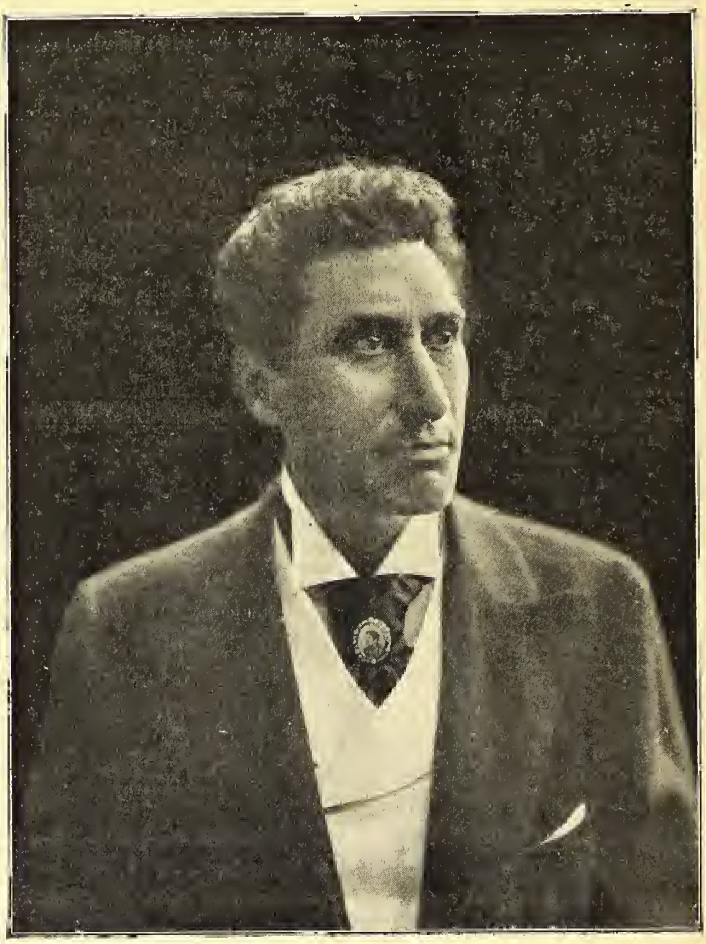
Les aygües, rihent serenes,
el colguen fins al pitral,
y ell somriu a les Nerenes
enjoyantles de coral.

VÍCTOR CATALÁ, trad.

NOVELLI

Feya més d'onze anys que no l'haviem vist a l'actor italià dels bons recorts. Y tots l'esperavem. Passava per aquí y's deturava una nit a saludarnos. Y tots hi varem anar: els entusiastes incondicionals d'altre temps, y els que, joves encara, sols el coneixien per sa anomenada. Tots hem anat a vèurel, tots hem aplaudit y tots ab ell hem dit *arrivederci*. En Novelli tornarà.

Jo ho espero ab desitj pera poderne dir ab més justesa tot lo que'n penso. Mentres tant voldria donar una impressió d'ell basada—trista base es—en l'única representació que li hem vist.



En Novelli conserva avuy, als seixanta anys—jo crech que passa dels seixanta,—les prodigioses facultats d'altre temps, tal volta les més grans facultats que hagi possehit cap actor dramàtich. Ningú com ell ha reunit, a una potencia de veu extraordinaria, la flexibilitat en graduarla y ferla expressiva e insinuant. Ningú com ell explica ab el rostre, explica ab els ulls, ab els dits de la mà, ab tots els moviments y totes les actituts de son cos lo que vol explicar, lo que vol qu'entenguèm. Ningú com ell posseheix un domini tan absolut de les taules, que li permet la naturalitat incomparable del seu jòch escènich. Ningú com ell parla tan bé y tan clar quan calla: una mirada, un geste, una actitut, un riure, una llàgrima fingida, li basten pera dir tot un drama, tota una historia.

En Novelli es el gran actor de la expressió.

Però ¿sent fondo en Novelli? Jo crech que no. Jo crech qu'en Novelli es un actor de composició. Es un actor que, com molts oradors, com en Castelar, per exemple, en mitj del periode més fogós, en mitj de la situació més patètica, conserva una fredor y una sang freda tals, que li permeten fer al meteix temps ab veu baixa una *chirigota*. En Novelli, ab una habilitat y ab un domini de les seves facultats prodigiosos, arriba a fernos creure tot lo que vol, ens anima un quadro ab tal riquesa de colors y de matisos, que

la impressió causada en els espectadors es fondíssima; però en aquell quadro miraculós de matisos y fins de conjunt, jo hi trobo a mancar l'ànima. Tot en Novelli hi es allí, tot el seu cos, tota la seva pensa, les seves intencions, el seu art, la seva experiencia, la seva voluntat y fins aquell quelcòm inexplicable que's desprèn de la seva persona fentlo tan simpàtich; tot hi es menys son cor. El seu cor, en *Alleluja* y fins en *Notte fatale*—petit monòleg humoristich — que'ns donà l'altra nit, jo no li he sabut veure.

Se'm dirà tal volta que *Alleluja* es un drama passional sense passions, que aquells adulteris de la mare y de la filla, si permeten a l'autor, en Marco Praga, fer algunes escenes satiriques ben intencionades, no li serveixen, com aixi tindria d'èsser, pera presentar verdaders tipos humans sorpresos en la llur nuesa tràgica; que'l drama d'en Praga, en fi, essent un drama violent, es un molt pobre drama. Tot això es cert y compta en descàrrech de l'actor ilustre. Però no deixa d'èsser significatiu que aquest actor, ilustre hagi escullit pera una nit solemne—diguèm el mot,—un drama tan efectista, com no deixa d'èsser significatiu que l'actor, no teninte prou ab els efectismes del drama, n'hi afegeixi d'altres que son autor no va posarhi. Per exemple: tot allò de l'atach d'ataxia o feridura y subsegüent mort aparatosa final, ab arrocegament per terra, tremolors de muscles, ulls en blanch y altres detalls *de rúbrica*, qu'en l'original italià no hi consten y que l'actor sens dubte pera *frappar* més intensament hi afegeix.

Pot èsser molt bé que la tradició d'uns temps en que'l teatre era més convencional, en que la vida escènica reclamava molta mostaça pera èsser ben digerida, en que les caretes de grans trets eren exigides pel públich quan li disfreçaven lo qu'era tan senzill com cru en la vida humana, pot èsser que tot això enlluherni a n'en Novelli y li faci escullir *Alleluja* y expliqui tots aquells efectismes.

Mes el per qué no'ns interessa. Com no pot interessarnos mès de la mida en que'ns interessen els documents històrichs, qu'en Novelli sia un artista d'ahir, un maravellós artista d'ahir. Nosaltres som d'avuy y no es nostra la culpa si avuy sòn una altra estètica y un altre art els que regeixen y condicionen la nostra sensibilitat emotiva.

Jo hauria volgut qu'en Novelli hagués evolucionat ab el temps, que'l Novelli d'ahir fos el Novelli d'avuy.

Jo confesso ingenuament, ab recança, que'l Novelli d'avuy es el Novelli de sempre. Ab curiosa alegria he constatat que aquest actor, prodigiós en recursos, no ha perdut res ab els anys; però la meva alegría's fon al considerar que'ls anys guanyen, que la vida guanya y que l'actor no ha sabut guanyar ab ells.

Consti, però, qu'es un gran actor en Novelli, encara que sia un actor refinadament efectista.

EMILI TINTORER

MAL DE VERGE

(Continuació)

Doctor. Si, ja ho veig.

Angel. No, ara no. Ab ell, ab ell m'hauria de sentir!

Doctor. Deu me'n guart. ¿*Vaya* un paper que hi faria?

Angel. Si no li dich res que no's pugui sentir! Tonteries, coses meves, res...

Doctor. Lo que jo no entench es una cosa.

Angel. ¿Què?

Doctor. ¿Còm ho sabéu que vos estiméu, si encara no vos ho heu dit?

Angel. Oh, si! Ens ho hem dit ab els ulls, ab el cor. ¿Sab? Ab el cor que no enganya...

Doctor. (*Parlant per dir alguna cosa.*) Essent aixi, no he dit res. Y... ¿còm has dit que's deya?...

(*Entra donya Tresa. Fons, esquerra. Mentres va a seure al sofà y donant la mà al metge que s'haurà aixecat, diu contestant a la seva pregunta:*)

Tresa. Se diu Lluis Trémols; té trenta anys y es metge; com vosté, igual que vostè. ¿No es veritat, noya? Perque jo encara no'l conech.

Doctor. Així, serà casament. Es a dir, dos casaments. ¿Quàn se casa l'Agna-María?

Angel. Aviat, d'aqui a tres mesos.

Doctor. Donchs enllesteixin, y dos casaments. Casarèm les dues germanes el meteix dia.

Tresa. Oh! tant com això... Encara no hi ha res formal. Però no ho sè: estich contenta. El cor me diu que aquesta vegada ho haurém encertat.

Angel. (*Satisfeta.*) Oh! Aquesta vegada si!

Tresa. ¿Y veu? El que hauría d'estar més content es vostè.

Doctor. ¿Jo? ¿Que sóch jo'l que'm caso?

Angel. La mamà ho diu perque vosté s'ho ha pres sempre tan a pit això del meu casori!

Tresa. (*Imitant al doctor.*) «¿Per què no't cases, per què no la casen? ¿Que't vols que-

dar per vestir sants?» Si hi tenia més desfici vostè qu'ella meteixa!...

Doctor. Es cert. Ho deya, y ho dich encara — per lo molt que la estimo a l'Angeleta, — y ella... es una noya a qui li convè casarse... com a totes. (*Bromejant, però ab intenció.*) Una noya que no's casa viu sense pena ni gloria y va als llims. Y l'Angeleta no hi vol anar als llims, ¿veritat?

Angel. (*Ab convicció.*) Oh, no!

Doctor. ¿Ho sent, donya Tresa? L'Angeta vol penes y glories, vol riure y plorar, vol anar al cel o a l'infern.

Tresa. Jesús, Maria, Joseph! Don Ramón!...

Angel. A l'infern no; però al llims tampoch.

Doctor. Donchs mira: el matrimoni, si no es un cel — y ho es molt poques vegades un cel,—es un infern. Un infern com l'altre, en que també hi ha coses boniques y s'hi passen ratos bons.

Tresa. Calli, calli; no digui heretgies.

Doctor. En fi, jo me'n alegro molt; y quan vegi al teu papà...

Mossèn Fèlix. (*Entrant.*) Deu me les guart... ab la companyia.

Tresa. Oh, mossèn Fèlix! Deu lo guart.

Doctor. Bon dia tingui.

Fèlix. Gracies, gracies... Y tu ¿que no'm dius res?

Angel. (*Besantli la mà.*) Oh, jo... bon dia, mossèn Fèlix... ¿sab? es que avuy...

Fèlix. ¿Avuy què?... Quin sant es avuy?

Doctor. Es Sant Lluis. (*Mossèn Fèlix fa un gest de negació y sorpresa.*) Si, si: Sant Lluis. ¿Veritat, noya?

Tresa. Ja veurà: el doctor vol dir qu'encara que no sia Sant Lluis avuy, l'Angeleta...

Doctor. ... està tan contenta com si ho fos.

Fèlix. (*Ingenuament.*) No li havia conegut may aquesta devoció per un sant determinat.

Angel. Mossèn Fèlix, ja li dirè jo: El doctor se'n burla. Ell vol dir qu'en Lluis... ¿sab?...

Doctor. ... Qu'en Lluis qu'es un jove molt guapo, estima a l'Angeleta, qu'ella també l'estima, y que si Deu no hi posa remey se casen. Veliaqui.

Fèlix. (*A la mare. Serio.*) Si que s'ho duyen amagat!

Tresa. Ja veurà, jo li explicaré. La veritat es que no'ns ho pensavem. No hi donavem cap importancia. Però, fa quatre o cinch dies, el meu marit reb una carta d'aquest jove demanantli una assentada. «Se tracta de la seva filla, ab qui'm voldria casar», deya. Y vindrà avuy. Ara.

Angel. Però jo no estich gens tranquila; perque deya una altra cosa la carta.

Doctor. ¿Deya una altra cosa?

Angel. Deya: «Es molt delicat lo que li tinch de dir.»

Tresa. Però, criatura, ¿vols res més delicat que un casament?

Angel. Bé, si. Però com qu'ell també m'ho va dir que tenia por de venir a veure al papà! Creguim, tinch una angunia!...

Fèlix. Pènsinshi bé; pènsinshi bé. Després, com les altres vegades, pot venir un desengany, y...

Angel. (*Mitj plorant.*) No me'n parli. Oh, si aquest cop també!...

Doctor. No t'exaltis, criatura; si això es un dir.

Tresa. Es clar, dôna. De tots modos, ens hem informat. Sembla qu'es un bon xicot. De rich, no, no n'es de rich; però tè bona clientela. Y ja veuràn: ¿què podèm esperar pera la nostra filla? Nosaltres tampoch ne som de richs.

Fèlix. Alabat sia Deu!

Tresa. Y per això'ls hem cridat a vostès. Tot sopant ens donaràn un bon concell. Ja saben que vostès dos sòn les persones de més confiança...

Antonia. (*Desde la porta; fons dreta.*) Han dut aquest paquet pera la senyoreta Agna-Maria.

Angel. (*Aixecantse.*) ¿Qu'es, qu'es? A veure...

Ant. No ho sé... una capça.

Tresa. Dèu èsser d'en Mariano.

Doctor. ¿Del seu promès?

Angel. Si. (*A la criada.*) De segur qu'ell es aquí, també.

Ant. (*Dubtant.*) Si, senyora; però diu que no ho diguin. Vol darli una sorpresa.

Angel. (*Ab un petit deix de rencunia.*) Vol darli una sorpresa!...

Tresa. Vés, vés; cridala.

Angel. (*Agafant la capça y cridant.*) Agna-María, Agna-María. (*La criada surt.*)

Agna. (*Entrant; fons esquerra.*) ¿Què hi ha?... Oh, Mossèn Fèlix!...

Fèlix. Deu te guardi, Agna-María.

Angel. (*Secament.*) Té.

Agna. ¿Qu'es això? (*S'assenta en un silló d'espatlles a la porta del fons, dreta, y desfà les cintes de la capça de bombons.*) Ba, es d'ell! Però ¿que no ha vingut ell?

(*Mentres diu això, en Mariano haurà entrat de puntetes, ab dos dits a la boca demanant silenci, y s'haurà acostat al silló hont seu l'Agna-María. Ab les dues mans li tapa'ls ulls.*)

Mariano. ¿Quí sóch?

Agna. (*Deixantlo fer.*) Vés, vés; estigues.

Mar. ¿Qui sóch?

Angel. (*Molt nirviosa, excitantse per moments.*) Que'n sóu de criatures!... Això no's fa!

Mar. ¿Y ara, Angeleta? (*Deixant a l'Agna-María.*)

Angel. (*Reprimintse; mitj confosa.*) Volia dir que... que hi ha Mossèn Fèlix y que...

(*Seguirà.*) EMILI TINTORER

ESPERANTA FAKO

Esperanta grupo fondiĝas ĉe la Tortosa urbo kiu malfermos klason de Zamenhofa lingvo internacia esprimata de S-ro Emilo Albiñana el «Espero Kataluna» de Barcelono.

La klaso de tiu-ĉi S-ro ĉe la «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», estos daŭrigata de S-ro Geromo Vila ankaŭ el «Espero Kataluna».

S'està fundant un grupo esperantista en la ciutat de Tortosa, qui obrirà una classe de l'idioma internacional d'en Zamenhof, explicada pel senyor Emili Albiñana d'«Espero Kataluna» de Barcelona.

La classe que donava dit senyor en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», serà continuada pel senyor Geroni Vila, també d'«Espero Kataluna».

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(*Acabament*)

Pera expressar la idea d'esdevenir verificant l'acció d'un verb intransitiu. Sufixat a l'arrel o *acompanyant* al verb, expressa la meteixa idea que si el verb estigués en participi actiu. Ex.: *Sidi*, seure, estar assegut; *sidiĝi*, asseures, esdevenir seyent. *iĝi sidanta. Morti*, morir; *mortigi*, matar, fer morir; *mortiĝi*, morirse, esdevenir morint, *iĝi mortanta.*

Ab les *arrels adjectives* y *substantives* expressa la idea d'esdevenir lo que l'adjectiu o'l substantiu indiquen. Ex.: *Blankiĝi*, esdevenir blanch. *Pala*, pàlit; *paliĝi*, esdevenir pàlit. *Beliĝi*, esdevenir bell. *Edzo*, marit; *edziĝi*, esdevenir marit, casarse. *Pano*, pa; *paniĝi*, panificarse.

Ab les *preposicions* expressa la idea d'esdevenir en el lloch indicat per elles. Ex.: *Eniĝi*, esdevenir dintre. *Aliĝi*, esdevenir al, adherirse. *Foriĝi*, esdevenir fòra.

ADVERTENCIES GENERALS. El sufixe *iĝ* no enclou la idea de voluntat. Quan volguèm emetre aquesta idea usarèm la forma reflexiva. Ex.: *Mi blankiĝas pro la timo*, esdevinch blanch a causa de la por; *mi blankigas min per peniko*, m'emblanquino ab un pinzell. (Observis aquest matís: *La veloj de la barkoj blankas ĉe la horizonto*, les veles de les barques blanquejen a l'horitzó, se destaquen per blanch.) *Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis* (Zamenohf), el meu oncle no va morir de mort natural, emperò no obstant no's va matar ell meteix ni tampoch fou mort per ningú; un día, passejant vora'ls carrils dels camins de ferro, caygué sota les rodes d'un tren en marxa y esdevingué mort. *Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendiĝis sur la branĉoj de la arbeto* (Zamenohf), jo no he penjat mon casquet d'aquest arbret, sinó qu'el vent se l'ha endut del meu cap, y ell, volant, ha esdevingut penjat de les branques de l'abret.

De les arrels noves formades ab aquests sufixes, igual que aconteix ab els altres, se'n poden fer substantius, adjectius y adverbs. Ex.: *Bona*, bo; *bonigi*, bonificar, fer bo; *boniĝi*, bonificarse, esdevenir bo; *bonigo*, la bonificació, l'acció de fer bo; *boniĝo*, l'acció de ferse bo; *boniga*, que bonifica; *bonige*, d'una manera bonificanta, etc. *Dolĉa*, dolç; *dolĉigi*, endolcir; *dolĉiĝi*, endolcirse; *dolĉigo*, l'acte d'endolcir; *dolĉiga*, que endolceix: ex.: *la sukero estas dolĉa, kay tial ke ĝi dolĉigas la akvon ni povas diri ke sukero estas dolĉiga*, el sucre es dolç y car endolceix l'aygua podèm dir que'l sucre es endolcidor; *dolĉige*, endolcidorament.

Poden així meteix les noves arrels pendre altres sufixes: Ex.: *Maldolĉigi*, amargar; (*maldolĉa*, amarga); *maldolĉiga*, amarganta. *Edziĝi*, casarse; *Edziĝanto*, el qui's casa; *geedziĝantoj*, els qui's casen (els dos sexes); *edziĝantaro*, la reunió dels qui's casen. Etc., etc., etc.

Ĉj, serveix pera indicar el diminutiu carinyós dels pronoms masculins y's coloca després de les 1 — 5 lletres. Ex: *Miĥaelo*, Miquel; *Miĉjo*, Miquelet, Miqueló, Quel. *Josefo*, Joseph; *Joĉjo*, *Joseĉjo*, Josepet, Josepó, etc. *Emilio*, Emili; *Emĉjo*, *Emiĉjo*, *Emilĉjo*, Emiliet, Mili, Miliet, etc.

Nj, serveix pera indicar el diminutiu carinyós dels pronoms femenins y se coloca després de les 1 — 5 lletres. Ex.: *Mario*, Maria; *Manjo*, Marieta. *Rozo*, Rosa; *Ronjo*, Roseta, Rosons, etc.

A més d'aquests afixes, s'en usen dos més, proposats per alguns esperantistes. Si be'l seu us no es legal, els donêm a coneixer car a l'us toca el legalisarlos. Són aquests el prefixe *fi*, y el sufixe *aĉ*. El primer usat com a mot simple tradueix la nostra exclamació de fàstich. *ex!*; el segón, usat sol no te sentit determinat.

Fi, indica lo baix, lo degradat, lo groller o repugnant moralment. Ex.: *Fivirino*, barràm, bandarra, donota. *Fipopolo*, el poble baix, la plebs indigna.

Aĉ, indica lo degradat, malaltis, estropellat materialment. Ex.: *Ĉevalaĉo*, ròssa; *botaĉo*, sabatot (en el sentit de sabata dolenta).

FORMACIÓ DELS MOTS Y DE LES ORACIONS

La formació dels mots y de les oracions ha pogut anarse observant en el curs d'aquestes explicacions. La lògica y el sentit comú ens guiaràn en tots els casos, tenint sempre ben present la *naturalesa* de l'arrel que usèm (si es substantiu, adjectiu, verb transitiu o intransitiu, etc.) y la *idea* per ella expressada. Així meteix, la claretat es la que'ns ha de guiar en la formació de les oracions. Mercès a la existencia de l'acusatiu tota confusió es impossible entre'l subjecte y el complement. Les parts de la oració ordenades com en català, seràn ben ordenades. La claretat y la harmonia altrament, ens aconcellaràn, no oblidant, que tot lo que sia *clarament comprensible* es Esperanto; tot lo que sia fosch no ho es.

PUNTUACIÓ

No existeixen regles de puntuació. El Doctor Zamenohf usa *coma* entre les oracions. Essent les regles de puntuació si fa no fa les meteixes en totes les llengues, diu l'inventor de l'Esperanto que cadascú pot usar en Esperanto la puntuació tal com l'usa en sa llengua natural (1).

F. Pujulà y Vallès

(1) Pera'ls exercicis de traducció de l'Esperanto al Català, recomanèm la «*Ekzercoj de Aplikado.* — Seksikologio, Sintakso, Vortfarado Esperantaj» d'en L. de Beaufront. (Llibreria Hachette et C.ie. — Boulevard Saint Germain, 79, París. — Preu 1 franch.) Y especialment la «*Fundamento de Esperanto*» del Doctor Zamenohf. (Meteixa casa editorial. — Preu 3 franchs.) Així meteix recomanèm la «*Fundamento Krestomatio de la Lingvo Esperanto*» del Doctor Zamenohf. (Meteixa casa editorial. — Preu 3'50 franchs.) Aquests dos derrers llibres escrits tot en Esperanto (com el primer) són els *models* qui enclouen les lleys gramaticals y les de l'esperit de la llengua Esperanto.

NOVES

La situació politica d'avuy, que no es filla del poble sinó dels falsos partits, segueix essent la meteixa qu'en temps d'en Cánovas y en Sagasta. El regim en res s'ha modificat; sols se diferencia d'aleshores en que sa corrupció encara es major. En Maura volia cambiarlo, cambiant la lley del sufragi; y no ha fet res; els lliberals deyen que'ns durien un feix d'avenços, y ens han donat... la lley de jurisdiccions! Tots han tendit a protegir els vicis de dalt contra la voluntat y els interessos de baix. Enlloch de fer politica s'ha transigit, s'ha consentit, s'ha trampejat; y els pochs pobles que com Catalunya han tingut aspiracions propries, han sigut més escarnits que may.

Però a Catalunya ja no hi pot surar la representació de la politica vella, ja no inspiren fe'ls homes *de partit*. Es necessari, donchs, que'ls diputats catalans sien homes del dia, que representin el nostre avuy esplèndit contra'ls atavismes d'una politica que agonitza y que sols cal, pera ferla morir del tot, qu'ells lluytin ab conviccions fermes, y no per compromis solament, com sembla succehir algunes vegades.

Recòrdinse de les bones campanyes que han fet, tinguin en compte que tot un poble'ls contempla encara, y que no n'hi ha prou, ni de molt, ab la concessió d'una amnistia com la que sembla que vol concedir el Govern, pera fernos cedir un borrall en les reclamacions nostres.

—

Notabilissim y verament trascendental pera la nostra causa fou el *meeting* celebrat a Reus el derrer diumenge com a acte inaugural del «Foment Republicà Nacionalista», format pels elements federals y nacionalistes d'aquella ciutat. En el teatre del Circo tingué lloch la hermosa festa, que obri en Pau Borrell, president del «Foment», el qual cedi són lloch al doctor Marti y Julià, president de la benemèrita *Unió Catalanista*.

Llegida la llista de representacions y adhesions, feren us de la paraula'ls senyors en Pere Redón, en A. Rovira Virgili, en Joaquim Lluhi y Rissech, en Julià Nougués y en Domingo Marti y Julià. Tots foren ovacionats, comentant el públich ab gran entusiasme'ls hermosos discursos, tots ells inspirats en un gran amor a la llibertat y a Catalunya.

En el local del «Foment» se celebrà al vespre un banquet en obsequi als oradors, regnanthi també gran entusiasme.

L'acte inaugural del «Foment Republicà Nacionalista» fou, donchs, un veritable èxit pera la causa de Catalunya, malgrat les insidioses campanyes que, de força dies avans, venien fent en contra certa prempsa y certs elements de Reus, que han quedat en el ridicul.

—

Termenat ja'l nombrossisim tiratge del llibre que conté'ls discursos pronunciats contra la lley de jurisdiccions al Senat y al Congrés, un dia d'aquests se reunirà la Comissió de Solidaritat Catalana per acordar en quina forma deurà repartirse y vendres.

S'han enquadernat artisticament alguns exemplras, que's destinen als senadors y diputats adherits a la Solidaritat.

—

A Vilassar de Dalt tingué lloch el passat diumenge a la tarda un *meeting* de Solidaritat presidit pel senyor Galcerán y en el que hi feren us de la paraula'ls senyors Balmes, Millet, Grau, Lletget, Mas, Tarragó y Companys. Hi acudi una gran gentada que aplaudi entusiastament als oradors, demostrantse que arreu l'esperit de solidaritat va creixent.

—

Al local del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» s'hi celebrà dissabte a la nit una artistica vetllada en la que hi prengué principal part la reputada pianista senyoreta Onia Farga, la qual se donà a conéixer també com a excelent violinista interpretant el *Concert en mi menor* de Mendelssohn, essent molt aplaudida, com ho fou també executant al piano l'*Apassionata* de Beethoven, la *Balada en sol menor* de Chopin, el *Tema* de Thalberg y la *Rapsodia 12* de Liszt. Hi assisti nombrosissima concorrencia, qu'eixi altament complaguda d'aquesta vetllada.

—

La senyora Maria Pichot de Gay ha donat un concert al Principal: un de sos massa escassos concerts. Y una vegada més, desprès de fruhir sa exquisida dicció, no podèm deixar de notar que ben sovint vingui el seu art a ésser pels artistes d'aqui una ensenyança, y pels aficionats una delicia.

La senyora Gay, ab una veu ben timbrada però poch extensa, brilla y encisa; té'l secret de les modulacions com ben poques cantatrius, y sos accents són sempre sugestius, y d'expressió justissima.

El variat programa, en que s'hi emmaridaven autors antichs y moderns, estrangers y de casa, notes sublims, doloroses, majestàtiques, gayes, ingenues, picaresques, fou admirablement interpretat per ella, secundada pel delicat acompanyador el pianista Mr. Wagner. No estigué del tot justa, emperò, en totes ocasions la senyora Pichot de Gay.

En Lluis Pichot se'ns revelà una gran esperança, malgrat haver escullit un programa que, per lo atapahit y complicat, hauria posat a proba fins als mestres famosos del violi, lo qual donà lloch a que alguna volta's remarqués sa inexperiencia, per més que tingué moments d'intensa emoció artistica y d'alta inspiració.

—

La «Schola Orpheònica», dirigida per son director el mestre Marcet, donà'l passat diumenge al mati un concert en el teatre Romea, assistinthi una concorrencia nombrosissima que aplaudi ab gran entusiasme totes les peces del programa, executades ab molt acert y justesa, havent d'ésser repetides una *Sardana* del mestre Serra, la *Cançó de noys*, *Negra sombra* y *Patria nova*.

Acabà'l concert ab *Els Segadors*, que valgueren una ovació a la «Schola», la qual ha evidenciat sos progressos en la bella art que conreua.

—

El *Stockholms dagblad* del 7 d'aquest mes anuncia que'l premi Nobel de literatura's concedeix al poeta italià Carducci, tan admirat per molts de nostres intelectuals. Italia

està també d'enhorabona, segons la prempsa sueca, per adjudicarse'l premi de medicina al professor Golgi, ademés d'en Ramón Cajal.

—

Publicacions rebudes:

Reglamento del Juego de Foot-Ball, publicació de *Los Deportes*. Ab molta claretat y precisió ha fet el senyor en Isidro Lloret, més que una traducció literal de les lleys angleses en aquest jòch, una adaptació lliure, que resultarà força útil als footballistes de nostra terra. Forma un quadern de 40 planes, que's llegeix ab molt gust.

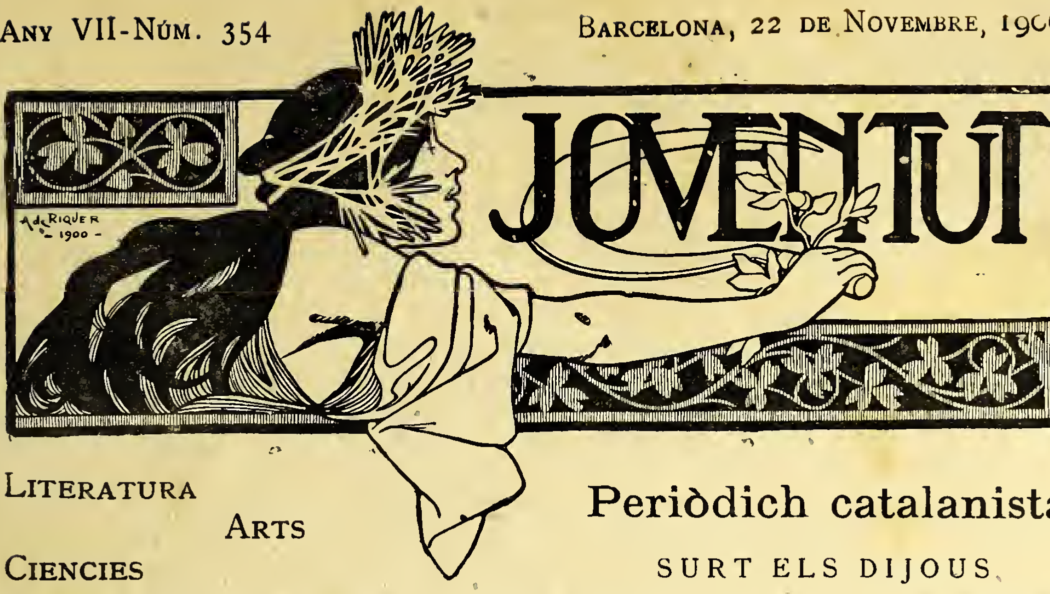
Cartell pera'ls Jochs Florals que, organisats per la Lliga Regionalista, Delegació de la Barceloneta, deuen celebrarse'l primer diumenge de janer del vinent any 1907. S'ofereixen dinòu premis, en objectes d'art y en metàlich, devent enviarse les composicions que hi optin, avans del 20 del proxim desembre, al secretari del jurat, carrer Alegría, 33 y 35, sense plech acompanyatori, car per tot el dia 4 de janer els autors premiats podràn remetre, a més del nom, un o més fragments del trevall premiat per'acreditar llur personalitat. No's concediràn accèssits ni mencions honorifiques. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Ferràn Agulló y Vidal, president; Ramón Miquel y Planas, Manel Folch y Torres, Joseph Morató, Anfòs Maseras, Joan Redondo, vocals; y Domingo Ducet, secretari.

Memoria endreçada per la Secció d'Instrucció y Educació del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» als socis del meteix, exposant el per què de les ensenyances qu'en ell se donen y que han sigut aumentades ab assignatures de llengua catalana, portuguesa, aràbiga y esperanto, y ab la de geografia comercial. Resulta un trevall conciençós.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 354

BARCELONA, 22 DE NOVEMBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT	. . . .	10 CÈNTIMS
» ATRASSAT	. . . .	20 »

SUMARI:

CRÓNICA DEL NORT

VERS EL GOIG DE VIURE

Es una època ben original la present; una època que podriem nomenarla dels contrasts. D'un cantó sentim a dir que no es pas el *saber intelectual* lo que fa la felicitat del poble, y que cal ensenyar als noys a usar llurs mans en els trevalls pràctichs pera esdevenir bons ciutadans. Y de l'altre cantó's trevalla ab tota l'ànima pera cultivar al poble y escampar en ell el saber y la instrucció, fentlo esdevenir inteligent. Quin dels dos extrems té la rahó no cal pas dirho. Emperò, pera molta gent, se fa ben difícil compendre de què li pot servir a un home del poble'l saber qualques noms de la geografia y algunes fetxes històriques mès. «No'n serà pas mès ditxós — se diuen; — son trevall no serà pas menys pesat, ni son jornal mès crescut; val mès que's dediqui solament a trevallar!»

Això es una gran y trista equivocació.

Els homes no sòn pas posats al mon pera exclusivament produhir la major quantitat possible de trevall ab llurs propries forces. Es precisament al contrari. Lo que hi ha, en cada home normal, es una gran mesura *d'esperit en potencia*, que cal mirar de desenrotllar a son temps. La gent del poble tenen ànima, y necessitats de conèixer y de saber com nosaltres meteixos. Y tenen ben bè'*l dret d'exigir* que la gent culta — sovint colocada en situacions envejables sense merèixerho pas — tenen el dret d'exigir, que aquests altres homes, millor tractats per la sòrt, els ajudin una mica y els hi facin pendre part en l'àpat opulent que cada dia es servit als richs.

En aquest dret hi han començat a parar ment, aquests anys derrers, les classes cultes y la joventut universitaria de la Suecia y de la Finlandia. Se tracta en especial de la població del camp.

Ningú pot negar el fet de que'l pagès, l'habitant de les viles, està en una situació inferior a la de l'habitant de la ciutat. En aquesta l'obrer no tè tantes dificultats pera satisfer les *necessitats del saber*, si les sent. Tè a sa disposició biblioteques, sales de lectura, pot escoltar conferencies públiques, fruhir les representacions teatrals, etc., etc. En tant que a fòra no hi ha sinó les escoles prima-

ries, y encara aquestes són pels noys no més.

El pagès, l'home de vila inteligent, qui baix varis punts de vista està en tan desigual condició al costat del ciutadench, sent la tentació — sobre tot la jovenesa — d'abandonar el camp y anarsen a viure a les ciutats, ahont tants de plahers y de distraccions pera l'esperit hi pot trobar.

No obstant, fàcilment se comprèn que no es tan fàcil com això aportar cultura a les pagesíes y a les viles. Un dels medis ha estat el de la lectura. Y aquella dificultat s'ha pogut observar ab les biblioteques comunals, dels ajuntaments. Les grans distancies, la manca de medis de que disposen aquestes biblioteques pera mercar nous llibres, la poca cultura y el poch interés que tenen llurs administradors pera les qüestions modernes e instructives, la lectura massa entusiasta dels diaris, tot això junt, són coses que fan compendre clarament que l'estat d'aquestes biblioteques no es el que fóra de desitjar. Y si qualque cosa cal cambiar, aquesta es la primera.

Pera ferho, per'assolir l'ideal d'omplir el buyt de distraccions intelectuals que se sent a fòra, s'han usat dos medis diferents. Són aquests: les *biblioteques circulants* y les *conferencies populars.*

Les biblioteques circulants són petites coleccions de llibres — de trenta a cinquanta volums—que's deixen a les reunions rurals, a les pagesies, als ajuntaments pera que hi romanguin de tres a sis mesos de l'anyada. Després d'aquests temps, cada grupo o entitat reb una nova colecció y envia l'anterior a una altra entitat o grupo, de manera que les coleccions fan el torn per tot el país.

Les ventatges d'aquestes biblioteques són ben evidents. Les gents del camp, qui no tenen medis pera ferse elles meteixes una biblioteca y qui no tenen ni ocasió ni prou clar judici pera escullir sa lectura, se posen en condició ab aquestes coleccions d'assaborir moltes vegades coses excelents. L'interés per la lectura no té temps d'afeblirse, car les coleccions són cambiades, renovades sovint, cosa que no succeheix ab les biblioteques comunals, que acaben per ésser sabudes de cor.

En algunes comarques, fins en les ombrívoles y llunyanes, l'interès per la lectura ha esdevingut de tal manera intens, que hi ha hagut necessitat d'agrandir les petites biblioteques enormement. En algunes provincies l'estat meteix les paga; en altres ho fan les societats y les persones qui s'hi interessen.

Les biblioteques circulants se componen de ben diferentes materies. S'hi troba literatura instructiva, recontes de viatges, *belletristiques*, medicina popular, de tota mena de coses, car cal pensar en els diferents gustos de cadascú. La visió de les coses—l'horitzó—del camperol necessita ésser aixamplada; y ¿quina manera millor d'arribarhi que la de la lectura, desde'l moment que no se'l pot agafar per la mà pera conduhirlo al món y ferli conèixer la vida y tot lo que cal conèixer y apendre?

El trevall de la instrucció, avuy en dia, es de tal manera forçat, tan materialment com intelectualment! Els nous pensaments, les noves idees, s'expandeixen ab tal velocitat avuy! Tot lo qu'es nou empeny lo heretat, lo vell! La febre d'inventar ha pres al món. Donchs bé: si totes aquestes coses noves, idees noves, sentiments nous, no arribessin més que a la gent *rica* de les ciutats, la diferencia entre ella y la qui viu lluny de tota la vida actual s'engrandiria de tal manera, que mancarien no solament les circumstancies exteriors, sinó també la manera d'esguardar la vida y de pensar.

Cal tenirho en compte això. Cal que un poble no estigui dividit en dues parts tan diferentes qu'en cap terreny se puguin compendre ni escoltar l'una a l'altra. Es un gran perill; perill que'm sembla més gran precisament en el terreny intelectual. Un poble dividit aixi, en dues parts, y qui permet que la escletxa entre les dues s'aixampli, no pot viure gayre temps. Però cal molta energia y més paciencia per'allunyar aquest perill.

Ja fa més d'una decena d'anys que això s'ha ben comprès a casa nostra, y que s'han fet molts ensaigs pera illuminar la situació trista y monòtona de la gent del camp de nostres comarques del Nort durant les llargues nits y les eternes vetlles de l'hivern.

Un altre d'aquells ensaigs es el qu'he nomenat, de les *conferencies populars*, que tinch per un dels millors, y del que parlaré a titul d'informació, car tinch per entès que baix algún aspecte es conegut a Catalunya.

Aquestes conferencies, qui comprenen també tot lo que ab elles diu relació, com vetllades musicals, de discussió, etc , y deuen son origen a les *Academies d'obrers*, fundades després del 1880 en moltes viles de la Suecia, són donades pels professors de les universitats y dels *gimnasos*, pels estudiants, metges, enginyers, y fins pels capellans y militars. La materia d'aquestes conferencies es emmatllevada a totes les branques de la ciencia y de les lletres. S'hi donen biografies dels grans homes, dels *leaders* de la civilisació nacional, dels hèroes de la humanitat, dels grans politichs; s'hi ensenyen la historia, la geografia, la literatura, la quimica, la fisica, la geologia, la botànica, la zoologia, la medicina, la politica social, y més encara; però tot de manera simple, senzilla, que tothòm ho pugui compendre sense dificultat.

Com que aquestes conferencies deuen ésser exclusivament instructives, tota discussió hi es prohibida, aixi com tota qüestió politica y religiosa. Emperò, pera donar als oyents la ocasió de discutir les qüestions candents del dia, s'organisen vetllades de discussió, en les que cadascú pot emetre'l seu parer.

Les conferencies són sovint, y sobre tot al principi, acompanyades de projeccions, lo que constitueix una gran atracció pera'l públich. Aquestes projeccions són principalment necessaries en les encontrades menys civilisades, en les que cal de moment preparar l'interès del poble per'atrapar aquesta mena d'instrucció.

Ha pres tanta expansió aquest moviment de cultura, qu'existeixen ja provincies en les que cada ajuntament té sa *Societat de Conferencies*, es a dir: un comitè qui s'encarrega de prepararles, d'organisarles, de triar els temes, els dies, les hores, els locals.

Pera tenir una conferencia, els qui la desitgen, se dirigeixen a certes organisacions fundades expressament a les ciutats pera donar ressenyaments y pera distribuhir les llistes de tots els conferenciants y de llurs materies a tractar. Moltes d'aquestes societats de conferencies de fòra han fins arribat a construhir, ab llurs medis limitats, hermoses cases en les que s'hi reuneixen una o varies vegades per setmana pera ohirhi discursos, pera pendre part en una vetllada musical o pera discutir una qüestió d'interès comú.

Els gastos de les conferencies són pagats en part per persones interessades en la cosa y per les entrades de preus petitissims, y en part per les caixes comunals. Altrament també per'això l'estat dóna anyalment una suma important, que déu ésser repartida entre les dites societats, a proporció ab llurs propris ingressos, es a dir: l'estat dóna a cada societat tant com ella meteixa reuneix y dóna.

Emperò, tots aquests esforços pera enlayrar la cultura no tenen solament per finalitat l'*instruhir*, sinó també'l DONAR SATISFACCIÓ A LA NECESSITAT QUE SENT LA GENT DE FÒRA DEL PLAHER Y DE LA DISTRACCIÓ.

Y es ben bé aixi. Sovint se veu còm el pagès, corvat y fatigat pel dur trevall de son jornal, no s'espanta pas pera fer kilòmetres y kilòmetres en plena fosca, en mitj del fret y de la neu, per'arribar a la casa de les conferencies. Les dues hores que hi passa escoltant el discurs, són pera ell un raig de llum en sa vida tan orfe y pobra de tot goig; raig de llum qui aclareix la monotonia de son trevall quotidià y li fa esperar ab impaciencia'l retorn de la jornada de la conferencia pròxima.

MME. SIGNE LANGLET

Heidelberg, novembre.

IMMORTALITAT

Era *el poeta* a qui portaven a enterrar...

Potser may s'havia vist un seguici tan lluhit y tan nombrós. Cinchcentes persones! Cinchcentes persones en una població de mitj milió!...

Tothòm ho deya que aquell jove tirava per immortal; tothòm menys una dòna que, tot mirant la desfilada, preguntava encuriosida:

— ¿Qui era aquest?

— Un jove qui feya romanços — responia la vehina.

— Ja veurèu — afegia una altra: — cadascú per allà hont la enfila... —

Les representacions de la intelectualitat ompliren sa tomba de corones y els ayres de ditiràmbiques oracions. Els romàntichs y neurastènichs, els versayres de llarga cabellera y els poetes de debò, en romiatge d'amor li consultaren sota dels foscos xiprers ses dolorides estrofes.

Allí restà fecond fins després de mort, fent florir a tot vol de son sepulcre les semprevives y els rosers; y les verges qu'en lo més amagat de llur cambra s'havíen estremit de plaher tot llegint ses produccions, al passar devant d'ell s'agenollaven, y tot murmurant una oració escapçaven la florida, amagant en llur pit la flor segada com amulet misteriós contra les traidoríes de la passió...

Anys més tart, quan totes les aspiracions del poble crestallisaren en un sol afecte de sentiment patriòtich, els capdevanters del moviment l'ungiren *verb* de la revolució pacífica, y enlayraren son recort en un monument de marbre, sobre una columna de bronze, bell mitj de la ciutat.

Però aquella onada de sentiment no tingué prou empenta pera imposarse a la febre d'or, y en vingueren d'altres d'un mercantilisme fret y indiferent, qui ab sons metàlichs de rialla desvergonyida posaren, caricaturant ridículament l'ideòleg.

La ciutat necesitava aixamples, y el monument de l'allavors ja quasi desconegut poeta destorbava l'aliniació d'una gran vía. Y els prohoms feren devallar de son seti d'honor al visionari, deixant sa estatua com obra de mèrit artístich exilada en un prat recòndit dels jardins públichs. Del marbre y del bronze'n feren una font coronada ab la figura de Mercuri.

Y quan les maynaderes, passejant les criatures pels arenats camínals, preguntaven als soldats qui era aquell *sant*, ells, fentse'ls ilustrats, responien llegint el nom de l'esculptor gravat sota'ls peus del poeta.

. . . .

. . . .

La immortalitat, tal com la volèm entendre, no existeix ni tan sols per la memoria dels grans homes, perque fins aquells noms qui com el de Salomó ompliren el món, resulten morts, y més que morts no-nats, pera la major part dels homes de la terra.

La vera immortalitat dèu donar a qui la frueix una grandesa ben propera de la infinitat, que si reconeix termes en l'origen, els esborra pel pervindre...

Per això'ls qui creyèm *in resurrectione mortuorum* som veràment immortals, ja que la mort es sols la destrucció temporal y aparent del cos; una mena de mort ficticia y passatgera. Desde'l moment en que l'aniquilament de la materia no es real estant subjecte a terme, gaudím d'una vera immortalitat: no de la immortalitat mentida de les inscripcions llapidaries dels monuments qui com una mena d'ironia crudel amaguen ab paraules encomiàstiques, ben prompte convertides en geroglífich, la podridura del cuchs de la terra pasturant pel cos de l'hèroe, del sabi, del sant, sinó de la immortalitat gloriosa del triomfador de tot lo corruptible.

Quan tot hagi finit sobre la terra y el foch purificador netegi tota miseria, ens aixecarèm del nostre no-res, y als sons misteriosos de la trompeta anunciadora del judici, vencedors de la mort, ens convertirèm en sers superiors, immortals, infinits en duració, proclamant a nostra eternitat futura la eternitat preexistent del Creador.

Qui credit in me etiam si mortus fuerit vivet...

CARLES DE FORTUNY

EL MANSO

(Continuació)

La noya prengué'l paner, se'l posà al costat ab pena, ajudada del Miquel, y se'n anà a tota pressa. Bentost se sentiren de diferents indrets veus que la cridaven, y el Miquel, desde la porta del casalot, vegé una ombra que li corría al derrera. Sortí a fòra y's plantà al mitj del camí, guaytant qui podia ésser. L'ombra's girà: era'l Tomàs. Al adonarse de l'estudiant restà immòvil com si l'haguessin clavat a terra. Abdós se sotjaren fitament en la foscor, y durant llarga estona res se digueren. Per fi parlà'l Tomàs:

—Ola, manso. Tant meteix no ho ets tant com semblaves.

—¿Què volèu dir?

—Que l'he vista sortir d'aquí a la Sumpteta, y que al vèurethi a tu ara'm fas quedar tot parat.

—Donchs no os parèu més, que plou y os mullarieu. Feu vostre camí.

—Lo que faré serà donarte un concell d'amich.

—May donguèu concells a qui no'n demana. Guardèuvosel, jo no'l necessito.

—¿Sabs què necessites tu?—saltà'l Tomàs ab veu desentonada.—Que jo t'arribi a

les costelles ab la meva vara, ¿m'entens? Y ja estàs tocant pirandó tot seguit de la Fondala, ¿m'entens? Y guàrdet de mirarli may més el blanch del ulls a la Sumpteta, ¿m'entens?...

—Tomàs, — digué l'estudiant sossegadament, però ab veu tremolosa per la rabia.— Ni vós sóu ningú per manarme, ni jo tinch d'obehir a cap tahul com vós, ni os tinch d'escoltar més.—

Y li girà la esquena, fent via vers la Fondala. Esclatà aleshores un gran llampech, després un tro, y la pluja's feu més espessa.

—Sembla que sab cantar aqueix gall sense gallines; però mal llamp me coroni si no'l plomo, vès!—bramulà'l Tomàs.

Y ventà a la esquena del Miquel tal cop de vara, que aquesta xiulà en l'ayre avans de ferir al desprevingut minyó, a qui un dolor crudel mantingué uns instants sense moviment.

Foren sols uns instants. El Tomàs anava a repetir el cop quan se sentí abrahonat y engrapat pel coll.

—Ets poch home per mi! — digué'l bon moço fent una rialleta de dimoni y intentant inútilment, ab una forta batzegada, desferse del Miquel.

—Això es lo qu'hem de veure,—exclamà l'estudiant:—si se'm fon o no se'm fon entre les mans tota la teva carnadura de bestia y de dropo.—

Y ab la mà esquerra li agafà la vara. El Tomàs s'hi arrapà ab totes dues, y el Miquel li deixà'l coll veyentli descobert el pit, ahont li descarregà per dos cops la destra closa, com una massa. Brandà com si anés a caure'l gran cos del Tomàs, y el Miquel, amo de la vara, li feu troços sobre'l cap. S'agarbonaren altra volta, y la fressa de la pluja fou sovint dominada per les furioses trompades dels combatents, llurs exclamacions inarticulades, llurs esbufechs anhelosos y llurs crits ronchs de dolor. A cada llampech el Miquel veya les mueques grotesques o tràgiques que lluytant feya'l Tomàs, y veyentles creixia son odi y son coratge, emperò sense que a n'ell se li contragués poch ni molt el rostre, animat tan sols d'una immutable expressió d'ira. La nirviositat del Miquel pogué més que la força muscular de son enemich; prompte'l tingué a sota, pantejant extenuat, y estesos com els d'un Crist els braços que l'estudiant li subjectava a terra per les munyeques. Mes un moment acostà tant son rostre al del vençut, per vomitarli el derrer insult, que'l Tomàs, allargant el coll com serp arraulida que vol ferir, ab les dents li feu presa a la barba. Afluixà'ls braços el Miquel, l'altre's reblincà, y fou tal la balançada, que al caure l'estudiant enrera no quedà sota del Tomàs, sinó que anaren rodant fòra del camí fins arribar al cayre del barranch. Allí, fets una bola, oscilaren feixugament uns instants cercant centre de gravetat, y s'estimbaren. En la cayguda toparen ab una roca, el Tomàs s'hi badà'l cap y restà estabornit.

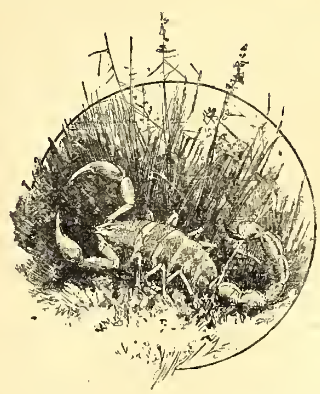
L'estudiant, creyentlo mort, fugí horroritzat. Cent voltes s'enfilà barranch amunt, arrapat a les verdices punxoses y a les arrels podrides, y cent voltes se li descalçaren mates y arrels, y caygué y tornà a caure sobre'l cos inanimat de son enemich. Amarat per la pluja y la suor, mancat de forces, atolondrat, delirant, bregava sens repòs, fendint la terra ab mans y peus, ab colzes y genolls, y sentint que totes les excrecencies cedien a son esforç com si la montanya fos de sorra. Y volia pregar, y malehia.

Era alta nit quan logrà eixir d'aquell mal pas. Entrà com esperitat a la Fondala, prengué quelcòm de lo seu y tornà a eixirne sense respondre a les preguntes y planys de sa tia y sa cosina.

L'endemà, a Girona, queya de genolls als peus de l'oncle capellà, que li fulminava son anatema. Després s'agenollava devant d'un altre pare d'ànimes, demanant confessió.

Lluís Via

(Acabarà)



ÁNIMES MISERABLES [1]

Senyor Lluis Vía, Director de JOVENTUT.

Molt senyor meu y amich: Crech y espero, donat lo seu procedir sempre lleal, que desde les planes del periòdich que dirigeix, me permeterà explicarli un petit conte y després ferne'ls consegüents comentaris, los quals no deixaràn de ser profitosos pel públich que'ns llegeix a tots.

En una cantonada d'un carrer de l'Eixampla de Barcelona, hi havía establert un adroguer, com en casi totes les cantonades n'hi ha un, lo qual tranquilament se guanyava la videta tot bromejant ab les minyones que anaven a comprarli la minestra, sença que ningú li fes la competencia. Com que aquell barri anà poblantse ràpidament, un dia, un altre adroguer, lloga la botiga de la cantonada del devant y hi planta també una adroguería, però ab més luxo y més ben provehida que la seva, ab un gran crestall que ple de reflexes de llanties elèctriques resplendia com una aurora. L'adroguer del devant, al veures los interessos amenaçats, ¿quina te le'n fa? Lloga un cotxe, se convé ab lo cotxer, y un dia de part de vespre passa escapat per devant del aparador del adroguer nou, y amagat dins del vehicol, trayent lo braç per la finestreta, tira ab furia una pedra al preciós crestall y'l trenca en mil miques. Quan l'adroguer sortí esverat per descobrir al malfactor, lo cotxe havia ja tombat la cantonada y's perdé pels carrers deserts dels extrems de la ciutat nova. Sols després, per una casualitat, pogué descobrirse'l culpable y se'l castigà, no tant justament com se mereixía.

Això no es un conte, es un fet real del qual diré noms y lloch a qui m'ho demani. ¿Y còm no serà real, si aquest fet entre nosaltres se repeteix en tots los terrenos y en totes les ocasions?

En lo terreny literari, lo senyor Miquel y Planas té l'ànima miserable d'aquell adroguer. Es un revenedor de literatura capaç de trencar tots los crestalls del vehí. Y no's cregui l'infeliç, no, que afavoreixi'l seu nom preocupantme per ell, no faig més que agafarlo com a exemple, com podria escollir lo de qualsevol altre *crítich* de la seva calanya que embruten les nostres lletres, com se dóna puntada de peu al gocet lladrador que té l'atreviment de posarse més aprop de les nostres cames.

En Miquel y Planas, com de costùm en tot lo que fa, s'ocupa del meu *Diccionari* y comença per ignorar lo que es un diccionari. Un diccionari dèu ser un llibre o un conjunt de «diccions», siguen d'una llenguà, d'una ciencia, d'un art, d'una especialitat, etc., y titulantse'l meu *Diccionari Popular de la Llengua Catalana*, lo natural es que en ell s'hi comprenguen totes les diccions o mots que té la nostra llengua, en especial les diccions de caràcter popular, com indica'l meteix títol. Per consegüent, lo contenir un gran nombre d'aquestes diccions no pot ser may un defecte; lo defecte consistirà en la omissió de les que no hi figuren, que senç dubte seràn moltes, com passarà a tots los altres que's facin, car entre lo humà no hi ha res complert ni menys definitiu.

Donchs bé, per haver arreplegat un nombre considerable, immensament superior a lo fet fins avuy, d'aquestes diccions populars, en Miquel y Planas me insulta de tonto, de bestia, d'estafador, de desvergonyit, y no sé quàntes coses més que no's posa a la boca cap persona ben educada.

La meva obra de divulgació dels clàssichs y de l'enlayrament de la llengua popular a la vegada, qu'es lo seu complement, temps ha que fa mala espina al imbècil Miquel y Planas y demés bibliòfils y literats de la seva capelleta escarrancida. Veritables onamistes de la seva pobresa moral y intelectual, criats al fondo fosch y romàtich d'una botiga d'un carrer de la Barcelona antiga, d'hont no surten mes que per encauarse per les sales tenebroses dels arxius, ells no la comprenen la vida desenrotllantse y evolucionant a plena llum, sanejada pels ayres atmosfèrichs. Fòra del llenguatge mort dels seus llibres y del llenguatge viu dels seus conversants del barri, per ells no existeix altra llengua catalana: lo llibre gòtich y'l llibre barceloni. No saben qu'entre un y altre hi ha tot un món que ells no han pogut capir, que lo que ells fan,

---

[1] Amich Vía: He llegides les *quartilles* del senyor Aladern, y vos agraheixo la proba de companyerisme que'm donèu al facultarme pera oposar el meu *veto* a la publicació dels, a judici vostre, intemperants qualificatius ab que l'autor del *Diccionari Popular de la Llengua Catalana* m'afavoreix, ab l'intent de defensarse de la meva «nota» publicada en el núm. 352 de JOVENTUT.

Crech sagrat el dret a la defensa, y no haig d'ésser jo per mortificants que puguin ésser els termes en que'l senyor Aladern practica aquell dret, qui s'oposi a la publicació de l'escrit de referencia; ans al contrari, jo vos suplico que'l feu insertar com més aviat millor, satisfent els justos desitjos del meu contrincant, y seguint el criteri de JOVENTUT de no considerar sos redactors invulnerables.

Unicament, lo que potser podríeu fer (y no en interès meu) sería donar a repassar les probes de l'article a son meteix autor, per si judica oportú modificar, o atenuar els qualificatius injuriosos que li mereixo, car entench que potser li fan més mal a n'ell que a mi, sense contribuhir a fer simpàtica la causa que defensa.

Per ma part, tot y fent constar la consideració personal que'm mereix el senyor en Cosme Vidal, conegut literariament ab el pseudonim Joseph Aladern, me reservo tractar un altre día de la seva rèplica, *únicament desdè'l punt de vista científich*. Lo que'l senyor Vidal diu de mi personalment, jo no ho diría pas ni ho penso d'ell, adhuch constantme que no li plauen les meves obres ni les meves crítiques.

Sempre vostre amich y servidor. — R. MIQUEL Y PLANAS.—13 - XI - 1906.

es sols emplear les escorrialles, les vinaces de la llengua catalana, aqueix dialecte bastart al qual voldrien elevar a primogènit del tresor llingüístich del gran Rey Conqueridor.

En los pobles cultes y ben educats, ningú's posa a escriure que no'n sàpiga, ni cap escriptor amich del seu bon nom se posa a tractar de lo que desconeix, per evitarse un ridicul. Però aqui, un ignorant com en Miquel y Planas, escudat ab la ignorancia, per desgracia massa general del nostre públich, malparla desvergonyidament de lo que no entèn, ab la sola y malvada intenció d'aparèixer inteligent devant dels altres, perque'ls càndits pensin qu'ell está per sobre d'aquella obra que pretèn tirar per terra.

Lo que mès ha indignat al atrevit insultador, de tota la meva obra, es lo miler de paraules que hi introduesch portant la lletra Ç com a inicial, y s'extranya encara mès que diga que procedeixen del grech y de l'aràbich. Com que confessa que ell no sab aquestes llengües, no pot admetre que jo les sàpiga, ni que puga tenir al costat una persona que les sàpiga. Dalt de l'escambell de la seva ignorancia se creu un Deu, y considera un sacrilegi l'existencia d'un sèr que sobrepassi la seva sapiencia.

Me tracta poch menos que de malfactor perque escrich *çossobra*, *çafarranxo*, *çamponya*, *çuiça*, etc., y tantes d'altres paraules que tenen per pare a Muntaner, Jaume Primer, Desclot, etc. Creu que lo natural seria escriureles ab S o ab Z, y no repara'l borni que ja avuy cap bon escriptor escriu *plassa*, sinó *plaça*; *comers*, sinó *comerç*, y tal com ja alguns adopten *Çaragoça*, adoptaràn *çucre*, *çamarra*, *çurra*, y tot lo que jo poso per primera vegada en un diccionari català, perque es lo verament correcte, lo qual ha tingut la virtut d'exasperar l'ànima miserable d'en Miquel y Planas, que per lo vist li plauria l'ortografia dels temps d'en Pitarra o del Rector de Vallfogona, ab la qual tothòm pot ser escriptor. Y no ho dupti, los milers de paraules que jo poso al *Diccionari* ab la *Ç* inicial, intermitja o final, seràn adoptades malgrat les seves bilioses rebequeries.

Lo senyor Miquel y Planas ni'n sab l'origen ni'n percebeix lo sò de la ç. No sap que *çopa* no pot escriures ab *s*, perque s'ha fet de *xopa*, xop, mullat, amarat d'aygua; que *çoca* tè'l meteix origen que *çocol*, base, fonament d'una cosa, y que *çurriaca* ve de *çurra*, ab lo sufix *aca*, y que *çur* es pèl en aràbich, materia ab que's fan les çurres, y que dèu diferenciarse en lo seu sò y en la seva grafia de *sur*, sort, sortir, y los seus compostos, nàixer, començar, etc., perque sòn dues idees y dos sòns diferents, y que si'ls castellans adoptaren la *z* pera expressar aquest sò, nosaltres prenguerem la meteixa ç aràbiga, provinenta del *tz* hebreu, amollat.

Però anèuli ab totes aquestes diferenciacions a un esperit tan rudimentari com lo d'en Miquel y Planas, a un home que ignora mès del seixanta per cent del nostre lèxich. Ell del llenguatge no'n capeix mes que'l sustantiu, l'actiu y algún que altre participi. Ell no sab les modificacions que en les paraules obren los prefixes, infixes y sufixes. Ell no sab que *trencadiça*, com a adjectiu, expressa lo fàcil de trencarse que es una cosa, però que la meteixa paraula com a sustantiu vol dir que se han trencat moltes coses al plegat, com *fer una trencadiça* de vidres, de plats, etc. Ell no sab que entre *casaça* y *caseta* hi ha una diferencia de concepte oposada d'extrèm a extrèm en la idea de casa. Ell no distingeix los verbs en *ar* dels en *ejar*, y aquets últims no'ls diversifica. No sab que *criticar* expressa'l concepte noble de la crítica, y que *critiquejar* n'expressa sols lo concepte baix y meçquí. No sab que *blanquejar* vol dir pintar de blanch, quan aquest *ejar* es de l'*agere* llati, fer, moure, travallar, però quan es de l'*eidos* grech, que vol dir semblança, aleshores *blanquejar* vol dir que la cosa que blanqueja sembla blanch, tè quelcòm de blanch; mès tot això no ho pot capir cap cervell meçquí, cap literat anèmich, que sols coneix lo dialecte urbà de Barcelona y compòn sos versos carrinclons ajudat del Diccionari de la rima, com diuen que fa'l senyor Miquel y Planas, que fabrica'ls sonets ab lo meteix art que's fabriquen les çabates. Sols aixís se comprèn que'l llenguatge viu li faça nosa.

Y no es això tot. Los milers de sustantius y de verbs que per primera vegada porto jo al *Diccionari*, arreplegats durant quinze anys en lo llenguatge viu de Valencia, dels Pireneus, del Rosselló, etc., ¿no li diuen res al senyor Miquel y Planas? Aquets són en nombre que dupliquen y fins tripliquen en molts punts al Labernia, y això es lo que hauria quan menos de respectar lo tal critich, en comptes d'ergirse ridiculament, ell, un enza acabat, a fulminarne declamatoriament l'excomunió en nom de la cultura y de la serietat d'un poble. Ell, l'home que no ha escrit may cap idea seva, que no pot agafar la ploma que no escriga pedanteries! Si no sigués fastigós faria riure per lo grotesch.

En quant a la falsetat de la meva filologia, sols li diré que acabo de posar la etimologia al'adgectiu *escàs*, la qual dintre pochs dies serà del públich; donchs jo repto al *filòleg autèntich* a citarme un sol etimòlech que l'hage donada avants que jo ni cap home de serè judici que s'atreveixi a destruirla. Y aixís al acabar l'obra seràn mès de deu mil paraules posades en clar quina significació primitiva restava inconeguda.

Aquest senyor es lo meteix infeliç que va pretendre ridiculisar l'admirable quadro d'adverbis de lloch y de temps de la *Gramàtica preceptiva* de Mossèn Grandia, y aquest, per

sa part, en una conferencia donada al Centre Excursionista, va dir: «Pobre gent! Si jo conegués a n'aquest bon senyor li diria que com ells no's mouen més que de l'un costat a l'altre de Rambla, ab poca cosa'n tenen prou per indicar la seva situació, ab poch llenguatge's donen a compendre.»

Y tenia tota la rahó. Momies com en Miquel y Planas ¿qué'n saben del llenguatge de nostres pobles, de nostres masies, de nostres pagesos, de nostres mariners, de nostres pastors? ¿Qué'n sab del llenguatge viu de les comarques pirenenques, de les vessants d'ençà y d'enllà, de les fronteres aragoneses, de les castellanes per la part de Tarragona y Valencia, per hont lo llatinisme viu penetrà terres endintre formant lo castellà y quedantse'ls mots oblidats aquí y presos avuy per castellanismes?

En Miquel y Planas no'n sab res de tot això y voldría limitar la llengua catalana al dialecte barceloní y potser fins a la varietat de la Plaça del Teatre y carrer d'Escudellers. Lo senyor Miquel y Planas, tant ignorant, ficantse sempre en lo que no entén, tot parlant de filòlechs autèntichs que s'acaben de revelar (que per lo vist déu aludirse a n'ell meteix) té la barra de presentar al Congrés de la Llengua Catalana una comunicació «sobre l'us del relatiu *qui*», quan comença per ignorarla per complert, segons escriu. Veyâm : «... *es de notar la tranquilitat ab que parla de l'aràbich y del grech*, QUI *segurament com nosaltres pecadors no sab un mot ni de l'una ni de l'altra llengua.*» «... *un substractum de totes les tonteries* QUI *ilustren...*» «*El proemi* QUI *apareix...*» Si'l senyor Miquel y Planas no sigués tan ximplet, sabria que'l català correcte, desde sempre, d'ençà que es llengua, té'l QUI per referirse a les persones, y'l QUE per referirse als objectes, distinció convenientíssima que sempre ha fet lo poble per parlar clarament; usar sempre'l QUE com fan molts escriptors es per influencia castellana, però pitjor es plantar aquest QUI sença solta fins referintse als disbarats que m'atribueix, que per molts que'n fes may ne faria cap de tan gros com aquest de vosté, degut a un empaig de francés mal pahit.

Lo tal crítich confessa ab tot cinisme que «*li plau poder dubtar de la terminació de l'obra*». Estiga tranquil el terrible lexicòfol, hem arribat a la meytat y l'acabarém apesar de totes les excomunions d'aquestes *papes* de la nostra literatura, com vaig acabar la publicació de la *Crònica de Jaume I* apesar de les furioses diatribes de Mossèn Alcover, y són molts los que me'n saben grat. Prenèm nota del canibalisme intelectual d'aquet crítich rabiós.

Comprench que'l meu *Diccionari*, faci nosa no sols a la colla d'aduladors de Mossén Alcover, sinó fins al meteix gran filòleg *marroquí*, com deya *La Devantera*, però per combàtrel no es noble valdres d'armes indignes, siguin esgrimides per la ignorancia o per la mala fe. No es digne lo que fa en Miquel y Planas; no es digne'l que fa una personalitat del catalanisme a l'aconsellar hipòcritament als seus amichs suscriptors que'l deixin; no es digne de fer lo que ha fet mossén Alcover publicant una llista de paraules «que no són al meu Diccionari» quan unes HI SÓN y moltes altres no hi son per la senzilla rahó de que Mossén Alcover no sab que ell les escriu malament, com les hauría escrites en Codolosa o qualsevol altre poeta vulgar de vint anys enrera.

En lo fons de l'ànima catalana hi ha un llevat d'enveja que'ns impulsa a l'odi, y aquest a la destrucció. Als altres pobles cults, a la meteixa Castella, l'home que's mou impulsat pel seu amor al travall intelectual, a la investigació del passat o de lo ignot, se l'ajuda, se l'encoratja, o quan menos se'ls respecta o considera; aquí se'l *reventa;* l'admiració, lo respecte, lo guardém pel rich, pel poderós, pel que ha sapigut fer fortuna sacrificant als seus germans. Encara recordo indignat un día en lo qual estant Verdaguer en l'agonia, un distingidíssim escriptor català, en una redacció d'un diari polítich, reventava al geni de la poesia, y'ls seus companys de redacció hi fruhíen.

En lo concepte miserable del senyor Planas, jo he publicat apart lo *Vocabulari* no més que per fer traure unes quantes pecetes més als lectors candidíssims. Això's guarda pels subgectes que en altre orde de vida tenen los meteixos sentiments que'l crítich Miquel y Planas, valentse de medis més contundents que'l llibre, que per ara aquí no enriquirà a ningú, quan l'ideal de tot escriptor hauría de ser que la publicació de llibres sigués lo més lucrativa possible. Sempre de cap a la ignorancia y a la meçquinesa! Qui ha tret les pecetes de la butxaca sóch jo, senyor Miquel y Planas, y'ls meus llibres la majoría van de la imprempta a les mans dels meus amichs sença passar per la llibrería, y ab molt de gust. Si vosté l'ha comprat y li dol la peceta, li tornaré de molt bona gana, perque no m'agrada que ningú's gasti'ls diners en allò que no entén ni n'ha de traure cap profit. Vosté té de comprar les Beceroles.

Y ara, per acabar, vull permetrem la llibertat de donar un consell a Mossèn Alcover, que si no l'atent, algún día se'n empenedirà: No publiqui mentres visqui'l seu Diccionari; no'n doni ni una entrega al públich; tota aquesta colla d'aduladors que l'envolten són més sabis que vosté, y sàpiga que si avuy l'alaben, admiren y llaucengen, tan prompte la seva obra siga del domini públich, lo que avuy són rumors maliciosos y discrets demà serán insults y atachs declarats ab los quals

aquets gocets paters, li ensenyaràn les dents verinoses, y ab los quals li pagaràn la seva obra d'apòstol, y potser que arribi una hora de desesper en la qual maleheixi'l dia en que tragué'ls peus de l'illa per anar a recorre en fervent pelegrinatge aquesta terra poblada de desagrahits y ànimes vils que ab la ploma a la mà pretenen dirigir aquesta noble raça catalana, que a pesar d'ells s'elevarà al nivell de la cultura europea que ab tant d'afany perseguim.

Això, per avuy, es lo que tinch de dir al públich que pot haver llegit los insults del critich de Joventut, no a ell, no a la seva critica; la resposta digne seria una escupinada.

Joseph Aladern

MAL DE VERGE

(Continuació)

Mar. (*Saludant.*) Oh, Mossèn Fèlix... senyor doctor...

(*Després dels saludos, en Mariano y l'Agna-Maria s'hauràn assegut molt acostats lluny dels altres, però enfront de l'Angeleta. Aquesta no'ls pert may de vista, miràntsels de reull y mostrant una gran nirviositat. Els dos promesos se parlaràn a cau d'orella y's faràn moltes monades donantse bombons l'un a l'altre, ficàntsels a la boca y prenéntsels mutuament, etc... Això durarà fins que surtin. Mentres tant haurà entrat el pare, don Joan. Sembla capficat.*)

Joan. Perdonin, perdonin si els he fet esperar.

Fèlix. Y ara, don Joan!

Doctor. Vols callar!

Joan. M'han entretingut. Ha sigut mès llarch de lo que jo'm pensava. Creguin que aquesta gent de lleys! Oh, els notaris, sobre tot els notaris!...

Fèlix. No s'hi amohini, don Joan. Si nosaltres no tenim pressa.

Joan. Es qu'ell ha de venir y avans voldria explicalshi a vostès... Mira (*A la seva dòna.*): aneusen vosaltres (*A l'Angeleta, que no se'ls havia escoltat, fentli un petó.*), aneusen, filla meva.

Angel. (*Exaltantse.*) ¿Què tens, papà? ¿Què t'han dit d'en Lluis?

Joan. Res, tonta, res. Desprès t'ho explicaré tot. Ara deixeume parlar ab els senyors. Es pel teu bè, filla meva, ja sabs qu'es pel teu bè.

Angel. (*Mitj convençuda.*) *Bueno*, papà, però .. *bueno;* anèm. (*Girantse envers els promesos y cridant ab certa satisfacció d'interrompre'l seu idili.*) Anèm; Agna-Maria, Mariano, que no ho sentiu!

(*Surten tots menys el doctor, mossèn Fèlix y Joan. Fons esquerra.*)

Joan. (*A la Tresa que ja es a la porta.*) Digues a l'Antonia que vingui. (*Se passeja amunt y avall. Desprès se'n va cap a la porta tot dihent:*) Perdonin, perdonin.

Ant. (*Al dintell.*) Què mana, senyor.

Joan. Escolti, Antonia. Si ve don Lluis, un jove que demanarà per mi...

Ant. Si, si; ja'l conech.

Joan. ¿Ja'l coneix? Millor. Donchs, fàcil entrar directament aquí, sense dir res a les senyores. Sobre tot que la senyoreta no'l vegi... Escolti: vigili desde'l balcó y obri avans que truqui... ¿M'entèn?... Que l'Angeleta no...

Ant. Si, si, ja ho entench. (*Surt.*)

Joan. (*Torna a passejar, dihent:*) Creguin qu'estich preocupat... Aquesta xicota es aixi...

Fèlix. Digui, don Joan, digui.

Doctor. Es clar, digues: ¿què passa?

Joan. No ho sé; del cert no sè res; però tinch pressentiments que se'ns prepara un gran disgust, si...

Doctor. ¿Pressentiments no més?

Joan. Com mès hi barrino mès m'espantho.

Fèlix. Expliquis, don Joan.

Joan. Si; a veure si vostès hi veuen mès clar que jo... ajùdinme, aconcéllinme ...

Fèlix. Ja sab que vostè y la seva familia són pera nosaltres com... com... mès ben dit com si tots fossim d'una meteixa familia.

Doctor. (*Impacient.*) Ja veuràs, si no t'expliques...

Joan. La veritat es que quasi bè no sé què explicar. De tots modos escoltin. (*Pausa.*) Lo de la noya, lo del promès ja ho sabèn.

Fèlix. Si, ja'ns ho han dit tot.

Doctor. Ella meteixa'ns ha explicat còm el va conèixer; y a fe que si es tal com ella'l pinta, dèu èsser un galant jove.

Fèlix. Però l'Angeleta es molt ignocenta, y a la seva edat...

Joan. Jo també'l tenía per tal. M'havia enterat bé. La seva conducta, intaxable; honrat, trevallador, atent y servicial. Pobre, això si, però guanyantse la vida.

Doctor. Y inteligent, molt inteligent. El conech oficialment si pot dirse aixi. Varem tenir fa temps una junta. Com a metge anirà lluny; jo'ls hi asseguro.

Joan. Es lo que tothòm diu. Però, com els hi deya aquest matí, he tingut una inspiració: m'he recordat que un amich intim, condeixeble meu, el notari Ferràn va parlarme no fa gayres dies d'aquest jove a propòsit no sè de què, ab un to que demostrava tenir ab ell gran confiança. Això m'ha fet pensar que no hi perdria res anant a veure al notari. Y ara'n vinch.

Fèlix. ¿Y el notari li ha dit mal d'en Lluis?

Joan. No; no me'n ha dit mal, però... lo que m'ha dit, crech qu'encara es pitjor.

Fèlix. ¿Pitjor que dirne mal?

Doctor. Digues, digues.

Joan. El notari m'ha deixat explicar. Li he contat tot. Desprès m'ha mirat d'un modo estrany; fins m'ha semblat veure en son rostre sempre ferreny un somrís irònich o despreciatiu... no ho sè...

Doctor. (*Interessantse.*) Digues, digues.

Joan. Y enlloch de donarme'ls informes que li demanava, ¿saben què ha fet? M'ha fet preguntes ell a mi; preguntes tontes a les que de moment no he donat cap importancia.

Fèlix. ¿Y què li ha preguntat?

Doctor. Sí, digues. Quan ell pregunta una cosa...!

Joan. No me'n recordo pas de totes. Ah, sí! el nom de vostè ha sortit.

Fèlix. ¿El meu?

Joan. El de vostè. «¿No es mossèn Fèlix el confès de la seva esposa y el conceller espiritual de la familia?»

Fèlix. Què tè que veure...

Dootor. (*Intressantse vivament.*) Digues, digues; y què més.

Joan. «Tu ets comerciant, y en política conservador, y estàs ben relacionat y vas a la processó per Corpus, ¿veritat?...»

Doctor. El senyor notari's pert de vista.

Fèlix. Me sembla un plaga. Però digui: ¿y desprès?

Joan. Desprès, cansat de tantes preguntes, m'he formalisat y li he dit: «Si no't burles de mi ho sembla.»

Doctor. ¿Y ell?

Joan. «Jo no'm burlo may dels desgraciats», ha respost, afegint desprès: «Respecte a lo que tu vols saber, no puch complàuret. Lo únich que't puch dir es que'ls informes que tens d'en Lluis són exactíssims.»

Doctor. De manera que hi ha alguna cosa qu'ell no pot o no vol dir.

Joan. Això meteix. «Jo'l conech y sè la seva historia com si fos fill meu, però no puch dirte res més que lo que t'han dit els altres. Afegint: que lo que t'han dit els altres es la meteixa veritat.» Jo he insistit, y aleshores: «Pregúntali a n'ell meteix. Ell t'ho dirà. N'estich segur: t'ho dirà. Però, si vols un concell d'amich, d'amich verdader, no li preguntis res, res, ¿m'entens? res». ¿Per què?, l'hi he dit jo, y ell: «Res, res, ¿m'entens? res.» Y no l'he pogut treure d'aquí. Me'n he anat sense dirli adeu.

Fèlix. No me'n desdich. El seu notari'm sembla un plaga.

Joan. Ara diguinmho vostès: ¿per què no li tinch de preguntar?

Fèlix. Vostè tè'l dever de preguntarli; a n'ell y a tothòm. Aqui hi ha un misteri del que potser depenen la felicitat y quí sab si també'l bon nom de la seva filla.

Doctor. Què volen que'ls digui. Potser el notari tè rahó. De moment jo crech endevinar lo que pensava'l notari.

Joan. ¿Tu?

Doctor. Jo. El notari pensava — no t'enfadis per lo que vaig a dirte — que les persones de les teves creencies, de la teva representació social y de la teva honorabilitat no tenen dret a profondisar en els misteris de la vida.

Joan. ¿Que jo no tinch dret a conèixer la vida del que ha d'èsser el meu gendre?

Doctor. La seva vida externa, la seva vida aparent, sí. Y aquesta ja la sabs: es un home honrat *a carta cabal.*

Fèlix. Però hi ha quelcòm més que això: hi ha l'ànima, lo que vostè'n dèu dir la

vida interna, el modo de pensar... ¿qui sab?...

Doctor. El notari dèu creure que a n'aquestes coses, tu (*Dirigintse a Joan.*) no pots ni dèus donalshi importancia.

Fèlix. Còm s'entén!

Doctor. Molt senzill: el notari dèu creure que qui com tu no ha profondisat may en la vida propria y sols viu externament, no té dret de profondisar en la vida dels altres.

Joan. ¿Encara que aquests altres sien el meu gendre y la meva filla?

Doctor. En quant al gendre, segurament no'l compendries. Ni vostè tampoch. Y en quant a la filla, en quant a l'ànima de la teva filla, permetem que't digui que no la coneixies ni poch ni molt; ni vostè tampoch...

Joan. } **Fèlix.** } ¿Que no...?

Doctor. ...y essent aixi, ¿ab quin dret pretenen conèixer l'ànima dels altres? Contèntinse ab les aparences, qu'en aquest cas semblen concordar ab les de vostès. Vostès y en Lluis a la vista de tothòm sòn persones respectables.

Fèlix. (*Un xich cremat.*) Lo que vostè està dihent!...

Doctor. Oh, no s'enfadi, no s'enfa... (*Entra la criada.*)

Ant. Ja puja la escala. ¿El faig entrar?

Joan. (*Aixecantse.*) Si, tot seguit. (*Surt la criada. Dirigintse als altres.*) Si'm fessin el favor... M'estimaria més que no'ls vegés. Poden esperarse aqui. (*Acompanyantlos al quarto dreta del primer terme.*) Perdonin.

Fèlix. Ab molt gust. (*Entren tots dos. En Joan queda un xich pensatiu. Després se'n va a rebre a n'en Lluís qu'entra. Fons, dreta.*)

Lluis. (*Mirantse'l rellotge.*) Perdoni que m'hagi adelantat.

Joan. Ha fet molt bè, ha fet molt bè.

Lluis. Crech que si. Ho he fet expressament. Després de pensarho molt, he cregut que avans de formalisar res, una explicació ben lleal y ben franca entre nosaltres era indispensable.

Joan. Si, si; això es: parlèm franca y llealment. Se tracta de la meva filla. Ja compendrà vostè que avans de donar un pas decisiu els pares tenim el dever...

Lluis. D'enterarse bè. Vostè s'haurà informat. Entre ses innombrables relacions...

Joan. No li negarè. M'he informat. Vostè's farà càrrech...

Lluis. No, no... si ha fet molt bè. Ara diguim: ¿aquests informes?...

Joan. Excelents, excelents. Tothòm m'ha dit bé de vostè... però...

Lluis. ¿Però?

Joan. (*Ab intenció.*) També he parlat ab el senyor Ferràn, el notari.

Lluis. (*Naturalment.*) Magnifich. Ell es qui millor podia enterarlo. Ja ho dèu saber tot.

Joan. Perdoni. El notari no ha dit res. Es a dir: m'ha dit lo meteix que'ls altres. Solsament...

Lluis. ¿Solsament?

Joan. M'ha deixat entendre que sabia coses qu'ell no's creya ab dret de dir. Es molt discret el senyor Ferràn.

Lluis. Massa discret. ¿Veu? Jo hauria preferit que li haguès explicat tot ell meteix. Me repugna tenir de parlar de mi. Però com que no hi ha altre remey, escolti y fixishi bè (*Pausa.*): La meva situació actual ja dèu saberla...

Joan. Si, si; ja la sè; y per aquest costat...

Lluis. Moltes gracies... Lo que no sab es la meva historia. Jo tampoch la sabia. Sols fa dos anys que la sè. (*Pausa.*) Poch avans de morir, el meu pare va cridarme un dia y'm va dir: «Noy, avuy que ja tens prou edat y prou seny pera tenir format un concepte de la vida, me crech en el dever de dirte qui ets y què representes dintre de la societat. Escolta: jo, el teu pare, he sigut tota la vida un home honrat. La millor proba es la següent: he trevallat sempre, he gastat poch y sòch pobre. Si no fos el petit drama qual conseqüencia fores tu, la meva historia seria una historia vulgar. Però aquest drama va illuminar la meva vida sinistrament per pochs instants, joyosament desprès. Fa vintivuyt anys, desde que tu nasqueres, que sòch feliç. Un fill com tu fa la felicitat d'un pare. Y no obstant, el teu naixement fou quasi

trágich: *La teva mare era una dòna casada; casada ab un altre, no ab mi.*»

Joan. Què diu!

Lluís. Deixim acabar. «¿Qui era? No'm crech ab el dret de dirtho. No'n treuríes res. Va morir quan tu teníes dos anys. El seu marit no'n va saber res. Podiem haverlo enganyat; fins podiem combinar les coses de manera que s'hagués cregut qu'eres fill seu. Ni la teva mare ni jo ho varem voler. Varem creure que no teniem dret de donar a un home un fill que no era seu, ni teniem dret a donar a un altre home un pare fals. Si jo't digués avuy: Aquest que passa per ésser el teu pare, el teu pare oficial, no es el teu pare; el teu pare sóch jo, tu ab rahó podríes indignarte. ¿Ferem ben fet? Si, ferem ben fet!»

Joan. No obstant, als ulls del món...

Lluís. Els ulls del món no m'interessen.

Joan. Acabi.

Lluís. Quasi bé ja està acabat. Els detalls ¿què'n treuria de saberlos? Sols li diré que després, a copia de prechs vaig saber qui fou la meva mare; que tant ella com el meu pare, a pesar d'aquest fet, foren — jo ho crech així — persones honradíssimes qual memoria respecto carinyosament, y que m'honro molt d'ésser fill dels meus pares.

Joan. De manera que vostè es lo que'n diuen un fill natural...

Lluís. Adoptat pel meu pare qual nom porto ab orgull. (*Pausa.*)

Joan. Lo que vostè acaba de dirme es molt grave. Tant, que francament, no sè què contestarli... Aquesta historia pot saberse.

Lluís. No tinch cap interès en que no se sàpiga.

EMILI TINTORER

(Seguirà.)



ASSOCIACIÓ MUSICAL DE BARCELONA

Els *dilettanti* catalans poden estar d'enhorabona aquesta temporada, car en poch temps han tingut ocasió d'assaborir indiscutibles probes del talent y de l'estudi d'alguns preclars fills de la terra.

Ahir en Casals, en Malats, la Maria Gay, en Lluís Pichot, la esplèndida revelació del valent Pahissa; ara l'aparició d'un novell artista, gayrebé un nen encara, copçador de la més alta recompensa en una de les principals academies europees.

Una audició del violinista Massià, primer premi del Conservatori de Bruselas, ha ofert als barcelonins l'Associació Musical.

En el *Concert en mi major* (violí y orquestra) y en la *Chaconne* de Bach, se'ns revelà'l novell artista un pulcríssim y distingit executant, qual digitació difícilment pot èsser superada. Però fou ab Beethoven, mès tart, y ab Max Bruch, que'l jove Massià's mostrà complert, expressiu, elegant, sobri y d'execució *irreprotxable*.

En la sala del Principal semblava ressonarhi encara l'eco del violí d'en Lluís Pichot, més bon artista que bon executant, ab llambregades fondament expressives però adoleixent en conjunt d'una inexperiencia y d'un descuyt en la seva execució que feyen aquesta bromosa, poch justa.

En Massià, ab el meteix *Concert* de Max Bruch, demostrà una escola superior, un *savoir faire* sosprenent en els seus pochs anys, agermanats sortosament ab un gran sentiment artístich.

La orquestra secundà força bè a l'artista, qual avenir sembla tan falaguer, y podèm dir que poques vegades ha estat l'Associació Musical tan feliç com en el *Concert en re major (61)* de Beethoven y en l'admirable obra 26 de Max Bruch, essent de remarcar la justesa de conjunt y l'*amore* ab que foren interpretats els últims temps, *Adagi* y *Allegro enérgico* del final.

El mestre Lamothe va fent cada dia millor feyna; ab sa sobria y ben entesa direcció demostrà'l gran domini que va adquirint sobre'ls seus músichs.

Una observació, emperò, creyèm oportuna, y consti que no es solament una observació propria, sinó recullida d'altres. Ens referím a la primera part del concert, que resultà un xich monòtona y cansada pera l'auditori, mercès a la extensió del *Concert*, y sobre tot de la *Chaconne* de Bach.

Creyèm que l'agradosa impressió de la vetlla del dilluns haguera guanyat si el mestre Lamothe hagués cuydat de donar més varietat al programa, en sa primera part.

CARME KARR

ESPERANTA FAKO

Nun oni faras en nia urbo la sekvantajn kursojn: du en la loĝejo de «Espero Kataluna», faratajn de sinjoro Albinjana; el tiuj-ĉi unu estas teoria kaj la alia praktika; en la «Associació Obrera Nacionalista», profesoro M. Cases; en la «Centre Fraternal de Cultura», profesoro sinjoro Bonhome; en la «Foment de la Sagrera», de sinjoro Bonhome mem; en la «Centre de Dependents del Comerç y de la Industria», profesoro sinjoro Vila; en la «Centre Nacionalista Radical», de sinjoro Albinjana, kaj en la «Societo de ĉarpentistoj», profesoro sinjoro González.

Resume: ok kursoj samtempaj en Barcelono. Niaj samurbanoj vekiĝas!

—

Ni prokastas ĝis la venonta numero la publikigon de interesa letero pri la finlanda nacia movado de sinjoro Hjalmar Runeberg, kiu havis la sindonemecon promesi al ni ion publikigotan en ĉi-tiu fako.

Actualment se donen a Barcelona els següents cursos: dos en el local de «Espero Kataluna», pel senyor Albinyana; d'aquests l'un es teòrich y l'altre pràctich; en la «Associació Obrera Nacionalista», professor M. Cases; en el «Centro Fraternal de Cultura», professor senyor Bonhome; en el «Foment de la Sagrera», pel meteix senyor Bonhome; en el «Centre de Dependents del Comerç y de la Industria», professor senyor Vila; en el «Centre Nacionalista Radical», pel senyor Albinyana, y en la «Societat de fusters», professor senyor González.

Resumint: vuyt cursos coetanis a Barcelona. Nostres conciutadans se desperten!

—

Aplassêm fins al proxim número la publicació d'una carta interessant sobre'l moviment nacional finlandès d'en Hjalmar Runeberg, qui ha tingut l'amabilitat de promètrens quelcòm, pera que vegi la llum en aquesta secció.

NOVES

L'important diari radical *Le Petit Meridional* de Montpeller, ha començat a publicar una edició especial pera Barcelona, y segons manifesta, impulsat per les grans simpaties que sent per la terra catalana, dedicarà una particular atenció a tot el moviment politich, social y artistich de Catalunya. Molt ens plau constatar el fet de que, d'un quant temps ençà, la prempsa estrangera comença a defugir la rutina de no donar altres informacions que les oficials y oficioses, qui generalment responen més a l'interès dels governants que als veritables interessos dels catalans.

Benvolgut sia nostre confrare francès, y que sa campanya sia ben profitosa! Aquest es nostre fervent desitj.

Retallêm el següent paragraf que publica en son número del 17 del corrent:

Barcelone.— Vive la Catalogne!—La Catalogne étonnera le monde, ont souvent dit et répété de grands écrivains de diverses nations. Oui, la Catalogne, la contrée du trevail et du patriotisme, celle qui ne cesse de faire pour s'élever les plus vaillants efforts, les plus énergiques sacrifices, étonnera le monde!

C'est à Barcelone que viennent de se réunir la grande majorité des présidents des Conseils généraux espagnols (Diputacions provincials); c'est dans la grande Cité catalane, qu'a été discutée par tous ces représentants des régions, le besoin immédiat de réclamer du Gouvernement central l'autonomie administrative de toutes les provinces ibériques; c'est dans la ville lumière catalane enfin, que naissent, germent et grandissent aujourd'hui toutes les idées de progrès.

Vive la Catalogne!

—

El dia 15 tingué lloch la inauguració del present curs en el «Centre Autonomista Fivaller», celebrantse un important *meeting* en el que feren us de la paraula'ls senyors Santiago Gubern, Joan Ventosa y Calvell, Mariàn Fortuny, Amadeu Hurtado, Joseph Roca y Roca y Ildefons Suñol. Fou aquest *meeting* una veritable demostració de que la Solidaritat Catalana resta viva, car tots els oradors, afiliats a ben diversos y fins antagònichs credos politichs, evidenciaren que l'esperit nacionalista y l'amor a Catalunya es lo que uneix totes les conciencies y totes les energies dels bons fills d'aquesta terra. Resumi els discursos el senyor Giralt y Verdaguer, qui presidia l'acte, pronunciant un parlament de gracies rublert de patriotisme, que fou, com els anteriors, aplaudidissim. El «Centre Autonomista Fivaller» estava ple, y la concorrencia sorti més que complaguda de tan notable vetllada.

—

En Salvador Canals, diputat per Valls, ha proposat la creació d'una càtedra de Literatura y Llengua Catalana, com assignatura obligatoria del doctorat de Filosofia y Lletres, en la Universitat central.

Es clar que això fóra lo just, lo natural y

lo pràctich: però, per lo meteix, no's farà. El català es llengua viva, *massa viva* pera molts qui diuen estimar a Espanya y's titulen patriotes. Aquests s'estimen més l'alarb, y ab qualsevol llengua com aquesta, per morta que fos en les relacions de cultura y utilitat universal, transigirien avans que transigir ab la llengua catalana.

Que, malgrat tot, cada dia parla més clar y's fa entendre millor, aquí y a fòra.

—

Com de costùm, els elements lerrouxistes han mostrat son profond amor a la llibertat, promovent desordres en el *meeting* d'acció catòlica que's celebrà a Gracia'l passat diumenge.

Sempre han d'ésser ells els qui en nom de la llibertat atropellin el dret d'altri; sempre han d'ésser ells els qui en aquesta terra de la democracia s'oposin a la lliure expansió de les idees.

Mercés a n'ells, encara tenim *clero* per temps.

Y lley de jurisdiccions.

—

En altre lloch d'aquest número hauràn vist nostres lectors l'article del senyor Aladern que porta per titul *Animes miserables*, y ens dispensaràn si ab tal article'ls hi servim un llenguatge al que no estàn avesats.

Reberem l'original el dimars de la setmana passada, en ocasió en que s'estava compaginant el número que havia de posarse a la venda l'endemà. En el cas, donchs, de que acceptessim l'article, havien de reservarlo pera'l número de la present setmana, com aixi ho ferem.

En aquest intèrval hem vist que'l tal article (que no passa d'ésser una insultant y personalissima diatriba contra un de nostres redactors) ha sigut publicat pel periòdich *Catalonia*, lo qual suposa una indelicadesa gran en son autor, que si tal propòsit tenia devia esperar quan menys a que JOVENTUT hagués donat a llum son trevall, o en tot cas deixar d'endreçarlo a nostre periòdich apelant, pera sa publicació a nostra llealtat.

Ara bé: com sia que les indelicadeses agenes no'ns interessen sinó en lo que poden afectarnos, y com sia també que nosaltres publiquém llealment la diatriba del senyor Aladern contra'l company Miquel y Planas, sols hem d'expressar nostra creença de que la réplica que aquest faci al senyor Aladern serà també publicada pel periòdich *Catalonia*, ab el ben entès de que si no ho fes de grat procurariem que ho fes a pesar seu, escudats en un dret que considerèm llegitim.

—

Publicacions rebudes:

Biblioteca Clàssica Catalana. Historia de Catalunya, per A. de Bofarull. Segueix publicantse ab creixent èxit aquesta edició económica de l'obra d'en Bofarull, haventse ja format tres volums ab els quaderns repartits fins ara. Se ven quiscún d'ells a dues pessetes, y no dubtém que per poch que puguin els adquiriràn totes aquelles persones que, estimant a Catalunya, no'ls posseheixin encara, puig son preu els fa sumament assequibles.

Un viaje á Cerebrópolis. Aquesta interessant obra del famós y malaguanyat alienista en Joan Giné y Partagàs, ha sigut pubicada en nova edició per la llibreria médica del senyor en Joan Güell (Rambla Canaletes, 11). Es d'alabar aquesta publicació, que permetrà a la generació present capir l'obra d'en Giné, que tan celebrada fou en son temps. Forma un volúm de 112 planes en quart, y's ven a 2 pessetes.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 237.

ANY VII-NÚM. 355 — BARCELONA, 29 DE NOVEMBRE, 1906

JOVENTUT

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

¿SOMNI O REALITAT?

Es entrada la nit. Fadigat ja per algunes hores de trevall no interromput, estich donant els derrers tochs a un escrit de *conclusions*, llarch y pesat. De sobte una remor estrident me fa redreçar en mon silló, ensemps que una claror brillant, fixa, persistent, m'entra a través dels porticons, mitj closos, del despatx.

M'aixeco, obro de bat a bat finestrons y balcó, y oviro, devant per devant de la Plaça d'Antòn López, una processó solemnial, majestàtica, formada per un conjunt d'homes armats, alts, cepats, muntats en corcers briosos y enjogaçats, qu'ells manegen a llur albir.

Devant d'ells, uns heralts ab llargues trompetes obren pas. A banda y banda un seguit de patges, de rossa cabellera, illuminen la via. Y a l'entorn, sorprès però alegroy, hi ha'l bon poble, qui confiat mira ab intima satisfacció a n'aquells homenaços qui, muntats en briosos y enjogaçats corcers, porten en llurs ulls un deix d'energia y bondat—tot alhora—que corprèn y entusiasma.

Nò'm puch detenir. Atret per la visió extraordinaria de quelcòm ideal, baixo depressa, impulsat per una força misteriosa qui'm porta a barrejarme ab aquells qui rodegen als desconeguts cavallers, els quals van fent llur via impertorbables, com si anessin a complir una missió superior y fatal.

—¿Qui sòn?—pregunto.—¿D'hònt venen? ¿Que sòn soldats del Rey?...

—Son guerrers — me contesta un vehi— qui no's mouen per passions. Sòn superhomes!

—¿Y qui els envia?— afegeixo pres d'inquieta curiositat.

—Sòn altres descendents de Parsifal. Sòn nous Lohengrins, qui venen a sostenir l'honor de Catalunya y la serena virtut dels catalans.—

Y mentres això deyem, corpresos tots devant de tan grandiós espectacle, els descendents de Parsifal, els nous Lohengrins de Catalunya, reflectant llum, irradiant fermesa, rebent corteig seguit d'admiració y respecte, embocaven per la Rambla del Mar, al rítmich sò d'una valenta marxa, briosament atacada pels heralts devanters.

Aixi seguirem fins el Pla del Teatre. La gentada aumentava y ab ella l'admiració y l'entusiasme vers aquells cavallers, qui denunciant ab llur corpulencia una força atlética, carregats d'armes y mostrant ab llur sola presencia una superioritat fisica indiscutible, lluny d'ofendre atreyen, lluny de fer por venien confiança, lluny d'inspirar recels pel possible abús de son poder, estenien a son entorn un ambient de suprema rectitut que'ls convertia en encarnació vivent de la Justicia.

Les Rambles anaven plenes de gom a gom. Tots els qui en aquella hora passejaven y els qui sortint dels carrers laterals venien bruts o emmascarats ab la honrada marca del trevall, anaven engroixint per moments la ja espessa massa de carn humana qui s'apilotava a l'entorn dels desconeguts missatgers. Y tothòm admirat, entusiasmat, sense gota de desconfiança, se sentia atret per aquells homenaços y els seguia esperançat de que cosa molt bona, molt justa, molt reparadora, devia portarlos a la nostra ciutat. Y tothòm s'apretava; y tothòm volía veure d'aprop als cavallers; y tothòm preguntava una y cent voltes: «¿Qui són? ¿d'hónt venen? ¿qui els envia? ¿ahónt van?»

Mentres el poble anava y venia en ordenada y respectuosa confusió, mentres s'acostava als guerrers valerosos bo y fent preguntes qu'eren a mitges contestades — car ningú sabia del cert el per què de tan honrosa visita, — un toch llarch d'atenció, donat per l'heralt capdevanter, imposà religiós silenci a la multitut, qui s'alçava de puntetes y allargava'l coll pera veure ben bé lo que passava.

La comitiva, al sentir el sò metálich, s'aturà en sèch. ¿Ahónt erem? ¿Qué passava? Erem gayrebé al carrer de Ferràn VII; una casa avans de la que fa xamflá a tan concorreguda via. En una paraula: erem devant per devant de la casa número 15 de la Rambla del Centre, en qual entresol dos potents focos d'arch voltaich illuminaven un lletrer qui deya: «*Barcelona* = *EL LIBERAL* = *Redacción y Administración* = *Se publica diariamente en Madrid*, *Barcelona*, *Bilbao*, *Murcia y Sevilla*.»

Tot d'una, sis cavallers dels qui anaven al primer rengle del triomfant seguici, baixaren de cavall. Llavors pogué ben admirarse llur corpulencia. Ja'l peu en terra, s'aproparen a la casa número 15, y sense cap esforç, senzillament, sense escales, agafats directament a la barana de l'entresol, pujaren dàlt ab un moviment fàcil y ayrós. Les portes del balcó n'eren tancades; mes fou igual. Ab llurs mans musculoses, sense usar de destrals, ni de cap arma, obriren bat a bat la balconada y s'emmenaren dins.

Llavors la gentada començá ja a compendre l'objectiu qui guiava als Lohengrins, y's senti, d'un plegat, un rum-rum de contingut entusiasme, que'l respecte vers aquells super-homes impedía esclatar sorollosament. La onada d'alegria creixia per moments.

En aquest punt vaig veure, per mos propris ulls, com un dels bons guerrers qui avans s'era enfilat, sortia novament al balcó ab un feix groixudissim de diaris, y apretantlos hardidament contra'l seu pit de ferro els convertia en cendra, qui queya al bell mitj del carrer, fumant encara, com si portés el rastre somort d'una abrusadora flamarada. Al meteix temps un altre cavaller, quals ulls brillaven ab reflectes eléctrichs, treya defora, aguantantlos ab ses mans gegantines, a dos homes qui, al costat seu, semblaven dos migrats gastaments.

L'un era magristó, tenia un color tot trencat, duya bigoti, y en sa cara y son hàbit denunciava bé pròu les restriccions a que son pahidor estava subjecte; l'altre, més ple, més ben vestit—com si fos el senyor de la casa—era de semblant pronunciadament marroquí; portava barba, y sa mirada trista de semita y son rostre contret, recordaven, no sé per què, la figura històrica del derrer muslim de Granada, en els instants suprems de la partida, del comiat definitiu en aquell volgut reyalme.

En mitj d'un silenci incomprensible en una munió d'ànimes tan fondament commogudes, el cavaller dels ulls brillants estengué les mans, tregué pel demunt de la barana als dos petits mortals qui semblaven desconjuntats titelles, y després de sospesarlos un moment en les balances de sos rigits braços, els reboté furiosament contra'l sòl, cridant: —Justicia! Reparació!—

Y el poble tot, sencer, sens excepció, abandonant son llarch silenci, repetí a tot pulmó:

— Reparació! Justicia! — Quals mots ressonaren com un udol de monstre per tota la llargada de les Rambles.

La gentada s'arremolinà pera veure en què havien parat aquells petits homes tan furiosament batuts sobre les pedres; y al escamparse la nova que'ls de devant donaren — y que passà com un llamp de boca en boca — de que ni rastre'n quedava ja dels dos migrats gastaments qui pochs moments avans se movien, pengim-penjàm, sostinguts pel gallart cavaller del balcó, esclatà un apladiment tan unanim, tan aixordador, tan eloqüent, que hauria mort *in actu* als dos homes de *El Liberal* si hagués sigut possible retornar a la vida, ab forma humana, els residuus de pols sanguinosa y bruta en que quedaven convertits.

L'entusiasme popular anava creixent y estava a punt de desbordarse qui sab en quina forma, quan un altre llarch toch d'atenció, donat pel meteix heralt capdevanter qui havia sonat el primer, restablí de nou l'ordre més perfecte, retornant a la massa'l recort, que la joya havia mitj esvahit, de que's trobava devant per devant d'uns superhomes.

Y oh! cosa estranya. Aquella processó solemnial qui havia entrat a la ciutat ab pas majestuós, sortí d'ella al galop, vertiginosament, picant els cavallers furiosament els lloms de llurs corcers, qui obedients y sumisos allargaven les potes acompassadament, ab una aceleració inverosimil. Aixi desaparegueren els altres descendents de Parsifal, els novells Lohengrins de Catalunya, deixant derrera seu una càlida nuvolada d'encens que'ls feu prompte invisibles com si talment de sobte se'ls hagués dragat la terra.

. . . .

Vaig despertarme. Però era tan forta la impressió rebuda, la portava tan aferrada a l'ànima, que m'era impossible, de moment, creure en la passatgera ilusió d'un somni. Enguniós encara per la intensa emoció que omplenava'l meu esperit, vaig vestirme ràpidament, frisós de sortir al carrer y comprobar *de visu* si era realitat o ficció lo que'ls meus ulls, ben oberts, contemplaren.

El dia es esplèndit. El sol brilla ab tota sa força y la cara dels ciutadans qui van y venen me sembla més alegra que may. M'aboco cap a la Rambla, y al entrarhi pel carrer de Ferràn VII, sento una veu d'espinguet cridant: «*El Liberal!!*» que'm produeix una sensació de fret estranya. Instintivament, ràpidament, miro la casa número 15, me fixo en l'entresol y ¡res! tot tancat y barrat, com en senyal de dol. Y la meteixa veu d'espinguet, ab cantarella trista, torna a cridar més fort: «*El Liberal!!...*»

M'hi acosto. — Noy — li dich, — escolta: ¿encara venèu *El Liberal*? — No! — me contesta. — El cridèm, però no'l venèm. Ja es mort: es al Peu de la Creu. No més falta clavarli. — Y seguí de nou pregonant «*¡¡El Liberal!!*» ab una cantarella aburrida, fúnebre, qui resultava la caricatura de les absoltes.

El dubte, malgrat tot, persisteix. Pera desferlo m'entra com una febre de córrer tot Barcelona, respirant l'ayre fresch del matí que un sol viu d'un dia esplèndit fa ben soportable. M'enfilo Rambla amunt, y al ésser al Pla de la Boqueria'm fereix la vista'l reflecte cromàtich de la vidriera del *Cu-Cut!*, qual llibreria, nodrida y ordenada, guardada part de dins pel nano de la eterna ganyota, sembla que desafihi desvergonyidament als bastaixos de la Plaça — y als qui ho són sens ésser a la Plaça, — dihèntelshi: — ¿Què'n treurèu de la força, què'n treurèu del vigor material que demostrèu, què'n treurèu de tota la potencia fisica que possehiu, si no us ilustrèu avans, si no fiquèu en vostre incult cervell tot lo que hi manca pera ésser ciutadans útils a la Patria?»... —

Y pensant en aquest discurs del nano del *Cu Cut!*, prou atinat per'afegirhi res, me trobo devant per devant dè *La Veu de Catalunya*, qual rètol sever y artistich, de brillantor metàlica, llu avuy, a benefici del bon sol, ab una claror més intensa que d'ordinari. Sembla un simbol altiu de Catalunya, qual escut central — emblema de la Patria — ha de perdurar y perdurarà, malgrat les inclemencies dels temps y les inclemencies dels homes...

Y segueixo amunt sense poder aclarir res, sense poder sentar cap conclusió definitiva. No faig més que barrejar les idees fixes qui bullen dintre del meu cervell: Lohengrins qui fan Justicia, qui prodiguen bàlsams reparadors... *El Liberal*, *Cu-Cut!*, *La Veu de Catalunya*...

Y torno a començar, sense interrompre'l meu passeig febrosench, acabant sempre per preguntarme: Tot lo que has vist, aquelles escenes de justicia y reparació, les paraules del *Cu-Cut!*, les mudes arrogancies de *La Veu*, tot això... ¿què ha estat, somni o realitat?

S. Gubern

LA ENGANYADA

Mentres en Rafel s'apoyava en el respatller del sofà y, posant una cama sobre l'altra, alçava'ls ulls pera resseguir les capritxoses boyres del fum qui a glopades li eixia de la boca, na Gertrudis s'aixecà ab suavitat, y se li posà al devant silenciosament.

Son rostre s'encengué com una grana, y sa testa infantivola s'inclinà sobre'l pit exuberant. La cùa de sa esplèndida bata de color de rosa se li havia apilotat al derrera dels peus diminuts, y ses mans enrotllaven la cadeneta del vano que li penjava del coll.

En Rafel la esguardà sorprès. Passada una estona de mutua inquietut, na Gertrudis parlà:

— Tu no m'has estimat may... ¿sents?... —

Y la ennuegà un plor sortit de l'ànima.

— ¿Què dius? — feu en Rafel.

— Que tu no m'has estimat may, may! Tu ets d'una altra. Tu m'enganyes. Si no estiguessis casat ab mi, ja'n series separat. Ho sè tot, Rafel! Sòch una desgraciada!

— ¿Però de què ve tot això? ¿Què tens? —

Na Gertrudis no pogué explicarla ab facilitat la seva pena. Son cos verge's desplomà prop del marit, y un plor estrident inondà la sala. Els braços de na Gertrudis enrotllaren de sobte'l coll d'en Rafel, qui se sentí vençut per la dolça impressió de la carn desitjada. Les llàgrimes calentes d'aquells ulls negres humitejaren les seves galtes, y els rulls d'aquells cabells li pessigollejaren el front qui era tot fret.

Na Gertrudis contà ab sanglots la seva angoixa. Na Gertrudis havia vist mares a moltes dònes, havia sentit les fresques rialles dels infants, havia somniat la dolçor dels llurs besos, y, al fons de son cor ple d'ilusions, hi havien arribat els ecos de les llurs ploralles. ¿Per què na Gertrudis no'l tenía aquell fill somniat? ¿Per què en Rafel no volía ferla feliç? ¿Què hi havia d'especial en ella qui la fes tan terriblement diferenta de les altres dònes?

Prou que l'havia sabut el per què!... El pare confés, qu'era tan bo y tan sabi, li havia explicat tot. Ell, qui de petiteta li donà tants bons concells, qui desprès va ensenyarli la doctrina al prepararse pera la primera comunió, qui va casarla ab en Rafel, ell havia d'èsser qui li revelès el gran secret. Y vegè que la culpa era d'en Rafel. El pare confés ho havía dit: el seu marit satisfeya l'amor en la llar agena, el seu marit la enganyava aprofitantse de sa ignocencia.

— ¿Per què no'm vols, Rafel? ¿Per què no'm vols fer ditxosa? — repetia na Gertrudis entregant la veu a mercè del panteig de son pit.

Y plorà, plorà amargament, y apretà mès y mès contra son pit el d'en Rafel, qui restava torbat, ab els ulls fixes en el buyt y les mans tremoloses per la excitació.

— Gertrudis!... — murmurà en Rafel. — Jo t'estimo; no t'he enganyat may, may... però... creume: es un cas de conciencia... —

Y en Rafel no pogué seguir. No tingué prou coratge pera contar la veritat dels fets. Sabía que, al èsser coneguda per aquella dòna a qui li havien fet creure que les veritats eren enemigues de Deu, la ferida seria mès fonda y el conflicte més amenaçador.

Ell portava la reminiscencia d'un jorn de la vida de solter. Era la d'aquella nit llarga y fresca, passada entre broma y rialles prop del llit que's compra y's ven. Y el mal contret se podia trametre a la generació següent. Y ell, qui volia èsser un pare, però un bon pare, se consumia en el silenci esperant la curació radical, pera veure ufanós y esplèndit el fruyt del seu amor. La ignocencia de na Gertrudis feya més fàcil aquesta interinitat, mes ara que'l pare confès, tan bo y tan sabi, l'havia trencada brutalment, no era possible continuarla. Sostingué ab si meteix una ferotge lluyta. Vegè perdut l'amor de sa esposa si no transigia. Sentí la veu de la conciencia que li parlava d'un fill xacrós, d'un fill malalt per culpa seva... Mes la veu suplicant de na Gertrudis era tan sentida, penetrava tan endins del cor, eren tan ardentes aquelles llàgrimes qui demanaven una proba d'amor pera esvahir els dubtes de l'engany, que, a la fi, la força misteriosa de la dòna estimada dominà per complert els seus sentiments. Era l'amor qui exigia un sacrifici, qui demanava una victima ignocent.

Y al cap de poch, quan el llit conjugal anava a esserne l'altar, y la fosca y el silenci invadien la cambra, na Gertrudis recordava, entre'l neguit de sa primera sensació, la fosca y el silenci qui regnaven en el temple quan el pare confés, tan bo y tan sabi, li feya veure qu'era enganyada.

. . . .

Cinch anys desprès na Gertrudis tornava al temple fosch y silenciós. Ara acompanyava un nen demacrat y anèmich, qui era'l fruyt d'aquella nit de reparació y l'hereu del seu pare. Na Gertrudis, qui estava ja desenganyada de tots els recursos de la ciencia, acudia a la Verge a demanar, ab llàgrimes, una engruna de salut pera'l fillet de ses entranyes.

Pere B. Tarragó

EL MANSO

(Acabament)

La Sumpteta's moria, y's moria'l pobre passarell dintre la gabia que, tota coberta d'herbes boscanes, penjava a un angle de la cambra. La Sumpteta també s'hi trobava com engabiada, a vila. A la Fondala tot anà cada dia pitjor desde la baralla de l'estudiant ab l'hereu Cintrell. Aquest, una volta refet dels nyanyos, entelá ab sa mala llengua de tal manera'l bon nom de sa promesa, que la pobra noya ni gosava eixir de casa. Els hereus acomodats que algún dia li havíen fet l'aleta, ja no se li acostaren més sinó per dirli llibertats, y desfet son casament ab el Tomàs, sola ab sa mare y no sabentse avenir de l'egoísme y la ingratitut del Miquel, que penedit de son aixelabrament ni havia tornat ni havia escrit may més, ben prompte'n valgué de menys sa salut, ja prou consentida. En quant a la hisenda, mancada d'un home que ab seny y bona voluntat la menés y la fes produhir degudament, se'n anà en orris. Als dos anys les pobres dònes ho havien abandonat tot en mans de masovers sense conciencia, que les feren endeutar cada dia més, y entre deutes y contribucions, tan de mal borràs anaren les coses que de primer malvenent els remats, y després talant els boscos, la masia anà cap per avall fins caure del tot.

Y la Sumpteta y sa mare vivien pobrement, de lo poquissim que'ls quedava, en un barri humil de Costanella, soles ab llurs tristeses, que aquella primavera no alegrava com avans ab ses canturies el vell passarell nascut als boscos alegres de la Fondala. Desde que la malaltia de la Sumpteta s'havia fet greu, l'aucell no cantava. Les tristes converses de mare y filla, que un temps eren torbades pels cants festosos de l'aucell, ara ressonaven més tristes encara en la petita maisó, y totjust començades les matava la propria tristesa. Mes la Sumpteta ja ni esma d'enrahonar tenia. Feya temps que no's movia del llit, y la nit derrera havia tingut tan fort accés d'ofech, que'l metge insinuà la conveniencia de confessarla.

Y qui dugué'l Viàtich fou el vicari nou, arribat de totjust a Costanella, ahont començava son ministeri ab tan trist y solemne comès.

La malalta, blanca com un gel, esperava asseguda al llit y plena d'unció a Nostramo, y en aquella cambra que'ls ciris encesos y les flors apomellades convertien en capella, semblava una imatge santa exposada a la veneració dels devots. Ningú deya paraula; no més se sentien els febles espeternechs de la cera cremantse, el respirar febrós de la Sumpteta y, al defora, cada cop més vibrant, la campaneta del Viàtich que s'acostava com un gran plany.

Mes quan la campaneta emmudi y se sentiren les passes del sacerdot ja dins de la casa, la gran tristesa que planava sobre'ls cors semblà esvahirse. Fins l'aucell, que feya setmanes restava arraulidet en sa presó gaya, començà a saltar festosament. Y quan l'Amor dels amors passà'l llindar de la porta, esclatà en un cant de suprema joya, de gloriosa deslliurança. Y a la Sumpteta, y a sa mare, y a tots els vehins, els invadí una sensació esborronadora que'ls feya somriure y els feya plorar. Eren magnifichs els cants de l'aucell que fins aleshores no havia saludat aquell any la primavera; eren potents com de mascle en zel, y escampaven llum al escampar harmonía.

Tots sentiren, esborronats, que'ls cabells se'ls dreçaven. Els que no s'havien postrat encara, caygueren més que's posaren de genolls, y la Sumpteta y sa mare, a través d'un vel de llàgrimes, reconegueren al Miquel, portador del pa dels àngels.

Si que l'era l'amor dels amors el qui entrava! Si que l'era!... La Sumpteta, més d'un altre món que d'aquest, juntà les mans ab una posa angèlica.

El Miquel, tan esgroguehit com la malalta, senti un esvahiment y cuytà a deixar sobre la calaixera la Sagrada Forma, y a asseures en la primera cadira que trobà. Era tanta la emoció dels presents, que cap d'ells, fòra la moribonda y sa mare, ho atribuhi a altra causa que a la vibrant salutació de l'aucell, quals anyorances y malures semblaven haverse esvahit sobtadament devant de la resplendor dels ciris y de la majestat divina.

L'endemà'l Miquel no s'apartà del llit de

la malalta, a qui tant havia estimat, a qui havia trahit y anyorat tant, y de qui's despedia per sempre. La Sumpteta, sense recança, placèvolament, li recordà les despedides d'altres temps, quan ell se'n anava de la Fondala per rependre sos estudis, y el veya allunyarse camí enllà, camí enllà, fins arribar a dalt al coll, ahont se li fonia com un punt sobre la immensitat del cel que s'esblaymava. Y ara ell veya a sa estimada fondres també, no sobre un cel de llum sinó sobre un llit de dolors, no entre aromes de bosch sinó entre flayres d'inútils medicines...

A la tarda, trobantse sol prop d'ella, recullía sos derrers sospirs. Y el passarell cantà més fort que'l dia avans quan l'amant-sacerdot besà'l front suadench de l'agònica. Y ell y ella pensaren que no era sols la santetat de Deu lo que ab sos cants havia saludat l'au malalta, sinó l'amor de les criatures, qu'en la llibertat es vida y qu'es mort en la reclusió y el desterro.

L'aucell anyorívol parà son cant y caygué mort al fons de la gabia en l'instant meteix en que'l cap de la Sumpteta's decantava inanimat sobre'l coixí, y's mitj clohíen aquells ulls entelats que un dia foren negres y brillants com pel setembre les mores.

El Miquel els hi acabà de cloure ab un gran respecte, ab una gran pietat, plorant llàgrimes silencioses que caygueren sobre'l front de la morta com sobre un camp de llirs pluja tardana. Y recordà ab amargor sos desitjos folls d'altres jorns al costat d'ella, y ab desesperació's preguntà quàn havia sigut més gran son amor, si ahir qu'era tot desitj, o avuy qu'era tot llàstima.

Aquell vençut de l'amor y de la vida plorà fort aleshores. Al sentir els sanglots, hi acudí la Filomena alarmada, y avans de que la pobra mare's tirés sobre'l cadavre de la Sumpteta, el Miquel, badantse'ls hàbits y unglejantse'l pit, va agenollarse y ab un gran clam demanà perdó.

LLUÍS VIA

Setembre, 1906.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

BARCELONA VELLA. — *Escenes y costums de la primera meytat del sigle XIX per tres testimonis de vista.—Barcelona, «Ilustració Catalana», 1906.*

Els *tres testimonis de vista* als quals se deuen respectivament els tres trevalls qui componen aquest curiosissim volúm, són els senyors en Francisco Anglada, en Gayetà Vidal de Valenciano y en Gayetà Cornet y Mas. En tots tres autors se veu clarament manifest el mòvil qui ha estat causa de que pensessin descriure lo qu'era la Barcelona de llur recort: aytal mòvil no es altre que l'orgull per ells experimentat de la Barcelona nova, aquesta Barcelona qui a mitj sigle passat era... lo que pot llegirse en els recorts dels *Tres testimonis*, y qui porta camí d'ésser lo que veuràn els nostres fills.

La transformació soferta per Barcelona en l'ordre material es, certament, tan extraordinaria, que fóra per nosaltres cosa digna d'ésser tinguda per somni si no'ns fos palès un altre prodigi major: el de la transformació experimentada (y diguis lo que's vulgui) en la manera de pensar dels barcelonins per no dir de tots els catalans. No n'hi va poca de diferencia de la manera de pensar dels nostres avis, moradors d'una ciutat *protegida* per les muralles y per la ciutadella, obsequi del centralisme absolutista, a la manera de pensar nostra, habitants d'una ciutat qui podría ab més justs títuls que Madrid, pretendre a exercir la hegemonía de l'estat del qual forma part. Y certament, si no'ns decidim aviat a imposar per tota Espanya la nostra dictadura esperitual (que diu en Diego Ruiz) serà perque'ns hauràm pres massa en serio allò de *ni dominats ni dominadors* que prediquen alguns catalanistes tímits. Nosaltres creyèm que caldrà anar més enllà un dia o altre, car l'única manera de sortir un poble de sa condició de *dominat* consisteix en deixar probada sa aptitut pera ésser *dominador* dels altres; y això encara que no aspiri pas a imposarse fòra de casa.

Hem qualificat de molt curiós el llibre qui ens ocupa, y en veritat es aquell el qualificatiu més escayent als tres tractats qui el formen. Ni per la manca d'ordre en la exposició de les materies, ni per lo incomplert de les noticies que'ns proporcionen, pot atribuhirse al volúm una significació gayre més que anecdòtica: emperò com a recordança d'usos y costums típichs de la nostra ciutat, y evocació de l'aspecte caracteristich d'ella en els temps als quals els reports dels *tres testimonis* se contrauen, tenen un interès extraordinari les planes de *Barcelona vella;* llibre que llegiràn ab gust molts dels nostres contemporanis y qui farà potser somriure als nostres incrèduls descendents pera'ls quals

será encara més gran la diferencia entre la Barcelona d'ells y la de començos de la déunovena centuria.

—

Pere Aldavert. — FURGANT PER TOT ARREU.— «*La Renaixensa*», *Barcelona, 1906.*

El qui fou durant llargues anyades director de *La Renaixensa*, quan aquell diari era l'única manifestació periodística del Catalanisme, no ha abandonat pas l'exercici de la professió (vocació, en aquest cas) ab tot y haver deixat de publicarse'l periòdich, com tothòm sab, ja fa temps. Segons sembla, el senyor Aldavert, retirat, potser contra sa voluntat, del periodisme actiu, no ha sabut estarse d'anar comentant els aconteixements socials y polítichs qui solíen ésser tema d'aquells *Nos ab nos* ab els lectors de *La Renaixensa;* y mancat de periòdich, els va donant a llum per tandes ab una constancia en la qual se veu retratat l'home tant com en sos escrits meteixos. Hi ha, als nostres ulls, una actitut hermosa en l'individuu qui's creu obligat a la realisació d'una missió personal, y no abandona'l lloch fins estant convençut de que'l públich, sempre propens a oblidar, té posada ja l'atenció en altres lluytadors, en altres devanters, el geste dels quals ha adquirit a sos ulls un prestigi que'ls del dia avans ja no tenen. Y a voltes convé escoltarla, de quan en quan, la veu del vell capitost; car la experiencia qu'ell té feta, la prudencia ab que s'es acostumat a confiar en els homes y en les coses, són sanitosos prevenidors de possibles desenganys: ells saben, aquests colrats veterans de cent batalles, que'ls entusiasmes irreflexius fan irreparables els danys d'una tentativa poch assortada.

La nota predominant en el llibre derrer del senyor Aldavert, es aquesta precisament; sembla, si bé's mira, una veu d'*alerta!* ab que'l vell lluytador se creu obligat a intervenir en determinats moments de la campanya; per alguns aquest *alerta!* será extemporani (com res dóna peu a la desconfiança!); altres l'escoltarán, y seguirán fent via, animats del propòsit de no oblidar les previsions de l'home desenganyat; emperò ningú potser voldrà declarar que la manera de veure d'aquell sia la millor, ni tampoch hi haurà qui tingui la franquesa de titllarla d'enderrerida y d'anacrònica per lo que'l moment actual del Catalanisme té de generós y expansiu.

Aquestes apreciacions poden ferse, avuy per avuy, respecte del senyor Aldavert, com a periodista. La seva influencia, directa sobre la opinió catalana, no pot ésser molta, ab tot y que sos articles conserven les qualitats d'aquells altres qui interessaren vivament al públich, conquistant pera llur autor una merescuda anomenada. L'estil, es encara'l meteix estil, l'estil inconfundible d'en Pere Aldavert de *La Renaixensa:* ningú hauria pogut sustituhirlo l'Aldavert en les planes del Diari (com de fet ningú'l sustituhí); emperò en les planes d'un llibre aquell seu estil característich, ple de bon sentit y planerament expositiu, ab llargues y freqüents digressions no te, no pot tenir la meteixa eficacia que tenia quan s'empleava en comentar la nota d'actualitat: quan tot va ple d'una cosa, quan tothòm parla y discuteix de lo meteix, dues planes, quatre planes y tot de periòdich, sòn poch pera satisfer l'àvida curiositat, l'interés que tal cosa desperta. Mes parleune altra vegada vuyt dies després, quan tot está dit y benehit, quan la curiositat del públich s'aplica a altres coses totalment distintes d'aquelles altres!

Això'ns ha passat ab molts articles del senyor Aldavert, llegits ara en el recull derrerament publicat: la erupció del Vesubi, el cambi de governador a Barcelona, y tantes coses més qui han omplerts els periòdichs en determinats moments, ¿a qui interessen? Res hi fa que'l periodista, cercant la trascendencia d'aquests fets en la llur generalisació, y fins apoderantse dels temes ab una traça excepcional pera treuren les conseqüencies que té interés en posar de relleu, arribi a portar el convenciment als nostres esperits; lo difícil es que l'atenció vulgui doblegarse a seguir al periodista per camins hont no troba l'atractiu de la curiositat momentania. En aquestes condicions el periodista desapareix, y sols queda el moralista; y al moralista se'l vol breu y contundent millor que difús y ple de vaguetats. Aquesta vaguetat es potser l'única objecció que pot ferse a les publicacions del senyor Aldavert: ell escriu com si lo escrit pogués llegirse de fresch en fresch, oblidant que'l llibre's llegeix molt més tart, quan ja s'es apagada la vibració ondulatoria qui establía la comunicació entre'l periodista y son públich a pretext de qualsevol aconteixement; tal com els cercles concèntrichs qui trameten a les vores de l'estany la oscilació produhida per la pedra al caure en son centre.

Y ab tot, hi ha algún article en *Furgant per tot arreu* que nosaltres tenim per ben ajustat a la nova forma de que'l periodista mancat de periòdich se val pera fer ohir la seva veu. Són els de menys desenrotllo y aquells en els quals el tema ofereix un major carácter de permanencia: el qui du la rúbrica *Nosaltres anèm carregats*, es entre tots el que'ns ha semblat més arrodonit.

—

ROSES. -- *Poesíes per Miquel de Palol.* — *Girona, 1906.*

Heusaquí un altre d'aquells llibres prematurs, que'ls joves qui comencen a escriure se senten impulsats a editar moguts d'una excessiva estimació envers la propria obra,

l'obra fluctuant y indecisa de tot principiant, que l'autor dóna ja per definitiva y correcta.

No negarém al senyor Palol qualitats de poeta; hi ha probes d'això en el seu llibret (com, per exemple, en la composició *Cant de les verges* y en alguna altra), mes posa de manifest a la vegada tal desconeixença de les proprietats del llenguatge y cau en tals incorreccions que'ls propris avenços han de fer potser que's penedeixi temps a venir l'autor de *Roses* de la impaciencia que ha tinguda en ferne un pom de les de son jardí totjust aponcellades.

—

DICCIONARI POPULAR DE LA LLENGUA CATALANA, per *Joseph Aladern*. (Continúa la «nota» de la pàg. 712.)

El senyor en Cosme Vidal, conegut literariament per Joseph Aladern, ha volgut convertir en qüestió personalíssima les censures qu'en una «nota bibliogràfica» de JOVENTUT endreçarem a son *Diccionari Popular de la Llengua Catalana* A dit efecte contestà a la referida «nota» ab un article enviat a la nostra redacció y el qual figura reproduhit en aquestes planes (pàgs. 742 a 745), haventlo també fet publicar el senyor Aladern en la revista *Catalonia*. Emperò, nosaltres, que no volém de cap manera que's converteixi en qüestió d'amor propri lo qui no ha de sortir del terreny cientifich o doctrinal, hem prescindit dels conceptes mortificants ab que ha estat agrahida la nostra sinceritat de critich, y ens hem limitat a endreçar al periòdich *Catalonia*'l següent escrit:

«Senyor Director de *Catalonia:*

»Molt senyor meu: Una «nota bibliogràfica» del qui suscriu, publicada en el núm. 352 de JOVENTUT, ha motivat un article firmat per Joseph Aladern ab el titol *Animes miserables*, el qual, ab tot y afectarme personalment, ha estat publicat ab exprés consentiment meu, en el número derrer de JOVENTUT, com desitjava son autor.

»Encara que'l tal article es, a mon entendre, una grossa equivocació del senyor Aladern, ja que l'intent lloable de defensar el *Diccionari Popular de la Llengua Catalana* dels atachs de la meva critica (errada tal volta, mes sincera) li serveix de pretext pera insultarme, jo no he pogut fer sinó péndrel tal com es. Emperò'm crech en el cas de dirigirme a vostè, pregantli que, llealment, y ja que *Catalonia* ha publicat també'l referit article, se serveixi fer insertar aquest meu, en el qual començo per protestar de lo que'l senyor Aladern afirma, quan diu que jo l'havia insultat en ma critica *de tonto*, *de bestia*, *d'estafador*, *de desvergonyit*, etc. Qui analisi serenament lo que vaig escriure, y llegeixi després lo que ha escrit el senyor Aladern, veurà sols lo contrari ésser cert, o sia qu'es aquest senyor el qui m'aplica alguns d'aquells qualificatius, y altres més, que jo pendria per ofenses si no'ls cregués resultat d'una ofuscació de qui els ha proferit contra mi.

»Sia lo que's vulgui, l'article del senyor Aladern, com a defensa del seu *Diccionari* no desfà pas les meves afirmacions, les quals sostinch integralment y poden ésser sintetisades aixi:

»1.ª Que'l *Diccionari Popular*, contra la tendencia propria a tota obra de vulgarisació, conté un nombre tan considerable d'idiotismes, que de sa consulta pot provenirne un perjudici pera la cultura del nostre poble; donchs lluny de poder servir el tal *Diccionari* de guia pera la depuració de l'idioma, ve a sancionar un gran nombre de les formes corruptes y vulgarismes qui enlletgeixen el nostre llenguatge parlat y que'l bon gust de la majoria dels escriptors catalans tendeix cada dia més a excloure de la producció literaria.

»2.ª Que la immensa majoria de mots derivats qui apareixen compresos en el *Diccionari Popular* ho són del tot inútilment, donchs essent les lleys de llur formació del domini de la Gramàtica, y donantse'l cas de que molts sols tinguin existencia teòricament y no pas en la realitat de l'us, llur inclusió en un Diccionari sols pot obehir a un afany immoderat de ferlo aparèixer complert.

»3.ª Que les rahons d'ordre etimològich donades respecte de la lletra Ç, no són convincentes, ni justifiquen la reforma ortogràfica que s'adopta en el *Diccionari Popular;* reforma mancada de fonament cientifich y qui vindria a ésser un nou motiu de desordre en la ja prou emmaranyada qüestió de la ortografia catalana.

»Aquests són els càrrechs que de mon article critich resultaren pera'l compilador del *Diccionari Popular;* càrrechs que l'argumentació del senyor Aladern no destrueix ni podrà destruhir. Advertint qu'encara hauria pogut ferne d'altres: en lo relatiu a les definicions, qui són sovint inexactes en el Diccionari, a moltes etimologies fantàstiques y sense valor filològich y a certes acepcions que'l Diccionari admet en determinats vocables, y que per lo grolleres no haurien degut tenirhi cabuda.

»Respecte a lo que retreu el senyor Aladern en son article quan diu que jo vaig pretendre *ridiculisar l'admirable quadro d'adverbis de lloch y de temps de la «Gramàtica preceptiva» de Mossèn Grandía*, dech fer constar aqui que no he pretesa may tal cosa; lo que jo afirmava (1) y afirmo novament es qu'entre les nombrosissimes formes adverbials de lloch que'l senyor Grandía obté sobre'l paper, la gran majoria no tenen absolutament cap valor fóra de la especulació teòrica. Jo entench que fer la Gramàtica d'una llengua natural no es pas lo meteix qu'establir convencional-

(1) Volúm de JOVENTUT de l'any 1905, pàg. 388.

ment un còdich de senyals a utilitat dels nauxers o formar una clau de paraules pera que'ls diplomàtichs o'ls comerciants puguin posarse en relació per telègraf. Aquesta pruitja de llegislar desde les gramàtiques a espatlles de la naturalesa, no beneficia pera res l'idioma, sinó tot lo contrari; y això ho diu precisament qui's veu acusat pel senyor Aladern de no compendre *la vida desenrotllantse y evolucionant a plena llum, sanejada pels ayres atmosfèrichs.*

»També diu l'autor del *Vocabulari de la lletra Ç* que jo no'n sé l'origen ni'n percebesch el sò de dita lletra. Lo que jo sé sobre aquesta questió es lo que sab tothòm: que la ç procedeix de la c, y té per objecte conservar a n'aquesta devant de *a, o, u*, el sò que té devant de *e, i (ça, ce, ci, ço, çu)*; sò que'ls fonetistes fan equivalent als de *ss*, o *s* inicial. Ara si el senyor Aladern sab més, podia haverho dit en el pròleg del *vocabulari*.

»Respecte al relatiu *qui*, sobre l'us del qual vaig tenir l'honor (el senyor Aladern dóna a n'això un altre nom més popular) de llegir un tema al Congrés de la Llengua Catalana, li diré no més que crech estar en situació ferma, molt més ferma que'l senyor Aladern quan afirma *que'l català correcte, desde sempre, d'ençà qu'es llengua, té'l* QUI *pera referirse a les persones y el* QUE *pera referirse als objectes*. Aquesta afirmació proba que'l senyor Aladern ha llegits molts pochs llibres catalans clàssichs: estàn molt lluny de participar de la seva opinió en J. M. Guardia (1), en Pompeu Fabra (2) y en Costa y Llobera (3), lo qual me dóna dret a creure que'l senyor Aladern ho sab tan bé com tothòm que'l català antigament distingia'l relatiu *qui*, subjecte o agent, del *que*, complement o pacient; sinó que ara'l meu interlocutor ha volgut potser negarho cercant una ocasió més pera mortificarme. Ho sento per ell: a mi no m'ha guiat may altre mòvil que l'amor a la veritat.

»Crech haver dit tot lo que'm proposava. En quant als conceptes que li mereixen al senyor Aladern les meves obres, no poden afectar pera res als que a mi'm mereixen les d'ell, mes, ab tot, accepto la seva crítica ab gust reconeixentla sincera.

»No'm resta més, senyor director, que agrahirli per endevant la publicació del present escrit; advertintli en tot cas que no invoco pera pregarlin la inserció altres consideracions que les qui a judici seu se desprenguin d'una qüestió de delicadesa.

»De vosté afectíssim, etc.»

(1) En el pròleg de sa edició del *Somni de Bernat Metge*; pàg. XCVII.

(2) *Contribució a la Gramàtica de la Llengua Catalana*, pàg 110.

(3) Així ho diu el senyor J. Alcoverro, en la plana 46 de ses *Lliçons d'ortografía catalana* ara de poch publicades.

La llealtat ab que procedirem nosaltres publicant a JOVENTUT l'article del senyor Aladern, ens fa esperar que veurém publicat el nostre a *Catalonia*; majorment no contenint ofenses personals contra del senyor Aladern, com tampoch n'hi havia en la crítica que ferem de sa obra.

R. MIQUEL Y PLANAS

AL SENYOR ALADERN

L'autor del *Diccionari Popular de la Llengua Catalana* insisteix, en el derrer número de *Catalonia*, en que fou insultat desde JOVENTUT pel meu company en Miquel y Planas; y, dirigintsem a mi, diu que podia esperarse més de la meva gestió en aquest assumpto, car jo devia haver evitat les crueses de llenguatge del meu company en sa nota crítica sobre l'esmentat *Diccionari*.

Dech contestar, en primer lloch, que de la meteixa manera que'ls redactors de JOVENTUT no són invulnerables, no necessiten tampoch observacions la majoria de les vegades; al menys això crech jo, car ells saben de lo que tracten y firmen llurs articles. Aixi ha succehit sempre que han criticat a algú, y especialment quan se les han hagudes ab tota aquella restellada d'individuus — més o menys notables en art y en literatura — que'l senyor Aladern cita com a víctimes de les jovenívoles ires y del llenguatge cru dels meus companys.

Emperò jo no sé de cap d'aquests que hagi may usat en un sol article tants qualificatius injuriosos y poch convincents com el senyor Aladern usa en el seu derrer: *ànima miserable, imbècil, estúpit, rabiós, enza, goç peter, caníbal intelectual*... etc.; y fins parla de contestar escupint... no sé si bilis. ¿Vol dir que no n'ha escupida prou encara'l senyor Aladern?

Y diu qu'en Miquel y Planas l'insultà d'estafador y de desvergonyit. Lo qual no es veritat; y sens dubte perque no ho es, el senyor Aladern no publicà a *Catalonia* l'escrit d'en Miquel, cuydant emperò d'impugnarlo. La millor manera de demostrar que hi havia insult, era publicar, tot impugnantlo, l'article insultador. Cridant y esvalotant no s'adoba res. El senyor Aladern me fa en aquesta qüestió'l meteix efecte que una comare de vehinat qui, havent sentit dir que no té la casa prou endreçada, va d'aci d'allà plorant a llàgrima viva, dihent y repetint qu'es tan desgraciada, que hi ha tantes males llengües, que li volen tant de mal; y dolentse de que la posin en evidencia, ella fa més que posarshi, car dóna verdaders espectacles y's fa un reclàm... de mal gust. Ab lo qual la casa, si de veres estava mal endreçada, no hi guanya

res y els qui s'haurien indignat dels insults(!) inferits a la pobra dòna, se'n riuen.

En Miquel y Planas no insultà; en Miquel y Planas no feu més que dir que'l *Diccionari Popular* y el *Vocabulari completissim de la lletra Ç*, del senyor Aladern, contenien moltes tonteries y moltes bestieses — llenguatge que hauria de plaure al senyor Aladern, car es ben viu y no cal pas recullirlo en arxius ni caus tenebrosos; —tonteries y bestieses sobre les quals el critich se considerava obligat a donar la veu d'alerta en els actuals moments de cultura que ha assolit el nostre renaixement literari. La suposició que además apuntava respecte a si hi havia o no intencions de fer negoci ab la candidesa dels devots de l'obra filològica del senyor Aladern, no es cap insult ni es cap injuria. Tothòm té'l dret de guanyarse la vida ocupantse en trevalls més o menys bons o dolents, segons ell sàpiga ferlos, ab tal de no enganyar ni perjudicar a ningú. Jo he sentit a dir qu'en Fernández y González escrivia ses noveles a ral la linia; y novela hi ha en que moltissimes de les linies consten sols d'una paraula. Si el *Diccionari* del senyor Aladern pogués tassarse a tant el mot, ja li ben asseguro que no serien rals, sinó qualificatius ben durs els que li valdria, en tirallonga inacabable, desde'l de *inútil* al d'*erroni*. Sòn tan diferents els gustos, y les apreciacions, y la cultura de cada jutjador! Prou pena té qui ha de fer linies curtes; prou pena té qui ha d'encabir en un diccionari termes a tòrt y a dret.

Mes totes les suposances d'en Miquel y Planas estaven salvades per endevant ab la observació que feya respecte al probable patriotisme dels qui s'havien empresa la publicació del tal *Diccionari*. No penso, donchs, que fos despit de cap mena lo que movia al meu company, sinó esperit de justicia. Crech jo que sempre ho han fet així els redactors de Joventut, y cent voltes han parlat durament d'assumptos qui personalment en res els interessen. En cambi, no sembla sinó que'l senyor Aladern se queixi y insulti sols perque ha sigut criticada una obra que tan de prop l'interessa a n'ell, sobre tot desde que sovintegen les baixes en la suscripció, y majorment després de les que li han vingudes ab l'article d'en Miquel y Planas, qui a tants ha fet obrir els ulls y qui fa témer que lo restant a publicar del *Diccionari* s'escorri com una mitja.

No me'n alegraria pas jo, encara que no sia entusiasta d'aquesta obra del senyor Aladern. ¿Puch dirli més? No tinch criteri format sobre'l seu *Diccionari*, però si el tingués, y'm semblés excelent, no repararia pas en felicitarlo per haverlo dat a llum, sense pensar que d'això pogués ressentirsen mon companyerisme ab en Miquel y Planas.

Aqui té explicada'l senyor Aladern la meva opinió en el present assumpto. Respecte a son procedir al publicar a *Catalonia* sa resposta a n'en Miquel y Planas, ja vaig dirli en una *nova*, la setmana passada, tot lo que feya al cas. Aleshores opinava lo meteix que ara. Per lo demés, ja ho diu ell: el públich será qui judiqui; el públich qui veyent la intemperança del senyor Aladern en aquesta qüestió, ja ha recordat, tal volta en un *trop de zèle*, aquell adagi: *En dihent les veritats se perden les amistats.*

Lo de publicar o deixar de publicar a *Catalonia* la réplica d'en Miquel y Planas, ho deixo per ma part a la conciencia del senyor Aladern. No invocaré pas sa lleaItat com ell invocà la meva pera fer publicar a Joventut sa diatriba contra en Miquel y Planas. Jo no més sé que la réplica d'en Miquel es rahonada: si el senyor Aladern entén que sa publicació'l perjudica, sia econòmicament, sia filològicament, pitjor pera ell.

Lluis Via

MAL DE VERGE

(Continuació)

Joan. Essent així... no sé còm dirli... però vosté compendrà que la meva posició social, el bon nom de la meva fillà...

Lluís. Portarà'l meu nom, qu'es un bon nom.

Joan. No li diré que no; no li diré que no... En fi, ens hi pensarèm... (*Pausa.*)

Lluís. Encara li vull parlar d'una altra cosa. No li he dit tot. Lo més grave segurament pera vostés no li he dit encara.

Joan. ¿Una altra dificultat?

Lluís. La més gran: Jo no sóch catòlich.

Joan. Que no es...! Donchs ¿qu'es vosté?

Lluís. No sóch res. Vull dir que no practico cap religió.

Joan. Y no practicantne cap...

Lluís. No'm puch casar per la Iglesia.

Joan. ¿Es una decisió irrevocable?

Lluís. Irrevocable.

Joan. (*Contrariadissim.*) Sí que'm sab greu. Es una dificultat, una dificultat insuperable. Ni jo, ni la seva mare, ni la noya meteixa creuriem may que vostès dos fossin casats sense la benedicció divina.

Lluís. El matrimoni es cosa humana, n'hi ha prou ab dues voluntats. (*Pausa*). En fi, respecto'l seu modo de pensar y cregui qu'en aquests instants sento un gran desconsol, no ja sols per mi que la estimo molt

a la seva filla, sinó per ella qui, no ho dubti, també m'estima.

Joan. El meu dever y la meva conciencia estàn per sobre de tot. No's cregui que no ho senti. La meva filla tindrà un disgust serio, y ab lo delicada qu'està...

Lluís. Per ella li demano que reflexioni.

Joan. Jo, per ella y per tots, li demano lo meteix a vosté. Si transigis sobre aquest punt... Facis càrrech que's tracta d'una fòrmula, d'una cerimonia.

Lluís. M'es impossible fer comedia en assumpto tan serio. No's cregui que sia *per fer l'home*. No, m'es impossible. Per mi es qüestió de dignitat. (*Pausa.*)

Joan. En fi, no li dono un no definitiu, però... quasi definitiu.

Lluís. (*Aixecantse.*) Jo'm penso que vostè no s'ho mira desde un punt de vista prou elevat.

Joan. Potser té rahó. Però crech seguir els devers de pare que m'han ensenyat. Llàstima que'l seu no'ls comprengués igualment.

Lluís. Desgraciadament pera sa filla, vostè y el meu pare representen quelcòm d'incompatible. Y, a pesar de tot, els fills s'estimen...

Joan. Es una verdadera fatalitat... Pobra Angeleta!

Lluis. Pobres de tots... (*Surt.*)

(*Pausa. En Joan se queda pensatiu. Després va a obrir la porta del quarto ahont entraren mossèn Fèlix y el Doctor.*)

Joan (*Cridant.*) Mossèn Félix, Ramòn... Vinguin, vinguin!...

Fèlix. Don Joan!...

Joan. (*Molt agitat.*) Vinguin... els hi tinch d'explicar... Es espantós, es horrorós... Pobra Angeleta!

Fèlix. Calmis, don Joan.

Doctor Pobra Angeleta!

Fèlix. Però què ha passat... No... calli... calli que venen... La seva filla ve!...

Doctor. Fes un esforç, serénat. L'Angeleta està delicada... una emoció fortal... (*Cridantli a cau d'orella ab veu concentrada:*) Qu'es histèrica la teva filla, qu'es un temperament passional, sensual... Que la matarèu entre tots!...

Fèlix. Callin, callin! Que venen, serenitat!...

Angel. Papà, papà... En Lluis, en Lluis .. ¿Ahònt es en Lluis? (*Se queda parada; se'ls mira fixament a tots. Va perdent el color, y mentres el seu pare diu, entrebancantse:*)

Joan. Ja t'ho explicaré ... Se n'ha hagut d'anar... però tornarà... tornarà...

(*...l'Angeleta trenca a plorar desesperadament, dihent:*)

Angel. Que'n sóch de desgraciada!... Que'n sóch de desgraciada!...

Doctor. Sòrt que ha pogut plorar... però...

TELÓ RÀPIT

ACTE SEGÓN

La meteixa decoració. El saló estarà en gran desordre. Per tot arreu, sobre'l piano, la cònsola, la tauleta del mitj y fins per sobre les cadires y el sofà s'hi veuràn regalos de casament. Ademés hi haurà una gran taula feta ab banquets y taulons, ab tapet a sobre. Al demunt molta roba blanca, fina y brodada; llençols, coixineres, camises, pantalons de dòna, mocadors, mitges de seda, etc., capces y estotxos de diferentes grandaries, botelles y botelletes d'essencies y altres coses de perfumería, etc...

Es el día en que's casa la germana de l'Angeleta.

Quan s'aixeca'l teló, la escena estarà deserta. Tot seguit sortiràn de la porta de la dreta, segón terme, l'Angeleta, la Carme y l'Agna-María. Aquesta vestida de nuvia, sense'l vel ni les flors de taronger. Les altres dues també vestides per'anar a casament.

Angel. (*Neguitosa y estirant a sa germana de la mà, portantla cap al mirall gran.*) Vina, vina aqui que't veuràs millor. Mirat. (*Veyent que les portes del fons estàn obertes:*) Tu, Carme: tanquèm, tanquém les portes. (*Cada una corre a una de les portes y tanquen ab clau; l'Angeleta torna corrent cap a la seva germana y l'abraça y besa ab gran efusió y nirviositat.*) Que n'ets de maca, que n'ets de maca!

Agna. Fuig, dòna, que'm faç mal.

Carme. Mira que li rebregues tot el vestit.

Tresa. (*Trucant a la porta del fons.*) Apa, noyes... Mirèu que ja tothòm s'espera.

Angel. (*A Carme.*) No obris.

Tresa. (*Igual.*) Cuytèu, qu'es tart. Obriu.

Angel. (*Arreglant el vestit de l'Agna-María y apartant a la Carme.*) No, jo tota sola, jo tota sola.

Carme. (*Cridant.*) Ja acabém, donya Tresa. Cinch minuts y la veuràn a la nuvia. Sembla un sol!

Angel. (*Miràntsela pensativa.*) Sembles un sol d'hermosura! Quan ell te vegi! Mira-

tela, Carme, miratela. (*Torna a petonejarla mitj plorant.*)

Carme. Cuyta, dòna. No veus que... ¿per qué plores ara?

Angel. (*Atolondrada. Molt nirviosa.*) Oh, no! Si estich més contenta! ¿Voléu que os ho digui? Me sembla que sóch jo la que'm caso... Y tan guapo com es... y tan que t'estima!

Agna. Oh, això si! M'estima molt. ¿Veus? També té les seves ventatges l'ésser pobre: una n'està certa de que l'home que's casa ab nosaltres, se casa enamorat.

Angel. Si, però se'n casen tan poques de pobres, pobres com jo... com nosaltres!... (*Mitj plorant.*)

Carme. Però dòna, cuyta. No acabarém may.

Angel. (*A l'Agna-Maria*) Oh, tu perque ets guapa. (*Exaltantse y ab to d'enveja.*) ¿Per qué no'n sóch jo de guapa? Si fa una rabia... Tu, ab el primer t'hi cases. Jo tres, tres promesos y... res, y cap! Tothòm té més sòrt que jo!

Carme. Però ¿qué dius ara?

Angel. (*Transició. Manyaga.*) No, no t'ho creguis. Perdonam; no t'ho creguis. Si no te'n tinch d'enveja! Si t'estimo més a tu que a mi meteixa... (*Plora.*) ¿Me perdones?

Agna. ¿Y ara? Tonta, més que tonta!

Carme. Si tu també n'ets de guapa. Es la sòrt això, filla!

Angel. La sòrt, la sòrt! Sóch una desgraciada jo. Y després, el papà y tots... tots sempre contra meu... No'n parlém més. Mira, ja ha passat. Ara, té: les flors de taronger... Y el vel. (*Molta agitació.*) Carme, vina. Ajudam. Tómbat tu. Aixi. Un petó. L'ultim, l'ultim de... soltera. Fesmen un altre... Després, oh! després a n'ell, sols a n'ell... y quins! quins!...

Agna. No t'exaltis, dòna. La teva germana sempre serà la meteixa pera tu.

Carme. Es clar que si. Mira, ara obrim. Y arreglat tu. Ja t'ajudaré. (*Obre la porta. Cridant.*) Donya Tresa, donya Tresa: aqui la tenen. Nosaltres tot seguit venim. (*Apareix donya Tresa, que besa a sa filla bo y emportàntsela. Se senten remors de gent que parla y fa broma. L'Angeleta s'haurà quedat parada mirant fit al buyt; els ulls sèchs. De sobte trenca'l plor desesperadament.*) ¿Y ara? (*Corre a tancar la porta.*) Desgraciada! ¿Qué tens? ¿Qué't passa? (*Abraçantla.*) Vaja, tonta. Digamho tot, cóntamho tot. ¿No m'ho vols dir a mi, a la teva amiga? ¿No'ns ho varem jurar que'ns ho diriem tot? Digues: ¿qué't passa?

Angel. (*Plorant, més sossegada.*) Si, si; a tu, si. Tot. (*Petonejantla. Torna a plorar desesperadament.*)

Carme. Però ¿qué'ts boja? ¿Qué dirà la gent?

Angel. No ho sé, no ho sé! No hi puch pas anar a casament. No hi vull pas anar. Ves, digalshi, digaho al papà.

Carme. ¿Que no vols anar a casament?...

Angel. No; no puch. Que no ho veus quins ulls! Tinch por... tinch por de tenir un altre atach... un altre atach d'aquells...

Carme. Y no, dòna! Si encara't distreuràs!...

Angel. Te dich que no puch! Ves, digaho al papà. Però que no ho sàpiguen-ells. (*La Carme surt y torna tot seguit ab don Joan, qui ve alarmat. L'Angeleta s'haurà assegut en un silló, apretantse'l cap ab les mans.*)

Joan. Però ¿qué tens, filla meva?

Angel. No serà res; però no hi vull anar... no hi puch anar! Tinch ganes de plorar. Vàgisen vostés, vàgisen...

Joan. ¿Vols que digui al metge que vingui? Es allà dins.

Angel. No, no li digui res. Estant tranquila aqui, ja'm passarà. Vàgisen vosté y no ho digui. No s'hi fixaràn.

Joan. Però no't podém pas deixar sola... y jo...

Carme. Ja'm quedaré jo, si de cas. No passi cuydado.

Joan. En fi: feu lo que volguéu. Però ¿ho dius de debò que no estàs malalta?

Angel. (*Fentli un petó y acompanyantlo a la porta.*) No, papà, no. (*Tanca. Totes dues van a seure al sofà. La Carme l'abraça amanyagantla silenciosament. Se sent la remor de la gent que se'n va. Pausa. Ab veu fonda.*) Ja són fòra...

Carme. Si; sembla que si. (*Pausa. Fentli postures.*) Vinem aqui, y cóntamho tot, tot.

Angel. No ho sé, no ho sé lo que'm passa. Sóch dolenta, molt dolenta, ¿oy?

Carme. Dolenta tu! Si ets un àngel!

Angel. No; si no ho sabs tu. Però t'ho

diré tot... No puch més... no puch més... m'ofego!...

Carme. Tonta; si ja ho sé...

Angel. (*Foscament*, *com sugestionada.*) Tinch gelosía... gelosía de la meva germana... perque's casa.

Carme. No; això no!

Angel. Si; te dich que sí! Sóch molt dolenta. Li tinch enveja. Enveja! Però qué hi puch fer jo, si sóch aixi! Jo bé la estimo, jo bé ho vull que sia feliça, ella! Quan ho penso, quan ho veig qu'es la meva germana, n'estich contenta. De cor, de cor. Creume! Però hi ha moments que no penso res, que no sento res! No ho sé pas lo que'm passa! Oh! Y quan hi es ell! Sobretot quan hi es ell! Mira: l'altre dia, avans d'ahir, s'estaven allà, al balcó! (*Com sugestionada.*) No hi havía ningú aquí. Se creyen sols! Y jo vaig acostarmhi de puntetes! Volia sentirlos; sentir lo que's deyen!... Es pecat això, ¿veritat? ¿Es lleig això?

Carme. Es clar, dòna, que ho es. ¿Per què ho feyes això? ¿No veus que't fa mal? ¿No sabs lo que't diu el metge?

Angel. (*Sempre ab veu fonda y com sugestionada*, *exaltantse per moments.*) Donchs, ho vaig fer... ho faig sempre... sempre!... Ab ells... ab tothòm!... Quan veig una parella que's parlen baix, que's miren fit a fit, que's donen les mans...! Oh, sobre tot quan se donen les mans, quan se toquen!... Oh!... No hi puch fer més, m'hi acosto... escolto... miro!... Vull saber... vull saber!...

Carme. Tonta! Però si ho sabs tot lo que's diuen. Ximpleries. Lo meteix que'ns diuen a nosaltres. Lo meteix que t'han dit a tu mil vegades... Ba!... els homes... tots són iguals...

Angel. No, no es pas lo meteix! Ja ho conech jo, quan es de broma. Jo vull dir promesos, ¿sabs? Dos que s'estimen, que's volen... que's volen!... Com avans d'ahir! Si ho haguessis sentit lo que's deyen! Quina vergonya!... Quin fàstich! Quin descaro!

Carme. ¿Què? ¿L'Agna-María tan ignocenta, y en Mariano tan ben educat .. se deyen...?

Emili Tintorer

(*Seguirà.*)

NOVES

S'ha complert un any dels successos ocorreguts a Barcelona'l 25 de novembre de 1905. Remarquemho com ho han fet tots els catalanistes, tots els bons catalans, considerant el gran impuls que aytals successos donaren al Catalanisme.

Si aleshores s'intentà perjudicar a la nostra causa, còm els fets han demostrat lo inútil de l'intent! Als successos de l'any passat se déu el moviment fecond y portentós de Solidaritat Catalana, honor de nostre poble y de l'Estat qui sab darse compte de que aytal poble té en son si. Del 25 de novembre de 1905, n'es fill el 20 de maig de 1906.

No oblidin, donchs, els portaveus d'aquest moviment ennoblidor de nostra terra, la gran responsabilitat que tenen quan en nom d'ell, defensant a Catalunya, venen obligats a fer política honrada enfront dels falsos politichs defensors del centralisme.

—

Els lerrouxistes feren jornada completa'l passat diumenge. Al matí celebraren a *Las Arenas* un *meeting* anticlerical, qui resultà una vergonya. En nom de la llibertat fou coartada als oradors solidaris la llibertat de parlar; en nom de la llibertat s'insultà, s'agredí, y si no's ferí ni's matà no degué èsser per manca de selvatgisme sinó per sobra de debilitat y de cobardía. Ja deyem en nostre passat número que mercés a n'aqueixos anticlericals tenim *clero* per temps. ¿Què més vol el poder eclesiàstich, pera son triomf, que tenir per enemichs a n'aquests ferments del llevat d'absolutisme y brutalitat que arreu sembraren el fanatisme y la ignorancia de tants sigles en la Espanya vella? La mala llevor encara perdura, y cal que Barcelona se'n netegi.

Bé es veritat que tot això'ns semblen les últimes manifestacions de l'esclavatge moral que tant de temps ha patit nostre poble, qui a mena de malalt epiléptich sovint se sentia sotraquejat per horripilants convulsions. L'equilibri retorna poch a poch; el cos va sentintse sà, y no més les extremitats, febles encara, pernegen possehides de sobtat desfici. Ben aviat recobraràn l'aplóm, y no abastaràn a agitarles els més famosos agitadors, ja desprestigiats.

En Lerroux ho comprén que les actuals extremituts de la part malalta de nostre poble són en realitat les seves propries y derreres extremituts; mes, atiat per son despit, intenta encara seguir avant en sa obra de negació, que li resulta còmica fins quan voldria ferla tràgica. Aixi succehi el diumenge al matí a *Las Arenas*, y al vespre en el teatre Comtal, ahont sos devots donaren un altre *meeting* a la memoria d'en Pi y Margall,

commemorant l'aniversari de la mort del gran autonomista, de l'apòstol de la llibertat qui, com ha dit un diari, si avuy visqués fóra un dels primers defensors d'aquesta Solidaritat Catalana, que inútilment y indignament combaten els partidaris inconscients d'una revolució falsa y d'una llibertat mentida.

—

Al carrer de Mercaders, número 26, en el meteix local ahont fa molts anys hi havia un renomenat colegi catòlich, s'hi hostatja avuy la Escola Horaciana, colegi mixte de noys y noyes qui van allí a apendre junts les primeres lliçons de la vida, ensenyades per mestres qual únich tema pedagògich es el d'Horaci: «Ensenyar delectant».

L'altre dia donaren una festa íntima en honor d'un poeta català, senzill amich dels humils, qui's diu Ignasi Iglesias. Nens y nenes plegats varen cantar, varen recitar y fins varen representar quelcòm dramàtich. Y tot fou fet senzillament, ab franca alegria.

Nosaltres recordavem altres temps en que l'ampla sala avuy de festes, era un trist y fosch oratori, y recordavem uns *certàmens* literaris que allí's celebraven per la *Candelera* qual síntesis, en variades manifestacions lirich-sentimentals, se reduhia a glosar allò de

Bendita sea tu pureza
Y eternamente lo sea.

Síntesis aclaparadora per lo incomprensiva, que'ls marrechs d'aleshores repetiem de cor lleuger, com els lloros incansables.

La síntesis de la festa de l'altre dia la donà una nena, la nena A. Lamarca, qui al recitar un monòleg — *La Formiga* — ab una intuició de la vida y un domini de la escena admirables, se preguntava y ens preguntava:

¿Es pecat estimar?

Y ho preguntava tan bé y ab tant desitj d'una resposta, que una veu de la sala, la veu d'una *nena gran*, va contestarli per tots: «No, no es pecat.»

Tot això'ns feu compendre que no han passat els anys en va, y que la Escola Horaciana ab la seva ensenyança positiva, presidida per la veritat y per l'alegria, representa una esperança de generacions futures més senzilles y menys hipòcrites que les actuals.

Nosaltres felicitém al director y als professors de la novella escola per la hermosa festa y per la constancia y laboriositat ab que menen la llur tasca de desvetllament moral y intelectual dels infants d'avuy y ciutadans de l'avenir.

—

Al «Centre Popular Catalanista de Sant Andreu» hi tingué lloch, dissabte al vespre, un important *meeting* de propaganda autonomista, qual presidencia fou cedida pel senyor Vilà, president del Centre, al senyor Sansalvador, individuu de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*. Parlaren els senyors Cararach, regidor pel districte, Serrat, Coroleu, Roig y Pruna, y finalment en Sansalvador, qui resumí els discursos eloqüentment. Tots foren molt aplaudits pel públich santandreuench, qui sortí altament impressionat d'aquell patriòtich acte.

—

En la meteixa població hi celebrà'l diumenge sa festa inaugural la entitat «Avenç Nacionalista Republicà», fenthi us de la paraula, entre altres, els senyors Roig y Pruna, Tarragó, Pi y Suñer y Laporta. Foren aplaudidíssims, especialment el senyor Laporta, qual discurs resultà magistral.

—

Es interessant, y revela una personalitat artística gens vulgar, la exposició de quadros del pintor Ivo Pascual a Cân Parés. D'estudis qualifica aquest artista les seves teles, y ja voldrien molts qui passen per mestres concretar com obres definitives tan encertades y sentides visions de la naturalesa. L'Ivo Pascual va fent bones les esperances que temps enrera feu concebir.

—

Per excés d'original hem de retirar aquesta setmana la secció de *Esperanta-fako*, que teniem ja composta.

—

Publicacions rebudes:

Solidaritat Catalana.—Discursos contra la Ley de las Jurisdicciones en el Senado y en el Congreso.—La Comissió de Solidaritat Catalana ha publicat, costejat per suscripció pública, aquest llibre en honor dels senadors y diputats qui intervingueren en les discussions del projecte de dita lley. Forma un volúm en quart, ab 352 planes d'atapahit text.

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns del 74 al 78 d'aquesta enciclopedia popular ilustrada. Preu de cada quadern, 50 cèntims.

Breus observacions ab motiu del primer Congrés de la Llengua Catalana, per Antoni Tallander (A. Bulbena), afegit un studi sobre l'article català. Una vegada més el senyor Bulbena demostra ab aquest fascicle sos molts coneixements filològichs, ensemps que son extremat amor a arcaismes avuy forçosament en desús.

Els Corchs, diàleg dramàtich per F. Olives y Simó. Hem rebut aquesta sentida y ben escrita obreta, estrenada ab gran èxit en el teatre Foment, de Falset, la nit del 9 de setembre de 1906. Seguint nostra costúm, ens abstenim de judicarla per no haverla pogut apreciar en la escena. Preu, 1 pesseta.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

Any VII-Núm. 356 Barcelona, 6 de Desembre, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

CRÓNICA DE PARÍS

CRISIS

Els estudiants són en revolta a Paris y a Barcelona: les facultats revoltades són les meteixes, y les meteixes si fa no fa les causes dels disturbis. Els qui no són els meteixos són els medis empleats y els procediments seguits pera manifestar la protesta. En aquest cantó de la qüestió una evolució es de notar: anys enrera'ls estudiants de Barcelona, quan s'enfadaven, trencaven: els de Paris se limitaven a manifestarse. Enguany nostra jovenesa universitaria s'ha enseriosit, ensemps que la parisenca s'ha barbarisat. Banchs, tribunes, càtedres, reixes, tot va en orris aqui. Nosaltres progressèm, y això dóna plaher. El moviment general de cultura que se sent a Catalunya havia d'ésser recullit principalment pels joves qui assisteixen a les aules.

Les universitats estàn en crisis. No tenen rahó d'ésser y llur constitució espeternega com cos moribond. El regnat del llibre exigeix sos drets, y les càtedres oficials, ahont sols s'hi acut per'adquirir patents, se cerquen com un ofici vulgar. Mor la ensenyança oficial y's desvetlla la conferencia privada, qui no dóna diplomes sinó ensenyances. Y arribarà jorn en que sols pujaràn a la trona'ls qui tenen coses noves a dir, y no'ls qui sols hi van a repetir lo qu'està escrit en els llibres, o'ls qui, com molts pseudo-conferenciants d'avuy en dia, sols hi van a repetir lo qu'està tant en la conciencia y en la manera d'obrar d'un poble, que ja ni la crònica dels diaris ne fa esment.

Però encara estèm en el regnat de la *suficiencia* y de la *pedanteria*, coses ¡ay! tan oposades al ver esperit català, qui són de les qui ens fan doldre, per demunt de les altres, de la desviació de la nostra personalitat nacional.

Ous, pedres, patates han plogut sobre les càtedres a Paris! A tant no s'ha arribat jamay a Barcelona, ahont la joventut estudiantil ha guardat sempre als mestres un respecte al que no sempre ells s'han fet acreedors. «Això ja es la GRÈVE!» ha exclamat un catedràtich francès. La frase, en efecte, mereix una ruixada d'ous, y d'ous covats. La vaga es un dret noble, y confóndrela ab actes de barbarie es caure en el meteix error vulgar dels

qui qualifiquen d'anàrquich tot estat de desordre brutal y tirànich, com per exemple'l del Marroch d'enguany. Un professor té la obligació de cuydar totes ses paraules pera no induhir a l'error als qui l'escolten. Es gayrebé segur que'l poble qui haurà escoltat aquesta frase's posarà del costat dels estudiants y tindrà un concepte equivocat de l'única arma lícita ab que'ls esclaus d'avuy en dia poden lluytar contra'ls patricis moderns.

Lo que's veu en el fons de tot això es un llevat de immoralitat qu'indigna. Els títuls, si tenen algún argument a favor, es el de garantisar la vida dels ciutadans, y si les oposicions se justifiquen pera provehir càrrechs en hospitals, cliniques, etc., es perque l'interès del malalt es digne de tota cura. Potser no serà veritat en el fons, però en la forma's tracta de protegir la vida del ciutadà. Donchs bé: faltar a n'aquestes lleys, passarhi per demunt, es quelcòm més que faltar a la consuetut reglamentaria, es un delicte contra l'home, car si el títul es l'aptitut, y la victoria en unes oposicions es l'aptitut, la manca de titul o la desfeta es la inepcia, y aquesta inepcia, donades les condicions en que's desenrotlla, es criminal. Aquí dels tribunals de justicia qui tan prim miren en els delictes d'opinió; o aquí de l'administració pera colocar a la porta dels jutjats un rètol aixi concebut: «Tribunal de justicia relativa.» Perque es molt relatiu castigar a qui roba pera menjar, y no dir mot a qui, o pera menjar o pera honorarse, no tem atentar contra la vida material o moral dels seus semblants.

A la crisis universitaria s'hi afegeix ja fa temps la de la justicia, fins la de la relativa. Per això's retorna a la individual, qui si no es més bonica, per lo menys en més pràctica y humana. Les cases constructores de revòlvers no'n diuen mal, y els estadistes poden fer ab motiu d'això càlculs sorprenents dels quals faig mercè als llegidors. La protecció als ciutadans per part de l'estat també està en crisis, y no hi ha persona qui s'estimi una mica que no vagi provehida de la maquineta defensiva, admirable invenció, pràctica y econòmica, qui, *a priori* al menys, ni exigeix paper sellat ni procuraduríes. Costa més cargolar un cigarret que desferse d'un enemich. L'únich mal està en que quan el ciutadà ha portat la maquineta cert temps a la butxaca sense ferla servir, el dimoni del temps modern — dimoni economista y financier — li parla dels capitals morts, dels interessos devengats, y el ciutadà's decideix a usar l'instrument en el primer cos gros qui se li presenta a tret. Però no sempre això succeheix, car els motius de defensa avuy en día's troben a cada pas: y en cambi, l'aparell mecànich ha portat un avenç en la concepció de l'amor *chez les femmes*, ocasionant de retruch la crisis del vitriol.

Fins suara, les enamorades ferides d'abandó's desvetllaven de bon matí ab el rostre del seu aymant devant dels nassos, n'apreciaven els trets més insignificants, ne sentíen tota la bellesa, y decidien destruhirla avans que una altra s'aprofités d'aquells somrisos, y d'aquells quatre pels moixins dels bigots, y d'aquella piga arràn de la cella, si hi era. Y l'adroguer, burgès pacífich y inconscient, s'encarregava de provehir a la desesperada del liquit infernal qui devia destruhir tanta bellesa! Oh, amors romàntichs y afeminats! La maquineta expedidora d'unces de plom ha fet cambiar tot això. L'altre dia passejava un ex-ministre pels bulevards en companyia d'una dòna. Anaven rihent, contents, enrahonadors... O s'estimaven molt, o s'estimaven molt poch. Els síntomes diagnostiquen els dos mals alhora. Emperò que s'estimaven molt deuría creure una altra dòna, car gelosa, nirviosa, excitada, els seguia, dissimulada sota d'un vel negre protector. En altres temps, aquí't vull vitriol! Enguany el revòlver jugà son paper. *Pam!*, sonà un tret, y una bala anà a clavarse a la cuixa de l'infidel.

«Quina manca de punteria!» va dir tothòm! No: quín excés de psicologia! La crisis del vitriol y de la bellesa del rostre es també produhida per la crisis de lo afeminat. La humanitat esdevé viril y modifica la puntería. Tira ous als professors, y trets a les cuixes dels infidels.

¿Qu'es lo que podríem tirar al ministeri Moret? Aqueixa gent sense cap ni peus no té ni *blanco!* Val més qu'esperèm a la setmana qui ve. Sens dubte que podrèm parlar també de la seva crisis. Y, després de parlarne, tirarlos al cove.—F. PUJULÁ Y VALLÉS.

París, desembre de 1906.

CATALUNYA A ITALIA!

No pot haver passat ignorat dels habituals llegidors de JOVENTUT un fet que, si cabia momentaniament en les petites proporcions d'un solt de les *Noves*, mereix ésser esbombat, pera portar un xich d'orgullosa satisfacció als cors d'aquells catalans qui sàpiguen vibrar a unissò entusiasta devant dels avençós que la llur patria faci.

Y considerém com un avenç notable que la revista mensual italiana *Nuova Rassegna, di Letterature Moderne* qui ja publicava avans algunes noticies de literatura catalana, fes una crida desde les *Noves* de JOVENTUT pera que l'ajudessin a formar una secció especial en cada número, exclusivament dedicada a la floreixent, a la hermosissima literatura catalana actual. Aquest es el fet, en nostra modesta opinió, mereixedor dels encomis ab que hem començat.

No vol dir això que considerém necessari que una autoritat qualsevol dongui a les lletres nostres la patent de vives, interessants o bones, *l'espaldarazo* de cavalleria andant pera que puguin anar pel món, el certificat de majoria d'edat pera que se les hagi de pendre en serio, no: la nostra convicció, la nostra rahonada fe, qui les ha fetes lo que són, ens ha de bastar a conéixerne les virtuts o'ls vicis, y els fets són prous a demostrarnos que a tot arreu tenen ja *l'alternancia*, el tracte que's mereixen.

La significació que'ns plau atribuhir al cas es ben altra.

Hi veyém, en primer lloch, que les produccions intelectuals dels nostres literats ja passen d'ésser un objecte d'estudi y de curiositat; ja se'n vol fruhir l'art y l'ànima; se'n vol patir, quan aquelles lletres ho diuen, y's vol aixamplar el cor al llur comanament: donchs, aquest es el sentit que la *Nuova Rassegna* demana a la colaboració dels catalans. Vol que diguin *la seva*, lo que dirien en pura concepció artistica, o bé ocupantse de politica, o de lletres, o d'altra cosa, en prosa o en vers; sols qu'enlloch d'anar en una revista catalana, serà curosament traduhida a l'italià l'obra seva, y escampada per tota la cosmopolita clientela que la *Nuova Rassegna* s'ha sabut conquerir.

Altrament, y a més a més, serà aquesta secció de la repetida revista de Florencia una mena de perpetua estreta de mà ab l'*avia patria*, que per tal hem de tenir la terra italiana, terra benhaurada del sol, de la harmonia y de la serenitat, en que encara avuy la rella, al solcarla pera ferli produhir els seus vins exquisits, la pau de les oliveres, l'ombra espessa de gloria dels llorers o l'or menjador dels blats, desenterra les ossades centenaries d'aquests llegionaris germans dels qui plantaren a casa nostra l'àliga romana, ab les ales obertes en nobilissim geste d'acullimemt y ab els ulls fits en el sòl; aquelles àligues qui volien abraçar a tots els barbres pera poder arribar a nomenarlos algún dia ciutadans romans, conferintlos l'honra suprema del compatriotisme ab genis com Virgili y Horaci, Cicero y Terenci.

Y així com les verges ibériques o iberocèltiques, qui's crispaven en la vigorosa possessió dels invassors, commoses per la recordança de les ombres augustes d'Indibil, de Mandoni, de Sertori, d'Istolaci, de les sangnoses flamejantes runes de Numancia, saberen estimar als seus fills romans com a bones mares, axi nosaltres, renets d'uns y altres, hem de saber tombar els ulls cap al geni qui ens acull en completa germanor.

No'ns fa parlar una *galofobia* exagerada com la qui obsessiona a l'ilustre rector de la universitat salmantina, però'ns sembla hora de que a la invassora influencia francesa, sempre poch o molt morbosa y tocada de degeneració, oposém la ferma amistança ab una literatura qui s'avé més al geni de nostra raça, ab el poble italià qui ens ha tingut ja avans d'ara per aliats, als catalans, en moltes causes justes, haventse barrejat totes dues sangs en els camps de batalla contra la injusticia y la opressió.

VÍCTOR OLIVA

Honrats per la direcció de la *Nuova Rassegna* ab l'encàrrech d'omplir mensualment, en colaboració ab el benvolgut amich Victor Oliva, la secció destinada a Literatura Catalana, demaném a tots els poetes y prosadors en romanç catalanesch als quals noticia'n pervingui, que vulguin fer costat ab les llurs forces a la flaquesa nostra, perque una missió que tan profitosa pot ésser als dos pobles germans no'n valgui menys, ja que no per mancança de voluntat, per insuficiencia d'aptituts en els qui l'han empresa.

Lo que's necessita cada mes, es:

a) Un article original inèdit sobre tema qualsevol politich o literari (també pera publicarse en diferents números), que nosaltres traduhirém en italià;

b) Traduccions de coses ja conegudes en prosa y en vers;

c) Noticies varies sobre llibres publicats, sobre teatres, cursos, conferencies, exposicions artistiques y totes les que puguin donar idea de l'avenç de les lletres catalanes.

Y això ho demaném en general a tots als qui de semblants coses s'ocupen. En la impossibilitat material de dirigirnos a cada hu d'ells personalment, per endevant els en doném a tots les gracies.

També preguém que les revistes catalanes qui tinguin voluntat de ferho, estableixin el cambi ab el confrare italià, y donguin publicitat al repetit encàrrech pera divulgarlo lo més possible.

Y per fi, demanêm als nostres amichs, als coneguts y als per conêixer, que, en justa correspondencia ab la bona obra empresa per la dita revista italiana, facin els possibles pera suscriureshi o procurarli suscripcions (1).

Tant els trevalls, les noticies bibliogràfiques o artistiques, etc., com els llibres quals autors desitgin que se'n publiqui bibliografia, s'han de dirigir a *Carlo Boselli*, *Vilanova y Geltrú*.

CARLO BOSELLI

L'ASSAMBLEA NACIONALISTA

El moviment de Solidaritat Catalana, en son periode de major activitat política colectiva, va imposar als seus components, d'una manera tàcita, la necessitat de no esmerçar cap esforç en la organisació d'actes qui afectessin no més que a una determinada comunió, y de posar a contribució totes les energies en benefici dels interessos morals comuns a tots els catalans.

Aquest estat eclêtich va perllongarse sense cap motiu que ho justifiquês desprês de les festes de l'Homenatge, fins a l'extrêm que no sabiem parlar d'altra cosa que de la Solidaritat, y encara en una forma que verament semblava que tinguessim por de fernos mal els uns als altres.

La declaració oficial de la Comissió Executiva de Solidaritat Catalana, aconcellant que no's facin més actes públichs y que deixin de funcionar les juntes locals de Solidaritat, ens ha posat a nosaltres, els catalanistes, en estat *legal* de preocuparnos de coses particulars nostres qui deuen interessarnos molt y molt.

Una d'elles, la més important, la més trascendental sens dubte, la qui dêu preocupar, al nostre entendre, d'un modo preferent a tots els nacionalistes, es la celebració de l'Assamblea Nacionalista projectada per la *Unió Catalanista*, y quals trevalls d'organisació, segons tenim entês, estaven ja molt avençats quan se sospengueren. No sabêm fixament quina fou la causa d'aquesta suspensió, perque'ls motius que hi havia pera procedir en aquesta forma no's feren públichs. Altrament creyêm que no n'hi havia cap de verdadera importancia, d'interês superior. ¿Rencunies? ¿Petiteses? ¿Manca de bona voluntat y desinterês en algú? *Averigüelo Vargas.*

Si va êsser algún d'aquests el motiu per que's van sospendre'ls trevalls de la Comissió Organisadora de l'Assamblea, si es algún d'aquests el motiu qui impedeix que aquells trevalls se reprenguin, creyêm que ja es hora de que's digui y de que, qui dêu ferho, parli clar.

Nosaltres, mentres no se'ns demostri d'una manera clara lo contrari, seguirêm creyent en la eficacia y en la necessitat de l'Assamblea pera organisar degudament les forces totals del nacionalisme; y en aquest respecte creyêm que tot quant fes la *Unió Catalanista* per'arribar a la realisació del projecte de que es iniciadora, seria ben vist per un gran nombre de catalans, y a la vegada de profitosos resultats pera Catalunya.

Ho repetím: si cal parlar clar que hi parlin els qui deuen ferho, que si nosaltres tractêm d'aquest assumpto es perque hem sabut, ab la natural estupefacció, y per un conducte autorisadissim, que si l'Assamblea Nacionalista no's celebra es perque hi posen destorbs uns senyors qui parlen molt d'amor a Catalunya... y de tractats de comerç (1).

EUGENI XAMMAR

---

(1) La direcció de la Revista es: *Nuova Rassegna di Letterature Moderna*, Via Bufalini, 13, Firenze. Els preus són: número solt, 1'50 franchs; mitj any, 8 franchs; un any, 15 franchs (tot pagat per endevant). Els fascicles són d'unes 250 planes en bon paper, y s'ocupen de les literatures italiana, serbo-croata, anglesa, francesa, rumana, alemanya, holandesa etc., y del desembre endevant, també de la catalana. El Director es el conegut periodista y poeta Adof Tossani.

Pera les suscripcions dirigirse a Víctor Oliva, Vilanova y Geltrú.

(1) No es fàcil que'ls aludits senyors parlin tan clar com desitja l'articulista. JOVENTUT té encara ben fresch el recort de l'última Assamblea de la *Unió*, en la que'ls tals senyors hi brillaren per llur ausencia. Tant ells com... altres, la concentració catalanista la tenen més a la boca que al cor, y la *Unió* n'estarà un día o altre tan desenganyada com nosaltres n'estêm, tot y reconeixent com reconeixêm la eficacia dels trevalls políticlis d'aqueixos importants elements del Catalanisme. Per això'ls hi reconeguerem llur dret a tenir carta de naturalesa dintre'l nacionalisme català, enviàntelshi a son temps les famoses postals ab les que quedaven invitats a entrar en la *Unió*... ahont encara'ls esperêm — N. DE LA R.

MAL DE VERGE

(Continuació)

Angel. (*Molt excitada.*) Hipòcrites... hipòcrites! Parlaven d'avuy, de quan serien casats... No's pot pas dir!... No's pot pas dir!...

Carme. ¿Ni a mi? Digamho.

Angel. No, no!... Del vestit de nuvia... del llit... de... de... No's pot pas dir!... Y els hi sentia l'halé... y s'acostaven... y's tocaven... y jo ho veya... y m'estremia tota... La gola seca... y els ulls, els ulls semblava que'm fugissin del cap... y aqui (*Senyalant el pit.*) uns cops séchs... séchs y fondos!... Quin martiri... quin patir... y quin goig també!... Me mocegava'ls llabis pera no cridar, fins a fermhi sang!... Y ells... oh! ells també se'ls mocegaven... però a petons... a petons!... (*Pausa curta.*) No vaig poder més, vaig perdre'l món de vista y vaig caure.

Carme. ¿Y't varen sentir?

Angel. Crech que no. No m'han dit res. Com que ja ho saben que'n tinch d'atachs d'aquests... ja no'n fan cas. No ho saben lo que jo pateixo....

Carme. Com que no es res; són els nirvis. Y després, tu meteixa t'exaltes... ¿Veus? A mi no'm passaria això. ¿Dos promesos? No ho sé, més aviat me fan fàstich.

Angel. Oh, tu! Ets tan freda tu!

Carme. ¿Jo freda? No. Lo que hi ha, es que reflexiono. Però també'n sé d'estimar. ¿No t'estimo a tu? Però als homes, si, t'ho confesso: encara no n'he pogut estimar cap. Potser es qu'encara no l'he trobat el meu... el que jo voldria!... Si vingués el que jo voldria!...

Angel. ¿Veus? A mi també m'ho sembla que no'n puch voler més que un. Y quan estich sola, al llit... el veig, fins el dibuixaria. Els ulls, la barba, les dents... tot! Però després, de dia, s'esborra... Ne veig molts que s'hi assemblen... molts... molts!... Oh, molts! (*Pausa.*) Té, ja n'he tingut tres de promesos... ¿Vols que t'ho digui, ara? Donchs no sé pas a quin dels tres he estimat més. A tots igual... a tots igual... (*Ab molta convicció.*) Tots me semblen un!

Carme. Y qu'eren ben diferents. Els he conegut tots tres jo.

Angel. ¿Vols dir? Oh! els ulls y els llabis!... Hi ha moments que tots són iguals... tothòm, tothòm els té iguals!

Carme. No t'exaltis, mare de Deu... Mira: parlém d'una altra cosa. D'en Lluis... ¿vols?

Angel. En Lluis!... si, en Lluis!... Encara no m'ho han dit per qué no'l volen.

Carme. Perque no't convé. Sembla que té una historia...

Angel. Si, com sempre... com els altres dos. No't convé, no'ns convé... Ah, si ell volgués!...

Carme. ¿Qué, qué faries si ell volgués?...

Angel. ¿Qué faria? Lo qu'ell volgués. Fugiria, fugiria ab ell. Ja n'estich tipa.

Carme. No; no ho faries pas això.

Angel. Te dich que si. No'm coneixes. Ab el primer no'm vaig atrevir: ell m'ho deya. (*Pausa.*) Té, mirateles les robes. Són les meves, les del primer prometatge meu. Com que tenim les meteixes inicials, les hi he donades. Qué'n faria jo, pobra de mi! (*Plora.*)

Carme. Ba, no ploris! Te'n farém d'altres, dòna. Això ray. Totes brodarém. Perque ja ho veuràs còm s'arreglarà això d'en Lluis.

Angel. No s'arreglarà: m'ho sento aqui. S'ha acabat tot pera mi... Y totes brodades meves!... Era'l meu primer amor...

Carme. (*Regirant les robes pera distrèurela.*) Veyàm. Quina finura de teles, quina preciositat!...

Angel. Oh, si, quina preciositat! Tot molt fi, ho volia tot molt fi. Y mira quins fistons, quins brodats!...

Carme. Y quànt de trevall! ¿Tot ho vas fer tu?

Angel. Tot! Si hi vaig trevallar! Sempre que no hi era ell. Com una boja. Vaig fer més feyna en un any!... ¿Y sabs per qué? Me feya l'efecte de que trevallava per ell; qu'era ell qui se la tenia de posar tota aquesta roba... No te'n riguis.

Carme. No dòna, no. Però'm fa gracia.

Angel. (*Ab convicció.*) No ho entens, tu. Si es igual! Ell l'havia de veure... de tocar!... Y té (*Exaltantse.*), ha de servir per ella... per... per un altre home que... que

aborreixo... sí, que aborreixo... Mira, mirateles aquestes camises, y mocadors, y pantalons... (*Exaltantse per moments.*) Tot per ell... Mira quànts regalos, quàntes coses... tot... tot per ell!...

Carme. Però dòna, càlmat. No sies dolenta!

Angel. (*Més exaltada.*) ¿Y això?... ¿Qu'es això?... Essencies, perfums. (*Destapa botelletes y les aboca per sobre de les robes.*) Violeta... rosa... heliotrop... y més. . y més. Té, tiremnhi a la roba... a les camises... als llençols... per tot... per tot... Que'n respirin... que se n'emborratxin... que s'ofeguin... com jo... com jo... com jo!!... (*L'Angeleta cau presa d'un violent atach d'histerisme. La Carme la sosté y's posa a cridar:*)

Carme. Antonia, Antonia! Cuyti!...

Ant. (*Desde dintre.*) Obri; si es tancat!...

Carme. Ay, Deu meu! ¿Qué faig? (*Després de dubtar, arrocegantla com pot, la porta al sofà y corrent va a obrir la porta, tornant desseguida cap a l'Angeleta.*)

Ant. ¿Qu'es... què té?...

Carme. Un altre atach, un altre atach d'aquells... cuyti: porti l'éter... Allà al seu quarto. (*L'Antonia hi va corrent.*) Y una tovallola... Ay, Deu meu!

Ant. Tingui, tingui. (*Li dóna la botelleta.*) Sembla morta.

Carme. Calli, dòna. Aguàntila bé vosté. El cap alt. (*Posantli la botelleta al nas y untantli els polsos d'èter. Després ab la tovallola li dóna grans cops a la cara. Després torna a ferli olorar l'èter.*)

Ant. Ja respira... sembla que ja respira.

Carme. Si, ja li passa... Com les altres vegades.

Ant. ¿Vol dir que no ha sigut més fort?

Carme. Calli! Ja torna en si. Calli. Angeleta! (*L'Angeleta poch a poch se retorna.*) Té, olora, olora més...

Angel. No. Prou, prou. Ja estich bé. (*Redreçantse.*)

Ant. ¿Vol que la portém al llit?

Angel. No, no. Ara no.

Carme. Però filla...

Ant. ¿Se troba millor?

Carme. ¿Ho veus? Ja t'ho deya jo!

Angel. No ha sigut res. (*A l'Antonia.*) Vesten ara, tu. Ja te'ns pots anar... Ja estich bé.

Ant. Com vulgui. (*Surt. Pausa llarga.*)

Angel. Escolta: fesme un favor. ¿Me'l faràs?

Carme. Si, dòna, sí. Digues: ¿qué vols?

Angel. Escolta: aquesta nit ells seràn fòra; ja ho sé que seràn fòra. Acabant de dinar se n'aniràn, fugiràn. A viatjar. No hi seràn aqui, no. (*Tornant a excitarse, sempre com sugestionada.*) Però jo'ls veuré... y no podré dormir. Ja fa temps que no dormo. Y quan somnio... oh!... quan somnio encara es pitjor!... Escolta, escolta!... (*Molt manyaga.*)

Carme. Què, digues!... Ja t'escolto. (*Molt carinyosa.*)

Angel. Quédat, quédat a ferme companyia... Tota la nit!

Carme. No sé... la mamà!... Li demanarém...

Angel. Tota la nit, tota... Parlarém, enrahonarém...

Carme. Si la mamà ho vol...

Angel Sería horroròs avuy... Tota sola! (*Exaltantse.*) Els veuria... els sentiria... sentiria'ls seus petons...¡y...¡y... oh...oh!...

Carme. Càlmat, dòna. Me quedaré... Ho dirém a la mamà... Llegirém...

Angel. Si, farém lo que vulguis... Però't quedaràs, ¿eh?... Que t'estimo... que t'estimo!... (*Ab gran efusió l'abraça y la besa. Pausa.*)

Carme. Ara potser que't fiquessis al llit. (*Sempre molt carinyosa.*) Perque ara tornaràn. Y vindrà'l metge també. Y't donarà alguna cosa... algún calmant.

Angel. No, ara no. No hi vull anar al llit. Ja estich bé... Els vull veure!... Vull demanarli perdó a n'ella... a tots dos... No, a n'ell no... Sí, també, perque sóch molt dolenta, he sigut molt dolenta ab ells!

Carme. Lo millor que pots fer es ficarte al llit. Mira: jo no'm mouré del teu costat. Val més que no hi sies, que no hi siguém al dinar... No trobante bé...

Angel. *Bueno*, al dinar, no. Però... els vull veure quan entrin, quan... (*Recapitulant:*) Arribaràn primer ells dos: tot sols...

Carme. Es clar, dòna. Val més que no'ns vegin.

Angel. Potser ella'm voldrà veure. Com que li hauràn dit!... Però no, no: ja ho veuràs còm no se'n recordarà. Quí se'n recorda!...

Carme. Y sí, dòna, sí.

Angel. (*Pera sí meteixa.*) Qui se'n recorda! Ca: entraràn de dret. (*Molt excitada.*) Agafats, ben agafats, y allà... (*Senyalant el quarto de la esquerra. Pensativa.*) allà!...

Carme. Creume: anemsen cap al teu quarto. (*Pausa.*) Calla: me sembla que ha parat un cotxe. ¿Si fossin ells?...

Angel. Anèm. Ens amagarèm. Aquí, derrera la porta. Y mirarèm, escoltarèm... (*Porta del seu quarto.*)

Carme. No, això no!

Angel. Calla! Ah, espératl (*Cridant:*) Antonia, Antonia!

Ant. ¿Què mana, senyoreta?

Angel. Escolta. Ara deuen pujar, ells dos. No'ls hi diguis res. No'ls hi diguis pas que som aquí.

Ant. Com vostè vulgui.

Angel. No'ls hi diguis... Y vés, corre, que ja deuen pujar. (*Surt l'Antonia.*) Y tu, vina. Anèm.

Carme. Oh, no... això no!

Angel. Sí, sí! Els vull veure, els vull veure!...

(*Mitj arrocegantla se l'emporta al seu quarto, ajustant la porta. S'endevina que s'han quedat derrera d'ella y dels «portiers», de manera que puguin veure y escoltar sens ésser vistes. Tot seguit entren en Mariano y l'Agna-María de braçet, seguits de l'Antonia.*)

Ant. Que sia la enhorabona.

Mar. Gracies.

Agna. Gracies, gracies, Antonia. (*Pausa.*)

Ant. Que Deu els faci bons casats.

Agna. Amèn. Gracies. (*Pausa.*)

Ant. Hi devía haver molta gent a la iglesia!

Agna. Oh, molta.

Ant. Tant que m'hauría agradat serhi! (*Veyent que no li contesten.*) ¿No necessiten pas res?...

Mar. No, Antonia, no. Si de cas ja trucarèm.

Ant. Molt bè... (*Anantsen.*) Que sia la enhorabona.

(*Els dos resten un moment silenciosos: ella mirant a terra y ell ab recel per tot arreu. Després ella aixeca la vista, tota manyaga. Ell s'hi acosta y l'agafa pel braç, tot dihent:*)

Mar. No hi ha ningú!

Agna. (*Mirant cap a la porta per hont ha sortit l'Antonia.*) Vols dir que...

Mar. No, no. De tots modos... (*Tanca la porta.*)

Agna. ¿Per què tanques?

Mar. ¿Per què tanco? Perque no'ns sentin, perque no'ns vegin. (*Agafantla, manyach.*) Perque no ho sentin còm m'ho dius que m'estimes!

Agna. No t'ho diré pas... Ara no!

Mar. ¿Que no?

Agna. Ara no.

Mar. Si os plau per força... Si no m'ho dius...!

Agna. Què! Què faries!

Mar. Me'n vaig. Te planto. (*Fa semblant d'anarsen.*)

Agna. Ja te'n pots anar.

Mar. No me'n vaig; però m'ho diràs per força. (*Agafantla ab un braç per la espatlla y els braços, y ab la mà lliure per sota la barba.*) Si no, te'm menjo a petons!

Agna. Oh, deixem estar!

Mar. Donchs digues: t'estimo.

Agna. T'es...ti...mo. ¿Estàs content?

Mar. Així. (*Fentli un petó.*) Tè, aquí tens les gracies.

Agna. Qu'ets pesat! Deixem... ¿No veus que...?

Mar. (*Deixantla un xich.*) Bè m'ho deyes avans.

Agna. Oh, avans, avans... Però ¿què fem aquí parats?

Mar. Es veritat: ens hem de cambiar el vestit. Vina. (*Agafantla pel cos.*) Anèm.

Agna. No; jo tota sola. Quédat aquí, tu.

Mar. ¿Jo?

Agna. Tu. Aviat arribaràn: si encara'ns trobessin així...

Mar. Per això meteix. Vina: ens mudarèm de roba.

Agna. Primer jo: tu esperem aquí.

Mar. Tonta! No sies tonta! (*Molt persuasiu.*)

Agna. (*Molt emocionada.*) Mariano... fesme aquest favor.

Mar. (*Estrenyentla y besantla.*) Tonta, més que tonta!

Agna. (*Feblement.*) No vull, no vull... Ara no!

Mar. Però si som casats... ¿Que no ho sabs que som casats?...

Agna. Bé, si... però... ara vindràn y... després... (*Mirant cap al quarto de l'Angeleta, quals «portiers» s'hauràn mogut.*) Calla!... M'ha semblat... No hi era pas l'Angeleta a la iglesia...

Mar. (*Sense convicció.*) Y si que hi era.

Agna. No, no; no hi era. M'hauria vingut a abraçar... Si estigués malalta!...

Mar. (*Contrariat.*) Te dich que hi era. Veuràs. (*Va cap al quarto de l'Angeleta, aixeca'ls portiers, mira distretament dintre després d'obrir un xich les portes, y crida:*) Angeleta, Angeleta!... ¿Veus? Res. No hi ha ningú. (*Torna a deixar anar els portiers.*)

Agna. Qu'es estrany que no m'hagi dit res a la iglesia!...

Mar. Hi havia tanta gent! (*Per dir quelcòm.*) No te'n déus haver adonat. (*Torna a agafarla carinyosament.*) Tonta... Anèm... Mira que vindràn...

Agna. Primer jo... després tu. Ja't cridaré. (*Va per fugir.*)

Mar. (*Retenintla, fentli petons y parlantli a la orella.*) ¿Per qué ets tan dolenta! Mira: no més tres: té, té y té! (*Petons.*) Y ara anèm. Escolta: tu't vestiràs a l'arcoba y jo a fòra, t'ho juro... Què dirien si'm trobessin aqui tot sol!... Vina!

Agna. No't crech, no't crech. Mira, ara no: després. . quan siguém fòra... ¿ sabs?. . Me'n dono vergonya!

Mar. ¿Vergonya de qué?

Agna. De... de despullarme... Fesme aquest favor. El primer que't demano.

Mar. Però, si't juro... Té, t'ho juro... (*Fent la creu.*) No miraré... no miraré!

Agna. ¿M'ho jures?

Mar. T'ho juro. T'ho juro per aquest petó... y per aquest altre... y per aquest altre...

Agna. Deixem estar... Mira que ve algú...

Mar. (*Mirant per tot.*) No, ningú... Escolta: Anèm! Vina! (*Molt expressiu y carinyós.*) Que farém tart... que vindràn ... que no estarém vestits!... ¿No t'estimo jo?... ¿No m'estimes tu?... Digues. (*Molta passió.*) ¿No m'estimes tu?...

Agna. (*Vençuda.*) Si, si, t'estimo...

Mar. Donchs escolta... vina... anèm!... (*Ben abraçada se la emporta cap al quarto, esquerra, y tanca la porta d'una revolada. Se sent enrahonament y remor en el quarto de l'Angeleta. De cop surt aquesta, molt excitada, estirant per la mà a la Carme. L'Angeleta fins al final ha de mostrar una excitació extraordinaria.*)

Angel. Vina, vina!...

EMILI TINTORER

(*Seguirà.*)

LA MEVA AMOR S'HA DESPULLAT

La meva amor s'ha despullat,
ha mostrat núa sa bellesa;
el meu esprit s'ha delectat
ab el tresor d'eixa nuesa.

El llenç blanquissim s'ha desprès
com una túnica sagrada;
ha tremolat sota'l meu bes
del pit soperb la carn nevada.

Sota'l meu bes jo hi he sentit
finors de violes y de lliris;
han refrescat mon front marcit
ilusions gayes, bells deliris.

Y un goig celest, un alt perdó
sobre son cor y mon cor plana
com una gran benedicció
que'ls aconsola y agermana.

La meva amor es tan placent!
La meva amor es tan honesta!
Quan la fereix el sol ardent
que blanca y pura es la congesta!

La llum d'intensa voluptat
a l'amor meva l'ha ferida:
la meva amor s'ha despullat
banyant son cos en llum de vida.

Son cos tan bell y encisador
sobtil l'he vist en ma fal-lera
com de la brisa la frescor,
com de les ones la bromera.

Y dins mos braços glapitant
jo l'he sentida sa hermosura,
petons y ditxes regalant,
més dadivosa com més pura.

Així, manyaga, al buf del vent
escampa aromes la floresta...
La meva amor sempre es placent;
la meva amor sempre es honesta.

Novembre, 1903 LLUÍS VÍA

LA FELICITAT

A tante Nini

Dins el saló banyat de llum rosada, entre l'encís de les sedes, flors y randes, estaven asseguts dos homes y quatre dònes.

Mentres al defora vorejava'l park la rierada automnal ab ses aygües tronadores, l'hora del thè'ls havia aplegat tots sis al voltant de la taula. La thetera fumava, les delicades orfevreries lluhien apaciblement.

Els homes eren richs, elegants, desenfeynats; sempre havien pogut viure lliurement la vida preferida sota'l cel per ells triat. Les dònes, desvagades, elegants y riques, fruhien també d'una llibertat semblant.

Tots ells eren dels qui solen ésser nomenats «els benhaurats d'aquest món», d'aquells qui són envejats y qui semblen planar com una gran injusticia per demunt de les miseries humanes.

Allò que lo convencional y fictici de llur existencia havia deixat entreveure de llurs ànimes era tan migrat, que un hom no comprenia pas còm aquells sers podrien adquirir prou gravetat per'acomplir la grave acció de morir. Y ells també semblaven al defora de les condicions fatals de la humanitat mortal.

En la intimitat de la llar d'octobre, al punt que'l jorn fina, estaven conversant. Tots se sentien envahits per aqueixa encomanadiça prohija d'afecte, de semi-confidencies qui, en hores imprevistes y rares, passa pels cors com un desitj de repòs després de les lacituts; una fretura de llàgrimes després de les penes. Estaven en aquells fugitius moments en que un creu — ab un benestar fisich, una calma moral — en la pau, en la simpatia universal, en la treva de les rivalitats, dels ressentiments y de les rencunies; en els instants en que s'adorm l'instint de defensa y en que, en una quietut tendrívola, un deixa escolar quelcòm de la propria ànima. Minuts qui ens sabràn greu l'endemà, y ens apareixeràn necis y perillosos y degradants, y que tornarèm en rencunia contra aquells al devant dels quals ens hem descobert.

Madama des Gattières, la mestressa de la casa y la més jova de les quatre dònes. fou la primera qui parlà. Era una rosseta de rostre primaveral, picat de clotets hont hi niuaven continuades alegries. Sospirà dolçament; després, ab veu enllordida pels recorts, digué:

— La Felicitat... ¿qui la coneix la Felicitat? —

Un dels homes, en Robert Merán, un xicotaç d'ulls sensuals y tristos, la mirà ab sorpresa y murmurà sa idea com si se li escapés:

— La Felicitat... ¿Que no'n sóu, donchs, de feliça, vós? —

Y ella decantà'l cap perque ell no pogués llegir en ses ninetes. Se recordà de que'l passat hivern ell l'havia perseguida ab son amor prometentli ubriaqueses eternals, eternals tendreses, y ella, qui no volia fallir, li havia respost fredament, malgrat son cor vençut qui vers ell se'n anava:

— ¿La Felicitat? Si, la tinch. Sóch feliça, feliça del tot. —

Vuyt dies després en Merán havia pres una amistançada, una dòna a qui adorava, segons ell deya.

Y Berta des Gattières, desconhortada, havia llavors conegut les llàgrimes del dever.

L'home repeti, ab una ironia en que la rencunia hi sonava encara:

— Si vós no sóu feliça, senyora, ¿qui podrà donchs vantarse d'esserho?—

Berta, el cor adolorit d'amor, l'esguardà llargament, ab grosses llàgrimes al cap de les pestanyes.

Llavors, ab ardenta recança, en Merán pensà en aquella amistançada tan prompte presa per orgull, per despit. Y conegué'l dolor de les venjances.

La cosina de Madama des Gattières, Rosa Glaneuses, se girà vers ells, y sos dolços ulls grisenchs prengueren una expressió de recança y anyorament.

— La Felicitat — digué; després s'aturà un moment y, boy enrojolant: — la Felicitat... es la dels altres.—

Tots els qui la voltaven pensaren en aquell home esguerrat ab qui s'havia casat per llàstima en l'esplendor de sos vint anys. Y Rosa, recordant que, malgrat tota la llealtat de sos esforços, no pogué estimar a n'aquell infeliç a qui havia enverinat la propria miseria, conegué l'amargor del sacrifici.

L'home qui no havia encara enrahonat, en Jofre Saint-Martel, y qui ratllava a la quarentena, digué:

— Madama des Gattières té rahó: la Felicitat... ¿qui hi creu en la Felicitat, passats els vint anys? ¿Qui es que l'ha trobada?—

Y son rostre correcte e impersonal de clubman fou sobtadament envellit pel recort d'aquella nit d'horror en que son fill únich, son joliu infantó, mori ofegat per la difteria.

Y ell havia conegut les tortures de la paternitat.

La tercera de les dònes. Madama Stigman, que se sabia haver sigut l'aymada triomfadora del bell Nerval, pronuncià netament:

— La Felicitat es seguir la dreta via.—

Y's recordà del terrible desvetllament de sa conciencia després de la ubriaquesa de sa cayguda; la vergonya del partatge, la infamia del fill del pecat introduhit en la llar confiada. Y ella revisquè l'esglay de la mancança.

Un silenci pesà, enllordit per tants de sofriments que quiscún creya guardar amagats per sempre en lo més pregón de si meteix, y qu'en aquell minut amollidor tots acabaven de deixar pressentir.

Y la veu forta de la torrentada, del torrent de paret rocosa, de marge inaccessible, sanglotà més fortament en la nit. Aleshores Lisa Tosti, la més vella de les quatre dònes, y qui fins aquell punt s'era callada, redreçà un poch sa testa de màscara apacible, y diguè simplement:

—Jo no vaig pas a fervos una bella definició de la Felicitat, car no'n sóch pas capable. Mes, si vos plau, vos contarè una historia que trobarèu beneytona, mansoya, y de la que tal vegada vos enriurèu. No obstant, si ho volèu... ¿Sí?...

»Vaig, donchs, a fervos el reconte del jorn en que jo he sentit el refrech de la Felicitat; una felicitat tan enlayrada, tan pura, tan corprenedora... en fi, *La Felicitat*.

»Dèu anys són transcorreguts, y jo no me'n sóch pas encara aconhortada de no haverla possehida.»—

Tots cinch coneixíen el trist maridatge de Madama Tosti ab un home brutal y jogador; son viudatge a vint anys, digne, sens hipocresia, y després sa vida tan tranquila qui semblava sense recances ni desitjos. Ab sorpresa s'esguardaren, y de l'un a l'altre correguè'l petit esborronament de la espera estonada.

Lisa començà:

— Quan morí mon marit, jo estava també molt delicada. Transcorregudes les primeres setmanes del dol, el meu metge m'ordenà que anès a passar l'hivern a Niça. Hi vaig llogar una villa en el barri de Cimiez, al bell cim del puig, en un apacible reconet assoleyat y florit. Hi visquí solitaria, assaborint la pau y fruhint de mes forces qui cada jorn me retornaven.

»De ma primera passejada en carruatge me'n recordo com d'una evasió, com d'una fugida de presó. Jo vaig ubriacarme d'aqueix ayre d'atzur qui dóna a Niça l'encís lluminós de la Italia y de les Cyclades. Altres sortides seguiren a n'aquella, sense que jamay me neulís sots l'amanyagadora beutat de la vila dels fruyts d'or.

»Quan me sentía més forta, malgrat sobtades y persistents lacituts, vaig aixamplar el cercle de les meves peregrinacions. Un dijous de març, cald com els mesos de maig parisenchs, resolguí agafar el tren del «Central-Var» y arribarme fins a Grasse. M'havien vantat molt la bellesa selvatge del camí, y jo altrament n'havía admirades les fotografies.

»Tu, ma benvolguda Berta, y vós senyor Meràn, qui sóu devots del «Midi Enchanté» com diuen els diaris *à réclame*, ja'l devèu conèixer aquell carrilet de vagons no gayre més grans que'ls trams, y partits com aquests en tota llur llargaria per un estret passadiç.

»Donchs, aquell dijous, tota rejovenida, reviscolada pel sol, arribí a la estació per'agafar el tren de les dèu del matí. Un vagó de primera era buyt, y m'hi vaig instalar ab mon petit bagatge de turista y una grossa gavella de roses que mon vell amich d'Augèle m'havia enviat la vetlla passada.

»El tren arrencà atravessant els arrabals de Niça, lletjos y pudents com tots els arrabals. Però allà al lluny, sota un polsím de sol, s'estenía la mar, sumptuosa y afalagadora, la dolça mar d'atzur, l'ardenta mar de l'abrusadora Africa.

»A la quarta o cinquena estació després de Niça, els vagons de segona foren invadits per una munió de gents qui sentíen al terroç. Per qualques mots atrapats per ma finestra oberta, comprenguí que's dirigien a Grasse, ahont aquell jorn hi tenía lloch una fira important. Els compartiments estaven plens de gom a gom. El quefe del tren havía ja ofert la hospitalitat de son furgó a un bon nombre de viatgers. M'he descuydat de dirvos qu'en aquell tren no hi ha més que dues classes: primera y segona. Y heusaquí qu'entrà en mon vagó un minyó qui duya barroerament a la mà son bitllet de segona. « Mirèu, senyor, pugèu aquí, ja que no hi ha altra plaça. »Y, mentres el viatger murmurava qualques mots de remerciament, ell saltà al moll, donà un estrident cop de xiulet, y retrapà corrent el seu furgó.

»El xicot recorreguè maltraçudament el passadiç, agafantse çà y enllà pera no caure ab els batzags de les girades. Al passar pel meu devant saludà...—¿còm podría expressarvos la especie particular d'aquella barretada?...—va saludar... tartamudejant. Després anà a asseures en el recó oposat, s'encastà en la banqueta, esforçantse per ocupar el menys lloch possible y amagat tot lo més d'ell que podía als meus esguarts. Y romanguè immòvil, enrojolat de timidesa, grotesch y desgraciat.

»Jo no vaig llençarli més que una ràpida llambregada pera no acréixer son encongiment, però tinguí per això temps de veure que no comptava gayre més de disset anys; un rostre encara inflat d'infantesa, que la propera crescuda de la barba omplía de granets y taques vermelles. Ses manaces y sos grossos peus li donaven el tarannà xaparro d'un Terranova cadell qui encara no ha acabat la creixença. El seu coll era massa llarch y flonjo. Duya un vestit de tall vilatà, massa curt y massa escarrancit. Un barret «canotier» cerclat d'una cinta vermella se li enfonsava massa y li aixafava y separava les orelles.

»Y, en mitj de tota aquesta desgracia ridicula, dos ulls jovenívols y purs, dos ulls grans y tendres qui semblaven implorar no sé quina eternal pietat.

»Mes en fi, era lleig, molt lleig, y a més, gayrebé una criatura encara.

»Jo era laça, ubriacada del ple ayre, y malgrat la potenta atracció del paisatge, s'amparà de mi aytal fretura de repòs — una fretura encara malaltiça, — que no pogui resistirla y m'endormí. Vaig sentirme sobtadament envahida per aqueix esblaymament de fatiga qui mostrava encara mos passats sofriments.

»Després d'un temps qual durada ignoro, me desvetllá una impressió com de cremor a la cara. Vaig mitj obrir les parpelles y vegi que'l sol per una de les finestres me colpia de ple ab un gavell de sos raigs.

»Dret, donantme la esquena, mon company de viatge s'esforçava per desenrotllar la cortineta. La molla era trencada y vegé que no podria pas reeixir. Aleshores se tombà. Jo l'observava entre mes pestanyes, tan closes qu'ell cregué qu'encara dormia.

»M'esguardà llargament, els llabis un xich tremolosos, els ulls tendres y bondadosos. Després se posà a payrarme del sol, restant dret, d'esquena a la finestra; y com qu'encara un raig arribava fins a mi, se tragué'l barret y l'aguantà demunt de son cap, la mànega un xich escorreguda, descobrint un munyó ossut y rogench.

»Ja no'n tenia ganes jo de dormir; y, sens alçar els parpres, l'esguardava. Ell romangué en sa positura fatiganta, mudant de lloch quan el sol cambiava, tot son rostre tivat per la preocupació de presservarmen.

»Jo'm sentia presa d'una gran emoció agrahidora devant d'aquella bondat, d'aquella afecció qui's creya ignorada per sempre.

»No més un instant el bon xicot deixà son lloch. La porta corrediça s'era oberta, enviantme una corrent d' ayre fret. Mon company la tancà suaument, sense remor, y tornà devant del vidre, caminant de puntetes pera no trencarme'l sòn.

»Y en aquell moment, sobre aquell infantivol rostre, hi lluhia una bondat grave, protectora, maternal, y ensemps, al mirarme, una tendresa tan pura, tan casta, que jo vaig sentir fins en lo més pregón de mes entranyes el sagrat batech que donen les coses nobles, els sentiments divins qui aconhorten de la humanitat, de sa miseria y de ses vergonyes. «Pobre nen compassiu —pensava jo. — Oh, cor bondadós, ànima humil y exquisida!»

»Vaig obrir les parpelles, corpresa d'emoció, sentint que acabava de ésser acaronada pel refrech de lo inaccessible... de *La Felicitat*.

»Vaig estar a punt de parlar pera benehir aquella criatura, pera benehirlo ab tot l'impuls maternal qui dorm en el si de les dònes.

»Tot sofocat, barroerament, se deixà caure en la banqueta mirant obstinadament a l'altra banda, anguniós com la bestiola empaytada qui cerca un cau pera entafurarshi. Durant aquest breu instant tingui temps de rumiar: «A disset anys, malgrat la cara de noy, un cor d'home's desvetlla ja, un cor que la dòna pot endolorir.» Y el pensament de que una recança, un sofriment produhit per mi pogués atényer a n'aquella criatura, se'm feu insoportable.

»No'm vaig pas bellugar, ni vaig dir res; y si may he pecat per coqueteria, en aquella hora de silenci ho he ben expiat.

»Tot seguit el tren arribà a Grasse, y — rihèu si vos plau — me semblà que m'arrencaven quelcòm de l'ànima. Jo deixava *La Felicitat* derrera meu.

»Vaig aixecarme, recullint els meus abrichs y ma gavella de roses, y vaig atravessar el passadiç.

»Al passar pel devant del meu companyó, humilment arraulit en son recó, vegi, alçats vers mi, sos grans ulls pidolayres. Aleshores ab un moviment instintiu, maquinal, més prompte, més fort que ma voluntat, vaig omplirli els braços de les flors de ma toya triomfant, y m'escapà de dirli: «Mercès per vostres atencions, fill meu, No me'n oblidaré pas.»

«Ell creuà ses grosses mans rogenques demunt d'aquelles flors, y ab veu escanyada digué dues voltes, com a la Iglesia: «Deu meu! Deu meu!...»

»A la plaça de la estació vaig muntar en un carruatge tapat. Digui al cotxer: «Anéu ahont volguèu.» Y, el cap enfonsat en els coixins, vaig esclatar en plors. *La Felicitat* m'havia refregat, y may més me'n sòch aconhortada.» —

Quan Lisa acabà, esguardà porugament a son entorn, empenedintse d'haver enrahonat. Mes no, ningú se'n reya. Un silenci greu planava en el saló, un silenci grave y emocionat.

Berta s'aixecà, obri una finestra per hont entrà la veu de la vall. Un clar de lluna omplenava la nit, enllumenant els dos marges del torrent: l'un dolç, planer, fàcil; l'altre, enfront, fet d'una paret de roques qui muntaven fins a les estrelles, feréstech, inaccessible.

Y la jova dama, ab el braç estès, digué:

— Amichs meus, pobres amichs meus: *La Felicitat*... es la ribera de l'altra banda! —

VIOLETTE BOUYER-KARR

Setembre, 1906. — Chateau de Meaulx.

Traducció de O. M. Reproducció prohibida.

NOVES

La redacció de JOVENTUT s'associa de tot cor a la pena que'l benvolgut company en Ramón Miquel y Planas experimenta aquests díes per la perdua del seu germà, ocorreguda'l passat dilluns.

—

Ab data de 9 del passat novembre, la Comissió de Reformes dels Jochs Florals acordà iniciar son comés endreçant, en una circular, les següents preguntes a tots els aymants de les lletres catalanes:

¿Entenèu conforme y compatible l'antiga institució dels Jochs ab el moviment literari modern? En cas negatiu, ¿creyèu que són necessaries determinades reformes o esmenes en els estatuts, y volèu tenir a bé comunicarnos les que a vostre judici són més convenients?»

Durant tres mesos, a comptar desde la data de publicació de la circular, s'admetràn els projectes de reformes y les esmenes, adreçats al domicili de l'Administrador del Consistori, en P. Casades y Gramatxes, carrer dels Templaris, núm. 3 (buçó a la entrada). Passat aquest terme, la Comissió disposarà d'altres tres mesos pera dictaminar y sotmetre son dictamen a l'aprobació del Cos d'Adjunts.

¿Qué'n resultarà d'aquesta informació? Molts són els qui han cridat y criden (a nostre entendre ab rahó) ponderant la necessitat d'infondre als Jochs Florals un esperit modern que'ls hi manca. La ocasió s'es presentada de que tothòm dongui el seu parer, e hi faci cadascú lo que més hi sàpiga. Si a la crida que ha fet la Comissió de Reformes no hi responguessin els qui tant han parlat de reformar els Jochs, nosaltres no creuriem pas que aquests s'avenen ab el modo d'ésser dels temps moderns; ben al contrari, els considerariem una institució momificada, qui no desperta interès per haver complerta totalment sa altíssima missió...

Mes esperèm, ara com ara, lo que hi diuen els escriptors y els poetes que ab llurs obres han volgut sempre contribuhir a l'enaltiment dels Jochs. Esperèm sobre tot lo que hi poden dir els joves. Tant de bo que parlessin ells, y que la llur opinió resultés la decisiva!

—

Deyem la setmana passada als diputats per Catalunya y als defensors de la Solidaritat Catalana en general, que no devien oblidar la gran responsabilitat qui en els moments actuals pesa sobre ells, ni l'alta missió que tenen enfront dels falsos politichs qui, assumint el govern de l'estat o la representació de qualque partit, desacrediten aquest y malmenen aquell per conveniencies particulars o per ambicions personalíssimes y grolleres.

Aquets politichs, sobre tot els del partit anomenat lliberal, són ja gastats. No representen cap ideal, no representen cap opinió, y ara cauen, ara s'aixequen, y van desempenyant llur comedia ridícula mercés a l'embrutiment del poble, qui els tolera.

Els diputats per Catalunya, els diputats qui's diuen catalanistes, els portaveus de la Solidaritat Catalana, anaren a Madrid ab ben diferent caràcter; hi anaren en representació d'un poble viu y d'un moviment politich-social ple de prometences y d'energíes; hi anaren en sò de lluyta y portant una gran força moral. Tant, que s'hauria dit que a la primera topada, el dèbil govern d'en López Domínguez se'n hauria anat en orris.

No era la missió dels representants catalans tombar governs raquitichs; altres ne duyen, com hem dit, de més enlayrades; emperò, aquest hauria sigut un dels primers efectes de la llur anada a Madrid, y així ho creya la immensa majoria dels catalans de bona fe qui assistiren a l'«Aplech de la Protesta» a despedir a llurs representants.

En López Domínguez ha caygut; però això significa tan poch, que no'ns interessa gens. Lo que'ns interessa y entristeix es que, avans de que ell caygués, els diputats per Catalunya ja havíen emmudit devant de la oferta d'una amnistía qui comprengués als catalans empresonats y exilats; lo que'ns interessa es remarcar que la lley de jurisdiccions encara es vigent.

Poch se'ns en dóna qu'en Moret y en Romanones, en Canalejas y en Montero, y tota la pandilla, síen duts a la barra o no ho síen; poch se'ns en dóna que a cada instant se burlin d'un país sense opinió, puig al cap y a la fi no'l representen al país y es a costes d'ell que viuen. Lo que se'ns ocorre preguntar es qué diràn els diputats per Catalunya, els portaveus de la Solidaritat, ells qui ostenten una veritable, una positiva representació, el día que'l nostre poble s'adongui de que han pogut més sobre ells unes petites mires polítiques de conveniencia, que no pas un gran esperit de justicia. Y ay si, al adonarsen el poble, arriba a sospitar que certs actes grandiosos per ell realisats, foren considerats per algú com mirallets de caçar aloses!

Devegades fins creyém que convindria que ho sospités. Valdría més això que no pas que a Madrid avuy per demà's riguessin de la Solidaritat com d'un *papu* a qui s'ha temut y ab qui després se juga. Així veuríen que no perque'ls diputats hagin emmudit, la Solidaritat Catalana ha perdut la veu. Y si aqueixos diputats han anat de bona fe, si han entès que complien llur obligació al mostrarse dèbils, no tindràn pas inconvenient en seguir mostrantla llur bona fe, acceptant gojosos el propri sacrifici en càstich d'una debilitat mal entesa, d'una transigencia política ab l'enemich qu'ells entenían oportuna

y profitosa y molts enteniem erronia y funesta.

¿Se demostrarà una vegada mès qu'en aquest país els grans moments polítichs, per ben aprofitats que sien, són ordinariament malograts per les accions polítiques continuades, qui may triguen gayre a perjudicar las causes mès nobles?

—

El passat dijous se celebrà en el teatre Principal una vetllada republicana, autonomista y federalista, solemnisant el cinquè aniversari de la mort d'en Pi y Margall. L'Orfeó Barceloni cantà *La Marsellesa*, varies cançons populars catalanes y el *Guernikako Arbola*, pronunciant desprès notables parlaments els senyors Mallafré, Tona, Garcia Annè, Marial, Llobet, Salvatella, Pi y Suñer, y Vallès y Ribot, remarcant tots ells l'adhesió del partit federal a la Solidaritat Catalana y sa incompatibilitat ab certs republicans qui prometen impossibles revolucions y, honorant al gran autonomista Pi y Margall, cauen en el contrasentit de combatre rabiosament y ridículament l'obra de la Solidaritat.

Finalment se representà un quadro alegòrich de les antigues nacionalitats ibèriques, y l'actor Puiggarí donà lectura a un patriòtich poema d'en Conrat Roure.

El teatre estava ple de gom a gom d'un públich qui, durant tota la vetllada, aplaudi ab gran entusiasme.

—

No cal pas esperar la setmana que ve, com se proposa en Pujulà en sa crònica de París, pera parlar de la crisis dels lliberals dinàstichs y tirar a n'en Moret al cove. Bè prou que li han tirat. En menys d'una setmana ha caygut el ministeri López Domínguez, ha pujat en Moret, ha caygut també com en López, y ara tenim a n'en Vega de Armijo, mentres en Canalejas s'espera, com sempre. En un any o poch mès, el partit lliberal ha sofert cinch crisis totals. Còm dèu riure en Maura, assistint a la descomposició d'aquest cadavre y preparantse pera enterrarlo! Mes no ho farà mentres no'l vegi completament desfet en pols. Aleshores sí, aleshores serà cridat al poder, y encara's farà pregar: ell vol governar *cinch anys!*

Si l'esperit de Solidaritat perdura a Catalunya, si ningù contemporisa, si la onada redemptora creix, en Maura se'ls tindrà de pintar aqueixos cinch anys de poder. El fet de pactar ab ell unes quantes forces vives, no vol dir que hi pacti la causa de Catalunya, y si aquesta trascendeix mès cada dia en el centre, els homes de partit com en Maura, qui avans que tot representen interessos de classe, seràn forçosament escombrats pels qui representen interessos mès grans.

La situació d'en Moret durant sos pochs dies de *poder* (?) ha sigut ben ridícula, enfront d'unes Corts que temps enrera volia disoldre y ab les quals ara de nou s'avenia. Sos successors també desempenyen un paper ben còmich y desayrat. Pobre partit lliberal! Lo qu'es per nosaltres ja està ben llest. Encara que per part dels nostres diputats no trobès oposició formal al Congrès, lo qu'es a Catalunya ja ha fet a tots. Ja no pot comptar ni ab el seu Lerroux, convertit en goç lladrador o en burro de cops, qui ja no sab fer us de la propria barra sinó pera desacreditarse mès cada dia. L'antich agitador qui pertorbà al nostre poble ja es mirat pels catalans ab un menyspreu en el que, si a voltes s'hi barreja la pena, constantment s'hi barreja'l fàstich.

—

Nostre respectable colaborador en Rafel Vallès y Roderich ens telegrafia lo següent desde París, ab data d'ahir:

«Enterat del gran acte realisat diumenge a la *Maison Dorée*. M'hi associo, enviant ma salutació al gran Falp.

»Sè que l'endemà encara's feya durar la barrila a les planes de *El Diluvio*, *La Veu* y altres companys de causa.

»Retornarè avans del dia d'Ignocents.

»Endevant! Visca Catalunya!»

—

Són moltes les queixes que rebèm dels suscriptors de fòra y dels periòdichs ab qui tenim cambi, respecte a la poca assiduitat ab que reben nostra revista. Els qui's queixen mès són els de Gerona y Tarragona.

Tenen la paraula'ls empleats de correus.

—

Molt prompte's posarà a la venda la Gramàtica Catalana-Esperanto d'en Pujulà.

Estèm acabant els derrers trevalls.

—

Publicacions rebudes:

Els XVII sonets de Johann Wolfgang von Goethe, escrits en llenguatge germànich y ara traduhits al català per Geroni Zanné. El nostre company acaba de publicar en edició de bibliòfil aquesta bella mostra de poesia goethiana que creyèm plaurà als devots del gran autor alemany, tan poch conegut encara en nostra llengua, car són ben pochs els qui, com en Maragall, li han mostrat així llur admiració. Ens abstenim de fer mès comentaris per tractarse del llibre d'un company de redacció.

Jordi Erín, episodi dramàtich per J. Burgas, estrenat ab notable y merescut èxit en el Teatre Català (Romea) la nit del 23 de novembre passat. Preu, dos rals.

Cartell anunciador de la fàbrica de licors y anisats *La Tropical*, dels senyors Punti y Deu (Pujades, 120, San Marti de Provençals). Porta una bonica alegoria, en relleu y en diferents colors.

Historia de Catalunya de n'Antoni de Bofarull, publicada en edicio econòmica per la «Biblioteca Clàssica Catalana». Hem rebut el quadern 31. Preu, 25 cèntims.

També hem rebut el quadern 21 del compendi de *Historia de Catalunya* que publica l'«Associació de Lectura Catalana». Preu, 10 cèntims.

Havèm rebut el tercer número de la importantissima revista parisenca *La Revuo*. Es una de les gazetes esperantistes millors, y potser la més seria. En tots els números havèm vist trevalls de nostre company Pujulà, qui comença a adquirir la fama d'autor digne d'ésser llegit.

Recomanèm la citada revista.

A L'INEFABLE ALADERN.

El senyor Aladern continúa treyent bilis Fa bé, perque hauríem patit un disgust si se li arriba a quedar dintre tota la que tenía aplegada. Tocantli el botet, se va desfogant Però jo ho pago tot això A n'en Miquel y Planas va dirli *goç peter*, y ara diu qu'es un dels meus *superiors*. A què he quedat reduhit, pobret de mil

El senyor Aladern té la bona fe d'una coloma y la profonditat d'un cup Ha descobert qu'en Miquel y Planas ja es prou gran pera defensarse tot sol, y que jo ab la meva intervenció confesso implícitament el dever moral que tinch de trobar bé tot lo que'ls redactors de JOVENTUT fan. També ha descobert que JOVENTUT plegarà aviat. Donchs bé: quan això succeheixi ja explicarèm al candidissim senyor Aladern, y a molts com ell, ab quíns mòvils y en quína forma y ab quíns procediments l'hem feta la nostra revista; y per molt que badi's farà càrrech de que'ls qui donèm el nom al peu de nostres escrits hem sempre gosat d'una absoluta independencia individual, sens ésser may servils, sense vàldrens may de redactors fets de pasta d'esclau.

Que faci memoria y's recordarà dels articles que li he acceptat y publicat en diferentes ocasions, encara que fossin oficiosos, encara que semblessin defensar sos interessos editorials, encara que impugnessin les opinions de companys meus de redacció. Lo que hi ha es que'l senzill senyor Aladern ha vingut a l'era y després s'ha queixat de que li fessim pols. Devegades sembla un pobre hòme'l senyor Aladern.

Insisteix en que fou insultat per en Miquel y Planas, y ve a dir que jo res tinch que veure en aquesta qüestió. Y oblida que's valgué de mi pera impugnar la crítica del meu company. Aleshores m'adulava, parlava del respecte que'm tenía, apelava a ma lleialtat... y ara resulta que tot això eren camàndules, qu'en mi no hi creya, qu'en ma lleialtat no hi tenía fe, car s'apressava a publicar a *Catalonia* sa dolcíssima rèplica a n'en Miquel, avans de que jo la fes sortir a JOVENTUT. Semblant procedir, jesuítich y fals, no'm va indignar: va ferme senzillamant fàstich; y'm vaig abstindre de contestarli particularment, preferint dirli unes quantes veritats en lletres de motllo. Y vetaquí que ara'm tracta de bon noy perque no li he reeixit tan *bo* com ell volía.

L'ingenuu Aladern es un emotiu terrible: per això's contradiu. Potser arribaría a fernos gracia'l seu *cas*, mes per ma part hi poso punt, veyent que la qüestió s'allarga y que als lectors els hi podría resultar enfadosa més que graciosa.

En aquest mot, *graciosa*, cal que hi pari ment l'ignocentissim senyor Aladern: no fos cas que per extensió, com a sinonim de *gaseosa*, l'encabís en son Diccionori. Per popular que sía'l mot, no hi estaría bé.

No fumèm, oh inefable Aladern: perque fllòleg hi ha que quan fa diccionaris enfila'ls mots sense engaltar, com les hortolanes les granotes a la plaça, o com els Falps els versos en els *poemes*. — LL. VÍA.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ANY VII-NÚM. 357 — BARCELONA, 13 DE DESEMBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . 10 CÈNTIMS
» ATRASSAT . . . . 20 »

SUMARI:

LO QUE TINDRÍEM DE FER

Ja gayrebé es hora de que'ls autonomistes catalans comencèm a donar mostres de que sabèm regirnos autonòmicament en tot allò en que no hi tè res que veure'l poder central. Teòricament sòn molts els autonomistes; emperò en la pràctica han talment oblidada llur condició de tals, que sòn ben pochs els qui ab llurs fets no desmenteixen el nom que ostenten.

Y en una de les funcions populars en que més ho desmenteixen es en el nomenament dels delegats qui han de representarnos en el Congrès de l'estat. Ens dihèm autonomistes y estèm tan mal organisats autonòmicament, qu'en les eleccions es una sola entitat qui sintetisa l'esperit català, gosant del privilegi de nombrar els representants que nosaltres hem de votar.

No perque hagim d'èsser en tot com avans erem, sinó pera treure ensenyances profitoses del passat, caldría organisar les eleccions de manera semblant a la usada a Catalunya, y mès particularment a Barcelona, en sos temps de major esplendor. Allavors era'l poble qui deya: «Fulano serà qui ens representi devant del rey.» Avuy sòn uns quants homes els qui prometen *això* y *allò* si se'ls elegeix pera representarnos. El uns volen representarnos pera *figurar*, altres pel profit material que'l càrrech pot proporcionàrloshi, y altres per abdues coses alhora. Y això no es res mès que'l falsejament complert de la delegació.

Axi en el Congrès espanyol no hi tenim pas representats tots nostres estaments. Els qui en aquelles grades s'asseuen sòn advocats, catedràtichs, metges, arquitectes, propietaris; els comerciants y industrials hi sòn en nombre infim, y els agricultors, els menestrals, els elements populars, hi brillen per llur ausencia. Axi es com està'l poble català y axi es com està'l poble espanyol representat al Congrés. Millor dit, axi es com *no hi està* representat. Aquells homes o gayrebé tots aquells homes no sòn representants nostres; ells se representen a si meteixos y a ningú mès. Ni un cientifich ni un capitalista poden representar la veu general: cal que hi

estigui representat cada estament, y pera lograrho'ns ofereixen un bell model nostres antigues institucions. No es que haguêm d'agafar estrictament aquella organisació, mes ens en podêm valdre per'adaptarla a les corrents noves.

En l'obra *Institucions de Catalunya*, de mossên Salvador Bovê, s'hi llegeix lo següent:

Se treya a la sòrt d'entre'l poble a dotze persones qui s'anomenaven compromisaries o elegidores perque reyalment elles teníen el compromís, la obligació d'elegir als qui judiquessin els més a propòsit pera la diputació a Corts.

Aquests dotze compromisaris eren nombrats de la manera següent:

Els concellers formaven una llista de tots els ciutadans honrats, mercaders, artistes y menestrals, entregaven aprés una de les llistes a cada hu d'aquests, y's començava la votació, anant de primer els ciutadans honrats a dipositar llurs vots en una urna de plata, de la qual un conceller treya a l'atzar quatre papeletes o candidatures, qui eren els quatre ciutadans honrats qui entraven en la comissió dels dotze. Aprés, y ab igual forma, votaven els mercaders treyentse, també pera la dita comissió, quatre papeletes; y seguía la votació dels artistes y menestrals, però d'aquests sols se'n escullíen dos de cada classe; de manera que'l cos de compromisaris el formaven en primer lloch, els concellers y aprés quatre ciutadans honrats, quatre mercaders, dos artistes y dos menestrals. Desseguit tots aquests juraven portarse bé y lleyalment en la elecció fahedora, la qual efectuaven en votació secreta y per majoría de vots, treyent als síndichs d'aquella llista formada pels concellers.

No termenava aquí el procediment electoral. Constituhits els síndichs o procuradors, s'elegíen, de la meteixa manera que a aquests, a vintiquatre individuus pertanyents proporcionalment a cada una de les classes esmentades, els qui prenien el nom de Vintiquatrena de Cort. Veyàm el seu objecte:

Era la *Vintiquatrena* una Junta consultiva permanent qui representava a la ciutat; tenía'l dever de trametre als síndichs la voluntat y els desitjos d'aquesta pera qu'en res s'apartessin d'ells; havía d'aconcellarlos, «y estos per sa part no podien fer res que no fos ab lo consentiment d'ella».

¿No es ben hermosa aqueixa manera d'elegir? S'ha de fer entendre al qui's delegui la seva missió; se li ha de fer entendre que al admetre la nostra representació no tê pas dret d'obrar escoltant sols el seu criteri particular, car avans que'l d'ell hi ha'l del poble, la voluntat general, qu'es la que representa. Y aixi, al explanar una interpelació, com que ja avans s'ha discutit entre'ls electors, si s'incorre en falta o error no n'es ell el responsable. La opinió general es qui s'ha equivocat y qui en reb les conseqüencies. Mes, ab el sistema actual, moltes vegades són els meteixos diputats qui, sense tenir art ni part en els errors del poble, els paguen injustament; quedant, el poble y ells, desenganyats l'un de l'altre. Heusaquí una de les principals causes de l'escepticisme politich que té embrutit a l'Estat espanyol.

Per això al fer esment de nostres antigues institucions, a un hom li sembla mentida que nosaltres catalans siguêm els descendents d'aquella raça viril qui's caracterisava per la salut de l'ànima tant com per la del cos; d'aquella raça hereva de la primitiva y forta República romana; República verament democràtica, en la que'l poble era a la vegada poble y sobirà.

¿Trigarà gayre a venir el complert resorgiment de la veritable ànima catalana?

Gabriel Vinyas

AMORS

Com cada nit, a l'hora de la cita, els dos captayres esguerrats s'han atrapat en el meteix lloch de la gran ciutat: un troç d'acera d'una gran via, amagat en la penombra.

Desde ben lluny ja s'han conegut. S'han endevinat, s'han pressentit... Ella, al sentir el soroll caracteristich del camió d'ell, ja sab que qui s'apropa lentament, ritmicament, es el seu Tòfol, el seu enamorat captayre, y a n'ell, al percebre'ls grinyols del carretó d'ella, li succeheix lo meteix: ja sab que qui arriba es la seva Marió, la seva captayre enamorada. No s'equivoquen may.

El Tòfol va sobre un bastiment de fusta ab petites rodes, y avença arràn de terra ab l'impuls que's comunica ab les mans. Es sol al món, y fa molts anys que li manquen les dues cames, que va perdre de resultes d'una barrinada en una pedrera.

Ella, la Marió, es també sola, y va dintre un carretó de poca alçada, empês per un nen d'uns sis o set anys que tê llogat.

Li manquen els dos braços, que li foren amputats a conseqüencia de greus lesions sofertes trevallant en una fàbrica.

Al seu rencontre en la penombra, com cada nit, s'han somrigut.

— ¿Quê'm contes de bo, Tòfol? — ha començat ella. — ¿Còm t'ha anat avuy el *negoci?*

— Malament, noya, malament. Ab la pluja del mati y el fangueig de la tarda, molts *parroquians* no han sortit al carrer, y m'hi he conegut. Es allò que diuen: «Dia moll, calaix aixut.» ¿Y a tu, Marió?

— A mi encara m'ha anat mitj bé. Al matí m'he fet acompanyar pel nen a la porta d'una iglesia, y com que fent aquest temps la gent no està per passeigs, va més a missa, y vetaqui que...

— Bé, vaja, ja conech que t'ha anat grassó. Ets una sortosa. Si jo no sé còm no te'n fa encara més de caritat, la gent. Ab aquest pamet que Deu t'ha dat y la desgracia que pateixes, no sé còm no'ls hi fas més llàstima...

— Oh, bé'ls en hi faig prou! No hi ha dia que baixi de tres pessetes lo que arreplego.

— Ja't defenses, ja; perque jo ab tot y ésser més lleuger y perfidiós que tu y portarhi més anys de *pràctica*, molts dies encara no puch arribar al mitj duro...

— Per lo meteix qu'ets massa perfidiós y els *amolestes*... Fessis com jo: el posat de desmenjada...

— Bé, deixemnos de rahons. Parlém d'altre, Marió: ¿T'has recordat gayre de mi, avuy?

— Ja ho crech, Tòfol: més que tu de mi, de segur!

— Això no, Marió, que tot el dia t'he tingut al pensament.

— Dèu ésser bo pera dir.

— Creuho, Marió! T'ho juro!

— ¿Es a dir que m'estimes?

— Ab tota l'ànima. ¿Y tu a mi?

— També, Tòfol, també: ab tot el cor...

— Fesme un petó, Marió.

— ¿Y si passa algú y ens veu?

— No passa pas ningú; y ademés, aqui a la fosca ¿qui vols que'ns vegi?...

— Au, donchs, atàncet!...—

Ella's decanta una mica cap a la dreta, ell s'alça en son petit camió tant com pot, estirant el coll, y's besen xardorosament. El nen llogat s'ha adormit, arredossat a la paret.

— Mira, m'agrades tant, que voldria ésser ben rich pera poder comprar un *utomòvil*, perque no haguessis d'anar més ab el carretó... Y això que l'altre dia un cotxe d'aquests per poch no'm mata! ¿T'agradaria anarhi, Marió?

— Ja ho crech! Tu diràs!...

— Y còm t'hi *recreyaríes* tu, ben repantigada a dins, ab aquells coixins tan tous!...

— Y tu no, ¿eh?

— Jo aniria al devant: el guiaria, voldria ésser el teu *xufer!*... Còm correriem!...

— ¿No'm faries pas volcar?

— Y ca, dòna! No veus que primer ja apendria de guiarlo bé!... Au, vina, que't vull fer una abraçada de tan maca qu'ets!—

Abdós s'atancen, y ell abraça estretament a la Marió. Quan la deixa, ella's posa a plorar.

— Y ara! ¿Qué tens? ¿Què't passa? ¿Per qué plores?

— Oh, no! No t'ho vull pas dir!...

— Au, si, diguesmho! Ho vull saber!

— No, no. No m'ho facis dir!

— Si no m'ho dius, no t'estimaré. ¿Que no te'n recordes qu'entre nosaltres no hi ha d'haver secrets?

— Donchs, vaja, ja t'ho diré: ploro perque no't puch tornar aquesta abraçada que m'has dat.

— Oh, això no t'amohini! Mira: per comptes d'una abraçada, fesme un altre petó. —

En aquest moment passa brunzent un automòvil qui els esquitxa de fanch. Es un magnífich *cupé* llustrós y illuminat eléctricament. En son interior, aclofats, marit y muller dissimulen un badall d'aburriment.

I. Soler y Escofet

A UNA CIUTAT QUI MOR

Ets el derrer sospir d'una època llunyana
vestigi harmonïós d'un devassall de perles
sembrades per vestals, per hèroes enaltides,
cullides de genolls, y avuy desfetes totes
pel temps qui fa florir les molces en les runes.

—Jo t'am! — He dit avuy al vèuret viva encara,
besant el mar inquiet y omplint encar la terra
—Jo t'am! — Y l'eco ha dit pels ayres esfumintse
de que un estrany avuy t'ha dat la enhorabona.

Conserva l'esquelet que aquest ton cos modula.
Aguayta'ls horitzons y ajàcet orgullosa
y cuyda l'esperit com cuydes el cos mascle,
potent, qui va regnar set anys ab fortalesa.

Aixèquet més amunt, que'l cant vull que ressoni.
— Jo t'am! — ¿Ho has sentit bé? Y abraço'ls teus vestigis.
Ets fantasiós fanal qui guía als qui t'aclamen,
ets el derrer sospir d'una època ja morta,
encara vas sagrat d'un devassall de perles.

—Jo t'am!— Que vius avuy pera ensenyâ a n'els homes
les gestes dels teus fills, l'honor del teu reyalme,
per coronart de flors, per càntichs de poetes,
per escoltâ'l meu cant, que vull qu'en tot ressoni.

En ton silló imperial ¿quí hi ha de tornâ a seure?
Les gestes dels teus fills són runes sobre runes.
Però'ls invictes sons del cant del qui t'estima
seràn tan eternals com el teu llit de perles,
derrer sospir excels d'una època llunyana.

Alfons Maseras

MAL DE VERGE

(Continuació)

Carme. Que'ns sentiràn... mira que'ns sentiràn...

Angel. Calla! No! Vull vèurels ... vull sentir!...

Carme. Però Angeleta... Ay Deu meu!... Ay Deu meu!...

Angel. Calla,'t dich! Vull sentir!...

Carme. Que arribaràn... que'ns trobaràn... ¿No veus que?...

Angel. No, no!... (*Mira si les portes del fons estàn tancades.*) Encara tardaràn.

Carme. ¿Y si ells ens senten?... Quina vergonya!

Angel. (*Despreciativa.*) Què vols que'ns sentin!

Carme. Escolta... No sé...

Angel. Vina, vina... poch a poch... (*Se va acostant, sempre estirant a la Carme, al quarto, excitadissima però ab precaució.*)

Carme. No... Oh, Deu meu!... Ets boja!... ets boja!...

Angel. Calla!... Calla!... Vull!... Calla! (*Arriba a la porta. Dubta, escolta, s'impacienta, s'ajup, mira pel forat del pany. La Carme fa lo que pot per'apartarla.*) No'ls veig... No se sent res... Ara... Calla tu!... Ara sento una veu... Es la d'ell... Y ella ha dit: «No, no... Estigues...» Ara... calla tu... Ara riu... Oh, oh!... riuen!... (*Apretantse'l cor y respirant fatigosament, excitada fins al paroxisme.*) Calla tu... Ara... calla!... (*Tots aquests «calla» els diu a la Carme que vol trèurela y li va dihent: Prou... Prou... Anèm... Vina..., etc...*) Sembla que's barallin. (*Se sent un moble que cau, després la veu de l'Agna-Maria desde dins:*)

Agna. No, no.. Estigues. (*Després se senten petons y rialles. L'Angeleta està indescriptible. Tan aviat posa'ls ulls com la orella al pany de la clau. Els ulls li guspiregen. Tota ella's contràu y's reblinca. Respira fatigosament ab la boca oberta La Carme l'agafa fort y tracta d'endúrsela.*)

Carme. Anèm... Anèm... (*L'Angeleta per fi's redreça, fa una gran rialla y cau presa d'un violent atach d'histerisme. Sostenintla:*) Oh, oh! (*Procura arrocegarla cap al sofà, cridant:*) Cuytèu... cuytèu!...

TELÓ RÁPIT

ACTE TERCER

Decoració igual qu'en el primer acte. Són les nou de la nit L'aranya tindrà dos bechs encesos.

Tresa. ¿Ahónt deuen ésser ara?

Carme. A veure. (*Mirant el seu rellotge.*) Són les nou. Fa cinch hores que han marxat. Ja deuen haver passat la frontera. (*Pausa.*)

Tresa. Deu ho faci que ho hagi encertat l'Agna-Maria. Que sien feliços...

Carme. No ho han d'ésser! ¿No s'estimen? ¿No es un bon xicot en Mariano?

Tresa. Sóch tan desgraciada ab les meves filles!... Tan bones!... perque ho són de bones... y tan desgraciades!...

Carme. L'Agna-Maria no; no ho digui! Si ha sigut el seu primer amor!... Ara, l'Angeleta... l'Angeleta sí, es veritat... Ho es ben bé de desgraciada...

Tresa. Aquests atachs! oh, aquests atachs!

Carme. Miri, donya Tresa: l'han de cuydar molt a l'Angeleta... Y... y... jo crech que té rahó'l metge...

Tresa. El metge... el metge... Vols dir que...

Carme. Sí: que té rahó. Que si la casessin... Si ho pogués dir tot jo!... (*Del quarto de l'Angeleta surten el Doctor y don Joan.*)

Doctor. (*Secament, amohinat.*) Que vagin a buscar tot seguit aquesta medicina. N'hi donaràn — fíxinshi bé — una cullerada de sopa tot seguit. Al cap d'un quart una altra, y després una cullerada cada hora. ¿Ho entenen?

Carme. Sí, si... (*Donya Tresa surt pel fons esquerra, ab la recepta.*) ¿Y res més?

Doctor. Y res més per ara.

Carme. Bé, però digui... què li sembla.

Doctor. No ho sé, no ho sé, filla meva. (*Pausa.*) Veshi tu, veshi y no l'abandonis. Sobre tot que no s'exalti, qu'estigui tranquila... Y si de cas hi ha res de nou, avisam. Jo encara m'hi estaré un rato aqui... (*Per a sí meteix.*) Si, si... es precís... Vés, vès tu... (*Surt la Carme. Pausa. A don Joan:*) Es molt serio això, molt serio.

Joan. Què vols dir!

Doctor. ¿Ahónt es la teva dòna? Vos ho tinch de dir a tots dos. Que vingui, que vingui. (*Don Joan surt cridant: «Tresa, Tresa!», tornant els dos tot seguit. Mentres tant el Doctor s'haurà passejat amunt y

avall.) Seguin y escoltin: la seva filla...

Tresa. Qué...! ¿Està molt mala? Ay, Verge Santíssima!

Doctor. Deixim enrahonar. Ara per ara no'ls hi puch dir res. Ja veurém. Si no's repeteix l'atach...

Joan. ¿Vols dir que no ha sigut un atach com els altres, com els que acostuma a tenir? ¿Es més grave ara?

Doctor. Es més complicat. Ha sigut el cor també aquesta vegada. Es més fort ara. Lo que jo'm temía, lo que jo preveya.

Joan. ¿Es a dir que'l cas es desesperat?

Tresa. Reyna Santíssima!

Doctor. No s'alarmin per ara. Jo crech que per ara no hi ha perill imminent... si no ve cap complicació, si l'atach al cor no's repeteix. (*Pausa.*) No es pas per'ara que parlo, sinó pera després. Y pera després vaig a repetílshi lo que ja'ls he dit altres vegades. Fixinshi bé: la seva filla no té vida pera dos anys si...

Joan. ¿Si...?

Doctor. Si no's casa.

Tresa. (*Plorant.*) Qué més voldriem nosaltres!

Joan. Però ¿qué vols que fem? ¿No ho hem fet tot?

Doctor. Permetim: no han fet res. Millor dit: ho han desfet tot, tot. Oh! La sé bé tota la historia. Diguin: ¿quànts anys té ara l'Angeleta?

Tresa. Vintisis anys.

Doctor. Vintisis. Ja ho veuràn si la sé la historia: a vint anys se va desfer el seu primer matrimoni, després d'un any y mitj de relacions. A vintiquatre'l segón, després d'un any de prometatge. Y fa tres mesos el tercer. Aquesta vegada, es veritat, no hi ha hagut relacions. Però es igual: l'Angeleta estava ja interessada.

Joan. ¿Quina culpa hi teným nosaltres?...

Tresa. El primer — Deu me perdó! — va ésser ell qui va trencar la paraula.

Doctor. ¿Per qué la va trencar?

Tresa. Perque va saber que l'Angeleta no era rica com se pensava.

Doctor. La obligació de vostés era dirli; dirli avans. Avans de prometres.

Joan. Ja ho dius tu això! ¿Que't creus que un home com jo, un home de negocis pot cridarho pels carrers: «Som pobres! Les nostres filles no tenen dot!»?

Doctor. Es a dir que un home de negocis, un home com tu, ¿ha d'enganyar, fingir?...

Joan. Enganyar... fingir!... (*Convençut.*) ¿Quín remey ens queda? Sols així s'arriba. Sols així's viu!

Doctor. Viure d'angunia, de por!...

Joan. Però's viu. Se va passant. Es l'art modern, l'art de la vida moderna. Sense crédit, sense representació, sense consideració social, no's pot trevallar, no's poden guanyar diners. Pera guanyarne, no n'hi ha prou ab trevallar. Miratels els miserables d'abaix, els que no més trevallen! S'ha d'enganyar, s'ha de fingir. Honorablement, això sí, honorablement.

Doctor. ¿Y es aquesta la moral cristiana?

Joan. Es la moral corrent, la de tothòm!

Doctor. Donchs es una moral molt perillosa. Té conseqüencies que no's veuen tot seguit. Vostés varen enganyar al primer promés de l'Angeleta. De l'engany ne vingué la ruptura, y la ruptura provocà'l primer atach d'histerisme. (*Pausa.*) El segón casament se desfeu per motius semblants.

Tresa. També'l promés se creya qu'erem richs...

Joan. Y al tractar d'interessos se va rompre.

Doctor. Y, desde aleshores, la seva filla no ha fet res més de bo. Atachs d'histerisme repetits... cada dia més flaca... més cavilosa... Consumintse!... De sobte sembla que's posa millor: tornava a tenir promès. Vaig endevinarho desseguida.

Tresa. En Lluís, l'ultim. Fa tres mesos. Ni may que s'hagués presentat!

Doctor. El resultat hauria sigut el meteix. En fi, aquest no's va desfer per diners.

Joan. No. Se va desfer per conciencia.

Doctor. Siguém franchs: se va desfer per hipocresía, per por...

Joan. Por ¿de quí?

Doctor. Oh! vosaltres en el fons sols teniu por d'una cosa: del qué diràn.

Tresa. No es per això, no. Nosaltres fins hi hauriem passat per sobre de la seva historia. Potser no s'hauria sabut...

Joan. Y encara que s'hagués sabut. Desde'l moment qu'es un home de bona con-

ducta... Però la seva obstinació incomprensible!...

Tresa. Es un heretge, un heretge. Y nosaltres som cristians. Tothòm ho sab. Som catòlichs nosaltres.

Doctor. Jo més m'estimo creure que sóu inconscients.

Joan. May he fet res sense meditar el pro y el contra.

Doctor. ¿Ab criteri cristià?

Joan. Cristià y moral.

Doctor. ¿Qu'es una meteixa cosa?

Joan. Qu'es una meteixa cosa.

Doctor. Jo no sé pas ben bé lo que vol dir ésser cristià, ni la entench gayre aquesta moral vostra. Lo que sé es que viviu en perpetua farsa. Y si no, digueume: ¿es cristià educar una noya pera senyoreta inútil, quan devíeu educarla pera modista trevalladora? ¿Omplirli el cap de coses de l'altre món y amagarli les d'aquest en que ha de viure? ¿Es cristià y es moral aparentar riqueses que no's tenen, y portar les filles a la fira ben empolaynades pera pescar un marit a qui pretenen enganyar ab apariences d'un luxo y un benestar que son mentida? Després, un día, el promés se presenta seduhit pel candor y la ignocencia de la verge vostra filla. Y vosaltres, els pares, continuéu enganyantlo tapant tots els defectes, fingint y exagerant qualitats y virtuts que no's tenen. Deixèu que'l cor de la noya s'interessi; y més tart, quan tot se descobreix, quan tot aquest engranatge de mentides y d'enganys, posat en clar, espatlla la màquina, vosaltres, els pares, que'n sóu els verdaders culpables, no sabéu avenirvosen de que la roda motriu també's pari. Y ¿sabèu quina es la roda motriu? Donchs es l'amor, es la vida, es el cor de les vostres filles inexpertes. Y elles, a qui no s'ha preparat pera'ls desenganys, reben la sotragada més violentament. L'instint de vida, l'instint d'amor les convida a estimar, que pera estimar nasqueren, sense tenir en compte que vosaltres, molt cristianament, hi heu afegit un altre factor a la vida humana: el negoci. El negoci que mata l'amor.

Joan. ¿Qué hi podèm fer nosaltres si el món està montat així?

Doctor. Desmontarlo.

Joan. ¿Nosaltres tot sols?

Doctor. Tot sols en la part que vos toca. Y ¿sabèu quina es la part que vos hi toca, la responsabilitat que vos correspòn? Jo vos la diré: si l'Angeleta's mor, vosaltres l'hauréu morta.

Tresa. ¿Nosaltres?

Doctor. Vosaltres. Vostès. Y ella, o Deu, si Deu se'n cuyda d'aquestes coses, podràn un día demanàrvosen comptes; fins podrien dirvos assessins.

Tresa. (*Plorant.*) Oh! oh!...

Joan. Tinch la conciencia tranquila, perque he complert sempre ab el meu dever.

Doctor. (*A Tresa.*) ¿Y vostè també?

Tresa. Tot ho hem fet ab bon fí, pregant a Deu y a la Verge Santíssima.

Doctor. (*Irònich.*) Essent així, estiguin tranquils. Y sobre tot no plorin y no's desesperin si demà, potser avuy, senten en un llit d'agonía una altra verge que'ls hi diu tot morintse: «Pare, mare, si m'haguessiu deixat casar, no'm moriría!»

Tresa. Això no; no pot ésser!

Doctor. Això es la veritat néta La seva filla, per sa dissort, es un temperament excepcional. Sang ardenta, sensibilitat, imaginació, sed de vida. Ha somniat molt y de sobte l'han despertada. Tenía necessitat de viure, de sortir a volar per sobre'ls camps de la vida, y vostés l'han engabiada tallantli les ales... Y l'aucell se mor d'anyorança, sentint que al seu entorn hi canten les aloses.

Tresa. J... (*Entra l'Antonia.*)

Ant. Han portat aquesta carta y esperen contesta.

Joan. (*Després de llegir.*) No sé qué fer. Es d'en Lluís. Sabent que l'Angeleta está malalta, demana per venir.

Doctor. Digues que sí. Creume. Sols ell pot salvarla.

Tresa. Però...

Joan. En fi: que vingui, enrahonarém y... (*A l'Antonia.*) Que pot venir quan vulgui. (*Surt l'Antonia.*)

Tresa. Però això es autorisar...

Joan. No es autorisar res. Enrahonarém. Potser transigirà. Jo li demanaré, y tu, y tots.

Doctor. ¿Y si no transigeix?

Joan. No ho sé; no ho sé!...

Tresa. Lo primer es l'ànima. (*Pausa. El doctor se passeja un xich... Fa semblant d'entrar al quarto de l'Angeleta. Després desisteix. Agafa'l barret y el bastó com pera anarsen. Suplicant:*) ¿No hi vol tornar a entrar?

Joan. ¿T'has enfadat?

Doctor. No, no: ja hi entro. (*Torna a deixar el barret y el bastó. En aquest instant entra mossèn Fèlix.*)

Fèlix. Bona nit. ¿Còm està? Diguin, diguin!

Joan. Més tranquila, sembla. Ara descansa.

Fèlix. Alabat sia Deu!

Tresa. Oh! oh!... (*Plorant.*)

Fèlix. Però ¿què tè, què li passa, donya Tresa?

Tresa. Res, res. (*El Doctor va per entrar al quarto de l'Angeleta. Al Doctor.*) Escolti, jo li prego. No se'n vagi. Diguili a mossèn Fèlix lo que'ns acaba de dir. Y entre tots, aconcèllinnos. (*Plorant.*) Lo qu'hem de fer, lo qu'hem de fer!...

Doctor. Es inútil, senyora. Mossèn Fèlix serà de la opinió de vostè. «Lo primer l'ànima.»

Fèlix. Això sempre. Però expliquis.

Doctor. Donchs li explicaré en poques paraules: que si l'Angeleta's mor, els responsables seràn els seus pares y... potser algú més que'ls seus pares.

Fèlix. Aquest algú més ¿sóch jo?

Doctor. Vostè ho ha dit.

Fèlix. ¿Podria demostrarho això?

Doctor. Es estrany que un home de fe demani demostracions. De tots modos, els fets s'encarregaràn de demostrarho.

Joan. No s'enfadin. Enrahonèm ab calma. ¿Sab quin remey ens proposa'l doctor?

Doctor. Si encara s'hi es a temps, casarla. Però tot seguit.

Fèlix. Encara que'l remey sembla un xich estrany, no hi veig inconvenient.

Tresa. Però si pera casarla's necessita promès, y sols n'hi ha un de promès: en Lluís!...

Fèlix. Y en Lluís no's vol casar.

Doctor. No's vol casar per la Iglesia.

Fèlix. Qu'es igual, que no es casarse.

Doctor. Perdoni: hi ha'l matrimoni civil...

Fèlix. No es casarse, no es casarse.

Doctor. ... y el natural.

Fèlix. ¿Per què no la prostitució? Diguiu d'un cop!

Doctor. No s'amohini, que també ho diré. Escoltin: no fa gayres dies, llegiem tots en el diaris el cas següent: havent pres mal un trevallador en una fàbrica, els metges opinaren que sols podria curarse arrencant de viu en viu troços de pell a persones sanes, y empeltantlos tot seguit al malalt.

Joan. Es cert. Y així va ferse. Se va trobar gent altruista que's prestà voluntariament y coratjosament al sacrifici.

Fèlix. Fins un frare, humilment, donà sa sang pera fer viure un germà.

Doctor. Donchs bè: jo demano: ¿Se va preguntar a n'aquest frare, a n'aquestes persones altruistes qui eren els seus pares, y si pera donar sa pell y sa sang necessitaven la benedicció de la Iglesia?

Fèlix. Sols qui està ab la Iglesia pot fer sacrificis semblants. La Iglesia es Amor!

Doctor. Amor demano. Amor demana l'Angeleta. Demanèm amor. Si no es en Lluís, un altre. Si no es casantse, sense casar! ¿Saben lo que falta aquí? ¿Medicines? No, no falten medicines. Falta un home. ¿Y sabèu lo que faria jo, lo que faria un pare que s'estimés a la seva filla?

Joan. ¿Què faries?

Doctor. Buscaria — y si fos necessari posaria un anunci als diaris — un home altruista, encara que fos un frare, y li diria: «Necessitèm trocets de pell, necessitèm sang pura, necessitèm amor, vida, passió pera una pobra verge qu'està malalta, que s'ha ferit del cor y's vol curar.

Tresa. Quina vergonya! Quin horror!

Fèlix Vostè's creu que som besties. Vostè, com a bon materialista, no's recorda de que hi ha quelcòm superior a la vida.

Doctor. No hi ha res, res!

Fèlix. Si que hi ha, si que hi ha! Hi ha l'ànima, hi ha l'altre mòn!...

Doctor. En tot cas, primer som d'aquest.

Fèlix. Però l'altre es més gran.

Doctor. Tan gran que's pert de vista.

EMILI TINTORER

(*Acabarà*)



FRUYTA

ELS MELONS

Són els melons un símbol de plenitut y vida.
Encén estranys desitjos llur sensual opulença.
Romàn sota llur pell tivanta y endurida
tot l'or que'l sol de juny sobre la terra llença.

Els paladars regalen ab un fruhir sens mida
car hi ha en ells tots els gustos en perfeta avinença.
Lausengers fills de l'horta, la ciutat ensopida
omplenen a l'estiu d'una alegría immensa.

Tal volta un jorn sortat de temps ja molt llunyans
d'assoleyades terres van durlos sabies mans
per ferne ofrena a un rey qui als àpats s'aborría;

y segur que'l bon rey, aprés d'havêls gustat,
amorosit y gràcil devía fê'l posat,
y mirà ab goig de viure els ulls blaus de l'aymía.

LES CINDRIES

Les xafagors d'agost qui porten lacituts
y fan mitj-cloure'ls ulls y les mans fan mandroses,
també duen les cindries ab els seus verts aguts
qui evoquen països de frescors amoroses.

Elles de nou encenen els riures abatuts
qui s'han anat perdent en les boques febroses.
Elles sempre somriuen com uns bons jans ventruts
qui de la vida saben les coses saboroses.

Y sots el tall del destre ganivet assessí,
tenen un gay obrirse contentes de morî,
y ab gotes emmelades llur roja carn perlegen;

Y quan ja les tallades s'escàu el repartî
ab quín plahent desfici els llabis s'hi rebegen,
ab quín gojós neguit les dents les fan cruixî!...

ELS AUBERCOCHS

Els aubercochs ens donen les més gentils troballes
quan el bon sol d'estiu el fruyterar fa groch.
Oh, quína delectança, ab les mans fent pantalles,
cercâ'ls madurs en l'arbre per menjâls poch a poch!

Són fruyta de llegendes, són fruyta de rondalles.
Oh, rossa pastorel-la lleugera com un floch
qui en els estanys riolers ta carona emmiralles
y ab aubercochs refresques tos llabis plens de foch!

Al sê a la edat florida d'amors y d'amoretes,
ingenues y xalestes les tendres donzelletes
del pinyol dolç els cerquen ab un pregón afany...

Tal volta elles somníen — oh somni benhaurat! —
poder trobâ en la terra un cor enamorat
com aquells aubercochs, sens amargor ni engany...

LES PERES

Les peres són alegres com un matí d'abril.
Com noyes ciutadanes, llur pell es un satí.
Els jorns més calorosos encar les fan omplî
deixant carnós y mòrbit llur graciós perfil.

Són les gentils pubilles del fruyterar tranquil,
y quan l'estiu apenes comença a fer camí,
la olor que generoses dispersen a desdî
me fa la boca ansiosa de llur dolçor sobtil.

Són menja lleminera les xiques camosines,
prò grosses y sucoses encara són més fines
y per l'hivern se guarden en el rebost penjant.

Y són moçada d'àngels tornades comfitura,
si es feta per les monges ab cèlica cordura
sense renous ni presses, com tot lo qu'elles fan...

LES MADUIXES

Tot'una primavera hi ha inclosa en llur olor.
Y els camps són riolers als vols d'un maduixâ.
Y tenen les pageses qui les van a cercâ
el caminar pausat, l'esguart resseguidor.

Es un cant d'alegría la seva vermellor.
Quan a la ciutat entren fan grat el respirâ.
A la boca les du joyosa nostra mà,
y la boca's refresca del pas de llur dolçor.

Els ulls mirantles perden tot geste concirós.
Madures y molçudes són una exquisitesa,
y la fruytera a taula me fan l'àpat festós.

Els vells de boca erma somriuen a llur vista
y's coloreix de vida la llur carona trista,
car, sense dents y tot, són un menjar xamós.

LES FIGUES

La fruyta dels humils les figues són ben bé.
Y són tot senzillesa y tot austeritat.
Somriuen feblement en el sofert figuê
quan ja en els fruyterars els fruyts s'han acabat.

De cara a la tardor qui melangiosa ve
són l'adeu del bon temps qui prest ja haurà passat.
Vermell del sol d'estiu les cull el masovê
si són de coll de dama per durles a ciutat.

Y la ciutat les reb ab pàlida alegría.
Tan sols qualque madona de la menestralía
o de la pobriçalla hi esmerça sos cabals.

Són fruyta dels humils, d'ingenuus rabadans,
per durles a Jesús en la cançó d'infants,
per endolcirshi el béch els lleminers pardals.

FRANCESCH SITJÁ Y PINEDA

TXEQUES
D'INSTRUCCIÓ

A n'Angel Guimerà

El reyalme de Bohemia, breçol de la cultura antiga de la Europa central, avuy es una provincia de l'imperi austriach, qui té moltes semblances ab la nostra Catalunya en els moments actuals de lluyta politica.

Els txechs han vist bescantada llur llengua. Mes, malgrat sia un poble petit, es fort, es una gran nació; y com la llengua es lo que més caracterisa a un poble o una nacionalitat, per això l'han defensada.

Els alemanys d'Austria fundaren l'any 1880 el *Deutscher Schulverein* (Lliga de les Escoles Alemanyes), pera establir més escoles tedesques en terrer txech; mes els fills de Bohemia no s'adormiren ni acobardiren, y en 1882 fundaren la Lliga de les Escoles Txeques *(Ústredni Matice Skolská)*. A n'ella poden pertànyer homes y dònes, pobres y richs, y en tots els divertiments públichs o familiars, alegres o tristos, casaments, bateigs, enterraments; en els cafès, restaurants, cerveseries, etc., se fan captes per'acudir a l'auxili de les escoles. Jo pla recordo ab gust que a les vetlles, en el cau del *U flecú*, hont s'aplegaven els artistes, molts dies se captava pera les escoles y pera vestir als noyets pobres que hi assisteixen, y ningú deixava de tirar una peça de dos hellers, en cada una de les dues caixetes ab que passaven.

La lley exigeix que hi hagi quaranta alumnes vivint en l'Ajuntament, pera fundar una escola txeca. Els caps de casa han de signar y cursar una solicitut demanantla. Com que'ls qui manen són contraris, sempre's troba algú qui amenaça als pares; mes són molts els qui prefereixen la ruina material a la deshonra d'abdicar de llur nacionalitat. Aixi s'han malmès moltes carreres y s'han arruinat algunes families.

La demanda presentada, se nombra una comissió qui's fa l'orni, y el temps passa, els pares se cansen o s'han mudat de casa, o'ls noys ja no tenen la edat escolar (cinch anys de durada). La comissió dèu inspeccionar la casa destinada a escola, y troba: que les parets són humides, els corredors estrets per s'hi havia un incendi, les escoles rostres o en mal estat, les comunes mal plaçades, les finestres ab poca o massa llum; troba que'l carrer es de molt trànsit, y que'ls carruatges (fins en una vileta!) podrien matar a les criatures, etc., etc. Altres, més atrevits, ja's cuydaràn d'embrutar la fatxada tiranthi porqueries, o aniràn a engegarhi trets; y fins s'es dat el cas de valdres de la dinamita, com succehí a Duchcov.

Mes els txechs fan llur via ab la fe al cor y el cap dret, podent comptar ab més de cent escoles, dos instituts, unes seixanta escoles primaries y cinquanta maternals, ab seixanta cinch professors, doscents setanta mestres y mestresses, y uns quinze mil alumnes. En pochs anys, cent mil ànimes txeques han sigut lliurades de la germanisació, del *furor teutonicus* com diuen ells.

Les senyores y senyoretes de Praha hi prenen part molt activa en aquest moviment per la instrucció. No hi ha cap esplay en que no's treguin el capell y els guants, y, posat sobre'l cor el llaç ab els colors nacionals (blanch y roig), no s'apressin a trevallar un dia y altre dia, una setmana y la següent, de dia, de nit, sense que ni l'aygua ni el mal temps les espanti, per'arreplegar hellers. Aixi's comprèn que hagin pogut portar molts cops trenta mil korones a la caixa de la *Matice Skolska*. L'estiu del 1905 se festejaren els vinticinch anys de la fundació de la Lliga, y els artistes txechs pintaren hermosissimes postals, coleccions que fóren venudes per milers y qual producte serví pera la guardiola de la societat. Al posarse a la venda'ls amichs del *fleku* me'n enviaren una ab aquesta simpàtica endreça: «*Els catalans d'Austria als txechs d'Espanya*», escrita en català y voltada de signatures ben conegudes en les arts, y que guardo com una de les millors de la meva colecció.

Les dames txeques són estusiastes patriotes. Recordo que'l meu amich el professor Pawlik, de la facultat de medicina txeca, de retorn de Barcelona, digué que jo hi tenía simpaties per Bohemia. Ho digué devant de les senyores, y tot seguit li demanaren detalls del viatge, y als pochs dies li portaren, ricament relligats, uns llibres qui parlen de qüestions nacionalistes del seu pais, pregantli me'ls fes a mans. Elles compren a les cases quals comerciants, industrials o proprietaris protegeixen les escoles, y may tenen l'acudit de mercar genre, ni que sia d'un ministre, si es enemich de llur llengua.

Alguns industrials paguen una crescuda quantitat anyal a la *Matice* perque'ls permeti posar en llurs productes el segell de la meteixa; per exemple: a les capces de mistos el qui du la figura de Komenius, el pedagog txech, mort desterrat per ésser protestant. Capces de mistos que tothòm compra dat llur fi caritatiu. Existeixen uns segells de tres colors diferents (2, 4 y 6 kr.) que posen els bons patriotes en totes les lletres de convit, de participació o de salutació; segells que sols ven la *Matice*, qu'es qui s'endú'ls beneficis. Hi ha'ls dos escuts de Moravia y Bohemia, y la inscripció en els txechs es igual a la del teatre nacional: *Narod sobe* (Nació a si meteixa. Una costúm típica de Bohemia són les corones de tarjetes que's dediquen als morts y's porten als enterraments, com pogui veure en el de l'eminent músich Dvorak, y en la conducció de les cendres del patriota Kollar. Són formades per dues branques

nuades ab una gran llaçada ab els colors nacionals, entremitj de quals fulles se coloquen les tarjetes. En aquestes petites tarjes hi escriuen els amichs del difunt pensaments, poesies, sentencies, etc., y porten la senzilla insignia de la *Matice*, qu'es qui les ven.

Com veyêm, en la patria de Joan Huss la ensenyança es en txech y en alemany. Els professors alemanys són més ben pagats que'ls txechs, ab tot y tenir menys deixebles qu'ells.

Les escoles txeques són plaçades als enencontorns de les germàniques y a n'elles van acudint els alumnes, dantse casos de corsecarles, deixantles sense'ls quaranta que exigeix la lley pera existir.

Praha és una ciutat qui té dos bisbats (un txech, l'altre alemany), dues universitats ab totes les facultats, per duplicat: una txeca y altra germànica; dos Politecnicumes oficials, etc.; y fins en el *Clementinum*, hont hi ha les facultats de dret (la sala de graus ab la capella adjunta) tres dies de la setmana són senyalats pera servir les llicenciatures de la facultat alemanya, y els altres tres pera les de la txeca. Y pensar que aquí, quan els *Estudis Universitats Catalans* demanaren una càtedra de llengua catalana a les universitats de Barcelona y de Madrid, respongueren que no podia la ensenyança ésser bilingüe *perque no existia arreu!* Riguemnos de tanta ignorancia, digna pariona de la d'aquell visrector qui, discutint un tema a l'Ateneu Barcelonês digué en el *calor* del discurs, que'l castellà's parlava a Amèrica avans de que Aragó's *casés* ab Castella. Els senyors qui redactaren la resposta desconeixien la manera de funcionar de la universitat de Praha y de la catòlica de Fribourg, en la lliberal Suissa. En la facultat de medicina de la Universitat de Praha les cliniques alemanya y txeca estàn un pis sobre de l'altre, y diguemho ab satisfacció: hi ha clinichs de fama com el professor doctor Thomayer (com a literat conegut per R. E. Yamot), qui han publicat llurs obres cientifiques en llengua txeca. Y són molts els qui han vist ab greu disgust que un home de la cultura del malaguanyat cirurgià professor Albert, quan sos mèrits el portaren de la facultat de medicina txeca de Praha a la de Viena, deixés tornarse tan austriach a son fill.

Ara s'estudia la creació d'una segona universitat txeca en la capital de Moravia, a la ciutat de Brno, perque la de Praha no pot encabir tants deixebles.

Els estudiants de facultat celebren sovint divertiments, auxiliantlos les persones caritatives y alguns professors, pera recullir diners pels companys pobres, y entre ells hi regna gran germanor. Els arquitectes y els de Belles Arts trevallen frech a frech dels metges y advocats del pervindre; tots son obrers de la nació. L'associació d'estudiants txechs té uns segells llarchs de sis centimetres, de colors de bronze y blavós, de dos y dêu hellors, en el que hi ha representat un jove qui pujant per un camí penós, porta la senyera blanca y roja, ab la inscripció *Své pomoc*, qui vol dir *Fent via*, y el friset *Studentstvo sobé: els estudiants a sí meteixos.*

Els estudiants de l'antiga y renomenada universitat de Praha (1838), prengueren part molt activa en la defensa de la ciutat l'any 1648, quan l'assetge dels suechs, y en recordança s'aixecà un monument en un dels patis del grandiós *Clementinum*, representant un estudiant del sigle XVII. A l'enterrament del compositor Dvorák hi assistiren uns quants vestits com aleshores.

La llengua txeca'ls alemanys diuen qu'es aspra, mes sols cal anar a sentir les òperes nacionals pera capir sa dolçor y la suavitat ab que s'emmotlla a la música. Cert es que hi ha quaíques paraules sense vocals, per exemple: vlk, llop; vrt, cap; vrz, crit; vrh, cop; krk, coll; prst, dit; brv, cella (cil); prs, mamella; tvrz, fortalesa, castell; trh, mercat; srst, pêl; ctvrt, quart (d'hora); strc, introduhir, ficar; srb, serbi, y srp, cognom del simpàtich batlle de Praha qui per comptes de levita vesteix la clàssica y nacional camára.

Els alemanys, pera burlarsen (com de nosaltres els castellans qui desconeixen les obres de Mossên Cinto), construeixen frases estranyes, com *Strc prst skr, krk.: fica'l dit en el coll.*

La llengua txeca té una florida literatura, y la nació fills qui en ciencies y arts de totes menes, y molt especialment en la música, la enlayren. La llengua txeca pertany al grupo de les slaves occidentals, y no cal confóndrela ab l'húngara o magyar, del grupo fin-nyar.

Durant la meva derrera estada a Praha se m'adreçaren cartes a Praga, Hungria, Alemanya, per persones ilustrades, y fins filòlegs hi ha hagut qui m'han demanat si el *Budapesth Hirlap* estava escrit en txech: car en els temps de les nacions asiàtiques se confonen els txechs ab els alemanys, ab els magyars o húngars y fins ab les tribus errants dels tzigans. Mes tot bon català dêu conêixer la nacionalitat txeca, qui tanta semblança té ab la nostra.

BENET R. BARRIOS

EL POETA Y LA ESPOSA

De la pluja de la nit,
que ha sigut atormentada,
el matí n'ha eixit més pur,
y es en ell que'ls nuvis parlen:

ELL

¿Veus l'espay asserenat
còm respira fresca d'arbres?...
Obre bé'ls balcons, amor,
que se n'ompli nostra cambra.

ELLA

¿Què més arbre que mon cos
ab els besos per rosada?
Els balcons no'ls obro jo:
tinch gelosía dels ayres.

ELL

No hi perdràn els besos teus
y el teu cos no hi perdrà gayre,
donchs la força que'ns uneix
lo extern sols pot afermarla.
El goig de mes heretats
y un altre millor encara
que'm revela'l món enter
¿no ve un punt qu'en tu s'acaben?...

Ella mitj obre un balcó,
somrïhenta com llum d'auba;
sacïantse de perfums,
l'espòs li fa una abraçada.
Y la font que hi ha al jardí,
entremitj dels arbres, canta:
«La vida es un bes etern;
amor ab amor se paga.»

JOSEPH LLEONART

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Textes antichs reproduhits: CANÇONER DELS COMTES D'URGELL. — TRACTAT DE CONFESSIÓ y TRACTAT DE LUXURIA d'Eximeniç. — LO CAVALLER. — LA ISTORIA DE LA FILLA DE L'EMPERADOR CONTASTÍ. — CEREMONIAL DE LA VILA DE CERVERA. — OBRAS DE S. PEDRO PASCUAL, MÁRTIR. — CANTS DELS CANTS.—LO CARCER D'AMOR.—CORTS CATALANES.—VIATGE A L'INFERN DEN PERE PORTER.

«Si els promotors de la Renaixença de la llengua catalana haguessin començat per la exhumació dels antichs textes inèdits, tindriem avuy quaranta o cinquanta volums de vells documents qui facilitarien singularment la tasca dels futurs gramàtichs y lexicògrafs. Es per aqui que calia començar...»

Aquest paragraf que traduhim d'en J. M. Guardia, escrit ja fa més de quinze anys, té avuy encara'l meteix valor que aleshores, ab la circumstancia, favorable pera nosaltres, de que ara, en més o en menys, tothòm está convençut de la veritat d'aytal afirmació: realment el nostre renaixement literari's troba mancat d'aquella base essencial d'estudis, y tot lo qui tendeixi a suplir aytal deficiencia ha d'ésser encoratjat xardorosament.

Es, donchs, ab una satisfacció especial que'ns donèm compte de la feyna duta a terme enguany pels reproductors d'antichs textes: la cullita's fa abundosa, y l'entusiasme y desinterés de que han donat probes els editors de les obres que anèm a examinar ràpidament, es garantia de que la bona marxa empresa'ns durà en alguns anys a la realisació d'aquell ideal d'en Guardia, y lo que no feren els promotors de la Renaixença (moltes coses feren, no obstant, qu'hem d'agrahirloshi) ho hauràn fet els llurs successors. Y bé hi arribarèm allà hont anèm si la fe no'ns abandona.

La Societat Catalana de Bibliòfils ha donat derrerament a llum el tan desitjat *Cançoner dels Comtes d'Urgell;* publicació esplèndida, feta ab els tipos gòtichs Canibell, en les meteixes condicions de format y de paper del *Libre de Santa Maria* publicat avans (1), y qui té per demunt d'axò un interés extraordinari pera l'estudi dels origens literaris del català. En efecte, el manuscrit fins ara inèdit dels Comtes d'Urgell conté obres dels trovadors Guillèm de Cervera, Cerveri de Girona y G. Torroella, les quals no havien pogut ésser estudiades integralment pels qui havien tractat de la poesia trovadoresca en el periode qui marca la formació de la, diguemne escola catalana, per derivació immediata del tronch provençal, primer dintre les literatures romanes. Ja's pot compendre ab això l'afany ab que es esperat el volúm complementari del *Cançoner* anunciat per la Societat de Bibliòfils y en el qual ha de donarse l'estudi d'en Gabriel Llabrés relatiu al volúm qui ens ocupa. La competencia del comentador es una fermança anticipada de lo molt que'ls estudiosos hauràn de gaudirse, en profit de la llengua catalana, dels dos volums, això es, text y comentari del *Cançoner dels Comtes d'Urgell.*

L'incansable editor, qui es n'Antoni Bulbena, ha afegits dos titules més a la ja llarga llista de fragments d'obres clàssiques que porta publicats. Es una llàstima, per una part, la consideració de que ab l'esforç de

(1) Vegis JOVENTUT, vol. de 1905, pàg. 518.

continuu esmerçat pel senyor Bulbena, tocant ara l'un, ara l'altre dels nostres vells autors, n'hi hauria hagut prou pera oferirnos sencera y arrodonida una o altra d'aquelles grans figures qui's digueren Eximeniç, Bernat Metge, Ausies March... Mes, per altra part, potser era millor, en vistes de la formació d'un petit públich d'aficionats als vells llibres, aquest dilettantisme del senyor Bulbena, tendint a donar mostres ben diverses dels autors clàssichs, pera preparar els llegidors qui, demà que vegin la llum, podràn assimilarse com element de nodrició cultural els revinguts in-folios de la futura biblioteca d'escriptors catalans; biblioteca qui sols serà un fet el dia en que's presenti un altre Rivadeneyra encarnant l'ideal de Catalunya. Els dos petits volums a que'ns referim són el *Tractat de Confessió* y el *Tractat de Luxuria*, abdós de mestre Francesch Eximeniç. Ab el primer l'editor se proposà completar bibliogràficament l'*Art de bé morir*, publicada per en Angel Aguiló alguns mesos avans (1), la qual, segons sembla, té per complement l'indicat *Tractat de Cònfessió* que l'Aguiló's reservà, ja perque son exemplar de la edició suposada de 1491 se'n trobés mancat, o per altra rahó que ignorém. En quant al segón volúm, o sia'l *Tractat de Luxuria*, no podêm pas entendre a qué's dirigía'l propòsit de l'editor: se tracta aquí d'uns certs capítuls de *Lo terç del Crestià*, la publicació dels quals per separat de l'obra y no contribuhint a la intenció moralisadora qui es la finalitat justificativa de tota ella, ens ha fet l'efecte d'un mancament envers l'escriptor del sigle XIV bon xich més franch y expressiu que'ls moralistes d'avuy en día. Es un cas per l'estil del de l'esculptor qui's complagués en reproduhir d'una estatua antiga la porció sola qui, en els museus d'ara, sol aparèixer vestida de vinya. Potser calía fer lo contrari: publicar enter *Lo terç del Crestià* y deixar son contingut a la responsabilitat del fraret qui el redactà pera profit de la societat contemporania seva; la qual, dit sia tot passant, no era pas per lo vist de gayre millor condició que la nostra actual societát descristianisada y despreocupada. Sempre han tingut bèch les oques...

Els companys bibliòfils editors del *Recull de textes catalans antichs* han donat al públich successivament, després de la *Proposició del Rey En Martí* y de *Lo Fill del Seneschal d'Egipte* (2), altres dos fascicles: *Lo Cavaller*, en lletra gòtica, y *La Istoria de la filla de l'Emperador Contastí*, en tipos elzevirians. Aquell es un tractat de cavalleries, escrit en el sigle XIV per Pons de Menaguerra; aquesta, una noveleta força interessant tallada pel patró de *La Filla del Rey d'Hongría* que donàrem formant part de les *Histories d'altre temps* (1). Tant la presentació material com la fidelitat de les transcripcions, fan altament recomanable'l *Recull de textes* al qual pertanyen aquests dos volums y dins el qual s'anuncia l'aparició d'altres ben interessants volums. Un d'ells, el *Cançoner de Nadal*, potser serà ja del domini públich al eixir aquest article.

També en lletra gòtica y en un format semblant al dels fascicles del *Recull*, s'es publicat el qui conté'l *Ceremonial de Cervera statuit per rahó de la festa y professó del Corpus en l'any 1426*. Es interessant pel llenguatge y per les nombroses referencies personals y locals que s'hi troben. L'editor de l'elegant fascicle es el senyor en Fost de Dalmases y de Massot, ilustrat advocat cerveri, entusiasta com el qui més de les coses del pais nadiu.

El P. Valenzuela, de l'ordre de la Mercé, ha començada de Roma estant la publicació de les *Obres de S. Pere Pascual*, bisbe de Jaén. En el primer volúm dels dos que les obres catalanes de dit autor requerirán, s'hi troben, en primer lloch, nou *Istories religioses*, a seguit, el *Libre de Gamaliel*, y, per ultim, la *Destrucció de Hierusalem*. Es del major interés en aquesta publicació la part ilustrativa, obra del P. Valenzuela, consistent en una detallada noticia preliminar o Prolegómenos, y en la traducció llatina juxtaposada al text original català. No cal dir si la publicació ha d'ésser ben rebuda pels aymants de la nostra antiga literatura. Que vingui'l segón volúm, y que no's faci esperar massa.

Lo Carcer d'amor. Heusaquí un veritable *tour de force* editorial. Aquesta vegada's tracta de la reproducció, plana per plana, d'un exemplar únich conservat a Londres en el British Museum. Com es sabut, la novela del castellà Diego de San Pedro fou traduhida molt dejorn al català per en Vallmanya. La edició feta a Barcelona per en Rosenbach en 1493, aparegué ornada d'un cert nombre de gravats, els primers qui's troben en un llibre fet a Espanya, que la raritat d'ell feya molt difícil examinar. Avuy es possible això pera l'aficionat, y fins l'adquirir una reproducció exacta del llibre, la lectura del qual no deixarà d'ésser interessant pera'l lector modern qui's sàpiga identificar un poch ab el genre sentimental de quatrecents anys enrera.

Ab motiu de la seva vinguda a Barcelona pera'l derrer Congrés de la Llengua, el senyor en Foulché Delbosc ens ha fet un obsequi als catalans que devém ben agrahirli. Servintse de la imprenta de Serra germans y Russell, ha fet publicar un fascicle de gran y hermosa lletra gòtica (es el cos 24 del tipo Canibell), contenint el text del *Cant dels*

(1) Vegis JOVENTUT, volúm actual, pàg. 375.
(2) Vegis JOVENTUT d'enguany, pàg. 233 y 408.

(1) Edició de JOVENTUT, 1905.

Cants de Salomó, extret de la *Biblia* catalana del sigle xv, que's guarda encara manuscrita a Paris. Se tracta de que aquesta publicació tingui cúa: si no estêm mal informats a hores d'ara s'es formada una empresa de bibliòfils ab l'objecte de fer estampar integra la famosa *Biblia*. La cosa no deixa d'èsser atrevida: l'obra completa no formarà pas menys de quatre grossos volums y el preu de cost de la copia, estampació y coteig ab altre manuscrit de la *Biblia* en català qui's troba a Londres, fan d'això una empresa pera la qual a tot arreu la protecció de l'Estat no fóra solicitada debades. Mes, nosaltres catalans, no volent res de l'Estat, y sabent per altra part lo inútil que fóra demanarli, obtêm per férnosho sols. Que la cosa serà duta a bon fi, res deixa dubtarne; avuy en català no s'usa ja'l mot *impossible*, y si la *Biblia* no's publiqués ara, seria una vergonya pera tots els qui tenim interès en vèurela publicada.

Y per acabar aquesta mena d'inventari, farêm esment de dues modestes publicacions fetes a base de textes vells. Una, es el segón volúm de la Biblioteca Popular, y du'l titul de *Corts Catalanes: Proposicions y Respostes*. El formen una tanda de documents històrichs ben interessants desde'l doble punt de vista literari y politich. Un pròleg del senyor Prat de la Riba indica per ell sol la intenció ab que ha estat publicat el llibret, el qual ha d'ensenyar a la vegada a millor conèixer la nostra historia y fernos mès estimar la nostra llengua.

L'altra publicació, a la qual hem aludit, forma part de la Biblioteca popular de «L'Avenç». Es el *Viatge a l'Infern d'en Pere Porter*, obra ben coneguda y encara popular a Catalunya, l'interès de la qual consisteix precisament en el crèdit que mereix entre la gent de certes comarques rurals la faulosa narració del viatge a l'altre món y la tornada al nostre de que's feu protagonista un pagès de Tordera nomenat Pere Porter.

Com se pot veure, la nostra bibliografia s'es enriquida ab totes aquestes obres, assegurant a la generació d'estudiosos qui ve derrera nostre una major facilitat pera crearse una cultura literaria superior. No basta sentirse poeta, no basta tenir condicions natives d'escriptor; cal estudiar els bons models literaris del llenguatge, cal ferse una cultura. El qui's refihi de lo primer solsament, y encara aquell qui tingui la sòrt (desgracia potser en aquest cas) de topar ab una *ànima generosa* qui's dongui la pena de descobrir en ell, senzill rimayre ingenuu, tot *un poeta ignorat*, si ab l'estudi no desenrotlla aquelles bones disposicions, poch profit donarà a l'art, y menys profit encara n'obtindrà ell, victima d'adulacions extemporanies, qui sols poden lograr malmetre en flor els fruyts de una inteligencia privilegiada.

R. Miquel y Planas

NOVES

Sembla que pot darse per concedida l'amnistia. Altra vegada'ls diputats catalans han anat en pelegrinació a Madrid per aquest assumpto que, segons se diu, ja està favorablement resolt en les altes esferes politiques. També semblava estarho en temps del ministeri López Dominguez, devant del qual, y contentantse ab prometences, emmudiren els portaveus de la Solidaritat Catalana sense tenir en compte que aquell govern, feble y inestable, cauria a la ocasio mès impensada, com aixi succehí, quedant sense resoldre la qüestió dels empresonats y exilats. Els diputats, ara, considerant la feblesa del gabinet Vega de Armijo, ja no apareixen tan confiats, y a la veu d'en Junoy s'han mostrat resolts a tirarho tot a sang y a foch si la cosa no's ventila depressa. Donguemla per ventilada, y esperêm que'l plet de Catalunya, qui tan greu ha esdevingut desde que's votà la lley de jurisdiccions, tindrà en lo successiu defensors convençuts, dispostos a no transigir ab els jochs politichs d'estira y afluixa ab que nostres representants han vingut contemporisant fins ara, y a complir llur missió no sols pel compte que han de darse a llur electors, sinó portats pel propri entusiasme que la noble causa que defensen els hi infondeixi.

Qui s'ha portat millor aquests dies, entre'ls solidaris, ha sigut en Salmerón, demanant comptes a n'en Moret de l'última crisis, qualificantla d'anticonstitucional, y acusant enèrgicament a la monarquia y a l'esperit clerical d'haverla promoguda. En Salmerón torna per sa fama desde que ha comprès que la causa catalanista es l'única vital que hi ha a Espanya. Deixantse de revolucions vanes, d'*unidades* convencionals y de repúbliques de per riure, demostra èsser un bon repúblich.

Els d'en Lerroux també volgueren demostrarho'l dia 5 d'aquest mes, esvalotant pels carrers de Barcelona, engegant trets y untant de petroli les portes d'un convent. Era la *revolución* que despertava y que, com es natural, ja torna a èsser al llit. El pobre Lerroux ha perdut del tot l'esma y s'acaba, s'acaba... Pel vinent Nadal no's menjarà pas el *pavo republicano* si l'ha de matar ell. Ja'l trobarà difunt... de mort natural. R. I. P.

—

El dia 6 del corrent tingué lloch en el local de la antiga societat «Esquerra de l'*Ensanche*» la sessió inaugural del present curs de l'«Agrupació Escolar Robert». Desprès de la memoria del secretari, el senyor Puig y Cadafalch pronuncià un parlament en el que remarcà, combatentla, la tendencia d'universalisar la ciencia y l'art, treyent dels esforços de nostra joventut estudiosa tot esperit nacional o local, constituhint això una reacció contra l'esperit catalanesch qui al desvetllarse'ns ha infós les

idees particularistes expandidores de l'actual esplendor; idees qui constitueixen la orientació de les civilisacions modernes y qui han tergiversat les aprioristiques y universalistes del Renaixement, tant en l'ordre artistich com en el sociològich y el politich, començant pel concepte de la formació de les nacions. Digué que la verdadera ciencia moderna's basa en la experimentació de les coses en tota llur varietat, y qu'en aquesta varietat y diferenciació nosaltres els catalans hi hem apresa la conciencia que tenim de nosaltres meteixos. Prescindir d'ella y universalisarnos, seria lo meteix que perdre la propria personalitat, anulantnos; y nosaltres volèm *ésser*. Els pobles qui fan obra propria y intensa són els qui verament realisen obra universal; els qui per sistema universalisen, són mers plagiaris qui no van enlloch. Nosaltres que, bona o dolenta, tenim obra propria, no hi volèm tornar als temps en que no se sabia més que copiar la moda de Paris, mudantla cada dia. A Paris, y a tots el paisos de renòm universal, deuen aquest renòm al gran amor que a lo seu han tingut y que'ls ha fet progressar a pesar de les miseries y enveges qu'ells també pateixen, com les patim nosaltres y tots els qui viuen y són homes.

La peroració del senyor Puig, encaminada a refutar les conferencies que un català resident a Paris vingué a donar a l'Ateneu Barceloni dies enrera, fou aplaudidissima. L'acte termenà ab un discurs de gracies del president senyor Utrillo.

—

Del contingut de l'article *Catalunya a Italia!* que firmat per nostres benvolguts amichs en Victor Oliva y en Carlo Boselli publicarem la passada setmana, se'n han fet ressò diferents periòdichs qui s'interessen per l'expandiment de nostres lletres a l'estranger. Devers de patriotisme'ns fan demanar a la prempsa catalana en general que faci la propaganda qu'es del cas a la hermosa tasca que dits amichs nostres s'han imposada d'acort ab la *Nuova Rassegna* de Florencia.

—

Publicacions rebudes:

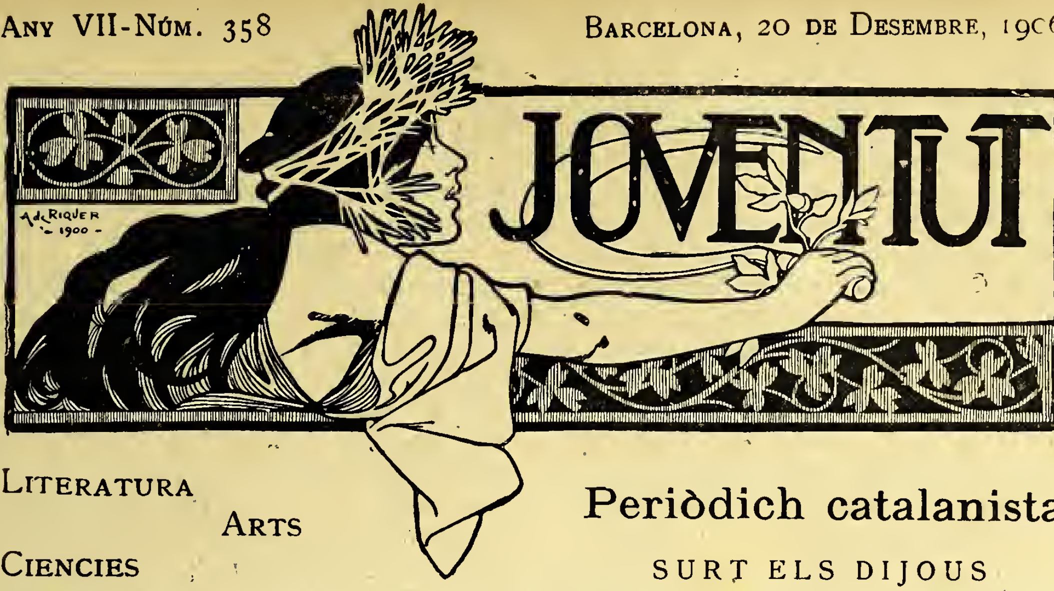
Els catalans a Basconia, crònica d'un viatge, per Carles de Fortuny. Publicació de la «Lliga Regionalista» de Barcelona. Ressenya l'anada de la comissió de la «Lliga» a les festes euskares celebrades a San Sebastián el prop passat juliol, els obsequis de que fou objecte y els disturbis que certs elements centralistes promogueren a ciencia y paciencia de qui devia evitarlos y motivant l'esclat dels sentiments patriòtichs y germanívols de baschs y catalans. L'obra del senyor Fortuny es remarcable pels copiosos datos que conté y per la claretat de la explicació. Va acompanyada d'una traducció castellana. Remerciêm l'envio.

Estudi sobre la literatura catalana, pér S. Bouska. Aquest conegut y actiu catalanòfil txech ha reunit y publicat en un elegant fascicle de 32 planes els trevalls que ja havien vist la llum en la *Novy Zivot*. Hi ha varies traduccions de poesíes de mossèn Cinto fetes ab la pulcritut y la exactitut que al jove escriptor txech li són reconegudes per sos compatricis. Hi figura també'l retrat d'en Verdaguer.

Cartell anunciador de la sastreria de Pius Pantaleoni (Portal de l'Angel, 3). Es degut al reputat artista en Ricart Opisso, qui ha fet gala en aquesta obra de ses personalissimes qualitats de dibuixant y de la distinció que li es caracteristica.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

Any VII-Núm. 358 — Barcelona, 20 de Desembre, 1906



Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . 20 »

SUMARI:

ELS D'EN MAURA Y ELS D'EN LERROUX

En Moret ha caygut, en Vega de Armijo totjust s'aguanta. Y en Lerroux ja no viu a Barcelona, ahont més que rey, era emperador... caygut.

Els catalans tenim un enemich de menys. Però en perspectiva veyèm un altre enemich: en Maura.

Tota causa ha de tenir enemichs; ells són la pedra de toch; ab ells se proba'l bon tremp. Causa sens enemichs es causa morta o perduda; y no s'ha de comptar sols ab els enemichs naturals, sinó qu'es menester que'n vinguin de nous. Fins convé fersen, devegades. Es una trista necessitat, però confessèm que sens ella, les causes més justes y progressives solen estancarse miserablement.

Al Catalanisme va sortirli ab en Lerroux un enemich qui li ha resultat tant més profitós com més temible apareixia. Avuy aqueix enemich s'ha tingut de batre en retirada, y per molta que fos sa mala fe, devèm reconèixer que ha fet un gran bé a Catalunya al fer armes contra'ls nostres ideals.

Els governs lliberals, sempre inconscients, cregueren al valdres d'ell que posaven en jòch un terrible instrument, pertorbador de nostra societat y de nostres doctrines. Volien atuhirnos y ens estimularen, volien descompòndrens y ens han organisat. L'agitador d'ofici sapigué remoure totes les energies del nostre poble, les bones y les dolentes; y, després d'un periode critich relativament curt, aquelles anaren sobreposantse a aquestes. En Lerroux inspirantnos unes voltes indignació, altres despreci, y despertant constantment nostres condormits sentiments de patria, ha sigut l'esperó qui ens ha atiat a la brega, en la qual hem sabut donar bons exemples d'educació civica, fins arribar a la memorable y apoteòsica jornada del 20 de maig.

Aquell Maquiavel de llautó qui's diu Moret va errarse de mitj a mitj en ses combinacions quan d'en Lerroux se refiava. La divisió intentada per aquest se converti, per virtut d'agenes intrusions, en Solidaritat Catalana. La prempsa catalanista adquiri una importancia social extraordinaria, y el temible agitador qui promogué les sagnantes va-

gues del 1902, hagué de contentarse aquests últims temps ab ridicules moixigangues revolucionaries, indignes certament d'una població culta (com ho fou encara la del passat diumenge devant del local de la Unió Republicana), mes ab les que garbellava l'aygua devant dels ulls dels politichs de Madrid qui en ell tenien confiança encara. En Lerroux s'estima més ferho aixi que dirloshi nètament *Ahí queda eso*. Home sens escrúpuls, vol burlarse del mort y de qui el vetlla. Havent tingut per únichs colaboradors els baixos fondos socials de Barcelona, ha afermat a pesar seu nostra potencia y ha posat en ridicul als governants qui s'havien valgut d'ell contra Catalunya. Sols d'una manera pot ja en Lerroux fer mal a la Solidaritat: sentintse feble y deixant de combàtrela. Quan no hi hagi lerrouxistes (y ja s'acaben), haurèm conseguit un triomf: però'ls triomfs no solen ésser feconds com les lluytes; hi ha en ells quelcòm de definitiu y enervant. Ens caldràn nous enemichs.

Entenentho aixi, en Maura no'ns l'havia presentada may una lluyta franca. Ben al contrari. Ens brindava aliances y desplegava una politica de mirallets en la que nostres *forces vives* s'hi deixaven caure com ingenues aloses. Mentres durà'l seu govern, els autonomistes foren possehits d'un indiferentisme aclaparador, y els radicals vegeren ab fàstich còm anaven resultant sinònims els mots *regionalista* y *maurista*. El melòs politich mallorqui, afalagantos pera destruhirnos, anava fent efectiva, sense predicarla, la màxima *Divide y vencerás*.

No es llunyà'l dia en qu'en Maura torni al poder y en que molts conservadors barcelonins qui de bona fe's consideren avuy catalanistes, li facin de nou el jòch. Pera quan això succeheixi donèm l'alerta, fent avinent que aqueixes forces vives, avuy aliades nostres, podrien demà ésser un funest llevat d'escepticismes qui perjudicaria al nostre poble molt més que una guerra de lerrouxistes barbres o inconscients. El pitjor dels enemichs es aqueix esperit egoistament conservador qui corseca en flor les aspiracions més belles y generoses. Una de les millors tasques de JOVENTUT ha estat la de combàtrel sens treva, y de nostres campanyes el Catalanisme'n sab grat, tant en el terrer literari com en el politich y el social.

No claudiquèm, donchs, per un circumstancial esperit conservador qui es moltes vegades una pobra rahó de conveniencia. Tinguèm present que fins ara tots els qui ens han combatut, lerrouxistes o mauristes, inconscients els uns, aduladors els altres, han acabat per titularse autonomistes, o per acceptar en principi l'autonomía que prediquèm. Siguèm en aquest punt radicals y procurèm que claudiquin de fet aquells enemichs nostres qui sols ho han fet de nom. Y tant de bo que arribin a ésser nostres adeptes, puig el triomf del Catalanisme serà doblement gran si logrèm que'ls nostres adversaris cedeixin per convicció més que per feblesa. Això certament donaría un alt honor y una bella prosperitat al poble català.

LLUÍS VÍA

PÁGINES FESTIVES

MONOMANÍA «SPORTIVA»

La *monomania «sportiva»* es una enfermetat que, si bé encara la ciencia no la té classificada entre les de més dolents resultats, no per això deixa de fer menys victimes entre la humanitat.

Pregúntinho, si ho dubten, al senyor Jordi Canyameres, el *fabricant* d'espardenyes y sabates de simolça del barri de Sant Pere.

Ell, desgraciadament, pot donar compte de la existencia de semblant malaltía.

El senyor Jordi té un fill, únich rebrot de matrimoni, qu'en son cervell hi va germinar llastimosament la llevor del *sport*.

Quan l'espardenyer va èsser pare per primera y única vegada, l'alegria fins li feya confondre les espardenyes tapades ab les de set vetes.

—Sòch pare—se deya'l bon home,—tinch un xicot qui durant la vellesa serà'l meu sosteniment. Ell portarà la botiga, ell vigilarà'ls fadrins, ell farà les compres de canem. Quan tingui cinch anys, ja començaré a ensenyarli la fabricació de les sabatilles ab sòla de fregalls vells, secret que sols posseheixo jo y que únicament pot trametres a un fill.—

Però'l xicot va anar creixent, y, sia per les companyies d'estudi o altres causes dificils d'esbrinar, demostrà ja desde la infantesa una aversió manifesta per la industria del seu pare.

—Mira, noy—solia dirli aquest,—ja ets grandaçot y es molt convenient que comencis a dedicarte algún rato a trevallar el canem. Fent d'aprenent es de l'única manera d'apendre ab profit.

—Pare, manim que'm tiri de cap a mar y que vagi nedant fins a Mallorca; obliguim a anar a Montserrat a peu y a rahó de set kilòmetres per hora, però no'm parli d'espardenyes.—

Son pare al principi s'hi enfadava, acabant per clavarli un parell de castanyes, y agafantlo pel braç l'obligava a empendre la feyna ab l'amenaça d'haverhi torna si no ho feya; mes ab aquests medis violents no va lograr altra cosa que'l fer acabar d'aborrir completament al seu fill el trevall d'espardenyer.

Per altra part, al xicot, ja de menut, li havia anat fent feyna dintre la closca la ceba del *sport*.

—Vostè'm fa fer papers ridiculs—deya'l bordegaç.—Miri: el sabater de la cantonada avans d'ahir va comprar una *màquina* al seu noy gran.

—Una màquina de fer ullets, ¿veritat? Bé, no tinch cap inconvenient en comprarten una d'igual pera fer els borceguins d'excursionista.

—Fugi, home, ja ningú hi pensa en fer ullets. Una *màquina* vol dir una bicicleta. Nosaltres, els *sportsmen*, les anomenèm així. Si vegés, es de primera: pinyó lliure, dos *manillards*, l'un pera passeig y l'altre pera carreres; un desenrotllo *bárbaro*...

—Déixet de barbaritats, de pinyons y de carreres.

—Jo hi tinch una afició extraordinaria.

—L'afició, a lo que's té de tenir, es a lo que dóna pa. Ton pare, a la teva edat, ja's guanyava les garrofes.

—No parli ab aquest menyspreu del *sport*, home! Vostè no ho sab la importancia que té avuy en día la cultura física. L'automovilisme, el ciclisme, els *sports* nàutichs. Oh, aquest ha d'ésser l'ideal de l'home!

—Desgraciat! ¿No ho comprens que tot això es enemich de la espardenya?

—La espardenya no dóna gloria.

— Però dóna escudella, que alimenta més.

—Es precís enfortir l'organisme; vostè encara es del temps de l'antigalla.

—Apa, déixet de romanços y vés envetant aquestes espardenyes.

—Pare, no he nascut per'això, li confesso. No'm torci la vocació! Comprim una màquina!

—Un dimoni't compraré!

—Vostè no m'estima.

—Prou paraules y fes lo que t'he manat.

—Es a dir que no me la vol comprar, ¿eh? Donch estiga bo.—

Y el xicot tocava'l dos y se'n anava a câ'l sabater a llegir *Los Deportes*, deixant a son pare ab un parell d'espardenyes a una a mà y una peça de veta a l'altra.

Aborrit per fi, el senyor Canyameres, y veyent la inutilitat dels seus esforços pera fer apendre l'ofici al xicot, un día'l va empendre y li va dir:

—Mira, fill: el meu gust hauría estat que haguessis fet d'espardenyer, però en vista de que aquesta professió no t'agrada y de que, per altra part, en aquest món es precís exercirne una o altra pera viure, deixo a la teva elecció l'ofici que't sembli bé. ¿Què vols ésser, fill meu?

—Camàlich.

—¿Camàlich?

—Es un ofici que no'l pot tenir tothòm qui vol; se necessiten facultats extraordinaries: bons biceps, força *dorsal*, desenrotllo dels pectorals...

—Per mor de Deu, criatura! Si no ets ximple ho sembles. Si no t'agrada cap més ofici que aquest, val més que cullis burilles tota la vida.

—Donchs, enginyer. No m'agrada tant com camàlich, però, de tots modos, també un pot demostrar la força durant la construcció d'un pont o d'un aqüeducte.

—Mira, noy, que piques molt alt. Una carrera aixi costa una borratxada de plata...

—¿Vostè m'ha donat a elegir, si o no?

—Si, fill, si; sies enginyer.—

El senyor Jordi, ple de satisfacció per haver quedat decidida la carrera del seu noy, ni's donava compte'ls primers temps d'estudis de les moltes pessetes que se n'hi anaven en llibres, però prompte's va convèncer el pobre home de que tot lo que's fes ab el xicot era inútil. Les arrels de la *monomanía* «*sportiva*» se li havíen escampat per tot el cervell y no deixaven lloch a res més.

Apenes estudiava may, y quan li passava per la barretina d'agafar un llibre, mentres el llegia *aprofitava*'l temps *fent biceps* ab un parell de pesos Sandow.

En comptes de concórrer a la universitat, freqüentava'ls velòdroms, els *skating rinks* y les sales d'armes.

La enfermetat no tenia cura!

. . . .

Crech innecessari el consignar que'l fill de l'espardenyer no va acabar la carrera ni tan sols va arribar a la meytat.

Avuy en dia's dedica a fer forces, per sis rals diaris, en una barraca del *Paralelo.*

Es lo qu'ell diu, ab indiferencia musulmana y tot ficantse les mans en uns estrips de l'americana qu'en altres temps havien sigut butxaques: «Cadascú ja neix ab la seva planeta; en la meva hi havia dos pesos de cinquanta kilos y un plat de mongetes sense oli.»

Alexandre Font

ENCARNACIÓ

Els idealistes y els pensadors quasi may s'escauen ésser homes d'acció. Són precursors y definidors, mes no actors.

A n'això's dèu el que, malgrat haverhi dintre'l Catalanisme individuus d'arrelades conviccions democràtiques y de radicalíssimes aspiracions, fins ara no hagi assolit desvanèixer l'anomenada de moviment retrògrado, de que se'l titllava. Es que dits individuus no eren homes d'acció.

Per'actuar profitosament, pera veures secundat, no's pot ésser esclau de lo abstracte. La realitat es indomtable y's burla despietadament dels qui no més volen moures lluny d'ella.

Essent no més que perfectament pulcre, perfectament lògich, d'una pulcritut y d'una lògica qui abarqui tota la complexitat dels problemes humans a resoldre, no's pot triomfar. La harmonia absoluta destrueix impureses qui són característiques imprescindibles de la naturalesa humana la qual instintivament s'hi rebela, no acceptantla. Les colectivitats, els pobles, la humanitat senten afanys de renovació, però no volen mortificarse, instintivament rebutjant lo que violenta la seva naturalesa. Heusaquí la tasca dels homes d'acció: recullir el pensament y les idees dels pensadors y dels idealistes y donalshi vida fentlos convergir en un punt concret, coincidint ab els afanys de renovació del poble.

Es la eterna aspiració dels individuus y de les multituts: la lliberació.

Es oportú parlar aquí actualment d'aquesta aspiració, per trobarnos precisament en un punt culminant de la seva gènesis a Catalunya.

Completament perdut el pols, perduda la característica distintiva del nostre poble en les epilèptiques convulsions del sigle passat, arribà un jorn que'ls idealistes precursors y els inteligents definidors posaren les primeres fites als nous viaranys a seguir pel nostre poble. Els romàntichs, els retrògrados y els tradicionalistes vegeren el cel obert, considerantlos com el camí més dreturer pera restaurar institucions mortes ja o caduques, y el poble se'n allunyà. Restaven no obstant els radicals, els idealistes avençats qui inútilment s'encaraven al poble un dia y un altre y sempre, dihentli: «Persegueixes la teva lliberació, però vas per camins perdedors; avans es precís que recobris la teva naturalesa, que ingressis en els rengles catalanistes; y aleshores, quan hagis adquirit les aptituts indispensables, anirèm a la conquesta de Llibertat. Es lo que deya avans: aquests idealistes volien assolir primer la harmonia absoluta, sense tenir en compte que aquesta es refractaria a la naturalesa humana.

Per fortuna, derrerament han sortit a la palestra'ls homes d'acció. Aquests han sintetisat els ideals y les doctrines del Catalanisme avençat en un mot vital, vibrant: la República. Y posantse a la capdevantera del poble, sense imposicions, li diuen: «Anèm, anèm a la conquesta de Llibertat!»

Estèm, donchs, en presencia d'un fenomen d'encarnació: el de donar vida y forma a les aspiracions dels idealistes y pensadors radicals del Catalanisme. Si la seva distanciació de la realitat no'ls permetés compendre la magnífica naturalitat d'aquest procés de fisiologia social, qu'emmudeixin. No'ls mancaràn en aquest càs el respecte y l'agrahiment del poble, y si son esperit assedegat de perfecció'ls impulsa a anar més endevant, prou gran es el camp especulatiu ahont comencen a ovirarse les resplendors de l'aubada de renovacions futures. — Joseph M.ª Rosich.

MAL DE VERGE

(Acabament)

Fèlix. Vostè riguisen. Però nosaltres, al menys jo, crech, y aquest es el meu concell *(Dirigintse als pares.)*, que penso que seguiràn perque conech els seus sentiments religiosos, resumit en dues paraules: Primer morta!!

Tresa. *(Plorant.)* Oh, oh!...

Joan. *(Passejantse agitadissim.)* Mossèn Fèlix!...

Doctor. *(Molt enèrgich.)* Amén!

Fèlix. Primer morta en Jesucrist, que viva en el diable.

Doctor. Amèn! Veliaquí una oració que probablement serà escoltada.

Tresa. Deu meu, Deu meu!...

Joan. Però, en fi: el cas no es tan desesperat. Vostès exageren... En Lluis vindrà. ¿Qui sab, qui sab?...

Doctor. Vingui o no vingui, l'Angeleta està condempnada, la sentencia del senyor es fatídica y vostès, vostès...

(De sobte apareix la Carme venint del quarto de l'Angeleta tota esglayada.)

Carme. No sè pas lo que tè. No sè pas lo que tè. Cuytin! Don Ramón, cuyti!...

Tresa. Verge Santíssima!

Joan. Què hi ha!...

Fèlix. Qu'es, què passa!...

Doctor. Però digues!...

Carme. Desvarieja... no'm coneix... no'm vol conèixer!... *(Plorant, molt esverada.)* Cuytin!...

(Tots corren cap al quarto de l'Angeleta.)

Doctor. *(Enèrgicament.)* No, tots no. *(Al pare.)* Vina tu. Y vostès no cridin, no facin soroll... Oh, oh! la vida... *(Entren tots dos.)*

Fèlix. Digues, Carme: ¿què ha passat?

Tresa. Sí, digues.

Carme. No ho sè. Semblava que dormis. De sobte s'ha redreçat, estirant els braços, y m'ha agafat pel coll... més fort... ab una força!... y deya coses estranyes.

Fèlix. ¿Què deya?... Digues.

Carme. Desvariejava. «¿Ahónt són?... No'ls vull veure... Lluis... No't moguis... t'estimo, t'estimo... Lluis... No, tu no...» Y ha tornat a caure ajeguda. Tè'ls ulls oberts y bromera a la boca... Oh, oh. *(Ab desesper y espant.)*

Joan. *(Sortint també esverat.)* Carme, Carme! ¿Ahónt es l'èter? Vina! *(La Carme hi corre.)*

Tresa. Ay Deu meu! Verge Santíssima!

Fèlix. Ells ens ajudin! Escolti: tingui calma y pensi qu'es Deu qui ens les envía les tribulacions.

Tresa. *(Plorant.)* Oh, oh!...

Fèlix. Vingui. Entremhi. Potser sóch jo qui hi fa més falta allà dins. L'ànima sobre tot; la salvació de l'ànima. Si vostè m'autorisa...

Tresa. Si, sí. Anèm. Jo també la vull veure. *(Entren al quarto. Pochs moments després entra la criada, fons dreta.)*

Ant. Hi ha'l... *(Veyent que no hi ha ningú, calla, mira per tot arreu, s'acosta al quarto de l'Angeleta; escolta; dubta si entrarhi o no. Quan hi va a entrar surt mossèn Fèlix atropelladament, dihent entre dents:)*

Fèlix. Jo meteix, jo meteix hi vaig. Al menys Deu, al menys Deu. *(Al ésser prop de la porta fons dreta's topa ab en Lluis, qui, no veyent ningú més, tracta d'aturarlo.)*

Lluís. Digui: ¿què hi ha, què passa? *(Mossèn Fèlix, sense ferne cas, surt, repetint:)*

Fèlix. Al menys Deu, al menys Deu...

Lluís. *(A la criada.)* ¿Què vol dir aquest home?... ¿Què passa?...

Ant. Jo crech qu'es morta, que s'està morint...

Lluís. Oh, no! A veure... Jo! *(Va per entrarhi quan surt la Carme.)* Digui, senyoreta: ¿se pot... se pot entrar?...

Carme. *(Apartantlo.)* Esperis... Antonia... Anto...

Ant. ¿Què mana, senyoreta?

Carme. Porti aygua calenta... Desseguida!... *(L'Antonia surt corrent. A 'n en Lluís:)* ¿Vostè...? ¿Què vol vostè?

Lluís. ¿Jo? Sóch en Lluis... Sóch... sóch metge, sóch metge jo també...

Carme. Ah! ¿vostè es?... No ho sé, no ho sé... no ho sè si hi pot entrar. Val més que s'esperi. Esperis aquí: ja torno. *(Agafa un gerro d'aygua calenta que haurà dut l'Antonia y fuig. En Lluís s'acosta a la porta, indecís. No sab què fer. Tot seguit surten donya Tresa y la Carme sostenintla.)*

Tresa. La meva filla! (*Plorant.*) La filla del meu cor!...

Lluís. (*Irònich, secament.*) ¿Que ja es morta la seva filla?

Tresa. Me'n treuen, me'n treuen...

Carme. No s'espanti... No serà res...

Lluís. Diguinho d'un cop: ¿ja es morta la filla del seu cor?...

Tresa. (*Esverada.*) ¿Qui es aquest home? ¿Què vol?...

Carme. (*Enèrgicament, a Lluís.*) Vostè!...

Lluís. (*Cada cop més excitat.*) Diguili vostè qui sóch.

Carme. No: vàgisen!

Tresa. No'l conech jo a vostè.

Lluís. Sóch un home que arriba tart. Diguili vostè qui sóch.

Carme. Deu meu! Vàgisen!

Tresa. La meva filla, la meva filla!...

Lluís. (*Insistint.*) ¿Es morta? Digui: ¿es morta?

Carme. Oh, oh!

Tresa. ¿Vostè, vostè?... ¿Qui es vostè?... No'l conech... No'l vull conèixer...

Lluís. (*Sarcàstich.*) No; no'm coneix; no'm pot conèixer. Sòch un home que arriba tart... Sempre hi arriba tart la vida a la casa dels morts!

Carme. Calli, calli!

Lluís. No; si vull dirli qui sóch jo! Sóch la esperança, sóch la força, sóch l'amor, sóch la vida... Sóch... sóch en Lluís!!

Tresa. (*Aclaparada.*) En Lluis... en Lluis... (*Humilment:*) Potser que hi entrés... potser vostè...

Carme. ¿Un miracle?

Tresa. Sí, un miracle!

Lluís. Es massa tart. No se'n fan ja de miracles! (*Se sent la veu del Doctor:* «Vàgisen vostè. Vina. Anèm. Ja no hi ha res que fer.» *Entren el Doctor y el pare sostingut per aquell.*)

Tresa. ¿Que... que... ja es... (*Grans plors. El Doctor va a enrahònar, quan se sent la campaneta de la Extrema-Unció abaix de la escala.*)

Carme. Callin, callin... Es Nostre Amo! (*Totes les dònes, inclosa l'Antonia, que havía sortit junt ab el Doctor y en Joan del quarto de l'Angeleta, cauen de genolls.*)

Doctor. Digueuli que se'n torni. Que ha fet tart!

Lluís. Fins Deu fa tart!! (*La criada haurà corregut escala avall dihent a mitja veu, però que's senti:* «Ja es morta, ja es morta.» *La campaneta haurà parat un moment. Després se sent més a la vora.*)

Doctor. Però puja!...

Lluís. No, no puja. El pujen per força! (*Pausa. Consternació general. Se sent la campaneta més aprop.* Ba! Es l'última escena de la comedia. (*Senyalantlos a tots. Al Doctor:*) ¿Y ella... ella?... Vol dirme de què ha mort ella?

Doctor. Oh, oh! ¿De què ha mort? Ha mort d'un excés de vida: mal de verge... mal de verge!!... (*Se sent la campaneta més aprop, mentres cau el teló ràpidament.*)

FÍ DEL DRAMA

EMILI TINTORER

Barcelona, octubre de 1905.

TEATRES

EL NIÑO PRODIGIO. — ELS POBRES MENESTRALS.

En realitat *El niño prodigio*, un nen de sis o set anys qui toca d'un modo notable'l violí, sols es un pretext pera que'ls germans Quintero presentin algunes escenes ben mogudes, alguns tipos còmichs bon xich carregats de color, y uns quants xistos més que originals y graciosos, ben engiponats en el diàleg, qui fan riure ab esclat al públich senzill. De tots modos, fins baix aquest aspecte l'obra resulta pesada, especialment en el segón acte, que'ls autors sembla no sàpiguen còm allargar pera que tingui les proporcions degudes y's valen d'incidents qui res tenen que veure ab l'obra y qui, com ella meteixa, deixen sense solucionar.

Del nen prodigi, del fenomen, sols per reflexe'n parlen, y s'acaba la comedia sense que sapiguèm si's tracta d'un ver geni en perspectiva o d'un de tants fenòmens de *precocidad* qui acaben per èsser modestes mitjaníes. Sols una petita moralitat ne dedueixen els autors: que's tracti o no d'un geni, es sempre un disbarat amohinar les criatures. Moraleja de *Pero Grullo* qui ens deixa bon xich desconcertats, donat lo sugestiu del títul de la comedia.

Ella'ns ha convençut una vegada més de que'ls germans Quintero, si posseheixen una vis còmica envejable y no estàn mancats d'un esperit d'observació fi encara que lleuger, no tenen condicions pera l'alta comedia satirica o de costums, pera la que's necessita una visió més serena y enlayrada de la vida. Són massa

lleugers y superficials els germans Quintero. Pera ells el *chiste* ho es tot; el *chiste* es la comedia, es l'art, es la vida, y tot ho sacrifiquen al *chiste*. Bé es veritat que no són ells sols qui pateix d'aquest mal. El seu públich entusiasta'n pateix com ells, y també la gran majoria del poble espanyol. Bona proba n'es que l'home més gran de la Espanya d'ara sia en Maura.

Els Quintero y en Maura! Dos noms qui sintetisen la Espanya castellana. Resúm artistich y intelectual d'una eloqüencia aclapa-radora.

En fí, el cas es riure, y la comedia dels Quintero fa riure un xich. També fa riure la d'en Maura... Que riguin.

En Garcia Ortega y la Bremón digueren ab força intenció llurs papers. Els demés, molt modestament.

—

En Gual, aquesta vegada'ns ha fet un petit drama ciutadà; un d'aquests petits drames vulgars, tan nombrosos en la vida moderna de Barcelona, qui sense l'esclat de grans passions y sense la complexitat d'un argument lligat ab traça no deixen d'encloure en son fons verdaderes tragedies.

De petites tragedies d'aquestes n'hi passen tantes en una gran ciutat! A cada casa n'hi passa una de tragedia; y el bon observador sols copiant la realitat de la nostra vida pot escriuren d'obres dramàtiques interessants qui ens arribin a l'ánima sense necessitat de carregar el pinzell de colors llampants. Tampoch són necessaris els grans caràcters, els homes excepcionals per llurs qualitats o llurs vicis pera construhir un drama qui ens emocioni. Els sers més vulgars, més adotzenats, ofereixen també detalls enternidors, virtuts y febleses senzilles qui pera l'espectador reflexiu signifiquen una tragedia immensa. L'espectador reflexiu s'eleva del cas concret al gran nombre de casos semblants, del personatge casuistich als innombrables personatges bessons, y al dirnos, tot sortint del teatre: «Quànts n'hi passen a Barcelona de drames iguals a n'aquest!», nostre esperit se troba de prompte enfront d'una terrible tragedia: la tragedia d'una gran ciutat feta de milers de petites tragedies.

Els pobres menestrals es una d'aquestes petites tragedies qui fan pensar en la tragedia gran. Y es aquest el principal mérit de l'obra.

Un pobre home qui té quelcòm d'artista, puig que ha fet durant bona part de sa vida retrats d'afició y ha arreconat molts quartets, s'ha volgut donar l'orgull de tenir un fill metge. El bon menestral serà'l pare d'un home de ciencia qui temps a venir donarà llustre y profit a la familia. El noy, qu'es de bona pasta, modest y estudiós, se surt ayrós de totes les probes, y acaba la carrera, y va a Madrid a fer el doctorat y a Paris a perfeccionarse en una especialitat; y torna, instalant una modesta clinica. Tot això ha ocasionat gastos extraordinaris: tant. que'ls estalvis del bon menestral s'hi han fos, ajudanthi, com es natural, la nova vida qui decentment s'ha hagut d'imposar la familia pera ésser digne del futur doctor. La germana d'aquest, naturalment vanitosa, ha entrevist un món nou, el món de l'alta burgesia y, declarada la guerra a tot lo cursi, ha volgut aparentar ésser fina, ésser senyora, com pertany a qui serà un jorn la germana d'un home eminent. Y el bon menestral s'ha anat sangrant poch a poch, adormint sos dubtes en somnis daurats.

Y resulta que'l fill no era cap geni, que de metges n'hi ha molts, masses, y que tots els començos són dificils, especialment pera qui — com es el cas de nostre metge — no està dotat d'aquella entremaliadura o desvergonyiment natural qui permeten, fins a les mitjanies, obrirse pas a cops de colzes.

Durant dos actes, en Gual ens presenta l'interior d'aquesta familia en els derrers moments de son petit drama. En ells fa gala l'autor d'un finissim esperit d'observació, mostrantnos, per medi de petits detalls y d'una conversa natural y significativa, la situació moral y material dels personatges, qui ens interessen tot seguit per la veritat ab que són reflectits. Y tot seguit endeviném la *debâcle* irremeyable. Y la endeviném emocionats, puig que són tristos, molt tristos els petits drames de familia, els petits drames de les ànimes senzilles.

¿Tinch d'explicarlo'l final? Els quartos s'han acabat y han començat els deutes, el metge no té malalts y els bells somnis se són fosos. El bon menestral queda aclaparat; el metge, qui sols sospita la terrible veritat, no sab sortirse de la seva apatia ingénita; y la senyoreta, rebent sobtadament sobre ses ales de papallona lleugera'l brutal gerro d'aygua fresca, crida que no pot ésser, que l'han enganyada, qu'es impossible...

¿Qué fer? La veu de la rahó parla per boca d'una joveneta, la fillola del bon menestral, qui un jorn vingué del poble llur y qui es l'única qui may ha viscut ilusionada. «Hem de començar una vida nova», diu. Y la familia se'n va al poble, a Ciureda, ahont sembla trobarà la regeneració.

Això passa en el terç acte, qui ve a ésser un cant a la natura triomfant, riallera y esperançadora. Fins un idili s'inicia entre'l metge rejovenit y la pageseta valenta y enamorada.

Jo confesso ingenuament que aquest derrer acte de l'obra d'en Gual no'm satisfà. El realisme brutal y senzill dels dos primers contrasta violentment ab el lirisme extremat, ab la poesía bucòlica, potser bon xich convencional, d'aquest derrer acte. A mi ningú'm treurà del cap que aquell metge impo-

tent pera lluytar a ciutat serà incapaç pera lluytar ab la terra. Es impossible que un home de carrera y ciutadà d'educació's transformi de cop y volta en excelent agricultor. Jo crech qu'en Gual s'ha sentit massa poeta.

Evidentment, aquest derrer acte d'*Els pobres menestrals* obeheix al pensament inicial, més ben dit, al problema que indirectament planteja l'autor. Problema d'extraordinaria trascendencia qui preocupa avuy a molts pensadors. Aqueix problema es el següent: tenim masses metges, tenim masses advocats, tenim masses homes qui volen ésser sabis oficials. Y en cambi, l'agricultura's mor, l'agricultura està mancada d'activitats y energies.

En Gual ha volgut dir tot això, y pera probar el *moviment caminant*, ens ha presentat d'una banda la terrible lliçó, de l'altra la falaguera esperança.

Jo no negaré'l gran fons de veritat que hi ha en aquest problema y en la solució que indirectament l'autor li dóna; però tal com l'obra dramàtica's desenrotlla jo no la puch admetre, puig la crech psicològicament falsa.

Jo m'hauria estimat més que l'obra d'en Gual s'hagués acabat tràgicament al final del segón acte.

Si volia fer un drama de tesis, tenia en Gual d'emmotllar la seva obra altrament y enlayrarse bon xich més. No es cantant un himne al sol y un altre a les prades verdes y als amors pastorils còm se logrará retornar a la natura inculta l'amor y l'activitat que dels homes reclama. En tot cas, si els ciutadans hem de *retornarnos* pagesos, hem de voler ésser no pagesos, sinó agricultors inteligents.

Però això poch té que veure ab el valor artistich d'*Els pobres menestrals*, que com ja he dit y resumeixo ara, m'agraden extraordinariament, puig hi trobo la primera mostra ben definida de lo que déu ésser el drama ciutadà passional modern, viu reflexe de les petites tragedies de la nostra ànima y de la nostra vida.

La execució hauria pogut ésser bona, puig quasi bé tots el actors demostraren tenir condicions pera encarnar els respectius personatges. Però com que cap se sabía'l paper y vacilaven continuament, no donaren de si lo que d'ells pot esperarse. ¿Se'n convenceràn algún dia'ls actors de Romea de que pera representar bé un drama es necessari estudiar el paper y ensajar força?

EMILI TINTORER

HERETGÍES

LA LLUYTA

Pera en Carles Rahola

Man sagt von Gott: «Namen nennen Dich nicht.» Das gilt von Mir: Kein Begriff drückt Mich aus, nicht, was man als mein Wessen angiebt, erschöpft Mich; es sind nur Namen.

MAX STIRNER

Quant més envelleixen y's rovellen els «ideals», tant més se renoven y's poleixen les armes ab les quals lluytém per llur triomf.

En el fons, potser, l'anomenat «progrés» consisteix més en els cambis dels instruments de combat y en les transformacions de la estrategia qu'en la essencial manera d'ésser de la causa que's defensa. Ahir se combaté ab la catapulta pels meteixos «ideals» que avuy s'invoquen ab una orsini als dits... En cambi, entre l'antiga màquina de guerra y la moderna bomba, s'estén un gran rosari de petits progressos — «orgull y meravella nostres» — qui són altres tants troços de naturalesa feta humanitat: l'«ideal» es la humanitat feta somni.

De la torbadora constelació d'«ideals» qui enlluhernen nostres feblesulls d'idòlatres inconscients, ressurten, com estels de primera magnitut, els «sacratissims», grans ideals triangulars; aqueixos vells, pomposos ideals decoratius generadors de l'etern barroquisme de la historia...

En la llar, en la escola, en la prempsa, en la tribuna, arreu tenen altars y apòstols. Arreu y a cada instant se sent la veu «extensa y ben timbrada» qui predica'l culte cech d'aquells fetitxes insaciables, monopolisadors de cels y terres, ubriachs d'encens y afamats de sacrificis *humans*. Mercés a llurs fuhetades, tira la bestia humana del «carro del Progrés», y tan generalment reconegudes són les excelencies *sobrenaturals* y les virtuts miraculoses de llur implacable fuhet, que'ns disputém — cruentment a voltes — la «gracia» de llurs cops — de llurs *cops de gracia* — bo y presentantli humils ab ulls de súplica'l nostre tors d'esclaus irredimibles si no pega prou fort.

Ells, els «ideals» omnipotents, fan els hèroes y els martres; aqueixos hèroes qui tan fàcilment passen de la carn *viva* al marbre *ert*, car ja's porten l'actitut qui sent a esta-

tua, y aqueixos martres qui, al abraçar la creu, somnien en la palma, *bojament* enamorats d'una llum fascinadora qui els cega en les foscors de la inconsciencia llur; els uns y els altres «febles titelles» d'una vida d'ilusió qu'ells sacrifiquen sense recança *ad majorem gloriam*... de temples y museus.

Ah! ¿Qui sab si el nostre atàvich menyspreu de la existencia no es en el fons l'efecte d'un secular empaltrehiment d'«ideals»?

Esperonats per nostre fanatisme «idealista» adquirit ja en el breçol, esmercèm els instants de nostra vida lluytant *cegament* pels idols, y quan arriba l'hora del triomf — si arriba — demana cada un d'ells la part de boti que li pertoca y *res* queda pera nosaltres, els «abnegats lluytadors»: al cap y a la fi d'ells y sols d'ells es la «victoria»; de segur que sens ells no hauriem lluytat...

En les lluytes pels «ideals», guanyar es perdre. Ay dels vencedors!

No són pas els qui més lluyten aquells qui més se mouen. En mitj, o millor dit, enfront d'aquesta lluyta sorollosa y tumultuaria, se'n desenrotlla una altra silenciosa y oculta; lluyta de cada hu per si meteix, lluyta indubtablement més gran, oh! molt més gran que la lluyta per la «humanitat» entera, puig cada home es un *món*.

Y les proporcions d'aqueixa lluyta encara aumenten tenint en compte que la immensa, atapahida xarxa de profondes arrels qu'en el camp social han extès els frondosos «ideals», continuament regats ab llàgrimes y femats ab sang, obliga al lluytador solitari a obrirse pas per entre la embraçanta multitut fanatisada qui invadeix son cami dihentli ab veu d'ira o de menyspreu: «Foll o egoista, ¿ahónt vas? Eh! o ab nosaltres o enrera!» Ab ells — ab la massa compacta, «entusiasta» — la «lluyta» fóra menys amarganta y el «triomf» més fàcil, y fins se'n treuria «profit» y potser «gloria»... Donchs, enrera! Si: la retirada es honrosa.

Sol, reculant lluny, ben lluny pera pendre impuls y saltar millor per demunt de tot obstacle, es a dir, de tot valor entès, de tota crestallisació dogmàtica.

Sol, ben sol, en mitj de l'occeà sense limits, allunyat de «la patria y del llach de la patria», abandonat al propri esforç, vetllant continuament pera no *perdres*, cerçant orientacions envers terres sense nom y deixant les que ja'n tenen.

Sol, sempre sol, en amorós, reconfortant silenci, lluytant sense defalliments ni queixes, sense migrats afanys ni aspiracions egoistes per'afirmar y *afermar* lo que hi ha en si meteix de diferent dels altres; lluytant pera descobrir sa propria veritat; no ab el mesqui propòsit d'imposarla, però si ab la noble idea d'*oposarla* a les veritats «de tothòm»; lluytant, en fi, pera salvar lo *seu* en la barreja social hont la victoria, la veritable, «la bella victoria» — pera dirho ab paraules de l'ilustre Maragall — no es possible sense la retirada... lluny d'aqueixes eternes disputes acoradores entre'ls Quixots y els Sanxos dels «ideals» en que'ls uns fan retret als altres d'errors y de pecats qui són de tots.

Els lluytadors solitaris són ja legió — «legió d'honor»; — llur nombre creix a mida que'ls individuus esdevenen conscients de si meteixos.

Un bell jorn esclata en llurs ànimes, una florida esplèndida de flors fecondes qui en comptes de romandre impudentment badades a les caricies marcidores de tots els vents, se clouen castament pera la intensa, augusta gestació del propri fruyt: es un potent ressorgir de verges energies qui dormien a l'ombra ensopidora dels «ideals» estèrils...

Allavors la Vida'ls hi parla ab veu placèvola y serena — la veu dels «ideals» sempre es torbada per les passions engendradores de «delirants» entusiasmes, de «folls» amors y d'odis «africans», — allavors la Vida'ls hi diu la seva paraula intima qu'es la paraula *llur*, una paraula blanca, blanca com les interlinies dels diccionaris a l'ús, hont troben els «ideals» xaruchs llurs *mots d'ordre* o de reny, y el dolç llevat de mil tautologies sonores y brillants, però inconsistents y buydes, delectació y encis d'ànimes *fàcils*... Allavors avencen decidits els lluytadors solitaris pel cami *únich* de llur propria vida, lliures de la vacilació profonda qui els hi trabava fortament els peus y de l'angunia mortal qui els corprenia en mitj dels vells camins fressats, sombres y tortuosos qui condueixen arreu...

Aquells serens y coratjosos *insurrectes* combaten el bon combat. No volen ésser «res» per ésser *quelcòm*.

Ells han pogut, ab sobirans esforços, des-

lliurarse dels perillosos «servidors» qui acuden amatents quan els cridèm «de cor» per'ajudarnos a pujar amunt, amunt, a mida de nostre gust o de nostra ambició, deixantnos a la fi a mercè del vèrtich estimbador en el precis moment que'ns disposèm confiats a penjar solemnialment la encintada corona de fullatge de nostra vanitat al cim del campanar de nostres somnis...

La lluyta qu'ells sostenen es profonda y sublim, lluyta d'artista convençut qui aspira ab tot el foch de la seva ànima a esculpir sa propria *vera efigie* en el bloch de diamant — simbol de la duresa lluminosa — que la Vida ofereix als escullits.

Intentarla aqueixa lluyta, esserne conscient, es ja un triomf.

SALVADOR ALBERT

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Joseph Morató.—ELS HABITANTS DE LA LLUNA. —*Barcelona; «Ilustració Catalana», 1906.*

Els tals *habitants* són una colla d'amichs, tranquils moradors d'una població rural de Catalunya, els quals, per l'afany de semblarse en tot a la gent de Barcelona, se dediquen a trenuytar sistemàticament y a convertir llur pacifica localitat en camp de les més ignocents y tartarinesques calaverades. Emperò, com en el fons ningú es dolent pel sol fet de proposarse esserho, y el fer dolenteries quan elles no són conseqüencia d'una perversió dels sentiments resulta una cosa tan ridicula com fer el *grande* sense *quartos*, totes les etzegallades dels afiliats a la colla dels *habitants de la lluna*'s redueixen a un seguit de bromades carnavalesques de les quals sempre'n surt malparada la dignitat domèstica dels noctàmbuls aventurers: el qui no's veu ataconat per la dòna, ha de veures abandonat d'ella, y el qui més sembla alegrarse de viuren separat, més infantivolament s'anyora de no poderla veure. De tot lo qual se'n desprèn una moralitat que ningú hauría pensat trobar en el llibre del senyor Morató, judicant pel caràcter enjogaçat y rioler ab que apareix desde'l començament.

Per la manera d'ésser tractat l'assumpto, pels detalls d'un grotesch accentuat que s'hi troben a cada pas, es aquest llibre una obra catalana de cap a cap: quan la nostra gent la dóna per bromejar y's deixa portar de son humor propici a la rialla franca y expansiva, es a la manera dels *habitants de la lluna* que's produeix. L'humorisme refinat, quasi exclusivament cerebral de la gent del Nort, resta sovint incomprès per nosaltres. Cada poble té sa faysó de riure y de fer riure qui li es propria, y la del llibre del senyor Morató es ben bé la nostra; la meteixa d'en Pitarra segons còm se miri, emperò tractada un bon xich menys desgarbadament pel novelista qui's dirigeix a un públich més educat que'l constituhit trenta anys enrera pels admiradors de les *gatades* pitarresques.

No manca pas a la narració humoristica del senyor Morató lo qui es essencial en la novela moderna: a través dels episodis diversos qui formen el teixit de l'obra, s'hi mouen els personatges ben apuntats y diferenciats entre ells per accidents caracteristichs, manifestant que no's tracta pas de creacions abstractes sinó de gent de carn y òssos observada del natural, encara que accentuats a la faysò del caricaturista: amplificació permesa sempre a l'escriptor si sab evitar les exageracions qui'el durien pel camí de lo grotesch fins a caure en lo xabacà. En Morató ha sabut aturarse a temps: lo còmich constitueix el terme usual en *Els habitants de la lluna*, pujant de to ab fortuna en alguns passatges, baixant de to no tant encertadament en altres hont, al nostre entendre, cercant la nota patètica no ha lograt la transició justa pera fer harmònich el contrast que hi ha entre lo sentimental y lo atrabiliari del caràcter de cada personatge.

En conjunt, el llibre del senyor Morató es d'aquells que no's deixen de la mà una vegada encetats y que, en havent acabat, deixen una agradosa impressió en l'ànima del lector. No es pas un mèrit petit el de qui logra distreure sense excitar les passions qui coven en el fons de l'ànima humana.

—

J. Pin y Soler.—ORIENT-VARIA III.—*Barcelona, 1906.*

De sos viatges pels paisos llevantins ens dóna compte'l senyor Pin y Soler en aquest nou llibre qui forma colecció ab altres dos publicats ab anterioritat sots els titols de *Varia* y *Varia II*.

Qui hagi llegits aquells volums y's trobi en presencia d'aquest tercer, pot tenir per endevant la seguretat de que la opinió que s'hagués formada del senyor Pin com a narrador no ha de desmerèixer ab la lectura del present volúm de viatges, tallat pel meteix patró dels dos devanters, sobre tot del *Varia II*.

Per la manera d'explicar l'autor ses impressions, el llibre *Orient* està ben lluny d'ésser una exposició metòdica de fets y de datos geogràfich-estadistichs destinats a fernos conèixer utilitariament els paisos recorreguts. Res d'això! No es pas un viatjant de comerç qui parla, ni un d'aquests comissionats qui tan sovint s'enduhen la representació (y la subvenció) de les nostres corporacions oficials pera donarnos, en tornant, un *rapport*

més o menys documentat de llurs estudis y descobriments. En Pin ha viatjat de la sola manera que pot viatjar l'home de cultura superior, això es, prescindint de tota limitació en l'ordre económich y mostrantse arreu generós y desprès, y disposat tot hora a exteriorisar els entusiasmes que les emocions successives vagin despertant en son ànima d'artista. Això es lo que's pot deduhir del *Viàtich* ab que encapçala'l llibre, y en el qual el narrador expressa sa opinió contraria a certes prescripcions de les *guides du voyageur* qui tendeixen a fer assequibles els viatges a molta gent qui, no disposant de medis sobrats, troba'ls de viatjar ab certa economia, en perjudici, naturalment, dels fruyts d'ordre intelectual que un hom pot esperar de ses excursions a països estranys. Si el mètode preconisat pel senyor Pin no tingués tan gran inconvenient, sería sens dubte'l més recomanable, y ho proba bé ab sos llibres l'expert novelista, qui ha lograt ab son sistema obtenir impressions, conèixer intimitats, penetrar dins l'ànima colectiva dels pobles per ell visitats. Això no es pas possible ferho viatjant ab itinerari fixo, ab els dies comptats y ab els diners justos; ni llibres com el del senyor Pin s'escriuen per obligació y per la sola necessitat de justificar la subvenció rebuda a l'ensemps que l'encàrrech de fer el viatge pera *estudiar* tal o qual cosa.

Si el senyor Pin y Soler no hagués estat literat avans que viatger (no parlèm en el sentit de prioritat sinó en el de preferencia) no hauría sentida la necessitat d'escriure ses narracions de viatges. Mes pera l'home fet a escriure y a publicar llibres, y possessionat ademés de l'art d'embellir les coses mercès a una apropriada manera de dirles, resulta un estímul irresistible'l tenir replega feta d'impressions y recorts y el trobarse ab un munt de materials qual fruhició a soles fóra un egoisme mereixedor d'odi. Donar tot això al públich, compartir ab els demés tots aquests goigs y totes aquestes ensenyances obtingudes en llarchs y dispendiosos viatges, y afegirhi encara al demunt el cost d'una hermosa edició (els llibres catalans no són per ara cap negoci editorial) es verament un acte de generositat qui fa honor al qui el realisa; a condició (ni caldría dirho) de que la realisació correspongui dignament a la noblesa del propòsit.

Respecte a n'això derrer, en Pin y Soler sab de sobres còm se fa un llibre y es prou reconegut com a mestre en prosa catalana pera que'ns calgui dir aqui que *Orient* es un llibre altament interessant, ab el qual, com els dos anteriors de *Varia*, s'afegeix una nota de refinada cultura a la nostra producció bibliogràfica.

—

Jacinto Verdaguer. — Folk-lore. — *Barcelona, 1907.*

La llibreria de «L'Avenç» acaba de publicar aquest volúm dins la colecció d'obres pòstumes del gran poeta; ab l'anterior volúm de *Rondalles* se completa, segons diuen, l'aspecte de mossèn Verdaguer com a folk-lorista.

Es probable que'ls elements qui's troben avuy reunits dins aquest volúm de *Folk-lore* no fossin pas tinguts per qui els aplegà en més valor que'l de materials utilisables en ulteriors produccions seves. Per altra part, ignorèm en quina disposició's presentaven els manuscrits d'aquesta obra pòstuma d'en Verdaguer y lo que'ls editors hagin pogut ferhi pera ordenarlos en forma de volúm. Lo qual vol dir que si a l'excursionista, al folklorista cal ésser feta la deguda honor per la tasca de reunir els elements d'aquest llibre, el poeta, el literat no havía pas encara tinguda la ocasió de posarhi mà, y per lo tant, aquesta obra de mossèn Cinto no es tal obra, sinó'ls elements d'una o moltes obres que la mort no li deixà dur a bon terme.

Ab tot, no serèm nosaltres qui, pecant de poch respectuosos, deixèm de celebrar la publicació de *Folk-lore.* D'un home com mossèn Verdaguer fins les engrunes són mereixedores d'aprofitament. Ni una estrofa, ni un mot, de l'obra inèdita del poeta, han d'ésser malavejats. Y quan fos el cas de que les breus anotacions, les frases totjust fixades en el paper no tinguessin pera nosaltres la claretat, la diafanitat necessaria pera revelarnos els pensaments de son autor, encara aleshores haurien d'ésser fixades, reproduhides y donades al món com a reliquia del més gran poeta de la nostra Renaixença.

Esperèm mentres tant que la publicació de l'obra poètica inèdita de Jacinto Verdaguer que'ns prometen pera més endevant els editors del volúm d'ara, ens permetràn penetrar en els sentiments del poeta durant els temps qui precediren sa mort.

—

El cantar dels cantars, *directament traduhit de l'hebreu per don Tomàs Sucona y Vallès.* — *Tarragona, 1906.*

Aquesta publicació ab que les prempses tarragonines venen a contribuhir a la producció bibliogràfica catalana, es certament interessant per quant ve a dirnos quines són les correntsque avuy predominen entre'ls nostres humanistes, els quals, si quelcòm fan pera exercitar llurs talents en el servey de la literatura, no obliden ja que'l català, com a llengua moderna, es l'*única* exteriorisació artísticament utilisable pera qui hagi nascut a Catalunya y s'hagi fet literariament dins el nostre ambient intelectual.

El trevall realisat pel canonge don Tomàs Sucona es més meritori per això meteix: l'hebraista hauria pogut lluhir més escrivint sa traducció y comentaris en castellà, assolint aixi son llibre una major notorietat. Y fins, potser, donada la forma en que tots hem rebuda la educació clàssica aqui en el nostre pais, el traductor hauria trobades certes facilitats utilisant la llengua castellana; y el dir això es perque, malgrat ésser manifesta la cultura y coneixements de mossèn Sucona, son estil en català resulta bon xich cantellut y desgarbat, sens dubte per la manca de costúm de servirsen literariament.

Ara, en quant a fidelitat, el traductor dóna probes de conèixer la llengua sagrada ben a fons, y les notes filològiques qui dóna acrediten la escrupulositat ab que ha dut a terme la seva meritoria tasca.

—

El Pais del Pler. — *Poemet en cinch cants per Joaquím Ruyra.* — *Barcelona, Ilustració Catalana, 1906.*

Pera que'l somni o visió que'l senyor Ruyra'ns conta arribés a exercir sobre'l nostre esperit la sugestió indispensable, de qual n'havia de nàixer una emoció equivalent a la sentida per l'autor, calia dotar l'obra d'una plasticitat que actualment li manca.

Suposém per un moment que la rondalla d'en Peret Escampa y d'en Jan Barrufet, degudament ordenada en diàlegs, es posada en escena ab tota proprietat per un empresari rumbós; imaginemnos qu'un escenògraf com el nostre malaguanyat Soler y Rovirosa s'encarrega de pintar decoracions dignes de qui pintà les de *La redoma encantada* que recordém haver vist quan erem infants; que un músich habilidós y dotat de fantasia s'apodera de l'argument per'aplicarhi una música, com la de Humperdinck en *Ton y Guida*, per exemple; que una nombrosa comparseria, ab ballerines y figurantes de bella presencia, es vestida ab *atrezzo* apropriat y ben dirigida demunt les taules per un director d'escena com el nostre Gual, posém per cas; donchs tot això plegat podria tal vegada arribarnos a produhir una impressió semblant a la que'l senyor Ruyra ha tractat de tramétrens, y que, viscuda quasi materialment mercés a la forta sugestió d'un somni, ha inspirat al poeta la idea de convertirla en font d'emocions pera'ls demés, convertintla en poema.

En realitat, pera versos solament, l'haver d'expressar tantes coses no deixava d'ésser empresa dificultosa. Si el senyor Ruyra hagués atinat a escriure sa rondalla en prosa, dotat com està d'una imaginació brillant segons ne té donades probes y essent ell l'estilista que coneixém, segurament hauria arribat molt enllà en son propòsit. Desenrotllant les descripcions, insistint sobre determinades situacions dramàtiques qui oferien a l'artista ocasió de lluhiment, l'autor de *Marines y Boscatges* ens hauria donada de segur una obra més a l'altura de lo qu'ell pot fer.

Ara com ara, no'ns atrevim a qualificar d'equivocació'l poemet d'*El País del Pler*, car segons ens diu l'autor en un ben conduhit pròleg, es obra bastant anterior a altres d'ell (les qui han donat nom al senyor Ruyra entre'ls cepdevanters de la nostra literatura); per això potser es que la publicació del llibre no ha deixat satisfets a molts qui esperaven l'obra que'ns déu després de la ja esmentada de *Marines y Boscatges* y en la qual l'escriptor farà sens dubte la revenja d'aquest petit fracàs, que no ho hauria estat de cap manera si no fossin els prestigis de la seva firma, qui el comprométen a més.

—

Giovanni Palomba. — Grammatica del dialetto algherese odierno. — *Sassari, 1906.*

L'alguerés, com a dialecte del català, no havia estat gayre estudiat encara gramaticalment. La publicació de la gramàtica del *signor Palomba*, congressista concorrent al recentment celebrat Congrés de la Llengua Catalana, ab tot y no ésser potser més que un senzill ensaig, es del major interés pera'ls filòlegs, y ha de permétrels conèixer més detalladament aquesta curiosa reminiscencia del nostre parlar clàssich, mostra viventa de la dominació catalana a Cerdenya.

—

Acabant Joventut en aquest número les seves tasques habituals, ens es forçós renunciar a parlar d'altres obres que tenim rebudes. Ens limitarém a ferne llista, remerciant a llurs autors o editors l'envio que'ns n'ha estat fet.

J. Pous y Pagès. — Revolta. — *Biblioteca d'«El Poble Català».* — *Barcelona, 1906.*

Ramón E. Bassegoda. — Poesíes Completes. — *Barcelona, 1906.*

Emili Vilanova. — Ultims Quadros. — *Volúm X de ses «Obres completes».* — *Barcelona, 1906.*

Y. L. Brichs Quintana. — Idilis Negres. — *(Barcelona, 1906.)*

Gelida. — Notes pera sa historia... *per P. Torelló y Borras y F. Peracaula y Masagué.* — *Barcelona, 1906.*

R. Miquel y Planas

NOVES

Les kabiles lerrouxistes, encara que reduhides a una mínima expressió numèrica, continúen santificant les festes a llur manera. El diumenge passat se proposaren impedir que la Junta Provincial de la Unió Republicana's reunís pera pendre acorts favorables a la Solidaritat y a n'en Salmerón, y ho lograren. Hi haguè intents de violació de domicili y d'assalt, insults, baralles y trets. Y aquesta deshonra de la nostra ciutat no sapigueren evitarla les autoritats, com no n'han evitades d'altres.

Això fou fet en nom de la llibertat—es clar!—per gent qui combat sistemàticament tota intolerancia y qui semblarien haver nascuts pera èsser inquisidors si no demostressin llur inutilitat pera èsser altra cosa que lo que són: trista escoria social, qui desacreditarien les causes més nobles. Consideris el flach servey que fan a causes qui, com la d'en Lerroux, són tot lo contrari.

—

Ja coneixèm el projecte d'amnistia. Comprèn els delictes definits en els còdichs militar y penal, en la lley de 1900 contra l'anarquisme, y en la lley de jurisdiccions.

Es al meteix temps una nova sanció d'aquesta lley.

Catalunya reb una nova vexació al rebre clemencia per'algúns de sos fills.

El partit lliberal, qui no s'ha atrevit a mès, demostra avuy sa debilitat com la demostrà al votar la lley esmentada.

La debilitat y la injusticia agermanades, han volgut matar el dret públich.

La tasca de ressucitarlo pertoca als bons catalans.

—

La novella associació catalanista «Aplech La Reconquesta» inaugurà en la nit del 15 de l'actual ses tasques ab un patriòtich *meeting* que fou presidit pel senyor Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*, per cedirli son lloch el senyor Margenat, qui ho es de l'«Aplech». Llegida pel secretari la llista de representacions y adhesions, y una carta del senyor Lluhí Rissech, feren us de la paraula'ls senyors Xammar, Tarragó, Roig y Pruna, Gambús, Laporta, Grau, y Martí y Julià, quals enlayrats y radicals conceptes promogueren continuats esclats d'entusiasme entre'l públich, qui omplia'l local de gom a gom. Felicitèm a l'«Aplech» per sa brillant festa inaugural, precursora sens dubte de profitoses tasques.

—

A Pineda tinguè lloch el prop passat diumenge altre *meeting* inaugural: el de l'«Associació Nacionalista» d'aquella població. Després de sentides frases, el president cedí son lloch al de la *Unió Catalanista*, senyor Martí y Julià, pronunciant desprès notables parlaments els senyors Saló, Millet (Salvador), Campmany (Antoni), Sansalvador, Laporta (Miquel), y Folguera y Duràn, resumint el doctor Martí y Julià. La gran gentada qui havia assistit al *meeting* aplaudí xardorosament a tots els oradors, y's donà per acabat tan hermós acte entre visques a Catalunya y a la *Unió Catalanista*. Es segur que a Pineda deixarà bona memoria l'acte de diumenge, que creyèm fou preparació d'una constant y sòlida propaganda de les idees autonomistes.

—

Hem de donar a nostres lectors una aclaparant noticia.

Al entrar en màquina aquest número se'ns fa saber que's troba gravíssimament malalt nostre eminent colaborador en Rafel Vallès y Roderich.

—

El dissabte, dia 15, va celebrarse en el «Foment Autonomista Català» una lluhida vetllada a benefici de la comissió benèfica de la *Unió Catalanista* «La Reixa», prenenthi part principalíssima'l chor infantil «Mossèn Cinto» qui cantà diferentes composicions populars d'en Lambert, na Carme Karr, na Narcisa Freixas, en Crusells, etc., guanyant molts aplaudiments. En Manel Folch y Torres donà lectura a un bonich trevall en prosa que així meteix fou molt aplaudit, executantse desprès, pel quadro dramàtich del «Foment», la comedia de l'Aulès *Ditxós ball de màscares*, ab molta discreció. Se cantaren *Els Segadors* ab força entusiasme, y's posà fi a la vetllada puntejantse ayroses sardanes.

La concorrencia fou nombrosíssima, realisantse ab bon èxit el benèfich objecte de la vetllada, car el producte de la meteixa fou bastant considerable.

—

Publicacions rebudes:

Misser Lluís Pons de Icart, biografía llegida en la festa inaugural de l'Ateneu de Tarragona, la nit del 23 de setembre de 1906, per n'Adolf Alegret.

Jochs Florals de Colonia. S'ha publicat el vuytè volúm, ab el gust y la riquesa dels anteriors. Ademés dels retrats de la reyna de la festa, cort d'amor y estudiants, hi ha'ls dels poetes premiats y els dels dos nous mantenedors qui venen a reemplaçar als morts.

Enciclopedia Universal Ilustrada. Hem rebut el cartell anunciador d'aquesta important obra qu'edita la casa Espasa. El cartell es molt elegant, lluhinthi en Casas sa traça peculiar.

Fidel Giró, impressor. —Carrer de Valencia, 233.

AVIS

El proxim número de JOVENTUT, derrer d'aquesta publicació, no podrà sortir puntualment, puig serà extraordinari y ens porta molta feyna. Sortirà'l día 31 de desembre y contindrà, en doble número de planes que'ls ordinaris, ademés de les explicacions de la mort de JOVENTUT, y articles dels actuals redactors, notables trevalls dels nombrosos y entusiastes colaboradors qui l'han honrada durant els set anys de sa existencia.

També publicarèm l'índex corresponent al present any, y un altre general dels set volums de JOVENTUT.

Els suscriptors els rebràn gratis, y's vendràn junt ab el número al preu de 0'20 PESSETES.

Biblioteca de JOVENTUT

La setmana entrant se posaràn a la venda en totes les llibreríes y en aquesta administració les obres noves següents:

EL BOIG

(Segona part de EL GENI)

drama en tres actes original de nostres companys de redacció Tintorer y Pujulà.

Preu: 2 pessetes

GRAMATICA CATALANA DE ESPERANTO

per F. Pujulà y Vallès.

Preu: 2 pessetes

MAL DE VERGE

drama en tres actes, per Emili Tintorer.

Preu: 2 pessetes

Totes aquestes obres podràn adquirirles els nostres suscriptors qui desitgin completar llur colecció, demanantles directament a l'Administració, ab un **25** per **100** de rebaixa. Els suscriptors de fòra Barcelona poden enviar l'import en segells de correu, afeginthi **0'50 pessetes** si les desitgen enquadernades, y **0'25** si volen que se les hi envihin certificades.

PRÓXIMA PUBLICACIÓ

CAYRES VIUS

per VICTOR CATALA

Sortirà a primers d'any


MOSAICHS E F ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8

SUPLEMENT
* * * * * * AL NÚMERO 358

POLÉMICA ALADERN-MIQUEL Y PLANAS * *

EL PERQUE D'AQUEST SUPLEMENT

Ja está dit: posar fi definitivament a la polèmica entre un dels nostres redactors y el senyor en Cosme Vidal (a) Joseph Aladern apropòsit del *Diccionari Popular* d'aquest derrer.

Passa en això de les polèmiques que aquell qui parla'l derrer se fa la ilusió de que's queda ab la rahó tota. No hem volgut privar al senyor Aladern d'una part d'aquest consol, y a tal efecte, en aquest suplement ens limitèm gayre bé a reproduhir del número 21 de *Catalonia* l'article de dit senyor, en el qual se defensa cientificament dels càrrechs fets a son Diccionari.

Emperò, dirà algú, ¿a què ve publicar a Joventut, fentne suplement del periòdich, un article que tothòm qui ha volgut haurà pogut llegir en altra part? Senzillament, perque en Miquel y Planas ens ha pregat insistentment que ho fessim, ab el desitj de que dintre la colecció de Joventut hi figurin reunits tots els documents de la polèmica ab el senyor Aladern: que no vol pas imitar a son competidor qui ha feta fonediça pera'ls lectors de *Catalonia* una peça important del debat, aquell primer article de nostre company en el qual se criticava'l Diccionari sense tocar personalment a son autor. El senyor Aladern, insultador inconsiderat d'en Miquel y Planas, vol justificar son desacert del article *Animes miserables* ab els insults que, segons ell, contenía l'article de nostre redactor, emperò això si, s'ha guardat bé prou de reproduhir en son periòdich, no ya'l referit article, ni tan sols els conceptes del meteix que considerà ofensius.

En resúm, queda termenada, juntament ab la colecció de Joventut, la polèmica Miquel y Planas - Aladern. Enquadernats en el present volúm tots els elements de la discussió, podrà en lo successiu, qui vulgui pendres aquesta feyna, judicar per ell meteix. Cab en lo possible que'l senyor Aladern, ara que Joventut no podrà contestarli, insisteixi encara sobre la qüestió; mes tant se val: ja'ns conformèm ab que tingui ell la paraula al acabar. Nosaltres, al reproduhir avuy son article, hi posèm algunes notes aclaratories del company Miquel y Planes, les quals no tenen més obgecte que donar d'una vegada al públich tots els elements pera la formació d'un judici definitiu sobre la qüestió.

Joventut

FI D'UNA POLÉMICA

Resposta al senyor Miquel y Planas

Per fi,'l senyor Miquel y Planas, exercint de veritable, encar que humil critich, s'ha decidit a acabar per allá ahont havia de començar, això es, exposant ab tots los respectes deguts al autor, los defectes que segons la seva manera d'entendre, perjudiquen lo meu «Diccionari Catalá». Si aixis ho hagués fet de cop, ens hauriem entès aviat evitant donar greix a certa part de lectors que's conplauen en aquestes lluytes brutals (1) que fo-

(1) L'autor d'*Animes miserables* ve aquí a qualificar de brutal son propri article, cosa a la qual no'ns hauriem may atrevit nosaltres per respecte a l'home y a l'escriptor, encara que'ns separés

menten l'instint de la incultura y rebaixen lo concepte enlayrat que sempre s'hauria de tenir del escriptor.

No insistiré en demostrar qui sigué lo primer en insultar; (1) lo públich que'ns ha llegit ja ho sab ben bé, no cal dissimular ara ab escuses ignocentes. Ademés la lletra del critich enunciant que tornaria a ocuparse de la meva obra *solament* baix un punt de vista científich, (2) regoneix y aferma que avants se n'havia ocupat baix un punt de vista que res tenia que veure ab la ciencia de l'obra, y aquest punt era lo que jo dignament combatia. Avuy que compleix sa promesa, jo també'm crech en lo dever de replicarli ab los meteixos termes, puig vull evitar en lo possible que influeixin en la opinió pública uns conceptes que crech del tot erronis en materia de llenguatge.

La primera de ses afirmacions no'm sorprén en lo més mínim, coneixia ja'l taranná del senyor Miquel y Planas per ses obres y per les obres dels altres per les quals ha demostrat entusiasme. Lo senyor Miquel perteneix en cós y ánima a n'aquesta generació de joves nascuts a la ciutat, formats a la ciutat per elements no catalans, educats en lectures extrangeres, molts dels quals ni la sanch catalana tenen dels seus passats. Aixis donchs la seva compenetració ab l'esperit de la terra, malgrat les apariencies, es poch menos que nula. Venint al punt concret de la llengua que estem debatent, lo senyor Miquel y Planas entent per llengua catalana aquest migrat conjunt de vocables *escollits* que formen lo llenguatge poetich universal, d'un origen casi exclussivament mitologich, un poch d'ornamental, d'indumentari, de geografich, etc., que lo meteix servien a Horaci y a Ovidi en la antiguetat llatina que avuy a l'Heredia o qualsevol dels seus desgraciats imitadors en la societat moderna de totes les nacions. Per ell, lo mot que no está consagrat per aquesta poesia de fredor marbrenca, no pot esser considerat com un element integrant de la llengua. Tota paraula que no's trobi dintre del seu encarcarat vocabulari poétich, es un idiotisme, un vulgarisme, una forma corrupta indigna de ser empleada per fixar les nobles concepcions de l'esperit. Qui tal pensa me fa l'efecte d'aquells pobres barcelonins d'anys enrera que, encastellats en lo seu migrat dialecte ciutadá, feyen burla dels pagesos vigatans, empordanesos o tarragonins per lo seu parlar *rustech*, repetint enfáticament los seus mots més castiços en tó de mofa, y'ls burletes ignoraven que precisament alló de que feyen burla era la veritable llengua catalana y no'l catalá vulgar. En Miquel y Planas deuria considerar que llengua vulgar era la llatina respecte de la grega; llengua vulgar era l'italiá del Dant respecte'l llatí de Virgili; llengua vulgar era la de Cervantes, y demés clássichs castellans dels sigles d'or, respecte la dels sabis encarcarats del seu temps, als quals demanaven que'ls dispensessin per descendir a emplear la llengua del poble y no la dels grans mestres llatins; llengua vulgar era la de Ramón Llull, la de Jaume I, la de Muntaner, etc., y llengua vulgar es la d'en Verdaguer, Guimerá, Ruyra, Maragall, Victor Catalá, com la meteixa del poema d'en Falp al que transportá'l llenguatge viu de la comarca del Cardoner, y la de totes les nostres personalitats, car no l'han anada a escollir en

---

d'ell tot l'apassionament d'una polèmica. Apassionament, per altra part, que a nosaltres no'ns ha fet pas perdre com al senyor Aladern la noció de les conveniencies socials.

(1) La polèmica ha estat sostinguda desde JOVENTUT y *Catalonia* y s'enclòu tota ella en quatre peces firmades alternativament per en Miquel y Planas ab son propri nom y pel senyor Cosme Vidal ab el pseudònim Joseph Aladern: 1) La crítica del nostre company publicada en la plana 712 de JOVENTUT. 2) L'article *Animes miserables* del senyor Aladern publicat en la plana 742 del nostre periòdich, y també en el n.° 18 de *Catalonia*. 3) La rectificació d'en Miquel y Planas continguda en la plana 760 de JOVENTUT y remesa a *Catalonia* hont fou publicada dins el n.° 20 de dita revista. 4) L'article present del senyor Aladern que copièm expontàniament del n.° 21 de *Catalonia*, y ab el qual se clou l'incident. Els lectors de bona fe hauràn de cercar els insults d'en Miquel y Planas en els dos articles núms. 1 y 3; confièm que no'ls hi trobaràn, essent inútil que vagin a cercarlos enlloch més. En cambi, els insults del senyor Aladern no ho són pas d'imaginaris: son article *Animes miserables* (n.° 2) es proba plena contra'l senyor Aladern en aquest punt.

(2) En Miquel y Planas, en la carta al director de JOVENTUT que tothòm podrà veure en la plana 742, deya textualment: «Per ma part, tot y »fent constar la consideració personal que'm »mereix el senyor En Cosme Vidal, conegut literariament ab el pseudònim Joseph Aladern, me »reservo tractar un altre día de la seva rèplica, »*únicament desde'l punt de vista cientifich.*» Acompanyant aquesta carta l'article *Animes miserables* era evident que les paraules «*únicament desde'l punt de vista cientifich*» ab referencia a dit article, indicaven clar el propòsit de despreciar els insults de caràcter personal que contenía. El senyor Aladern hi vol veure ara una retractació d'en Miquel. Ell meteix!

sonets academichs y parnasians, sino en boca del poble rustech, del poble illetrat, dels camperols de la Plana de Vich, dels pastors pirenenchs, dels mariners de la costa, de per tot hont se trova viu nostre llenguatge, per humil y ignorat y humil que siga'l reconet, y qui aixi no ho faci, may, jamay, arribará a dirse Verdaguer, Maragall, Victor Catalá, etc. Feyna tindria'l senyor Miquel si volgués citarme una sola paraula, la més córrecta que trobi en son pulcre llenguatge, que no siga una corrupció d'altra anterior. Si creu lo contrari es que ignora que les llengües noves van surgint y formantse per corrupció de les llengües cultes al ensemps que aquestes passen a la categoria de llengües mortes o escrites, com lo llatí, lo grech, l'hebreu y demés llengües orientals, y si'l celtich y iberich que tant contribuiren a formar la nostra no hi han passat, ha sigut perquè no arribaren a alcançar la cultura d'aquelles, esdevevint solament cadavres. Ell creu que la majoria dels escriptors catalans tendeixen cada dia més a eliminar o excloure de la producció literaria aquestes formes; ja ho sabem qui son aquets escriptors que no van a beure a les clares deus de la llengua del poble; pobre de Catalunya que de les seves obres s'hagués de formar nostre Diccionari! No tinga por que cap lexicolech se preocupi d'estudiarles. Ses paraules son ja en tots los Diccionaris d'Europa. Nostre Diccionari se formará precisament d'aquestes formes vulgars, d'aquets idiotismes, d'aquestos vocables corruptes ab los quals parla y s'enten lo poble y que vosaltres, moderns culteranistes, menyspreueu tan enfáticament (1).

(1) D'acort ab el senyor Aladern: Verdaguer, Maragall, Ruyra, Víctor Català, Guimerà avuy; Ramón Lull, Jaume I, Muntaner ahir; mestres de llenguatge català literari, qui prengueren y han presos del poble els elements fonamentals pera convertir el parlar *rústech* en bellesa y art de ben dir. Reconeguèm tots que'l parlar rústech pera deixar d'ésser rústech ha degut passar per cervells privilegiats qui destriaven les perles y diamants dels fems de les baixes corts rurals. Reconeguèm que la *selecció* obrada per esperits superiors ha estat l'únich factor en el prodigi de realçar el nostre idioma. Reconeguèm també que'l senyor Aladern volía fer lo meteix que Ramón Lull, Jaume I, Muntaner, ahir; que Guimerà, Víctor Català, Ruyra, Maragall, Verdaguer, avuy; emperò fent entrar sense *selecció* en son diccionari tot el llenguatge popular.

Opinió del crítich senyor Massó y Torrents apropòsit del senyor Aladern com a home de ciencia y com a literat o *seleccionador* (tracta del llibre *El Català ¿es idioma o dialecte?):*

«El llibre aparenta tenir un aire científic, »però cap punt es suficientment estudiat, com si »desde'l temps den Pers i Ramona no hagués fet »cap progrés l'investigació catalana i com si no »hagués de llavors ençà escrit una ratlla en Milà »y Fontanals. L'autor no sols usa una ortografía »castellana, sinó que gasta uns modismes *(¿Que »més? clar està)* que son traducció directa de la »llengua oficial a Espanya, no usades gayrebé »per cap català ni parlant ni escrivint. Es ben es»trany.» (*Revista de Bibl. Catalana*, any tercer, plana 218.)

Ademés si'l critich hagués volgut sér desapassionat y sincer, hauria pogut fer notar que quan apareix al Diccionari una paraula corrupta essent viva una forma mes correcta, l'autor remet cap a aquesta recomanant son us, manera pràctica de guihar a qui consulta'l Diccionari cap a la casticitat de l'idioma. Mes ja sé que això no deu demanarse a qui, com confessa, té l'idea deliberada de fer mal a l'obra.

Respecte a la 2.ª afirmació, voldria. si es que pot, que's fes lo carrech de lo que es un Diccionari complert en lo qual hi hagen de tindre cabuda tots los derivats que no son solament de formació gramatical, sinó que tenen una significació especial modificant la forma,'l volum, lo color, la intensitat, etc., de lo que anomenen o califiquen (1). Jo no vull,

(1) Respecte la inclusió en un diccionari de tants términes derivats com teòricament se poden formar, la opinió d'en Miquel y Planas es la següent, segons consta en la plana 760 de JOVENTUT.

»Que la immensa majoría de mots derivats qui »apareixen compresos en el *Diccionari Popular* »ho són del tot inútilment, donchs essent les »lleys de llur formació del domini de la Gramà»tica, y donantse'l cas de que molts sols tinguin »existencia teòricament y no pas en la realitat »de l'us, llur inclusió en un Diccionari sols pot »obehir a un afany immoderat de ferlo aparèixer »complert.»

Vegis ara la opinió y manera de procedir d'un lexicòleg italià autor d'un dels més apreciats y complerts diccionaris de la llengua italiana:

»Avvèrto che naturalmente la màssima parte »de' vocàboli triviali sono stati esclusi; pòi sono »stati mandati a spasso i derivati inútili: detto »*cuttèllo* e derivati, v. *coltèllo* e derivati; *culte»llata*, *cultellièra*, ecc. sarebbero stati un di »piu;... Pòi ò buttato a mare i participi presènti e »passati regolari de' verbi e gli altri verbali, »quando non c'è nulla di speciale da dire; còsa »che sarebbe stato bène farla anche senza di »questo. C'è superfluità più bèlla che notare: *do»mandante* e *domanda'o* p. pr e p. p. di *doman»dare? frodante* e *frodato*, di *frodare?* e tanti altri »come questi? Da *amare*, si sa, si fa *amatore;* da »*bruciare*, *bruciatore*. Se l'uso non ci àbbia ag»giunto qual còsa di speciali, o non l'àbbia sop»prèssi, ché allora andrèbbe notato, per il voca»bolarista son voci come tutte l'altre del vèrbo; e »chi scrive ci pènsi...» (*Petròcchi. Nòvo Dizionàrio scolàstico della lingua italiana.* Milano, 1906.)

Aquest criteri es el de tots els qui fan diccionaris substanciosos y no's preocupen de poder dir que'ls mots continguts en ells sien 500,000,

per ejemple, que'l Pare Bouska puga dir del meu Diccionari que ab ell no's pot llegir a Verdaguer, com ha dit de tots los altres, y tinch a gran satisfacció lo que haja hagut de recorre a n'ell per saber lo significat de tota una llista de vocables que no entenia ni trobava enlloch per fer les seves traduccions. Lo gran nombre de derivats que té'l català, la majoria dels quals no's coneixen en cap més llengua, tots ben vius y usadors, los quals ens permeten expressar en nostre idioma en una paraula lo que en los altres se'n necessiten quatre o sis, es una riquesa peculiar nostra y crech que cal consignarla en l'inventari de la nostra llengua. La suposició de que molts sols tinguin existencia teoricament y no en la realitat del us, naix del escàs coneixement que vosté té de la llengua viva (1). Tots, absolutament tots son usats. Això sigué causa de que vosté no comprengués lo poema d'en Falp y Plana *Lo Geni Català*, declarantlo absolutament mancat de valor; allí hi tenen consagració literaria aquets vocables que vosté no ha sentit may en boca del poble perquè per la Rambla no's diuen, y en la obra citada constitueixen un tresor extraordinari segons l'estudi fet pel gran Vögel, Saroïhandy y altres filolechs de fama universal (1).

De la tercera afirmació poch carrech ne resulta per la meva obra. Lo senyor Miquel y Planas, obrant com un antipatich absolutista, me nega'l dret de contribuir a la reforma ortogràfica de la nostra llengua per la sola y espatarrant rahó de que «vindria a esser un nou motiu de desordre en la ja prou emmaranyada qüestió de la ortografia catalana.» (2)

o més, o menys. Y quan se fa un diccionari per entregues anunciant que tindrà *dos* volums y aquests se converteixen en *quatre*, el públich hi té perfecte dret a veure si la torna li es donada en grà o li es donada en palla.

(1) *L'escàs coneixement* que té de la llengua viva, feu dir a n'en Miquel y Planas (plana 713 de Joventut) lo següent:

«Y ve la segona part: donat un substantiu, no »importa quin sía, se'l fa tot seguit pare d'in»nombrables fills, néts, renéts, etc. Exemple, »qualsevol servirà: *çurriaca*, objecte qui, com »diu el diccionari, sol ésser inseparable dels ca»rreters y arriers. Donchs d'aquest objecte tan »especial ne treu el diccionari tots els derivats »següents: *çurriacable*, *çurriacaça*, *çurriacaces*, »*çurriacada*, *çurriacadament*, *çurriacadet*, *çurria»cadeta*, *çurriacadiç*, *çurriacadiça*, *çurriacadis»sim*, *çurriacador*, *çurriacadora*, *çurriacadot*, *çu»rriacadura*, *çurriacament*, *çurriacar*, *çurriacar»se*, *çurriacat*, *çurriacayre*, *çurriach*, *çurriaga*, »*çurriagar*, *çurriaqueig*, *çurriaquejable*, *çurria»quejada*, *çurriaquejadament*, *çurriaquejadet*, *çu»rriaquejadeta*, *çurriaquejadiç*, *çurriaquejadiça*, »*çurriaquejadissim*. *çurriaquejador*, *çurriaqueja»jadora*, *çurriaquejadot*, *çurriaquejadura*, *çurria»quejadament*, *çurriaquejar*, *çurriaquejarse*, *çu»rriaquejat*, *çurriaquer*, *çurriaqueria*, *çurriaques*, »*çurriaqueta*, *çurriaquetes*... y prou. Total, QUA»RANTAQUATRE!!! Advertint, que quiscuna d'a»questes formes va seguida de la corresponent »explicació. Si ens creuràn ases a tots els cata»lans els diligentissims compiladors del *Diccio»nari*.. *obra nacional!!!!*»

S'ha d'advertir que'l senyor Aladern ha fet sistema en son Diccionari d'aquesta sa facultat amplificativa. L'exemple del mot *çurriaca* s'hi troba repetit fins a l'infinit. Ell pretén que *tots*, *absolutament tots* aquests termes són usats; y la veritat es qu'en això'l senyor Aladern podrà creures sempre en terreno ferm, car ens sería del tot impossible ferli demostració de lo contrari.

Deixèm al judici del públich aquest punt, encara que'l senyor Aladern, pera que'l seu diccionari no excedeixi dels quatre volums que ara promet, s'hagi vist precisat a variar de sistema, segons ens han assegurat.

(1) L'admiració que'l senyor Aladern té pera *Lo Geni Català* del doctor Falp y Plana s'explica fins a cert punt: aquest senyor, per sa part, aplicà al senyor Aladern el dictat de *cultíssim* en una de les notes al seu poema y això ve a ésser tant com una glorificació. Ab tot, en Miquel y Planas, qui també rebé del doctor Falp (encara que no públicament), el meteix dictat de *cultíssim escriptor* en la dedicatoria de l'exemplar de son llibre que li remeté a Joventut, se cregué en el dever de prescindir, tot agrahintla, d'aquella consideració al donar compte, com a critich, de l'aparició de *Lo Geni Català*. La opinió, sincera y respectuosa a l'hora, del crítich de Joventut pot llegirse en la plana 375 del present volúm; el senyor Falp y Plana qui es, segons tením entès, una persona correctissima, no podia menys de respectar, com ho ha fet, el judici d'en Miquel y Planas, admetentlo com una opinió més, entre tantes, sobre'l seu poema. El senyor Aladern tenia en aquesta conducta de son amich un bell exemple a imitar.

Sols a títul d'informació y pera demostrar que la opinió d'en Miquel y Planas sobre *Lo Geni Català* no es pas una cosa extemporania, reproduhím aquí un fragment d'una carta oberta publicada pel senyor E. Moliné y Brasés, reputat critich literari, en el periòdich *El Poble Català* (n.º 240, de 10 octubre 1906):

«Aquest (el vèrs) a estones s'enfila amunt y re»corda, més que al creador de l'estrofa, al nostre »excels cantor del *Canigó* y també massa sovint »decau seguint els desmais d'aquesta narració »que vosté califica de poema. Siga com vulla, »en la trassa de manejar dita estrofa consisteix »pera mi el principal mèrit literari del llibre, el »qual ho es més aviat de generosa apologia »catalanista que no d'intrinseca literatura en »l'accepció augusta y serena de *poema*. En una »paraula, pera mi representa un gran moment »de la nostra campanya patriòtica, més no un »monument literari valiosíssim de la nostra »renaixensa, doncs, concretant encara més, haig »de confessarli que pera mi el llibre de vosté »en son estricte concepte literari no es més »que una errada lamentable y revela un gran »esfors malaguanyat.»

(2) No es aquesta la rahó que donà en Miquel y Planas contra la reforma del senyor Aladern. Vegis lo que deya'l nostre company (plana 760):

«Que les rahons d'ordre etimològich donades »respecte de la lletra Ç, no són convincentes, ni »justifiquen la reforma ortogràfica que s'adopta »en el *Diccionari Popular;* reforma mancada de »fonament científich y qui vindría a ésser un nou »motiu de desordre en la ja prou emmaranyada »qüestió de la ortografía catalana.»

Dupto que hi hagués ningú més, (y cuydado quen'hi ha de fanatichs y déspotes entre nosaltres) que hi hagués ningú més, repetesch, que s'atrevis a formular aquesta prohibició, digne d'un Torquemada, d'un fra Barrientos o d'un Çar de totes les Russies. Deu ser terrible per en Miquel y Planas veure còm de cada dia se va generalisant l'us de la ç tal y com jo la vaig fixant!

Seguidament lo senyor Miquel y Planas parla de definicions inexactes, d'etimologies fantàstiques y d'accepcions grolleres del meu Diccionari, però's guarda bé de citarles. Naturalment que n'hi ha, com en tots los altres, y que'l senyor Miquel no tindria altra feyna que copiar aqui y allà per arreplegarne unes quantes y provar lo que diu, però'l senyor Miquel se guarda de ferho perque sab molt bé, com tothom, que aquesta es una trista feyna a la qual no pot descendir qui en alguna cosa estimi'l seu nom. Jo'l voldria veure no fent de drapayre literari, sinó agafant la roba nova de les meves teories filològiques y que's posés a esbrinarne'l teixit fent veure que es cotó lo que vench per llana o seda. Si tal fes, creguim que modificaria'l trist concepte de critich qu'en tinch format (1).

Com que les rahons del senyor Aladern queden publicades puntualment, qui vulgui podrà veure si li satisfàn. En Miquel y Planas les trobà insuficients y per això temía'l desordre dintre la nostra ortografía d'una nova solució transitoria y poch meditada. Actualment, la gran confusió qu'entre'ls catalans regna en aquest punt, es deguda al sediment deixat per les successives y nombrosíssimes reformes intentades per gramàtichs improvisats qui no s'han contentat en posar lo qu'ells creyen més bo, sinó que han volgut tot seguit dur a terme la reforma fent escola de llur personal modo de veure. Aquest es el cas del senyor Aladern. Vegis ara ab quin tino tracta un gramàtich com el P. Nonell d'una qüestió qu'en Joseph Aladern ha deixat resolta y fallada tot d'un cop, fentse ell part y jutge en una sola peça:

»Ç. Per expressar aquest sò xíulant fort devant »*a*, *o*, *u*, y al fi de paraula en els cassos en que ho »reclama la etimología, molts autors respecta»bles han ressucitat l'antic signe ç (*c* trencada) »que s'havía casi bé rebutjat del tot. Axís es»criuen *dolç* (de *dulc-is*), *feliç* (de *felic-is*), *te»mença* (de *tementia*), *cançó* (de *canti-o*), *braç* (de »*brachi-um*), *llaç* (de *laque-um*), *llençól* (de *linteo»lus*), *goç* (de *gothi-cus*, ço es, *canis*, com en cas»tellà n'han fet *goz-que*). Aquesta manera d'es»criure es molt conforme a la etimología: mes no »eczistint un bon diccionari, que espliqui l'ori»gen dels mots, es molt dificultosa de seguir, y »no menos esposada a equivocacions.» (Nonell, *Gramàtica de la Ll. C.*; ed. 1898, plana 30.)

¿Es que'l senyor Aladern en son *Vocabulari de la lletra* Ç ha demostrat possehir els coneixements y el tacte necessaris pera proporcionarnos la pauta que'l P. Nonell creu indispensable pera l'us recte de la ç? Res d'això: en Miquel li senyalà ja desde'l primer moment les següents relliscades: *Çuiça*, mot qual etimología ha donades les formes de Schweiz, Suisse, Svizzera, Switzerland, Suiza, en les demés llengües europees; *Çurich*, qui's troba en el meteix cas, essent *Zurich* la forma indígena original: *çopa*, que'l senyor Aladern fa venir del aràbich, y que's troba ja ab el meteix significat en el vell nòrdich (*saup*, *sup*), en l'antich alemany (*sauf*, *suf*), retrobantse en holandès (*sop*, *soppe*) y possehintlo les llengües modernes (alemany *suppe*, francès *soupe*, castellà *sopa*), sempre escrit ab *s*; *çòca* y *çócol*, provinents del *soccus* de la baixa llatinitat, com els francesos *souche* y *socle;* això apart de lleugereses com *çedilla*, *çeta*, *çelós*, *çisanya*, *çinch*, en que la *c* apareix trencada devant de *e*, *i*, lo qual es de lo més original que pugui imaginarse.

Per lo demés, la crítica de nostre company Miquel y Planas sobre la qüestió de la Ç ha motivades noves esplicacions del senyor Aladern. Estampades queden: que judiqui de llur valua aquell a qui aytal qüestió interessi.

---

(1) El senyor Aladern no ha volgut defensarse d'aquests càrrechs y ha fet be, car en Miquel y Planas li tenía guardades probes de que en quant a ciencia etimològica el senyor Aladern devía més a sa imaginació que a sos estudis, com ho prova bé el seu fascicle titulat *Els misteris de la llengua catalana esbrinats* en el qual se diu que *bruxola* volía dir en son origen bruixa petita, per que al veure lo portentós de l'invent, el poble l'atribuiría a art de bruixería (!!); que aquell nom indecorós ab que's distingeixen les dònes perdudes significa com *amputar*, tallar, dòna tallada de la societat, oblidant el significat que ja tingué en llatí, de dòna jove, minyona, com ho prova l'aplicació qu'ls castellans ne fan a les sotes del joch de naibs. ¿Y com no han d'esser fantàstiques les etimologíes del senyor Aladern, si te de la ciencia etimològica un concepte tal que li dóna ocasió d'escriure «no admetèm mes que com un »medi molt secundari les lleys filològiques, »llingüistiques, fonètiques: etc., fins avuy esta»blertes per arribar al perque de la paraula...»?

Això, y el voler considerar la llengua catalana isoladament pera esbrinarne'ls misteris, com si no existís la filologia comparada, y'l català fos un cas esporàdich dintre'l conjunt de llengües parlades pels homes, permet judicar *a priori* la feyna del senyor Aladern com etimòleg.

En materia de definicions podía en Miquel y Planas haver demostrat que'l sistema de traduhirles del *Larousse petit* era un mal sistema si el senyor Aladern volía donarse'l gust d'amplificarles després. Allà les xurriaques definides sota'l mot *fouet* resulten ésser lo que en realitat son: «Corde, lanière de cuir, attachée à un man» che, dont on se sert pour conduire et exciter » les animaux»; emperò si s'hi intercalen conceptes aclaratoris ab tan poch acert com en el *Diccionari Popular*, la definició ja's fa dubtosa: «Çurria» ca. Corda EN FORMA DE FUET trenada de pels o » de tiretes de pell, la qual LLIGADA A L'EXTREM » D'UN BASTÓ serveix pera pegar als animals, es» pecialment als que tiren un carro o altre vehí» col.» Dient corda en forma de fuet dóna a entendre que no es un fuet sinó quelcòm semblant; y dihent que va lligada (la corda en forma de fuet) a l'extrem d'un bastó, sembla que'l bastó no forma part integrant de les xurriaques.

Advertint que quan el senyor Aladèrn no copia, encara ho fa pitjor, com pot veures en el mot *çafrà:* «Planta perenne que fa PER FLORS tres bri» nets vermellenchs, LOS QUALS TENEN GRAN VIR» TUT y s'usen generalment per condimentar lo » menjar, tenyir de groch, etc.» Emperò en Miquel y Planas ha desistit de molestar més al senyor Aladern per por al insult de drapayre literari ab que l'amenaça; y ademés perque be prou

Al citar lo cas de Mossèn Grandia, que li retreya, lo senyor Miquel no'l nega, sinó que'l referma. Torna a repetir que la immensa majoria de formes adverbials que Mossèn Grandia, *obté sobre'l paper*, no tenen absolutament cap valor fora de la especulació teòrica y les califica de codich de senyals convencionals; Mossèn Grandia se va oferir a felshi veure practicament y tindrà molt gust en ferho quan tinga ocasió, cosa que no necessitaria'l senyor Miquel si hagués estudiat més en la naturalesa que en los llibres lo modo de parlar dels catalans (1).

En quan a l'us de la ç, cal dir quelcom més, de lo molt que hi ha per dir d'aquesta lletra, a fi d'encaminar als escriptors en l'ús correcte d'ella. Lo senyor Miquel y Planas ne sab lo que'n sab tothom, això es, que procedeix de la *c* y té per obgecte conservar a n'aquesta devant d'*a*, *o*, *u*, lo só que té devant de *e*, *i*. Això es veritat en quant aquesta lletra es intermitja o final en la paraula, procedint d'una *t* llatina dolça (v. g., *ignorantia* —ignorancia—ignorança; *Vicentii*—Vicent—Vicenç, *Martius*—Mart—Març; y algunes vegades també d'una *c*, *d*, *q*, *x*, *ch* llatines. Si es això lo que sab lo senyor Miquel y Planas de la Ç no tindrà altre remey qu'escriurela per tot allà hont jo l'escrich, encara que siga introduir més maranya, com ell diu, a la qüestió ortogràfica, ja que aquest es lo seu racional y definitiu fixament.

De lo que's veu que no'n sab res mon impugnador es de la ç inicial. Aquesta no pot procedir de la *t* llatina perquè en principi de paraula sona com en català y no's pot cambiar per ç. Com vaig dir regoneix dos origens: grech o arabich. Es de la propia ç aràbiga o del *X* o *Z* grechs. Quan es de l'arabich com *çurra çafrà*, etc., es ridicul escriureho ab *s*, com ho fora escriure comersiant, poguentho escriure bé, com los tontos que escriuen *mitin* poguent escriure *miting*, y aixis ho fan los portuguesos escrivint «açafate, açafrao», etc., gracies a lo qual, o sia al haver sigut tant cuydadosos de la etimologia de la llengua portuguesa té avuy personalitat propia y ben remarcable entre les llengües d'Europa, y ben contents podriem estar los catalans de poguer alcançar per la nostra aquell grau de perfecció que li es propia. Si algú allí li passés pel cap criticar aquella puresa y correcció en la grafia, seria pres per un poca solta.

Los provinents de la *X* o *Z* grechs no poden escriures ab aquestes lletres perquè lo só ja no es lo meteix. Per això lo que s'hauria d'escriure *xirurgia*, s'ha fet *ci* y sols s'ha conservat lo só grech en los derivats cultes, com *quirurgich*. En los procedents de *Z* com *zoologia*, a nosaltres ens ha quedat aquest só conservat pels francesos y italians, sols en poquíssimes paraules (zich-zach, zero, zench), en casi totes ha passat a ser un só fort, com en castellà, y cal escriurel ab ç ja que en català es la que fa lo meteix ofici qne la *z* castellana, procedent directe de la *z* grega, puig al escriureho ab *z* ens obligaria a violentar

---

s'encarregarà'l temps de tirar per terra tota la tasca etimològica y lexicogràfica de l'autor del *Diccionari Popular*.

(1) En Miquel y Planas al dir lo que digué del doctor Grandia no's creya ferir tant de dret al senyor Aladern. ¿Es que'l doctor Grandía no's pot defensar per sí meteix que'l senyor Aladern s'encarrega de treurel cada vegada com a víctima?

Això no obstant transcrivim els següent fragments del propri doctor Grandía pera que les afirmacions del nostre company no vagin desamparades. Parla dels adverbis de lloch:

«Fins aquí, descontant les dues generals *hi* y *a*, » y les sis fonamentals *ci*, *qui*, *lli*, *çà*, *cà*, *llà* te» ním 30 indicacions. Y ara cada una pot repetir» se per indicar vaguetat: *de-lli de-lti*, *per-lli per*» *lli*, etc., resultantne 30 més. Item, el *ci* en ses 4 » formes primeres pot juntarse a les 5 de *çà* y » de *llà*...

» Resulten 40 indicacions al servey del *ci*. Pó» ses *qui* ahont diu *ci*, y'n resultaràn altres 40 » cabals al domini del *qui*. Póses luego *lli* en lloch » del *ci* y tindra com ell les meteixes 40 formes. » Póseshi luego el *llà* y pèndrà les meteixes 40 » formes.

» Sumen fins aquí 220 indicacions, MÉS O ME» NOS USADES segons les necesitats dels pobles...

» No hi ha dupte que combinant *ci*, *qui*, *lli*, ab » sí meteixos... y combinant també el *çà* y el *ca*... » poden ferse 220 indicacions més QUE NO ESTÁN » GENERALMENT EN US.

» Si a la suma anterior de 440 se volen sumar » els diminutius y aumentatius de les indicacions » anteriors, resultaràn més de mil indicacions.»

(*Gramàtica Etimològica Catalana*, pl. 115.)

Altre fragment de la plana 118 del meteix llibre, com esplicació del quadro qu'en Miquel y Planas ha qualificat de còdich de senyals:

«Són tantes en català y TAN SENZILLES les indi» cacions adverbials de lloch, que havèm fet un » quadro PER FERLES ENTENDRE MILLOR. La xifra » 1 representa'l lloch de qui parla, la 2 el lloch » de qui escolta, y la 3 el lloch distant dels dos. » Aixi com va la 3 a la dreta, pot suposarse igual» ment a l'esquerra. Suposant que'l 1 parla ab » el 2, fetes les indicacions fonamentals de *qui*, » li'n ia altres vint a espatlles del meteix 2, des» seguida en fa altres vint al devant. Després el » 1 indica son lloch *aci*, y desseguida fa al 2 vint » indicacions devant y vint detràs de sí meteix. » Per fí, el 1 senyala al 2 un lloch a dreta (o es» querra) *alli*, *allà*, (al prat, al poble, etc.), y li fa » vint indicacions, més llunyanes del 3, y altres » vint més llunyanes també del 3, però ensemps » més properes del 1 y del 2.»

El senyor Aladern troba'l quadro *admirable*; nosaltres no hem pogut arribar a tant.

la nostra pronuncia. Per la relació d'aquestes paraules, fixes lo lector en *xopa*, *chopa*, *çopa; xoll*, *choll*, *toll*, *çoll*, totes vives expressant una meteixa cosa, cosa mullada, lloch d'aygua, en les quals ja may hi pot entrar la *s* que tant còmoda troba'l senyor Miquel y Planas, perquè es una lletra y sò de naturalesa essencialment diferenta (1).

Y vé per final la qüestió del pronom relatiu *qui*. En això'l senyor Miquel y Planas m'acaba de confirmar en la opinió de que solament ha estudiat nostra llengua en los llibres. Com tothom sab es evident que'ls clàssichs feren un gran abús d'aquest *qui*, encastantlo sovint tant si'l subgecte era personal com obgecte inanimat, y això tal cop més que dels propis autors era culpa dels copistes, lo meteix que se'ls deu atribuir altres simplificacions de grafia y acurçament de paraules que no ens han sigut trameses pel poble. Mes veyem sovint escapàrselshi algún *que* per referirse a les coses, que l'instint natural del parlar viu los hi dictava; y que feyen aquesta distinció naturalissima y racional ens ho prova la literatura trasmesa verbalment, com son les cançons populars, hont may s'hi ha cantat un *qui* referintse a un subgecte persona:

...*que* n'es Sant Ramón
que ha fet un miracle.

—¿ Que es això *que* us surt del cap, comte l'Arnau?
—Males coses *que* he pensades, moller lleal.

Si n'eren tres tambors...
que venien de la guerra ..

Donzella *que* l'haurà
serà l'esposa meva

A dintre l'hort del Rey
n'hi ha una font molt fresca,
tota nina *que* hi beu
de rosa's fa poncella.

(1) Ja s'ha dit en una nota anterior que respecte les teoríes filològiques del senyor Aladern sobre la lletra Ç preferím deixarles estampades sense discutirles pera que judiqui qui vulgui. Consti emperò que si dubtem d'elles es perque s'apoyen en estudis de grech y d'aràbich que'l senyor Aladern no ha poguts fer per sí meteix, ignorant com ignora aquestes llengues sabies; això y la especial manera de tractar la ciencia etimològica, despullen al senyor Aladern de tota autoritat en aquesta materia. Emperò aqui queden les seves rahons pera que tothòm pugui apreciarles en lo que valguin.

Ben al revers pot afirmarse pels exemples de llenguatge vivent que'l poble no coneixía aquest *qui*. Y no cal pas pensar que'l *que* siga per influencia castellana, puig al meteix cor de França, a les terres llemosines, d'hont partí la nostra cultura poètica mitgeval, en lo llenguatge del poble lo *que* ocupa'l lloch del *qui* francès (v. Raymón Laborda, *Léxique limousin*,) lo meteix que entre nosaltres, que ningú se'n serveix, per més que alguns l'escriguen. ¿Que's troba en los llibres clàssichs? Això no més vol dir que forma part del llenguatge escrit y may podèm apoyarnoshi per deduhirne que'l poble aixis ho deya. Si un llibre modern d'aquets impresos ab l'ús y abús del *qui* va a parar a mans d'un extranger desconeixedor de la nostra llengua viva, pensarà del poble català d'avuy lo meteix que'l senyor Miquel y Planas pensa del poble català de l'Edat Mitja, y efectivament, aquell gramatich extranger s'enganyarà de mig a mig perquè aquest *qui* pronom relatiu agent, es sols una forma d'escriptura arcayca que'l poble no ha conegut may en son llenguatge viu, resucitada sols per uns quants erudits afanyosos de fer lo sabi en aquestes nimietats no poguentlo fer en altra cosa més sustanciosa (1). Aquesta es ma contesta a la res-

(1) Respecte a la qüestió del *qui* començarèm per reproduhir lo dit per abdos contrincants y les opinions d'alguns gramàtichs.

Començà la qüestió el senyor Aladern escrivint (vegis plana 744):

«Si'l senyor Miquel y Planas no sigués tan ximplet, sabría que'l català correcte, desde sempre, » d'ençà que es llengua, te'l QUI per referirse a les » persones, y'l QUE per referirse als objectes, » distinció convenientíssima que sempre ha fet lo » poble per parlar clarament.»

En Miquel y Planas obgectà (plana 761):

«Que'l català antigament distingía'l relatiu *qui*, » subjecte o agent, del *que*. complement o pa- » cient.»

El senyor Aladern ara ja no s'acontenta dihent que'l *qui* sía pera les persones y el *que* pera les coses, aixi en absolut, sense esmentar els casos de subjecte y complement en que poden considerarse. Pera fer bona aquella afirmació, alguns dels seus exemples hauríen de dir, y fóra lo literariament correcte:

« ... Sant Ramón
» *qui* ha fet un miracle.»
» ... tres tambors
» *qui* venen de la guerra...
» Donzella *qui* l'haurà...
» ... tota nina *qui* hi beu...

Ara'ns diu el senyor Aladern que'l poble no coneixía aquest *qui*: y un poch abans deixa dit que els escriptors classichs feren un gran abús del *qui*, encastantlo sovint tant si'l subgecte era personal com objecte inanimat. Vegi'l senyor Aladern, y tothòm qui vulgui vèureles, les opinions d'alguns gramàtichs.

posta cientifica del critich de Joventut; si altra ciencia del llenguatge no posseheix, ja li asseguro jo que aquesta la pot ben enbolicar ab una fulla de pi.

Tot això va dit humilment prenent de bona fè la critica del senyor Miquel y Planas y'ls seus companys. En mon interior me queda'l dupte de que tal volta no obrin impulsats per cap fi noble, menats per l'idea preconcebuda de voler fer mal per segons fins, guihats per l'orgull y egoisme propi o agê que creu que sols se pot ser gran aplanant al pròxim, que no hi pot haver dues botigues d'un meteix genre en un meteix carrer, o que quan son dos a passar per un camí estret, per no ferse nosa mutuament, l'un o l'altre té d'anar de dalt baix del cingle. Per tots hi ha espay al món.

Joseph Aladern

En Guardia, ja citat en l'article anterior d'en Miquel y Planas, diu:

«C'est peut-être de l'abus de *che* en italien, et » de *que* en castillan, qu'est venu ce singulier » usage, contraire a la syntaxe. Quoi qu'en dise » Horace, il ne faudrait pas que l'usage bravât la » raison, en autorisant des solécismes. Il appar» tient aux grammairiens de faire la police de » la langue.»

En Pompeu Fabra diu lo següent, en l'obra y lloch també citats pel nostre company:

«Avui el pronom *que* pot servir de complement » i de subjecte; però abans el català possehía, al » costat de *que* complement, *qui* subjecte. Ex.: » *l'home que veus*, *l'home qui vé*. Avui, imitant als » castellans diem (Barcelona) i escrivim *l'home* » *que veus*, *l'home que vé...*»

Y si el senyor Aladern té per errades dels copistes el que aparegui *qui* per *que*, insistirèm en dirli que coneix poch els classichs catalans: per cada *que* en nominatiu que's troba contrariament a la lley establerta, hi han infinitat de *qui* usats rectament, reservantse'l *que* sempre pera'ls complements. Y si be es cert que la tradició oral no'ns ha conservat el *qui* en les cançons populars, aquest testimoni negatiu no pot destruhir el fet d'una literatura escrita qui fa constantment bona la nostra afirmació. Recordi'l senyor Aladern aquella dita popular: *Cantin papers y mentin barbes*, y la sentencia llatina: *Verba volant*, *scripta manent*

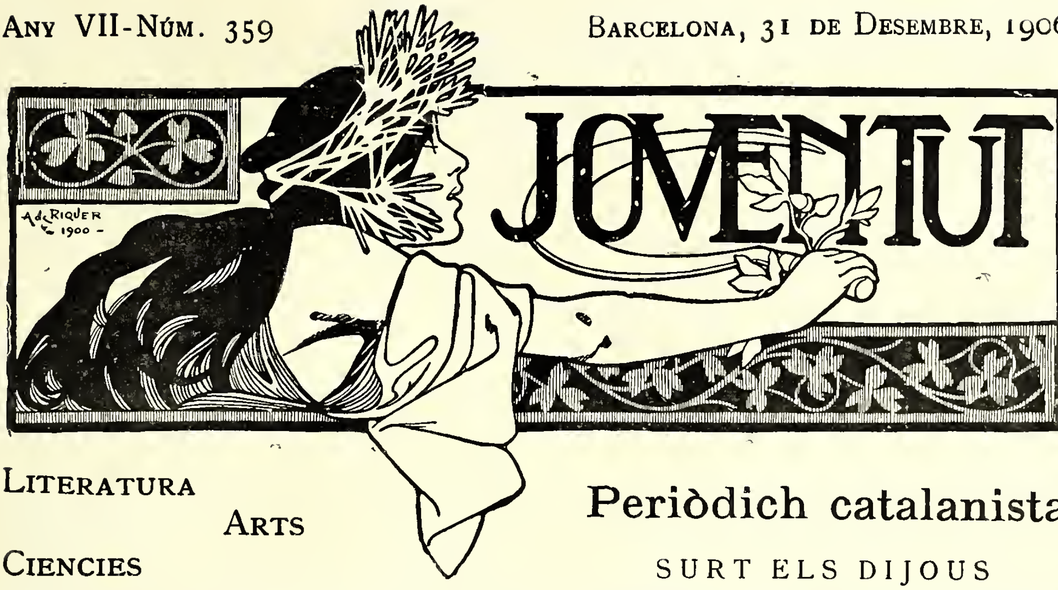
Ademés, la lley que'l senyor Aladern qualifica temerariament d'illògica y qu'ell havía ignorada fins aquí, es constantment seguida per la llengua francesa, llengua prou ben estudiada gramaticalment y prou perfeta pera que ningú la pugui titllar de mal girbada y vacilant.

Y si'l senyor Aladern qui tant ha viatjat segons diu aplegant materials pera son Diccionari s'hagués arribat a Menorca, hauría tingut ocasió d'ohirhi, viu y ben viu, el *qui* subjecte, allà hont l'influencia perniciosa del *que* no es arribada. Ignorèm si'l meteix us existeix en altres recons de Catalunya, cosa qui no'ns estranyaría gens y estaría molt d'acort ab el sentit comú y ab el meteix instint popular qui dicta'l *llur* als pagesos de l'Empordà quan convé emplearlo en lloch de *son, sa;* cosa qu'encara el senyor Aladern no ha après a distingir, com els escriptors dels bons temps d'en Pitarra, aquells qui tant de gust rigueren ab *Els llors de les llars de Llers*.

¿Y un escriptoraç de la talla de l'Aladern ha de passarse a suprem *arbiter* y a dictar regles pera l'ennobliment de l'idioma? Que's dongui totes les ínfules que vulgui de descobridor de tresors populars; que's rodegí de tots els falsos prestigis de la seva pseudo ciencia filològica; el temps farà justicia a son Diccionari y a sa obra tota, y quedarà d'ell el concepte just d'escriptor adotzenat del qual no podrà passar ja per esforços que fassi. Y ara que digui lo que vulgui: per nosaltres ja està llest com a literat y com a filòlech; lo qual no vol dir pas que'l tinguèm per cap mala persona.

Barcelona, *Decembre de 1906*

ANY VII-NÚM. 359 BARCELONA, 31 DE DESEMBRE, 1906



LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

PREU D'AQUEST NÚMERO. . . . . 20 CÈNTIMS

SUMARI:

Perquè pleguèm

Al aparèixer JOVENTUT a les primeries de l'any 1900, varem dirigirnos als catalans pera dirloshi qui erem y què'ns proposavem. ¿Qui som? Som inactuals. ¿Què'ns proposèm? Dir veritats.

Y molts van riure. ¿Què vol dir èsser inactual? ¿Qui no'n diu, o no's pensa dirne de veritats?

Avuy nosaltres meteixos, els qui la fundarem, matèm JOVENTUT. Y la matèm per les meteixes rahons que la fundarem: perque som inactuals, perque volèm dir veritats, fins aquelles veritats que *no poden dirse*.

Si no fos que a l'hora de la mort no escàu el riure, no diriem res més que lo següent: Matèm JOVENTUT perque volèm, perque entenèm que la seva missió, la seva vida, s'ha acabat. Y als morts se'ls enterra.

Mes, pera evitar que riguin, no pas els tontos, que'ls tontos ens sòn indiferents, sinó els esperits lleugers, explicarèm un xich mès claies les rahons de la vida y de la mort de JOVENTUT, qui — entenguis bè — no tenen res que veure ab la mort dels redactors qui li han donat vida y li donen mort.

Les rahons sòn les següents:

Som, com erem, inactuals. Lo qual vol dir:
donarem vida a una publicació perque enteniem que Catalunya y el Catalanisme necessitaven aquesta veu cridanera. Y també vol dir: matèm aquesta publicació perque ente-

nèm que avuy Catalunya y el Catalanisme ja no la necessiten.

¿Per qué la necessitaven y avuy ja no la necessiten?

Avans d'explicarho hem de concretar lo que ha sigut JOVENTUT, lo que l'ha diferenciada de totes les demés publicacions periòdiques, lo que l'ha feta inactual.

JOVENTUT venia a dir veritats. La primera, la més essencial, era que'l Catalanisme no era reaccionari. Que hi havia y podia haverhi catalanistes lliberals, radicals, revolucionaris. Que'ls principis d'autonomia y de democracia, en el sentit mès pur de la paraula, no eren incompatibles. No haventhi, aleshores, cap publicació qui això demostrès, ferem sortir JOVENTUT pera demostrarho. Y JOVENTUT ho ha demostrat plenament durant set anys. En filosofia, en sociologia, en politica, en art hem sigut més lliberals que ningú, més demòcrates que ningú, mès avençats que ningú.

Ademés d'aquesta veritat essencial, ne veniem a dir moltes d'altres: veniem a dir les petites veritats de cada redactor sens eufemismes, sense consideracions, sense mala intenció. Veniem a demostrar que'l Catalanisme no tenia d'ésser, com era aleshores, una societat de bombos mutuus, sinó que'ls bons catalanistes teniem el dever ineludible, si voliem perfeccionarnos, de *cantarnos les veritats* mutuament ab severitat, ab major severitat que als estranys. Y això en tots els ordres: politich, moral, artistich. No haventhi, aleshores, cap publicació qui això demostrès, ferem sortir JOVENTUT pera demostrarho. Y JOVENTUT ho ha demostrat plenament durant set anys, sense contemplacions, sense consideracions d'amistat o de companyerisme, sense ridiculs respectes a immunitats consagrades y... sense mirar *la taquilla*.

El no fixarnos en el calaix es una altra proba de la nostra inactualitat. ¿No es ésser inactual el no mirar el negoci? ¿Quina publicació no guarda y no ha guardat sempre'ls *respectes deguts* als seus suscriptors y comanditaris? ¿Quina no està obsessionada per la por de les *baixes?* JOVENTUT no se'n ha preocupat may. JOVENTUT s'ha barallat ab tothòm: amichs y enemichs, companys de causa y adversaris. Y, cosa estranya: sense volerho ni pensarho, passant per una pluja continua de baixes y d'altes, de contents y de descontents, d'indignats d'ahir qui demà eren entusiastes, d'entusiastes d'un jorn qui l'ensentdemà s'indignaven, JOVENTUT econòmicament ha fet via floreixenta.

Es precís dirho aquí ben alt: JOVENTUT, qui no va sortir pera guanyar diners, qui no va sortir pera fer un *affaire*, quals redactors y administradors han trevallat sempre de franch, si al començar va perdre alguns quartos, cada any n'ha perdut més pochs. Y avuy, que la matém, hem de dir ben alt, pera que ho sàpiguen els mal intencionats qui no s'ho volen creure, avuy guanyèm diners. L'any seté de JOVENTUT es el primer que saldèm ab benefici (1).

Aixi, donchs, pleguèm *en pleno éxito* de calaix.

Mes no era aquest l'èxit que nosaltres buscavem. Nosaltres buscavem un fi precis. La nostra missió com a entitat, com a JOVENTUT, era concreta: demostrar que hi havia catalanistes lliberals, y, un cop demostrat que hi eren, preparar el terreny pera que aquests catalanistes prenguessin conciencia de la llur vitalitat y força individual a fi de que s'ajuntessin, y, un cop adquirida una certa cohesió, el moviment crestallisés en un gran nucle social y politich qui fos el complement indispensable del, aleshores, tendenciós moviment nacionalista català. Nosaltres voliem posar la primera pedra del monument catalanista-revolucionari. Un cop posada, ens era y ens es indiferent que les demés pedres les posin els altres: fins que sien uns altres els qui li posin la estatua. Nosaltres lo que voliem, lo que volèm, es que a n'aqueix monument s'hi trevalli sense descans. Y això avuy ja's fa. Ja hem lograt, donchs, lo que voliem.

Se'ns dirà, tal volta, que nosaltres podriem continuar trevallanthi.

Aquí es necessari fer una distinció. Nosaltres si. Nosaltres individualment podèm continuar trevallanthi, y, en una forma o altra, ho farèm. No'ns manca dalit ni ens manca amor a la patria ni al monument. Individualment seguirém, donchs, trevallant ab la meteixa fe y constancia de sempre. ¿Còm? No ho sabèm encara. Això no depend en

(1) Si hi ha algú qui no s'ho vulgui creure pot passar per la redacció, ahont li ensenyarèm els llibres de caixa.

absolut de nosaltres, això depend bon xich dels aconteixements, y també de l'etzar.

Qui no pot ni déu continuar trevallanthi som nosaltres com a entitat, com a JOVENTUT. JOVENTUT es morta. Si no la matessim, se moriria. Se moriria encara que hi guanyessim diners. Viuríem eternament a costes d'un etern cadavre. Y això no ho volèm fer. Això es bo pera la gent del *Brusi*.

JOVENTUT, pera no morir, sols tenia un camí; camí que ja senyalarem en el prospecte del terç any de publicació, en que deyem:

Hi ha qui s'ha fixat en que l'esperit de lluyta qu'en JOVENTUT s'hi troba, fóra molt propri d'una publicació diaria; y les proposicions que ja l'any passat ens feren de que convertissim en diari nostre periòdich, han sigut reiterades cada día més, ab uns arguments tan persuasius com tentadors: «Avuy que'l Catalanisme comença a estar ja ben arrelat en la conciencia del poble, avuy que va entrant ja en un període d'organisació política pràctica, per no dir francament constituyent; avuy que, ab tota mala fe certament, es titllat per adversaris innobles d'anàrquich, de reaccionari o de carlí, fent qu'elements importantissims se'l mirin encara ab dubtes imcomprensibles; avuy que l'esperit del poble català va sentintse penetrat d'unes idees de llibertat suprema, avuy mes que may se fa necessaria l'aparició d'un nou Diari Catalanista amplament lliberal; d'un Diari Catalanista qui vingui a ajudar, dintre d'una més vasta esfera, als qui ja venen complint profitosament llur digna missió; d'un Diari Catalanista qui lluyti cada jorn y cada minut en defensa de les idees de progrés, de germanor y de llibertat qui aclareixen els horitzonts d'altres pobles més cultes; d'un Diari Catalanista qui fortifiqui més y més les conciencies atuhides per atavismes supersticiosos, qui enrobusteixi les inteligencies y les voluntats debilitades en llarchs anys de vida rutinaria; d'un Diari Catalanista qui entri sense vacilacions y ab esperit ben obert y franch en la dilucidació dels grans problemes polítich-morals, socials y religiosos qual solució es tan necessaria per'assegurar la tranquilitat en l'avenir dels pobles; d'un Diari Catalanista, en fí, qui sía verdader portaveu de l'Anima Catalana, l'ànima d'un poble essencialment democràtich, qui vol ésser gran y lliure.»

Teníem de transformarnos, teníem de convertirnos en diari. El Catalanisme lliberal, el Catalanisme radical, havent adquirit ja una certa cohesió, necessitava un portaveu més actiu y d'acció més immediata y constant que una senzilla revista.

No es d'aquest lloch precisar les rahons per què JOVENTUT no ha pogut convertirse en diari, rahons qui essencialment radiquen en la meteixa naturalesa de JOVENTUT y són les meteixes qui, a pesar de totes les bones voluntats, han impedit la seva fusió primerament ab *La Renaixensa* quan aquesta va transformarse, y ab *El Poble Català* després.

Aquestes rahons no són concretes: són molt vagues. No han tingut may res que veure ab les persones, ni essencialment ab les idees. A nostre entendre, són rahons d'ordre superior, són rahons de la especial idiosincrasia de JOVENTUT. Diguèm la paraula aclaridora: JOVENTUT diari, tenia de continuar essent *inactual*, com ho era la revista. Y, un diari *inactual*, no té vida.

Un diari inactual volia dir, a nostre entendre, un diari qui's desentengués en absolut del factor económich. Malhauradament, un diari no es com una revista. Un diari, sols disposant de capitals immensos, podria subsistir sense les trabes que aquell factor imposa indefectiblement als qui el dirigeixen y redacten. Allò de cantar les veritats a tothòm y de dir lliurement y sens embuts lo que's pensa, *tot* lo que's pensa sense pretensions de *dómine*, però ab la sinceritat del convençut, portaria una tal pertorbació en la marxa administrativa del diari, que la seva vida n'arribaria a perillar a cada instant. Es una trista realitat aquesta!

JOVENTUT, donchs, no podia transformarse en diari, ni podia fusionarse ab cap altre sense perdre sa nota o qualitat caracteristica, es a dir: sens abdicar, sense morir. Avans d'abdicar, o de morir, hem preferit matarla.

Per altra banda l'aparició de *El Poble Català*, y més tart la de *La Tribuna*, ja gayrebé convertida en ver diari catalanista, venien a fer inútil nostra missió. Aquests dos diaris no són pas el nostre ideal, però ja que nostre ideal ens apareix irrealisable, hem de reconèixer, y ho reconeixèm ab joya, qu'entre tots dos la democracia catalanista no está mancada d'òrguens d'expressió. Y la nostra joya es tant més sincera, quan estèm convençuts de que JOVENTUT ha sigut el seu principal precursor.

A aquestes rahons justificadores de nostra decisió n'hi podriem afegir altres d'ordre més intim. Però com que creyèm que no interessarien, ens limitarèm a fer constar que d'aquells redactors de JOVENTUT decidits y entusiastes, qui fa set anys la fundaren, la majoria, per rahons que no hem de judicar, han anat desertant, quedant la redacció gayrebé *en quadro*, puig si bé es veritat que 1-tres valiosissims elements varen venir a omplir buyts, no ho es menys que, salvant la excepció d'en F. Pujulà y Vallés, cap d'ells

— sense que això impliqui censura ni desmèrit — ha pogut identificarse en absolut ab la idea informadora, ab l'ànima meteixa que al crear Joventut els fundadors li donarem.

Per aqui també, donchs, una transformació lenta, ja iniciada de temps en la meteixa ànima de Joventut, hauria acabat per matarla, puig que morta hauria sigut al èsser essencialment diferenta de lo qu'era.

Ens hem estimat més matarla en sèch avuy qui encara era viva, que arribar a la lenta agonia d'un decrèpit.

Diu la historia, o la llegenda, que'ls espartans mataven al nèixer a tots els infants malaltiços o febles. La república prevenia estoicament els efectes futurs de les generacions qui podrien donarli aquells petits sers raquítichs. Nosaltres no creyém pas que la raça humana degui èsser mirada ab els meteixos ulls que la raça cavallina, per exemple. Sovint cossos febles y malaltiços han fet més pel progrés humà, y han donats més jorns de gloria a la humanitat, que tots els atletes y totes les generacions de guerrers robusts. Però si incertament aquest fet de la república espartana pot, baix aquest aspecte, titllarse de brutal y d'estúpit, en general ens dóna una gran lliçó d'ordre ètich: *Lo que no té condicions de vida robusta y plena val més que mori*: Matèm als morts (si se'ns admet la paradoxa).

Llàstima que'ls espartans no comprenguessin que hi ha una mena de robustésa molt superior a la robustesa fisica.

Nosaltres ens vantèm d'haver comprés això, y per haverho comprés matém Joventut, fisicament plena de vida, robusta y valenta; moralment decrèpita, per haver complert ja serenament la seva noble missió.

JOVENTUT

MORT ES VIDA

Pera'ls qui no tenen plena consciencia del problema nacionalista català, pera'ls qui desconeixen integralment els termes d'aqueix problema social, ha d'èsser sorprenent y fins inexplicable la inestabilitat del nacionalisme actiu, la rapidesa ab que certs òrguens de propaganda compleixen la llur missió, y l'aparent incoordinació ab que's manifesten les diferentes modalitats del Catalanisme militant. Mes observant bé, realisant un estudi critich seriós del renàixer politich-social del nostre poble, prescindint de sentiments individuals y propris y posantse a analisar fets y accions socials atenentse a la positiva significació que pera l'esdevenir de Catalunya tenen, se veu totseguit que'l desordre, que la incoordinació, que les corrents oposades, que les negacions y afirmacions sistemàtiques, que la inconsistencia dels dogmes, que la seguida mudança dels programes, que la inquietut y fins la inconseqüença dels homes, y que la desnaturalisació ab que a voltes se manifesten els sentiments, no són altre que accidentalitats externes, no passen de fets episòdichs de la neoformació social catalana que s'està realisant.

No seria pas de bon èsser que tantost iniciat el nostre renàixer y després de breu agitació interna y de curta lluyta, hagués sedimentat definitivament una aspiració, y hagués quedat ordenada y regularisada la nova vida catalana; hauria probat, això, que l'aspiració haguera sigut migrada, minça, raquitica en el sentit nacional, y xorca y negativa pera la vida de relació universal. Ara no; ara es evident que Catalunya ha de complir un destí mondial. Aqueixes topades socials violentes, aqueixes intenses lluytes, aqueixa inconsistencia de les colectivitats, aqueixes singularitats frapantes, aqueixos apassionaments qui enceguen, aqueixos personalismes mal dissimulats, aqueix afany agabellador, aqueixa prohija pera representar la sintesis nacionalista, aqueix desconeixement de la realitat propria, aqueix bregar, lluytar y actuar a totes hores sense que la fadiga's manifesti y sense que'l poble se'n sacihi y se'n aborreixi, mostrant en totes les accions y en tots els instants una afirmació única, *èsser*, *èsser* y *èsser*, y ajuntant depres-

sa, depressa nous nucles catalans a la vida renaixenta de Catalunya, proben que s'está forjant quelcòm social de trascendencia, que s'està realisant una grandiosa gestació nacional, que al arribar a terme determinarà la vida plena de la nostra Catalunya.

Per això res hi ha durable y tot passa. Ahont sembla que l'ésser hi es definitiu, s'hi manifesta una disgregació; lo que ahir era poderós, demà no exerceix cap influencia social; lo que té vida ufanosa y assegurada, desapareix ple de potencia y energies. Res mor, però. Tot desapareix y passa, però tot persisteix, car la evolució y el progressiu expandiment exigeixen transformació. Mort es vida, en el nostre renaixement com en les realitats de la naturalesa. Com més s'engrandeix y creix el nostre renàixer, més complexe es y més nombroses sòn les modalitats de la vida nova; y com aqueix créixer y engrandirse no paren, y tota activitat té dret a ésser y a actuar, el trasbalsament y el desordre amagacen el progressiu enfortiment y la organisació definitiva que's va operant a la consciencia colectiva de Catalunya.

Catalunya ho es tot; les accions, les colectivitats, les persones, elles totes soles no sòn res. El tot, Catalunya es l'objectiu; les accions, les colectivitats, les persones, no sòn més que'l medi. Les accions, les colectivitats, les persones, se transformen, actúen y passen per Catalunya, y al desaparèixer naixen noves accions més profitoses, noves colectivitats més potentes, y altres persones qui encara fan més per la Patria, car aquesta necessita l'activitat y la energia de la vida nova, de la jovenesa de l'ésser.

No havèm de sentir dolor y pena per lo que desapareix, perque ja ha complert la seva missió patriòtica, que aytals sentiments sòn més personals que patriòtichs. Sentim goig per lo que naix, per lo que marca un avenç en el nostre renàixer, per lo que indica que Catalunya *serà*. Això no vol dir que hagim d'ésser destructors sistemàtichs de les activitats actuals del nostre renàixer, y creadors encegats de nous organismes encara que aquests sien desviacions teratològiques; però sí vol dir, y ho repetesch, que més que al nostre amor propri, havèm d'estimar a Catalunya, y que si lo nou es sà, fort y normal, havèm de rèbreho ab els braços oberts y ab el cor rublert de joya.

Cal que siguèm instrument conscient y dessinteresat de l'acció social qui determinarà l'ésser de Catalunya en la civilisació universal; cal que a les naturals tentacions d'un extremat afecte a l'obra propria, hi oposèm ab plena consciencia la nostra adhesió incondicional al destí de Catalunya; no'ns oblidèm que ara per ara no podèm ésser més que cooperadors. Ab aquest pensar l'esperit no'n sentirà pas d'aclaparaments ni de febleses perque haguèm de presenciar que quelcòm de lo que'ns ha costat troços de la nostra vida desapareix, car lo cert y positiu es que tot se transforma y perdura en la renaixença dels pobles, y que lo que'ns creyèm que ha mort, es que s'ha reincorporat definitivament a la vida nova de Catalunya, es que d'accidentalitat externa passa a ésser element integrant del nou organisme social català; es la temporalitat de l'acció, transformada en activitat definitiva del procés evolutiu de l'organisme nacional renascut.

A lo que ha sigut entonemhi cants de gloria y no planys funeraris; a lo que naix y es normal, donguemhi força y empeltemhi energia y entusiasme pera que realisi integralment la finalitat que li sía propria.

Segurs de l'esdevenir, posemnos a la devantera de l'acció profitosa, y ab tota la energia del nostre ésser cridèm: *Avant.*

D. Martí y Juliá

EL BLANCH ESTOL

(Pera cantarse ab la tonada d'un choral de Grieg)

Veyèu l'immens y blanch estol,
hardit pujant
enllà dels cims, camí del sol.
Els bons aucells l'adoren tant,
que sembla un trono sant.

—

El blanch estol avença lent
vers un combat
d'expandiment, d'enaltiment.
L'estol hi va tot disposat,
ab sang de flors rentat.

—

El blanch estol té'l guany segû,
pendrà'l castell
que may rendit vegé ningú:
La gloria vol d'un cel novell,
y els àngels sòn ab ell.

P. Riera y Riquer

LO QU'HEM FET

Acabat d'arribar de Paris, la casualitat volgué que, ab motiu de la *mise en scène* del *Cyrano de Bergerac* de Rostand, fes coneixença ab els traductors de dita obra Marti, Via y Tintorer, y que ab ells tractessim de fer una revista catalana ab els ideals més avençats y més vitals, ab que anava a començar el sigle XX; una revista al nivell de les qu'existeixen en altres nacions d'Europa, agrupant a l'entorn nostre a tothòm qui sapigués y qui valgués, qui pensés y qui sentis.

Y va aparéixer JOVENTUT.

Hi varem posar tot lo que de nostra part vam poder, y lo qu'en ella hem sembrat ha arrelat després.

Som *inactuals*, varem dir, mirant la trista y migrada actualitat espanyola; y no fa gayre un distingit escriptor mallorquí ha llençat la idea del *futurisme*, no aconhortantse ab el present de nostra raça, lo qual era nostra tendencia.

Som *supernacionals*, varem afirmar, tendint cap a ideals superiors al particularisme d'una nació, creyent que Catalunya devia assolir superiors formes de la pensa y del sentiment humà, sobressenyorejant així les fronteres dels estats polítichs: y fa pochs dies l'amich Brossa, arribat de Paris, senyalava'ls defectes d'un nacionalisme estret qui pren com propris fins els defectes d'importació estranya, ab tal de que sien vells, advocant per un humanisme fort y enérgich qui faci de Catalunya una de les primeres nacions.

En un programa politich varem formular les reformes socials qu'esperavem pera Catalunya, volent qu'en ella l'home fos productor y lliure; y vingué l'Assamblea de Barcelona, y la *Unió Catalanista* admeté de ple dites reformes pera'l programa de la futura Catalunya autònoma.

Hem defensat que la qüestió de concepte de l'univers, la qüestió religiosa, o de conciencia, com a íntima qu'era, no devia fer ni marcar divisió entre'ls fills de la terra catalana, y avuy tothòm ho admet. Hem assolit la *Solidaritat* de tots els bons catalans.

Estém contents; podém ja despedirnos colectivament del públich. Per ma part me dono per ben pagat dels meus esforços.

POMPEIUS GENER

SALUT!

Salut, periòdich! Bons amichs, endevant! Els homes vos tinguin en compte tot el bé que hagiu fet y vos perdonin el mal inconscient (fill de *la tasca prempsa*) qui haurà florit en mitj de vostres bones intencions. Hi ha coses fatals, contra les que no podém rebelarnos.

Però jo no voldria pas que la desaparició d'aquesta JOVENTUT tingués que veure en lo més mínim ab la vostra; vos sóch prou amich perque poguéu creurem, y'm lliguen ab vosaltres bons afectes y recordances qui'm posen en situació de tal desitjar.

Salut, salut! El qui ha trevallat ab bona intenció deixa un rastre lluminós derrera d'ell. Desaparició no es mort. A voltes es preparació de nova gesta. Si no es així, salut encara; si fos així, *Eureka!*

ADRIÁ GUAL

COINCIDENCIES

— Cúydet, noy—m'ha dit el metge, un bon amich de fa més de trenta anys, un metge qui m'ha receptat més rialles que medicines.

Y mes germanes m'han dit:

— Ja t'hi has ben entoçudit, ja, a no voler deixar aquesta cambra teva, tan xica... Tindríes de mudarte a una habitació de la part del devant, que, si may estiguessis malalt... —

Y els companys de JOVENTUT m'han fet a saber el llur determini.

— Pleguém — m'han dit els companys de JOVENTUT.

¿Qué vol dir tot això? ¿Que ja sóch a Dimecres de Cendra? ¿Que lo que prench per somnis no són sinó recorts, y que, quan me penso que rich, es qu'estossego? No ho sé; però potser que sí... Y'm sento trist, me'n sento trist!

Potser no... No, Dimecres de Cendra, no; que la fi de les meves rialles no ha d'ésser trista fi, que pera elles, com pera JOVENTUT, quan les campanes toquin a enterrament, ha de semblar que repiquin en Dissabte de Gloria. Han predicat tanta alegría les meves rialles!... N'han predicada tanta'ls set volums de JOVENTUT!...

Quan, de nits, reclòs en la meva cambra xica, jo'ls vegi arrenglerats demunt d'un prestatge, reposant de llurs entremaliadures, de llurs set anys de guerra — altra *guerra dels set anys*, — y cofoys d'haver mogut tanta fressa, aqueixos set llibres no'm faràn pensar en follies de Carnestoltes ni en disbauxes pecaminoses de les que un home tingui d'arrepentirse genolls en terra y acotat el cap sota el càstich d'una pluja de cendra calda. Aqueixos set anys de JOVENTUT me faràn pensar en set anys de la meva vida qui, pera'l meu cor, han sigut set anys d'esplèndida joventut.

Y set anys de joventut no'ls ha gaudit tothòm; y set anys de joventut donen dret a que les campanes repiquin com en Dissabte de Gloria, quan toquin a enterrament pel cor qui ha sabut fruhir d'aquells anys de joventut sense aborrir a ningú ni fer altre mal qu'estimar força!

El cor!

— Cúydet — m'ha dit el metge, el bon amich meu.

— Deixa ta cambra xica — diuen mes germanes.

— Pleguèm — fan els companys de JOVENTUT.

He decidit fer lo que vol el metge, y ¡quí sab!, potser també'm determini a creure a mes germanes.

Y, quan rumiava si devia o no devia *plegar*, el meu cor, encarantse ab el meu cap, li ha trencat les oracions.

— ¿Que t'has begut l'enteniment? — ha dit el cor. — Si tu plegues, jo no; ja ho sabs. —

Sempre serà una criatura aquest cor meu: malalt y tot, no's pot estar de ferse ilusions.

ENRICH DE FUENTES

ELS MEUS BESSONS

Bon punt la nova ha corregut
de que teníem bessonada,
la Hipocresía ha fet l'ullet
y ens ha insultat ab sa encaixada.

La torba imbècil de farsants
ha pres posats de gata moixa:
el cap mitj cot, els ulls ombrius,
la veu mentint accents d'angoixa.

Y ab còmich plany, igual lliçó
reciten tots a maravella,
boy somrihent per sota'l nas
malgrat la trista cantarella:

«...Donchs ¿dos d'un cop?... Què s'hi ha de fer!
...Ja són de planyer, pare y mare ..
...Si ha anat tot bé, per'xò. . menys mal!
...Pitjor podía ser encara!...»

Oh'ls miserables cors aixuts!
Còm es vostra ànima esquifida!
«...Menys mal!» ¿Per què? ¿Perque l'Amor
m'ha ofert doblat el fruyt de Vida?

¿Per quín dolor, per quín pesar
de vostre plany me feu ofrena?
¿Per què insultarme ab un condol
que no os demana qui no pena?

Com cuchs de terra rastregèu
car de l'amor sóu incapaços.
Per'xò, mirantme, encar no heu vist
qu'ample es el cercle de mos braços.

De mos rebrots no heu vist el feix,
meteix que garba al sol posada,
demunt mon cor qui bat per tots
dins l'infinit de ma abraçada.

¿Per què brindarme compassió
si en mi hi esclata hermós el día?
¿Per què venirme ab ulls ombrius
si els meus espurnen d'alegría?

«Menys mal!» Hipòcrites dihèu
y al pit se os senten grans rialles.
Guaytant la presa'ls cocodrils
riuhen també ab falses ploralles.

Genteta vil! Prou fingiment;
prou afectar mirada trista!
mostreus com sóu, migrats, mesquíns,
d'ànima pobra y egoísta.

Deixeus de farses! Alegreus,
explotadors de carn humana!
Devant teniu dobla racció:
satisfarèu millor la gana!...

Prò sí! doleuvos de vritat
pel brau reforç qui ve en ma ajuda,
De punta en blanch els armaré
pera donarvos la batuda.

Seràn soldats de l'Ideal:
per'ells el pare l'arma esmola.
Oh Hipocresía, anega'ls ulls;
planyte de bo; planyte y tremola!

CLAUDI MAS Y JORNET

DESDE LA CAMBRA ROJA

No vos espantèu pas. Es la meva cambra de malalt aquesta cambra roja. Ja fa dies m'hi té reclòs, allitat, l'antipàtica pigota, y la curosa solicitut del bon amich doctor Trilla ha fet envermellir els crestalls del balcó y enrogir les bombetes elèctriques. Diu que'l color vermell presserva'l cutis de les taques de la verola. Qu'estranys m'apareixen els objectes habituals y les fesomíes conegudes sota'ls raigs d'aquesta llum rogenca qui accentúa'ls grans tirats y esborra'ls detalls! Quàn cert es que'l simple cambi de crestall ens fa veure les coses baix un o un altre aspecte, abdós reals y abdós falsos alhora!... La meva pensa divaga y vola a l'enfòra; rumio que no podré ja fruhir els encisos del desembre congelat qui, junt ab el lluminós janer, són els mesos qui mès plauen a mon ànima de barceloni; que no podrè flayrar la joya qui plana en l'ambient de nostra ciutat tota aquesta setmana, durant aquestes festes tan bellament paganes. Prou que'm dol no sentir el rostre besat pel sol hivernal, tebi y reviscolador, ni mos membres flagellats pel desensopidor ayret de neu. Mes per això no li tinch pas rencunia a la llum rosada, calma y compassiva. Ella pot fer quelcòm més que payrar el meu rostre de les pigues de la verola, y fins a la pigota li haig d'agrahir el que m'hagi comdempnat a aqueixa reclusió, car aixi m'heestalviat d'assistir a les acaballes de la nostra Joventut, a la que sempre veurè tal com fou en vida, puig no he presenciat totes aquelles cerimonies d'enterrament, condol, etc., qui sòn lo que priva de capir la bellesa de la mort, ni he escoltat els compliments venals d'amichs oficiosos o complidors, ni els xiscles desentonats d'interessades ploraneres.

Per això ja se sent una mica de recança, ja, perque Joventut, pera nosaltres, es més que una revista, es quelcòm del nostre si; Fou una missió, y ¿per què no dirho?, es la nostra obra, la que ab tot orgull podèm oferir a la mare Catalunya. Ens en podèm avantar y dirho ben alt: sabiem lo que voliem y ahónt anavem, y hem fet tot lo que'ns haviem proposat a despit de tot y de tothòm: per això podèm plegar. Si després d'una llarga caminada hem assolit el terme desitjat, ¿cal seguir fent via? ¿Cal tornar enrera y recomençar la ruta? No. La tasca fóra inùtil: tindria'l valor d'un deport tot lo mès, y nosaltres no hem fet may res per *pose*, per *sport* o per *snobisme*, diguin lo que vulguin aquells homes serios per fòra qui may han sentit la harmonia del desordre, y els jovincels oviradiços y buyts de dintre qui buscant l'ideal qui els orienti o'ls motllos nous pera fondrehi les idees (quan ne tinguin) perden lo millor de llur vida y no dihèm de llur joventut perque n'hi ha qui són vells de naixença, vells qui no inspiren respecte, y n'hi ha qui són nens *in eterno*, nens sense jóchs ni rialles. De joves, veritables joves, n'hi ha ben pochs; aquests sols ens poden entendre.

Y a n'èls demès ¿què'ls hi dirèm?

Als positivistes qui tot ho redueixen a xifres els hi dirêm que no s'hi encaparrin, que si no comprenen per què pleguèm ara, recordin que tampoch entengueren per què varem començar: y que tant cas ferem d'ells quan ens deyen ximples, com ara que'ns diuen tontos.

Als qui clamen indignats perque diuen que Joventut deixa un buyt considerable en la prempsa catalana, els hi dirêm que si tenen gust ja'ls hi ensenyarêm la recepta.

Y a vosaltres, germans de patria, companys de l'ànima, amichs del cor, a reveure. A reveure, devots fidels, llegidors desconeguts ab qui durant set anyades hem conversat ab l'esperit. A reveure! Colectivament ja no vos parlaràn més *els de* Joventut; individualment ja'n sentirèu a parlar d'ells, y pensèu que may, jamay, se trencaràn nostres relacions telepàtiques.

¿Y ara?... ¿Qu'es lo que'm llisca cara avall?... ¿Una llagrimeta?... Ho dèu fer la debilitat... Si, sí, teniu rahó, pleguèm, pleguém: d'això's tracta. En Farrè m'arrenca'l llapiç de les mans, la meva mare m'acosta als llabis la fumejanta escudella de brou, y mes narines gurmandes flayren el bouquet de la copa de vi ranci de la bota del recó qui tremola en la safata... El silenci tornarà a omplenar ma cambra rosada de llum suau y acaronadora... ¿Quàn veurè'l sol?... Quan sia, Joventut ja no serà... y vindrà un dijous, y un altre dijous, y un altre, y...

Oriol Martí

Al llit, 19 desembre 1906.

INNOVADORS

Talment es una passa lo que succeheix d'un quant temps a n'aquesta banda ab l'afany d'innovar, de modernisarho tot, aqui en aquesta terra nostra. Qualsevol diria que fins ara hem anat tots vestits ab çamarres de pell d'ovella, vivint en baumes o caus, menjant glans y pinyons o isarts caçats ab fona, y tenint per únich esplay de l'esperit algún conte de bruixes o alguna pastoril tonada de floviol canyicer!

Tot, tot es vell y atrassat y rutinari en el nostre poble. Els estudis històrichs, les investigacions cientifiques, les disquisicions filosòfiques, la espléndida florida literaria del derrer terç del sigle passat, fruyt de la improba labor de tants y tants abnegats y entusiastes patriotes qui s'han proposat y han conseguit aixecar el nivell intelectual del nostre poble, que li han donat conciencia de la propria personalitat, tot això no es res o quasi res: estém atrassats, no hi ha més; hem de mirar a l'estranger, a França sobre tot, y ens hem d'identificar ab lo més modern y modernista que alli surti, sia lo que sia y vingui com vingui!...

Donchs jo, qui tota ma vida he sigut un enamorat de la llibertat y del progrés, qui fins puch afirmar, tal volta ab certa immodestia, y ho dich pels qui no'm coneixen, puig els qui'm coneixen prou ho saben, que durant molts anys he sigut el catalanista d'idees més radicals, el qui més resistia la tendencia reaccionaria de molts, y no pas dels qui menys valien, dels regionalistes de la «Lliga de Catalunya» en llurs bons temps; jo trobo que talment ara s'exagera en la preconisació de les tendencies modernistes, y que, no sé si un xich per *pose*, se'n fa un gra massa en lo de criticarho tot, en lo de trobarho tot dolent, en lo de voler ferho tot nou y tot modern.

Aquesta inclinació a adoptar tot lo nou, qu'es sens dubte una de les forces qui més impulsen la humanitat vers el progrés, ha de tenir els seus limits, y aquest afany de renovarho tot ha d'ésser moderat pel seny de no destruhir res de lo bo qui existeix, si no's té la manera de substituhirho ràpidament per quelcòm que sia millor. Ja en Voltaire criticava aquells qui en son temps se desdenyaven de tenir en llurs llibreries l'Horaci y en Virgili, y s'enorgullien d'ésser els primers en possehir qualsevol novetat vinguda d'Holanda, per detestable que fos; y'm sembla que lo qu'es en Voltaire no pot pas ésser sospitat de reaccionari ni de molt respectuós ab la tradició, sobre tot quan ab ella's pretenia justificar y perpetuar abusos e injusticies.

Aixi ara, d'un quant temps ençà, hi ha una gran tendencia a bescantar les obres escrites en la derrera meytat del passat sigle, a negar la eficacia dels esforços y dels sacrificis fets per dues generacions de patriotes pera deixondir el nostre poble de l'ensopiment en que jeya, pera convèncel de que val molt poch qui no estima lo seu, y de que lo nostre es al menys tan estimable com lo dels altres; pera persuadirlo de que les glories més o menys llegitimes dels Pelayos y Cids, y Gonzálos de Córdoba ab que la ensenyança oficial ens omplia'l cap, no eren nostres glories, y que no era ab elles que haviem d'entusiasmarnos, sinó ab les dels nostres passats, tan brillantes, tan esclatantes al menys com aquelles; pera probarli, en fi, al nostre poble, que nosaltres, els fills dels Jaumes; y dels Berenguers, som tant com els altres, al menys, y tenim historia, també, y constituhim un poble, una nació ben viva, y no una provincia, una branca d'una altra nació, com volien fernos creure.

¿Y sabèu en qué's funden, els qui s'empenyen en desconceptuar y en rebaixar y fins negar la importancia de l'obra de dues generacions d'entusiastes y ardents aymadors de Catalunya?

En que en eixa obra hi ha errors, hi ha exageracions, hi ha un gra o dos de *chauvinisme* catalanista.

Com si no sapiguessim tots que si s'ha fet, d'exagerar un xich, de carregar la nota, ha sigut per *contre coup*, que diuen els francesos, perque'ls catalans estaven tan ensopits, tan rebaixats, tan convençuts de la propria mesquinesa, que res de casa trobaven bo, que may com allavors podia dirse allò de que *el estiércol de Castilla era ámbar en Aragón*, puig qualsevol perdulari qui en castellà'ls parlés, els engrescava y se'ls enduya allà hont volia, tant si els parlava de Bailén y de Las Navas, com de *república* o *de revolución social*. Natural era que, pera distréurels de l'enlluhernament que'ls produhien aquells oripells, se posessin sovint rumboses y virolades montures a les propries joyes, tan despreciades y tan desconegudes!

Poch tindrien el públich que tenen avuy aqueixos innovadors, aqueixos desconsiderats detractors de l'obra d'altri, si els entusiastes, els somniadors no'ls haguessin preparat el terrer!...

Cal, donchs, ésser just, y cal además ésser prudent. A mi no m'espanta cap radicalisme, cap idea, nova o vella, qui tendeixi a apartar el poble de ses preocupacions, de sos errors, de sos fanatismes; cap projecte, cap campanya, per arriscada que sia, que pugui contribuhir a son perfeccionament y a sa redempció. Res de lo qu'es vell m'inspira respecte si no va encaminat al bé, al millorament del poble, a l'enaltiment de la patria; si no respòn a altra cosa que a la conservació d'un abùs o d'un privilegi, a la defensa d'un error, per antichs que sien, per molt que'ls hagin consagrats la tradició y el temps. Però cal mirar

ben bé si allò que a nosaltres ens sembla nociu, o solsament inútil, es encara bo pera molts o pera uns quants, y si verament perjudica en res als altres.

Ara meteix, en lo dels Jochs Florals, ne trobo un exemple d'actualitat.

Qu'es una institució arcaica, romàntica, cursi; que no serveix de res, que lo millor es matarla, això si, *apoteòsicament* (*passez-moi le mot*); que son temps ha passat; això si no diuen que ha sigut una rémora pera les lletres catalanes, com ha afirmat algú... Donchs jo trobo que això no està bé. Si s'ha de modificar son funcionament, enhorabona que's faci, puig no pot acceptarse lo que deya un distingit escriptor, aplicàntels les paraules d'un general dels jesuites: *Sint ut sunt, aut non sint*, ja que això seria anar contra la lley del progrés, a que tota institució humana déu emmotllarse; però que la deixin subsistir, la hermosa festa, qui més que festa literaria resulta sempre la invocació xardorosa d'un poble qui s'anyora, la consagració solemnial que cada primavera celebrém devant de l'ara santa de la poesia; testimoni de gratitut envers els poetes qui en la epopeya de la nostra renaixença han sigut, com són en tots els pobles oprimits, els precursors, els desvetlladors de les ànimes adormides. Y si tot això'ls sembla pur lirisme, y aquest lirisme'ls sembla *démodé* y els fa somriure, que fredament calculin y's convencerán de que no es encara acabada la missió dels Jochs Florals, puig si bé ho miren veuràn que cada maig ells fan reviure l'entusiasme dels vells y fan néixer nous entusiasmes entre'ls joves. Y ay dels pobles qui perden l'entusiasme!...

Els qui's passen de modernistes y d'avençats, els qui s'aboquen per barlovent que dihém els marins, que vagin ab compte, si es que són bones llurs intencions, com jo no dubto, si es que per demunt de tot miren pel bé de Catalunya. Que avans de destruhir els ideals qui avuy engresquen al nostre poble, els ideals de renaixement nacional y de grandesa patria qui avuy el somouen y l'exalten, s'hi mirin bé, puig la probatura es perillosa. Els ideals de patria universal, de cosmopolitisme, no són d'avuy encara. En Mazzini, el gran revolucionari italià, reconeixent la gradació natural a que forçosament ha de subjectarse la lluyta per la vida, ja ho deya: *Dovere verso noi stessi, dovere verso la patria, dovere verso l'umanità*. Y a n'aquesta regla va ajustar sos esforços, puig tota la seva obra fou dedicarlos a aixecar el nivell moral e intelectual de sos conciutadans, y a laborar per la independencia d'Italia.

El dever ab nosaltres y ab la patria, es a dir, el dever d'instruhirnos, de perfeccionarnos, de fernos bons y forts, es el primer: que aquest no sia complert no podém pas, nosaltres *irredenti*, pensar en la redempció dels demés pobles. — ANTONI SUÑOL.

DOS MOTS

Amich Via: Si algú estava obligat a enviarvos les quatre ratlles que ab ocasió de publicarse'l derrer número de JOVENTUT heu demanat als amichs, era jo. Hi havía trevallat massa en vostre setmanari, hi havía fet amistats massa perdurables, pera que pogués estarme de correspondre a vostra invitació.

No es possible qu'en aquestes poques quartilles publicades *in articulo mortis* pugui fer una crítica completa de l'obra de JOVENTUT, ni sería decorós que ho intentés, atenent a que si el meu juhí vos fos favorable podría semblar a molts qu'era l'antich company qui vos alabava, y que si vos resultés contrari podría recordarse algú de les causes que me obligaren a separarme de vostra redacció.

Però, a pesar de tot, no puch menys que dirvos, en honor de la veritat, que un setmanari com el vostre qui hagi arribat a conseguir set anys seguits de vida barcelonina y pugui comptar entre sos mérits la gloria de haver contribuhit més que ningú a popularisar el nom d'un escriptor de la talla de *Víctor Català*, pot desaparéixer ben satisfet de la seva tasca y segur de que será sempre recordat ab elogi per tots els qui's preocupin de les coses de Catalunya.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÀ

AMICHS DE «JOVENTUT!»

Me demanàu quatre ratlletes pel derrer fascicle de la vostra revista... L'ultim! Paraula trista, mot ple de recances.

M'era tan grat trobar a casa cada setmana la simpàtica vostra publicació!

Rahons poderoses devéu tenir pera no continuar... Les respecto, assegurantvos que'l vostre esforç durant set anys no ha sigut un esforç estèril... Un dia y altre heu anat mentenint, avivant ab vostre esperit el foch sagrat de l'amor Patri.

Grans mercès a tots vosaltres!

J. PIN Y SOLER

AMICHS DE «JOVENTUT!»

Sé que pleguéu, no per anemia sinó perque de moment creyéu complerta vostra missió. Mon pensament ve ab vosaltres!

A. DE RIQUER

Londres, 20 desembre 1906.

PROFANACIÓ

Oh, pobres verges d'ulls ignocents!
Oh, pobres monges qu'en els convents
viviu com plantes emmalaltides!
Tristes poncelles qui no os obriu
per rebre vida; que vos moriu
aponcellades y esmortuhides.

Viviu a l'ombra d'espessos murs
en claustres rònechs de bafs impurs
qu'enfredoleixen el moll dels òssos.
El sol no os dóna sos raigs vitals
pels vidres rojos dels finestrals,
y el fret se filtra pels vostres cossos.

Teniu els llabis descolorits,
els ulls atònits, migrats els pits
y les mans grogues, titubejantes,
qui no acaronen petons d'amor,
qui no rebreguen mans d'aymador
profanadores y luxuriantes.

Viviu devotes del propri afront
ab una vena cenyida al front
pera cegarvos la inteligencia,
pera enfosquirvos el pensament,
pera morirvos d'anyorament
en les tenebres de la ignocencia.

Y ab ignocencia sentiu amor,
sentiu desitjos del fons del cor:
carnal frisança qui vos sofoca;
y ab vostres llabis assedegats
besèu els membres desconjuntats
del Christ qui penja de vostra toca!

Oh!, tristes verges dels monastirs
qui ompliu de resos y de sospirs
la fosca volta d'una capella!
Derrera'ls vidres dels finestrals,
hi ha esclats de vida primaverals
y un cel per volta, y un sol qu'estella.

—

Era un día esplendent de primavera!
Tota una mar de llum se revolcava
demunt la terra ardenta y riallera
qu'en verdejantes gales esclatava!
Immensos boscos de florit brancatge
brandaven en l'espay y s'adormien
mandrosament als besos de l'oratge,
y de perfums la immensitat omplien.

Voladuries d'aucells esbojarrades
passaven entre xiscles y canturia,
estimantse ab les ales desplegades
pels espessos cimalls de la boscuria.
Tot floría en el món, tot verdejava,
tot era jove y bell, tot renaixia
a l'escalf de la llum qui fecondava
y a l'impuls de l'amor qui sobre-eixía.

—

Y en la capella d'archs ogivals
ab vidres rojos als finestrals
per hont entrava claror somorta,
cantaven monges a dalt del chor
un cant d'absolta aclaparador,
com si vetllesin la terra morta.

La fosca omplía tota la nau.
Vermella llantia penjant d'un clau
ab flameig llòbrech parpellejava
sobre la imatge d'un Deu sagnant,
de cos decrèpit y repugnant,
qu'estés de braços agonitzava.

A baix, a sobre l'altar major,
carrisquejaven en la foscor
dos o tres ciris de llum migrada,
y en el retaule, sota un dosser,
una altra imatge de cos sencer
sorgía, envolta de la estelada.

Era una Verge de rostre hermós,
una donzella de cabell ros,
la estatua grega d'una deesa,
tota abrigada del coll al peus
d'una ampla capa d'auris relleus,
profanadora de sa nuesa.

Les pobres monges als peus del Christ
arrocegaven aquell cant trist
com plany d'una ànima adolorida!
Y el cant pujava solemnïal!
y elles cantaven ab veu nasal,
ab veu monòtona y ensopida.

El clam de l'orgue, pausadament,
llençava ab tètrich tremolament
profondes queixes harmonïoses,
la nau immensa fent ressonar
com les onades d'un ample mar
atronadores, majestuoses...

«Misericordia, pietat, Senyor!
no me castiguis en ton furor!
Ab clams d'angoixa mon cor t'invoca!
Guarda mos llabis de tot pecat,
mes carns presserva d'iniquitat.
y que no tasti plahers ma boca!» (1)

Així cantaven ab els ulls fits,
movent els llabis descolorits
les tristes verges esblanquehides;
y sospiraven penosament
com si partissin l'anyorament
d'esgarrifances sols pressentides.

Afrodisíach baf de pecat
atravessava aquell lloch sagrat
escampant flayres ubriagadores.
Eren onades primaverals
qui rebotien pels finestrals!:
remors qui entraven profanadores.

Y la finestra de dalt del chor
cruixí de sobte ab gran tremolor,
bramà ab feresa sotraquejada,
y ab terratrèmol s'esbadellà
y ab dring de vidres pels murs topà,
y aixamplà'ls braços esbatanada.

—

Válguens Deu! Un torrent de primavera
se ruellà pel temple ab folla empenta! [ra
un esvalot de joya cridanera!
un ruixat esplendent de llum ardenta!

Notes del vent, vibrants y tentadores!
harmoníes sensuals de les boscuries!
emanacions punyents y enervadores!
essencies y colors, crits y canturies

Un clam de goig, un remolí de vida
giravoltant pel chor esbojarrada!
L'aucellada xisclant engelosida,
rebotent pel Sant Christ enjogaçada!

Onades caldejants de sensualisme
inondaren la nau, tumultuoses,
revolcantse en eròtich paroxisme
sobre'l cos de les verges tremoloses!

Y els fulls dels sagrats llibres revolaren!
y els llums de la capella s'atenyiren!
y els cabells del Sant Christ s'esburrifaren!
y tots els sants en l'ombra s'esvahiren!

Y les monges, confoses y esglayadas,
rublertes d'emocions inexplicables,
fugiren d'aquell lloch esvalotades
a amargarse en llurs caus inviolables.

Mes una romangué! La Verge artista!
les mans sobre les tecles, tremoloses,
els llabis enfebrats, fita la vista,
plena de vibracions harmonïoses...

Se mogué suaument com encisada
y avençà vers la llum ab avidesa,
saltantli el pit, brillanta la mirada,
els braços ben oberts, la boca encesa!

Y a ple rostre rebé xardor de vida!
y aspirà a plens pulmons sentor profana!
y sobtada de goig, com llamp-ferida,
ab un gran crit, rodà per la llosana!

La llum del sol la violà pietosa
y sa virginitat omplí de besos.
Mes no vibraren en sa boca closa:
tenía'ls llabis tots inflats de resos!

—

Oh, pobres verges d'ulls ignocents!
Oh, pobres monges qu'en els convents
viviu com plantes emmalaltidas!...

Joan Vergés y Barris

Palafrugell, 22 març, 1905

---

(1) Psalms de Davit.

LA MISSIÓ DE « JOVENTUT »

Al enterarnos per nostres amichs de JOVENTUT de que nostra estimada revista deixaría de sortir desde primer d'any, per mès que la nova no'ns sorprenguè, ens omplí de recança y de tristesa. No en va hem trevallat en ella, ab mès o menys assiduitat, per espay de set anys, desde sa fundació, fruhint sempre del carinyo y de l'amistat de nostres companys de redacció; no en va ferem en ella les primeres y quasi totes les campanyes en pro de nostres ideals, en defensa de nostra terra. Natural es, donchs, que la considerèm com formant part de nosaltres meteixos.

Nostres desitjos són que JOVENTUT continuès sa llarga y pròspera existencia, però les lleys de la Natura són mès fortes que nostres aficions y que nostres voluntats.

Les immutables lleys de la Natura ordenen que les entitats y organismes socials, del meteix modo que'ls individuus y demès sers animats, naixin ab l'objecte de complir una missió propria y especial, y visquin fins y a tant que aquesta missió no estigui complerta y que comptin ab prous forces per'assolirla. Y JOVENTUT no podía sostreures a aquestes inflexibles lleys.

Si: JOVENTUT, a mès de la missió general qui tenen totes les publicacions o entitats catalanistes, dedicades a la defensa dels drets y llibertats de nostra patria y a la propaganda de lès redemptores doctrines autonomistes; a mès de l'altra missió, general també, de fer cultura y art utilisant els medis de que podia disposar, tinguè una missió propria y especial qu'es la qui li donà un caràcter peculiar, fentla distingir dels altres periòdichs catalanistes.

En efecte: al sortir a llum JOVENTUT, el Catalanisme era arreu titllat de retrògrado y de reaccionari, o al menys de conservador; y això era degut a que la immensa majoria, si no totes les publicacions catalanistes, tenien un color, d'aparença al menys, eminentment conservador y tradicionalista, en el ver sentit de la paraula.

Erem molts els qui sosteniem, privadament fins aleshores, un criteri lliberal y tal volta radical dintre 'l Catalanisme; però lo cert es que no teniem un periòdich qui fos un ver intèrprete d'aytal tendencia. Y la força de les circumstancies, mès que nosaltres, feu sortir a la llum pública nostra revista qui venia a omplir aytal buyt.

Modesta al principi, malmirada y criticada per gran nombre de companys, fins dels qui com nosaltres pensaven, començà JOVENTUT sa tasca, arribant poch a poch, no sols a demostrar que hi havia catalanistes lliberals y radicals, sinó a influhir en molt en la entitat capdal, la vella *Unió Catalanista*.

Desde aleshores vegerem còm arreu sortien nous campions de nostra tendencia, malgrat no estiguessina coblats ab nosaltres; d'aleshores fins ara hem vist ab fruhició un nombrós estol de catalanistes lliberals, republicans uns, socialistes altres y individualistes *a outrance* molts, sorgir, com per encant, del niu ahont estaven entafurats; y hem pogut veure còm molts de nostres amichs llençaven el mantell sense color qui els ofegava, pera presentarse franca y llealment tals com són, declarantse hardidament defensors del nacionalisme republicà.

Y diguin ara nostres llegidors: ¿es que a n'aquesta bella y exuberant florida del Catalanisme lliberal, republicà, socialista y individualista, no hi ha contribuhit nostra estimada JOVENTUT?

Posemnos tots els nacionalistes lliberals la mà al pit, girèm el cap enrera, escorcollèm els recons de nostra memoria, fem ab tota sinceritat la historia del moviment nacionalista català, y la conciencia'ns donarà la resposta.

Deixant de banda nombrosissims actes y fets que podríem retreure, sols recordarèm la intervenció decisiva que tinguè JOVENTUT en la celebració a Barcelona de l'última Assamblea de la *Unió Catalanista*, qui tinguè lloch malgrat totes les oposicions y temences que despertà, tant dels de fòra, com per part de molts dels de dins d'aquesta entitat. Mercès a aytal Assamblea fou proclamat oficialment l'amplissim criteri que avuy constitueix el principi capdal de l'autonomisme català y qui inspira tots els seus actes. Aquest criteri no està tan precisat com voliem y volèm encara, però no per això descansarèm nosaltres: un jorn o altre la victoria definitiva serà nostra. Per ara ja n'hi ha prou, puig la pràctica de la vida, convertintse en nostre

auxiliar, precisa, millor que totes les definicions, els criteris politichs y socials.

JOVENTUT, donchs, ja ha florit, ja pot morir; havent complerta sa missió, no es ja necessaria sa existencia: dèu deixar d'ésser.

JOVENTUT mor avuy plena de vida: y mor enduhentse un troç de nostra ànima; mor pera'l públich, però viurà en nosaltres.

Tal volta, y es molt possible, dintre un curt plaç sols nosaltres ens recordêm de qu'existí; es més que segur que, demà, el jorn del triomf de nostra causa, ningú's recordi ni tan sols de son nom; mes ¿què'ns fa? Nosaltres trametrêm l'ànima de JOVENTUT a nostres fills, y ella, un jorn o altre, anirà a integrar la GRAN ANIMA DE CATALUNYA TRIOMFANT.

TRINITAT MONEGAL

RENOVACIÓ INCESSANT

Me diuen que avuy desapareix JOVENTUT, y no per vellesa, ni per miseria.

¿Per què, donchs?

En el moviment catalanista actual no hi ha res fixo; tot bamboleja, tot cau.

L'antich «Centre Català», el *Diari Català*, *L'Avenç*, la «Lliga de Catalunya», *La Renaixensa* y altres desaparegueren.

De llurs despulles se'n han formades les entitats avuy existents y en formació, ab resta d'uns elements y suma d'altres.

L'única colectivitat qui's manté per ara en peu, després de llarga y profitosa tasca, es la UNIÓ CATALANISTA, arca santa del nacionalisme català.

Però jo'm pregunto a mi meteix: aquesta incessant renovació ¿es saludable?

Difícil es contestar aytal pregunta en absolut. Però jo'm tinch a mi meteix formulada la resposta, que faré rahonadament pública un dia o altre si les circumstancies ho precisen.

Entre tant, crech oportú y convenient sentar una afirmació, y es la següent:

Jo crech que tots els trevalls encaminats a dividir als catalans en grupos segons llur criteri religiós, politich o social serán pertorbadors si, *al menys*, no parteixen de la base de llur fraternal concentració dintre un organisme acoblador de tots ells; y aquest organisme avuy no pot ésser altre que la UNIÓ CATALANISTA, per sa honrada historia, per son elevat prestigi moral y per sa democràtica organisació, qu'es la millor garantia de neutralitat entre'ls criteris extrems dintre la més accentuada fermesa contra'ls enemichs exteriors.

Y afirmo una altra cosa: que si els capitosts de les distintes fraccions així no ho volen entendre, y els soldats rasos de totes elles, que sé opinen com jo meteix, no saben imposarho a llurs capitosts, l'anarquia més lamentable sobrevindrà al nostre moviment, y Catalunya serà un cop més victima de ses dissensions internes, per les quals se vegé un dia entregada a Reys forasters y sucumbí sempre en les lluytes per la seva llibertat.

Qui potest capere, capiat.

M. FOLGUERA Y DURÁN

Sabadell, *desembre 1906.*

TRUQUEN ELS JOVES

I

Mestressa, obriunos si os plau!
obriunos la porta!
Si es fort el sol que ara cau,
la sed es més forta.
Mestressa! obriunos si os plau!
obriunos la porta!

II

¿Quí som vos cal preguntar?
Jovent qui sedeja;
Obriu! que a cop de cantar
la gola'ns fogueja.
¿Quí som vos cal preguntar?
Jovent qui sedeja!

III

No es sed de vi la que'ns du
ni d'aygua gemada:
es sed del foch que rellú
en vostra mirada.
No es sed de vi la que'ns du
ni d'aygua gemada.

IV

Mestressa, res de fiar!
portèm bossa plena:
portèm cançons per pagar
y amor per la pena.
Mestressa! res de fiar!
portèm bossa plena!

APELES MESTRES

ALS HOMES NATURALS

Francament: me repugna que, com molts cops succeheix, se confonguin idees no sols diverses sinó contraries, com són la separació de l'Estat y la Iglesia y el despotisme d'aquell sobre d'aquesta; el laicisme y la guerra a la religió. Y heusaqui per què, apartantme del terrorista de la sarsuela quan crida:

> El pensamiento libre
> proclamo en alta voz,
> y muera quien no piense
> igual que pienso yo...

demano'l mès gran respecte pera totes les creencies religioses, pels ministres de tots els cultes, y per les liturgies totes. Y cert, com ja n'estich per experiencia propria, de que'l republicà qui's diu catòlich fa'l seu republicanisme sospitós, per això no amago que'n sòch; ans, al contrari, palesament ho declaro: que jo no vull que's creguin que com ells penso aquells de quals idees no participo; ni res es tan cobart y indigne d'homes com tapar la faç noble de la convicció ab la careta de la hipocresia.

Ah, còm el món n'està farcit d'hipòcrites! ¿No heu sentit devegades tronar contra la Iglesia, desde'l *meeting* y el club, a homes qui, l'endemà, ab la boca ab que la befaven y malehien, besaven en el temple la estola sacerdotal, fervorosos y compungits com suaus anyells de la remada santa? ¿No'ls heu vist aquells homes demanar al capellà, a qui deyen farsant o supersticiòs, aquella benedicció qui uneix l'home y la dòna devant del cel y de la terra, y escoltar atents y seriosos, com per gravarlos a la memoria, els concells matrimonials llegits del llibre de l'Apòstol? ¿No heu estat seguidors en els enterros d'ells o dels seus morts, presidits per la creu y el clero de la parroquia, qui entonava pausat les estrofes de l'himne majestuòs de la sortida del captiveri? ¿No heu entrat en la cambra ahont jeyen al llit malats, provehida d'ampolles d'aygua beneyta, de ciris del monument, de rosaris de Terra Santa, de dònes qui resaven, devotes, oracions seguides ab la intenció pels pacients, y bones pera fer fòra, tot al plegat, la malaltia y els dimonis? ¿No heu vist els noms dels llurs fills en les llistes d'alumnes dels colegis dels escolapis y dels jesuites, ahont els hi han portat perque'ls instrueixin en allò que qualificaven de preocupació y d'obscurantisme?

Tots aquests y altres exemples, de que vosaltres sòu testimonis, vos han fet avinent que la hipocresia abunda tant com l'herba en els prats, y que la predicació millor no es la que's fa ab paraules que'l vent s'emporta, sinó ab obres conseqüencials de les doctrines que's prediquen.

Per això, com jo, vosaltres vos descobriu reverentment devant dels homes convençuts, sien racionalistes o catòlichs, protestants o cismàtichs, esperitistes o juheus, tenint pera tots ells la estima que per llurs virtuts se mereixen, y acceptant les llurs doctrines o rebutjanles segons que s'identifiquen o no ab les vostres; però sempre associantvos de cor a les seves aspiracions generoses, efluvis d'esperits commoguts per l'amor a la veritat, qui baten d'ales dins del gabial del món, frisosos de volar cap a la llum sublim qui disoldrà tots el misteris, y banyarà en clarors de cel l'abraçada eternal de tots els homes de tots els pobles y tots els sigles.

Miquel Laporta

«ÇÒ QUI VIU SE PLAU MUDANT»

Wotan: *L'Or del Rhin*

Heus aci, antichs companys y llegidors de Joventut, una sentença del Mestre tants cops enaltit per mi en eixes planes, admirable com tantes d'altres qui curullen ses obres, de la qual me'n servesch ara perque enclòu ab tota justesa çò que penso al pendre comiat d'aquest periòdich.

En Wagner, com sempre, diu bè: el cambi es senyal de vida. Y al fèrvosen esment no'm podrèu dir que no prediqui ab l'exemple. Si una altra tasca mès feixuga'm va obligar a deixarvos ab recança, si me'n sò allunyat de vostres planes, però seguintvos sempre ab esperit, si deixi la Redacció per l'Associació, les filipiques per les conferencies, la tralla y el solfeig pel diccionari y les solfes, bé puch dir qu'era empès per quelcòm semblant a çò qui ara os empeny: per no devindre estantiç. Car resultava crùa y malagradosa la tasca de *criticar*, ab tant com sovinteja aci lo criticable, y tornar a dir un dia y altre les meteixes quatre veritats als quatre meteixos... diguemne artistes. En cambi, quànta no era la feyna positiva que hi havia per fer y no's feya! Per això acoblantnos els qui mès ens daliem per escomètrela, prenguerem la ruta que tots havèu vista, y si anèm o no errats, no sóch pas jo qui pot ni dèu judicarho.

Mes si os dirè, car no's tracta d'una apreciació sinó d'un fet ben palès pera tothòm, que tan bon punt s'acoblaren en un feix els

tions esbargits per ci y per llà, abrandaren, sis anys ara fa, una fogayna qui encara crema (y lo que cremarà!) y qui ha guspirejat fins en els més amagats indrets de la nostra terra. ¿Que açò haurà estat a proba de contrarietats y desenganys de tota mena? Qui ho dubta! Com els haurèu tinguts vosaltres y tot aquell qui's proposa fer aci quelcòm fugint dels motllos rutinaris. Mes tot ho rescabala la joya de veure que no's trevalla endebades, que les nostres obres van furgant arreu, fins al punt d'haver jo vist ab mos propris ulls y en un meteix prestatge un *Mayor*, un *Caja* y un *Cuentas corrientes*, frech a frech d'un *Tristany*, un *Siegfried* y un *Mestres*; de la meteixa manera que tots haurèu vist per demunt dels pianos (quan no sòn curullats de la terriça provinenta de casaments y bateigs) la nostra primera partitura catalana, mostrant esplendent l'escut del cavaller del Grial, barrat ab el nostre, y tal volta amagant als vostres ulls les vergonyes de qualque rebregada *Boheme*, qui avans hi regnava com mestressa absoluta y aviat, emparellada ab els ja moribonds *Huguenots*, anirà a raure polçosa al recó dels mals endreços.

Y si os parlo de tot açò, no pensèu que pretengui vantarmen infatuat, per la part que'm pertoqui, no; ho faig no més, en primer lloch, pera justificar la sola causa qui, malgrat mes repetides prometences, m'ha retingut lluny d'eixes planes, un temps per mi omplertes a dojo, fins abusar de la paciença del sofert llegidor; y en segòn lloch, pera oferir avuy com present els meus migrats trevalls a la benvolguda Joventut quan va a sa posta, car a n'ella, qui emmenà els meus primers passos en les lletres, qui m'encoratjà ab el caliu d'entusiasme que tots temps covava en son estatge y qui m'oferí una propaganda may prou d'agrahir, a n'ella, repetesch, se dèu si lo poch qu'hem fet s'es fet. A Joventut vingué a cercarnos aquell aplech de simpàtichs joves desconeguts qui volia de totes passades una *Societat wagnerista* (com ells ingenuament deyen); d'aquesta casa'n sortí la plana major de sa primera Junta Directiva (Zanné, Vilaregut), y en sa meteixa taula de redacció's feren els primers Estatuts. Joventut fou, donchs, la vareta màgica qui acoblà'l wagnerisme esbarriat; mercès corals a la qui fina avuy, en nom de tots els bons wagnerians.

Si'm reca força'l veure desaparèixer Joventut, més recança tindria encara veyentla estantiça. Car tot el qui romàn estantiç, momificat, es debades que segueixi fent diaris o llibres, omplint de coloraynes les teles o de soroll les orelles, car no aportant cap nou gra de sorra per l'avenç de la cultura, no serà altra cosa que un mort en vida. Curèu, donchs, estimats companys, de servarvos vius a través de la mort de Joventut; mudèu de forma d'expressió, mes no d'esperit; y si may per may os manca coratge o bé humor de ferho per vosaltres, posèu vostres coneixements y cabals, pochs o molts, al servey de la novella joventut qui puja. Y no'ns deturèm may pera que no'ns estaloni.

19 desembre. Joaquim Pena

INTIMES

Prometença

Les caricies que't faré
tu me les pagaràs dobles;
jo cada instant un petò,
tu dos per un, companyona;
quan el compte hauré perdut
còm tindràs el teu, hermosa!

Mes així y tot, per això
no'm cansaré de besarte,
t'iré besant a desdir
les mans, el front y les galtes,
y aquesta gorja de neu,
y aquesta boca rosada,
fins que, abatut per la sòn,
quedi adormit en ta falda.

No ho dubtis

T'ho juro pel recort de ma germana
qu'en el cel sía (si es que cel hi hagi.)
Vagi allà hont vagi,
hermosa del cor meu, la sombra teva,
a ta petjada seguirà la meva,
y siga allà hont siga,
companya de mon cor, fidel amiga,
que posis els teus llabis de magrana,
al meteix lloch hi deixarè estampada
del meus assedegats una besada.

Jaume Terrí

DUES AMORS

La meva amor se deya Amor.

La meva Amor tenia vint anys y vaig matarla.

La vaig trobar un jorn, tota enjogaçada, prop d'un niu joliu en que hi reya la esperança. Era tal com jo l'havia pressentida: jova, bella y sabia. La meva Amor me va somriure estranyament, car n'era misteriosa. Y jo vaig entregarme, vaig ferme esclau del seu misteri. Jo la volia tota, mes ella no's volgué donai. «¿Qué vols?» vaig dirli. Y ella: «Vull encantarte.» Ni'm volgué estimar, ni ésser de mi estimada. Mes no'm pogué enganyar, car jo l'aymava.

L'aymava tant, que vaig matarla. Jo no volia llegir en sos ulls cap més falsia, ni escoltar més la seva veu tremolosa: «T'estimaré morta—vaig dirli,—y seré feliç, perque morta serás tal com jo't volia, com jo t'havia pressentida.»

Y vaig matarla pera mi tot sol.

Pera'ls altres encara viu la meva Amor. Encara poden admirarla. Mes jo ja no'n tinch gelosia, car jo l'aymo d'un amor més pur: jo l'aymo morta. L'aymo morta, tal com era'l jorn que vaig matarla: plenament bella, serena, immutable. Si no l'hagués morta, haurien pogut robàrmela, besarla, prostituhirla.

Per això vaig matarla; perque, tal com era aquell jorn la meva Amor, no pugui ésser de cap altre. Ella's donarà potser benèvolament, resignadament, a *un bon senyor qui passa*.

Mes jo riuré: «*Ets un bon senyor qui abraces un cadavre!*»

Y la meva Amor, el meteix jorn plorarà: «*Ets un bon senyor qui passes!*»

Y ella no'l podrà estimar ni podrà ésser d'ell estimada. Y jo sentiré melangia, y ella recança. Y jo podré mirarla serenament y ella coneixerà'l neguit de la traidoría. Y jo podré dirli: «Encara t'aymo», y ella sols podrà sospirar: «Per qué'm mataves!»

Y jo li diré: «*Màtel si pots al bon senyor qui passa.*» Y ella no podrà matarlo.

—

La meva amor se deya Veritat.

La meva Veritat tenia set anys y vaig matarla.

Tant que m'havia costat de conéixerla! Y vaig matarla perque s'havia tornat trista, s'havia tornat vella. Qui no's torna vell, qui no's torna trist en set anys de vida plena!

Ningú ho sabia que fos vella, que fos trista. ¿Còm podien saberho si cada jorn era més rica, y portava més bells vestits, y podia empolaynarse y enlluhernar? ¿Còm podien saberho si cada jorn era més sabia, y s'explicava més bé, y endevinava més clar el secret de les coses? ¿Còm podien saberho, si ja hi estaven fets a véurela sortir quan l'hora justa sonava, ab el cap alt, serena la mirada y la rialla als llabis?

Els qui la estimaven de tant véurela y de tant tractarla ¿còm podien saberho que la estimació y el tracte llur me la feyen aborrible la meva Veritat? Jo vull que la meva Veritat sia jova y esquerpa. Jo vull dirla tota núa, y vull que al véurela y sentirla vos quedéu pensatius; que vos quedéu encantats, ab l'encantament del dubte. Jo vull que li cridéu «falsa», però que ses falsies vos impressionin. Jo no vull que la estiméu com jo la he estimada. Car si la estimessiu tant com jo, al ésser vostra ja no podría ésser meva. Jo'n necessito una pera mi tot sol, que poch a poch vos cediré. Jo necessito fer ab vosaltres lo que d'altres han fet ab mi: regalàrvosla, com se regalen les veritats ja fetes, ja madures, ja mortes. Perque jo vos la regalo morta.

Y morta l'aymo.

Ara a la meva Veritat admireula, estimeula, fruhiula. Jo ja no'n tindré gelosia, car jo l'aymo d'un amor més pur: plenament bella, serena, immutable. Jo l'aymo morta.

Ella's donarà potser benévolament, resignadament, *a un bon senyor qui passa*. Mes jo riuré:—Ets morta!

—*Ets un bon senyor qui passes.*

—

Y el meu amor de la meva Amor y de la meva Veritat mortes, serà etern y noble.

Elles, pobretes, sols podràn ferho veure que l'estimen al *bon senyor qui passa*.

EMILI TINTORER



RECORT

A la bona Fanny Palau

Cada vegada que alçant els ulls, apartantlos de la feyna qui'm reté al meu recambró d'estudi, contemplo la hermosa tela ab que m'obsequiares, penso ab les velletes de montanya, en les nostres velletes bondadoses, servadores d'un tresor inagotable de dolcíssima poesia voltada de rusticitat, com voltades d'espines admirêm les roses en els jardins plens de suaus perfums, d'ubriagadores essencies. Oh, les nostres velletes de montanya, bondadoses! Les admirares en ta curta, però delitosa estada al Collçacabra, somniador paradís de belleses incomparables. Te sortien al pas com les diminutes flors de marge, quan trescaves anhelosa cercant paisatges, escullint perspectives pera combinar, ab els colors de ta paleta màgica, esclats de llum vibrant, llunyaníes immenses, blavors de celatges esplêndits, boscuries verdejants, cimalles rocoses y solitaris y encantadors paratges ab la humil masia ennegrida, ab la ermita blanca, reliquiari de fe secular. En aytals llochs la trobares la teva velleta, traçudament calcada en la tela rica, a l'ensemps plena de sentiment. Potser sortia d'encaminar son esperit a unes regions més pures, més atreyentes, y, endevinantli la delicia agradolça de son ànima contemplativa, pogueres sobtar aquell aspecte de veritable naturalitat, secret reservat als artistes *per se*. Jo voldria conêixer el contrast que la naturalesa nostra produhi en tu al venir plena de la teva: aquella qui guarda'ls recorts de llunyana edat. L'Amêrica ho dêu ésser d'admirable; y al vêuret corpresa per la joya qui't sobtava petjant els altius paratges de la comarca més accidentada de Catalunya, sentia cert orgull, natural en els qui sospirêm per la total resurrecció de la patria estimada, posant a la tasca nostres forces y tot nostre entusiasme.

Jo t'ho agradesch molt que pensessis en nostres velletes montanyenques pera obsequiarme ab un recort al entornarten enllà del mar, somniosa y anyorívola. Les estimo tant a les velletes montanyenques! Elles m'han inspirat forces vegades en mos romiatges, y llurs relats, llurs penes, llurs glories, en una paraula: llurs recorts, que guarden avares, m'han fet omplir planes y més planes d'aquesta Joventut, per espay de set anys, els millors de la meva vida literaria. Per això avuy al ocupar un lloch, el més humil que'm pertoca, en el número de despedida feta ab força recança, he volgut consagrârleshi un tribut qui serà a l'ensemps una ocasió pera regraciarte l'obsequi d'aquell galant present.

Antón Busquets y Punset

PENSAMENTS

La franquesa's contradiu sovint; la hipocresia may.

El soroll, la vida, el moviment, a mi, més que d'altra cosa, me serveixen pera ferme estimar la soletat y la quietut.

Dir avuy lo contrari de lo que deyem ahir, es mudar de parer, millorantlo quasi sempre. D'això'ls necis ne diuen contradirse. Jo tinch un conill de guix qui no s'ha contradit may.

Modest Urgell

REVERIE

El sol ponent que ja no's veya
encenía'ls castells de núvols negres
qu'hi havía sobre'l mar...
¿Còm, aleshores,
va entrarme aquell estrany desitj d'anarmen
mar a travers, a la ventura
de temps de tota mena: fugir, sols,
veure altres coses y mudar de clima
y anâ a lo nou...
Les nits en la coberta
ohint onades y mirant estrelles,
y la tristesa de la solitut.
Després la joya d'acostarse a terra
y trobâ un món tot nou, y altres mirades
en altres ulls, y una alegría nova
y un tràfech diferent... Veure molts barcos
en un port gran tot ple de llum y estrèpit,
y vestida la gent de coloraynes,
y movediça com de formiguer.
Y jo ésser fort: sê un capità de barco
qui mana reposat al bat del sol
y tothòm se l'estima perque'l tem...
Ay! quàntes vides que voldría viure
aquestes tardes de repòs que'm dones,
sòrt casolana... ¿Torno a sê a setz'anys ..?

Joan Maragall

ALS SENYORS DIRECTOR Y REDACTORS DE «JOVENTUT»

Molt senyors meus: Ja'm dispensaràn l'atreviment d'escriurelshi aquestes ratlles, qu'espero no's pendràn a mal. Mes si res hi troben que'ls puga molestar, ja's faràn càrrech de que una persona, anch que sia de pasta d'agnus, quan pert lo seu pert el seny. Això es lo que'm passa a mi ara que les circumstancies m'obliguen a fer lo que no hauria gosat fer may, o sia pendre la ploma.

Jo no feya mès que plorar l'altre vespre, quan per la minyona'ls vaig enviar recado de que'l meu pobre pare, En Rafel Vallès y Roderich, se trobava greument malalt d'un atach hemiplètich sobrevingut al enterarse de que JOVENTUT plegava per cap d'any.

Avuy ja no ploro: avuy no'm puch estar de dirloshi que may, may de la vida'ls perdonaré'l trastorn que'ns han proporcionat. Però si tinch d'èsser franca'ls hi diré que ja fa anys que hi estich feta, jo, a les seves estranyeses, sabent que cada hu de vostès té un rey al cos, un rey d'aquells qui tenen la sòrt de poder fer sempre lo que'ls hi dóna la gana.

Donchs jo, qu'estich més enterada de lo que's pensen de certes interioritats, sè y'm consta que això de plegar JOVENTUT es un capritxo... y si ara m'exclamo es perque'm toca molt el viu aquest capritxo de vostès, que potser costarà la vida al meu pobre pare qui s'ha ferit y qui, encara que tot anés bè (que'l metge no'n dòna gayres esperances), Deu ajut quàn tornarà a èsser bo per'alguna cosa. Y, devegades, fins estaria per desitjar que no'n sortis d'aquesta: tanta es la por que tinch de vèurel patir després, quan ell se trobi sense la seva JOVENTUT, a la que crech qu'estimava més que a n'a mi, y que al practicant, y tant com a la farmacia. No fa sinó plorar tot el dia com una criatura, y de primer me creya que desvariejava, donchs a cada punt deya: «Egoistes! Mals deixebles! S'han begut l'enteniment!...» Què sè jo lo que deya! Perque, mitj embarboçat com parlava, vès qui l'entenia!

Aquesta matinada ha estat una estona ab la parla clara, y al veurem aprop seu m'ha dit: «¿Veus, Carmeta, filla meva? Això són els homes. Pren experiencia. Si aquests que me'ls he criats jo, que'ls he posats al món de les lletres catalanes, són així, tan volubles que pleguen una palestra al cap de set anys sense haver tingut ni un mort ni un ferit sinó sols algún desertor qui al cap d'avall a derrera hora hi tornaría; si aquests són així, considera còm deuen èsser els altres. Ara estàn tips y no's recorden dels qui encara tenim gana; són orgullosos de llur joventut (en alguns (?)!), y no'ls ve d'aquí fer uns quants anys de vaga ara que s'han cansat de trevallar per *amor al arte.* Carmeta, filla meva, tots són uns arruixats, uns capritxosos, uns... uns...»

Ja ni me'n recordo de tot lo que'm va dir el meu pobre pare, plorant com una font. Al vèurel d'aquesta manera a mi se me'n ha anat el sant al cel y he determinat escriurels a vostès trencant el motllos d'aquella part de ma educació que tinch rebuda a les Monges del carrer Mès Baix. Ja ho sè que no està bè que una noya escrigui a uns senyors, y ja m'ho penso que'm criticaràn perque ho faig malament essent aixi que tant vostès com el meu pare troben que les dònes qui escriuen, passat Víctor Català y L. Escardot, resulten cursis y tontes; però tant me fa que pensin lo que vulguin, que a mi lo que m'interessa es treurem el fel que tinch a dintre d'ençà que'l pare cap a ses velleses s'ha enredat ab vostès, com si li estigués bé a n'ell, qui se'n va del mòn, volen fer el valent y el jove.

Han de saber que n'he passat molts de disgustos jo per mor de la ditxosa JOVENTUT. Sinó que les dònes, que tant meteix sembla qu'hem vingut al món pera exercir la virtut de la paciencia (fins al dia que dihèm prou), som unes infelices. Y per això a hores d'ara m'hi havia anat fent jo a n'aqueixa deria del pare. JOVENTUT per aqui, JOVENTUT per allà, sempre estava ab JOVENTUT! Tocarli a qualsevol de vostès, era pitjor que obligarlo a suprimir el pot de sangoneres que tè en un dels armaris de la rebotiga, o bé a introduhirhi *ballons* d'oxigen, o a deixarse pelicular. Males llengües van dir que si escrivía a JOVENTUT era pel reclàm de la farmacia, y més quan se determinà a ferhi obres, però jo estich que ab la ditxosa JOVENTUT no feya mès que perdre parroquians, perque pensant en vostès se distreya continuament, ell qui es home de tant pes. No sempre feya exactes les receptes, y una vegada fins va donar remey per l'histeri a un camàlich qui havía pres mal, y com a professor en parts, s'hi lluhía tan poch d'un quant temps ençà, que les dònes del vehinat ja li deyen l'esguerra-cries. Però en fi, què hi ha que dir si l'home així hi disfrutava!

Donchs *bueno*: ara que's feya vell y no tenía altra alegria que la de donar de tant en tant algún entretoch a JOVENTUT, y veya tot cofoy y orgullós còm s'anava aguantant la revista, y que ja tenía set anys; ara que tanta satisfacció sentia explicant a tothòm les campanyes de JOVENTUT, les reputacions artistiques que s'hi havien creat, lo útil qu'era aqueixa revista com a camp obert a tots els qui volen y poden fer quelcòm pel renaixement català, ara vostès, sense còm va ni còm costa, han dit «pleguèm». Ah, sí, pleguèm, pleguèm! Lo que fan es satisfer el seu egoisme, mirar per la seva conveniencia, al plegar ara!

Donchs jo, que no sóch més que una trista dòna, els hi vull dir una cosa que potser no la saben encara, vostès qui saben tantes coses: una qu'he trobada escrita en un dels llibres del meu pare, y qu'es la següent: Vostès al fer JOVENTUT, han donat al públich una cosa que'l públich s'ha feta seva y que, per èsser ja esdevinguda una obra nacional, sancionada pels anys y per la benevolença dels catalans, no tenen el dret de pèndreli a Catalunya. Si vostès *s'han donat* al públich, solament deixantlos ell poden rependres vostès meteixos. Si pel públich han trevallat y el públich ha acceptat reconegut y agrahit aqueix trevall que ara troba lligat a la seva vida intelectual, ¿per què no continuar la bona y profitosa tasca? ¿Per ventura l'han feta *pera vostès sols* la JOVENTUT? Donchs no's coneix, perque no la regalaveu pas, y jo sè les pecetes que hi havien gastades, fentla comprar d'amagat per la minyona, aquelles amigues meves qui tenen una mare molt de missa o un pare menys coneixedor del mòn que'l meu (vera «Enciclopedia Ambulant», com el practicant li diu), qui tants viatges tè fets a l'estranger, y tants estudis hi ha dut a cap, y ab tan grosses relacions y amistats hi compta: politiques, cientifiques, literaries... etc.; sobre tot a França, a Bèlgica, a Suecia, a Alemanya y a Russia. Y no diguèm d'Amèrica.

Això es lo que jo tinch per lògica, encara que'ls sembli lògica de rebotiga. Mes no donaràn pas el braç a tòrcer vostès. Y ca!, primer se suicidaràn que no pas esperar la mort tranquilament, la mort natural vinguda desprès d'ua vida de bona sembrada; perque morir aixi fa *vulgar;* y vostès, els *superhomes*, pensant això, me fan l'efecte d'uns *super... petulants*.

Y tant que diuen de les dònes, de les dònes!... Oh, y el pare y tot que desde JOVENTUT també's va enfilar contra nosaltres, setmanes enrera! Potser si que això ho explica tot; potser si que vostès, feministes afeminats y inconseqüents, veyent en tot l'ombra de la dòna, s'han dit: «Noys, el carro'ns va pel pedregal, les faldilles *s'en mêlent!...*»

Ah, y donchs ¿què's pensaven? ¿que jo no'n sabia de parlar francès? Ay, pobrets! Y tantes coses com sé que fins el pare ignora y que sortiràn a son temps, quan sien madures!... No ho sóch jo com les altres noyes qui no més entenen en fer mandonguilles, confitures y cataplasmes: y això encara!

Y vetaqui que vostès fugen, que deserten, que'ns planten... oh, superhomes!... Donchs, perque ho sàpiguen, a les dònes catalanes no'ns venien d'aquí vostès, y no pensavem pas fèlshi cap mal, ni tan sols nosa, que al mòn hi ha puesto pera tothòm; però...

No puch seguir, perque sento que'l pare's belluga... Ay, Deu fes que anés per bè! Al despedirme'ls hi vull dir que aquest disgust que'm donen plegant JOVENTUT y fent caure al meu pobre pare (tota una reputació europea y americana!) ferit del quarto dret, no'ls hi perdonaré may. Y que'm revenjarè!

Entre tant, els hi desitja salut y... satisfacció personal sa franca y lleal enemiga.

CARMETA VALLÉS - RODERICH Y VENTOSA

---

* * *

A en Lluis Via. Present. Bon amich: Els qui coneixen JOVENTUT y recorden ses campanyes nacionalistes, han de tindre gran sentiment de que aquest sia l'ultim nombre del valent setmanari qui durant set anys ha vingut sembrant a aixàm les doctrines de la *Unió Catalanista*.

Que la llevor no hagi caygut en terrer xorch es el desitj de son afectissim y devot servent.

JOSEPH M.ª ROCA

BONA RECORDANÇA

Amich Via: Me diuen que deixèu de publicar JOVENTUT desde primer d'any.

Molts sentirèm anyorances d'aquell parlar vostre franch y sincer, d'aquell noble apassionament ab que defensaveu lo que creyeu honorable y bo, d'aquella amplitut d'esperit ab que judicaveu els fets, els homes y les coses.

Jo no sè si sempre heu estat justos. Mes si haguessiu comès alguns errors, tots haurien quedat purificats pel foch dels vostres enamoraments catalanistes qui han fet vibrar els nostres cors tantes vegades.

Heu mantingut el criteri lliberal dins del Catalanisme, en dies en que tot ell semblava pendre orientacions francament conservadores.

Heu trevallat hardidament per l'art, per la cultura, per la educació del poble...

L'obra qu'heu fet queda viva y feconda. Y per això, al desaparèixer la vostra JOVENTUT, comença una virilitat plena d'esperances rialleres.

ILDEFONS SUÑOL

COMIAT

Fa tres anys que'ls redactors de JOVENTUT, del tot desconeguts meus fins aleshores, volgueren admetre la meva colaboració; un any després tingueren la generositat ab mi de volerme considerar públicament company llur en la tasca de redactar el periòdich.

Durant aquests dos anys, donchs, he pogut considerar JOVENTUT com una cosa propria, y, derrer vingut entre mos companys, sóch sens dubte qui més probes de la llur consideració y estima té rebudes. Es ab vera emoció que faig aqui públich testimoni de mon agrahiment.

Haventme encarregat ab preferencia de la secció del periòdich destinada a seguir el moviment bibliogràfich de Catalunya, me trobí ab que'ls meus antecessors havíen fet de les *Notes bibliogràfiques* quelcòm més de lo que'l titul indica: era aquella una veritable escola de crítica literaria, hont molts crítichs barcelonins haurien degut acudir a pendre lliçons d'independencia de criteri y de rectitut en el judicar. Lo que jo he fet després ha estat sempre dintre d'aquest meteix procediment, fent esforços constantment pera suplir ab l'estudi la manca de preparació inicial en que'm trobava y continúo trobantme pera fer dignament l'ofici de crítich. Pera que no cregui ningú que això que dich es dictat per una falsa modestia, vull afegir tot seguit que crech, de molts altres qui també exerceixin de crítichs, que's troben en pitjors condicions que jo.

Lo ideal en materia de crítica fóra que'l crítich, per sa vasta y sòlida cultura, estigués sempre intelectualment per demunt dels criticats y pogués dignament ésser llur mestre teòrich; car la crítica es en cert modo un procediment pedagògich aplicat *a posteriori* sobre l'obra d'art. No essent quasi sempre possible trobar aquest crítich ideal, vaig a dir lo que jo crech més precis a la crítica, pera que en el nostre país resulti *estimulant* sobre tot.

Crech que'l crítich ha de començar per ésser entusiasta de les materies de que ha de tractar. Un crítich sense *entusiasme* no pot fer més que ofendre la dignitat dels qui's veuen subjectes a la seva crítica. El judici sobre una obra literaria, per exemple, no pot interessarnos sinó en quant el qui judica es un apassionat de la literatura: cal que'l crítich *senti* intensament, y s'apassioni (no per l'autor sinó per l'obra) pera que la crítica resulti congruent ab les emocions que l'obra pugui produhir en el públich. Un crítich qui no's senti *actual* dintre les corrènts artístiques en que ha estat engendrada l'obra, may podrà ésser un bon crítich. Qui no *capeix* no pot *jutjar.*

Segonament, crech que'l crítich dèu *sinceritat* a l'autor y al públich. L'amistat qui fa sovint deixar d'ésser sincers als crítichs, es una falsa amistat. Y, per altra part, si el crítich té agravis personals d'algún autor y no sab oblidar aytals agravis al judicar l'obra, la seva crítica es senzillament una claudicació. Un crítich venal, per diners, per simpaties o per lo que sía, es un home funest pera la societat; y si les circumstancies l'han colocat en lloch desd'hont sa veu devé prestigiosa, sa crítica parcial es una infamia.

D'aquestes dues virtuts, l'*entusiasme* (element sentimental) y la *sinceritat* (element cerebral), ne pot eixir, al meu entendre, la vera y útil crítica susceptible de crear l'*estímul.*

Catalunya, avuy més que may, reclama són crítich, com l'han tingut tots els pobles qui han assolida una força intelectual important. El nostre Taine encara ha de nàixer; emperò pera produhirse necessitarà un ambient lliure de preocupacions y de falsos respectes, com únicament en el nostre país ha existit durant set anys dintre JOVENTUT.

R. MIQUEL Y PLANAS

ELS DRETS DE L'HOME

La gorra, torta, sobre'l front;
l'ull aturat, entendrit, mústich;
el belf penjant, inflat y rústich;
l'ayre perplex d'un gran afront;
de nas a un tell que atrapa enfront,
monologant, palpiç, ronch, frústich,
y balançant, rítmich y... acústich!

com un gran pèndol cap per'mont,
el rey de tot, enamorat
de sa suprema llibertat,
més que un bocoy ubrïacat,
y ab una vèrbola ideal,
declara al tell del caminal
qu'ell vol... *sufraaa... gui universal!*

VÍCTOR CATALÁ

PAISATGE DE TARDOR

La mar es calma y blanquinosa; sembla talment qu'hagin escampat oli en sa planura, ahont serpegen petites ombres blaves produhides per lleus onades somortes. En l'horitzó la calitja vermelleja sobre la linia clara del mar.

Vols de centenars de gavines s'apleguen vora la costa, gronxantse com barquetes de paper sobre les minúscules ones.

La gent omple'ls olivars, recullint les negres olives escampades per les travesseres. La fortor de l'oli nou s'espargeix pels carrers y places, eixint dels trulls, qui trevallen dia y nit.

Els pescadors aprofiten el bell dia per'anar a cercar grotes y a pescar calamarços.

Una nuvolada cendrosa tot d'una treu el cap per la montanya, y en un moment cobreix el cel; les ànimes de gat sotils y lleugeres passen per l'ayre y's posen sobre'l mar; allà lluny, a l'horitzó, una ratlla de vent pinta d'un color moradench l'aygua, y algunas ratxes perdudes, vora en terra, clapegen ab taques fosques sa blancura que, ja ha enterbolit la nuvolada.

La ratlla llunyana del vent avança. Com un espectre's veu sortir de la punta'l pailebot qui ha passat de bon matí vers el Cap de Creus, semblant una au espantada buscant rufugi a dins del port.

Mes enllà, les parelles del bou venen del bordo cap en terra, y el vol de gavines s'agita pres d'estranya frisança arràn de les ones.

Els bots dels pescadors giren cap y cùa, y a força de rems, depressa, depressa, venen cap a la costa.

En la llum del cel, en les remors de l'ayre s'endevina'l mal temps qui s'acosta ab marxa furienta. Ja comencen els barberols a arremolinar la póls, y giravolten per l'espay les fulles grogues dels ceps, les daurades papellones de la tardor.

Cau un petit ruixat de fredes gotes missatgeres de la neu de la montanya, y al rostre s'hi sent com la impressió d'una mà gelada qui vos tirés enrera. Es la gropada qui arriba, retrunyint com un tro y fent tremolar la terra com un terratrémol.

En un moment s'ha apoderat de tot; núvols de póls y caragols de fulles l'assenyalen enlayre; les onades qui retorcen llur escuma, anantsen cap enfòra, la fan veure en el mar, y els arbres qui's dobleguen y senten esqueixarse llurs branques tendres, desde lluny la mostren en la montanya.

Se sent el galop de sos esquadrons desbocats, y un batement furiós de portes y finestres, mentres cau de per tot el calsobre, y s'aixeca de la terra l pedreguet com si fos sorra.

Totjust toquen al mar les rabentes ratxes, arrenquen plomeralls d'aygua polsejada, qui més enllà són vels finissims qui voleyen sobre les ones, y, mar endins, agombolament de núvols transparents y irisats, póls de granet de vidre volador o fum blanch y lluminós, ab brills d'escuma. Tot es una fumera, com diuen els mariners. Els esculls de la entrada de la badia no's veuen, coberts pel teló d'impalpable glassa qui s'alça continuament de la masegada planura liquida.

Es la mestralada triomfadora, qui desde els alts cims baixa a apoderarse del mar, y s'ensenyoreix de Catalunya, del Roselló y de la Provença, lligantlos y fent batre llurs cors ab el meteix ritme. El cel s'es fet blau, intensament blau, al pas del vent dominador, del mestral qui regna en nostra terra desde que la conegueren els homes, y qui ha vist passar pobles, desferse races y desaparêixer nacions, mentres qu'ell sempre dura. Son halé imprimeix senyal a tot quant toca; els homes y les encontrades reben el segell de son domini. Està renyit ab la feblesa y cal ésser fort pera resistir ses fermes embestides. Quan vol, com avuy, gosa del mar tot sol, fent fugir a tothòm com un aymant gelós de sa estimada.

—

La gent torna depressa dels olivars, ahont el vent arrenca arbres d'arrel, y tothòm cerca aixopluch. Molts bots han tingut de quedarse per les platges més properes. Una parella del bou, qui no ha pogut entrar al port, ha cercat el redós de la costa d'enfòra.

Passen pe'l cel, verament desbocats, núvols grochs y cendrosos, color de ventre de conill, núvols esqueixats qui, al passar, deixen caure'ls bufaruts qui fan trontollar tot el poble.

Toquen a morts. Ha clucat per sempre més els ulls un jovenet qui patia del pit; ha sigut arrebassat y haginat com les fulles seques y encarcarades qui esperen el vent de la tardor.

El pailebot ha donat un cap a la costa, puig ab les estrebades son vell patró tem restar sens àncora. Y quan està segur, baixa a terra y se'n va a saludar als mariners retirats, reunits en un devall emblanquinat, qui ostenta en ses parets els retrats d'en Pi Margall, d'en Robert, d'en Verdaguer, d'en Salmerón y d'en Krüger.

Allí estàn jugant al solitari, aixecant de quan en quan els ulls pera veure'ls barcos qui passen. Avuy els posseheix per complert la mestralada; tots són ulls pera veure còm s'entornen foragitats del golf els vapors qui gosen intentar sa travessia.

El vell patró hi entra com sol entrarhi sempre que'l mal temps el porta per aqui. Fa anys que desde Tarragona porta'l vi del Priorat a Portvendres, pera ferne aperitius que després nosaltres bevèm com cosa forastera.

Tots s'aixequen pera saludarlo, y al encaixar li pregunten:

— ¿ Còm es Mussiu Vidal?

— Ja ho sabèu — respòn sense treures la pipa de la boca. — Com sempre: esperant l'hora. Cada matí, al obrir els ulls, me prench el pòls y quan sento que bat, allavors dich: Cal llevarse, Mussiu Vidal: encara't toca un día mes de càrrega. —

Tots se posen a riure de l'acudit, que ja coneixen per haverlo dit altres vegades, y el fan seure en un tamburet, al costat de la taula ahont n'hi ha un qui fa'l solitari y sis qui l'ajuden.

A fòra se sent xiular el vent enfurismat, y de tant en tant arriben remors qui creixen y minven, semblants a la cridoria del poble revolt en la plaça pública.

Frederich Rahola

COMIAT D'UN REDACTOR

Avuy mor Joventut. Y mor gloriosament. Mor aprés una campanya de set anys.

Joventut ha desvetllades moltes energies adormides. Ha parlat de coses qui a Catalunya eren noves. Ha ajuntades y foses moltes idees qui vagaven solitaries. El gloriós Victor Català hi ha fetes les seves primeres armes de prosador. En Joaquim Pena hi ha fet conèixer el wagnerisme. L'Emili Tintorer hi ha desenrotllat un sistema de crítica teatral verament metòdich. En Pere Riera s'hi ha revelat com a primer dels sonetistes catalans. Y L. Escardot, la exquisida autora de *Bolves* y *Clixés*, també s'ha feta conèixer a Joventut.

Mes no es per aquests sols motius que Joventut mereixerà recordança; el més gran mèrit de Joventut es haver creat un ambient de respecte mutuu. En gayrebé totes les publicacions cotidianes o periòdiques, els llurs components han de tindre — o simular — idèntiques idees y aficions: a Joventut quiscú dels redactors ha escrit sempre çò que ha volgut. Y may els seus companys s'han sentit molestats pel fet de que les seves idees contredissin les llurs.

S'es feta, donchs, tasca civilisadora, de vera cultura. Pot ja morir Joventut, perque, com ha dit en Pi y Margall, *la mort es un accident de la vida*. Y en la vida catalana, qui es eterna, restarà quelcòm dels mots de Joventut.

A reveure, lectors!

Geroni Zanné

PÀGINES FESTIVES

DESPEDIDA

Acabo de rebre pel correu interior la següent carta, que m'apresso a remetre a l'amich Via pera sa publicació:

«Barcelona, 21 decembre de 1906.
Sr. D. Alexandre Font.
Present.

Apreciable *pare nostre:* Havent hagut esment que Joventut ha decidit deixarse'ls cabells blanchs, posant de banda la *Crème Simon*, les tintures, els cosmètichs y demés potingues d'amagar anys, els qui sotscrivim, personatges de les *Pàgines festives* qui, com a bons barcelonins, som aymants de les bones formes, hem decidit despedirnos dels habituals llegidors de la esmentada revista utilisant les planes de la meteixa.

Hem cregut del cas el fer el despido nosaltres directament y no per la intervenció vostra, estimat *papà*, puig verdaderament hem sigut nosaltres els qui, ab la nostra xerrameca, havèm fet sempre'l gasto, y no vós, qui sòu home de poques paraules.

Aixi es que desitgèm a tothòm salut, *peles* y pochs amohinos, y ens despedim coralment dels llegidors de Joventut, ab la esperança de tornarnos a posar en contacte aviat desde les pàgines de la *Biblioteca*, ja que aquesta trigarà temps a envellir.

A reveure, donchs.

Després de pregarvos procurèu la inserció de les precedentes ratlles, aprofitèm la ocasió pera testimoniarvos el més profond *amor filial*.

Casimir Verderol, proprietari de *La torre en venda*; *Severí Setpenes*, el marit de *Incompatibilitat de caràcters*; Jordi Canyameres, l'espardenyer de *Monomania «sportiva»*; Camila Aygüesmolles, viuda de Clenxatorta; la mamà de *Concells maternals*... (Segueixen les firmes.)»

Y ara'm toca a mi el despedirme dels benvolguts lectors, parodiant el conegut final de saynet:

« y aqui dono fi a les *Pàgines:*
perdonàu ses moltes faltes. »

Alexandre Font

A «JOVENTUT»

L'any 1901 jo no sabia escriure un mot en llengua catalana. Familiarisada desde la meva infancia ab la literatura francesa, y més tart ab la castellana y la italiana, parlava correctament ma llengua nadiua'l català, però me'n era quelcòm dificultosa sa lectura. No per això deixava de llegir y admirar fondament nostres poetes.

Durant l'estiueig de 1901, pera complaure a uns amichs, catalanistes fervents, vaig llençarme a correspondre ab ells en català. Recordo encara, ab certa emoció, l'angunia ab que vaig començar ma primera lletra. Estava certa de trobar els mots justos pera expressar la meva idea, mes ¿y la ortografia? Després de bona estona de restar ab la ploma enlayre y els ulls fits en les vigues blaves d'aquella vella masia del Vallés ahont ens torrava'l sol, me senti una gran halenada coratjosa. Els anava a fer tan contents als bons amichs llunyans ab el meu assaig!

Era aquell estiu, també, el de mes primeres cançons. L'esperit catalanesch s'apoderà completament de mi, un dia al rebre en present de l'Apeles Mestres son admirable *Llibre d'hores*. L'obri demunt del facistol del piano, y no sé còm, jo qui may havia compost una harmonia; me vaig posar a lligar notes de popular cayent que m'eren dictades per aquells versos deliciosos, persuasius y manyachs, qui anaven ensenyantme ells meteixos el tresor de llur melodia.

Y ma primera carta en català nasqué gayrebé'l meteix dia que ma primera cançó catalana. Després... oh! després aquells amichs de qui parlava començaren a dirme tots joyosos que'ls escrigués sempre, sempre en català, perque *ho feya d'allò més bé*. Naturalment, malgrat conéixer d'anys la bona y lleal amistat qui ens unia, cregui en una mentida, tan galant com obligada, de llur part.

Y tornarem a ciutat, y durant tot l'hivern, en que no tingui ocasió d'escriure gayre, m'agafà una febre de llegir obres catalanes!... Y cada cop me sentia més *empoignée* per les coses de nostra terra, fins que un dia de maig de l'any 1902, al anar a despedir una volguda amiga meva qui marxava a Madrid per les festes de la coronació del rey d'Espanya, vegi en la estació aytal moviment de vida, que m'en senti impressionada.

— Oh! — vaig dirme. — Si un fos un Vilanova, quin partit se'n treuria de tot això! —

Jo no era certament un Vilanova, mes era una atrevida, una arruixada, ja que, un cop de retorn a casa, pera esvahir del meu esperit el sentiment de tristesa que'm deixava l'ausencia de l'amiga, vaig agafar ploma y paper y ab la més impertorbable y inconcebible serenitat, com qui sab ahónt va (!), vaig escriure en lletres ben grosses, al cap d'amunt d'un primer full ben blanch, ben bonich: *Clixés de Maig*, ab una eloqüent y resoluda ratlleta a sota.

Y vaig començar a ennegrir planes y planes, abocanthi tot allò que acabava de veure, y al finir el meu escrit, francament, no vaig restarne tan, tan malcontenta com era de témer.

Mes ay!, que desseguida se m'aparegué'l revés de la medalla.

— *Bueno!* ja està. Però ¿què'n faig jo, ara, d'*això?* —

Certament no sabia pas qué ferne, d'*allò*. Y el mal era que frisava pera *ferne quelcòm*.

Per res del món haguera gosat confiar a ningú'l meu ridicul atreviment. *Bas bleu!* Escriptora! Y ara! Jo escriptora! Bona la fariem. Si se sabia, quina vergonya! De lo que de mi en pensessin els homes no'n tenia tanta por com de la opinió y de la critica de les dònes. Oh! aquestes!... aquestes són ferotges. De dònes catalanes qui escriguessin sols sabia'l nom de na Dolors Monserdà de Macià, y aquesta ho feya prou bé pera que no m'inspirés un gran respecte la idea d'entrar en el gremi.

Y aixi els *Clixés de Maig*, durant forces dies, romangueren tristament desats.

Mes jo'm sentia atormentada per un burinot intern qui'm brunzia seguidament:

— Apa! Coratge! Proba, proba, dòna; enviaho a qualsevol diari ab un pseudonim. Si t'ho publiquen, serà senyal de que'ls teus amichs no t'enganyaven. —

De publicació catalana poch que'n coneixia cap; tan sols llibres. Y perseguint la meva deria, parlant un dia ab l'Apeles Mestres vaig demanarli quina era la revista o diari qui portava la devantera en la literatura catalana, car *m'hi volia abonar*.

El poeta m'indicà JOVENTUT.

Així'm vaig resoldre a enviar els meus *Clixés de Maig* a la plaça del Teatre, per si els feyen el pes.

Altre conflicte s'alçà al moment de tancar baix sobre l'articlet. No hi havia firma, y jo sabia que sens aquest requisit no'm fóra pas admès.

Vaig estar a punt de *renunciar a la gloria*, quan tot d'un cop, el meu fillet, inconscientment, destrià la derrera boyra dels meus dubtes. El menut, ja força traçudet en l'art del llapiç y del pinzell, estava al meu costat entretenintse en ilustrar, pera les seves germanetes, unes petites targes de llom daurat. Demunt de la taula, devant del petit artista, corrien tot de cartronets verts, roses, malves, blaus de cel, lluhint una o altra floreta pintada en un cantó. Hi havia rosetes, margarides, *myosotis* y fins escardotets. Oh! ja hi tenía d'allò més traça, el meu hereuet, en dibuixar escardots. El cartronet de més a la vora meu ne duya un de pintat, molt bufó, y, sobtadament el prenguí, agrahida.

En aquell cartronet vaig adreçar dos mots a la direcció de JOVENTUT, oferintli *el meu primer trevall*, y pregantli que'm permetés guardar un incògnit al que m'obligaven el meu sexe y circumstancies particulars.

Alea jacta est!

Tres setmanes més tart, en un tramvia, devant meu, dos joves, JOVENTUT en mà, comentaven els meus *Clixés de Maig*.

— ¿Qui es aquest Escardot? — demanà'l més jove.

— Ps! —respongué l'altre.—Qualsevol d'aquella colla de jovenalla qui va per allà!... —

Jovenalla! Y ja feya més d'un any que m'havia trobat als polsos uns quants cabells blanchs!

Còm recordo ab quines sotragades me batía'l cor y quina xardor me pujà a les galtes! Vaig baixar del tramvia desseguida, no sé si ab ganes de riure o de plorar. Poch se pensaven aquells dos desconeguts la profonda impressió que llurs paraules acabaven de produhir! Y, corrent, me mancà temps per'arribar al primer *kiosco*.

Quína emoció'm produhi aquella simpàtica taca groga, tan galanament espigada y assoleyada per l'Adrià Gual!... Hi eren els meus *Clixés de Maig* a JOVENTUT, hi eren! Si hagués gosat haguera besat aquelles planes, allí en ple carrer, devant de tothòm... Oh, criaturades eternes!

Aixi nasqué L. Escardot; aixi's lligà a JOVENTUT.

Durant el primer any, tots els meus trevalls foren benèvolament acceptats y publicats en la simpàtica revista ahont ningú sabia encara qui era L. Escardot, fins que, pregada de donar mon veritable nom, no'm restà altre remey que atendre a una justa y rahonable pretensió, y, per'aquella redacció, renunciar a l'incògnit.

Han passat alguns anys. La poca bona feyna qu'he pogut fer en el camp de les lletres catalanes, ab més bon y creixent desitj que acert, la dech a JOVENTUT. Res ha d'estranyar, donchs, la ingenua confessió de que'm saltaren les llàgrimes al tenir noticia de que JOVENTUT deixaria de sortir desde l'any prop vinent.

Les dònes tenim fama de plorar fàcilment; això podrà ésser cert, mes jo puch assegurar que, a aquelles qui hem plorat per les irremeyables tristeses de la mort, per les fondes sotragades animiques, ens costa més de plorar per les petites coses qui solen deixarnos indiferents o poch menys. Y les meves llàgrimes, al veure desaparèixer JOVENTUT, m'han dit quàn real y pregona era la meva pena.

Dintre la meva vida, ahont ja tants sols s'han post per sempre, se'n va encara un dels qui més escalf me donaven, com una nova joventut qui's fon en el passat sense retorn. Aquesta JOVENTUT me deixa com l'altra'l greu y la dolçor de les memories, y no sabria pas tampoch oblidarla may.

JOVENTUT m'ha fet un bon lloch en ses planes; m'ha donat amistosa y respectuosament les mans, aixamplant per mi sa sardana de germanor, y, mercès a JOVENTUT, m'es permès ara ocupar un petit lloch entre tots aquells qui poden ensenyarme encara tantes coses.

JOVENTUT té dret al meu agrahiment, a ma sincera y lleal afecció, y'm faig un dever ben grat de ferho constar aquí, tot això.

Per primer cop en ses planes, l'any 1902, hi fou el nom de L. Escardot estampat; per derrer cop el poso jo en sos derrers fulls, commosa y agrahida, remerciantla, a n'a-

queixa volguda revista, d'haver donat una hospitalitat afectuosa qui ha permès entre les punxes d'un pobre y vergonyant escardot, a na Carme Karr, de ferse'l mès petit dels llochs en el gemat camp de la literatura catalana per la que tant ha fet sempre JOVENTUT.

L. ESCARDOT

Desembre, 1906.

EL NOSTRE ESTIU JA ES PASSAT

El nostre estiu ja es passat. Els de JOVENTUT volèm prepararnos pera l'hivern. A nostra aparició'ns deyen els del *tot o res*. Ho hem sigut *tot* en quant a sinceritat, *res* en quant a petites mires interessades. No'ns hem cregut infalibles, no hem volgut èsser exclusivistes; sempre hem entès que totes les tendencies tenen dret a la vida, y n'hem encoratjades moltes per crèureles honrades, y hem combatut als homes qual esperit ens semblava migrat, y pera ferho no hem mirat si's tractava d'amichs o d'adversaris. En nostre amor a la veritat no'ns hem contradit may; en altres coses potser si. Ens doldria mès mancar a la veritat que incórrer en contradiccions. No hi creyèm en els esperits tancats, en els infalibles, en els qui may se contradiuen. Per no creurehi, no hem estat a les ordres de cap capella o secta, ni hem volgut que ho semblés la *Unió Catalanista*, ahont cabenthi nosaltres, hi cabia tothòm. JOVENTUT no ha sigut, no ha pogut èsser may cap secta ni cap capella. Hem sigut nosaltres, y ab nosaltres la Vida evolucionant amplament; y dintre l'autonomisme català, aquesta redacció ha pogut donar bons exemples d'autonomia individual. Sabiem que'ns farien el buyt, mes en nostra independencia hi havia nostra força, y el buyt no'ns l'han pogut fer ni els qui mès ho pretenien. Demà, si no fossim lo que ara som, si JOVENTUT se gastès o's fes vella, tal vegada'ns el podrien fer. Mes aqueix demà no ha d'arribar. Avuy pleguèm, ja realisada la nostra tasca, sense guardar odis pera ningù, sense penedirnos de res. Y sòn molts els qui tenint idees contraries a les nostres, y fins considerant complerta la missiò de JOVENTUT, deploren que desaparegui. Aquests sòn els homes lleals: dels demès tant se'ns en dòna.

—

El nostre estiu ja es passat. La hivernada s'acosta, y en hivernades futures la nostra JOVENTUT ens semblaria un vell temple solitari en mitj d'una gran extensio nevada. Ara hi acuden els fidels desafiant els vents y les borrasques, atrets per la xardor recomfortant que hi ha sota ses naus; mes els qui som oficiants d'aquest temple may els hem cridat als fidels, ni els cridariem may; y demà ja no'n vindrien tants, y el temple romandria oblidat, y les harmonies de l'orgue nosaltres sols les sentiriem, y als nostres cants no hi respondria cap mès cant, y el foch de nostres ulls no's reflexaria en els ulls del poble illuminat, ni els cors fervents s'encendrien a l'escalf de les lluminaries de l'altar, fet tot ell una brasa. Qui sab si ab els anys, poch a poch, el nostre fervor minvaria tambè. Qui sab si el fret de fòra'ns arribaria a dins. Lo indubtable es que seguiriem dihentnos joves y fentnos vells... Val mès que'l tanquèm el nostre temple, aquest temple qui may ha estat capella y qui podria esdevenir capella enrunada. Val mès que'l tanquèm, y que cada hu de nosaltres el tingui dintre'l pit el propri temple.

—

El nostre estiu ja es passat. A les primeres fredors de l'hivern JOVENTUT m'apar una planta verda y ufanosa, voltada d'altres plantes de fulles groguenques o consumides. Sempre ha estat conreuada ab amor, mes ja no som tants jardiners com erem a espurgarla, ni tants companys a guardarla. Tal volta minvaria'l nostre zel, y cada dia la guardariem menys; y els visitants de la planta, devots o curiosos, qui ara sòn tants, arribarien a trepitjar en llurs passejades el gert fullàm estès per terra; y les humitats el podririen... Val mès que la tallèm d'arrel la nostra planta, y la exposèm al sol, y la deixèm assecarse y morir. La mort no es temible com ho fòra la corrupciò. Que la nostra planta no's pugui may podrir ab humitats malsanes; que no pugui tampoch escampar bafarades corruptores; que s'assequi y's torni pòls. La pòls es impalpable, però brilla al sol.

—

El nostre estiu ja es passat, y les cullites de tardor ens semblen bones. JOVENTUT no passarà les vetlles d'hivern sentintse feble ni

enfredorida. No sería la del *tot o res;* no sería JOVENTUT. Al entonar sos derrers cants a la patria encara té la veu plena; encara té'l pit sà pera cantar a l'ayre lliure en les desolades nits hivernals, ab la meteixa força ab que en ple estiu ho feya; encara té prou clara la vista, que'l sol no li cremà pera que pogués guaytar les estrelles del seu cel amplíssim, y comptarles totes, y admirar llurs matisos y hermosura.

Demà... qui sab! Demà no fóra JOVENTUT.

LLUÍS VIA

TASCA FECONDA

Desde la fundació de JOVENTUT el Catalanisme ha florit ab una exuberancia luxuriant qui ha sobrepujat les nostres més falagueres esperances. Estêm contents y satisfets d'haver contribuhit ab la nostra cooperació a la propaganda feconda en pro del desvetllament de l'esperit català, qui cada día té'ls ulls més oberts y ab geste solemnial comença ja a saludar les primeres clarors d'una auba serena, precursora d'un sol qui ha d'ésser esplendorós.

SALVADOR VILAREGUT

DE PART DELS APRENENTS

(GAZETILLA DE VEHINAT)

En un dels pisos de Câ'n Ispani (casa tan coneguda com la d'en Xarau) hi ha l'obrador d'en Joseph Català, home adust y bon feyner y enemich de barrejarse ab els assumptes d'altri. Vetaquí que'l senyor del principal, qui es castellà y's diu *Don Fernando Madri* y té casa de *huéspedes*, s'havia proclamat amo y senyor de Câ'n Ispani, manant y fent anar enrenou a tots els vehins. Especialment a n'en Català no'l podia pas veure y n'hi feya tantes com podia. A *Don Fernando* lo de viure al principal l'inflava com un gall de pances. Y es lo que diu en Joseph Català moltes vegades: «No sé d'hónt treu els *fueros* el senyor Madri: jo estich més amunt y pago més lloguer que aquest *caballero*.»

Ab l'ajuda de molta vianda dels demés vehins, *Don Fernando* mantenia una colla de goços, per por dels lladres y altres marfugues, qui eren l'enrenou de tota la escaleta. Aquestes bestioles, d'una pila de races diferentes y totes de la especie més maligna, no deixaven may tranquil l'obrador d'en Joseph Català. Per això aquest tenia dos aprenents, un cada setmana, de vigilancia. Vetaquí que un día'ls goços, desprès de farts, desagrahits, embesteixen contra'ls bons vehins y moceguen de mala manera a n'en Joseph Català. Al veure això'ls seus fadrins, s'indignen y criden; ab els crits acuden altres vehins, y, deixant córrer petites diferencies qui els separaven, acorden, pera tranquilitat de tota la casa, unirse contra'l senyor del principal. D'ençà de l'acort, *Don Fernando* està que no hi veu de cap ull; el cap li roda y ha posat un gènit de mil redimonis. Fins muda de criada cada dos dies.

Y vetaquí que ara ni gosa piular, y ja no xerra que si l'home de l'obrador vol mudar de pis pera fer enrabiar a l'amo, y ja'l saluda més amable (mirantlo de reull, per això); y sembla que a Câ'n Ispani hi haurà tranquilitat llarga, y que cada vehi anirà recobrant tot lo que li pertany. En una paraula: comença a lluhir el sol desprès de grans nuvolades.

Però'ls qui estàn ben satisfets de la terrabastada, són els dos aprenents, qui ja no necessiten fer de guardies setmanals; y en Joseph Català'ls ha donat llicencia, fins a nova ordre, pera deixar la feyna y poder anar a fer volar la grúa. Ells són els qui m'han encarregat que'ls despedis dels fadrins de l'obrador y de totes les persones qui's van interessar pels escàndols de Câ'n Ispani, y qui s'interessen pera que tot vagi com una seda.

Queden complaguts.

J. PUJOL Y BRULL

AQUELL PRÉSSECH... Y TU

En un cimerol
un préssech madur,
tot daurat de sol,
tremola insegur.
Se mira l'atzur
y l'atzur no'l vol;
ha de caure al sol
y el sol es tan dur!
L'haus en tal moment
y, galtut, somrient
lliurat del martiri,
ta boqueta en flor
esguarda ab amor
y ab sed de morirhi.

J. RUYRA

UNA PROTESTA Y UN VISCA

No'm creya poder contarho. No esperava pas que la meva mà atuhida pogués tornar a pendre may més la ploma, ni que la meva llengua atrofiada tingués virior pera remoures y donar eixida a una protesta vibrant. Al caure aclaparat per la brutal nova de la desaparició de JOVENTUT, sols una cosa creya: creya que, impossibilitat per la hemiplexia qui'm sobtà, entenebrit mon pensament, entelats mos ulls, closa ma gorja, rigits tots mos membres ja fins ara prou flagellats pel poagre, una suprema convulsió espasmòdica agitaria mon cos, demostrantvos així d'una manera tràgica qu'En Vallès y Roderich, quan no sab combatre, sab al menys morir y sab protestar.

Desaparèixer JOVENTUT, la nina dels meus ulls, l'amor de mes amors, la complacenta aymía qui serva en son cor lleal tantes remembrances de gestes meves, tants recorts de mes lluytes y de mos viatges, tants testimonis corroboradors de ma ciencia, de mon sentit crítich y sociològich, de mes sàtires amargantes, de mes emocions dolces!... ¿Còm no sentirme ferit y còm no protestarne a cop calent, per molta que hagi estat sempre ma sang freda?...

Comprench que no estich serè. Ay, no! Al arribar de París l'altre vespre m'innovaren la propera mort de ma revista estimada, y el dolor pogué més que jo. Caygui en basca, y el terrible atach qui'm tè postrat no's feu esperar.

Ara arriba a les meves mans el número de la setmana passada en que donèu compte al públich de mon estat greu, y com que això podria semblar un anunci de ma pròxima mort, y com que ara no vull ja morir, torno a protestar.

Ma voluntat pot més que tots els reactius de ma farmacia. Y'm redreço en mon llit de dolor, y crido a ma filla Carmeta qui, sempre tafanera, vos feu saber ma malaltía. No'n feu cabal de lo que faci y digui ma filla. Són dònes... Lo que vos digui jo, es lo únich qu'heu de tenir en compte. La crido, donchs, y li dicto aquests mots, el últims que ab mon nom al peu apareixeràn a JOVENTUT. Consti ben alta ma protesta. Consti que, si algú ha pogut veure en mi un llum qui s'apaga, lo cert y positiu es que a la llantia encara hi queda força oli, y que sóch un peix dels qui se'l porten. Jo no sóch de la pasta dels qui moren vulgarment, obscurament, com en llur cau tenebrós les rates pinyades. A mi per morir me cal la posa hardida d'una lluyta suprema, a camp obert y a la llum del dia. Les petites agarrades que a JOVENTUT he tingudes ab enemichs migrats, no han pogut gastarme: me'n calen de més fortes. Mes declaro que no les sostindré pas en altres planes que aquestes, perque no'n sè d'altres, per dignes que sien, prou dignes de mi. JOVENTUT, l'ànima de JOVENTUT, l'ànima que'ls qui fundaren aqueixa revista li infongueren, no ha tingut altre nort que la Veritat, ni altra companya que la Sinceritat. No ha caciquejat may, no ha imposat may el *veto* als sincers com jo, encara que hagin volgut discutir personalitats tan indiscutibles com la del senyô Ollê y tan revingudes com la d'en Sanpere, o encara que tractessin d'escatir sobre institucions tan glorioses com les que ara'm proposava examinar pera major gala de l'Art y del Catalanisme. Tals són per exemple'ls Jochs Florals, de qual reforma algú's preocupa; l'Orfeó Català, ahont tinch entès qu'encara's caciqueja; Câ'n Franquesa (*Romeya*), ahont s'hi fa rich algún pobre menestral... etc., etc., etc.

Sense ma JOVENTUT, jo no'ls treurè pas al sol tots els drapets que tinch arreplegats dintre'l quarto dels mals endreços. No escriurè en cap periòdich, no! Però amenaço ab publicar a son dia les meves *Memories*, la historia emocionant de la meva vida, que tinch anunciada fa temps y que tan lligada està, encara que no ho sembli, ab certs fets ignorats qui al saberse omplirân de ridícul a personalitats consagrades, en tant que a mi'm rublirân d'honor y'm curullaràn de gloria.

Y pera publicar aqueixes *Memories*, qui seràn ma herencia literaria, sols a mos hereus, a mos companys de JOVENTUT donarè facultats expresses quan arribi l'hora, si es que l'hora arriba. Tota altra lley de *Memories* que no publiquin ells, seràn apòcrifes; y ho seràn també totes les brometes més o menys ensopides que fòra de JOVENTUT y valentse de mon nom algú faci, com ja algú ha intentat fer en més d'una ocasió. L'obra d'En Vallès y Roderich es com el *Quixot:* no hi valen Avellanedes!

Les llàgrimes neguen ma vista; estich enternit; no puch continuar... En aquests moments de proba, jo, qui may he descendit com qualsevol Tiago a deixarme *pelicular*, confesso l'única feblesa que, relativa al *pèl*, he tinguda durant ma vida, y que ara'm reca,'m reca!... Confesso que no m'han dolgut poch ni molt les ires verinoses de tots els enemichs que m'he creat escrivint a JOVENTUT, y en cambi m'ha mortificat la ridícula y calumniosa especie que algún mal intencionat feu córrer de que'm tenyia'l bigoti pera no desmerèixer al costat de mos deixebles volguts...

Estich enternit, si! Mes ja qu'he protestat de la mort de JOVENTUT, y ja que ma protesta no hi val, facies vostra voluntat, oh estimats deixebles meus! Y permetèu que vos benehesca per l'obra realisada, estenent solemnialment sobre vostres testes la mà esquerra, car tinch la dreta tulida.

Y, etern jove d'esperit, deixaume resumir mes actuals energies en un crit únich, com el que's donava a la reyalesa en temps en que la reyalesa podia ésser gran. «JOVENTUT ha mort!», me diuen. Y al punt desapareix el meu ofech crònich, y una frisança no sé si plahenta o dolorosa ressegueix tot mon sér, y sentintme invadit pel goig de viure y pel dalit de lluytar, responch ab veu de tro:

— Visca JOVENTUT! —

Y'm sepulto en ma farmacia.

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

EL DERRER

El primer article que vaig escriure a JOVENTUT va datat a l'estranger: la casualitat ha volgut que també desde l'estranger hi envihi l'ultim. He estat condempnat a no juhir entre'ls companys ni la febrositat del naixement, ni la serenitat de les derreres hores d'una tasca acomplida. Però no'm queixo: he fruhit molt durant aquests set anys de les meves amors. Y en el fons de mi meteix una veu consoladora'm diu que si no he assistit ni a la naixença ni a la fi, es perque JOVENTUT no ha nascut may ni s'ha finat encara. Y això jo ho sento com una veritat tan gran, qu'en ella's fonamenta tota l'amor que professo a Catalunya. JOVENTUT, l'*Esperit*-JOVENTUT, ha existit sempre en la nostra terra: la jovenesa de cor, els esperits neguitosos, les ànimes amoroses y assedegades de justicia, els vells infants qui saben esclafir la rialla-da plena d'ignocencia, els infants vells qui bo y verts penjant de les branques tenen una llàgrima pera totes les dolors pressentides, els fronts orgullosos perque enclouen la conciencia de pertànyer a testes humanes, y els llabis prestes a proferir el mot de despreci pera l'Amo, han existit sempre a Catalunya. JOVENTUT, la revista JOVENTUT no feu sinó encarnarho, ferho constar; per això entench que sa vida ha sigut una vida de lògica, basada en la realitat meteixa de les coses.

Avuy tampoch desapareix JOVENTUT; desapareix solament la necessitat del fer constar. Avuy més que may aquell estat se manifesta en tots els ordres y en totes les individualitats. ¿Per què, donchs, ferlo constar? Les vides lògiques terminen de manera lògica, y per això, lògicament, desapareix avuy JOVENTUT en ple èxit, triomfanta. Primer cas en la historia de la prempsa, si JOVENTUT hagués estat prempsa. Que no ho ha estat: ha estat JOVENTUT.

Y aquella aparició febrosenca y aquesta desaparició serena, no són ni naixement ni mort, sinó periodes formals d'un esperit caracteristich de la nostra terra. Per això no'm desconsola tant el fet de no haver fruhit entre'ls companys aquests dos moments, y'm rebejo de plaher en la memoria dels set anys d'amor gaudits.

Si aquestes fossin hores derreres, y en les derreres hores fos de naturalesa'l donar confessions, jo confessaria que no'm retracto de res. Si la sinceritat es un pecat, jo dich *mea culpa*, car he pecat; si ho es l'amor a tot lo que vol viure una vida de veritat, y l'odi a tot lo que oprimeix la vida lliure, *mea culpa*, car aquell amor y aquest odi han presidit sempre totes les meves obres; si es un pecat estimar la terra en que s'ha nascut, no per demunt de totes les altres, sinó contra aquelles qui la oprimeixen, jo he pecat y me'n confesso sense retractarmen; y si es pecat tenir per enemich de la terra a tot allò de la terra migrat y rescluhit, el meu pecat ha estat molt gran y me'n alabo.

Un gran goig sento en aquests moments, quan considero les poques però profondes amors d'amich que m'han produhides aquests set anys de lluytes. Creixeràn ab el temps o potser s'esborraràn, qui ho sab, però jo sé que a mes velleses, si puch arribar a vell, llur recort eixirà del gran feix de desenganys y miseries viscudes com un raig de sol tebi qui aportarà un somris als meus llabis y una dolçor al meu cor. Rencunies, moltes més que pas amors, n'he desvetllades; no'm sab greu; elles m'han ensenyat a ésser fort, y valguem els déus, elles si qu'estich segur que s'aniràn marcint pera fer lloch a flors més serenes y més merescudes.

Me sento orgullós, y vull ferho constar; me sento orgullós d'haver format part d'aqueix estol de companys qui han sabut lluytar per la terra sens haverli demanat res, ni haverne res esperat. Cada mà de cada un d'aquests companys es pera mi una joya que guardo prop de mi avarament. Mans nobles qui han sabut trevallar per un ideal, y no s'han obert ni pera'l premi, ni pera'l

càstich de la censura injusta. Les guardo prop de mi, y en el fons de la meva ànima les omplo carinyosament de petons. Si, al atançarles a mos llabis, jo pogués dirloshi un mot y elles me sentissin, jo'ls diria: «D'aqui hont sóch, sento properes les vibracions d'un troç d'humanitat en commoció. Mans joves y nobles, no os embutxaquêu; la llevor es sembrada, y mentres el sol fa granar les espigues, esmolêu... una vegada més per la llibertat dels grupos humans, per la dels homes qui els constitueixen.»

Y a cau... de mà, jo'ls diria... lo que no puch dir a causa d'una lley.

Y estich ben convençut de que les mans no's plegarán malgrat la desaparició del grupo, perque precisament la força del grupo ha estat sempre fonamentada en la força individual. Hi haurá cambi de trevall; potser, tant de bo, hi haurá cambi d'eynes, peró'l maneig durará y durarán el dalit y la força. Cada un de nosaltres seguirá fent son solch, y tots els solchs, per lley de perspectiva social, convergirán a l'indret ahont el sol se desvetlla y ahont els núvols són rojos quan hi ha núvols.

Derrera de la rella, poetes y cantayres, alegres aymadors de les joyes presents, tristos somniadors d'esdevenidores llibertats, derrera de la rella, desfet el chor, seguim entonant els nostres cants d'amor a la Bellesa absoluta, a l'absoluta Veritat, a la llibertat absoluta dels pobles, dels homes, y de llurs conciencies y actes.

F. Pujulá y Vallés

Berlín, desembre, 1906.

VISIONS

A J. Massó Torrents

I

En l'aygua riallera, fresca y clara,
nusos y alegres els infants botíen;
els derres raigs del sol ab bes suavíssim
amoixaven llurs carns emmorenides.
De lluny molt lluny ab dolç ressò de plany
la veu d'una campana va sentirse;
de l'hora baixa deya les tristors...
prò en l'aygua clara, aquells infants botíen ..

II

Les branques del vell roure aquella tarda
ab enfollit brahó batía'l vent.
Haguereu dit que anava prest a vèncêl,
prò'l roure, ferm y hardit, se feya ab ell.
Y com a cant d'aquella forta lluyta,
a cada colp del vent en la brancada
eixía, viu, de les revoltes fulles
un brugit de gemechs y de rialles...

III

Allà en el camp vestit del vert de Pasqua
un blanch anyell peixía blanament.
Alçava a voltes el capet humil,
y ab ayre trist, mirant al lluny belava...
Oh aquell bel de frescors de veu d'infant,
quína visió corprenedora'm duya!
Y aquell vermell sagnant de les roselles
que'l vent movía ab una estranya furia!

IV

Al lluny l'alta montanya s'ovirava,
plena de majestat y de repòs:
d'aquell repòs qu'es una tasca eterna,
d'aquella majestat qu'enlayra'ls fronts.
Tota la plana s'amparava d'ella
com al redós de un maternal amor,
y els homes d'aquell terme, corflorien
al parlar de llurs boscos y llurs fonts.

V

Tenen els pins una alegría dolça
en els planells frescals y arracerats;
tenen una alegría grave y forta
en els cimalts abrubtes y espadats...
Es l'alegria d'essê incommovibles
vora'ls abims sinistres arrelats;
es l'alegría èpicament enorme
de ab les tempestes pit a pit lluytar!

VI

El cel avuy té una alegría dolça
y el mar un suavíssim onejar
Oh, quína pau! Prò ay, l'ànima meva
aquesta pau no's sab encomanar...
Aquest repòs y aquesta pau immensa
tots els sentits me van neguitejant
y penso en les tempestes qui's congríen
en la pau y el repòs de cel y mar!

VII

La presencia del mar fa les paraules
mitj tremoloses y balbucejants.
A vora'l mar totes les veus s'esblaymen
y tenen un cayent illuminat...
Els ulls devant del mar s'immovilisen
sobtats per un encís pregón y estrany.
El mar es un camí qui va a l'ensomni,
una immensa oració a la eternitat...

VIII

Quan la tempesta el sí del mar agita,
sa veu va terra endins amenaçant.
Devant del mar llavors la terra resta
feblida com un nin vora un gegant.
Quan la bonança'l sí del mar aquieta
y les ones suaus van esclatant,
la terra vora'l mar llavors se enjoya
com mare qui la besa'l seu infant...

Francesch Sitjá y Pineda

ADEU Á «JOVENTUT»!

Joventut se'n va, desapareix, plega.. ¿Per què? M'ho deya l'altre dia l'amich Via ab un ayre complacent de conformat, gayrebé heroich: «Joventut ja ha fet tot el seu camí. Avuy, després de la derrera Assamblea de la *Unió Catalanista*, en que tots nosaltres hi posarem el coll aportanthi els nostres ardents entusiasmes, politicament no podèm fer res mès. Han d'èsser altres els qui ho facin...»

Bella fi la del qui sab morir a temps! Que se'n estalvien de desilusions, de desenganys, de disgustos... y fins d'ensopegades, de caygudes llastimoses y d'actes negatius, contraris a n'allò meteix que un, de bona fe, se pen sa defensar!

Per això jo qu'he seguit ab carinyós entusiasme la esplèndida creixença de Joventut, y que m'he honrat molts cops colaboranthi, avuy, al despedirme d'ella, felicito de cor als seus redactors qui han trevallat hardidament pera complir llur tasca, y que han sabut conèixer a temps, dotats d'excelent esperit critich, quan l'han ben acabada.

Tal volta això farà que Joventut perduri en la memoria de tots, millor que si s'empenyès en viure. Els qui arroceguen una vida migrada, malaltiça, adhuch essent joves, posen mal gènit, esdevenen esquerps y malhumorats, allunyen fins a la maynada... Bella fi la del qui sab morir a temps!

S. Gubern

TU COM JO

L'acusat semblava l'acusador. El banch ahont seya semblava redimit de son mal nom: l'home'l dignificava ab el seu geste triomfant.

Els ulls del processat miraven més enlayre que'ls esguarts sombres dels magistrats; eren més valents que'ls dels jurats estemordits, y el seu front era marcat de protuberancies reveladores d'actives gestacions, y's mostrava obert y altiu dintre del march barroch de sos cabells negres y torçats, se diria pels dits febrosos, en el moment de la concepció de les idees.

El fiscal va acabar sa tasca ingrata d'acusar. Havia estat molt eloqüent al definir les doctrines pertorbadores: eren la negació de tota lley, y per tant—conclohia'l fiscal—negació de Justicia; eren el retorn a les primitives societats en les quals les organisacions de la vida dels homes eren deficients, puig que no existia'l respectuós principi d'autoritat, lo qual donava lloch a lluytes sagnantes entre'ls homes...

L'acusat somreya.

—Mireulo!—afegia'l fiscal mostrant al Jurat espahordit la posa heroica del processat.—Mireulo com tot en ell es irrespectuós; mireulo com no tem el fallo de la Justicia...—

L'acusat somreya sempre.

—Riu, se'n riu en aquest acte seriós en el qual jo no sóch jo, qui sóch la lley qui parla, qui sóch tota la societat qui demana comptes del delicte al delinqüent. Ell ha pres la ploma. La noble ploma qui creà'l genial *Don Quijote de la Mancha*, la ploma qu'escampa'l saber d'un pol a l'altre pol de la terra, ell, aquest obscur, l'ha utilisada pera sembrar ires, pera predicar destrucció... Y riu, y encara riu, burlantse per endevant del fallo de la Justicia, burlantse de mi qu'en aquest moment sóch la lley.—

L'acusat interrompé:

—Tu ets com jo!—

El president s'alçà irat y amenaçà al processat ab trèurel de la sala.

—Ja parlarèu quan jo vos dongui venia. Y sàpiga'l processat que al Fiscal no se'l tuteja.—

El processat va restar impassible.

Després del Fiscal parlà l'advocat defensor, després van venir testimonis, després el president feu un altre discurs, y mentres parlaven, s'hauria dit que l'acusat no hi era, que tot ell, per un misteri inexplicable, era lluny y era ditxós, com si en la seva mirada plena de serenors s'hi poguessin veure reflexes d'aquella vida somniada qu'ell veya travessant ab son esguart poderós les macices parets d'aquella sala aborrida...

Quan el sentenciat sorti en mitj dels dos guardes civils, va mirarse al fiscal y li va repetir:

—Tu ets com jo!—

Els civils varen empènyel cap a la porta y el fiscal, girantse cap al president, va somriure.

«Tu ets com jo...» Quina mania aquell home en dirli aquests quatre mots!

«Tu ets com jo...» Fa riure això.

Va arribar a casa seva'l fiscal, y fadigat va asseures en una butaca, arràn del balcó. Va treures un diari de la butxaca y's va posar a llegir... Quina deria! No podia fixar atenció en lo que llegia. Era curiós aquell «tu ets com jo». Còm li tornava al pensament! Semblava una mosca amohinosa, aquella idea.

Va deixar el diari. El seu pensament va

probar d'empêndreles per altres camins. Se'n va anar cap a la seva caseta riallera de la horta valenciana. Ja feya dos anys que no hi havía estat. Dos anys sense veure aquell jardinet que la esposa, morta avans del seu nomenament pera l'Audiencia de Barcelona, cuydava ab tant amor... Dos anys! Y en dos anys ara era'l primer cop que li entrava'l desitj de revêurela aquella caseta dels seus amors, ab els seus tarongers florits, ab els seus clavells de rojor descarada... «Tu ets com jo...»

Es valent això! Se necessita êsser valent pera dir a un fiscal «tu ets com jo».

Aquelles nits d'estiu qu'ell ab la seva dòna se posaven a la terraça... Aquelles flayres fortes de totes les flors juntes...

— Potser tenia rahó l'acusat al dirme: «Tu ets com jo...»

» Però no, no. Ell no es pas com jo. Ell es comdempnat a sis anys de presó y jo, jo sóch el qui l'he fet condempnar... Això es ben diferent...

» Potser volia dir que jo sóch de carn y òssos com ell... Això si qu'es cert. Llavores si, està ben dit: Tu ets com jo... Però, no, no. Jo sóch la lley, y la lley no té carn ni òssos. Llavores jo no sóch pas com ell. Jo sóch... si, si, jo sóch la lley... La lley! Es gros això d'êsser la lley! ¿Y qu'es la lley?

» Me fa riure això d'êsser una cosa que no es cap cosa. La lley es una escriptura, un acort, un llibre groixut... molt groixut.

» Vès si jo seré un llibre groixut!

» La lley es molt sagrada. Jo dech êsser sagrat. ¿Per què dêu êsser sagrada la lley? Els homes no ho són pas de sagrats, y són els homes qui fan les lleys. Diguêm homes, diguêm llegisladors...

» Potser tenia rahó'l sentenciat: «Tu ets com jo.» No ha parlat gayre aquest processat, però'm fa l'efecte de que ha sigut un discurs, el seu, molt més llarch y eloqüent que'l meu.

» Però, no, no. Això són bestieses. Ell no es pas com jo. Ell es a la presó y jo, jo sóch lliure... ¿Lliure? Lliure!

» ¿Còm ho entenen això d'êsser lliure?

» Si tot això qu'he pensat de la lley ho posés en un escrit, me destituhirien y'm processarien. Quina llibertat! Si fa o no fa com la d'aquell... Potser si qu'ell y jo som iguals; potser si que té rahó al dir: «Tu ets com jo.»

» Còm me fan riure aquests pensaments!

» Avuy he acusat a un homicida y ha sigut també condempnat. Era un pobre home. La seva dòna'l trahia y ell va matar a la seva dòna. Quan el president li ha preguntat si tenia res a dir, s'ha alçat y ha dit: «Jo demano al senyor fiscal qui m'ha acusat, que's posi en ma situació. Ell al meu lloch hauria fet com jo.

» «Tu ets com jo», altre cop. Si, si, jo hauría fet com ell. Jo qu'estimava a la meva dòna més que a mi meteix, l'hauria morta si m'hagués mancat... Si, si, jo hauria fet com ell...

» Llavores, ¿per què l'he acusat?

» Llavores, ¿per què acuso?

» Es terrible això!

. . . .

» Que bé hi estich en la meva caseta de la horta de Valencia! Que'n són d'hermosos els tarongers florits y els clavells rojos!

» Aqui les idees són generoses, com es generosa la Naturalesa...» —

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES

Elne-Mosseillos, novembre 1906.

SACRA FAMES

(DE LECONTE DE LISLE)

La mar s'estén immensa y's gronxa endormiscada:
s'aplanen ses onades en un suprèm desmay.
De quïetut omplena, la nit, com encisada,
l'horror meravellós de l'aygua y de l'espay.

Abdós abims en fan sols un, sense fondaria,
d'acongoixada pau y d'enlluhernament;
altâ y sepulcre ensemps, sublím y ombriua amplaria
hont a milions hi ha ulls qui miren fixament.

Axís el cel magnífich, les aygües venerables,
reposen en la llum, rublerts de majestat,
talment com si els vivents, breus àtoms miserables,
llur somni sense fí no haguessin may torbat.

Ab tot, sentint com creix la fam qui l'agullona,
el Vagamond sinistre del gran desert marí
va y ve y se'n torna, flayra la soletat de l'ona,
y, d'aborrit, frisós ses barres fa cruixî.

Per'ell, ni els Tres-Reys ornen la immensa volta blava,
ni hei llu l'hermós Triàngul, ni l'Escorpí ostentós
qui al fons de l'infinit sa cúa de foch clava,
ni l'Ossa, qui s'estén pel Nort esplendorós.

No sab sinó la carn qu'endavallar somnía;
y, no escoltant res més que'l seu desitj cruent,
els gruixos tenebrosos de l'aygua, en sa follía.
ab ulls mitj entelats sondeja lentament.

Mes tot es buyt y mut. Res sent enlloch, res sura
per sobre l'ampla mar. Res veu, ni viu ni mort.
Y, laç y cech restant, sa massa, de pell dura,
decanta per'dormir, no esperançant conhort.

Oh monstre! Entre nosaltres són reys, també, els abdòmens.
Ta fam no es més horrible que la qui ab l'home's bat!
No't desconsolis, creume: demà menjaràs hòmens:
axís meteix per ells demà seràs menjat.

Llarga occisió llegítima devé, la Fam sagrada,
de des les fondes ombres als astres resplendents;
y l'home y el tauró, qui lluyten en la onada,
al teu devant, oh Mort, tots dos són ignocents.

E. GUANYABÉNS, *trad*

NO SÓCH PAS UN RENEGAT

No vull pas que sía dit
que jo sóch un renegat.
Donchs tinch un altar guarnit
lluminós y aponcellat
sota la volta del pit.
A tot'hora'l meu esprit
devotament hi ha resat.
Es una capella ardent
hont no pot entrar la gent
a fer cap irreverencia.
No hi tinch ni un sant de cartró
ni pare predicadô!
El missal es ma conciencia,
es celebrant el meu jo;
y tota la meva ardencia
la llantia que hi fa clarô!...
Resolut y turbulent
així, mon esprit hi resa.
— Oh cega Naturalesa
fesme fort, lliure y conscient.
Ben fort per no ser vençut,
lliure per guiar mos passos
conscient pera obrir mos braços
no més que a la joventut.
Joventut qui a vells y a joves
inspiri rialles noves
penetrant el mur dels anys
cabories y desenganys.
Que qui cerca'l goig de viure
y fer viure sanament,
cal que sía així potent
perque no li estronqui el riure
la bestiesa de la gent. —

NOGUERAS OLLER

ADVERTENCIES

Com anunciarem, ab aquest número repartím l'índex del present any de **Joventut**, y ademés un altre índex comprensiu dels set anys de publicació d'aquesta revista. També acompanyèm un Suplement al número prop passat, donant per termenada a **Joventut** la polemica Aladern-Miquel y Planas.

Pera enquadernar el volúm de l'any setè y derrer de **Joventut**, s'han confeccionat com de costúm unes **Artístiques Tapes**, de qual dibuix s'ha encarregat el reputat artista En Modest Urgell. Se vendràn soltes a l'acostumat preu de 2'50 PESSETES. L'Administració de **Joventut** farà enquadernar les coleccions complertes que se li envihin pel preu de 3 PESSETES, compreses tapes y enquadernació, de quiscún dels anys de **Joventut**. Les coleccions enquadernades se venen als preus següents:

Any primer: (1900, tapes de A. de Riquer.) Ne queden pochs tomos	25	ptes.
Any segón: (1901, tapes de J. Triadó)	10	»
Any tercer: (1902, tapes de Adrià Gual)	10	»
Any quart: (1903, tapes de Apeles Mestres)	10	»
Any cinquè: (1904, tapes de Sebastià Junyent)	10	»
Any sisè: (1905, tapes de Amfòs Monegal)	10	»
Any setè y ultim: (1906, tapes de Modest Urgell)	10	»

Al despedirse **Joventut** del públich com a revista setmanal, anuncía que sa **Biblioteca** continuarà donant a llum obres inèdites dels millors escriptors catalans, y traduccions de llibres de valua excepcional. Si l'obra política de **Joventut** es termenada, no ho es pas la literaria, que considerèm tan patriòtica com aquella y que desitgèm tingui llarga vida, com ho desitgèm també a tots nostres lectors, ab els qui encaixèm afectuosament, dihéntelshi per última vegada desd'aquestes planes:

Bon any nou.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 233; Barcelona.

INDEX GENERAL D'AUTORS

DE LA

REVISTA "JOVENTUT" (1900-1906)

LES XIFRES ROMANES INDIQUEN ELS VOLUMS

I, 1900.-II, 1901.-III, 1902.-IV, 1903.-V, 1904.-VI, 1905.-VII, 1906.

Págs.

INDEX TEATRAL

Obres dramàtiques qui han estat objecte de crítica o estudi en els VII volums de JOVENTUT

INDEX BIBLIOGRAFICH

Obres y publicacions qui han estat criticades o estudiades dintre'ls VII volums de JOVENTUT